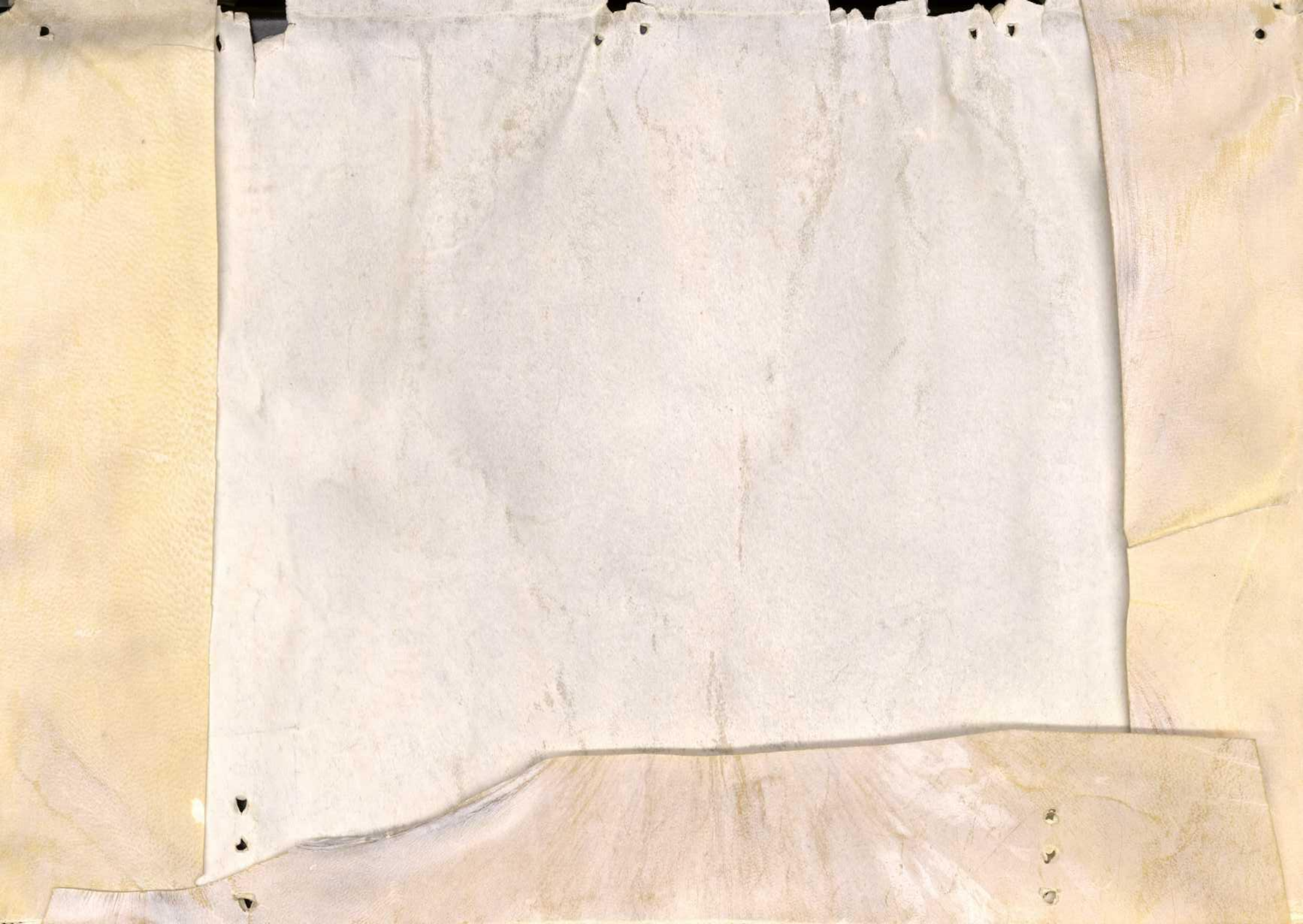

Caja
A-5

~~8-1 4-1 c-2~~

20.a.4-2.

Caja
A-5

Alberti magni libri Politicorum
de Polo, & Meteoris et

Collegio de la Compª de Jesus de
Granada

BIBLIOTECA

¶ Excellētissimo medico ꝑclarissimoq; philosopho dño Jacobo battiferro patri obseruādo. ¶ Matheus battiferro vrbinas artium doctor ⁊ medicine .S.

¶ Cum illud vetustissimi vatis oraculū aīo sepius agitaueriz obseruāde Jacobe phoꝛ eminentissime deo rum bona hoibus laboꝛe venalia patere: idq; in te si vnq; antea dubiū fuerit iāduduz verissime cōprobatuz nolui mihi deesse quin experirer q̄tum ab ipsis diis meo laboꝛe redimere possem. Cūq; pariē itelligerē eo pꝛecioſioꝛa quēuis assecutū iri: quo plus estus ac fumi: vt aiūt: exhauserit. id mihi onus dīsumpsi cui etiaz si succubuisse ⁊ gloꝛiosum tamen potuerit extistimari ausis pulcherrimis excidisse. Opus itaq; Alberti magni in Aristo. phisica vel ipsius auctoꝛis nomine oneroſum mihi delegi: in quo emendando potissimum neruos intenderez. Judicaui enim si ex hac mea laboꝛiosissima cura diuinum opus q̄emendatissimum in manus hominum deueniſſet: foꝛe vt ipsam pene rerum naturam studioſoꝛum oculis intuendam subiecisse viderer. nec iniuria quandoquidem Albertus hic dialeticam: philosophiam: methaphisicam theologiam: non solum percalluisse sed constituisse quodammodo videatur. In mathematicis vero disciplinis ceteriscq; scientijs oībus maxie ac supꝛa quē dici possit: emineat. q; cū passiz in oībus libꝛis quos plurimos diuitus ꝓscriptos reliquit: sole clarius eluceſcat. Tum vero in his cōmentarijs qbus imensas diuini philosophi atq; adeo ipsius cōmentatoꝛis Auerois subtilitates absolutissime explicuit. ita ingenij splendoꝛe legē tium mētes irradiat: vt nihil pꝛoꝛsus tenebraꝝ in tot tantisq; totius phīe receſſibus relinquere videat. Quā obꝛem merito extistimaueriz illū in quauis phīca queſtione copioſissime atq; acutissime disputatuꝝ: quicūq; tanti operis lectoꝛ haud in frequēs extitisset. Itaq; hac verissima opinione ībutus experiendū censui: si qua gratia a nobis viro de hominū genere tā benemerito posset referri: dum noua hac emendatione eius monumenta a coꝛruptione atq; situ quodāmodo vendicare conamur qua in re q̄tum fuerimus assecuti alioꝛuz iudicio relinquemus. eo certe studio atq; diligentia vsi sumus: vt singula fere verba triuz summoꝝ phoꝛum contulerimus. Videbamus eīm hunc auctoꝛē ipsius Aristotelis pene verbis atq; Auerois diuinum hoc opus cōtexuisse: neceſſeq; foꝛe q̄uis imensuz hoꝝ singula ita pensitare vt iter se q̄maxime cōuenirent. Adu ximus igit vbiq; textus Aristotelis Aueroiscq; cōmenta: ex qbus Albertus suas traxit ꝓpositiones vt clarioꝛ redderet. q; q̄tum mihi arduū difficileq; fuerit q̄tūq; in eo tēpoꝛis cōsumpseriz lectoꝛi relinquo considerare. Accedebat huic nostro laboꝛi ipius opis imēsa subtilitas: q̄ animū sepe i diuersa trahebat: qua etiā plericq; victi intactū opus ad hanc diem reliquerūt. Ego vero pater clarissime q; tuis vestigijs mihi insisten duz putauerim: vltro ēt maximas difficultates sum aggreſſus q; his victis tuo ipius exēplo spolia satis ampla me relaturū sperarē. Demineraī. n. q; celebꝛe erat te adoleſcētē re familiari āgustissima opꝛeſſuz solo animi vigoꝛe eo statiz emerſisse vt in amplissima Uenetoꝝ vrbe te oēs amarent colerēt: admirarent nemoq; eēt cuiuscūq; oꝛdinis paulo diligentius in dyaletica: phīa: logica: methaphisicaq; versatus: qui te ꝓceptoꝛe vel publice vel pꝛiuatiz non fuerit vsus: dū hec oīa pluribus ānis in flozentissima vrbe iuuenis magna hoīum admiratione pꝛofiteris. Quātū vero vlterioꝛi etate in egrotis medendis fueris cōſecutus. narrant ample diuitie iam acquisite. narrant creta: raguſiuz: coꝛcira: roma: que te summo cū desiderio maximoq; stipendio ad uocant expoſcūtq;. narrant veneti oēs q te nouerant diſceſſuz tuū plozantes. Reuocabas. n. pene extinctos ⁊ moꝛtuos ad vitā. narrant deniq; cōsilia tua ad oēs fere egritudines per totū oꝛbez hincinde diſperſa. Tibi igit quē iāpꝛidē mihi tanq; absolutissime vite exēplar imitandū pꝛoposui meoꝝ studioꝝ rōem reddo: huiusq; mee castigationis curas tuo nomini dicatas mitto: que si tibi absolutissimi iudicij viro nō displicue rint fructus meaꝝ vigiliaꝝ optatissimos tulero. Te solū admiroꝛ: te vnicū parentē colo tibi maxie placere studeo. Itaq; rogo atq; obsecro vt iam paterni animi charitate me meaq; suscipias. Vale.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

K. 2. 729

C.D.113/119

¶ Incipit liber phisicorum siue auditus phisici Alberti magni. Tractatus primus: de principiis aīe sciam. Capitulum primum. Et est digressio declarās que sit intentio in hoc ope: et que pars essentialis phie sit scia nālis: et cuius ordinis inter partes.

Intentio nra in scia naturali est satisfacere p nostra possibilitate fratrib⁹ ordinis nostri nos rogātib⁹ ex pluribus iā precedentibus ānis: vt talē libroz de phicis eis cōponeremus: in quo et sciaz naturalē pfectaz haberēt: et ex quo libros Ar. cōpetenter itelligere possent. Ad qd̄ op⁹ licet nō sufficientes nos reputem⁹: aīe precibus fratrū deesse nō valētes: op⁹ qd̄ multotiēs abnuimus tandē ānuimus et suscepimus deuicti precibus aliquoz. Ad laudē primo dei oipotētis qui fons est sapie et nature sator et iusti tutor et rector: et ad vtilitatē fratrz: et per ꝓns omniū in eo legentiū et desiderantiū adipisci scientiam naturalē. ¶ Erit aūt modus noster in hoc opere Ar. ordinē et sniam sequi et dicere ad explanationem eius: et ad probationez eius quecūq; necessaria esse videbūt: ita tn q̄ text⁹ eius nulla fiat mentio. Et p̄ter hoc digressiōes faciemus declarātes dubia subeūtia et supletes quecūq; minus dicta in snīa phi obscuritatē quibusdā attulerūt. Distinguemus aūt totuz hoc opus p titulos capituloz et vbi titulus ostēdit simplr māz capituli: signatur hoc caplm cē de serie librop Ar. vbi cūq; āt in titulo pſignat q̄ digressio fuit ubi additū ē ex nobis ad supletionē vel pbationez inductum. Talr āt ꝓcedendo libros proficiem⁹ eodez numero et nobis quibus fecit libros suos Ar. Et ad demus ēt alicubi ptes libroz iperfectas: et alicubi libros itermissos vel obmissos quos vel Ar. nō fecit: et forte si fecit ad nos nō puenerūt. hoc aūt vbi fiat sequēs declarabit tractatus. ¶ Cum aūt tres sint partes essentiales phie realis que inquā phia nō cātur in nobis ab ope nro sicut cātur scia moralis: fz potius ipsa cātur ab ope nature i nobis que ptes sunt naturalis siue phica et methaphica et mathematica: nra intētio ē oēs dictas ptes facere latinis itelligibiles. ¶ Inter vo ptes illas: pma qdez fm ordinez rei ē q̄ est vlis de ente fm q̄ ens qd̄ nō ꝓcipit cū motu et materia sensibili fm se et fz sua pncipia: nec fz esse nec fz rōem. et hec ē phia pma que dicit methaphica vel theologia. ¶ Secūda aūt i eodē ordine rei ē mathematica que quidem cōcipit cū motu et materia sensibili fz esse: fz nō fm rōem. ¶ Ultima aūt ē phica que tota fm esse et rōez ꝓcipit cū motu et materia sensibili. ¶ Siquis eiz diffinire velit substantiam i eo q̄ sba et esse eius considerare volucrimus nihil sensibiliū vel mobiliū ingredi ei esse et rōem suā: q̄ si talia ei esse substātie et rōez igrederent oporteret q̄ essent deesse et rōe eis substātie. et hoc pz nō esse vez: cū nihil horū cōueniat substātijs separatis. Simili siqs diffiniret circulū mathematicuz vel linea nō ponet in diffinitione eius lignū vel es vel aliquaz aliaz mām sensibilē in qua circulū possibile est figurari: alioquin circulus esset equinocus lignens et ereus q̄ nō est verū. Nihil ergo cadit in rōne mathematicoz de mā sensibili: sed potius de mā intelligibili que ē quātitas imaginabilis. et ideo abstrahens ab omni mā sensibili diffinit q̄n dicit Euclides q̄ circulus est figura plana vna linea ꝓtenta in cuius medio ē punctū qd̄ vocat centruz. a quo oēs linee ad circūferē tiā ꝓducte sunt cēles. Figura. n. que quātitas terminata est et mā circuli et sbm abstrahit ab omni particulari circulo in mā sensibili descripto: sed tam esse circuli extra māz sensibilē non iuenit. Si. n. ꝓsideremus circulos q̄ in coꝛpoꝛibus nālibus spicis describunt sic in celo et in elemētis nullius coꝛ ē inuenimus extra coꝛp⁹ sensibile. Similr aūt artificiales circuli sicut cupreus vel aure⁹ nō habēt ē ex materia sensibilē. tn si rō circuli querat nō dabit ex materia sensibili que sit celū vel ignis vel aurū: fz potius ponet abstrahēs ab oībus his cū dicat. circul⁹ ē figura plana vna linea ꝓtenta: ppt̄ q̄: qz rō figure vna ē in celo et i terra et alijs sensibilib⁹ coꝛporibus circulus ē vnius rōis in oībus eis. omni aūt eodē mō est i oib⁹ mathematicis. hoc aūt vt patuit pr⁹ d̄ ente et subsāt a in eo q̄ ens et substantia nō erat verū: quoniā illa aī oē coꝛp⁹ sensibile inueniunt, et iō esse coꝛ nō fundat in coꝛpe sensibili ēt qn̄ sunt in ipis. ita q̄ trahāt ē a coꝛpe sensibili: fz potius e cōuerso: coꝛpus sensibile et ē et ꝓncipia quib⁹ esse cōstituit trahit ab illis. Sed phica de quib⁹ hic intendimus: sunt i toto cōcepta cū materia p ē et diffinitionez. Siquis eniz diffinit celum vel elm vel aliqd ex elis: vt coꝛ vel es vel os: nūq̄ pōt diffiniri sine mā q̄ subijcit motui. Est. n. natura celi coꝛpus rotundū qd̄ circulariter mouet. Silr elm est sbūm motui et mutatiōi: et sic diffinit. et simlr ea que sunt ex elis: pp qd̄ oia nālia diffinitiōes hēnt materiales. p materiā. n. sensibilē et subiectā diffiniunt. qz ēntialia naturalis rei q̄ i diffinitiōe ponēda sunt talia sunt q̄ motui et sensibilibus q̄litatibus subijciunt. ¶ Si. n. darent ꝓ intētiones cōes generū et differentiarū que abstracta in vli fm rōez simplicem accipiuntur. manifestū ēt q̄ tunc essent logice. et iō quo ad phicum negocium essent vane oēs quoniaz ex talibus non cōstituitur esse rei: sed potius ex materia et forma sensibilibus. ¶ Est aūt ē

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

in his tribus phie ptibus adhuc aduertere q fm dicta ea que abstrahunt a motu ⁊ materia fm esse ⁊ diffinitionē: sunt itelligibilia tm̄. Ea vero que abstrahunt a motu ⁊ mā fm diffinitionē ⁊ nō fm esse sunt itelligibilia ⁊ ymaginabilia. Que autez ꝓcepta sunt cū materia p esse ⁊ diffinitionē sunt simul itelligibilia ⁊ ymagiabilia ⁊ sensibilia. Si.n. accipiatur diffinitio ſbe fm q ſbā est: ipsa erit abstrahēs ab ōi magnitudie ⁊ sensibilib⁹. ⁊ iō dabit diffinitio illa p qditates simplices q̄ simplicia ꝓcepta sunt itellectus. Si vero diffiniant figure sperax ⁊ circuloꝛ: nō pōt ee qditas eoꝝ nisi in q̄titate. q̄titas āt fm oēs partes sui ymagiabilis ē. Et iō in eo q q ditates taliū sunt: itelligibilia sunt. sz i eo q quiditas ē hoꝛ qditas. necessario ymagiationi ipzimuntur. Phicoꝛ vero qditas i eo q qditas est in itellectu est. qz oīs rei rō p intelligibilia ē. In eo autez q talia q̄titate distincta sunt ymagiabilia sunt. In eo āt q sunt distincta formis actiuis ⁊ passiuis sūt sensibilia. qz agere ⁊ pati nō cōuenit nisi fm aliquā q̄litatem sensus. ¶ Adhuc aūt cū prima simplex qditas p̄mum det esse a quo fluit esse huius quātitatis in mēsurato p q̄titatez: a quo vlterius ēt ꝓ fluit esse huius sensibilis distincti per q̄titatē ⁊ distincti p formas actiuas ⁊ passiuas. erit primū absq̄ dubio cā secūdi ⁊ tertij. vnde tā mathematica q̄ naturalia cāntur a methaphicis ⁊ accipiūt p̄ncipia ab ipis. ⁊ qz ibi ꝓbata sunt iō non peccant supponendo ea. ¶ Adhuc aūt cū quiditas eētie absolute sit entis in vli non ꝛcti in ptem aliquā. qditas aūt eētie ꝛcte ad māz q̄titatiuā vel ꝓrias formas passionis ⁊ actionis habentē sit entis fm ptem accepti. sequit nccō q methaphica sit scia vlis speculans ens inq̄tum ens. Alie aūt due sunt scie particulares nō speculantes ens inq̄tum ens. sz q̄sdaz partes entis. s. ſbm q̄titati vel ſbm̄ q̄titati ⁊ motui ¶ Cū g̊ ens vle diuidat in p̄ncipiū ⁊ de p̄ncipio esse cōpetit p̄ pho querere de principijs: ⁊ mathēatico ⁊ naturali nō cōpetit hoc. qz nō haberent viam ad ꝓbandū nisi per ens ⁊ dras entis inq̄tuz est ens ⁊ hoc non cōsiderat nisi p̄mus phs. ⁊ iō nulli⁹ scie particularis disputatio ē ad destruentē p̄ncipia. Sed primi phi solius ex cōitate ſbi ⁊ logici ex medio sue argumentationis. qm̄ ipse ꝓcedit ex cōib⁹ que iueniunt in multis ⁊ nō sunt essentialia illis. ⁊ iō logica dicit inq̄sitiua ad oīum methodoꝝ p̄ncipia viam habēs. ¶ Tanta g̊ dicta sint ⁊ tot ad sciendū q phica ps eētialis ē phie realis. ⁊ q ps eius est. ⁊ q ipsa sermonē ad destruentē p̄ncipia nō hz ¶ Ex dictis aūt facile inoteſcit quo ordine se hēt ad alias partes phie realis. Est.n. ipsa ordine sui queſiti ⁊ scibilis vltima. sed tm̄ ordine doctrine ē ipsa prima. Doctrina.n. non semp icipit a prioꝛi fm rem ⁊ nām. sz ab eo a quo facilioꝛ est doctrina. Cō stat aūt q hūanus intellꝰ ꝓpter reflexionē quam hz ad sensu z a sensu colligit sciaz. ⁊ iō facilioꝛ ē doctrina vt incipiat ab eo qđ possumus accipere sensu ⁊ ymaginatiōe ⁊ intellectu q̄s ab eo qđ possum⁹ accipere ymaginatōne ⁊ intellectu. vel ab eo qđ accipimus intellectu solo. Et iō etiā nos tractādo de partibus phie primo cōplebimus deo iuuante scientiam nālem ⁊ deinde loquemur de mathematicis oībus ⁊ itentionē nr̄az finiem⁹ in scia diuina. ¶ Cap. ij. ⁊ est disgressio declarās. vtrum sit scientia ď phicis vel nō.

Ateq̄ aūt veniamus ad ꝓpositū oꝛ nos a accingi ad defendendū nos ab obiectis eraclti q lz de oībus diceret nihil sciri de eis. dixit tñ spāliter hoc de phicis. Cuius tres dixit rōes potissimas. vnā quidē qz phica oia nō vere sciunt nisi sciant fm suū esse ⁊ in eo q sunt. Sz fm q sunt. sunt infinitas dras habentia. Intellus aūt refugit infinitū ⁊ nullo mō cōprehēdit ipm. naturalia g̊ vere non cōprehendunt. ¶ Adhuc autem secūda rōe negat eraclitus phicum negocium posse hre mediū per qđ ꝓbari possit ⁊ demōstrari qz diffinitio tale mediū erit si mediū habebit. Sz diffinitio in phicis est pticularis vt dicit. qm̄ si accipiatur diffinitio alis fm esse phicum ipsa fm vnū qđq animal erit altera. ⁊ fm esse cuiuslibet particularis erit altera. Sicut g̊ non est vnū esse plurium ita nec vna diffinitio nisi equiuoce. mediū aūt equiuocū non est mediū aliquid ꝓbans. ⁊ si deficit ꝓbatio deficit scia cōclusionis. ⁊ vlterius tota deficit scia. ¶ Si aūt tu dicas inquit eraclitus q hz naturalis persuasiones nō per cās essentiales sumptas. sed p signa cōia. Dicā q talis persuasio nō facit sciam nisi reducat ad demōstrationē aliquā. sz nō pōt reduci i genere phice ad moduz demōstrationis. g̊ nūq̄ erit scia de aliquo quesito i phicis. sed tātum existimatio quedā. Est aūt etiā inconueniēs talē persuasionis modū esse phicum. Cū eim sit scia determinati subiecti sicut habitū est ipsa ex coībus procedere nō pōt. cuz nō hēat nisi propria sbō suo. Talis g̊ modus constat q erit logicus ⁊ vanus per quē nihil scit de phicis inq̄tum phica sunt. ¶ Tertia eraclti rō est formaꝝ naturalium i stabilitas. accepta.n. forma fm esse qđ hz i materia mutat eo q oīa phica motui subiacēt ⁊ mutationi. Nūq̄ g̊ in eodez statu permanēt. De talibus autem nō est scientia que solūmodo de necessarijs ē. ¶ Hec aūt rō ita violenta videbat eradito ⁊ alijs eradianis. q cum viderent omne qđ mouet ⁊ mutatur esse partim in termino motus ad quem. ⁊ v.

derent illos terminos esse appositos ꝓrie ⁊ ꝓdicto rie qꝛ ad motū esse inter bonū ⁊ malū ⁊ albuz ⁊ nigrū sequit motū esse iter bonū ⁊ nō bonum: ⁊ iter albū ⁊ nō albū. ꝓcedebant eandē rez simul eē albā ⁊ nigrā: ⁊ albā ⁊ nō albā. qnimo ꝓcedebant idem eē bonū ⁊ malū: ⁊ bonū ⁊ nō bonū eēntialr. ⁊ iō ēt ꝓria simℓ eē vā ꝺ eodē. ⁊ ꝓdictoria de eodē verifica ri. qꝛ nesciuerūt distinguere inᵗ sbm̄ ⁊ accns. nec ꝓsideraverūt qꝫ eidē subiecto multa iesse possent accidentalr. ⁊ qꝫ potētia hns in se ꝓria non hret ea i actu ꝓpleto: sicut ꝓria hz qꝺ mouet potētia fm qꝫ ꝓtraria sunt in motu. non autē hz actu simul ⁊ fm idē ꝓria. ¶ Et qꝫ his plus mirabile ē etiaz vir in multis prudēs ptholomeus ꝓpt vltimā rōnem dicit de naturis nō hri sciam certam ꝓpter sui mutabilitatē. sz potius esse opionē de ipsis cuius signū esse dicit: qꝛ pli i naturis diuersa opinati sunt. oēs aūt in mathematicis cōione tradiderūt. Istos aūt eraclianos qui nihil scirī dicūt fm veritatē arabes loquētes appellant q̄si garriātes: qꝛ eoꝝ dicta absqꝫ dubio non sunt recta ⁊ extra garricū nihil vigoris habentia. ¶ Nos aūt de phicis dicimus esse sciam ⁊ demrationez cū hēant phica sbz ⁊ passiones ⁊ ꝓncipia per que passio de sbō ꝓbatur. Aliter iz nō eēt itelligere ⁊ scire in ipa qꝺ est circa oms scias: qꝺ tm̄ inuit Arꝛ. eē in phica. ¶ Ad rōnes aūt eraclti nihil difficile est solueꝛ. Si. n. opus nature est idiuiduū signatū tūc eraclitus aliqꝺ dicerz in sua ꝓma rōe. sz boc nō ē vez: sicut nos ifra ostēdemus. Est aūt opus nature id qꝺ ē ꝓpletū in naturalibus eēntialibus. ⁊ boc est spēs fm eē substātie ꝓpletū accepta. Qꝺ aūt hec spēs est in isto ⁊ in illo boc ē in tātum ad qꝺ respicit natura p accns ⁊ nō per se ex boc qꝺ est p accns respectum a natura: nō trahit scia rez naturaliū. ⁊ iō non ipedit nos i sciendo ifinitas quā dicit eraclitus. Ens. n. ꝓpletum itendit a natura ⁊ hoc finitū est ⁊ finit per cās suas essentiales realr acceptas. q̄ sunt forma ⁊ mā ⁊ per cām mouentez qꝺ est efficiens. ⁊ per cām ad quā est motus que est finis. ¶ Secūda aūt ratio sua sophistica est: qꝛ esse phicuz duplicē hz ꝓparationez. s. ad ea a quibus est. ⁊ ea in qbus est. Et si qdem ꝓpareꝛ ad ea a qbus est: illa sunt ꝓncipia eiꝰ que vno mō fm rōem diffinitionis sunt ꝓstituētia esse i tota specie. ⁊ iō ibi vniuocat diffinitio. Et cū illa a qbus est nō sint eadez i diuersis spēbus phicis. iō etiā cōe per vnū esse nō est i oibus spēbus ⁊ iō dicit Arꝛ. qꝫ rō alis fm vnūqꝺqꝫ ē altera. Si aūt cōpareꝛ ad ea in qbus est ista sunt variata sed nō ipediunt sciam: qꝛ sunt ꝓducta a natura p accidens vt dictū est. ⁊ non per se. ¶ Nec est verū qꝫ esse ꝓpletū i naturalibus diuersificeꝛ in idiuiduis signatis. quēadmodū in spēbus. qm̄ in spēbus ꝓncipia essentialia diuersificatur. sz in idiuiduis multiplicat tātum per dispositiones materie ad q̄ nunqz ex ꝓncipali itentione respicit nā. ¶ Per hoc pz solutio ad vltimū qꝛ sicut qditas ⁊ esse vniuocant: ita ēt imobilia sunt ⁊ necessaria. nō qdem imobilia sicut p diffinitionē a motu ⁊ rōne motus separata. sz sicut rō respectu mobilis est imobilis: eo qꝫ ipa abstracta est a pticulari qꝺ fm actū est in motu ⁊ mutatione. ¶ Et ad hoc itelligendū oz scire qꝫ ea que abstrabūt siue separant duobꝰ modis abstrahunt. s. p rōem diffinitiuaz sicut dictū ē qñ diffinientia nō ꝓcipiunt motū ⁊ mām sensibilē sz sunt ante ipa fm naturā. ⁊ talis abstractio i nullo est phicoꝝ siue sit phicuz vt sbz. siue sit phicuz vt passio ꝓbata ꝺ subiecto. Est aūt abstractio vniuersalis ab hoc pticulari signato sicut qñ cōsideramus lignū fm esse ligni ⁊ rōem. ⁊ nō in eo qꝫ ē hoc lignū qꝺ est hec cedrus. vel hec palma. ⁊ talem abstractionez in ōi scia oz esse: qm̄ ois scia de vli est. siue illud fm itentiones cōes accipiat qꝺ est intendere logice. siue accipiat fm naturā ⁊ esse phicum qꝺ est intendere phice ⁊ p ꝓpria rei. Hec igit dca sunt ad ꝺfensionē scie naturalis ab eraclianis.

¶ Cap. iij. ⁊ ē disgressio declarās sbz scie nālis.

Aquiremus aūt post hec ꝺ subiecto scientie naturalis. Dis. n. scia est alicuꝰ generis subiecti de quo ꝓbant passiones: ⁊ cuius ꝓsiderat passiones ⁊ dras. hoc aūt i omni scia naturali absqꝫ dubio est coꝛpus mobile ꝓout motui subijcit. voco aūt coꝛpus subiectuz phice in cōi ⁊ non hoc coꝛpus vel illud. In cōi aūt accipio non simplr sed qꝺ motui subijcit. Est. n. coꝛpus i eo qꝫ coꝛpus ante motū qm̄ mathematicū coꝛpus non subijcit motui fm qꝫ est mathematicū. Coꝛpꝰ eiz ab alio hz qꝺ ē coꝛpꝰ simplr. ⁊ ab alio qꝺ ē hoc coꝛpus siue mathematicū siue nāle. hz. n. qꝫ est simpliciter coꝛpus ex eo qꝫ vbiqꝫ aptū ē qꝫ due diametri ad rectos angulos se secent. tertia secet duas diametros ad rectos angulos. Triū aūt diametroꝝ vna est mēsura longitudinis. alia latitudis. ⁊ tertia profunditatis coꝛporis. si eniz coꝛpus haberet qꝺ est coꝛpus ab actu intersecationis hoꝝ diametroꝝ oporteret qꝫ cū cera cōprimitur inter manus vel aliud coꝛpus formabile qꝫ mutareꝛ fm coꝛporeitatez hoc aūt non est vez. Nō ergo hz qꝫ coꝛpus est ab aliqua actuali dimēsiōe que sit per tres diametros se in vno puncto secantes fm latū longum ⁊ pfundum. sz potius ab aptitudine sic se itersecādi tres diametros in sua dimēsione. Ab actuali aūt trina dimensione triū diametroꝝ hz qꝺ est hoc coꝛpus mathematicū. sz a forma pficiente materiā sensibilē

in aptitudine trine dimensionis existentem. hz qđ corpus naturale iq̄tū naturale ē. Et ab actuali trina dimensiōe materie sensibilis que forma substātiali perfecta est. hz qđ est corpus naturale hoc vel illud. Sic g̃ pz q̄ corp⁹ absolute ꝛ simplr sumptū est ante mathematicū ꝛ añ naturale: ꝛ fm reductionem ad ens cōsiderat ipm diuin⁹. Corpus autem mathematicū fm diuersitates figuraꝝ actualr i ipso inuentaꝝ cōsiderat geometra. Corpus aūt naturale in vlī sbūm est nālis phīe. ꝛ corpus hoc phīsicum vel illud. ſ. mobile ad locū tantuz vel mobile ad formaz ꝛ locū. vel corpus simplex vel mixtū cadit in cōsiderationem alicuius partis scie natural' Cū aūt omne corpus qđ tertio vel quarto mō dicitur sit mobile. ꝛ hoc soluz ē de cōsideratione phīci. videtur q̄ nō egemus dicere q̄ corpus mobile sit sbūm phīsice: sz sufficit q̄ dicamus q̄ corpus hoc modo dictū sbūm sit scie naturalis. qz per mobile qđ additur ei i nullo videtur restrīgi: sicut nec nix cū dicit nix alba. vel ethiops cū dicit ethiops niger. ¶ Sed adhoc soluentes dicimus q̄ licet omne corpus qđ i natura est mobile sit: tñ cuz ponitur esse sbūz phīce oz q̄ addatur sibi hoc qđ dico mobile. qz alia est cōsideratio corporis inq̄ huiusmōi. ꝛ alia est cōsideratio mobilis lz omne corpus sit mobile qz nō inq̄tuz corpus sz inq̄tū corpus mobile subijcit scie naturali. iō dicim⁹ q̄ nō corpus tantum sed corpus mobile est sbūm scientie naturalis. Licet aūt natura sit p̄ncipiuz motꝰ ꝛ quietis sicut infra ostendemus: non tñ dicimus q̄ corpus mobile ꝛ quiescibile sit sbūm phīce. qz quies p̄uatio motus est. ꝛ iō quies non dicit formam positiuā circa corpus sz potius p̄uationez que non itelligit nisi per habitū. Et iō melius determinatur corpus per mobile q̄z per quiescibile.

2a solutio ¶ Possumus ēt ad hoc aliter dicere. ſ. qz omne corpus phīcum mobile ē. sz non omne corp⁹ phīcuz ē quiescibile. qz id qđ est perpetui motus nō est quiescibile fm naturā. ¶ Si quis aūt fortasse dicat q̄ nec omne corpus phīcum mobile est. qz terra ꝛ maxie ptes que sunt circa centrū spere mūdi mobiles non sunt. qz in omni spera mota necesse est centruz ꝛ vtrūq̄z polum īmobilia esse. Dico q̄ licet inq̄tum circa centrum sunt īmobiles sicut partes terre. vel etiam si detur tota terra esse īmobilis non erunt īmobilia que dicta sunt nisi motu locali. possunt aūt moueri alterationis motu: ꝛ alteratio est motus phīcus sicut ꝛ motus fm locum Nihil. n. est vbi virtutes totius spere ꝛ omniū partium confluant nisi centrū. ꝛ iō ipum alterari a virtutibus illis est necesse. ¶ Sunt tñ quedam phīsica de quibus intendit phīcus non ꝓpter hoc q̄ sint corpora mobile: nec ꝓpter hoc q̄ sint corpora sz qz referunt ad motū vt mouentia sicut motores orbiū fm q̄ ad motū referunt. ꝛ aie fm q̄ sunt cāe motuū in vegetabilibus ꝛ aīalibus. ꝛ hec sunt naturalia ad motū relata: ꝛ nō sicut per se sba motui ꝛ mutationi. Motus. n. non est in ipīs sz potius ab ipīs in qbusdā alijs. ꝛ hoc mō ēt fit tractat⁹ de ipsis qz hoc mō aīa ē ꝓncipiū vegetabiliū ꝛ aīaliū sicut suo loco oñdet. Hec igit de sbo dca sufficiāt.

¶ Cap. iiij. ꝛ est disgressio declarās scie nālis diuisionē vt sciat numerus ptiuz scie naturalis: ꝛ de titulo libri ꝛ de ordine ꝛ diuisione librorꝝ phīce: siue primi libri naturalium.

v Taūt sciamus ad quē finem intendim⁹ in scia naturali: ꝛ qñ habemus oēs eius particulas: ꝛ qñ nō habemus eas: ꝛ q̄ earum deficiūt: ꝛ que non: volumus ex diuisione subiecti qđ induximus ostendere libros oēs scie naturalis. Dicamus igit q̄ cū corpus mobile sit sbūm ipm hz considerari in sciētia naturali fm oēs dras ꝛ diones eius. ¶ Est aūt prima eius dio q̄ ipum pōt cōsiderari in se ꝛ absolute: siue simplr ꝛ vlr. vel ad mām cōtractū. In se quidē absolute ꝛ simplr ꝛ vlr cōsideratū hz tractari in libro qui dicit de audito phīco. ¶ Corpus aūt mobile cōtractū ad materiā hz primā dionem fm materie dram. hoc eim est corpus simplex vel corpus cōmixtū ꝛ cōpositū ex simplicibus. Si aūt est corpus simplex: hoc ad huc hz duas dras: qm ipum pōt esse mobile ad situm tantū: vel ad formā. qz iste due potētie motus sunt in mobili. ꝛ vna earuꝝ cātur ex alia: ꝛ vna earuz que est sicut cā est simplicior: ꝛ alia ē min⁹ simplex. ¶ Corpus aūt mobile ad formā determinat in libris de generatione ꝛ corruptiōe. sz mobile ad sitū siue sit circulariter mobile siue i rectū: determinat i libris de celo ꝛ mūdo. Sz tñ illud mobile ad sitū duplicem hz cōsiderationē. pōt. n. cōsiderari in se vel fm q̄ hz ordinem ad mobile fm formā q̄ recipit ipressiones eius. ꝛ prioꝛi qdem mō cōsideranduz ē i celo ꝛ mūdo. Secundo aūt mō adhuc dupliciter cōsiderat: qz ad hoc q̄ sciat impressio quā celeste corpus relinquit in elemētis que mouentur ad formā ꝛ ēt in corporibus cōmixtis: oz q̄ sciatur eius habitudo quā hz ad locū generationis ipressionū illaꝝ. Habitudo aūt illa determinari habet i quodā libro qui dicit esse de lōgitudine ꝛ latitudine terraꝝ ꝛ ciuitatuz ꝛ de locis habitabilibus. Impressiones aūt tractari habent in libro qui dicit de causis ꝓprietatū eloꝝ ꝛ planetaꝝ. ¶ Corpus vo mobile cōmixtum ꝓsiderat duplr. aut. n. est in via mixtionis. aut in specie vel genere ꝓstitutū in eē mixti. Et ꝑ qdez mō sufficienter tradita ē corporis. ſ.

mixti scia i q̃tuor libris metheororꝝ. ¶ Scdo aut̃ mõ variat̃ p duas dr̃ias. corp⁹ eni mixtũ in specie nature ꝓstitutũ p mixtiõem vel est inaiatũ vel aiatũ. Et nõ aiatũ quidẽ simplicius est z scia ipsi⁹ spectat ad libros de mieralib⁹. Sz scia de aiatis habz duas ptes. Cum. n. aia sit p̃ncipiũ aiatoꝝ z principiũ oporteat cognoscere ante principiatũ oportet haberi sciam de aia anteq̃z bẽatur scia de corpib⁹ aiatis. ¶ Scia aũt de aia duas necessario habet partitiões quoniam aut est de ipsa aia z potentijs siue ptibus eius. Aut scia de opib⁹ aie quecũq̃z hz i corpe z de passiõib⁹ eius quas patit in corpe. Et scia quidẽ de aia fm se z potẽtias eius hz tradi in libris de aia dictis. ¶ Opa aũt eius duplicia sũt: qz aut sunt aie in corpus ita q̃ nõ per potẽtias sed p se c̃pit aia aut opat̃ hz potẽtias. Et op⁹ aie qdẽ p sbãz aie factũ in corpe est vita cui mors opponit. Et hoc opus determinat̃ i libro de cã vite z mortis z cãis longitudinis vite. ¶ Opa vo aie alia sunt multiplicata fm potẽtias vegetabilis: sensibilis: z intellectualis aie ptis. Et opera quidẽ vegetabilis sunt nutrire z augere z generare. sed duo illoꝝ sufficienter in libro de generatiõe s. genero z augmẽtũ. Tertiũ aũt in genere habet determinari in libro de nutrimẽto. ¶ Opa aũt sensibilis duo sunt in genere. s. sentire z mouere fm locũ. Opus aũt sensibilis fm sentire triplr variatur. aut eni accipitur fm cõpatiõem sensus ad aial. s. fm q̃ sensus egreditur vel ingredit in aial. vel fm ꝓpatiõem sensus ad sensibile aut fm reditũ ex specie sensibili seruata apud aiam in rem prius acceptã in sensu. Et horũ triũ. Primũ qdẽ in libris d̃ somno z vigilia tradit. Scdm aũt in libro de sensu z sensato. Tertiũ aũt in libro de memoria z reminiscẽtia. ¶ Secũdũ aũt q̃ motiua est aia sensibilis dupl̃r mouet. s. scdm locũ. aut mutãdo locũ aut dilatãdo z constringẽdo corpus in eodẽ loco z vtrũq̃z horũ traditur in libro de motib⁹ aialiũ. hic aũt motus est generalis oibus aialibus sub disiunctione acceptus. Qm̃ oẽ aial aut mouet motu ꝓcessiuo aut dilatatiõis z cõstrictiõis motu aut vtroq̃z. facit aũt spãlẽ motũ in hñtibus pulmonẽ qui est ad refrigerium pectoris p spũm attractũ quẽ mouet trahendo z retinẽdo z emittẽdo z huiusmõi scia tradit i libro de respiratiõe z inspiratiõe. Et ad ãminiculũ eius est liber quẽ cõstabenluce cõposuit de dr̃ia spũs z aie ¶ Opus aũt aie fm ptem intellectualẽ tractat̃ in scia subtili de intellectu z intelligibili. ¶ Quibus habitis sufficit addere sciam de corpe aiato vegetabili z sensibili. cuius dr̃ie quo ad vegetabilia traduntur in libris de vegetabilib⁹. Et quo ad dr̃ias aialium tradit̃ scia sufficiẽs in libris de aialibus z ille liber ẽ finis scie nãlis. ¶ Ex his oĩbus colligit̃ q̃ quasi tres ptes sũt scie nãlis. Est. n. scia de mobili simplici z de mobili simplicitati faciẽde ꝓpõem. z est sciẽtia de ꝓposito z cõmixto. ¶ De mobili enim simplici prima est ps sciẽtie nãlis tractãda in phicis z de celo z mũdo z lib. de generatiõe z corruptiõe. ¶ De mobili aũt simplici faciẽte ꝓmixti onẽ habebim⁹ tractatũ in metheoris. ¶ Et d̃ mobili ꝓmixto z cõposito in libris qui sunt deinceps post sciam metheororum. ¶ Scia autez de mobili simplici ptes hz quas supra assignauim⁹: inter quas p̃ma est scia que est d̃ mobili simplr accepto nõ ꝓtracto ad mãm que tradẽda est in p̃mo libro q̃ d̃ phicoꝝ. ¶ Dicit aũt liber phicoꝝ eo q̃ ipse in vlĩ totũ ꝓplectat negociuz phicum. Dicit etiam liber de auditu phico: qz ibi tangũtur ea q̃ auditu plus q̃z demõstratõe sciunt̃ de phicis. h⁹ est p̃ncipia phica vlia ex q̃bus alia hñt ꝓbari. ꝓpter qd̃ etiã aliq̃n intitulant̃ de principijs phicis. ¶ Sũt eni principia phica principia mobilis corpis z motus que in rei veritate in p̃mo libro scie nãlis hñt determinari oia fm suã cõitatẽ. Alia eni sũt principia motus z mobil̃ cãntia motũ z mobile. Et alia sũt cõsequẽtia mobile z motũ. Principia aũt cãntia: aut sũt cãntia motũ z mobile: aut sũt cãntia eẽ. ¶ Et qz nos de motu z mobili intendimus: ideo nos incipiemus tractatũ nr̃m a principijs motus z mobilis que sũt mã z forma z priuatio. z postea tãgem⁹ de oĩbus cãis phicis z differentijs z spẽbus earũ. Et tũc ꝓcedemus ad loquẽdũ de motu z cõsequẽtibus ipm in genere z in spẽ fm oẽm modũ differẽtie eorũ que ꝓsequũtur eum.

¶ Cap. v. qz a cõibus p̃ncipijs est in oi scia z ꝑcipue nãli. Textu z cõmẽto p̃mo.

Quoniã quidez igit̃ de principijs corpis mobilis sermo nobis est hñdus. oz nos tẽptare determinare prima principia i nãli scia. Natura eni oẽs scie talis est q̃ si ipsa habet principia z cãs z elemẽta q̃ itelligere z scire nõ accidit in ipa nisi ex cognitõe istoꝝ que dicta sũt. Cũ eni itellect⁹ i sciẽtijs nõ sit nisi hũ⁹ z acceptio p̃ncipiorũ ex q̃b⁹ sciũt̃ alia. scire aũt sit accipe ꝓclusiõez q̃ segit̃ ex illis principijs: oz q̃ oĩs scia q̃ ve scia est ĩitiũ ꝓcessus sui hẽat a principijs primis vsq̃z ad principia ꝓxima. Dico aũt q̃ oĩs scia q̃ hz principia sic ꝓcedit z illa sola est ve scia: qz est demostratiua z effect⁹ solius demõstratiõis est scire. Si aũt ipa nõ hẽat verũ nomẽ sciẽtie: tũc ipa erit scia topyca dyaletice vel rethorice z effect⁹ ei⁹ nõ erit scia sed opinio vel suspitio siue p̃sũptio: z iõ nõ hz principia z cãs z elã ex q̃bus ꝓcedit. sz hẽbit ꝓsiderationes topycas q̃s sumit aut ex intẽtiõib⁹ cõibus q̃ nulli

ꝓueniũt ꝓprie: ſz iueniũtur in plibus ſicut dyaleti
ca aut ſumit eas ex circũſtãtibus negociũ vel ꝑſo-
nã ſicut facit rector. Nullũ aũt iſtorũ eſt alicui⁹ rei
principiũ vel cã vel elemẽtũ. qz oĩa principia z cãe
z elã ſũt eẽntialia z ꝓpria rei qualia nõ ſũt ea q̃ in
logicis vel rethoricis aſſumũt. ¶ Qd aũt in om-
ni ſcia cui⁹ vẽ eſt ſcire oporteat eẽ ꝓceſſũ a primis
in genere ſuo principijs vſqz ad elã. pz qz ſic dcm̃
eſt in poſterioribus analaticis tunc opinamur nos
cognoſcere vnũqdqz q̃ ſcim⁹ vẽ q̃n cognoſcim⁹ ꝑ-
ma i gener̃ ꝓncipia ei⁹ z cãs ei⁹ z elã ei⁹ ex gb⁹ cõ-
põit z nõ alit. Lõmẽ. ꝑ. ¶ Vocam⁹ ãt hoc
loco ꝓncipia cãs efficiẽtes i genere corꝓis mobil fz
qd eſt mobile. qm̃ nos nõ ſcim⁹ nãlia niſi ſciamuſ
cãs efficiẽtes eoꝝ ꝑmas. cãs ãt dicim⁹ vltiõs fines
ꝓpter quos ſũt oẽs alij fines eo q̃ nature opatio
nũ nihil eſt vanũ ſz oĩa ſũt ꝓpter finẽ certũ in natu
ra ſine cui⁹ ſcitu nõ ꝓfecte ſcieẽ nã eoruz finis. n. dr̃
cã principalr̃ eo q̃ cã cãꝝ eſt. qz ꝓp illũ mouet effi-
ciẽs z ꝓpter illũ mouet mã. z illũ attingit forma rei
p aliquẽ modũ. ¶ Elemẽta ãt dicim⁹ duas cãs i
grediẽtes eẽntiã rerũ nãliũ que ſunt forma z mã.

Lõ. ꝑmo. ¶ Et hoc qdẽ ſũt q̃ faciũt eẽ phi
coꝝ q̃ qdẽ in nulla aliaꝝ ſciarũ realiũ adeo plene
colligũt ſic in ſcia nãli. qm̃ in mathematicis eo q̃
ſine motu cõſiderãt nihil demõſtrat ꝑ efficiẽtẽ z fi-
nẽ: qz efficiẽs mouet motũ z ꝑ motũ attingit z acq
rit finẽ. z iõ q̃ ſine motu ſũt ꝓſideratiõi efficiẽtis z fi
nis hr̃e ñ pñt. Silr̃ etiã mathematic⁹ ñ curat mãz
eo qd abſtrahit ab illa. ꝓpter hoc q̃ ipa eſt ſbũm
motus. formã aũt accipit ſolã ſm qd ab ipa diffini
tio accipit. q̃ qd qd erat eẽ ſm qd ſubijcit paſſioni
quã ꝓbat in eẽ ſbe formali. Methaphiſicus autẽ
lz ꝓſideret oẽs cãs nõ tñ ꝓſiderat eas in eo q̃ cãn
tes ſũt: qz mãm z formã nõ ꝓſiderat fz qd igrediũ
tur in rẽ quã ꝓponẽdo ꝓſtituũt. ſz potius fz qd re
ducũt in rõnẽ ſubſtãtie q̃ ẽ vm ens z principiũ alio
rũ q̃ methaphiſicus attẽdit: z iõ ſolius phice ẽ ꝑ
cedere ex principijs z cãis z elemẽtis ſm qd ſũt hu
iuſmodi. ¶ Si aũt aliqs dicat q̃ iſta principia re
ferũt ad eẽ. ſz principia ex qbus ꝓcedit ſcia ſũt pri
cipia cognitiõis z iõ nõ hz locũ hoc q̃ dixim⁹. ſci
re dz q̃ in phicis res nõ cognoſcit niſi ex principijs
ex qbus ẽ. Et iõ talia i phicis ſũt principia cogni
tiõis z eẽ ſz differẽter. qm̃ vlr accepta ꝓut ſũt i rõe
phicoꝝ ſũt principia cognitiõis. determiata aũt in
nã ſm eẽ agẽtia vel paciẽtia ſũt principia eẽ. Sed
tũc nobis vr̃ oriri repugnãtia ſmõis quẽ diximus
q̃ in oĩ ſcia demõſtratiua ꝓtigit ſcire ex cognitione
principioꝝ z cãꝝ z elorꝝ z nos nõ oñdim⁹ hoc niſi
in ſcia nãli. nr̃a enĩ ꝓbatio nulla eẽt ſi ſic arguere
m⁹ q̃ ſcire ꝓuenit in oĩ ſcia q̃ ſcia eſt vere ex cogni
tiõe principiorũ z cãrũ z elemẽtorũ. ſz ſcia nãlis eſt
ſcia ve.g⁹ in ea ꝓuenit ſcire ex cognitiõe principio
rũ cãrũ z elorũ. qz prima nõ eſt vtilis niſi in voce eo
q̃ cũ dr̃ ois ſcia q̃ ve eſt ſcia ſcit ꝑ principia nõ ſup
ponit niſi ſcia naturalis. ¶ Sed ad hoc dicimus
q̃ ea q̃ dicta ſũt relata ſimul ad hoc q̃ faciãt cogni
tiõem z eẽ nõ ſũt ꝓfecte inuẽta niſi in phicis. Si ãt
ad cognitiõem ſolã referãt iueniũtur in alijs ſcien
tijs realibus. ſz tũc aliter exponũtur. ¶ Sũt enim
quedã principia cognitiõis nõ ingrediẽtia ſillogiſ
mũ. q̃ ſũt dignitates prime cuiuſlibet ſcie. Et ſunt
q̃dã ingrediẽtia z hec ſunt duplicia. ſ. priora z pri
ma. priora qdẽ ſicut nõ ꝓuertibilia. ꝓxima aũt ſic
ꝓuertibilia. fit enĩ dmõſtratio aliq̃n ex primis z ve
ris z hec ſũt principia. Aliq̃n aũt ꝑ ea q̃ ꝑ prima
z vera acceperũt fidẽ. q̃ tamẽ nõ ꝓxima ſũt. Et ali
q̃n ꝑ vltima eẽntialia. prima ergo z vera ſũt princi
pia z ea que ſũt ꝓbata ꝑ prima z vera z vlterius ac
cipiũtur ad alia inferẽda ſũt cãe: qz ꝓpões ſũt cã
cluſiõis z elã ſũt ꝓxima q̃ ad nihil vlterius ꝓbã
dũ adhibẽtur. ¶ Sed cũ diſtinctio prima princi
piorũ z cãrũ z elemẽtorum magis eſt ad ꝓpoſitũ.
Nec eſt dictũ q̃ oĩs ſcia ꝓcedat ex ꝓncipijſ z cãis
z elemẽtis. ſz oĩs ſcia q̃ hz ea ꝓcedit ex his z inq̃
tũ hz ea. z ideo que habet oĩa, ꝓcedit ex oĩbus. z q̃
habet quedã ex eiſdẽ ꝓcedit que hz. ¶ Sz ſcien
dũ eſt q̃ ſcia naturalis ex his nõ ꝓcedit niſi ſum
ptis ſm ambituz cõitatis z principiorũ z cãrum in
ſuo genere. Et ideo oẽ principiũ phicum z omnez
cãm phiſicã accipit z colligit: ſed tamẽ nõ omnem
cãm efficientẽ nec omnẽ finẽ. Si enĩ acciperet oẽm
cãm efficientẽ oporteret q̃ extendet ſe ad aliqd nõ
phicum quoniã cauſa prima eſt efficiẽs ꝑ eẽntiam
ſuam z de illa non intendit phica ſed phia prima.
¶ Eadẽ aũt mõ eſt de fine vltimo qui eſt finis vni
uerſitatis z eſt in prima cauſa ſicut iduce exercitus
¶ Similiter autẽ forma reducta in principiũ ſbẽ
ſm q̃ huiuſmõi z ſimiliter materia non ſũt de intẽ
tione naturalis. nec ex talibus aliquid ꝓbat in ſci
entia naturali. ſed potius de efficiente qui mouet ꝑ
formã que diſponit ipz ad mouendũ z nõ per eẽn
tiam ſicut ignis qui mouet per diſpoſitiõem calidi
quod eſt in ipſo. Et ſimiliter de fine qui includitur
z acquiritur per motũ talis efficiẽtis z de materia z
forma. ſcõm q̃ materia ſubijcitur motui z mutatiõi
Et forma eſt finis generatiõis. Intẽdũt hec a phi
ſico z ſic nos in iſta ſcia procedemus ex iſtis ꝛc̃.

¶ Cap. vj. qualiter vſe fit in ſenſu notiora quo ad
nos in quo eſt diſgreſſio declarãs intellectum eiuſ
dem. Tex. z cõ. ij°.

v Ja enim ꝓcedendi ex notioribus nobis
z certioribus incertiora nature z notiora

est inata nobis ꝓcipue. In scia enim naturali nō ea dē sunt q̄ sūt nota nobis z q̄ sunt nota simplr apd naturā. Et qz ī phīcis notiora nobis sūt cōia z notiora nature sūt simplicia. iō necesse est nobis ꝓducere hūc modū. Tex. z cō. 3°. ¶ Sicut enī dixi mus ea que nobis in phīcis sūt magis nota sūt cō fusa z cū nos diuiserimus hec cōfusa cōia posteriꝰ p diuisiōem ipoz fiūt nobis nota principia spālia que sūt spāles cāe efficiētes z ela q̄ sunt spāles for me z materie que ingrediūtur inesse rei spālis.

Tex. z cō. 4. Et ꝓpter illā cāz oz nos ꝓuenīr ex vlibus notis nobis in singularia que sunt nota apud nām. In phīcis enī totū fm sensū notius est sua pte. vle aūt est totū qdā co q̄ multa in se ꝓprehendit que multa sunt vt ptes cuiusdaz totius. ergo vle in phīcis notius est particulari fm sensum.

Tex. z cō. v°. ¶ Hoc idē āt fz quēdā moduz patiūtur etiā diffinita cōpata suis diffinitiōibus: qz diffinitū est vt totū cōstitutū ex diffiniētibus sic circulus qui est totū cōstitutū ex eis que diffiniunt ipm que sunt qd est figura plana vna linea cōtenta: in cuius medio est pūctū. a quo ois linee ducte ad circūferētiā sunt equales que aūt sūt vnita i diffinito tanq̄ in toto cōstituto ex diffiniētibus. diffinitio diuidit in singularia que sūt ptes diffiniētes. Et qz mixta in sensu notiora sunt quā distincta totū diffinitū in phīcis notius est in sensu quaz diffiniētia. ¶ Apparet aūt hoc in apphēsiōibus puerōrū: qz illi prius p apphensiōem sensibilez accipiunt cōe quā pticulare. vñ i principio oēs viros vocant patres z oēs feias vocant matres z posterius cōfortata etate discernūt eū qui vere pater ē a viris alijs. z eam que vere est mater a feis alijs. ¶ Ad hec aūt que dicta sunt intelligēda oz scire q̄ aliud est vle phīcum: z aliud vle simplr a quo est ꝓcessus in demōstratis z mathematicis z i dīnis. ¶ Vle enī a quo est ꝓcessus in mathematicis z in dīnis ē simplex cōceptus rerū: z simplex rei quiditas que in intellectu est z non in sensu. z iō hic est natura notior fm intellectū z est notius apud naturā fm q̄ principiū cognitiōis intelligibilis est natura z quditas rei simplex. Et pticulare seu spāle posterius est notū per illud z ex illo. eo q̄ in discursu syllogistico ꝓcessus est ab vli qd est vbiq̄ z semp ad pticulare. Et hoc mō nos hic nō logmur de vli: fz potius de vli qd ē fm esse acceptū in pticulari. ¶ Est enī vt plato ait triplex vle. s. ante rem acceptū. z in re ipsa acceptū. z post rē ab ipa re abstractū. añ rez aūt vle est cā vlis. oia cāta ꝓhabēs potētia rerū in se ipsa. vle aūt in re est natura cōis fm se accepta in particulari. sed vle a re acceptū per abstractiōez est intentio forme z simplex conceptus mētis que de re per abstrahentē intellectū habet. ¶ Et iō natura in phīcis equiuoca est ad naturā cōem rei q̄ principiū est intelligēdi ipam: qz natura in phīcis est illa que producit rem materialē ex naturalibus principijs eius. Illi enī natur notius ē id qd operatur ex principijs suis quā cōis cōceptus rei quē nō opatur nisi per ꝓñs. qz cū ex hoc qd est homo generat hoc qd est homo. deus generatiōis est suppositū pticulare z p ꝓñs generatū est cōe: z iō natura hic nō vocat a quo nō ꝓuertū ꝓsequētia. qz illa natura nō est opans fz potius principiū cognoscendi per intellectū id qd est posterius in intellectu. ¶ Ex quo patet q̄ nō ē ꝓprietas aliqua doctrine istius ad illā que est in posterioribus analeticis vbi dicit q̄ prius natura est prius fm intellectū q̄ hic posterius natura vocat. qz equiuocatio est i natura. Cō. 3°. ¶ Sed nota q̄ cū natura ista que ꝓducit res ex suis cāis operet per cās: oz q̄ cāe cētialiter res ꝓponētes sint notiores apud naturā quā res ꝓpositā: qz aliter nō vteret natura elemētalibus principijs pro instrumētis sue ꝓpōnis z sic optime notū apud naturā est elemētū ex quo opat z pōt hic optime notū est ꝓpositū qd ꝓpōit. Et si nos faceremus res nature ex eisdē ex quib⁹ facit eas natura idē esset apud nām opantē notuz qd essz apud nos notū. Sz qz nos nō facim⁹ eas iō ela nature que facit res nāles sūt apud nos posterius nota. Sed in artificialibus mutamur nos naturā: qz nos facimus artificiatū ex forma z mā artis z cū ipsa forma sit i aia artificis est forma q̄ ē elm artificiati apud artificē magis nota q̄z artificiatū. ¶ Ex his manifestū est q̄ natura nouit aialia per aiam z corpus organicū phīcuz. Et nouit corpus organicū phīcum per cōplextionātia ipm: z nouit cōplextiōem per eloz in ipso mixtionē. Et mixtiōem nouit p ela mixta z ela nouit p corpis p mi motū qui mouet ela ad hoc q̄ misceātur sic qd est notum apud naturā est semper opus nature p ela sua ꝓpria. Et si natura nouit vle tñ hoc sit natura cōis. nouit illud per hoc q̄ ipz est consequēs opus suum qd producit. s. cōpositū z sic nouit ipz posterius z eodem modo si nouit cām que cōmunis est ipsa nouit eam per elementū qd est propinquum rei z ꝓprium. Et principiū cōissimū adhuc nouit per posterius q̄z cām. ¶ Natura vero si nouit diffinitum ipsa nouit ipsum per principia per que cōstituit ipsum. Nouit ergo per diffinientia z sic diffinientia sunt priora apud naturam cōponētem res quā diffinitum. hic ergo est processus noticie nature que ꝓponit res z ex principijs accipit notitiam earum ita semper q̄ illa sit ei notissima q̄bus proxime vtitur in opere cōpositiōis: z illa sūt

remotiora a notitia nature que consequũtur ad illa siue consequantur ex parte principiorum: siue ex parte compositorũ. Principia enim cõia sequũtur ad elementa z via sequũtur ad res pticulares quas natura operatur. ¶ Econuerso aũt est i natura ad quã fit resolutio fm viam nature simplicis z ideo in via resolutiõis principium prius est qđ ẽ simplici⁹ z hoc ẽ natura prius. Iz natura aliter accipitur sicut dictum est. ¶ His habitis intelligendum est q acceptio nostra fm sensum est triplex. ¶ Est enim acceptio fm sensum pticularẽ tantũ. z est acceptio fm cõem simul z pticularem. Et est acceptio fm sensum pticularem z cõem z aliquam cognitiõem confuse rõnis in sensu vel cognitionis que loco rõnis est. que a quibusdam dicitur estimatiua que est pars aie sensibilis. acceptio autem sensus pticularis non est nisi sensibilis ꝓpꝛij: sicut coloris vel vocis vel odoris vel alicuius alterius. Acceptio aũt sensus cõis est subiecti in quo vniũtur sensata ꝓpꝛia. Dicimus aũt hoc albũ eẽ dulce z hoc croceũ esse amarum sicut fel. Acceptio autem rõnis permixte sensibus: aut estimatiõis i brutis est super rei naturaz in qua sunt accidentia que sunt sensata ꝓpꝛiorum sensuũ z cuius est magnitudo subiecta sensibilibus ꝓpꝛijs que accipit p sensum cõem. Et per illam accipit puer q vir homo est pater z non asinus. z agnus accipit q ouis est mater z non lupus. ¶ Et si nos inuenire volum⁹ que istarũ acceptionũ sit prima. oz nos distingere inter indiuiduũ vagum z inter indiuiduũ signatum. vagũ enim indiuiduũ nõ dicit vagũ: eo q i natura nõ sit determinatũ: qz natura determinat qñ dicit aliqs hõ z aliqs bos. Iz dicit vagũ eo q ipm p accñtia sensibilia nõ est demonstratũ sic hic hõ z hic bos. Dicamus ergo q indiuiduũ vagũ est cuius natura cõtracta z particulata certificat per suppositum indeterminatũ. Signatũ aũt est cuius cõtrahit natura z pticulariter certificata in supposito determinate demõstrabili vt hic hõ demõstrato forte. ¶ Indiuiduũ aũt vagũ aliud ẽ spẽi z aliud generis: z aliud generis altioris: z aliud generalissimi. vt aliqs homo z aliqđ aial z aliqđ aiatũ. z aliq substãtia z nõ dico q sit aliud z aliud in supposito incerto q habet sed potius ꝓpter naturã. qñ alij nature signatur substare cum dicit aliqđ aial quaz cũ dicit aliquis homo z iterum alij. cũ dicit aliqua sbã. ¶ Hoc hito sciendũ est q cognitio que est p ceptio sensus cũ pmixtiõe aliqua rõnis vel estimatiõis est accipiens sensibile per accñs. Et casus ei⁹ est supra materiã cõem in supposito diffusam. hec enim natura cõis est vle acceptum in re fm esse. Cuz aũt ois distinctio cognoscibilis necessario sit facta sub aliquo cõi q prius accipitur fm cognitiõem. oz q antequã diffinite cognoscat hic vir esse pater cognoscat vir esse pater: z antequã cognoscat vir eẽ pater. oportet q homo cognoscat eẽ pater. Et tũc iterꝝ ad hoc qđ cognitio patris hois sit cognitio aliquo mõ distincta. oz q añ eã sit cognitio cõis sub qua est distinctio illa que ẽ cognitio aialis. z p hũc modũ ante illã est cognitio aiati. z cognitio cadẽs sup cõe diffusũ z confusum in supposito prius cadit sup indiuiduũ generis. quã sup indiuiduũ speciei. hoc aũt Auicẽna egregie probat. per eũ quem videmus de longe. Be hoc enim primo ppendim⁹ q substãtia est z fz q deꝑhendimus motũ eius cognoscimus qđ aial est: z tunc post hoc p rectitudinem stature cognoscimus qđ est homo aliquis: z tandem per collatiõem indiuiduãtiũ que impossibile est in aliquo inuenire accipimus qđ est socrates vel plato. Sicut añt in eo quẽ videmus longe distincta est cognitio semp sub confusa: ita est in eo q cognoscim⁹ sensibiliter fm naturã talis cognitionis sensibilis. Iz nõ ꝓcipiamus. ¶ Qđ aũt nũc dictũ est in exemplo de eo quẽ emin⁹ aspicimus congrue supra manifestatũ est in priorũ infantiũ cognitione. hij enim quãdiu ꝓpter fluxũ cerebri cognitionem nõ habent adunatã non percipiũt dñas sensibiliũ. z stat ideo eorũ cognitio in cõi indistincta. Cum aũt paulatim siccat cerebrũ adunatur cognitio z remanẽt in eis sensibilia ꝓpꝛia p q̃ distinguũtur cognita per sensum: z tunc determinãt cognitiones eorum. ¶ Ex istis est aduertere quiddã valde notabile. quoniã licet ꝓximũ apud distinctam cognitiõem indiuidui sit spẽs z post hoc genus: z tandez vltimo occurrit generalissimũ: tamen apud confusam sensus cognitiõem indistinctam. primũ est natura generalissimi. z post hoc subalternũ genus z post hoc genus. z tũc spãlissimi natura z sub illius natura distincte accipitur indiuidui cognitio Et prima quidem cognitio deseruit intellectui resoluenti z in illa nihil est in sensu nisi primum. z qđ quid resolutione accipitur ab illo est in intellectu. Sed intellectum siue intelligibilium illorum vnuz est proximius sensui quam aliud per modum qui dictus est. Secundus autem modus cognitionis totus est in sensu z est per viam compositionis vbi proceditur a simpliciori indistincto ad cõpositius distinctum. Et ille processus est scientie naturalis propius z nullius alterius scientie. quia nulla alia hoc modo accipit vniuersale. pro confuso secundũ esse in particulari nisi ipsa. Et ideo vniuersale secũdum solam ipsam est in sensu notius. In aliis autem que resolutorie sunt: vniuersale est simplex natura que a sensu ẽ sepata. Et iõ vniuersale i ipis ne

quaqꝫ est in sensu sed in intellectu. Ex his satis pz qualr vle notius ē in sensu quo ad nos: z occultꝰ in nā. z particulare manifestius in natura z occultius in sensu quo ad nos. ¶ Sz oz scire q ptcularе dupliciter cōsideraī fm duo que sunt i ipso. Est eīm in pticulari perfecto esse fm nām: z hec est natura q̄ vocaī esse spēi in idiuiduo fm q dicit boetius. q spēs est totū esse indiuiduoꝝ z est in particulari suppositū qđ substat huic nature que ē esse eī dez suppositi. Esse aūt pfectuz fm nām est intentū a natura producente res p se. Sz qz hoc esse non pōt subsistere nisi in suppositо iō per accīs hoc est pp illud ꝓducit natura ēt suppositū. z hoc est qđ supra diximus: q nā p accīs opatur indiuiduum fm q ē idiuiduū. sz per se intēdit esse perfectū. z hꝰ ē qđ dicit phūs egregiꝰ Auer. q nā itendit eē diuinuz z pp illud agit qcqd agit. ¶ Ex his pz q̄lr i telligi oz dictū Auer. s. q opꝰ nāe est spēs z nō hꝰ pticulare neqꝫ eē in genere: qm̄ si pticulare intenderet: tūc dēstrueret opꝰ eius. Et si itenderet vle i genere: tūc sufficeret ei q̄lecūqꝫ eē in genere z vtrūqꝫ istoruz ē falsuz. Intēdit gꝰ eē in spē vt ipe dicit. qz hoc eē est pfcūm z diuinū z ppetuū. Et nisi p̄dicto mō itelligaī nō erit vez dcm̄ ꝓmētatoris. qz si ve sufficeret eē i spē tm̄: tūc ꝓ nihilo eēt multitudo idiuiduoruz. z iō eisdē rōibus dicit auicēna q itendit idiuiduū vagū: qđ ē spēi idiuiduū sicut ē aliqs hō z alii qs bos. qz hꝰ indiuiduū ē ppetuū z ineſſe pfcūm. Et ego dico q oz addē. his dictis qm̄ nā generās z ꝓducēs res ē duplex. s. q̄ est sic cā generationis vlis rez. z ea q̄ est sicut cā pticlaris. Est. n. celū cuz ptibꝰ suis z imaginibꝰ z motibꝰ generās vlr hōiez z plantā z cetera oīa. pticlare aūt generās ē sic hic hō. Est aūt vez q nā vlis mouet i pticlari z est intentio pticlaris nāe ꝓducere hūc. z iō termini generationis pticlaris sunt q hic ꝓcedit ab hoc. z hoc pz qz actus pticularis nāe gescit hoc ꝓducto. finis aūt est quo hīto gescit agens: z iō finis pticularis nāe est i hoc significato quē finē p vnū generatiōis actū attingit z est destructibilis hic finis. Finis aūt nāe vlis est eē diuinū pfcūm quē finez in oībus pticularibꝰ p successionē attingit. z iō est ppetuus suus finis fm nām: z hec nā nūqꝫ ꝓducit suppositū significatū nisi p accīs. s. vt ipm subsłet eē diuino: hoc igit est nāe. Et pz ex his liqde qualr vle notꝰ est i sensu in solis phīcis: z q magis vle magis notum ē in sensu. z q ecōuerso ē in eo qđ notū ē apđ nāz opantē z ꝓducentē res nāles. ¶ Sz qz nos supra dixiꝰ q eundē modū sustinēt noīa diffinitoruz ad diffinitionē eoꝝ quā hīt vlia ad pticlaria sua i phīcis oz nos explanare id: qz cū diffinitū sit minus cōe quā diffiniēs z diffinitū magis notū sit sensu. z occultius i nā qꝫ diffiniēs: videbit minꝰ cōmune notius eē in sensu z occultꝰ in nā qꝫ magis vle: z hoc est ꝑ predicta. ¶ Sz sciendū ē q vle accipit vt simplex nā sepata. z accipit vt totū cōfusuz i pticlari. Luz. n. vle sit vnū in multis z de multis: vt dicit Auer. pōt accipi fm q in multis non diuisim ab eis. z sic ē per modū totius mixti in eis z ꝓfusi. Si aūt accipit vt ē de multis predicatū de ipīs: tūc ipm est natura simplex: que qdez accepta vt ō multis est z nō est in eis sz sepata est ab ipīs z est vbiqꝫ z semp. omni eodē mō se hz diffinitū ad diffinientia. possunt n. diffinientia accipi vt nature simplices cōstituentes diffinitū siue esse diffiniti. Et hoc mō cū natura cōstituat esse diffiniti oz q ela ex quibus cōstituit illud esse sint notiora z certiora apud ipsaz qꝫ diffinitū cōstitutū. z hoc ē qđ diximus. s. ¶ Alio aūt mō accipiunt diffinientia nō vt nature cōstituentes esse diffiniti: sz potius vt cōfusa quedam z vnita in esse diffiniti. z hoc mō diffinitum i sensu notius ē per rōem ꝑ inductā. qz qcqd distinguit acceptio sensus: oz q sub aliquo cōi distīguat qđ ꝓius ē acceptū in sensus acceptione. vnde diffinientia que acceptō sensibilis distinguit: oz q sub vnione eoꝝ quā hīt i diffinito distinguat. sicut distinguit partes sub forma totius. z hoc mō acceptio diffiniti per sensus ē silis acceptioni vlis p sensus. Et acceptio diffinientiū ꝓut sunt partes diffiniti silis est acceptioni pticularis sub vli. Et hꝰ itez est in solis acceptionibus phīcis: qz in alijs oppositо mō se hīt vt dictū ē. Lō. v. ¶ Ad hoc aūt intelligendū dicit satis bene auer. triplicē eē ꝓpōm in rebus nālibus. Est. n. cōpositio vlis ex pticlari sicut ꝓpō generis ex spēbus. z est ꝓpō diffiniti ex ptibus diffinientib. z est ꝓpō idiuidui: z qz ꝓpō i diuidui ē: necessariū ē q due alie sint ꝓpōes. z dicē q ꝓpō idiuidui notior ē fm sensuz qꝫ ptes eī. alie aūt due notiores fm intellectū qꝫ ptes ipārū. z hoc verū fm intellectū nostrū quē diximꝰ esse in phīcis fm viā sensus acceptū. z iō dicit q pp tertiā cōpositionē que ē in sensu due alie sunt apud intellectum z hoc ego sic intelligo: quoniā indiuiduū habet eē spēi in suppositо vt dictum est. pōt gꝰ accipi cōparatio esse spēi ad suppositū. Et hec ꝓpatio necessario facit i indiduo ꝓpōem vnā que rndet ꝓpōi vlis ad pticlare in intellectu ꝓcedente eadem via: qz qꝫtuz ad continentiaz omni eodē modo stat species sub assignato genere sicut particlare siue suppositū stat sub esse spēi que est in ipso: pōt etiaz accipi esse speciei compōit ex cāis suis que sunt potētia z actus z hoc necessario fam ꝓpōez facit in eē idiuidui cui rndet apud itellectuz diffiniti ꝓpō ex diffiniētib q̄ sunt per modū potētie z actꝰ in ipso: z hac via apđ

intellectum phicum qui procedit in via sensus diffinitum notius est q3 diffinientia. Hec igitur q2 sufficiunt ad explanationē dictoꝝ de probemijs istius libri dicta sufficiant.

¶ Tractatus secundus primi libri phicoꝝ. Cap. ꝑmuz: que inquirenda sunt de principijs ,pblematum ex eo q9 quedā sunt phica ⁊ quedaz nō phica licet sint de phisicis.

E principijs igit corporis mobilis in vli
o ⁊ simplr determinate intēdentes ⁊ volentes sequi Ar3. in qbus cōuenienter possumus prius oz nos tangere ea que antiq de principijs ingsiuerunt ⁊ determinauerunt. ⁊ postea resumentes determinabimus de eis fm nram sniaz. Ostendamus autē primo quecūq3 problemata o principijs hūt ingri fm dubitationes que possunt fieri de ipis. ¶ Est autē sciendu9 q9 ,pblemata q̄ qdam antiquoꝝ nouerunt de principijs: alij nouerunt de ente cuius cā fuit: quoniā sicut in ꝑ metha phisice cōtinetur: primi phantes nullam cognouerunt cām vel principiū nisi mām. formā cim ⁊ efficientē ⁊ finē nō cognouerunt. Et iō nō dixerūt eē ens vere nisi solā substantiā quā māz esse credide runt: ⁊ hāc etiā principium esse oium crediderunt. Et iō idem fuit eis querere de principijs rerum q9 fuit querere de ente: qo prestat rebus esse fm eos. ⁊ hoc erat mā sicut nup diximus. Videamus g9 q̄ cūq3 q̄rere necesse ē de principijs. Tex. ⁊ cō. vi. ¶ Est aūt neceſſariuz si ponatur esse principium q9 qō prima sit de ipso vtr sit vnū vel plura: q2 nos nō q̄rimus an sit principiū eo q9 supponim9 illud esse q2 prim9 phs hoc ,pbauit: ⁊ nos i pticulari scia hoc ,pbare nō possemus. Scoa aūt qñ est: que ē sup altez mēbroꝝ bite diuisionis. s. q9 si deꝰ q9 principiū sit vnū: sicut cōiter crediderūt melissus ⁊ parmenides. tunc querat vtrū sit īmobile sicut dicunt idem phi: aut sit mobile sicut cōcorditer dicūt phi sici: nāliter de principijs loquētes: q2 quidā illoꝝ oia dicūt vnū habere principiū: qo est aer. ⁊ dicūt aerez esse mobilē. Et alij dixerunt aquā esse primū principiū naturale ⁊ mobile. Si aūt non sit vnum principiuz naturale: tunc sumpserūt alterā partem superioris dionis. s. q9 sint plura. ⁊ tunc fecerunt q̄stionez tertiā. s. vtrū sint finita vel īfinita numero: ⁊ si sint finita vel plura numero q3 vnū. tunc aut sunt duo aut tria aut q̄ttuor: aut in alio numero finito. quoniā qdam duo dixerūt esse mālia principia: ⁊ quidā tria: ⁊ qdam q̄ttuor: semp aliqua elemēta ꝑncipia materialia oium esse dicentes: q2 oia elemēta singulariter ab aliquo phō principia esse dicta sūt preter terrā quā singulariter nullus principiū cē dixit. Sz cū alijs tribus dixit empedocles terram eē principiū māle. Quidā aūt plura eē dixerūt sicut q̄ttuor mālia ⁊ litē ⁊ amicitiā. Et qdā decē fm numez spaz orbis. ⁊ quidā dixerūt esse decē in ordie boni: ⁊ decē in ordie mali: sicut pythagoras fm q9 oñdi hz in prima phia. ⁊ hec fuit qō q̄rta. Si autē nō sint finita sz tñ plā: tūc qō gnta eoꝝ ē. aut illa finita vnū i genere sbē: sz figura sint dra. aut sint genere vnū sz formis ꝓria: sicut dicebāt democritus ⁊ leutippus: oia principia mālia que infinita sunt: numero: esse vnū. q2 oia sunt athomi ⁊ diuisibiles differentes figuris. q2 qdā sunt rotūdi: ⁊ qdā quadrati: ⁊ qdā trigoni: ⁊ sic de alijs. Quidā aūt dicebant oēs qdez eē idē genere qo ē hōgeniuz: sz formis ꝓria: q2 vnū est aqua ⁊ alterz est ignis: ⁊ tertiuz sanguis: ⁊ aliud caro. ⁊ sic de alijs que ꝓriantur in q̄litatibus sicut dixit anaxagoras. Nullus. n. istoruz potuit īuenire formā sbālem sz cōcesserint formā accītalem esse sicut figuras esse cōcesserunt democritus ⁊ leutippus. ⁊ q̄litates sensibiles cōcessit esse anaxagoras in hōgenijs. ⁊ empedocles in elis ⁊ oēs isti dixerunt cōgregationē ⁊ segregationē fieri generationē: sicut nos oñdemus in ꝑ libro o generatiōe ⁊ corruptiōe. Tex. ⁊ cō. vij. ¶ Omni eodē mō q̄runt phici qñ q̄rūt de ente ,pblemata sicut diximꝰ: q2 q̄rūt ꝑ ista. s. vtrū ens sit vnū vel multa. ⁊ si vnū: vtrū sit mobile vel īmobile. ⁊ si plā: vtrū sint finita vel īfinita: ⁊ alia que supra o principio q̄ siuimus Cō. vi. ¶ Sz tñ si multa supponant eē principia vel entia: nullus q̄siuit vtrū essent mobilia vel īmobilia: sz oēs supponebāt esse mobilia: q2 sz vnum nō habeat quo moueat fm ipsos plura tñ mouentur semp ad inuicez que sunt materialia: sicut ela vel hōgenea vel athomi. Constat g9 ex prehabitis q9 hac via procedūt q querunt de principijs ⁊ elis querēdo vtrū sint vnum vel plura.

Tex. ⁊ cō. viij. ¶ Sed inter ista ,pblemata oz scire q9 itendere disputare vtrū ens vel principium sit īmobile: ē intēdere disputare nō de nālibus: q2 oīs nālis supponit principiū māle ⁊ ens eē mobile. ⁊ bꝰ reliquit ,pbatū tanq3 principiū vnū: sicut rō disputatiua geometrie nō est amplius cōtra destruentē ⁊ negātez principia sua. Sz aut ē alteriꝰ scie: aut scie oībus cōis. alteriꝰ qdez scie dico q̄ logica ē: q̄ ē altera a pte phie ēntiali: q2 logica potius docet modū sciēdi q3 sciam q̄ sit ps essentialis phie. Dico aūt oībus cōez primā phiaz q̄ est de ente q9 omnibus cōe ē. Hec. n. due scie viā habēt ad principia sciaꝝ pticulariū: sicut supra ōterminauimꝰ. ⁊ ī ꝑma phia exꝑsse babet. Sicut aūt geōetrie nō ē rōcinatio ꝛ destruentē principia. sic neq3 alicuius scie pticularis disputatio ē ad negantē ꝑncipia sua. nullo eiz mō pōt eē principiū phicum si est vnuz tantū: ⁊

sic vnum qđ dicatur esse īmobile. Si enim vnum est tunc non pōt esse pncipium. ⁊ si immobile est tūc nō pōt esse phicus. pncipiū. n. cū sit a quo sunt alia quedā vel aliqđ qđdam: semp est alicuius vel aliquoꝝ pncipiū. ⁊ sic nō pōt esse vnitū. Si. n. pncipius māle sit vnius potētie tm. s. qꝫ habeat potēti am ad susceptibilitatē forme nō situs tūc est alicui⁹ qz genrabil⁹ ⁊ corruptibil⁹ quocūqꝫ mō fiat genratio Si aūt duas hēat potētias. s. ad vbi ⁊ ad formā si cut dixerūt q ponebāt mām mobilē esse fm locum tūc est pncipiū aliquoꝝ: qz mobilia fz locū ñ necessario sunt ēt mobilia fm formā lz ecōuerso sit. quia quicqd ē mobile fm formā necessario ē mobile fm locū. lz nō necessario fm locū moueat. Si aūt sit īmobile nō erit phicus: qz oīa phica ⁊ pcipue materialia motui sunt subiecta. Tex. ⁊ cō. ix. ¶ Intendere igit disputare vtrū pncipius māle sit vnū ⁊ īmobile. simile ē sicut siqs disputet ad aliquā pōm que nō ē de ꝓposito: verbi gra: que tm dicta ē ⁊ nihil est nisi vba: sicut fuit pō eraclti q oīa dixit adō esse mobilia qꝫ de ipis nihil sciri posset: cum tm oīa vnū esse dixit: qđ ē mediū inter aerē ⁊ aquā. ⁊ hoc est vapor. ⁊ hoc ē simile q̄stū ad pncipij destructionez: vt si ipe dixisset oīa eē vnū boiez: quod vtrūqꝫ equaliter sequit pncipiū nō esse si vnicū est: siue sit vapor: siue hō: siue alid aliqd vnū. Tex. ⁊ cō. x. ¶ Si igit intēdamus cōtra sic dicentes disputare trāsferem⁹ ꝓpositū aut soluemus rōem eoꝝ sophisticaz ⁊ litigiosaz. vtreqꝫ. n. rōes. s. melisi ⁊ parmenidis expressuz habent litigiū tū ex peccato qđ est īmā silli. tuz ex peccato qđ ē in forma eiusdē: qz in suis sillis qbus intendūt ꝓbare ꝓpositū suū ⁊ falsas ꝓpositōes recipiūt: ⁊ etiā nō silogizātes sunt Sz tm silogismus melisi cuilibet sapiēti magis est bonorosus ⁊ tediosus: qz nō hz cāz defectus ⁊ dubitationis: ⁊ iō vanus est. qz nec veras assumit ꝓpositiones ex quibus ꝓcedat. nec forma arguēdi valet nec ꝓposituz cōcludit. sz potius vno incōuenienti dato tanqꝫ suppposito alia cōtingunt sibi ex illo. ⁊ hoc nihil difficile est soluere. hoc aūt sequēs sermo declarabit: vbi ponemus silogismū eius ⁊ ea q̄ intulit ⁊ ꝓbare voluit ex illo. Tex. ⁊ cō. xi. ¶ In ista aūt scia oz qꝫ supponamus qꝫ ea q̄ nāliter sunt mouent: aut oīa: aut quedā. oīa eim mouētur aliquo motu celestiū ꝓter terrā: ⁊ pcipue ptes que sunt circa centrū. cū ⁊ ille virtutibus celestium mouent motu alterationis qz cū celestia moueant īferiora p radios ibi maxia apparet radioꝝ virtus vbi maxie cōiungunt. hoc autem est in cētro ⁊ circa centrum tota terra. qz tota est loco centri: maxie mouetur viribus celestiuz. ⁊ hec ē rō ptholomei i q̄ dripartito suo. Sunt aūt quedā naturalia q̄ motui nō subiciunt tm ad motuz referunt vt aīa ⁊ mōtores corpoꝝ celestiū que ēt sunt aliquo mō nālia. qꝫ aūt quedā dictis modis moueant: manifestuz ē ex inductione qz motus qui dictus ē inuenit ī omnibus. simul aūt cū dictis intelligere oz qm̄ in nāli scia non oīa cōuenit soluere. sz tm illa oz soluere naturalez que cū aliquis mētitur ⁊ mendare infert cōclusionē ꝓcedens ex pncipijs naturalibus suppositis. Quecūqꝫ aūt non ꝓcludunt ex pncipijs naturalibus suppositis nō oz soluere. Cō. xij. ¶ Quicūqꝫ eim dicit ens esse vnuz ⁊ īmobile ipe negat pncipium eē rez naturaliuz. ⁊ negat pncipium cognitionis ⁊ eē oīum rez nālium. pncipia eim que sunt plura esse efficientia ⁊ mālia ⁊ formalia sunt pncipia esse rez nāliuz ⁊ motus earꝝ. Entia autē nālia esse plura ⁊ hīe pncipia que sunt cause motus ⁊ getis: in eis est pncipius cognitionis in phicis sine quo nihil scit de natura phicoꝝ. Et iō cum eo q negat hec nō est habēdus sermo in naturis. quoniā negāti pncipia nō fit conclusio. eo qꝫ qñ ipse deductus est ad metā incōuenientis nō videtur ei esse incōueniēs. Huius ꝓbatio ē p simile in geometria: qz ēt geometrie nō est disputatio cuz eo qui negat pncipia. Est aūt pncipiuz in geometria qm̄ linea quelibet siue sit circularis siue recta ē diuisibilis in ifinituz: ex quo pncipio sequit qꝫ si figura multiāgula in circulo describatur ⁊ eius āguli in punctis ifinitis circuli circunferentiā signēt. tm capacitatē circuli nō pueniet. qz inter quoslibet duos angulos est linea que ē corda alicuius ptitiōis que corda subtēditur arcui qui maioris ē q̄titatis q̄ ipa. qui autē negat pncipiuz primū qđ ē linea p ifinitum diuidi: negat ⁊ ꝓns ex ipa ⁊ cū illo nō hēt disputare vir geometricus sicut pz in quadratura circuli. Est circulū quadrare equale quadratuz circulo inuenire. quadratuz autē vocat figura quadrilatera oīa latera ⁊ oēs angulos habens equales.

Cō. xi. ¶ Fuerunt autē duo male quadrantes circulū quoꝝ vnus fuit brisso qui quadrauit ex pncipijs geometrie: incidendo circunferentiā in quatuor portiones equales. ⁊ inueniens quadratū eq̄le illis portionibus ⁊ putabat seq qꝫ illud quadratuz equale esset circulo. Becisiones circuli vocauit lunulas eo qꝫ sūt similes lune semiplene. Nō segtur autē qđ brisso dixit qz portiones nō cōsumunt totum circuluz lz cōsumant totā circunferentiaz. ⁊ iō non sequitur si quadratum est equale portionibus qꝫ sit equale circulo. Figura autez hec fit quadratum. a. b. c. d. ⁊ circuli portiones equales sunt portio. ab. ⁊ bc. ⁊ cd. ⁊ da. Est autem artificium Brissonis qꝫ ipse conuertit cordas portionum in arcus: ⁊ postea accepit lineas equales arcubus

ꝛ ex illis composuit quadratum ꝛ putauit esse ꝓbatū ꝙ ex quo latera illius quadrati sunt equalia circūferentie ꝙ totū q̄dratum eēt eq̄le circulo toti: ꝛ hoc nihil sequit̄ ꝑ diuersaꝫ ꝓportionē corde ad arcū ꝛ q̄drati ad circulū. tñ nullū negauit bꝛisso ꝑn cipiuꝫ geometricū: ꝛ iō falligrafuꝫ eius bꝫ dissolue re geometra. Et fuit bꝛisso subtil' sicut patuit ex sua ꝓbatione: qm̄ valde est latent̄ deceptionis. Quali ter aūt corda cōuertat̄ in arcū ita ꝙ linea postea eq̄ lis arcū accipiat̄: longū eēt demōstrare: ſz ī geome tria hoc docebit̄ ꝛ ī astronomia dño cōcedente.

Cō. xi° ¶ Anthiphon aūt rudis fuit valde ꝛ q̄ drare voluit circulū ꝛ negauit ꝓncipiū geometri cum qđ ē ꝓtinuuꝫ dīdi in ifinituꝫ. Descripſit. n. cir culū ꝛ in ipo descripſit tetragonū latex ꝛ angulox̄ equaliū: postea sup qđlibet latus descripſit triangu luꝫ duox̄ equaliū latex̄: arcū cui subtēſuꝫ fuit latus tetragoni diuidēs ī duo eq̄lia ꝛ facta fuit figura oc togona ꝛ octilatera. postea sup latera octogoni itex̄ descripſit triangulos duox̄ eq̄liū latex̄ que iterū di uidebāt arcus ꝗbus latera octogoni subſtendebā tur ī duo equalia ꝛ facta fuit figura ſexdeci angulo rum ꝛ ſexdeciꝫ latex̄: ꝛ sup latera illius itex̄ descrip ſit triāgulos sicut ꝓius. Et hoc fecit ſepius ꝛ semp anguli ꝛ latera figure duplicabant. Vidit aūt ꝙ q̄ to figura erat plium angulox̄ ꝛ latex̄: tāto maiorꝫ fiebat capacitatis: ꝛ circulo circūferentie plus vici nabant latera. ꝛ cū putaret tandē stare dionem cir cūferētie ad pūcta triāgulox̄: putauit ꝙ vltima mul tiangula figura in qua steut circūferentie diuisio eēt equalis circulo. huic aūt multiangule inuenit equa le quadratuꝫ qđ ꝗdem erat eq̄le vt putauit multian gule erat ēt eq̄le circulo: qꝛ quecūq; vni ꝛ eidē sunt equalia: ipsa sunt eq̄lia. Et hoc nihil valet qꝛ ꝓnci piuꝫ geometrie ē per triāgulos tales lineā circūferē tie ꝑ infinita secari ꝛ semp esse arcuꝫ maiorē q̄ sit la tus triāguli qđ sbtēditur ei. Huiusmōi aūt figura nō vndiq; lr̄is ſz in scemate talr̄ē disposita sicut hic vides. Disputatio g° geometrie nō est hn̄da cū ipo qꝛ cuꝫ negat ꝓncipiū nesciret vir geometricus ex quo cōtra ipm ꝓcederet. Tex. ꝛ cō. xij°. ¶ Li cet ergo cōtra tales negātes ꝓncipia nālis philo sophie disputare nō habeamus inq̄tum nāles su mus: qꝛ eox̄ dubitationes ꝛ defectus sunt nō natu rales: tñ qꝛ sunt de naturis fortaſſis ꝑ faciliorem doctrinā bene se bꝫ aliquātulū disputare cōtra ip sos qꝛ respectus hic bꝫ phiam ꝓmā ꝛ iō induen tes ꝑhm ꝓmuꝫ disputabimus cōtra eos qꝛ aliter forte in doctrina phicox̄ generaret obscuritas: licet scie ꝑ hoc nihil deesset ſi disputationem omittere mus. hic aūt errox accidit anthiphonti eo ꝙ puta uit ꝙ cōtinuuꝫ nō diuideret ad ifinita ꝑ lineas vel q̄ta sed ꝑ puncta. hoc aūt non est vex̄ qꝛ ꝑ puncta nō diuidit nec ad finita nec ad ifinita. sed potius ꝑ lineas ꝛ q̄tas partes diuisio eius nō stat in ifinitū putabat tñ anthiphon ꝙ ad aliquot latera alicui⁹ multiangule figure staret diuisio circuli in punctis signatis circunferentia.

¶ Cap. ij. de ostēsione incōuenientiū que sequūt tur dicta melisij ꝛ parmenidis.

Alia aūt disputatio quā hēmus facere cō q tra melisiuꝫ ꝛ parmenidez respicit phiam ꝓmā ꝛ est de ꝓncipio: oꝫ nos incipere ab ente qđ est sbm ꝓme phie. hoc eīm maxie ꝓ ꝓium est inter oia quādo de ꝓncipijs volumus disputare: qꝛ non possumus ꝓcedere nisi ex diſio nibus entis eo ꝙ ipm diuiditur in vnuꝫ ꝛ multa: ex quo nos querere debemus vtruꝫ ipm sit vnum vel multa. Tex. ꝛ cō. xiij. ¶ Dicamus g° quo niam ens dicit̄ multipliciter de substātia ꝛ acciden te ꝛ de vl̄i ꝛ particulari: ꝛ de vno ꝛ multo. Sꝫ quia nos iquirimus hic vtrū ens sit vnum vel multa. iō ex ista vltima diuisione nō ꝓcedemus: qꝛ hoc eēt petere id qđ est in ꝓncipio: sed ꝓcedemus ex alijs duabus diuisionib⁹ quas ꝑmisimus. Queram⁹ ergo quomodo isti qui dicunt ens esse vnuꝫ. dicūt ꝙ oia sunt vnuꝫ. vtrum sint oia sba aut accidens: ꝛ si accns vtrum q̄titates aut qualitates vel aliqđ aliud predicamentuꝫ sint oia. Et cuꝫ ens diuidat̄ ī vl̄e ꝛ particulare queramus vtrum oia sint in gene re sba aut q̄titas aut qualitas aut in numero sub stantia vna: vt homo vnus aut equus vnus aut aia vna aut qualitas vna quasi dicant̄ oia esse hoc al bum vel hoc caliduꝫ vel aliud aliqđ tale accidens Oia. n. hec multuꝫ differunt: ꝛ ipossibile est dicere oia eē vnū aliquo istox̄ modox̄. Tex. ꝛ cō. xiij° ¶ Magna. n. dña ē inter dicere oia eē substantiā ꝛ dicere oia esse accns fm aliqđ predicatū accntali um. Multū itex̄ est differētie inter dicere oia esse substantiā vnā numero vel accns vnū numero. ꝛ i ter dicere oia esse genere substantiā vnā: vel genere esse vnū accns: ꝛ nō dicimus albedinē hanc vel ca lorez illū: ſz album hoc vel calidū illud significam⁹ vnū accns in numero: qꝛ accntis esse est ēsse: ꝛ po tius accns est esse q̄ eēntia absoluta maxie qñ phi sice accipitur. ꝛ iō per moduꝫ abstractionis ipsum in reali sciētia significari nō cōuenit nec indiuidua tur nisi per sbm in quo est. Quocūq; aūt ꝑdictox̄ modox̄ dicat̄ ipossibile ē dicere. Tex. ꝛ cō. xiij. Si. n. deī ꝙ oia sunt sba ꝛ q̄le ꝛ q̄tū sicut ea eē vi demus: siue dem⁹ ea eē sepata ab iuicez: ita ꝙ acci dentia sint sepata a sbo fm eē ꝛ ab inuicē. siue nō ꝺ mus ea esse sepata ab inuicem per esse licet essentie eorum diuerse sint: sequitur ꝙ multa sunt que sunt

z boc ē ꝓtra põem hoꝝ viroꝝ. ¶ Si aũt dem⁹ q entia sint q̃le z q̃tuz sepata a sbõ: siue dicam⁹ sbãz esse: siue dicamus ipam nõ esse. segtur inconueniẽs si liceat nobis dicere q ipossibile i rez nã sit iconueniẽs. hoc aũt iõ dicim⁹ q isti viri multa ipossibilia in nã nõ hẽbant ꝑ inconuenientib⁹. Segt. n. q accñs sit sepatuz a sbõ cũ nullũ genez sepabile sit nisi sola sbã: eo q oia denoiatiue de sbã dicant z sunt in sbã. Tex. z cõ. xv°. ¶ Melis⁹ aũt solus dicit ens qđ ē pncipiũ oiuz z sbã esse ifinituz. z fm hoc qđ dicit segt q entia sunt pla: qz sbã erit z q̃titas eo q ifinitũ p se est i q̃titate. Nõ. n. dicim⁹ sbãm ifinitaz nisi p accñs. s. si mẽsuret ifinita q̃titate. z q̃litatez dicimus ifinitaz p accñs si sit dispõ q̃ti ifiniti. Sbãm g° infinitã aut q̃litatez aut passionẽ ifinitã esse nõ ꝓuenit nisi p accñs. s. si simt cũ ipis sint q̃titates discrete vel ptinue ifinite. Infiniti. n. diffinitio q̃titati ꝓgruit z nõ substãtie neq̃ q̃litati: sicut nos i sequẽtibus oñdemus i 3° hui⁹ scie libro. Si g° sbã est z q̃tuz: oz q ens sit duo z nõ vnũ. si aũt dicat q ens vnũ ē solũ qđ ē sbã: tũc illud ens nõ põt dici ifinitũ: neq̃ magnitudine nz paruitate qz iã bituz est q si sbã est ifinita: oz q sit q̃ta: z boc non põt esse si sola ponat esse substãtia Tex. z cõ. xvi°. ¶ Sicut aũt ꝑ istos viros obiecimus p ꝓditiones z modos entis ita ꝓcedem⁹ ꝑ eos ex itentiõe vni⁹. hoc. n. dicit multiplr sicut z ens. Videamus g° fm quã itentionẽ vnius dicũt q ens est vnũ. lz eniz dicat vnũ per se z p accñs. z vnũ per se dicat vle z pticulare: z vnũ forma z vnũ ptinuum per se: z vnũ indiuisibile. tñ in hac intentione in q̃ mõ sumus non loq̃mur de vno p accñs qz hoc essentiaz multitudinẽ nõ excludit. vnũ ẽt vle nõ ptinet ad nos hic: qz volumus loq de vno fm esse. vle aũt abstractuz est ab vno fm esse accepto. vnũ aũt forma ē eoꝝ quoꝝ rõ ē vna. Dicam⁹ g° q fm q hoc nobis sufficit vnũ triplr. s. ptinuũ z indiuisibile: aut quoꝝ rõ diffinitiua q̃ dicit qd est esse eoꝝ: ē vna qũcadmodũ vappa q̃ est tenue vinuz z vinũ spissuz qđ vere ē vinũ. Tex. z cõ. xvij° ¶ Si aũt õe qđ ē: est vnũ ptinuũ. tũc ens ē multa potẽtia ad minus: qz ptinuũ ē diuisibile in ifinitũ: sic mã generabiliũ dicetur i multa generata p actiõm generãtis. hoc aũt fm istos viros ē incõueniẽs: qz dicebãt oia esse vnũ qđ i multitudie nõ põt dduci Tex. z cõ. xvij°. ¶ Licet aũt dubiũ sit de toto z pte vtrũ sint multa vel vnũ: non tñ est hoc dubiuz ad hãc dubitationẽ melisi z parmenidis: qz bñ ꝓdo bita ē ꝑ eos: qz ipi ens dicũt vnũ qđ ē simplr oẽm multitudinẽ actualẽ z potẽtialez excludẽs. sz dubitatio de pte z de toto ē fm se ipam. ¶ Dubitari. n. põt vtrũ partes z totũ sint vnuz vel plura. z si quodãmodo sint vnuz z quodãmodo pla: qũo sunt vnũ z pla: z si sint pla qũo sint pla. z hec dubitatiões sunt ẽt de ptibus nõ ptinuis q̃ sunt sub forma vna toti⁹: sicut ossa z nerui z vene z caro z b⁹i in boie. Et itez dubiũ est si vnaq̃z partũ vnuz ē cũ toto: sicut id qđ sepatur z didit ab ipo: qm̃ que cũq̃z sunt eadẽ eisđ sunt eadẽ: cũ idez sit relatiuuz. Est aũt totũ idez ptibus simul sumptis: qz ptes simul sũpte nihil aliud sunt q̃ totũ. z iõ locũ hz dubitatio ista. Sz qđ nunc ad rẽ ptinet est: qm̃ falsuz est q oia entia sunt vnũ ptinuũ: cũ vnũ ptinuũ nõ excludat pluralitatez z multitudinẽ. Sz vnum qđ ipi dicũt pluralitatẽ z multitudinẽ excludit. Tex. z cõ. xviij°. ¶ Silr nõ põt dici q entia sint eadez i diuisibilitate. si eim ens õe talr sit vnũ: tunc nõ põt dici q aliqd sit q̃tum vel aliqd sit q̃le: qz q̃tũ ponit diuisibilitatez i q̃ta: z q̃le est diuum p eẽntias diuersoꝝ ꝓdicamẽtoꝝ. Si aũt nihil est q̃tũ tũc nec ē finitũ: sicut dicit pmenides: neq̃ infinitũ sicut dicit melisius: qz idiuisibile ē in q̃titate sicut finis: q nec finitus ē p alĩ finez: neq̃ ē ifinitus sicut carens fine quẽ natũ sit bre: sicut pũct⁹ finis ē linee: z neq̃ est finitus neq̃ ifinitus. z silr est vnitas i numeris z forma i mã: qz forma finit mãe finitatẽ q̃ est i potentia ei⁹ quã hz ad formã suscipiendã. Tex. z cõ. xix°. ¶ Si aũt dicat q oia sũt vnũ sicut quoꝝ diffinitõ ē vna sicut vna ē fm nomẽ generis diffinitio tunice z idumẽti: tũc oz q dicat rõez z põez eraclti esse verã. s. q vna ē diffinitio idicãs esse bono z malo q̃ sunt ꝑria. Et silr erit vna diffinitio z vnũ eẽ ꝑdictoꝝ sicut boni z ñ boni. g° idẽ fm formã a qua sumit diffinitio erit bonũ z non bonũ: z bõ z equus: z tũc hec rõ nõ tm̃ inducit ad hoc q ea q̃ sunt sint vnũ siue sint ꝑria: sicut bonũ z maluz. siue dispata: sicut bõ z equus. sz iducit ad hoc q nihil z aliqd sint vnũ i forma: qz alteꝝ ꝑdictoꝝ nihil ē: z tamen habitũ est q contradictoꝝ ē diffinitio vna. z vlterius oz q idẽ esse fm diffinitiuã rõez habeãt z tale z tantũ: z sic ꝺ alijs fm nũm ꝑdicatoꝝ. ¶ Cap. iij. z est disgressio declarãs qualr vnũ oia dicũt melisius z parmenides. z qualr totũ z partes sint vnũ: z qualiter diuersa.

Tendenduz aũt est ad faciliorem intellectũ eoruz que sunt dicẽda: qualr isti duo viri. s. melisius z parmenides oia q̃ sunt dixerunt vnum esse: z qualiter eraclitus vnum que sunt dixit esse: qz tunc intelligemus melius rões inductas z inducendas contra istas opiniones. Et oz hic tangere diuersitatez z idẽptitatem que est inter partes z totum. ¶ Ad pmum autẽ hoꝝ sciẽdũ q sicut supra dixim⁹ pmi phantes ꝺ ente nõ viderũt nisi mãm z oia alia dixerunt esse accidẽtia

z ve nō esse sed potiꝰ esse extra ens ym. ¶ Nām eīm viderūt neqz generari neqz corrūpi sicut infra oñdetur. z iō putabāt ipam esse ꝓncipiū necessariū z eternū z dīnuz. qđ essentialr est gcgd ē. Nec. n. didit fm istos ī essentias plres. z iō remanet idiuisa Et plitas est z dra z distātia entiū nō p se sz p accidens. viderūt. n. gcgd generaī ex aliquo qđ fm totū esse suū fuit ī ipso. z essentiā aliā nō bz nisi quā ex ipo accipit. z cū nihil det nisi id qđ bz oz q genratū accipiat essentiā eiꝰ ex quo est generatū. z sic generatū z id ex quo est generatio sunt eiusdem essentie. Eadem aūt rō est de oībus generatīs. gꝯ oe generatū est idē in essentia cū mā. sz quecūqz sunt eađ eisdē: sunt etiā eađ iter se. cū gꝯ oe generatū sit idē cū mā q̄ est vna z eađ eo q nihil hēat de esse nisi qđ accipit ex ipsa. oīa generata eađ sunt iter se. z hoc mō putabāt isti viri q oīa essent vnū. z fm eos bō z equs sunt eađ p essentiā z differunt ī esse accidentis. z silr contraria hoc mō sunt vnū. Sed de ꝓtradictoriis non hoc concedebāt nisi esset negatio aliqđ relinquens q̄ est negatio ī genere. Si aūt negatō nihil relinq̄ret. tūc fz suas pōnes nō oportuit eos ꝓcedere q idez essent ꝓtradictoria. ¶ Est aūt deceptio i hoc q forma est q̄ didit materiam. z iō entia differūt suis formis z suis materiis diīs ab iuicez. qđ pz qz nullo mō pōt vnū esse qđ dicitur forma generis z spēi z idiuidui. Ens aūt didit oībus his formis ī genera z ī spēs z ī indiuidua. Cōstat ergo q nullo mō est vnū. ¶ Et si obijcia tur q ens z vnū ꝙuertunt z iō qđ est extra vnū est etiā extra ens. dicendū q ens z vnū fm suppositā ꝙuertunt. tñ alia est itentio i vno z alia i ente. ꝓpē q nō seqtur q si oīa sunt ens: q oīa sint vnum bñ aūt plana scīa breuibꝰ explicari nō pōt. z iō vsqz ad ꝑmam phiam differaī. Eraclitus aūt dicebat oīa esse vnum habens ī se oīa ꝓpter suam mutabilitatem. Et qz forme omniū sunt ī ipso iō oīs diffinitio ꝙuenit ei z etiā ꝯdictoriorꝫ. qz eraclitus dixit simul esse vera cōtradictoria. Et hec sint dicta ad intelligentiā istaꝝ opinionū. ¶ De partis aūt z totius vnitate z diuersitate sciendū q totum in forma totius vnit partes siue forma illa sit cōtinuitas: siue alia forma. sicut ē forma corporis compositi ex partibus dissimilibus non cōtinuis. z ideo relate partes ad vnā formā vnientem: eas sunt vnum in forma illa. siue sint cōtinue siue nō cōtinue. Si aūt accipiant fm se: diuise vo sunt per situ tm̄ vel per situm z formā partis. in eo q pars est non ꝓtinua p situ solum sicut ptes ꝓtinui que non eundē situ habent sub forma ꝓtinuitatis. per situ aūt z formam ptis sicut ptes non continue. vt caro z os z huiusmōi. z sic pz qlr partes totius ꝓpositi sunt vnuz z qlr diuersa. nec sequit si sunt illo mō vnum q sint idem. qz idē dicit vnitatē absolutā. vnū aūt qđ vnit ptes est in alio quodā vnū qđ est forma totiꝰ vniens. Nec sequit itez si sunt diuersa q sint diīa. qz in alio quodā sunt vnita lz distent per situ z formam. vel p situ solū. Cōmēto. xvij°. ¶ De mō aūt quo ptes sunt idem toti dicit Auero. q totuz ē ptes simul sumpte. z hoc est vez de toto p cōpositionē ptium fcō. qz de hoc solo loquūtur viri priꝰ biti. Posset tñ dici q totū est vnū cū ptibus qz vniēs ptes. z ptes vnū cū toto. qz ī vnitate sunt totius. diuersa tñ sunt fm rōem totius vt totū est. z fm rōem ptiū, put pars est. qz sic relatiuā habēt cō parationē ad inuicem. De mō aūt quo quelibet pars stat sub forma totius perficente z vniēte ptes dicendum erit in fine quarti methauroꝝ.

¶ Ca. iiij. z ē digressio declarans vtrū sbā fm se sit diuisibilis sicut ꝓsuppositū est in disputatiōe contra melissum z parmenidem.

e St aūt dubiū vtrū sola existēte sbā ipsa sit disibilis vel nō. qđ. n. bz ptes disibile esse vr̄. Sbā aūt sola existēte ipsa pōt eē ꝓposita ex mā z forma. gꝯ nō remouet ab ea dio ēt si sola sit absqz q̄titate. ¶ Si aūt dicat q nos loqmur hic de dione q̄ est ī infinitū vel de dione ptium eiusdē generis sicut sunt ptes ꝓtinui. adhuc vr̄ esse falsuz qđ dcm est. Cđ. n. ē cā añcedentꝫ vr̄ etiā eē cā ꝓntis. eēntia aūt q̄titatꝫ cāt a sbā sicut eēntia cuiuslibet alteriꝰ ꝑdicamēti. vr̄ gꝯ q passio ꝓns q̄titatē cāetur ēt a sbā q̄ est didi ī infinitū. gꝯ p accidit sbe vt vr̄. ¶ Adhuc ꝓstat q mā nō tota ē ī vno sz ī multis est ptita. gꝯ bz partē. Sz qđ bz ptem z partez ē disibile. vr̄ gꝯ sbā materie disibilis eē. ¶ Ad huc ꝓstat q sbām nihil bz ab accīte de essentialibus sibi. Est aūt essentiale materie qđ est de ipsa ī vno z qđ ē de ipa ī alio. z sic de aliis in q̄ ē diīa. gꝯ ptes illas a q̄titate nō bz. gꝯ nec disibilitatē. vr̄. n. alr nō posse cāri generatio ī infinitū nisi mā ꝑma diuisibil sit ī infinitum p hoc q est mā. ¶ Sūt aūt quidā theologizantiū qui omnia hec concedunt z quod Arꝫ. dicit: dicūt dicere ipm fm sensuz cū tñ fm rōem alr sit. qz dio fm rōem vt dicunt ꝑmo est ī sbā per ea q̄ dca sunt. sed hoc frīuoluz est: qz tūc phūs falsum diceret z videretur verū dicere. z boc esset deceptoriū z nō pbophicū dictum. Cā aūt dicti istoꝝ ē q ipi dicunt homines esse multiplicatos ex vno mali aliquo qđ fuit ī primo boie: ex quo lz sit paruū: nunqz deficiet generatio qz disibile est in infinitū. nec est disibile vt iqiunt sicut q̄tum. qz q̄tum bz ptez iuxta ptez distātē ab ea p situ. Sz sbā materie nō bz ptes a se inuicem distātes p situm. sed bz ptez ī parte z non iuxta partem. z illa pars que

est in parte: producit in generatione sine diminutione partis ex qua educit per multiplicationē materie z partū materie in seipis absqz additiōe aliq̄. z hoc mō dicūt multiplicatū ee genus būanuz z ōe qđ ē multiplicatū p generatiōez. ¶ Sz q hoc absurdū sit: sic demōstrat. Materia absqz q̄ntitate accepta aut ē simplex: aut ē ꝓposita. si ē simplex: tūc ē indiuisibilis p ōe moduz. si aūt est cōposita dicat q̄ cōpositione. Est. n. cōpositio ꝑma z ꝓpositio scđa Cōpositio ꝑma ex cēntialibus ē. Cōpositio scđa ex accīte z sbo. z sicut se hz accīs ad sbaz: ita se hz ꝓpō fa ad ꝓpōnem primā. sz accīs cātur a sba. g° ꝓpō accītalis cātur a ꝓpōne cēntiali. g° vbi nō erit ꝓpō ꝑma: ibi nulla erit ꝓpō. sz in mā ꝑma nō ē cō pō ꝑma: q2 ꝑma ꝓpō est ex potentia z actu. g° i mā nulla ē ꝓpō. g° simplr z absolute est indiuisibilis. ¶ Adhuc aūt sicut iuxt z citra z ifra. dīt dras positionis ptiū in toto ita dīt dras pōnis z situs intus z extra. g° ipossibile ē ymaginari ptē in pte nisi intra dicat aliq̄s pōnis dram. ¶ Adhuc aūt in ōi qđ hz ptes in quas diuidit: necesse ē q ptes inter se differāt aliq̄ dra. si. n. nulla dra differēt tūc eēnt oēs eadē z vna. q2 idē est a quo nō differunt dra. ptes g° in quas diuidit mā differāt iter se. querat g° qualr differūt. aut dra sbāli aut accītali. Cōstat q nō accītali: q2 materia ꝑma ponit esse sine accidente fm seipam. Similr pz q nō sbāli: q2 tūc different formis vel materijs z cōstat q nō formis. q2 ypothesis ē. q sint sine formis. Materijs aūt nō differunt q2 nō est idē i quo aliq̄ ꝓueniūt z in quo differūt. Cōueniūt aūt in ꝓncipio māli g° nō differunt i illo. z tūc mirabile ē qualr sint partes cū nihil sit cā plalitatis nisi dra sola diuidēs. ¶ Adhuc ēt logica rōne ꝓstat idē q2 cui ꝓuenit passio ꝓuenit z sbūm. dio aūt passio ē q̄titatis. g° tali materie si diuidit ꝓuenit esse q̄tum. ¶ Adhuc passio diffinita p sbūm nō se extēdit extra sbūm illud: sicut si muz nō extēdit se extra nasuz. Sz dio passio ē diffinita p sbūm. dio dico q̄ ē p ea q̄ sunt eiusdē rōis cū toto. sic. n. dio nō diffinit nisi p cōtinuū. g° non inueniet vnq̄s extra illud. nō g° cōuenit materie q̄ est ante continuū per nām. ¶ Sz si forte aliquis dicat q mā intelligit esse dīsibilis sicut intelligit se parabilis a forma. nō eiz actu vnq̄s separat ab ōibus formis: ita q sub nulla forma sit. Sed q2 successiue ab hac et illa separat: iō separabil ee dr. ita ēt dīsibilis esse p se dr. nō q2 diuidat q̄n nuda ponit: sz q2 dīsa in entib9 inuenit. Si g° sic aliqs velit dicere: ꝓstat absurdū ee. q. n. mā nūq̄s separata est a formis oibus hoc est ꝓpter sui iperfectionē q̄ ad esse nō sufficit sine forma. z hec iperfectio nūq̄s māz declingt. z iō cū forma semp erit fm actum. Sz dio nō accidit materie ꝓpt ipsōm nec accidit ei ex alio aliquo sicut dcūz ē in ypothesi. g° maxīe ꝓueniet ei p seipam. ¶ Adhuc aūt eadē rōe calor z albedo possunt dici dīsibilia p se: q2 in entibus q̄titis didi inueniunt: qđ tñ ē absurdū. ¶ Adhuc ēt fm hoc q̄lis mā p se diceret q2 inuenit q̄litate aliqua dispōsita i entib9. Forte aūt aliqs dicet q iuenitur mā dīsa in entib9 qbusdā absqz q̄titate sicut in ītelligētijs z aīabus. z ita didi nō ꝓuenit ei rōe q̄titatis. Sz ꝓtra hoc ꝓcedit ex eo q difficili9 assumitur q2 nō ē ꝓbatū ītelligentias z aīas ex materijs ꝓstare. ¶ Adhuc aūt z si concedat ītelligentias z aīas habere materias: adhuc absurduz erit dicere vel ponere partes materie que sunt in intelligentijs z aīabus diuisas ex mā vna esse cuius ille ꝑticulares materie sunt ptes. sz potius vna queqz erit ex materia sua tota que secum producta est in esse: z non reducunt iste ꝑticulares materie in vnū qđ sit eis cōe re: sicut totū integrale cōe est ptibus. sz potius in vnū qđ est cōe rōe. De tali aūt materie diuisione non logmur q2 bene scimus gen9 diuidi p dras: z mām didi per formas. z hoc duplr scz qñ est cōe vnū diuidit p generationē. z qñ alr ē non diuidit: sz plures materie talibus concreant. ¶ Adhuc aūt mirꝫ videt si intelligibile est qđ dicunt de multiplicatiōe materie i seipa sine additiōe Multiplicatio. n. nō cātur nisi dione ꝓtinui vel p dram cāe z cāti: vt docent phi. Nullo aūt istoꝝ modoꝝ fit ista multiplicatio. Si aūt multiplicationez rei in seipam vocent augmentuz rei z incrementū. Hoc erit mirabilius si intelligere possunt aliquid augeri nō rarefactū nec ꝓductum sine additione alicuius ad ipsuz: q2 omne augmentū est ꝓexistētis magnitudinis additamentuz. ¶ Adhuc aūt queramus qua ratione ponunt hoc qđ dicunt de tali multiplicatione. phi enim non est opponere aliquid nisi per rationez certam. Hanc autē rationez non videmus aliaz nisi q2 sic placet dicere gra ptētionis. ¶ Adhuc Ar. ꝓbauit i libro de generatione z coꝛruptiōe. q generatio nō est infinita ꝓpt materie ifinitatē: sz poti9 ꝓpt generationis reciꝓcationē. Generatio. n. vni9 ē coꝛruptio alteri9. z coꝛruptio vni9 generatio alteri9 i simplicib9. g° pō ista que ponit sic mām diuisibilē in infinitū: non est de pōne peꝛꝫpatbeticoꝝuz. ¶ Adhuc aūt totuz op9 nature per hunc modum esset per multiplicationē materie in seipsam: z diuisibilitatem. queramus g° quid ad actum ducat illam potentialez multiplicationē que est in mā aut enim hoc facit natura: aut deus. Si natura: hoc ē absurdū: q2 nā expedit se paucioꝝibus q̄ pōt. g° natura non adhibet māz p cibum vel aliunde: vt ex illa operetur i hominibus

ꝛ plantis ꝛ aialibus. qꝺ videm⁹ esse falsuꝫ. Si aũt deus sic opatur. tunc ea q̃ videmus nõ erũt opera nãe ſꝫ dei. ¶ Adhuc aũt deus magis ordinatus ẽ in ope suo q̃ natura. ergo suũ opus minus abũ dat supfluis q̃ nature. quare ergo adhibet ꝛ ipse fomenta aliena ciboꝝ vt suuꝫ opus multiplicet. Si dicas q ibi impediũt ne cõsumantur ea que sunt materie p̃me partes. hoc erit mirabile. ¶ Si eniꝫ cõsumptibilis ẽ materia. tunc ẽ corruptibilis. g⁹ habet cõtrariuꝫ qꝺ ẽ absurdũ. ¶ Adhuc aũt si cõsumptibilis ẽ. ipossibile est ipediri q aliquid non cõsumaꝫ ex cõtinua calidi actiõe q̃tũcũq̃ fomenteꝫ ꝛ impediatur per cibũ. Si g⁹ cõsumiꝫ aut cõsumptuꝫ restauratur aut nõ. si nõ. ergo diu ẽ cõsumpta a principio mundi. Si restauratur aut accipit ī se restauratiõeꝫ. aut a cibo. si in se. g⁹ cibo nõ indigent ea que cibãtur. si aũt accipit ex cibo tunc necessario aliquid cõuertitur in ipsaꝫ. nõ g⁹ multiplicatur in seipsa. Hanc igitur põneꝫ tanq̃ absurdam ꝛ mẽdatijs plenã reliquẽtes dicimus ad primo obiecta. q cõpositio que ẽ ex materia ꝛ forma nõ est cõpositio dans materie partes ꝛ faciens eaꝫ cõpositã. ꝛ iõ de tali cõpositione nõ est nobis hic sermo. ¶ Qꝺ aũt obijciꝫ de diuisiõe que est per modũ cõtinui dicẽduꝫ q quãdo ꝓñs ẽ passio alicuius: ꝛ antecedẽs ẽ subiectũ. tunc nõ oꝫ q idẽ sit cã antecedẽtis ꝛ cõsequẽtis: qꝛ cõsequens fluit tũc ex essentialibus antecedẽtis. ꝛ antecedens nõ fluit ex essentialibus substãtie. ſꝫ potius substãtia est cã accidentiũ sicut subiectũ ꝛ nõ sicut essentiale ipsis. ¶ Si vero demus ẽt q cõsequẽs cãtur a substantia sicut ꝛ añcedens adhuc nõ valebit rõ: qꝛ non ẽ necesse q cã disponaꝫ dispositione effectus sui nisi sit cã per se ꝛ vniuoca. sicut fit ab hoie hõ: ꝛ calidũ a calido. talis aũt cãlitas nõ est inter substantiaꝫ ꝛ accidens. ¶ Adhuc aũt si cõcedamus tenere argumentũ nõ põt probari q substãtia diuidaꝫ nisi sicut est quãta. Est aũt potẽtia q̃ta non actu. ideo pña nõ actu est diuisibilis. Qꝺ aũt materia nõ tota est in quolibet materiato ſꝫ per partes cõuenit. ideo qꝛ non ingreditur materia sua nisi sub prima forma sua q̃ ẽ corporeitas; ꝛ per illã efficit diuisibilis. ¶ Nec dicim⁹ hoc q subiectũ nihil habeat ab accidente alba eniꝫ nix disgregare habet visuꝫ ab accidente. Similiter substãtia diuisibilitatẽ hꝫ ab accidente: qꝛ diuidi accidit substãtie. Sed verꝫ est q essentialiũ nil habet subiectũ ab accidente. qꝛ si aliqd essentialiũ substãtia acciperet ab accidente cõtingeret q accidẽs eẽt cã substãtie. qꝺ nõ põt eẽ qꝛ ecõuerso ẽ. sbã. n. ẽ cã accidentis. Hec g⁹ hic dicta sufficiãt qm̃ q̃ restant de nutrimento ꝛ augmẽto rerum partiꝫ in libro de generatiõe ꝛ corruptione tractatu de augmento. partim aũt in libro ꝺ nutrimento habent determinari.

¶ Cap. v de turbatõe antiquoꝝ ꝓpter verbũ substãtiuũ qñ ẽ tertiũ adiacẽs inter subiectũ ꝛ esse naturale predicatũ. Tex. ꝛ cõ. xx⁰.

Edeamus ergo nũc ad iprobationẽ positionũ melisi ꝛ parmenidis. Fuerunt. n. quidã sequẽtes eos adeo cõturbati ꝛ impediti dictis ꝛ rõibus eorũ q putabãt q ens non eẽt nisi vnũ qꝺ ẽ substãtia vna i genere vel numero. ꝛ accñs dicebant eẽ extra ens ꝛ iõ nõ debere p̃dicari de sbã p verbũ substantiuũ notãs ꝓpositionez accñtis cũ sbã. Qñ eiꝫ hoc vbuꝫ ẽ tertiũ adiacens fuit ī ꝓpõne ꝛ sbã fuit ī subiecto ꝛ accñs in p̃dicato. sicut q̃ꝺo dicebaꝫ hõ est albus. cõturbabãtur eo q putabãt vbuꝫ substãtiuuꝫ essentialẽ notare ꝓpõnem. ꝛ sic id qꝺ erat vnũ fieri multa: qꝛ putabãt idẽ significari esse accñs qꝺ erat sbã. nescientes q ens qꝺ iportaꝫ ī verbo substantiuo multiplr ꝺr de sbã ꝛ accñte. ꝛ iõ quidã eoꝝ dicebãt hoc verbuꝫ ẽ. esse auferendũ de talib⁹ ꝓpõnibus. sicut licophron. Alij aũt emendabãt dictionez dicentes ipm debere iplicite significari. dicentes q nõ oꝫ dici. hõ est albus: ſꝫ hõ albaꝫ. neq̃ oꝫ dici hõ ẽ ãbulans: ſꝫ hõ ambulat. ne forte si ponerent vbum est p nota ꝓpõnis. significarent sbãm esse accñs. ꝛ ita vnũ significareꝫ esse multa. qꝛ sbã est sbã ꝛ nõ ẽ accidẽs. ꝛ accñs ẽ accñs ꝛ nõ sbã. ꝛ iõ hec sunt duo vnde si vnũ significaꝫ eẽ alterũ. vnũ significatur eẽ duo. qꝺ ẽ incõueniẽs. ¶ Cã aũt cõturbationis fuit vt diximus q vbum substãtiuũ semp putabãt eẽntialez notare ꝓpõnem. ꝛ iõ qñ inter sbũm ponitur ꝛ p̃dicatũ putabãt q p̃dicatũ eẽt semp eẽntia subiecti: nesciẽtes q qñ tertiũ fuit adiacẽs. hoc verbũ ẽ: qꝺ tũc significat q̃ꝺaꝫ ꝓpõm eẽntialez vel accidentalẽ quã sine cõpositis nõ ẽ itelligere. ꝛ hec ẽ qñq̃ eẽntiaꝫ. qñq̃ accñtalis: qꝛ ens multiplr ꝺr ꝺ sbõ ꝛ accñte. Tex. ꝛ cõ. xxi⁰. Ipi aũt ꝓcesserunt in dictis suis tanq̃ singularit. hoc ẽ vno mõ diceret vnũ ꝛ ens. ꝛ hoc falluꝫ est: qm̃ entia multa sunt nõ vnã rõez hñtia. Et vnũ ꝺr multiplr. aliqñ eiꝫ plã sunt aliq̃ fm rõem diffinitiuã: sic aliud esse diffintiue iest albo: ꝛ aliꝺ musico. Sꝫ tñ eadẽ sunt vtraq̃ p sbũm. Silr ens ꝺr potẽtia ꝛ actu ꝛ similr vnũ. sicut totũ ẽ vnũ cũ ptibus actu. ꝛ tñ multa est potẽtia dionis. ¶ Hic ãt ī distinctõe entis ꝛ vni⁹ deficiebãt antiq ꝛ cõfitebant seq ex nota ꝓpõnis ī portata p vbũ substãtiuũ. vnuꝫ eẽ multa tanq̃ magnũ. incõueniẽs eẽt vnũ fm diuersas rões eẽ multa: cũ tamẽ fm aliquẽ modũ aliqua eẽ multa ꝛ esse vnum fm aliũ modũ non sint opposita. ¶ Dicit eniꝫ vnũ multipliciter: potẽtia ꝛ endelichia: hoc ẽ

actu ⁊ alijs modis quos in prima phia bemus determinare. Nō igit phito pcedētibus nō videt impossibile vnum esse multa.

¶ La.vj.ō solutōe sillogismi. Tex.⁊ cō.xxij

Actiones aut ex quibus ea que debēt ōmō strare nolūt melissius ⁊ pmenides solue nō est difficile. vterq; enī eoꝝ peccat. tam in forma rōnis quā in materia: qz ⁊ fla recipiūt q̄ rum ad peccatū materie sillogismoꝝ suoꝝ ⁊ nō sūt inferētes siue sillogizātes quātum ad peccatū i forma tū inter duos sillogismos, s. melissi ⁊ pmenidis Rōcinatio melissi magis est tediosa ⁊ onerosa cuilibet sapiēti pbo eo qō non bz cām defectus ⁊ dubitatiōis: qz vno incōueniēti assignato ⁊ concesso pīngūt alia ⁊ hoc soluere nō est grauc. Melissius enī ⁊ peccat in materia falsū assumēdo ⁊ peccat in forma nō pcludēdo ⁊ etiā ex his que dicit nō pōt pcludere, pposītū sophice impediēte equocatione in noie principij. pmenides aūt licet tam in materiam quā in formā. peccet tamē pcludere videt, ppositū ⁊ idō tediosior est oratio melissi quā pmenidis

Tex.⁊ cō.xxiij°. Nō qdē igit male sillogizet melissius pp tria supius dicta peccata mānifestū est. Ipse.n. opinat hāc psequētiā accipe. si aliqd ē factū bz principiū. g° q̄ nō est factū nō bz principium. ⁊ pz q̄ est a destructiōe antecedētis ⁊ ideo falsa pīntis incidit. ⁊ hoc q̄liter sic nō pōt intelligi nisi sillogismus melissi ⁊ eius pīntes pclusiones ⁊ ppōnū, pbatiōes accipiant. ¶ Sicut aūt narrat alexāder isti fuerūt eius sillogismi. oē qō est factū habet principiū. ens nō est factū. ergo nō bz principium Inde pclusionem istius sillogismi assumendo pro pmissa. procedit vlterius sic. qcquid non bz principium est infinitū. ens non bz principiū. ergo est infinitū. Inde iterꝝ ex pclusiōe isti° vlterius intulit sumēdo eā pro minori sic. qcquid est infinitū nō bz locū quo moueat ens est infinituz. ergo non bz locum quo moueat. Et inde vlterius intulit qcqd ñ bz locū quo moueat est īmobile ens nō bz locū q° moueat. g° ens est imobile. Et iō dixit melissus eē vnū ⁊ infinitū ⁊ īmobile. ¶ Nō aūt ens nō sit fcm probat melissius sic. s. dei oppositū q̄ ens sit factū aut erit factū ex ente aut ex nō ente. si ex ente factuz sit. ergo ens fit ex ente qō est. sz qō fit nō est. g° q̄ nō est fit ex ente qō est incōueniēs. Si aūt fit ex ñ ente tūc nō ens mutat in ens. q̄ iterū icōueniēs est cū oēs i hoc pueneriūt q̄ ex ñ ente nihil fit. Cō. xxiij°. ¶ Pz aūt q̄ in pmo sillo melissi ē falsa pīntis. qz a destructiōe aīcedēt procedit ad destructiōem pīntis cū ecōuerso fieri debeat. In scdo aūt sillo alit sumit pncipiū quā in pmo. qz cū dr q̄ non bz pncipiū est infinitū. nō est hoc vm nisi pncipium sit extremitas magnitudinis. Si.n. magnitudo caret extremitate se ābiēte tūc ē infinita. sz in pmo sillo nō pcludebat nisi ō principio tpis vel generatiōis mūdi. Et iō pz q̄ hec scda rōcinatio nō pcludit, ppositū melissi. ¶ Falsū āt ē q̄ assumit q̄ ens ñ bz principiū qz mlīplr dr ens. ⁊ aliqō bz pncipiuz ⁊ aliqō non bz ⁊ ex his facile patēt peccata melissi. ¶ Nō āt ipe dic qz q̄ fit aut fit ex ente aut ex nō ente. nō oz nos hic soluere. Ens.n. in vli nō sit sed hoc ens qō est pticulaꝝ ⁊ fit ex ente ipotētia. nec fit ex ente in actu. neq; ex simplr ñ ente. sz potētia ente ⁊ actu nō ente. ¶ Postea āt etiā si nō fiat vis i talib° icōueniēs tū ē q̄ assumit melissus dicēs oīs rei eē principiū aliqd. hoc est q̄ principiū rei sit aliqd de re ipa extremitas videlicet ipi° rei sic magnitudo in q̄ est corpus principiū bz q̄ principiū ē superficies vel linea vel pūctū: qz principiū ñ sp dr aliqd rei sic extremitas magnitudis. sz dr alijs mlīmōis

Cō.xxiij°. ¶ Nōne.n. res durās p aliqō tps principiū bz tpis. sic.n. infra dicem° in q̄to huj° scie libro i tpe eē est q̄dā pte tpis mēsurati. ¶ Adhuc āt nūqd nō ē principiū alterationis q̄ ē generatio nō simplr sic principiū bz mutatio q̄ nō ē momētanea. Cū.n. dr q̄ nō est factū nō bz principiū nō pōt itelligi hoc nisi de principio sue factiōis qō est principiū tpis. principiū āt factiōis siue tpis est principiū alterationis q̄ alterat mā rei cū fit. eo q̄ factio sua nō est momētanea mutatio sicut est generatio simplex q̄ nō est mot° sed mutatio sola. Infra.n. docebimus q̄ generatio simplex est mutatio momētanea ⁊ nō mot°. q̄ āt momētaneū est hoc: est in nūc ⁊ hoc nō bz principiū: qz q̄ bz principiū est ppositū ex nunc ⁊ tpe q̄ ad nūc pīnuat. ⁊ iō male arguit melissius qz ēt si deī q̄ ens ē infinitū tū bñe pōt sue scōnis pncipiū tpis sicut bz principiū alteratio q̄ ñ est momētanea mutatio. ⁊ idō ex hoc q̄ nō bz principiū nō segī q̄ nō sit factū ipediēte falsa. equocatiōis i hoc noie principiū. Tex.⁊ cō.xxiij. ¶ Preterea pp qd seqē si ens ē vnū ⁊ infinitū q̄ sit īmobile eo qō non bēat locū ad quē mouet. potest. n. aliqd eē qō non bz locū ad quē mouet ⁊ tū ptes eius mouent intra ipm. sicut est videt in aqua fluēte que bz se totā non mutat locū ⁊ tū quelibet pars eius mutatur in ipsa cū fm se totā non transeat in locum alium ⁊ si tota accipiatur fm vniuersitatē suaruz ptiū ⁊ non fm qō est tota fm rōnem totalitatis sue. q̄re non diceret oīs aqua moueri. licet fm totalitatē nū quā iueniret extra locū suū. ¶ Preterea q̄ pīntia est hec. non mouet fm locū. ergo ñ mouet. ecōuerso. n. valeret ⁊ iō falla in argumētando incidit fm locū pīnt. pt. n. alterari ⁊ si ñ mouet localr. ¶ At vō ēt in eo q̄ dic vnū eē ens melli° mētit ⁊ falsum

assumit. ꝛ sit hoc peccatuz in materia sillogismi. qz entia nō pñt esse vnū forma siue specie. sed potius in materia pñt esse vnū sicut ex qua fiunt: sic dixe runt aliqui nāliū phoꝛ. Homo enī ꝛ equus sunt altera specie ꝛ habent ad iuicem ꝓrias dīas. Qꝺ aūt entia non sint vnū ꝛ continuū vel vnū indiuisi bile patet ad sensum: ꝛ ideo ad hoc rōm nos indu cere nō oꝛ. hoc igit sufficiant quātum ad solutionē rōnum melliſſi.

¶ Cap. vij. de destructione siue in ꝓbatione par menidis. Tex. ꝛ cō. xxv°.

Tad pmenidē aūt idem modus rōnuz v in cōi quāuis alij sint modi rōnū in spāli ꝛ hoc est iō: qz pmenides ꝛ mellissus vnā fere ꝛ eandē hñt pōnem ꝛ iō solutio eodē mō est. partim enī solui sillogism⁹ pmenidis: qz falsū sup ponit ꝛ ptiz: qz nō ꝓcludit peccās in forma sillogis mi q qualiter contingat sciri cōueniēter nō pōt ni si sillogismi pmenidis accipiātur qui fuerunt isti.

¶ Quicquid est ens est vere ens: sed vnū est ens ergo est vere ens. ergo vere ens ē vnū. Inde argu it vlterius sic oē ens vnū vere est ens sed accns est extra vnū vere ens. ergo accns nō est vnū vere ens g° vnū ens est sbā. ¶ Et inde argumētū ꝓduxit vlterius sic. quicqd est vnū caret multitudine ꝛ mo tu. q aūt oē qꝺ est vnū careat motu ꝛ multitudine ꝓbat ex hoc qꝺ mouet. mouet ad aliquid q non habet. q aūt nō habet est extra se. g° mouet ad id qꝺ est extra se. ſz extra ens nihil est. g° si mouet ens mouet ad id qꝺ nihil est qꝺ est falsū. g° ens est vnū ꝛ īmobile. ¶ Patet aūt in his sillogism⁹ q sup ponit ens vno mō dici ꝛ ideo idē esse dictu. aliqd esse extra vere ens qꝺ est esse extra ens ꝛ hoc non est verū: qz vere ens est p se ens ꝛ sbā. ens aūtē am bigue dicit de sbā ꝛ accīte. peccat aūt in forma eo qꝺ nō sequit aliquo mō si tm̄ dicat eē ens ꝛ extra ens nihil esse dicat q tm̄ sit vnicū ens. qz licet tātū ens esse dicat tm̄ pñt esse entia plura q̄ entis recipi unt ꝓdicatiōez p prius ꝛ posterius sic sbūz ꝛ accns ꝛ iō nō segtur est tm̄ ens g° tm̄ vnicuz ens. pmeni des enī accepit vnū ens ꝓ vnico ente. tm̄ nō equo caba taliquid: ꝛ iō magis ꝓpositū suum inferebat quā mellissus. videamus aūt hoc q diximus p sin gula. ¶ Dicamus g° qz falsa assumit pmenides ī eo qꝺ supponit ens simplr. hoc est vno mō dici cū multipliciter dicat sicut ꝓbitum est ſz nō cōcludit i forma sillogismi sicut videre possumus tali exēplo ¶ Si enī nos ponamus q nihil sit nisi albū ꝛ q albū significet vnū q ē ens tūc segt q oē qꝺ ē: ē al bū. sed albū est vnuz. g° oē qꝺ ē: ē vnū. Et si inferat vlterius sic. oē q ē: ē vnū. g° non sunt multa non va let. qz cū dicit oē qꝺ est: est albuz significat sbūm ꝛ accns. ꝛ hec duo nec rōe nec ꝓtinuatiōe sūt vnū. ꝛ ꝓstat oibus q nec sunt īdiuisibile vnū. ꝛ iō illa sim plicit sunt multe eēntie ſz vnū sint sbō. q aūt aliqua vnū sint sbo ꝛ multa in eēntia: nō vidit nec intelle xit pmenides. Et simili nō sequit qcqd ē ꝑter. ens ē nō ens. Ens aūt est vnū qz vnū ꝛ ens ꝓuertunt. g° quicqd ē ꝓeter vnū ē nō ens. g° ens ē vnū ꝛ vni tum. qz ſz tm̄ ens sit ꝛ hoc sit vnū quodāmo p ana logiā tm̄ multa eē possunt quoꝛ vnū est vt sbūm q est sbā ꝛ alia sūt sicut accītia ī sbā sicut nouē ꝓdica menta accītiuz. Cō. xxv. ¶ Qꝺ aūt dicim⁹ q aliud esse diffinitū ē albo ꝛ sbō qꝺ suscipit ipm nō itelligimus ita q accns sepetur a sbō. qz accns nō est sepabile a sbō eo q accītis eē est ineē. ſz alteꝛ ē eē albo ꝛ sbō cui ieſt albū. qz si diffiniat sbūm alia erit eius diffinitio fm q ē sbā ꝛ alia albi inq̄tuz ē albū. ¶ Patet igit qualr parmenides ꝛ falsuz as sumpsit ꝛ in forma argumentandi peccauit.

¶ Ca. viij. ꝺ destructiōe siue ī ꝓbatōe pmenidis.

Olumus aūt nunc destruere ꝛ īꝓbare v pōem eius necessarijs argumentis. ꝑ per diuisionez. Tex. ꝛ cō. xxvi. ¶ Qz si omnē ens vnū ē: aut est vnū q ē: qꝺ est accns. aut est vnū qꝺ ē sbā. Si aūt est vnū qꝺ est accns cum accītis esse sit inesse cuidā de quo ꝑdicat denoia tiue necesse ē q ens illud qꝺ est ōe ens non solū si gnificet ens accītale de quo predicat. ſz ēt oꝛ q sit illud qꝺ vē est ens ꝛ vnū ꝛ hoc ē sbūm. Cū. n. acci dens semp de quodā sbō denoiatiue dicat. si dica tur solū accns eē ꝛ nō sbūm sequit illud non eē cui accidit illud qꝺ ē. qz sequit sbūm nō esse cui accit. q solū esse positū ē. Sbūm eim est alterum ab en te qꝺ positū est esse. ſz sequit etiā ex ipsa rei veritate q illud sit cui accidit ens. ꝛ veri⁹ sit q̄ illud qꝺ ac cidit ei. g° ex his duobus sequit q aliquid sit cuz nō est. qz sbūm nō esse ponit: cuz tm̄ sequat ipm eē si accidit ei ens. ¶ Si aūt sbūm nō est tunc ēt ac cidens nulli alij inerit cū accns per hoc q ponitur nō ineſse sit illud qꝺ vere ē. Si eim sbūm nō eē po natur tunc accns nō inerit ei qꝺ est vē esse sed sbō. nisi ens multa significare dicat sbūm videlz ꝛ acci dens. ꝛ tunc segtur q esse sit ad vnūqꝺq̄ multipli citer dictū de sbā ꝛ accītibus. qꝺ est contra ypote sim qz ꝓcessuz ē vnū solū significare qꝺ ē accidēs.

Tex. ꝛ cō. xxvij. ¶ Si vo dicat pmenides q ens qꝺ est oia significās. ꝛ iō vere ens nulli accidit ꝛ sic sbā cui accidit aliqd: tūc ꝓcedemus ꝓ eū p si gnificatū eius q vē eē dicit. Cōstat. n. q id qꝺ vē est magis significat ens q̄ nō ens. Si. n. ponam⁹ simile vt dicam⁹ q vē ens significat albū qꝺ ē sbm cum accidente. tunc fm pmenidem albo inq̄tum album non cōuenit vere esse. g° ei subiecto q soluz

ponit esse a parmenide non pōt accidere ens: iō qz id qđ est nō vere ē. z iō gcgd nō vere ē vt sbā illđ nō est. Sz nō ens nō accidit alicui: g̃ sbō quod eē ponit nihil accidit de oībus accidentib⁹ qz illa nō vere sunt. g̃ illud sbūm nō est albū. qz albuz fm qđ ē albū est accns. Si aūt dicat qđ accidēs nō simplr est nō ens: sz nō ens aliqd qđ est sbā z vē ens. boc stare nō pōt cū hoc qđ dicit: qđ gcgd est pter vere ens: est nō ens. nō ens ēim nō tm̄ dicit non ens hoc vel illud sz dicit simplr nō ens. z qđ ē simplici ter nō ens nulli accidit: sicut prius, pbatū est. Sed cū dicit illud vnū qđ ponit esse parmenides esse albuz sicut suppositum prius: ipūm vere significat eē albū. g̃ vere ē albū. g̃ qđ nō est vē: ē. Uerū eiz erat dicere qđ illđ vnū albū. est sicut dicit hypothesis. z hoc nō significauit qđ ē ens sz qđ nō est ens Si vero z albuz significat qđ vē est: tunc oz qđ ens. multa significet que sunt sbā vel accns. z hoc negauit parmenides. Tex. z cō. xxviij. ¶ Ulteriꝰ ēt sequit ex dicto pmenidis qđ magnitudo non sit qz si id qđ ē pter vnū solū est nō ens cū magnitudo diuidit vtrīq partiū ē altez esse partiū. g̃ sunt extra vnū solū. g̃ partes sunt nō entes. Sz totum cōstituit ex partibus. g̃. ēt ipsa magnitudo tota. z ñ ens: qđ est incōueniens z ꝓtra sen uz. ¶ Adhuc aūt si dicatur sola sbā esse sequit ádhuc multa esse diuidit ēim id qđ vere ē in aliquid aliud qđ ēt vere est. z hoc manifestū est in diffinitione essentiali si cut videre possumus in hoīe. Et dicamus diffinitio hois sit animal bipes. Si ēim hō dicat vē esse oz ēt qđ aīal vere sit z qđ bipes vere sit. qz id qđ vere est nō constituit ineē nisi ex his que vere sunt. Si ēim diceret qđ aīal z bipes nō vere sunt: tūc oportet qđ essent accntia. z si hoc eēt tunc oporteret qđ vl accideret hōi vel alicui alij sbō. Et pbemus ꝑmo qđ nō sunt accntia hōis. accns ēim duplex est. s. separabile z inseparabile. accns. ēim sepabile dicit eē illud qđ cōtingit ineesse z nō ineesse. Accns aūt sepa rabile ē illud in cuius diffinitiōe cadit sbūm cui accidit z ē exēpluz sepabilis accidentis vt sedere. qđ cōtingit ineesse z nō ieesse. Inseparabile aūt accns ē vt simū: in cuius diffinitiōe cadit nasus cui accidit simuz. Tex. z cō. xxix. ¶ His bītis amplius dicamus qđ qcueñq cadūt in diffinitiuā rōem alicuius aut ex qbus sunt illa que cadūt i diffinitiuā rō ne alicuius illa nō possunt econuerso recipe ea in quoz rōe cadunt in suas diffinitiones. Sicut ēim in pbemio diximus. diffinitū est sicut quoddā totum cōstitutū ex diffinientibus. sicut hō cōstituitur ex aīali z bipede z illa ēt cōstituūtur ex alijs sibi superioribus essentialibus sicut aīal ꝓstituitur ex coꝛpoꝛe animato sensibili. Et sic oz venire vsq ad primuz genus z ipossibile qđ hō veniat in alicuius superioris diffinientis rōem. Et iō cū bipes diffiniat hoīem nō pōt hō cadere in diffinitionē bipedis sicut cōuenit in accntibus. Sbūm ēim sumitur in diffinitione accntiuz qz in diffinitiōe albi qñ alb⁹ dicitur esse hō cadit rō albi hoīs: sicut i prima philosophia dicere habemus. ¶ Si igitur ea que diximus habent hunc modū z hōi accidit bipes necesse ē qđ aut accidat ei vt separabile accns. aut vt i separabile. Si aūt accidit ei vt separabile tunc cōtinget hoīem nō esse bipedē qđ falsuz est. Si vero accidit vt inseparabile accns: tunc oz qđ hō cadat in diffinitione bipedis qđ itez est falsuz cū bipes sit i rōe hois diffinitiua. ¶ Si pp hoc dicatur qđ aīal z bipes accidit alicui alteri sbō q̃z hōi tunc oz qđ ēt cōstitutuz ex eis accidit alij. qz si cōstituentia non sunt vere entia z cōstitutū ex ipis nō erit vere ens. g̃ hō est accns z nō vere ens. qđ est falsuz z contra hypotheliz. g̃ si dicat id qđ vere ē significare vnū solum qđ est sbā. adhuc sequitur multa entia esse.

Tex. z cō. xxx. ¶ Parmenides aūt hic dixit qđ vere ens nulli esset accns z esse ipūm qđ vere est de quo ambo dicunt. s. sbūm qđ deſert accntia. de illo ēim dicit qđ est sbā z vere ens z accns denominas dicit de eodē. z dicit vere ens dici vtrūq istoꝛ qz sbūm vere est in eo qđ ē sbā z accns vere ē in eo qđ significat vere esse qñ denoiatiue de sbō predicatur. Et dicit ēt id qđ est ex his vere esse. sed hoc totū dicit eē indiuisibile vnū. Si aūt hoc dicatur tunc sequit totū cōponi ex idiuisibilibus qz nō vidit parmenides diuersitatem essentie que cātur ex formis eo qđ ipse formalē cām nō vidit sz mālem. Materiā aūt dixit esse q̃tum coꝛpus. z hoc dixit esse idiuisibile qz si ꝓponeret oporteret esse qđ aut ex diuisibilibus aut ex idiuisibilibus cōponeretur nō aūt pōt componi ex indiuisibilibus qz indiuisibilia nō faciunt q̃tum aliqđ. sz si cōponit ex indiuisibilib⁹ oporteret qđ illa iterū ex minoꝛibus diuisibilibus cōponerent z illa itez ex alijs. z sic semp procederet vsq ad puncta idiuisibilia ex quib⁹ prima q̃ta cōponerent. qđ est ipossibile. g̃ z hoc ipossibile est qđ totū ex diuisibilibus cōponat. g̃ totuz fm qđ vnūm esse dicitur est in se indiuisibile vnuz z nō compositū. verūtamen istā rōem pmenidis i probandaz reseruabimus vsq in libū de generatione z coꝛruptione. qz per rōes democriti z leutippi ibi soluetur.

¶ Cap. viij. de his qui vtriq positioni parmenidis z melisi consentiunt. Tex. z cō. xxx.

Unt aūt quidā preteritoꝛ qui vt riq rōi parmenidis in parte cōsentūt z in parte cōtradicunt. prime rationi consentiunt

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

dicẽtes qm̃ oia vnũ sũt. si q est ens significat tãtuz vnũ qđ est ve ens. sz dicũt cũ hoc: qz ẽ etiã illud q nõ est. qz accñs qđ est extra ens significat esse tm̃ đ noiatiue p̃dicat de eo q vere est. Scđe ãt rõni qz dicit magnitudines esse indiuiduas in hoc ꝓsenserunt q dñt quasdaz magnitudines esse indiuisibiles. sz in hoc ꝑdicũt q dicũt ꝓponi magnitudinez totius ex paruis indiuisibilibus q̃tis z magnitudinib9. Tex. z cõ. 30. ¶ Et volũt euitar vnũ icõueniẽs q dixit totũ nõ ꝓponi z incidũt in aliud ꝓcedẽtes puas magnitudies eẽ idiuisibiles. Tex. z cõ. 31. ¶ Sz ꝑ hoc ẽ id qđ ẽ mãifestũ qđ ñ vz ẽ q dicũt. si eni det ens vnũ significare solũ z det ẽt ꝑdictoria nõ posse esse simul vera tũc id qđ est extra ens nõ p̃t esse ens qm̃ ens de nullo diceret nisi in significatiõe sbe z q est extra sbam nõ hẽbit p̃dicatiõem entis. g9 erit nõ ens. Si ãt cũ hoc dicat esse ens erit non ens simul z ens. z sic ꝑdictoria simul erũt va q non põt eẽ. Cũ. n. dicit q id qđ est extra ens sit nõ ens z illud cũ sit ens oz vt negatio nõ ꝓhibeat nõ ens esse simplr qz sic esset nihil. sz oz vt ñ ens sit nõ ens aliquid hoc vel illud q ponit ve eẽ z hoc est negatio in genere z nõ negatio absolute z extra genus negans z ꝓhibens entitatẽ. Est ergo i cõueniẽs dicere q vnũ sit oia nisi aliqd aliud a ve ente esse ponat extra ip̃z ens z sic ens plura significabit. s. ve ens z accñs. Et hoc manifestũ est ẽt alia rõne: qz cũ dr ve ens nõ itelligit in intentiõe ve entis necꝫ adiscit ꝓ nomẽ eius nisi q ve ens sit aliqd sz hoc ꝓcesso q aliqd sit ve ens nõ est ꝓbitũ. ꝓ hoc q nõ sint multa que sũt entia quoꝝ nullũ ẽ extra ens sicut dictũ est prius. ¶ Manifestũ est g9 ex his q̃ dicta sũt q ipossibile est q ea q̃ sũt hoc mõ vnum sint sicut dixerunt melissus z pmenides.

¶ Ca. x. z est digressio declarãs intellectũ dictoꝝ melissi z pmenidis.

St aũt attẽdendũ ad oium horum itelle
c ctũ q isti viri solã mãm reꝫ esse dixerunt
pncipiũ sicut etiã diximus supra z cã de
ceptiõis eoꝝ fuit hec qm̃ si nos resoluam9 mãz sen
sibiliũ ꝓtinget venire in materiã q̃ sola q̃titate det
minat eo q corpus mã est sensibilis corpis. si autẽ
corpus resoluam9 ꝓtinget venire in mãm q̃ ẽ cor-
poreitatis susceptibilis z hoc est ꝓle siue origo z nõ
bz esse corpale nisi in corpe z hic nõ idigemus vlte
riori materie resolutiõe. Sz infra loq̃mur de mã in
telligẽtiaꝝ. vtrũ vna sit cũ mã corpoꝝ z quõ vna. sz
hic nobis sufficit q̃liter oium corpoꝝ mã est vna.

Cõ. vij°. ¶ Hãc aũt mãz totã sbãz z totũ esse
oim corpoꝝ eẽ dixerũt: qz formã que est in mã eẽ ñ
perceperũt sz putabãt ipam per nõ ve ens distingui
qz formas z accñtia nõ dixerũt esse nisi in sentire z
apparere z nõ ineẽ sicut adhuc multi dicũt quoꝝ
pr̃ erroꝛis est alexander z dauid de diuinato q se-
quit9 est alexãder in hoc z iõ dixerũt q id qđ est ex
tra ens z extra ve ens. z hoc nõ est ens. sz videt esse
fm sensum z estimatiõem z q hõ z asinus sũt vnũ
sed apparẽt alia z ꝑdictoria sũt simul vera si appa
reat vnũ vni z alterũ alteri. qz cuz mã prima vna sit
id qđ agit plitatẽ nõ ẽ ve ens sz esse videt. Cõ.
xli. ¶ Et distinxerũt id q esse est in id qđ ve est fz
significari. Et in id q ve est scõm rez. vere. n. est fm
rẽ q ratã z verã bz entitatẽ. z bo ẽ materia prima q̃
sola entitas ẽ rerũ. vere aũt significat q apparet vz
significãti fm estimatiõem z sensũ. z iõ fm istos bñ
ꝓtingit q aliqd ve significat z cuz est extra ve ens.
Superius ãt bite sũt ꝓbatiões sup hoc q aliud ẽ
ve significari aliqd z aliud ve significari eẽ. cũ ãt dr
hõ est albus: nõ significat ve albũ fz dicẽtẽ sz signi
ficat albũ ve eẽ in re: qz accidit ve enti. Et oẽ accñs
ve enti bz entitatẽ z sic necesse est q ens multa signi
ficet: z dicat multiplr de ente per se qđ est sbũm pri
mũ materie z de ente in illo qđ denoiat ipm vt for
ma accñtal. ¶ Has ãt opiniões sic explanat ale-
xander i quodã libello. vbi oia vnũ esse qđ est mã
ꝓbare intẽdit z dauid de diuinato in libro thomo
rũ. Nos ãt vtruz oia sint vnũ ꝓscrutabimur in pte
inferi9 sz in sufficiẽtia bz dẽterminari in ꝓma phia.
¶ Ca. xi. de opiniõibus eoꝝ qui phice sũt locuti
de pncipijs naturalibus.

Upra nos diximus q si vnuz est pncip
s piũ materiale naturaliũ: aut est imobile si
cut dixerũt mellisus z pmenides aut mo
bile sicut dicũt phici. ¶ Quia g9 iã diximus rõnes
eoꝝ qui dixerũt imobile z vnũ. Tangamus ẽt eos
q dixerũt mobile z vnũ: qz isti nãli sũt locuti. Tex.
z cõ. xxxij. ¶ Dicamus g9 q illi q dicũt sic phici
in duos ꝓsentiũt modos. qdã. n. illoꝝ qui dicũt
vnũ eẽ ens. dicũt q illud est corpus sbũm motui z
est aut triũ eloꝝ vnũ. s. ignis vel aer vl aqua aut ali
ud corpus p̃ter ela qđ est densi9 igne z rarius aere
Illi. n. qui vnũ eloꝝ ponũt ꝓncipiũ nõ posuerunt
terrã esse pncipiũ ꝓpter terre imobilitatẽ. Illi ãt
qui dixerunt mediũ inter elementa potius inter
ignem z aerem medium esse dixerunt quã iter alia
quia videbant q nullum elemẽtoꝝ simpliciter erat
rarum nisi ignis. Uidebatur autem eis q prima
contraria erãt rarum z densum: z ideo voluerũt q
pncipium materiale medium esset in alterutrum
passionem permutabile. s. raritatem z densitatem
generabant enim omnia pncipia z reliqua elemẽ
ta per raritatem z densitatẽ. per illa eni tota multi-
tudo rerum constituebat fm eos nec erat diuersi-
tas alterius forme in rebus nisi per rarũ z densum

hec enim dicebant esse contraria que principium materiale pmutant. ¶ Alii autē loquēdo dicebāt ista ꝓria esse excellētiā z defectū p additiōem z diminutionē ptium materie. sicut plato qui dixit qđ magnū z puū sunt ꝓria sed differebat ab alijs. plato in hoc q ipse dixit q duo ꝓria. s. magnū z puum sūt mālia z dixit formale principiū eē vnum. ¶ Alij vo dixerūt q māle principiū est vnū z ꝓria que dicta sunt differētie sunt z spēs ipsi⁹. qdā aūt intēdūt p aliā viā: qz dicūt q ex vno oia ꝓtinēte segregātur ꝓrietates que inherent ei z sunt in ipso actu quidē sz latent sicut fecit anaximādros z quicūq; alij phi naturales hoc modo dixerūt esse vnū principium z multa. sicut dixit empedocles z anaxagoras. oēs enī isti alia segregari dicūt ex illo vno sicut ex q̄dā ꝓmixtiōe. sz differūt inter se in eo q empedocles z sui sequaces infinitas fieri dicunt circulationes ex mixto z in mixtū: qz qđdā tempus hz mūdus vt dicit q res generate exeūt ex mixtiōe quattuor elemētoꝝ: z qđdam tp̄s in quo generata oia redeunt ad ipm: z sic circulādo ppetuo pmanet mundus. ¶ Anaxagoras aūt nō ponit circulū sed exitum solum tm ppetuū esse mundū ex eo q infinitū est q exit ex mixto in quo iacent ea que egrediūt ex ipo Differunt etiā in hoc q anaxagoras elemēta rerū dicit esse infinita. oia enim silia i ptibus que bōgenia dicūtur: dicit esse ꝓria principia. Empedocles aūt nō ponit prima ꝓria principia nisi q̄ttuor elemēta. hoc igitur sunt qui dicūtur naturales de principijs phicis. rōnes aūt oium istoꝝ non oz nos hic ponere: qz vtrū vnum sit principiū vel plura infra dē terminabimus. Empedoclis aūt pōnē in libro de generatiōe z corruptione habemus tangere. vbi loquemur de elemētoꝝ generatione. sed positionē anaxago. hic determinare oportet: z ideo ratiōes quibus suā pbauit positiōem ponemus hic solū.

Tex. z cō. 33°. ¶ Sunt autē rationes eius due: quaruꝫ vna est q ipse supposuit q opinio cōmunis omniū naturaliū est vera. s. q nihil fit ex eo qđ non est: z dñt illud fieri ex eo qđ nō est q fit ex illo qđ non est aliquid sue eēntie. hec enī fuit causa quare dixerunt q in vno mixto sunt omnia simul quia si aliquid eoꝝ que facta sūt ibi non fuisset oporteret q illud factum fuisset ex eo qđ nō est aliquid sue eēntie: z ideo factum esset ex nihilo. Huiꝰ autem fieri quādo fit ex eo q est dixerunt qđ est alterari qz in tali fieri nihil fit nouū. sed q latebat exit in aptū. ¶ Alij aūt dixerūt q tale fieri est congregari z segregari a discōueniētibus: z horum omnium in libro de generatiōe z corruptione differentia z ratio ēterminatur. hec ergo est ratio vna anaxa. q oportuit qđ omnia inerant in vno que sunt similium ptiū ex quibus postea per cōpositiōem istoꝝ alia generātur sicut manus z pes z huiusmodi.

Tex. z cō. xxxiij. ¶ Amplius aūt ex eo qđ ꝓria fiunt ex alterutris dicebāt oia eē in vno. qđ. n. fit ex aliquo insuit ei prius. dicūt enī q oē q fit necesse est fieri aut ex bis q̄ sūt aut ex bis q̄ nō sūt: sz ī possibile est fieri ex bis q̄ nō sūt qđ est alterū membrū dionis: qz oēs q locuti sunt de nā puenerūt in hoc q nihil fit ex bis q̄ nō sūt. g⁹ relinq̄t reliquuꝫ mēbꝝ supradicte dionis qđ ē fieri ea q̄ sūt ex bis q̄ sūt actu z insūt ei ex quo fit z q fit. Insūt. n. oia ī oibus sz sūt insensibilia nobis pp puitatē magnitudinū q̄s hūt qñ insūt. Dicunt. n. oēs fere nāles q oia bōgenia in oib⁹ bōgenijs mixta sunt. pp id q oia ex oibus videbāt fieri. ¶ Si aūt q̄rit q̄re vnū bōgenioꝝ denoiaī ab vno z alterū ab altero si oia sūt in oibus. dī. n. vnū aq̄ z alterū sanguis z tertiū medulla z sic de alijs. dicebāt q nomē accipiūt ab eo qđ supabūdat in eis z cōtinet alia in forma sua eo q plures hz ptes in mixtura cōi que infinita sūt fm numerū suaꝝ. Dicūt enī q nullū totū sincere ē albū aut nigrū: aut dulce: aut caro: aut os: aut aliqd alioꝝ qđ est bōgenioꝝ. Sed vnūqđq; videtur z indicaī fm denoiatiōem illud eē de quo plus hz fm mixturā rei bōgeniorum.

¶ Ca. xij. z est digressio declarās explanatiōem harū opinionū que dicta sūt vt intelligūtur ea que obiscienda sunt cōtra eos.

Tex aūt intelligāt q̄ obiscieda sūt ꝓ istas opiniones intelligēdū est in quo ꝓueniūt, z ī quo differūt z quid ponūt. Cōueniūt āt in hoc q ex nihilo qđ est absolute z simplr nō ens nihil fit. z iō oz q quelibet res fiat ex aliquo qđ est aliquid sue eēntie formalis. Illud aūt qđ est aliqd sue eēntie formalis aut est intra mām aut est extra ipam. Si aūt ponaī extra ipaz tūc oportet q sit luxdatoris formarū. q est intelligētia irradiās sup materiā eoꝝ q̄ fiūt. z sicut lux solis incorpata superficiei corpis nō parui est vna z facit multos colores fm diuersitatē superficiei: qz si est clara facit albuz: z si est opata facit nigrum. z si est media facit colores medios. ita lux intelligētie cū sit vna facē formas diuersas. fm diuersitatem ꝓportionis materie: z hec fuit positio platonis z ante eum pytago. Et ideo dixit q magnum z paruum sunt materia: quia quantitates consistunt ex proportione magni z parui z vnum est forma qđ est lux datoris formarum. Si autez id exquo est res qđ est aliquid essentie rei generande siue fiende sit intra materiam. tunc diuersificabantur opiniones in tres sectas phoꝝ. Quidam enī dicebant q compositio est duplex. z vna earum est prior alia. ¶ Est enim cōpositio et hō-

genioꝝ ex hõgenijs sicut manus ꝛ pes componit ex carne ꝛ neruo ꝛ osse ꝛ silibus alijs. Et vlterius hõgenia cõponũtur ex elemẽtis ita ꝙ in cõstitutione hõgenioꝝ mixtorũꝫ cõueniũt elemẽta. Et illi dixerunt formas elemẽtorum esse semina oĩum formarũ. ꝛ qñ semina ꝓueniũt ad ꝓueniẽtia sibi fm ꝓ portiõem mixture tunc cõstituũt hõgenia que sũt sanguis ꝛ os ꝛ similia. ꝛ hoc modo dixit empedocles ꝛ ideo dixit ꝙ in elemẽtorum mixtione saluãt forme elemẽtoꝝ ꝛ nõ corrũpũtur ꝛ precipue ignis qui ꝓpter vim actiuã in nullũ trãsmittat elemẽtoꝝ eo qõ nõ vincitur vt dixit qualitas eius ꝛ cum miscentur elemẽta constituunt hõgenia sed non sunt colligata. ꝛ ideo sunt sicut germana ad germanitatem non adducta. vnde empedocles dixit ꝙ ĩmixto multorum germanorum capita sunt sine cerui ce colligante capita corporibus ꝛ postea per amicitiam facientem ꝓuenire germana fiunt ꝛ hõgenia. ita ꝙ germana manui veniũt ad manũ ꝛ germana boĩ ad boĩem ꝛ sic de alijs. totis ꝛ ptibus ꝛ hõgenijs hec igit fuit positio empedocles. Cõ. xxxij.

¶ Fuit aũt positio anaxag. ꝙ similia in ptibus q̃ dicũt hõgenia sint principia prima. qz ipse dicebat hec prioꝛa esse elemẽtis ꝓpter id ꝙ videbat ꝙ materia fm sui sbãz separata est a cõtrarijs. similia autem minus bñt de ꝛrietate quã elemẽta. ꝛ ideo dicebat ptes hõgenias ꝓpositoꝝ esse principia materialia elemẽtoꝝ. Et ꝙ ponebat ꝙ oĩa sunt in oĩbus actu sed latent ꝙ ꝛ ideo dixit ꝙ caro est in ligno ꝛ ecõuerso. latet aũt in eo ꝙ mĩnorũ est partiũ. in eo aũt apparet qõ est partiũ maiorũ. ꝛ ideo iste nõ dixit principia mãlia esse quattuoꝛ sicut empedo. sed potius infinita per numerũ ꝛ ꝙ licet principiorum esse in quolibet fieri ꝛ fieri ꝙ licet ex quolibet. exq̃ sequit ꝙ licet esse principium ad alterũ ꝛ principia tũ ab illo ꝛ generatiõem dixit alteratiõem. ¶ Nõ etiã dixt empedo. sed aliter ꝛ aliter: qz empedo. dixit ꝙ non sit nouũ sed qõ est spsum in seminibus colligit ad germana ꝛ hoc collectũ cõstituit formaꝫ generati. iste aũt dicit ꝙ hõgenium latens exit ad manifestũ ꝛ aliud similiter ꝛ tertium ꝛ sic de alijs ꝛ hec constituũt ꝛ hõgeniũ ꝓpositum ex hõgenijs ꝛ hec est generatio rei vt dicit. Secta aũt Arꝛ. ꝛ per ypathet icoꝝ est qõ oẽ qõ fit est in eo ex̃ quo fit ĩ potẽtia que nõ est nisi forma: qz potẽtia est bitualis q̃ est eẽntia forme pfecta ꝛ quasi forme ĩchoatio ꝛ fit qñ ꝓducit ad actũ per generationem ꝛ nos hic de his positiõibus nõ intendim⁹ disputare. sed in methaphisica disputabimus de ipsis oñdentes quid habeãt veritatis. opinio tñ empedo. ptinet ad generatiõis elemẽtorũ sciam ꝛ ideo de ipa in lib. de generatiõe ꝛ corruptiõe determinãdum erit. Sz cõtra anaxag. disputabit eo ꝙ ipse ponit principia infinita ꝛ nos hic de principijs intendimus determinare in quo sunt numero.

¶ Ca. xiij. de destructione opinionis anaxag. in eo ꝙ posuit principia esse infinita ꝛ qõlibet esse in quolibet. Tex. ꝛ cõ. xxxv.

J ergo ponat principiũ eoꝝ q̃ sũt entia eẽ s infinitũ oz ꝙ sit ignoratũ: qz fm multitudinẽ in numero ꝛ fm magnitudinẽ in cõtinuo acceptũ infinitũ est q̃stũ qõdã ignoratũ. Jnfinitũ aũt fm numerũ spẽm suarũ est quale qõdam ignoratũ his tribus modis anaxag. principia dixit esse infinita. hõgenea. n. q̃ sũt lapis ꝛ lignũ ꝛ caro ꝛ sanguis ꝛ os ꝛc. huiusmodi infinita possint eẽ multitudine. ꝛ cuz multitudo eoꝝ sit a formis ꝛ speciebus suis dixit etiã infinita esse spẽ. Et qz posuit generatiõem infinitã ꝛ qõlibet fieri ex quolibet. iõ dixit ꝙ lz istoꝝ eẽ infinitũ magnitudine. qz infinit⁹ sanguis ẽ in aqua ꝛ ecõuerso ꝛ infinita caro ĩ ligno ꝛ ecõuerso: qz alr vt dixit in ifinito tpe nõ sp aqua educeret de sanguine ꝛ ecõuerso. ¶ Si aũt principia sic sũt infinita fm multitudinẽ ꝛ spẽm tũc ipossibile erit cognoscere totũ ꝓpositũ ꝛ hõgeniũ ꝙ sit ex similib⁹ infinitis. Nos. n. nõ hẽmus cognitiõez cõpositi fm qõ ꝓpositũ est aliã nisi qñ scim⁹ ex qbus ꝛ quot ꝓponẽtib⁹ est. hoc aũt iõ ꝓuenit: qz intellẽz oz trãsire sup dñas ꝛ ptes eius qõ ũtelligitur si bñ debeat ꝓphendi ꝙ intellectũ. sed infinitum ptrãsiri nõ põt. ꝛ iõ remanet nõ intellectũ nisi fm quid. scitur. n. inc̃ptũ ifinitũ est vt in tertio hui⁹ scie libro determinabim⁹. Tex. ꝛ cõ. xxxvj. ¶ Ampli⁹ ne cessariũ est qõ totũ sit ifinitũ cui⁹ ptes sũt ifinite. tales. n. ptes dicim⁹ eẽ toti⁹ ꝓpositi in ꝙs cũ insũt toti diuidit totũ ꝛ hoc mõ pũcta nõ sũt ptes ꝓtinui toti⁹: qz in ea nõ diuidit ꝓtinuũ. Si ãt totũ ꝛ hõgenium ꝓpositũ ex silibus sic est aial vel planta nõ est ifinitũ ipossibile est ptes silES ex qbus ꝓponit ꝛ in ꝙs diuidit eẽ ifinitas. oz. n. qõ q̃stũ ad diffinitiõez totũ sit silr sic ptes. Caro ãt ꝛ os ꝛ hmõi ptes sunt aialis. ꝛ fruct⁹ sũt ptes plãtarũ. ¶ Mãifestũ est ꝙ qõ ipossibile est carnẽ aut os aut aliqd talium ifinituz esse magnitudine fm maius vel min⁹: qz oz qõ ẽt ꝓpositũ eẽt infinite puũ vel infinite magnũ cui⁹ ꝛrium videm⁹ oculis. Tex ꝛ cõ. xxxvij. ¶ Amplius si oĩa hmõi silia in ptibus insũt in se iuicẽ vt dixit anaxag. ꝛ nõ fiũt noua sz potius segregãt ab alijs qbus iũt ꝛ sic ꝓcedũt ad aptũ ꝛ denoiant a plimo. cũ tñ oĩa sint in quolz eoꝝ ꝛ si qõlibet eorũ fit ex quolibet eoꝝ sic ex carne segregat aq̃ q̃ inest ei ꝛ ecõuerso ex aq̃ caro. manifestũ erit qõ cõtinget aliqñ qõ nõ qõ lz est in quolibet. Et hoc pz tali rõne. cũ. n. totũ finitũ sic erit ꝛ pars finita sicut cõstat

ex rõne antecedente. hoc finitum recidi z segregari põt a finito. Remoueat ergo aliquãta caro ex aq̃ z iterũ postea aliquanta z sic fiat semper cũ sit finita caro in aqua oz q aliqñ stet segregatio ista. nõ aũt stat nisi qz tota caro iam remota est. ergo tũc nõ oẽ erit in quolibet: qz in aqua remanẽte post segregatiõem nõ est caro. ¶ Si vo dicat q in scõa segregatiõe minor caro segregat ab aqua qm̃ in prima sic sp minor in posteriorib9 segregat. istud nõ ipedit qz licet semp minor sit cũ nõ tanto minor est q excellat oẽz paruitatẽ parua. ergo finita i carne segregata separãt totã carnẽ ab aqua ipsa. ¶ Si autẽ dicat q tõo non stat segregatio: qz caro est infinita in aqua. hoc erit ipossibile: qz cõstat ad visuz q ea que segregãtur sũt magnitudine finita z sunt equalia z totũ est finitũ. Sequit g9 fm hoc q eq̃lia finita fm numerũ q̃ sũt in magnitudine finita isunt ei q magnitudine infinitũ est. Infinitũ ergo bz finitas ptes se numerãtes qõ est impossibile: qz sic seq̃ret q infinitũ eẽ finitũ. Tex. z cõ. xxxviij. ¶ Ad huc aũt si ꝓcedat nobis q oẽ corpus a quo remoueꝛ aliqua pars eius necesse est fieri minus scõm quãtitatẽ. ꝓstat aũt ex scõa supra bita rõe q carnis determinata est z finita q̃titas fm magnitudinem z paruitatẽ. tãta. n. põt esse magnitudo eius q nõ est caro z tãta põt esse paruitas eius q iterũ nõ erit caro: qz nõ põt facere carnis opus. Manifestũ est tũc q ex minima carne nullũ corpoꝛ similiũ nãliũ segregari poterit. Si enĩ deꝛ ex minima carne aliquid segregari oz q segregatũ sit minus quã illud ex quo fit segregatio. ergo erit aliquid minus minimo. Licet enĩ in cõtinuo mathematico nõ sit accipere minimũ cũ in phicis corporibus minimũ accipiat z maximũ: qz oĩm natura z pstantiũ deus qdã est z determinata rõ magnitudinis siue dimẽsiõis i puitate z magnitudine. hoc ãt pbabim9 in primo libro de generatione z corruptiõe. Jn his q̃ dicturi sum9 cõ democritũ z leucippũ. ¶ Amplius cum qõlibet sit in quolibet oz q in infinitis silibus corporibus insit infinita caro z cerebrũ infinitũ z medulla infinita z in istis q̃ dicta sũt z alia silia corporũ infinita sunt: z hec oĩa infinita sunt distincta in loco z formis: qz sũt que sũt fm suas spẽs licet sint in alijs. g9 infinitũ infinities est in quolibet aliorũ z hoc est irrõnabile valde. nõ enĩ indigemus in nã qõ sit infinities vnũ infinitũ in quolibet cũ semel infinitũ inesse sufficiens sit. Tex. z cõ. xxxix.

¶ Qõ aũt obijcit ab anaxag. q vnũ ab alio neq̃ quã sit segregãdũ sed semp remaneat fm aliqd in ipo lz sit verũ de aliqbus tm̃ nõ est dictũ sciẽtis cãz dicti. Dixit enĩ hoc anaxag. iõ qz putabat id qõ ẽ infinitũ fm totũ ab eo cui inest extrahi nõ posse et hoc insciẽter dictũ est sicut pz ex phicis. sz dem̃ vm est de passiõib9 q̃ sũt accñtia. Jlle enĩ nõ sũt sepabiles a sbo. Si igit colores z bit9 z accñtia alia dicãtur ẽẽ mixta sic dicit anaxagoras z q segregẽt sicut alia hõgenia: tũc oz ꝓcedere q aliqd sit albũ fz q albũ z sanatũ fz qõ sanatũ cũ alterũ nihil q sit sbz istoꝛ z qõ ista denoiatiue õ sbo nõ dicũt qõ ẽ flim. ¶ Ex oib9 bis igit clarũ ẽ itellẽs anax. ẽ icõueniẽs z q̃rẽs iposibilia qñ vult segregaꝛ q̃ nullo segregabilia sẽ neq̃ fz q̃titatẽ neq̃ fz q̃litatẽ. Si. n. fz q̃titatẽ fit segregatio min9 sp erit segregatũ quã id vñ segregaꝛ z tũc min9 mimo qõ ẽ icõueniẽs sic supra oñdim9. si ãt fz q̃litatẽ vult segregaꝛ erit iõ icõueniens: qz accñtia isepabilia sint a sbo sic vltimo oñdim9. Tex. z cõ. 40. ¶ Peccat ãt etiã anaxa. in cã sue põnis. putabat. n. q nũq̃ generaꝛ aliqd nisi ex sili sibi fm spẽm. z ideo ponit omnia in omnib9 fm speciem. nos. n. videmus q non tãtũ sit simile in specie ex sili sz ẽt dissile ex dissili. Diuidit. n. p generatiõem aliqñ lutũ in luta q̃ sũt silia in spẽ luto z aliqñ nõ ẽ idẽ mod9 generatiõis i alijs qbusdã. fiunt. n. lateres ex luto z est aliquo mõ silis generatio ex sili. z fit dom9 ex lateribus z ẽ generatio dissimilis ex dissili z hoc nõ est tm̃ in artificialib9 sz etiã in nãlibus: qz aer fit ex aq̃ sibi dissili z ecõuerso.

Tex. z cõ. xli. ¶ Dignius autẽ est pautioꝛa et finita pncipia accipe dũmõ ex his cãri possint nãlia quã infinita. z in hoc vm dicit ẽpedocles q finita pncipia ponũt rerũ nãliũ. ¶ Argumẽtabat. n. anaxa. dicẽs q si ex nihilo fit nihil oz q ex aliquo fiat aliqd. aliqd dico cui9 sba z spẽs sit i eo exquo fit: qz alr id ex quo fit nihil eẽt eius qõ fit. Si autẽ ex aliquo fit aliqd nolebat inferre q eadẽ rõe fiunt ex multis multa z ex infinitis infinita. sz ea ex qb9 fiunt q̃ fiũt sũt pncipia. g9 pncipia sũt infinita. hoc ãt nõ oz qm̃ multitudo q̃ ẽ in pncipiatis ad paucitatem q̃ est in pncipijs reducit z in hoc meli9 dixit empedocles quã anaxag.

¶ Tractatus tertius primi libri phicoꝛ de pncipijs fm sniam verã. c. i. qõ pncipia sint ꝑria falsi.

Alia ãt iã de pncipijs poluim9 sniam alio
q rũ dicem9 deinceps de ipis eisdẽ oñdentes. pmo q̃ sũt fm genus z deinde in quo numero sint z tãdẽ ẽt soluem9 õfectus z dubitationes ãtiquoꝛ. Tex. z cõ. xli. ¶ Omnis igit phici pueniũt i hoc qõ dicũt pncipia eẽ ꝑria. Jlli. n. q dicũt vnũ eẽ ens z imobile sic milliſſus z pmenides dicũt ꝑria eẽ nõ in re sz i apparẽdo q̃ faciũt i rebus apparẽtẽ in sensu diuersitatẽ. pmenides. n. ẽt cum alijs dicit pncipia eẽ ꝑria. sic. n. supra diximus iste ponebat entia eẽ duplicia. s. vã z estimabilia z vã q dã sũt itelligibilia q̃ sũt qditates rez z sba res oẽs

vniēs. Sēsibilia āt sūt estimabilia ꝛ faciētia ī appa rētia diuersitatē cui⁹ diuersitatis cām dixit eē ꝯria q̄ sūt calidū ꝛ frigidū ꝛ hoc dixit eē ignē ꝛ terrā q̄tū ad prima sba ꝯrioꝝ q̄ ꝓncipia eē dicebat. qdā aūt alij ꝯria prima dicebāt esse rarū et densuꝫ ponētes prima ex pte materie. Democritus aūt prima dice bat esse firmū siue plenū ꝛ solidū ꝛ īane siue vacuū ꝛ hoꝝ alterū qđ est plenū dixit eē sic ens. alterū āt qđ est īane dixit eē sic nō ens. ¶ Adhuc āt id qđ dixit eē sic ens qđ ē firmū siue plenū dixit dras ha bere pone ꝛ figura ꝛ ordīe et hec dixit eē genera ꝯ/ rioꝝ: qꝝ positio generis ē ad surſū et deorſū ꝛ añ et retro: ꝛ dextrū ꝛ sinistrū. Figura āt ad angulosum ꝛ rectū siue latitudinis plane ꝛ ad rotūdū. Ordinē āt dixit eē vni⁹ ad alterū ex eo q̄ q̄drata rotūdis vl trigonis ꝓponūt. Licet. n. āgulus nō ꝯriet rcō fm eē ꝯriat tñ fm motū vt dixit democrit⁹: qꝝ acutum hñs angulū pūgit ꝛ penetrat sic ignis ꝛ ascēdit. pla nū āt ꝛ obtusum hebes est ꝛ graue ꝛ descendit.

Tex. ꝛ cō. xlij. ¶ Manifestuꝫ est igit ex dcis q̄ oēs phi tā phice quā ñ phice loquētes de princi piis dicūt ꝯria esse pncipia: cui⁹ cā dicti est: qꝝ prin cipijs tria sūt ꝓpria. oꝫ. n. principia neq; ex alteru tris eē ita q̄ vnū sit ex alio. ꝛ oꝫ etiā q̄ ñ sint ex alijs prioribus se. ꝛ oꝫ tertio q̄ ab ipis sint alia. hec aūt tria insūt ꝯrijs primis. ꝓpterea. n. q̄ illa ꝯria sūt pri ma ꝓuenit eis eē nō ex alijs prioribus: qꝝ si eēnt ex alijs tūc illa eēnt prioza ex qbus eēnt ꝛ sic ipa non eēnt prima qđ ē ꝯ ypothesim. Jō āt qꝝ sūt ꝯria ꝛ ꝯ rioꝝ vnū nō ē cā p se alterius ꝓuēit eis nō eē ex al terutris. Si. n. vnū eēt ex alio p se tūc illō eēt pncí/ piū eius ꝛ ꝓueniret cū ipo ī eēntia ꝛ tūc nō eēt ei ꝯ/ riū. Qualr āt tertia ꝓpietas ꝓuēiat eis. s. q̄ ex ipis sint oīa alia oꝫ p rōem ꝓsiderare q̄lr ꝓtingat et hāc ꝓsideratiōeꝫ ponem⁹ in iductiōe eoꝝ q̄ sūt ꝛ gene/ rātur. Tex. ꝛ cō. xlij. ¶ Accipiēdū igit ꝑmū est q̄ oīum coꝝ q̄ sūt ī nā nihil aptū est facere ꝛ age re in qđcūq; neq; aptū ē pati a quocūq; sꝫ fac qđ fac ꝛ agit in ꝯriū ꝛ patit phice a ꝯrio. Neq; p se fit qđlibet ex quolibet nisi p accns. p accns. n. ꝑt fieri qđlibet ex quolibet sic albū ex musico si accidat ni gro qđ sit musicū. sꝫ nos de illo q̄ sic fit p accns ñ loqmur. qꝝ hoc ē accns cōe ꝛ nō ꝓpriū ꝛ hoc p ar tē nō pōt termīari. p se āt albū fit ex nō albo qđ est priuatio albi ꝛ iō nō ex oi nō albo fit albū: qꝝ ex eo nō albo qđ est absoluta negatio albi nō fit album qꝝ priuatio relinqt sbūm cū aptitudine ad formaꝫ qđ nō facit negatio. Aptitudo āt ad formā iā ē ali qd forme ꝛ qꝝ ꝯria sūt genere vnū ꝛ specie diuersa ꝛ genus ē forma ipfecta q̄ nō est forma simplr sꝫ ali qd forme iō aptitudo materie ad formā ē vna. rō duoꝝ ꝯrioꝝ lꝫ dispō ad duo ꝯria nō sit vna: qꝝ di spositio fit p accītia iclinātia māꝫ magis ad vnuꝫ ꝯrioꝝ quā ad alterū. ꝛ hec est cā q̄ albū nō fit ex nō albo qđ absolute negatiuū est albi. fꝫ actū ꝛ aptitu dinē siue potētiā. sꝫ sit ex ñ albo qđ ꝓuatiuū est al bi. hoc āt est nigrū vl medio colore coloratū. Nos āt ifra dīaꝫ dabimus iter mediū iter ꝯria ꝛ iter na turaꝫ mediā ꝯrioꝝ q̄ subijcit vtriq; ꝯrioꝝ. ¶ Sic āt est in formis coꝝpalib⁹ in qbus est alteratio sim pliciter dicta: ita ē in formis mētalibus in qbus etiā est alteratio dicta fm qd. musicū. n. fit ex nō musico ꝛ nō ex oi nō musico sꝫ ex īmusico qđ priuatiuū ꝛ nō negatiuū est musica. aut ex medio inter musicuꝫ ꝛ īmusicū si aliqd ipis est mediū. Inter priuatiōeꝫ eniꝫ ꝛ habitū fm qđ b⁹i fm se accipiūt nihil est me diū. sꝫ fm q̄ cāntur a ꝯrijs mediū hīe ꝓpt illud idē qđ est mediū ꝯrioꝝ. musicū āt ꝛ īmusicū mediū hñt dispositū ad musicā. Dispositio. n. dupliꝛ accipi ꝑt. s. fm id qđ est q̄litas q̄dā ꝛ fm id qđ est dispō ꝛ ñ bitus. ꝛ primo qdeꝫ mō est de nā bitus ꝛ hoc mō media est iter priuatiōem ꝛ bitū. Secđo āt mō op ponit bitui: qꝝ p hoc qđ est facile moueri opponit ei quod est difficile moueri. Tex. ꝛ cō. xliiij. ¶ Sic āt vidimus hoc ī exēplis generatiōis ꝛ al teratiōis ita facile est hoc videre in corruptiōe siue sit corruptio simplr siue sit corruptio q̄dā. Jd. n. q̄ corrūpit in qđcūq; ꝓtingēs nō corrūpit si primuꝫ accipiat in qđ primo ꝛ p se corrūpit. albū. n. nō cor rūpit ī musicū: qꝝ ipoꝝ aptitudo ī sbō nō est vna sꝫ corrūpit albū in nō albū ꝛ nō in qđlibet ꝓtingens nō albū: qꝝ nō corrūpit in negatiuū albi sꝫ in ꝓua/ tiuū albi qđ est nigrū vel mediū iter nigrū ꝛ albū. ¶ Silr āt in mētalibus q̄litatibus: qꝝ musicū nō corrūpit nisi in nō musicū ꝛ nō in qđcūq; nō musi cū sꝫ in priuatiōem musici qđ est īmusicū. aut ī me/ diū iter musicū ꝛ īmusicū si ipis est mediū aliqđ sic oñdimus ꝓus. hoc āt ē videre silr ī oībus alijs sim plicis forme exīstētibus q̄ generāt vel corrūpūt si ue generētur simplr siue fm qd generatione dcā ge nerent. Qđ āt dīa sit iter generatiōeꝫ simplr dcaꝫ ꝛ generatiōem quo: ꝛ inter alteratiōem simplr ꝛ al teratiōem quo: dicere habemus in primo libro py geneos. boc est de generatiōe. Tex. ꝛ cō. xlv. ¶ Hoc āt qđ diximus nō tm̄ est in his q̄ sūt for me simplicis sꝫ ēt in his q̄ fiūt cōpone q̄dā tā ī ar tificialibus quā in nālibus. In artificialibus qdeꝫ sic est forma domus. In nālibus autē sic est forma corpis organici phici qđ ex diuersis ptib⁹ ꝓponit sꝫ tñ in his magis latet iō q̄ dispones ꝛ forme op posite in eis nō hñt noīa. et hoc ꝓuēit iō q̄ nomē illud deberet iponi a ꝓportiōe ꝓpositoꝝ. ꝓportio āt illa frequēter ignota est ꝛ iō nō aptat ei nomē tñ necesse est q̄ ꝓsonās ꝓpositū in ꝓportiōe ptū ꝛ ar

monia fiat ex icõsonãti ꝛ qñ corrumpit: corrumpit in icõsonãtiã priuatiue oppositã psonãtie illi que dicta est ꝛ nõ in nõ psonãtiã q̃tũ p accñs acceptã.

Tex. ꝛ cõ. xlvj. ¶ Hec est dña q̃tum ad pñtẽ tractatũ vtrũ dicamus psonãtiã illã attẽdi in ordine pponẽtium vel in cõpõne eoꝝ: qꝛ quocũq; mõ dicamus vna erit rõ q̃tũ ad termios generationis ꝛ corruptiõis. Cõpositio. n. necessaria ẽ pponẽtiuꝫ qꝛ distãtia nõ faciũt ppositũ ꝛ ordo est necessarius qꝛ lꝫ nõ distent ptes tñ inordinate existẽtes nõ cõ ponũt totum: ꝛ iõ siue careat ppõne siue ordine sp corruptio facta est in nõ psonãs. hoc aũt satis patꝫ in artificialibus ꝛ accipiamus totũ in quo magis ẽ ppõ cã. cũ. n. fit domus nõ fit ex his q̃ pposita sũt qꝛ sic iã esset domus lꝫ poti⁹ fit ex ptibus diuersis ꝛ ita fit psonãs ppositio ab incõsonãti dione ita q̃ circa eadẽ sumit ppõ psonãtie ppõnis ꝛ incõsonãtie dionis. Eodẽ mõ si accepim⁹ totũ in quo plus est ordo ptiũ faciẽs psonãtiam sicut est figura siue imago vel idolũ qđ pstituit ordo eleuatiõis ꝛ depssiõis ptiũ ꝛ ceterarũ figurarũ oꝫ q̃ cũ sic siat ex nõ figurato siue effigiato ꝛ nõ ex quocũq; lꝫ ex eo qđ susceptibile est figure. vnũqđq; n. taliũ pstituit aut ppõne ptiũ aut ordine aut vtraq; sicut pstituit corpus organicũ phicũ ex ppõne sillium ꝛ hõgeniozũ mẽbroꝝ ꝛ ordine figuratiõis. Tex. ꝛ cõ. xlvij. ¶ Si ergo vm est qđ dictũ est q̃ inde licet oẽ qđ fit fit ex his q̃ dicta sũt: ꝛ id qđ corrũpit corrũpit ĩ illa: hoc est ex ꝟrijs fit ꝛ in ꝟria corrũpit vel in hoꝝ media. Media. n. sũt ex ꝟrijs sicut colores medij sunt ex albo ꝛ nigro: oꝫ q̃ oia q̃ nãliter fiũt ꝛ corrũ punt fiãt ꝛ corrũpant ex ꝟrijs aut in ꝟria vel ĩ hoꝝ media: ꝛ tũc pꝫ q̃ oia sunt ex principijs eo q̃ ipsa sunt prima ꝟria ad que oia alia reducũt: ꝛ hec fuit tertia ppꝛietas principioꝝ. Cũ aũt dicit mediũ ꝟrioꝝ esse sicut fuscũ est mediũ ĩter albũ ꝛ nigrũ. et cũ dicit mã siue ſbũm esse mediũ ꝟrioꝝ accipit mediũ hic ꝛ inde equoce: qꝛ mediũ qđ ẽ forma inter ꝟria hꝫ pticipatiue vtrũq; ꝟrioꝝ p eẽntiã formalẽ. Sbz autẽ mediũ nõ hꝫ ꝟria nisi potẽtialiter q̃ potẽtia ñ est actus aliqs sed est cõsusa quedã ꝛ imꝑfecta forme ꝟriozũ inchoatio sicut nos inferius explanabimus. Ca. ij. q̃ oẽs phici psentiunt in hoc q̃ pricipia sunt ꝟria lꝫ differẽter determinauerit de ipsis ꝟrijs que sint. Tex. ꝛ cõ. xlviij.

Epincipijs aũt loquẽtes fere oẽs psentiunt in hoc q̃ pincipia sint ꝟria. Fere ãt dico ꝓpter anaxa. g similia ꝛ hõgenia posuit principia ꝛ intellectũ agentẽ facere discretiõem eoꝝ: qꝛ ille sicut in. xi. prime phie continet pricipia ꝟria nõ posuit. ꝓpter qđ redarguitur ibidem ab Arꝛ. in penultimo caplo eiusdẽ libri. Oẽs eni ãti qui ꝓter anaxag. principia elemẽtalia ꝛ ea que ipsi vocant principia. siue vere ea ponant esse principia sine sine rõne ꝛ non vere dicunt ea esse contraria tã quam ipsa veritas coegerit eos ad hoc dicendum. ¶ Sed differunt ab inuicẽ in hoc q̃ alij accipiunt pro principijs ꝟria priora ꝛ alij posteriora. priora eni dicunt eo q̃ illa sũt prima. posteriora aũt dicũt quidaꝫ alij eo q̃ illa sunt proxima ꝛ magis eẽntialia cãtis. differũt ẽt in hoc q̃ qdã dñt illa contraria esse principia q̃ sunt notiora fm rõem ꝛ intellectum Alij aũt dicũt illa esse principia q̃ sunt notiora. fm sensum. dico ãt fm sensum sic calidũ ꝛ frigidũ q̃ q dam ponũt pricipia sicut fecit pmenides. alij ãt dicũt pricipia esse humidũ ꝛ siccũ que etiã fm sensuꝫ sunt notiora. Qui ãt ponũt notiora fm ĩtellectũ. q dã ponũt parẽ ꝛ imparẽ principia eo q̃ ꝓportiõi bus numeroꝝ oia fieri ꝛ ligari ad inuicẽ nãlia dixerunt sicut pitagoras. Alij ãt dixerunt pricipia discordiã ꝛ pcordiã: vt est empedocles. hec eni dicũt esse cãs generatiõis. ¶ Differũt. n. hoc mõ pdcõ. ꝓportionaliꝫ ãt se hñt etiã in rõne põnis principiorum Qui. n. calidũ ꝛ frigidũ principia esse dixerũt ad principiũ actionis qđ trãsmutat mãm respexerunt. Qui vo humidum ꝛ siccum dixerũt esse principia psiderauerũt qđ illa sunt in natura ptinuãtia ꝛ terminãtia mixta corꝑa eoꝝ q̃ generãtur. Ad eadem ãt ꝓportionaliter respexerũt illi qui priora ꝟrijs intellectũ principia esse dixerunt. par. n. ꝛ impar attenduntur in partibus colligatis ad cõpositi nãm perficiẽdam sicut humidum ꝛ siccum. sed discordia ꝛ pcordia mouentia sunt ꝓportionaliter fm rõnem sicut calidum ꝛ frigidum mouẽt in sensu.

Tex. ꝛ cõ. xlix. ¶ Patet igitur q̃ oẽs isti ꝛ ea dẽ dicũt quodãmõ ꝛ altera quodãmõ. altera eniꝫ dicũt: qꝛ plẽs eoꝝ alia supponũt ꝟria qñ assignãt pincipia. Eadẽ ãt dicunt fm analogiã hoc est proportionem principioꝝ ad actus eoꝝ vt dictum est. Accipiũt ãt ꝟria diuersa ex ipa coordinatõe ꝟriorũ in q̃ coordinatiõe ꝟrioꝝ q̃dã sũt cõia q̃dã pticularia ꝛ quedã priora ꝛ q̃dã posteriora ꝛ priora cõia sunt continentia. posteriora autez particularia sunt cõtenta. Sic igiꝫ dicũt silr quodãmõ ꝛ aliter alio⁹ ꝛ pe⁹ aliquo mõ meli⁹ aliquo mõ. Et hi notiora fm intellectum ꝛ alij notiora fm sensum. Est. n. intellectus ꝛ rõ vlis sensus ãt est particularis: qꝛ cũ intellectus abstrahat a mã que cã est indiuiduatõis nõ põt esse pticulare in intellectu. Sensus ãt cũ accipiat pñtem mãm que nũc cã est indiuiduatiõis non põt esse sensus nisi indiuidui pticularis. Cõtrariũ ãt hui⁹ videt dcm supra vbi oñsum est q̃ totuꝫ fm sensũ notius est. Sed ibi satis oñdit solutio eoꝝ q̃ ad hoc extgunt. plato ãt posuit magnum ꝛ paruuꝫ

que fm rōnem sunt. Alij āt posuerunt ratiōm z dē sum que sunt fm sensum. ¶ Manifestum est igit ex dictis q̄ principia oz esse contraria.

¶ Ca. iij. z est disgressio declarans qualiter principia oz esse contraria z que cōtraria sunt que principia dicuntur.

J autē p̄ria sunt principia sicut ꝓbatū eē videt ex añ hītis. p̄ria aūt sunt que posita sub eodē genere maxīe a se distant. videt q̄ p̄ria nō sunt principia generis ſz potius ꝓsequūtur genus: z ita videt q̄ p̄ria non pñt esse principia que non sunt ex alijs. ¶ Adhuc aūt ſba ſbe non est cōtraria: sed potius qualitas qualitati. qualitas āt non est principiū mobilis corporis in eo q̄ mobile. videt igitur q̄ principia nō sint contraria: qm talia principia querimus que corporis mobilis in eo q̄ mobile sint principia. ¶ Adhuc autē quedaz nāliū z mobiliū corporum sunt extracta extra p̄rietatē sicut celū z in eis tm oz accipere principia nature. videt ergo q̄ principia nature nō sunt contraria

Cō. xli. ¶ Si forte aligs velit sequi auicennā z auenroym in solutiōe q̄ōnis dicentes q̄ p̄ria sumūt dupliṙ. ſ. large z stricte. stricte. n. sūpta p̄ria sunt qualitates prime vel cāte ex primis. large autez sūpta ꝓtraria sunt cōtinentia sub se priuatiōem z habitū: z ita intelligitur qm dicit q̄ principia sūt p̄ria: qz sunt opposita vt ꝑuatio hītꝰ. videbit hec distinctio nihil valere: qz vbi Arꝛ. probat duo esse p̄ria principia. rōne vtit ad hoc q̄ ad agendū sufficiunt duo: ergo fm Arꝛ. principia sunt agētia. priuatio aūt z hītus non agunt. priuatio. n. nihil agit: ergo videt q̄ ista distinctio nō sit fm sniam pypateticorū. ¶ Adhuc q̄liter priuatio diceret esse principiū cū ipsa nihil sit. lz eni relinquat ſbm ꝑpriū tñ nihil ponit. sicut cecitas que nihil plus ponit in oculo ꝺ visu quā in lapide. licet in oculo relinquat ſbm visus ꝑpriuz. qꝺ nō facit in lapide. Sē āt principiū videt esse tale q̄ ex ipo cātur aliqd qꝺ p̄icipiat ab ipo. ¶ Adhuc āt q̄ si genera oppositoꝝ debeant reduci nō reducēt in p̄ria ſz potꝰ reducēt in affirmatiōem z negatiōem z priuatiōem z hītū. Quid g̊ cāe est q̄ principia noīant p̄ria. Luz āt p̄ria sint opposita vt priuatio z habitꝰ. ¶ Adhuc autē oppositoꝝ genera ab antiquo sūt distincta. Quid g̊ cāe est q̄ antiqui principia dixerūt eē p̄ria potꝰ quā opposita vt ꝑuatiōez z hītū. ¶ Ampliꝰ fm añ dca oz cū non sint ex alijs nec ex alterutris esse sil' i eodem subiecto. Talia aūt que simul sunt in eodem subiecto nullo opponūt genere oppositiōis. Videbit ergo opinio anaxag. ex hoc vera esse. q̄ vide licet principia non sint opposita: sed velut quecūq̄ contingentia vni z eidem subiecto sicut albuz z musicum z similia. ¶ Adhuc autem si dicerentur ꝑncipia esse opposita tunc relinqueretur ea non posse simul esse in ſba materia. aut igitur vnum erit i ſba materia. z alterum erit simpliciter extra ipsam: aut vtrunq̄ erit extra. Et quodcunq̄ istorum detur sequitur inc̄ueniens: q̄ videlicet aliquod principiorum nature sit extra materiaz. qꝺ si verum est sequitur q̄ non transmutet nec materia trāsmutetur fm ipsum: qꝺ est extra ipsam generatiōem sicut in methaphisicis ꝓbat. ¶ Adhuc aūt ad generatiōem rei sufficit q̄ vnum sit actiuum z alterum passiuum Sūt aūt hec forma z materia. hec aūt semp simul sunt in natura z nullo genere oppositōis opposita ¶ Adhuc autē supra hītū est q̄ vna ꝓprietas ꝑncipioꝝ est q̄ ipsa non sunt ex alterutris. Constat āt etiā ex ante hītis q̄ ꝓtrariorum vtrūq̄ fit ex altero ergo principia nō sunt p̄ria sed potius filia vel contingētia eidē subiecto nō p̄ria vt videt. Si autem z hoc cōcedat habet rursuz quādā dubitatiōez. qm que erit hītudo vnius ad vnū si talia sunt non opposita principia eadē erit hītudo eiusdē ad infinita eo q̄ infinita accidūt eidē subiecto: nō ergo esset positio vera que inducta est supra q̄ tñ sit musicuz ex imusico non sit ex quolibet imusico: qz fm hoc posset fieri ex quolibet z corrūpi in qꝺlibet qꝺ ꝛobatū est in añcedētib⁹. ¶ Ad oīa aūt hec sine ꝓiudicio aliter dicēdū ꝑ modulo nostro dñis fm doctrinā Arꝛ. qui princeps fuit pypateticoꝝ principia esse p̄ria z eōuenerūt etiaz fere oēs alij in hāc sniam licet differrēt in modo z suppositis ꝓtrariorum sicut diximus. hec autem cōtraria sunt illa inter que est motus z mutatio que permixta est motui sicut infra dicemus: que licet in singulis mobilibus sint alia z alia tamen in cōmuni ratione dicuntur contraria: z hoc oportet nos loqui in cōmuni: quia sic est processus scientie a cōibus ad specialia qꝺ qualiter sit dico q̄ sicut ē in genere z differētijs respectu speciei constituende ita est in materia z cōtrarijs respectu rei constituende per fieri z moueri scōm naturam. Genus enim est generalis forma que ideo generalis quia est imperfecta et indeterminata z cum trahitur ad perfectum determinatur per differentiam cōmunitas z confusio eius z sic conducitur ad esse speciei. licet ergo alia sit natura generis fm id qꝺ supponit genus: et alia natura differentie fm id qꝺ supponit. differentia tamen in potestate generis est differētia habitualiter sicut in habitu siue forma confusa non adunata ad vnum vel ad aliud nec distincta per actum vel alium. Et si queratur vtruz ille confusus habitus et forma in genere sit eadē cum forma speciei dicemus q̄ ē idē z nō idē. Est. n. nō idez fm eē: z ē iꝺ quodāmō fm

id qđ ē cētia q̄dā. dico aūt quodāmō ⁊ ñ simplr: qz ē vna cētia q̄ ē in duob⁹. ſ. determiato diſtincto: ⁊ nō determiato ⁊ idiſtincto. ſiue pfcō ⁊ iperfcō: ſz ē vt ōficiēs i bis q̄ ad eē exigūt qñ ē ideterīata ⁊ vt hñs nccia ad eē qñ ē determiata. ⁊ hic qdez hitus ꝓfusus vn⁹ ē abſtrahēs ab oīb⁹ ſpēbus ſz opatio ei⁹ ⁊ ana logia ñ ſit vna ꝓut ꝓpat ad ſpēm vnā ⁊ ꝓut ꝓpat ad aliā. ⁊ hic hūt⁹ dr̄ hitual ptās p quā dr̄e generis oēs ſūt itra gen⁹ ⁊ extrahūt ab ipō fm rōem p itellectū agēte ꝓpōm i genere ⁊ dr̄ijs. ⁊ ē nūc maifeſte cognoſcere q gen⁹ ē ꝓpoſitū qñ nā quā ſupponit gen⁹ vt ſbm qđā dr̄az alia ē ab illo hitu ꝓfuſo q ē i genere hitual ptās q̄ nā generis ptāte oēs ꝓtinet dr̄as. Et qz dr̄e nate ſunt circa cōe fieri ſbm ⁊ vnū tur i vna ptāte hituali ipius ⁊ diſtāt a ſe ſub illo qñ actualr accipiūt ⁊ expellūt ſe mutuo ab illo. p hoc eim q vna generat i ipō alia nō ineſt fm eē: iō dr̄e ſbāles dicunt ꝑrie ab Ar̄. i. x. prie phie ꝑ pēm. n. eundē modū ſe hūt ꝑrie q̄litates ad ſbm ſicut aūt dixim⁹ in gener ⁊ dr̄ijs: ita ē p oia ēt in mā ⁊ ꝑrijs ꝑter b⁹ ſolū q mā nō eſt forma generat. Mā. n. eſt ſbm forāz in entib⁹ ⁊ hz i ſe hitum ꝓfuſum foāz q hitus ipfectus ē ⁊ indiſtinct⁹ et hic habit⁹ ſi accipia tur in mā cōi ē ſicut in genere remoto. Si aūt acci piat in mā ꝓpinq̄ ⁊ approꝑata ē ſicut i genere pro xīmo vl ꝓpinquo. Eſt aūt hitus hic hitualis ptās q̄ mā claudit in ſe foāas plēs vel pautioꝛes fm q ſi unt ꝓpinq̄ vel remota. ⁊ ē hec potētia hitualis idē ⁊ diuerſa a formis p oēz eundē modū quo dixim⁹ q hitualis ptās differt: ⁊ idē eſt cū dr̄ijs oppoītis ⁊ forme ſub ipſo accepte hūt ſe p modū ꝑriaz dr̄az ſub genere: ⁊ hee forme ꝑrie ſunt ꝓncipia rei mobil fm q eſt mobilis: qz ōe qđ mouet aliquo mō: mo uet de ꝑrio ad ꝑriuz: qđ qualr accidat videamus. ¶ Sumamus aūt hic q in 5⁹ lib. hui⁹ ſcie ꝓbabi mus. ſ. q mot⁹ pbicus nō ſit niſi aliq̄ forma fluens fm ſuū eē ⁊ nō fm ſuā eētiaz: ſicut pz in eo q albat Albatio. n. nō eſt niſi albedo fluens fm eē qđ hz i mā ⁊ exiens ꝓtinue de eē in eē. Cōſtat aūt q ſic flu ens nō flueret niſi a pmixtiōe magnitudinis exiret g⁹ fluit a ꝑrio ſibi pmixto. ſz hic fluxus hz ꝓncipiū ⁊ mediū ⁊ finez. Cōſtat aūt q ꝓncipiū eius magis ē in ꝑrio pmixto vel iuxta ipm. Mediū aūt eius ē in nā fm eſſe q equalr vtrūq̄ reſpicit extremoꝝ. ⁊ finis eius eſt fm receſſuz a nā ꝑrij ⁊ acceſſuz ad ſta tum in albedine. oz g⁹ q sit de ꝑrio ad ꝑrium p me diū. In omni. n. motu ꝓius venit ad mediū q̄ ad finē. Si aūt aliqs iſta tria velut ꝓſiderare ſubtiliter ueniet duo extrēa mot⁹ eſſe ꝑria: et mediū p qđ eq diſtātiaz accipit eē ptātez illā hitualez māe in q̄ am bo equalit fm poſſe ⁊ nō fm eſſe exiſtant. ſicut aūt genus fm eſſe nūq̄ eſt niſi in ſpēbus: ita mā fm eē nūq̄ eſt niſi ſub formaꝝ altera q̄ cōtrarie ſunt. ⁊ cuz motus ꝓueniat māe fm eē oz q cōueniat ei fm exi tuz de ꝑrio in ꝑriuz: ⁊ ñ fm exitū a potentia hitua li media inter cōtrarias formas. ⁊ hinc eſt q phi di cunt q⁹ priuatio ſemper ſaluata eſt in cōtraria fo rma ſz fm rōnem differat ab ipſa. ¶ Et eſt adhuc aduertenduz in ipa conſideratione q quelibet for marū poteſtate habituali exiſtentiū in eadem mate ria contraria eſt alteri ⁊ priuatio ad ipam. ſi eiz cō ſiderent forme ille ꝓut ſunt actuale eſſe dantes ma terie abſq̄ dubio contrarie ſunt p modū ſupradi ctum: qz bene ſequ: tur ſi vnū contrarioꝝ eſt forma tunc ⁊ alterum eſt forma. Si aūt cōſideret̄ ille for me per boc q vniuntur in habitu confuſo materie ambientis formas poteſtate vnaqueq̄ earuz habe bit aptitudinem ad alterā ſed deficit ab actuali eē eius: ⁊ ſic contrarium neceſſario ſupponit priuatio nē. ¶ Et ſi querat a quo illoꝝ hūt q mouent ad inuicem ⁊ tranſmutant nō erit difficile fm prehabi ta aſſignare: qz motum ⁊ potentiā mouendi ad in uicem habent fm boc quod cōmune eſt vtriſq̄. ſ. fm q vnaqueq̄ priuatiue ſe habet ad alteram: qz ſic habent tam ſbūm cōe q̄ aptitudinem recipiēdi formam oppoſitā. aptitudinem dico habitualez ſi cut ante diximus. tamen qz materia fm eſſe habet mutari: et fm eſſe non eſt in ſola ⁊ ſimplici aptitu dine: illa oportet q principium motus ſit a contra rio vel medio qđ loco eſt cōtrarij: nec tamen princi piat motū vt contrarium ſz potius vt priuatiue op poſitum ſicut patet ex predictis. ¶ His habitis nihil difficile eſt reſpōdere pro obiectis ⁊ alijs que ſimiliter obiici poſſunt. Ad hoc eim qđ dicat ꝑria eſſe ꝓntia genus. dicendū q hoc verū eſt de genere q diuidunt: ſed tñ precedūt hoc qđ conſtituunt: ⁊ hoc eſt id qđ generat ⁊ ꝓſtituit in natura ſicut nos diximus i ꝓhemijs libri iſtius. huius enim quod in natura generatur fm ſpēm quaz natura ꝓducit nos querimus hic in cōi principia non ꝓſiderātes hoc vel illud qđ eſt in genere minere vel plante vel alijs. ¶ Nec ideo ſequit q ſint ex alijs: qz nō ſūt ex alijs cōtrarijs que ſunt ante ipſa in motu quem principiant: licet ſint ex alio qđ poteſtate eſt vtrūq̄ eoꝝ. Sic eiz itelligitur q̄ dicit q principia ꝓma nō ſunt ex alijs. Sufficit eim q non ſunt ex alijs fm modum illum quo illa ſunt ex ipſis. Sbūm tamē ipoꝝ prius ē ipis ⁊ ſunt ex ipō nō ſimplr ſz quodā mō vt ſupra patuit: ⁊ adhuc iferius in ſequētibus operis iſtius melius explanabit. ¶ Qđ aūt obij citur q ſbā ſbē non ē ꝑria ſoluūt alex. ⁊ auer. dicē tes q boc ē verū in cōpoſitis non aūt in ſimplicib⁹. nec ego reprehēdo ſolutionē ipſoꝝ. ¶ Si aūt in ſimplicibus diſtinguat inter vere cōtraria ⁊ ea que

habent mōdū cōtrariorum melius erit intelligere qz ppea que supra dicte sunt forme sbāles moduz habent ꝓrioꝝ. Jn eo aūt q ꝓtraria sunt actiua vel passiua fm se vel p prima ꝓtraria actiua vel passiua deficiunt a vere ꝓtrarijs:qz sic cōtraria non sunt nisi in qualitate. ¶ De solutione aūt auicēne z auerrois pz qualr intelligat si quis eā velit sustinere. z qđ obijcit q per actionē z passionē ꝑbat ꝓncipia esse ꝓtraria. dicendū q ꝓtraria que sunt in sbā dupliciter accipiūtur. s. fm se z fm eē qđ habent in mā z fm se qdem nihil agunt nec patiuntur sz sunt forme simplices. Si aūt accipiant fm esse qđ habent in mā sic eo q sunt sbāles sunt terminātes z pficientes in mā. z iō oēs actiue q̄litates q̄ sunt i materia sunt ıstrumenta eaꝝ. sicut eīm calor nō dissoluit tātum z rarificat māz sz seruat ꝓportionē ad carnem z os z lignū z alia similia fm q ifomat ab vna forma sbāli vel ab alia. z sic forme sbāles sunt actiue z passiue. Quia sicut diximus ꝓportionalr in talib⁹ mouere calidū in forma substātiali ifomatū. ita dicimus de passione hūidi z sicci. z ita dicimus d' actione frigidi. Nos aūt de hoc reddere pfectā rōez habemus in li°. iiij°. metheoroꝝ. et in libro de aīa. Ea eīm que nūc dicta sunt sufficiūt ad pūtem diffi culratem de nature ꝓncipijs motā remouendaz. ¶ Ad id aūt qđ dicit priuatio nihil esse satis pla num ē soluere per añ dicta. lz eīm per hoc q priua tio ē nihil sit:tñ per hoc q relinquit aptitudinē formalē aliqd est. z sic ꝓncipiat motū rei mobilis. sz tñ infra ostendemus q ꝓncipijs rō non equaliter ꝓuenit tribus ꝓncipijs sz potius per prius z posterius. ¶ Qđ aūt queriť qd cāe sit q ꝓncipia dicantur ꝓria cū añ cōtraria sint opposita vt priuatō z habitus satis est planū soluere p añ dicta. Si eīm i oppōne ꝓtrarioꝝ tanq̄ radix oppōnis supponat oppō que dicitur priuatio z habitus pp potestatē habitualē in qua vniūtur ꝓtraria que est relicta in priuatione z habitu. Et hec ē rō q Arꝛ. reduxit contraria in priuationē z habitum z nō ecōuerso. sz tñ fz q motus ꝓncipiat in esse est ꝓcessus motus a cōtrario in ꝓriuz. z iō pipatheticis magis placuit principia motus esse cōtraria q̄ priuationē z habitum. tñ qz ꝓtrariuz nō inq̄ntum est spēs z forma opposita mouet. sz potius fm q priuatio est in ipso. iō specificantes p exēpla ꝓncipia motus posuerunt ꝓuationē z habituz eē ꝓncipia. ¶ Ex his pz vlteriorıs q̄sitī solutio:vtrū videlz ꝓncipia sint quecūq̄ contingentia eidē sbō vel ꝓria. pz. n. q ꝓria:z qđ dicit q ꝓtraria nō fiunt ex alterutris:itelligit q vna ꝓrietatis extremitas nō fit ex alia. sicut calor nō fit ex frigore sed fm q vnū ꝓrioꝝ est priuatio alterius. i mā subiecta bene fit vnū ex alio:z ēt nihil fit naturalitē nisi fm hūc modū:z nihil ꝓhibet ꝓtraria hoc mō simul esse vt i motu:z nō vt in esse in eodē:qz quando sunt in motu vnū est sicut priuatio ꝓcedens ad habitum. z altez est sicut forma fluēs de potētia ad eē z nō sicut forma dās esse absolute. Sic. n. cōtraria simul sunt in omni motu:z hoc mō sunt principia cāntia motū. hoc aūt in z° huius scie libro erit manifestū cum de motu loq̄mur. patet ēt q neutrū ꝑncipioꝝ hoc mō sumptū est extra materiā z motum sed vtrūq̄ essentialiter ē intra ipm motū z materiā ¶ Nec sufficit actiuū solum sed oz eē in qđ agit. z hoc dupl'r. s. sicut ꝓrium qđ expellit: z sicut mā q̄ suscipit actionē agentis. z iō oz eē principia ꝓria. Et ex his pz solutio dubitabiliū que mota sunt z similium illi. Per hoc aūt q nos hic fecimus cōparationē inter genus z mām z ꝓtraria z dras non itelligimus q materia sit genus: vel dre sint contraria fm naturā accepta cū nos predixerimus genus eē formā generalē:z dras esse predicabiles ď his quorum sūt dre.. Materia aūt non ē forma nec forme sunt predicabiles de materia vel de eo cuius sunt forme:qz genus ē intentio rei z sılr dra. Et ad hoc intelligendū est q sicut nos ante diximus vle z forma rei triplex est. s. id qđ est ante rē. z hoc est hic cā z id qđ est in re:z hoc est forma. z id qđ est post rē abstractū per itellectū ab ea:z hoc ē rei itentio. Cū aūt a re fit abstractio:fit illa abstractio a re tota. z iō id qđ abstrahitur a tota re p̄dicatur z vocat pp h° forma totius z nō partis. totū eīm fm q ī suis eēntialibus ꝓsiderať:pōt significari fm qđ est substās forme vel fm q est forma pfecta. Et primo quidez mō ab eo toto sic ꝓsiderato abstrahitur genus. z se cūdo modo ab eo toto abstrahitur spēs vel dra si consideret vt perfectū p hoc qđ dat ei distinguens z perficiens ipm in esse. z si cōsideret vt substās accidentibus ab eo toto abstrahitur albū vel musicū z oia hec p̄dicabilia sunt de toto eo q sunt forme a toto separate. sed hoc nō fit in forma z mā quoruz neutrū ē toti° vt ꝓstituēs totū:sz ꝓstituūt totuz z cōponunt. z iō dicunt partes ď toto nō predicabiles De h° aūt tractāduz erit i prima phia:sz ad itellim ꝓrietatis principioꝝ sufficiunt ea q̄ hic dicta sunt. ¶ Cap. iiij. q principia nec vnum sunt nec infinita fm numerum. Tex. z cōmen. l.

c Onueniēs aūt post hec vtiq̄ erit dicere vtrū principia vnū vel duo vl infinita sint fz nūm. Et oñdemus p̄ q non est possibile vt principia sint vnū vl infinita. deide iuestigabimus in quo sint numero. ¶ Ex ante dictis autem ostēditur q non ē possibile vt principia sint vnū. Cū enī hītum sit q principia sint ꝓria:ꝓrietas aūt nō pōt eē saluata in vno oz q principia nature z motus sint

plura vno. Iz eim in omni genere vnuz sit ante duo z duo ante tria: cū in genere principioꝝ phice rei nō est ita. Et boc iō ē qz ꝓncipiū phici nō dicit simplr primū genus principij: sz dicit primū in quadā nā q̄ mobilis ē vt diximꝰ in pbemijs. z iō actus principij phici non pōt saluari in vno. Mouens eniz phice mouet motū z oz q̄ sit mobile ei sbūm z contrariū. z iō principia rei mobilis fm q̄ ē mobil' oz eē plura vno. Iz aūt sint plura nō tamen possunt esse ifinita. Si eim essent ifinita tūc ens ꝓncipiatuz phice neq̄ sciret neq̄ credulitas aliqua hr̄etur de ipo: qz sicut supra ostēdimus ois scia z credulitas rei hētur in qualibet scia ex scia principioꝝ. sed principia infinita nō sunt scibilia: qz intellectus nō pōt transire ifinita. gꝯ id qō est ex principijs esset ignoratū. ¶ Sigs aūt sophaz nobis opponat dicens q̄ deus creator sublimis z glorioſus ē infinitus: z cū scia credulitatis alr habeat de ipso. z ita nō videtur valere rō inducta. ¶ Adhuc aūt quoniā si dētur eē infinita p numeꝝ z ifinita per extēsionē continui: sicut multi phi posuerunt: ꝓstat q̄ deus gloriosus oium illoꝝ vtroq̄ mō ifinitoꝝ habebit sciam z iō itez rō inducta cōcludere nō videtur. ¶ Respō debimus ad hec q̄ alr deus gl̄osus est infinitus z aliter ifinitū per numeꝝ vel p extensionē. Deus autem cū dicit infinitus dicit a negatione finientis ipsum z mensurātis extra ifinitū: qz videlicet ipossibile est ipm finiri loco vel tēpore vel intellectu capiente ipm pp qō est plene ienarabilis. hoc est qz euz p fecte intelligi nō ꝓuenit nisi a seipso. est tamen ipse finiens se: qz tantus ē q̄tus ipe se intelligit. Si eim deus diceretur eē ifinitus sicut ifinitū dicit q̄tū ad discretū vel cōtinuū: sequeret deuz esse semp iperfectissimū qz ifinitū. hoc mō iperfectissimū ē cū semp aliquid eius qō ipm pficere oz sit extra ipum sicut nos infra in tertio libro huius scie ostensuri sum⁹. Infinitū aūt qō dicit a negatiōe finientis ipum extra pfectissimū est z sua nobilitate excedens omnē loci z tēporis z ingenij capacitatē que vel ē vel quā possibile est esse. ¶ Licet aūt ponamus eē ifinita actu sicut posuerūt quidā pitagoricoꝝ: cōcedimus tñ deum cuius sciaz nihil effugit illa ifinita oia scir qō iō contingit qz sua scia nō cātur a scitis sz potiꝰ est cā oium scitoꝝ. Et iō sciēdo se esse cām ipoꝝ ipe scit infinita. z iō scia infinitoꝝ in ipo est per vnū qō ipse ē qui sibi finitus ē. vnde ipse nō itelligit rez per intellectū trāseuntē sup rem intellectā nisi q̄tum intelligit seipm. Nostra aūt scia nō est cā scitoꝝ sz potius cātur a rebus scitis. z iō oz nostrū itellectū eē trāseuntē sup scita z intellecta. pp qō cōtingit q̄ ea non itelligit que trāsire nō poterit z hec sunt infinita sicut diximus. ¶ Stat gꝯ rō inducta q̄ videlicet ꝓncipijs ifinitis existentibꝰ sicut dixit anaxag. ens phicuz ꝓncipiatuz ab ipis erit ignoratū. Aliter tñ hoc ipm ꝓbabimus sic q̄ in omni genere vno nō est nisi vna ꝯrietas prima. Cuz igitur se genus habeat ad dr̄as sicut potentia ad actū quēadmoduz supius explanauimus: necesse est q̄ prime potētie i genere prie respōdeant dr̄e ꝯrie. ille sunt ꝯrietas vna prima que ē in genere vno. z sic sunt. x. prime cōtrarietates fm. x. genera: qz aūt nouē accidentiū genera tanq̄z ad cām z sbūm reducuntur ad sbām oportebit necessario q̄ alia genera cū ꝯrietatibus suis cāentur z ꝓncipient a gener' sbē eo mō quo im perfectū fluit z principiat a pfecto: nō ita quidez q̄ principia alioꝝ generꝝ principiēt a principijs sbē ita q̄ habitus ab habitu z priuatio a priuatione. sed potius sic q̄ alioꝝ generꝝ principia a sbā cōposita principiant: qz sbūm ꝯrietatuz accītaliuz nō ē materia sz potius cōpositū. z iō ēt cā ipoꝝ est sbā ꝯposita exquo relinquit q̄ principia alioꝝ generum nec sunt ꝓncipia simplr nec sunt prima simplr nec sunt principia entis simplr. sz sunt principia sbē z oia ista colligūt qz ipsa sunt z principia simplr z prima simplicit: z sunt ꝓncipia eius qō simplr ē z nō fm qd. Hoc. n. modo sbā ē qōdaz vnitū genus a quo ꝓncipiant oia alia genera ex quo sequit q̄ nō sunt infinita principia formalia sz duo tantū. s. ꝯrietas pria que ē in genere sbē. ¶ Si aūt quis q̄rat que sunt illa pria ōria sbē: que sunt principia pria, dicendū videtur q̄ dupliciter accipimus principia prima motus. Accipimus. n. prima in genere z pria i re ipsa apō nāz. In genere aūt prima sunt prime dr̄e sbē sicut diximus z hoc mō pria accipiunt fm ꝓprietatem istius scie quā tractam⁹ in libro isto: qz nos hic considerabimus mobile nō ꝯctuz ad māz sicut pz in ante bitis. Unde prima ꝓncipia mobil' sunt principia q̄ querimus hic. z hec sunt mā z forma: z priuatio nō ꝯcta ad spēm aliquā mobilis. sicut. n. sepius diximus ꝓcessus artis ē ab vniuersali ad particularius. Et iō in sequētib⁹ libris scie nāl̄is tangemus principia mobilis huius vel illius. ¶ Scōm rez aūt prima principia motus sunt principia mobilis fm locū z p ma principia generationis z corruptiōis ex pte agētis sunt q̄litates prie. z ex pte mātae pria quidez sunt raꝝ z densuz. hec aūt oia sequēs sermo declarabit. ¶ Nos aūt primo mō dicta pria principia sbē cē principia dicimus q̄ fm nāz sunt pria z fm viā intellectus. hec eim melius ē dicere esse finita q̄z ifinita: qz si aliqd debeat cāri z ipm pōt cāri ex finitis principijs meli⁹ cātur ex finitis q̄z ex infinitis. Et iō empedocles melius posuit principia esse finita q̄z anaxag. qui dixit ea esse ifinita qz oia nāl̄ia cāuit ex q̄tuor elis. empedocles sicut causauit ea ex infinitis

bōgenijs anaxa.ꝛ ió qꝛ eadē cāmus ex finitis que ex ifinitis cāri dixit anax.melius ē dicere pricipia eē finita q̄ infinita. ¶ Amplius fm moduꝫ quez p̄diximus lꝫ multa sint cōtraria fm diuersa genera inter tñ genera q̄dam sunt prioza ꝛ q̄dā posterioza Illa eim que fiunt ex alijs sicut ex suis causis sicut dulce ꝛ amaꝝ.ꝛ albū ꝛ nigrū fiunt ex quattuoꝛ q̄litatib⁹ primis:ꝛ sunt posterioza. Et illa ex quibus fiunt sunt prioza. Cū igit prima sint que nō fiunt ex alijs ꝫ alia ex ipis vt diximus.ꝛ illa sint pauca constat q̄ prima pncipia nō sunt ifinita ꝫ pauca nūo ¶ Adhuc aūt id qđ dictū est ex hoc etiā cōstat q̄ pncipia semp manere oporteꝛ:que eniꝫ nō fiūt ex alijs semp manēt:qꝛ que ex alijs ñ fiūt ex alijs etiā nō coꝛrūpunt. Preterea autē nō fiūt ex alijs:ergo nec ex alijs coꝛrūpunt ꝫ manēt semp. Hec aūt multā hꝫ dubitationē:si enī mā mobil est de p̄rio in cōtrariū:vī q̄ vtrūq̄ p̄rioꝝ destruaī p alterū:ꝛ sic neutruꝫ eoꝝ semp pōt manere. ¶ Hoc aūt solui per q̄ primus hitus forme nō est sepabil a materia: sic pꝫ in generatiōe coꝛpis vbi mā a coꝛporeitate non separaī in vlī lꝫ separeī ab hac ꝛ ab illa.ꝛ lꝫ priuatō q̄ illi hitui opponiī nō remaneat in rōe priuationis manet tñ fm q̄ res saluata est iperfectōne q̄ fit p habitū:sicut nos supra diximus.ꝛ ita id qđ ē pncipium simplr sicut prima mā ꝛ prima forma semp manet. Qđ aūt est pncipiuꝫ fm quid manet quodā mō:ꝛ quodā alio mō non manet. ¶ Auicena tñ de hoc duas dat alias explanationes q̄ruꝫ vna est alioꝝ opinio dicentiū:q̄ ió dictuꝫ ē q̄ pncipia generationis manēt semp:qꝛ nūq̄ fuit hoza in qua ñ esset generatio i mā ꝛ priuatōe eo q̄ mūdus sit eternus.ꝛ hij dicūt manere semp nō fm esse:ꝫ qꝛ prio nō exiuerūt in eē. Alij aūt dixerūt manere semp in vlī:qꝛ vlē per se neq̄ generaī nec coꝛrūpiī.sicut i ſra ꝓtinetur quā diximus.ꝛ hoc credimus esse verius q̄ primū. Nos.n. de prioꝛi opinione ifra determinabimus. Dicit ēt auer.vꝫ qꝛ ꝓuatio in rōe priuationis manet ꝫ nō eadeꝫ numero qꝛ qñ materia p fecta per formā vnā amittit priuationē quā habuit ad formā illā:hꝫ tamen priuationē ad formā aliaꝫ quā nata est suscipere.ꝛ ita prima cōtraria manent semp. ¶ Manifestum est igitur q̄ pncipia neq̄ infinita sunt neq̄ vnū.

¶ Cap. v. q̄ pncipia non sunt plura duobus aut tribus. Tex.ꝛ cō.li.

Quoniā aūt pncipia sunt finita rōem hꝫ q q̄ sint duo tm̄:ꝛ q̄ nō duo tantuꝫ sicut ꝛ rō quidez ad hoc q̄ sint plura duobus ē qꝛ cū hitum sit q̄ pncipia prima oꝝ eē ꝑria pōt aliquis dubitare dicens q̄ cōtrariū non facit alterum vel aliquid ex altero.densitas.n.nō facit raritatem neq̄ ecōuerso raritas densitatez.ꝛ silr est in oibus alijs cōtrarietatibus que a phis diuersis dicuntur esse pncipia.qꝛ discoꝛdia non conducit ad esse cō coꝛdiaꝫ neq̄ facit aliqd ex ipsa nec ecōuerso cōcoꝛdia ex discoꝛdia.ꝫ vtrūq̄ facit in alteꝝ quiddā tertium qđ subijcitur vtriq̄ vel in plura. sicut platonici dicūt qui plura ponūt materialia subiecta ꝑijs ex quibus dicunt parari nām materialiuꝫ entium.

Tex.ꝛ cō.lij. ¶ Amplius de eodē dubitabit aliquisqūo videlꝫ ꝓtraria sint pncipia nisi suppo natur eis natura tertia.qꝛ nos videmus q̄ ꝓtraria nō sunt sbā alicuius eoꝝ que sunt ꝫ potius ſūt ꝛoꝛ me eoꝝ fm quas q̄lia dicunt.ꝫ id qđ est p̄ncipiuꝫ simplr.hoc simplr etiā est ens.ꝛ oꝝ q̄ non sit sicut i sbō aliquo sed sit stans per se. Si.n. diceret p̄ncipium esse in aliquo sicut in sbō oporteret q̄ pncipiū eēt p̄ncipiatū.ꝛ sic esset ex aliquo alio qđ supra improbauimus.qꝛ sbām qđ est stans per se prius est ꝛ pncipiū predicati qđ est in sbō. ¶ Amplⁱ⁹ autem ex his que in predicamentis tradita sunt manifestū est q̄ substātia substātie nō est ꝓtraria.g⁹ cōtraria q̄ dicta sunt esse p̄ncipia non sunt sbe. Qualiter igit sunt ipa per se sumpta p̄ncipia sbe.sbā eiꝫ non fit essentialiter ex nō substātijs. Itez aūt si contraria tantū per se sumpta essent p̄ncipia sbe cū pncipium sit prius pncipiato oporteret ꝓtraria que non sunt sbē esse prioza q̄ sbā.g⁹ non sbē prioꝛes sunt sbā qđ est incōueniens. Tex.ꝛ cō.lij.

¶ Unde si aliquis vtraq̄ hitas rōes veras esse supponit.ſ.q̄ pncipia sint cōtraria sicut dudū p bauimus.ꝛ q̄ p̄ncipia sbē non sola possint esse cōtraria sicut nūc probatum est.oportebit eum necessario plura dicere pncipia q̄ duo.ponet eim terciam materiā q̄ subijcitur duobus ꝓtrarijs primis sicut dixerunt illi qui omne qđ est dixerūt vnaꝫ q̄ dam materialē naturā esse sicut aquā aūt ignez aut mediū inter ista. ¶ Ne aūt ea que dicta sunt obscura remaneant adhuc eadem declarabimus amplius. Cōstat.n.nihil agere in alterū nisi qđ est i eē saluatum. ꝑiuꝫ aūt in esse non saluatur nisi p subiectū in quo ē.g⁹ ad hoc q̄ in se inuicē agant cōtraria:oꝝ ipsis subijci tertiuꝫ qđ ē sbām saluās ꝛ sustinens vtrūq̄.ꝛ sic non possunt esse tantum duo contraria pncipia. ¶ Adhuc id qđ est ex pncipijs constitutum est hoc aliquid. Id autem qđ est hoc aliquid duo habet in seipso ex pncipijs constitutis entibus ipsum.est enim per se subsistens ꝛ est ens completum in actu.oportet ergo q̄ vnum pncipioꝝ sit in se subsistens.ꝛ hoc est id quod contrariis subijcitur.ꝛ alterum sit actus eius.ꝛ hoc est alterum ꝓtrariū qđ⁹ est p modū habit⁹.nec ē nobis dubium ex his que i logicis ꝛ prima phia dicta sunt

ſbām dtuidi in tria. ſ. in materiā ⁊ formā ⁊ ꝓpoſitū. Dicitur autem ſbā a ſubſtando. cum autē ſubſtent tria. ſ. materia ⁊ prima ſbā ⁊ ſcda cōſtat q̄ id qđ̄ ꝑ ſubſtat a quo ambo alia bñt ſubſtaī ē mā pp qđ̄ ēt ipa eſt ſbūm primū q̄ ipa eſt q̄ ꝓme ſubſtat forme ⁊ primo. ⁊ hoc mō ſola ipſa inter ſimplicia ſbā eſt. Dis aūt forma inquale predicatur ſiue ſit pars eſſe rei ſiue non. Ex his. n. q̄ porphirius tradidit ſcimus q̄ dra licet ſit pars eius qđ̄ eſt eſſe rei tñ in quale predicaī. talis ḡ forma que pars eſſe rei eſt: q̄ litas eſt rei eſſentialis ⁊ ē in ſbō primo qđ̄ eſt materia cui dat eſſe ⁊ facit ipm actu eſſe cū añ potentia extiterit: ⁊ nō eſt ſbā fm q̄ dicīt a ſubſtare ſbā. ⁊ hꝰ mō prima ſbā q̄ eſt hoc aliqd nō hz a forma q̄ ſit ſbā ſz potius a mā. ¶ Hoc mō ḡ itelleximus q̄ ſbā non ē ꝓria ſubſtātie ⁊ q̄ ſbā nō ſit a nō ſbā qz hoc mō prima ꝓria non ſūt ſubſtātie: ſz ſunt ſubſtātie fm q̄ dicīt ſbā q̄ facit ſbām actu eē. hoc. n. eſt q̄ litas eſſentialis ⁊ ē ps eiꝰ qđ̄ ē eē rei bñs ꝓriū ⁊ eſt i ſbō ꝑ qđ̄ eſt mā: ⁊ non i ſbō ſcdo qđ̄ eſt ꝓpoſituz. qz id qđ̄ eſt i ſbō ſcdo qđ̄ eſt ꝓpletū ⁊ pfectū eē: eſt ꝓnis eē pfectū: ⁊ iō non pōt eē ps eius qđ̄ eſt rei cē quapp accns ē q̄ cū ſit i aliquo non ē in eo ſicut q̄ dam ps eius qđ̄ eſt eſſe: ⁊ ipoſſibile ē eſſe ſine eo i quo eſt ⁊ nihil differt forma ſbālis ab accntali. ⁊ iō ſbā ⁊ ſit a nō ſbā: ⁊ ſit ab ea. ſit. n. a forma in actu nō in eo q̄ ſubſtat qđ̄ eſt. ſbā fm q̄ ſbā dicīt q̄ facit actu ſbām: nō aūt eſt ſbā q̄ dicīt a ſubſtādo. Et ꝑ hꝰ patet itellectus oīum q̄ ſunt ꝓdicta. patet etiā q̄ neceſſe ē aliqd ſubſtās ſubijcere ꝓrijs qđ̄ eſt mediuz ipoz ⁊ primū ſubiectum vtriuſq̄.

¶ La. vi. q̄ſtr id qđ̄ ſubijcaī ꝓrijs mediū ē vtriuſq̄.

Um aūt qdam phoꝝ c hoc mediū ſbūm dicāt extrema eſſa ſicut ignē vel terrā. qdā aūt media iter eſſa rōnabilius dicūt: qui dicunt ipm eſſe mediū q̄ q dicūt ipm extremū. ipum eīm mediuz in eo q̄ eſt mediū potētia eſt vtrūq̄ extremoꝝ: actu aūt neutrū. Et q cūq̄ poſuit ipz magis ſepatū a ꝓrijs veriꝰ poſuit q̄ ille qui poſuit ipm magis excellentius ꝓrioꝝ cōiunctuz. qz cū natura mālis q̄ media eſt: ſit potentia in vtroq̄ ꝓrioꝝ ⁊ actu. in neutro magis ſimilis ē ei id qđ̄ nō hz excellentias ꝓrioꝝ fm actum q̄ id qđ̄ hz excellentē ꝓria. ⁊ iō q̄ſtuz ad hoc illi qui dixerūt māz oīum eſſe mediū inter aerē ⁊ ignez. vel mediū inter aerē ⁊ aquā rōnabilius dixerūt q̄ illi qui dixerunt q̄ mā oīum ē vnū q̄ttuoꝝ eloꝝ qz eſſa dtſtincta ſunt excellentiis ꝓrioꝝ. Media aūt eloꝝ que q dam poſuerūt vt eraclitus dicebātur nullū ꝓrioꝝ hre actu. ¶ Hac eadē rōe inter illos qui dixerūt mām oīum eſſe vnū elim melius dixerūt qui poſuerūt illđ̄ aerē. qz hz aer potentialr ſit calidus ⁊ bumidus tamen fm actū nullū hz ꝓrium in excellētia: ſz variaī fm actū ſuſcipiens oēs dras ꝓrioꝝ. Eſt eīm mō humidus mō ſiccus. ⁊ mō frigidus mō calidꝰ Poſt hos aūt melius aliis dixerunt mām oēm dicentes eſſe aquā. qz hz aqua fm actū ſit frigida ⁊ humida de facili tamen variaī ad oppoſita iſtoruz qz q̄ſq̄ calefit vt ferueat. q̄ꝺ doq̄ aūt cōgelatōne ſiccatur. ⁊ iō magis ſiliā ſunt iſta materie prime q̄ ignis ⁊ ira que nō ita de facili nō variaī. Tex. ⁊ cō. lv.

¶ Oēs tamen phi qui dixerūt materiā oēm vnū aliqđ̄ corpus eſſe cōueniunt i hoc q̄ dicunt ipm ꝓrijs diſtingui. qdam eīm dicunt ipm diſtingui ⁊ figurari raritate ⁊ denſitate. ⁊ qdam magno ⁊ paruo que vīr dicta ſunt i excellentia ⁊ defectu qđ̄ eſt additio vel diminutio. ſicut diximus in ante bitis. videtur. n. antigſſima opinio pitagoricoꝝ eſſe q̄ principia reꝝ ſunt tria. ſ. vnū qđ̄ eſt nā media. ⁊ ſuphabūdantia ⁊ defectus. Sed antiq non eodem mō iſta tria ponebant eſſe principia quēadmodum poſtea poſuit plato. ¶ Antiq. n. dixerunt q̄ duo que ſūt ꝓria faciūt ⁊ ſunt activa ⁊ vnū qđ̄ eſt natura media inter ea patiī ⁊ eſt paſſiuū. Poſterioꝝ aūt qdaz ſicut plato dixerūt q̄ vnū qđ̄ eſt cōe cōtrariorū facit ⁊ duo patiunt q̄ ſunt ꝓria. ¶ Ex dictis igit pōt aliqs ꝓſiderare q̄ pncipia dicere eē tria q̄ꝺā hz rōm

¶ Cap. vii. q̄ principia nō ſunt plura tribus.

Uod aūt ſint plura tribus non ē poſſibi
q le qz ad patiendū ſufficiens eſt vnū ⁊ duo ſufficiūt ad agendum. Tex. ⁊ cō. lvi.

¶ Si. n. darentur q̄ttuoꝝ eſſe ꝓtraria prima opoꝝteret q̄ due eſſent contrarietates eque prime. Due aūt eque prime ꝓtrarietates non ſunt imediate reducibiles ad potentiā vnā qđ̄ ſic ꝓbatur. Dis. n. potētia vna in genere vnius ē actus tantū. ⁊ omne mobile ſiue mutabile ſuſceptibile eſt vnīꝰ act9 ꝑmi q cūq̄ ſit ille qz aliter nō eſſet ordo i mobilibus. nec eſſet deſcenſus a cōi ad ſpālia. primo aūt actui nō opponitur niſi priuatio vna. ḡ primū ſbūm mobile ſiue mutabile vnius ē tantū cōtrarietatis prime.

¶ Si aūt dicerentur eſſe due contrarietates eque prime oporteret neceſſario q̄ haberent duo ſubiecta eque prima. qz oſtenſuz eſt q̄ ſbūm primū non ſuſceptibile primo niſi vnius contrarietatis. ḡ i genere trāſmutabiliū non ſufficeret vnū ad patiendū cuius cōtrarium iā habitū eſt ante. ḡ ipoſſibile eſt eſſe plures vna ꝓtrarietates eque primas. Sequeretur aūt ex hoc ēt ſi pla eſſent ſbā cōtrariis q̄ pla eēnt genera mobiliū corpoꝝ ⁊ plēs ſcie que oīa ſūt abſurda. qz quoꝝ materia nō ē vna horum genus non ē vnū. ⁊ quoꝝ genus non eſt vnum horū ſcia nō eſt vna. cū oīs ſcia vna vnīꝰ generis ſit ſubiecti ⁊ pluriū generū ſubiectoꝝ plēs ſunt ſcie. ¶ Si forte

aliquis diceret q; due sunt ꝓrietates q̄ generantur ex vna materia: ita q; mutatio mō sit ex vna ⁊ mō ex alia: ꝯ nihil ē q; tūc altera ꝓrietas eēt otiosa cū vna eaꝝ sit sufficiēs. nā. n. cū sit ordiatissima nō habūdat supfluis neq; ꝺficit i necessarijs. simℓ aūt cū dcis ꝯ aduertēduꝫ ē q; ipossibile ē plres ꝓrietates eē eq̄ primas p vnā rōeꝫ quā supi⁹ dixim⁹. Est. n. sola sbā qꝺdā genus ent̄ qꝺ ad oia alia relationē cāe bꝫ ⁊ principij. vnius aūt generis vna ē ꝓrietas prima. vñ ꝓrietates generꝫ differunt non in hoc q; plres sint eq̄ prime sꝫ in hoc q; q̄daꝫ ꝓria sunt priora quedā posteriora. ⁊ nō differūt i ꝯ q; plā sūt eq̄ prima i diuersis generib⁹. sp. n. in vno genere ꝓrietas ē vna prima generis illi⁹ sꝫ oēs alie reducūt i vnū genus q; ē principiū ⁊ sbūm aliaꝝ. Qꝺ aūt ꝓrietas vna sit in ōi genere p superiora satis patuit.

¶ Ex illa aūt ꝓrietate nō seq̄t q; motus nālis sit i ōi genere qꝛ nō oīs forma ē talis q; ad ipāꝫ sit motus ex itentiōe nāe. sꝫ motus p accns ē in ōi genere sicut ifra oñdetur in ꝫ⁰ libro ⁊ qnto scie isti⁹. Motus aūt nālis i q̄ttuor generib⁹ ē tm̄ fm q; i cōi rōe sumit licet ꝓpria bēat principia variata fm q̄ttuor genera ꝓrioꝝ tm̄ illa cāntur a sbā subiecta illis ꝓriis. Et iō ēt mā q̄ est i potētia subijcit mutationi q̄ ē in sbā. sed ꝓpositū ex mā ⁊ forma subijcit motui q; ē in alijs generib⁹. ⁊ cā hui⁹ patet in añdictis.

Tex. ⁊ cō. lvij. ¶ Qꝺ qdem igit̄ principiū sine elementū, neq; sit vnū tm̄ neq; sint principia plā duob⁹ aut trib⁹ manifestū ē ex dictis hoꝝ triū alteꝝ vtrum vꝫ sint duo aut tria multā adhuc bꝫ dubitationem lꝫ nō dubitem⁹ plā eē vno ⁊ nō plā eē trib⁹. Et iꝺo iteꝝ oꝫ nos iquirere vtꝝ sint principia duo aut tria vt aūt melius hoc iuestigare possimus oꝫ nos q̄re re solerē quid subijcit in ōi fieri ⁊ qūo vnū dicit fieri ex alio fm quēcunq; modū.

¶ Cap. viij. quid subijcit in ōi fieri: ⁊ qūo vnū dicitur fieri ex alio ad sciendū numeꝝ principiorum.

Icut igit̄ cōsueuim⁹ dicere ꝓcedem⁹ primuꝫ aggrediētes de vli fieri ⁊ generari.

Tex. ⁊ cō. lvij. ¶ Conuenit primū dicere q̄ fm nām sunt ꝓria q̄ sunt de mobili fm se nō ꝓcto ad māꝫ. ⁊ deinde i alijs libris sequētib⁹ specu labimur circa vnūqꝺq; ꝓpria eius generationeꝫ ⁊ principia ꝓpria ipius fm q; ad hāc vel ad illā materiā mobile ꝓsideraī attractū sicut in scia minerali um tangemus: ⁊ in scia vegetabiliū ⁊ in alijs simiℓ fm oium nālium diuersitatem. Tex. ⁊ cō. lvij.

¶ Incipientes igit̄ in vli dicimus aliq̄n ex alio fieri aliud fm mutationē in sbā. ⁊ dicim⁹ ex altero fieri alteꝝ fm mutationē in accidentib⁹. vtroq; autez istoꝝ modoꝝ possum⁹ significare simplex ⁊ possumus significare ꝓpositū. Simplex aūt significam⁹ duplr. ſ. sbm̄ tantū supponētes vel priuationē sine alteꝝ ꝓrioꝝ supponētes. Cōpositū aūt q̄n̄ supponimus sbm̄ cū priuatiōe pmixtū. Simplex. n. subiectū dicimus fieri sicut q̄n̄ dicim⁹ bō fit musicus. Simplicē aūt priuationē dicim⁹ q̄n̄ dicim⁹ imusicus fit musicus. Cōpositū aūt sic̄ q̄n̄ dicimus bō imusicus fit musicus: ⁊ sicut ē ex parte subiecti qꝺ fit ista multiplex significatio ita est eaꝺē multiplicitas ex pte ꝑdicati qꝺ est termin⁹ mutatiōis. Dicimus. n. bō fit musicus vel bō fit bō musicus. sꝫ nō dicimus vel musicū vel hoīem fieri hoīeꝫ q; sbūm nūq̄ est ēminus mutatiōis vel motus. ¶ Sciendu⁹ g; q; cū ꝑpō ex. sit nota originis motus ⁊ i origine motus aliqd obijciat qꝺ ē priuatio nō ꝓprie dicimus ex. nisi q̄n̄ supponit priuatio simplex vel mā imixta priuationi: ⁊ iō dicit ex imusico fit musicus ⁊ ex imusico bōe fit musicus: vel ex imusico fit bō musicus. vel ex imusico hoīe fit bō music⁹. Sꝫ cū subijcit solū sbūm cui⁹ nihil i toto motu abijcit: nō recipit semꝫ ꝑpōem. vñ bene ꝺicit bō fit music⁹ sꝫ nō ꝓnieēter dicit ex hoīe fit musicū vel bō musicus. Tex. ⁊ cō. lix. ¶ Pꝺz igit̄ ex his priuationem ⁊ sbūm videri eē duo: qꝛ vnū eoꝝ pmanet alterum nō pmanet. ⁊ iō in motu diuersa supposita diuersimode significant. bō. n. pmanet idē in motu. Inmusicum aūt nō pmanet sed abijcit cū bō imusicus fit musicus: siue simplex priuatio siue cū sbō ꝓposita ⁊ ꝓplexa significet. Cū autez significat priuatō simplex pōt poni sine ex, ꝓpōne: vt dicat imusicū fit musicū sicut dixim⁹. tm̄ magis ꝓprie significat cū, ꝓpōne qꝺ abiciūt ⁊ nō māet idē i toto motu. Tex. ⁊ cō. lx. ¶ Si igit̄ aliqs subtilr ea que dicta sunt inspiciat videbit q; i ōi motu aliqd aliud a priuatione ⁊ hitu oꝫ subijci: ⁊ illud ē qꝺ ꝓprie fit ⁊ pmanet i toto motu: ⁊ licet hꝰ nūo sit vnū p se ⁊ cum priuatiōe sumptū: tm̄ nō ē vnū spē ⁊ forma. Si eiꝫ eēt vnū spē eēt idē rōe: qꝛ spē idez ⁊ rōe idē ꝑ eoꝺ accipimus. ¶ Qꝺ aūt hoc sit verꝫ i exēplis prius hitis est accipe: qꝛ lꝫ idē sbō sint bō ⁊ imusicū: tm̄ ē alia rō hoīs ⁊ alia rō imusici. g; ⁊ alia spēs ⁊ forma vtriusq; penes q̄ sumit rō. Constat. n. q; nō ē vna spēs ⁊ rō pmanentis ⁊ nō pmanētis. id cūm q; neutri ꝓrioꝝ oppositū ē sicut sbūm illud pmanet ⁊ ē alterius rōis i motu q̄ id qꝺ ē vnū oppositoꝝ i motu ⁊ nō pmanet i toto motu: sicut bō pmanet q; subijcit musico ⁊ imusico: sꝫ musicū ⁊ imusicum nō pmanent sed vno aduenīente per motum abijcitur alterum ⁊ hoc sīr est i compositō mō significatis: qꝛ lꝫ vnuꝫ sit numero qꝺ supponitur q̄n̄ dicit imusicus bō fit musicus tm̄ priuatio abiicitur et sbūm manet. Et iō altera sūt spē bō ⁊ imusicus. bō iēptū est imusicuꝫ qꝺdam. Tex. ⁊ cō. lxi. ¶ Lꝫ aūt

sic nuper diximus ex aliquo fieri aliquid in nō per manentibus magis ꝛ cōuenientius q̄ in pmanentibus. sicut diximus ex nō musico fieri musicū. ꝛ ñ dicimus ex homīe fieri musicum. tñ etiā aliqñ dicimus in pmanentibus. ꝛ hoc precipue qñ in noīe subiecti pmanentis iportat priuatio ad formā que est terminus mutationis sicut cupū se hz ad statuam fm se sz per artez accipit figurationez. ꝛ ita se hz semen ad id cuius est semē. ꝛ iō dicimus ex ere fieri statuaz ꝛ ex semine aīal. ꝛ nō dicimus es fieri statuaz vel semen fieri aīal. ¶ Uterq; aūt modus dictus est cōueniens opposito nō pmanenti in motu q2 in ipso dicimus ex hoc fieri hoc. ꝛ dicimus hoc fieri hoc. vbi gr̄a. q2 dicimus ex īmusico fieri musicuz. ꝛ dicimus īmusicū fieri musicuz. ꝛ īcomposito cū priuatione simlr obseruatur vterq; modus. q2 ꝛ dicimus ex īmusico hoīe fit musicus. ꝛ īmusic' hō fit musicus. sz vnū illoꝝ dicit gr̄a subiecti. ꝛ alteruz gr̄a priuationis vt diximus. q2 lz dicamus īmusicuz fit musicū. supponit tñ ibi sbm̄ qđ idē numero est cū īmusico lz rōe sit differens. ꝛ iō sbūm quodā modo ē vnū ꝛ quodāmodo duo ꝛ quidez ē in omni fieri ¶ Tex. ꝛ cō. lxii. ¶ Dicit eīm fieri multipliciter. q2 quedā nō dicūtur simplr fieri sz poti9 dicūtur fm aliquid fieri. sicut ea que alterant vl' augētur vel diminuūtur. q̄dam aūt dicunt simplr fieri sicut sbē qñ generāt. alia aūt dñr fz qd fieri. ꝛ non simplr. ꝛ manifestū ē q; ī omni fieri ē necesse aliqd subijci qñ fit res aliq̄. ꝛ b° manifestū ē ī mutationib9 accñtiuz. q2 q̄tū ꝛ q̄le ꝛ vbi nō fiūt nisi in subiecto aliquo. iō sola substantia est que nō est in sbō sic q denoiatiue sit p̄dicata đ ipo ꝛ nō sit ī eo sicut q̄dā ps. ¶ Alia aūt oīa denoiatiue dicūt de sba ꝛ sunt in ipa sicut ī sbō ꝛ nō sicut ps q̄daz eē ipius. ¶ Qđ aūt ēt sbe cū fiūt ex quodā sbō fiāt diligent cōsideranti fiet vtiq; manifestū. semp enim aliqd ē sbūm ī ipo fieri sbāz ex quo fit qđ fit. sicut cū plāte ꝛ aīalia fiūt ex seīe subijcit mā ex p̄uatione ꝓcedens ad habitū sz est dra q2 in mutationib9 accñtiuz subijcitur id qđ simplr ē sbūm. ¶ In mutatiōe aūt sbāz subijcitur sbūm qđā. sbūm. n. ē ens in se cōpletuz p formaz sbālez ꝛ māz q̄ ē cā accñti existēti in eo. sz mā q̄ subijcit generationi sbe nō ē ens ꝛpletū in se sz ī potentia ē ꝛ subijcit nō accñti p̄ sz forme sbāli. ꝛ iō est sbūm qđā. Tex. ꝛ cō. lxiij. ¶ Silr aūt illa q̄ fiūt simplr sic sbē multiplr fiūt. alia. n. illoꝝ fiūt trās figuratiōe sicut q̄ ex īfigurato eē figurant. sicut fiūt statue imagis ꝛ idoloꝝ. Alia aūt fiūt appōne siue additiōe ptiuz sicut q̄ augent p extrinsecā appōez sicut mōs q fit ex additiōe terre sup terrā per diluuiū vel p aliā cāz. q̄ dā ēt fiūt abstractiōe ptiū q̄rundā sicut figura icisionis sic qñ ex lapide sculpit9 forma mercurij vel iouis. Quedā aūt fiūt ꝓpōe q̄daz diuersoꝝ vt dom9. q̄daz aūt alteratōe sicut illa quoruz mā p actionē q̄litatū p̄maz cōuertit sicut ex seie fit caro ꝛ os ꝛ ex luto fit lac. ꝛ in oībus h9 ī manifestū ē qđ dixim9 q; oīa vz fiūt ex substātijs q̄ subijciūt fieri ipsoꝝ Tex. ꝛ cō. lxiiij. ¶ Uñ ex oīb9 q̄ dicta sūt est oñsuz p hoc qđ fit semp ē ꝓpositū ex mā ꝛ p̄uatiōe q2 cū sit aliqd qđ fit simplr ꝛ aliqd qđ fit hoc siue fm qd ꝛ nō simplr semp ē in eo duplex q; fit. s. sbūm ꝛ oppositū hūi qđ ē p̄uatio. Dico eīz ī eo fieri qñ bō fit musicū oppositū hūi nō musicū ꝛ subijci boiez. Simlr aūt qñ fit figuratū opponit ifiguratio ꝛ subijcit vel aliud aliqd. ꝛ silr qñ aliqd fit ordinatiōe opponit inordinatio ꝛ subijcit sbūm ordinis ꝛ inordiationis. Et silr opponit iformatio formationi ꝛ sic de alijs. es aūt ꝛ lapis ꝛ aur̄ ꝛ b°i q̄ formant ꝛ figurātur sunt sbā manētia ī toto fieri.

Tex. ꝛ cō. lxv. ¶ Manifestū ē igit ex bis q̄ dicta sunt q; eē ꝛ p̄ncipia coꝝ q̄ nā sunt ꝛ fiūt nā ꝛ nō fm accñs sunt ī nūo illo in quo sūt ea ex q̄bus fiūt nālia p se ꝛ nō fm accñs. Constat aūt q; vnūq̄dq; qđ fit fm q; fit ex sbō māli ꝛ forma. ꝛ hoc ē videre ī eo q; fit fm accñs. q2 musicus hō cōponit quodaz mō accñtalr ex sbō hoīe ꝛ musico cuius ꝓbatio est q2 si tu resoluas rōez musici resolues ipam ī hoīem ꝛ musicā sz ex eisdē ꝓponit ꝓpositū ī que resoluitur g; ex illis cōponit ꝛ fit ex bis. ꝛ simlr incōpositis sub stantijs q̄ fiūt ex hoc q; mā accipit formaz per motuz. ꝛ fm b° videbit duo eē p̄ncipia ei9 qđ fit forāz ꝛ māz. vñ si ꝓma rō ē va q; subijcitur ē mā ꝛ imixta materie: ꝓpatio ꝛ forma accipit p motū. videbit q; tria sint p̄ncipia. s. mā ꝛ forma ꝛ ꝓpatio. ꝛ si hec vltima rō ē va q; p̄ncipia sunt q̄ ꝓponūt rē factā videbitur duo eē p̄ncipia tm̄. s. māz ꝛ formā. Et sic pz qđ supra dixim9 dubitationē videlz eē multā vtz duo vel tria sint p̄ncipia rei eius que fit naturaliter.

¶ Cap. ix. qualr p̄ncipia sūt duo ꝛ q̄lr tria.

Edeam9 g; adhuc ꝛ videam9 ex bis q̄ dicta sunt vtrū sint duo aut tria p̄ncipia.

Tex. ꝛ cō. lxvi. ¶ Dico aūt q; cū sēp mā imixta priuatiōi subijciat vt diximus. ꝛ ipsa sit sbm̄ ei9 q; ē fieri ꝛ moueri. erit ipa absq; dubio numero tria. ꝛ spē duo. hō. n. ꝛ aur̄ ꝛ vlr oīs mā sbā mutatiōi ꝛ motui nūabilr ē ī nūo p̄ncipioꝝ. ipa. n. iter p̄ncipia magis ē b° qđ substitit ꝛ b° aliqd qđ ē ꝓpositū q; fit nō fm accñs. fit ex ipa q2 ipa ē salua ta ī sbā eius ꝛ cōstituit ipm sicut ps eius cēntialis. sz priuatio q̄ ē ꝛria bitui nō est p̄ncipiū saluatū ī eo q; ē b° aliqd. sz ē p̄ncipiū ei9 fm accñs b° ē iq̄tū fcm̄ ē ex ipo ita q; ꝓpo ex. nō notet nisi ordinē in fiendo. q2 post priuationē abiectā inducta ē forma ī māz. sic g; mā vnita ē p̄ncipiū substātiale ei9 q; fit.

Spēs aūt etiam vna cā est ens q̄ sit ꝓstituēdo ip̄z sicut ordinatio aut musica aut aliud huiusmōi eorum que hñt hītus perfectionis p̄dicationem.

Tex.ꝛ cō.lxvij. ¶ Unde ꝓtingit quodāmō duo dicēda ee p̄ncipia ꝛ quodāmō tria ꝛ ꝓuenit quodā mō dicēda esse p̄ria principia sicut musicū ꝛ īmusicū ꝛ calidū ꝛ frigidū aut ꝓsonās ꝛ icōsonās ꝛ quodāmō nō sūt p̄ria.qꝛ sola materia cum forma p se ꝛ sb̄aliter sūt principia entis eius q̄ sit ꝛ sicut dixim⁹ in pb̄icis.si p̄ria abstracta a mā fm se accipiant in possibile est pati p̄ria ab alterutris.Et iō soluit hic qñ mā cōis subijcit que neutri p̄rioꝝ est p̄ria.quā non ꝓuenit dicere q̄ plura p̄rioꝝ quā dēm est sint principia quodāmō:qꝛ vno mō sūt ambo p̄ria p̄ncipia sed diuersis modis.sed ꝓuenit duo dicere ee principia numero nec iterū sunt penitus duo eo q̄ alterū est esse materie fm se ꝛ p̄uatiōi īmixte ꝛ hoc modo sunt tria specie ꝛ rōne nō numero: qꝛ alterū est esse boi ꝛ non musico qñ motui subijcit nō musicus bō ꝛ alteruꝫ est esse eri ꝛ insigurato qñ motui subijcit es insiguratū. ¶ Sciendū.n.q̄ sicut ī aīb̄is diximus p̄uatio fm qđ p̄uatio nihil ponit ꝛ tñ nō est reducibilis in oīno nihil eo q̄ relinquit aptitudinē in sb̄o gr̄a cuius efficit p̄ncipiū mot⁹ que quidē aptitudo abijcit cū adepta ē mā forma licet remaneat iterū in mā p̄uatio ꝛ aptitudo ad formā aliā ꝛ gr̄a illius p̄uatiōis que īmixta ē materie supra oñdim⁹ q̄ mā subijcit motui ꝛ mutatiōi qꝛ aliter non saluaret ꝓcessus ꝛ fluxus alicui⁹ eēntie in terminū motus.oīs aūt mutatio ꝛ motus est qđam ens formale fluens ad terminū qui est p̄fecti mobilis in quātū mouet ad ip̄m.sb̄a.n. materie non fluit sed p̄manet.qꝛ si flueret tunc mā de potētia exiret ad ee materie ꝛ oporteret tē q̄ materie eēt mā.ꝛ potētie potētia.ꝛ eēnt ī oī generatiōe duo fluxus.vnus quidē materie vt efficeret materia ꝛ alter forme que deduceret ad actū.Ex oībus igit̄ his sequit q̄ mā non subijcit motui nisi in quātū in mixta est p̄uationi vna numero cū ip̄a fm q̄ vnum numero est vnū accīte sicut dictū est ī exemplis hominis īmusici vel eris insigurati. Indiget enī materia p̄uatione nō fm se.vel in quātū est alterum cōponentū in cōposito.sed inquātum subijcit mutationi ꝛ motui:ꝛ ideo vnū non numerat in rōne p̄ncipij motus sine alio.ꝓpter qđ vnū numero dicūt p̄nciū:qꝛ cū materia sepabilis est ab hac p̄uatione ꝛ illa etiā cōtinue abijcit eam in motu ꝛ ē in toto abiecta quādo p̄iūcta est forme.ideo necesse ē q̄ alterū sit esse multiplex materie.ꝛ alterū p̄uationis ꝛ q̄ differāt specie p̄ncipioꝝ.licet nō sint spēs fm se ꝛ hoc modo dictū est q̄ sūt tria p̄ncipia specie:ꝛ duo fm numerū.ꝛ nō intelligitur de numero eēntiaꝝ:qꝛ alia est eēntia p̄uatiōis ꝛ alia materie sed potius de numero p̄ncipioꝝ in eo q̄ principiant motū. Nō.n.p̄nciant ip̄m nisi inquātum sunt sibi pmixta ꝛ eadē numero ꝛ subiecto per eē dr̄ia.forma aūt p̄nciū est fm se p̄ma fm rōnē ꝛ intentiōem:ꝛ ideo illa semp numerat numero p̄ncipij.sic etiā patet qualiter res p accīs sit ex p̄uatiōe:qꝛ nō nisi inquātū accipit esse per motū ꝛ mutatiōem.sed ex materia accipit esse per se inquātuꝫ est cōposita absolute:qꝛ materia manet in ip̄a.sed p̄uatio transit. ¶ Sūt aūt multi aliter de dictis loquētes.sed qꝛ nō bene dicūt ideo nō facio de dictis eoꝝ mentiōeꝫ. Tex.ꝛ cō.lxviij. ¶ Dictū ē igit̄ de oībus p̄ncipijs quecūq̄ sūt circa generationē corpoꝝ p̄bicoꝝ ꝛ dictū est quō sūt tot quot dicta sunt duo:videlicet vel tria.ꝛ est oñsum qm̄ subijci oꝫ aliquid p̄rijs ꝛ q̄ oꝫ p̄ria p̄ma duo ee. ꝛ ita tria esse p̄ncipia fm spēm ꝛ rōnem.Et oñsum est iterū q̄ quodā alio mō non est necessariū esse duo p̄ria p̄ncipia.qꝛ vnū eoꝝ qđ est sicut hītus sufficiens est abñtia ꝛ p̄ñtia facere mutatiōem ꝛ p̄uatio non exigit̄ ad hoc q̄ per se sit p̄nciū motus sed tm̄ ad hoc q̄ sine ip̄a materia nō pōt subijci mutationi.nō.n.potest esse p̄nciū alicuius qđ abijcit ab ipso qñ ꝓcedit adesse per p̄ncipia sua:ſz p̄uatio abijcit a re que sit qñ ꝓcedit adesse per p̄ncipia ipsius.ergo non est p̄nciū nisi sicut dictum est per accīs.qꝛ.ſ.materia nō pōt esse p̄nciū nisi in mixta ei:ꝛ hoc mō duo sūt p̄ncipia:p numerū p̄nciorꝝ rei facte.ſz vnū ipoꝝ est duplex fm esse ꝛ spēm vt p̄ius dictum est. Tex.ꝛ cō.lxix. ¶ Dā aūt subiecta in motu que p̄nciū est rei facte nō est scibil̄ per se ſz potius p analogiā hoc ē ꝓportiōem ꝛ p̄cipue si per similitudinē accipiāt nālia ad artificialia.qꝛ sicut in artificialib⁹ es bz se ad stata ꝛ lignū ad lectū vl̄ archā ī eo qđ sustinet formā artificialē aut alioꝝ aliqd q̄ bz formā artificialē ad īforme ꝑz art̄ formā se bz añq̄ art̄ formaꝫ accipiat sicipsa p̄ma mā se bz ad sb̄aꝫ gētā siue ad hoc aliqd ꝛ ad id qđ p̄fectū ē ī nā.qꝛ ip̄a est īforme qđ sustinet formā sb̄alem ꝛ p̄ p̄ñs oēs alias formas eēntiales. vñ hoc p̄ncipiū vnū est sb̄o.cū tñ nō sit vnū fm rōnēm.est enī vnū numero id qđ informe ſz aliud est esse ip̄i⁹ fm id qđ est ꝛ aliud fm q̄ īforme ē. ſz nō subijciat motui nisi in quātū informe est. Dico āt fm qđ est nō:qꝛ sic sit sicut hoc aliqd qđ ē p̄fectū in nā ꝛ ꝓpositū.ſz qꝛ est sicut hñs ee materie qđ est ee in potētia ꝛ nō in p̄fectiōe:vnū etiā in numero p̄ncipioꝝ est id qđ ē forma a q̄ sumit ratio rei ꝑz diffinitū esse.oē.n.q̄ vere p̄nciū est mobil̄ p̄nciū est sicut subiectū mot⁹ vel sicut finis. ¶ Qđ aūt abijcit a motu nō pōt numerari iter p̄ncipia

Sz qz p ipm mā subijcit motui iō ē aliq̄ spēs z rō principij. b° aūt ē ꝓriū forme q̄ ē sicut bitus siue perfectio ei° qō sit: z iā dictū ē i supioribus q̄lr hec sūt duo z q̄lr sunt tria. Ex his aūt pz solo duoz dubi tabiliū quoz vnū ē q̄re poti° mā vnū nūo dr cuz p uatiōe q̄ cū forma: cū ita vnibil sit forme i ꝓposito i fine motus sic vnit priuatiōi añ finez motus. hui° eiz cā est: qz nō dr secū vnū nūo ita q̄ non nūerent esse due essentie q̄ sunt māe z priuationis: sed iō qz hec duo nō nūerent diuersa principia cū vnū eorum motui nō subijciat nisi gra alterius: z iō priuatio ñ refert ad motū p se sz potius qz est māe rō q̄dam p quā subijcit motui. forma aūt p se ꝺsideraī i motu

¶ Alteꝛ aūt est q̄lr principia sint tria z qualr duo. Si. n. principia dicāt quo ad principiatū motū duo sunt tm̄: qz principiās motū vna nūo est mā imixta priuationi: z forma q̄ ē finis mot°. tria aūt sūt si debeat numerari esse principioꝛ sz principioꝛ essentias z nō fm q̄ principiāt motū: qz sic mā duplex bz eē principij. s. sbi z priuationis. Tex. z cō. lxx.

¶ Primū igit qō dictū ē de principijs: est q̄ contraria oz eē principia. postea aūt ꝓbatū ē q̄ necesse est ēt aliud esse principiū qō subijcit vtriq̄ ꝓrioꝝ z sic necesse est esse tria ex illis duobus. Nūc ꝓbatuz est q̄ dra est ꝓrioꝛ: qz vnū illoꝛ p se ē principiuz rei mobilis: z alteꝛ tantū fm q̄ est rō q̄ mā subijcitur motui z nō p se. Ex b° eim pz q̄liter principia se habeāt ad iuicez: z qō ipsoꝛ sit sbm̄: et qō nō. Sz nōduz bituz ē vtrū id qō est spēs z forma sit magis sbā vel sbūm qō est mā. b° enim in p̄ia pbia pscrutandū est. Sz bituz est q̄ principia sunt tria fm esse z duo fm nūeꝛ principiantiū motū. z oñsuz ē qūo z q̄s sit motus eoꝛ. Quod igit ista sint principia: z que sint: ex his que dicta sunt considerentur.

¶ Cap. x. z est dīsgressio declarās vtrū principiū dicāt ex equo vel p prius z posteri° de materia forma z priuatione.

Ꝺcis aūt oīt qō non dissilanda: qz cuz dcm̄ sit tria eē principia motus z rei mobilis in eo q̄ est mobilis: q̄ri pōt ab aliquo vtruz ipa ex equo siāt principiū. ¶ Dixerūt. n. alij pbi principia eē tm̄ duo sic plo z alioꝛ qdā vtentes hijs rōnib°: qz qō nō ē principiū eē nō pōt. priuatō aūt nō ē z ita nō videt eē principiū. ¶ Adhuc aūt q̄ ñ ē principiū nisi p accīs ñ nūāt absolute int̄ principia: sz priuatio non est principium nisi p accīs vt dcm̄ est: g° nō absolute nūāt int̄ principia. Nō eiz est principiū nisi inq̄tū materia p ipm subijcit motui vt dcz ē. ¶ Adhuc aūt qcqd principiū ē bz numeꝛ int̄ principia: sz priuatio nō bz numeꝛ int̄ principia: g° nō est principiū. vr g° friuola esse reꝑhensio qua reꝑhēdit alios q̄ nō posuerūt priuatiōez esse principiū. Ꝺ aūt principiū videt eē priuatio: qz sicut nos supra eē oñdim° id q̄ fit nō fit ex quolz sz p se fit ex ꝓrio q̄ ē ꝓuatio. p accīs aūt fit ex eo qō nō ē ꝓriū. sic albū p se ex nō albo qō ē nigrū. p accīs aūt ex musico si musico accidat eē nigrū: sz hoc est principiū ex quo p se fit id qō fit g° priuatio ē principiū. ¶ Adhuc aūt opposita videbīt fm hoc dixisse eius qō supra determiatū est q̄ ex priuatiōe p se fit id qō fit. postea aūt dixim° q̄ ex mā p se fit id qō fit: ex priuatione aūt p accīs. ¶ Ad oīa autē hec dicendō fz auicēnā q̄ principiū p prius z posteꝛius dr de mā et forma z priuatōe. si eniz priuatio accipiatur duplicit vt diximus. s. pro ea parte qua nihil ponit et ꝓ ea qua relinquit aptitudinē in sbō que ē incobatō forme in ipo: in qua incobatiōe forma est i potentia formali vtroq̄ mō ipsa fm aliqd principiuz est. Sed si accipiat ꝓ carentia forme que nihil ponit nō bz rōem principij nisi vnā. s. q̄ ipsa ñ est ex alio sed alia sunt ex ipa: ita q̄ ꝓpō ex non dicat nisi ordinē: qz tūc res facta accipit formā postq̄ nō bz ipam. sed ipsa hoc mō ꝺsiderata ē principiū motus fm q̄ primū ē a quo nō ꝙuertit ꝙña: qz quicquid mouet ad actū ꝓcedit ex priuatione ipius sz nō ꝙuertit: qz quicquid ē in priuatione qō moueatur ad actū priuationi illi oppositū. z b° mō priuatio dicit esse principiū a quo est motus z cuius eētia nō saluat in ipso motu vl mobili. Si aūt priuatio sumat ꝓ aptitudine quā relinquit in sbō sic iteruz est principiū vnū nūero cū mā diuersum in esse z inq̄tū qdem est aptitudo ad formā ꝓtinue pficit. z inq̄tum est res q̄dā formalis manet z ꝓplementum accipit i actu sic diximus supra: z sic dicit spēz principij quādam lz sepatuz a mā nō nūeretur iter principia: sed principia manentia in motu z numerata numero principioꝛum sunt materia z forma. z forma quiō magis ē principiū q̄ mā q̄ fm rōem prioꝛ est ipsa lz tempe sit posterioꝛ: z pp ipam moueat mā ab efficiente z mā in motu suo ꝺsideret formā sicut iferius manifestabit. ꝓ g° principiū est forma z posteriꝰ materia: postrema aūt priuatio. ¶ Qō g° obijcitur q̄ priuatio non sit: et iō nō possit eē principiū. dicendū q̄ lz nō sit priuatio inq̄tum est q̄dā negatio bitus: nō tñ reducibilis est in oio nihil: qz relinquit sbūm z aptitudinez: z quo ad hoc aliquo mō bz rōem principij. ¶ Et qō dicit q̄ ex ipsa fit res per accidens. dicenduz q̄ per se dicit duplicit scilicet q̄ est rei substantialis: z sic per se opponitur ad per accidēs: z per se dicitur qō est fm ipm. et sic opponitur ad id quod est pp aliud. z prio quidez mō nō p se est priuatio principiū eius qō mouetur z sit sz potius p accīs: qz nō manet i eo qō fit sed efficit principium p materiā cui est imixta. alio autē

mō id qō sit p se sit ex ꝑuatiōe: qz id qō est sub pri uatiōe fm ipm subijcit motui z nō fm aliud: et sic ēt solui id qō q̄rebaī de ꝓrietate eoꝝ q̄ sunt determinata: qz z p se sit res ex priuatiōe z p accīs diuersis modis ꝙbus supza diximus. ¶ Adhuc autē qō obijciī q̄ nō nūeraī inter principia. dicendū vī vt diximꝰ. s. q̄ dicit spēm quādaꝫ māe subiecte motui: sz nō principiū qō p se principiet motū: z ita ñ nūeraī nūero principioꝝ: sz potius cū mā cadit in eundē nūeꝝ sicut supius sepe diximus. Sz tñ quidam dixerūt q̄ iō nō nūeraī: qz inquātuz priuatio est: nō est. z dicī spēs māe inq̄ntuz priuatio spēi est spēs q̄daz: z ita videnī dicere multi: sz nō placet dictū eoꝝ: qz nō directe dicūt sniaz ꝑipatheticoꝝ q dicūt sic. z p bꝰ pz solo oīum eoꝝ que sunt inducta.

¶ Ca. xi. z ē disgressio declarans vtrum omniuz corporaliū z incorporaliū substantiarum sit materia vna.

Ex his aūt q̄ dicta sunt fm sniaz ꝑypathe
e ticoꝝ pz q̄ mā p analogiaz cognoscīt: qz sicut iforme i artibus se bz ad formatum sic ipa se bz i nāibus: z iō ipa ē id qō formaī. z distinguiī omni forma vt dicit auicebron i libro quē fecit de mā z forma: quē fontē vite vocauit eo q̄ ex ipso sicut ex fonte vita fluat intellectꝰ et scientie que omniū sit mā prima. Et sunt eius rōes multe quaruz tñ quattuoꝝ magis sūt alijs efficaces. ¶ Prima aūt baꝝ est: qz quoꝝum reductio est ad vnuz genus illoruz reductio est ad principia illius generis sed omniū sbāꝝ corporaliū et incorporearū reductio ē ad vnū genus qō est sbā: gꝰ ipsarum est reductio ad principia generis illius. Constat autē q̄ cū genus sit cōpositum vt supza diximus: et in prima phīa bz ostendi q̄ prima principia eius componētia sunt mā z forma: z sic constat omniū corporeaꝝ et incorporeaꝝ sbāꝝ que in genere cadunt esse materiam vnā primā. Dico aūt q̄ in genere cadūt ꝓp cām primā que ē deus gloriosus z sublimis: quia ipa est sba extra genꝰ pp qō nō bz māz sz est in fine simplicitatis. ¶ Secūda aūt rō sumitur ab eo qō est subsistere z sustinere formā nō rōnis quidem sz nature que dat esse simplex vel fm quid. Cū enim sustinere z substare conueniat multis z fm rationē vnam oz q̄ conueniat vni primo qō est cā substandi oībus alijs. conuenit aūt substare māe z prime sbe z seōe. Et ꝓstat ꝓuenire secūde sbe p hoc q̄ abstrahiī a pria. Prie aūt nō conuenit nisi ex aliquo ꝑncipioꝝ ꝓponentiū ipam. bꝰ aūt nō ē forma: qz illa nō substat sed potius ei substat qō substat ꝑmo hoc aūt ē mā: gꝰ omne id i quo iuenīt substans forme z substinens eā in illo ē mā. Inuenīt aūt in itelligentijs et oībus incorporeis substantijs aliquid substans forme preter id qō ē p actū itellectual' nāe gꝰ in talibus est mā sicut in corporalibus: gꝰ tā corporaliū q̄z incorporaliū est mā vna prima. Hec est istantia vt inquit auicebron in formis rōnis q̄ sunt passiones sbōꝝ: sicut sunt par z impar passiōes numeri: seu curuū z rectum linee: qz tales forme nō cōparantur ad sbām vt ad sbām nisi de quo probantur: sed potius comparanī ad ipm sicut ad causaz ipsoꝝ: pp qō sbām nō cōpatur ad ipsas formas tales vt potētia que ꝓpleaī p passionez sicut p actum quēadmodū mā ad formā sz potius ecōuerso accidit: qz in diffinitiōe passionis sbām cadit loco dīe sicut pz cū diffinīī simū: z dicīt curuitas nasi. curuitas. n. genus ē: z sic potētia q̄ determinaī p nasum q est sbām simi. sz in his q̄ substāt eēntie siue forme essentiali nō est sic: qz substās est potētia cōpleta p essentialē formam cui substat. Cum aūt incorporee substātie complete sint in esse oz q̄ in eis sit cōplēs z qō cōpletur p̄: z hec sunt forma z mā vt diximus ¶ Tertia vero rō est qz omne formatū z distinctū fm viam rōis ante se bz informe et indistinctum lz forte fm esse simul sit z cū ipso. Constat autē q̄ oē p se existens in nā est formatū q̄dez ad esse distinctum ab alijs per differentias que conueniunt ipsi. gꝰ ante se habet informe z indistinctum fm viā rōis z itellectus: gꝰ ante omnia corporalia z icorporalia formata z distincta in esse substātie ē informe z indistinctum fm viaz rōis. Informe aūt z indistinctum se bz ad formatū z distinctū vt mā vt supza diximꝰ gꝰ ante oēs substātias corporeas et icorporeas formatas z distinctas in eē substātiali ē informe qō ē mā: gꝰ vna ꝑma mā est oīuz sbāꝝ corporeaꝝ z icorporeaꝝ. ¶ Adhuc aūt quarto videī idē bīi p hoc q̄ ꝓprietas materie est posita in se bīe formas sic genꝰ dīas. Cōstat aūt q̄ ad eandē generis potētiā reducunī hec dīe q̄ ꝑ diuidūt sbāz que sunt corporeū et icorporeū. sicut ēt testaī porphyrius: gꝰ z ad vnā mām illi generi rñdentem reducūtur forme corporeaꝝ z incorporeaꝝ sbāꝝ que primo sunt in ipsa vt in potētia: gꝰ vtriusq̄z istaꝝ sbāꝝ ē mā z potentia vna fm nām. abbic gꝰ ꝓcedendo apparet oīum eē mām vnā q̄ qdem q̄nto fuerit prior tāto potētia ambit plures formas: z iō ꝑma mā potētia bz oēs formas. ¶ Forme aūt sūt duoꝝ modoꝝ. q̄dam enim sunt ante genus que dicunī principia. sicut entitas z vnū: z res: z si qua alia sunt talia. Que autē sunt ponentes formatū in genus distinctum sicut sbālitas z accidentalitas z huiusmodi. Prime aūt sunt non distinguentes mām: et qz non distinguūt eam iō coartant potentiā eius: z iō pria materia ens tñ potentia sua ambit tam corporalia q̄z incorporalia materia aūt cū sit principiū substātie ꝓpositē nō sus

ceptibilis ē accñtium nisi pfecta per formā sbālem. Et iō sbālitate pfca mā sbm̄ ē accñtiuz: z sic ē dcūz ab Arz. q ipsa ē sbūm pmū respectu forme sbālis Et ex hoc inuit q id qđ substat formis accñtium ē sbūm fm qđ est cōpositū ex mā z forma. qđ tñ substare nō bz nisi a mā q primo substat i ipo. sicut g̃ p mā pfectionē habente ab entitate z sbālitate: adhuc ipsa potētia sua ambit oēs formas sbāz cōsequentes: qz supius oia inferiora claudit in se sicut i potētia bītuali ambiente ipsa. z iō vna ē potētia distinguibilis p formā nāe incorporee z p foīas corporis in eo q corpus in vlī acceptū. Est aūt forma nature incorporee potī sup corpus mouēdo ipuz z iprimendo in ipm. z iō mā distincta p formā i corporee nāe q est itellectualitas vel sensibilitas vel vegetatio supra oē corpus ē. Et iō intellectualis natura quodāmodo bz i se oia per lucē itelligētie formalis puertitur sup ea oia que bz: qz itelligentia ē añ corpus fm ordinē nāe. Si aūt plus distinguit mā p formā sequentē post itelligentiā que ē rō. cō prehēdet q̄dē oia sequētia se sz añcedentia sequētis intelligentie nō pprehendet nisi inq̄tum per effectum ipressiones itelligentiaz sunt in aiabus rōnabilibus. Et hoc mō minus pprehensiua ē vis sensibilis q̄ sequētia se tantū pprehendit: z est in potētia oia illa et de accidētib⁹ nō pprehēdit nisi p effectuz ipressionis in ipam sicut dictū ē. vegetatiuū ēt sequentia se mouet potentia sicut corpus z iprimit in ipm. sz qz in eo fere ad nām corpis distincta est potentia q̄ est oia sequētia se iō nihil pprehendit z precipue iō qz de luce cognitionis nihil est in ipsa.

¶ Similr aūt est in corpore. mā eīm corporis primi potentiā bz sup inferiora. Et mā distincta pprietate ppria similr potentiā bz sup oia sequētibus ꝓprietatib⁹ distincta. Istā. n. viā sequēs auicebrō. vult q sicut ē in iferioribus z supioribus. q iferiora sūt in potētia superiora in via rōis: ita supiora fm natura ordinē sunt potentie ampliores z possunt superiferiora. z iferiora sunt in eis fz quēdam modū. Et qz omne qđ cōicat in genere vno necesse ē deriuari ab aliquo pncipio vno. cognitio aūt ē genus vnuz iō dicit oium cognitionē exire ab intelligentia. Et cū potentia mā e sola distinguit intelligentia nō claudit ad aliqđ cognoscibiliū cuius forma ē in ipsa potentia: claudit aūt plus z plus per psequētes formas q̄ sunt rō z sensus z vegetatō z corpus. Similr dicit oīs motus pncipiū eē intelligētiā z claudit vis motiua plus z plus fm descensum in formis z distinguentibus mām. Et nos quidē hic nō habemus loq de his sz in scia diuina nisi p tanto q dicit oium nāz eē vnā. huic. n. nō oēs concorda uerūt pipatheticiz ipse auicebron magis vī fuisse stoicus virtutes ponēs icorporeas i nullo existentes q̄s pipatheticus. Et iō volumus ponere sniam pipatheticoz quā putamus fuisse Arz. z oñdere i quo deuiauit ab hijs auicebron. ¶ Dico g̃ q nō fuit snia pipatheticoz itelligentias cōpositas fuisse ex mā z forma sz esse formas simplices: nō tñ i fine simplicitatis. z iō posse eas reflecti sup se in scia eētie sue z in hoc brē eas dicūt modū ꝓpositionis et nō ꝓpōem essentialē. Dicit. n. q vbi nō est potētia exiens aliquo mō ad actū ibi nō ē mā. z iō prima mā fm eē nō ꝓsideraī nisi icorpore moto vel mobili in quo ē potētia ad situ. In intelligētia nō ē potētia talis sz intelligētia ē lux quedā itellectualis cāe prime: z sz sit sepata ita q non ē actus corpis ita q determiet sibi ptem i ipo fm cuius nām agat z cognoscat sicut potētia visiua deteriat sibi oculū i corpore organico. tñ ipsa intelligētia ꝓiungit orbi suo sicut motor mobili. Motor aūt a mobili nihil accipit sz multa iprimit i ipm sicut ē videre in exēplo māifesto qđ ponit auicēna. ¶ Si. n. demus q in corpe nro nō sit itellectus actiuus siue practicus ip se nihil cognitionis vel motus accipiet a corpe z tñ mouebit ipm inq̄tum est instrm p qđ agit formas artis quas bz i se i māles artificiales: sic sunt supiorum corpuz motores qz nihil accipiūt ab ipsis sz influūt eis motū p quē in materias nāles ꝓducūt formas quas apud se bñt. oiuz. n. naturaliū forme sūt in itelligentijs eo mō quo forme artificialiū sunt in itellectu practico sicut pipatheticī tradiderūt.

¶ Intelligentia g̃ sic presidēs orbi quodāmodo vnita ē in tali vnione qual ē iter mouens z mobile qđ fm actū mouet ab ipso z nō est actus ei⁹ eo mō quo act⁹ bz eē z opationē p corpis ꝓplonez vel virtutē: z ē quodāmodo vnita z quodāmodo nō vnita. lucē. n. cognitionis bz nō vnitā z vtute motiua vnit ei. z huius ē exepluz in flāma adherēte lignis qz illa in pte vbi euadat lōgius a lignis ē lucida z clara z in pte vbi adheret lignis ē fumosa z ita est i telligentia. fm eīm id qđ ꝓpatur ad cām primā sic lux eius tota ē lux clara z simplex. fm aūt id qđ adheret orbi magis distat z ē motiua z obscurior. z sic ipa ē duplicis eē cū tñ sit essentia vna. z sic bz modō ꝓpōnis fm hoc q ē vnita orbi z nō vnita z reflecti tur lux eius sepata sup ipam vnitaz cū tñ sit eētie vnī⁹ sicut dictū ē. z hoc mō ꝓponendo itelligentias non oz nos dicere q sint cōpōsite ex mā z forma. z sic nō erit necessariū dictum auicebron. ¶ Nos aūt hic nec vnā opinionē nec aliam approbare vel īprobare volētes dicim⁹ q dupliciter ꝓuenit loq de mā scilz fm q ē sbā q̄daz i ꝓposito eētiali ꝓpōne per quā substat ꝓposituz lz nō sit p eā. z fm q ē sbā q̄ ē in potētia p quā subijcit motui z mutationi Et fm

primã sui intentionẽ oz necessario ꝓcedere q ipsa ẽ in oibus substãtijs ordiatis in genere sbẽ siue sint corpales siue sint icorporee vt dicit auicebron. t bo mõ oium ordiatoꝝ in genere sbẽ: est materia vna generis vnitate. qz lz genus sit vlis foꝛa vt diximꝰ. tñ itentio eius respõdet materie in rebus t vnitas eius rñdet vnitati generis. ¶ Si aũt sbẽ incorpee nõ sunt ordinate in genere lz sunt forme simplices tũc non oz esse verũ qd dictũ ẽ: lz tunc oiuz corpalium erit hoc mõ dicta materia vna. ¶ Si vero secundo mõ dicaꝛ tũc materia nõ ꝓsideraꝛ nisi in moto corpe sicut dicit Arꝛ. in secũdo libꝛo phie prie. t hoꝝ est materia vna prima: que tñ diuidit fm ꝑ maz potentie dionez q̃ est potẽtia ad vbi tantum t potentia ad formã. Et qz ille potẽtie diuise sunt fz esse t ꝑ ꝓximas materias eo q in his i quibꝰ potentia est vbi tm ẽ tota materia coꝝ q̃ susceptibilis ẽ forme taliũ corpoꝝ ĩtra ea. In his aũt in quibus est potentia ad vbi t ad formã nõ est tota materia susceptibilis illius forme ĩtra ea. iõ equiuoca ẽ materia in illis si rõ materie sumaꝛ fm esse phicuz qd bz in corpibus illis. Et iõ dicit Arꝛ. aliqñ celestia corpa non bñt mãz. aliqñ aũt q mã equoce dicit ꝺ materia corpum supioꝝ t inferioꝝ. Omniũ aũt generabiliũ t corruptibiliũ materia ẽ vna: t q potentia ad formã ẽ in eis vna t multiplicaꝛ materia per dispositiones approximãtes eã ad banc formã vl illã. t fm q ẽ magis remota ẽ etiã magis cõis i potentia ad plures formas. t fm q magis approxiatur coartaꝛ potentia eius ad formas pauciores. Et qñcz nõ est nisi in potẽtia ad vnã sicut ẽ semen hominis ad hoiem. vñ ꝓpõ sola cũ forma corpis i potentia ẽ ad formã elementi t distincta ꝓprietate eli in potentia ẽ ad formã ꝓmixtõnis t ea q̃ ꝓmixta est i potentia ẽ ad ꝓpriones t ꝓprionata in potentia ẽ ad organicã corpis ꝓpõnem. t hec ẽ mãe vltia ꝺteriatio t distinctio. ¶ Nõ aũt ptinet ad nos hic determinare vtrũ itelligẽtia ambitũ formaꝝ quas bz habeat a materia q̃ potentia ẽ oia t cognitionẽ earuz habeat a luce forme t itellectualitatis. t vtrũ fiat descensus in mãli ꝑncipio incorpeo sicut diximus fieri descensum i eo q ẽ potentia ad formã q videlicz forma rõnabilitatis: magis deteriat mãz spũalẽ t i corpeaz q̃z forma itellectualitatis. t iõ minoris ambitus ẽ potentia eius t pauciora sunt i ipsa potentia t forma eiꝰ est obscurioris lucis. t iõ nõ pfecta ẽ cognitio formaꝝ in rõnali aĩa sicut est i intelligẽtia t fm eundẽ modũ fiat descensus i sensibili natura t fm materiã t formã. Et i vegetatiuo sub quo posteꝛa ẽ deteriatio mãe p corpeitatẽ in q̃ mã potentia nõ sunt nisi corpales forme. ¶ Et itez nõ diffinimus vtrũ talis ordo sit nãe q̃ icorpea ẽ pp ambitũ potentie mãlis t lucẽ suaꝝ formaꝝ cognoscãt t in primãt i oĩa sequẽtia. siue. n. hoc sit siue nõ sit determinãduz ẽ i vltia pte scie diuine. lz hic tantũ bẽmꝰ dicere q materiã iquirimus q̃ ꝑncipiũ ẽ phicoꝝ t mutabiliũ corpoꝝ t nõ aliã. t q̃ diximus hic dicta sunt ad facilioꝛẽ doctrinã per disgressionem factaz methaphisicalia.

¶ Cap. xij. t ẽ disgressio ad declarãdas rationes nominum materie.

Oc aũt ꝑncipiũ qꝺ ẽ mã multa bz noĩa: quoꝝ q̃dã sũt ꝓpria: t q̃dã p trãslationẽ ꝓueniũt ei. Noĩa aũt qbus noiaꝛ ꝑpe sũt yle: sbũm: massa: mã: oꝛigo: t elm. Noĩa aũt qbus noiaꝛ trãsumptiue sunt: silua: mater: feia. Nominũ aũt ꝓpꝛioꝝ auicẽna isufficientia sua reddit rõez talem dicẽs q dicit yle: fm q ipa ẽ receptibil formaꝝ in potẽtia aut forme. ¶ Sbũm aũt dicit fm bo q ẽ i actu sustinẽs formã aut motũ ad formã. Nõ autez dicit sbm ex bo itellectu quo dicit sbã ꝑma vl fa esse sbm i logicis qz videlz subsꝛet secũdis substãtiis t accñtibus. vel qz subsꝛet accñtibus tm sic sbm i predicamẽt accipit. lz potius bo mõ q ipsa substat forme: t gra ipiꝰ subsꝛare bz õe qꝺ substat. pp q ẽt ipa vocaꝛ sbũm ꝑmuz t sbã ꝓposita prima vel secũda dicit sbũm secũdũ. ¶ Materia aũt ẽ fz q oĩa resoluũt in illã sic i alteꝝ ꝓponentiũ. ¶ Basa vo fm q ipa vna pria existens p dionem formaruz ẽ i oibus ꝓpositis substãtijs diuersificata: sicut vasa figuli ex vna massa figuli finguntꝰ diuersificata formis artificialibꝰ. ¶ Origo aũt dicit inq̃tũ ab ipa est motꝰ: sic aũt ẽ imixta priuationi vt diximus qz ꝑ ꝑuationẽ q̃ pmixta ẽ ei ꝓncipiũ efficit t rei origo a q̃ si itelligeꝛet abstracta posset qdẽ esse icõposita alteꝝ ꝓponentiũ cũ forma: non tñ subijci posset motui pp cãs quas supra assignauimus pp q ipa ẽ vnũ numero ꝓncipiũ motꝰ cũ ꝑuatione: lz spẽ differat ab ipa eo mõ quo spẽs est mãe spẽs. ¶ Elm aũt dicit fm q est i resolutiõe vltimũ t i ꝓpõne primuz t i ipa stat resolo: qz ipa nõ resoluit i aliqd aliud aliquo mõ resolonis: qz elm simplicioꝛ ẽ ps cõpositi t vno mõ simplicioꝛ est q̃z forma: qm forma spẽi q̃ est i indiuiduo bo signato cõtingit resoluere i diffinientia sicut doceꝛ i. vij. phie ꝑme. Mã aũt in nihil oio resolubilis est. ¶ Silue aũt rõez reddãt expositoꝛes platonis sic q silua dicitur fm q ipsa est ꝑma t ideterminata p dispositiões q̃si dolabil i esse edificiũ naturale. t bo vocauit empedocles mixtũ i quo germana capita sũt sine ceruice eo q illa q̃ germana sũt ꝓncipia ꝓpositoꝝ nõ bñt ibi dispões facientes ea germana. Et bo mõ ẽt dicebãt plonici oiuz eẽ mãz vnã sic silua vna ẽ ex q̃ est õe edificiuz. ¶ Mater aũt ꝺr eo q ipsa i se recipit formã t q̃si

pariendo ex ipsa educit ad actū qñ de potētia educitur. ꝛ b° est nomen qđ iter trālūptiua noīa magis ꝓpetit ei: qꝛ sicut nos supra oñdimus materia cōtinet in se oēs formas tanq̄ ī potētia bituali. ¶ Femina aūt dicit inq̄tū ē iperfecta ad formā bñs tñ potentiā bitualē ad ipaz: qꝛ sicut feia ad ptuz idiget masculo mouēte formalr ꝛ alr nō parit: ita materia idiget efficiente mouēte formalr materiā et alr non educit de potentia ad actū. Feia eīm ē q̄ parit in se mouente alio: ꝛ in se hz pncipia ptus ꝓfusa ꝛ iperfecta q̄ p semen masculinū adunātur ꝛ ducunt ad pfectionē. vñ q̄uis ī qbusdā sicut ī aialiū generatiōe aliqd de mā decidat a masculo: in b° tñ nā non intendit dare materiā sz facit dcisionē pp virtutē quā sbm ex quo ī feiaz trahiciat bre. oz ēt b° mō trālūptiue aptat ei nomē qđ est turpe. turpe eīm ī se hz habitū moꝛis potentia bituali sic ī Fo ethicoꝝ ꝓbatur qꝛ si sibi vius eēt oio ꝛnaturā ꝛ violenta non plus assueſceret moꝛez q̄ assueſcere posset lapis sursum. si aūt esset eꝝ pfectū ad vtutē nō idigeret assuetudie opuz q̄ formalr generāt bituz: ꝛ iō sic turpe inatū ē suscipe moꝛez nō bñs ipm nisi assuetudine opuz ita materia imixta pnatiōni nata ē bitualr bre foꝛas: nō bñs tñ ipsas nisi ex generante ꝛ mouente.

¶ Cap. xiij. ꝛ est dis̄gressio soluēs. v. qōes. de materia. s. an sit sine pnatiōe aliq̄: ꝛ an sit simplex: ꝛ qualr differt a pria cā: ꝛ qualr exiuit in esse: ꝛ vtrum sit eadem essentia cum forma.

Ed hic oꝛit qđ multiplex nō dissimulanda. s. vt rū materia possit esse vt sit pnatōni nō imixta: ꝛ si cōsideraī hoc mō vtrū sit oio simplex: ꝛ si est aliquo mō oio simplex vtrū differat a pria cā: ꝛ si differt a pria cā qualr exiuit ī esse ꝛ si exiuit in esse a cā pria vtrū sit eiusdez esse cui° est forma ꝛ vna essentia cū forma sicut qdā dixerunt. ¶ Qđ. n. possit esse materia pnatioi nō imixta videt: qꝛ quorūcūq̄ sunt essentie sepate illa sunt ab iuicez sepabilia: sz essentie sepate sunt essentia materie ꝛ essentia pnationis sicut sepius supra ꝓbatū est cū pnatio sit ꝓria forme. Materia aūt nō: ꝛ cū materia maneat ī forma pnatio aūt nō: g° materia pōt esse pnatioi nō imixta. ¶ Adhuc aūt yle si ue materia ē in ōi coꝛpe: sz nō oe coꝛpus hz pnatiōnē ad formā: g° ī tali coꝛpe qđ pnationē nō hz materia nō pōt esse sz ēt est sine pnatione. ¶ Qđ aūt in ōi genere coꝛpis sit materia ꝓbaī ex eo q̄ id qđ sustinet formaz est mā. In ppetuis aūt celestib° coꝛpib° aliqd est qđ sustinet formā: pp qđ Arꝛ. dicit q̄ cū dico hoc celū: dico formā ī hac mā. Qđ aūt pnatō nō sit talib° ppetuis coꝛpib° ex b° ꝓbatur q̄ opposita nō simul sunt ī eođ. forma aūt ꝛ pnatio sūt opposita sicut iā bitum ē sepius. cū g° talibus coꝛpibus semp sit ꝛ necessario insit forma nū q̄ inerit pnatio eisdē. ¶ Ampli° ls tria sint pncipia eius qđ mouet ad formā tñ nō sunt nisi duo pncipia entis q̄ saluant in ipo. sz talia coꝛpa perpetua sunt ꝛ nō mutant ad formas suas: g° nō sūt nisi duo pncipia ī ipsis q̄ sunt materia ꝛ forma sine mixtiōe pnationis ¶ Amplius cuicūq̄ ineſt pnatio ad formā aliquā illud nō hz formā illā ꝛ aptum natū est hre. aut igit aliq̄n habebit ipm aut aptitudo est frustra. Frustra aūt nihil est ī nā sicut supra dixim° ꝛ ī scdo hui° scie libro hz ꝓbari. g° si in coꝛpibus celestibus pnatio ē necessario ipa habebunt naturalē aptitudinē ad formā bñdam quā n bñt: ꝛ aliq̄n bēbunt qđ ē absurdū cū sint intrāsmutabilia fm formā. Hoc aūt qđ iā ꝓbatū est: sntia est oium pꝛoꝝ. ¶ Sz quidā debilr obijciūt in ꝓriuz dicentes: q̄ in ōi materia sunt potentia ꝓria quēad modū in ōi genere ꝓrie dre: ꝓria aūt reducūtur ad pnationez ꝛ hitum: sicut supra dixim°: g° ī mā celestiū aliquo mō oz eē pnationē. ¶ Nobis aūt pma sntia q̄ pbōꝝ est magis placet. ꝛ iō diximus q̄ in ōi materia sunt ꝓria: q̄ qdem materia nō tota ꝓiuncta est vni ꝓrioꝝ: sicut materia ppetuoꝝ q̄ sūt ī generabilia ꝛ incoꝛruptibilia. Hec ē simile de genere logico qđ fm rōem abstrahit ab eo cuius ē gen° ꝛ hoc mō vnū est genus logicuz ad coꝛpa coꝛrupti bilia ꝛ icoꝛruptibilia ꝛ hz potestate dras ꝓrias. sz si genus fm esse accipiaī tūc est simile: qꝛ tūc nō i eodez genere sunt coꝛruptibilia ꝛ icoꝛruptibilia. ꝛ fm hoc genus sbm est qđ nō est ī potentia ꝓprie loquendo ī coꝛpibus ppetuis sz potius ē ī esse semp pp qđ infra z° lib. hui° scie oñdemus q̄ in ppetuis nō differt esse ꝛ posse. qꝛ posse in esse semp est acceptum. ¶ Sūt tñ q̄ dicāt duo esse de itentōe pnationis quoꝝ vnū est abnegatio forme ꝛ ab hoc dicitur pnatio. Secūdū aūt est aptitudo formalis que iuenit ad formā in mā. ꝛ hec aptitudo duplicit cōsideraī. s. vt aptitudo ꝛ vt res quedā: siue formalis. ꝛ primo qdem mō dicūt pnationē nō esse ī celestibus. similr aūt neq̄ in secūdo: sed tertio mō est in ipsis ꝛ saluaī in forma. ¶ Sed hoc nihil videt esse q: fm modū quē dicūt pnatio a forma re nō differt. ꝛ iō primū vr esse magis vez. vñ in talibus coꝛpibus vel nō est pnatio. vel si est: ad vbi ē tm: qꝛ illa coꝛpa nō mouent nisi motu locali. Sed tūc videt talr ꝓsiderata materia esse oio simplex. qꝛ simplex est id qđ caret parte essentiali ꝛ q̄titatiua. Materia aūt ī se accepta ꝛ ab ōi forma sepata caret parte essentiali ꝛ q̄titatiua. g° est oio simplex.

¶ In ꝓrium aūt huius est q̄ talis materia aut potest esse sbm forme: aut nō. si nō pōt esse sbm forme. g° ipossibile ē ipam vnq̄ forme subijci. qđ sal-

sum est: cū nos videamus eā esse sbm. Si aūt potest: aliq̄ potentia pōt: sz nō est idē id qđ pōt z potētia eius: g̊ ipsa simplex nō est. Si autē concedat z hoc: tūc queriť vtrū illa potentia sit forma vel materia. cōstat aūt q nō est materia: qz tunc quereret ite rum de illa: z sic ibiť in infinitū: qz q̄libet materia potest substare forme p aliā potentiaz q̄ erit itez materia. Si aūt est forma: z hec forma ē añ priuationem q̄ est prime forme incohatio qđ absurdū ē. ¶ Adhuc aūt forma ista aut est sbā aut accns: constat q nō sbā: qz tūc mā sine priuatiōe z forma accepta esset cōposita ex foīa z mā. Si aūt ē accns hoc stare nō pōt: qz ꝓpō sēp est post primā. Ꝓpō aūt est q̄ accns ꝓponiť cū sbō z hanc p̄cedit ꝓpō q̄ ē ex forma z mā sbālib⁹: z sic itez sequeť q mā sit ꝓposita ex forma sbāli z mā qñ accipiť ante omnē forme incohationez: qđ absurdū est. ¶ Si aūt aliqs dicat pp hoc z silia q materia est simplex z sua potētia ē idem ipi videbiť tūc esse mā i fine simplicitatis per hoc q ipsa mā ē idē ei qđ bz i se. bz eīm potentiā q̄ forme subijci pōt in seipsa: z illa ē potentia. hic aūt modus simplicitatis nō ꝓuenit nisi prime cāe. illa eīm est omne id qđ bz i se: qz illa est sua volūtas z sua potentia z sua intelligentia. ¶ Ad etiā qdam errantes sic ꝓbare conanť dicentes q idez ē a quo nō differt dña, sz qđ nō bz dñam nō differt dña: g̊ est idē. simplex aūt primū a simplici z primo incptū huius nō bz dñam q̄ differat: g̊ cū prima cā sit simplex primū z mā prima simlr neutrū hēbit dñam. g̊ non differūt. aut si differūt tūc dñam hñt: sz que hñt aliquid sunt cōposita: q̊ prima sunt cōposita: qđ est absurdū. ¶ Adhuc aūt nō est sbā q̄ sit ante oia fieri z post omne corrūpi eodē mō se hns nisi sbā prime cāe: sz sbā māe prime est ante ōe fieri z post ōe corrūpi eodē mō se hns: g̊ sbā māe est sbā prime cāe. hoc aūt ifra ꝓbabiť q sbā materie sit ante ōe fieri z post ōe corrumpi. ¶ Adhuc aūt id ex quo cūcta ꝓducunť z fuerūt formalr in ipso est primū: z simlr hoc ipm cōuenit materie prime. vr̄ g̊ q nō possit essentialis inueniri differētia prime cause z prime materie. ¶ In ꝓrium aūt huius erroris pessimi obijciam primo ostēdendo falsuz esse qđ ꝓducitur z postea soluā ad inducta. sicut enī in libro d causis ꝓbať. ꝑma cā regit res oēs preterq̄ ꝓmiscetur cū eis: sz materia ꝓmiscet cū oībus: g̊ sbā māe nō est sbā prime cāe. ¶ Adhuc aūt in secūdo huius scie libro ꝓbabiť q mā z efficiens nunq̄ coīcidunt in rez vnā: sed prima cā est efficiens p se z primum z sbāliter: g̊ nūq̄ est vna res cū mā. ¶ Adhuc moues z motū z agens z passum differūt per sbām. prima aūt cā mouens ē z agens: materia aūt mota z passa: g̊ nō sunt in sbā idē prima cā z materia. ¶ Adhuc prima cā de potētia educit q̄quid educiť de ipa: materia aūt nihil educit sz motu prime cāe de ipsa mā educiť q̄qđ educiť: g̊ pria cā z materia nō sunt idē. ¶ Adhuc pfectissimū z iperfectissimū nō sunt idē: sz perfectissimū i fine pfectionis ē cā prima. Impfectissimū aūt z ꝓpe nihil est materia prima: g̊ nō sūt idē. ¶ Propter qđ dicimus q materia intelligibiľ sine priuatione z accepta sine forma simplex ē nō in fine simplicitatis licet eīm nō habeat ptez essentialē siue q̄ntitatiuā eo q ñ sit ꝓposita ex essentijs diuersis vel ex q̄ntitate tñ cō creta ē hītudinib⁹ z cōponibilis ē: z iō hītudo q̄ se bz ad formā cuius pōt ēe sbm aliqđ ē in ipsa: z forte ē relatio potētialis ad formā: z tūc potentia qua sbm esse pōt diuersa ē a mā: sz nō dicit rē sed rōez qua refert ad formā z illi potentie substat p seipam q materia ex seipa est sbm forme ꝑme vel potētie ad formā primā. ¶ Nec ꝓp hoc segť q ipa sit q̄quid bz: qz bz formā z nō est forma sz sequiť q ipa seipsa ē sbm forme prime vel potētie prime: si dicatur potentiā esse relationē differentē ab ipa: z sic nō ꝓuenit ei qđ est deo ppriū. Est ēt cōponibiľ z hoc deo ñ cōuenit ēt: z ita ē hītudinib⁹ ꝓcreta incptuz ē subijcibilis z mobilis z piunctibilis q̄ oīa quādaz relationez dicūt z ꝓpōem fm q hītudines relationes sunt vel nō sine relatione. ¶ Et qđ obijciť q idem ē a quo nō differt dña. dicendū q vez est: sz simplicia prima maxia differūt dña: qz differūt seipis quē admodū differūt ab iuicez quelibz due dñe a duabus spēbus abstracte. Ille. n. z simplices sunt z seipsis differūt sicut rōnale z irrōnale. Si. n. dñe habeant dñam ibiť i infinitū necessario: qz tūc ille dñe dñaz dñas habent z sic in infinitū abibit z nō stabit. ¶ Ad id aūt qđ dicūt sbāz materie esse ante fieri z ēe post omne corrūpi eodē mō se habentē. dico q falsū ē: qz ipa nō eodē mō se hz cū variet z mutetur p formas. Sed vez ē q nō generať neq̄ corrūpitur fm modū naturalis generationis z nālis corruptionis: sicut ifra declarabiť. Deus aūt ē eternꝰ ante ōe fieri: et erit post ōe corrūpi nō subiectus generationi z corruptioni sicut materia subijcať: z iō p formas est iuariabilis deus ī gbus variať materia. Simlr cū oīa ex deo ꝓducunť: ꝓducunť ex causa idealr oīa p̄habente p formas intellectus. sicut artifex p̄habet artificiatoꝝ formas: sz materia p̄habet ea sicut potentia hītualis iperfecta z indistincta cuius sbm ppriū est mā prima vt diximus. ¶ Fuit aūt alexandꝰ. epycurꝰ quidā pbs qui deū esse dixit materiā. vel non ēe extra ipam: z oīa essentialr esse deū: z formas ē accntia imaginata: z nō hre veraz entitatē: z iō dixit oīa idē esse: z hūc deū vocauit alt qñ iouē: aliqñ aūt palladē: z aliqñ apollinē. z foīas

esse peplim palladis ⁊ vestē iouis. ⁊ neminē sapientū dixit ad plenū posse reuelare occulta sub peplo palladis ⁊ sub veste iouis. Nos aūt sicut ēt añ diximus hec tractabimus i scia diuina dño ꝓcedēte.

¶ Sz duo ꝓblemata q̄ restāt oz nos hic inuestigare. s. qualr mā in eē exiuit. vr̄ eim a ꝑma cā in eē nō ꝓcessisse. Añ. n. imediate a ꝑma ⁊ pfectissima ē cā illud est pfectissimū. sed mā ꝑma ipfectissima ē g̃ imediate nō ꝓcessit a ꝑma cā. ¶ Huius aūt ⁊ altera rō esse vr̄ q̄ videlicet illud nō ꝓcedit a pria cā cuius formalis idea nō sit in ipsa. sed nō bz ideā nisi forma. g̃ id qđ caret ōi forma ideā nō bz. g̃ nō est a pma cā vt vr̄. Infra aūt bēbit q̄ nō ꝓcessit i eē a cāis nālibus p generationē. g̃ vr̄ q̄ materia ꝑma sit eterna carēs initio quo ꝓcessit i esse. ¶ Ad hec aūt quidā dicūt q̄ mā pria ꝓcedit a cā ꝑma sicut accns a sbā. Est. n. accns qđdā vestigiū sbē ⁊ quādoq; accns ꝓcedit a sbā nō exigit q̄ sbā det ei eē accntis qđ non bz sbā: sed dat ei quēdā defectū ab esse eius eo q̄ a p̄ncipijs sbē ꝓcedit sbā: ⁊ a p̄ncipiato ipso ꝓcedit esse accntis nō ex sbē p̄ncipijs: sed potius ex bis q̄ sbām p̄ncipiatā cōsequuntur. Ita dicūt q̄ forma sbālis ꝓcedit a cā ꝑma p̄ncipalr q̄ē actus ꝓpletus cuius vestigiū est id qđ ē in potētia ⁊ iperfectū. ⁊ iō sicut accns nō bz formā similē sibi in sbā q̄ sit cā eius ita nō bz materia ideā in deo q̄ sit silitudo ⁊ cā eius. ¶ Sed tūc ē dubiū qr sic q̄tum ad p se esse mā minus esset sbā q̄ forma. cū supra habitum sit oppositū. s. q̄ q̄tum ad substare materia plus sit sbā q̄ forma. ¶ Adhuc aūt si materia est vestigiū forme tūc sicut accns ꝓcedit a sbā ita materia oz ꝓcedere a forma ⁊ oz esse posterior forma. qđ falsum ē. ¶ Propē hoc vr̄ dicendū q̄ q̄uis phūs nō sit deteriare de exitu materie in eē sed potius relinquere mām esse: eo q̄ ipa sit p̄ncipium phicum sicut q̄libet scia relinquit esse sua p̄ncipia ⁊ nō q̄rit qualr in esse exiuerunt. tñ ꝓp bonitatē doctrine dicim⁹ q̄ a pma cā exiuit in esse. ⁊ sicut ipsa scibilis ē p analogiā ad formā: hoc mō fm rōem ꝓportionis habuit ideā. primū eim cāt p impiū ⁊ iō sbm cadit i intellectu esse. hoc mō quo lignū i mēte artificis. nō eim cadit in mēte artificis in eo q̄ est lignū sed i eo q̄ susceptibile est artis. ⁊ hoc ē primū sbm forme nālis qđ cadit in mēte diuina. ¶ Ad hoc aūt qđ obijcit q̄ id qđ ē a pma cā imediate pfectissimū est. dicendū q̄ hoc ē vez q̄ ad esse ꝓducit maxia sui silitudine sicut ē intelligētia. Añ autē sic ad esse ꝓducit vt sit fundamentū ⁊ sbm oium q̄ ꝓduci bñt non oz q̄ sit pfectissimū. Ad alia aūt pz respōsio p dcā. ¶ Cū aūt ꝓsentiam⁹ in b° q̄ materia pria ꝓcessit in esse a cā pria: ꝓcessio aūt pria q̄ē a cā pria sit esse siue ens. vr̄ q̄ mā ⁊ forma ꝓueniāt i essentia vna cōi q̄ dicit i eis in actū ⁊ potentiā. ⁊ sic vr̄ q̄ ꝓueniunt in essentia ꝓcedēte ⁊ differūt i eē illius eētie qñ ꝯsiturꝑ dras potentie ⁊ actꝰ vt materie ⁊ forme. ¶ Sz si hoc cōcederet oporteret q̄ mā ⁊ forma ꝓuenirēt i vno q̄ eēt añ ipsa sicut genꝰ ⁊ sic mā ⁊ fōa eēnt ipēs i vno genē ꝓtente. ¶ Ad huc fm b° mā ⁊ fōa eēnt ꝓposita ⁊ aliqd bŕent añ se: qđ ē falsum cū ipa sint pria ꝓponentia. ¶ Ad huc aūt cū materia ⁊ forma fluāt a pria cā sicut actꝰ ⁊ potētia ⁊ ꝓpletius ⁊ mīꝰ ꝓpletū vr̄ q̄ nō differt nisi sicut similꝰ ⁊ mīꝰ silē p̄ ⁊ ꝓpinquus ⁊ remotius ab ipso. sz silius ⁊ mīꝰ silē ⁊ ꝓpletꝰ ⁊ mīꝰ ꝓpletū ⁊ ꝓpinquus ⁊ remotꝰ nō differūt fm eētiaz sz potꝰ fm accns qđ ē itensio ⁊ remissio. g̃ mā ⁊ fōa sunt eiusđ eētie ⁊ dr̄nt p accns qđ ē ſtim. si forte q̄dez dicat q̄ sūt eiusđ eētie sz dr̄nt p esse ꝓpletius ⁊ īcō pletius ⁊ silius ⁊ dissilius i eētia illa q̄ cōis ē illis. b° vr̄ itez esse ſtim. qr tūc itez mā reduceret ad aliqd vnū qđ est añ ipa. ⁊ adhuc eađ rō esset đ sbā ⁊ accidente q̄ iessent eiusđ eētie ⁊ dr̄nt p prꝰ ⁊ posterꝰ esse i eētia illa cōi. ꝓp oia hec absurda refutamus eos ⁊ abhorremꝰ q̄ b° ꝓcedūt tāq̄ va dicētes sbaz ⁊ accns eiusđ esse eētie sz differāt esse: ⁊ penes illđ esse dr̄nt distingui genera p̄dicamentoꝝ ⁊ penes essentias eoꝝ nō dicētes nihilomin⁹ nās p̄ncipiorū esse q̄ttuor q̄ mā ⁊ fōa efficiens nālis ⁊ finis penes esse primū sūmi bñt. ⁊ nō penes eētias simplices. Nō. n. ꝓsentim⁹ ⁊ vident nobis esse abusiōes ⁊ errores pessimi ꝯ phiam. ¶ Dicim⁹ g̃ nō eiusđ eētie ē māz ⁊ formā. ⁊ qñ dr̄ q̄ primū id qđ ꝓcedit a pria cā est esse. dico q̄ b° est i rōe primū. id aūt qđ ꝑ ꝓcedit i esse fm ordinē vniuersi. ē itelligendū sic i scia diuina bz oñdi. cōcesso g̃ q̄ esse ē primū rez creataꝝ siue primū qđ ꝓcedit a cā pria fm rōnem. dico q̄ b° esse simplr ē sbā ⁊ actus ⁊ p posterꝰ potentia ⁊ accns. Cōe aūt dr̄ duplr. s. vt genꝰ. ⁊ hoc saluat i oibus q̄ sunt sub ipso. ⁊ est cōe p analogiā. ⁊ hoc simplicit saluat i vno ⁊ i altero nō simplr. sz alterum pticipat ipm in tm̄ inq̄tū se bz ad primū i quo simplicit saluat. ⁊ iō mā, nō bz esse nisi inq̄tū est dispositio sbe. ⁊ p hoc pz q̄ mā ⁊ forma nō resoluūt ad aliqd qđ realr sit añ ipa. qr esse est forme esse ⁊ formati ⁊ mā pticipat ipm posterꝰ vt sbm. ⁊ qđ dr̄ ipa pticipāt esse p prius ⁊ posterius nō dicūt eē sbē eadem nā. sz potius illđ qđ est prius dic pticipās illā materiā totā ⁊ id cui ꝓuenit posterius: dic id qđ se bz aliquo mō ad id. ⁊ iō due essentie diuerse sunt mā ⁊ fōa. ⁊ diuerse eētie accns ⁊ sbā. alr. n. oporteret dicē q̄ ex eētia forme ꝓduceret eētia māe. vl ecōuerso. ⁊ tūc nō oporteret nos ponē p̄uationē in mā q̄ est icohatio ex q̄ forma ꝓduceret eo modo quo supra explanauimus. ¶ His aūt bīis ad p

positum redeamus soluentes fm sniam de princi/
pijs tradita oium antiquoz dubitatiões pp quas
defecerunt nescientes de principijs tradere veritatez.
¶ Ca.xiij. de solone pria dubitationũ antiquoz
p distinctionẽ eius q dicit aliquid fit ex eo qđ nõ ẽ.

Sit aũt vna z singlaris via soluẽdi dubita
e tiones antiquoz tria supponẽdo esse pri
cipia: vt diximus. Tex.z cõ.lxxi.

¶ Illi.n.q p inq̃siuerũt veritatẽ fm phiam hoc ẽ
q̃rendo cãs rez pp infinitatẽ sui itellectus diuerte/
runt a via principioz quã deteriauimus absceden/
tes in viã aliã q̃dam erroneã eo q nõ poterãt itel
ligere qualr vnũ numero cũ mã principiũ esset pri
uatio lz spẽ sit differẽs ab ipsa. Et iõ dixerũt q ni/
hil eoz q̃ sunt generant vel corrũpunt. Si.n.dicit
generari sine fieri vt iquiũt. tunc aũt necm ẽ fieri ex
eo qđ ẽ. aut ex eo qđ nõ est. lz vtrũq; hoz ẽ ipossi/
bile. Id.n.qđ est non fit: qz iã est. silr ex eo qđ oio
nihil ẽ nõ põt fieri aliqđ. qz supza dixim⁹ in õi fieri
oportere subijci aliqd qđ sit mãle z quodãmõ foz
male ad id qđ fit p generationẽ. Tex.z cõ.lxxij

¶ Ex illo aũt incõuenienti arguẽtes mlta incõue
nientia auxerũt q̃ sequũt ex illo. ita q vererũt q di
cerẽt entia nõ esse multa: lz tm̃ vnũ sicut explanaui
mus i rõib⁹ melliſi z pmenidis. Jsti qdez igit talẽ
accipiebãt opi. pp ea q̃ dca sũt. Tex.z cõ.lxxiij.

¶ Nos aũt soluere volentes istos antiquoz erro
res dicim⁹ q duplr dicit fieri aliqd ex eo qđ ẽ. z si
milr dr id qđ nõ ẽ facẽ aliqd aut pati. aut ẽt ex b⁹
fieri aliqd dr duplr. z vno qdez mõ nihil, phibz ali
qd fieri ex eo qđ nõ ẽ. aut aliqd fieri ex eo qđ ẽ. aut
ẽt facere aliqd id qđ nõ ẽ. z b⁹ qdez in sili possum⁹
videẽ. Si.n. duplr dr medicũ aliqd facere: vel medi
cũ aliqd pati. aut ex medico aliquid fieri vel esse.
Tex.z cõ.lxxiij. ¶ Tũc manifestũ ẽ a sili qm̃ pre
dicte locutiões duplr dicuntur. s. facere aliqd ex eo
quod nõ est. aut facere aliquid ex eo quod est: vel
pati id qđ est vel qđ non est. Dicit aũt medicus ali
qd facẽ sicut cũ dicim⁹ medic⁹ edificat. b⁹ ez dr du
plicit. s. p se z p accñs. p se eim medicus nõ edificat
lz p accñs iq̃tuz accidit medico edificatoz ẽ ee. z sic
possum⁹ dicere q nõ medic⁹ edificat. Silr dicimus
q medicũ albũ fieri dr duplr. si eim accipiat p se ñ
sit medic⁹ alb⁹. si aũt p accñs tũc fit medic⁹ alb⁹ iq̃
tuz accidit medicũ nigrũ ee. lz p se iq̃tũ medicus ẽ
põt fieri nõ medic⁹. z inq̃tũ ñ ẽ medic⁹ põt fieri me
dic⁹. z inq̃tũ ẽ medic⁹ põt facẽ fm medicinã qđ ẽ
medicari. tñ lz sic multiplr dicat cõstat q b⁹ maxie
dr medic⁹ facẽ vl fieri q faẽ qđ fit fz q medic⁹ ẽ: b⁹
ẽ inq̃tũ bz medicinã. z similr est in dictis locutiõi
bus. Si.n. dicat aliqd fieri ex eo qđ nõ est: maxie
cõuenit ei hoc ex ipso inq̃tuz nõ est: z nõ inq̃tuz ẽ
p aliquẽ modũ: hãc aũt multiplicitatẽ qz primi nõ
dixerũt: iõ in tantũ ignorauerũt qđ opinati sunt ni
hil fieri siue generari neq; eẽ coz q̃ ab iuicez alia lz
auferebant a nã oẽm generationẽ z dixerũt tm̃ esse
vnũ ens. Tex.z cõ.lxxv. ¶ Nos aũt ẽt cũ ipis
cõcedimus nihil fieri fm nãm ex eo q simplr nihil
ẽ z nihil supponit vl reliquit: tm̃ nihil, phibet aliqd
fieri ex eo qđ p accñs nõ ẽ. fit eiz aliqd ex priuatiõe
q̃ qdez priuatio p se nõ ẽ: z qđ fit ex ea: fit ex eo qđ
nõ est: z nõ ex eo qđ ẽ. lz aũt priuatõ sit oio nõ ens
inq̃tuz ẽ priuatõ: relingt tm̃ vt supza diximus sbm
cũ aptitudie: lz neutrũ illoz ẽ aliqd priuationis in
q̃tuz priuatio ẽ. Et iõ qđ fit ex mã imixta priuatio
ni fit ex eo qđ p se est z nõ p accñs ẽ: qz nõ est inq̃
tum imixtũ priuationi est. q̃ qdem priuatio accidit
mãe: z idẽ nũo est secũ spẽ differẽs ab ipsa. si aũt di
cat fieri ex priuatione: tũc fit ex quo nõ ẽ p se lz per
accñs ẽ: qz nõ oio nihil ẽ priuatio inq̃tum relingt
sbm cũ aptitudine sicut supza distinximus in lec/
tione illa q̃ dicebat ex medico fieri aliqd vel medi/
cuz facere fieri aliqd: lz bene cõcedimus: si fm nãm
loq̃mur: qđ mirabile ẽ dictu z ipossibile fieri aliqd
ex eo qđ sic nõ est q oio nihil relinquit. similr con
cedimus q nihil fit ex eo quod ẽ oio: lz oz q id ex
quo fit id qđ fit p generationẽ quodãmodo esse: z
quodãmodo nõ esse. Tex.z cõ.lxxvi. ¶ Silr
cõcedimus q id qđ ẽ nõ fit nisi fm accidens: z fm
b⁹ accñs: tũc nõ est sicut id qđ alterat. vel forte si lz
accñs esse dicat fm q sit in actu per generationem.
huius autem vltimi ponemus exemplum sic. vt di
camus q aial fit ex aiali: z qđdã aial boc est fm q
aial fit ex quodã aiali. generat. n. in nã boc ex boc
p se sicut qđdã aial ex quodã aiali. z p ꝓs aial ex
aiali. Nõ aũt itelligimus hoc effectiue sicut asinus
generat asinum sibi similem in spẽ: sed potius mãlr
sicut si canis generet ex equo p viã putrefactionis
vel alio modo fm mãm: tunc eim canis nõ fiet tan
tum ex quodã aiali: lz ẽt vlr dicẽdo canis qđ ẽ aial
generat ex aiali mãliter. z ita videt id qđ est animal
generari ex aiali. Et ita vlterius videbit ens genera
ri ex ente z simile a sili. Sz soluit hoc qz cũ dicitur
canis qui ẽ aial generari nõ generatur inq̃tum ca/
nis z aial: sed inq̃tum ẽ non canis z nõ aial. z ita
p accñs generat canis z aial. Jnq̃tuz. n. nõ canez
vel nõ aial esse fm priuationez, possumus aũt z alr
dicer. Sumamus. n. q̃ttuoz ꝓpones ita q due sint
siles alijs duab⁹ z dicamus eẽ qdẽ vnã id qđ ẽ simplr
z absolute ẽ aial generari ex eo q siplr z absolu
te ẽ aial: z id qđ siplr z absolute ẽ. Nã aial genera
ri ex eo q siplr z absolute ẽ nõ aial ẽ id qđ simpli
citer z absolute est ens generari ex eo q simplicit z
absolute ẽ ens. z id qđ ẽ simplr z absolute nõ ens

generari ex eo qđ simplr ꝛ absolute est ñ ens. Constat.n.ꝙ prime due ābe falsę sūt.qꝛ id qđ est absolute ꝛ simplr aial ñ generat sz est iā. ¶ Silr id qđ simplr ꝛ absolute est nō aial eo ꝙ nihil est nō generat:gꝰ ꝛ scđe due q̄ sūt illis ꝑ oia siles sle sūt. Sūt āt ēt ille sle q̄ sic ꝓponūt vt dicat ꝙ id qđ est absolute ꝛ simplr aial generet ex eo ꝙ simplr ꝛ absolute ē ñ aial.qꝛ sic aliqd qđ actu ē generat ex nihilo: ꝛ hec simplr est fla.id ꝙ simplr ꝛ absolute est nō aial generat ex eo ꝙ simplr ꝛ absolute ē aial:qꝛ sic id ꝙ nihil est generaret ex eo ꝙ actu ꝛ simplr est ꝛ siles ill' in ente sūt sle sic iste id qđ simplr est generat ex non ente simplr ꝛ id qđ simplr non est generat ex ente simplr.alias āt accipim⁹ vas q̄ttuoꝛ ꝓpones.q̄ruꝫ due sūt hee qđā aial:hoc est fm qđ aial fit ex quo dā siue fm qđ nō aiali.ꝛ qdā siue fm qđ nō aial fit ex quodā.siue fz qđ ñ aiali:ꝛ qđdā aial fit ex quo dā aiali.ꝛ qđdā aial fit ex quodā nō aiali.hee enim sūt oēs vē:qꝛ canis fm qđ est aial quādiu est in se mine ꝛ fz qđ nō est aial:fit ex materia equi. q̄ materia fm qđ est aial ꝛ fm qđ nō aial. Silr qđdā ens fit ex quodā ente ꝛ qđdā nō ens fit ex quodā non ente ꝛ qđdā nō ens ex quodā ente ꝛ est ꝑ oia simile iudiciū de oībus istis. Ita ꝙ cū dr qđdā ens vł qđdaꝫ aial accipiat ꝑ eo qđ est fm ꝙ ens ꝛ fm ꝙ aial.talis.n.modꝰ loquēdi est Arꝫ.ꝛ iō nos vtimur ipso.si.n.aliqd debeat fieri aial ꝑ se ꝛ non ꝑ accns fm viam generatiōis oꝫ ꝙ ipm fiat ex non aiali.

Tex.ꝛ cō.lxxvij. ¶ Silr si fiat aliqd ꝙ est nec fit ex eo ꝙ oio nō est nec ex eo qđ oino est.sz ex eo ꝙ aliquo mō est ꝛ ꝙ aliquo mō nō est. dixim⁹ enim supra ꝙ significet q̄n dr aliqd fieri ex eo ꝙ nō est. hoc enim significat ꝙ fit ex eo iquātū nō est. ¶ Amplius āt cū dicimus aliqd fieri ex eo ꝙ nō est non remouemus ab ipso ꝓpter hoc oē esse. nec remouemus ab ipso oē nō esse. Sed intendim⁹ ꝙ ipꝫ quodāmō fit ꝑ materiā ꝛ quodāmō nō fit ꝑ priuatōem negātem actū eēndi ꝛ reliquētem sbm cū aptitudie ad eēndū.sic gꝰ ꝑ vna via solutiōis dubitationuꝫ antiquoꝝ phoꝝ ꝑ distinctiōem eius ꝙ est ꝛ ꝙ ñ ē. ¶ Cap.xv.declarās de scđa solutiōe defectꝰ antiquoꝝ ꝑ distinctiōem entis in potētiam ꝛ actum in quo est disgressio declarās vtrū forma est in potentia ꝛ qualiter. Tex.ꝛ cō.lxxvij.

Et āt ꝛ alia:qꝛ planior quā sit ista lz ñ ꝑ eadē vba rñdeat defectib⁹ phoꝝ eo ꝙ cā defectꝰ eoꝝ fuit ex hoc ꝙ distinguere nesciuerūt multiplicitatē entis ꝛ nō entis simplr ꝛ fz qđ sive ꝑ se ꝛ ꝑ accns ꝙ idē valet fz ꝙ hic vtimur ipo hec āt via est vt dicam⁹ qđ ens diuidi in potentiaꝫ ꝛ actū ꝛ hoc qdē magis hz determiari in.ix.li.ꝓme phie.vbi de potētia ꝛ actu hz inquiri. ¶ Dicimus aūt q̄tū hic sufficit ꝙ nihil ꝓhibet quodāmō ens ꝛ quodāmō nō ens fieri ex quodāmō ente ꝛ quodāmō nō ente. Ens.n.ꝙ est in potentia nō in actu fit ex eo ꝙ est potētia non actus. Diximus aūt supra qđ cū dicit ens in potētia non intelligit tm sbm sed etiā potētia formal' qm̄ reliquit priuatio ex hoc qđ reliquit formalē aptitudinē ad actū ꝛ ita forma que educit de potētia fm sui eēntiam est in materia potentia bituali sed ꝓfusa ꝛ indeterminata sicut supra explanauimus. Et ideo grauis surgit questio de ea qđ sit ab efficiente. Constat enim ad omnē generatiōem efficientem exigi cām que conueniens sit forme fm aliquid.quia si oīno esset ꝓria potius moueret ad ꝓriam formā. Si enim tota forma dicat esse in materia ꝛ educi ex ipa. tūc videt ꝙ efficiens non mouet ad formā:sed remouet dispōnes ꝓrias a materia.vt forma que est in ipa effulgeat ꝛ sic forma iacens ꝑ actiōem agētis de occulto egredit ad aptum ꝛ generatio erit alteratio:ꝛ non acceptio forma sbālis:Et hoc qdē dixit anax.ꝛ multi moderni dicūt cum ipso licet dicant per aliū modū i hoc ꝙ nō ponūt materiā oium ptes hōgeneas esse ꝓ qđ ipse posuit vnū tantū efficiens in natura.ꝙ erat vt dixit intellectus agens ꝛ distinguens ea que mixta erant. Si aūt tota forma ponatur esse ab extra tunc erit forma ab aliquo primo ptinente in se omnes formas.hec autē non est nisi intelligentia que vocatur datoꝛ formarū quecūq; sit illa ꝛ hoc quidem iam posuit plato ꝛ multi alij moderni ponūt secum dicentes totū opus nature non esse nisi preparatiōem materie ad formā recipiendā ꝛ datoꝛem formarū esse intelligentiā que ex nihilo formali ꝙ sit in materia inducit luce sua formas in materias. Et siquidez istis obijcit ꝙ fm eos opus nature est violentū:qꝛ violentū est cuius principiū effectiuuꝫ extra est ꝛ id ꝙ vim patitur nihil cooperat.scđz āt eos efficiens est datoꝛ formarū ꝛ est extra materiaꝫ ꝛ nihil in materia pōt formaliter coopari ad formā ¶ Dicūt isti ꝙ non segtur:qꝛ aliqd in materia cooperat licet non formaliter sed dispositiue alterādo per actū potētiarū qualitatū. Si aūt obijciat eis ꝑ hoc qđ fuit cōis ꝓceptio oim phoꝝ.s. qđ ex nihilo simpliciter nihil fit.forma aūt fz istos nihil sui eē vł eēntie precedentis se habet in materia.ꝛ ita fit ex nihilo:quia constat qđ non sit ex eēntia materie. Dicunt isti diuersimode ad hoc respōdentes.Quosdam enim istoꝝ inuenimus cōcedentes ꝙ oīs forma sit ex nihilo ꝛ fieri suuꝫ est creari. Et videtur in plerisq; Auicenna.multum consentire huic opinioni lz in vitate nō cōsentiat vbi logt de principijs corpis mobilis:qꝛ ibi tria ponit esse principia. ¶ Alios āt istoꝝ plus errātes inuenim⁹ ꝛ dicere ꝙ sup vnam

eēntiā cōem q̄ est ſbālitas ſiūt mā ⁊ forma. ⁊ hñt natūrā ſbālitat̄ añ ſe ⁊ fm hoc differūt in eē mā ⁊ forma. ſub cōi illa ſbālitate ⁊ iō eēt incōueniēs p effici entē ex eēntia materie formā ꝓduci abſq; eo q̄ priuatio ponat in mā q̄ ſit ichoatio forme. ¶ Si aūt q̄rit etiā ab ill' p qđ mā ſubijciat motui ad hāc poti⁹ quā ad illā i generatiōe hui⁹ vel iſti⁹: q⁹ fm eos qđlibet ex quolibet fieri dz ſic albū nō plus ex nigro quā ex nō nigro exquo priuatio nō ponit vnū ꝑncipioꝝ. Dicūt iſti q̄ hoc ſit ex forma agētis que magis trahit ad vnā formā quā ad aliā ꝑcipue cū ipe datoꝝ formaꝝ moueat vtutes celeſtes ⁊ q̄litates ꝓſonas ad diſponēdū fm exigētiā forme quā ifundens intēdit. ¶ Si q⁹ aūt ꝓſideret ſubtiliter tunc abſq; dubio ābe iſte pōnes ſūt falſe ⁊ ipoſſibiles. q̄. n. ꝑma ſit ſla de facili pz. q⁹ abſq; dubio ſeq̄t q̄ generari ſit alterari ⁊ q̄ qđlibet ſit qđlibet. lz nō appareat. ⁊ q̄ hō ⁊ aſinus ſint idē cū infinitis alijs. lz nō appareāt vnū ⁊ idē. ⁊ iō illa poſitio penit⁹ ē ab ſurda. ¶ Et q̄ ſcđa ſit ſla ſic ꝓbat. ſi. n. forma ē a datoꝝ formaꝝ tūc datoꝝ formarū ꝓducit forme eēntiā ⁊ ſic actus datiōis nō eſt terminat⁹ in eē cōpoſiti p ſe ſz in exiſtētia forme. Silr nāles actiōes eoꝝ q̄ trāſmutāt māz nō opaī eē ꝓpoſiti. g⁹ eē ꝓpoſiti nec fit per ſe a nā neq; a datore. g⁹ eē ꝓpoſiti nūquā fit niſi p accīs. adhuc aūt ꝓpoſitū nō eſt vnū fm hanc opiniōem. q⁹ vnitas ꝓpoſiti nō eſt ab eēntia forme q⁹ ſi eēt ab illa cū i eo ſit etiā eēntia materie ꝓpoſitū eēt duo ⁊ nō vnū. ſz eē ꝓpoſiti nō eſt: q⁹ vnio forme cū mā nō eſt niſi p accīs ⁊ nō ex ītētiōe alicui⁹ agētis. ergo ꝓpoſitū nō eſt vnū niſi p accīs. ¶ Amplius duoꝝ agētiū nō eſt idem termin⁹. ſz in ꝓpoſito iſto generato ſūt duo agētia nō ꝓiuncta. Bator enī agit formā ⁊ q̄litates nāles ꝓparāt mām. g⁹ nō eſt vnus termin⁹ vtriuſq; ſz duo ⁊ ſic ꝓpoſitū nō eſt vnū ſz duo. ¶ Adhuc aūt ſi dator eſt extra mām tē forma dationis nō iformat q̄litates materiā trāſmutātes. g⁹ nō agit caliditas niſi i vtute ignis. g⁹ diſſoluit tm̄ ⁊ nō agit ꝓportionaliter ad aliquā ꝓplectionē vel formā niſi ad formā ignis tm̄. ergo materia nūquā diſpōitur ad formā boīs vel aſini vel ꝓplexionati qđ falſū eſt. ꝓpter hoc et his ſilia plura q̄ i prima phīa determinari hñt dicim⁹ fm pypatheticoꝝ pfectā ſniaz q̄ forma ⁊ eſt ītellect⁹ in mā p eēntiā ꝓfuſā vt diximus ⁊ ipſa eſt eadē nūero ex̄ p vtutē formatiuā immiſſam in materiā quā tangit agēs aut mediate aut imediate. Mediate qdē ſicut mouet orbis iferiora p aerem ⁊ ignē. Immediate autē ſicut ſemē maſculi mouet ſanguinē ⁊ ſemē femineū inmixtū in ipſo ſicut coagulū inmixtū lacti. Nec i tendo dicere q̄ forme pars ſit ab intus ⁊ ps ab ex̄ ſed tota eſt ab intus ⁊ tota eſt ab ex̄ fm eſſe diuerſum: q⁹ fm eſſe ꝓfuſum tota eſt intus ⁊ fz eē i actu tota eſt ab ex̄. ¶ Adhuc aūt obſeruandū q̄ exquo ponimus formā totam eſſe intus in mā nō poſſum⁹ dicere q̄ agēs agat ad ꝓducēdū eēntiaz forme q⁹ illa iā eſt ſz agit ad eſſe forme: q⁹ lz ſit eē forme ſi eſſe cāt ñ tm̄ eſt eē ꝓpoſiti ſic et⁹ qđ eſt et ita act⁹ agētis terminat ſup ꝓpoſitū ⁊ nō ſup ſimplicē eēntiam forme vel materie. Impoſſibile. n. vī fm ītellectū q̄ actus alicui⁹ agētis fm nām terminet in ſimplici ſicut ēt eſt videre i coꝝpibus artiū q̄ oīa i ꝓpoſitō ſic i domo ⁊ i ydolo terminat. tali aūt retēta vītate pypateticoꝝ oz tria ſupponi pncipia mobili coꝝpe eo q̄ mā fm ſe nullo mō pōt ſubijci motui ad formam vnā vel aliā ſic ſupra oñdim⁹. ſi. n. ipa fm ſe eēt ſbz motus cū ſua eēntia ñ ſit fluēs i motū nō eēt aliq̄d fluēs ab vno termino motus ad aliuz ⁊ ſic nō eſſet motus oz q̄ ipſa imixta ſit priuatiōi ⁊ cum ipſa ſit vnuz ſbūm ſic ſepe oñdimus ⁊ ſic ipſa efficit ſbūm motus. āplius cū oīs motus ſit pp idigētiā ſic credūt pypatetici. Indigētia aūt nulla ſit et⁹ qđ nō ē natū i eſſe oz q̄ i mā ſit natū i eſſe id ad qđ mouet nō aūt eſt natū i eſſe niſi ꝓpter priuatiōem. g⁹ oz mām i mixtā eē priuatiōi q̄ ſubijcit motui et mutatiōi. Id aūt babet p vbū Arīſt. i li. ethice vbi dicit q̄ oīs motus eſt ꝓpt malicia ⁊ nos oñſuri ſumus qm̄ malicia eſt ex priuatiōe ſola. ¶ Sciendū aūt q̄ lz oīs forma ſit in potētia bituali materie tm̄ hoc ſignifica tū nō dī eſſe in potentia i aliquo niſi per motorem vnū fm formā nature vel artī poſſit educi đ ipo cū enī dī hic ſic hō eſt in potētia i illo ſic in ſpmate itel ligit potius eſſe iclinata ⁊ diſpoſita ad hoc ⁊ nō ad aliud ꝓpt qđ nō exigit niſi motor vni⁹ forme nāl vel artis qđ educat ipm̄ ad actū ſicut dom⁹ in potētia eſt i lignis ⁊ lapidib⁹ ⁊ hō in potentia i ſemie ⁊ cuprū in potentia i argento viuo pmixto cū ſulfure adurente. tm̄ aliq̄ dñr res eſſe i potentijs remotioribus. his g⁹ ſic ꝓceſſis pz q̄ ve dicimus ſolui p iſtā diſtinctiōez defcūs antiquoꝝ phoꝝ per quos coacti per ignorātiā remouerūt q̄dā dictoꝝ pncipioꝝ q⁹ priuatiōem remouētes etiā formā tādē remouerūt. ⁊ iō i tm̄ ſic diximus deſtiterunt a via recta pncipioꝝ in generatiōem ⁊ coꝝruptiōem ⁊ vlr i omnē mutatiōem. hec. n. potētia q̄ dicta eſt q̄ eſt potēs in oīm naturā qñ priuatiōi eſt permixta ſoluit omnē eoꝝ ignorantiam.

¶ Ca. xvi. q̄liē oēs dſecerī i pōne pncipioꝝ trinitatis. ⁊ q̄liter intellectus de tribus pncipijs materia ⁊ forma ⁊ ꝑuatiōe q̄ ſūt tria. Tex. ⁊ cō. lxxix.

b Anc aūt nām q̄ ſubijcit motui ⁊ alij ꝓbi tetigerī ſz ñ ſufficiēt. q⁹ ꝑuatiōez māe permixtā nō viderūt neq; diſtinxerūt a mā. Illi. n. ꝓpter ꝓmenidis argumētatiōem quā verā eſſe cre

diderũt ⁊ de necessitate ꝓcludere ꝓfessi sũt q id qđ simplr est sit ex eo qđ simplr nõ ẽ: qz pmenides sic arguit vt supra diximus. oẽ qđ est ve est: g̃ qcquid est ꝑter id qđ ve est nõ est: sz id qđ ve est est sbã existens in actu: ergo oẽ id qđ est ꝑter id qđ ve ẽ actu nõ est. ¶ Adhuc ãt oẽ qđ est vnũ est: g̃ qcqd est ꝑter vnum est nõ ens. cuz ergo materie nec vere sit nec vere vna sit eo qđ nõ hẽat formã: concesserunt q id exquo sit generatio ẽ simplr nõ ens: ⁊ sic ens sit ex simpliciter nõ ente: ⁊ hoc est vnũ inconueniens in qđ inciderũt: qz nescierũt distinguere q̃liter mã est ex se: sz ex priuatiõe nõ est ⁊ ita ꝑ accns non est tñ per se sit hoc mõ: qz materie gra sui esse debet: ⁊ gra priuatiõis debet sibi nõ esse. vñ isti fuerũt platonici qui in hoc cũ pmenide ꝓcordauerũt q reputabãt argumẽtatiõem suã ꝓcludere: sz in hoc discordabãt: qz ꝓclusiõem suã nõ dicebãt esse ad inconueniẽs ductiuã. volebat. n. vlterius hre pmenides q generatio nihil est: cũ ens nõ possit fieri ex nõ ente ⁊ hoc platonici nõ receperũt dicẽtes nõ esse inconueniens ens fieri ex nõ ente simplr. Cũ. n. in ꝓcedẽti caplo oẽs dicti nõ posuerũt aliqd forme esse in materia ꝑ hoc q negauerũt priuatiõem oportuit eos ꝓcedere q forma sit ex non ente simplr aut ꝓduceret ex cẽtia materie. Cõstat ãt inconueniẽs ipam ꝓduci ex sbã: ⁊ ideo alterũ ꝓcesserunt q. s. sit ex nihilo. ⁊ hoc mõ dixerũt id qđ simplr est fm formã sien ex eo qđ simplr nõ est fm formã. vñ postq̃ ignorauerũt distinctiõem priuatiõis ⁊ materie iciderũt in aliud inconueniẽs. viderũt. n. q mã pmixta non enti est vna nũero ⁊ putabãt ad hoc sequi qđ esset potentia ⁊ virtute vna: ⁊ hoc quidẽ bene segr̃ si cũ dicit mã pmixta nõ enti esse negationẽ. Ita q cuz dicit nõ ens negeẽ absolute ens ⁊ nihil relinquat: quia tũc illud nõ ens in mã nõ relinquit aliquam potẽtiã bitualẽ ad formã sic facit priuatio: ⁊ tũc nõ hret mã nisi potẽtiã ꝓpriã que est alicui ꝓpoñtiũ cũ forma. sz hoc nõ est vm: qz cũ dicit mã nõ ens ñ ens ẽ priuatiuũ: ⁊ ideo priuatio relingt formalẽ aptitudinẽ ad formã: ⁊ ita lz sit vna nũero cũ materia nõ tñ est vna ⁊ eadẽ potẽtialr sed addit supra potẽtiã que materia põt esse sbũm forme. potentiã bitualẽ ꝓ qđ altera est specie a mã ⁊ potentia. altera a potẽtia materie. plimũ g̃ differt dicere mixtã priuatiõi eẽ vnã nũero ⁊ dicere ipam esse vnã potentia ⁊ vtute. Nos. n. dicim⁹ mãz ⁊ priuatiõem eẽ alterã sz potẽtiã ⁊ vtutẽ lz nũero sit vna. ¶ Hra ãt materie ⁊ priuatiõis cognoscit in hoc q mã de se hz esse ⁊ q nõ eẽ accidit ei ex priuatiõe inq̃tũ est imixta priuationi. priuatio ãt inq̃tũ priuatio de se vel ꝑ se nõ est eo qđ de se hz nõ eẽ: qz tñ dicit nõ esse ẽt priuatio aptitudinẽ in sbõ relingt. tñ nomẽ iponit ei inq̃tũ dicit nõ esse actu: ⁊ ideo de se hz nõ esse. Et tñ in q̃tũ relingt aptitudinẽ ẽ pricipiũ sic sepe diximꝰ.

Tex. ⁊ cõ. lxxx. ¶ Sũt ãt gdã aliter dicentes qz dicũt id qđ nõ est eẽ mãm ⁊ nõ mixtã priuationi sz in qua ẽ negatio vlis ⁊ totalis ipsius forme. Et iõ dñt ipam eẽ magnũ ⁊ puũ ⁊ hoc triplr. Dicũt. n. mãm eẽ aut eq̃liter magnũ ⁊ puum ⁊ ita q mã ẽ ⁊ vnũ ⁊ aliud. aut vtrũq̃ simul. aut vtrũq̃ diuisim ⁊ seorsũ. ⁊ vnũ dñt eẽ forma. Et iõ qđ dicũt duo que sũt mãlia ⁊ neutrũ eẽ priuatio sz vtrũq̃ sine mixtura priuatiõis est. Et iõ lz vtrũq̃ dicant eẽ pncipia tñ trinitas quã ipsi ponũt hz aliũ modũ penitus a trinitate pncipioꝝ quã posuimꝰ: qz lz quidã eoꝝ puenerint ꝓcordãdo nobiscũ ad hoc q vnã dicãt esse nãm subiectã tñ dñt q illa nã vna est nõ nũero tñ sz potẽtia ⁊ virtute ⁊ specie qđ nos non dicimꝰ. Et si qs eoꝝ dixerit mãm nõ eẽ vnũ sz duo sic plato qui dixit magnũ ⁊ puũ. tñ ipse facit ista duo vnã subiectã nãm potẽtia ⁊ spẽ. Jõ qz ñ ponit ꝓpatiõez ⁊ iõ despexit ⁊ noluit ponẽ ꝑria formalia: qz lz poneret formaz tñ alterũ ꝑrioꝝ qđ est ꝓpatio despexit ponere: qz nõ vidit q̃lr materie miscẽ. Jn oi ãt generabiliũ nã subiecta mixta est priuatio ⁊ cuiꝰ materie nõ ẽ priuatio mixta illud ñ hz mãm. dr a multis auctibꝰ. ꝓpter qđ fm hñt modũ corpa celestia mlti materiã dñt ñ hre. Cõ. lxxxi. Et cõ. lxxix ¶ Hec. n. priuatio mixta materie facẽ ipsa trãsmutari ad inuicem ⁊ eẽ generabilia ⁊ corruptibilia.

¶ Altera ãt dra materie ⁊ priuatiõis est: qz materia q̃ ẽ nã subiecta cã ẽ ꝓpositi cũ forma ⁊ eoꝝ q̃ fiunt sic mr filioꝝ est cã eo q ministrat eis sbãz q̃ substãt. Sz priuatio q̃ ẽ altera ps ꝑrietatis multoticns imaginabit potiꝰ eẽ ad maleficiũ ⁊ dstructõez eoꝝ q̃ fiũt. si aliqs ꝓtẽdit itellectuz i eã i q̃tũ ẽ priuatio distincta a materia: qz tũc vr ipsa cã eẽ q̃re entia corũpũt ⁊ ñ sũt neq̃ pmanẽt. Cũ. n. inest priuatio sz actũ ꝓpat eẽ generabiliũ. Et si qs ispicit eã ꝓput ipa ꝓportat i noie quãdã negatiõem potiꝰ vr eẽ destructiua sbe generabiliũ quã sit pricipiũ naturale eoꝝ q̃ fiũt. Et hec fuit ẽt cã q̃re latuit ãtiquos q ꝓpatio sit vnũ ꝓncipioꝝ: qz. s. ꝓtẽderũt itellectũ i eã fm q est negatio q̃dã ⁊ nõ ꝓput relingt aptitudinẽ i sbõ. vñ dicebãt ipam nõ eẽ penũ ⁊ eẽ exoe qđ ẽ i natura ꝓpter pmenidis rõnẽ quã supra exposuimꝰ.

Tex. ⁊ cõ. lxxxi ¶ Nos ãt aliaz dram adhuc ponimꝰ materie ⁊ priuatõis. Cũ. n. forma sit qđdã dinũ et optimũ et appetibile dicimꝰ q priuatio est ꝑria ei ⁊ nõ materia: sed materia ꝑ hoc qđ est imixta priuationi nata est appetere ipam formã q̃ est dinũ ⁊ optimũ. Si. n. ñ eẽt priuatio i materia ñ eẽt nata appetere formam. ¶ Hoc autem sic ꝓbatur aut appetit ipsam fm q ẽ informata forma ⁊ exñs

in actu aut ſm q̄ eſt ea res forma. Si aūt dicat q̄ appetit eā ſm q̄ eſt informata p formā t exiſtēs in actu. aut ergo ſm q̄ eſt in forma eadem quā appetit aut in forma diuerſa t ꝓria illi. Si vo appetit eā ſm q̄ eſt in forma eadē illi quā appetit hoc eſſe nō pōt: q̄ nihil appetit hoc qđ hz ſz potius appetit vt ſaluet in illo. Eſt aūt appetitus materie nō vt ſaluetur ſz potius vt tranſmutet in id qđ appetit. ꝓterea ſi materia appetit formā p formā eandē quā appetit. g̊ forma magis appetit: q̄ ꝓpter qđ aliqd ē tale illud eſt magis tale. ergo forma appeteret ſe ipaz qđ eſt incōueniēs. Si āt appetit eā ſm q̄ eſt in cōtraria ſiue in diuerſa qđ idē eſt: eo q̄ diuerſitas cāt a ꝓtrietate: tūc iterū ꝓria forma magis appetit eam g̊ cū ꝓria deſtruātur p ꝓriū ꝓtingeret q̄ aliqd appeteret ſuā deſtructōem t hoc ꝓcipue accidit platonicis qui dicebāt māz eſſe iformatā t nihil in ſe habere ꝑfectiōis. vñ cū neq̄ ipſa eadē ſpēs vel forma appetat ſe cum ſui non indigeat. neq̄ ꝓria ſpēs appetat ꝓriā eo q̄ ſe inuicē ꝓtria corrūpant. oz q̄ inter hoc ſit appetitus materie ꝓpter priuatiōem ūmixtā ſibi. Et ideo veriſſime dictū eſt q̄ nihil appetit aliđ niſi per ſilitudinē icōpletā quā hz ad ipm: t iō appetit ꝓpleri per trāſmutatiōem ad ipm qđ appetit licet. n. appetat ſaluari ens cōpletū: tñ appetit⁹ trāſmutatiōis nō eſt niſi incōpleti. Et iō talis appetit⁹ eſt materie p mixturā priuatiōis cū ipſa forme habet inchoationē ad quam trāſmutari deſiderat.

¶ Si aūt obijciens aliqs dicat q̄ illud incōueniens qđ dictū eſt de hoc q̄ ꝓriū appetit ꝓriuz videt ſequi t priuatiōe. ſi. n. materia p priuatiōem deſiderat formaz tūc ſm ꝑhita priuatio magis deſiderat. cū g̊ ꝓria ſit priuatio forme ꝓriū deſiderabit ꝓriuz t ita videt deſiderare ſui ipius corruptiōez. ¶ Dicimus ad hoc q̄ nō ſequit. Nos enīz ſupra oñdimus q̄ priuatio vno mō eſt ꝓriū t ſm hoc eſt ꝑuatio actus t forme. ſed alio mō eſt aptitudo in ſubiecto relicta ad formā t ſic principiat motū ī materia t hoc mō eſt appetitus t đſiderij cā. hec aūt oia facile ſciūtur p añcedētia. ¶ Dicimus g̊ ſm ea que hita ſūt q̄ materia deſiderat formā ſicut feia maſculū t ſicut turpe bonū. nō. n. eſt materia ex ſe habēs turpitudinē ſed ex priuatiōe ſibi pmixta: t ſic accidit ei turpitudo t ipfectio feie per id qđ non eſt aliquid de eēntia materie t hec eſt priuatio.

¶ Ca. xviij. t eſt diſgreſſio declarās dubitabilia đ appetitu materie t priuationis rōib⁹ t noib⁹ forme

Et āt hic locus dubitationis de hoc qđ dictū eſt materiā appetere formā. Cū eni appetitus vl đſideriū ſint aiatoꝝ aīa ſenſibili vel rōnabili et materia nō ſit huiuſ aiatuz videbit forte alicui materiā nō habeꝛ appetitū. ¶ Ad huc cū materia duplex ſit ſpecie ſm q̄ eſt mixta ſibi priuatio t priuatio videat eē cā maleficij: videbitur forte priuatio nō eſſe cā deſiderij vel appetitus materie. ¶ Adhuc q̄rit vtrū forma deſideret materiā qm̄ nō eſt niſi in materia t ita cū oia deſiderēt eſſe: videbitur forte t forma deſiderare eſſe in materia. ¶ Adhuc āt cū priuatio p ſe nō ſit ſicut dictū eſt t q̄ per ſe nō eſt neq̄ principiū neq̄ cā deſiderij eſt. videbit forte priuatio nō eſſe vnū principioꝝ neq̄ cā deſiderij in materia. ¶ Adhuc āt querit vtruz priuatio per ſe ſit principium. videtur. n. hoc ex hoc q̄ ipſa eſt alterū ꝓrioꝝ. Et iō ſicut forma p ſe principiū eſt ita t priuatio. g̊ vr falſū eē qcquid dictum eſt de hoc q̄ ipſa eſt vnū numero cū materia t non ſine ipſa licet ſpecie differat ab ipſa. ¶ Adhuc aūt ſic materia generabiliū nō ſepatur a priuatiōe ita ñ ſepat a forma: g̊ ſicut materia eſt vnū nūero cū priuatiōe ita eſt vnū nūero cū forma: g̊ principia non ſūt duo nūero ſz vnū t tria ſm ſpēz t vtutē ſiue potentiā. ¶ Amplius qđē q̄ forma dicta eſt eē diuinū t optimū t appetibile cū ſufficere videat vnum noiuz iſtoꝝ. ¶ Adhuc āt noiat forma t ſpēs t rō t ydea t padigma t imago. t q̄rit dña noium iſtorū. ¶ Adhuc āt cū ipſa ſit diuinū t optimū t ī vitate appetibile nō videt eē puerſus appetit⁹ i ipam g̊ ex materia nō ꝓuenit error nec ex appetitu eius quē cauſat priuatio in ipſa nec ex forma ꝓuenit: g̊ videt q̄ nulla ſit cā erroris t puerſitatis in natura. vnde ergo prouenit error t peruerſitas. Cōſtat. n. q̄ nō ꝓuenit ex prima cā: q̄ illa eſt cā ordinis i oibus t boni t ea q̄ ſūt ab ipſa nō pticipāt niſi bonū t ordinē. Cō. lxxxi. ¶ Ad oia hoc non eſt difficile ſoluere ſed de primo minus pfectaz auerrois dat ſolutiōem dicens q̄ duplex eſt appetitus. ſ. naturalis ſicut in plātis: t aialis ſicut in aialibus. Et q̄ appetituſ materie ſit naturalis hoc. n. nō ſufficit q̄ t plāte ptē hñt aie materia āt nullā. ¶ Adhuc autē plātarū appetitus nō eſt ad hoc q̄ trāſmutentur ad formā quādā ſz potius vt ꝓſeruētur i ſpecie in qua ſunt: ſed materie appetitus eſt vt tranſmutet in formā quā nō hz ſm actū. Dicēdum igit eſt q̄ omne mobile vt a primo motore mouet a cauſa prima que per intellectū mouet. Et intendit per motū moueri in aliquid qđ eſt eſſe diuinum per moduz per quē pōt aliquo modo aſſimilari. Et ideo appetitus intellectualis eſt quo appetit materia ſimilari ꝑmo i eē dino. Sz appetit⁹ ille cū dr eē materie duplex ē locutio. ꝑt. n. materie eē ſic ſbi t hoc mō mā ñ hz appetitū. t ꝑt eſſe ſic moti a motore qui habet appetitū a quo procedens motus eſt act⁹ mobilis t ſic materia hz appetitū t hoc mō ꝓordinat ſibi finem in quē directe mouet: q̄ hoc mō dictū eſt ab

Arg. q opus nature opus est intelligētie. ¶ Cuz enī mā iā habeat inchoatiōem eē diuini in seipa recipiēs actū motoris desiderat ꝓformari plenº ꝯtū est ipossibile primo z qz nō pōt nisi per motū iō desiderat trāsmutari. q āt dicit ꝓuatio cā eē maleficij z nō desiderij dicēdū q hoc fefellit platonē vt diceret priuatiōem nō esse principiū z nō esse cām desiderij. ꝓtendebat. n. plato intellectū in priuationem fm q priuatio est z non in hoc qđ relinqt in sbo. Et cū ipsa fm hoc q priuatio est priuet formā z sic cā nō esse credebat ipse q magis impediret eē z generatiōem quā esset principiū ad esse z generatiōez si āt ꝓfisset intellectū subtiliter recolligēdo ea omia que sūt priuatiōis inuenisset q per aptitudinē formalē quā in sbō relinquit cā esse desiderij z trāsmutatiōis materie. ¶ Licet aūt sic dicat q materia ō sideret formā z cā desiderij sit priuatio tñ absurde dicit forma appetere mām vel esse in mā: qz forma in se eēntia quedā est simplex z diuina z optima z per esse q hz in mā efficit mālis z corruptibil' z iō si appeteret hoc appeteret ignobiliozi se ipam. ¶ Adhuc aūt nō est desideriū nisi ad duo. s. vt cō tinuet esse z hoc est desideriū rei pfecte z vt trāsmutatio fiat ad esse z hoc est ōsideriū rei impfecte. neutrū aūt hoz forme pōt cōuenire sicut p se pz qz ꝓtinuari nō desiderat nisi q indiget ꝓtinuatione. hoc aūt est corruptibile per seipm z hec nō est forma q nō nisi p accīs est corruptibilis z nō p suā eēntiā. ¶ Nō āt trāsmutet ipsa non desiderat: qz nūquā trāsmutat: sed transmutatio impfecti est ad ipam. ¶ Licet etiā priuatio dicta sit p se nō eē nō tñ est dictū ipam nihil esse. Cū. n. dicit p se nō eē intelligit ita q ō se hēat nō esse. sz ex eo q relinquit i sbō hz esse fm qd z quo ad hoc est principiū z cā desiderij sicut nos supza explanauim⁹. ¶ Ad hoc āt q queriť qualr z quādo ipsa dicat vnū numero cū mā sepius supza est assignata rō pfecta. nulla. n. cā but⁹ est alia nisi qz cū principiū motus sit duplex. s. ex quo est motus z in qđ. ex quo āt sicut mā z sicut priuatio nō pōt esse mā ex qua sit mot⁹: nisi sit mixta priuationi. p quā efficit sbūm motus. qz nisi bº eēt destrueret mot⁹ pp hoc q non eēt ibi aliqd ens fluens de potētia ad actū z iō mā est vnū numero principiū motus cū priuatiōe nec sine ipsa nūquā principiū esse possz. Est tñ potētia z specie a priuatiōe differēs qm alia est rō subiecti z alia forme q ē in sbō. ¶ Nō āt qdā dixerūt z scripserūt de hoc. s. q ideo dicit vna numero cū priuatione: qz priuatio fm nihil addit ei: abusio est z falsū. qz fm q priuatio ēt specie nō differt a mā. ¶ Aliud āt est de forma qz illa p se hz rōez principij cū ipsa sit i quam dirigit itētio mouētis z appetit⁹ māe q mixta ē priuatiōi z nō ꝓfert materie rōne principij ad motū z hoc mō mā est vnū numero principiū cū priuatiōe z ñ vna nūero eēntia. Et qz sūt due eēntie iō ē vtri/usqz rō z vt⁹ sine potētia diuisa. Noia āt forme varia sūt i cōi fz duos modos. s. fz q ipsa ē finis mot⁹ z fm q ipsa ē dās eē rei formate. Scōz q. n. ipsa est finis motus sic dicta est eē diuinū z optimū z appetibile. fm āt q est dās eē sic hz alia noia. Diuersificāt āt noia prima fm intentiōez eius qđ mouet ad ipam. pōt. n. forma accipi fm qđ est finis itētionis. fm qđ est finis appetitus p intentiōem directi z si qđē ipsa est finis itentiōis hoc est duplr. s. fz relatiōem ad primā cām cui in eē quodāmō se assimilat ꝯtū pōt z sic est diuinū. Et fm q ē finis motus absolute sic dicit esse optimū qz bonū est p se finis eius qđ mouet ad ipm. Scōm āt q ꝙetat appetitū ipfecti sic ē appetibile qddā. forma āt dr eo q distinguit z informat informitatē materie. Et spēs fz q est dās eē z cognitiōem rei. Et rō fm q ab ea sumit ya rei diffinitio. ydea āt dr z paradigma z imago fm q ꝓcedit ab exēplari suo q hz in cā prima. Dis. n. forma q̄ p esse est in mā pius fuit in motore primo. ꝓpter qđ ēt ipse dicit a platone mūd⁹ arthecipus. ꝓpter qđ dictū boecij est verum cū dicit. Mūdū mēte gerēs pulcrū pulcherrim⁹ ipe. sibiq imagine formans. Si g° ꝓsidereť forma in exēplari pmo dicit ydea. Si āt ꝓsidereť rō forme ad quā ois forma sit i mā: illa dr padigma. Sicut. n. lignū sotularis ad calciū se hz q ad ipm fit ois calciūs ita se hz rō forme ad formas q̄ sūt in mā. Et iō in ista rōe dr forma padigma. Imago āt dr illa q̄ tradu cta est in mām q imitat illā vt dicit boec⁹ z sic patz rō noium. Cā aūt puersitatis in nā z errozis i motibus ꝓportionalr est vna z eadē z nō est effectiua sicut z error nō est res effecta sed est defectiua. s. corruptio vel ipedimētū alicuius principioz. q̄ exigūt ad hoc q res fiat. puenit āt hoc ex longe distare a prima cā. q̄. n. lōge distāt plus hñt potētie z facilº ipediūt ab effectu z de his diccemus i libro sequēti huius scientie. Ca. xviij. de hoc q mā est ingenita z incorruptibilis z priuatio corruptibil' z determinatione primi libri. Tex. z cō. lxxxij.

Et āt adhuc vna dra priuatiōis z materie. qz in motu mā nō corrūpit neqz generat. sz priuatio p se corrumpit in ipa z iō mā mixta priuationi: priuatio dr generari z corrūpi z mā nō generari neqz corrūpi. mā. n. fm id qđ est in aliquo vt in subiecto est corrūpitur qz id q ē in ipsa. s. priuatio per se corrūpitur eo modo quo supra diximus. Sed tamen potētia materie q̄ est potētia sbi nō corrūpit: qz hoc mō manet z sub priuatione z sub forma. Et ideo necesse est materiaz esse

et incorruptibilē ⁊ ingenitā. ¶ Si.n. generari de tur tūc oz ſm p̄dicta documēta q̄ generationi qua generat materia aliquid ſubijciat. Qđ aūt ſubijcit generationi materie prius eſt generatione cum ſit principiū eius: ſed ſ̄m primū generationis eſt mā ergo mā ē ante generatiōez materie: qđ eſt incōue niēs: ergo mā p generatiōem nō cepit eſſe: g̃ ipa ē ingenita. ¶ Eſt āt ⁊ incorruptibilis: q̄ ſi corrūpit oz q̄ in aliqd et nō in nihil ſm nām corrūpat. omne āt qđ corrūpit reſoluit vltimo in māz. In qđ āt vltimū corruptibile reſoluit illud nō reſoluit ad ali ud: g̃ illud manet: ergo mā manet poſtq̄ corrupta eſt ⁊ hoc eſt incōueniēs: ergo mā eſt incorruptibil̄ p ſe: ergo qđ corrūpit in mā eſt priuatio et ipa manet incorrupta: et cū mā acquirit formā aliā acquirit tūc priuatiōem ad formā aliaz: ⁊ hec eſt cā corruptiōis in ipſa: ⁊ ſic ſp mā ꝓpter pmixtōem ſui cū priuatio ne trāſmutabil̄ ē ſm formas. Tex. ⁊ cō. lxxxiij. ¶ Quia aūt nos mō ſufficiēter locuti ſum⁹ de p̄n cipio q̄ eſt mā et de priuatione iō debemus loq̄ de principio qđ dicit ſm ſp̄em ⁊ formā. Nos āt non habemus hic ingrere vtruz ſp̄es ſit vnius generis vel diuerſoꝝ: q̄ hoc bz in methaphiſica ingri vbi diuidētur ſp̄es in ſepatas ⁊ nō ſepatas. vnde vtruz ſp̄es ſit vna vel plures ⁊ quot ſint ſepate forme op⁹ eſt determinare per certitudinē in prima phia. Ponatur ergo in illud tempus quo loquemur de p̄ ma phia: ſed de phicis ſp̄b⁹ que corruptibiles ſūt ſm eſſe qđ bñt in mā phica loq̄mur in ſequēti lib⁹ cū demōſtrabimus ea q̄ poſterius ſunt in ſcia iſta.

Cō. lxxxiij. ¶ Sciaſ. n. q̄ ꝓpoſitū eſt ꝓpoſituz ex mā ⁊ forma accipit phicus a methaphiſico ſicut bene dicit auicenna ⁊ tñ reꝓhendit eū de hoc auer roym. eū ſua reꝓhenſio nō careat reꝓhenſiōe. Cō poſitio enī dupliciter conſideraī. ſ. in his que cōpo nūt q̄ ſunt tñ per ſuas eēntias principia cōpoſiti ⁊ hoc ꝓſiderat methaphiſicus q ꝓſiderat formā ⁊ nu merū ſm q̄ ſunt principia ſubſtantie, et hoc modo dicit auicenna q̄ phicus a methaphiſico accipit cō poſitū eſſe ꝓpoſitū ex forma ⁊ materia. p̄ñt aūt prin cipia cōpoſiti accipi eo mō quo veniūt ad ꝓpoſiti onē que eſt in fieri ⁊ generari cōpoſitū. Et hoc mō ꝓpōnis ſunt principia per motū principia cōpoſiti ⁊ cū cōpoſito talis non fiat niſi per motū cōſideret phicus hoc modo principia compoſitiōis nō acci piens ea a methaphiſico: ⁊ ideo auicēna nō eſt re prehenſibilis qui primo modo dixit phicū accipe principia compoſiti a primo philoſopho.

Cō. lxxxiij. ¶ Eſt autem ⁊ alia reꝓhenſio qua reꝓhendit auerroym auicēnam minus congrua Dicit enī auicenna verum cum dicit non idem eſſe queſitum in aliqua ſcia ⁊ ſuppoſitum. Deū autem et ſubſtātias ſiue formas ſeparatas eſſe queſitas in prima phia. Et ideo non vere ſuppoſitas in ipſa ⁊ ideo non eſſe ſubiectum prime phie q̄ neſcio qua re reꝓhendit auerroym cū ipſum ſit neceſſarium qđ dicit auicenna. Scim⁹ enī qm̄ ens eſt ſubiectuz prime phie: et diones ⁊ paſſiones entis eſſe que in prima phia tractantur. ſ. per ſe et per accñs et p̄ po tentiā ⁊ actum ⁊ vnū ⁊ multa ⁊ ſepatuz et non ſepa ratū. Et cū ſepatū ſit ōria et paſſio entis non poteſt eſſe ſb̄m. et cū dicit q̄ methaphiſicus eſt de ſepat̄ nō intelligit hoc modo de ſepatis ſicut intelligētie ſunt ſeparate ſed intelligit de his que ſeparata ſūt per diffinitiōem ⁊ eſſe. hec aūt ſunt que in quidita tibus ſimplicibus conſiderantur. ſicut diximus in iſtius libri ꝓemio. ſz q̄ de his in ſcia diuina ſpecu labimur hic dimittāt̄. forme.n. quas hic tractabi mus erūt in diffinitiōibus ſuis ꝓcipiētes mām pri uationi mixtam ⁊ ideo corruptibiles vt diximus.

Tex. ⁊ cō. lxxxiij. ¶ Oſtēdim⁹ g̃ q̄ principia ſūt: ⁊ dixim⁹ quot ſūt ſpecie ⁊ potētia: ⁊ que ſūt nu mero. ſz q̄ illa ſūt principia mot⁹ ⁊ mobilis potius quā entis phici iō iterū ordinem⁹ aliud libri prin cipiū ī quo loq̄mur de his q̄ ſūt p̄ncipia ent̄ phici ¶ Incipit ſc̄us liber phicoꝝ. Tractat⁹ prim⁹ de natura. cap̄lm primū. ⁊ eſt diſgreſſio declarās q̄ ſit liberi intētio: ⁊ quis dicendoꝝ ordo: ⁊ qualiter hic intendaī de natura.

C Um nos ī toto hoc negocio qđ d̄ phico anditu intitulaī intēdamus ſcrutari de principijs ⁊ cāis ⁊ elemētis phicoꝝ corpuz ſicut a principio libri dictum eſt: et nos iam in p̄ce denti libro expediuerimus nos de principijs mo bilis ſm qđ eſt mobile exiens de potentia ad actū oportet nos hic loqui de natura ⁊ cāis naturalib⁹ antequā nos loq̄mur de motu et ꝓſequētib⁹ motuz qm̄ natura principiū itrinſecū eſt oīuz eoꝝ que na turalia ſunt ⁊ cōuenit cum phicis principijs in hoc q̄ ipa eſt principiū motus in re mobili. Tractādū autē prius erit de natura anteq̄ tractem⁹ de cauſis quia natura ambit plures cauſas. Continet enim tam materialem quam formalem ⁊ ideo oportet ip ſam primo deſcribere ⁊ poſtea de cauſis agere ſigil latim. licet enīz cauſa ⁊ principiū in deſcriptiōe na ture poñāt̄ tamē cauſa et principiū ſm ſpecialem itentiōem ſuā nō deſcribit eam. Et de cāis ſm qđ dam phicum genus cārum agit phicus et non ſm cōem intentionem generalē ſm quā primus phūs de cāis conſiderat: et ideo tractatus de natura p̄ce det tractatū de cāis phicis de quibus ſolis ſpecu latur naturalis. ¶ Luz aūt natura multipliciter ſit dicta ſicut infra oñdemus: nos non agemus hic d̄ nā niſi q̄ eſt principiuz motus actiue vel paſſiue in

re mobili ⁊ ſolam illius nature multiplicitatē infra determinabim⁹ omnē aliā nature diuerſitatē reſeruantes vſq; ad ſciaz diuinā. in cuius quinto libro largius naturā ꝓſiderabimus:⁊ largius per plura diuidem⁹.hoc ſolū autē hic dicim⁹:q; cū boeti⁹ dicat naturā quattuor modis dici:nos nō intēdim⁹ niſi de nā que vno iſtoz dicit quattuor modoz. ¶ Sicut.n.boeti⁹ dicit cōmuniſſime natura dicit ſm q; eſt earū rerū q̄ cū ſint quoquo mō intellectu capi pñt. In hac enī diffinitiōe nature ⁊ accidētia ⁊ ſbe ꝓtinent.hec.n.oia intellectu capi pñt. Additur autē eſt quoquo mō:qm deus ⁊ mā prima integre pfectoq; itellectu itelligi nō pñt:aliquo tn̄ modo intelligūtur:qz priuatione ceteroz capiūtur. Iccirco vero dictū eſt que cū ſint qm ⁊ ipm nihil ſignificat aliquid:ſed nō naturā:neq; enī q; ſit aliqd:ſz potius non eſſe ſignificat.hoc autem mō natura dicit de oībus reb⁹. Si autē ſtricti⁹ ſumat nā vt de ſolis ſubſtātijs dicat:talē dat boeti⁹ diffinitiōez nature q; natura eſt.vl q; facere vel q; pati poſſit. pati qdē ac facere pñt tā coꝛpales quā icoꝛpales ſbe:vt coꝛpora ⁊ aīe. Aīa enī in coꝛpe ⁊ a coꝛpe ⁊ facit ⁊ patit.faciūt vo tātū deus ⁊ cetera dīna. Si aūt nature nomē ſpālius accipiat:erit nā ꝓueniēs coꝛpibus q̄ eſt in eis principiū ⁊ cā motus ꝑ ſe ⁊ nō ſm accīs ſic infra oñdemus. ¶ Quarto etiā mō dicit nā ſpecifica dīa qua vnā rē nature dicim⁹ differre ab alia ⁊ dicimus q; alia eſt natura argēti:⁊ alia auri:⁊ alia āgeli:⁊ alia aīe. ¶ Cū ſic ergo nā multiplr dicat i tendimus hic loqui de nā ſm tertiā ſignificationez ipſius. In illo enī mō principiū eſt mot⁹ phici coꝛporis.⁊ nos vt ſepe diximus hic intēdim⁹ de principijs mot⁹ phici. Ponem⁹ igit nraz ſup b⁹ iueſtigatiōez qd ſit in phicis coꝛpibus qō natura vocat. ¶ Cap.ii. Qualiter differunt naturalia ab his q̄ fiunt ab alijs cauſis. Tex.⁊ cō.i.

Icamus igit q; oia que ſūt vel fiūt quedā
o ſūt a nā et quedā fiunt ꝓpter alias cās.

A nā autē fiunt oia aīalia et ptes aīaliuz ⁊ plante cū partibus ſuis:⁊ materialia:⁊ coꝛpa ſimplicia que vocātur elemēta:et ſūt tria.ſ.ignis et aer ⁊ aqua.hec enī et hmōi que ſūt ſilia iſtis dicim⁹ eē ⁊ fieri a natura. ¶ Oia aūt talia vident ſtatim hre dīam ad ea que nō ſūt a natura:in hoc q; oia hnt quādā virtutē in ſeipſis ſiue vim que eſt principiū motus ⁊ ſtat⁹ ſiue qetis.aut ſm locū:aut ſz augmētum ⁊ detrimētū:aut ſm alteratiōem:aut ſm plures mot⁹ ſimul. Tex.⁊ cō.ii. ¶ Sūt aūt nō naturalia a quibus iſta differūt multiplicia. Quedā.n. nullū hnt principiū motus aut quietis alicui⁹ in ſe ipſis q; in ſuo noīe imporꝛet. Sūt āt oia talia artis apotelcſmata ſiue opata:vt lectus ⁊ idumētū:⁊ q̄cunq; talia ſūt alterius generis a nālibus exiſtētia que noīe ſuo i quodā alio genere ꝓdicamēti ponūtur quā ſint ex noīe materie vel foꝛme nālis q̄ eſt in ipſis.ſicut lectus eſt in genere figure cuiuſdā:⁊ domus:⁊ cetera q̄ ſūt arte iciſiōis ⁊ edificatiue. Nullū enī taliū ſm ſuū nomen hz aliquē modū motus inatū. lectus.n.nō deſcēdit deoꝛſū neq; quieſcit deoꝛſum inquātū lectus eſt:ſed inquātū lecto accidit lignū eē.qō qz plus terre eſt iō motū et quietē terre ſequēs deſcendit ⁊ quieſcit deoꝛſū. ¶ Sūt autē q̄dam nāliū hntia motuz nō a principio qō eſt natura ⁊ ille motus eſt duobus modis. Aut enī vniſoꝛmis.aut nō vniſoꝛmis.⁊ ſiquidē eſt non vniſoꝛmis ⁊ a principio intrinſeco:ipſe erit vel ab aīa ſenſibili mouēte:aut a volūtate rōnalis ⁊ intellectual⁹ ſbe.ſic ſūt mot⁹ ꝓceſſiui multiſoꝛmes in aīalib⁹ ⁊ ad multa loca ante vel retro ⁊ ſurſum ⁊ deoꝛſū ⁊ a dextris ⁊ a ſiniſtris. ¶ Sūt aūt tales etiaz mot⁹ alteratiōis in ōſideriis ⁊ triſticijs ⁊ gaudijs ⁊ delectatiōibus aīalīū aliq̄ñ. ¶ Iſtud aūt principiū diuerſi motus in aīalibus in geneꝛ duplex eſt.aut enī eſt liberū. aut a natura quaſi ex actu ⁊ in actuz. Liberū quidē eſt qō in ſe ſui cauſa eſt in agēdo et non agendo.ſicut ſunt motus liberi arbitrij ⁊ volūtatis rationabilis. Ex actuz autē a natura eſt qō in ſe nō habet aliqd luminis intelligētie qō ipſū frenet quo minus omnes nature impetus expleat.ſicut ſunt deſideria et motus bꝛutoꝛuz.non enī auertunt a motibus ſuis niſi coacta timoꝛe verberū. ¶ Si aūt eſt mot⁹ vniſoꝛmis.aut eſt vnic⁹ ⁊ cōtinuus.aut nec vnic⁹ eſt illi⁹ principij neq; cōtinuus. ¶ Si autē eſt vnic⁹ ⁊ cōtinuus erit ipſe ſm pīpatheticoz ſapientiā mot⁹ itelligentie i mobili qō eſt celū:qui vnic⁹ qdē ⁊ nō interrupt⁹ eſt:qz eſt mot⁹ ſapiētis:qui motu vniſoꝛmi et perpetuo conſequitur ſimilitudinē cauſe ſue prime in cauſando:et ideo celi motus non dicitur nature motus ſed intelligentie:quia ſi eſſet nature motus celum in loco ſuo non moueretur eo q; nullum naturalium coꝛpoꝛum mouet in loco ſuo ſed potius cum eſt extra ipm mouetur ad ipm ⁊ quieſcit i ipo huius autem in libꝛo de celo ⁊ mundo habemus oſtendere rōnes plures ⁊ perſpectas. Si aūt eſt qdem vniſoꝛmis nec tamen vnicus nec ꝓpetuus tūc abſq; dubio eſt ab aīa.et hoc dupliciter.aut enī eſt cum cognitione:aut ſine cognitione. Et ſiquidem cum cognitione tunc eſt ſicut motus aīalium oꝛdinatus ad generationē:quia in illo mouet et vegetabilis ⁊ ſenſibilis:⁊ iō oia aīalia eadem in ſpecie eodem mō coeunt:⁊ eodē modo generāt:⁊ eodē mō faciūt caſas: niſi opent ab itellectu practico quēad modū boies.vñ lz aīa ſenſibilis ad viſa vel imaginata moueat tn̄ in nālibus vno modo mouet ſicut

in fame ⁊ siti ⁊ generatōe ⁊ oībus ad illa ordinatis Nōlibet enī illoꝝ operū ⁊ sensibili ⁊ vegetabili perficitur. vel si sola sensibili perficitur tunc primo mouens ⁊ instigans est vegetabil'. Et ideo vna irūdo sicut alia facit nidum: quia licet imaginatio moueat ad facere nidum: nō tñ mouet fm diuersitatē imaginatarū spērū sz ex vna imagine quā natura ingerit que est aptitudo loci ad ouā fouenda ⁊ cōseruāda. Et hac de causa vnus esurit sicut alius: qz lz cū sensu sit esuries tñ cibi attractiua ē vegetabilis. In oībus aūt his tanto est principiū motiuum magis vniforme quanto plus elongatū fuerit a cognitiōe vnde qñ principiū motus sine cognitione est tunc est vniforme omnino ⁊ nō cognoscit esse ab aia nisi qz est vnicū sed agit multa. sic aia vegetabilis nutrit ⁊ auget ⁊ generat ⁊ oia hec facit multiplici operē licet omnia operetur de necessitate sed non ꝓtinue. ¶ Nature aūt motus est vnicus ⁊ ex necessitate ⁊ sine cognitione: sicut igni naturale est calefacer̄. Dico aūt ex necessitate supposito principio qđ est natura ⁊ ñ simplr ⁊ semp. ¶ Ex his igit̄ patet q̄ naturalia differunt ab artificialibus: qz hñt principiū sui motus innatū qđ nō hñt artificialia. Differunt aūt a motibus aialiū: qz natura mouet īmediate ⁊ motū vnicū: sed aia motus multos et nō imediate sed mediātib⁹ qualitatibus corporis. Aia enī non mouet mēbra corporis nisi ꝑus laxetur calor i neruis ⁊ musculis motiuis. Et silr est de alijs qualitatibus corpis que exigūtur ad hoc q̄ corpus ab aia moueatur. ¶ Differt aūt a motu intelligētiarū: qz nā nō mouet corp⁹ in loco suo sicut facit itelligētia. ¶ Cap. iij. de diffinitione nature ⁊ q̄ sua diffinitio non est diffinitio sed assignatio manifestior q̄ sit suum nomen.

Cm aūt natura sit nomē dictū multiplr
c ⁊ cōueniat plurib⁹ p prius ⁊ posteri⁹ sicut nos infra oñsuri sumus. dabimus talem nature diffinitiōem que per prius ⁊ posterius omnibus his de qbus natura dicit̄ pōt applicari. hec aūt nō erit vere diffinitio sed erit assignatio ⁊ descriptio que maioris est manifestationis q̄ sit nomen quoniā si diffinitio esset oporteret q̄ nomē nature his de quibus dicitur eque ⁊ non per prius ⁊ posterius conueniret et hoc non est verum sicut patebit inferius. ¶ Dicam⁹ igit̄ ex p̄dictis q̄ exquo naturalia differunt ab artificialibus ⁊ violentis in hoc q̄ principiuz motus eoꝝ est intra. ⁊ ab aiatis i hoc q̄ natura est principium motus proximū. ⁊ ab accidentibus differūt per hoc q̄ ipsa est p̄cipium motus per se ⁊ non per accidens: quia natura est principium primuz alicuius ⁊ cā mouendi ⁊ quiescēdi in quo est per se ⁊ non fz accidens. Huius aūt diffinitionis explanatio est: quia cum natura sit etiam priuatio que quodammō principiat motuz fm q̄ est puia materie: sicut nos in precedēti libro explanauimus oportet q̄ natura ponat in genere principij. priuatio enim principiuz est ⁊ non causa fm veram cause rationē. ¶ Cum autez natura sit verissime forma: ⁊ forma vere sit causa ⁊ similiter materia oportet etiaz q̄ natura sit in genere cause: ⁊ ideo dictum est q̄ natura est principium ⁊ causa. ¶ Amplius cum natura sit de genere virtutis ⁊ potentie que semper sunt causa motus ⁊ transmutationis in aliud vl̄ ex alio oportet q̄ ⁊ natura sit causa ⁊ principium motus. ¶ Cum autē omnis motus sit de contrario in contrariuz: et q̄ de contrario mouetur ad contrarium: necessario quiescit aliquādo: ⁊ō natura non potest esse causa infiniti: sed quādoq̄ q̄es intercidit: ⁊ ⁊ō natura est cā ⁊ principiū mouēdi ⁊ quiescēdi. ¶ Quia vero vt dictū est natura nonoium principiū est: ideo dictuz est q̄ cā est ⁊ principiū alicuius. Et qz differt hoc principiū ab artificialibus ⁊ violētis in hoc q̄ ipz est intra cū artificialia moueant ab arte que est extra ipa: ⁊ eodē mō violēta: ideo dictū est q̄ est cā ⁊ principiū motus alicui⁹ ⁊ quietis etiaz eius. s. in quo est: et ita q̄ est intrinsecū sibi q̄ mouet. Quia aūt aia mouet sed nō ꝓxie qz licet aia vegetabilis moueat vno modo ⁊ q̄si ex necessitate tñ nō mouet proxime sed per qualitates primas: ⁊ est aia quidem mouens id in quo est nō ꝓxime. natura aūt est mouens ꝓximū: ⁊ō adduz est q̄ est mouens primū: hoc est ꝓximū ex pte mobilis lz nō semp sit primū ita q̄ ante ipm nō sit mouens aliud. Bouēs enī ante qđ nō est aliud: nō est natura: vt pypatheticis placuit: sed intelligentia ordinis superioris ⁊ primi: vel cā prima. ¶ Hoc autez qđ additū est per se ⁊ non fm accidens: ideo dictum est vt intelligatur mouens illud eēntiale motui: ⁊ motus eēntialis mobili. vñ qz natura mouet motu qui est eēntialis dictū est p se. sicut calidi motus est calefacere: ⁊ semiuis motus est pululare vel germinare. Et qz motus etiā eēntialis dz ieſſe mobili a natura: ⁊ō additū est ⁊ nō fm accñs. Dico. n. mobili ieſſe motuz fm accñs: qui est silis motui q⁹ medicus dicit̄ sanari cū ipse medicus sanat seipm Non enim sanatur inquantum habet medicinam in habitu ⁊ est medicus: sed potius inquantum est egrotus. Et ⁊ō sanari accidit medico inquātuz est medicus: lz ipse medic⁹ agat in se sanitatē: qđ p hoc oñditur: qz aliqñ diuiduntur medicus et sanus: et vnus est operās et mouēs fm medicinā: alter āt sanatus ex egrotatione. silr oz eē opus nature tale q̄ sit eēntiale virtuti que natura est ⁊ dicit̄ ⁊ nō sit accidētale ſbō virtutis eiusdem. ¶ Patet igit̄ ex pre-

dictis q̄ nullū artificialiū operū principiū sue factionis hz i se nisi p accns. sicut dixim⁹ de medico q sanat seipm fm medicinā quā hz in seipo: sz oia artificialia ab alijs q̄z ab eēntialibus principijs accipiunt vtutē factōnis sue: z accipiūt eā ab exteriori nisi hoc contingat p accns vt diximus. sicut domus et alia quecūq; manu iciduntr vel fabricantr. Et si q̄dā artificialiū vtutē talē hnt in seipis: hāc tñ non hnt fm seipa eēntialr sed accntalr. sicut illa q̄ formā artis inducūt in seipa qñ cōtingit idē esse artificē z artificiatū: vt diximus de medico q sanat seipm. De scriptio igit nāe erit illa q̄ dicta ē. ¶ Oportet autē itelligere qm nāe diffinitio a qbusdā reprehēdit in iuste pp q̄ttuor. quoz vnū est qđ dicūt q̄ nā ē dām ad aliquid z cū respectu. vnūq; dq̄z aūt prius est i se z consideratū q̄z ad aliud cōpatū: z iō dicunt q̄ diffiniri debuit natura fm esse absolutū z nō prout ipsa ē principiū motus. ¶ Secūdum ē qđ dicūt q̄ in multis ē nā in qbus nō est principiū mouēdi et quiescendi tm. sicut in terra ꝓcipue in partibus terre que sunt ꝓpinque cētro. Et huic rationi addūt q̄ ipossibile est simul quid moueri z quiescere cum opposita non cōueniant eidē: et sic male dictū ē fm istos q̄ nā sit principiū z cā mouendi et quiescēdi. ¶ Tertia cā reprehensionis istoz est q̄ dicūt idē esse principiū z cām: z iō supfluū esse qđ dicitur q̄ nā est principiū z cā mouendi z quiescendi. Aut si principiū dicat notare cām efficientē: z cā alias cās videbit incōueniēs qđ addit alicuius esse principium in quo est natura: qz cā efficiens nō necessario est ītranea sed frequentius extra. ¶ His reprehensionibus quartā cōnectūt dicentes: qm cuz natura dicat tā materia q̄z forma: et materia nō sit cā motꝰ z quietis sed potius ſbūm: videbit q̄ nō sit cōuenibilis diffinitio ista nisi de natura dicta de forma: et nō de materia. Sūt autem z alie calūnie cōtra hāc diffinitionē a qbusdā obiecte de quibus pp facilitatē solonis eaz nō est curandū. ¶ Et rñdū est ad primū: q̄ licet id qđ ē natura alia rōne dicat forma vel materia: et alia natura: qm forma dr inq̄tū dat esse materie z ꝓposito: z materia inq̄tuz materia ex ipsa fit res. Natura aūt inq̄tum naturaliū motuū et statuz est principiū in eo qđ hz naturā: tñ nāe nomen nō iponit nisi ab altero qđ ē principiū motuū z statuū naturaliū: z iō nature nomē nō potuit sine respectu diffiniri: sz forme nomē forte absolute sicut obijcūt pōt diffiniri. Cō. iij°. ¶ Ad secūdum aūt auicēna rñdet et videt cōsentire auerroi: q̄ diffinitio intelligit sic q̄ natura diuisim sit principium motus z quietis. hoc est q̄ est principiū motꝰ si motus ineſt rei naturali: et est principiū quietis si quiescat res naturalis: et tunc non habet locū obiectio.

Sed sigs subtilr ea q̄ diximus ꝓsideret videbit q̄ corpora supiora a natura nō mouent. Nō em natura mouet motū infinitū. tñ sicut dicit boetius natura sic diffinita ,put nos hic eā diffinimus in solis sit corpoꝛib⁹: z nos ifra fm sniam Aꝛ. oñdem⁹ q̄ natura hoc mō dicta dicit de forma z materia. Forma aūt z materia nō sunt principiū motus ifiniti: z iō motus supioz non ē a natura: sed ē a volūtate z itellectu motoris alicuius sepati: pp qđ ēt supiora in suis locis mouent: qđ nō faciunt aliqua corpa q̄ a natura mouētur: z iō natura ,put hic cōsideraī in iferioꝛibus ē corpibus. Corpora em supiora soluz fm vbi mouent: z hoc nō a natura: z iō forma eoꝝ nō est principiū alicuius motus in ipis: qz nō mouentur aliquo motu nisi motu locali q̄ in eis nō est a natura vt diximꝰ. Alterationē aūt z augmento: vel diminutione: vel generationē: vel corruptōne nō mouentur: et qz īmobilia sunt talibus motibus: iō nec quiescūt quietib⁹ aliqbus naturalib⁹: qz non qescit aliqd quiete naturali nisi qđ aptū natū ē moueri: z iō forma in eis nec ē principiū motꝰ nec qetis: qua pp ēt in ipsis forma nō est fm nature intentionem: z iō natura fm q̄ hic cōsideraī nō est in supcelestib⁹. ¶ Terra aūt licet nō moueaī ē tñ apta p naturam moueri si recedat a suo loco: z iō quies eius ē in cētro: i loco etiā suo mouet motu alterationis. Et sigs dicat q̄ nos possumus ponere q̄ etiā celū sit extra locū suū: z iō tunc ascendet z quiescet in loco suo q̄ ete: que terminat motū sue ascensiōis. Dico q̄ nos nō possumus hoc ponere nisi p ipossibile: et iō pō nō erit natural. Falso aūt et ipossibili posito nihil est incōueniens dicere accidere falsum z ipossibile qđ est circa naturam. Patet igit q̄ natura p prius fm pfectā sui rōem in iferioꝛib⁹ est i qbus ē principium motus z qetis: sicut in explanatiōe diffinitionis est declaratū. Et qđ dicūt q̄ impossibile est simul aliqd moueri z quiescere. Dicendū q̄ hoc vm est: sed tñ principiū vtriusq; simul. s. motus z quietis pōt eē natura: qm ipa p motū deuenit ad qetez z sic principiat vnū p aliud: et iō vtriusq; principiū ē simul licet nō eodē mō. ¶ Ad tertiā aūt reprehēsionē pz solo p añdicta i explanatione: qm principium i plus est q̄z cā: z oz q̄ nā fm q̄ ē generale principiū motus i vtroq; ponat genere. Sed verz est q̄ qñ pricipum cōuertit cū cā fm suppoſita differens tamē in nois rōe tūc ponit pro cā efficiente: sicut dixim⁹ in p̄ libro. ¶ Quarta autē reprehēsio locū nō hēt: qz tā forma q̄z materia principium sunt motꝰ sed forma principiū ē effectiuū fm q̄ potentia actua diffinitur in. v. phie p̄me. qđ ē principiū primū trāsmutatiōis in aliud: qđ est subiectum fm qđ est aliud: et materia est principiū motus et quietis fm

rōem potentie passiue siue virtutis receptiue passibiliter ſm q ibidē virtus passiua diffinitur quod ē principium transmutationis ex alio in seipsum ſm q est aliud. Patet igitur conuenientem satis esse nature preassignatam diffinitionem.

¶ Cap.iiij. de his que quasi p minorationē a natura dicunt pp cōparationē quā habent ad ipaz.

b Hanc autē nām bnt oia talia corpa qcūqz bnt intrinsecus in seipis in suis eentialib⁹ huiusmōi principiū motus z getis.

Tex.z cō.iiij. ¶ Sūt aūt oia talia sbā:z pcipue sbā pria q dr sbā idiuidua. Cui⁹ pbatio est:qz natura sbūz est ſm q dr nā mā:z natura q dr forma ē in sbō:nō qdez vt accns sz vt qdā ps essentialis dās esse sbō z ꝓpositog⁹ cū tā sbūm sit sbā qz forza z natura dicaī ō his:nā erit sbā sippie mō supra dicto accipiaī. ¶ Debes aūt scire q id qō bz naturā:z sbā indidua dr:z res nāe:z ēt suppositū nature aliqñ vocaī:z vocaī sbā pria:z vocaī sbā. Dicitur aūt indidua sbā ſm q est ī eo collectio indidu antiū q nō possūt et alia repiri:sic eiz singlare est z icōmutabile. Res aūt nāe est ſm q ē p naturā ī toto esse spēi cōstitutū. Ratū aūt ens ē apud nām id qō dat natura q ē forza ī idiuiduo. Suppositū vo nature dr ſm q subijcit nāe cōi q est forma: et hoc suppositū significaī cū dr hic hō ꝓnomen eniz demōstratiuū dicit suppositū qō substat:z b⁹ nomen ꝑdicatū dicit nām cui subijcit suppositum illud. Supponi aūt z subijcere bz illō pticlare gra māe q, natura ē in ipo:alr aūt dr pticlare. ſ. ſm q pticulat bz eē deteriatuz et ptit formā q de se ēt ē nā cōis Vocaī aūt sbā pria a pricipalitate substandi:sicut dcm est in ꝑdicamētis. pricipalr eni substat q substat z scde sbē z accntibus. Sbā aūt dr quēadmoduz p se bns esse subsistēs ī natura qō ē ꝓposituz ī duabus naturis si q sunt forma z mā. Tex.z cō.v. ¶ Scōm aūt naturā dicunt eē aliq dupliꝛ. aut eniz qcunqz ex principijs nāe eē accipiūt dicūtur esse ſm nām sicut ea q bnt nām de qbus dictū est. aut etiā dicunt esse ſm naturā quecūqz ꝓsequētes sunt passiones z opationes nāles ex natura q est in ipsis:sicut igni ſm naturā est ascendere surſuz Cū eni ascendere surſuz sit motus rei naturali:ipm nō est res bns naturā:qm esset sbā ꝓpositaſz ascēdere surſuz est a nā z ſm naturā. ¶ Hec aūt q sic q̄si p denoiationez a natura de rebus nālibus dicunt:auicēna ponit plura dicēs q aliud est natura z nāle:z qō bz naturā:z qō est ex natura:z nāliter z qō currit cursu naturali. ¶ Dictū est aūt qd est natura. ſz naturale est qcqd ꝓpatuz nature denoiatiue dcm ab ipsa:hoc aūt est dupliꝛ. ſ. in quo est natura qō diximus supra esse rem naturalez. aut qō est p nām:et hec sunt ipressiōes z motus nām cōsequentes:q̄ supra diximus esse ſm naturā. Aut qō est ꝓiunctū illis motibus z ipressionibus. sicut loc⁹ nālis ad quē est mot⁹ naturalis:z tps nāle qō naturе cōseruatiuū ē. Sz qō bz naturā est vt diximꝰ qō bz ī se pricipiū quo mouetur ex sua nā:z quo quiescat ex sua nā:et b⁹ est corpus mobile naturalr. Ex natura aūt est cuius eē est ī actu: aut cuius exīstētia est ī actu ex nā:siue sit eē primū sicut esse bnt idiuidua nālia:siue eē scōm sicut eē bnt spēs naturales. ¶ Qō aūt dr naturali:b⁹ est qō cōcomitatur naturā quocūqz mō:siue sit qō ab ea ꝓstituī sicut idiuidua z spēs naturales:siue sit cōcomitās ipaz aut subsequens:sicut accītia que p se sunt rez naturaliū:sed qō currit cursu naturali:hoc ē sicut motus z quietes quas natura per seipam ꝓducit et p suā essentiam z non preter ſolitū:qz qō est preter ſolitū aliqñ est ex causa extranea. sicut caput bois in corpore porci:qō fit per ꝓstellatiōes extraneas nature seminis ex quo generaī corp⁹ porci. Aliqñ autē fit ex extraneo recipiente actionem nature particlaris z hec ē materia indispositaet hoc mō caput latū et digitus supfluus non currūt cursu naturali tñ sunt naturalr et ex natura:q cā eoz est natura ſz nō per se sed ꝑ recipiens hoc ē q materia in tali dispositione sue qlitatis z sue q̄titatis vt recipiat talem formam agente in ipsum.

¶ Cap.v.z est disgressio declarans qō est esse ſm cursuz nāe vlis:z ſm cursuz nature pticularis.

n Natura etiā dicit admodū vlis:z admoō pticularis nature. Et ſm hāc diuersitatez etiam variaī cursus nature:qm aliqd est extra cursuz nāe pticlarez qō nō ē extra cursū naturе vlem. Sed vt hoc plenius itelligaī:videamus q̄ sit natura vniuersalis:et que sit natura pticularis. Dicatur g⁹ q natura vlis dicitur dupliꝛ:quarū vna est natura vlis determinata in esse generis vel spēi: sicut aīalis nā z hois natura dr esse vlis. ¶ Alio aūt mō dr natura vlis absolute:et b⁹ adhuc dupliꝛ Dicit eni vlis natura q̄ principiū motus z quietis est in oibus naturalibus: hoc est illud cōe qō oia naturalia pticipant z ab ipso naturalia dicunt:z dr natura vlis q̄ vir ꝓtinet z regit omnem naturā particularez. Cū aūt nos dicimus q natura dicit vlis primo vel secūdo mō nō itelligimus q vnqz fuerit aliqua res vna ſm esse que diuisa sit in omnes particulares naturas:siue fuerit vniuersal sicut genus vel species:siue fuerit vlis absolute primo mō dca: sicut dixerūt pythagorici z plato:z post eos sēsisse videt hermes trimegistus. Sed dicit vlis sicut intentio vlis ad quā particulares nature resoluūtur ī genere vno vel absolute ī oibus naturalibus. Hec

eiz vlia fm eē nunqz sunt nisi ī pticularibus. Et nō est verū quod dixerunt p̄noiati viri. dixerunt enim illi q nā est vis absoluta diuersificata ī specie et diffusa in pticularibus illius speciei p diuisionem sui in ipsis ⁊ quod natura absoluta ē forma ⁊ vis q̄dā egrediens a cā prima per motuz orbis que postqz egressa est diffunditur in omnibus naturalibus et fit in eis principium motus et status. Et posuerūt sile huiusmōi ī luie q egredit de sole. q qdē vnū ē iuxta solē a quo egredit et postea descendēs diffunditur in his que illuminant et accipit diuersitatē ex recipientibus ⁊ diuisionem. sic eiz dixit hermes ad audimon qui trimegistus vocat q nā egrediens ē vis egrediens a prima cā per motuz celi que q2 est ꝓcessio quedā facta a prima cā que mouet primuz cātum est virtus p̄ncipians motum ⁊ q2 p motum celi egredit ē ipa virtus incorporabilis particularibus ⁊ diuersificatur in illis fm diuersitatē recipientiū ⁊ efficitur nobilior ⁊ minus nobilis ⁊ efficacior et minus efficax. fm q est ꝓpinquior ⁊ remotior a prima cā ex qua in iferiora procedit. ¶ Si autez esset ut dicunt oporteret q nā non eēt vis sed sbā: que diuiditur. Scdz dicta aūt cor haberet hec nā vlis esse nō in pticulari sed ante particulare ⁊ esset hoc esse aliud ab esse nature pticularis et hoc non placet arz. qui fuit auctor secte perypatheticorum fm hoc etiam corrupto pticulari oportz q fm esse remaneret nā vlis quod absurdum est. ¶ Neqz est verus de lumine q pro simili inducunt q2 lumē non est sbā nec habet esse nisi in recipiente. ¶ Lō cedim⁹ tñ bene qō opatio particularū nāz oium est ad vnum in spē et spēz nature ē compatio ad vnū in genere vel generū nature ꝓpatō ē ad vnā nature itētionez q̄ cōis ē absolute fz istas cōpationes agit intellectus resoluens posteriora in priora ⁊ cāta in cās et non est dans eē seperatuz a particularibus naturis: fz potⁱ⁹ cōsiderās itētionē nature abstractaz ab hac natura et illa. De bijs tñ log bēm⁹ in scia diuina qñ de formis tractatuz faciemus vtrum habeant essentias separatas vel non sed concedimus vniuersalez nām absolute dici de eo q cōtinet ⁊ regit omnes nās particulares. Et hec nā ē ꝓportio virtutis motuū celestiū. fm qō sunt p̄odus vna oiuz nāz particulariū. ¶ Si. n. nos ꝓpauerimus celi motus ad inferiora tunc sunt quasi virtus vna mouēs inferiora et regens. Si autem comperauerimus inferiores nās ad superiora tunc ē hec virtus multiplicata fm diuersitatē rectorū ab ipo ⁊ fm has duas naturas aliquid ē cuⁱ⁹ principiū mouēdo nō ē particularis natura. sed ē extra cursū suū nālē cuⁱ⁹ tñ p̄ncipiū ⁊ cā est natura vlis ⁊ fm suum cursum naturalem. ¶ Exemplum aūt huius in generatis est femia quā nunqz itendit facere nā particularis sed cātur ex corruptiōe alicuius p̄ncipiorū nāliū eo q nā intendit opⁱ⁹ pfectū q est mas. ⁊ iō dicit arz. q femina ē mas. occasionatus sicut tybia curua: tñ femina nō est extra cursum nālem vlis nature q̄ ordis est causa in iferioribus ⁊ mouet generando feminā vt sit viro adiutoriuz generatōis. qm̄ nisi esset neccia generatōni nūqz nā duceret feiaz fz nā bois salua ret ⁊ staret ī mar. Hoc ēt modo ī via corruptōis pt cursū nature particularis ē moz: eo q particularis nā nō mouet ad illā fz vlis: fm ratōem illam que ē mēsura vite p ꝓpodū sic melius explanabimus in secūdi libri de generatione ⁊ corruptione. sic enim fm cursū nature vlis ē successio ī generabilib⁹ ⁊ corruptibilibus fm q a supioꝛib⁹ diuersimode mouet mā cū tñ natura particularis nō ꝓpe itendat successionē nisi iḡtū tangitur a virtute naturē vniuersalis ¶ Dēm est igit quid nā ē p diffinitōez ⁊ quid est q dr̄ eē fm naturā ⁊ a natura. ⁊ quid ē q dicit esse et quocunque modo a natura potest denominari. ¶ La. vi. q nō pōt demōstrari an sit natura eo q est per se cognita. Tex. et cō. vi.

r Idiculū aūt vr̄ eē demōstrare an sit natura. Manifestissimū eiz ē nobis q mlte sūt res naturales ī qb⁹ pdcm̄ motus ⁊ quietis p̄cipiuz inuenimus. p illa eiz non possum⁹ demonstrare an natura sit nisi a posteriori. Cū eiz ipa sit p̄ncipiū mot⁹ ⁊ quietis ī ipsis per naturam ipsā nos cognoscimus ea q̄ naturalia sūt ⁊ sic ipa cognita sunt p naturā. Si aūt ⁊ ecōuerso naturā ꝓbarem⁹ esse p naturalia eēt idē p̄ncipiū cognoscēdi naturalia ⁊ cognitū p naturalia ⁊ sic idē eēt p se cognitū ⁊ p aliud cognitū q est incōueniēs: ⁊ iō ea que manifestissima sunt ⁊ p̄ncipia ad alia cognoscenda dēmōstrare per ea que ad esse nō sunt manifesta: est ꝓpriuz eius qui adeo rudis et ineruditus est quod nō hz potentiā apphensiuam et cognitiuam adeo potentem ut sciat iudicādo discernere quid est quod cognoscitur per se ipsuz ⁊ est p̄ncipiuz cognoscendi alia: et quid est cognitū nō per se ipsuz fz per aliud. manifestū eniz est q contingit hoc pati quosdā rudes et ignaros quia aliquis cum sit cecus putat se sillogizare de coloribus eo quod ipse ꝓpter suam malam dispositionez intellectus ignorat q ois nostra scia oritur ex nostris sensibus ⁊ putat se hēre notitiam colorⁿ inc̄tū significant per noia. ¶ Et nescit qualiter constituūtur p actū lucis in corpore non trāsuisibili siue terminato q terminat uisuz iō ncce est quod ipse nō hēat notitiā colorⁿ nisi fm rationez noiuz et nihil itelligere de veritate colorⁿ fm formā corⁿ qua sūt visibiles. ¶ Et huic silis est ille qui putat demonstrare ea que sunt manifestissima

Ille enīz nescit q manifestissima sunt et non habet ītellectū de ipīs nisi inq̄tuz audit ea noiari p noīa.

Cō.iij. ¶ Huic aūt sn̄ie opponit auicēna dicēs q mirū ē qualr hoc dixit Arz.q primo fuit auctor huius sn̄ie: si enim nā p̄ncipiū motus ē: vt diffinitū ē supra: si dubitandus ē q q̄rit an sit nā: ipse est dubitandus q q̄rit an motor differt a mobili: z diu laborauit anteq̄z inueniret. Motor.n. nālis nā est. Et iō idē est q̄rere an sit motus nālis: z q̄rere an sit nā ¶ Rñdet aūt auicēna q iō dictuz ē hoc: q nālis nō hz ex sua scīa demōstrare an sit nā: sz inq̄tum īduit formā phi primi. Natura enim p̄ncipiū ē nālium: z iō supponit ipam eē nālis: z ipam eē probat methaphisicus. ¶ Huic aūt sn̄ie p̄dict̄ auerrois eo q vbiq̄ auicēnaz psequit dicēs q simplr est ipossibile demōstrare nām esse sicut dicit Arz. Sed va solo est q de natura mouēte siue de motore duplex pōt eē q̄o. Una quidem an sit: z hec demōstrari nō pōt. Sed tñ negās naturā p̄supād9 ē a p̄mo phō: p deductionē ad inco͡ueniens: sicut dicit auicēna. Alia aūt q̄o est an differat a mobili: vel sit idē cū ipso: z illa q̄o dubitat ab Arz. In hāc eiz bene hēt via demōstratiōis: sic̄ ī plisq̄ libris ab Arz. iuenit. ¶ Cap. vij. de nature diuisione in materiā formā z priuationē: z cui horz ꝓueniat esse naturā p prius

v Idē aūt fere oībus antiqs q nā p̄ncipaliter dicat mā eo q ipsi formā rei verā nō ꝓspexerūt. Tex. z cō. vij. ¶ Et iō dixerunt q sbā eorz q̄ nā sunt: z q̄d primū ē vnicuiq̄ z est ifōrmabile hoc ē formā recipiēs nō mediante alio sed p seipsuz est nā rei: sicut lectuli nā est lignū q̄n sicut ī fine primi libri dixim9 supra. mā genera biliū cognoscit p analogiā mātis artificialium ad formā artis. ¶ Signū aūt hui9 q̄dam ātiquorz antipbon noīe iduxit dicens: q nā ē illud ex quo pullulat pullulās. Est enim nā vis ilita rebus nālib9 ex silibus fm naturā silia ꝓcreās. Si eiz plātet in terra lectus z putrescēs ī terra accipiat potentiā nālez germinādi: id q̄d ꝓducit est lignū z nō lectus: q lignū ē natura lecti: z nō lectitas q̄ ē forma ei9. Hoc aūt dixit ātipbon tanq̄z putaret q id q̄d ē ī ligno fm legē q̄ regula artis ē: z ꝓportionez facit mātis ad formā: z id q̄d est ī eo q̄d dr forma artis. sic fm accidens z id q̄d pmanet ī ꝓducente z ꝓducto idē sit natura z sbā rei passionē accipiēs fm formas accidentiū variatas circa ipz. Tex. z cō. viij. ¶ Sicut aūt ē in artificialib9: ita p analogiā est in nālib9 z iō si ēt horz q̄ naturalia sūt vnūq̄dq̄z ita se hz ad suaz naturā sicut artis opus ad nām artis. sicut es z aurz se hñt ad aquā q̄ est materia p̄ria eorz. ossa āt z ligna ad terrā q̄ p̄ria materia ē ipsorz: et simlr alio rum q̄libet naturaliū. b° dicūt eē n̄ z illorz quod primū māle est in ipīs. materia eīm p̄ria in quolibz illorz ē vna manens sustinēs variatiōes ex formarū diuersitate. vñ es z aurz resoluta ꝓducunt aquā: z ossa z ligna resoluta ꝓducūt terrā. Tex. z cō. ix ¶ Et hec fuit cā q q̄dam eorz dixerūt q p̄ria mā fuit terra: z quidā dixerūt q fuit ignis: alij aerem: alij vo aquā primā materiaz eē dixerūt. Et alij dixerūt q quedā horz plura tñ vno sūt materia oīuz nāliuz. Alijs aūt placuit q oia ista sunt mā naturaliū rerz z natura eorz. Quot eīm nūero vnusq̄sq̄z eorz accepit p principio materiali: hec z tot dixit eē oīuz sbām z naturā siue vnū supponeret siue multa siue etiā oia. Alia aūt dixerūt eē passiones istorz q̄ mouent ī actiōe z passione ī ipīs sicut qualitates p̄rie. Aut etiā dixerūt esse hitus: sicut forma z quiescentes ī ipsis q̄ nō hñt ꝓriū. vel dixerūt eē dispositiōes māz z nāz ꝓparantes ad hitus recipiēdos. ¶ Quōcūq̄z aūt horz dixerūt esse p̄nciplū māle z naturā: illud etiā dixerūt esse ppetuū: z dixerūt q illi nō ineſt mutatio ex seipso: q nūq̄z mutat ab esse suo: sz alia q̄ sunt passiones z hitus z dispositiōes fiunt z corrūpuntur circa hoc modis ifinitis. Iste g° est modus vnus q dr natura p̄ria vniuscuiusq̄z subiecta materia eorz q̄ hñt in seipīs motus z mutationis p̄ncipiū. Videt aūt esse cā ignorantie antipbōtis: q nesciuit distinguere iter formā accidentalez z sbālez: z iō vtrāq̄z putauit esse accūtalez: z putauit q forma naturalr ꝓ oia esset sicut forma artifici alis: z b° nō est verz. Tex. z cō. x. ¶ Et iō meli9 alij ī nature rōne ꝓbonorauerūt formā dicētes q natura vniuscuiusq̄z rei nālis est forma dās esse z spēs que dat vnicuiq̄z carz rationem diffinitiuam. Tex. z cō. xi. ¶ Et huius dñt ꝓbationē p sile ī artibus: q sicut ars dr dupliciter. s. q̄d est factū fm artē z id q̄d ē artificioſuz: q id q̄d est arte factū hz formā artis p quā fuit ī arte apud artificiosum. Et sunt b° mō rōes vnius z forme opus artis z artificiosum. Sic z natura dr q̄d fm naturā factū ē: z natura: q id q̄d fm naturā factū est formalr est in natura faciēte: z iō formalr ꝓueniunt naturale z natura: z iō forma rōem hz nāe: z nā est magis q̄z mā. Sicut eīm in opibus artis non dicimus q opus artis aliq̄d hēat anteq̄z accipiat formā artis: sz dicimus eū hre potentiā ad artē q̄n hz māz artis. sic̄ lectus potētia ē in lignis: z nō est lect9 nisi accipiat formā artis. ita ē in rebus nālibus q nihil vē actu dicūt hre ex mā in q̄ sunt potentia: sz ex forma hñt q sunt res naturales. Caro eīm z os nō hñt sui ipsorz naturā nisi accipiant spēm carnis z ossis. Spēm inq̄z q̄ diffinientes vnūq̄dq̄z dicimus q̄d est caro z q̄d est os. Tex. z cō. xii. ¶ Oportet g° fm hanc rōez q alio mō natura sit eorz q̄ hñt in seipīs p̄nciplū motus

forma ꝛ spēs: que ḡdem natura nō est vis sepata a naturalibus diffusa in ipis quēadmodū supra diximus. Sed si sepatur hoc esse fm rōem ꝛ intellectum resoluentē tantuz: sicut manifestauimus supra Cōpositū aūt qđ est ex ipsis nō ē nā ſz est fm nām sicut hō. Forma aūt magis ē nā q̄ materia: qꝛ sic se bz res nālis ad esse in natura siue fm naturā: ita se bz ad nām. Magis aūt ē fm naturā qñ est fm formā endelichia. hoc aūt actu ē q̄tuz ē in potētia materiali tm̄: ḡ forma q̄ facit cōpositū esse fm nām magis q̄ mā: magis ē nā q̄ mā. Tex. ꝛ cō. xiij ¶ Amplius hō fm nām fit ex hōie: et nō fit lectulus ex lectulo pp dām formē naturalē ad artificialem. Si ḡ hec fuit cā q̄ dixerūt formā lecti nō esse naturā lecti: qꝛ lectus si germinet germinabit lignū ꝛ nō lectū: ꝛ iō in arte nō ꝓducit forma ſz materia si germinet artificiatū erit ꝓpositū cā ꝓpositi in nā. Cū ḡ in natura forma ꝓducat formā eo q̄ ex homine generet hō fm cōuenientiā spēi et formē: erit forma nā in phīcis fm rōem silēz p oppositū rōnis eoꝝ. ¶ Amplius id qđ dat naturalibus eē ꝛ naturā cōicando se eis: ꝛ q̄ solū est necessariū ad esse ipsoꝝ p se est nā. Est aūt formā dans nālibus esse ꝛ nām cōicando se eis: ꝛ ipa sola p se est necessaria ad eē ipoꝝ: qꝛ si forma posset subsistere i se sine mā nō ingreret materia ī rebꝰ nālibus: ꝛ iō nō p se q̄rit materia: ſz pp aliud: videlz q̄ forma subsistat i ipsa: ḡ sola ipa ē natura p̄cipalr. ¶ Fuerūt autē quidā dicentiū q̄ motus ꝛ mutatio q̄ acquirunt rebus sbām ꝛ naturā sunt ēt nā. ꝛ iō dixerūt q̄ natura dr̄ generatio q̄ est via in nām. bꝰ aūt longe est a nā: qm̄ motus ē ex malitia ꝛ ipfectiōe: vt alibi ostēdemus. Tale aūt nō est natura. Tex. ꝛ cō. xiiij. ¶ Si aūt dicat natura generatio eo q̄ est via i naturā: tunc in qđ est via ipsa generatio multo magis diceret natura. Est aūt via in formā rei acqsitā p motum et mutationē generatiōis: ḡ forma magis digna est noīe q̄ Generatio. Nō eiz est i nāe motibꝰ q̄ sunt vie sicut ē in actōnibus ꝛ motibus artis. In artibus eim nō est motus artificis: via ex forma in formā cōuenientem illi in spē ꝛ rōe: ſz potius motꝰ medici est ex medicina q̄ est habitus i aīa medici nō in medicinā ſz in sanitatem q̄ est forma naturalis in ꝓpone calidi ꝛ siccī: ꝛ frigidi ꝛ hūidi. Et si dicatur motus eē ex sanitatis spē q̄ est in aīa medici in sanitatis formā q̄ ē i ꝓponez: nō tñ erūt iste formē eiusdez rōis: qꝛ vna denudata ē quiescens i aīa medici: altera aūt gescit i mā bñs eē māle i ipsa: ꝛ illa q̄ est i aīa medici potius est itentio formē q̄ forma. Illa aūt q̄ est in re exīva est forma: ſz aliqñ est tm̄ artificialis: eo q̄ p solā artē īducta est: vt forma domus vel idoli. Aliqñ aūt est forma naturalē qñ aꝛs imitat nām i ope: sicut est forma sanitatis: ſz in nāe motibus ꝛ generationibus non buiꝰ i est ꝓcessus ſz potius ex forma i formā: qꝛ ex hōie ē hō generatiōe actiua ꝓductꝰ. Tex. ꝛ cō. xv. ¶ Et si dicat fieri ex mā cū forma nālis ē i materia potētia: ꝛ tūc iteꝝ ex forma fm qđ existente ē forma i actu existēs fm qđ vnūqđq̄ nāliuz est aptū natuz ꝓcedere ad formā i actu existentē. Qđ aūt materia nalis sit i tali via nature nō est mā ex q̄ fit res: ſz est forma q̄ ē terminus motus generationis. fōa itaq̄ est nā ꝛ non mā: vel fōa est nā magis q̄ mā. Sed itelligendū q̄ forma ꝛ nā multiplr est ꝛ dr̄. Supra eiz oīdimꝰ i libro quez añ istū p̄misimus: q̄ priuatō pp hitualem aptitudinez quā relinqđ ꝛ supponit i sbō fōa est quodāmō: ꝛ sic priuatio est nā fm aliquez moduz. Posterius aūt in libro pigeneos cōsiderandū erit vtrū circa simpliciū corpoꝝ generationem est ꝺ riuz qđ sit priuatio: sicut circa generationez que est generatio fm qđ. In generatiōe eim fm qđ alterū ꝺrioꝝ priuatio ē: ꝛ reliquū hitus. sicut nigredo priuatio est albedinis: ꝛ frigiditas priuatio ē caliditatis. Si eim ꝓsiderent p̄ia ꝺria q̄ sunt i genere coloris fm esse formale qđ hñt a lumie erit albedo lux clara i supficie corpis termiati q̄ susceptiua ē lumis Nigredo aūt erit color priuatus luce: eo q̄ supfici es corpis termiati i nullo lucis ē receptibilis: ꝛ hac ꝓsideratiōe manifestū ē q̄ nigredo priuatiue opponitur albedini. Si aūt nigredo ꝛ albedo cōsidere tur fm eē materiale fm q̄ cōstituūtur a primis qualitatibus q̄ ꝓmiscent in corpe ꝓpositō colorato: sic albedo ꝛ nigredo opponūtur ꝺrie ꝛ vtraq̄ est spēs q̄litatis nō priuatiua. De his aūt rōem reddemus ꝗpliozez i libro de sensu ꝛ sensato. Simiſr cū frigiditas sistat motū: ꝛ caliditas motū iducat: erit frigiditas mālis ꝛ priuatiue opposita caliditati sicut bz oīdi i. iiij° metheoroꝝ añ finez. Sz in generatione sbe aliqñ generat id qđ est māle ex formali. sic terra ex igne vl aere: aliqñ ecōuerso. Et id qđ ē plus materiale est ēt plus priuatiōi pmixtū: ꝛ sic pz q̄ tā in q̄litatibus q̄ in substātijs q̄dam formē sunt permixte priuatiōi ꝛ materiales: quedā aūt sunt formales ꝛ pure: ꝛ de hoc pspecta rō assīganda erit in p° de generatiōe ꝛ corrup. vbi q̄reꝝ q̄ sit generatio simpliciter: ꝛ que sit generatio quo: siue fm qđ. ¶ Ex supradictis aūt iā planū est q̄ nā est forma ꝛ materia: ꝛ q̄ forma magis nā q̄ materia: ꝛ iō accītia pp formā magis naturalia sunt q̄ accītia pp materiam. ꝛ si aliq̄ accidūt ꝓposito pp vtrūq̄: erit illud accidens magis naturale accidit qđ plus ad formaz q̄ id qđ plus accedit ad materiā. ¶ Accidentia aūt pp formā aliquādo accidūt formē sepate: ꝛ illa nō sunt vere naturalia eo q̄ non accidūt pp formā

inq̄ntum natura est compositi: sicut est scīa ⁊ cōtemplatio ⁊ felicitas contēplatiua: ⁊ delectatio ī theorematibus: ſz accītia rōne formē naturalis sunt que sic sunt in cōpositō q̄ nō conueniūt ei nisi rōne formē q̄ est natura ꝓpositi: sicut est sensus ⁊ carnēitas ⁊ ossēitas ⁊ bi. ⁊ hec q̄ accidunt tā pp formaz q̄ pp materiā magis naturalia sunt q̄ sunt ꝓpinquiora formē: sicut vigilia magis ē naturalis q̄ somnꝰ cuz tñ tā vigilia q̄ somnus accidant ex corpe ⁊ aīa

¶ Rōe aūt materie accidentia minus sunt naturalia ⁊ in ipsis ē ꝓsiderandū q̄ cū materia ꝓportiōnez hēat ad formā ⁊ sit ēt preter hoc quedā sbā cōpositi q̄ illa que accidūt cōpositō ex ꝓportiōe quā hz materia ad formā sunt magis naturalia q̄ illa q̄ accidūt pp ipsam inq̄ntuz ē quedā sbā incōpositā formē nō ꝓpata. Cōplexio eīm ⁊ cōmixtio ⁊ cē miscibiliū ī ꝓplexione ⁊ mixtiōe accidit ex materia ꝓportionata ad formā: ⁊ iō oīa talia accidentia equocant q̄ materia sepatur a forma: sicut in. iiij. metheororꝝ hz ostendi. ¶ Accītia aūt q̄ sunt pp materiā ī se cōsideratam minus sunt naturalia: ⁊ iō nequaq̄z equocant in ipsa q̄ est cū forma ⁊ q̄ separatur ab ipsa. Talia aūt sunt que accidūt q̄titati materie: sicut ē statura corpis: ⁊ figura: ⁊ cicatrices vulneruz: ⁊ bi que ī mortuo sunt sicut in viuo. illi aūt qui dicebant materiā magis dici ⁊ esse materiā q̄ formā: totū oppositū huius scīe dicunt: ⁊ iō apparet q̄ dictū eoꝝ nō est verū. ¶ Hec igitur dicta sint ad bꝰ q̄ intelligat qualr natura ē qlibet principioruz q̄ dca sunt: que sūt forma ⁊ materia ⁊ priuatio.

¶ Cap. viij. de dīa mathēatice et phīce cōsiderationis. Tex. ⁊ com. xvi.

Uoniā aūt iā dictū est quot mōis dr natura oz nos ingrere vtrū natura quolibz mō dicta sit de speculatiōe phīce scīe vel nō. Hoc eīm necessariū est pp opiniones eoꝝ de q bus dictū est: qz illi q dixerūt q̄ natura est materia sola: dixerunt q̄ phīcus nō cōsiderat nisi materiaz Et illi q dixerunt q̄ forma sola ē natura: dixerunt q̄ phīcus nō hz ꝓsiderare nisi formā: ⁊ iō necessarium ē nobis vt iquiramus de illo. ¶ Cū aūt ea de quibus agit mathematicus fm esse sunt in phīcis corporibus: oportet nos prīo ingrere quid differt speculatio mathematica a speculatiōe phīca. Nos eīm videmus q̄ superficies planas ⁊ soliditates firmas ⁊ longitudines ⁊ puncta habent phīca corpa ⁊ de his ītendit mathematicus in geometria: ſz arismetricus simpliciorez hz scīaz. Nūerus eīm q ex vnitate colligit ēt in discretiōe nō naturaliū inuenit ⁊ ille vnitates sunt nō numerate in rebus a quibꝰ abstrahit vnitas cuius collectio facit numerꝝ numerantē: quo oīa numeramus: ꝺ quo ꝓsiderat arismetricus. Et iō magis differt arismetrica a phīca q̄ geometria. Cōuenit eīm geometria cū phīca ī soō suaruz qōnuz ſz differat in p̄dicato. vtraq̄ eīm ingrit de corpe ⁊ supficie ⁊ lōgitudine. ſz geometria dicit recta vel obliqua. phīcus de calida vel alba vel simplici vel ꝓmixta. Tex. ⁊ cō. xvij. ¶ Amplius aūt speculandū ē a nobis vtrū astrologia ē altera pars phīce. ſ. vel est scīa sepata ab ipsa. Astrologia eīm cōsiderat corpus naturali forma īformatuz ⁊ sub motu existens: ⁊ hec oīa facit phīca. Et si dicatur q̄ phīca cōuenit cū astrologia ī parte sui subiecti: qz in celo ⁊ mūdo phīca ingrit de celo ⁊ motu eius: ſz differt in p̄dicato: qz nō ꝓsiderat easdez passiones celi quas cōsiderat astrologus: videbit hoc incōueniens q̄ aliqua ꝓsideret ꝺ aliquo sbō ⁊ nullum cōsideret accidentiū que p se accidunt sbō isti. Et alr aūt hoc videtur: qz de natura loquētes loqūtur de figura solis ⁊ lune: ⁊ vtrū terra sit spica: ⁊ vtrū mundus sit sphericus aut nō: sicut pz in libro de celo ⁊ mūdo. Et de his oībus ēt loquit astrologia sicut pz in ꝑ almagesti ptolomei. Uident gꝰ phīca ⁊ astrologia cōuenire tam in sbō q̄ ēt in p̄dicato que stionū suaꝝ. Tex. ⁊ cō. xviij. ¶ De his igit negociat mathematicus fm que sunt fm eē phīci corporis termini. sicut sunt lōgitudines ⁊ supficies et soliditates: ſz nō inq̄ntum sunt termini phīci corporis. Et si mathematicus cōsiderat accidentia p̄dicata de ipsis: nō speculatur ea inq̄ntum talibus accidunt: ſz potius abstrahit ea p rōem diffinitiuam siue sint subiecta siue sint predicata. Sicut eīm ī ꝓhemijs primi libri ostendimus mathematica p intellectū sunt abstracta a motu. Si eīm diffiniat subiectū alicuius questionis mathematice. sicut lineaz vel superficiez vel corpus vel aliquid taliū: oīa que in diffinitione ponūtur erunt essentiali asubstātie. sicut quādo dicit lineā esse longitudinē siue latitudinē cuius extremitates sunt duo puncta. ſz aūt totū qꝺ ponit in ista diffinitione sit de substātia q̄titatis ⁊ q̄titas dicat ꝓationē ad materiam: non tñ dicit ꝓationem ad materiā sensibilē que sola est phīca ⁊ iō abstrahit ab oībus que sunt sub motu ⁊ dispōnentibus ad motū. Si aūt diffiniat mathematicꝰ predicatuz sui subiecti qꝺ est passio: non oīa que cadunt in diffinitione erunt essentialia diffinita: qz sbūm cadit in diffinitione passionis: cum tñ subiectum nō sit de essentia ēt passionis. Sed oīa que cadunt in diffinitione sunt sepata a materia sensibili.

¶ Phīce aūt diffinitiōes sunt ex his q̄ sunt coniuncta materie sensibili ⁊ motui: sicut explanauimꝰ superius: ⁊ in. vi. prīme philosophie est expositus.

¶ Licet aūt sic differāt considerationes mathematice ⁊ phīce: tñ hec dīa non facit q̄ vna ducat ad

ꝑitatē:ꝛ altera ad ſaſſitatez:qꝛ vna ꝓcedit vere ex his q ſunt eſſentialia q̄ſtitati ſm qꝛ eſt q̄ſtitas:et iō abſtrahit illa a ſenſibilibus ad que nō pendet q̄ſtitas in eo qꝛ eſt q̄ſtitas. Et iō ſic abſtrahēs nō mentitur:ſic cōcludens de q̄ſtitate per ea que ſufficiēter eſſent q̄ſtitates ꝛ paſſiones eius:lz abſtrahens nō cōſideret eſſe q̄ſtitatis in hac materia ſenſibili. Alius aūt qui ē phīcus ꝓſiderat eſſe q̄ſtoꝝ cōſtitutoꝝ ex ſēſibilib⁹ ꝑmixtis quoꝝ eſſe ē ex motu:ꝛ ꝓcludit cōcepta cū motu ꝛ mā ꝛ nō mentit. tales enim ſunt forme naturales que ſunt aque ꝛ hois et paſſionū ſuaꝝ:que ſunt calidū ꝛ frigidum:ꝛ albū ꝛ nigrum Tex.ꝛ cō.xix. ¶ Fuerunt aūt qdā iſtud nō itelligentes ſz latebat eos:ꝛ illi fuerūt pythagoꝛici ꝛ plato:qui dicebāt nām nō eſſe reꝝ niſi formas mathematice cōſideratas:ꝛ iō nō volebant qꝛ vna ꝛ eadē eſt cōſideratio phīci ꝛ mathematici:ꝛ dicebāt illas formas q̄ ſunt nature reꝝ eſſe ideas:volētes qꝛ humanitas et carneitas et huiuſmōi forme naturales ſm ſuas eſſentias nō haberēt dependentiā ad materiā ſenſibilē:ſz potius eſſent abſtracta quēadmoduz mathematica. Et hoc nō eſt verꝝ:qꝛ licet phīca quedā abſtrahant tñ min⁹ ſunt abſtracta q̄ꝫ mathematica. Hoc aūt fiet manifeſtū illi q tēptat ponere diffinitiones eſſentiales mathematicoꝝ ꝛ phīcoꝝ ſiue ſint ſubiecta queſtionū:ſiue ſint predicata:ſiue paſſiones eoꝝ. Paſſiones aūt dico ſicut ipar ꝛ par:ꝛ curuum ꝛ rectū. ſubſtātia aūt ſicut numerus et linea ꝛ figura. hec eīm oīa diffiniunt ſine his que ſunt in motu ꝛ i materia ſenſibilibus qualitatibus diſtincta. ſicut ſi dicā qꝛ ipar eſt numerus non hñs mediuz. par aūt eſt numerus mediū habens. Curuum aūt cuius mediū non eſt directe inter extrema ꝛ rectum cuius medium extrema cooperiunt. Numerus aūt colectio ē vnitatuz. ꝛ linea longitudo ſine latitudine. ꝛ figura q̄ſtitas terminata linea vel lineis. nihil eīm in oībus his diffinitionibus eſt de principijs motus vel de materia ſenſibili que motui ſubijcit vel mutationi. Caro aūt ꝛ os que ſunt ſubſtantia phīca:ꝛ ſimlr calidū ꝛ frigidū:et rarum ꝛ denſuz que ſunt paſſiones predicate de his ſubiectis: diffiniuntur ꝑ ea que ſunt principia motus et cōmixtionis materie ex ſenſibilibus qualitatib⁹ et non ſicut curuū diffiniuntur abſtracte:ſz potius cōcipiunt materiā ſenſibilē. ſicut ſimū in diffinitiōe ſua concipit naſum. Eſt eniz ſimū curuitas in naſo ſicut claudo curuitas in tibia. ¶ Habēt tñ phīca cōceptionem cū materia maioꝛez ꝛ minoꝛē ſm tres dīas:quedā eīm i diffinitionibus ſuis determiatū ꝓcipiunt ſbm̄ ꝛ māz:ſicut ſimū ꝛ claudū:ꝛ hō ꝛ aſinus. Quedā eleuātur plus ꝛ cōcipiūt ſbm̄ in genere determinatū ꝛ nō in ſpē. ſicut caro ꝛ os ꝛ medulla ꝛ b⁹i. Quedā adhuc generaliuſ querūt ſbūz ſim plr vel ꝓpoſitū qō diſtinguebile eſt ꝓrietate. ſicut albuz ꝛ nigrū:ꝛ calidū ꝛ frigidū:ꝛ rarꝝ ꝛ denſū:ꝛ b⁹i. oīa tñ hec minus abſtracta ſunt mathematicis:qm̄ nullū mathematicoꝝ ꝓcipit i ſua diffinitione ſbūm ſenſibili q̄litate diſtinctū:ſz ſi cōcipit ſbūm i diffinitione ſua ſicut facit paſſio mathematica:b⁹ ē imaginābile vel intelligibile ſolum. Tex.ꝛ com.xx. ¶ Hoc aūt demōſtrant ille ſcie q̄ ſm ſui ſbī ꝓſideratiōnē magis appꝛopinquāt phīce q̄ mathematice:ſicut ē pſpectiua ꝛ armonica:ꝛ aſtrologia:et ſcia de ponderib⁹:ꝛ ſcia de ingenijs:ꝛ ſcia de ſpera motu ꝛ b⁹i ſcie. pſpectiua. n. ſm ſbā ſuaꝝ qōnum ē de radio:q eſt linea viſualis ꝛ phīca. Armonica aūt q̄ ē muſica:ē de tēpoꝛibus ꝛ tonis numeratis i ſonis q̄ ēt phīca ſunt. Aſtrologia vero ē de coꝛpe naturali ſoꝛma pfcō:ꝛ figura nāli termiato qō ē celū. Scientia aūt de pōderibus ē de pōdere numerato ſm ꝓpoꝛtionē ad motū vel ad aliud pōdus. Et ſcia de ingenijs ē de ꝓpoꝛtiōe velocitatuz ꝛ iactuū q̄ ſurgunt ex nūerato pōdere. ſicut ſi pōdus vn⁹ marche mouet tātuz i hoꝛa pōdus duaꝝ marchaꝝ movebit illō i dimidia hoꝛa. Scia aūt de ſpera mota ꝓſiderat ꝓpoꝛtionē ſitus ꝛ diſtantiā mobiliū ex tā ta velocitate vel tāta q̄ cōpatur ad coꝛpus minoꝛis velocitatis vel maioꝛis. Dēs. n. iſte ſm cōſideratiōnem ſuoꝝ obōꝝ ꝓrio mō ſe bñt ad geometriā. Geometria. n. bz ſbūm lineā q̄ eſt phīca ſm eē ſz non accipit eā ꝑ eē phīcuz:ſz abſtrahit mō quem p̄dixim⁹. Sed pſpectiua cōſiderat lineā q̄ ē mathematica:ſz nō abſtrahit eā vt mathematicus:ſz acceptā ꝓſiderat in phīcis ſicut i lumīe vel viſu:et ingrit de ea mathēaticas paſſiōes. ¶ Sicut autē ſcie iſte cōueniunt in qbuſdā:ita ꝓbatiōes ſuas nō nunq̄ ꝑ miſcent. ſicut eſt videre de hoc qō terra eſt ſperica. Dē hoc. n. aliquādo geometricaz ꝓbationem facit phīcus dicens qꝛ ſi non eſſet ſperica nō diuerſificaretur i ea oꝛtus ꝛ occaſus aſtroꝝ. Hec eīm ꝓbatio aſtrologica eſt ꝛ accōmodata phīco:ꝛ iō non dicit niſi qz:qꝛ cām ꝓꝑ quā terra ē ſperica nō bz dicere aſtrologus. Aliquādo aūt aſtrologus de eodem ꝓbationē facit phīcam:ſicut quādo dicit qꝛ terra ē ſimplex coꝛp⁹ ꝛ ſimplici coꝛpi ꝓpetit figura ſimplex Figura aūt ſimplex nō eſt que in vna parte bz angulum ꝛ in alia lineā:ſz potius que oīo eſt ſine angulo. hec eīm ꝓbatio phīſica eſt. Vel ēt quando dicit qꝛ terre partes ſunt graues. ꝑtes autez graues equalr feſtinant cadere circa centrum ꝛ iō cadunt i circulo. Tales. n. probationes dicunt cām ꝓꝑ quā terra eſt ſperica:ꝛ ſumūtur in doctrinalibus ad faciliorem doctrinā. Dēs eīm ſcie diſciplinales que in queſtionibus ſuis ſubiecta habent phīca ēt ma

thematicas circa ip̄m inquirūt p causas mathematicas: ꝛ iō etiā mathēatice potius q̄ phīce sunt subalternate. Hec aūt oīa dicta sunt vt sciaṫ quoniam phīca non est mathematica: q̄ natura nō est forma mathematica vt quidam male senserunt.

¶ Cap. ix. de ꝓpō q̄ phīci est cōsiderare tā formā q̄ materiā: ꝛ de ꝓdictione antiquoꝝ opinionū.

Uoniā aūt natura dicit dupl̄r: vt dictum est. s. spēs ꝛ mā: oꝝ q̄ phīcus cōsideret de forma nāli cōsiderationē cōcepta cū mā: sicut est cōsideratio simi per ꝓpationez ad suū sbm̄ qđ ē nasus: sicut ex p̄cedenti imediate caplo ē mō stratuz. Tex. ꝛ cō. xxi. ¶ Cōsideratio g̊ phīca q̄ b̊i ē nec sine mā est oīo nec fm mām vt tm̄ mām ꝓsideret fm se. Com. xxi. ¶ Cōsiderare eiz formaz sine materia: ꝛ cōsiderare mām nō in cōpatione ad formā fm q̄ ipsa est vnū eoꝝ q̄ diuidūt ens fm se q̄n diuidit in potētiaz ꝛ actū ē eadē cōsideratio quo ad b̊ q̄ ipa ē non naturalis sz prime phīce Tamen de tali cōsideratiōe forme ꝛ māe dupliciṫ dubitabit aliqs. Una eniz dubitatio ē cū due sint nāe q̄ sunt forma ꝛ materia: de qua illaꝝ ē phīca: vl vtrū est de vtrisq̄. Cū eīm de rebus diuersis diuerse considerent scie: q̄ scie secanṫ fm q̄ secanṫ res cōsiderate in sciētijs: ꝛ iō cuz forma ꝛ mā sint diuerse res videṫ cōsideratio de ip̄is ē diuersaꝝ sciaꝝ. Si eīm vna scia q̄ est phīca ē de vtrisq̄: tūc oz q̄ negocieṫ circa vtraq̄ cū sint diuerse. Sic g̊ dubitaṫ vtꝝ eiusdez scientie aut alterius sit vtrāq̄ cognoscere.

¶ Est aūt alia dubitatio quā supra inuimus. cuz eniz duplex sit cōsideratio māe. s. fm mām solā fm q̄ ipsa est vnuz de entibus: ꝛ cōsideratio de ip̄a fm ꝓpōtionez quā hz ad formā. dubitabit aliqs vtꝝ eiusdez scie sit cōsiderare mām vtroq̄ mō sumptā Cū eīm idē ꝛ vnū sit de cōsideratiōe eiusdez scie: et mā sit vna vtroq̄ mō considerata. Dico autē vna sbō ꝛ nonfm esse: videbitur forte alicui ad vnam ꝛ eandē scientiā vtraq̄ māe cōsideratio pertinere.

Tex. ꝛ cō. xxij. ¶ Si aūt aliqs aspiciat dicta antiquoꝝ sapienṫ q oīa dixerūt esse māz: videbiṫ q̄ phīsice ꝓsiderationis nō sit nisi mā. ¶ Dēs eīm phīsici antiq nām dixerūt eē materiaz: ꝛ phīsicam sciaz esse perfectam in materie cognitione sicut fecit antiphon. Ex parua eīm parte quidā eoꝝ viderūt formaz: sic empedocles ꝛ democritus ꝛ illi ēt formaz sbālem q̄ ve nā est nō viderūt: sed empedocles dixit formā eē armoniā ꝓplonis: ꝛ tñ non est forma nisi mālis. Et democritus dixit formas rez resultare ex figuris ꝛ dispositiōe ꝛ ordie athomoꝝ in corporibus cōpositis: ꝛ illas formas dixerūt esse rerū qdtates q̄ dāt eē rebus nālibus: ꝛ cū ista nō vere sint forme sbāles: sz q̄dam sint p̄parationes māe ad recipiendā formā: cōstat q̄ ex parua parte formaz tetigerunt. iō siqs obediat istis scia phīce erit pfecta in māe ꝓsideratione absq̄ eo q̄ ponat aliquā cōsiderationē sup formā: sz hoc mirabile est in tantis viris q̄ putauerūt ꝓsiderationē phīcam eē pfectaz in eo fm q̄ nō scit res nisi in potētia: q̄n si talis scientia eēt sufficiēs tūc vna scia sufficeret ad sciendum oīa generabilia: q̄n oīum eoꝝ ē materia vna: ꝛ hec scia eēt de mā eoꝝ: ꝛ sic scire nālia esset breue ꝛ leue ꝛ nihil habens difficultatis. ¶ Sz aduertendum est q̄ phī illi cū dicerēt oīuz nāz esse mām: dixerūt illā esse signatā ꝛ distinctā p formā: sicut ē terra vel aqua vel ignis vel aer: vel mediū hoꝝ: vel plura ex his vel oīa: ꝛ formas esse accītia q̄ apparent solus ꝛ non sunt: ꝛ iō oīa naturalia esse vnū sed apparēṫ diuersa: ꝛ ideo materialis p̄incipij sciam sufficere dixerunt ad veram scientiā omnium naturalium. Sed tñ hoc falsuz ꝓbaṫ: quoniā si ars mechanica in suis operibus imitaṫ nām in hoc q̄ inducit formā super mām determinatā: ꝛ illi forme p̄portiō natam: oz q̄ sicut ars mechanica cognoscit spēz ita cognoscat ēt mām vsq̄ ad hoc q̄ p̄portionetur ēt spēi quā inducere intendit: sicut medicus cognoscit sanitatem que est spēs finalis intenta a medico. sed q̄ hanc non inducit nisi in quadam materia sanitati p̄parata: ideo cognoscit etiaz materiam fm q̄ p̄portionatur forme que est complexio ꝛ ꝓmixtio humoꝝ ex colera ꝛ flemate ꝛ sanguine ꝛ melancolia in quibus est sanitas iducta a medico. Similiter autez edificator quādo vult iducere formam domus oz ipsum cognoscere lateres ꝛ ligna inq̄ntum ꝓportionātur forme domus que inducit in ipsis cōpositis. ꝛ similiter est in omnibus alijs artibus mechanicis. Cum igiṫ vt dictū est artes naturā imitenṫ oz q̄ hec duo artes videāt fieri aliquo mō in natura: g̊ ꝛ scientie que est phīca: erit cognoscere spēm p̄incipaliter ꝛ mām sz q̄ proportionātur spēi. Et sic pz solutio p̄me dubitationis inducte: quoniā in veritate si forma ꝛ mā accipiātur prout sunt diuerse partes entis diuidentes ens i eo q̄ ens: nō pertinet ꝓsideratio eaꝝ ad vnā sciam pticularem sed potius eas sic ꝓsiderat: vna scia vlis que considerat ens inq̄ntum ens: ꝛ reducit ad ens partes entis: iter quas sūt forma ꝛ materia que sic vniuntur in ente ꝛ concluduntur in vna sciētia vniuersali. Si autem accipiatur consideratio forme que cū mā per diffinitionez concipiṫ: ꝛ mā forme ꝓportionata: illa est forma particularis eiusdem entis. s. mobilis corporis ꝛ materia eiusdem: ꝛ habent vnitatem p̄portionis ad inuicez ꝛ analogie. Et ideo sunt de consideratione vnius scientie particularis que cōsiderat mobile corpus inq̄ntū ē mobile. hec

antez ē phīca:ergo phīce est ꝓsiderare formā ⁊ materiā hoc mō. ¶ Solo etiā pz ad alterū dubitabile:qm̄ materiā reductā in ens: sicut reducit ps ad totū qđ diuidit bz considetare ꝑmus phūs:qz illa nō est ꝓportionata forme:que simplr ⁊ maxie natura est:nec ipsa hoc modo naturale ꝑncipium est qz sic non ē ītrinxta ꝑuationi: ⁊ iō hoc mō nō subiicitur motui: sz materiā q̄ est ꝓportionata forme p ꝑuationē que est in ipsa formā inchoans bz cōsiderare phīcus:ꝓpter hoc q bz cū forma vnitatē analogie ⁊ ꝓportionis. valet rō inducta q iō materia sit de ꝓsideratione eiusdē scie:qz ipsa sba vna est:qz multe sunt sbe eadem que sunt diuersarū sciarum: sicut patz in phīco ⁊ methēatico corpore que sunt subiecto vnū:⁊ tamē ꝓpter diuersas ipsarū diffinitiones sunt de ꝓsideratione diuersarū sciarum.

¶ Caplm.x.⁊ est disgressio declarās q̄liter phīca demonstrat de materia ꝑma: ⁊ de forma prima: et qualiter non.

Ritur autem ex phīcis non dissimulanda questio: cum enim probatū sit p hoc q artes imitantur naturam:q naturalis scia bz considerare tam formā q̄z materiā: ⁊ artes nō considerent nisi ꝑticularem materiā:⁊ nulla materia vlis est que sit subiectum omnis forme artificialis:propter quod etiam nō habemus mechanicam aliquā que tractet de materia vniuersali artiū sed quelibet considerat quandā materiā ꝓportionatam sue forme:videbitur ex hoc q etiam phīca non consideret nisi materiā quandā que est ꝓportionata forme:⁊ non cōsiderat materiā ꝑmaz oiuz phīsicorum. ¶ Qđ etiaz ex hoc videtur q si phīsica consideret materiā primā oporteret q ipsa poneret probationes de materia prima. aut ergo ponet per priora aut per posteriora:constat q non p priora:quia prius materia ꝑma non est nisi ens et principia entis ſm q est ens:⁊ hoc nō bz in se scia naturalis:sed diuina:⁊ ita consideratio ꝑme materie pertinet ad sciam diuinam:⁊ nō ad phīcaz. Si autem ꝓcederet ex posteriorībus:hoc non faceret scire:⁊ scia alicuius rei naturalis imꝑfecte traderet in scia naturali:quod uterū est inconueniens.

¶ Cōmentum.xxij. ¶ Ad hoc aūt dixit auerrois:cuius studiū fuit semp cōtradicere patrib⁹ suis:qđ auicenna his rōnibus concedit q phīc⁹ nō ꝓsiderat de mā ꝑma. Et arguit i ꝯrū sic. Quoniā sic ē in artibus ita ē in phīcis q̄tū ad ꝓsideratiōez matie ⁊ forme:sz si eēt ars generalis mechanica oiuz mechanicorum consideraret materiam omniū mechanicorum q̄ eēt ꝑma matia i gñe mechanicorū: g cū sit phīca gñalis oiuz nāliū:sic ista scia q̄ tradit i b liz:illa ꝓsiderabit māz ꝑmā oiuz rez nāliū: et sic phīc⁹ ꝓsiderat māz ꝑmā. ¶ Cō.xxij. ¶ Bicit aūt q auicēna decept⁹ fuit i sbtilitate scie posteriorū analēcoꝝ:qm̄ cū ibi didicit q null⁹ artifex cās sui sbi demōstrat:itellexit b de oi gñe demōstratiōis ꝑpt qd:⁊ ē gen⁹ demōratiōis. Est.n.gen⁹ demōrationis ꝑp qd:⁊ē gen⁹ demōratōis:qz ⁊ ē ipossibile cās sbiecti alicui⁹ scie demōrare p ea q̄ sūt eiusdē scie demōstratiōe qd:vl demōratiōe ꝑp qd:sz demōratione qz nō ē ipossibile:qz b ē aliqn̄ p signū:⁊ si signum illud fuerit scie altioris tūc nō pōt b mō demōstrare cāz sui subiecti scia iferioꝝ. Si aūt fuerit signū scie iferioris tūc ē possibile scie iferiori demōrare cāz sui subiecti:sic phīc⁹ demōrat ꝑmā māz p phīcū signuz qđ ē ꝓpriū ent trāsmutabil:sic patuit supra qn̄ demōstrata fuit mā prima:p b q ē ignābil ⁊ icorruptibil:eo q eēt añ gñatōem ⁊ p⁹ corruptōez si gñari ⁊ corrūpi diceret.silr p ꝑpetuitatez mot⁹ demōrat prim⁹ motoꝝ:nec alt pōt demōrari: sic oñdit i.viij. hui⁹ scie libro. ¶ Sz auerrois si voluisz potuisz de facili vidisse q mā prima ē duplex.s.ꝑ prima q̄ dr simplr prima:de q̄ nihil bz dicere neqz demōrare neqz p signū:neqz p cāz phīc⁹:qm̄ qn̄ dmratio ē p signū oz q signū illđ sit ꝓuertibile sic ꝓpr⁹ effect⁹ cāe:sz i tota phīca n ē signū ꝓuertibile cū mā sz q ipa ē ps ent diuidēs ipz:g đ illa nihil demōrat phīcus p demōratiōez:qz ⁊ hec ē snīa auicēne. Est āt mā scđo prima q̄ ē i gñe prima dcā a phīcis: ⁊ b ē primū subiectū rerū nāliū:⁊ bn̄ ym ē q scia vlis phīca cū sit pfcā dueit i ꝓsideratiōe sua vsqz ad primū subiectū ⁊ primā formā phīcoꝝ:⁊ hāc declarat phīc⁹ p signū phīcū:qz i se bz signū cōuertibile cū ipsa:qz est rei transmutabilis vt dictum est. Silr si hērent artes artē vlem mechanicoꝝ:n tn illa se extēderet ad loquēdū de subiecto qđ nullo mō esset mechanicū:sed declararet subm primū in gñe mechanicoꝝ:⁊ iō sile iductū nō cōcludit:nisi de mā in gñe prima:⁊ n de mā q̄ ē simplr prima. Et sic patet pspicue q̄liter nullla ē falsitas in verbis auicēne ¶ Caplm.xj. q nō sit sufficiens phīsica nisi consideraret tam causam q̄z formam ſm formaz principalem. ¶ Tex.⁊ com.xxiij.

D hoc autem adhuc inducemus rōnes a quoniā eiusdem scientie est cognoscere id qđ est ad finem cuius causa sit:et finē ipsum:⁊ quecūqz sunt ad finē ordinata.natura aūt q̄ est forma est finis cuius causa fit quicqd fit in natura:ergo formam ⁊ ea que sunt ꝓpter formā:sic materia ⁊ efficiens ē cognoscere eiusdē scie que est phīca. ¶ Qđ aūt natura q̄ dr forma sit finis probatur ex hoc: quia quorūcunqz continui motus existentes est vltimū aliqđ motus:hoc est finis ꝓpter quod fit totum quod fit:sed ois mot⁹ naturalis

ꝓtinui exīntis forma ē vltimū i motu ſbali: ergo' forma ē finis oīum alioꝝ: ergo ē natura. ¶ Dico ät continui motus ⁊ vnius: quia ſi non eſſet motus vnus vltimū nō neceſſario eēt finis: qm̄ vltimū qđ icidit ex neceſſitate ⁊ corruptiōe matie ⁊ mobil' aliqñ nō ē finis mouēt; neq; mot⁹: ſic ē motꝰ vltimus viuēt; qđ ex malicia cōplonis ei⁹ qđ mouet icidit p ter itētionē motoris. Et iō motꝰ nō ē finis pp quē fiat qcqd fit. ⁊ iō Omer⁹ poeta appoſuit deridēdo quoddā dicere: q cū mortuus fuerat habuit finez ꝓpt quē ſcūs fuerat. Nō. n. factiōis ſue finis ⁊ vltimū fuit motꝰ: ſz forma nālis ⁊ motꝰ icidit ꝑter itētionē nature ꝓticularis ex ſubiecti malicia ⁊ corruptione. Nō. n. oē vltimū ē finis: ſz vltimū ⁊ optimū i qđ dirigit motor itentiōez. Hoc ät aliqñ ꝓſeqtur motor p vnū motū. Aliqñ ät p oēs. p vnū qdem motor ꝓticularis i gñatōe ꝓſeqt formā q̄ ē finis ei⁹ ⁊ iō ē nā. p oēs ät ꝓſeqt motor vlis gñatōis ppetui tatē: ⁊ ille eſt finis intēdēt; vlis nature: ſic oñdemus in ſcdo libro pygeneoſ. Tex. cō. xxiiij. ¶ Qđ aūt tam formā q̄ materiā ꝓſiderare bēat phic⁹: ſz formā p̄ncipalit adhuc oñdemus ex oīum artiuz mechanicarū ꝓſideratiōe. Diuidunt. n. artes i tres ſpēs artiū. Artes enī mechanice faciūt nām dupl⁹ Quedā enī faciūt ⁊ ꝓſiderāt eā ſimpl⁹ vt i eā educant formā: ſic edificator dom⁹ ꝓſiderat lateres ⁊ ligna in q̄bus inducit formā dom⁹. ¶ Alie vo ꝓſiderant eā operoſe b⁹ē operādo actū ad quē ē ꝑparatū apoteleſma art; in mā determinata: ſic fac miles operādo i gladio actū quē facere nō poſſz niſi eſſz ex ferro. Et economus hoc mō opat̄ de domo Artes ät q̄ ſic operoſe vtunt apoteleſmatib⁹ artiū vtunt eis ad vtilitatem oīum i ciuitate: ⁊ iō ciuil' oīa artificia bz ordinare ad vtilitatē cōez: q⁹ nos ciuilit viuētes ſumus quodāmō finis artificialiū oīuz: b⁹ ē cuius cā fit aliqd: illud ē ſimpl⁹ finis: ⁊ b⁹ ſumus nos. ſz finis faciēt; māz ⁊ ꝑpant; eā ē forma artificiati: ⁊ iō diximus q nos ſumus quodāmodo finis ⁊ nō ſimpliciter. Et q⁹ ſumus quodāmodo finis artificialiū: iō vtimur oībus. Et ſic finiſ dr̄ dupl⁹. ſ. forma ad quā terminant act⁹ efficient; ⁊ motus materie ⁊ finis ad quē refert vſus rerū. ¶ Tex. ⁊ cō. xxv. ¶ Quot aūt modis dicat̄ finis dicī bz i. v. libro phīe p̄me. Sic ergo p̄z q in genere ſunt due artes mechanice que p̄ncipaliter participant materiaz ⁊ cognoſcunt eam: quoꝝ vna eſt que vtit apoteleſmate facto: ſicut militans vtitur gladio: et economus domo ꝓparata. Et illa dicit archite ctonica. i. p̄ncipalis opatio reſpcū actiue que ꝑparat apoteleſma. vſualis enim eſt quodāmodo architectonica que p̄ceps eſt in opere artis. Et hec eſt duplex. que enī p̄incipaliorem habet finem illa ad p̄ncipalius bonum vtitur: ſicut militaris ſe habet ad equeſtrē: ⁊ equeſtris ad freni factricem: ⁊ architectonica eſt reſpectu eius. ¶ Dicit etiā p̄nceps in opere que veri⁹ cauſas cognoſcit operis cognoſcit: ⁊ hoc modo fabrilis architectonica eſt ad eam q̄ vtit gladio: qm̄ veri⁹ cognoſcit formā ⁊ māz gladij q̄z illa que gladio vtitur: niſi enīz formā gladij cognoſceret non induceret eā ex arte: ⁊ niſi cognoſcēt māz gladij nō induceret eaz plus in ferro bono q̄z i alia materia. Et ſz etiā vſual' cognoſcat vtrāq; formam ⁊ materiaz: nō tñ ita cognoſcit q ipſa ſint p̄incipia vſus gladij: ſed potius vtitur eo ex arte militari: ⁊ cognoſcit materiā ⁊ formā ad vſum ⁊ nō amplius. vnde architectonica que facit apoteleſma eſt actiua materiei: ſicut gubernator cognoſcit qualis ſit ſpecies ſiue forma themonis: ⁊ inſtituit ex ligno eam fm ordinē ad vſum gubernatiōis: ⁊ ideo gubernatiua vſualis eſt. ¶ Alius aūt eſt artifex q eſt faber lignarius nauium qui eſt architectonicus ſcdo modo dictus: q cognoſcit ex quo ligno ſit: et quib⁹ motibus in illo poſſit induci forma themonis. ¶ Sic ergo tres ſunt ſpecies artiū. ſ. ſimpl⁹ architectonica: que tātū facit apoteleſmata artiū: vt fabrilis. alia eſt que ſimplicit eſt vſualis: que nūq̄z facit apoteleſma: ſz tātū vtitur apoteleſmate fcā ad vtilitatē ciuitatis: ſicut economica militaris et ciuil: ⁊ hec dr̄ architectonica aliqñ a p̄ncipalitate eſſe finalis artificialiū cui ipſa eſt ꝓpinquior: et ē media inter eas q̄ eſt ⁊ vſualis ⁊ actiua alicuius apoleſmatis: vt lanificiū qđ vtit lana ⁊ filis lanarū: ⁊ fac texturam ⁊ refert eam ad vſum ciuitatis. ¶ Sed in oībus dr̄ia eſt ad phīcā: quia in oībus artificialibus materia ꝑparatur a nobis ad opus artis: eo q forma artis i ſe nō bz: ſed in phīcis non facit natura materiam: cum ipſa ſit ingenerabilis ⁊ incorrupti bilis: ⁊ in ſe habeat formam. Oportet igit̄ ex oīb⁹ his accipere: q ſicut oēs artes aliquo modo conſiderant materiam ꝓpter formā: ſz formaz p̄ncipalit̄ q ita phīca ſit conſideratiua tam materie q̄z forme ſed conſideret materiā ꝓpter formam. Tex. com. xxvj. ¶ Amplius aūt materia eſt de numero eoꝝ que ſunt ad aliquid: non ſic quidem q ipa ſit in predicamento relationis: quia fm ſuum eſſe non eſt ad aliquid: ſed quia materia phīca non eſt in fine reſpectu comparationis: eo q per priuationem habet comparationem ad formam. et huiuſ modi probatio eſt: quia inter materias proximas in alia ſpecie rerum naturalium alia eſt materia ſpecie: ergo in alio genere eſt alia materia genere: ſicut autē ſe habet materia diſpoſita in genere ad formā generis: ⁊ mā diſpoſita in ſpē ad formā ſpēi ita ſe bz mā p̄ma in phīcis ad formā primā phīcā

ergo oīs mā hz ad formaz cōpatiōem: g° oz phicū cognoscere materiā inq̄ntū forme naturali cōpat: sz cognitio materie nō sufficit: qz fm h° impfectū esz phicū negociū si cognoscerent phica i potētia z ñ i actu. ¶ Adhuc aūt cū matia nō sit cognoscibil' nisi p analogiā ad formā: oz q oīs cognitio a forma icipiat: z iō cū matia dicat z cōpet ad formā ñ erit ipsa cognoscibilis nisi forma cognita. oportet g° phicū ēt cognoscere materiā q̄ est forma. ¶ Sz dubitabit aliqs fz q̄ntū oportet phicum cognoscē formā q̄ ē rei qditas: z dat eē materie. Et dicimus ad h° qm sic phic° cognoscit materiā nō inq̄ntū ē ps entis: sz vsqzquo ꝓportionat forme: sic dixim° prius q medicus cognoscit materiā nō fm ꝓportionē quo iducit in eo sanitas. z faber cognoscit es inq̄ntū in eo iducit formā idoli: qz ꝓpt formaz est vnaq̄q materia: z iō ꝓsideratio ē de ipsa fz ꝓportiōez quā hz ad formā: ita z ecōuerso phica ꝓsideratio ē de forma q̄ ē act° materie: z educit de mtia p motū: q' illa materie phice ꝓportionat. Est aūt circa sepatas spēs sic sūt motores stellarū: z stellas q̄ sūt sepata a materia gñabiliū iq̄ntū p effectū sui mot° impssiōes earz sūt i materia. ¶ Nō. n. impssiones sepatoz a materia gñabiliū: sic i materia pz q h° q ex materia boīs hō generat boiez: z sol z motor sol'. z iō oz ꝓsiderare sepata inq̄ntū impssiones eoz p motū celestiū sūt i gñabilib° z corruptibilib° et hoz quidē materiā declarabim° in celo z mūdo sz effectū quē hñt vliter in gñatōe docebim° i libro scō pigeneos: sz effectū quē hñt i pticulari gñatione tāgemus i gñatiōe singlari i libris de plantȝ et aialibus. ¶ Sz q̄liter forme sepate non relate ad materiā gñabiliū se hñt i se ꝓsiderare z quid sint z quot nūero: z i q° oz die op°b° hz determiare ꝓma phia. Hec igit dcā sūt ad sciendū q phica hz tractare de forma z materia: q̄ dicunt nature: z fm qd habet tractare de ipsis.

¶ Tractatus secūdus scōi libri phicoz de causis Caplm primū q̄liter z q̄ necessitate tractat h° d cāis z de cā materiali. Tex. z cō. xxvij.

Determinatis aūt his ꝓsiderandū ē d cāis z quot sint nūero: quoniā cā ē ēt vnuz principioz entis naturalī sic z natura. negociū. n. hoc qđ hēmus p manibus ē sciēdi gra assūptū a nobis. Nos ār iā dixim° q i natura sūt oēs cāe: z i posteriorib° analeticis oñsuz ē q nos ñ opinamur nos scire rē aliquā añq̄ accipiam° ꝓpt qd vnūquodq: z hoc ē accipe cām primā: hoc ē ꝓprimā et eēntialē z primā ātecz i gñe nature nulla est alia. Mānifestū ē igit qm z nob volētib° ꝓsiderare de gñatiōe z corruptiōe: z oiuz phica mutatiōe est hoc faciendū. Cū. n. scim° principia z cās phicoz debemus tētare vt reducamus i ipsa q̄cunq̄ q̄rūt de phicis. ¶ Dicam° igit q vno qdē mō dr cā ex q° fit res cum ilsit ei: sic es dr cā statue: z argētū dr cā phyale: z ea q̄ sūt ō gñe hoz q̄ sūt sic matia ex q̄ fit res. cū eni cā sit vnū entiū fm q diuidit ens i cām z cātuz. cā ēt fm q gñalr referī ad cātuz: fac nō tm ad cāti eē: sz ēt ōclaret ipz z ꝓbet: oz q nos i phia prima ꝓsideremus cāz fz q ē entis dria fz q ē ens Cause āt relatiōem ad cātuz fm q ipsa ē principiuz cognoscēdi z ꝓbādi: ipz hz ōclarare scia posteriorū analeticoz: sz cām q̄ rē ꝓstituit p motū nos hēmus h dicere. ¶ Propt qđ ēt matialē cāz describētes hic dicimus q ipsa ē in gñe dcā ex q̄ fit res qz matia subijcit oī fieri: siue illud sit fm subiectuz siue sit fz accñs: sz nos diximus supra q ipa i fieri ꝓbatz ē subiectū primū. In alteratōe aūt z alijs motibus accñtiū ē ipsa subiectū scōm: qm i ill' qñ fiūt ñ subijcit mā sola: sz potius matia finita per formā ꝓbatez: eo q nō pōt cāri accñs nisi ab ente perfecto i q̄ matie infinitas finita ē per formā substātialē. Cū dr ex quo fit res itelligit z matia prima: z matia q̄ segt primā: qm matia prima ē q̄ ē i potētia ad formā primā: z hec ē idispōsita. matia āt ꝓsequēs prima ē q̄ se hz ad formā ꝓsequētē: sic materia prima se hz ad formā primā. Et hec mltiplex ē: sz i gñe ē triplex. s. cōmixta z ꝓplexionata z orgānizata quā q̄dā cōpositā vocāt. In mineralib°. n. ē cōmixtio solū elemētoz cū vtutibus celestibus operātibus i eis. In plātȝ āt q̄dā ē ꝓmixtio. i. cōplexio q̄si būorū quoz̄dā: z i aialibus ē cōpositio super hec duo organoz q̄ mēbra sūt officialia ad aliquē actū iteri orē vl exterioz̄ pertinētia. Cū āt materia phicoruz motui subijcit ñ ōscribimus h māz dicētes q mā ē ex q̄ ē res: vl q̄ ē i re subiecta vl substās forme. h° eni mō mā est i igñabilib°: z forte etiā i substātijs separatȝ: sic diximus i libro p° scie huius. Et de tali materia hic nihil log habemus: qm illa aut ñ est subiecta priuatiōi: aut priuatio est i talibus per alium modū q̄s sit i rebus gñatȝ z corruptȝ. ¶ Dicimus āt ex quo fit aliqd significātes cōpositū: qm matia nullā hz cālitatez respcū forme: nisi per accidens: sz cōpositū fit ꝓprie: z super ipz stat actus efficientȝ: z respcū illius est mā cē. z h° mō q° ipa ē cā est ꝓncipiū cognoscendi ipz: qm sic dicimus phica nō cognoscūt nisi cognoscat materia eoz: eo q ipa sūt cū materia ꝓcepta: sicut sepius supra dictū est. ¶ Nec putare oz aliqs q materia sola sit cognitiōis principiū: ita q ex ipa sola cognoscatur compositū: sed potius sicut causa est: ita etiaz ꝓncipiuz est cognitiōis. Est aūt cā subiecta forme: z hoc mō cognoscit esse cōpositi p ipz. Cuius ꝓbatio est qm si nos volumus cognoscere illō vl h° cōpositū: non

cognoscim⁹ ipm: nisi p cām hmōi vel illius dēmia tā. Et cōpositū in genere cognoscimus p cāz i gne ☙ portet g⁹ q cā que est pncipiū cognitiōis hmōi vel illius: z cā q ē pncipiū cognoscēdi cōpositū sit cā cōpositi. ☞ nō ē āt cā hmōi vel illius cōpositi in genere mā ipsa: nisi substās forme huic vel illi: vel forme simplr: g⁹ hoc mō z nō alīt erit ipsa pncipiū cognoscēdi cōpositū hoc vel illud: vel cōpositū simplicit: sic etiā ē ipa pus cōposito: z qđ prius ē alio z essentiale ipsi ē pncipiū cognoscēdi ipm hoc mō q⁹ ē prius z pncipiū eēntiale. ¶ Ex his āt pz solutio dubitatōis quorūdā querētiū: cū mā sit scibil⁹ p analogiā solū z nō p seipsā: cū eē pncipiū cognitionis sit forme ipsius q̄lit ipsa sit cā z pncipiū cognoscendi aliqd qđ ē ex ipsa. ¶ ☞ aūt nos ad dimus in descriptiōe matie ex q̄ fit aliqd cū insit dixim⁹ ad dūaz pnuatiōis: qz ex pnuatiōe fit aliqd vt supra docuim⁹: z tñ abijcit̄ puatio i ipso fieri qñ fit res: z iō pnuatio nō ē matia: qz matia saluat in re que fit. ¶ ☞ dī etiā aliqñ fieri aliqd ex aliquo ita q ꝓpositio nō notat matiale pncipiū: sz poti⁹ ordinē: sic dicim⁹ q ex mane sit meridies: z ex palestris olimpia: qz post ludos palestrorū exercebā tur ludi olimpiarū. Et iō ad excludēda talia z pnuatiōez dixim⁹ cuz insit. ¶ ☙ portet aūt scire q sola matia aliqñ sufficit vt cū forma cōstituat cōpositū: sic est in elemēt̄. aliqñ āt ñ sufficit matia sola: sz oz eā eē dispositā: z illa dispositio fit p matias diuersarū rez pūctas: z illi matie aliqñ sufficit cōiūctio tm̄: sic singularia hominū cōstituūt exercitū: et cōiunctio domoz cōstituit ciuitatē. ¶ Aliqñ autē oz cū cōiūctiōe esse cōpositōez dissimiliuz spēz: sic est i cōiūctiōe z cōpositiōe lapidū z lignoz ad cōstitutiōez dom⁹. Aliqñ āt cū cōiūctiōe z cōpositiōe oz adesse cōuersionē z alterationē cōiūctoz z cōpositoz: sic fit i artificiali cōpositiōe i electuario z tyriaca: z i naturali cōstitutiōe aīaliū ex elemēt̄: qz elementoz nō sufficit sola cōiūctio: nec sola cōpositio i mō cōtingendi se ad figurā hāc vel illā: vt ex hoc sufficient esse hēat generata: nisi alia agāt i alia: et alia patiāt ab alijs: donec ex his gescētibus i actione ꝓueniat q̄litas vna mixti: ex eis q̄ dī cōplexio. Est. n. cōplo q̄litas vna ꝓueiens ex reciproca actione z passiōe q̄litatū ꝓtiaz i corporibus cōmixtis. vñ i oībus talr cōmixtī oz post cōiūctionē z cōpositiōem esse morā tpis: vt ea que cōiūcta sūt z composita z reducant i vnū actū mixti: z iō electuaria z tyriaca nō statiz ꝓueientia sūt qñ sūt coniūcta z cōposita ex spēbus: nisi ꝑus sit tps ꝓportionatū i q⁹ vna species egerit i aliam et alterauerit ipam: z sic alterata ab ea ad formā electuarij z tyriace que est q̄litas vna cōsilis quodāmō oībus vtutib⁹ pticulatāt mixtoz i ipis: z sic etiā fit opatio taliū ex ptici patiōe oium vtutū que sūt rerū mixtarū: qz mixta p formas essentiales manent in mixtura: sz q̄litas miscibiliū z accētia p quoz reciprocā actōz patiūt ꝓuersiōez mutant z conuertūt cū amittāt excellentias suas q̄s hēbāt simplicia: z trāseāt ad mediū qđ cōpetit mixture. ¶ Dicem⁹ aūt de talibus i fine d̄ generatōe z corruptione: i capīo de mixtione. Sic ergo dicit ꝓpie matia que cā est matial. videt aūt aliqñ matia nō ex q̄ res est: sz circa quā est: sic dī matia scie circa quā pōit cōsiderationē z ꝓbatōez passionū: z de mā dī visus vel itellect⁹ circa quā ē opatio visus vl itellect⁹. Aliqñ etiā dī matia dispō matial: sic calidū cōplexionale disponit matialiter ad vitā aīe: z de tali qdem matia nō itendim⁹ nos h̄. Juxt̄ ꝓpriū āt modū materie dī mobile matia motoris: eo q ipsimit ei motoz spēm mot⁹ sic materie. z hoc mō iferioz materia gñabiliū dī esse materia superioz celestiū: qz celestia ipsimūt ei motuz omnem q fit in ipsa. z b⁹ mō frequenter dī ab a. q iferiora sūt i supioribus: sic materia est i sua forma: eo q motoz est formal respectu mobil cū ipsimat ei motū z formam. hec igit ad pns de materia sufficiant. Laplm scōm de cā formali z de diuersitatib⁹ ei⁹ z de opinionibus que sunt de ipsa. ¶ Tex cō. xxviij.

a Lio āt mō cā dī species et exēplū. h̄ āt est etiā rō diffinitiua eius qđ qd erat esse z huiusmodi genera: vt ei⁹ qđ est diapason gen⁹ ꝓpiquū ē ꝓportio dupli q̄ ē duoz ad vnū. z gen⁹ illius ꝓportiōis qđ cōtinet genus dictū est nūer⁹ sonoz: z ad hoc genus illius est nūerus: z vltimuz genus est forma ꝓportiōis i genere illo: z ptes in diffinitiōe. Forma .n. ꝓpie loquendo est essentia q̄ qñ hīta fuerit p motū i materia: tūc cōstituit speciem fm esse i rebus naturalibus. Dico aūt q ipa est ꝑe loquendo i se essentia: qz eius actus z effectus z opatio ꝓpria i materia est esse actuale cōpositi qđ fluit ab essentia que est forma rei: sic lumen fluit a luce: z essentia venit i materiā p motū: qz ipsa nō est i materia actu añ motū: sz i potentia hituali tātū: z iō forma natural triplex hz esse: cū ipsa tñ sit eēntia simplex. Unū. n. hz i ꝑuatiōe qđ est forme ꝓfuse z ipfecte z indeterminate: sic nos i añ hītis exꝓplanauimus. Aliud āt hz esse i motu ipo i q⁹ act⁹ z potentia sūt sibi iuicez pmixta: z hoc esse est fieri. Successiuoz. n. omniū esse fieri est: sed ipsa forma in motu quāto propinquioz est principio motus tanto plus habet de pnuatione: et quanto fuerit ꝓpinquioz fini motus: tāto minus hz de ꝑuatiōe z plus de actu. Tertiū āt esse se hz qñ ipsa est t̄minus motus qđ est esse getū z pfectū: z illius act⁹ est

esse cōpositi qđ significātes dicimus in vbo substā tiuo: qñ dicim⁹ hoc est aurum et hoc est argentum ¶ Nos aūt hic ponim⁹ in descriptiōe formę qñ bita fuerit p motū: iō quia nos hic loqmur de formis nālib⁹ que nō semp hūt nec hūt quocūqꝫ mō ſz hūt aliqñ t nō nisi p motū. oīs. n. forma generabiliū coniūctā hz sibi ꝓuationē: anteqꝫ eni insit forma asini vel fabe in materia: tūc est ꝓuatio in ea ad formā illā. Cū aūt iā est: tūc ineſt eidē matere aptitudo suscipiēdi ēt alterā formā: t hec ē ꝓuatio ad illā q̄ facit eā q̄ mō ineſt aliqñ nō ineſſe: t ineē aliā cui⁹ ꝓuatio insunt ꝓus. Qđā eni gnābiliū sp ē ꝓuatiōi alicui ꝑmixta: t iō nullā formā ꝓtingit sp ineē. Et iō diximus q̄ qñ hētur: hētur aūt tm̄ p motuz vt dixim⁹. Formę autē igenerabiliū t icorruptibiliū insunt: t nō aliqñ hūtur: t aliqñ nō hūtur: ſz sp hūtur: et ille sūt spēs incorruptibiles sic forma celestiū: t aliqñ intelligentiarū separatarū: q̄ qdē ab antigis ꝓprie formę dicebātur: eo q̄ q̄si forms manentes formabāt inferiora ſm ꝓportiōez aliquam formarū suarū: ꝓpē qđ pl⁹to dixit q̄ formę iferiorū ꝓcedūt ex formis supioꝝ. sic ex quodā ethymagio hoc est sigillo ꝓcedit forma in cerā: t bas ipse formas sepatas dicebat. Inferiores aūt gnābiliuz formas vocat imagines: eo q̄ ille imitebant ſz modū possibilem ipsis. ¶ De his aūt t huiusmodi dicere hēmus in scia diuina. Formę aūt inferiores dicunt mltiplicit: Quia forma dī spēs ipsa: q: est cā t exemplū, speciei in effectu. Videt etiaz forma q: in cā formali effect⁹ est silis et exēplat⁹ ex cā: qñ formal' cā facit id qđ sit eē in effectu. et differunt tm̄ spēs t exemplū: sic differūt essentia absolute accepta: et esse qđ ē ex diffusiōe formę in materiā. sicut nos dicim⁹ exemplū lucis esse lumen: qđ diffusuz est in aere: vel in alio pspicuo: et ideo spēs et exemplū nō sūt sepata p sē: sed p intētiōes et rōes eorū tm̄. Hec aūt forma ē etiā rei vera qditas: qñ res ꝓstitute i esse nō hūt h⁹ q̄ sunt a mā: ſz a forma: qñ mā ē in potentia: t cū res ē in potentia nō est h⁹ qđ est: cū potētia sit ad oppositā: et nō hz se pl⁹ ad eē q̄ ad nō esse: t si pl⁹ se hz alīq̄ matia ad esse q̄ ad nō esse: boc nō est ex matia ſz ex dispositiōibus: q̄ qdē nō dant esse formę: sed ex forma substātiali hz res hoc qđ ē: et iō ipsa est ꝓpa rei qditas. t cū diffinit res rō diffnitiua dicēs qd est res: sumit penes formā: siue ipsa ꝓcepta sit cū matia sic ē forma naturalis: siue sit nō concepta cū ipsa: sic ē forma mathematica t forma diuīa: t iō forma dī rō eius qđ erat esse qd: t dī q̄ erat meli⁹ q̄ qđ est: vt notetur ꝓpitas formę ad esse qđ est actus ei⁹. Esse aūt qd: ē eē i forma determiante rei qditatē. Cō. xxviij. ¶ Genera aūt hui⁹ formę sūt formę cōiores q̄ cōtinēt formas ꝓpas: qm̄ cuz dat rō diffinitiua oz q̄ ipsa incipiat a genere p̄: q: qditas ꝓpa cōponit a forma cōi q̄ ē gen⁹ t a forma ꝓpria q̄ ē dīa cōstitutiua spēi: t sic oz q̄ sic resolutio generis ꝓpiq̄ stat i genere cōioꝝ: t ꝓcedit resolo vsq̄ ad gen⁹ gñalis simū: q̄ eodē mō icipiat cōpositio qditatis a generalissimo: q: qđ vltimū ē in resolone eēntiarū p̄mū est i cōpositiōe eaꝝ. Hoc aūt mō se hz diapason ad ꝓportiōez dupli: qm̄ nota q̄ est diapason sic dī in musicis cōponit ex ꝓportiōe duoꝝ tonoꝝ ad vnū Genus aūt cōtinens hāc ꝓportiōez est nūerus sonoꝝ: t q: armonica aliquo mō est ſb arsmetrica genus qđ est remotius illo est nūerus. Hoc aūt mō q̄ditatis se hūt ptes diffinitiōis i diffinitōe posite ad totū diffinitū. ¶ Nō lateat aūt q̄ si forma gñalis sumit dicet forma oē illud qđ informat ad eē aliqđ fm actū: t sic diuidit forma in formā ſbalez: t formā accñtalē. Forma vo ſbalis adhuc dupliꝝ dī. s. q̄ ē substātia t qd dic: t que ē accñs t dic qd. substātial' aūt que ē substātia: t dic qd: ē sic lapideitas i lapide: t aīa i corpore aīato: ſz substātial' que nō ē substātia: ſz dic qd: ē sic color forma gñalis ē albedinis t nigreninis: t sic q̄ntitas ad bicubitū t tricubitū. ¶ Nō. n. segt si aliqd dicat ſbale q̄ ipsuz ꝓtinue sit substātia: q: substātiale mediū ē int substātiā t accñs: t accñtale silr. Videt. n. substātiale qđ hz modū substātie t rem accñtis: t qđ hz rem substātie t modū accñtis. silr aūt accñtale dī aliqñ qđ hz rem substātie t modū accñtis. Sic dicim⁹ accidere hōi quod est sortes: q: nō cōuenit ei grā hois: ſz per hoc qđ hō hz eē in subiecto idiuiduo quod est sortes. ¶ Accñtal' aūt forma est mltiplex Aliqñ eni dī forma que eadē est subiecto cum figura: differens ſm rōem: vt forma idoli est figura idoli. Hz forma dī cōpatōe ad formatū quod est ad itra hoc est ad subiectū cōpare formā. figura aūt dī ꝑz q̄ est t̄miatio q̄ntī quod est cōpare eā ad ex vbi i exterioꝝ subiecti cōuenit lineatio q̄ntī que i se claudit totū q̄ntuz: t hec forma int accñtales magis ē ꝓpria. ¶ Videt aūt gñalr aliqñ oīs affectio subiecti ſm aliquod accñs forma: t hoc mō dicit forma cōpositiōi cōtigens simplici t iuariabili essētia cōsistens: q: añs nō cōtingit nisi cōpositō: t p se nō variat: ſz potius subiectū recipit variatiōem p ipsū. ¶ Abusiue aūt dī forma ordiatio mltoꝝ ad vnū qđ ē sic mouēs: sic dux forma exercit⁹. t aliqñ dī forma ordo viuēdi: sic dicim⁹ legē pscribē forāz vite. Nos aūt hic nō ūtēdim⁹ nisi de forma nāli: t de illa oz scir q̄ ꝑz auicēnā t ſeqntes eū ē aliqñ siplex t aliqñ ꝓposita. Dicit. n. q̄ forma est in simplicibus eēntia eaꝝ sicut in elemētis. Et in ꝓpositis est ꝓpletio q̄ nō est simplex. vñ dicit q̄ aliqñ nā rei est iūcta ex

multis vtutib⁹ sicut hūanitas q̄ retinet i se vires natūr corpis ⁊ virel aie. ¶ Et ex hoc surgūt due opiniones circa formā sbalē. q̄rū vna dic̄ q ipa est simplex. alia āt dicit q sic̄ est in mā scda qđ in ipsa ē vtus prime materie ⁊ p̄ter hoc dispōsita est ita ē i forma q scda forma hz in se oium precedētiū formaꝝ vires ⁊ eētias ⁊ hoc videt velle etiā Arist. vbi dic̄ q eadē est rō aie q̄ figure. qz sicut figura p̄or est in p̄nte sicut trigonū in tetragono ita vegetabile est in sensibili ⁊ sensibile in rōnali. ⁊ hoc mō eē est in vita ⁊ esse forma est prima. Et si nos colligam⁹ oēs formas. tūc prima erit esse. ⁊ scda erit forma q̄ est corpus q̄titate determiati. ⁊ tertia erit corpis hītis p̄rium. ⁊ q̄rta erit corpis mineralis. ⁊ quinta vitalis. ⁊ sexta sensibil. ⁊ septia rōnal. ¶ Rōes āt pōnis illi⁹ q forma sit simplex sūt: qz ꝓpositū ē ex mā ⁊ forma ⁊ tal ñ est ꝓpositio forme. ¶ Amplius forma cū sit alterū ꝓponētiū. oz q ipa sit simplex qz aliter ꝓpositio iret i infinitū. adhuc aūt dria forma est simplex: g⁹ forma est simplex. ¶ Adhuc āt si forma i q̄tū forma esset ꝓpositā. tūc ois forma eēt ꝓpositā. ergo p̄ma forma eēt ꝓpositā qđ est incōuenies: qz tūc oporteret q añ p̄mā formā eēt forma. ¶ Adhuc āt si forme eēt forma tūc nō stabit illa ꝓpositio sz forma erit forme si est ꝓpositā. g⁹ forma nō ē cōpositā. ¶ Alia aūt opinio q̄ dicit formā eē ꝓpositā dicit nō oēm formā esse ꝓpositā sz scdam ⁊ tertiā ⁊ sic deinceps. ⁊ hoc hic vtit his rōib⁹. Quia id q vtutē ⁊ opatiōem hz mō aliquo hoc est i ipo p eētiā. sz prima forma in scda vtutē ⁊ opatiōem hz. g⁹ ē in ipo p eētiā. Prima āt hax ꝓpositionū pz per rōnē mixti in quo sūt p eētiā miscibilia eo qđ vtutē ⁊ opatiōem hñt in ipso. scda āt pbat inductiue: qz viuū est vtute in sensibili ⁊ esse in viuo ⁊ sic de alijs ¶ Adhuc āt spēs forma est ⁊ ꝓstat q ipsa ꝓponit ex genere ⁊ dria sicut p diffinitiōem pz. ⁊ eodē mō pbat de genere qđ ipsū est ꝓpositū cū tñ sit forma generalis. cū. n. vt inquiūt ois forma sit general vel spālis ois forma est ꝓpositā. sed ad hec sine p̄iudicio dicimus q duplex est forma. s. q̄ est vt pars eētie. ⁊ q̄ est vt totū. ¶ Illa āt q̄ est vt ps eētie ē duplex. s. q̄ est sicut forma ⁊ q̄ est sicut intētio a re abstracta ⁊ vtraq istarū est simplex. sz vna est sicut forma materie q̄ est forma q facit in actu mām ⁊ ē ps ꝓpositi. altera āt est sicut dria rei ꝓstitutiua q̄ est itētio q̄litatis eētialis q̄ de re abstrahit fm q sub forma vltima significat. forma āt q̄ est sicut totū illa est ꝓpositā ⁊ illa est genus vel spēs quoꝝ vtrūq ꝓpositū est ⁊ diffinibile per aliquē modū. ⁊ hoc non hz dubiū nisi ꝺ genere generalissimo qđ nō videt esse diffinibile p genus ⁊ driaz eo qđ nō hz gen⁹ añ se nec dram: qz aliter iret in infinitū. sz ꝓstat ipsuz esse cōpositū per hoc q plura hz in se per hoc qđ hz qd ⁊ q̄le sic̄ pz cū dicit sbā ens p se ens. Ens igit ⁊ per se ens dicūt duo q̄ sūt de esse sbē ⁊ sic de alijs p dicamēti. sic etiā dicam⁹ de oibus formis. gen⁹ enī hz ps sit diffinitiōis tñ totū est potētialr cōtinens totū esse ⁊ spēs est q actualr totū hz esse rei. Sic g⁹ vr nobis q forma ⁊ est simplex ⁊ est cōpositā. Qđ āt obijcit q prima est in scda ⁊ sic deinceps dico qđ ē in ipsa sic̄ potētia hoc mō quo trigonū est i tetragono. ⁊ tñ cōpositiōem eētialē nō facit in ipso cū eētia tetragoni. qz nō sūt in tetragono distincte eētie trigoni ⁊ tetragoni. sz eētia tetragoni vtute est trigonū. ita forma sequēs hz eētia sit simplex tñ vtute colligit p̄cedētes formas in se ipsa. ¶ Sūt tñ qdā ꝓcedētes oēs sequētes formas eē ꝓpositas ppt rō nē inductā. In hac snia est auicēna ⁊ qdā alij phici. ¶ Sz nos mouet in oppositū hoc q sequens nūquā diuidit a precedente hz precedens aliqñ diuidat a sequēte ⁊ iō sequens nihil diuersū hz a precedente. sz est q̄si eētia vnica vtute multiplicata hz qđ fluit a precedentib⁹ q̄ sūt i ipsa nō vt diuersa sz vt essentia vna. hoc. n. mō etiā drie sequentes q̄ simplices sūt vtute cōtinent primas. ¶ Et qđ obijcit q id cuius vtus ⁊ operatio ē i aliquo essentialr salvat in ipso. dicendū q hoc vm est in his q̄ sūt vnuz p modū mixtiōis ⁊ illoꝝ vtutes ñ operāt pure actu simpliciū sz potius opant actu mixti. sz ita nō est in forma scda ⁊ tertia. qz actus forme prime melio⁹ est i scda quā in prima. Melio⁹. n. ⁊ nobilius est rōnale quā ens tñ ⁊ melius nūc sensibile quā vegetabile. ⁊ adhuc meliori vita viuit rōnale quā sensibile: qz i talib⁹ ptātiuis formis ea q̄ sūt precedētiū sūt sequētiū excellenter ⁊ eminenter. Et iō p modū ꝓpositoꝝ ñ se hñt huius forme. sz potius se hñt p modū reduplicatoꝝ: qz precedens nō distinguit ab essentia sequentis nec miscet ei. sed potius q̄si reduplicata cōstituit formā sequentē ⁊ iō sequens est essentia vna simplex ⁊ precedens. Et per hoc pz solutio ad oē qđ obijcitur. nos tñ ꝺ ipsis in prima philosophia āpliꝰ dicem⁹. Ca. iij. de diuersitatib⁹ cāe efficientis ⁊ opiniōib⁹ q̄ sūt de ipsa. Tex. ⁊ cō. xxix.

a

Amplius aūt species tertia cārū est. vnꝺ est principium. principiuz aūt motus est causa motus i alio a se qđ est mā et mobile. Mot⁹ āt ħ dicit ois exitus de potētia ad actuz q̄ act⁹ sit p formā q̄ venit in mām. principiū autem motus duplex est sicut dicit auicēna. s. p̄parās ⁊ p̄ficiens. p̄parās quidē ē id qđ p̄parat ⁊ dispōit materiā ad hoc qđ suscipiat formā sicut est mot⁹ spmatis in p̄paratiōibus q̄bus preparat sanguinis mēstruū in p̄paratiōib⁹ suis ad formā suscipiēdā quā vtutē q̄dem mouentē ⁊ p̄parātez hz spma ex spiritu

qui est in ipso qui defert z vehiculū est virtutis formatiue. ¶ Mouēs autē pficiens est id qđ tribuit formā pstituentē spēs naturales verissime per suaz eēntiam mouēdo et efficiendo: z hoc gdē est ex materiā z extra numerū principioz naturaliuz vt ingt Auicenna. nec pertinet ad phīcū vissime cognoscere istaz diuersitatez agentis: sed sufficit ei vt sciat q efficiens est vna cārū naturaliū q̄ pparat et attribuit mouēdo spēs materiebus naturalibus: et nō dubitet quin pparator sit principiū motus: z quin pficiens sit etiā principiū motus: qz ipsū est qđ verissime trahit mām de potentia ad actū. pparans autē mouēs iō ponit Auicēna: qz in natura nō dis materia susceptibilis est dis forme: neq dis forma est actus cuiuslibz materie: qz ꝫz dispōnes materie forme ifundūt a datore vt dicit plato. Et qz nō dis forma cuiuslibet est materie: iō oz naturalē cognoscere z materiā z formā si debeat scire pfecte sbam rei naturalis vt diximus in añcedētibus isti⁹ libri. ¶ In hac aūt snīa plures sapientū auicenne ꝯdicūt dicentes in materia inter principia naturalia esse principiū efficiens qđ vissime trahit materiā de potentia ad actū: z vt nos plenius hāc ꝯdictōem videre possimus ponamus aliquas rōnes p vtraq̄z parte.

¶ Rōnes igit̄ pro auicenna sūt hec. In gener. n. cāe efficientis necesse est vnū esse efficiens primum. aut efficiens necesse est q sit per suaz eēntiā efficiēs cuius exemplū est sicut si nos poneremus calorez hr̄e esse sepatū a sbā: tūc. n. calor per suā eēntiaz calefaceret sicut lux per suā eēntiā lucet. sicut aūt calor tunc esset primū efficiens in calefacientib⁹ oībus: et lux in lucentibus: ita necesse est in vniuersitate tota efficientiū esse vnū qđ est simplr efficiens esse oium rerū: z necesse est q illud efficiat ipm per suā essentiā. Cū aūt ordo sit in efficientib⁹: scdm nō bz vtutem efficiēdi nisi p virtutē primi que influxa est ei sicut in octauo huius scie ꝓbabit libro. Et tertiū silr z sic vsq̄z ad vltimū: ergo sola forma et eēntia primi efficit in oībus alijs. sicut sola etiā eēntia calorīs calefacit in omnibus calidis: et sola essentia lucis lucet in oībus lucētibus: ergo scdm et tertiū p hoc q addūt essentie z forme: primi nō efficiūt sz pparant vt facilius et aptius recipiat formā quā attribuit ei primū. ¶ Adhuc aūt scdm mouēs nō dicit nec est mouens nisi qz bz spēz primi mouētis. z eodē mō tertiū nō dicit mouēs: qz hēat spēm scdi inquātum est scdm: sz qz bz spēm primi mouētis: qz aliter tertiū eēt scdm cū ꝓximū sit scdo z nō eēt tertiū: igit̄ a primo mouente ab esse ī tota vniuersitate mouētiū erit vna spēs motoris primi: ergo sua specie omne qđ est bñs esse in natura pficit fm esse et educit de potentia ad actū: ergo ipse solus q est primū efficiens sua spē educit de potētia ad actū: et oia alia sūt pparātia materiā. ¶ Adhuc autē q đ est agens p̄ter agens p̄mū sūt q̄litates p̄me vel aliq̄ q̄litas causata ab ipīs. Cōstat aūt q aliq̄ q̄litas cum sit accns nō attribuit formā sbālem bis q̄ sunt ꝫz naturā: qz forma sbālis cāret ab accītibus qđ est ipossibile: cū accns causet a sbō: et sic vestigiū qđdā sbe. ¶ Adhuc si omne calidū egredit a calido p̄mo: z frigidū a frigido p̄mo: ita necesse est q omne esse scdz egrediat ab esse primo. Constat aūt q esse p̄mū est efficiens primū: ergo omne esse egredit ab ipo. Cū āt egredit ab ipso nō egredit ab ipso nisi sicut ab efficiente per essentiā: g ipsū solū p suā essentiaz efficit omne eē. Hoc āt etiā habet per vbū illud qđ dicitur in libro de cāis: q cā scda bz a cā prima z q est z qđ cā est. Plura āt de hoc dici hūt in scia prime phīe. ¶ In oppositū āt hui⁹ scie ꝯ p̄dicta oia sūt plurimi pypateticoz dicentiū q cāe efficiētes nāles esse hūtes in materia nō solū pparāt sz etiaz efficiūt res naturales z educūt eas de potētia ad actū vtentes his rōnibus. ¶ Quia oī eo mō quo mouetur materia mouet ab aliquo tāgente ipsā. mouet autē aliq̄ forma educente ipsā đ potentia ad actū: g mouetur aliquo tāgente ipam. Qđ āt tāgit ipsaz ñ est extra naturalia: g extra numerū naturaliū est q educit materiā de potentia ad actū. ¶ Adhuc aūt generās vniuoce est generās ꝓximū z nō generās p̄mū: ꝫz generāt vniuoce est qđ educit materiā ī silitudinez forme z rōnis et sbe: g generās ꝓximū educ materiā in silitudinez rōnis z forme z sbe. Qđ aūt ducit materiā in silitudinez rōnis z forme z substantie educit eā de potentia ad actum: g generās ꝓximū educit materiā de potentia ad actū: g intra naturalia est qđ pficit materiā. ¶ Adhuc āt ifra ī septimo huius scie libro ꝓbabit q iter mouēs z motū nō est mediū. ꝫz omne perficiens materiā est mouens eā: g iter perficiens z materiā q̄ perficit nō est mediū: g id qđ pficit māz imediate iunctū est materie z est in ipsa: hoc āt qđ est in materia est intra naturalia. ¶ Ecce hec est snīa vtrarūq̄z opinionum z eligat vnusq̄sq̄ qđ vult. ¶ Nos aūt dicim⁹ ꝓut nobis videt q vtraq̄z istaruz opinionuz vera est ꝫz aliquem modū. absq̄z dubio enī vna ē forma oiuz mouentium a primo vsq̄z ad vltimum in vno genere motus: sed hec forma duplex cōsiderat. ſ. ꝫz essētiā z fm esse: z essentia qdez vna est in oībus mouētib⁹: esse āt ipsi⁹ fm qđlibz mouētiū est aliđ et aliud ¶ Qualiter autē hoc fit ponemus duo exempla. vnū quidem in natura et alteruz in arte. In natura quidē est exēplū lux que est vna in eēntia fm qđ ē in aere z in corpe terminato: et tñ in aere est lumen et in corpore terminato color albus vel viridis vel

niger ſm diuerſitatē coꝛpis terminati: ⁊ in oi coꝛpe termiato ē vna eēntia lucis nō tñ eſt vn⁹ coloꝛ ꝓpt diuerſitatē eſſe eius qđ hz in diuerſitate ſpecieꝝ. Et ꝓpter hoc dicit Ar. q lux eſt coloꝝ hypoſtaſ et hypoſtaſis oiuz coloꝛū eſt vna: et id qđ formale eſt in oibus coloꝛibus eſt vnū: ſed tamen quia recipiens diuerſimode recipit eſſe lucis variat: et ideo diuerſificant coloꝛes. hoc mō loquēdo vna eſt eēntia formalis ꝯrioꝝ coloꝝ albi videlicet ⁊ nigri: ſz ꝓpter eſſe diuerſuz efficiūtur ꝯrie ſpēs coloꝝ. ¶ In artibus aūt exēplū eſt in regula edificiſ: illa enī eēntialiter vna eſt: ⁊ tñ aliter recipit rectitudo eius a ligno recto ⁊ aliter a nodoſo: ⁊ ideo aliud eſt eē eius in recto ⁊ aliud in nodoſo: cū tñ eēntia vna regulet vtrūqz: ⁊ ꝓpter eſſe diuerſū efficit diuerſa ⁊ q̄ſi ꝯria edificatō nodoſi ad edificatōez recti. Sic ergo intēdim⁹ dicere q vna eſt eēntia qua mouet ꝓmū mouēs ⁊ oia ꝓſter mouētia. ſed hec eēntia diuerſū hz eſſe ſz qđ eſt participata a ꝓmo mouēte ⁊ a ꝓſter mouētibus: ⁊ quāto plus diſtat a ꝓmo motoꝛe: tāto plus cōiungit materie ⁊ diuerſitati diſpōnū ⁊ facilius impeditur. Et iō quātū ad eēntiam qua mouet ꝓmū mouens verū dicit Auicenna: q⁹ ſic ſolū ꝓmū mouens educit de potētia ad actum et pficit mām. Sed q̄ntū ad eſſe verū dicūt alij cōtradicentes ſibi. Et ſcias q ꝑmū mouēs ⁊ ſcōm ⁊ ſic deinceps non diſtinguūt penes eēntiaz qua mouēt per ſe: q⁹ illa eſt vna in oibus eis vt diximus. ſz diſtinguūtur penes eſſe qđ eſt diuerſum in ipſis: ⁊ etiam in rei veritate cā verius mouet per eē quā eēntiam. ⁊ ideo verius eſt q cā naturalis pficit quaz q non pficit: ſed cā dīna. ¶ Huius etiā cā eſt q ſequēs cauſa nō deſtituit aliqua opatione eēntiali. nullam autē eēntialem ſed tantū ꝑparatiuā haberet ſi ſcōa cā non niſi prepararet. vñ ⁊ Ar. dixit q virtus foꝛmatiua rerū eſt in ſemine rerū nāliū: ⁊ mouet magiſ per eſſe quā per eēntiaz: ⁊ tñ diuerſificat magna diuerſitate licet ꝓcedat a vera eēntia tota virtus motiua. ſicut virtus regule variatur in his que ſz ſe melius ⁊ minus obediunt regule: ⁊ virtus lucis variatur ⁊ in terminato ⁊ ſm diuerſitatē ſuꝑficierū coꝛporis terminati. ⁊ per hoc patet ſolutio ad oia que ꝓ vtraqz ſecta inducta ſunt. Tex. ⁊ cō. xxix.

¶ Scias aūt q efficiens dicit non tantū pficiens vel preparans ſed etiā coadiuuans. ſicut efficiēs dicitur deliberans in conſilio: ⁊ adiutoꝛ ad hoc q aliquid fiat. ſed deliberās ⁊ dans conſilium: ſpeciem que eſt ratio operis perſuadet: et ita dat mouēs ad opus in aīabus aliorum. Coadiuuans aūt dicitur ille qui partē habz in opere vel in facultate ad op⁹ ⁊ non ꝓpter ſe facit illud ſed ꝓpter alterum: et hec dicta ſunt de cauſa efficiente.

¶ Cap. iiij de cā finali ⁊ de diuerſitatibus ſuis. Tex. ⁊ cō. xxix.

a Dhuc aūt cauſa dicit quēadmodū finis finis aūt eſt cui⁹ cā fit qcquid fit. De his que ad finē illū obtinendū ſunt oꝛdinata ſicut ſanitas eſt cauſa deambulatiōis. ¶ Cū enim queriť ꝓpter qd plato ďambulat: dicimus vt ſanetur: ⁊ dicentes ſic opinamur aſſignare cām. Eſt enī finis cā cārum: qm̄ finis mouet efficiētez vt ipe moueat mām. ¶ Mouet aūt finis efficientē ſicut res deſiderata mouet deſideriū: et ideo dicit q ꝓmū in intentiōe eſt finis: q⁹ finis ꝓmo eſt in intentiōe mouentis qui ꝓpoſuit ſibi finē ad quē terminēť actio ⁊ motus eius. Cum aūt finis intentus mouet efficientem: tunc materia mouet ad finē eundē: et ꝓpter ꝓuatiōem que eſt in ipſa deſiderat eū: ⁊ ſic inducitur forma que eſt finis: ⁊ ſic patet q finis eſt cā cāꝝ q⁹ ad cāndum quodāmō mouet oēs cās. ¶ Eſt aūt finis duplex in genere. ſ. vlis ⁊ pticularis. finis vlis eſt quē cā vlis intēdit in oibus ſuis effectibus ſimul. ſicut motus vltatis ꝓ oēm motū intendit cōſequi finē: qui eſt ſicut ducis exercit⁹ finis: hoc ē cōſequi ꝓme cāe ſimulatiōez quātū poſſibile eſt. Et ſi deſcēditur in cās vlibus: tūc vlis cā hois i oi genere ppetuitatē homis intendit cōſequi: et ſic eſt in alijs. ¶ Finis āt pticularis eſt quē pticularis natura intendit cōſequi in ope vno. ſicut eſt forma hominis in hoc generato qui eſt plato vel ſoꝛtes.

¶ Adhuc aūt finis eſt de his que multiplr dicuntur: ſz diſtīguem⁹ hec in ꝑma phia. Cō. xxiiij.

¶ Sz q̄ b dicendum eſt hoc eſt q finis aliqñ dicit id in quo eſt termin⁹ intētiōis: ⁊ hoc ꝓꝛie dicit finis. Aliqñ aūt dicit termin⁹ opis: et hoc dicitur finis minus ꝓꝛie. ¶ Exēplū aūt ꝓmi eſt ſicut pater intendit in filio ſilitudinē ſpēi ⁊ forme p generatiōem. exemplū aūt ſcōi eſt ſicut ꝓiectio ſpmatis in matricē per coitū: q⁹ hoc eſt termin⁹ ſue actiōis. Aliis aūt modis etiā dicit finis ſicut eſt finis q eſt rei vltimū. ⁊ finis in quo finiť ⁊ deficit res. ſz de talibus multiplicitatib⁹ nō intēdimus: eo q finis ſic dictus nō habeat rōnez cāe ſz termini tātū. ¶ Nos aūt hic de fine loquimur inquātū eſt cā ⁊ non inq̄tum eſt finis tantū Tex. ⁊ cō. xxix. ¶ Dicunť āt fines etiā oia que ſūt circa finē vltimū ⁊ poſt mouens ꝓmū oꝛdinata ad finē: eo q illa ſint fines reſpectu precedētiū licet ſint efficientia reſpectu finis vltimi. et ea ſunt de quibus dicit Ar. q mouente alio precedente ipa media fiunt finis. ſicut ſanitatis medium quo conſequimur ipſum eſt attenuatio ſiue macies: ⁊ ideo cum ieiunamus ꝓpter ſanitatē tanquā ꝓpter finē vltimū: tūc dicimus q ieiunamus ꝓpt macīē: q⁹ termin⁹ ieiunij ē macies: ⁊ i ipo

intendimus vt ꝓsumant humores putrescentes: q bus consumptis sanamur. hoc mō purgatōes ēt sunt media ad sanationē: ⁊ accipimus potōes vt purgemur: ⁊ ipsa potio ⁊ organa medicinalia sicut clistres ⁊ embroce sunt media ⁊ sunt fines p̄cedenti um actionū q̄ agimus vt sanitatē cōseqūmur. Dia eiꝫ hec sunt gr̄a finis ⁊ habent differentiā ad inui cem: q̄ q̄dā eoꝝ sunt opa sicut deābulatio ⁊ potio q̄daꝫ aūt sūt organa siue instr̄a sicut clistre ⁊ embro ce. Tex. ⁊ cō. 30. ¶ Cāe quidē igit̄ tot modis fere dicunt quot modis dicituꝫ ē. Dico aūt fere tot mōis: qm̄ i vitate mōi eentiales cāꝝ nō sūt ples: sꝫ mōi accītales sunt ples: sicut infra patebit.

¶ Cap. v. ⁊ ē disgressio declarans diuersum ordi nem causarum.

Et aūt ordo in istis causis diuersus. hic
c ēim enumerate sunt fm q̄ sunt ꝓpinqui ores rei causate q̄ est effectus. hoc ēni cau satur p motū cuius sb̄m materia ē: ⁊ actu cōplens ē forma: ⁊ hec sunt duo intrinseca cāto. p̄incipium aūt mouēs a quo motus fluit i mobile efficiens ⁊ terminus motus ē finis. Si aūt cōsiderent fm in tentionez cāꝝ tūc prima ē illa q̄ est cā cāꝝ que est fi nis: q⁹ hec mouet efficientē: ⁊ pp hoc efficiens ē se cunda: ⁊ q⁹ influēdo formā mouens efficiēs eo q̄ forma cōueniat cū efficiente: iō tertia forma est: ⁊ vl tima ē materia que plus distat ab efficiente ⁊ fine. Si aūt cāe attendant fm esse: tūc prima cāꝝ est effi ciens: ⁊ secūda est mā que mouet ab ipso: ⁊ tertia ē forma que ꝓducit actu efficientis in qua p conse quens cōsequit intentionē suā: ⁊ iō vltima est finis. Si vo attendat rō illa que est rō mouendi: cū om ne qd̄ mouet a forma habeat rōem mouendi. p̄ia erit forma: ⁊ secūda efficiens: ⁊ tertia finis: ⁊ vltima mā. Et sic patet qualr diuersus ordo est in cāis: ⁊ li cet hec ptineant ad p̄imā phīam tñ hic interpo sita sunt vt facilioꝝ sit doctrina. ¶ Cap. vi. de cōparatiōe cāꝝ ad effectus. Tex. ⁊ cō. 30.

Um aūt comparamus cās istas ad effec
c tum: cōuenit eiusdem effectus per se ples esse cās ⁊ non fm accns sed per se ⁊ essen tialiter: sꝫ non fm vnum ⁊ eundē modū cālitatis. si cut statue idoli cā efficiens p se ē statue factiua ars ⁊ cā eius mālis etiā est es: ⁊ nō fm alterꝝ aliquid sꝫ fm q̄ est statua p se: ⁊ hoc mō eiusdē etiā est cā for malis figura eris: ⁊ cā eius finalis est repr̄sentatio iouis vl alterius cui similis facta est statua. ¶ Si militer ēt si cōpauerimus eas ad inuicem vna vide bitur esse cā alteri9. sic̄ laborare vel secari est cā sani tatis siue bone habitudinis. et simlr sanitas est cā dolendi vel secandi: sed nō fm eundē modū causa litatis: sꝫ potius sanitas est cā dolēdi: sicut finis pp quē sustinemus dolorē: q⁹ vt dicit versificator. Ut corpus redimas ferrū patieris ⁊ ignes. Sꝫ dolor est sicut cā mouens ad sanitatez. ¶ Amplius aūt adhuc cōpatione facta cāe ad effectū eadez est cau sa cōtrariorꝝ nō eodem mō. q̄ñ ēim p̄sens est cau sa alicuius effectus p se: illā absentem dicimus esse cām cōtrarij: ⁊ maxie tūc q̄ñ posset adesse ⁊ ōberet ⁊ se substrahit: sic̄ absentia gubernatoris nauis cā est periculi nauis: cuius erat p̄sentia cā salutis.

¶ Sed forte de dictis dubitabit aliquis: cū enim cōuenit plures esse cās vnius ⁊ eiusdem fm diuer sum modū cālitatis. q̄ret forte aliquis vtrū ꝓngat plures esse cās p se vnius ⁊ eiusdez per se effectus fm vnū ⁊ eundem modū cālitatis. Hoc ēim videt in multis rebus nālibus: sicut in colore vnguis in manibus hois quē efficiūt formalr duo. s. sanguis ⁊ albedo corni. Bonus color faciei resultat ex al bedine pellis ⁊ rubore sanguinis sub pelle: ⁊ est in multis inuenire sic. ¶ Si quis forte dicat pl̄a vni ta efficere vnuꝫ sicut efficit tractus nauis: et sicut fit mixti pfectio: ⁊ simlr fit in coloribus dictis: ⁊ ideo habent efficientia pl̄a que oia sunt efficiens vnum vnitum. Hoc nō pōt eē vt videt: q⁹ nō vniunt neq̄ miscent sanguis ⁊ vnguis: ⁊ sanguis pellis: sꝫ sunt distincta: ⁊ iō talibus nō videt esse simile. ¶ Sed dicendū q̄ colores duplr cōmiscent. s. in materia ⁊ in deferente. Jn mā sicut q̄ñ rubea sb̄ā miscent cū alba ⁊ resultat color rubeus. Alio aūt mō miscent in p̄spicuo deferente spisso: tūc ēim color ūmutans visum in p̄spicuo spisso: ⁊ si p̄spicuum illud pp sui spissitudinē habeat colorem aliquē: tūc resultat co lor vnus quasi diffusus sub alio ⁊ in alio. sicut est i lumine p vitrū viride vel rubeū splendens: ⁊ talis ē vnio efficientiū colorez vnguis ⁊ faciei de quib9 di ctū est. ¶ Aduertēdū ēt est cū cōpatur vna cā ad aliam q̄ est cā ipsius q̄ hoc accidit multis modis est ēim efficiens ⁊ cōparat ad finez ⁊ dicit efficiens esse ipsius: sicut deambulatio est cā sanitatis: nō in telligit efficiens esse cā cāe finalis: neq̄ fm q̄ est cā neq̄ fm q̄ est finis: sꝫ tantū fm esse qd̄ hꝫ i mobili qd̄ est sb̄m. Si ēim efficeret ip̄m fm q̄ est cā tunc nō oporteret q̄ finis esset cā cāꝝ: sꝫ potius cālitas eius esset effecta a cā efficiente ⁊ formali: ⁊ hoc non est verꝝ. Simlr si efficeret ip̄m inc̄ptuꝫ est finis: tūc finis nō esset fm rōnem ante efficientē: ⁊ sic nō mo ueret ip̄m: que oia falsa sunt. Relinquit g9 q̄ nō ef ficiat ip̄m nisi fm esse qd̄ hꝫ in materia. ¶ Q̄ñ au tem finis dicit esse cā efficientis tūc est cā ecōuerso inc̄ptum est efficiens: q⁹ mouet ip̄m ad hoc vt effici at ⁊ nō est cā fm esse: quoniā nisi haberet esse non moueret ad efficiendū a cā finali: ⁊ iō sꝫ efficiens sit cā finis: ⁊ econuerso: in̄ opposito mō se hꝫ cālitas

ipor sicut dictū est. Com.30.op. ¶ Cōpatio aūt talis nō est inter materiā et formā: quoniaz materia nō est cā forme p aliquē modū sed potiꝰ est cā ꝓpositi: sed forma cā ē mãe fm q ē in actu z nō fm esse materie: nec fm q ē mā: qz qđ sit mā nō hz a forma sed a seipsa. Qđ aūt sit in actu hz a forma z nō a seipsa. efficiens aūt nihil oio hz a forma fm q est cā formalis z actus mãe: sz fm q ipa soła est pncipiū motus z opationū: sic hz efficiēs a forma sua mouere mãm ad formā ad quaz mouet: et materia hz ab ipso motū et passionē quo mouet z patit: sz efficiens necz q cā est necz q ē hz a materia. Siliter si cōpatur materia z finis: finis nihil hz a materia: sed i materia accipit esse a cā efficiēte. mā aūt hz a fine appetitū quo mouet ad ipm fm q finis idem ē cū forma: vt ifra declarabimus. quoniā sicut in pmo libro diximus: nisi aliqd forme esset ītra materiā nō appeteret materia formā z finē. Et hec dicta sint de cōpatiōe cāz ad effectū z adiuicē. ¶ Cap. vij. declarās sufficientiaz quattuor cāzuz.

Icet aūt ad pmā phiaz ptineat ꝓbare nūeruz cāz: tñ pp doctrie bonitatē hic aliqd ꝺ hoc dicemus: sumentes ꝑmo rōem ex inductiōe. Tex. z cō. 31. ¶ Dēs. n. nūc dicte cāe in q tuor concidunt spēs manifestas. Dico aūt manifestas: qz sz multe sint diuersitates vniuscuiusqz earū sicut diximꝰ: tñ reducūtur oēs in modos quattuor in cōi: sicut pz in diuersitatibus materie. Ela enim sillaz z materia vasoz et ignis z aqua z terra et aer corpoz mixtoz: z partes organice totius cōpositi et hogenij: z ꝓpositiōes cōclusionis: sunt oia cā sic ex quo est res: z hoc est eē cāz materialē in cōi. Diximus enim supra in caplo de cā materiali q aliqñ materia sola ē cā. aliqū vult hre cōiunctionem dissimiliū. aliqñ cōiunctionez similiū. aliqñ cōiunctiōez z cōpositionē z uersionē coniūctoz: z sic fit diuersa cōiunctio vel cōpositio vt diximus. ¶ Ela enim sillaz z dictiones oionuz sunt materia p coniūctionem z cōpōem discretoz dissimiliū. Et tali cōpositioni rñdet qđdā vniuersuz qđ constituit ꝓprie ex pluribus discretis dissimilibus ad finem vnū coniunctis z cōpositis. Materia aūt vasoz ē sicut simplex materia cōposita forma in naturis. Ignis autem z cetera ela sunt materia ex diuersis cōpositā z ad vnū actum mediū alterata z illius forma ē ꝓplo Quādo aūt ꝓponunt partes et hogenee vt manus z pes ex alteratis adinuicē et vnitis: tunc forma illi respondens est forma totius: qz totū exigit in partibus diuersitatez. Propositiones aūt sunt materia cōclusionis p cōpationez potentie ad actū: qz i veritate ꝓclo nō cōsistit ex ꝓpositionibꝰ nec ex maioꝝ z minoꝝ extremitate que sunt subiecta z prędicata ꝓpōnuz: qz aliud ē subm vel p̄dicatū ꝓclonis Nō eim intrāt in mãm ꝓclonis fm q sūt subiecta vel p̄dicata ꝓpōnuz. vñ nihil ē in ꝓpositionibꝰ de rōe mãe ad ꝓclonez nisi cōpatio potentie ad actū q est in mā. ꝓpōnes eiz in mō z figura ordinate sunt i qbus potētia est ꝓclo. Cō. 31. op. ¶ Neqz tñ ꝓclo se hz vt forma ꝓpōnuz sz potius sicut effectꝰ eaz. Et iō ēt ab alijs qbusdā dicunt ꝓpōnes efficientes cā ꝓclonis. Iste gꝰ modus minꝰ hz de rōne mãe. ¶ Ex oibus gꝰ ēt his ē videre q nō iuenit i ista diuersitate aliqd qđ ad cām mālez aliquo mō nō reducat. Cū aūt cāz q̄dā sint sicut subm vt dicimus fm q se hūt ptes ad totū quocūqz mō ꝓueniant siue p vnionē sola: siue p vnionē z ꝓpōnez: siue p vnionē ꝓpōem z alterationē: siue ēt alio mō a dictis ptibus accipiant: vt ille ptes q̄ sunt tm in potētia: vt ptes ꝓtinui nō diuisi neqz distincti neqz ꝓpositi ex diuersis. Sūt alio mō diuersitates formaz ēt rñdētes diuersitati ꝓpōnis. Com. 31. ¶ Exigunt eim ad oēm ꝓpōem tria. s. q̄litas: ordo: z pō: fm q etiā dicebat democritꝰ: z q̄litati qdem ꝓpositoz rñdet spēs: ordini aūt rñdet totū: z pōni rñdet ꝓpō. Sz mãe fm q est i potētia rñdet forma q qđ qđ erat esse: qz illa dat esse mãe z qditatē: z sicpz q etiā ista formal diuersitas vnit i vnitate forme i cōi Semen aūt generatiōis generatoz: z medicꝰ: z ꝓpōnes: z vir ōe faciens sūt oia cāe efficientes. vñ est pncipiū mutationis z status z motus. Semen q dem sicut id qđ hz vtutē mouentē z formantē ītra. Medicus aūt est sicut mouēs ex: sicut est in alijs artificiatꝫ. ꝓpōnes aūt est sicut ordinans mãm cōclonis q̄ est ꝓpōnes: z vir faciens bꝰ mō semp mouet vel opat vt aliqd fiat: z nec ista diuersitas egredit i cōi rōem cāe efficientis. Alie aūt diuersitates sunt i cā q̄ est cuiꝰ gra q̄ est sicut finis z bonū alioruz. Illa eim cā q̄ est finalꝫ potissimū z dignissimū vult esse iter alia. Et iō fm diuersitatē boni z digni variat: z bꝰ qdem i nāis semp est i vitate bonū: sz i volūtarijs aliqñ est bonū simplr. aliqñ aūt videtur bonū simplr: sz forte est bonū vt nūc vl sile bono: z bꝰ nihil differt quo ad bꝰ qn semp habeat rōem finis: z ita nec i rōe boni z digni iuenit aliqd qđ ad cām finalē nō reducat: gꝰ nō sūt nisi q̄tuoz cāe essētiales in cōi. ¶ Possumꝰ aūt etiā ad bꝰ dicere q cū oīs cā ifluat sup effectū ꝓstituendo ipm: ifluens illud: aut est itus: aut ex. Et si qdem est itus: aut est fm actū: aut fm potentiā: siue fm id qđ substat: vel fm id cui tanqz q̄litati essentiali substat: siue fm rōnem pfectibilis: aut fm rōem pficientis. Si qdem est fm potentiā z substās z pfectibile ē mā. Si aūt est fm actū z nām q̄ substat est pficiens: tūc ē soła. Si aūt est ifluens ex tūc vel est mouēs vel intētio

mouentis. Et vno mō ē efficiens: alio mō finis. ſz iſte mod⁹ hz reſpectū ꝓxīe phīe ꝛ nō ē nāli ꝓpr̄ius Alia g⁹ dicenda de quattuor eſſentialibus modis cāz differant vſq; ad phīaz pr̄imā. Cāe gdem igit̄ ſunt hec quas diximus: et tot etiam quot nos diximus ſunt ſpecies earundem.

¶ Cap. viij. de modis accīntalib⁹ cāz ꝛ ſbālibus.

Odi aūt accīntales cāz ſunt multi valde: eo m q; multa accidūt cuilibet cāe: ꝛ de oībus illis mōis nō eſt poſſibile dicere ī ſingulari: q; diuerſitas q̄ eſt ex accīte qō eſt accīs: per accīs ꝛ cōiter nō eſt reducibilis ad artē: cū ſit idetermiata ꝛ īfinita: ſz i cōi dicemus modos magis vſitatos Tex. ꝛ cō. xl. ¶ Eſt g⁹ ꝓſiderandū q; oīs cā capitales ꝛ cōes modos hz octo. Cāe eīm q̄ ſunt ſiles ī ſpē ſicut efficientes: aliq̄n dicūt pr̄iores: ꝛ aliq̄n poſteriores. ſicut ſanitatis cā pr̄ior ē medicus: ꝛ poſterior cā eius ē artifex. Et in cāis formalibus: cā pr̄ior dyapaſon: eſt ꝓportio dupli. ꝛ cā poſterior nūerus. ꝛ vlr q̄cunq; cā ſit alicui⁹ ꝓpr̄ia ꝛ pr̄ior: oēs cōtinentes illā ſicut cōe ꝓtinet minus cōe ſunt cāe poſteriores eiuſdez. Tex. ꝛ cō. xl. ¶ Dicunt etiā ſa diuerſitate mōi accīntalis cāe: ſicut cā accīntalis ꝛ cā per ſe ſiue eſſential. Cā aūt accīntalis ē q̄ eſt accidens cāe p ſe: ꝛ genera illius accītis qō accidit cāe p ſe. Dicūtur ēt cāe p ſe accītales ſicut ī genere cāe efficientis: ſtatuarius dr̄ p ſe eſſe ſtatue cā ſz q; ſtatuario accidit polycletū vocari: iō p accīs dr̄ ēt polycletus cā ſtatue. Cōtinens aūt polycletū eſt hō ꝛ aial ꝛ ſbā. et iō hō ꝛ aial ꝛ ſbā cā ſtatue p accīs eē dicunt. Inter accītia vo aliq̄ ſunt ꝓpinquiora ꝛ q̄ dā lōginqora ab actu cāe p ſe: qm̄ ſi dicat ſtatuario accidere q; ſit muſicus: ꝛ iō muſicus dicat cāe ſtatue ꝛ dicat eidem accidere q; ſit albus: ꝛ iō dicat eē cā ſtatue: lōginqus accīs a cā p ſe ſtatue erit albus q̄z muſicus: qm̄ nō ē muſicus niſi hō: ꝛ ſilr nō ē ſtatuar⁹ niſi hō: quoniā vtrūq; ē diſciplina q̄dā: ꝛ ſolus hō eſt aial diſcipline ſuſceptibile. Sz alba multa ſunt q; nō ſunt boues: nec albedo cōuenit cū arte ſtatuaz ī pr̄io genere: ꝛ iō longinqor cā eſt albus ſtatue q̄z muſicus. Tex. ꝛ cō. xxxiij. ¶ Pret oēs aūt nūe dictos modos cāz q̄ ſunt p ſe vel p accidens ſunt alij mōi: eo q; cā dr̄ aliq̄n cā in potētia q̄ potentialr ē cā: ꝛ aliq̄n dr̄ cā in actu q̄ opat actu vt aliqd fiat vel cāt in effectu: ſicut cā edificandi domū eſt cā potentialr edificans ꝛ actualr edificās. ſz potentialr edificās triplr variat. Eſt. n. potentia remota q̄ eſt idiſpoſita hīs tantū bilitatē nāe ſic puer potentialr edificat. Eſt ēt potentia diſpoſita hīs inclinationē ad actū ex diſpoſitiōe: ſicut inuenis incipiens diſcere edificationē edificat: ꝛ hic ē hīs habitū potētialr. edificās anteq̄ edificet fm actionem edificādi erit edificator ī actu. Tex. ꝛ cō. xxxv

36

¶ Secūduz aūt oēs iſtos. vi. modos cāz ꝛ alios duos quos dicem⁹: fiūt etiā diuerſimode ea quoz ſūt cāe. ſ. effectus. Eſt. n. ī effectu ꝓpiquū ꝛ remotū fm ꝓpinqtatē ꝛ cōitatez cāti ſūptū ſic dr̄ cā ſtatue ꝛ imagis: ꝛ fm cām nālez dr̄ effectus es ꝛ mā. Et ſimilr ī accītibus effectuū ſilr eſt: ſicut in accītibus cāz fm ꝓpinqtatē ꝛ lōginqtatē ꝛ p ſe ꝛ p accūs ꝛ fm pōm ꝛ actū. Tex. ꝛ cō. xxxvi. ¶ Ampli⁹ aūt q̄dā cāe dr̄ aliqñ ꝓplexe cū gbuſdā: ꝛ aliqū dr̄ ī cōplexe eo q; ſolitarie: ſicut cā ſtatue nō dr̄ polycletus tm̄ q ē cā p accīs. nec ſtatuarius tm̄ q ē cā ꝑ ſe ſz dr̄ cā ſtatue polycleti⁹ ſtatuari⁹ ꝓplectēdo cāz p accīs cū cā p ſe: ꝛ ī talib⁹ nō q̄cūq; cāz facit ꝓplexū modū cāz: qz multa ꝓueniūt ad mixtū q̄ tm̄ nō faciunt ꝓplexā cām mixti: ſz oz q; ī vna ſpē cāe ꝓueniant plura fm diuerſū modū cāz reſpicientia: ita q; vnū p ſe ꝛ altez p accīs: vl vnū ꝓpique ꝛ altez remote. ſz tm̄ potentia ꝛ act⁹ nō vident dici ī cā tanq̄ mōi q diſtincti ſūt ab alijs mōis: ſz poti⁹ q ſūt modi mōz oīuz cāe. Et fm hāc ꝓſiderationē cāz mōi ſūt vi. ī cōi. ſ. lōgius: ꝓpinqus: ꝛ p ſe: ꝛ p accīs: ꝛ ꝓplexe: ꝛ icōplexe. ꝛ glibz eoz dr̄ duplr fm potentiaz ꝛ actū. Sz ꝓpique ſunt ſic ſinglares: ꝛ lōginq ſic genus ꝛ ſpēs ꝓtinēs illud. ꝛ q̄ ſūt ſicut accīs hīt etiā lōginqs ꝛ ꝓpinqs fm accīs ſinglare aut gen⁹ accidentis: vt dixim⁹. Et ꝓplexe ſūt ī duob⁹ mōis ꝓiūctis: ꝛ q̄ nō ſūt tales ſunt ſicut ſimplr dicte ſine ꝓplone diuerſoz mōz: ꝛ omnes iſte ſūt dicte ſic opātes fm actū aūt ſic ī potētia exiſtētes. Tex. ꝛ cō. xl

¶ Hñt aūt dr̄az vltio dicte cāe fm potētiā ꝛ actū: qm̄ cāe q̄ ſunt actu exiſtētes ponūt ſuū effectū. Cāe aūt dce fm potētiā nō de neceſſitate ponūt effectū. Edificator. n. ꝛ curator actu exiſtentes ponūt ſuos effectus: h⁹ eſt edificationē ꝛ curationē: ſz edificator fm potentiā nō de neceſſitate ponit edificationem. Attēde aūt hic q; ſicut cā fm actū ponit effectū: ita effectus fm actū ponit cām: ꝛ iō dom⁹ nō ē effectus imediatus edificatoris fm actū ſz potius edificatio Et ſi aliqñ dr̄ domus eē effect⁹ edificatoris ītelligēduz eſt h⁹ de domo fm q; eſt ī fieri: qz ſic ē ſub actōne edificatoris: ꝛ h⁹ mō poſita cā ponit effect⁹: ꝛ corrupta ipa corrūpit effectus: ꝛ ecōuerſo. ¶ Dom⁹ aūt imediata erit id qō ꝓtinet ptes eius in ꝓpōne ꝛ figura: ꝛ hec eſt ꝓtiguatio ꝛ cōglutinatio ptiū q̄ ſūt ī ꝓpōne ꝛ ordie ꝛ figura dom⁹: ꝛ ita ītelligendū eſt ī alijs. Jn generatiōe. n. generās cā efficiēs imediate eſt deciſiōis ꝛ pīectiōis ſeminis: ꝛ ſemen cā formationis: Eſſe aūt formati cā eſt vtus ꝓſeruās ꝛ regens formatū. Scias aūt q; cāe q̄ ſunt ī p̄ hoz octo mōz q̄ dicūt eē p̄ores ꝛ poſteriores tres hīt diuerſitates ſpāles q̄ a gbuſdā phis nō iepte ſunt po

site: ⁊ iō non videnť illi ēt plēs ponere modos cāz q̄ nūc dictū est. Sūt. n. i eis priores ⁊ posteriores ⁊ ꝓpinque ⁊ remote: ⁊ cōes ⁊ ꝓpie. Et est gdez cā prior q̄ prior ē iuxta effectū: et q̄ effectus sūt pticularū: iō pticularis cā dr esse ꝑior. Posterior aūt dr q̄ posteri⁹ se hz ad effectū: nō p b⁹ q̄ sequať ad cām priorē: ſz q̄ longius respicit ipm: sicut dictū ē de albo ⁊ musico. Remote aūt ⁊ ꝓpinque sūt sicut ūmediata: ⁊ cā p medīū: sicut calor ē cā eleuans sursum mediāte raritate ⁊ leuitate: ⁊ rarita ſ ⁊ leuitas sūt cāe ūmediate. ꝓpria aūt est q̄ de sua forma cālitatē dicit huius effect⁹ ꝑter b⁹ q̄ aliqd addať ei. Cōis aūt est q̄ idiget aliquo addēdo sibi vt ꝓpria efficiať: sicut hō est cā statue cōis: ⁊ cū addit ei statuarius tūc efficiť ei ꝓpria. hec aūt sunt q̄cūq̄ antiq ꝓpatbetici dixerūt de modis cāz. Quidā aūt ex supioribus subtilr ista pſpicientes plēs cāz modoſ sub his cōtentos tñ dixerūt. Dicūt eīm q̄ vnaq̄q̄ cāz aliq̄ est eētialr: aliq̄ accītalr: aliq̄ ꝓpinq̄: ⁊ aliq̄ remota: aliq̄ ꝓpria: ⁊ aliq̄ cōis: aliq̄ aūt pticularis ⁊ aliq̄ vlis: aliq̄ vo simplex: ⁊ aliq̄ ꝓposita: ⁊ aliq̄ in actu: ⁊ aliq̄ i potentia. Aliq̄ aūt cōmiſcent ſter se alie cū alijs. aliq̄ sunt incōmixte ⁊ simplices ⁊ isti sunt. xiij. mōi cāz de gb⁹ exēplificabimus in oībus ſpēbus cāz: ⁊ prio in cā efficiente. Dicem⁹ q̄ q̄ cā efficiēs essentialr est sicut medicus curōnis aut ignis calefactiōis: ⁊ b⁹ ē cū cā fm suū nomen ⁊ formā est pncipiū illius opis siue effect⁹: ⁊ in rōe talis causalitatis effectū ꝓpatur. Cā aūt efficiēs accidentalr est q̄ differt ab illa: ⁊ q̄ id qđ accidit cōiē ideterminatū est: ꝓp b⁹ illud ē multis mōis. ¶ Est aūt vnus modus frequēs in naturis quo dr ꝑius esse ꝑij cā: eo q̄ remouet illud quod opari deberet ꝑium illius effectus qđ p accūs iducit: sic. n. dr calida nubes p calorez amplius ifrigidari: ⁊ aq̄ calida citius ꝓgelari: q̄ calor disgregat mām ⁊ sic vndiq̄ expirat calidū ⁊ vbiq̄ igredit frigus ꝓstrigēs ⁊ b⁹ mō scamonea q̄ calida est ifrigidat corpus: q̄ educit colerā rubeā que corp⁹ calefaceret si maneret. Alio mō dr efficiens p accūs: sicut prohibens obstaculū: sicut deiiciens colūnaz dr efficere casuz eius q̄ colūne inūtebať. Tertio aūt mō dr cā p accidens q̄ nō fm formā i qua significať p nomen cā est effectus: ſz accidit ei illud. sicut medic⁹ dr fabricare nō vñ est medicus ſz vñ est faber cui accidit esse medicū. aut cū dr hō fabricat eo q̄ hō ſbm ē artē fabricandi. Quarto mō dr efficiens p accūs qui soꝛtitur finez in actōe quē nō itendit: ⁊ pp quē nō opatus fuit. sicut ꝓiciens lapidē casu vulnerat cuz vulnerare nō itendit: ſz accidit vt ob iactuz lapidis aľ vulneret. aut cū fodiēs sepulchꝝ inuenit thesauꝝ cū nō itendit nisi fodē sepulchꝝ. Et hec sūt casualia ⁊ fortuita: ꝺ quibus ifra dicemus. ¶ Ad hūc aūt modum reducit factū iactatoris cuius factū ꝑter intentionē suā aliq̄ sequit laus boium: ⁊ illā attribuit sibi tanq̄ ex intentiōe pp hoc fecerit: cū secutū sit factū eius p accūs: ⁊ cū sequit res vitupabilis dissimulat ipam tanq̄ ipe non intenderit ipam facere. Efficiēs aūt ꝓpinquū est illud iter qđ ⁊ factū nō ē mediū: sicut lacertus cū vtute motiua que ē i ipso ē cā motus mēbri. Remotuz aūt est illud qđ mouet p mediū: sicut aīa est cā motus mēbroꝝ corporis. Efficiens aūt ꝓpriuz est illud a quo non patit nisi vnū solū singulare effectū: sicut medicina quā sumit callias nō trāsmutat nisi corpus callie tantū. Efficiens aūt cōe est illud a quo patiunt multa: sicut aer q̄ puerit multa corpa quoꝝ qđlibet sibi ē imediatum: ⁊ iste ē alius modus cōis ⁊ ꝓpriq̄ est iste q̄ dictus est supra. Singulare aūt siue pticulare efficiens est illud qđ ē cā vnius singlaris opationis: sicut hic statuari⁹ hui⁹ statue: ⁊ hic medicus hui⁹ curatiōis: aut ēt q̄ sit cātuz circa equale i ambitu cōitatis. ¶ Adhuc aūt dr in phicis cā pticularis sic medicus est cā curatiōis: ⁊ hō generationis hois. Cā aūt efficiens vlis est q̄ nālis cā in plus est in opando q̄ sit effectus: sicut sol ē cā vlis generationis: q̄ generat oia generabilia ⁊ alia plā opa facit: ⁊ b⁹ agens hz influentiā sup agēs particulare. Cā aūt efficiens simplex ē que opať vna vtute ex q̄ puenit opus eius: sicut puenit ex vna virtute nāli expellere que dr expulsiua ⁊ ab alia dr attrahere que dr attractiua. Sz cā efficiens ꝓposita est que hz illi modū oppositū: q̄ videlz opus puenit a virtutibus pluribus cōiunctis: sicut puenit tractus nauis vel lapidis a vtute multoꝝ boiuz ꝓiuncta. Iste autem vtutes sunt aliq̄ siles in spē sicut i exēplo predicto. aliq̄ aūt dissimiles: sicut fit fames a duabus vtutibus: quaꝝ vna est nālis ⁊ pars vegetabilis q̄ ē attractiua: ⁊ altera sensibil q̄ ē sensus ianitōnis in ore stomaci. Cā aūt i actu efficiēs ē sic ignis cā est ei accessionis qđ accēdit in actu. Cā aūt in potētia est sicut ē ignis respectu ꝓbustibilis qđ nōdum est accensuz. hec aūt potentia variať p modū quem dixim⁹ supra. ¶ Oēs aūt isti mōi cōmiſcent qdā cū gbusdam: ⁊ aliq̄ simplices sunt sicut supra sufficienter docuimus. Isti etiā mōi oēs cōueniūt materie. Est. n. mā p se ⁊ essentialr forme q̄ ꝺ se illi forme est sbūm: sicut cōbustibile cōbustionis. Aliq̄ aūt accidentaliter: ⁊ hoc cōtingit multiplr: sed sufficiunt mōi tres in hoc vt diuersitas eius sciať. Vn⁹ quidem modus est q̄ subijcit materia cuz forma quā necesse est remoueri anteq̄ susceptibilis sit forme: sicut dr materia aeris aqua: ⁊ spma dr materia hois: cū tñ necesse sit amittere formā aque q̄ effici

etur mā hōis. Aliqñ aūt dr mā hois p accēs q̄do nō significaī noie dispōnis qua adaptaī forme: sic dr rubeus esse mā ydoli vel fuisse mā ydoli z b⁹i. Tertio aūt mō dr mā per accūs qñ significaī noie efficientis cāe: sicut qñ dr cā curationis q̄do medicus curaī. Nō eim curationi subijcit vñ medic⁹ sz vñ est īfirmus. Et sunt alij mōi huiusmōi multi qui p se dinosci valent. Propriq̄ aūt mā est sicut mēbra corpis: z remota sicut hūores z ela eiusdem Materia aūt ppria ē sicut corpus hois cū sua cōplexiōe subijcī forme hois. Cōis aūt sicut ligna lecto z cathedre. Particularis aūt sicut ē mā adaptata forme sicut mā solis. Ulis aūt sic ligna cathedre z oibus ex lignis edificabilibus. Simplex autem est sicut yle fm rez: z ligna fm sensuz. Cōpositā aūt sicut hūores z sicut spēs in tyriaca. Mā autem in actu ē illa q̄ in effectu est p formā sicut corp⁹ hōis. Et mā in potētia est sicut sperma est mā hominis. Cōmixte aūt z simplices sunt fm cōiunctionem z sepationē hoz modoz. Modi ēt isti ꝓueniunt forme. Est.n. forma essentialī sicut hūanitas hominis: z figura cathedre z b⁹i. Accītalī aūt ē multiplex fm q in ea attendendū ē: b° est q aliqñ ꝓdest accidentalī ad retinendā formā. aliqñ ad vsum rei formate. aliqñ aūt nihil ꝓdest ad neutrū: z tūc vel obest: vl idifferenter se bz. Prodest aūt ad formā retinendā sicut ꝓpactio cathedre ad b° q pmaneat figura cathedre. Prodest aūt ad vsuz sicut planities supficiei ad sedendū bene in cathedra. Obest aūt sicut debilitas lignoz cathedre. sz indifferens ē sicut albedo cathedre. Propinq̄ aūt forma ē sicut quadratura tetragono. Et remota ē sicut angulaī tetragono. Forma aūt ppria z pticularis nō differunt: z sunt sicut diffinitio z ppriū que sunt ꝓuertibilia. Simlr cōis nō differt ab vli: z est sicut gen⁹ ppinquū vel remotū. Simplex autez forma sicut ignis z cetere forme que nō sunt ꝓstitute ex multis formis nūero. Cōposita aūt ē que cōstituit ex multis nūero sicut est ꝓplexio: z ēt fm alios sicut fōia hois que ē ꝓposita ex multis virib⁹ z ex multis formis que cōueniunt. Forma aūt in actu est cognita z est que pficit materiā in actu: sz illa que est in potentia que adhuc cū pīuatiōe ē pmixta: sicut nos supza oñdimus ee quasdā formas cū ꝑuatiōe pmixtas. Isti ēt mōi ꝓueniunt finali cāe. Est eim finis essentialis ad quē pp se z nō pp aliud tendit motus efficientis naturalis vel voluntarij sicut medici est finis sanitas: z generantis finis ē filius. Aliqñ dr accītalit finis z b° multis modis. Est.n. finis p accidēs sicut quādo fit aligd nō pp se: sicut ꝓtritio medicine dicit fieri vt bibaī: q̄d tamē nō fit vt bibatur: sz vt cito dissoluta ꝓficiat curationi. Huiusmodi aūt fines accidentales aliqñ sunt vtiles ī rei veritate: z aliqñ putanī vtiles. Finis aūt p accidens ē ēt illud q̄d comitaī finē: sicut dr finis generationis hois vt moriaī: vel finis cōmestionis vt egeraī: cuz tñ nec hō generet vt moriaī: nec etiaz cōmestio fiat vt egeraī tm: sz ꝑpter depulsionē famis z virīū conseruationē. Aliqñ finis accidentalī est q̄d coaccidit fini sicut decoz accidit exercitio: qz cū hō sanus ē efficitur decozus. Dicunī etiā fines p accidens ea q̄ eueniunt nō intēta neq̄ quesita sicut casualia z fortuita: de qbus īfra dicemus. Finis aūt ppinquus est q attingit opatione efficiētis: sicut sanitas finis est medicine. Remotus aūt ē q cōsequit p mediū ad illud sicut fortitudo finis ē medicine. Finis autem ppinquus q est determiate itentus sicut iuentō eius q̄d querit: vel adeptio eius q̄d desideraī. Cōmunis aūt finis est q ex pluribus hīi pōt: sicut expulsio flegmatī ex pluribus medicis potatis. Finis aūt pticularis est q ex vno sequit: sicut qñ aliqs capit debitoze saū pp quez capiendū diu ꝓfectus ē. Ulis aūt est sicut vindicta de malefactoze. Siplex aūt est vt saturatio cōmestationis. Cōpositus autē sicut decoz z calefactio: pp que duo cōiuncta emit vestis preciosa. Finis aūt in actu z in potentia ē sicut forma q̄ est ī actu z ī potentia. Isti aūt fines cōmiscenī z simplices sunt sicut in alijs mōis cārum Hec igit dicta sunt de modis cāz sbālib⁹ z accītalibus. ¶ Cap. ix. que cā reddenda est ad quēstionem phicam. Tex. z cō. xxxviii.

Um aūt querit cā in naturis oz reddere
e cām summā que ē ꝓma cā in vnoquoq̄ genere cāz: sicut cū querī quare hō edit i eat: z volumus scire fm qd iste actus egredit de ipso. dicimus q̄ edificat ideo qz est edificatoz. hec.n. est cā ꝓxima: z iō q̄rimus vlterius quare ē edificatoz: z respōdemus q̄ est edificatoz fm artē edificatiuam quā didicit: z ibi sistimus querēdo: qz scim⁹ p nos q̄ ars edificatiua facit edificatorē: z tunc ex hoc scimus prius quesitū. s. q̄ edificat qz est edificatoz. Est igit ꝓma que nullā bz ante se cām: qz īstitutus est fm edificatiuā: z eodē mō ꝓcedendū est ī oibus. ¶ Cum.n. demōstratio duplr faciat fidez scilz aut per ꝓma z vā: aut per ea que ex ꝓmis z veris sumpserūt fidem: z illa que p prima z vera sumpserunt fidē: nō sunt p se cognita sz potius ex alijs demōstrata. Quādo g° demōstratio fit talis que ē per ea que ex primis z veris sumpserunt fidē post ꝓclonem hītam: restabit q̄ de principijs ꝓclonis donec veniaī ad ea q̄ demōstrata sunt p pria z vera ab illis eim icipit scia. Pria aūt z vā sunt q̄ hīt in se cās primas ante quas nihil ē in genere illo. Ea aūt q̄ sunt ex ꝓmis z veris demonstrata habēt ī se

cās ꝓmas effectui que añ se hñt alias cās: g̃ oz
ī talibus reducere qñez vsqz ad ꝑmas cās a qb⁹
p se manat scia q̃ tñ vtile sunt ī resolutiõe q̃siti ī cāz
Dõ eiz vno demõstrationes sūt sicut diffinitões
Diffinitiones eim oz icipe ī genere ꝑmo. si eiz ego
diffiniã boiem z dicaz qm̃ est aial rõnale mortale:
z querã qd sit aial: oz dicere qm̃ ē ibã aiata sensibil
z ibi stat: quoniã ibã nõ bz ante se p qõ diffiniat.
Et p hũc moduz oz demõstrationē que ē p cām ī
cipe a cã ꝑma q̃ ab illa icipit scia. Tex. z cõ. 38
¶ Cũ aũt sic reddit cã ad qñez oz scire q̃ cãe ge
nerales sunt adaptande ad effect⁹ generales: z cãe
pticulares ad effectus particulares. Est. n. artifex
ī genere: cã statue ī genere: z hic artifex cã huius sta
tue. Et iõ nõ vez dixit plato qui voluit cãs gene
rales esse effectuũ pticulariaz: quoniam ipe posuit
formas separatas vles cãs eẽ essentiales particula
riuz. ¶ Silr sciendũ q̃ cãe dicte fm potẽtiaz red
dende sunt ad effectus dictos fm potentiam: z cãe
dicte fm actũ reddẽde sũt ad effect⁹ dcõs fm actũ:
ita tamẽ q̃ semp ī oibus his resolutio fiat ī primaz
cãz sicẽ dcm ẽ ante. Quia igit iste sũt cãe quas dixi
mus: z qũo sint cause q̃tum ad modos eaz esse
tiales z accidentales: z qualr resoluenda est qõ in
causam in tantum a nobis sit determinatum.
¶ Cap. x. de rõe quare agendũ ē de casu z fortũa
z rõnibus eoz q dicunt nihil fieri a casu z fortuna.

Jcit aũt fortuna z casus de nũo cãz: z mul
ta dicunt fieri a casu z fortuna nãliuz rez a
phis gbusdã. Tex. z cõ. xxxix. ¶ Et
iõ ꝓsideratiõe opus ē qualr fortuna z casus accipi
ant ītentionẽ cãz: z q̃lr differũt adiuicem fortuna z
casus: eo q̃ qdaz hec cadẽ eẽ dicũt: z qdaz dicũt q̃
differũt abiuicez. Et oz ẽt q̃rere qd fortũa z qd ca
sus. De fato etiã oz nos adiũgere his qõ greci vo
cant ymarmenẽ: qz multi dicebant q̃ ymarmenes
ipedit fieri aligd a fortuna z casu. Tex. z cõ. xl.
¶ Et iõ qdaz dubitãt an fortũa z casus aligd sint
oio. Dicũt eim nihil fieri a fortũa: sz õe qõ fit hr̃e
cām determinataz. Et silr id qõ nos dicimus fieri a
casu z fortũa: dicũt fieri a cãis determinatis: sicut cuz
dicim⁹ a fortũa esse q̃ demostenes inuenit amicũ su
um escinũ ī foro vbi nõ ꝓconcepit eũ inuenire nec in
tendit. Dicũt illi cām h⁹ determinataz eẽ bãc: qz demo
stenes voluit ire ad emẽduz aligd ī foro illo vbi escī
nus erat. Et silr dicunt ī alijs q̃ nos dicimus fieri a
fortũa: semp eiz eoz ꝓtingit aliquã accipe cām ꝓcẽ
fortunã q̃ determiata est z itenta. Tex. z cõ. xli.
¶ Adhuc aũt dicũt negãtes fortunã. quoniã si ali
quid eẽt fortuna sapiẽtes antiq q locuti sunt d̃ cãis
generatiõis z corruptõnis aligd de fortuna z casu
determiassent: sz nullus coz iueniẽt aligd de fortũa
z casu dixisse: cuius cã videt eẽ q̃ nihil opinabant
esse fortunã z casuz: sicut vr ex dictis eoz. Hec igit
sunt gbus antiq negãtes casuz z fortunã dicta sua
ꝓfirmabãt. Quia vo gdã modernoz ex socijs nrīs
ẽt negant casuz z fortunã: iõ volum⁹ ponere etiã rõ
nes eoz q̃ fortiores eẽ vident. Dicũt aũt iuxta pla
tonez esse vez q̃ nihil sit nisi cuius ortũ legittia cã
pcessit: z qõ bz legitimã cām illud ẽ a cã determia
ta z nõ a casu z fortũa: g̃ nihil fit nisi a legitia cã: z
nihil a casu z fortũa. ¶ Adhuc aũt õe qõ ve est z
nõ est cã: ve est cãtuz. sz õe qõ factuz ẽ a nã vel a vo
luntate quocũq; mõ ve est: g̃ est ve cãtum. sz ve cã
tum bz cām veram z determiataz: nihil aũt taliũ casu
ale ẽ vel fortuitũ: g̃ nihil de nũo fact⁹ ẽ casuale vl
fortuitũ. ¶ Adhuc aũt sicut õe accidens reducit
ad ens p se: ita ois cã p accñs reducit ad cām p se:
g̃ õe qõ fit a cã accñtali necesse bz fieri ab aliq̃ cã p
se. sz qõ bz p se cām nõ ẽ casuale z fortuitũ pp cām
p se quã bz: g̃ nihil eoz q̃ fiũt a cã p accñs dicet ca
suale z fortuitũ. Sola aũt illa q̃ fiunt a cã p accñs
dicunt eẽ casualia z fortuita ab his q dicũt eẽ casuz
z fortunã: g̃ casus z fortũa nihil cãnt in nũo cãtoz.
¶ Adhuc aũt obijciũt mathẽatici ponẽtes ymar
menẽ: z iõ negãtes casuz z fortunã. sic vna ẽ cã vlr
ordinãs z regens ad finẽ vnicuiq; debitũ cãs par
ticulares ī nã z voluntate: sed qõ ẽ sic ordinatũ z re
ctum a cã vlr nõ recipit aligd p casuz z fortunã: g̃
casus z fortũa nihil cãnt ī oibus his q̃ fiunt. Qõ
aũt vna sit cã ordinãs z regens cãs pticulares pro
bãt ex h⁹ q̃ oia iseriora regulant motu celi: z ipe est
cã ordinis ipsoz: z q̃si vita existentibus oibus: vt ī
octauo hui⁹ scie libro hẽbitur: z oia p ipm mensu
rantur pyodo: sicut ī 8o libro pygeneos bz demon
strari. ¶ Jdẽ arguũt ex hoc q̃ in nulla actione põt
icidere casus z fortuna i q̃ pncipale ẽ agẽs qõ om
nibus alijs ifluit vires agẽdi z actionẽ nihil agit ca
su z fortuna: talis aũt ois actio nãe est z volũtatis.
Agens eim ꝓmuz in his regulãs oia alia vel ẽ mo
tus celi vel deus: sicut dicũt esyodiste theologi: g̃
in talibus nihil põt fieri a casu z fortuna. Videt
ẽt cõtra fidem catholicã esse si ponat casus z fortu
na. Si. n. oia q̃ futura sũt quocũq; mõ ꝑscit deus
quecũq; aũt ꝑscita sunt fieri imobilr eueniũt: oia fu
tura imobilr eueniunt: sz que fiunt a casu z fortuna
vt dicunt ponentes casum z fortunã mobilr eueni
unt: g̃ fm rõnem primam omnia imobiliter eueni
unt. Et si casus z fortuna sunt: q̃dam mobilr eueni
unt: g̃ cum fides catholica dicat oia imobilr eueni
re ponentes casum z fortunã: dicunt q̃dam mobi
liter euenire. Et ista sunt quasi cõtradictoria: sequit
eim ex his nulla mobilr euenire: z quedam mobili
ter euenire: g̃ videt hereſis ponere casum z fortunã

38

¶ Sunt autē quidam ista soluere volētes ⁊ dicē-
tes oia que fiūt brē ꝓpationē ad duplices cās agē
tes. Cōpantur eim ad cās agentes pticulares: ⁊ cō
parant ad cās agētes vlēs: siue ille sint ordo mot⁹
celestiū: siue cā pīa q̄ est deus gl̄osus cuius bonor
est sublimis. Et siqdem cōpantur ad cās agētes
particulares: tūc multa fiunt p̄ter intentionē ip̄or:
⁊ illa quo ad illas cās fiunt a cāu ⁊ fortuna. Si au
tem ꝓparant ad cās agentes ⁊ ordinātes vlēs: cuz
oia a talibus cāis p̄ordinata sint: nihil oium q̄ fiūt
fit a casu ⁊ fortuna: vt dicūt. ¶ Huius aūt iducūt
sīle. Sit eim paterfa. diues bñs seruos plurimos:
hēatq; pecora in foueis iacētia ignorantib⁹ seruis:
que tñ vult vt extrahāt serui qñ iueniūnt. Reuelat
aūt suum ad eundū ad locū fouee in q̄ iacent aīa-
lia: ⁊ nō reuelat eis cām quare vadāt illuc: nec reue
lat vni q; alter veniet ad locū: sz reuelat diuisim eis
ire ad locū ꝑ diuersas vias. Illoꝝ eim seruoꝝ vn⁹
aliū nō intendit inuenire iuxta foueā: nec aliqs intē
dit extrahere aīalia de fouea: qz nesciunt ea cecidis-
se i foueā: ⁊ iō casu extrahunt aīalia de fouea q̄stuz
ad eos ⁊ saluant: ⁊ casu se iuicem inueniūt iuxta fo-
ueam: ⁊ tñ quo ad patrēfa. nihil boꝝ ē casu. Qō
aūt b⁹ nihil sit videt: qz sic eueniūt q̄ eueniūt imobi
liter simplr: ⁊ nō hrent imobilitatē nisi quo ad me
vel te q nō p̄euidemus ea. Hoc aūt si verꝝ est tunc
perit liberꝝ arbitriū: ⁊ perit p̄silium: sicut ⁊ perit casꝰ
⁊ perit fortuna. ¶ Adhuc aūt fm hoc oia fierent
pp aliqd: qz agens vlē ordinat oēs actiōes ad finē
determiatuz: g⁹ nihil fieret frustra simplr: sz quo ad
nos forte cum nō p̄segmur itentuz a nobis: ⁊ tñ ac
tio termiat ad finem ad quē ordinat agens ⁊ ordi-
nans vlē. ¶ Adhuc aūt fm illud oz q̄ primū or-
dinans actiones nāles intēdat ōe illud ad qō ter-
minat actio nāe. Termiatur aūt actio nāe ad mon
stra aliqñ q̄ sunt peccata nāe: ⁊ sic puersa esset actio
eius ⁊ cōtra ordinē quem toti nāe statuit vt ad de-
bitam ⁊ nālem formā termiaret. Patet g⁹ q̄ ista so
lutio nō videt eē vera. ¶ Sunt aūt adhuc alie ob
iectiones due negātiū casum absolute quas ponit
auicēna. Quaꝝ p̄ma hec ē: q̄ ois actio vel nālis
vel voluntaria ē aliquo fine termiata. sz actō q̄ ē ali
quo fine tmiata nō est casualis: qz bñs finē deter-
minatū nō ē casuale: g⁹ nulla actio nāe vel voluntaꝛ
est casualis. Alia ē aūt: qz ip̄ossibile ē finem ꝓuerti
in nō finez pp nr̄am potentiā: sed qñ nos ponim⁹
aliquem itendere ire ad foꝝ ⁊ iuenire amicū: inuen
tio amici non est casualis: sed bēt finem determia-
rum: g⁹ pp nr̄am potentiam ille finis nō cōuertitur
in nō finem. Si g⁹ ponamus eū ire ad forum ⁊ nō
intendere iuenire amicū: inuentio amici adhuc erit
finis determinatus aduentus sui ad foꝝ: g⁹ sicut ꝑ
us inuentio nō fuit casualis: ita nec nunc. ¶ Istas
aūt oēs rationes non soluemus statim: sed pa⁹ ali
as de casu ⁊ fortuna ponemus opiniones: ⁊ deter
minabimus quid est fatuz: ⁊ tunc redibimus ⁊ sol
uemus rōes iductas: quoniam solutio istoꝝ depē
det ab alijs.

¶ Cap. xi. de diuersis opinionibus eoꝝ q vsi sūt
casu ⁊ fortuna. Tex. ⁊ cō. xlij.

Sed mirabile videtur ꝺ antiquis qui nul
lam fecerunt mentionē de cāis que dicū
tur casus ⁊ fortuna. Multa enim fiunt a
fortuna ⁊ casu: sz eim nō ignorem⁹ q̄ oia reducā
tur ad cās determinatas: sicut dixit antiquoꝝ ratō
destruens casuz ⁊ fortunā: tñ scimus aliqua fieri a
fortuna ⁊ casu: qz nō est verꝝ hoc qꝺ dicunt: q̄ quo
rum sit aliqua cā determinata q̄ illoꝝ nihil fiat a
casu ⁊ fortuna. Oēs eim antiqui ⁊ nos dicim⁹ eoꝝ
que fiunt quedā fieri a fortuna ⁊ casu: quedā autē
non. Tex. ⁊ cō. xliij. ¶ Et iō aliquo mō erat
facienda memoria de casu ⁊ fortuna ab antiquis.
Antiqui eim nullaz cāz dixerunt esse casualē neq;
fortuitā. Empedocles eim amicitiā ⁊ litem non di
xit esse casualia vel fortuita. Simlr illi q̄ dixerunt
māle p̄incipiū esse ignem vel aliqd aliud: nō dede
runt illud casui ⁊ fortune. Neq; anaxagoras intel
lectum agentē quez dixit esse discernentē oia dedit
casui ⁊ fortune: ⁊ tñ aliqñ vsi sunt casu ⁊ fortuna in
dictis suis. Et iō fuit incōueniens ita relinquer ca
sum ⁊ fortunā q̄ nullā mentionē inter cās fecerunt
de ipsis. Si eim nō putauerunt esse fortunā ꝺstru
ere debebant ip̄am per rōes ⁊ nō vti ea referendo
eam ad quedā eoꝝ que fiunt. Si aūt putauerunt
eam esse: tūc inter cās debebat mentio fieri de ipsis
Utebaī aūt empedocles casu ⁊ fortuna: qz dixit q̄
nulla cā essentialis est quare aer cōgregaī superius
⁊ nō descendit sub aquā ⁊ terram: sed potius boc
cōtingit a cā accidentali ⁊ a casu. Dixit eiz q̄ i mū
di creatione accidit: sicut in cursu bois. Cū eiz cur
rit aliqñ allidit pedē qñ bz obstaculū i via qō nō p̄
uidet: ⁊ aliqñ nō allidit qñ nō obijciī ei obstaculuz
sicut etiā aer tūc qñ mundus creabaī quoniā non i
uenit obstaculum ascendit sursum. Multotiēs au
tem fit alr in motu aeris qñ iuenit obstaculum: ⁊ b⁹
totū est per cās accidentales p̄ter intentionem nāe
Et simlr est in partibus aīalium q̄ casu cōgregā-
tur aliqñ partes ex quibus fit caput: ⁊ alie ex q̄bus
fit corpus: ⁊ tunc fit generatō: ita etiā casualis ē mū
di creatio in vno tempore ⁊ nō in alio tempore: sic
⁊ aer aliqñ cōgregaī sursum ⁊ inūdat in ventum: ⁊
aliqñ deorsum ⁊ inūdat in terremotū per casum ⁊
fortunā. Et simlr dixit democritus qz in infinito va
cuo respsi athomi casu occurrunt sibi aliquando ⁊

generant mundū: z aliqñ ita diſpgunt p caſum q mundus vel i toto diſſoluit: vel ex maiori parte.

Tex. z cō. xliiij. ¶ Sunt ēt alij quidā q dicūt q oium mūdanoꝝ cā ſit caſus: z eim dicūt q motus celi z curſus aſtroꝝ qui diſcernūt iferiora z totum vniuerſuꝫ ponunt i ordinē iſtum quē videm⁹ z ſtatuūt qđ ſtabiliunt illū in illo eſt a caſu z fortūa

Tex. z cō. xlv. ¶ Et dictū eoꝝ magna admiratione eſt dignuꝫ. Dicunt eim q aialia z plante nec fiunt a caſu nec ſunt a caſu: ſz dicunt q in his oium que fiunt vel intellectus eſt cauſa ſicut i his q̄ agūt a voluntate aut natura eſt cā in eis: ſicut in illis q̄ agunt a natura. Et huius ſignuꝫ eſſe dicunt q hoc qđ fit ex ſemine: nō fit iō ex eo q ſic cōtingat cōtingenter p caſum: ſz fit ex cā determinata eſſentiali. z iō ex ſemine oliue fit oliua z non aliud: ex ſemine aūt bois fit bō z nō aliud. Si aūt fierent a caſu ſepius fieret ex ſeminibus illis aliud z nō aliud.

¶ Celū aūt z ſtellas que ſunt diuiniora z nobiliora inter ea que manifeſta ſunt nobis: dicunt fieri a caſu z fortuna: z nullā cām determinatā naturalez vel voluntariā dicūt eſſe ipoꝝ: ſicut cās determinatas dixerūt eſſe aialiū z plantaꝝ.

Tex. z cō. xlvi ¶ Et tamen ſi ita ē vt dicunt hoc ipm dignum eſt admiratōe z cōſideratiōe: z bene ſe hz aliqd dicere ꝺ cāu z fortūa: id tñ qđ dicunt ēt alr incōueniēs ē.

¶ Adhuc quoniā nō tantū ſunt iperfecta in tractando de cauſis nālibus: ſz ēt incōueniēs eſt velle dicere hoc qđ dicunt. nunqꝫ eim in celo viderūt vl videbunt aliquid a caſu fieri. In his aūt iferiorib⁹ que fm eos nō ſunt a cāu z fortuna multa viderūt fieri a caſu z fortuna. Et ideo merito contrario dicere debuerunt. ſ. in celo nihil fieri a caſu z fortuna in inferioribus autem multa. Erat autem cauſa erroris ipſoꝝ: qꝛ ſcientia aſtroꝝ ipſoꝝ tempore non erat inuenta. Et ideo videntes retrograde aſcēdēdo z deſcendendo moueri quaſdam ſtellas planete: hoc eſt errantes ab ipſis ſunt vocate: z omnes curſus eoꝝ cauſam ſupponebant: eo q defecerunt in principijs que poſtea magno labore inuenta ſunt.

Tex. z cō. xlvij. ¶ Sunt autem q dam alij qui in numero cauſarum ponunt caſum z fortunam: ſed tamen iō quia ſunt cauſe accidentales ab accidente qđ minus eſt q̄ ad vtrūlibet: qꝛ eſt in paucioribus: z hoc eſt infinitis modis cōtingens: z qđ cōtingit infinitis modis eſt ignotuꝫ: iō dixerunt q hec cauſe ſunt ignote intellectui humano. Et cū putarent in poteſtate fortune eſſe felicitatem z infelicitatem hominis: dixerunt fortunā eſſe diuinum numen cui templum ſtatuerunt z ydolū qđ erat in rota propter varietatem: z cecum propē ipudentiam fortuitoruꝫ: z dimidium nigrum z dimidium albū pp̄ euforturniū z infoꝛtuniū que ſunt partes fortune. ¶ Reputabant eim ab eo q eſt i cognitum homini ſibi nō poſſe cauere in malis vl occurrere in bonis ex vno intellectu: z iō orabāt diuinū numen vt ꝓpitiaretur in malis auertendis: z beniuoluꝫ z largū eſſet i bonis conferendis. Ex oibus aūt his oꝛ intelligere quoniā conſideraduꝫ de caſu z fortuna vel alterū ab ipſa: quid ſit vtrūqꝫ ipſoꝝ z an ſit caſus idem cū fortuna: vel alteruꝫ ab ipſa: z in quem modū cauſalitatis reducant de modis cauſarum ſupra determinatis.

¶ Cap. xij. in quibus eſſe pōt caſus z fortuna: z eſt in eo ꝺdictio ꝓpathetico.

Tex. z cō. xlviij Rimū qdē igit de caſu z fortūa ꝺtermiare p volētib⁹: ꝓſiderandū ē: qm̄ videm⁹ q̄daꝫ ſp fiſ fieri ſic mot⁹ aſtroꝝ: alia aūt videm⁹ fieri ſic frequenter z non ſicut ſemp. Ea eni q̄ ſemper ſimiliter fiunt a cauſis neceſſarijs z eodem modo ſemp mouentibus: z habēt ſbām incoꝛruptibilem motā: z iō nō poſſunt habere ꝓtrarium impediēs in cālitate ſua. Ea aūt que fiunt ſicut frequenter ſūt ea que habent cauſā oꝛdinatam non neceſſariam. z iō ꝓtingit cīſ habere contrarium per quod aliqñ poſſunt ipediri ne producant ſua cauſata: ſicut eſt qđ ex ſemine oliue generetur oliua: z ex hominis ſemine homo: z ſic de alijs. Et ſi iſta duo ꝓparant tunc ea que ſunt neceſſaria z ſemper: ſunt mouentia z regulātia ea q̄ ſunt frequenter: ſed nō excipiūt in toto regulam ipſoꝝ: propter hoc q materia ipſoꝝ eſt cum ꝓuatione z forma: non i toto vincit eam. ¶ Qđ enim ea que ſunt frequenter: deficiunt ab his que ſunt ſemper: hoc eſt propter materie eoꝝ inequalitatem: eo q ipſa receptibilis ē contrarioꝝ z diſponitur ab ipſis: ita q aliquando non obedit motoꝛi z forme: tamen hoc ipſum q frequenter ſunt habent ab hoc quod forma eoꝝ z virtus formatiua eoꝝ eſt determinata ad vnum: z traxit potentialitatem materie ad vnum: que de ſe fuit indeterminata antequam aduenireꝫ ei virtus formatiua vnius determinate a motoꝛe ꝺterminato. ¶ Et ſic patet qualiter ſepe ſiue frequenter currit ſub illo quod eſt ſemper: z habet aliquid ab eo q eſt ex parte ſue forme: z deficit in aliquo ab ipſo ex parte ſue materie. ¶ Manifeſtuꝫ autem eſt q in neutro iſtoꝝ ponenda eſt fortuna: neq; id quod eſt a fortuna: qꝛ vtrūq; habz cauſam determinataꝫ mouentem z formalem: z id qđ eſt ſemper: z id quod eſt frequenter: licet vacillet aliquādo in creādo ꝓpter inoꝛdinationē aliquam ſue materie ex diuerſa diſpoſitione contrarioꝝ.

¶ Sed qꝛ quedā ſunt etiā extra hec z p̄ter hec z i illis omnes dicunt aliquid fieri a fortuna z caſu

manifestū ē q̄ p̄ iudiciū loquentes dicūt hec esse a fortuna ⁊ a fortuna fieri. Tex.⁊ cō.xlvij. ¶ Ex his aūt que sic dicunt ꝓbz p̄mos pipatheticos: quorū dux ⁊ princeps fuit Arz. cuius sniam h̄ posuimus videt q̄ casus ⁊ fortuna sunt in duob⁹ ꝓtin/gentibus. ſ. in ꝓtingēte ad vtrūlibet: ⁊ in ꝓtingente vt in pauciorībus. Sed hoc nō placet posterioribus pipatheticis: sic̄ themistio ⁊ alexādro: ⁊ alijs quoz dcā ad nos puenerūt: q dicūt casū ⁊ fortunā nō ee nisi in ꝓtingēte vt in pauciorībus: non in cōtingēte ad vtrūlibet. ¶ Auicēna aūt ⁊ qdā sapiētes cū dicūt q̄ casus ⁊ fortuna fiūt tam in ꝓtingēte ad vtrūlibet: q̄ in ꝓtingēte vt in pauciorib⁹: ſz nō in ꝓtingēte in plurib⁹: qm̄ h⁹ ē id qđ sit frequenter: de q⁹ tā locuti sumus. ¶ Rōnes āt auicēne sicut apparet ī sufficiētia sua sūt iste: qz ꝓtingēs ad vtrūlibet ē qđ se hz eq̄lr ad ee ⁊ ad nō ee: sic̄ in opibus volūtatis ē comedere ⁊ nō comedere: ābulare ⁊ nō ābulare: ⁊ hmōi. Cū.n. illa in se ꝓsiderant sunt ad vtrūlibet. Si aūt volūtas sit directa sup ea: tūc fiūt frequent: qz de his q̄ frequent fiūt ē h⁹ q̄ ābulat q vult ābulare: ⁊ comedit q vult comedere. Nihil āt ꝓhibet vt ingt auicēna id qđ ē ad vtrūlibet fm cōparatiōez ad cām vnā fieri sp fm cām aliā: ⁊ id qđ est in pauciorībus fm cām vnā fieri frequent: vl̄ et sp fm cām aliā: ⁊ iō p̄t casus ⁊ fortuna fieri in eo qđ ē ad vtrūlibet fm cām vnā: cū tñ sit ordinatum fm cōpatiōem ad cām aliā. ¶ De oibus aūt his dabimus exēpla. Si.n. nos ꝓsideremus ābulare ⁊ comedere p̄ cōpatiōem ad potētiā comedēdi q̄ ē in organis ordinatā ad comestionē: vel ābulatiōez illa se eq̄lit̄ hnt ad comedere ⁊ non comedere: ⁊ ad ābulare ⁊ nō ābulare. Si aūt ꝓsiderem⁹ ea fm relatiōem ad volūtatē mouentē hec mēbra: tūc ipa nō sunt ad vtrūlibet: ſz vl̄ frequent vel sp. Si enī sit volūtas añ op⁹ ad quā referrūt: tūc fiūt frequent: qm̄ frequent ābulauit q volūtatē habuit ābulādi: ⁊ sp ambulauit cuius volūtas in actu mouit mēbra ad ābulādū. ¶ Si ergo ista in se ꝓsiderent p̄t ī eis aliqd euenire p̄ter intentionē: ⁊ hoc accidit casu vl̄ fortuna. Similit̄ aūt est in operib⁹ nature: qm̄ in paucis ē q̄ ex mā manus fiunt sex digiti. Mā ergo manus plus se hz ad nō ee digitos sex ex ipsa q̄ ad esse sex digitos ex ipsa. Si tamē abundans mā vltra mām sex digitoz referat ad datorem formarum: cum ille non negat formam aliter materie habenti aptitudinē ad recipiendū formam: ⁊ cōsideretur mā manus abundans sub illa causa diuina ⁊ vniuersali: erit vel frequent: vel forte sp q̄ talis mā recipiat sex digitos: ⁊ sic digitus sextus erit sp causatus fm cōpatōem ad cām vlem diuinā: ⁊ nō erit extra intentionem nature p̄me agentis: cū tñ ī se sit in pauciorībus ⁊ extra intentiōem nature ꝑticularis cōis cursu nature agentis. ¶ Hec igit̄ ē snīa aui cēne volentis sequi Arz. qui videtur velle in oī eo quod ē extra sp ⁊ frequent fm q̄ cadit extra ipsa posse fieri casum ⁊ fortunā: si alia concurrūt que p̄tinent ad casus ⁊ fortune diffinitiōez: sicut in sequētibus ostendet. Cō.xlvij. ¶ Ego aūt magis ꝓsentio nouis pipatheticis: ⁊ cōcordo cū alexādro ⁊ themistio ⁊ auerroi ⁊ porfirio: ⁊ multis alijs q etiā mihi videntur melius Arz. in hac snīa intellexisse. ¶ Dico aūt: cum triplex sit contingens vt in pluribus: ⁊ ad vtrūlibet: vt in pauciorībus: q̄ casus et fortuna nō p̄nt esse nisi in contingente vt in pauciorībus. Contingens enī vt in pauciorībus vbiq̄ exemplificat Arz. qñ loquit̄ de casu ⁊ fortuna: ⁊ dic̄ ip̄m accidere raro: sicut rarissime cōtingit fodientes sepulchrū inuenire thesaurum: ⁊ euntem ad forum emendi cā inuenire amicū: quem nō intendit inuenire. Et vt melius intelligat oz nos interponere aliquid de nā contingentiū. ¶ Dico ergo q̄ cōtingens in pauciorībus ē cām determinatā non hns ⁊ vtrūq̄ est de genere cause efficientis. Causa enīz efficiens agens aliquid: aut est determinata: aut nō determinata: ſz tñ agens. nulla aūt cā efficiens ē q̄ se hēat ad vtrūlibet: ⁊ iō cōtingens ad vtrūlibet est fm causam materialem: ⁊ non fm cām agētē. Qua ꝓpter statiz ptz q̄ casus ⁊ fortuna cū sint de nūero causarū efficientiū non possunt ee in contingente ad vtrūlibet. ¶ Hoz aūt manifestatio ē p exēpluz Ambulare enī ⁊ nō ābulare: gescere ⁊ nō gescere: ⁊ hmōi sunt ad vtrūlibet: sicut dicit themist⁹ ⁊ alexāder: nō aūt sūt ad vtrūlibz: nisi ꝑz q̄ hnt se ad ee ⁊ ad nō esse in his in qbus sunt mālit̄: hoc ē in mēbris mobilibus ad hec opa. Illa aūt nihil agunt ad finem aliquē: sed aliqd agitur in ipsis a voluntate mouente ea: ⁊ ideo nihil fit in eis casu ⁊ fortuna. Si aūt hec cōparant ad voluntatē tunc fūt frequent: vel semp: ⁊ sic iterū in eis nō est aliqd a cāu ⁊ fortuna. Et sic ptz q̄ nūq̄ in talibus aliquid fit a casu ⁊ fortuna. Mā enī sola si in sua potentia consideret ad vtrūlibet se hz: sicut ꝓbauit Arz. in. ix. p̄ me ꝓbie: sicut pluere ⁊ nō pluere ē eq̄liter: qm̄ materia eius nō est plus ad ee q̄ ad non esse. Sed si dicat pluere in hieme: erit in pluribus ꝓpter formā ⁊ efficientē. Et si dicat pluere in estate in diebus canicularibus: erit in pauciorībus ꝓp̄ efficiētez ⁊ formā. Cōstat g⁹ nō ē verū q̄ casus ⁊ fortuna fiāt in contingente ad vtrūlibet. ¶ Si aūt gs querat q̄re Arz. qui auctor fuit secte pipatheticoz generaliter dixit q̄ extra sp ⁊ extra frequent fieret casus ⁊ fortuna. Dicendū ē q̄ cū ipse loquer̄ de causis ꝓtingentibus nō oportuit ip̄m excipere contingēs

ad vtrūlibet: qꝛ p se pz q casus ⁊ fortuna sūt ō causis agentiū. Et iō nihil eēt dictū qō diceret esse ex ꝓtingens ad vtrūlibet. Sz cū tres sint modi causę agentiꝫ in nā ⁊ volūtate. ſ. sēp ⁊ frequēt: et in pauci oꝛibus: ⁊ ipse dixit q casus ⁊ fortuna nō sunt in eo qō ē sp: neqꝫ in eo qō est frequēt: relinquebaꝫ per seipsum q erant in his q ꝓtingūt in paucioꝛibus. ¶ Laplm. xiij. ⁊ est disgressio declarās nām ꝓtingentis in paucioꝛibus: ⁊ erroꝛē qui est de ipso.

Ed oz nos facere disgressionē ad videndū erroꝛē eoꝛ q locuti sunt de ꝓtingente in paucioꝛibus. Dicit enī qdam ipoz nō esse fm intentiōem cāe efficientiꝫ. Cā enī efficiens se bz ad eē tm̄. Sz ꝓtingens in paucioꝛibus plus se bz ad nō eē: ergo illud nō ē sub illo. ¶ Adhuc aūt contingens ad vtrūlibet plus se bz ad eē q̄ cōtingens in paucioꝛib⁹: ⁊ tñ illud quod est ad vtrūlibet reducīt ad mām: ergo multo fortius ad mām reducet q se minus bz ad esse. ¶ Adhuc aūt persuadere intendūt q nullū sit ꝓtingēs qō sit in paucioꝛibus. Si enī aliqd contingens ē qō est in paucioꝛibus: hō ē q nō bz cām. qō aūt nō bz cāz: non bz cām efficientē: ⁊ qō nō bz cām efficientē nō est eoꝛ que fiunt: ⁊ qō nō est eoꝛ que fiūt: nō fit i paucioꝛibus: gꝫ cōtingens in paucioꝛib⁹ nō ē eoꝛ que fiunt in paucioꝛibus: qō ē impossibile: gꝫ ex qꝫ sequitur istud si ꝓtingens aliqō eēt q fiat in paucioꝛib⁹ ¶ Adhuc autē videtur ꝓbare q eadē nūero sint cōtingentia in paucioꝛib⁹ ⁊ ad vtrūq; sit. ꝓtingens enī in paucioꝛibus ē q nō bz cām: sed qō nō habet cāz equaliter se habet ad esse ⁊ on esse: et quod equaliter se habet ad esse et ad non esse ē ad vtrūlibet: gꝫ ꝓtingēs in paucioꝛib⁹ ē ꝓtingēs ad vtrūlibet ¶ Ad oīa aūt hmōi sophismata dicendū ē q cōtingens vt in paucioꝛibus ē illud a quo ē casus et fortuna: sic infra patebit in exemplis. ⁊ dico q ipz est fm intentionē cause efficientis: sic supra ostēsuz ē in exemplo de pluuia in estate. contigens enī aut bz ordinatā cām: ſz impedibilez ab effectu. aut nō bz cām ordinatā ad effectū p se: sed p accīs: ⁊ si q dem habet cām est in pluribus: qō enim bz causā nō ipedibilez: hoc nō est cōtingens: sed necessariū Contingens enim qō nō bz cām p se sed p accīs quod est efficiens illud est in paucioꝛibus. Unde nōnullam bz cām: sed nō bz ordinatā ⁊ p se: ſz per accīs: quod fit raro: quia accīs illud raro causat: ⁊ ignotum est: ⁊ ad artē nō est reducibile. ¶ Per hoc ptz solutio ad scōm qm̄ contingens in paucioꝛibus est cā opposita ad esse: ⁊ causaꝫ p accīs: cū tñ sit cū eo qō disponit in oppositū: sic ē de pluuia in diebus canicularibus: ſz nō ē ita de contingēte ad vtrūlibet qō reducīt ad materiā: ut pz p añdca.

Ad aliud ptz solutio: qm̄ nō bz cām ſz cōtingentē cām bz hui⁹ cōtingēs. Et dico cām cōtingētem nō qualibet cām que pōt ipediri ab effectu: sed cām q̄ ē p accīs: nō ab accīte p se dictā: sed ab accīte cōit ¶ Ad id aūt qō ꝓbant q ꝓtingens in paucioꝛibus idē sit qō ꝓtingens ad vtrūlibet. ptz qdē ꝛ°. sic p añdicta. Sed tñ nō valet argumētū: qꝛ id qō nō bz cāz: nō eq̄lit se bz ad esse: ⁊ ad nō eē: ſz pl⁹ se bz ad non eē: qa ex se non est: et ex defectu cause nō est: ſz tñ poꝛ ꝛ°. tenēda est: qꝛ hoc ē fm sniaz verā pipatheticoꝝ. ¶ Nec est dicendū fm q dixerūt aliq q nihil sit cōtingens ad vtrūlibet: et hoc dicūt illi ꝓpter hoc qō dictum est. ſ. quia quod non habet causam ex duobus nō ē. ſ. ex se ⁊ ex defectu cause: ⁊ ex vno tm̄ se bz ad esse. ſ. ex potētia essendi hoc enī nō ē verū: qꝛ ꝓtingēs in paucioꝛib⁹ bz cāz p accīs: vt diximus: ⁊ ꝓtingens ad vtrūlibet est reductū ad cām mālem: sic docuim⁹ in ꝓhabitis. ¶ Laplm. xiij. q casus ⁊ fortuna sunt in his que fiunt ꝓpt aliquē finē. Tex. ⁊. cō. xlix.

Abito aūt q casus ⁊ fortuna fiūt in contingēte in paucioꝛibus: qō vocaī a quibusdam contingens raro. Dicemus adhuc q eoꝛ q̄ fiūt quedā fiūt ꝓpter finem determinatū quē sibi faciētia pstiterūt. q̄daz aūt fiūt non ꝓpter finem aliquē sicut in ōria. silr eoꝛ que fiūt quedaz fiūt a ꝓpposito: sic illa q̄ fiunt a libero arbitrio ⁊ intellectu deliberāte: sic sunt omnia volūtaria. Alia aūt fiūt nō fm ꝓpositū: sed vel fiūt a nā: vel fiūt ab aīa vegetabili vel sensibili nō hñtibus deliberationez aliquā in suis actibus: sic diximus in ꝓncipio huius libri scōi in scia ista. ſz ambo ista videlz que fiūt a ꝓpposito: ⁊ q̄ fiūt nō a ꝓpposito sunt de nūero eoꝛ q̄ fiūt ꝓpt aliquē finē. ¶ Manifestuz est igit q tam in his que fūt fm necessitatē ⁊ sp q̄ in his que fūt sic frequēt: fūt quedā circa que ꝓtigit esse q sunt facta ꝓpter hec: ⁊ fines determinatos Sūt igit ꝓpter fines determinatos fcā quecūq; agunt a nā: ita vt nā generalit sumaī pro omni eo quod agit mō nature: ⁊ hoc est oē illud qō nō deliberat ad actū faciēdū. Tex. ⁊ cō. l. ¶ Huiusmodi igit cū sint in paucioꝛib⁹ ⁊ fiāt a cā finali accidentali: tūc fiūt a nā: fortuna: vel casu. Nec iudicet incōueniens q nos ponimus cām accītalem. Sicut enim est ens duplex: ⁊ est quiddam eius quod est ens per seipsum: sicut substātia: ⁊ quiddā ē ens fm accidens: sicut nouem genera accidentiū: ita ē ⁊ cause diuisio: quod est causa per se: ⁊ substātialis siue essential: sic domus. cā p seipam ē ars edificatiua ⁊ edificatoꝛ. p accīs aūt cā domus est forte albus vl̄ musicꝰ. Sz dīa ē in his cāis: qꝛ cā p se q̄ ē eēntial ē determiata ⁊ finita: eo q fz formā determiatā

Causa aūt p accñs q̄ est p accñs talis ab accñte cōi ter dicta ē infinita: hoc ē indeterminata: eo q̄ sunt infinita fm formā q̄ accidit vni ⁊ eidem. Infinita enī accñtia pñt boiez inducere vt vadat ad locū vbi inuenit boiem qui est amicus suus: quē tñ nō intēderat inuenire. sicut igit dcm̄ est cū in his que fiūt ꝓpter finem aliquē aliquid fiat a cā fm accñs: tūc dr casu fieri hoc quod fit. Tex. ⁊ cō. lj. ¶ In quo aūt differat casus ⁊ fortuna: posterius determinabit sed nūc ex dictis manifestuz sit q̄ vtrūq̄ ipsoꝝ sit in his que fiunt ꝓpter aliqd: sicut venit ad villā demostenes vt acciperet argentū: sz sciuit ibi sibi fore dandū argentū. Si aūt nesciuit ⁊ venit aliquo accidente trahente ipm ad villā: ⁊ accidit vt iuenit ibi boiez q̄ sibi dedit argētū: tūc a fortūa dr fieri q̄ accepit argentū. deferēs aūt pecuniā neq̄ sic frequēter venit ad villā: neq̄ sicut sp ⁊ ex necessitate: sz potius sic raro: qz raro bo accidit. ¶ Amplꝰ reportatio argenti est finis quē fortitus est aduentus suus sz nō intēderit ꝓpter hoc venire: ⁊ iō nō ē finis eēntialis ꝓpter quē venit: sz tñ ē finis ꝓpositi ⁊ intellectus. Sed ꝓpositi ⁊ intellectus est duplex finis. Est enī finis ꝓponentis ⁊ itelligentis: ⁊ ē finis ad quē terminat opatio ꝓpositi ⁊ intellectus. Finis aūt ꝓponentis ⁊ intelligentis ē quē intendit ꝓponēs ⁊ scit ⁊ ꝓpter quē opat: ⁊ ille non est fortuitus: sed finis ad quē termiat opatio ꝓpositi sine situ ⁊ ordinatione ꝓponentis ē ille q̄ est fortuitus. vt si cēt ꝓponens reportare pecuniā. Sicut aūt se hz hoc in ꝓposito: ita casuale se hz in alijs causis que sūt ꝑter ꝓpositum agentis. Tex. ⁊ cō. lij. ¶ Manifestū ē igit q̄ fortuna sit cā fm accñs in contingentibus que fiūt in minori pte fm ꝓpositū eoꝝ q̄ fiunt ꝓpter aliquid: hoc ē ꝓpter aliquē finē. Et ex hoc vlterius manifestū est q̄ fortuna circa idez opatur circa quod ē intellectus practicus. ꝓpositum enī deliberans de faciendis non ē sine intellectu practico: ꝓpter quod si quis cōsiderare velit eē fortuitum ex duobus per se intentis causat: quoꝝ alterū ad minus est a ꝓpposito. reliquū aūt aliqñ est a ꝓposito ⁊ aliquādo a natura: sicut ptz. Inuentio. n. amicī in villa qui non intentus est inueniri in ea causata est ex eo: quia vnus amicoꝝ intendit aliqua de causa ire ad villaz ⁊ alter intendit ire ad eādem cum neuter intenderet ibi inueniri ab altero. Similiter inuentio thesauri in sepulchro causata est ex proponente facere sepulchrum. ⁊ alio qui iaz diu ibi intendit abscondere thesaurum: vel qz mineralis produxit eum in loco sepulchri non ad bo q̄ eum inueniret ille qui fodit sepulchrum. Et sic constat quod dictū est q̄ fortuitū sp causat ex duobus intentis. Et hec fuit causa quare quidam dixerunt q̄ habet causam per se. hoc enim mō absq̄ dubio reducitur fortuitū ad causā p se: sicut omne per accidens ad aliquod p se reducitur: nō tñ in tali reductione sit per se: sicut nec accñs sit sba ex eo q̄ ad sbam reducit. Et hec est causa quare falsum dicunt dicentes fortunam non esse causaz ꝓpter hoc q̄ reducit ad cām p se.

¶ Caplm. xv. qualiter casus ⁊ fortuna sūt infinita ⁊ ignorata: ⁊ tam in accñtalibus ꝓpinqs q̄z in accidētalibus remotis. Tex. ⁊ cō. liij.

Infinitas autem causas necesse est esse a quibus fit id quod est a fortuna: cum fiat ab accidēte per accūs: quod ē accñs cōe ⁊ hoc sit indeterminatū ⁊ infinitū: eo q̄ indeterminata sunt que sic accidere possunt: vni ⁊ eidē cōstat fortunā hoc mō esse infinitā. vnde etiā q̄ de tali indeterminato nō pōt bēri scīa: ideo visa est fortuna eē infinita ⁊ incognita homini. ¶ Quia vo sicut diximus omne quod fit reducit ad aliquā causaz per se: ideo nihil videtur aliquibus fieri a fortuna: cum ipsa non sit causa per se: nec causet ab accñte per se. oīa enī hec aliquo mō recte ⁊ rōnabiliter dicūtur. hoc enī qō fit a fortuna fm accñs fit: ⁊ nō p se qō reductū ē ad cām p se: ⁊ quo ad hoc nō est fortuitum. Tex. ⁊ cō. liiij. ¶ Uñ fortuna ē cā sic per accñs: ⁊ p accñs est cā eius cuius cā ē: sed nullius cā ē p se. ⁊ vt hoc sciaī melius dicam̄ q̄ dr̄ia ē inter cām p se ⁊ cām p accñs ⁊ occasionē. ¶ Est enī cā p se q̄ eēntialiter ordinat ad effectū ꝓducēdū sic edificator ē cā domus. cā aūt fm accñs ē q̄ est adiuncta cause p se p aliqd qō accidit ei: qñq̄z diponit ad effectū: qñq̄z aūt nihil: sic qñ tybicē ē causa domꝰ: eo q̄ ars tybicinādi nihil facit ad domꝰ fabricaturā: sicut robustꝰ ē cā domꝰ: robur disponit vt fortiē secet cū dolabro ⁊ factura domus. Sz occasio dr̄ ad aliquid per cuius negligentiā vl̄ absentiam accidit aliquid: sicut absentia naute cā est euersionis nauis. causa aūt per accñs est fortuna: qm̄ fortuna est accñs quod facit venire ita q̄ aduētus terminet ad aliqō felix: vt reportare pecuniam hec aūt infinita sūt que sic pñt esse cause. Si enim venerit ad villā accipiet pecuniā quā nō ꝓuidit se accepturum: ⁊ potest esse causa aduentus: quia ibi voluit aliquem: ⁊ inuenit ibi dantem pecuniam: vl̄ qz ꝓsequebaī illuc inimicū suū: vel qz fugit illuc inimicum suum: vel quia venit visurus villā illā vl̄ ludū aliquē in villa illa: ⁊ infinitis alijs de causis venire potuit: ita q̄ semper nihil ꝓsciuit de hoc q̄ pecuniam erat accepturus. ¶ Quodlibet enī illorum ē in paucioꝝbꝰ fm q̄ terminatur actus ille ad pecunie acceptiōez. nō. n. frequenē sic venit vel fugit pecuniaz accepturus: sz frequenter veniat visurus

vel empturus aliquid qđ pintēdit ꝛ pordinat se facturū. Non enim rarū ē ꝙ hō empturus aliquid vel visurus aliquē vadat ad villā. Tex.ꝛ cō.lv.

¶ Nō ergo incōueniens est dicere ꝙ fortuna sit de his q̄ sunt ex rōem: cū causet ab his q̄ sūt raro: q̄ sunt infinita. ¶ Rō enī omnis de his que hñt cām ordinatam: vel semp vel frequenť. fortuna aūt ē in his q̄ fiūt p̄ter hoc in his que fiunt raro. Sic igit qz infinitas hz cās: effectus fortuitus dr fortuna infinita. Sz de dictis ē dubiū: in quo dubitaret aliqs. Dictū enī est ꝙ fortuna est circa contingens in pautioribus. Contingēs aūt ē ab accīte ꝓpin/quo: ꝛ aliqñ ab accīte remoto: vbi gra: sanitas est fortuita ꝛ p accīs pōt causari a multis causis. p accidens pōt enīz aliqs sanari p̄ter intentiōem suaz ex b° ꝙ ūrat sub uētū aliquē q̄ p̄sufflat eū ꝛ sanat. Cū tñ non ꝓpter hoc sub uentū intrauerit: ꝛ pōt sanari ex hoc ꝙ ipse subintrat estū q̄ sanat eū: cū nō ꝓpť hoc in estū venerit: ꝛ pōt sanari ex hoc ꝙ depilat p rasurā capitis: cū tñ non ꝓpter hoc raserit vel depilauerit caput. In his enī causis accītalibus que dā sunt ꝓpinquiores sanitati sicut ventus ꝛ estus quedā aūt sunt remotiores: sicut depilatio vel ab/rasio pilor a capite: ꝛ ille q̄ sūt remotiores sunt magis per accīs q̄s ille que sunt ꝓpinquiores: qz ꝓ/pinquiores sunt magis vicine ei cause que est p se

¶ Dubitabit ergo aliqs vtrū fortuna ꝛ casus sint in accītalibus ꝓpinquioribus ꝛ nō in remotioribus: sicut fit sanitas ex vento ꝛ estu p fortunā: ꝛ nō ex depilatiōe capitē: vel sic casus ꝛ fortuna i vtriscp tam remotis q̄s propinquis. Causarum enim que sunt fm accidēs: quedam sunt alijs remotiores: et q̄daz alijs ꝓpingores: vt iam dictū est. Cō.lv.

¶ Et veritas ūstius qōnis fm themistiū ꝛ alexandrū est: ꝙ sanitas est fortuna ex vtriscp causis accidentalibus tam ꝓpinquis q̄s remotis. Iz enī ꝓpinque sint aliquid ferentes: non tñ per se ꝓferunt: nec sūt intente ab eo q̄ ꝓsuetus ē sanitatē ex ipsis. hoc aūt ex hoc sciri pōt ꝙ si aliqd p se eēt collatiuū sanitatis sic euacuatio: ꝛ euacuat° nesciret ꝙ scamonea euacuat ipsū a colera: ꝛ ūueniret scamoneā ꝛ sume/ret ipsā: ꝛ non intēderet per b° euacuari: qz nesciret euacuat° autē sanaret: fortuita eēt sua sanitas: qm̄ p accīs accepit euacuās: ꝛ p̄ter intentionē. pz igit ꝙ si etiā aliqd sit cā per se alicuius: ꝛ sp ipm cū sit sic raro: ꝛ in pautioribus qñ acgrit p̄ter intentionem: tūc in talibus ē fortuna: sic supra diximus. Sicut aūt diximus de fortuna circa ꝓpositū: ita intelligē dū est de casu in his que p̄ter ꝓpositū operantur. vtrūcp enim est cā per accīs in his que fiūt in pautioribus ꝓpter aliqd factis.

¶ Caplm. xvj. de diuisione fortune in eufortuniū ꝛ infortuniū: ꝛ de ꝓuenientia fortune ꝛ casus.

f Ortuna aūt cū sit circa eadē circa que ē ꝓpositū ꝛ intellectus: ꝛ hec sūt ꝓcrētia ad vitā hois: diuidit i duo mēbra penes aduersa ꝛ prospera euenīētia hoī p̄ter intentionez Et dr fortuna bona cū bonū aliqd euenit homini p̄ter intentionē. ꝛ dr fortuna mala siue praua cum euenit aduersuz ꝛ prauū. Et fortuna que circa ꝓspera est nō hz nomē ꝓpriū: nisi quādo magnuz bonū euenit hoī: ꝛ tunc vocať eufortunium. Cum autem maximū malū euenit: tunc vocatur infortunium: quod quidam diffortunium appellant. In magnis enim bonis: vel magnis malis dicimus homini contingere: vel decontingere. Intellectus enīz hois actiuus non dr variari vitam: nisi fz magna bona vel mala: nec vita hois etiā variationem recipit fz, pspera vl aduersa: nisi sint magna. ¶ Si enī parue fortune variarent statū vite humane: semper variareť ꝛ simul' essz homo felix ꝛ infelix: quod nō est verū. Et iō sicut fortune se hñt ad vitam non mutatiuam: ita nominat eas intellectus. fm autem fortunas vita hois q̄si nihil debabere videtur: et ideo puis non dat nomina specialia: sed magnis: vt diximus. ¶ Luz enim fortune nō sint de essentia felicitatis: eo ꝙ felicitas est actio fm pfectionem optimā virtutis anime: cum bone fortune organice subueniunt felici: ꝛ faciunt ipsum expeditiorem ad actus felicitatis: q̄ñ magne sūt. Si aūt q̄ñ pue sunt in nullo expediūt. Et iō nomē nō merent hr̄e Eodē aūt mō ē de infortunijs. hec aūt q̄ñ magna sunt contribulant felicem q̄uis ipsis felix decenter vtatur ex virtute animi. Sed si parue sunt fortune male in nullo tribulant felicem: ꝛ ideo nec ille nomen ꝓpriū habere merentur. ¶ De talibus autem tractatus habendus est in ꝓmo ethicoꝝ: si/ue autem sit eufortunium: siue infortunium incerta est vtiq̄ fortuna nō irrōnabiliter: quia certitudo nō ē nisi in his que fiunt semper vel frequēť: ꝛ neutro modo. Sed in pautioribus ꝛ raro fit fortuna. Nihil enim horꝝ que sunt a fortuna: sicut iam ante ꝓbauimus possibile est esse semper vel frequenter

Tex ꝛ com. lvij. ¶ Est igit vtraq̄ istas accītales cās casū videlz ꝛ fortunā fieri: nō in ꝓtingētib° sp q̄ sunt necessaria: sz in ꝓtingētibus raro: ꝛ nō in ꝓtingētib° p accīs qđ ē in pluribus: sic ea q̄ fiunt frequenť: ꝛ fiūt i his q̄ fiūt ꝓpť aliqd: sic dictū est.

¶ Caplm. xvij. de diffs casus ꝛ fortune in quo ē dria ꝛ occasio. Tex. ꝛ com. lvij.

D Iffer ūt ād uicē cas° ꝛ fortuna sic spēs ꝛ gen°. Casus. n. i pl°ē q̄s fortuna. Quicqd. n. a fortūa ē ēt a cāu ē: sz ñ conuertit: nō eim oīs casus ē a fortuna. fortuna enī eo ꝙ videť

aliquid cōferre ad felicitatē dī de his quibus ieſt bene contingere ⁊ male cōtingere in ꝓferentib⁹ ad vitam: et iō nō ꝓuenit actus quē in etbicis diximꝰ eē compationē voluntatis. nihil enī actuale ē niſi voluntas deliberatiua: nec actus ē niſi voluntatis circa ea que ꝓferunt ad vitam. Tex.⁊ cō.lviij. Et ideo oꝫ q̄ fortuna ſit circa practicaꝫ ptem vite que dī actualis. Et ſignū huiꝰ eſt qđ diximꝰ añ: q⁊ qdam dicūt q̄ ſic ineſt felicitati aut ꝓpe felicitatem eo q̄ aliqd ꝓfert ad ipſam ſicē diximus. felicitas enī praxis q̄dam ē eo q̄ ē eupraxia: q⁊ ē aetꝰ perfectiſſimus ſm vtutem animi: ergo qbuſcunq̄ nō ꝓtigit boc mō agere: illis etiā nō contingit aliquid facere a fortuna: ⁊ ꝓpter boc nullū dī facere a fortuna niſi q̄ hꝫ intellectū deliberantez. Tex.⁊ cō.lix. Uñ nullū inaiatū facit aliquid a fortuna: neq̄ infans qui adhuc nō valet vti intellectu deliberante: neq̄ beſtia: eo q̄ talia ꝓpoſitū nō hñt. Et iō neq̄ eufortuniū neq̄ infortuniū accidit eis: niſi ſm metbaforā ⁊ ſilitudinē: ſicut lapides ex quibus fiunt altaria vel ymagines deoꝝ: ptarchos dixit eſſe bñ fortunatos: eo q̄ adorant ⁊ honorant. Coplati āt eis q̄ ſūt eis ſiles ꝓcalcant pedibus. ¶ Adhuc āt ſciendū eſt q̄ etiā talibus non cōtingit aliquid ſm fortunaꝫ niſi paſſiue: cū aliqs circa aliqd opetur a fortuna: ⁊ nō alit. Et iō fortuna eoꝝ nō eſt in actione ſua: ſed potius in paſſione: eo q̄ ea que fiūt circa ipſos ab operantibus p intellectū ſunt ſilia felicitati cuidam. Tex.⁊ cō.lx. ¶ Sed caſus eſt in alijs aialibus ab boīe operante intellectuꝫ: ſicut inquit aliquis q̄ equus venit caſu et ſaluat⁹ eſt q⁊ pditus fuiſſet ſi nō veniſſet: nō tñ venit ꝓpter boc q̄ ſaluaret. ⁊ ſimiliē tripoda cecidit eo q̄ remotum fuit id qđ ſuſtentabat eā. ¶ Cadens autez cecidit ſic vt eſſet apta ſedes ſedenti ſuꝑ eam: ⁊ boc fuit caſu: quia nō cecidit ꝓpter boc. Tex.⁊ cō.lxj. ¶ Quare manifeſtū eſt q̄ in bis que ſimplr ꝓpter aliquid fiunt quando non fiunt ꝓpter illud quod accidit ex fieri eoꝝ: ſed cā eoꝝ ē exīpſa ⁊ intentiōes eoꝝ: tūc dicunt fieri a caſu. A fortuna aūt dicunt fieri quecūq̄ de nūero caſualiū fiūt appoſito: in bñubus ꝓpoſiti vſum quo ad intellectum deliberantē. Tex.⁊ com.lxij. ¶ Signū autez q̄ caſus ſit in bis que ſortiunt fines accītales ē illud quod ē fruſtra ⁊ vanū. Fruſtra enī dī id eē qđ ſit ꝓpt aliqd: cū nō ſortit finē intentuꝫ: ſicē deambulatio q̄ ſit ꝓpter depoſitiōem ventris fruſtra ē q̄ñ nō ſeq̄t depoſitio: tūc enī deābulatio dī eē fruſtra fcā: ⁊ fruſtra dī tal hō deābulaſſe: tāq̄ b° ſit fruſtra qđ de ſe aptū natū ē ꝓſeq̄ aliqđ finē: ⁊ nō ꝓſequitur ipm quē aptū natū ē ꝓſeq̄. ¶ Sicut āt ſupra diximus finis duplex eſt. ſ. opantis ⁊ operis. finis aūt opantis pōt aliqñ eē ſtultꝰ: qñ videz talis ē ad quē nllo mō ordinat ordiatio ſua: ⁊ quē ipoſſibile eſt eū ꝓſeq̄ per operationē illaz: ⁊ tunc non dī operatio vana vel fruſtra ſi non cōſequit finem quē ille ſtulte intēdit. Sicut ſi aliqs dicat ſe balneari vt ſol edypſet: non enī propter boc balneatio eſt fruſtra ſi ſol nō edypſabit: q⁊ p balneum nō eſt talis finis aptus natus acquiri: et iō derideudus eſt tal⁹ q b° intendit. Sed alius eſt finis opis q frequent obtinetur opere illo: ⁊ ideo tale opus eſt fruſtra ſi finez ad quē ē nō optineat. ¶ Oportet tñ ſcire q̄ hz i b° loco diuerſi pbi pro eodē accipiant fruſtra ⁊ vanū ⁊ ocioſum: tñ bēnt apud latinā linguā iſtā dīam: ⁊ eſt fruſtra boc quod iam dictū eſt: q̄ videz ſit intentione optinendi finis ad quem etiā de ſe ordinatū eſt: ⁊ tñ nō cōſequitur illū finem. Vanū autē proprie ē qđ de ſe nō eſt aptū natū vt ſit alicuius vtilitatis vel nocumēti cā: ſicut ē mot⁹ digiti ꝑter indigentiā ⁊ intentionē. ¶ Ocioſuz aūt dicit opus demōſtrantꝭ natiuitatē operantꝭ: ⁊ ideo ſonat b° vtium quoddā in operāte. leues enī ocioſa faciūt: ⁊ iō ocioſum ⁊ vanū idē ſunt ſubiecto: ſz differūt ſm rōem vt dictū eſt: ſed id quod eſt fruſtra proprie loquendo etiā ſm ſubſtātiā differt ab vtroq̄ ipſoruz

Tex.⁊ cō.lxiij. ¶ Caſus aūt qui ex ſe ꝑter ītēntionē accidit ſm ſuū nomē venit ab eo qđ eſt fruſtra: cadit enī opatio in caſu ad finē non intentum: ſed in eo q̄ eſt fruſtra cadit a fine intento: et ideo vtrunq̄ iſtoꝝ videt ex ſe accidere: cum finis ſit exīintentionem: ⁊ iō etiā qđ nos vocamus caſum greci vocant ex ſe accidere: cuius exemplū eſt cū cadit lapis de ſubmota colūna que ſuſtentabat euz: hic enim cadit non vt percutiat vel vulneret: ſed cadit ꝓpo pōdere: cū remotū ſit ſuſtentās ipſū vt deſcēdat. Vulnerat aūt iō: q⁊ hūit caput obiectū deſcēſui eius: ⁊ ideo vulnerare exīintentionem eſt lapidis cadentis ⁊ colūnā deijcientꝭ. A p ſe g° ⁊ caſu cecidit lapis ſe vt vulneret tūc. Aliqñ tamē cadit vt vulneret qñ proijcit ad vulnerādū aliquē. Caſual⁹ aūt caſus q̄ vulnerat dī a qbuſdā vanus vl fruſtra eo q̄ ſit finis nō ītentus: q⁊ vanū ⁊ fruſtra ē qđ nō hz finē intentū: ſz b° dictū ſm nr̄am linguā ē min⁹ proprīū: ſic g° differt caſus a fortuna gñaliter.

Tex.⁊ cō.lxiij. ¶ Sz maximā quā pt hēre dīaz caſus ad fortunā hz i opib⁹ nāe: cū aliqd i opibus nāe fiat exīnāe ītentiōez: ⁊ ē ſicē digitus ſextus vel duo capita in vno coꝝpore: vel carentia digiti: vel aliquoꝝ membroꝝ: tunc enim non a fortuna dicitur fieri: ſed a caſu: ⁊ ab eo qđ eſt p ſe: ⁊ fruſtra ſm q̄ qdā p ſe fruſtra vocāt caſū. Iſta igit ē alia dīa caſus ⁊ fortune q̄ prędicta: quia fortuiti euentus cā eſt tota extra: quia finis fortuitus totus eſt extra

eū cui accidit. Sz casus in ope nature quādā cām hz intra que videlicet est mālis vel diminutio māe vel corruptio alicuius ꝓncipioꝝ in mā: sic nos ifra dicem⁹. Ego tū in isto exēplo nō multū video ꝓpe eē casum: nisi large sumat: z iō etiā ipse Aꝛꝛ. talia etiā nata in libro de aialib⁹ vocat occasionata z nō casualiē nata. Casus enī ē cā p accns. ¶ Occasio enī min⁹ dicit q̄z cām: z ē vt dixim⁹ qñ ꝓpē aligd accns aligd causat: sic in moꝛibus dicim⁹ aliquem dare occasionē qñ inuit vel negligit aligd ꝓpē qđ aliqs dāmificat. Et ita ē in talibus nature opibus q abūdantia matie dedit occasionē ꝓduccēdi digitū sextū: et diminutio fecit diminui in aliquo mē broꝝ: z debilitas caloꝛis vel intēperantia q̄ fūt in semine alteri⁹ corruptiōis fecit occasionē: z aliqñ diuisio secūdine fecit iungi duo coꝛpoꝛa et ꝓgluti nari: z iō fm veritatē quā tradit ptolome⁹ in libro de natiuitatib⁹. Natiuitates tales occasionate sunt in cā ꝑticulariē mouēte: q̄ ē vis formatiua seminis z ꝑparatio materie ad formā: sz cū sūt intente in cā vlr mouente: q̄ ē q̄litas ꝓueniens ex situ z respectu stellarū in hoꝛa qua semen cadit in matricē. Et iō ꝓncipia dant geneatici qbus ꝑdicant z ꝓnoscunt tales natiuitates: z exptū est q talia principia frequenter eueniunt. ¶ Dicunt igitur intm quid sit p se: z quid frustra: z qd casus: z qd forma: z quaz hēant ad inuicem differentiā.

¶ Caplm. xviij. in quas causas reducant casus z fortuna: z q vtrunq̄ est causa per se z in omnibus causatis. ¶ Tex. z cō. lxv.

Hoc aūt ista tam casus videlicet q̄z fortuna reducunt ad cāz efficientem: que est
a vnde est principiū motus. Ista eniz que dicimus causalia z fortuita: aut sūt de nūero eoꝝ que fiūt a natura: ita q nā large sumat ꝓ oī eo qđ mouet mō nature in hoc q nō deliberat. Aut sūt ab intellectu opante: ita tū q ambo sunt incerta sciēti. Sz vtrūq̄z istoꝝ facientiū nā videlicet z intellectus sūt de genere cause efficientis: ergo casus et fortuna sub efficiēte collocant. Tex. z cō. lxvj.

¶ Qm̄ vo casus z fortuna cause quidē sunt efficientes: quoꝝ est vtiq̄ natura vel intellectus va cā z casus z fortuna sūt circa nālia z intellectualia: cū fiant fm accns. nihil aūt eoꝝ que fiūt fm accns pōt esse pꝛius eo qđ est p se: eo q omne p accns reducit ad aliqđ p se: sicut oñdim⁹ supꝛa. Tex. z cō. lxvij. ¶ Manifestū est q cā fm accns oz q hēat ante se poꝛem que est cā per se: ergo casus et fortuna posterius sunt post intellectū causantez p se: z nām p se aligd causantē. Ergo mirū est qđ dixit empedocles q casus eēt ꝓma cā celi. ¶ Oꝛtet enī q ponat añ casum aliq̄ cā celi z motus eius ꝓ se: q̄ sit sic nā: vel sic intellect⁹. Et hoc mō ponet nā causare añ casū multitudinē gñatoꝝ: et totum oē illud quod est vniuersuz.

¶ Caplm. xix. z est disgressio declarans quid est fatum: z q ipsum esse non est negandū.

Nteq̄z aūt nos soluamus rōnes primo
a inductas cōtra casū z fortunā oz nos ꝓ inducere duo capla de fato. In quoꝝ primo tangemus qd sit fatū. In scdo aūt inquiremus vtrū ponat rebus necessitatē. Tangemus āt primo de fato opiniones antiquoꝝ: quecūq̄z veteres de fato dixerūt. Dicit eniz hermes z trimegistus in libro de nā deoꝝ: q fatū qđ grece vocatur imarmenes: idem ē q causarū amplexio ex ꝓuidentia prime cause dependens. In idē aūt ꝓsentit apulegius phūs. Firmitius aūt astronom⁹ dicit fatum esse causarū colligantiā ex motibus astroꝝ vim z efficaciā trahentē: z cū illo cōsentit ptolomeus: lz non noīet illud noīe fati: sz vocat ꝓstellationis vtutem. Seneca vo in libro de nālibus qōnibus: vbi loquit de significatiōibus tonitrui fm scinam pontificem dicit nihil aliud esse fatū q̄z necessitatem oīum rerū z actionū: quam nulla vis possit irrumpere: eo q fm scinnā ex iouis dispositiōe pēdeat z diffinito ꝓsilio deoꝝ. ¶ Noster aūt boetius in q̄rto de ꝓsolatione phie: dicit q fatum est inherens rebus mobilibus dispositio p quā diuina ꝓuidētia suis queq̄z nectit ordinib⁹. Prouidētia. n. excedit fatū eo q ꝓuidētia cūcta pariē q̄uis diuersa ifinita cōplectit. Fatū vo singula dirigit in motu: locis: formis: z tēporibus distributa: vt hec tpalis ordinis explicatio in diuine mētis adunata ꝓspectu ꝓuidētia sit: eadē vo adunatio digesta at q̄z explicata tpib⁹ fatū vocet. Que lz diuersa sint alterū tū pendet ex altero. Sicut enī artifex faciē de rei formā mente percipiēs mouet ad opis effectū. Et qđ simplr p̄sentialiē q̄z prospexerat ad tēporales ordines ducit. Ita de⁹ ꝓuidētia qdē singulariē stabilr q̄z facienda disponit. Fato vo hec ipsa q̄ disponit multiplicit ac tpalr admīstrat. Siue igit fa mulantibus qbusdā diuine prouidētie spiritibus exercetur: seu anima: seu tota inseruiente natura: seu celestibus syderum motibus: seu angelica virtute: seu demonum varia solertia: seu aliquibus horum: seu omnibus fatalis series contexitur. Illud certe manifestum est immobilem simplicemq̄z generandarum formam rerum esse prouidentiaz. Fatum vero eoꝝ que diuina simplicitas gerenda disposuit mobilem nexum atque ordinem temporalem. Ex his omnibus colligitur de fato quid sit fm rei veritatem. ¶ Cum enim prima causarū sit deus: z omnia quoꝝ causa est ipse prouidētia

bēant:eo q̄ ipse causat p intellectū: ⁊ sua scia ē causa rerū ipse causat ea sic:q̄ mediantib⁹ causis vlib⁹ ꝓducit cās pticulares:⁊ mediātib⁹ pticularib⁹ producit q̄cunq; fiūt a natura ⁊ a ꝓposito volūtatis. Id ergo qđ p̄mo ꝓcedit ab ipso ē necessariū:sicut orbes ⁊ motus eoꝝ.qđ aūt ab illo ꝓcedit ⁊ ab orbiū motu ꝯtinuo hz:⁊ iō impediri pōt:⁊ iō caret necessitate:sed euenit vt frequent:⁊ hoc est in elemētoꝝ mixtione: ⁊ causis seminalib⁹ rerū. nature aūt res ⁊ opa oīa fiunt ex his causis: q⁊ effectus ⁊ motus inferioꝝ pendet ex superioribus sicut ex causis: et superiora pendent ex ꝓuidentia:⁊ ideo dispositio ꝓuidentie infusa toti ifti ꝯtextioni cāꝝ dr fatū. Sz tñ quidā mathematicoꝝ fatū nō cōsiderant fm primā originē: sz tm fm suū esse qđ hz in cōtextione cāꝝ nālium infusum:et ideo non referūt ad prouidentiam:sed potius ad ordinē stellarū ⁊ respectus earum:q⁊ illis sicut p̄mis motoribus p̄ infunditur Si enī cōsideretur fatū fm primū eius ꝓcessum tunc est id quod ꝓuenit ex ꝓuidentia: per qđ sic per legē vniuersitas administrat. Si aūt cōsideret fm ordinē eoꝝ in quib⁹ hz esse:tūc est vis ꝯnexiōe causarū superioꝝ ⁊ inferioꝝ in causata ꝓcedens. Si autē consideret fm relationē quā hz ad effectū tunc est regula effectuū oīum ⁊ operū ꝓueniēs ex applicatiōe causarū ad effectus pticulares. ¶ Ex his pz quid intelligūt p fatū oēs phi qui inducti sunt quoꝝ dicta in eandem veritatē nobiscū cōsentiunt. Et ideo fatū negantes eē nō audimus: quia falsum dicunt. Si enī contextionē dcām causaruz nō negare possumus:absq; dubio fatuz etiā cōcedere cogemur:cū idem sit q̄ contextio causarū. verūtamen infra ostendemus q̄ licet fatuz sit quodā modo necessarium: non tñ imponit necessitatē rebus:⁊ si in hoc sensu negatur fatū esse ꝓut dicit lex ex superioꝝ motu ꝓuenientē:inferiora ad euētus immobiles obligantē:etiam ego sum de negātibus fatuz. Sed hoc mō epicuri de fato locuti sūt ⁊ non placuit hoc sentētie peripatheticoꝝ. ¶ Qđ vt melius intelligat scias q̄ epicur⁹ oīum cās diis immittebat quos ad silitudinē inferioꝝ figurabat ⁊ imaginabatur. Dixit enim deos quidē non carnem:sed vt carnem aliquid hēre: ⁊ non os sed aliquid vt os:⁊ non pellem sed aliquid vt pellem: et sic de ceteris. ¶ Hos autem dixit esse distributos in rebus superioribus ⁊ inferioribus:⁊ omnia legibus sue volūtatis īmobiliter admīstrare. ¶ Stoicus autem boc qđ epicurus in simlitudine corporaliuz dixit virtutibus spiritualibus attribuit. Sz peripathetici subtiliter hoc considerantes dicunt q̄ mundi tota dispositio pendet ex motu celi:⁊ dispositio illa qua mundus mouetur ⁊ regitur:ex prima causa infunditur celo. Ex celo autem per motum infunditur formis que sunt in materia generabilium mouentes:⁊ ideo q̄ p̄ma causa est simpliciter ⁊ vt vnum ⁊ indifferens ab essentia prime cause:hoc infusum celestibus ⁊ motoribus celoꝝ multiplicatur ⁊ diuersificatur ⁊ ordinatur:⁊ tamen nō amittit necessitatem:eo q̄ nec celeste corpus in toto vel in partibus:nec etiam in motu suo habet cōtrarium quo minus consequitur effectum:sed infusum a celo in materiam generabiliū ⁊ corruptibiliū. ¶ Adhuc amplius hz suū esse variat ⁊ distribuitur in plura ꝓpter plurimas sui subiecti variationes:⁊ acquirit cōtrarium: ⁊ tunc valet impediri fm sententiam omniū pipatheticoꝝ. Stoici autez etiam dicebant q̄ impediri posset: sed non propter hoc q̄ habet esse infusum materie habenti contrarium: Sed quia dicebant sapientis animū semper placari posse per preces:⁊ cum omnia inferiora retulerunt ad dispositionem deoꝝ incorporalium:dixerunt eos esse sapientia preditos:et ideo placabiles per sacrificia ⁊ preces ⁊ supplicationes:vt ea que disposuerunt aliquando nō irrogent:ꝓpter quod arcalus ⁊ cerina patres precepe runt in timore malorum fatorum iouem placari capite agni albe immaculate:quia caput ammoniti/uum est sapientie:⁊ agna mansuetudinis:et sexus femineus de facili mouetur a proposito: ⁊ albedo partem meliorem fortune significabat. Talia ergo dicta sunt de eo qđ queritur quid sit fatum.

¶ Caplm. xx. ⁊ est digressio declarans que sint sub fato: ⁊ qualiter imponit rebus necessitatem:et qualiter non.

Am autem facile eluceſſit ex prehabitis vtrum imponat necessitatem. Scire enim debemus ex phisicis q̄ cum fatuz sit mobilium rerum dispositio q̄ non omnia fiant sub fato que cadunt sub prouidentia. Sub prouidentia enim sunt et necessaria et non necessaria ⁊ ideo substantia celoꝝ et ordo et motus cadit sub prouidentia:quoꝝ nullum cadit sub fatali dispositiōe:cuius causa est:quia sub fato non ē id in q̄ p̄ dispositio fate hz esse.hz aūt p̄ eē dispoſitio fati in ordine celoꝝ ⁊ motu:⁊ iō nō fūt sub fato:sz ea q̄ mutabilia sunt aliquo mō ne oīno diffluāt fato ligantē. Et hec fūt ea q̄ fiūt in mā gñabiliuz ⁊ corruptibiliū. ¶ Horum autem duo exempla inducit boecius: quoꝝ vnum est de circulo qui de centro immobili ⁊ simplici ampliatur in circumferentiam infinitam et velociſſime mobile: ⁊ partes quo magis a simplici ⁊ immobili centro recedunt eo magis durant et variantur ⁊ mouentur velociꝝ/us.amplitudo tamē ⁊ variatio tota circuli aliq⁹ mō

religat ad vnū p relatiōem ad centruz vnū ſimplex ⁊ īmobile. ¶ Aliud aūt exemplū eſt de tpe qđ fluxu ꝓtinuo ⁊ defectū ꝓcedit ab eternitate nūc indiuiſibilis: ⁊ totū deficeret ⁊ deflueret niſi ad eternitatis ſubtilitatē ⁊ ſimplicitatē referret. Eodē aūt mō ē de oīum tpaliū lege ⁊ diſpoſitiōe: niſi enī ꝓticulares effectus varij ⁊ mutabiles referant ad motum elementoꝝ: ⁊ motus elementoꝝ ad motū celeſtium ⁊ motus celeſtiū ad motū ꝑmū: ⁊ motus ꝓim⁹ ad ꝓuidentiā motoris ꝓimi: diuerſa non redirent ad vnū nō mobile. Si aūt nō ligarent ad īmobile ꝑmū: fieret tāta diuerſitas ⁊ mutabilitas in rebus q̄ in ſeipſis pirent res nature: ꝓpter qđ fatuz ſupfuſum ē eis: ſic vinculū ꝓtinens ea: ⁊ ſic regula regēs que quidē ſi cōſideret ſm q̄ ꝓcedit a ſummis ad ima īmobilis ē: ⁊ vna ⁊ vniformis: quia ex ſuperioribus hec oīa hz que dicta ſunt: ⁊ quicquid cōſtātie ⁊ ꝓcordie ⁊ conformitatis ē in īnfimis: ex illo ē ſicut ex cā regula. Si aūt ꝓſideret ipſa ſm eē qđ hz cōiter ex ſuꝑmis ⁊ īmis: tunc ipſa eſt in quibuſdaz mobilis p accīs: hoc eſt per eſſe quod hz in illis. de ſe aūt ē īmobilis: q⁹ ꝓcedit ab īmobili ordine ⁊ cardine cauſarū. Et hui⁹ exemplū cōueniens eſt de regla ⁊ rectitudine eius. Ponam⁹ enī q̄ regla edificatoris nō extrinſec⁹ adiaceat edificio ⁊ rectificet ipz p ingreſſū ſui in edificiū: tūc oportebit ꝓ certo regulaz ſm eſſe qđ hz in edificio q̄ nullo mō ad plenum diriḡi pōt aliquā cōſequi curuitatē ſm eē: cū tñ de ſe influxibilem hēat certitudinē: q⁹ niſi talem hēret nunq̄ ad ipſum dirigeretur edificiū ſm cauſatū rectitudinis q̄ntum ſuſcipere valet. b⁹ igitur modo facit ⁊ adiacet rebus: ⁊ eſt infuſum ipſis ⁊ ideo etiam non effluxibile ē per ſuam eſſentiā et originem: ⁊ tam valde defluxibile per eſſe qđ habet in rebus: que fato diſponuntur. Et ſic diuerſimode fatum conſiderantes diuerſi pbi cōtraria vident credere de ipſo. Seneca enīz dicit q̄ fata ius ſuuz pagunt: nec vlla cōmouent ꝑce: nec miſericordia flectit: nec gra. ſeruāt curſū irreuocabilē in geſta ex deſtinato fluunt quēmodū rabidoꝝ fluuioꝝ aqua currentiū in ſe non recurrit: nec morat quidē quia poſterior ꝓiorem ſupueniens ꝓcipitat. Sic ordinem fati rerum eterna ſeries regit: cuius h̄ prima lex eſt ſtare d̄ cetero: ſic de fati tractu poeta de paride. Te tua fata trahūt ne cepta relinquere poſſis. Ne trahas aīum te tua fata trahunt. ¶ Trahunt enim fata ſm q̄ ex īmmobili diſpoſitione celeſtium ⁊ prouidentie dependent: non tamē trahūtur neceſſario inferiora: eo q̄ non in toto obediūbilia ſunt periodo ſuperioruz: ⁊ hoc eleganter docet ptolomeus in quadripto: vbi dicit q̄ lz celeſtis effectus īmmobilis ſit non tamē ꝑticipat īmobiliter: eo q̄ ꝑticipatur p aliud ⁊ per accidens. p aliud enim ꝑticipat: quia per materiam elemēto rum inferiorum: que cum habeant contrariū ⁊ diſpoſita ſint frequenter cōtrarijs diſpoſitionibus re trahunt celeſtem effectum: vt non hoc modo ꝓcedat in inferiora quo exit a ſuperioribus. Per accidens autem ꝑticipatur: quia ꝑticipatur p eē. Eſſe aūt ſuū ſicut eſſe omnis eſſentie neceſſario variatur ſm variationē ſubiecti in quo eſt: quia dicit a⁹. q̄ ꝓportionalit⁹ eſt eſſe forme ſm diuerſitatē materie in qua ē: ⁊ hoc eſt quod innuit a⁹. in ſecūdo de ſomno ⁊ vigilia dicens: q̄ effectus ſuperioꝝ ſepe variatur ꝓpter diſpoſitionem diuerſam ⁊ oppoſitam inferiorū: ſicut bene conſulta mutant⁹ conſilijs alijs magis oportune ſupuenientib⁹. ¶ Qđ autem dicit boecius fatum aliquando ſpiritib⁹ aliquando demonib⁹ explicari platonicū eſt: ⁊ plato fuit ſtoicus ⁊ eſiodiſtarū qui epicuri per omnia fuerunt: ſed ſm veritatem peripatheticoꝝ celeſtiū motibus ⁊ inferioribus explicatur. ¶ Qualiter autem ſe habeat ad caſum ⁊ ad liberum arbitriū ſoluendo rōnes contra caſuz ⁊ fortunā inductas erit dicendum q̄tum pertinet ad p̄ſentez de cauſis ſpeculationē. Satis enim puto clarum eſſe cuilibz q̄liter fatum eſt immobile ⁊ qualiter mobile: ⁊ qualiter vnum ⁊ qualiter diuerſuz: ex quo conſtat q̄ q̄nto aliqua ſunt magis diuerſa ⁊ magis mobilia tāto magis ſunt fatalia: ⁊ quanto plus recedūt a diuerſitate ⁊ mobilitate: tanto minus ſunt fatalia.

¶ Capituluz xxj. ⁊ eſt diſgreſſio ſoluens inducta ſuperius ꝓtra caſum ⁊ fortunam.

b Abito qualiter Jmarmenes qui eſt fatū non impedit caſum ⁊ fortunaz per hoc q̄ non imponit neceſſitatē rebus: ſoluemus ꝓinducta ex rōnibus eorum qui negant caſum ⁊ fortunam. Dicimus igitur omne caſuale q̄dem habere etiam ⁊ cauſam per ſe: quēadmodum dicebant negantes caſum: ſed caſuale eſt extra illā quia nō intentione effectus caſualis caſualia operatur: ſed contingit per accidens quēadmoduz dictum eſt: ⁊ ideo caſus eſt ꝓter cauſam per ſe. Similiter aūt eſt in fortuna ⁊ voluntarijs. ¶ Quod autem dicunt antiquos nihil eſſe locutos de fortuna reprehenſione dignum eſt in ipſis: ſicut oſtēſuz eſt ex prehabitis. ¶ Et qđ obijciunt noſtri ſocij q̄ nihil eſt cuius ortum legitima cauſa non precedat: verum eſt: ſed effectus caſualis ⁊ accidentalis non ē legitima cā q̄ ē p ſe. Cū.n. ꝓportio ſit inter cām ⁊ effectū: erit effect⁹ p accīs cā legitima cā per accīs: effect⁹ p ſe erit cā legitima cā p ſe. ¶ Qđ ät dicūt omne quod nature eſt effectus hēre verā cāz dicēdū q̄ locutio illa duplex eſt ex equocatiōe veri

Nam si verū dicit idē qđ veritatē cause: tūc nō est verum q verā cām bēat effectus p accidens: quia sic verū opponit nō ad falsū: sz fm qd: z puertitur verū cū simplicit: z idem est vera cā z simplicit cā. Si aūt dicat vera cā veritatē ꝓportionis cause ad effectū: tūc id qđ ē ve cātū bz verā cāz fz modū debitū sibi z ex hꝰ inferri nō pōt q id qđ bz verā cāz habz cām p se impediente equiuocatione. ¶ Ad ea aūt que inducūt mathematici facile est rndere p ea q dicta sūt de fati necessitate. Scimus enīz ex illis q regulans est vnū z multa: z immobile z mobile fm diuersas cōsideratiōes. Et ꝑmū qdem influens est necessariū z īmobile: z cū influxū recipit contingent z mobiliter fm eē quod bz in inferioribus. Qđ aūt sit vt dictū ē apparet ex his que dicūt diuini z augures. Dicūt enī diuini i scia sōnio rū: q fatū in ea parte q ꝓcedit ex superioribus in inferiora trahit naturas corꝑoꝝ particulares z infundit se eis. ¶ Natura aūt corꝑoris imꝓmit in alias imagines que sunt signa effectuuz fatoꝝ ad q iam inclinatur fatalis dispositio: z hꝰ significat sōnium: z cū nō necessario euenit ꝓpter ipedimenta q occurrūt in mā tracta ad oppositū. eodē aūt modo inclinat mentes hoium ad diuersas volūtates z fantasias z cogitationes: cū tū ab oibꝰ his auerti possit hō: eo q fatū īmobile fm q fluit a ꝑmo cardine causarū mobiliter z contingenter fm suū esse participatur ab inferibus. Cū aūt influit hec fatalis dispositio aialibus non sollicitis circa ꝓpꝛios actus tunc magis sequunt eam aialia: ideo in talibus fatales dispositiones magis manifestantur. Et ideo augures in illis tanqz in secundis stellis: vt dicit ptolomeus ponunt cōsiderationes. Hinc est etiam melancolici q minus alijs circa ꝓpꝛia sollicitātur: z ideo minus alijs auertunt a perceptione immutationū q̄s in ipsis facit fatalis dispositio magis ꝓsignant futura: z magis ꝓdicunt euentus fatales: ita vt quidā videant a demonibus ad ꝓditōez talium incitari. Nihil aūt horꝝ que dicta sunt ē cōtra fidem vel ꝓsciam: qm̄ ꝓscia nullā rebus impodit necessitatem: quia que sunt in ipsa intēporaliter z simpliciter z īmobiliter fm q descendunt ex ipa sic fiunt plus: z plus tēporalia: z multiplicia: z mobilia: z contingentia. Argumētatio autem illa ꝓcenit ac si ꝓuidentia causans oia faciat per seipsam z auferat modum causalitatis ab omnibus causis secundis z inferioribus. Et ideo lz sit immobile id qđ futurū est fm q ꝓscientia est de ipso non consequitur hoc q simpliciter sit mobile: quia iudicium rei simpliciter est fm causas ꝓximas: que q̄n sunt contingentes simpliciter contingens est. Et q̄n sūt necessaria tunc etiā ipsa res simpliciter est necessaria: z iō nō est ꝑdictio in hoc q ꝓscia sit īmobil de rebus: z res in re sint mobiles z contingentes: sic nō est aliq oppositio i hoc q ꝓscia intēporaliter est de rebus: z cū res tpales sunt in seipsis. ¶ Solutionē aūt que inducta est ego nō iudico approbanda. Sed potius dicendū ē hic mō hoc dcō: q sic non perit casus: nec perit liberū arbitriū: nec perit consiliū: nec oīa hꝰ mō attingūt finē in nā ordinatum: sicut ꝓbant obiectiones inducte. Nos tū de manifestoꝝ cā infra tangemus in tractatu sequēti. ¶ Obiectiōes autē ex auicenna inducte omnino nulle sunt: sicut z ipse testat: q: cū dī q destruit casus ex hoc q oīa hūt finē nihil ē dictū: cū nos concesserimus q casus sortiī finē: fz ꝑ accns: z finis ꝑ accns ē aliqs finis. ¶ Cū aūt dicit q nra positio nō variat finē falsū ē absolute: q: cū nos ponimus q aliqs vadat ad villā intentiōe argentū recipiendi. Et hoc ꝓtingens vt in pluribus: z si ponimus ipm ire accepturū argentū sine scitu suo: et ꝓter hꝰ q vadat ꝓpter hoc: z hoc cōtingens in paucioribus. z qd mirū si positio variat nām contingentis q variat etiā intentionem finis. Sic ergo z in vno istoꝝ incidit casus z fortuna: z nō in alio. Hec igit de casu z fortuna an sint: z qd sint: z qualiter differant: et ad q̄s cās reducant dicta sint nobis sufficienter quo ad nram intentionem q̄ volumus hic loqui de ipsis.

¶ Capm. xxij. q non sint nisi q̄tuor cause: z q phisici ē oēs illas cognoscere. Tex. z cō. lxviij.

Quod quidem igit sunt cause z q tot sint
q nūero modi cāz quot diximus manifestum est ex ꝓhabitis. Sed z hic de hꝰ inducemus quandā rōem. lz enī ꝓpter qd sit idē cā cā in nobis est notius: quia cū querimus de cā q̄rimus ꝓpter qd. Comꝑhendit aūt ꝓpter qd oīa genera causaruz: z non cōꝑhendit plura genera q̄ quatuor que dicta sunt. siue enīz queramus cāz in immobilibus que sunt diuina z mathematica: siue queramus ꝓpter qd de mobilibus: que sunt phisica: non querimus nisi aliquā causarū q̄tuor. In mathematicis enim querentes cām formalem vt quid sit rectum: vel quid sit etiam mensurabile: aut cuiuscunqz alterius querimus diffinitionez formalem reducimus qōnem ad vltimū ꝓpter qd q est cā formalis in qua stat resolutio: sicut nos supra docuimus: sed non requirimus ibi materiam q abstracta sūt mathematica: nec q̄rimꝰ ibi mouē tē: q: etiā a motu mathēatica sūt sepata: nec q̄rimꝰ ibi finē: q: finis fm rōem nobil z digni nō ē nisi in mobilibus. Tex. z cō. lxix. ¶ Sz querēdo de mobilibus phisicis ꝓpter quid reducimus in mouentē cām q est efficiens: sic cum querimus ꝓpter

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

quid certauerunt: vel qd mouerit eos ad certamē dicimus qm̄ furati sūt: volentes ꝙ furtū sit cā mouens ad certamē: vel q̄rimus ꝓpter quid certauerint querentes finē: dicim⁹ vt dominent. Aut si q̄rimus cām in his que fiūt: reducim⁹ aliqñ cām in mām: ergo manifestū est ꝙ cause sunt he que dicte sūt: z tot nūero: quot dicte sunt. Tex. z cō. lxx. ¶ Qm̄ aūt cause q̄tuor sunt: de oībus erit cognoscere phīci: cū enim querimus ꝓpter qd ipse bz reducere cōnes ad cās phīcas oēs: z iō demonstrabit mām z spēm siue formā: z mouentē z finē: cui⁹ cā sit b⁹ qō sit. Sed in phīsicis tres cause multotiens coincidunt in rez vnā fm rōem: lz nō coīcidāt in vnū modū cālitatis: qz modus causalitat⁹ eoꝝ oppositus est: lz res causarū nō sint opposite sēp. In phīsicis enī quiditas q̄ aliqd est qō est: que est forma et cā finalis cuius cā sit hoc qō sit: vna res ē numero sp: lz differat fm rōez causalitatis: qm̄ idē qō est forma faciens actu eē mām: z qō est qditas rei causans sibi rōnem z spēm: est finis fm ꝙ ē terminans motuz efficientis: qui intendit ipm fm eē quod bz in materia. Et sic ptz ꝙ vna res nūero et substātia est z finis z forma: lz diuersificet in esse z rōne. ¶ Efficiens aūt est in naturis non est idem nūero cum forma z fine: sed sp est idem spē: si sit efficiens vniuocū. ¶ Aliud enim efficiens qō non efficit vniuoce non est ita vniuocū: eo ꝙ nō est coniunctum materie: sicut id quod agit vniuoce. Habet tn̄ hic dubitatiōem in his que fiūt ex putrefactione: sed illa dubitatio explicari potest in quarto metheoroꝝ. Sed qō ad istaz sufficit itentionē ē ꝙ spēs illoꝝ ē quodāmodo fm cōsequentiā in causa putrefactoꝝ seminali: sicut z alioꝝ generatoꝝ spēs mouens est in semine. Sūt enī semina rerū reducta ad spēm eoꝝ quoꝝ sunt semina fm originem z finem. Semen enī non noīat aliquid in nā cōpletum: sed potius id quod ē via ad alterū. Et iō finalis itentio nature in semine non ē forma semis fm ꝙ semē ē: lz poti⁹ forma rei cui⁹ semē ē. ꝓuenit g⁹ nō semp efficiens vniuocū in nūero cum forma: lz sp ꝓuenit in specie: sicut ptz cum hō generat hoīem. ¶ Cū. n. hō ꝓducit hoīem forma hois mouens ē in generatiōe: z ē intenta a gnāte sicut finis: et ē eadē q̄ facit actu eē mām. generat aūt hoīem etiam sol z calor alioꝝ coꝝpoꝝ celestiū: sed nō est vniuocū nec hñs eandē mām cū gnāto: et ideo diximus in ꝓncipio istius libri scī ꝙ nō est adeo phīcuz quē admodū gnāntia inferiora. Nos aūt diximus ꝙ coīcidūt multotiēs tres cāe i vnū p̄seruando nos fm sniaz Aris. z a gnante equoce: z a gnatis ex putrefactiōe: z etiā q̄si finis nālis alicui⁹ ē gnant̄: z alicui⁹ rei gnate. Gnant̄. n. finis ē p gnatiōem venire in pfectiōem suā vltimā: que ē qñ pōt facere tale alterū q̄le ipm est. Sed finis generati est venire in pfectionē suā primā que est esse actu fm formā naturalem. Tex. z cō. lxxj. ¶ Phīsicus aūt tenetur cōsiderare mouentia quecūqz mouent mota quecūqz aūt mouēt non mota sz oīno īmobilia sūt nō ptinent ad cōsideratiōem phīcam: nisi quantuz ad motū referant: talia enim in seipsis nō hñt ꝓncipium phīcum motus: qō ē nā mouens: sed poti⁹ mouent p intellectū: sicut diximus a ꝓncipio huius scī libri: cū talia mouent: sed sunt īmobilia. Et iō tria negocia sunt eēntialiū ptium phīe. q̄dam enī pars est circa īmobile fm esse z fm rōem: sicut est negociū diuinū. Et quedā ps phīe est circa id qō fm esse quidē est mobile: z fm rōem īmobile z incorruptibile: sicut scīa mathematicoꝝ. ¶ Tertia autem ē ps realis phīe circa spēs mobiles z corrupti biles fm esse z fm rōem: sicut est phīca. Tex. et com. lxxj. ¶ Ergo ꝓpt quid in qōne phīca reddit a phīco resoluente qōnem in mām: z in id qō quid est: hoc est formā: z in ꝓmū mouens. Illi. n. q loquunt de gnātione rerū maxie hñt cōsiderare hmōi cās q̄rentes qd post aliqd fiat: hoc ē qd effectus: post quā cām q̄rentes qd fuit ꝓmū efficiens z qd primū sustinuit passionē: hoc enī ē mā prima z veniūt de cā prima ad scōam: z de scōa ad tertiā z sic sp ꝓsequent̄ vsqz ad vltimū quesitū. Tex. z com. lxxiij. ¶ Duplicia aūt sunt principia mouentia quēadmodū diximus: quoꝝ alterū ē phīcū z alterū nō: quod nō bz in seipo principiū mot⁹ qō est natura. hmōi aūt est illud quod mouet īmobile manens penitus qō mouet z nullo mō mouetur: z hoc est omniū primum in ordine mouentium. Tex. z. cō. lxxiij. Et oz scire ꝙ sicut ꝓpter quid interrogāti phīcus reddit has cās: ita considerat formam q̄ est qditas rei q̄ aliqd erat esse: hoc enī ē in phīsicis finis: et cuius cā sit hoc qō sit: hanc enim oz cognoscere phīcum si vlr z penitus vult reddere cām ad ꝓpter qd interrogāti: sicut rñdet māz qñ dicit ꝙ ex hoc māli necesse est hoc eē: aut sp: aut sē frequent̄. Si b⁹ materiali supposito ozb⁹ fieri: sicut conclusio ex premissis ꝓpositōib⁹ suppositis. z de forma rñdet dicēs ꝙ hoc est qō aliqd erat eē ꝓpt formā z quiditatē: z ꝓpter finem dicit dignius esse sic q̄z alio mō. Dignitas enī finis est in phīcis: eo ꝙ natura nihil agit ociose vel frustra: que dignitas finis nō attendit in alijs. Cause tn̄ iste non sūt reddende simplr: sed potius fm ꝙ ꝓportionant̄ substantie vniuscuiusq rei naturalis. Si. n. aliqñ queratur de cā efficiente: cū efficiens cā fm se nō sit ꝓpinqua cā quare forma sit in materia: vel finis: oz reddere efficientē ꝓut ē sub intētiōe finis mouent̄

Non enī esset rīsio sic cōpetens ad interrogatiōez q̄re ē domus: q̄ diceret q̄ bz artificē: sz oz q̄ dicat q̄ artifex intentione defensiōis a pluuia: z ꝓtinēdi diuitias fecit eā. Si aūt aliq̄ sufficit rīdere solaz cām efficientē: tī etiā tūc bz in se ordinē ad finē: vel questio ē de cā finis: sic̄ querit q̄re sanatus ē iste: et est supponens finē q̄ ista: z q̄rit de efficiente: z iō ꝓgrua ē rīsio dicens simplicē cām efficientē: valet q̄ talem bibit medicinā. Medicina enī fm se effectiua ē sanitatis: z hoc mō oz cōsiderare in oībus causis q̄ rīdeat ad q̄nem phīcam: q̄ out hūt ad substantiā vniuscuiusq̄ rei ꝓportiōem. Sūt tī q̄ dicūt q̄ hoc nō sit ītelligēdū nisi de fine: q̄ Aꝛ. dixit q̄ nō simplicit assignāda ē cā: sz ad vniuscuiusq̄ substantiā: sed p̄mū mihi videt magis.

¶ Tractatus tertius secūdi libī phīcoꝝ. de eo q̄ nā agit ꝓp̄ aliq̄d: z de necessario ꝓut ē in phīcis Caplm primū de rōnibus eoꝝ q̄ negant nām agere ꝓpter aliquid q̄ agit. Tex. z cō. lxxv.

Icendū aūt deinceps primū erit: q̄m nā ē de nūero cāꝝ q̄ sunt ꝓpter finē determinatū. postea autē dicendū ē de necessario qūo se bz in phīcis: z tūc termiabit nr̄a intentio in hoc nr̄o libꝛo scdo. Dēs aūt antiq phīci inducunt se in cām istā que est necessaria ex pte materie sumpta: z negant cām finalē: dicētes q̄ nā nihīl agit ꝓpter finem determinatū: sed cogit hoc vel illud facere ex necessitate materie: dicentes q̄ hoc vel hoc ex necēcitate sūt z fiūt ex necēcitate: z fieri apta nata sūt boies vel asini: vel longa vel brevia: ꝓpter mathias / les dispositiones q̄ cogunt inclinādo ad hūc esse / ctū plus q̄z ad aliū: sicut q̄ calor talis est: vel frigus b⁹i est mā. Si enim aliā aliquā cām q̄z mālem diēūt necessitatē esse rerū nālium: q̄mcūq̄ illā tī tangūt z sinūt se gaudere: in hoc nō ꝓquirentes veritatem de ipsa: volentes sic euadere aliq̄s difficultates: z de longe inspiciūt eā sicut fulgur micās quod subito cadit extra visuz intuentiū: tangūt cāz efficiētem obscure: ita q̄ aliqs eoꝝ dicit eā eē cōcordiam z discordiā: sicut empedocles. Aliqs aūt dicit eaz eē ītellectū agentē: sic̄ anaxag. Tex. z cō. lxxvj.

¶ Oppositionē bz aūt fm dictos phīcos querētes qd ꝓhibet natūrā opari ex necessitate materie: z dispositionū in materia inuentarū: z nō ꝓp̄ aliqd q̄ finis sit a natura intentus: sicut dr̄ q̄ pluit iupiter: qui fm vulgus deus fuit regens oē quod est z hoc nō facit iupiter aliq̄d intendendo. Non enī intendit in vere q̄ p pluuiam frumentū augmentetur: sed ex necessitate materie pluit. Cū enī p euaporationes aqua ducta est sursum ad locū frigidū oz eam ibi inspissari ex frigore z cōgelarī: z postq̄z inspissata est vel congelata: tūc igīt liquidā accipi / at formā grauis aque: z iō deus descēdit deorsū ex necessitate: z si tūc casu inuenit segetes augmentat eas. Si aūt hoc iupiter faceret sicut hūs intellectū fm ꝓuidentiā dictū: tūc non aliq̄s destrueret segetes p pluuiā: sed tī hoc accidit: q̄ aliq̄s p pluuiaz putrescit z pditur frumentū in area: sicut q̄s pl⁹so / lito pluit in messe. Et in hac sīa videt fuisse senec̄a: qui in libꝛo de nālibus qōnibus sic dicit de iouc: vis nature iouis p̄ceptū z pmissio est: nec aliter ista dicit facere: nisi quia ex necessitate fiunt nature quā influit iupit̄: cum ipse sit oīmodo toti mundo ꝓuidens: vel forte totus mūdus partibus suis iduitus. ¶ Querūt aūt dicti phī dicētes: q̄ sicut in trās mutatione elementoꝝ ea que fiunt ex necessitate fiunt: quid ꝓhibet q̄ ea que fiunt in aīalibus similiter fiant ex necessitate materie: sicut dentes anteriores fiūt tenues in acumine z acuti: ita q̄ cibū faciliꝰ diuidūt: z maxillares dentes qui z molares dicuntur fiūt lati vtiles ad cōterendū z molendū cibū: nō ꝓpter hoc q̄ natura has vtilitates intendit in formā dentium: sed q̄ talis erat materia in dispositione sua diuersa: oportuit talr formatos dētes fieri ex ipa: z ꝓuenit q̄ late facti sint retro: z acuti ante in oze Similit dicūt q̄ omnia fiūt quecūq̄ fiunt in partibus aīalium: omnes enī fiūt casu z p accīs: z nō ex intentione quecūq̄ videnī fieri determinate necessitate p̄ter hūc finem. Sed tī dicūt esse dīe q̄ quādo casu apta coniungunt que ex ꝓprietate materie se non corrumpūt tūc saluant: sicut q̄n fiunt illa que dicunt fieri consueto cursu nature. Q̄n aūt casu coniungunt ea que nō sūt apta coniungi: tūc ex ꝓprietate materie corrumpunt z nō saluant: sic̄ empedocles dixit vaccas viripas siue virigenas vt vnigenas z bouigenas: que erant de genere boīs: seu viri superius z inferius de genere bouis: quē poete minotaurū vocauerūt: quem interfecit theseus. Ille enīz nō est saluatus vt silia sibi ꝓduceret i specie nature: quia fuerūt ꝓua ipz corrumpentia: vt dixit empedocles: z de alijs mōstris nature similis ē per oīa ratio. Iste igīt rōnes sunt que induxerunt antiquos dubitare de fine nature: z silēs his quas poni p singula non oportet.

¶ Caplm scdm de rōnibus iductis ad hoc q̄ nō ꝓpter finē determinatum opetur nā: z de silitudine nature z artis. Tex. z cō. lxxvij.

Ed impossibile est q̄ res nature moduz istū obtineant: quia sicut condēnam⁹ eos qui casum negant esse in natura: ita condemnamus etiā eos qui oīa naturalia dicūt fieri a casu: sicut isti dicūt quos nup induxim⁹. ¶ Oīa enim naturalia sicut z ea que induximus z de pluuia z mēbris aīalium: aut semper fiunt aut frequēt

Sed ea que sunt de nūero eoꝝ que fiūt casu ⁊ fortuna nullū sit sp vel frequēt: sicut cōstat ex superiorū habitis: ergo ea que fiunt a natura nō fiunt casu et fortuna. Nō enī a casu ⁊ fortuna est q pluit mlio/tiens in hieme: sed aliqd rōnis hēret q dicerent q casu ⁊ fortuna plueret quādo sol est iuxta canez in diebus canicularibus: qz lz hoc fiat a natura tī sit raro. neqz hūt rōnem q dicant cauma siue estū cāu fieri in diebus canicularibus: qz hoc fit frequenter Sed aliqd rōnis videret hēre si dicerēt casu fieri cauma siue estū qñ fit in hieme: qz cū casualibus in hoc ꝓuenit q hoc fit raro: qz sua cā cōcurrit raro. ¶ Si igit oīa naturalia aut a casu videnī fieri: aut a natura ꝓpter aliqd opante ⁊ finem intendente: ⁊ impossibile ē ea fieri a casu ⁊ fortuna: necessario fiunt a nā determinate finē in vnoquoqz eoꝝ intendēte. Hmōi enīz oīa q sp vel frequent saluata sūt a nā sunt: quēadmodū etiā antiq affirmabāt: q casum ⁊ fortunā cās rerū esse dicebant: ergo oīa naturalia sūt ꝓpter aliqd ⁊ hūt finez determinatum.

Tex. ⁊ cō. lxxvij. ¶ Sūt aūt quidā ꝓpathetico ꝝ qui calūniant exemplū a nobis inductuz qñ diximus q pluuia ē ꝓpter messes. Dicit enī alexāder pluuiā nō ꝓpter messes ee: quia messes nō sūt a natura sed ab arte: lz tñ plurima eoꝝ que sunt ab arte cōplet natura: siue hoc sit qđ dicit siue nō: non ptinet multū h ad nr̄am intentionem. Nos enim nolum⁹ h inuestigare nisi q pluuia ē ꝓpter aliqd: sicut ⁊ alia que sunt a natura. vnde si finis earū nō sit messis: est tñ aliqs alius: sicut forte est equalitas generatiōis in elemētis p eqles eoꝝ transmutationes: sicut in libro metheoroꝝ demōstrare habem⁹.

Tex. ⁊ cō. lxxviij. ¶ Amplius in quibuscūqz est finis determinatus oīa quecūqz fiūt sic fiūt: siue priora sint: siue longiora sint a fine: siue cōsequētia que sūt fini ꝓximiora: ac si fiant ꝓpter finem illum ⁊ illius cā. Non aūt agunt aliq siue ab arte siue a natura: nisi fm q sunt apta nata agi vt attingāt finem ꝓpter quē sunt: nisi aliqd impediat: g° vnum quodqz eoꝝ agit ꝓpt illud vel h° determinate: et aptum natū ē fieri ꝓpter illud qđ est determinatū finis eius: sicut enī efficiēs ꝑmū p ꝓstituit finem alicui quē in quem dirigit ⁊ ꝓducit opus: sic etiaz ipsa res p silitudinem quā hz ad finē ex cōfuso habitu finis qui est in mētia ex ꝓuatiōe: sicut diximus in p libro tendit in eundē finem p aptitudinē nature: ⁊ ideo dictū est q sicut fit ab efficiente: ita aptū natū est agi: qz aliē occasio nō esset naturalis: sed ꝫ naturā: sicut si lapis ꝓiciat superius. exēplū aūt ē in domo q̄ fit: si enī esset aliqua res nature absqz dubio fieret: sicut mō fit ab arte cā eiusdē finis. Silr ecōuerso si ea que sunt a natura ēt fierēt ab arte artifex ipsoꝝ dirigeret ea in eosdē fines in quos nūc dirigunt a natura ⁊ easdem retinerent aptitudines ex pte materie: ꝑter hoc solum q forma artificialis esset a ꝓncipio: qđ est extra materiā operās: sed naturalis eēt a ꝓncipio opante intrinsecus: g° vtrūqz eoꝝ esset ꝓpter alterū operās q ē determinat⁹ finis in quē ꝓducit op⁹. Tex. ⁊ cō. lxxix. ¶ Dino aūt siue vliter loquendo duplex ē ars mechanica: qñ quedā pficit q̄ forte natura cōplere non pōt. q̄ dam aūt naturā imitat in hoc q finē ꝓstituit i quē dirigit opus suū. Si igit innegabile est q ea que fiunt p artē fiunt ꝓpter hoc q̄ sunt fines determiati rerū artificialiū: tūc oz q etiā ea que sunt a natura sint ꝓpter aliquos fines determinatos: qz nunqz posset fieri q id qđ casus incipit posset compleri ab arte aliquid intendente: nec mutari ab arte aliquid intēdente. Si. n. sanitas fieret a casu nō posset pfici a medico nature defectus: nec iuuari: ⁊ silr si aīal fieret a casu nō posset hoc ars imitari. Cui⁹ rō est: qz casualiū ⁊ fortuitoꝝ finis sp est extra operantē ⁊ accītalis. Artificialiū aūt impossibile ē finē esse extra operantē ⁊ accītalē: g° impossibile ē p artez mutari vl compleri opus casuale vel fortuitum ¶ Amplius ars nō est nisi eoꝝ ad que sunt ordinata ꝓncipia artis: sed ad id qđ est p accīs ⁊ ipsum: impossibile est ordinare artis principia: ergo ars nō est de eo cōplendo vel imitando: qđ ē p accīs ⁊ ipsum. Sūt enī p accīs ⁊ improuisuz oīa casualia ⁊ fortuita: sicut clarū ē ex superius determinatis: ergo si opus nature ē casuale impossibile ē q ars opetur ad ipm vel complendo vel mutādo ¶ Manifestū est igit q ea que sunt fm naturaz ꝓpter hoc fiūt: eo q silr se hūt ars ⁊ natura ad se inuicem tam in his que fiūt fm artem q̄ in his q̄ fiunt fm naturā posteriora ad priora. posteriora autē vocamus finem: ⁊ ꝓra ea que fiunt ꝓpter illuz mouentia mota. Tex. ⁊ cō. lxxx. ¶ Est autem maxime manifestū q natura agit ꝓpter finem determiatū in aialib⁹ brutis: q̄ diuersificant ab hoīe i h° q nec querentia cām: nec deliberantia faciunt opera sua: ⁊ h° cū ita directe ad finem termiatū dirigūt opera sua: qđ etiā qdam dubitauerūt an operarētur ab intellectu aliquo qui esset in ipsis. aut quodam alio ꝓncipio finem precipiente: q̄ tñ dubitatio per hoc determinat q si operarentur ab intellectu vel principio preconcipiente: diuersificarentur opera eoꝝ: sed non diuersificantur: quia imaginata ab vno nō sunt imaginata ⁊ preconcepta ab alio: sicut videmus hominum opera diuersificata. Oportet igitur q omnia que sunt vnius nature animalia instinctu nature similis operent que operantur: sicut ēt in ꝓncipio hui⁹ scī determinauim⁹

ergo īstinctus nature coꝝ est ꝓpter aliquē finem determinatū: ꝛ sic nā ꝓpter aliqd opatur. talia aūt aialia sunt sic̄ aranee ꝛ formice ꝛ hmōi minuta ani malia: in quibus cōstat ꝙ nō est cōceptio nisi pua ꝛ tñ ad finē opanē. Si aūt paulatim ꝓcedam⁹ con siderantes opera vegetabiliū que plus īstinctum nature sequunt̄ de facili ꝓcipere possumus etiā in illis que agūt ꝓpter aliqd ea q̄ agūt: sicut ꝙ ꝓdu/cunt folia vt cooperimenta sint fructuū: g⁹ quecūq; naturaliē faciūt ꝓpter aliquē determinatū finē fa/ciunt. Scimus enī ꝙ irūdo ꝓpter finem determīa tū facit nidū: ꝛ aranea telā: ꝛ plante folia: ꝛ ꝓpē ali quid hñt radices deorsum: ꝛ nō sursuz: qz nutrimē tū est in terra qō sugunt ꝑ radices: ꝛ sic vegetantur g⁹ manifestū est ꝙ cā huius q̄ finalis ē in his est q̄ fiunt fm naturā. Tex. ꝛ cō. lxxxj. ¶ Quia vo natura duplex ē ꝛ dr: alia enī est mā: alia forma. fi/nis aūt in naturis forma ē: sicut cōstat ꝑ antedicta erit forma cā finalis cuius gr̄a sunt ꝛ fiūt q̄cūq; fūt ꝛ fiūt in nālibus añ forme adeptionem.

¶ Caplm tertiū de ꝓbatiōe ꝙ nā agit ꝓpter finē determinatū ex peccato qō accidit in opere eius in quo etiā est de diuersitate mōstroꝝ.

Dem autē quod nūc ꝓbauimus ex̄ simi litudine art̄ et opibus aialiū ꝛ vegetabili um ꝙ. ſ. natura opetur ad finē intentum ꝛ determinatuz. ꝓbabimus adhuc ex eo ꝙ accidit peccare in nā sicut et in arte: qō nō acciderei si na/tura non ad finem determinatum dirigeret opus suū. Si enim finis non sit: ad nullu finem dirigit opus: ergo qualecūq; fiat opus semp iudicabit̄ re ctum: sicut est videre in finibus casualibus. Si. n. nō accidāt illi fines nō ꝓpter hoc iudicabit̄ pecca tum in opere: ꝛ silr cum forma in natura sit finis: si non sit finis determinatus rebus nālibus nō ha/bebūt etiā formā determinatā: g⁹ siue vnā siue aliā cōtingant formā nullum in eis iudicabit̄ peccatuz qō falsum est: quia peccatū fit tam in his que ꝼz ar tem sunt: q̄ꝫ in his que fm nām sunt: ꝛ hoc apparz tam in arte que imitat̄ nām in ope nō nāli: q̄ꝫ in il/la que perficit opus nature ꝛ iuuat naturā in ope/re naturali. Tex. ꝛ cō. lxxxij. ¶ Et exemplū pri mi boꝝ est ꝙ aliq̄ non recte scribit grāmaticus: et tunc ꝓpter obmissionē alicuius principioꝝ artis non peruēit ad finem ortbographie: qz grāmatica q̄ntum ad ortbographiam scia est recte scribendi. Exemplum scōi est ꝙ medicus aliq̄ ꝓpter ob/missionē alicuius principioꝝ potauit euacuatiuuz nō recta potione. ¶ Cū ergo ars imitet vel com/pleat nām accidit etiā peccare in nā: q̄ñ. ſ. nā ope/rans ꝓpter corruptiōem alicuius principij nālis nō puenit ad finē intentum a nā. Si igit̄ sunt que dam ꝛ fiunt fm artē in quibus cuz recte fit non ha bet rōem rectitudo: nisi quia debitū sibi finē dire/cte attingit ex intentione artis: ꝛ nō peccat in eis ni si cū alicuius finis gr̄a fiunt: sed fallit ita ꝙ finē de bitū non attingunt ꝓpter alicuius ꝓncipioꝝ cor/ruptionē. Silr vtaq; fiet in phīcis: quia qcqd ibi recte fit non bz rectitudinē: nisi ex ꝓportione ad finē debitū quē attingit: ꝛ cum peccat̄ peccatū suuz perpendit̄: re hoc ꝙ finem illū non attingit ꝓpt̄ corruptionem alicuius principij nālis. ¶ Mon stra enim sunt peccatuz illius qō in natura est ꝓ/pter aliqd. Fiunt aūt monstra vt in genere dici po test ꝓpter quatuor cās: que tñ sub se multas hēnt ꝑticulares causas. Aliqñ aūt fiunt ꝓpter materie diminutionem. Aliquando ꝓpter materie sup/fluitatē. Aliquādo ꝓpter qualitatū ī ꝓportiona bilitatē ad materiā. Aliqñ autē ꝓpter continentis malicia. Propt̄ materie aūt diminutionē fiūt tri/pliciter: fm quātitatē magnitudinis mēbroꝝ tm: ꝛ nō fm nūerū. ꝛ aliqñ fm q̄ntitatē magnitudinis ꝛ fm nūerum simul. aliqñ aūt fm nūerum ꝛ non fm magnitudinē. ¶ Ea aūt que fiūt fm q̄ntitatē ma/gnitudinis duplici ex cā fiunt. Fiunt enim ex dimi nutione materie: aut debilitate virtutis formatiue que non pōt formare nisi parū de materia et reijcit aliam. ¶ Ea aūt que fiūt fm diminutionez simul ꝛ nūerū: absq; dubio ꝓpter vtraq; cās fiunt. ſ. qa diminuta est mā: ꝛ quia debilis est virtus formans si aūt fortis esset virtus formaret mēbra in mā da/ta ꝛ attraheret aliā mām in augmentū. Que aūt fi unt ex diminutione nūeri: ex vtraq; cā sigillatim fie ri possunt. ſ. ex defectu materie: vl̄ qz virtus sibi da tam materiā ꝑparatā cōuertere nō pōt nec mutare Et hmōi signū ē ꝙ ꝑcipue deficiunt mēbra longe a corde ꝛ epate distantia: in quibus precipue situm hñt virtutes mēbra formantes: sicut deficiunt ma/nus vel pedes vel aliquod extrinsecoꝝ mēbroꝝ in capite. Que aūt deficiunt in mēbris: vel in toto deficiunt q̄ſi sint abscisa: vel deficiunt ab actu: eo ꝙ sint curua ꝛ mollia que actū sustinere nō possunt. ¶ Ex superfluitate etiā in genere fiunt tripliciter aut enim in sola excedunt magnitudine: aut in nu mero solo: aut in nūero simul ꝛ magnitudine. In magnitudine aūt sicut nascuntur infantes: vel totū corpus: vel aliqō mēbruz habētes enorme. ¶ Et hoc contingit ex duplici causa: aut enim contingit ꝓpter fortitudinem virtutis ꝛ abundantiam mate rie simul: aut conuenit solum ꝓpter materie abun dantiam: ꝓpter hoc ꝙ virtus sit vltra modū inten sa. Signum aūt primi est qñ totum corpus enor/me est: sed tñ bz oia mēbra respondentia sibi et ꝓ/portionata adinuicem. Signum aūt secūdi est qñ

corpus non habet membra sibi ꝓportionata: sed vnū ē enorme: ⁊ aliud nō: q; qñ virtus ē ꝓportionata ⁊ nō materia: tūc virt⁹ nō pōt oīa formare eq̄liter: ⁊ ideo habilem materiā melius formatq̄ inhabilem. Est aūt sicut ꝓus diximus mā exteriorū in quibus minus pōt formās virtus q̄ in interioribus: ꝓpterea q; plus distant a mēbris in quib⁹ sita est vis formatiua. Aut excedūt in nūero solo q̄ cōuenit semp ꝓpter materie prime spermatis abūdantiā ⁊ vtutis fortitudinē: ⁊ hz istud tres modos Aliqñ enī abundans ē mēbrum debitū ⁊ tñ abūdat: quia ante tēpus oritur: sicut ꝓuenit in infantibus ⁊ alijs quibusdā: qui cū dente paruo vel pluribus nascunt: ꝓpter abundantiā caloris ⁊ materie circa mandibulas. Et ad istud pertinet natiuitas natorum: cum pilis magnis ⁊ ascellarum ⁊ multitudine capillorum in capite: qō ꝓpter fortitudinē cordis conuenit: ⁊ ꝓpter terrestreitatē fumoꝝ a corde ad exteriora expulsoꝝ: ⁊ iā meis tpibus p̄senta ta fuit puella que nata fuit dependentibus vberibus: ⁊ cum pilis iguinis ⁊ ascellarū: ⁊ fatebat mat eius etiā q̄ patiebat resolutiōem mēstruoꝝ: quod absq̄ dubio accidit ꝓpter fortitudinē caloris formantis ⁊ maturantis. Aliqñ aūt est mēbrū ꝓpt abundantiā materie. Aliqñ aūt fit bicorporeū superius vel inferius: sicut accidit de eo qui fuit nat⁹ cum duobus capitibus: ⁊ postea cōtinuata erant duo corpora in collo ⁊ in dorso vtriusq̄: ⁊ inferi⁹ videbat vnū corpus. Aliqñ aūt visus est natus econtra: qui q̄tuor habuit crura ⁊ vnicū ⁊ ꝓtinuuz corpus apparuit in superiori pte: qō absq̄ dubio contingit ex diuisiōe spermatis in matrice. Sic etiā fit geminoꝝ natiuitas qui in vna cella matricis nati inueniunt. Sunt enī q̄dam mulieres ⁊ q̄dā animaliū q̄ multū in coitu delectant: ⁊ in delectatione illa mouet matrix cū sperma infundit neruis sensibilibus eius: ⁊ in motu illo diuidit sperma. Cum ergo diuisio tota ꝓficit tūc fiūt gemini: si calescit semen in fetū. Si ergo diuisio nō ꝓficit: sed sperma q̄si ramificat: tunc fiūt bicorpora aīalia: subtus vel supra: vel etiā in medio ſm modū p quē diuiditur sperma: ⁊ iō quidā inueniunt cū duobus ventrib⁹ qdā aūt cū tribus vel q̄tuor brachijs: ⁊ sic de alijs diuersitatibus medij corporis. Juxta aūt modū mediū istius diuisiōis inueniunt quidā nati cū multis foraminibus: sicut sunt ora: ⁊ multis linguis ī vno capite: sicut aliqñ p̄tat⁹ fuit qdā tpibus nr̄is q habuit. xj. ligual ⁊ xj. ora ⁊ labia incōpleta. xxij. ⁊ fuit mortuus anteq̄ nasceret. Ea aūt que fiūt ꝓpt̄ q̄litatū improportionabilitatē sūt sicut nimia macies ⁊ nimia pīguedo: quoꝝ fit primū ex nimio calore: ⁊ scōm ex nimio frigore: ⁊ si iungant qualitates ꝓie quarū vtraq̄ sit cōplexionalis ⁊ terminans: tunc cōuenit nasci ermofroditos: ⁊ vtus formatiua satisfacit vtriq̄ sexui tam in mēbris exterioribus q̄ interioribus: sicut ad visum ꝓbauimus in q̄busdā esse vtrūq̄ sexū: ita q̄ a sapientibus discerni nō potuit q⁹ ꝓualeret: ⁊ dī de q̄busdā q̄ in coitu ⁊ succumbūt ⁊ incumbūt: situs enī mēbrorū genitaliū nō impedit hoc: q; situs mēbri virilis est sup neruū coxe: ⁊ situs vulue mulieris ē iuxta anū Propter aūt malicia cōtinētis peccata fiunt dupliciter ſm duplex cōtinens. Est enī continens sic pell q̄ dī secūdina: ⁊ ē calor ſminās ptinēs bñs in se vtutem celestis circuli q ē ꝓmum circundans. Ex ruptura aūt secūdinarū fit multiplex monstruositas: qñ enī mā defluit ⁊ sic deficit mēbrum vel curuatur: vel grandescit: vel discontinuat: vl̄ dislocat a mēbro sibi vicino: ⁊ aliqñ cōfluūt spermata diuersoꝝ fetuū: ⁊ cū conglutinant duo corpora fiūt in loco illo. Ex malicia aūt continentis se in celestem effectum ⁊ terminantis fiunt impssiones diuersarū formarū: que competūt diuersis spēbus aīalium: sicut porce parientes porcellos quoꝝ capita sunt hūana: ⁊ sic est de vaccis q̄s ponit empedocles ⁊ hmōi: hec enī ex spermatū cōmixtione fieri non pñt: q; spermata valde diuersa in specie se corrumpūt inuicem ⁊ nihil generat ex ipsis: sed potiꝰ fit ad constellationē ad illā formā sperma ex̄ suam qualitatem mouentē: sicut est qō dicit ptolomeus in q̄dripartito q̄ in quadā pte arietis luminarib⁹ ⁊ q̄busdā planetis alijs concurrentibus nō potest fieri gnatio hūana. Si aūt eēnt sulia ⁊ vicinarū spēꝝ aīaliū tunc posset ex illis generari mediū animal: sic ex equa ⁊ asino fit mulus: ⁊ ex equo ⁊ asina fit burdo: ⁊ ex cane ⁊ lupo: vel vulpe ⁊ lupo: ⁊ huiusmodi. Hec aūt hz ad sciam de aīalibus ptineāt hic interposuimus vt sciat: nō cāu vt dixit empedocles taliū aīalium generationē fieri vel contingere. Dia enim hec monstra peccata nature sūt intendētis finem aliquem quē attingere non valet ꝓpter corruptionem alicuius ꝓncipij nālis: ergo ⁊ in his substantijs de quibus dixit empedocles q̄ in prima pte sūt bouigena: ⁊ in alia pte hñt figurā bois vl̄ econuerso: si potuerūt venire ad finem aliquem ⁊ terminū quē nā ꝓstituit ⁊ desiderauit: nā dico q̄ fuit vis formans semen: factū est hoc impedimētū corrupto aliquo ꝓncipioꝝ vt diximus: ⁊ ideo facta sunt monstra: sicut ⁊ nūc ⁊ semper fit corruptio in semine. Tex. ⁊ cō. lxxxiij. Ampli⁹ oportet ēt q̄ semē sit ꝓus ⁊ postea aīal: ⁊ semē facit nā ꝓ etiā molle vt sit aptū receptōi figurarū. Hoc autez non faceret nā tali ordine nisi esset semē ꝓpter aīalis gnatiōem: g̣ nō ē cāu: sed ꝓpter finē determinatū

¶ Quecūq; enī sūt quoꝝ ꝓncipiū ē a re termīata ꝑ naturā: ⁊ motus coꝝ ꝑ res a nā terminatas: horū oīum ordo necessario ē ad finem terminatū. talis aūt ꝓcessus ē gñationis oīum aialium: qz est a spermate terminato: ⁊ ꝑmo ē molle: deinde ꝓuertitur formaī ⁊ maturaī: gra ipsoꝝ ordo ⁊ gñatio ordinata est ad finē in nā determinatū. ¶ Amplꝰ ⁊ in planetis sicut ⁊ in aialibus spēs ineſt eis ꝓpt aliqd qꝝ est finis eaꝝ ōtermīatus ꝓpter eandē rōez lz magis sit occultū ⁊ minus ꝑ rōem colligi possit q̄m in aialibus: ⁊ sic finis determinatus ad quē nā operaī est in vtrisq;. Et ex hac cōsideratione cōtradicemus empedocli q dicit oīa hec a casu ⁊ recte ⁊ nō recte ⁊ monstruose. si enī casu sit in aialibus mōstrum cuius superiora fierent boīs: ⁊ inferiōra tauri qđ est minotaurus: oportet etiā qꝝ casus iste fiat in plantis ſm empedoclē: ita qꝝ aliqñ generet plāta cuius vna ꝑs sit vitis ⁊ alia oliua: sed tñ bꝰ nō videmus: lz equaliter oporteat hoc fieri in plantis sicē in aialibus ſm empedocl. Tex. ⁊ cō. lxxxiij. ¶ Amplius aūt in seminibus oz ſm empedo. fieri gñatiōem: sicut contingit a casu ⁊ fortuna: ⁊ non fieret gñatio vnīꝰ spēi ex semīe determinato: fieret enī sic ex semine boīs bos sicut bō: ⁊ ex semīe vitis ita cito oliua sicut vitis: si nihil esset agens in generatione rerū nisi casus ⁊ fortuna. ¶ Causa aūt ē sub est quare plus monstra in aialibus apparent q̄m in plantis quā ignorauit empedocl. Hoc aūt ē qꝝ mollius est semē aialis: ⁊ plura exigunt ad terminationem eius q̄m plāte: ⁊ aial difficilis est gñationis: et planta sīlis ⁊ facilis gñationis: ⁊ ideo facilius fit vt corrumpaī aliquod ꝓncipiū gñatiōis aialis q̄m plāte. Tex. ⁊ cō. lxxxiiij. ¶ Omnino aūt ⁊ vīr sic dicens casum eē cām rerū naturaliū: destruit id qđ est a natura ⁊ nāz. Natura nāq; sunt quecūq; ab alio qđ hñt in seipsis ꝓncipio motus ꝓtinue mota in finē aliquē certū ⁊ determinatū veniūt: sicut a ꝓncipio huius scīi ꝓbatur ex diffinitione nature: sed que fiūt a casu nō hñt in seipsis principiū ꝑ se mouens ad finē casualē: cuz casualis finis incidat ⁊ nō sit in agente ad finē illū: finis itē naturalis nō idem est vnicuiq; rei naturali nec contingens ⁊ accidentalis: qz ille indeterminatus est ⁊ infinitus. Si ergo res naturalis est q̄ finē hz certū ⁊ determinatū sp ꝓueniet in eundez: nisi sit aliquod impediens qđ corrūpit aliqđ naturaliū principioꝝ. Tex. ⁊ cō. lxxxv. ¶ Finis aūt ille qui est cuius gra fit totū qđ fit: fieret absq; dubio casu ⁊ fortuna: si sic fieret incerte ⁊ indeterminate: sicē dicamꝰ qꝝ venit ad nos aliqs extraneus cū balneū nr̄m paratū fuit tanq̄ balneaturus apud nos in nr̄o balneo: cū sibi accidit venire tanq̄ ꝓpter hoc opatus sit ⁊ aduenerit cū tñ nō aduenerit ꝓpter hꝰ: qz nescit aliqd de nostro balneo: sed accidit ei ⁊ nō ordinauit aduentū suū ad hoc vt balnearet. ¶ Fortuna nāq; de numero est illarum causarū q̄ sūt ſm accīs: sicē dixīmus prius: sz cū bꝰ sp aut frequēt fiat: tunc nō fiat ſm accīs neq; a fortuna: sz potius fit ab ordināte ⁊ ordinato ad certū finē. In pbicis aūt sp sic fit nisi aliqd impediat sicē dixīmus etiā prius.

¶ Caplm q̄rtū de solutiōibus rōnum empedocis qꝝ natura pōt agere ꝓpt finē certū lz nō deliberet de ipso nisi cognoscat ipz. Tex. ⁊ cō. lxxxvj.

Incōueniens aūt ē qđ dicit empedocles ⁊ ceteri dicentes qꝝ casus ē cā rerū naturaliū: ꝓpt hꝰ qꝝ videt eis nihil opari ad finē certum: nisi qꝝ ꝑconcipit finem ⁊ deliberat de ipso: ⁊ postea cogitando ⁊ rōcinando dirigit opꝰ in finē illū. Et qz natura nō hz in se ꝑcēceptōem finis ⁊ deliberatiōem ⁊ ordinē ꝑ rōcinatiōem: iō negant ipam opari ad finē certū ⁊ determīatū. bꝰ enī ē maxīmū iconueniēs: ⁊ ustantia huiꝰ in arte mechanica. Postq̄.n. aliqs adeptus ē artē ꝑfecte nō deliberat nec ꝑordinat q̄lit ſm artis ꝓncipia operet. Sicut enī opatio sua ē cū adiscit artē: ⁊ ē hec opatio tarda: sicē apparet in his q discūt citharizare. Ili enī ꝑ deliberāt ⁊ ꝑcogitāt de ꝓportiōe cordaruz ⁊ que prius ⁊ quante posterius sit tāgēda ⁊ quātū ⁊ tūc opaī tarde ⁊ cū timore: postq̄ aūt didicerit nō ꝑcogitat: quīmo cū ꝑcogitare icepit in artī ope ipedirent ⁊ titubarēt: sed mouetur ex arte sicē ex natura q̄dam: ⁊ hoc mō ē de ope nature: qđ absq; dubio certissimū est: lz nō ꝑcōcipiat qz hz in se incorporatā artē primi motoris mouentē in eo: ⁊ hoc est ac si nos dicerem⁹ qꝝ ars nauigādi q̄ est in anima naute incorporata eēt lignis nauis: tūc ars eiꝰ incorporata dirigeret nauem sicut mō facit ars naute: sz tanto certius operaret q̄nto tūc eēt forma artī nauī magis essentialī ⁊ intrīseca. ¶ Hoc aūt maxime manifestū ē in medico q curat seipm ſm artē medicine que ē in ipo. Ille.n. lz inq̄ntū medicus nō curet: sz inq̄ntū eger: tñ curaī ꝑ artē q̄ ē in ipo: ⁊ ars q̄ ē in ipo dirigit ipm inq̄ntū ē eger in finē sanitatis. Hinc aūt cōpatur optime opus nature qꝝ hz in se formā agentis primi que est in ipso incorporata ⁊ intranea: ⁊ deducit ipsū ad finem certū ⁊ determīatum. ¶ Ad hoc aūt intelligendū sciendum est qꝝ omne mouēs in natura reducīt ad motū mouentis primi: ⁊ ꝑ formā illius mouet oē mouens secūdū. Primū aūt mouens ē mouens ꝑ intentiōem ⁊ intellectū: ⁊ iō ꝓordinat oīa ad finē determinatū. ordo aūt ille influit nature nō ꝑ modū cognitiōis et intellectus: sed potius ꝑ modū illū quo est principium motus ⁊ opatiōis: ⁊ ideo in eodem ordine

ad finē ē in mā nāli in semībus quo ē in motore p̄ lz bēat aliud eē hinc z inde: z alterius sit rōnis. Et hmōi exemplū ē in eo q̄ sapiens est z dat p̄silium ad opus aliq̄d z adiungit p̄ceptum vt fiat. audientes autē non sunt sapientes: nec possunt percipere rationem consilij: cum formā consilij ap̄bendunt ꝑ put est p̄incipiū opis: z vis p̄cepti vrget eos vt impleāt id q̄d ex p̄silio ordinatū ē fieri a sapiēte. Ita enī etiaz ē in opibus nature: in quo sic̄ sapiens oia ordinans ad certos fines ē motor primus. Cause aūt nāles in superioribus corporib⁹ z inferioribus sūt sic̄ ministri formā cōsilij z ordinē recipiētes z incorporantes sibi: z nō accipiūt rōem ordinis et delibe ratiōem z intellectum: que sunt in motore primo: et loco p̄cepti primi motoris accipiunt virtutes nāles de necessitate inclinantes z deducentes ad finē certum et determinatū: aliter enī nō cōtingerent fines certos vtules ille: sicut est videre in calore nāli qui nisi bēret in se ordinē nālium virtū inclinantiuz ad certū finē ipse intimaret oē illud in q̄d ageret. Nūc aūt hoc nō facit: sed termiat ad spēz carnis et ossis z hmōi: et ideo q̄d alterat calor hoc bz inq̄ntum ē vis corporalis elementi z ex necessitate: q̄d aūt deducit ad formā hoc bz a forma et ordine motoris primi. ¶ Et hmōi exemplum est de eo qui dirigit sagittā vt vulneret: sagitta enī bz q̄d vulnerat ex necessitate materie ꝑpter acumē sui teli. q̄ aūt peutit in certū locū z nequaq̄ in alterā partē defleeūt: b⁹ bz ex intentione et ordinatiōe dirigentis sagittā: et sic est in operibus nature: q̄ q̄d qualitates p̄me alterant z mouent mām et transmutāt absq̄ dubio sub necessitate est: z hoc bñt inq̄ntū sunt vtutes corporales: sed hoc q̄d actiones eoz terminant ad fines determinatarū spēz in cōmixto et in nā: b⁹ bñt ex vtute formē q̄ ex p̄ motore influūt oib⁹ mouētib⁹ in nā. ¶ Scias āt q̄ lz finis aliq̄s sit in quem nā ordinat opus suū ac si illū finē p̄conceperit: z ille ē finis ad quem mouetur continuo motu et vno: sic̄ est forma specifica finis generatiōis: tamē sunt mlti fines qui sequuntur necessitatem materie: qui sūt non nāles: sicut dissolutio sequit cōmixtuz: z mors sequitur animatum: ad quos fines natura coniūcti non mouet: lz aliquo modo moueat ad ipsos simplex quod est in cōmixto: cum enīz mouet ad hoc q̄ distet a suo contrario: z ita veniat ad defectionez sue speciei et locuz in quo saluatur forma simplicis tunc per consequens mouet ad dissolutionem cōmixti: et ad mortem: et hoc modo quidem simplex deliderat finem certum in natura: sed ad hoc consequens dissolutio z mors non sunt fines naturales nisi forte per consequens: sicut iā dictū est. ¶ Q̄d igit̄ natura sit cā rerū nāliū: z sit sic cā sic̄ pp aliquē finē determiatū z certū mouēs: maifestū ē ex dict̄. ¶ Caplm qntū de necessario qualiter est in phisicis nō absolute: sed ex cōditione finis: in quo p̄ma ꝑpter posteriora sunt necessaria.

Causa aūt oīs erroris istius quo antiqui c inducti sūt ad credendū q̄ ex necessitate materie fieret oīs gñatio aialiū casu z plātarū z aliarū rerū nāliū fuit necessariū i disciplinis demōstratiuis in quo videbāt q̄ ex necessitate p̄mox p̄incipioz sequit esse cōsequens: q̄ cōclusio ibi necessario sit ꝑpter p̄incipioz mālium necessitatem: q̄ p̄incipia mālia sūt ꝑpōnes inq̄ntū in ipis ē p̄clo posita: z p̄ bitum scie p̄fusum: sic̄ forma est in mā: sicut supius dixim⁹. Et iō oz nos inuestigare de isto ncc̄rio q̄lit̄ ē in phīcis: z qualr i demōstratiuis: z oñdere silitudinem inē illa. ¶ Querem⁹ ergo p̄ vtrum necessariū phīcoz sit necessariū simplr vel sit necessariū ex suppōne z ꝓditiōe cuiusdam p̄ suppositi p̄stituti: vbi gr̄a: ncc̄riū simplr ē sic̄ necesse est graue descendere z leue ascēdere. Nō enī oz aliqd p̄supponi ad hoc q̄ sit b⁹ ncc̄riū. necessariū aūt ex ꝓditiōe ē ad cui⁹ ncc̄itatē oz aliqd p̄supponi: ne q̄ tp̄m ē ncc̄riū: nisi ex suppōne: z sic necesse ē sedē te si ego video te sedētē. ¶ Est aūt ncc̄riuz simplr in sola materie aptitudine z necessitate. Ncc̄riuz āt fm positiōem ē in ordine hypothesis alicui⁹: sicut necesse ē te dormire si q̄escere debeant in te vtues sensibiles. Tex. z cō. lxxxvij. ¶ Nūc q̄dē enī opinant antiq̄ q̄ cāu oīa dicūt fieri nō eē in nā nisi necessitatē absolutā q̄ ē ex matie obligatiōe: sicut si aliq̄s dicat nō ꝑpt̄ suppōem finis: lz ꝑpt̄ materie obligatiōez z aptitudinē fieri domū: q̄ cogitat parietē eē fcūm z erectū: nō iō q̄ sustineat tectuz: lz iō q̄ cōponit paries ex diuersis quoz quedā sūt grauia: z iō necesse descendūt in fundamētū deorsū: eo q̄ sic moueri apta nata sūt. Quedā aūt sūt mō medio leuia: z ideo illa coherent grauibus in inferioribus: et extenduntur altiora contingendo: et ita fit expansio parietis. lapides enim deorsum ferūtur z fiunt fundamentum: et ligna medio mō leuia altius ascendūt: z leuissima sunt in sūmo: ita dicūt q̄ ē motus mixtoz in mixto: et iō ex necessitate materie aduenīūt eis figure et forme cōpetentes motib⁹ eoz. Sic g⁹ pz q̄ fm istos forma seq̄t necessitatem materie: z nō ꝑpter formā requirit mā: ita vt matia nō q̄rit a natura nisi ꝑpt̄ formā: z hec ē ncc̄itas absoluta q̄ ē ex māe obligatōe. Tex. z cō. lxxxviij. ¶ Sz dcm istoz ñ ē vez: q̄ lz nō sine mā ncc̄ria fiat forma: nō tñ ꝑpt̄ ncc̄itatē māe fit forma: q̄ sic nō q̄reret mā pp formā: lz posset bēre mā formam quecunq̄ sequeret necessitatem motuum materie Et sic itez forma nālis supponeret casui cū nō iten

deſert a nā: et dicimus q̄ forma nō ſit pp b̄ nīſi vo
cet cā neceſſitatis q̄ eſt diſponens eius ſbm̄ qđ eſt
mā: ſz potius ſicut ī opibus artiū oia p̄ma fiūt pp
ter poſteriora: eo q̄ poſteriora facta ſunt fines: z p̄o
ra ſunt ordinata ad finē: z tñ poſteriora nō ſunt ſi
ne p̄oribus: ita q̄ per oia eſt in rebus nālibus: qz
finis ī eis eſt forma q̄ totius opatiōis ē p̄ncipiuz
pp qđ fiunt vniuerſa z ſunt. Et hoc quidē manife
ſtū eſt ī domo: qz id qđ ē p̄ncipiū oiuz eoz q̄ fiūt
ī domo eſt q̄ ſibi p̄ponit effectus q̄ facit domuz: z
hoc eſt opimentū a pluuijs in tempeſtate: z conten
tiuuz eſſe diuitiarum: z ſaluatiuū eſſe contentoruz.
Et pp illuz finem querit materia domus z parat z
cōiungitur: z omne qđ fit circa domū fit ꝓpter illđ
z iō diximus ſupius q̄ finis qui p̄mus in cogni
tione eſt: et vltimus ī operatiōe z eſſ: eeſt cā cauſarū
qz ꝓpter ipſum eſſe alie cauſant qđ cauſant. Sicut
enim eſt in domo ita eſt et in alijs oībus que fiunt
pp aliquid qđ eſt certus finis ipſoꝝ. Nullū eiz
illoz fit quidē ſine neceſſaria mā z diſpoſita ad ipz
ſuſcipiendum: ſed tñ nunq̄ finis fit ꝓpter mate
riam vel neceſſitatē eius: ſed ecōuerſo materia z ei⁹
neceſſitas fit pp finē: niſi equiuocatō fiat in p̄p̄one
cām denotāte: ita q̄ dicas cām ſine q̄ nō: z neceſſi
tatem materie q̄ eſt cā diſponēs in ſbō in quo finis
bz eſſe. vñ ſi queratur pp qd eſt ſerra b⁹ī: hoc ē ex
ferro: dicetur q̄ forma ſerre que eſt dentatio requi
rit talem materiam: et ꝓpter formam illam mate
riam talez oportuit querere. Si aūt queratur vltra
quare dentes bz huiuſmōi in materia ferrea: dicet
ꝓ cā: vltimus finis qui eſt opus ſerre qđ eſt diui
dere ligna: qđ opus licet non fiat niſi dentes ferrei
ſint tamē opus qđ eſt finis vltimus cuius cā om
nia fiunt nō eſt pp ferrū z dentes: ſz econuerſo illa
ſunt ꝓpter illud. Si g⁹ neceſſe eſt ſerram ferreā eſſe
z dentatā ſi debeat ꝓplere opus eius: b⁹ tñ non di
cit neceſſitatē finis pp quē ſunt oia q̄ ſunt circa ſer
ram: ſz dicit neceſſitatē que eſt in materia z diſpōni
bus eius. Finis eim nō eſt in mā hñs neceſſitatem
ſz potius i rōe: qz ſic eſt mouēs artificem: z efficitur
p̄ncipium totius opationis: et iō ſic ab ipſa fluit
z motus quo mouet efficiens z neceſſitas materie
qua p̄eparatur ad finez cōſequendū. ¶ Jncidit
aūt dubium de dictis ex eo q̄ finis mouens efficiē
tem q̄ p̄ncipiuz eſt operis: eſt res in cognitione et
ratione conſiſtens: taliter aūt ens eſt ens ſm quid.
Si g⁹ illud eſt p̄ncipium z cā operis: erit ens ſm
quid cauſa z p̄ncipiū entis ſimplr. ¶ Sz ad hoc
dicēdū eſt q̄ in artib⁹ p̄ncipiū opis ē intellect⁹ ope
ratiū⁹: z iō id qđ mouet itellectū oportet q̄ hēat eē
q̄le pmittit itellect⁹: ſz forma q̄ eſt in itellectu opera
tiuo alia eſt q̄ illa que eſt in intellectu ſpeculatiuo.

Jlla enim que eſt in intellectu operatiuo eſt ars et
p̄ncipium formale z effectiuū operis. Jlla autem
q̄ eſt in intellectu ſpeculatiuo: eſt a re abſtracta z eſt
p̄ncipiuz cognitionis: z hoc eſt ens ſm quid: qz eſt
intentio rei z nō p̄ncipium rei ſed p̄ncipiatū a re
bus in anima. Sed illa que eſt in intellectu practi
co p modū quo eſt in ipſo non ē a rebus ſed p̄n
cipium rerum artificialium ſm hoc q̄ forma eſt: qđ
aūt bz eſſe in anima hoc accidit ei qz non conuenit
ei inq̄ntum eſt forma artis: ſed per eſſe ſuum quod
habet in ſbō. Et iō non p̄hibet aliquid quin ip
ſa vt forma eſt ſit p̄ncipium rerum artificialiū. Et
ſimile eſt huiuſmōi in natura: qz forma p̄imi mo
toris influitur omnibus: z per hoc q̄ eſt in efficien
tibus materiam ipſa ē finis z p̄ncipiuz rebus ma
terialibus: lz ipſa ſit in eis ſm quid ī eſſe ſuo: ipſa tñ
ſimplr ē forma z rez z p̄ncipium earum.

¶ Cap. vi. de neceſſario in diſciplinis qualr diffe
rāt a neceſſario in phīſicis. Tex. z cō. lxxxix.

Sit aūt neceſſariuz in diſciplinis demon
ſtratiuis q̄ fuit antiquis cauſa erroris in
quo ē neceſſariū ſimplr pp ſuppōnem fi
nis. lz eiz ſcia ꝯclonis finis ſit in demōſtratiuis: tñ
p̄miſſa nō ſunt neceſſaria pp ꝯclonez ſz ī ſe hñt ne
ceſſitatem: z pp neceſſitatē eaz ꝯclo eſt neceſſaria: z
cū ipſa habeāt neceſſitatē rei nō attendit ī ipſis ne
ceſſitas ꝯñe tñ: ſz potius neceſſitas rei q̄ conſequit
que vocatur a q̄buſdā neceſſitas ꝯſequētis. Eſt igi
tur in ipſis ꝓceſſus a p̄miſſis ad ꝯclonem: et ꝯclo
ē neceſſaria pp p̄miſſas z nō ecōuerſo: et ſi ꝓcedat
a ꝯclone ad p̄ncipia: nō erit demōſtratio ꝓpter
quid: ſed qz: z illa demōſtratio non ponit neceſſita
tem niſi cōſequentie: qz vltima nō ſunt vera z neceſ
ſaria ꝓpter p̄ima: ſed ecōuerſo: qz effect⁹ nihil dat
cauſe ſed potius cā effectui. ¶ Videamus g⁹ de
neceſſarijs iſtis ī quo cōueniant z differāt. Conue
niunt aūt in hoc q̄ tam in phīcis q̄ in diſciplinis
eſt neceſſarium ſimlr: ita q̄ in vtroq̄ ē p̄ncipium
z p̄ncipiatū z hoc pz. Si enim velimus ꝯcludere
quoniā rectilineus triāgulus bz tres angulos du
obus rectis eq̄les: nos accipiem⁹ cām anguli trian
guli rectilinei. Cām dico nō inq̄ntum ē angulus ſz
inq̄ntum tātus q̄tus pōt cōtineri duabus rectis li
neis z ad ſe inclinatis: z dicimus q̄m angulus triā
guli rectilinei cuius exterior angulus duobus ſibi
nō p̄iunct⁹ ī eodē triāgulo iduſis ē eq̄lis: z qz exteri
or cū ſibi ꝓiuncto ē eq̄lis duobus rectis: et iō nece
ē q̄ iterior p̄iunctus exteriori cū duobus interioꝝb⁹
ſit eq̄lis duobus rectis: z hoc in. xxxij. geometroꝝ
libro p̄io demonſtrat. vnde ſi interior valet duos
rectos tunc oportet triangulum habere tres angu
los eq̄les duob⁹ rectis: eo q̄ duo anguli iteriores

valent vnū exteriorem sibi non cōiunctum: ⁊ sic ne cessaria est ꝯclō pp premissas ⁊ nō ecōuerso: qz nō pp bꝰ q triāgulus hz tres duobus rectis equales: duo exteriores eqpollent exteriori: qz sic idez esset cā ⁊ cātum: ⁊ principiās ⁊ principiatū: tñ bene segt q si triangulus nō hz tres angulos eqles duobus rectis q nō fuit cā recta p eqpollentiā: q est interio rem cū duobus iteriorib⁹ illi nō ꝯiunctis eē eqlem duobus rectis. Sic gꝰ pz q i disciplinis prīora sūt principia sequentiū: ⁊ ea q̄ sunt mālia sunt pricipia finis. sed ī his q̄ fiunt pp aliquē finem siue ī artib⁹ siue ī phīcis fiant: ecōtrario est. Ibi eim vt diximus finis mouet efficientē: ⁊ ab efficiente ifundit mate / rie motus: ⁊ sic finis ē principiū toti⁹: ⁊ iō est ibi ne cessitas cōditionis ex finis suppōne. Si eim finis erit aut ē: tunc necessario erit id qd̄ est añ finem aut est. Si vo id qd̄ ē añ aut non sit: sic vel sic fm q exi gīt finis: tūc non ē finis: sicut i disciplinis sequetur bene destructiue. Si eim nō sit ꝯclō necessaria non erit id qd̄ est ante ꝯclonem qd̄ ē principiū ꝯclonis necessariuz: ita sequit ⁊ hic destructiue si nō sit mā ī necessitate debita: tunc nō erit finis sz ꝯstructiue ne cessaria materie nō est cā finis sicut i disciplinis ne cessaria principioꝝ cā ē cōclusionis. Sicut eim in disciplinis principia se hñt ad ꝯclonem: ita in his que fiunt finis se hz ad mām ⁊ efficientē. Finis eiz est principiū ī talibus sicut ibi p̄missē pricipia sunt Sed dīa est in hoc q finis est principium nō om nium hoc est cognitionis: sz actionis ⁊ operis. In disciplinis aūt principia sunt cognitionis ⁊ nō ac / tus: eo q finis est forma actionis ⁊ itellectus opera tiui: ⁊ premisse sunt forme speculatiui intellectus ⁊ principia speculationis: sicut añ diximus. ¶ Si qūt q̄rīt per quem modū hoc possit esse cum añ di ctum sit q premisse sunt sicut mā cōclusionis: tunc eiz ꝯclusio erit sicut finis ⁊ forma: ⁊ ita i disciplinis conclusio debet esse principiuz sicut in his q̄ fiunt ab arte vel natura. Dicendū q p̄misse sicut in an / te bītis explanauimus nō sunt ṽa materia ꝯclusio nis: nec cōclo est forma siue finis premissaꝝ sz effec tus: sed potius p̄misse ordīate in mā ⁊ figura babē tes in se virtutē medij vt medij cā est ꝓpter qd sūt formales quo ad hoc ad cōclusionem: sz in hoc si miles sunt materie qz est in eis potētialiter scia con clusionis. Scōm gꝰ assignatā differentiā necessitat⁹ in artibus ⁊ phīcis pro parte vna: ⁊ in disciplinis pro parte alia necessitas in his que fiūt ꝓcedit: a si ne aūt oīa alia. Tex. ⁊ cō. xc. ¶ Et iō si erit do mus suppositā necesse ē hec materialia fieri aut exi stere p̄sentialr aut esse futura. Aut vlr loquendo si finis supponat necesse est existere latere⁹ in tectis ⁊ lapides in fundamentis si domus eē vel fore sup ponitur. Nō tñ finis pp illa si vocetur cā finalis: sz si vocetur cā disponēs tunc bene pōt dici pp illa: sz melius dicitur finis eē in illis: sz tñ si materialia nō essent sub dispōne debita vlr: tunc non esset finis si cut domus nō est si lapides ⁊ ligna nō sunt: nec ser ra erit nisi sit ferruz dentatū: qz etiam in disciplinis bene sequebatur si cōclusio nō est nec principia sūt necessaria: sicut si triangulus non hz tres angulos equales duobus rectis non erit rectus equipollēs angulus q rectis equipollere supponebat ī premis sis. Manifestū ē igīt ex dictis q necessariū ē ī phī sicis ex cōditiōe finis ⁊ ēt est i eis necessitas q̄ dca ē sicut mā ⁊ motꝰ māe q ē dispō ipsius. Tex. ⁊ cō. xci. ¶ Manifestū est ēt q vtreqz cāe. s. mālis ⁊ finalis q̄ est formalis dicende sunt a phīco: sz ma gis illa cuius gra fit totū qd̄ fit: qz illa est principiū in phīcis sicut iā dictū est cā materiei fm q subijcit motui mā: ⁊ fm q mouet ab efficiente: sz non econ uerso mā est cā finis nō sicut supius diximus: qz ē cā eius sicut sbūm: ⁊ hoc fm esse finis ⁊ nō fm q ē finis vel cā finalis. Principiū eim qd̄ ē finis: est ēt ꝓncipiū a diffinitiōe quā ipe dat formaz dando q̄ ponit rem ītra fines ⁊ terminos sui esse fm formaz eo q forma est ī oībus phīcis finis: ⁊ etiā ꝓncipiū a rōe fm q ipm est rō rei ex qua scīt res ⁊ cognosci tur. Nō eim scitur res nisi p termnos essentiales ī quibus ē suuz esse: hos aūt dat finis q est forma: si cut dictū ē: ⁊ iō dictū in fo de aīa: q diffinitiōes su mentur a fine: Sicut eim in artibus necessitas tota oritur ex fine: quoniā si domus bꝰ i ē q̄ est cooperi ens ab ībribus ⁊ saluās diuitias: oz hec mālia sic fieri ex necessitate ⁊ esse p̄sentia: ⁊ hoc est i arte que imitatur natūrā. In arte aūt q̄ iuuat nām etiā sic ē qz iō q sanitas socratis est talis: oz hec mālia sic fie ri ex necessitate ⁊ esse sicut purgatiōes ⁊ sudores ⁊ bꝰ i. eodē aūt mō si hō est talꝭ fm mām oz vtiqz esse ea q̄ sunt materia eius sicut carnes ⁊ ossa ⁊ huiuſ / mōi. Et si sunt carnes ⁊ ossa oz esse ea que sunt añ ea mālia sicut hūores: ⁊ si humores sunt oz cōueni re ela ad mixturā: ⁊ sic semp qd̄ posterius est cā: est pp quid ē prius. Tex. ⁊ cō. xcij. ¶ Pars aūt mālis q̄ est necessitatis ordināde ad formā illa for tassis necessaria est ēt in rōne ⁊ diffinitione: qz ī phī sicis qbusdam ita est qd̄ nō tñ mā declarat eē ne cessario p consecutionē que est ex forma: sed ēt ipa necessaria per se est ⁊ pars essentie: sicut mā eaz q̄ intrant in diffinitionem: sicut serra nescitur nisi dif finitio dicat materiā ⁊ formā: ita est in oībus phīsi cis que subiacent motui fm suum esse. Quedā aūt sunt phīca p relationē ad motū quē nō hñt tales. ¶ Et est generaliter notādum q in phīcis alterū duoꝝ oz esse. s. aut q diffinitio det p formā decla /

rantē mām fm cōsecutionē ad ipaz:aut q̄ i diffinitione ponat mā. Si eiz diffiniat spēs phica diffiniet p genus z dām:z genus est forma generalis q̄ nō est nisi mā in generali:z sic posito genere segt necessitas māe in genere. dña aūt vltia est ꝓpria forma z ad illā ꝓsequit ꝓpria mā:z iō dictū est q̄ forme phice ꝓcepte sunt cū mā. ¶ Si aūt diffiniatur aliqua passionū vel opationuz phicaꝝ oz poni materiā in diffinitione:qz opatio illa ē supra determinatā māz:z passio similr. Exemplū ꝑmi est q̄ si hō diffiniat nō recipit mā in diffinitione ipsius:sz ad vtrūq̄ diffinientiū supponit z cōsequit necessitas māe:quoniā si aīal est necessario erit mā aīalis:z si rōnale z mortale:oz esse mām corporis ad mediuz cōplonis inter oia corpora magis accedentē. Exēplum aūt est in diffinitionibus digestionum z idigestionū:que etiā q̄rto metheororꝝ ponunt:cuz dicitur q̄ digestio est complo a proprio z nāli calore ex cōtraiacentiḃ⁹ passionibus. Jn hac eīm diffinitione ponit efficiens cū materia:cuz tñ efficiens ex fine z materia moueat pp ipm. ¶ Altero g̃ istorū modoꝝ diffinitio naturalis cōcepta est cum materia:sed diffinitio mathematica vel mechanica neutro mō cum materia est cōcepta:qz si dicam triāgulum esse:nō cōsequit alicuius materie generalis vl̄ specialē mā ad illud eē necessaria. Silr si dicā rectū q̄ ē passio anguli q̄daz nō cadit i diffinitione eī⁹ mā. Eodem autē mō z multo amplius ē in diffinibus sbāruz z passionum q̄ sunt methaphica:eo q̄ illa per esse z rōnem sepata sunt a motu z materia. Hec igit sunt q̄ dicere volumus in hoc scdo libro scientie phisicorum.

¶ Jncipit liber tertius phicoꝝ. Tractatus ꝑmus de motu. Cap. primum. que sit istius libri intentio quoniam de motu. Tex. z cō. ꝑmo.

Uoniam aūt natura est principium motus z status mutationis sicut in principio secūdi diximus:nobis aūt in hoc operē intentio facta est de nā:oz nos non ignorare qd sit motus:eo q̄ motus est ꝓpr⁹ nāe effect⁹. Cū eīm nā dicat ꝑncipiū motus:z nā dicat dupliciter:vt oñdemus ēt ꝑncipium motus dicet dupliciter. Com. ꝑ. ¶ Est autē nā vno mō dicta mā:z hec bene declarabilis fuit sine diffinitione z distinctiōe motus z ꝓsequentium motū:eo q̄ ipa nō est principiū eī⁹:nisi i quo ē motus z mutatio. sed ē aliud principiū mot⁹ qđ ē motor:z pcipue motor ꝑmus q̄ nō pōt cognosci nisi ex motu. Et iō ad sciam istius principij oz scire de motu. Si eīm ignoretur motus:ignorabit motor primus:z si ignoret motor primus:ignorabuntur oēs motores:z tunc nihil sciet de nā:z iō ignorato motu ignorabit tota nā. ¶ Cū aūt intendamus determinare de motu oz tēptare eodē mō vt aggredi amur de his que cōsequūtur motū. Primū autez qđ sequitur ipm est q̄ motus ē de genere cōtinuorum:sicut infra oñdemus. Sz in diffinitiōe cōtinui ꝑmum apparet infinitū:quoniā infinitū est tā in numero q̄z in ꝓtinuo:sed infinituz i nūero cāt ab infinito qđ est in ꝓtinuo z est prius i ipo. vñ ēt diffinientibus ꝓtinuū cōuenit multotiens vti z indigere infinito. Dico aūt multotiens:quoniā ꝓtinuū multiplr ē diffinibile. Si eīm attendat nā ꝓtinui fm q̄ ipum hz formā q̄ p diones nō sepatur ab ipso:tūc absq̄ dubio infinito idigemus in diffinitōe eius:tūc eiz ꝓtinuū est qđ diuidit in infinitū eo q̄ diuidentia sēper manent i forma z rōe totius diuisi. Si aūt attē datur nā cōtinui fm q̄ ad terminū aliquez ptes cōtinui terminātur:tūc nō idigemus infinito in rōe eī⁹ sed dicemus tūc q̄ cōtinuū ē in cuius medio accipere est punctū ad quem ꝓtinui copulantur ambe medietates. Per hāc eīm mām cōtinuū sepatur a discreto. Quia igit in diffinitiōe ꝓtinui multotiens indigemus infinito: iō post motū loquemur de infinito:z nra intentio in hoc tertio libro cōplebit quā do de motu z infinito fuerim⁹ locuti. Tex. z cō. ij ¶ Adhuc aūt ipossibile est motuz esse sine loco z tempore:loco aūt accidit vacuū sicut multi phōruz dixerunt:lz eīm non oīs motus sit localis:tñ omne qđ mouetur est in loco:z omnē motū mensurat tempus:cū tempus sit numerus motus:oportebit nos in quarto huius scie libro loqui de loco z vacuo z tempore. ¶ Est aūt huiusmōi et alia rō hec scilicet:qz ista sunt cōia oībus rebus nālibus:quoniam licet infinitū non sit actu sed tātum potentia:z est in eo qđ est finitum sicut in sbō:z similr vacuū ē in pleno fm q̄ quodāmodo hz esse potentiale z ꝑ uatiuū:z iō oz esse speculationem de his ita q̄ primo argumentemur de istio tractādo:qz speculatio de ꝓprijs spēbus motuū:z quomodo se hz motus ad motorem:z vtrum motus factus est vel non:erit posterior i quinto z sexto z septimo z octauo libris huius scientie:in his enim complebitur nostra intentio in hoc libro.

¶ Cap. ij. q̄ motus ē aliqd eoꝝ. Tex. z cō. z°.

Rimum aūt sic diximus de motu ē intēdendum. Ad cuius notificationē sciendo oz ꝑmittere quedā. Cū eīm mot⁹ sit aliqd z alicui⁹:z fm aliqd oz nos ꝑmū ꝑmittere tres diones. Ex quaꝝ ꝑma accipiamus quid sit motus in genere:sicut in genere pfectiōis z nō potentie:z ex eadem accipiemus fm qđ motus est pfectio sic fm q̄ genus ꝑdicamenti. Tertiā aūt diuisionez ꝑmit-

temus vt sciamus fm quem modum fluit motus a motiuo in mobile: siue in id qđ mouet. Dicamus igitur q ens duplex ē: ē enim aliqd qđ ē endelichia solū m sine actu: et hoc ē ens oio perfectū nō idigēs aliquo ad pfectionē ei⁹. Est ēt aliđ qđ ē potētia tm fm q accipit vt indigens aliquo ad sui ꝓplementū Nec est itelligendō q aliqd sit qđ sit tātū in potētia et nullo mō actu q: hoc nō pōt cē i rer natura quē admodum oñdimus in prio libro scie bui⁹. Sed dr in potētia cē fm q accipit priuationi in genere imixtū. lz hēat formā fm modū alium quo non accipitur vt imixtū puatiōi. Com. 3°. ¶ Hoc aūt modo quo diximus nihil ē mediū iter potētia ens z ꝓplemēto ens: z iō oz q mot⁹ sit aliqd hoꝝ duoꝝ et nō potest esse extra hec. Est enim motus perfectio eius qđ est in potētia fz q est ī potētia. ¶ Secūda aūt dio est q entiuz aliud qdem significat h° aliqd: z est sbā. Hoc vo significat q̄tum: qđ est q̄titas. Aliud aūt significat q̄le: z h° est q̄litas: et alia significant eodez mō alia entis pdicamēta. Ex hac autem dione nos accipim⁹ q si motus est pfectio: z oīs pfectio est fm aliqđ gen⁹ entis: tunc oz q motus sit fm aliqđ genus entis: vel aliq̄ genera entis plura vno. Motus. n. inuenit in q̄ttuor generibus entis: sicut infra ostendemus. Ea. n. q̄ sunt in gene re aliqñ sunt sine respectu adinuicē: aliqñ autē sunt cum respectu: z q̄ sunt cum respectu adinuicem dupliciter sunt fm q nunc spectat ad ꝓpositum: quia mobile semp excellit a motiuo z vincit ab ipso. Et ea quoꝝ vnum excellit z alterꝝ est excessuz duplr se habent. Aut enim excellunt se fm abundātiam et defectū q̄titatis adiuicem: siue fm magis z minus in q̄titate sumptū: sicut duplū se hz ad dimidium Aut excellunt se et excellunt fm vtutem: sicut agēs z patiens. vel vt vlius dicamus sicut mobile z motiuum: quoniā ī p̄ de generatiōe z corruptiōe ostendet: q mobile z motiuū vlioza sunt q̄ agens et patiens: quoniā oē agens est mouens: sed nō ꝓuertit. Sūt autem ista respectū adiuicez: quoniā oē motiuum ē alicui⁹ mobil motiuū: z oē mobile ē mobile a motiuo: quoniā relatio est qđā gen⁹ qđ spargitur in oībus alijs generibus q̄tum ad hītudinem generum adiuicem: z eoꝝ que sunt in generibus q̄ adiuicem ꝓparantur. ¶ Sunt aūt z alie due ꝓpationes relatiuoꝝ fm suppōnem z equipantiā dicte sicut dñs z seru⁹: z socius z cui⁹ est socius: lz nobis nō faciunt hec ad ꝓpositum aliqd ad sciendō qualiter fluit motus a motiuo ad mobile: z iō obmittim⁹ de illis. ¶ Sciendus autē est q cum nos dicim⁹ q motus est pfectio: et pfectio multiplr dr: oz q etiam motus sit eoꝝ q̄ multiplr dicunt. Est enim pfectio prima z pfectio secūda: z vtraq ista⁹ dr triplr

Dicit. n. pfectio prima fm prioritatē opis. et dicit pfectio ꝑma fm esse. z dicit pfectio prima fm prioritatē cause formalis ad actuz eius. et oībus his modis dicit etiā perfectio scōa respōdens prime pfectioni. ¶ Prima autem perfectio fm prioritatē tē poris est illa q̄ est ante oēs perfectiones tempore: z hec ē q̄ ē via z exitus īperfecti ad pfectionē: z talis perfectio īperfecti est modus in genere acceptus: z secūda perfectio rñdens ei est forma fm q accipit in rōe finis z ēmini mot⁹. ¶ Est autē pfectio ꝑma fm prioritatē esse ea q̄ est fm id qđ primo principaliter est: sicut est illa q̄ est fm formaz sbālem: et huic respondet secūda pfectio que est fm accñs: siue fm formā accñtalem aliquā: z hoc mō motus ē de genere prime z secūde pfectionis: est enim motus ī sbā z in accñtibus. ¶ Est itez perfectio prima fm ꝑoritatem cāe formal ad effectum eius: sicut dicimus q perfectio prima ensis est figura ensis: z perfectio secūda ē incidere: qđ ē actus forme z figure ensis: z hoc mō dicimus q aīa ē perfectio prima aīati corporis: z vegetari z sentire z intelligere sunt perfectiones scōe: et vlr loquendo vnūquodq̄ est perfectū ꝑma perfectione fm esse: z est pfectuz secūda perfectione fm agere. ¶ Hoc aūt mō mot⁹ nec prīa pfectio est entis nec scōa: sz est via ad ꝑmam pfectionē Cū autem nos dicemus hoc tractatu q motus est perfectio prima mobilis: nos itelligimus de primo mō dicta prīa perfectione. ¶ Adhuc aūt obseruādum ē q id qđ ē in potentia dr multiplr. ē enim aliquid in potentia ad esse sicut mā: et ē aliquid ī potentia nō ad esse simplr: sed ad esse fm accñs: sicut id qđ pōt esse albū vel nigrū. ¶ Est aūt aliquid ī potentia nec ad esse primū qđ est sbāle: nec ad esse scōm qđ ē accñtale ꝓprie: sz potius ad hoc q aliquid extra per aliquē modū se hz ad ipm sicut est potentia ad vbi vel ad situ. boc eiz nō ē fm aliquā formā quā acquirit id qđ ē in potentia: sed potius ex hoc q aliquid qđ ē locus se pōt aliqualr ad ipsum hre. Cū enim dico aliquid esse in theatro vel in foro: significo q aliqd se hz vt circūscribens aliqđ corpus qđ dico esse in foro vel in theatro: absqz h° q aliqua fiat mutatio in eo q̄tum ad formam sbālem vel q̄tum ad accidentia eius intrinseca. Hoc aūt qđ dixi de loco fm totū corpus: quidā dicunt similr esse in situ quo ad partiū ordinationem in loco: sicut sedens potentia ē stans. vel hoc mō ordiatus ī loco possibile ē vt se cōuertat manens quidez in eodem loco: sed tamen aliter cōuersus ī illo quo ad partiū ordinationem absqz eo q mutetur in aliqua forma substantiali vel accidētali afficiente corpus eius. Cum aūt dicit mot⁹ cē aliqua dispositio q̄ ē in genere ꝑme perfectionis eius qđ ē in potētia

si generalr sumat motus ꝑ motu ꝛ mutatiōe: oꝫ ꝙ id qđ est ī potentia oibus his mōis generalr sumatur: cū tñ ꝓmo ꝛ ꝑncipalr rōez hēat potentie id qđ est ī potentia ad formā ſbālem: ꝛ ſo hꝫ rōem potētie id qđ est ī potētia ad formā accñtalez: ꝛ minime hꝫ de rōe potentie id qđ ad vbi vel ad ſitū ī potentia est: pp qđ ēt motꝰ ī vbi ꝛ ī ſitu ꝓuenit pfectis coꝛporibus q̄ minie sunt ī potentia. Eođ aūt mō motus ī cuius notificatiōe cadūt iſta: est de nūero eoꝝ q̄ mō dicunt. Est.n. motus ꝓmo ꝛ ꝑncipalr dictus motus localis. Et secūdario dicunt motꝰ alij motus q̄ sunt ad formā: ꝛ hoc quidez ītelligūt duplr. Dico.n. ꝙ motus localis ꝓmus cā ē esse ſꝫ formā ꝛ cā motus est ſꝫ formā. Supiora enī cā sūt iſeriorꝝ ſꝫ eē qđ hñt: qꝛ supiora dāt eis formas ꝛ accñtia p ſuū motū ꝛ nō tm̄ dāt eis formas ꝛ accñtia: ſꝫ etiā dāt eis motus quos hñt ad eē ꝛ ad accñtia. et hoc mō dicimꝰ reꝓhensibiles eē eos q̄ dicūt motū esse genus vnū ad motus ſpāles. ſ. localē ꝛ alr̄atiōez: ꝛ alias eē ſpēs eiꝰ eo ꝙ dicāt ſpēz motus non cārī a ſpē motus lꝫ eē causet ab eē. hoc enī nō est vm: qꝛ oīs motus reducīt ad ꝓmū motū sīc ad regulā et mēsurā: ꝛ tñ qꝛ nō ꝓuenit in ſpēbꝰ coeq̄uis sb̄ vno genere ſumptis. Est aūt ꝛ alia buꝰ rō q̄ q̄ſi logica ē Cū.n. ſpēs coeq̄ue sub vno sunt generī oꝫ ꝙ nā generis sit vniuoca ī illis lꝫ ſm ē variet sicut nā aialis vnicā hꝫ rōez ī ſpēbus aialiuꝫ. Jꝑa.n. est q̄ ſubſtat differentijs ī oībus ſpēbus. Cū aūt motus accipiat ī genere nō hꝫ vnā nām essentie alicuius ſm ꝙ cōtrahit ad alterationē ꝛ localē ꝛ augmentū ꝛ diminutionez: qđ ꝓbat ꝑ bꝰ ꝙ nā vna nō decurrit ꝑ diuersas cathegoꝛicas entis. Oportet autē ꝙ nā motus decurreret ꝑ diuersas cathegoꝛicas: quoniā in alia cathegoꝛica est motus localis: ꝛ ī alia alteratio: ꝛ in alia augmentū ꝛ diminutio. ¶ Amplius ad idez est: quoniā nullū genus ē in alia coordiatione cathegoꝛice q̄ſ sit speciel. Si ergo motus esset genus qđdā sub quo eēt ſpēs allatio ꝛ alteratio ꝛ augmētuꝫ ꝛ dinutio: oporteret ꝙ aut oēs ſpēs motꝰ eēnt ī genere vno: vel ꝙ motus esset ī diuersis generibus ꝛ eēt tm̄ genus vnū: quoꝝ vtrūq̄ est irrōnabile. Ex bꝰ aūt vlterius arguūt hij q̄ dixerūt plura q̄ decez esse ꝑdicamenta entis: ꝛ motū esse vnū entis ꝑdicamentū: sicut de facili ꝓbat ex dictis. nihil enīꝫ eoꝝ est ꝑdicamentū q̄ decurrūt de genere ī genus sicut oñdimus. Com.iiij. ¶ Cū aūt nihil sit cōe ꝑ dicamentis ꝑ modū vniuoci: ꝛ motus sit cōis pluribus ꝑdicamentis: oꝫ ꝙ nō sit ꝑ modū vniuoci. ſꝫ nec ē cōis ꝑ modū equoci ſm ꝙ equocū est a casu ꝛ fortuna sicut canis: ſꝫ est ambiguuꝫ siue multiplr dictum: sicut ens qđ est in vno pfecte ꝛ ꝑncipaliter ens. Jn alijs aūt ſcđario ꝛ per relationē ad ens ꝑ/

muꝫ: ꝛ ita est de multiplicitate motus sicut in ſequētibus huius ſcie ostendemus. Tale autem dictuꝫ multipliciter cū diffinitiōe ſua bene intrat in ſciam qꝛ ꝓparationem hꝫ ad vnum per qđ terminat esse eius ꝛ deſcribīt in ꝓparatiōe ad illud. Hoc aūt totuꝫ dictū est iō: qꝛ cū motus non est vno mō dictus ipossibile est ꝙ hēat diffinitionem vno mō dictam.

¶ Cap. üj. an in ꝑdicamentis sit motus ꝛ qualiē sit ī illis. Tex. ꝛ cō. iiij.

Jcemus aūt deinceps qualr motus cadit in ꝑdicamento: quoniaꝫ sine bꝰ diffinitio motus hr̄i nō pōt. Ad bꝰ aūt sumenduꝫ est ꝓmuꝫ ꝙ motus nunq̄ꝫ est ꝑter res cathegoꝛiꝝ id.n. qđ mutat semꝑ mutat: aut ſm ſbām aut ſm q̄litatez: aut ſm locū: aut aliqđ alioꝝ ꝑdicamentoꝝ Nihil autez accipere est cōe ad iſta ꝑdicamenta ſꝫ vniuocationē sicut supius diximus: ita ꝙ illud cōe sit genus vnū nō incidens in aliqđ istoꝝ ꝑdicamentoꝝ: ita ꝙ ipm sit neq̄ bꝰ qđ est ſbā neq̄ q̄le neq̄ q̄ſtuꝫ neq̄ aliqđ alioꝝ ꝑdicamentoꝝ: sicut dixerūt q motū ꝛ mutationē vnū ꝑdicamentū distinctū dixerunt: gꝰ neq̄ motus neq̄ mutatio est alicuius generis qđ sit eꝝ genera dēa. Tex. ꝛ cō. v. ¶ Sꝫ ī his oībus entibus dr̄ vnūqđq̄ genus duplr: sic̄ ꝑꝫ ī genere ſubſtātie. Est.n. ī genere ſbe aliqđ ꝓncipiū sicut forma ꝛ actus: ꝛ aliud est sicut ꝓuatio siue potentia q̄ imixta est ꝓuatiōi q̄ motui ſubijcit. Secđm q̄litatez aūt ēt est hic sicut actus ꝛ habitus vt album: ꝛ aliud est sicut ꝓuatio vt nigrum: qđ ſupra ostendimus opponi ad album sicut opponit ꝓuatio ad habitum. ſimilr est ſm q̄ſtitatem, vnū sicut perfectuꝫ: ꝛ aliud ē sicut ipfectū in q̄ſtitate. Similr est in loci mutatiōe bꝰ est ſurſum ꝛ aliud deoꝛſum: ꝛ deoꝛſum qdem ē permixtū ꝓuationi: ꝛ ſurſuꝫ ē sicut habitus. ꝛ in eis q̄ mouent localr hoc quidez est vt leue: aliud vero vt graue: ꝛ leue est sicut habitus ꝛ perfectio: graue vt ꝓuationi permixtum. Et hoꝝ omnium supius ostendimus rationes ꝛ ampliores ad hoc ponemus rationes in libro per ygeneos: vbi loquemur de generatione ſimpliciter ꝛ de generatione ſm qd. Secđm hec aūt q̄ sic sunt ī generibus ꝑ modū ꝓuationis ꝛ actus distinguūt penes ſpēs motus in cōmuni ſumpti. ꝛ ī q̄ttuoꝛ generibus sunt octo extra oppoſitionum dictaruꝫ ꝑ modū ꝓuationis ꝛ habitus. ꝛ cū ſpēs motus distinguantur ſm ēminos ipſius oꝫ ꝙ sint octo ſpēs motus ī genere quoꝝ due sunt in ſubſtātia. ſ. generatio ad id qđ ē in actu: ꝛ coꝛruptio ad ꝓuationē: ꝛ duo in qualitate: vnus ad qualitatē que est sicut actus: ꝛ alter ad qualitatez q̄ est vt ꝓuatio licet habeant nomen vnū in cōi. Et de hoc ī. v. huius ſcie libro reddemus rōez. Et due sunt ī q̄ſtitate ſm aug

mentū ꝛ diminutionē: ꝛ due in loco penes ꝓrietatē q̄ est in vbi. Et nos nō ponim⁹ iter istos motus circulares: qm̄ sicut nos supra ostendim⁹: nō ē oio nālis. ¶ Est aūt in his q̄ diximus multa ambiguitas: ꝛ multoꝝ phōꝝ sniē diuerse. Cū eīm dictū sit i p̄dicamentis q̄ motus est i passione: vr̄ aūt hic dici motū esse in generibus multis: vel etiā in oībus videbit hec ꝓrietas q̄dam esse. Et nos qdem iā destruximus errorem eoꝝ q̄ dicunt motū esse genus vnum p se preter. x. entis p̄dicamenta. Cō. iiij. ¶ Auerois aūt ad istā soluit ꝓrietatem: dicens q̄ motus fm q̄ nō differt a pfectiōe ad quā vadit nisi fm magis ꝛ minus: necesse est vt sit de genere illius pfectionis. Motus eīm nihil aliud est q̄ generatio vnius partis post aliā illius pfectōis ad quā tendit motus donec perficiat ꝛ sit in actu. vñ necesse est vt motus qui est in sbā nūeret in genere substantie: ꝛ motus q̄ est i q̄ntitate nūeret in genere q̄ntitatis: ꝛ similr est de moto i vbi ꝛ i q̄litate. Secundus aūt q̄ motus est via ad pfectionem alia ab ipsa perfectiōe: necesse est vt sit genus p se. via eīm ad rem aliud est ab ipa: ꝛ fm hoc fuit positū in predicamentis: qō esset p̄dicamentū p se. s. passionis: et iste modus quo ponit i predicamento passionis ē famosior. Ille aūt quo est aliqd pfectōnis ad quā vadit est verior. Et iō Arꝛ. i libro p̄dicamētoꝝ vbi ꝓbabilr logtur: dixit q̄ eēt motus i predicamento passionis. In phicis aūt vbi logtur de nā rei i veritate dixit q̄ esset i decē p̄dicamentis. ¶ Sed qr̄ ista solo auerois ē obscura ꝛ dubia: iō anteq̄ inquiramus: de ea tangemus oēs diuersitates ꝓpatheticoꝝ de genere motus: ꝛ has qdem añ nos vr̄ tetigisse auicēna in sufficientia: dicēs q̄ i generali tres sunt diuersitates opinionū de genere mot⁹. Sunt eīm quidā qui ꝓpauerūt motū ad mouēs: qr̄ viderunt q̄ motus actus ē mouētis: ꝛ iō dixerūt q̄ erat i p̄dicamento actionis. Et in hoc ꝓsentire vr̄ Gilbertus porretanus i libro q̄ de sex p̄ncipijs iscribit dicens q̄ oīs motus i actione: ꝛ oīs actio i motu firmat. ¶ Alij autem comparāt motum ad mobile: qr̄ ē actus mobilis quē suscipit a mouēte quo aliquid abicit ab ipso: ꝛ quo aliqd acquirit i ipso ꝛ illi dicūt q̄ est i predicamento passionis. Et hac via vr̄ ꝓcedere Arꝛ. ꝛ multi alij ꝓpatheticoꝝ i p̄dicamentis. Scimus eīm q̄ oīs passio magis facta ꝛ intensa aliqd abicit a sbā: ꝛ aliqd acqrit in ipa hec aūt ambo fiunt i re mota p motū: qm̄ abicit nā eius ex quo ē motus: et acqrit nā eius ad qō ē motus p motū. ¶ Tertia aūt ē snia eoꝝ q̄ ꝓparāt motus ad finē ꝛ t̄minū mot⁹: dicētes motū eē fluxū alicui⁹ ent̄ i id qō ē t̄min⁹ mot⁹: sic nigrescē fluxꝰ ē i nigredinē: ꝛ albescē i albedinē: ꝛ iperfecti q̄ntitate fluxus ad pfectā q̄ntitatē eē augmentū: ꝛ fluxus vbi eē allationē i loco: ꝛ hij diuidūtur i duas sectas. Quidam eīm dicūt q̄ q̄q̄ fluxus a fine i quo stat non differt dra specifica siue p essentiā: sz p eē tm̄: ꝛ hij dicunt q̄ motus ē in oībus illis p̄dicamentis i quibus iuenit ens fluens: ꝛ termin⁹ fluxus illi⁹: ꝛ hec sunt p̄dicamenta q̄ttuoꝝ: ꝛ de hac snia vr̄ esse auer. i supradictis vbis. Et fm istos nigrescere est nigredo ptāliens siue fluēs: ꝛ ascēdere ē vbi fluens q̄ ē sursuz: ꝛ sic de alijs. ꝛ nigrescere non differt a nigredine fm essentiā p dram specificā: sz differt ab ea fm eē i fluxu ꝛ in gete: qō est eē aliud ꝛ aliud: ꝛ fm eē i via et i t̄mino: qō itez est eē aliud ꝛ aliud: ꝛ istis ꝓuenit dicere q̄ motus ē equiuocū ad ea q̄ dicunt spēs mot⁹: qr̄ nulla ē res vna vel nā vniēs q̄ntitatez vel q̄litatē ꝛ vbi: nisi illa analoga q̄ sunt ens ꝛ vnū: quoꝝ nullū est mot⁹. Et sic mot⁹ est equocū vel analogū nō inuentū i oībus p̄dicamentis sz i pluribus. Scoz hos aūt oz dici itez q̄ ea q̄ dicuntur spēs motus: nō sūt spēs vē: sz sūt modi qdā ꝛ manerie qbus alr ꝛ alr iuenit motus i bacnā q̄ est b⁹ i p̄dicamēti: ꝛ aliter in alia natura est que est alterius p̄dicamēti: ꝛ silr pfectio siue actus qō grece endelichia vocat: q̄ cadit i diffinitiōe motus: qm̄ motus q̄ dr̄ eē pfectio mobilis fm q̄ ē mobile nō ē vnius rōis: sic exposuimus i caplo qō pmisim⁹. ¶ Sūt aūt q̄ ēt dicūt q̄ motus sē fluxus entis qō est i diuersis p̄dicamētis: ꝛ dicūt q̄ fluxus p essentiā ꝛ dram specificā differt ab eo a quo fluit. vñ dicūt q̄ nigrescere p essentiā ꝛ p draz specificā differt a nigredine pp qō ꝛ nigrescere nec ē spēs q̄litatis nec q̄litas: ꝛ sic de alijs motibus: ꝛ de his ad q̄ est motus. Et illi adhuc sūt duaꝝ sectaꝝ. Quidā eiz illoꝝ dicunt q̄ motus neq̄z i genere neq̄z i spē sūptus ē i aliquo p̄dicamento: sz est via ad rē p̄dicamenti ꝛ qō dam p̄ncipiū ad ipaz: ꝛ cū b⁹ dicūt q̄ motus i genere est nomē ābigue p̄dicatū de spālibus motib⁹ pp cās quas supra diximus. Et hec ē secta i q̄ fuerūt qdā ꝓbati viri valde i secta ꝓpatheticoꝝ. Et auicēna magis ꝓsentire vr̄ i hac snia: ꝛ cū Arꝛ. dicit motū esse i diuersis p̄dicamētis: itelligūt b⁹ illi fm q̄ via ad p̄dicamentū dr̄ eē de p̄dicamēto: sic ēt alia p̄ncipia genez dicunt eē de generibus illis quoꝝ sunt p̄ncipia: sicut pūctus ꝛ vnitas sunt de genere q̄titatis: ꝛ sic forma ꝛ mā sunt de genere sbe: pp b⁹ soluz q̄ illa sunt p̄ncipia essentialr saluata i illis generibus. Motus aūt nō saluat essentialr i re generis qr̄ ē p̄ncipiū sicut via: ꝛ nō sicut ens ꝓmanēs. Et cō firmāt dictū illud p silez modū loquēdi: qr̄ alr Arꝛ. nō dicit generationē eē nāz: nisi qr̄ via ē i nā: simili modo: ergo motus dicitur esse in genere qr̄ ē via i genus. ¶ Scōa aūt secta dicentiū motū differr̄ p

essentiam a re in quā est motus: est eorū qui dicūt motū esse p̄dicamentū p se: quoꝝ sn̄ia est q̄ motus vniuoce p̄dicat̄ de spēbus motus. vñ t cōtinet sub se alterationē t augmentū et aliationē sicut spēs ꝑ prias. Et hoꝝ sn̄ia est debilis: t superius ip̄robata satis. ¶ Sunt g̃ in vniuerso q̄nq̄ opiniones de motu que sunt̄ liter alias magis famose: t q̄ res est difficilis hoꝝ oīum ponamus rōnes t ꝓtradictiones: t postea eligā q̄d mihi magis ver̄ videt̄ esse.

¶ Pro his g̃ qui motū in p̄dicamento actionis dicunt esse: videtur q̄ mot⁹ nihil aliud ē nisi q̄d ab agente fluit ī patiens: siue a mouēte in mouēs: sed nihil ab agente fluit ī patiens nisi actio agentis: g̃ motus nihil aliud esse videt̄ nisi actio agentis.

¶ Amplius motus ē actus cōis agentis t patiēt̄ siue mouētis t moti. Cōstat aūt q̄ cōe vtriusq̄ nihil est nisi q̄d fluit ab vno ī alterꝝ: g̃ cōis vtriusq̄ actus est fluens a mouente ī motū: hoc aūt est actio mouentis: g̃ motus ē actio agētis. ¶ Adhuc ad idem ē q̄d in scd̄o de aīa hētur ab Arꝝ. q̄ act⁹ actuoꝝ sunt ī patiente t dispositō: sz nihil ē q̄d sit in patiente t dispositō ab agente nisi motus: g̃ motus est actio agentis: t sic est in p̄dicamento actionis.

¶ Adhuc aūt tria sunt actio: motus: t passio: hec igit̄ aut differūt fm essentiā: aut ꝟueniūt in eadem. Si differūt in essentia t sunt diuersa: tūc sunt ab inuicez sepabilia: t hoc nō est ver̄: g̃ in essentia cōueniunt. Et sic videt̄ q̄ motus nō differt actiōe nisi p accñs t per rōem. s. q̄ fm q̄ ē exitus mobilis ē motus: t sz q̄ idez exit t fluit ab agente sic ē actio: passio aūt est affectio q̄ afficit̄ patiēs: g̃ motus nō exit essentialr p̄dicamentū actionis vt videt̄. Hec igit̄ t quedā alie rōes sunt eoꝝ q̄ dicunt motū esse in p̄dicamento actionis. ¶ His aūt obijcit̄ q̄ motus ē ī mobili sicut ī sbō: t nō ī mouente. Actio autem est ī agente sicut ī sbō: g̃ mot⁹ diuersus ē ab actiōe nō g̃ oꝝ q̄ sit ī p̄dicamento actiōis: sz potius ī p̄dicamento passionis vt videt̄. ¶ Qd̄ aūt motus sit ī mobili t nō ī mouente ꝓbat̄ ꝑ hoc: quia ī quo cūq̄ ē motus vt ī sbō: illud mouet̄: g̃ si motus esset ī mouente sicut in sbō: oporteret q̄ ōe mouens moueret̄: hoc aūt falsuz est: oē aūt patiēs mouet̄: et passio vr̄ esse motus eius. ¶ Adhuc aūt motus ē id qd̄ ꝓtinue aliq̄d abicit: t aliq̄d iducit ꝓtinue ī sbm̄z hec aūt ē passio que abijcit a sbō t iducit in sbm̄ sicut ostendimus ꝓius: g̃ videt̄ motus esse passio et esse ī genere passionis. ¶ Hoc aūt etiā videt̄ ex hoc q̄ res nō mouet̄ nisi q̄diu afficit̄ aliq̄ spē agētis. Affici aūt spē agentis pati ē: g̃ moueri pati est g̃ t motus quidaz est ī genere passionis. Hec igit̄ t silēs sunt rōes coꝝ q̄ dicunt motū esse ī gener̄ passionis. ¶ His aūt opponit̄ t sunt rōes ꝓ tertia pte vel opinione facientes: sicut forma ꝑmixta potentie: t forma pura: non differnut p essentiā: sz per ē. motus autem est fluens forma ꝑmixta potentia ergo nō differt ab eadez forma pure accepta: sz forma q̄ mixta est potentie in motu est eadē cum ea q̄ pura ē ī termino motus: g̃ nō differunt iste p essentiā: g̃ essentialr sunt in vno p̄dicamento: sz forma q̄ est t̄min⁹ motus nec ē in actiōe nec in passione: sz est ī diuersis p̄dicamentis. ¶ Adhuc aūt cuz fluit ens alicuius p̄dicamenti: aut termiatur ad t̄minuz sibi extrinsecuz: t essentialiter nullo mō in ipso cōtentuz. aut t̄minat̄ t̄mino in ipo essentialr ꝓtento sz ꝑ esse differat ab ipo. Si qdem t̄minat̄ t̄mino sibi nō essentiali: t q̄ nō ꝓtinet̄ in ipo: g̃ terminat̄ ad ipm̄ tanq̄ ad extraneuz: sz q̄libet extraneū equaliter est t̄minus extranei: g̃ qlibet motus pōt t̄miari ad quēcunq̄ t̄minuz: qd̄ est absurdū: q̄ qlibet motus hz ꝓpriū t̄mium: g̃ relingtur q̄ t̄min⁹ motus ītrinsecus sit ꝑ essentiā motui: g̃ est idem cū ente fluēte ad ipm̄ ꝑ essentiā sz nō ꝑ esse. ¶ Adhuc aūt si nos imaginemur puncti fluxū facere lineam t t̄minari fluxū puncti ī aliquo puncto vbi t̄miat̄ fluxus eius: cōstat q̄ t̄minus linee ī quo stat fluxꝰ pūcti ītrinsecus ē t essentialis linee: t nō possem⁹ dicere q̄ punctus t̄minans fluxū esset alterius essentie q̄z punctus fluens: sed esse ē aliud fluentis t stātis ꝑ modū t̄mini. ¶ Est aūt ꝑ oīa simile in quali fluente t t̄mināte fluxū illiū: et in q̄to fluente t t̄mināte fluxum q̄ti: t sic de alijs: g̃ eiusdē est motus t t̄minus motus: t sic pz q̄ motus est ī eod̄ p̄dicamento ī quo est termin⁹ motus. vñ etiā dixit alfarabius: q̄ motus acgrit formaz post formas: sicut est additio linee ad lineā: t sicut est additio intensi ad id qd̄ minus est itensum: t hoc volebat dicere aueroys qñ dixit motū nihil aliud esse nisi generatiōz vni⁹ ptis post aliā illi⁹ ꝑfectiōis ad quā tēdit mot⁹

Com. xl. ¶ Amplius nomen t diffinitio rebus nō adaptatur nisi ꝑ essētiale rebus: sed nomē t diffinitio motus aptat̄ motibus spālibus ꝑ t̄minos eoꝝ: g̃ t̄mini eoꝝ eiusdem essentie sunt cū ipis motibus nāliter acceptis: ergo fm q̄ t̄minus motus est ī p̄dicamento ita t motus. ¶ Adhuc aūt forma q̄ est act⁹ māe: t forma q̄ potentia est ī materia: sunt essentialr forma vna: sed ead̄ forma q̄ est in potentia t ī actu est fluens qñ simul est ī actu t ī potentia: ergo ipa essentialr est eadē cū forma ī potentia exist̄ēte ī actu. forma aūt fluens est motus: ergo motus realiter sumptus est eiusdem essentie et eiusdem predicamenti cum forma que est actus etiam mobilis: t sic in quot predicamētis fuerit forma q̄ est actus mobilis in tot predicamētis motus inuenit̄. ¶ Sed sz hec sentētia sit absq̄ dubio Arꝝ. t

alexandri ꝛ auer. ꝛ temistij ꝛ fere oīum peripatheticorum: tamen opponit contra ipsam probabiliter sic fm hanc opinionē: nigrescere est nigredinis intensio ꝛ fluxꝰ nigredinis: ꝛ idē in essentia cū nigredine: sed forma que intenditur aut est: aut non est. Si ē: gꝝ nō acgrit p motū: qđ falsuz ē: cuz nigredo acquirat per motū q est nigrescere. Si aūt nō est: sz qđ nō est nō intēdit: gꝝ nō intendit forma illa vt materia vr. ¶ Adhuc aūt albedo pmixta nigredini ꝛ albedo pura nō sunt eiusdez spēi nec eiusdē essentie: sz oīs forma fluens in motu pmixta est econtrario: gꝝ nulla taliū formaꝝ est eiusdē spēi ꝛ eiusdē essentie cuz forma pura ꝛ deputata a cōtrario: sz in termino motus ē forma pura: gꝝ forma fluēs i motum ꝛ forma que ē terminus motus nō sunt eiusdem spēi ꝛ eiusdem essentie. Et pp has duas rōes dicit auicēna q abhorret hanc opinionez. ¶ Adhuc aūt ꝛ sic pōt obijci ꝓtra eandē: p motū aliquid recipitur cōtinue de forma ad quā est motus: sz receptum p motū nō est motus: gꝝ forma ad quaz est motus: ꝛ forma que fm partē recipit anteqz̄ res sit in termino motus non sunt aliquid de motu: ꝛ sic motus nō est eiusdez predicamenti cū forma illa. ¶ Adhuc aūt si motus nō differret a pfectiōe ad quam vadit nisi fm magis ꝛ minus: tūc nō differret a forma ad quā vadit nisi sicut differt impfectū a perfecto. Sz cū iperfectū venit ad perfectum tūc maxie ē ꝛ manet: gꝝ cuz motus venit ad formaz ad quam ē: tūc maxie esset ꝛ maneret: qđ falsuz est: qz cū motus venit ad terminū ad quē est: tunc nō ē: sz desinit esse. ¶ Adhuc forma mouens ꝛ agēs genere differt a suo mouere: qz mouere est in predicamento actionis: ꝛ forma agēs ꝛ mouens forte in p̄dicamento q̄litatis vel substātie: vel alterius predicamenti: gꝝ a sili ꝛ per eandē rōem forma recepta ꝛ acta differt a suo mouere: gꝝ moueri ē in vno p̄dicamento: ꝛ forma recepta p motū in alio: sz motus est cuius ē moueri: gꝝ motus cū forma recepta p motū nō est in eodez predicamēto. ¶ Adhuc autez illi fmle qua dicūt motū acceptū: sicut viā esse i predicamento passionis: videt esse ꝑium q motus ē sicut via iter duos terminos surſuz ꝛ deorſuz: sz spaciū nō ē magis surſuz q̄z deorſuz: gꝝ motꝰ nō magis est actio q̄z passio: sed ē vtrūq̄z: ꝛ sic cadit i duobꝰ predicamentis que sunt actio ꝛ passio. ¶ Rōes aūt iste oēs p̄ter q̄z vltia ꝓ quarta sunt iducte opinione: cōtra quā videt esse q id qđ ē principiū alicuius generis ē ante oīa q̄ sunt generis eiusdem: ꝛ nō cātum ab aliquo illo. Motus autē q est alteratio cātur ab aliquo qđ est i genere qualitatis: gꝝ nō est alicuius p̄ncipiuz qđ sit i genere qualitatis.

¶ Ad hec aūt oīa notandū est q aliud est loqui de motu fm suū esse qđ bz i mobili: ꝛ aliud est loq de ipso fm q ē cāns ꝛ efficiens aliqd i mobili qđ mouet. Sz si nos loquamur de motu fm esse qđ bz i mobili: nos loquemur vere de essentia motus. Cū aūt hoc mō sit iperfecta pfectio eius qđ mouetur: oz necessario q inq̄tuz ē pfectio formalis cōueniat cū eo qđ ē pfectio pura ꝛ pfecta. Et iō dixerūt quidā illustres viri de secta peripatheticoꝝ q motꝰ nō differt essentialr a forma ad quā est motus. In q̄tuz aūt est iperfecta pfectio sic differt a forma ad quam ē motus p esse iperfectionis ꝛ pmixtōnis cū priuatione illius forme ad quā tendit motus: ꝛ hꝰ mō inegabilr ſnia Auer. ē esse motuz in tot predicamentis: in quot est forma q̄ p motuz acquiri pōt: ꝛ hec ē opinio quā credo esse verā. Si aūt attendat in ꝓpatione ad mouentem a quo cātur motus: sic motus est actiōis agentis effectus: ꝛ nō actio eius: qz actio ē i agente: ꝛ motus i mobili: sicut dixit obiectio superius inducta. ꝛ tūc motus firmat i actione: sicut effectus in cā: ꝛ actio firmat i motu sicut cā i effectu: ꝛ nō puto hoc esse verū: q mouere mouentis sit motus mobilis essentialr: nisi itelligat q hoc mouere qđ ē a mouente i mobili sicut a suscipiente mouere mouētis: sz nō suscipit ipm per modū eius qđ est mouere: sz per modū eius qđ ē moueri. Sz ad hoc nos redibimus i sequētibus ꝛ subtilius d̄ hoc cōsiderabimus. ¶ Si aūt ꝓsideret motus sz q est affectio mobilis q̄ affectio cātur a motu: hoc ē a forma fluēte de esse in esse eo q mouet: sic motꝰ ē in p̄dicamento passionis fm rei veritatē. ꝛ iō licet multe sint ſnie de motu i quo p̄dicamento sit: tamē iste due sunt celebriores. s. q sit i pluribꝰ fm nūerū eoꝝ i q̄bus est terminus motus: ꝛ q sit in predicamento passionis: qz esse motus absq̄ dubio i mobili est: aut vt forma fluēs: aut vt affectio mobilis sicut diximus. ¶ Rōnibus aūt iductis oz nos respondere i q̄busdā: qz quarūdaz solo pz ex predictis ꝛ ex dicendis erunt manifeste. Ea igit q̄ ad hoc iducta sunt q motus sit in actione soluūtur p hꝰ q actio duplr dicit. s. mäliter ꝛ formalr: hoc est id qđ ē actio fm q est accīs agentis: ꝛ ꝓpatō agentis ad patiens. ꝛ prio quidē mō motus ē actio agentis: qz ē id qđ ē ab agente siue mouente. Secūdo aūt mō motus nō est actio sz est effectus actionis: ꝛ p hoc pz solutio triū primoꝝ. ¶ Sz ad hoc qđ inducit q mouere ꝛ moueri: ꝛ agere ꝛ pati sunt idē: ifra respondebimus: hic tñ dicimus q in oībus his sūt duo. s. ꝓpatio q̄ ꝓpatur agēs ad patiēs: ꝛ ecōuerso ꝛ q̄ ꝓpat mouēs ad motū: ꝛ ecōuerso: ꝛ hec ꝓpationes sunt aliquo mō eedem differentes penes compata. Res autem penes quas comparationes ille sunt ꝛ relationes sunt in his que cōparantur: ꝛ ille

ppie sunt actio ⁊ passio ⁊ mouere ⁊ moueri: et nō sunt eedē sed bñt quēdā modū oppōnis: ⁊ iō nec motus idē ē actiōi. ¶ Ea aūt q̄ inducunt ad h° q̄ motus sit in p̄dicamento passionis multi cōcedut ⁊ sed tñ p̄t dici ad ea q̄ motus aliud est q̄ affectio mobilis facta i motu ⁊ p motu: ⁊ affectio qdem in passione: motus aūt nō. ⁊ nō sequit si motus ⁊ passio sunt in eodē sbō q̄ sunt i eodem p̄dicamento: sic enim omnia essent in vno predicamento cuius oia alia sint in sbō ⁊ sbā. ¶ Quod autē motus abicit a sbō ⁊ passio nō valet: q⁹ arguit in scōa figura ex affirmatiuis: posset tñ rñderi ꝓpositionibus illis q̄ i vitate alr abicit a sbā passio: ⁊ alr motus. Motus eius nihil abicit sbe sed abicit priuationi eo mō q° mot° ē ptinus exitus forme de pmixtione priuationis: sed passio afficit sbām passi ⁊ iō abicit aliqd de ipa: ⁊ tunc dissolutionē substātie patientis inducit si intendat ⁊ magis fiat. ¶ Qđ aūt dicit q̄ in omni motu aliq̄ spēs mouentis ⁊ agētis afficit mobile. Dicendū q̄ verū est: ⁊ iō in motu ē passio non tñ motus ē passio vt dictū est. ¶ Tertiā aūt opinionem de motu iter oēs nos reputamus veriorem. Ea aūt q̄ auicēna obijcit i cōtrariū soluenda sunt p hoc q̄ nigrescere est nigredo fluens: q⁹ nihil prohibet id qđ significat in motu ⁊ id qđ significat in quiete esse eiusdem essentie dūmodo in esse diuersificent: sicut amare ⁊ amor ⁊ sicut i multis alijs. Et nō bñt dām specificā qua differāt ab inuicē nisi illa dña accipiatur esse differens: q⁹ penes talē dām vbaliter significant vnū ⁊ cū motu ⁊ tempore. Alterum noialr ⁊ sine motu: ⁊ sic p̄z q̄ nigrescere ⁊ nigredo sunt aliquo mō idem ⁊ aliquo mō diuersa. ¶ Ad hoc aūt qđ obijcit vlter° q̄ cū nigredo itēdit: aut intēdit nigredo q̄ est: aut q̄ nō ē. Dico q̄ itendit nigredo que quodāmodo ē et quodāmodo nō est: sicut est i omni itensiōe. Est enim nigredo ens p se ⁊ nō ens per accns: nigredo dico que ē fluens: per se enim est q⁹ p se forma fluens est: sed inq̄tū p̄uationi adhuc pmixta est: ⁊ sic nō est: ⁊ hoc mō dicit Arg. materiā que motui subijcitur p se esse ⁊ per accns nō esse inq̄tum priuationi pmixta est: sicut i primo libro diximus. Id autē qđ intendit q̄ diu est i motu intēsionis vnū quidē est i essentia: ⁊ ptinue diuersificat in esse: q⁹ nisi esset vnū i essentia nō reciperet ꝓpatōnem p magis ⁊ minus: ⁊ nisi cōtinue in esse diuersificaret nō differret a se p magis ⁊ minus: q⁹ ꝓpatio non est nisi vniuoci qđ viuit natura vna. et dña p magis ⁊ min° nō est nisi eius qđ fm esse accedit fm magis ⁊ minus ad naturā illaz veraciter cui nomen ē ipositū q̄ quidā vocāt accessum ad verā nois impositionē. ¶ Qđ autē dicit mixtum alterius spēi q̄ puz: ⁊ ꝓbatur ita esse i coloribus medijs ⁊ extremis. Dicendū q̄ hoc non ē simile. Omne enim qđ mouet prius ē in medio q̄ in extremo: sz mediū inter extrema duobus modis accipit: fm esse cōpletū: ⁊ fm potentiaz fluentē continue ad perfectū esse. Et prio quidē mō alteri° speciei ē mediū q̄ extremū: q⁹ nō est vtrūq̄ spēs ꝓpleta quaz vna est ꝓpositā: ⁊ altera simplex. Secūdo aūt mō mediū nō ē spēs neq̄ forma completa sz ē via ad formā ꝓpletam: ⁊ in illo vnica fluit forma a suo esse incōpleto ad suū esse cōpletū: ⁊ hoc nō vocatur absolute mediū: sed cū determinatione: vt dicatur mediū motus vel fluxus: ⁊ hoc mō medium specificat ⁊ diffinit. ¶ Qđ aūt hoc qđ diximus verum sit p̄z in simili: cōstat enim q̄ cōtinuū partes nō hz nisi potentia q̄ in actu efficiunt signa ⁊ diuidūt cōtinuū. Ponamus g° fluere punctū ⁊ fluat ad cubitū in longitudine: sed signet fluxus eius i dīdio cubiti: erit pūctus terminus linee q̄ est in dimidio cubiti: ⁊ erit actu terminus linee cōstitute p fluxum puncti. Si aūt ꝓducatur fluxus puncti in totū cubitum: erit pūctus actu terminus linee cōstitute per fluxū pūcti q̄ est in extremitate longitudinis cubitalis: ⁊ ille punctus qui est in semicubito nō erit in linea cōstituta nisi potentialr: ⁊ forma totius fluxus nō dicet terminari nisi puncto vltio. Per oēm aūt eundē modū vt dicit alfarabius ē in ōi vero motu Motus enim est de nūero cōtinuoz: ⁊ iō nō specificat in ipo ens fluens qđcūq̄ fuerit p id qđ ē i potentia: sed p id qđ est in actu: ⁊ hoc ē vltimū ad qđ terminat fluxus eius qđ est i potentia. Sed si nos signemus ⁊ diuidamus motū cū aliquo nūc tēpore motus vel tertie partis: tūc in illo nunc erit finis motus: ⁊ iō ille dat spēm motui: ⁊ tunc forma fluens accipit esse actuale in illo: q⁹ id mediū est ei sic extremū quo ad hoc q̄ est terminus motus actus: qđ tñ mediū nō erit nisi i potentia: si motus vltimus vsus verā extremitatez dicat ptinue ꝓduci: ⁊ h° modo forma sequēs addita cū precedenti efficit vnus motus specificatus i extremo: nō est enim in medio prioi qđ nō ē nisi potētia i ipso motu. ¶ Qđ autem dicunt q̄ forma ē accepta per motū: ⁊ acceptū per motū nō est motus: hoc nō est difficile. Acceptum enim p motū nō est motus sed terminus ⁊ finis motus. ¶ Et qđ dicit q̄ motus ē generatio continua partis post partē illius pfectionis ad quaz vadit motus tanq̄ termini eius. Dicendū q̄ pfectio illa ad quā est motus tanq̄ ad spēm ⁊ finē dupliter per hoc cōsiderat. s. fm esse ⁊ essentiā. Et fm essentiā quidē nō hz ptem ⁊ partē: sz ē forma simplex. Sz pars fm eē accepta nō est pars nisi sicut mot° est pars. Hec enim ē pars fluxus eius: ⁊ hic fluxus ptinuus in ptibus talibus ē motus non differēs a

ꝓplemēto ad qd̄ vadit nisi sic̄ magis ⁊ min⁹: qꝫ tūc nō differt nisi sicut minus pfectū a pfectiōi. Dicendū ē qꝫ magis ⁊ minus dicūt diuersitatē i eē forme fluētis: ⁊ bene ꝓcedo qꝫ differūt sicut ꝓplementū in eē: ⁊ sicut incōpletū i eē. ¶ Qd̄ aūt dicūt ipfectus maxīe cū ꝓiungit pfectio. dd̄ qꝫ b⁹ nō ē generalr verus de ōi ipfecto: ſz ē ipfectū qd̄ ē ſbūm ipfectiōis ⁊ pfectionis: ⁊ de illo ē vm qd̄ dicūt. Est aūt ipfectū i esse pp b⁹ qꝫ fluit ⁊ extēdit ex̄ potentiā ⁊ ipfectionē donec depurēt ⁊ sit pfectū: ⁊ b⁹ nō ē qñ ꝓpletū ē qz nō hz ꝑmanentiā i ptibus ſz successionez: ⁊ tale gdez ē mot⁹ ⁊ silr tps: ⁊ iō peccatū ē i argumēto fz sophisma equocationis. ¶ Ad b⁹ aūt qd̄ dicūt qꝫ forma mouens ⁊ dās differt generr a mouere: ⁊ silr volūt arguere qꝫ forma recepta differt a moueri. dico ego qꝫ b⁹ ē nēcm: qz mouere ē agere: ⁊ moueri ē pati qd̄dā si in genere sumat nomen actiōis: ⁊ neutrū illoz est forma dās vel recepta: qz forma recepta b⁹ mō quo recipit dupliciter recipit. ſ. fm esse ifluxū ⁊ fm affectionē quā facit i ſbō. Et ꝑmo quidē mō ē motus. Scdo mō ē effectiua passionis: cū tñ ipsa sit forte in genere q̄litatis ⁊ q̄ſtitatis vel vbi: vel i aliq⁹ genere fm diuersitatē ꝑdicamētoz. Cō. iiij ¶ Qd̄ aūt dicūt qꝫ fm qꝫ ē via ē passio. dd̄ qꝫ hoc dixit auer. ⁊ forte melius fuisset si dixisset affectionez mobilis esse passionē. Si tñ nos velimus verificare dictū eius dicem⁹ qꝫ via pōt accipi in se i rōe ſpacij vl ex pte viātis p ipaz: ⁊ via gdez simlr est motui vt ē i se ⁊ nō passioni: ſz via ex pte viātis i ipa ē passio viātis qꝫ p viā q̄ſi trahit ab agente qd̄ cōpellit ipm sic viare ⁊ moueri. ¶ Opinionē vo q̄ dicit nō i genere eē motū ſz viā eē ad ea q̄ sunt generis iproba re volo: qz scio qꝫ genera ꝑdicamentoz ꝓtinent entia. Motus aūt pp sui ipfectionē nō est ens ꝓpe loquēdo: ſz ē entis: ⁊ iō nō ꝓpe cadit in genere nisi b⁹ mō quo ea q̄ sunt rez q̄ sunt i generib⁹ reducūtur ad genera: ⁊ qd̄ dr̄ qꝫ cātur a re generis. dd̄ qꝫ b⁹ ē vez: tñ nihilomin⁹ ē ēt cā rez q̄ sūt i genere. Et b⁹ mō quodāmō ē ꝓncipiū vel actus aliquoz ꝓncipioz: ⁊ iō est actus mouētis cāe ⁊ actus mobilis qd̄ reducit ad māz. Hec igit sufficiāt de determiatiōe diuersaz opinionū i diuersis generib⁹ motū ponētiū. Nos aūt i. v⁹. huius scie libro iuestigabimus vtrū mot⁹ sit i oībus ꝑdicamētis an nō. ⁊ vtrū ē in ſbā mot⁹: ⁊ q̄lr ponit eē i q̄ttuor generibus. hec eiz sciri nō pñt nisi ꝓsiderēt spēs motus. Et nos nō intēdimus hic nisi de motu i cōi ponēdo diffōm ei⁹. ¶ Cap. iiij. de diffinitiōe motus data magis fm formā: ⁊ de ꝓbatiōe p iductionē eius qꝫ dicit motus esse actus eius qd̄ ē i potentia. Tex. ⁊ cō. vi

Edeamus g⁹ ad iuestigandā motus diffōz exquo cim bitum ē qꝫ aliqd est potentia: ⁊ aliqd actu: ⁊ aliqd ſbā: ⁊ aliqd q̄ſtitas: ⁊ aliqd q̄litas: ⁊ vbi: ⁊ sic de alijs: ⁊ i vnoquoq; istoz ē aliqd vt forma: ⁊ aliqd vt ꝑuatio i ꝓriū: tūc sequit ex illo qꝫ si determinat ⁊ diuit potētia ⁊ act⁹ fm vnūqd̄q; genus ꝑdicamēti in quo ē motus: qd̄ motus ē entelichia siue pfcō eius qꝫ est i potētia fm qꝫ ē i pña ⁊ fm qꝫ ē i potentia nō ē i sui pfcōe siue endelichia: ⁊ ꝑma ipius pfcō ē via ad pfectionē qñ hz pfcōm mixtā ꝑuationi ⁊ p illā ꝓtinue vadit ad endelichiā purā. Dico aūt qꝫ ē existentis i potentia: qm̄ mot⁹ nō est pfcō mouentis qd̄ ē i actu ſz potius ꝓñs ipz qz ē ab ipo. Et dico qꝫ ē existentis i potentia fz qꝫ ē i potētia: qz nihil ꝓhibz aliq⁹ mō ee i actu sicut actu hō: ⁊ potētia albus mobil ad albedinē: ſz fm qꝫ ē actu nō est motus pfcō eius. ꝓterea qz fm qꝫ est in actu nō ē mobile: cū oīs motus sit pp idigentiam eius qd̄ habeī. Est g⁹ motus ⁊ pfcō eius ꝑma fm qꝫ est mobile: fm aūt qꝫ est mobile ē i potētia: g⁹ motus ē pfcō eius qd̄ ē i potentia fm qꝫ est i potentia. ¶ Adhuc aūt ꝓsiderare oz qꝫ fm qꝫ est i potentia nō hz pfcōm nisi motū: qz foꝛa est pfcō rei existētis i actu: ⁊ cū hz formā nō est i potentia ad illā ſz i actu. Sz cū est i motu tūc est i potentia adhuc ad formaz: ⁊ iō ꝓplementū eius qd̄ est i potentia fm qꝫ ē in potentia est motus. ꝓplementū aūt eius qd̄ fuit fm qꝫ est i potentia ſz i actu ē foꝛa. Cū aūt mot⁹ sit pfcō mixta potentie ponit tñ i genus pfcōnis ⁊ nō potentie: qz sicut dictū ē motus est fluxus pfcōnis ⁊ nō potentie: qz potentia fm qꝫ est ꝓuatiōi admixta abicit: ſz foꝛa fluit ad esse puꝛ: ⁊ iō motus est pfectio cui accidit imixtū ee ꝓuationi ⁊ potentie: pp qd̄ mot⁹ aliqñ est pfcō pura qñ nō ē fluxus de nō esse i esse: siue de potentia ad actū: sicut est motus intelligentie: ⁊ iō moueri fm ꝓtemplationez est actus ⁊ pfcō pura. Et ꝓbat ita diffinitio iducēdo i oībus qz alterabile ſz qꝫ ē alterabile pfcō eius est alteratō ⁊ nō q̄litas alterās. q̄litas eim alterās est pfcō eius fm qꝫ est alteratū. Simlr augmentabilis fm qꝫ est augmentabile pfectio ē augmentatio: ⁊ diminubile fm qꝫ diminubile pfcō est diminutio. hec eim non hñt nomen cōe sicut motus i q̄litate dr̄ alteratio: ⁊ hui⁹ cām assignabim⁹ in. vi. huius scie libro. Hoc ēt mō generabilis fm qꝫ ē generabile perfcō ē generatio. ⁊ coꝛruptibilis fm qꝫ est coꝛruptibile perfcō est coꝛruptio. ſz nō facimus hic dram iter motuz ⁊ mutationē: qz b⁹ i gnto facere ꝺbemus vbi igrem⁹ vtrū i ſbā sit motus ⁊ q̄lr est i ipa. Eod aūt mō loco mutabil fm qꝫ ē mutabile i loco pfcō est mutatio loci ⁊ nō loc⁹ vl vbi. Cū aūt ista diffō motus data sit penes ꝓditiōez mobil qd̄ ē ſbūz. vl mā i q̄ est mot⁹ facile est videre qꝫ ꝓuenit ista diffō motui nouo qui qñqz icipit qñqz finit ⁊ etno motui q fm nāz nūqz

icipiet nec dficiet cũ eiꝫ sit iter ꝓria: tũc motus est p fectio potẽtie ad formã nouam euntis ⁊ exeuntis. Cũ aũt ẽ circulatõ: itẽ ẽ potẽtie ad situ cũtis ⁊ ille ẽ motꝰ qui fm nãm nõ habet ꝓncipiũ vel finẽ illius enim est loci mutatio ⁊ ipsuꝫ est mobile circulariter ⁊ circulatio est perfectio eius ⁊ motus. Similiter cũ motus sit perfecto eius qõ est in potẽtia fm quod est in potẽtia. oportet motũ esse continuum. Dotum autẽ discontinuari est idẽ q interrumpi. Non aũt interrumpitur quãdiu est perfectio existentis i potentia. fm q est in potẽtia qz sp est ī moueri quã diu est buiꝰ perfectio: sꝫ qñ id qõ est ī potẽtia icipit nõ eẽ in potẽtia tũc ẽ in actu ad quẽ finit motꝰ ⁊ ibi ges intercidit ⁊ iterrumpit motus. Quãdo aũt est perfectio in potentia existentis sꝫ q est in potentia ad boiez tũc fluit ꝓtinue ad pfectiõez ⁊ buiꝰ imagi natiõez supius posumꝰ per exemplũ i ẽmis i fluxu puncti vsq; ad pũctuꝫ qui actu fit ẽminus linee. hec autẽ continuitas in motibus plus ⁊ minꝰ apparet. licet enim i motu alteratiõis ⁊ augmenti et diminu tionis contraria sint quodãmodo: ⁊ illa videantur si expellentia mutuo et ita facere discontinuationẽ: tñ qz contraria illa ꝓout in fluxu sunt non sũt vbi potentia ⁊ non actu simpliciter continuari possunt in fluxu qui est motus alterationis vel augmẽti vel diminutionis: sed tñ continuitas non ita apparet in eis sicut i motu locali. ⁊ hoc ꝓbat ex hoc q vni us augmentabilis fm nãm est vna augmentatio q̃ deducit ad perfectionem quãtitatis: sicut deducit ad pfecõm q̃titatis hõ puus q est infans: ⁊ si aug mentat vsq; ad. xxv. ãnos p. vij. pedes: non possu mus dicere q ꝓtinue augmentet: qz cũ augmentuꝫ sit sensibile nõ possumus distinguere vel distincti ue cuilibet tempori sensibili aliquã ptem sensibilez magnitudinis adijcere. Sic eim sciremus q̃tũ au gmentũ in die: ⁊ q̃tum i hora: ⁊ q̃tũ i parte tẽpo ris hore ⁊ sic de alijs. Et simlr cũ alteratiõe deduc at ꝓlo hũida ad siccã: ⁊ calida ad frigidã nõ pos sumus distribuere partes alteratõnis sensibiles ad sensibiles tpis i quo fit alteratio. Et iõ ẽt non oꝫ q augmentũ nãlr vna augmentatiõe ꝓtinua ad statũ augmenti deducat: sꝫ aliqñ auget: aliqñ nõ: ⁊ mult augmentis deducit ad augmentuꝫ: ⁊ simlr multis alterationibꝰ i ꝓlone alterat. Sꝫ i motu locali ma gis apparet ꝓtinuitas iter ceteros: ꝓpter q in. vi. ⁊ i. vij. ifra oñdet. q si aliqõ mouet i toto tempore p totũ spaciuꝫ aliqõ q fm quãlibet partẽ tpis sensi bilem ẽ accipere fm q̃dam ptem spacij esse motũ.

Tex. ⁊ cõ. vij. ¶ Adhuc aũt ꝓbat hec esse dif finitio motus ex iductiõe mobiliuꝫ tã artificialr q̃ nãlr. Cm eim ve diximus q qñ edificabile inq̃tũ edificabile ⁊ nõ inq̃tum est edificatũ: est in perfcõe edificabilis fm actũ tũc fit ⁊ edificat i actu: ⁊ hec p fectio eius est edificatio. Simlr doctrinatõ q̃ doce tur docibil fm q ẽ docibilis: ẽ pfectio eius: ⁊ simi liter medicatio hoc mõ pfcõ est medicabilis q per medicationẽ passiuã reducit ad sanitatẽ. Et simlr volutatio q̃ voluũtur mimi volubilis ẽ pfectio eoꝝ fm q sunt volubiles: ⁊ hoc mõ saltus siue saltatio tripudiantiũ in chorcis ẽ pfectio eaꝝ saltabiliuꝫ si ue potentiũ tripudiare et chorizare fm q in poten tia sunt ad huiusmõi ludũ: ⁊ hoc mõ adolescentia que ẽ fluxus ꝓlonis adolescentis ab hũido in ca lidũ siccũ pfectio ẽ taliter alterabilis fm ꝓlonem ⁊ senectus que fluxus est a calido sicco in frigiduꝫ siccũ: ⁊ a frigido sicco in frigidum humidũ est per fectio alterabilis fm istũ modum.

¶ Cap. v. de ꝓbatiõe eius q dr motus eẽ actus etꝰ qõ ẽ i potẽtia sꝫ q ẽ i potẽtia Tex. ⁊ cõ. viij

Phicis vo quedã sunt potẽtia ⁊ quedaꝫ actu: ⁊ bꝰ dupliciqz aliqñ sũt potentia ⁊ actu respectu eiusdẽ forme siue pfectiõnis. aliqñ respectu diuersoꝝ: sꝫ qñ sunt respectu diuersoꝝ for matoꝝ potẽtia ⁊ actu tũc simlr tpe sũt põa ⁊ actu siẽ aq̃ q̃ ẽ calida põa: frigida aũt endelichia: ⁊ bꝰ du pliciter ꝓuenit: qz forma quã bꝫ i põa aliqñ bꝫ nãlr eo q põa eius ẽ nãlis: sicut aer q põa nãli est cali dus ẽt qñ ẽ frigidus: aliqñ aũt bꝫ eã p accñs ꝓter põas nãles sicut aq̃ q̃ põa liter calida ẽ: qz calefactibi lis ẽ alio quodã agẽte in ipaꝫ. Cñ aũt aliqd respe ctu eiusdẽ forme ẽ põa ⁊ actu: tũc dꝫ illud nõ eẽ si mul: sic aq̃ q̃ aliqñ calida ẽ põa ⁊ aliqñ actu: ⁊ qz sic ẽ i oibus phicis que ve sunt agẽtia oꝫ q multa sint agentia ⁊ patiẽtia simul adiuicez: qz fm q sunt ī actu alicuius forme agũt: ⁊ fm q sunt i potentia ad alteꝝ patiũtur. Est aũt õe agẽs phice i potẽtia bñs formã passiꝫ: ⁊ ecõuerso: gꝰ õe agẽs phice pat i tur: ⁊ õe mouẽs phice mouet. Huius aũt exẽplum ẽ i cibo q ẽ actu panis ⁊ põa cibus: ⁊ inq̃tuꝫ ẽ pa nis agit ⁊ imutat ẽt corpus: ⁊ inq̃tuꝫ ẽ põa cibus imutat a corpe Et hoc quidẽ veꝝ ẽ dꝰ õi agẽte phi sice q simul ẽ actu ⁊ põa respectu diuersaꝝ forma ruꝫ quaꝝ vna ẽ agẽtis ⁊ altera patiẽtis. ⁊ iõ vtrũq; est agẽs simul ⁊ patiẽs: ⁊ pp hoc putabãt quidam vt plato ⁊ sui similes q õe mouẽs ꝓponit ex moto re ⁊ mobili: ⁊ iõ õe mouẽs mouet. ⁊ hoc nõ ẽ veruꝫ sꝫ hoc tm ẽ veꝝ q simul ẽ actu ⁊ põa: ⁊ hoc ẽ q sꝫ eẽ sui ẽ phicuꝫ: sꝫ tñ ex alijs erit maifestũ de bꝰ qz nos i fine. viij. libri ꝺclarabimus q ẽ qꝺdam mo uens qõ fm suũ eẽ nõ ẽ phicuꝫ sꝫ referat ad phica ⁊ illõ mouet cũ sit imobile Tex. ⁊ cõ. ix. ¶ Cũ gꝰ sic sit i rebus phicis q sunt i põa ⁊ actu respectu diuersoꝝ: aut nõ simul respectu vnius ⁊ eiusdẽ: tũc motus ẽ pfectio eoꝝ q̃ nã sunt inq̃tuꝫ sunt i põa:

ꝛ nō inq̄tum sunt in actu. Et iō cū id qd̄ ē i potentia ſm id qd̄ ē in pōa fiat in actu p seipm operans aut alio opante ꝛ mouente: tunc motus erit pfectio eius. Dico aūt p seipm opans: qz q̄dā p accñs mouent seipa ꝛ educūt se de pōa ad actū: nō inq̄tum ipsa ſz inq̄tuz vt alia: sicut medicus q curat seipuz ille em efficit medicatus actu a seipso nō inq̄tuz a seipso: ſz inq̄tum p accñs est alter medicās: ꝛ alter infirmus: ſbo tñ idē: ꝛ medicatio ē actus eius. Alio aūt mouente id fit qd̄ ē i pōa i actu: sicut qñ frigidū calefacit p calidū ꝛ calefactio ē actus eius. Motus igit nō ē pfectio rez nāliuz inq̄tuz sunt actu: ſz iq̄tuz sunt pōa. Dico aūt inq̄tuz i pō: asic accipiatur exēpluz i ere: hoc em cū fit actu ē es: ꝛ ē pter hoc i potētia idolū vel statua qd̄ formāduz ē: ꝛ iō mobile ē ad formā statue ſm q ē i potētia ad illā. Motus igit q ē statuatio nō erit ve pfectio siue actus eius inq̄tuz est es actu: qz nihil mouet ad id qd̄ iaz est: ſz est actus eius ſm q ē es statuale. Si aūt dar retur q motus est pfectio eris inq̄tuz ē es actu: cuz forma eris sit pfectio eius ſm q ē es actu: ꝛ quoz ē effectus formalis vnius ipa sunt eadē formali: oz ꝛ q idē esset forma eris ꝛ motus: ſz esse dat a forma: ꝛ esse ēt tūc daret a motu: ꝛ sic idē esset esse alicuius rei i actu existentis ꝛ esse mobil alicuius: quoniam si motꝰ simplr idē esset q forma rerū actu existētiuz tūc ēt eēt eadē rō eris ꝛ rō motus ꝛ hoc totū sequit Si eris inq̄tuz ē es esset motus endelichia. i. actus ſz hoc ē ipossibile q ead̄ sit rō eris ꝛ mobil ad statuaz: qz sic motus sumeret i diffinitiōe eris inq̄tuz est es: gꝰ oz q motus sit actus rez nāliū inq̄tum sunt potētia ꝛ nō actu. Sequeret ēt ex hoc q idez esset potētia ꝛ actus: qz quoz pfectio est vna ipa sūt eadē. Cū igitur motus sit pfectio potētie si idē esset perfectio actus essent idē potētia ꝛ actus. Adhuc aūt si motus eēt actus eius q est actu: sicut cu pri inq̄tuz est actu cupriū: gꝰ quidditas ꝛ forma cupri essz eius q hz potentiā ad modū statue: ꝛ sic iteruz essent idē potētia ꝛ actus in rebus nālibus: sed hec nō sunt eadez vt dictū ē: gꝰ motus nō conuenit rebus inq̄tuz sunt actu: ſz inq̄tum sunt potentia.

Tex. ꝛ cō. x. Hoc aūt manifestū est in ꝓijs posse nāqz sanari et posse laborare siue infirmari ſz q potētia refert ad actū ē alterū ꝛ alteruz: ꝛ si radix etiā positiue ſm ſbūm sit vna. Si aūt dar q potētia cōparata ad sanari ꝛ infirmari eēt vna: tūc oporteret q sanari ꝛ infirmari essent idē: qz potentia relata ad actū diffinit p actū: ꝛ quoz diffinitones sunt eedē ipa sunt eadē: ſbūm aūt sanitatis ꝛ infirmitatis est idez ꝛ vnū sic dictū est: siue id sit humidū ꝓmixtum ex quattuor humoribus: siue sit vnus humor qui magis dñatur in corpore sicut sanguis: ſz ppt idēptitatē ſubiecti potētie nō sot eedē potētie ꝓrioꝝ: sicut patet in colore ꝛ visibili: que lz sint eadē ſbō nō tamen sunt ꝓpter hoc eiusdē potentie. Cū gꝰ aliquid est in actu ſm formā aliquā: ꝛ sic i potētia ad formā aliā q̄ cōtraria est illi: vel nō ē ꝓria q̄s uis sit ſbūm idē in actu ꝛ potentia existēs respectu diuersaꝝ formaꝝ: actus tñ ꝛ potentia i ipo nō sunt idez: gꝰ motus q est perfectio eius qd̄ est i potentia ſm q est i potētia nō est pfectio eius q ē in actu ſz q est i actu: ſz ſm q est i pontētia. Tex. ꝛ cō. xi Qd̄ gdez igitur dicta diffinitio sit motus dre ꝛ quā cōuenit moueri cū sit endelichia inq̄tū erit in potētia: ꝛ neq; ꝓius cōtingat ipm neq; posterius ostēſuz est ex dictis. vnūqd̄q; em nāliuz qd̄ est in potētia cōuenit aliq̄n esse in pfectiōe siue i ope ſm actū: aliq̄n aūt non: sicut pz in eo qd̄ ē edificabile: qz actus edificabilis inq̄tuz edificabile ē: edificatio est: aut em edificatio est actus edificabilis non duz adhuc edificati ꝛ pfecti ſm formā edificij: aut eius qd̄ ē edificatū iam ꝛ pfectū ſm formā edificij: ſz eius qd̄ ē edificatū iā ꝛ perfectū ſm formā edificij: nō amplius edificatio ē: ſz potius tūc cessat edificatō: sed edificat cū ē edificabile nō ꝓpletū adhuc ſm formā domus: igit necesse est edificationē pfectam esse edificati inq̄tuz ē edificabile. Est aūt edificatio motus qdaz: gꝰ motus ē pfectio mobilis in q̄tum ē in potētia: ꝛ iō eadez rō est ſimilr i oibus alijs motibus: gꝰ generalr cōcludit motum esse endelichiā eius qd̄ est in potētia ſm q est i potētia.

Cap. vi. de pbatiōe q diffinitio motus data sit bona p alioꝝ diffinitiōes q̄ non cōueniunt.

Quod aūt bene dictū sit motū esse sic diffiendū sicut dictū est: manifestū est ex diffinitionibus quas alij dixerūt esse motus diffinitiones: ꝛ ex hoc q nō est facile ipm alr diffire q̄ dictū est. Tex. ꝛ cō. xij. Non em pōt poni motus in aliquo genere q̄ perfectionis: siue endelichie: hoc aūt manifestū intendentibus in ea genera in que posuert motū alij qdaz phoꝝ. Ponunt em quidā motū alietatē vel alteritatem ſm suū genus. quidā autem ponunt ipm esse inequalitatem siue exitū ab equalitate. ꝛ quidā dicunt motuz esse nō ens siue indefinitū inter ens ꝛ nō ens: ꝛ illi quidez qui dixerūt motū esse alietatez ꝛ alteritatem: videbant q in motu ad formā ꝓtinua est quedam formaꝝ variatio. In motu aūt locali cōtinua est renocatio ꝛ variatio vbi: ꝛ ꝓpter istā rōem dicebant motū esse alietatē ꝛ alteritatē. Qui aūt dicebāt motū esse ieqlitatez siue exitū ab eqlitate: dixerunt hac rōe: qz res variata ꝓtinue nunq̄ remanet statui suo equali: ꝛ iō iequalitetē cōiter acceperūt ꝓ ſimilitudie ꝛ dissimilitudine ꝛ ineqlitate. Qui

aũt dicebant motũ nõ ens esse: aut indefinitũ inter ens ⁊ nõ ens rõcinati sunt ex hoc q̃ id qd̃ pmixtũ est ꝑuatiõi nõ est: motus ẽ pmixtus ꝑuationi: ⁊ qz est actus existentis i potẽtia ⁊ nõ existentis in actu iõ hz esse mixtũ cũ nõ esse: ⁊ iõ dixerũt ipsum esse in definitũ iter esse ⁊ nõ esse: ſz nihil hoz ẽ motus.

¶ Et hoc vna rõe ꝓbat tali. ſ. qz cuicũq; ineſt motus illud mouet: ſz nõ gbuſcũq; inſunt q̃ dicta ſũt mouent: g̃ nullũ iſtoz ẽ motus. Cõſtat enim q̃ non mouet aliqd ꝓp b̃ q̃ ipsum est aliud: vel alterũ: vel equale: vel non ens: g̃ nihil hoz est motus. Similiter idefinitũ inter ens ⁊ nõ ens lz ſit motus: nõ tamen ꝓp hoc ẽ motus qz est idefinitũ: qz tps b̃ modo est idefinitũ: ⁊ etiã ipm infinitũ hoc mõ ẽ indefinitũ: ⁊ tñ nullũ horum mouet neceſſe. vñ alteritas ⁊ ꝛequalitas: ⁊ nõ ens: ⁊ idefinitũ: ſunt motuſ: ſicut dictum ẽ. Tex. ⁊ cõ. xiij. ¶ Adhuc aũt motus ⁊ mutatio nõ est magis in hoc vel ex illis q̃ ꝛ oppoſita ex oppoſitis iſtoz. Nõ enim magis ẽ motus ex alio vel in aliud q̃ ex oppoſito eius qd̃ ẽ idẽ: ⁊ ſic de alijs: g̃ iſta nullo mõ intrãt in diffinitione mot̃ qz nec genera motus ſunt nec termini. Diffinit aũt motus in genere ſz genus ⁊ ſbm: ⁊ in ſpẽ diffinit ꝓ non ens. Conſtat igit̃ q̃ iſta accñtalia ſunt motui: ⁊ nõ eſſentialia ꝓ que cõſtituit̃ motus. ¶ Cauſa aũt quare antiqui poſuerũt motũ in hoc est hec: qz motus est qddam ideterminatuz i esse: eo q̃ nõ hz eẽ pmanens: neq; fundat̃ i esse: vel nõ i nõ esse: hui̇ auctores ſnie p̃cipue fuerũt pythagorici ⁊ almeon cromates. Illi enim dicebant eoz que ſunt duplicia ꝑncipia esse: ⁊ duas fecerunt coagulatiõeſ ſiue coordinationes ꝓncipioz quas ſitychias greci appellãt Eoz enim que ſm bituz dicuntur ſiue modũ habitus dixerũt esse decem ꝓncipia per modũ habitus dicta que ſunt finitũ: par: vnũ: dextrũ: maſculũ: ꝙeſcens: rectũ: lumen: bonũ: quadratũ. ¶ Dixerunt enim quieſcens ꝓ modũ habitus esse: eo q̃ optimuz est qd̃ ſine motu est perfectum: ⁊ cãs motus eẽ ex malicia ⁊ iperfectione. ¶ Priuatoz autez decem his oppoſita dixerunt esſe principia. ſ. ifinitum: impar: plurale: ſiniſtrũ: femininũ: motuz: curuuz: tenebras: malũ: ⁊ parte altera longius quadrangulz. Hanc autem opinionez pythagoricoꝝ ita recitat Ar̃. in primo methaphice: ⁊ cõmentator euſtatius ſuper primũ ethicoꝝ. Cõmen. xiij.

¶ Et ideo cauenduz est a dicto auerrois qui motum ponit ꝓ principio habituũ: ⁊ hoc nõ facit pythagoras: ⁊ iõ dictuz auerrois dicto Ar̃. hic non cõcordat: qz Ar̃. intendit dicere q̃ motus ẽ indeterminatũ: eo q̃ est principiũ priuatiue dictoꝝ. Et ideo dixerunt q̃ alterius ordiationis principia indeterminata ſunt: eo q̃ ſunt priuatiua: ⁊ iõ motuſ in esse determinatus: ⁊ qz est vnius illaꝝz ordinationum vnũ principioꝝz. Ordinatio aũt ſecunda que altera dicta est a dicta determinata est: eo q̃ est habitualis ⁊ permanentiuz in esse. Indeterminatã autem dixit pythagoras banc ordinationẽ in esse: qz neq; ſbãm ſignificat neq; aliqd̃ alioz predicamentoꝝz: ſed potius priuationẽ ab esse. ¶ Omnis aũt diffinitio est alicuius esse: ⁊ iõ ſic ſillogizauit pythagoras. Quecũq; ꝑuatiua ſunt nõ habẽt diffinitionẽ: ſed altera iſtaꝝz coordinationũ est priuatiua: ergo non habent diffinitionem. Et conſtat q̃ hec est falſa: q̃ quecũq; priuatiua ſunt nõ habẽt diffinitionem: habent enim diffinitionẽ ſed non cõpletã. Similiter falſuz est q̃ oĩa que ponuntur in illa coordinatione ſint priuatiua pure.

Tex. ⁊ cõ. xiij. ¶ Vident eim motũ esse indeterminatum: ⁊ cã est: qz non põt poni in pura potẽtia rerum ſicut in genere: ſic nec in actu puro ſicut i genere poni põt. Et hoc manifeſtũ est: qz id qd̃ est in potentia quãtũ non neceſſario mouet: per hoc q̃ ẽ potentia q̃tum: neq; q̃ actu est q̃tum neceſſe mouetur ſm q̃ est actu q̃tum. Et ſimilit̃ de potentia quali: ⁊ actu quali: ⁊ de potentia vbi: ⁊ actu vbi.

Tex. ⁊ cõ. xv. ¶ Et in veritate ſicut diximus: motus videt̃ inter oĩa magis esse in genere actus: ſiue endelichie: ſiue pfectionis: videt̃ tñ esse actus imperfectus: ⁊ iõ difficile est inuenire diffinitionẽ ipſius. Imperfectus autem actus est ipſe motus eo q̃ est actus imperfecti: hoc qd̃ est eius est in potentia ſm q̃ est in potentia. Qd̃ autem ſit in genere actus ⁊ nõ in alio genere: probatur per diuiſionẽ. aut eiz est in genere priuationis. aut in genere potentie aut in genere actus ſimplicis ⁊ puri aut in genere actuſ impfecti: qui iperfectus est eo q̃ est iperfecti ⁊ potẽtie ⁊ priuationi admixti. Conſtat aũt q̃ nullũ iſtoz videtur cõius preter vltimũ. Relinquitur ergo modus predictus. ſ. q̃ actus quidã ſit: ſed talis actus qualem p̃diximus. ſ. impfectus: ⁊ hoc quidẽ difficile est videre: ⁊ tamen ita esse cõuenit ꝓpter cauſas quas diximus.

¶ Cap. vij. de ſecunda diffinit one motus que est quaſi materialis magis q̃ prior.

Iſtq̃ aũt inueſtigauimus diffinitionem que magis est ſm formã ſm quam diximus q̃ motus ẽ perfectio exiſtentis i potentia ſm q̃ h̃ i tangemus ẽt diffinitionẽ que magis est ſm materiã: que licet minus demõſtret ſbũm motus: tñ notior est quo ad nos q̃ prima.

Tex. ⁊ cõ. xvi. ¶ Hanc inueſtigantes dicimuſ q̃ omne mouens phice mouet ſicut diximus: ⁊ huius cã est: qz ipm mouens phice i potentia ẽ mobile. mouens eim tale eiuſdẽ est mãe cuz mobili: ⁊ iõ

corpora superiora eo q̄ nō sunt eiusdē māe cū inferioribus nō mouet ab eis nec sunt ppie mouētia phice oio sz fm quēdam modū: cū eim nā in physicis p̄ncipiuz sit motus z quietis: omne phice mouens mouet ad quietē: z iō imobilitas sua qua cessat mouere ē quies in forma quā dat ei q̄ mouet. Quicunq; eim inest motus phice sicut actus mouētis huic quies accidit p imobilitatē hoc est cessationem a mouēdo: nihil.n. aliud ē ip̄m mouere nisi ad talem quietē agere. Non aūt agit ad talez quietem nisi p contactū. Cū g̊ se tangant quoz vltima sunt simul: z vltima sunt in p̄trarijs formis: necesse est q̄ agens repatiat a passo: sicut declarabit in libro p̄y geneos. motus autem non est actus eius inq̄tum est agens vel mouens: sed potius mouentis actus est forma qua agit: q2 per illā efficit p̄cipiū actiōis ergo motus erit actus mobilis inq̄tuz est mobile. Mobile enī q̄ō est in potētia est mobile: z q2 mot⁹ est actus existētis in pōa: vt diximus in p̄ori diffinitiōe: iō oz ēt q̄ō sit actus mobilis sicut dicit secūda. Tex. z cō. xvij. Motus aūt i moto nō accidit nisi tactu mouentis: z per rōnez tactus phici oz q̄ mouens simul sit vel moueat cū mouet: oz eiz semper q̄ in vltimo tangentiū se phice sit aliqua dispositio z species mouens: aut vt sba: aut qualitas: aut q̄ntitas: z illa spēs est p̄ncipiū motus z cā quietis cū oīs talis spēs moueat habens p̄riuz: z omne tale mouens cessabit a motu: sicut diximus in p̄ncipio secūdi huius scie. z exemplū mouentis fm speciem substātie ē hō qui actu facit hoiem ex sperma te z sanguine menstruo: i q̄bus est hō in potentia p generatiōez. Mouet g̊ mouens sed p accns mouetur z nō fm q̄ mouens: sed fm q̄ mobile est motus: est actus eius. Scias aūt q̄ q̄dam ponūt motum in genere processionis vel exitus vel fluxus: dicentes motū esse exitū de potētia ad actū: vel fluxū potentie ad actū: vel processionem: sed nullū istoz̄ generum cōuenit: q2 oia ista nomināt speciem quorundam motuuz: z iō nō cōuenienter dicuntur eē genera motus. Si tñ non fieret vis in hoc: z distinctio fieret de exitu potentie ad actuz: eo q̄ quedam exeunt subito z in instāti: quedā aūt nō subito z in tempore: z illa q̄dem que exeunt subito nō mouentur: sed illa que exeunt in tempore: tunc satis cōuenienter posset diffiniri motus: sicut dicit auicēna: q̄ motus est exitus de potētia ad actū in tempore cōtinuo non subito: nisi q̄ tempus q̄ō cadit in diffinitione motus potius terminus est cum motu. Et adhuc non est habitus tractatus de ipso. Motus eim de numero cōtinuoz est: et iō in cōtinuo tēpor̄ est motus vnus. Sed horuz declaratio pendet ex posterius inquirendis: z iō hec diffinitio hic posita non habet. De tēpore habebit in fine quarti. et de vnitate mot⁹ in v⁹. z de p̄tinuitate in sexto. z iō post sextum libz̄ diffinitio illa perfecte intelligetur.

¶ Cap. viij. in quo soluūtur dubitationes de motu et p̄cipue illa qua queritur in quo sit motus vt in subiecto. Tex. z cō. xviij.

Ubia aūt quedā de motu iā soluta sunt per dictas diffinitiones quoz̄um vnum ē vtrum in mouente vel in eo q̄ō mouetur sit motus sicut in sbō. Constat eim ex phicis cum motus sit actus mobilis q̄ in mobili est sicut i sbō q2 i quo ē motus sicut i sbō illud mouet. cōstat autem q̄ mobile mouet cum motus inest ei: nō autez mouens mouet fm q̄ est mouens: g̊ motus nō est in mouente sed in mobili: est tñ motus huiusmodi actus q̄ō est mobile: et ab hoc mouente. vñ aūt act⁹ motui siue inducentis motū nihil aliud est q̄ motus: q2 motus est actus quem mouens dat mobili q̄ō mouet. Cum aūt nō det nisi id q̄ō habz aliquo modo oportet actum istum qui motus est aliquo mō in esse in vtrisq;. s. in mouente z i moto. Mobile eim dicit z ē mobile in ipo posse moueri z recipere motū. Mouens aūt dicit z ē mouens in ipo facere z agere motū in mobili: g̊ similr z equalr est vnus vtriusq; act⁹ ipe motus: sz diuersimode: q2 ē agentis siue mouētis actiue: z sicut cāe que p motū cōparāt ad motū z patiens. Et ē mobil sicut subiecti q̄ō per motū receptū z in se fluentem ex mouēte cōparat ad mouens: et hec cōparatio equalr ē vna sicut oīs relatiua oppositio in eo q̄ p̄patio media inter p̄pata: sicut dicit vna p̄patio media duoz̄ ad vnū: z vnius ad duo. tñ si in extremis accipit cōparatio duoz̄ ad vnū ē p̄patio z p̄portio dupli: z cōparatio vnius ad duo ē p̄portio subdupli: z iō p̄portiones iste sunt due z cōpositе z exterius z i medio est p̄portio essentialr vna differēs p̄ terminos diffiniū̄t pp hoc ēt sua diffinitio nō ē vna. Eodem aūt mō se hz hoc in rōne sicut i spacijs. Spacium eim vnum est inter duos terminos oppositos que sunt sursum z deorsum. Spaciuz eim mediū sbō ē vnum sed tamen cōpatiōe eius q̄ō est sursuz ad deorsuz ē descensus. cōpatione vero eius q̄ō ad dorsuz sursuz ē ascēsus: z diffinitō ascensus z descēsus motus cū penes terminos sumat nō ē vna. ¶ Similis aūt modus oppositionis z idēptitatis ē ēt in mouēte z moto quo ad motū q est i mouēte p rōz eius q̄ō ē mouere i motu p rōez ei⁹ q̄ō ē moueri: z sunt rōes coz̄ z potētie oppositе: licz eēntia p̄pationis videatur esse vna: eo q̄ ē inter eadem extrema. Tex. z cō. xviij. Habet autē ista q̄ō ad omnez partem rōnalem disputationē: et iō lz iā determiata sit: ppter bonitatem tñ exercitij redibimus ad eam

iterū. Necesse est aūt ex dictis fortassis q motus sit actus quidam t actiui t passiui:t videtur q ille motus idem numero acceptus hic sit actio siue mouere.s.in actiuo t mouēte.illic autem sit passio siue moueri in passiuo t mobili quod mouetur fm actum. ¶ Mouere autē t moueri penes effectus t opera videtur habere diuersitatē:q3 vnius opus et pfectio est actio i actiuo:t alterius opus ē passio in passiuo. Quia aūt t mouere t moueri sūt act⁹:qui est act⁹ et mouētis t moti sicut iā dictū est:si dicant ista duo.s. mouere et moueri qui sunt motus esse actus alteri et diuersi:tunc aut vtrīq actus siue perfectiones iste sūt in actiuo siue in mouēte.aut vtrīq sunt in patiente siue in eo qō mouetur.aut actio est in agente t mouente:t passio est in patiente eo qō mouetur:non enim possumus accipere vlteriorem ptem diuisionis.s.q passio sit in agente et actio in patiente:quoniam si agens vocaretur noīe patientis:t patiens nominaretur nomīe agentis tūc eēnt equiuoca. Et iterum alia cā est huius:q3 si agens esset patiens fm q agens:tunc opposita inessent eidem fm idez:t eadē rō est quare actio non inest patienti p se sola. ¶ Accipiamus igit mēbra pdicte diuisiōis:t duo qdē simul iprobabunt. Si enī mouere motoris: et moueri moti: siue agere et pati sūt diuersa:t ipa sūt mot⁹:t dicat q mouere et agere sunt in mouente t agente:tūc cū mouere t agere sunt motus:motus erit in agente t mouēte:t si h⁹ concedatur:tunc duorū impossibliū alterū sequit. aut q ōe mouēs mouet:eo q cui inest mot⁹ necessario illō mouet:sīc necessario ē albū cui iest albedo.aut q hīs motū nō mouet:t h⁹ vī ipossibile q3 sīc dcm est cui inest mot⁹ illud mouet.hoc aūt seqt illis duobus que dicta sunt supppositis.s.q mouere t moueri cuz diuersa sint:sint tm vnus motus t mouere sit in mouēte sīc in sbo.per eundem autē modū disputatiōis supponit destructū eē mēbruz prehabite diuisiōis.s. q ambo sint in mouente.s. mouere t moueri:et agere t pati:et sint ābo licet diuersa in se motus vnus.tūc iterū motus erit in mouente rōne duoz actuum qui sunt mouere t moueri:t tunc si id nō mouetur cui inest motus:tunc habens motum nō mouebit. ¶ Si aūt tertiū mēbruz pbite diuisionis accipiat.s. q vtraq pars sit in moto t in patiente:ita q duo actus.s.mouere et moueri:t agere t pati:que sūt actiones actiui t passiui sunt in moto et in patiente et sunt diuersi cum tamen sit vnus motus sicut actio t passio:t doctio activa t doctio passiua:cum duo sint ambo tamen sint in patiente siue in addiscente:t sint mot⁹ vnus in ipso sequuntur duo impossibilia: quoz pmum est q actus pprius vtriusq ipoz duorū.s.actiui t passiui est i altero sīc i sbō:cū tm ipsa sint opposita: qō est ipossibile:q3 sicut agēs t patiēs opponunt ita actiōes eoz t pfectiōes eoz opponunt:t ita actus actiui nō est in passiuo sicut i sbō. ¶ Illud autem iconueniēs sequit ad mēbrū diuisionis pbice.s.si vtrūq dicat ineē actiuo:t iō illud mēbruz diuisionis destructū ē in vtroq extremoz duoz mēbroz. ¶ Alteq aūt incōueniēs qō vnū t idē duob⁹ motibus mouet simul ad eundē t vnū finē:q3 vni⁹ fm spēm ē moueri ad vnū t eundē finē. Est aūt patiēs vnū fm spēm:g⁹ vnus erit finis:sz si moueri t mouere ē in ipso tūc bz duos actus.s.actū actiui t passiui:qui duo motus dicūtur:eo q in duplici rōne t spē existētia dicunt esse motus vnus differēs spē agentis t spē patientis:fm hoc enim due erunt alterationes:quedā vnius t eiusdē t in vnā spēm ducentes tanqz in finē:q3 vnius t eiusdē patiētis erit alteratio que ē motus agentis que ē alterare:t alteratio que est motus patientis qui ē alterari: t vtraq motuū ducit ad vnā spēm:sicut ad albū vl musicū vel aliā buiusmōi qlitatē:sz hoc ē ipossibile:g⁹ t illud ipossibile fuit qō suppositū erat.s.q mouere t moueri sūt diuersa t mot⁹ vn⁹:et isint ambo actuo t passiuo:vel diuisim isint:ita q actio passio:et passio actio. Si aūt pp hoc dicat q ista non sunt diuersa:sz sunt eadem i se.s.mouere t moueri:t agere t pati:t sint etiā motus vnus:itez videt sequi ipossibile.s.q duoz spē differentiū:eo q actiuū t passiuuz differant spēbus oppositis sit idē actus t idē motus:eo q mouere ē actus actiui:t moueri est actus passiui:t si eadē sunt tunc actiui t passiui est actus vnus:t fm hoc vlterius sequit tūc q doctrina t doctio sint idē essentialr:t actio t passio:t docere t adiscere:t agere t pati:q3re docentē necesse est adiscere:t agentē pati. ¶ Sciendū aūt est q ois ista disputatio sequit ex quattuor que cōsideranti motu:quoz vnū est q mot⁹ nihil aliud est nisi qō fluit a motore. Est autez mouere qō fluit a mouēte:t sic motus t mouere vident eē idē formalr t essentialr licet differant fm esse t rōem. Scōm aūt est q mot⁹ nihil aliud est nisi q recipit id qō mouet a mouēte nihil autē recipit motū nisi qō dat mouens:dat autem quando mouet: ergo moueri qō datur moto t mouere qō dat mouens sunt eiusdem essentie:t motus videtur esse idem vtriq ipsoz. Tertium autem q mouens t motum differunt t opponuntur precipue si sint mouentia t mota pbica: q3 illa mouent t mouentur formis contrarijs. Quartum autem est q differentium specie videntur esse diuerse perfectiones t actus:t ita videtur alius esse motus siue actus mouentis:t alius moti qō mouet. Ista autem disputatio de plano solui potest sic vt reuo-

cemus imaginationem motus quam superius po
suimus.s. q̄ diximus motum esse sicut fluxū quē
dam:sed qđ diximus supra fluxum esse a termino
motus:iterum hoc dicimus hic fluxum a mouen
te in id quod mouetur:& imaginemur hunc fluxu3
siue sit in quātitate:siue in vbi: siue in qualitate:nō
esse interruptū neq; abscisum: sed continuum quē
motor causat:& sicut a causa egreditur ab ipō & mo
bile suscipit sic ipsum: & cum inter mouens & mo
tum nihil sit medium:vt probatur in.vij.tunc mo
tus est continu⁹ fluxus non habens distantia3 in
ter mouens & motu3 semper a motore i mobile flu
ens.fm enim hanc imaginationem si qđ mouere:
qđ est fluxus motus a motore:& moueri qđ est su
sceptio eiusdem fluxus a moto idem est in essentia
sicut spacium qđ est inter duos terminos:sed tam̄
q̄ mouere non tantum nominat motum illum flu
xum:sed cum fluxu nominat esse fluxu3 a motore:
& moueri non tantum dicit fluxū s3 cum fluxu con
ceptionem eius in sbō:motus autem non dicit ni
si motum qui est ab vno in aliud:ideo mouere nō
est moueri:& tamen motus est vnus fluxus eius q
est eius qđ est mouere:& eius qđ est moueri: sicut
spacium ab athenis ad thebas:& a thebis ad athe
nas.vnde & ide3 est in essentia:sed fm tamen q̄ ter
minatu3 est ad athenas nō est spacium terminatu3
ad thebas:& melius exemplum fuisset si placuisset
Ar.radius inter solem & coloratum corpus: hic
enim vnus & idem est:sed tamen terminus eius fz
q̄ est a sole fundente ipsu3 nō est receptio eius i co
lorato:& ideo esse ipsius i fonte radij:& aliud est ab
ipso esse eius in subiecto recipiente ipsum qđ ē cor
pus colloratum:& hoc exemplum cōmunius est val
de:quia sol nō est in quo radius:sed est causa fun
dens ipsum colloratum.aut non est causa eius sed
subiectum solum in quo est radius fm esse propri
um substantie & non fm naturam radij quam ha
bet in sole a quo principiatur. Ita enim motus est
vnus in eo qđ est mouens & motum principiatus
a mouente per id qđ est mouere:& receptus i eo qđ
mouetur per esse motus:& cum motus est vnus: &
mouere non est moueri:& motus quidem est in eo
qđ mouetur :sicut in subiecto recipiente. In eo aūt
qđ mouet est sic̄ ibi causa motus a qua fluit: et nō
sicut in subiecto. Hec autem vt magis intelligātur
oportet scire q̄ omne mouens mouet aut essentiali
ter aut per accidens:& mouens quidem per essen
tiam non nisi primum mouens est:& eius mouere
nihil aliud est nisi ab ipso fluere motum preter id
quod motui subijcitur:& illud mouens est imobile
dans cuncta moueri. Si autem mouet per accidēs
tunc non mouet per essentiam que sit causa motus
sed per formam aliquam que sit causa motus in ip
so:sicut ignis mouet per calorem qui est in ipso:&
tunc illud mouens mouetur: sed nō fm q̄ est mo
uens:vt prius dictum est:& ideo iterum in illo non
est motus: sicut in subiecto inq̄tum est mouens:sz
motu3 esse in ipso est motū esse ab ipso & non subij
citur motui:ita q̄ motus essentialiter sit in ipso:sed
subijcitur cālitati motus:& hanc cālitatem mo⁹ no
minat agens & mouens:iō non sequitur q̄ ip̄z mo
ueatur si motus p essentiā sit in eo qđ mouet: et iō
illud mouetur. ¶ Cū g⁹ queritur in quo sit motus
dicim⁹ q̄ sicut in cā motus est ibi in mouēte:& sicut
in sbō motus ē in eo qđ mouet. Et cū queritur vtrū
mouere & moueri sint actus diuersi:dicemus q̄ fm
q̄ significant noia sunt diuersi:q3 mouere nō solū
dicit motū:sz dicit motū fm q̄ ē cā motus q̄ subijci
tur cālitatis rōi motus a qua fluit motus. Moue
ri aūt nō dicit solū motū sz dicit eē motus fm q̄ ē
in sbō recipiente ipsum a mouente. Si vero queritur
vtrū mouere & moueri sint motus vnus:dicemus q̄
fluxus essentialiter vnus est differens tm̄ penes esse &
esse. Aliud ē eim esse suum fm q̄ est a mouente:&
aliud fm q̄ est in eo q̄ mouet. Tex.& cō.xx.
¶ His dictis de plano itelligit q̄ soluendo hanc
disputationem Ar. dicit q̄ non est inconueniens
vnius actū esse in altero.s.mouentis in eo qđ mo
uetur:eo q̄ doctio que est actus docentis est a do
cente in quo actu docens non subest nisi intentiōi
cāe processus doctrine ab ipō:& hic actus est i quo
dam sbō nō decisus neq; interruptus inter cāz ei⁹
& sbūm suscipiēs ip̄m qđ sbūm est discipulus:& iō
est actus huius agentis in hoc subiecto suscipiēte.
Simili mō predicto nec prohibet vnum motum q
essentialiter est continu⁹ fluxus ab vno i aliud eū
dem numero in duobus esse:non idem in esse vno
sz sicut illud quod est essentia vnum:& fm esse duo
& hoc mō cōparat potentia suscipiens actum illu3
qui est motus ad agens qđ influit actum illu3 qui
est motus. Tex.& cō.xxi. ¶ Scđm aūt hāc so
lutionem nihil sequit inconueniēs:neq; eiz segt do
centē adiscere q̄uis agere & pati idē motus i essen
tia sit:q3 nō sūt sic idē q̄ habeant rōez vnā. ¶ Di
ximus eim q̄ agere & pati non solum dicunt sim
plicem fluxum qui est motus qui fluxus est inter
mouens & mobile a mouente immobile. Sed age
re nominat fluxum illum fm esse quo est a mouen
te:& pati nominat cum fm q̄ est receptus in mo
bili quod mouetur:& ideo licet ipse sit fluxus vni
us:non tamen habet vnam rationem que dicit qđ
est esse: et est rei quiditas: sicut habent rationem
vnam indumentum & tunica secūdum q̄ est indu
mentū quia licet actio & passio dicant fluxum vnū

tñ dicunt ipm fm diuersũ eẽ ⁊ esse vt diximus: sed dicũt fluxũ vnũ sicut spaciũ vnũ dicit viã q̃ ẽ a thebis ad athenas ⁊ ecõuerso: differentẽ solũ p termi nos: sicut pus dictũ est. Silr nõ sequit incõueniens: qm̃ que sũt eadẽ insunt eidem. hoc enim non sequit nisi de illis quoꝝ quiditas est vna: hoc autẽ nõ sic est hic. hoc enĩ non est nisi fluxus vnus ⁊ qditas ẽ diuersa: quia qditas eoꝝ ẽ penes esse ⁊ eẽ: ⁊ eẽ eius fm q ẽ a mouẽte aliud est ab eẽ ei⁹ fm q est in eo qđ mouet: ⁊ ideo ꝓpter idemtitatẽ fluxus nõ sequit q mouẽs sit motũ: ⁊ iõ etiã neq; doctio ẽ doctria: neq; addiscer ẽ docere: sic̃ lz duoꝝ distãtium spacium idez sit in substantia: non tamen idẽ est ꝓpter hoc distare hinc ⁊ inde: ⁊ huc ⁊ illuc: qa distare inde huc ⁊ huc forte est ascensus: ⁊ distare hinc illuc forte est descensus: sicut se habet distantia que est inter celum ⁊ terram: cuius lz idez sit spaciuz: tamen termini neq; sunt idẽ: neq; mot⁹: neq; potentia: neq; nã. Tex. ⁊ cõ. xxij. ¶ Uniuersaliter aũt dicẽdo fm hanc solutionẽ neq; doctio est doctrina: neq; actio idẽ passioni ꝓprie loquendo sz fluxus cui hec insunt fm diuersos terminos erit motus: ⁊ ille est idem. motus enim quidã ẽ vnus ⁊ idem fluxus qui est huius in hoc. hoc aũt vnum ⁊ idẽ huius eẽ actum ẽ alterũ fm eẽ ⁊ rõem. est enim hui⁹ vt cãe: ⁊ ẽ hui⁹ vt subiecti suscipientis. Tex. ⁊ cõ. xxiij. Dictuz est ergo quid sit motus ⁊ vliter ⁊ fm partes. dico aũt fm ptes: q; data diffinitione vlĩ motus nõ inde manifestata est diffinitio ptium eo mõ quo supra diximus inducendo de singulis vnãquãq; speciem motus: sic̃ diximus q alteratio ẽ endelichia alterabilis fm q alterabile: cuz ãt dictum sit de motu q̃ est actus mobilis fm q ẽ mobile: ⁊ q̃ est actus mouentis fm q ẽ mouẽs: certissimuz qđ põt accipi de motu est q̃ dicaꝫ q̃ ẽ vtriusq; actus ⁊ pfectio ⁊ vlr ⁊ simplr fm q sunt hmõi hoc eim dicit totã subam motus fm q ẽ fluxus a mouente in illud qđ mouet: ⁊ hoc competit vnicui q; spẽ motus: sicut medicationi q̃ ẽ pfectio medicanti ⁊ sanati: ⁊ edificationi q̃ ẽ pfectio edificatoris ⁊ edificij. eodẽ aũt mõ de vnoquoq; alioꝝ motuũ ¶ Cum ergo tres diffinitiões date sint de motu vna quidẽ est magis dicens formã ⁊ subam motus que est q̃ ẽ endelichia existẽtis in potentia fm q est in potentia: quia endelichiam esse conuenit motui fm suam formam que cadit in predicamento: ⁊ hec ẽ certa satis. alia ẽ q̃ ẽ endelichia mobilis fm q est mobile: ⁊ hec est fm ꝓprium subiectũ mot⁹ data: q̃ certior est quo ad nos: quia motus cum inde hẽat eẽ deficiens magis certificaꝫ nobis ex mobili q̃ ex seipso. Tertia est q est endelichia ⁊ mouentis ⁊ mobilis que dicit totum quod est motus fm q est fluxus a mouente in mobile: ⁊ certissima est ita: quia in ea certificatur nobis motus tam ex mouente q̃ ex mobili. In quibus autem generib⁹ sit motus: ⁊ qualiter de speciebus motus ⁊ de continuitate: ⁊ an factus est aliquando motus: ⁊ alijs quibusdam in posterius considerandis dici habz quia illa sciri non pñt nisi prius alia consequentia motum inꝑponantur.

¶ Incipit tractatus secundus libri tertij phicoꝝ Caplm primum de infinito de probatione per dicta phisicorum q vniuersalis sciẽtie est tractare de infinito. Tex. ⁊ cõ. xxiij.

c Um autez scientia naturalis sit circa magnitudines fm q sunt termini phisicoꝝ corporum: ⁊ circa ipsum tempus ⁊ motum: quorum vnumquodq; necesse est esse finituz aut infinitum: q̃uis non omnia naturalia que sũt in naturalib⁹ corporibus sint finita vel infinita: sicut punctus ⁊ passio: quia nullũ tale necesse est esse in aliquo istorum generum: que sunt finitum vel infinitum. Conueniens vtiq; erit q ille qui de natura negociatur consideret de infinito an est: ⁊ si ẽ quid est. Dico autem punctum ⁊ passiones non esse in altero istorum generum finiti vel infiniti: qz opposita que habent potentiam contrariorum nõ diuiduntur fm verũ vel falsum: nisi materiata sint recipere genera contrariorum. punctus autem qui finis est indiuisibilis est: ⁊ ideo neq; finitus neq; infinitus neq; per se: neq; per accidens. passiones vo que indiuisibiles sunt per se: diuisibiles autem per accidens finite vel infinite possunt esse per accidens hoc est per subiectum in quo sunt: sed non p se: quia vo infinitum multotiens accipitur in diffinitione continui: ideo primo loquendum est de infinito: ⁊ precipue propter hoc q̃ multi diffiniunt motum per infinitum: ⁊ non sine ratione vt diximꝰ eo q̃ est ideterminatus in esse. Tex. ⁊ cõ. xxv.

¶ Qđ autem phisice sit considerare de infinito ꝓpe signũ ẽ q̃ oẽs q rõnabilr videnꝫ aliqd tetigisse de phia nãli fecerũt vbũ de ifinito: ⁊ hi oẽs ꝓuenũt in h° q̃ dixerũt ipm eẽ ꝓncipiũ eoꝝ q̃ sũt: ⁊ iõ etiã nobis tractãdũ ẽ inẽ ꝓncipia vipo. ¶ Differunt aũt ab iuicẽ: qz qdã antiquoꝝ q ponebãt reb⁹ nãlib⁹ ꝓncipia eẽnõ nãlia: dixerũt ifinitã eẽ subam ⁊ nõ dixerũt eẽ de nũo accñtiũ. alij ih° ꝓuenerũt sic̃ pytagorici ⁊ plonici: ⁊ cã q̃ dixerũt subaz eẽ fuit: qz dixerũt ipm eẽ ꝓncipiũ: qz ꝓncipiũ subaꝫ eẽ nõ poſſet nisi eẽt suba: ⁊ iõ lz videaꝫ eẽ in magnitudie tñ fm istos non est accidens vl passio magnitudinis sed est differentia substantialis eius cui accidit magnitudo vel quantitas. ¶ Sed differunt pytagorici a platonicis ih° q̃ infinitũ dicũt eẽ ꝓncipiũ

sensibiliū ⁊ sensibile: quia ipsi dicebant nūeros sensibiles infinitos esse cām infinitarum rerū nālium ⁊ illos nō dixerūt hēre eē sepatuz: sed potiꝰ hēre eē in rebus sensibilibꝰ. Dixerūt etiaz q extra celū est sensibile infinitū quod est locus vel spaciū. Plato aūt nō dixit extra celū aliqd esse: ⁊ iō nec corpꝰ ibi posuit: nec ideas: ⁊ tñ non negauit iō esse ideas nec esse extra celū: quia requirerent locū: qz dixit q idee rerū nulq̄ sūt: qz idee ad suū esse nō requirūt locū. Ideas enī dixit formas esse hūtes esse separatū: que ad suū eē non requirūt sensibilia. et dixit infinitū esse in vtriq̄z. s. in sensibilibꝰ ⁊ ideis. ponit enim infinitū ex mā: quā dicit esse puū ⁊ magnum eo q putauit magnū crescere in infinitum: ⁊ puum i infinitū decrescere. Tex. ⁊ cō. xxvj. ¶ Differūt pytagorici a platonicis: qz pytagorici cām infinitatis dicūt numerū parem: sed platonici cām infinitatis dicunt in crescendo ⁊ decrescendo magnuz ⁊ paruū. Dixerūt enī pytagorici sicut in ꝑ arithmetice cōtinetur diffinientes numerū parē: q numerus par est qui sub eadem diuisione pōt in maxima ꝓuissimaq̄ diuidi. maxima quidē spacio ptiū ꝓuissima vo ptiuz multitudine: qz nihil spacio maiores ptes habz q̄ duas: eo q ille sunt medietates Medietas aūt maxima ptium est q̄ntitate spacij: qz medietas maior ē tertia ⁊ q̄rta: ⁊ sic de alijs ptibus. pars aūt in mathēaticis vocatur: ⁊ que aliquotiens sumpta reddit suum totum. Be aūt ptes q̄ sunt medietates due ꝓuissime. i. paucissime sūt multitudine: plures enī sunt tertie ⁊ q̄rte: ⁊ sic deinceps ptes. Numerus aūt impar nequaq̄ ita diuidi potest: ⁊ iō cū oīs res sit diuisibilis vt par numerꝰ: hꝰ est in duo media q̄ntitate cōtinua maxima: ⁊ iterū in duo diuisibilia ⁊ paucitate minima: et ideo ꝑ diuisionē de facili acceptabilia dixit pytagoras q cō ꝑbensus sub impari: ⁊ ꝓclusus eo q impar: ꝓmus vincit eū vnitate q̄ principiū est multiplicitatis: hoc est binariū adhibet oībus rebus ex modo sue diuisionis infinitatē: nec finit diuisio paris nūeri in duo media: nisi ad imparem: ⁊ ideo pariter paris nūeri diuisio non finitur nisi ad vnū. Imparit aūt paris diuisio finitur ad imparem: sicut cū diuidit denarius in duos quinarios qui sunt medietates denarij: non potest quinarius in duos medios numeros diuidi: quia ipse impar finiens est diuisionē paris: ⁊ ideo dixit pytagoras nūeruz parem finiri ad imparem ⁊ excludi sub ipso. ¶ Qꝺ aūt par sit principiuz infinitatis ꝓbat pytagoras ex signo qꝺ accidit in nūeris figuralibus. si enim accipiat ꝑs potentia impar qui est vnitas: ⁊ circūponatur ei primus actu impar: generabit quadratus primꝰ qui ē quaternarius: ⁊ si huic quadrato iterum circūponatur secundus impar qui est quinarius: generabitur secundus quadratus qui est nouenarius: ⁊ si nouenario circūponatur tertius in ordine impar qui est septenariꝰ: generabitur tertius quadratus qui ē decimussextus: et sic in ordine multiplicationis in infinitum si semper proximus impar sequenti q̄drato circumponatur: semper generabitur numerꝰ quadratus: nec vnq̄ hec forma numeri variatur. Ordinant aūt numeri quadrati ordine suarū radicum: que sunt vnus duo tres quatuor ⁊c̄. quia vnitas est primus potētia quadratus. ꝑmus autē q̄dratus actu est cuius radix est duo: cum dicit bis duo. ⁊ secundus est cuius radix est tria: cum dicit ter tria: ⁊ sic in ordine quater quatuor: ⁊ quīquies quinq̄: ⁊ hoc modo in infinitum. sicut aūt totꝰ numerus in se multiplicatus dicitur hoc modo quadratus: eo q latera habz equalia ⁊ angulos: ita impar ꝓprie dicitur gnomo grece: quod arabice vocatur ela ale ⁊ sumptum est de secundo geometrie vbi dicitur q quadratuz quod in parallelea㗊mate diametrus secat circa diametrum dicitur consiste/stere. parallelea㗊mum autē est quadrangulus sub duabus equalibus lineis contentum. Imparalleleag̃mate quadratum quod diametrus secat cum supplemētis duobꝰ gnomo vocatur pallelea㗊ma autem lz quatuor lineas habeat: tamen oppoſite linee in ipso sunt equales: ⁊ quia equales linee ī potentia sunt vt vna: ideo sub duabus dicit contineri que inequales aliquando sunt. eorum aūt oīum sensibilis figura hec est. ¶ Pytagoras autez ad similitudinem figurarum formans figuras numerorū dixit imparem esse gnomonem: quia sic̄ gnomo circumponitur quadrato in pallelea㗊mate: ita impar circumpositus quadrato priori proximo p ficit quadratum secundum. Est ergo sensus pytagore q numerus impar principium est finitatis eo q circumpositus quadrato nō perficit nisi numeros vnius figure: hoc est quadratos: ⁊ ideo etiā ipse posuit numerum entis principioꝝ quadratuz quod est per modum habitus. Si autem par quadrato proximo circūponatur: mltiplicatio generat infinitas figuras. Si autem primū parem qui est duo primo potentia quadrato circūponas qui est vnitas: generabitur trigonus numerus qui est ternariꝰ: ⁊ si seq̄ntē parē q ē q̄teanriꝰ circūponas huic nūero cōstituto: generabitur eptogonꝰ boc est. vij. ⁊ si huic sequentez parem addamus boc est. vj. ad vij. generabitur figura quaē decatona: ⁊ sic in infinitum variantur figure. Cum ergo fm pytagoraz cōpositio nūeroꝝ sit cā multiplicationis oīum erit par ꝓncipiū ifinitaē. Impar āt erit ꝓncipiū finitaē ¶ Scōm hoc autem intendit dicere Arꝛ. trūcaē

verbis que sic sunt punctāda. Tex.ꝛ cō.xxvj. ¶ Signū q̄ ipar ē p̄ncipiū finitat̄:qꝛ gnomonibus circumpositis circa supremū quadratū numeri ibi generabitur vnum in figura ꝛ extra:si apponantur pares circa quadratos vel tergonos aliqñ generatur eadem figura qualis fuerit figura numeri cui circūponebatur.aliquando autem generatur species alia in ifinitū.hec ē gñ oria qua differūt pytagorici ꝛ plato in cā ifiniti. Pytagoras dixit numeros eē formales ſbas rerū:ꝛ sic in infinitū i numeris formalis ſm ipsum fuit rerū ſuba. Tex. ꝛ cō.xxvij. ¶ Sed plato posuit ipm eē ſubstātiā mālem quēadmodū diximus:cū tñ ambo isti rebus nālib⁹ nō nālia posuerūt p̄cipia esse. ¶ Sz hi nālius locuti sunt in eo q̄ posuerunt naturalia p̄ncipia rebus nālibus: illi nō dixerunt q̄ infinitum sit substantia formalis vel naturalis rerū: sed dixerunt q̄ ipsum est passio quanti cōtinui vel discreti:ꝛ ideo qꝛ passio querit esse in subiecto aliquo:dixerūt q̄ hz aliā quandā nām q̄ ſubm ē ei⁹ q̄ est aliqua ſuba sensibilis:ꝛ ideo infinitum. Alia est ratio ab elementis que tamen ſubstant infinito ꝛ ideo quidam dixerunt infinitum eē in magnitudine illius rei que est elementū rerū sine multudine illoꝝ que dicunt eē elemēta:sicut aerē infinite eē magnitudinis:vel aquā:vel mediū inter elementa vel etiam infinita nūero elemēta sunt infinita ſm multitudinem:ꝛ ideo quicunq̄ dixit finita esse elementa rerum ꝛ magnitudine ꝛ multitudine ille dixit infinitum nihil esse actu:quia ille negauit in elementis infinitum: ideo oportuit q̄ negaret ipsum in elementis:quia ex finitis numero ꝛ magnitudine non cōstituitur nisi finitum. Sed dixerunt infinitum esse p̄bici quicūq̄ posuerūt infinita elementa:sicut anaxag.ꝛ democritus. Anaxagoras enim dixit infinitū componi ex infinitis numero ꝛ multitudine ſilibus p̄tibus ꝛ homogeneis: qꝛ talia homogenia dixit rerū oīum esse elementa. Democritus vo athomus infinitos multitudine eē elemēta rerū:ꝛ illoꝝ figurā ꝛ ordinē eē semē oīum figuraꝝ que sūt in coꝛporibus nālib⁹:sicut alibi dictum ē: ꝛ opinio ei⁹ magis i libro pygeneos explanabit.hec aūt athomalia coꝛpora dixit discurrere in vacuo qđ est magnitudinis infinite.Si ergo ambo conueniunt in hoc q̄ infinitum sit constitutum ex infinitis numero se contingentibus: ꝛ per cōtactum suum p̄tinuū coꝛp⁹ p̄stituētib⁹. Tex.ꝛ cō.xxviij ¶ Differūt aūt in hoc q̄ anaxag. dixit q̄ q̄libet pars homogenia ſm verā ſilitudinē mixta est vniuersitati rerum:ꝛ cuilibet parti vniuersitatis.ꝛ causa huius dicti fuit sicut sepe diximus:qꝛ vidit q̄ q̄libet res fiebat ex q̄libet in tota vniuersitate rerum ꝛ ex hoc voluit q̄ affirmareť q̄ aliqñ omnes simul fuissent permixte:que nunc diuiditur ex aliquo:nisi q̄ fuit in ipso sicut si partes huius ossis aut carnis que diuise sunt accipiamus ex vna massa carnis aut ossis:necesse est vt aliquādo simul fuissent in vno:ita dixit q̄ omnes sanguines ꝛ ossa diuisa in rebus aliquando fuerunt in vno toto:quia est infiniti sanguinis ꝛ ossis:ꝛ sic de alijs. oportet igitur q̄ aliquando omnia fuerunt in vno toto. Id enim quod est p̄ncipium segregationis ꝛ distinctionis rerū qđ vocat itellectū nō solū segregat p̄ticulariter vnum ab alio:sicut conuenit in generatione particulari:sed etiam idem p̄ncipium fuit tam distinctionis a p̄ncipio temporis in vniuerso: cū ex vna massa infinita omnia que nunc videmus diffiniri ꝛ segregari ceperunt. Omne enim quod fit ex tali coꝛruptione quod in se habet vł̄ continet omnia ꝛ infinitum est multitudine partium et magnitudine dicitur fieri ab anaxagoꝛa: sed non dicit omnia fieri simul:non enim simul ꝛ semel segregatur ab eo totus sanguis vel totum os quod est in ipso:sed succesſiue:ꝛ ideo quia talis distinctio ꝛ segregatio fit in ipso:oportet ponere aliquod p̄ncipium agens illam distinctionis segregationem. hoc autem p̄ncipium in toto vniuerso ꝛ in partibus segregans est vnum quod ille vocat intellectum agentem. Intellectus autem ille operatur a quodam p̄ncipio temporis determinato:qꝛ itelligere est opus eius ꝛ a quodā tpe intelligere cepit ſm anax.cum aūt hoc non intellexerit tunc mundus idem icepit qñ itellectus redeundo super res discretionem ex vno mixto fecit:cognoscendo eas luce intellectus operatiui:sicut artifex cognoscit artificium:ergo ſm anaxag.necesse est aliquādo omnia simul fuisse: et intellige hoc per ſimilitudinem intellectus operantis ad operata: ꝛ adde q̄ p̄m⁹ intellectus quem anaxag. dixit esse dictum in hoc potentioꝛ est intellectu artificis: quia non indiget instrumento ad p̄ductionem rerum: nec motib⁹ sed sua voluntas ſufficit ad fieri ꝛ reruꝫ p̄ductionem: sed tamen lz anaxag. ſm verba ista posuerit mundum incepisse a p̄ncipio quodam quo incepit intelligentia luce sua: discernē segreganda:tamen ipse intelligentie ſubiecit p̄o materia infinitū illud ex quo discernit res:ꝛ hoc dixit esse eternum quia fere omnes phisici conueniunt in hoc q̄ materia esset eterna.Errabat etiam anaxag.in hoc q̄ dixit intelligentiam p̄mam aliquando intelligere:aliquando non:ꝛ hanc dixit deum:quia intellectus ſuus vno modo se habet ad res:licꝫ res non vno modo se habeant ad ipsum:sed exeāt ab ipo ſub ordine tēporis:ꝛ de hoc consi lerādū erit ſuffi

cienti⁹ in .xj. ꝑme phie. Tex. ⁊ cō. xxix. ¶ De mocritus aūt differt ab anaxag. non solū in hoc q̄ alia posuerit ꝓncipia: sed etiā in hoc q̄ nihil ꝑmorū dicit fieri ex altero: eo q̄ vn⁹ athomus non fit ex altero: ⁊ hoc non dixit anaxag. sed potius q̄ vnū ꝓtorum fit ex altero: sicut sanguis ex carne ⁊ ecōuerso. Sed dixit democrit⁹ corp⁹ cōe qō ꝓtactu athomorū ꝓstituit oīuz eē ꝓncipiū: ⁊ differt magnitudine ſm differentiam partū: ⁊ differentiam figurarū que sunt in ptibus athomalibus ex quibus ꝓgregatur ⁊ in quas segregat. Manifestū est igitur ex ꝓdictis q̄ speculatio de infinito conuenit speculationi phisice.

¶ Caplm secūdū de eo q̄ rōnabiliter ab antiqs infinitum ē positum ꝓncipiū eē ⁊ inco:porale ⁊ ingenitum. Tex. ⁊ cō. xxx.

c Onsiderando ergo de infinito oz scire q̄ illi q̄ posuerūt esse infinitū rōnibilit dixerunt ipsum ꝓncipium esse eoz que sunt cum enim nihil frustra sit in natura non pōt poni frustra infinitū a ponentibus ipsum: ⁊ cum frustra non sit impossibile est q̄ det ei actus p:incipij: qa p:incipia maxia ⁊ infinita sunt virtute. Omnia enī que sunt aut sunt ex ꝓncipio: aut p:incipium. Infinitum aūt non habet ꝓncipiū: qō ꝓbatur ex hoc q̄ omne quod habet ꝓncipium habet finē aliquē q:quod habet ꝓncipiū extra finit ad aliqd extra: ⁊ quod finitur ad aliquid extra finitum est: sed qō est finitum nō est infinitum: ergo si infinitū est finitum non est infinitum: quod ē incōueniens: g⁹ infinitum non habet ꝓncipiū: ergo ipsum est ꝓncipiū ¶ Amplius si est infinitū necesse est esse ingenitū ⁊ incoꝛꝛuptibile. omne enim quod generat necesse est q̄ generetur in magnitudine determinata quaz complere pōt forma generantis: sed infinitū non ē determinate magnitudinis: ergo est ingenitū: hoc etiam modo non est coꝛꝛuptibile. ¶ Sicut enim generatum necesse est accipere finem in quo completur generatio: ita coꝛꝛuptionem necesse est esse a quodā ꝓncipio qō vltimū fuit generatiōis. Finalitas autem illa ex qua cōpletur generatio: est ex q̄ est motus coꝛꝛuptionis: ⁊ cum isti motus sint finiti necesse est q̄ omne generatū ⁊ coꝛꝛuptum sit finitum. Cum ergo nihil boꝛ conueniat infinito non potest esse p:incipiuz aliquod infiniti: imo potius econuerso infinitū ꝓncipiū aliorum esse videtur: ⁊ omnia continere ⁊ claudere in seipso: ⁊ gubernare omnia: sicut dicunt illi omnes qui nullam causā nisi agentem ponūt ꝓter infinitū. sicut anaxag. qui ponit ꝓter infinitū cām intellectū agentem. Et empedocles cām agētē dicit eē concoꝛdiā ⁊ discoꝛdiā ¶ Qui aūt infinitū dicūt q̄. ſ. nō est cā ꝓter b⁹ q̄ sit aliq̄ cā agens: dicūt q̄ infinitū diuinū quoddā ꝓncipiū ē: ⁊ deus ipse eo q̄ sit imoꝛtale ⁊ incoꝛꝛuptibile. affirmat anaximandros ⁊ phisicoꝛuz plurimi. ¶ Attēdēdum aūt q̄ q dicit infinitū eē a ꝓncipio: oz q̄ illud ꝓncipium etiā sit infinitū: ergo ſz illū duo erūt infinita. ſ. quecūq; discreta sūt nūero discreta sūt alietate foꝛmarum: ⁊ illa finita sunt suis foꝛmis: g⁹ quecūq; sūt discreta nūero finita sunt suis foꝛmis: g⁹ hec duo infinita sunt finita suis foꝛmis: igit infinita sūt finita: ꝓpter quod infinitum a p:incipio eē nō pōt. Est etiā attendendū q̄ anaximādros q̄ infinitū hoc mō posuit eē: nō posuit eē diuinū sic cām efficiētem: sed potius sic cām materialē: qz infinitū magnitudine sua dolebat oia cōtinere sic ptes: ⁊ gubernare oia ꝑ b⁹ q̄ dat vnicuiq; esse ⁊ essentiā ⁊ vtutem mālem: eo q̄ nō posuit ipse nisi cām mālem eē. Si enī hoc in nūero causaruz efficiētiū eē dixisset: tunc sine dubio verū est q̄ ipsa cā est infinita: sed non dicit ꝓpriatiue infinita: ita q̄ sit apta nata hēre finem: ⁊ non habens: qz sic esset quātitas: sed dicit infinita negatiue: ita q̄ neget potētiā ⁊ actū finitat; i cā ꝓma. qō enim simplex ē neq; finitū neq; ifinitū ꝓpe est: ſz ē ifinitū p negatiōem infinitat; ab ipo: eo q̄ nec loco nec ipe nec itellectu eius aliqd finiri pōt: ⁊ gubernat oia p ꝓpriētiā: ⁊ ꝓtinet oia per hoc q̄ omnia ambit potētia contuēte ⁊ claudente oia inferioꝛa. hoc aūt ifinitū sic acceptum finis est omnium: nō intrinsecus ⁊ essential: sed ad quez eē vniuersoꝛ tēdit ⁊ nālis appetitus: hoc tñ modo antiquissimi phoꝛum nihil locuti sūt de infinito.

¶ Caplm. iij. q̄ ex gnq; aliqd probat eē infinitū

V Olētes nunc disputare qōnem an est infinitum: ponamus p:imo ad hoc rōnes q̄ ipsum sit: ⁊ postea quasdam in oppositum adijciemus probantes q̄ non sit aliquid infinitum. Tex. ⁊ cō. xxxj. ¶ Dicimus autem q̄ ex quinq; maxime videtur posse probari aliqd esse infinitum: quoꝛum p:imū est ex tempoꝛe. tps infinituz est: ⁊ hoc quidē in viij. huius sciētie libro considerabitur: qm̄ si de tempoꝛe nihil est accipere nisi nunc p:esens instans: añ quodlibet instans est accipere futurū: ⁊ nccrium est tēpus: nec añ nec post fieri: g⁹ ipsuz ifinitū necesse ē eē. Cō. xxxj. ¶ Adhuc aūt cuiuslibet gnāti gnātio ⁊ cuiuslibet coꝛꝛupti coꝛꝛuptio clauditur tempoꝛe. Si ergo dicat gnāri tēpus vel instās: oz q̄ eius gnātio ⁊ coꝛruptio tempoꝛe claudantur: ⁊ sic ante tempus erit tempus: ⁊ post tempus erit tempus. hoc autez est impossibile: ergo tempus nec generatū est nec coꝛruptum: ergo est infinitum. Et he sūt rōnes ꝓpt̄ q̄s omnes phi dixerunt nō incepisse tempus: p:eter

platonem qui dixit et ipz genitū incepisse cum celo Hec autem infinitas accidit tēpori: vt inārto huiꝰ scientie libro ostendetur ex eo q est mēsura circulationis. ex hoc enim constat q ante qlibet instans est tēpus z post qlibet sicut ante quemlibet pūctū in circulatiōe signatum est: motus circuli z circulus z post quemlibet. quilibet enim punctus est in ratione principij z finis: z qz finis est iō añ ipsuz est tēpus ꝓteritum: z quia principiuz necessario est post ipsum futurum. Si autem tempus adiaceret motui recto sicut primo subiecto z cause tunc absq; dubio finem haberet et principium: quia in linea recta est accipere punctum per quem est tota dimensio lince et motus recti nihil ante. Et ita accipere punctum ante quem est tota dimensio lince: et nihil post: et cum mensura et mensuratū sicut proportionabilia oporteret: si motui tali tempꝰ adiaceret quod in tempore esset nūc a quo flueret tēpus z nihil esset añ ipm de tēpore z aliud nūc añ q cēt tēpꝰ z nihil post ipm de esse tempis: z hoc modo dixit plato: qz dixit qd factio celi a ꝑma cā ꝓcedit in esse añ esse per modū motus recti z illi adiacet tempus ꝓcausatum illi. Et in hoc non male dixit plato licet nō nāliter loquerctur. naturalis enim supponit motum celi esse cām gnātōis z illi adiacere tēpus: z in ipso primo tempus fuisse inuentum secundum ordinem nunc z esse passionē eius: qz fm eū mēsura z nūerꝰ motuū adiacet p̄ z regularissimo: motui q nūerus est z cā oīs motꝰ pbici. Est aūt tēpꝰ nūerꝰ z mēsura oīs motꝰ: z motꝰ regularissimus qui cā et numerus est oīs motus: est motus primi mobil in natura z hoc est celum primuz quod mouet motu diurno ab oriēte in occidentē z fm q tempus adiacet huic motui qui esse ponitur a phisico. verum est q fz naturam est infinitum sicut z circulatio ipsa q̄ est motus circuli. hoc autem in scientie huius. viij. magis igret Tex. z cō. xxxj. ¶ Scoz aūt ex qꝰ ꝓbat eē infinitū ē ex diuisiōe magnitudinū. mathēatici eni vtunt hꝰ i diuisiōe in infinituū. hoc aūt fūdat sup hoc qd magnitudo ꝓponit ex magnitudinibꝰ z nō ex pūctꝭ: z lz notū sit z maifestū. magnitudinē in infinita diuidi: nō tamen notū est oībus ipsam cōponi ex magnitudinibus: sed hoc probat: et eo probato vtitur mathematicus eo q mathēaticus nō bz ꝑsiderare ꝓpōnes rerū eēntiales q̄s ꝓsiderat nāliſ. ꝓbat aūt boc in. vi. huiꝰ sciētie z i libello quo ax̄. q. de lineis idiuisibilibꝰ appellat quē nos inferius in. vi. huiꝰ scie adiūgemus vt melioz z perfectioz sit doctrina. ¶ Amplius tertio modo probat esse infinitum: quia nisi infinitum aliquo modo esse ponatur non potest dici qualiter non deficiat: sed infinituz sic fieri p generationē: z qualr in infinitum sit corruptio boc aūt nō iō qd infinita materia sit ex qua est generatio z corruptio: sed potius est boc ex gñatiōe vnius alteriꝰ esse corruptiōem z econuerso. ¶ Quarto modo ꝓbant infinitū falluz quoddaz supponentes. dicunt enim veritatem rerum sequi modū imaginationis p fantasiam eoꝝ sicut dixit eraclitus q boc est verū qd videt alicui per imagiationem fz imaginationez quolibet centro i plano dato possunt scribi infinite circūferentie quaꝝ exterioz maioris sp est capacitaſ z iō ꝓcludit z ꝓtinet in se interiorē minorē: sic habet ex p̄ libro euclidis ex scda petitōe quā ichereumatibꝰ ꝑmittit. Sic g dic q est i corpibus nālibus que circularia sūt z vnuz ꝓcludit alterū vsq; in infinitū sine fmio. nullū eni ne cesse erit eē fminū loci vnum corpus alteꝝ icludere dicaſ z quolibet finiri ad aliquid ꝓtinēs ipm exti boc aūt falsū est: qz hec imaginatio fm potentiam imaginātis est z nō fm potētiam nature: tñ qz ipsi mathematici ponūt principia ex illo probāt aliqd esse infinitū hi q ponūt ipz eē Tex. z cō. xxxij. ¶ Quintū ēt super falsum fundatur exquo ꝓbāt infinitum hi qui aliquid actu dicūt ipsum esse z est illd q dicūt q vītas segt estiatiōez. et iō dñt q illd q maxime oiuz z p̄pe z cōit z cōem facit rebꝰ dubitatiōez est pp boc q ꝓtingit i augēdo res siue extē dēdo ꝓtinue siue nūerādo nō deficere itellectū: z bꝰ gdē ēt accepit occasionē ab eo q petit i ꝑmo euclidis petitiōe p̄ma quia lineā diffinitā lz i ꝓtinuū rectūq; q̄stūlibz ꝓducere: z iō nulla q̄ntitas accepta: ē cui nō sit possibil additio p itellectū z silr in nūeris accepti sp possibile ē addere et bꝰ mō dicūt eē extra celū spatiū vacuū infinitū ex itētiōe loci: z infinitū i numero: qz infinita talia vacua ibi eē dixerūt: et cū boc mō infinitū spaciū eē ponit eē extra celū oz q i ipso sit corpus infinitū: z qz vacua infinita ponūt eē p numerū oz q in ipis sint infiniti mūdi p numerū: eo q nō est magis rō q̄re locus itra celū sit plen z ptīeat corpus mūdi q̄s locus qui est extra celū: g vl nullꝰ ꝓtinz aliqd locꝰ vel oēs cōtinēt. cōstat aūt q nō nullus ꝓtinz: qz iste q est intra celū ꝓtinz mundū: ergo quilibz alioꝝ mūdū silr ꝓtinebit: qz si vere aliquis locꝰ singulr ꝓtinz corpa mūdi: tūc oz q vbiq; ꝓtineat corpa hūtia magnitudines. Silr si ē vacuū z locus infinitus q aptus est ꝓtinere corpa ꝓtinētia mūdos oz eē infinitū i vacuo z i loco cuilibz necessario qz gcqd i rebꝰ eternis possibile est esse necesse ē esse qz nō differt ab eis ꝓtigere in actu ab eē: z iō oē possibile i eis est necessariū. dico aūt res etnas q̄s sūt vniuersales in nā: sic ē ꝓportio loci ad locatū: hꝰ est nō sbiacēt tēpori: lz sic etna quo ad imutabilitatē sui. sed res particulares ex natura sua mobiles tēpori subijciuntur: z iō nō oē qd ē in eis possibile ē neēm

sed quod ꝓuenit in eis esse: ꝓuenit etiã nõ eẽ: ꝛ subij ciunt casui ꝛ fortune. ¶ Fundat autẽ hec tota rõ sup fundamentũ falsum: qꝛ non sicut ꝑ intellectus ꝓtingit in infinitũ ꝓcedere quantitatem: sic ꝓcedit ſm nãm: cũ omni nã constantiũ terminus quidaꝫ sit ꝛ rõ magnitudis ꝛ augmẽti. Tex. ꝛ cõ. xxxiij. ¶ Habet igit dubitatiõem multã cõsideratio de infinito: siue ponat eẽ siue nõ: multa videntur accidere impossibilia. Si enim ponant nõ esse videnꝫ accidere impossibilia que dicta sunt. Si aũt eẽ ponatur tunc ꝓtingũt illa que dicemus in sequti capitulo: et iõ cõsiderandũ de ipso. ¶ Amplius si dicat oꝫ querere qd ẽ: vtrũ sit suba vel accidens ꝑ se: hoc ẽ ꝓpria passio: aut neutrũ: ꝛ quocũqꝫ horũ modoꝫ dicat nihil minus est infinitũ. Adhuc aũt si infinita dicant esse multitudine quadaꝫ et plura numero adhuc sunt infinita: sed tamẽ infinituꝫ sit in quantitate generaliter. Tex. ꝛ cõmẽ. xxxiij. ¶ Tñ phĩci est ꝓsiderare maxie si aliqua magnitudo sensibilis est infinita actu: sic celuꝫ vel aer vel aqua vel aliquid tale.

¶ Caplm. iij. de rõnibus quibus ꝓbat nõ aligd eẽ infinitũ vliter ponẽdo infinitũ in mathẽaticis.

a Vteqꝫ autẽ ponamus rõnes ꝓbantium non esse infinitũ actu: oꝫ nos distingue re quot modis dr infinitũ: vt accipiat modus q̃ a phĩcis dr eẽ infinitũ. Tex. ꝛ cõ xxxiij. ¶ Dicit aũt infinitũ quinqꝫ modis: quoꝝ ꝑmus modus ẽ ꝓuationis quo negat genus ꝓuatiõis ꝛ etiã species: sicut planta vel lapis dr eẽ nõ videꝫ non tamẽ ꝓpter hoc q nõ habet oculos: sed etiaꝫ ideo quia non ẽ animal aptũ natum videre: et hoc consueuimus vocare ꝓuationeꝫ ꝓuantem et actũ habitus ꝛ aptitudinem naturalem ad ipsum: sicut dicitur vox inuisibilis: ꝛ hoc modo dicit infinituꝫ quasi negatiue plus q̃ ꝓuatiue. ſ. q non transit neqꝫ aptũ natũ ẽ ꝓtransire: ꝛ hoc mõ dr deus infinitus ꝛ in corpore. Et ĩmensus ꝛ omnibus noibus ꝓuatiuis hoc modo dictis melius nomiatur q̃ affirmatiuis ꝛ positiuis. Similiter aũt ꝛ scõo mõ dr infinitum quod habet quantitatem ex qua habet aptitudinem vt transeatur: tamen ꝓpter extẽsionem fine carentem pertransiri non potest: sicut spacium infinitum: ꝛ hoc modo a phĩcis dicentibus esse infinituꝫ supponebat infinitum esse actu sicut patet ex phĩcis: quia ipsi dixerunt spacium vacui vel loci esse infinitum: eo q quantumcunqꝫ transeatur de ipso specialiter remanet transitus eⁱ imperfectus. ¶ Tertio modo dicitur metha foꝛce quo ad potentiam transeuntis: ꝛ nõ quo ad potentiam eius quod debet pertransiri: sicut infinitum dicitur q vix transitur: sicut longitudo ab oriente in occidẽte esse infinita dicitur ãmbulanti. vel testudini que plane serpit. Quarto etiam modo dicitur metha foꝛce infinitum: quod quideꝫ aptũ natum est pertransiri: sed impeditur eius transitus per accidens aliquod extrinsecuꝫ: sicut ꝓfundũ maris dicitur infinitum: quia aqua impedit transitum eius. ¶ Quinto etiam modo dicitur ꝓpe infinitum cuius actus finitus semper includit potentiam ad infinitum: ꝛ hoc dupliciter: aut ſm additionem: ꝛ hoc est numerus: cui numero fit potẽtialis additio: aut ſm diuisionem ꝛ hoc est in continuo: quia cum diuiditur continuum semꝑ est diuisum diuisibile in mĩ⁹. ¶ Isto autẽ modo ꝛ secundo dicitur infinitum ꝓprie: sed secundo modo dictum infinitum dicebatur a phĩcis esse: et hoc modo querimus hic de infinito an sit an non sit. ¶ Resumantur ergo dicti modi: quia lꝫ non essꝫ sicut ꝓpꝛium tamen ꝓpter bonitatem exercitij et doctrine disputabimus de eis: et tangemus infinitum ꝑmo modo dictum. Tex. ꝛ cõ. xxxv. ¶ Dicimus ergo impossibile esse infinitũ si dicatur ꝑ se sepatuꝫ ens a sensibilib⁹: sic si eẽt substãtia aliq ꝑ se exĩs sepata a nã alioꝝ p̃dicamẽtoꝝ. Si enim neget eẽ magnitudo ꝛ multitudo: ꝛ alia accidentia ꝛ sola substantia esse dicatur: tũc erit substãtia que dicitur infinitum: ꝛ ipsum infinitum erit indiuisibile: quod ꝓbatur ex bº q omne quod diuiditur oportet q sit a natura magnitudo cõtinua aut multitudo discreta si per se diuidatur: ꝛ si non diuidatur per se sed per accidens: tunc oportet q accidat magnitudini vel multitudini: vt diuidatur diuisione magnitudinis vel multitudinis. Sed illo modo sola substantia dicit esse infinitũ: sequitur ergo vt diximus q erit indiuisibile: ergo non dicetur infinitum nisi ꝑmo modo: dictum eo mõ quo negatur aptitudo transeundi et actus: sicut dicitur vox inuisibilis: eo q nec nata est videri nec videt sed illi qui affirmant aliquid esse infinitum: non hoc modo dicunt esse infinitum: neqꝫ nos querimus hic hoc modo vtrum aliquid sit actu infinitum: sed potius querimus vtrum aliquid sit infinitum quod aptum sit pertransiri ꝛ non habeat trãsitum ꝓpter finis carentiam. ¶ Posset autem h esse questio de diuisione vtrum conueniret subiecte materie ꝑ se sumpte: ꝛ vtrum conueniret subiecto gratia quantitatis vel econuerso: sed nos ista in ꝓmo libro discussimus: ꝛ ideo his omissis ceptis insistamus. Tex. ꝛ com. xxxvj. ¶ Si. n. ꝓpter precedens inconueniens aduersarius dicat q infinituꝫ est substãtia que ꝑ aligd qõ accidit ei est infinita: ꝛ nõ per se ſm q est separata ab oĩbus accidentib⁹: tunc sequitur q infinitum ſm q

infinitū nō ē elementū vel ꝓncipiū rerū nāliuz:nec enī ꝓncipiū ꝑ id quod accidit ei:sed potiꝰ ꝑ essē/ tiam suā est ꝓncipiū ⁊ elementū:⁊ hoc ꝑz tali ex/ emplo.vox enī ē audibilis ꝑ se:⁊ inuisibilis ꝑ acci dens :sed tñ nō ē elementū locutiōis exquo eēntia liter cōponīt locutio:nisi ꝑ bꝰ qđ ē ꝑ se audibīl.vo ci enī accidit inuisibile eē: igīt substātia infinita nō est elementū entiū ꝑ hoc ꝙ est infinita ꝑ accīs:ſz ꝑ hoc qđ ē substantia ꝑ se exñs. ¶ Amplius ꝓnci piū ē ꝑ seipsum exñs:illud aūt qđ accidit alij nō ē ꝑ seipsum exñs:gꝰ illud quod accidit alij nō ē ꝓn/ cipiū: sed infinitū accidit alij:gꝰ nō ē ꝓncipiū.acci/ dit enī nūero ⁊ magnitudini.nūerus aūt ⁊ magni tudo accidūt substātie. si igīt accidit alij infinitum qūo pōt poni separatum. ¶ Adhuc si subūm ali cuiꝰ accidit alij ⁊ nō sepaī ꝑ seipm exñs:multo mi/ nus erit sepata passio subiecti illius: sed subm̄ infi niti qđ ē nūerus ⁊ magnitudo nequaq̄ hñt eē se/ paratū:gꝰ multo minus ponet sepatum infinitū:gꝰ nō pōt eē ꝓncipiū. Tex.⁊ cō.xxxvij. ¶ Ma nifestū aūt ē ꝙ nō ꝓtingit infinitū eē sicut rem existē tem in actu:⁊ sicut substantiā denudatā ab accīti/ bus:⁊ sicut ꝓncipium:⁊ ſz hoc idē ꝓbatum sit:ta mē adhuc oñdīt sic: ¶ Si.n.sit substātia simplex que est ꝓncipiuz:tunc oz ꝙ sit homogeniū: quia etherogeniuz ꝓncipiaī ab homogenio:gꝰ cū diffi nitur infinitum:eadē erit diffinitio eius qđ est infi nitum sicut subiectū infinitatis infiniti fm ꝙ ē infi tum. In homogeneis enī nō fm diuersitatem ē rō formalis totius ⁊ ptis:sicut in linea ⁊ in aq̄ que sūt homogenia oīno:qz nō sunt mixta.in carne autez ⁊ homine quoꝝ vnum mixtum est ex ꝓ̄ijs ⁊ alterū ex dissimilibus compositū:alia est rō formalis fm se totius:alia que accipīt fm esse hoc vel illud:quia forme ille multā accipiunt variatiōem in ptibus:et iō nō est idem caro fm formā ⁊ carnis esse.Si gꝰ i finitum formale rerum ⁊ substātiale ꝓncipium est fm ꝙ est infinitū:tunc vna erit rō infiniti formalis fm se ⁊ fm eē cuiusq̄ ptis accepti:gꝰ sicut totum est infinitū:ita quelibet pars est infinita: quia fm hoc infinitum fm se ⁊ fm esse partium acceptum idem est quo ad rōnem infiniti in substantia:⁊ ꝓncipiū dicatur esse infinitum ⁊ non dicatur de numero eo rum que denominatiue dicuntur de subiecto:sicut accidentia.Si autem sic idem est esse infiniti ⁊ infi nitum tunc oz ꝙ aut totum sit indiuisibile sicut pū ctum:aut totum diuisibile: sed de indiuisibili infi/ nito non querunt ꝓbi:nec hic nos querimus. Si ergo totuz indiuisibile ⁊ ratio totius non variatur fm esse partium:tunc infinitum per indiuisibile oz esse per multa infinita:⁊ etiam oportet vt per finita diuidatur in infinitum:sed impossibile est ꝙ mul/ ta infinita in partibus sint vnum in toto compositō:quia impossibile est intelligere ꝙ multa infinita aliquo modo vniantur in vno aliqua vnitate:ergo cum nec diuidatur nisi in sua componentia infini tum non potest diuidi per infinita:ergo non ē sub stantia ⁊ ꝓncipium. ¶ Exemplum autem diuisi onis homogenij cuius ratio non variatur in parti bus per esse partium est sicut aeris totius quelibet pars est aer:eo ꝙ idem est aer fz formā ⁊ eē cuiusli bet partis:eo ꝙ nec distat pars a forma totius quē admodum faciunt partes mixti vel compositi ex etherogeneis.partes enim mixti simplices sunt et non sequuntur rationem totius mixti:⁊ partes to/ tius etherogenij per formas partium separantur a toto etherogenio:ſz i simplici quēadmodū dcm̄ ē neutrum est horum. Si ergo infinitum caleſcit q̄li bet pars eius erit infinita habens rationem totius Si autem dicatur ꝙ est materia subiecta que per se ⁊ non per accidens est aliquod ꝓncipium iam ostendimus quia tunc erit impartibile:ergo erit eti am indiuisibile:Sed impossile est actu esse infini/ tum ꝙ sic ponitur esse substantia sola. Si enim de tur infinitum esse fm actum: tunc oportebit ipsum ponere esse quantitatem aliquam:quia ratio infini ti quantitati congruit ⁊ extra quantitatem non in/ uenitur. Tex.⁊ com.xxxviij. ¶ Si autem infi nituz dicatur non esse pura substantia: sed substan tia que per quantitatem est infinita:⁊ per hoc ꝙ est substantia est ꝓncipium: tunc infinitum non erit ꝓncipium per hoc qđ finitum:ergo infinitum est illud quod est per accidens ꝓncipium: sed sicut dictum est quod per accidens est infinitum nō est ꝓncipium inquantū est infinitū: sed potius illud cui accidit esse infinitum est ꝓncipium : sicut aerē aut numerum parem quibus accidit infinita esse ꝑz dicta diuersorum phorum:ergo ipsi phi attulerūt inter principia dicentes esse infinitum:sicut dixerūt pythagorici.Si enī sic dicant infinitum esse prin cipium:oportet ꝙ infinitum inquantum infinitum sit substantia:⁊ cum sit sola substantia dicunt diui di ⁊ partiri posse substantiam:que omnia sunt in conuenientia sicut patet ex predictis. ¶ Et si di/ cerent infinitum congruere quantitati adhuc non inesset quātitati per se:nisi congrueret oī quātitati/ sequit autē infinituz q̄ntitatē quandā:vt infra pate bit. Tex.⁊ cō.xxxix. ¶ Sz fortassis q̄rere vtꝝ substātia sepata sit infinitū est qō magis vlis q̄s ꝑti neat ad ꝓpositum:non enī potest determīari: nisi ꝓsideret ens sepatuz ⁊ nō sepatum qđ ē vlis scie q̄ ē prima phia ꝓsiderare:⁊ iō hec qō illuc differatur Ibi enī querendum est si contingit infinitum eē in mathematicis que quāta sunt et in separatis:que

intelligibilia sunt: vt intelligentie ⁊ rerū q̄ditates: ⁊ iterū si conuenit in his que nullā hñt magnitudinem: sicut est substantia p se accepta. Nos aūt hic intendimus de sensibilibus mēsurīs ⁊ phīcis: de quibus nūc sciam sciemus in libro isto: querentes vtr ī ipsis ē aut nō cor⁹ infinitū p additiōēz ⁊ augmētū ¶ Caplm. v. q̄lit̄ pbatur rōnibus logicis infinitū nō esse actu: ⁊ vtrū infinitū ptransibile sit ab infinito. Tex. ⁊ cō. xl.

Obis aūt speculantibus logice hoc ē in cōibus ⁊ transcendentibus p̄mū pbabimus nō esse infinitū actu: siue in continuis siue in discretis accipiat. ¶ Si. n. in ꝓtinuis accipiat: pcedemus ex hoc q̄ oē corpus actu acceptū finit̄ suis dimensionib⁹. s. vna vel plurib⁹. spericum enī finit̄ vna ⁊ angulosum finitur pluribus. ¶ Est aūt hec corporis diffinitio: nam corpus ē sicut dicit euclides in. xj. libro geometrie q̄d hz lōgitudinē pfunditatem ⁊ latitudinē. Si aūt hec est diffinitio corporis nō erit actu corpus q̄d hoc mō diffinitū sit: g⁹ oē corpus actu his dimensionib⁹ est finitū: nullum g⁹ corpus est infinitū: siue sit intelligibile siue mechanicū: siue sit sensibile siue phīcum. Est aūt rō ista logica ⁊ ex transcendentibus: q̄m ē ex his q̄ cōia sunt ⁊ in omni corpe taz phīco q̄z mathematico inuēta. Tex. ⁊ cō. xlj. ¶ At vo nec nūerus fm actum acceptus sic est infinitus: sic̄ quidā separatū nūerum substantiā ⁊ p̄ncipiū ee dixerunt. Quicqd enī nūerale est hoc ē nūero mensurabile: illud est infinitū: sed vterq̄ nūeroꝝ actu conceptus nūerabilis est vnitatibus suis: g⁹ vterq̄ numeroꝝ ē finitus. Dico aūt vtrūq̄ nūeroꝝ ee quoꝝ vnus dictus ē nūerus formalis: q̄ ipso nūciam⁹ q̄ ē vnitatū collectarū districtio. Alter ē nūerus materialis q̄ hz istū nūerū formalē quo nūerat̄: sicut canes vl̄ aues nūerate. Si igit̄ cōuenit actu quēdam nūerū infinitū esse contingeret ipsum sic nūerare ⁊ mensurare nūero ⁊ transire: g⁹ infinitū contingeret ptransiri: sed q̄d ꝓuenit ptransiri est finitū: g⁹ infinitum est finitū q̄d ē impossibile. ¶ Incidit aūt hic dubiū q̄d q̄dam erroꝛe suo induxerūt. Cū enim p transibile finitū sit ē dubiū vtrū infinitū ab infinito sit ptransibile: videt enī q̄busdā q̄ sic: q⁹ equalia se inuicem ptranseunt: sunt aūt q̄ infinita sunt equalia: g⁹ se inuicem ptranseunt. ¶ Amplius intellectus diuinus nūerari nō pōt in luce ⁊ potētia sua: si aūt dicat̄ infinitū esse siue in nūeris siue in ꝓtinuis fm actū. aut illud intelligit deus aut non: si autē intelligit tūc trāsit in infinitū: q⁹ nō pfecte intelligit q̄d nō intellectu mēsurat̄: q⁹ sicut dicit Aꝛ. Sapiens p mentē mensura est rerū: ⁊ q̄d pfecte mēte mēsurat̄ hoc ptransit: g⁹ i. finitū transibile ab intellectu infiniti. Si aūt dicat̄ q̄ posito infinito non erit ip̄m itellectū a deo: sequit̄ erroꝛ pessimus q̄ deus est impfectus in intelligendo: vt dicūt. ¶ Hac ratione inclinati dicūt q̄dā q̄ hz nūeroꝝ nō sit numerus infinitus: eo q̄ ifiniti sunt nūeri: tñ illi nūeri numerant̄ intellectu diuino: cuius nō ē in claritate lucis ⁊ potētie ipsius nūerus. ¶ Sed q̄ hec oīa falsa sunt facile depbendit̄. Cum enī q̄rit̄ vtrū infinitum ab infinito est ptransibile: dicendū q̄ si infinitū accipiat̄ scd̄o mō supra determinato: q⁹ b⁹ mō q̄re hic ifinitū nō pōt infinitū ptransiri: nec a finito nec ab ifinito: nihil enī trāsit nisi fine suo: ⁊ q̄d hz finē finitū ē ⁊ nō infinitum. ¶ Et q̄d dī infinitū ē infinito equale: dicendū q̄ falsū ē: q⁹ equalia sūt q̄ habent quantitates mēsuratas eqles. Infinitū autē impfectū ē eo q̄ finē nō hz: ⁊ ideo eqlitas nō ꝓpe ꝓuenit ei. Eqlia enī sūt vnū in quātitate: ⁊ quātitas ifinitoꝝ nō vnit̄: ⁊ iō nō accidit eis equalitas q̄ infinita esse ponunt. Si aūt ꝓcedat abusiue q̄ sunt eqlia tunc nō sequit̄ q̄ trāseant se: q⁹ nūq̄z se finiūt: transeūtia aūt finiūt se, eo mō quo logmur b de trāsitu. Est enim transire duplex .s. ꝓprie ⁊ improprie ꝓpe transit q⁹ mouet̄ sup spaciū ip̄m: ⁊ hoc modo infinitū nō trāsitur. Alio mō dī trāsire q̄d mouet̄ sup spaciū aliq̄d pficiens de ipso: hz illud q̄d pficit nullā habeat ꝓportionē ad totū: ⁊ sic sup spacium infinitū infinitus ē motus: ⁊ tale mobile pōt dici trāsire sup infinitū hz nūq̄z ptrāseat ip̄m ita q̄ pficiat totū spaciū. ¶ Q̄d aūt dī de intellectu diuino: dicēdum q̄ itellectus diuinus nō dī ifinitus nisi p̄ mō superius determinato: eo. s. mō quo ē infinibilis: ⁊ iō ꝓportio nulla est q̄ ē inter ifinitatem dei ⁊ ifinitatē ifiniti. ipedit enī equocatio cōpatōez Q̄d si in hoc nō fiat vis dicēdū est sic̄ superius determinauimus q̄ intellectus diuinus non itelligit aliq̄d nisi sic itelligēdo. put ē cā exēplaris illius et forma: sicut itelligit artifex artificiū: ⁊ nō trāseundo p rem. ¶ Q̄d enī itelligit p itellectū causatum a rebus nō pfecte itelligit nisi q̄n p itellectū attigit terminus rei: ⁊ iō ifinitū nō pōt pfecto itellectu itelligi: q⁹ terminos nō hz. Si. n. ifinitū ponat̄ esse fm modū superius determinatū: nec motū nec locuz illud habet: sicut infra pbabit̄: nec pōt in aliq⁹ capi vel claudi intellectu.

¶ Caplm. vj. de pbatione phīca q̄ nō ē actu corpus ifinitū p diuisionē corporis in simplex ⁊ compositum. Tex. ⁊ cō. xlij.

Hysice autē ꝓsiderādo ifinitū fm ee suum p nāle q̄d attribuit ei, pcedemus dupliꝛ: ad hoc q̄ pbemus nō ee actu corpus ifinitū. Sunt. n. q̄dā corpoꝛa phīca eēntialia: et ex his pcedemus primo sic: si ē infinitū aut ē compositū

vel simplex:& si ē cōpositū aut ē sile in spē quēad/modū hōgeniū:aut dissimile quēadmodū etbero geniū. Ex his oñdemus ꝑ corpus sensibile phicū nō eē actu ifinitū. Sūt etiā q̄dā corpus phicū cō/sequentia:sicut ē motus & locus:& ex his ꝓsequent oñdemus nullū corpus actu eē infinitū. Incipia/mus igit ꝑ ꝓbantes q̄ corpus simplex vel cōposi tū nō ē ifinitū ꝑm actū. Si enī compositū est infini tū:aut ē cōpositū ex oībus finitis nūero & magni/tudine:aut ex quibusdā finitis & quibusdā infinitis Si aūt dicat q̄ ē cōpositū ex q̄bus finitis: hoc est impossibile:quia cuius ptes sunt finite & ipm totū finitū necesse ē esse. Si aūt ponit ex quibusdā finitis & qbusdā infinitis:aut ea q̄ sunt infinita sunt infinita ꝑ spēz & nūerū:& finita ꝑ magnitudinē. aut quedā eoꝝ sunt finita magnitudine. quedam aūt infinita aut vnū eoꝝ ē infinitū reliqua finita. aut ecōuerso: vnū finitū & reliqua infinita. Sed de hac pte diui sionis.s.q̄ sit cōpositū ex infinitis nūero & spē:& fi/nitis magnitudine:non bēmus hic di sputare:ꝛ in libro pygeneos.q̄m si spēs dicat figura corporis indiuisibilis finiti ꝑ magnitudinez: hoc destruem⁹ in libro ꝑmo pygeneos:loquēdo ꝓ pōnē democri ti & leutippi. Si autē spēs dicat forma elemēti sim plicis:tunc nō possz eē cōpositū ex infinitis:nisi ele menta simplicia eēnt infinita:& hoc destruemus in secūdo pygeneos:oñendo q̄ elementa nō sūt ni si q̄tuor. Si ergo dicat q̄ cōpositū est ex qbusdaz vel quodā finitis ꝑm magnitudinē:et qbusdaz vel quodā finitis:sicut ꝑmisimus in alijs duobus mē bris diuisionis. ꝑus considerabimus q̄ ꝛz q̄ntita/tes ꝓꝛie que sunt in elementis differant: ita q̄ q̄dam sit remissio quedā intensio:sicut calor aeris remis sior est q̄z calor ignis:ita q̄ forte ꝑ decuplū vel du/plum calor ignis excedit aerem:tamen si infinitus ponatur aer in magnitudine ad finitū ignem:calor aeris & humor excellēt siccū & calidū ignis. oīs enī vtus & potentia q̄litatis nālis crescit crescēte sua mā ꝓꝓria:& si mā ei⁹ crescit in infinitū:sua vtus & potē/tia crescit in infinitū:sic in viij. huius scie libro ostē demus. Cū g̃ in cōposito finitū iungit infinito vni vel plurib⁹:id qđ ē infinitū erit potentie infinite:et excellendo alia corrūpet oīa alia cōponentia:et sic corrumpet cōpositū:& sic cōpositū nō erit infinitū si ue vno siue pluribus exñtibus in ipso infinitis:dū mō etiā q̄daz finita sunt in ipo. Tex.& co.xliij.

¶ Si autē dicat q̄ oīa sunt infinita q̄ cōponunt ipm hoc ē ipossibile:qz corpus ifinitū cū tres bēat dimēsiones ꝑm quālibet ē infinitū:qđ aūt q̄libet di mēsiōe distat ī ifinitū ꝛeplet ad oē spaciū locū ifini tū g̃ cū ipso nō poterit remanere aliud ifinitū: nisi duo corpora sint in eodem loco:& ita duo talia vel plura nō possūt ꝓiūgi ad cōpositiōem corporis in finiti. ¶ Preterea si ad oēm dimēsionē corp⁹ infi nitū distat in infinitū:tūc nihil pōt ꝓiungi corpori infinito:qz quicqd ꝓiungeret ei oporteret q̄ ꝑmo applicaret extrinsecus per ꝓtactū: & sic oporteret q̄ hēret vltimū in quo tangeret. habens aūt vltimū ē finitū:g̃ si aliqd applicaret ei ex ipm esset finitū: et hoc ē ꝫ hypothesim:quia positū erat eē ifinitū qđ cōponit ex pluribus infinitis. ¶ Jstā aūt ꝓpositionē quā diximus q̄ corpus infinitū in oībus di mensionibus ē infinitū. qdam dicūt nō eē notā: et iō ꝓbant eam dicentes q̄ si deꝛ aliqđ corpus infi/nitum in dimensione vna vel duabus & nō in oib⁹ & dicat illi aliqđ infinitū in vna dimēsione vel dua bus:& nō ī tertia applicari:ita q̄ cōponat in dimē sione vel dimensionibus in qbus finiti sūt: sequet incōueniens.s. vnū infinitū maius eē alio infinito qm̄ cōpositū ex duobus infinitis maius ē vtroq̄ cōponētiū:eo q̄ oē totū maiꝰ est q̄libz sua pte. Est aūt incōueniens vt dicunt infinitū maius eē infini to. ¶ Sed hoc nō esse ꝓueniēs videt: qz in eo q̄ cōponunt finita sunt:& ꝑm hoc q̄ finita sunt totuz pōt eē maius pte & nō in eo q̄ ifinita. ¶ Jdeo di/cendum q̄ ad hoc q̄ cōpositio fiat oz de simplici bus fieri cōpositiōem. simplex aūt vnius vtutis ē: & iō in tali longitudo rñdet latitudini & ꝓfundita/ti:& ecōuerso.& hoc mō intellexit Ar. quando di xit q̄ corpus infinitū cōponēs interminate distās ē ꝑ oēm dimensionē: sed in cōpositis corporibus longitudo magis fit a calido: et latitudo magis a frigido dilatante & retrahēte. ꝓfunditas aūt fit a mo tu hūidi quod calidū facit ebulire ad superficiē:& in tali corpore nō sequeret q̄ si lōgitudo eius essz in finita q̄ etiā latitudo & ꝓfunditas eēnt infinita: ni si eo mō quo calidū infinitū exigit frigidū infinitū & hūidum infinitū: quia aliter corrumperet ipsū: sic oñsum ē in ꝑti ꝓtis. Tex.& cō.xliiij.

¶ Sic g̃ corpus cōpositū ipossibile ē eē infinitū ita ipossibile ē q̄ corp⁹ simplex sit infinitū. ¶ Cor pus aūt simplex dupliꝛ pōt accipi: & dupliꝛ dici pōt eē infinitū.s.q̄ aliquod corpus exꝫ elemēta eēt sim/plex & infinitum:vel q̄ aliquod elementoꝝ simpli cium eēt infinitū:& nos vlr oñdemus q̄ neq̄ extra elementa ē corpus infinitum:nec simpliꝛ & vlr ē ali/quod corpus infinitū:siue exꝫ elemēta:siue intra ea ¶ Sunt aūt qdam philosophoꝝ q̄ dicunt infini tū corpus eē exꝫ elemēta:& nō intra ea:et dixerunt nō aerē:aut aquā:aut ignē:aut terram esse infinitū qz videbāt bū q̄ elemēta in superficieb⁹ suis se tan/gunt:& iō quodcūq̄ ipsoꝝ dicerēt eē ifinitū: illud corrūperet alia:eo q̄ elementū vnūquodq̄ habet ꝓpietatem ad aliud:sicut qdem aqua est frigida aer

būidus:z ignis qdē calidus:z ſra ſicca. Cōtraria aūt ſe tāgentia agūt z patiunt adiuicē:z iō quod/cunqz ipoz cēt infinitū:corrūperet oia alia z puerteret in ſeipm:z iō ne deſtruat mūdus dicūt q alterū ab elemēt̄ ē qdā corpus infinitū qđ ē ex elemēta. Tex.z cō.xlv. ¶ Nos āt oñdemus impoſſibile eſſe q tale corpus ſit extra elemēta:nedū q infinitū ſit. de dcō.n.iſto faciemus cōe vbū:z de aere z aq̄:et alio quolibet oñdētes q impoſſibile ē tale corpus eē:z tūc ꝓter iſert nō eē iſinitū. Si.n. tale corpus eēt ex vocata elemēta ex q° gnārentur alia corpa q̄ vocam⁹ elemēta: tūc etiā oporteret q ēt elemēta reſolueren̄t in ipm:ſz nullū corpus ē in qđ reſoluant̄ elemēta:z hoc ſupponim⁹ ab his q̄ i q̄rto celi z mūdi ꝓbare bēmus: q2 alit̄ elemēta nō eēnt elemēta. Jn diffinitiōe.n.elemēti ē q nō reſoluit̄ fm formā ad formā:g° impoſſibile ē tale corp⁹ eē ex q° elemēta gnēnt̄. fm h° eni nō eēt gnātio elemēti vni⁹ corruptio alteri⁹:et ecōuerſo corruptio vni⁹ generatio alterius:et ſic non eſſet circularis generatio elemētoꝝ: ſed ex quodam alio gnārent̄:et in quoddā aliud reſoluerent̄ in corruptiōe. Sūt etiā aliq q dixerūt vnū aliqđ iſtoꝝ eē elementū ad alia ex q° gnānt̄:z i qđ alia corrūpūt. Tex.z cō.xlvj. ¶ Et p eandē rōem q̄ poſita eſt oñdit̄ impoſſibile eē ignē vel aliqđ elemētoꝝ eē tale z iſinitū. vīr enim z oīno z etiā abſqz hoc q faciam⁹ vim in eo q infinitū dī eē:ꝓbabim⁹ etiā iā q impoſſibile ē aliqđ corpus talit̄ ſe hās ad elementa ēt ſi ponat̄ iſinitū eſſe impoſſibile aūt ē ſic eē vel fieri ex alio elemēto aliqđ elemētoꝝ ſicē eraclitus dixit oia aliqñ ꝓus ignē:et ignē dicit eē elemētū elemētoꝝ. Tex.z cō.xlvij. ¶ Eadē rō eſt đ illo vno z iſinito qđ phīci ex̄ elemēta eē dixerūt. ¶ Oia nāqz mutant̄ ex ꝑio in ꝑium: vt ex calido in frigidū: g° illud quod eſt ex elemento ex quo p mutatiōem fiūt elemēta:ē diſtinctū ꝑietate: z ſi hz cū elemēt̄ ꝑietatē tūc corrūperet elemēta:ſic ſuper⁹ ē ꝓbatū.ſz h° nō ē verū:ergo falſū eſt aliqđ corpus tale eē z eē infinitū.oz autē de oī elemēto ſimplici ex rōnibus dcis ꝓſiderare ſi ꝓtingat:aut nō corpus ſenſibile z diſtinctū ꝑietate z ſimplex infinitū eē:q2 eadē rō ē de oībus.

¶ Caplm.vij.de ꝓbatiōe phīca q nō ē actu corpus infinitū p diuiſiōem corporis cōpoſiti in ea cōponentis que ſunt ſimilia in ſpecie:z diſſimilia in ſpecie. Tex.z cō.xlviij.

Quod āt corp⁹ ſenſibile impoſſibile ſit actu infinitū eē ex poſterius ꝓſiderādis declarabimus. Eſt.n. corpus vt ꝓus diximus aut ſilis ſpēi in ꝓtibus:aut diſſilis:z nos oñdem⁹ q neutrū illoꝝ pōt eē actu iſinitū: ſz ꝓmittem⁹ q̄m nō logmur h̄ niſi de corpe hās motū rectū qđ ſolū ſenſibile vocamus eo q ipm diſtinctū ē ꝓmis q̄litatibus ſenſibilib⁹ q̄ ſūt obiecta tact⁹ z cā ſūt oīuz aliarū ſenſibiliū q̄litatū. Cā āt ēre tm̄ logmur de tali corpore ē:q2 phīci ponētes iſinitū eē poſuerūt māle ꝓncipiū rerū. Jd āt qđ ē māle corpoz ꝓncipium rectū motū hz:z eſt diſtinctū q̄litatibus tactus Jn libro aūt celi z mūdi loq̄mur gnāliter de infinito:oñdentes q nec corpus motū circulariē pōt eē iſinitū:nec iſinitū ex ipm poſſe eē oñdem⁹. his aūt p̄miſſis p̄mittemus tres ꝓbatiōes ex qbus volumus ꝓcedere.q̄rū ꝓma ē q oē corpus ſenſibile aptū natū ē alicubi eē ita q vniuſcuiuſqz corpis ſēſibilis ē locus aliqs. Scōa aūt ē q in corpe ſimili in ſpē idē ē locus toti⁹ z ptis: ſic idē ē locus toti⁹ ignis z ptis ignis. Corpus aūt ſile in ſpē dicim⁹ eē corpus hōgeniū z ſimplex:q2 ſi eēt hōgeniuz z cōmixtū:tūc nō ſeq̄ret:q2 in carne ſunt cōponētia elemēta:z locus carnis ē deorſū:z tñ qdā cōponētiū mouent̄ ſurſū ſic ignis. Tertia aūt ꝓpō ē z ſeq̄t ex iſta z ē hec:q corpus ſimplex ſilis ſpēi geſcit in loco nāli q̄ ē in ipſo:z mouet ad ipm q̄ ē ex ipm z ps ſilis ſpēi geſcit in loco toti⁹ q̄ ē in ipo z mouet ad ipſū q̄ eſt ex ipſum. His ꝓlibatis dicimus ſi corpus illud qđ dī eē infinitū ē ſimplex:z ē ſilis ſpēi z forme:erit in aliquo loco p poſitiōez ꝓmam. Jlle aūt locus aut ē ſibi nālis:aut non. Si ē nālis tūc ꝓpetuo geſcit in loco iſinito ſibi nāli:q2 ex/cū infinitū nō ē locus:z ita cū nō bēat locū ad quē moueri poſſit ꝓpetuo geſcit.aut ſi ē ex locū ſuū nālem:ille etiā erit infinitus:g° in infinitū diſtat a nāli loco:g° p iſinitū tp̄s mouet ſi mouet.h° aūt eſt impoſſibile:qđ.n.mouet:mouet ſurſū vl deorſū ſi eſt corp⁹ ſimplex hās motū rectū: z qđ mouet mouet ſurſū vl deorſū. Jn corpe vo iſinito z loco iſinito nihil magl ē ſurſū vl deorſū:q2 ſurſū z deorſū ſt̄ dīe q̄ ēmināt h ſitū dēmiatū i loco. Si āt dicat q mouet motu ptiū z nō motu toti⁹:tūc q̄rim⁹ vbi ſit motus ptiū. Premiſim⁹.n.i ſcōa ꝓpōne q locus toti⁹ in tali corpe idē ē cū loco ptiū z ex° :z mot⁹ ptis ē motus toti⁹:vbi g° gleba mouebit̄:ſi gleba ē tal corpis ps. Si.n.idē ē loc⁹ totius z pt̄:z totū geſcit i loco ꝓnāli ſibi:z gleba geſcit ī eodē:g° geſcente toto geſcit z ps. Eadē āt rō ē ſi dicat gleba manē qeta moto toto.locus eni glebe z ſui ꝓpij z ꝓnālis corpis h° ē totius iſiniti ē idē. ¶ Silr q̄rimus vtz corpus illđ totū locū occupat vl nō. ſi.n.nō totū locū occupat tūc loc⁹ maior ē locato.ſi āt totū occupat tūc ñ pt moueri. Quo g° occupat locū: q2 nō iplet qđ ē iſinitū:nec circūdat loco. Silr q̄rimus q̄ z vbi eſt māſio ipſius ſi manet:z qs ē z vbi motus ipius ſi mouet:q2 nullo loco capit̄:z iō oz q vbiqz maneat ēt ps eius ſi idē locus ē totius z pt̄: aut i iſinitum

moueant ꝓtes eius: qz nõ ẽrõ q̃re magis moueat ſurſũ in loco totius q̃ deorſũ:pz ſm aliã loci dñaz nullã.n.rõez põt qs oñdere niſi in loco totius qe/ ſcat ps z moueat: cũ oĩs locus totius ſit ſibi eq̃lit nãlis vel innãlis:ſi ẽ ps ſilis ſpẽi:nec põt qs oñdẽ qs ſit motus ptũ ipſius:aut q̃:aut q̃ getes in vno loco plus q̃ in alio. Tex.z cõ.xlix. ¶ Si aũt ponat iſta ps diuiſiõis z dicat corpus infinitũ cõ ponit ex infinitis nũero ſpẽz q̃ oz eẽ finita magni/ tudine:tũc ẽt oz q loci ſint ĩfiniti p ꝑus ꝑmã poſi ſitã poſitiõem:qz videlz corpus qlibet in ſpẽ lo/ cũ bz ſibi rñdentẽ:tũc ꝑmũ icõuenies qd ſegt ex il lo eſt:q infinita corpa p nũerũ ſpẽz ſe ꝓtingãt vſq; in infinitũ:g mũdus nõ bz vniuerſitatẽ ab vniuerſi tate circũdãtis oĩa corpa alicuius z ꝓtinent: ſz po tius vniuerſitas ẽ aggregatio ꝓtingentiũ ſe corpoz ĩ infinito tm̃. Et hoc deſtruemus ĩ libro celi z mũ/ di:z in libro pꝛygeneos. Poſtea vo ſegt aliud icõ ueniens:qz illa diſſilia ſpẽ aut erũt finita:aut nõ ifi nita p ſpẽm:cũ tñ finita ſint magnitudie: z nõ põt dari hoc q ſint finita:cũ totũ ẽ infinitũ:qz nihil ifini tũ cõponit ex oĩno finit. Si ãt dcm q q̃dã ſũt infi/ nita magnitudie cũ ſint diſſilia ſpẽ:ſic ſi ignis z aq̃ dicant eſſe finita z alia ifinita vel ep̃:hoc eſt ipoſſi bile:qz ſic dixim⁹ ſupius ifinita corũperẽt fini/ ta pp ꝓpꝛietatem q̃ eſt i corpoꝛibus ſimplicibus: q̃ hñt motũ rectũ:z iõ antiq cauerũt ſibi ne dicerent extrema elementa eſſe ifinita:qz illa magis hñt q̃li tates actiuas:z locũ z motũ determiatos ad vnã p/ tem tm̃:z iõ p q̃litates corũperent alia:z p motus diſtarẽt z diſtraherent ab iuicem ĩ ifinitũ.ſz media elemẽta qdã dixerũt eſſe ifinita: qz de facili mutãt ĩ q̃litatib⁹ z loca z motũ hñt determiata z emanãt ſic hũidũ fluẽs mõ ſurſũ mõ deorſũ:q motus com petit gnãtõi z corruptiõi corpoꝛ. Aer.n.q̃is ẽ in vno.ſ.igne i q̃ emanat deorſũ:z leuis eſt i duobus .ſ.i aq̃ z terra in q̃bus emanat ſurſũ.aq̃ ãt ẽꝛio q̃ uis eſt i duobus.ſ.i aere z igne i q̃bus emanat de/ orſũ:z leuis eſt ĩ vno i quo manat ſurſũ:hoc ẽ i tra dixerũt ãt qdã pbiſiologoꝛ hec duo eſſe ifinita z ꝑn cipiũ oĩuz: z alij dixerũt corpus ifinitũ mediũ inẽ hec:pp qd videbãt q aer z aq̃ nõ oĩno ſepant a ꝓꝛijs.mã ãt oĩno z ifinita ſa ꝓꝛijs dz eſſe ſepata.b° ãt in pbicis iã determiauimus. Si ãt dicat q ſim/ plicia diſſilia ſpẽ ſũt ifinita p nũerũ ſpẽz diuerſarũ tũc ſegt ex hoc q loci ſunt ifiniti: z elementa locata ſunt ifinita. Si ãt hoc eſt ipoſſibile eo q loca fini/ ta ſint:tunc neẽe eſt q totũ ifinitũ ex diuerſis ſpẽb⁹ ſimpliciũ ꝓfectũ ſit finitũ. Nõ.n.põt eſſe q locus z locatũ nõ toꝛquent: z iõ ſi loca ſm nũez dñaz lo ci ſunt finita:tũc oz q corpa ĩ eis locata p ſpẽz ſint finita: z ſi locus eſt cãtus cãtuz eſt z corpus ĩ eo lo catum̃:qa ipoſſibile eſt q locus maioꝛ ſit q̃ q̃ntuz eſt corpus:nec corpus maius ſit q̃ locus. Si eim locuſ maioꝛ eſſz q̃ corpuſ locatũ:tũc oz q aliquid eſſz vacuũ: z hoc ĩ q̃rto huius ſcie libro oñdemus eſſe ipoſſibile. Si ãt corpus locatũ eſſz maius lo/ co:tũc oporteret q corpuſ aliqd nuſq̃ eſſz: z b° eſt ipoſſibile:ꝑcipue de corpoꝛe ſimplici hñte motũ re ctũ:de quo ĩ facimus ꝓſideratoem. ¶ Scias ãt q oĩa hec ipoſſibilia ſũt de corpe ifinito ſm actuz accepto.hoc.n.nec eq̃le ẽ alicui:nec maius nec mi nus aliquo corpe.eq̃le.n.nõ eſt:qz nõ eſt ifra ẽmi nos aliquos ſua q̃ntitas maius etiã nõ eſt: qz õe maius ĩ aliq̃ ꝑte maius eſt: z ſilr minus ĩ aliq̃ ꝑte min⁹ ẽ: z ifinitũ ad ifinitũ nlla rõe põt cõpari. ¶ Caplm.viij.de iꝓbatõe ſolonis anaxagoꝛe: z de cã getis ifiniti. Tex.z cõ.l.

Anaxagoras aũt has rões ĩtendens eua a dere icõuenientẽ cãm aſſũpſit de mãſiõe z gete ifiniti.dixit.n.q totũ ifinitũ quod mixtũ eſt ex oĩbus ifinitis hõgeneis iõ geſcit:qz ipz fulcit ſeipm:z ipm eſt locus ſuus.in ꝑtibus.n.ſuis q̃ hõgenee ſũt vna ꝓtiguat ad aliã in ifinitũ: ita q nõ eſt locus eꝛ ipm ad quã poſſit moueri:eo q ſp vna ꝓſtringit ab alia:z iõ neẽe eſt geſcẽ:qz ſic in ſe ipſo eſt ifinitũ:z ipm eſt locus ſuus vt dixim⁹:qz tũ eꝛ ifinitũ nihil ſit nõ potuit hre locũ eꝛ ꝓtinentẽ z iõ nil aliud ꝓtinet ipm q̃ ipm ifinitũ. hoc ãt ana xago.ſic ſonat tãq̃ velit dicere q oĩs res ſit apta p nãm eſſe vbi eſt:eo q ipſe dicit nõ eſſe aliquã nãm locati vel loci q̃ faciat rem alicubi eſſe:ſz i illo loco erit res vbi ꝓſtringit circũpoſita ꝑtibus infiniti:z ñ bz aliã aptitudinẽ ad locũ.hoc ãt nõ eſt vez.ſic.n. oĩs res ſz dictũ ſuũ eſt i loco vbi eſt vi:z nõ bz apti tudinem ad ipm in quo eſt cuius cã eſt:qz ꝓſtri/ ctũ eſt i loco z vt aliena detineꝛ i loco:z ñ p aliquã nãm mouentẽ ad locũ i quo eſt. Tex.z com.lj. ¶ Si igit vt dic anax.hec eſt cã maxime q̃re non moueꝛi ĩ finitũ:qz totũ fulcit z retineꝛ i ſeipo:tunc oz q ſit imobile p accñs.ſ.qz ñ eſt loc⁹ ad quez moue atur:z q̃re pbicũ eſt moueri:ſz hoc nõ ſufficit i nãli bus i q̃bus q̃rit cã p ſe z nõ p accñs. ¶ Oportu it ergo anax.aſſig̃re cãm vtiq; q̃re ifinitũ nõ aptuz natũ ſit moueri ex nã:qz i naturis nõ ſuffiẽ ſic dicẽ tem accñtalem cãm euadẽ. Si.n.cã quã iduxit va eſt:tũc etiã qlibz aliõ qd nõ mouet hac de cã nõ mouẽt:ſz hoc falſũ eſt q nihil pbibet:q id qd re tentũ eſt violentũ i aliquo ſic lapis ſurſũ ſit aptus natus moueri ad aliũ q ẽ ſu⁹ locuſ nãlis. Et b° exẽ plũ ẽ i terra q̃ nõ mouet: z ſi põeret ipoſſibile q eſſz ifinita:adhuc:non moueret ſi ꝓtineret a medij nã qd eſt locus terre nãlis z nõ retineret ex hoc q eſt cõpmeret alijs circũpmentibus ipm:nec iõ qz nõ

eēt locus ad quē posset moueri: ſz potius iō ſtge/ret in medio: qz de nā ḡuitatis sue ibi ē apta eē: et ibi gnātur: z tñ licebit ſm anax. tūc dicē ꝙ fulcit se ipam cū posita sit eē infinita. ¶ Patet g̃ ꝙ nō ē cā quā assignauit ꝓ cā: qz ꝓ b° ꝙ negaꝭ mot⁹ ab ali quo corpore nō negaꝭ aptitudo nccrio: qz multa ñ mouenꝭ q̃ tñ apta sūt moueri qñ sūt ex vbi ꝓpum z b° ignorauit anax. Si igit i terra cū sit infinita ad huc cā sit ꝙ nō mouet: qz est in vbi ꝓpo qđ ē me/diū z nihil mouet in vbi ꝓpo nāliē: ꝟ igit ḡuitatē z ꝓ ḡuitatē qescit i medio. Tex. z cō. lij. ¶ Per eandē vtiq; rōem etiā infinitū nō ꝟ cām māsionis sue q̃ ē in se: ſz aliā. ſ. qz nō ē aptū natū moueri: eo ꝙ ē in loco ꝓpo: z hoc nō dixit anax. z nō bēt ꝓ cā illud qđ dixit ꝙ infinitū fulcit seipm. ¶ Est āt cū dcis sil' manifestū ꝙ siles in spē sunt loci totius hōgenij z ptis sic totius ẽre locus ē idē z glebe et scintille locus idē ē z totius ignis: vterq;. n. ē sursū z totius terre z glebe locus ē deorsū. Est. n. ꝓ se ma nifestū ꝙ nihil ē in seipso: vt in q̃rto li° dicet: z ꝙ lo cus totⁱ z ptis nō differūt nisi q̃ntitate. maior eim est totius locus q̃s ptis: qz totū ē maius pte: z iō id qđ ferꝭ ad locū vl' gescit i loco p aliquā nām ferꝭ z gescit in illo: z nō qz infinitū ē: ſz accidit ei finitū vel infinitū. tñ si verū dixit anax. ꝙ infinitū sit in seipso oz ēt ꝙ ptes infinite sint in seipsis: eo ꝙ infinitū est hōgeniū: z vbi ē totū ibi est ps ſm nām; ſz ꝓstat ꝙ ps nō manet in seipsa: g̃ nec totū: falsū ē ergo qđ dixit anaxagoras.

¶ Cap. ix. de ꝓbatiōe ꝙ corꝑ sēsibile nō ē infini tū actu p cōpositiōez eⁱ ad locū. Tex. z cō. liij.

Odem aūt mō ꝓbabimus nihil eē actu e infinitū qđ sit corpus simplex phice acce ptū p cōpatiōem corpis ad locū. Dio āt z vlr mānifestū ē ꝙ ipossibile ē hec duo sil' eē: vl' dicē ꝙ corpus aliqđ simplex z phicū sit infinitū: z ꝙ lo/cus aliqs determiatus i nā isit illi corpi. Si. n. sic vitas se hz oē corpus sensibile aut ḡuitatē aut leui tatē hz: tūc infinitū hz aut ḡuitatē aut leuitatē: eo ꝙ ipsi infinitū posuerūt elemētū: z nō celū dixerūt eē infi nitū. Si. n. ḡue ē tūc ferꝭ ad mediū: z si ē leue tunc ferꝭ sursū. Qđ āt ferꝭ ad locū finitū z determiatū fi/nitū ē: ergo infinitū ē finitū: qz sursum z deorsū loca terrea sūt in nā. corpus vo infinitū si simplex ē z sen sibile: nccē ē altero istoꝝ motuū ferri. Si āt forte ali qs dicēt ꝙ corpus infinitū sustinet vtrūq; istoꝝ mo/tuū: hoc ē ipossibile: qz tūc eēt cōpositū ex oppositis naturis: z suppositū erat ꝙ eēt simplex. Silr ē ipos sibile ꝙ medietas eius ferꝭ sursū z medietas deor sū. si. n. ē infinitū qūo diuidit i duo media. Qđ āt in duo media diuidit finitū ē: qz mēsuraꝭ duabus medietatibus i q̃s diuidit: qūo ergo possumus di cere ꝙ hec ps infiniti ē sursū: z ꝙ alia ps eius ē deorsū: qz qđ finit ptibus suis ad loca finita ē finitū. Si āt vna ps infiniti q̃ est supior est sursū z finit ad locū sursū: z si alia ps eius deorsū z illa finit deor/sum ad locū: z sic in ptibus suis eēt finitū id qđ po sitū ē eē infinitū corpus: z hoc est ipossibile. Sed hoc ergo iterū oz ꝓcedere ꝙ corpus infinitū hꝫ vl/timū. ſ. vsus sursū: z hꝫ medium vsus centrū: cū tñ hoc sit ipossibile: qz cuius nō ē finis illius nō ē vl timū: z cuius nō sūt duo fines illius nō ē medium qđ eq̃ distat ab extremitatibus q̃ sūt fines eius. In tota hac rōe nihil supponit: nisi ꝙ loca in nā finiti ta sūt sursū z deorsū: z hoc maxie p se pz: z tñ hoc ēt declarabimus i libro ce. z mū. Tex. z cō. liij. ¶ Amplius id qđ ē manifestū p se ē ꝙ oē corꝑ sensibile hoc mō quo dixerūt phi eē sensibile infinitū ē in loco. Loci āt spēs z dre sūt. vj. sursuz: deorsū: dextrorsū: sinistrorsū: añ: z retro: z he dre nō solū d nomiant z distinguūt quo ad nos z ſm positōem ſz sūt denotate z distincte i toto vniuerso: siue i mū do. Sūt eni iste drie in celo añ z retro: eo ꝙ a pyta gora aiatū dr: Duo āt sursū z deorsū sunt i corpo ribus iaiaꝭ. Possumus. n. loq; dupliꝝ de loci drijs vno. n. mō dicim⁹ ꝙ loca nālia sūt ad q̃ ē motⁱ nāl' z circa loca nālia duo sūt. ſ. sursū z deorsū: ad q̃ mo uenꝭ corꝑa nālia sēsibilia mota motu recto: qm d nūero taliū corꝑoꝝ nāliū dicebat eē corpus infini/tū. Alio āt mō dicimus drias loci nāl'. ſ. drias sitⁱ ſm q̃s ē gcūq; motus: z hoc ptigit dupliꝝ. sūt. n. di stricta ſm situ solū: z sic sūt i mūdo sex drie loci. sūt etiā ſm positōem ptiū corpis qđ ē i loco: z hoc du pliciter. aut. n. sūt ſm resolutōem ad nos: aut ſz po sitiōem nālez ptiū corpis z figurā: aut vtutē sine fi gura: z hoc dico pp celū z ſm cōpatōez q̃ ad nos sūt iste drie i corꝑibus nō aiatis. ſm āt positōem ptiū z figurā sūt i corꝑibus aiaꝭ: z de oibus his ex gsitā bēmus reddē rōez i celo z mūdo. Sz suffic nob ꝟ q° cūq; istoꝝ mōꝝ sumāt loci drie: ipe deter/minat corpus infinitū extremitate suaꝝ ptiū: g̃ ipos sibile erit istas drias accidē corꝑi infinito: ergo i/possibile ē corpus infinitū eē i loco. Tex. z cō. lv. ¶ Silr āt z vlr ē ipossibile ꝙ locus sit infinitⁱ. Cū igit oē corpus i loco sit: ipossibile ē ꝙ aliqđ corꝑ sit infinitū. Si autē forte aliqs istet z dicat ꝙ mūdⁱ est corpus z tñ i loco nō est: dicim⁹ ꝙ nos logmur de corꝑoribus sensibilibus sensu tactus: qz tale cor pus phi dixerūt esse infinitū. vel si volum⁹ dicē mū dū esse sensibile corpus: z celū vltimū esse sensibile corpus: dicem⁹ corꝑ dupliꝝ esse i loco. vno qdem mō ābit z ꝓscribit: aliquo corꝑe ꝓtinente ipm: z b° mō nō ōe corpus est i loco: ſz q̃dā sic i sequentib⁹ oñdemus. Alio āt mō dr esse i loco cui⁹ ptes dter

minant ad dr̄ias ſitus ⁊ loci: ⁊ ſic oē corpus i loco ē: q⁊ ptes eius ꝑz aliquā dr̄iaz ſitus determiant. De hoc āt qd ſic i loco ē: oz q̄ ſit alicubi: ⁊ qđ ē alicubi oz q̄ ſit i loco: q⁊ nihil ē i gñe qđ nō ſit i aliq̄ ſpē: ⁊ de quo ſpēs ponūt: de illo ꝺnter ⁊ genus ponitur ſic ē videndum i gnē q̄ntitatis ⁊ ſpēbus eius: q⁊ qcqd ē q̄ntū aut bicubitū: aut tricubitū: aut in aliq̄ alia ſpē q̄ntitatis: ⁊ q⁊ ē bicubitū: aut tricubitū: aut aliā babēs ſpēz q̄ntitatis ē q̄ntū. b°. n. ſigt q̄re aliqd dr̄ q̄ntū: g° a ſili qđ ē i loco oz q̄ alicubi ſit ſic ꝑm aliquā ſpēz loci ⁊ dr̄iam ſitus. Dis āt tal' loci ſpēs ⁊ ſitus dr̄ia aut ē ſurſū: aut deorſū: aut i aliq̄ alia ſex dr̄iaz. Sz vniuſcuiuſq; horū locoꝝ termin⁹ ē ⁊ finis aliqs: qa ipſius diſtātie oppoſite ſūt dr̄ie fines: g° oē corpus qđ ē in loco ē finitū: ergo nihil eſt actu corpus infinituum. Manifeſtū eſt g° ex his q̄ non eſt ſimplr corpus aliqđ infinitum.

¶ Caplm. x. q̄liter infinitū eſt potētia ⁊ cui⁹ generis ſit potentia illa: ⁊ q̄liter exit in actum: ⁊ quis ſit actus eius. Tex. ⁊ cō. lvj.

Uperius diximus q̄ multa ipoſſibilia accidūt ſi oino negetur eē infinitū. Diximus enī b° q̄ ꝑm b° tpis erit qđdā initiū et q̄daz finis: ⁊ magnitudines nō erūt diuiſibiles in magnitudines i infinitū: ⁊ nūerus ꝑm hoc nō creſcit in infinitū. Cū āt his ſic determiatur ⁊ ad vtrāq; ptē diſputatis neutrū ꝓtingē videat. nō enī cōtigit infinitū ſimplr eē: neq; ꝓuenit infinitū ſimplr nō eē: oz dicē ad b° q̄ infinitū quodāmō ē ⁊ quodāmō nō ē. Eſſe aūt duplr dr̄. ſ. ꝑz potētiā: ⁊ ꝑm actū. et nos dicim⁹ q̄ infinitū ē duplr. Eſt. n. ꝑm appoſitiōem in nūeris ⁊ eſt ꝑm diuiſiōem i ꝓtinuis. ⁊ qdē dictū vl ꝓbatū ē q̄ magnitudo nō ē ꝑm actū infinita: q⁊ nā ē magnitudo q̄ extēdit in infinitū: ſz diuiſibil' ē magnitudo i infinit: ⁊ iō dr̄ magnitudini i infinitū accedē diuiſionē: ⁊ b° ex b° ꝓbat: q⁊ ñ ē difficile diuidē lineā per athomos: q̄ qdē athoma ñ ſūt q̄ntitates: ſz athoma eo q̄ ꝑ ipſa linea nō pōt āplius diuidi tali diuiſiōe q̄li diuiſa ē: et b° fit qñ diuidit magnitudo ꝑ eq̄lia ꝓportiōe ⁊ q̄ntitate: ſic i duaſ medietates vel tres tertias: vel q̄tuor q̄rtas: et ſic de alijs ꝓtib⁹ aliquotis magnitudis. tal'. n. diſio ſtat athomalr i magnitudie: q⁊ tali diſiōe ñ ē diſibil' magnitu° niſi ſel'. Alia āt diſiōe q̄ ēt ñ ē difficil' ducit i infinitū qñ diuidit i eq̄lia ꝓportiōe ⁊ nō q̄ntitate. Nō āt qdā dicūt magnitudis ſtare diſiōez eo q̄ cōpōat ex idiuiſibilib⁹ ⁊ itelligibilib⁹ lineis nō ē difficile ꝑobare: ⁊ hoc ſtudebim⁹ i. vj. b° ſcie libro. Tex. ⁊ cō. lvij.

¶ Reliqt g° ex oibus ꝓbāt q̄ infinitū nō ē niſi potētia ⁊ nō actu. ¶ Sz oz nos diſtīguē i his q̄ potētia eē dicūt. aliq. n. dicūt in potētia ita q̄ potentia ad finit ad actū vnū purū: ita q̄ cū i actu illo nihil remanet de potētia ad actū illū. Sic es dr̄ i potentia ſtatua idoli: ⁊ ſperma i potētia dr̄ hō: et hoc mō infinitū nō dr̄ i potētia: q⁊ ſicut es qđ ē i potētia ſtatua idoli erat aliqñ ſtatua: ita oportēt q̄ infinitū in potētia ſumat eē aliqñ ꝑm actū infinitū. Sz qm̄ mltiplicit dr̄ aliqd eē i pōa: tūc etiā dr̄ alio mō aliqd eē ad actū i potētia q̄ exit in actū nō purū: q ſemp claudit i ſe potētiā ad actū eundē: ⁊ hec ſūt quoꝝ eē ē i fieri: q⁊ i illa rōne eius q̄ in actu ſūt: ſūt et rōe eius q̄ fūt potentialitatē hñt admixtā ad illi⁹ act⁹ ſuccedentē pticulā: ſic ſupius diximus de motu q eſt actus exñtis in potētia ꝑm q̄ eſt in potētia. hoc mō etiam tempus eſt gratia motus: quia tempus eſt motuſ: et partes temporis ſunt hoc modo ſicut dies. Et hoc mō ēt ſūt motus q̄ dicunt agones in olimpialibus ludis ⁊ torneamēto ⁊ hmōi. Jn his enī eo q̄ i ſucceſſiōe ſūt: ſ̄p ſūt aliud ⁊ aliud: nō ita q̄ diuiſiz fiat: ſz q⁊ ꝓtinue vnū ſuccedit alteri: ⁊ i tali gnē potentie que actu pmixta eſt dicimus eſſe infinitū: q⁊ i his q̄ ſūt infinita ſūt actus ⁊ potētia. actus qdē reſpcū ꝓpr⁹ accepti ꝑ diſiōez: ⁊ hoc eſt finituz ſz potentia reſpcū poſterioris accipiendi. ſ. q̄ eſt i motu ⁊ tpe ſuccedens ſibi ſine iterruptiōe: hoc eſt in ī diſiōe infiniti. vl' ſine appōne: hoc eſt cū interruptiōe: ꝓp qđ diſio vna ꝓtinui ſ̄p finit ad acceptū ꝑ diuiſiōez: ſz ichoat alia reſpcū recipiendi: ⁊ tal' ſucceſſio diſionū ſiue mente fiat ſiue ꝑm accñs ponat fieri nūq̄ ſtabit i ꝓtinuo. Et appoſitio nūq̄ ſtabit i diſcreto: cuius cāz in ſeq̄ntibus aſſigbimus. Hic enim nihil volumus dicere mō: niſi ſz quē modū potētie ꝓcedat diſio i infinitū i ꝓtinuo: ⁊ appō i diſcreto. Jn tali. n. ſucceſſiōe q̄lis dcā ē fit olimpia: q⁊ olimpia dñr fieri in eo qđ erūt poſt id qđ acceptū ē de ipis i pñti: ⁊ in eo q̄ iterū in pñti fūt: ſic q̄libet motus olimpia fuerit agones i q̄bus nudi duella faciebāt: ⁊ iterabat poſt qnq; ⁊ qnq; ānos: vt diſcerēt exercitiū belli: tñ ls infinitū ſit dcm̄ ſz būc modū potētie: tñ alr ē i tpe: alr i boibus: et alr in diſione magnitudinū: ꝑm q̄ hmōi potētia ad aliū actū eſt i diuerſis ill' q̄ enūerata ſunt. Tex. ⁊ com. lviij.

¶ Cōuenit. n. oibus his in hoc q̄ oino ⁊ vlr ē iſtitū: ſicut i accipiēdo ſp aliud ⁊ aliō ꝑm ſucceſſionē iterruptā: vl' nō iterruptā vt diximus: ⁊ in accepto qdē eſt finitū: ſz infinitū i accipiendo altez poſt altez ſp: ⁊ iō infinitū reſpcū potētia accipiēdi: ⁊ non reſpcū actu accepti: ⁊ iō infinitū ñ oz accipe: ſic ſi ſit hoc pmanēs ⁊ exñs actu: ſic ē hō gnātus: aut domus ſcā: ſed oz ipm accipe ſic id cui⁹ eē ē depēdēs ad ſuccedēs i futuz: ex eo q̄ in pñti ⁊ in ꝓterito eſt ceptū: ſic dr̄ eē tpis ⁊ dies ⁊ agon: qb° nō ꝓuenit eē ſic ē ſuba permanēs ⁊ ſaluata ſz totū ſuū eē i hoc pñti: ſz ꝓuenit eis eē ſucceſſiuū: ſic dixim⁹. Sz licz

sit infinitū qꝫ sp sit aut cōsūpit ꝟz id qđ acceptū ē đ eo tñ ē i finitū respcū rcipiēdi sp alterꝫ pⁿ alterꝫ. Et qz accipiēđ ꝟz pōaz ⁊ ñ ꝟz actū dr iō infinitū dr i potētia ⁊ nō i actu:⁊ hoc qdē ꝓueit oi infinito. Sz sic diximus i sic accipiēdū differūt infinita:qz accepta i diuisiōe magnitudis ꝓmanēt saluata cū accipiēdis ⁊ ep̄:⁊ sic accidit infinitū ⁊ī magnitudis diuisiōe: ⁊ī nūeri additiōe. Sz i gnātiōe hoīnū q̄ ꝟm potētiaz nō defic vnq̄:⁊ i tpe nō oīa accepta remanēt cū accipiēdis: ꝟz differt:qz i hoibus accepta p gnātōez ꝓmanēt aliq̄điu donec cōpleť priod⁹. In motu āt ⁊ī tpe ꝓtinēdi icedūt accepta:⁊ succedūt accipiēda ⁊ rōem huius successiōis ꝟz potētiā ñ ē deficē i generatōe a motu ⁊ tpe. Ex dcis āt pz solo cuiusdaz ābiguitať q̄ ē b. Cū.n. oīs potētia reducať ad actū ⁊ referať ad ipz nō videť eē i potētia qđ ad actū nō reducit. Sz videť eē potētia vana q̄ p actū aliquez nō pficit. Vanū āt sic i scđo huius scie libro oīsū ē ñ ē in nā. potētia g⁹ infiniti nō vr eē in nā:cū infinitū nūq̄ sit finitū i actu. ¶ Huius āt solo ē qꝫ eē infinitū ñ est actus vel pfectio:ꝟz ipfectio:ꝟz diuidi i infinitū vel fieri i infinitū appōne aliqd bz de actu. est.n. actus i se claudēs potētiā vt diximus:⁊ iō qz actus ꝓtinue i se claudit potētiā ipossibile ē potētiā illaz p actū ťminari vl finiri:ꝟz ꝓtinue exit potētia ad actū ⁊ actus ꝓtinue reducit potētiā:⁊ hoc mō ē i nā:⁊ iō nec vana.nec verū est qđ qdā dicūt qꝫ nllo mō exeat ad actū:ꝟz potius ꝓtinue exit i actū ad quē est:sic añ iā ꝓbauimus. ¶ Cap.xi.ꝟm quē modū infinitū sit in cōtinuo ⁊ discreto. Tex.⁊ com.lix.

Infinitū āt qđ est ꝟm appōem in nūeris idē est quodāmō ei qđ est ꝟm diuisiōez in ꝓtinuis magnitudinibus: idem.n. est illi qz vtrūq̄z est i potētia respcū accipiēdi: ꝟz ñ simplr est idez:qz infinitū i diuisiōe ꝓtinui potentiā bz diuisiōis ñ respcū pⁿ accepti p diuisiōez:ꝟz respcū posteri⁹ accipiendi. Infinitū āt qđ est in appōne bz potentiaz sue infinitať in addendo ꝓut accepto p nūerū:⁊ iō infinitū qđ ē i additiōe i mō ꝓuertibilr se bz i finito p diuisiōem:qz ī q̄ntū ⁊ i quot divisibile ꝓsiderať i infinitū respcū accipiendi posterius ⁊ didendi:ī tm ⁊ī tot addit ad nūerū ꝓus acceptū i infinitū. Infinitū eni i diuisiōe ꝓtinui ñ fit p quēlibz mōz diuisiōis. Si eni aliqs dīdens magnitudinez aliquā:accipiat p tes dīdentes eā i eadez ꝓportiōe ⁊ magnitudie eq̄li nccrio stabit diuisio.sic si aliqs accipiat lineā.x.pedū ⁊ dīdat p decimas eq̄les:vl p duo eq̄lia:vl per tria:stabit nccrio diuisio:qz oīs magnitu⁹ finita tota remouet p diuisiōez qñ oēs ptes remouent ab ipa q̄ aliquotiēs sť i ea.⁊ si qꝫ velit dīdētia vltius dīdere nō potit sumē p diuisiōez silia cū ꝓportiōe ꝓxīb⁹:cū hoc ēt qꝫ sint eq̄lia i q̄ntitate. Si.n. ego dīdaz decimā ptē.x.pedū.porro qdē dīdē i decimas:ꝟz ñ erūt decime eq̄les i q̄ntitate ill decimis q̄ erāt i linea.x. pedū:⁊ iō quotiensc̄uq̄z i magnitudie diuisa dīdentia sumunť ita qꝫ sint eq̄lia in q̄ntitate:⁊ cū b⁹ silia i ꝓportiōe stabit nccrio diuisio:⁊ ñ ibit i infinitū:⁊ i diuisiōe illa ꝓfūdit ⁊ diuidit tota magnitudo. Si aūt dīdēs magnitudinē accipiat dīdētia silia in ꝓportiōe:ꝟz ñ eq̄lia i q̄ntitate nūq̄ stabit diuisio:ꝟz ꝓcedet in infinitū:cuius exēplū est i linea.x.pedū:quā si dividā i quācūq̄z ꝓportōez.ſ. sub dupli vl sub tripli ⁊c̄.postea diuidam vnam partium diuidētium in eadē ꝓportiōe i suas subduplas aut subtriplas ⁊c̄.q̄ ñ sť eq̄les i q̄ntitate ꝓximus nūq̄ stabit diuisio qz q̄libz ps p diuisiōem accepta i eadē ꝓportiōe ⁊ ñ i eadē q̄ntitate bz in se ptes q̄ pñt accipi p diuisionē Sic g⁹ est infinitū p diuisiōez ⁊ nō alr.est.n. potentia i diuisiōe respcū accipiendi posterius: ⁊ ñ est i actu puro ⁊ simplici:ꝟz potius i illo actu q ī se ꝓducit et oñdit potentiā:sic actu est dies ⁊ agon. est aūt hec potentia: sic māe potētia q̄ mā ē infinita ⁊ ꝓncipiuz infinitať:ꝟz finitas est sicut forma:⁊ iō infinitū nō est p se sicut finitū. Jn hoc g⁹ ābo ꝓueniūt infinita qꝫ sť i potētia ⁊ ñ i actu:nisi sic dicim⁹ diem ⁊ agonē eē i actu. Tex.⁊ cō.lx. ¶ Et ꝟm appōez igit i numeris infinitū ē potētialr:⁊ hoc qdē i ꝓbiť diximus eē i finito p diuisiōem quodāmō. est eniz vtroqz aliqd recipe ex respcū cuius dr infinitū. q̄scūqz.n. accepo ptes p diuisiōez adhuc aliqd ē ex diuisiōez ꝓus fcāz:qꝫ accipe est p diuisiōem seq̄ntez:⁊ hoc addibile est ꝓus acceptꝫ q̄ dcā sť p diuisiōem fcām i ꝓtinuo ꝟz tñ in ꝓtinuis ñ est accipe magnitudinez q̄ excellat oēm magnitudinē determinatā ⁊ suptā: ꝟz in diuisiōe excellat oē determinatū q̄ntūcūqz paruū:⁊ sit minus qđ adhuc potētiale ē accipi p diuisiōez. Jm possibile.n.ē qꝫ i magntiudie respcū maiorus accipiendi ⁊ addēdi ꝓus accepto ꝓtinuo sit potētia ad infinitū:qz si eēt potētia respcū maioris:hoc ñ accipetur p diuisiōez:qz maius determiato ñ accipiť p diuisiōez ꝟz oz qꝫ itelliget addi ⁊ ꝓtinuari ad pⁿ acceptā magnitudinē:⁊ hoc ñ ē ipossibile:nisi ꝓcedēmus qꝫ infinitū nō ē p accns:ꝟz p se ⁊ actu puro:sicut dicūt qdā phisiologi qꝫ infinitū ē ex totū corpus mūdi:⁊ ē ex vltimū celū:cuius suba est aer vel aliud corpus simplex sensibile.ꝟz bⁿ nō ē verū:⁊ iō nec bⁿ ē verū qꝫ corpus ꝓtinuū i addēdo maⁱ fit infinitū ꝟz potētiā. Sz infinitū qđ ē i additiōe i nūeris ē p ꝓxium ad modū diuisiōis i infinitū q̄ ē i ꝓtinuis. huius āt exemplū ē qꝫ si nos accipiamus magnitudinē finitā q̄ sit.a.b.⁊ dīdamus ipaz i duo media in.c. ⁊ diuidamus eius vnaz medietatē q̄ ē a.c. i duo media ⁊ vnā illoz addimus ad medietatē ꝓxē q̄ ē.c.b.⁊ iterū reliquū dīdamus i duo media:⁊ vnā medie-

dietatē illi⁹ addam⁹ ꝓ⁹ illo⁹ ꝓtib⁹ acceptē: sic tm̄ dīdē⁹ nū q̄ꝫ ꝓsumem⁹ ꝓtinuū: ita ēt talr addēdo nūq̄ꝫ pueim⁹ ad totū q⁹ nūer⁹ claudat ī se oēs ptes q̄ fuerūt ꝑus ī linea diuisa: sꝫ ptes nūerate sp pauciores sīt q̄ꝫ fuert ptes linee ꝑme: ꝛ iō diſio ꝛ addi⁹ currūt ī ifinitū. Tex. ꝛ cō. lxj.

¶ Propē āt istā eādē cāꝫ plo dixit eē duo īfinita: qz .ſ. videbat īfinitū fieri ex diſiōe ꝑ diminutiōꝫ ꝛ ex addi tiōe. Sꝫ additōeꝫ ipe nō dixit eē ꝑ collatōeꝫ diſcretoꝝ sꝫ poti⁹ ꝑ extēſiōꝫ ꝓtinui ī maiorē q̄ntitatē ī ifinitū: ꝛ hꝰ fuit vnū ī q⁹ peccauit plo. Scōm āt est: qz cū dicēt duo eē īfinita: nō vtebat ſm vitatē nisi vno qō ꝑ diſiōeꝫ ē in ꝓtinuo: qz ī nūis ñ dixit eē aliqō ifinitū: qz nūos rſpcū mimi dixit stare ad vnitatē: ꝛ ī hꝰ vꝫ dixit: ꝛ ī augmto di xit stare vnū īcremētū ad decē: ꝛ ex ōnario fitari ꝑ nūos cōpōitos: ꝛ hꝰ fuit ſim: ꝛ hꝫ fuit ſcōꝫ in q⁹ peccauit plo in positōe ifiniti. Ca. xij. h ē diſgreſſio declarās q̄lr ī ſinitū ī additione nūoꝝ cāt ex ifinito qō ē ī diuiſione.

Mi cuidētiā āt eoꝝ q̄ dcā sē oz itelligē q⁹ ifini tū qō ē ī additōe nūoꝝ cāt ex ifinito qō ē in diſiōe ꝓtinui: qz nihil ē cā nūi nisi diſio. lz. n. diſcretio sit añ ꝓtinuitatē: eo q⁹ ſimplicio: est illa: iccirco q⁹ ꝓcedit ab eo īdiſibili qō ē ſimplici⁹: tñ nūer⁹ ſm eē qō hꝫ ī reb⁹ nūerat⁹ cāt a diſiōe ꝓtinui: ꝛ diſcretio sua ē p⁹ ꝓtinuitat⁹ eē qō hꝫ ī magnitudie ꝓtinua: q⁹ q̄lr sit ꝓſi derare oz hꝰ mō. ¶ Scitū. n. ē ī pdicamētis q⁹ ois q̄n titas ab īdiſibili ꝓcedit. Sūt āt ī gnē īdiſibili tria. ſ. vni tas: pūct⁹: ꝛ nūc. Vnitas āt ē īdiſibile pōꝫ nō hns. pū ctus vo īdiſibile hns pōem. Nūc āt ē īdiſibile qō ad iacet mobili qō fert. Luꝫ igit vnitas nec adiacet alicui mēſurato sic nūc: nec pōem bēat sic pūct⁹: ſimplici⁹ pti cipat rōeꝫ īdiſibilitatis q̄ꝫ pūct⁹ vel nūc: ꝑpē qō ēt q̄nti tas ē ſiplicioꝝ q̄ fluit ab vnitate sic nūc q̄ꝫ q̄ntitas q̄ flu it a pūcto. Si āt nūs ſꝫ eē ꝓsiderat qō hꝫ ī reb⁹ nūera tis: tūc nūs ē p⁹ diſiōeꝫ ꝓtinui: qz vbi ñ ē dio māe ibi ñ ē nūs. ¶ Et hꝰ oñdīt trib⁹ rōib⁹ q̄ꝫ vna ſūit ex mltitudie q̄ ē ī nūo: sic dic boeci⁹: nūs ñ surgit ex eodē iterato: qz si dicam: marc⁹ ē vn⁹ ꝛ tuli⁹ ē vn⁹ ꝛ cicero ē vn⁹: cū mar cus tuli⁹ cicero sit vn⁹ hō: nō possū ex tali ifatione iferre nūꝫ. nō. n. ſeqt⁹ q⁹ sint tres: sꝫ vn⁹. Sꝫ si fiat collectio vni tatū diuerſaꝝ ꝓtinue iferī ꝛ colligit nūeri plitas: sic si di cā: plo ē vn⁹: marc⁹ ē vn⁹: petr⁹ ē vn⁹; ꝓtinue iſero q⁹ illi sē ī nūero ēnario. Cōstat āt q⁹ oia sic nūerata ſub aliq⁹ vno sē vnicte ea cui cōpetit dīdi ī ipa p accīs: cū tñ vni at ea ꝑ se: sic soz. plo: cicero: sē tres boes: ꝛ hō ꝛ asin⁹ ꝛ leo sē tria aialia: ꝛ aial ꝛ lignū ꝛ lapis sē tres ſubie coꝝpo ree: ꝛ nūq̄ꝫ aliqd nūerari ꝑt si ñ accipiat aliqd quocūq̄ mō vnicte ea q̄ nūerata sē. ¶ Cōstat āt q⁹ vnicte ī eo q⁹ vnicte ñ ē ꝓncipiū plitatis: sꝫ poti⁹ id qō plificat ſb alio Est āt vnicte soꝛa gnāl vl ſpāl: ꝛ sic vna ē soꝛa ita rndet ei vna mā: qz vni⁹ soꝛme ī gne vna ē mā ī gnē: ꝛ vni⁹ soꝛ me ī spē vna ē mā ī spē. Sꝫ dīdit mā ꝑ ptes diuerſas: ꝑ eē qō hꝫ soꝛa ī ipa: ꝛ iō ꝑ se ī plitatē agit mā ꝛ ps ma terie q̄ ē in vno nō ē illa q̄ ē in alio. soꝛa āt nō sic dīdit q̄ꝫ totā eēntiā saluat ī quolibꝫ. sꝫ soꝛa dīdit ꝑ accīs .ſ. ꝑ eē qō hꝫ ī mā. mā āt dīdit ꝑ se: ꝛ sic ꝓstat q⁹ ex vno surgit diſio ꝓticlariū: qz sic dcm ē mā vni⁹ soꝛme ſm q⁹ hmōi vna ē: g⁹ diſcretio nūi que diuersitatē exigit rei est ex materie diuiſione que diuersa est in partibus mate/ rie: ꝛ nō ex soꝛe dione q̄ vna ē ꝑ rōeꝫ ī oib⁹ q̄ nūerant sub vno aliq⁹ cōi. Si āt dicat q̄lr hꝰ eē possit q⁹ soꝛa di uidat māꝫ: et tñ ipa non sit ꝓncipiū diſcretiōis et nūi: sꝫ poti⁹ mā. Sic. n. ē vna singlaris mā. ī quolibꝫ: ita ē vna soꝛa singlaris ī quolibꝫ: dō. q⁹ soꝛa nō dīdit ꝑ se: sꝫ per accīs: hꝰ ē ꝑ eē qō hꝫ ī mā: nec dīdit nisi sꝫ q⁹ attingit māꝫ ꝛ ēmiat ipaꝫ: ꝛ ꝓplet ad spēꝫ suscipiēdā: ꝛ hꝫ oia cō uenīūt soꝛe ꝑ suū eē: ꝛ iō soꝛa nō nūerat nisi nūo māe ꝛ potētie. Et si obijcit de aiab⁹ q̄ ī nūo eē dñr: ꝛ silr ītelli gētie. Dico q⁹ ſꝫ ꝓpatheticos aīe mltiplicāt ad coꝛꝑ mltiplicatōem: ꝛ telligētie mltiplicāt ad nūꝫ mobiliū: et tūc nūat nūo ipoꝝ: ꝛ ñ ꝑ se. ¶ Vtꝝ āt aie ꝛ ītelligentie hñt māꝫ q̄ꝫ dione mltiplicāt i scipis sup⁹ ī pte dixim⁹ ꝛ ī phia ꝑma plen⁹ dicem⁹. ia g⁹ pꝫ q⁹ dio māe cā nūi ē ꝛ cū mā ñ dīdat ī pla nisi sit ꝓtinua diſio ꝓtinui erit cā nūi: ꝛ dīdēt ipaꝫ ē soꝛa: nō ꝑ hꝰ q⁹ ē eēntia cōis: q̄ ī quo libꝫ ē tota: sꝫ ꝑ hꝰ q⁹ tāgēs ipaꝫ pficit ꝛ ēmiat ipaꝫ: ꝛ iō ptē quā tāgit de ipa pficit ꝛ sepat a pte quā ñ tāgit nec pficit. ¶ Alia rō ē ad idē: qz idē ē ꝓncipiū īdiuidua/ tiōis ꝛ nūi. Est āt īdiuiduatōis ꝓncipiū mā q̄ fac soꝛaꝫ eē h ꝛ nūc: cū vlis soꝛa sit vbiq⁹ ꝛ sp q̄ztū ē de se: ꝛ iō ēt mā ꝑ hꝰ diuisa ī mltis īdiuiduat cā eē nūi. Nūs āt ſm latinā liguā dr nut⁹ memeris. Est āt memer dio: ꝛ sic nūs, idē ē qō nut⁹ diſiōis: hꝰ ē nut⁹ ad dionez. Soꝛa āt de se nō dīdit: sꝫ iteq̄ manet vt dixi⁹: cū soꝛa gñis sit in q̄libꝫ spē q̄ ꝑ dras dīdit: ꝛ soꝛa spēi sit ī quolꝫ īdiduo q̄ matis suis dīdit. sꝫ mā ē q̄ dīdit ꝑ se: ꝑpē qō dicit Arꝫ. in. v. ꝓme phie: q⁹ idē ē differre nūo: ꝛ differre mā Sūt āt q̄ nūerāt ꝑ māꝫ vt dixi⁹: vt soꝛa: ꝛ mot⁹: ꝛ tps ꝛ oia alia. cū igit nūs a dione ꝓtinui cāt: oz q⁹ ifinitas in nūero cāt ab infinitate in dione cōtinui: ꝛ hꝰ est qō volum⁹ in hoc caplo inuestigare. Cap. xiij. h ē diſgreſſio declarās q̄re nō ē īfinitū sꝫ extensiōem q̄nti.

Ed adhuc oz nos ītueire cām q̄re in cōtinuis nō sit ifinitū ī augmētū: sic ē ifinitū ꝑ diſionē qz tūc sciem⁹ q̄re errauit plo. Sic. n. s. dixi⁹ geomet petit q⁹ nullā lineā sit accipe adeo lōgā q̄n lice at accipe maiorē qō nō facēt nisi pōa extēdēt linea ī ifi nitū. Et nos nō videm⁹ q⁹ nā aliqō q̄ntū ꝓduxit ī ifini tū: ꝛ si possꝫ in ifinitū ꝓducē: tūc nccio ꝓduxissꝫ: qz sic s. dixi⁹ in reb⁹ eēntis nālib⁹ idē ē posse ꝛ eē. Et na. n. sūt oia vlia q⁹ ad hꝰ q⁹ īmutabilia sē: qz sp sē actu ī q⁹ debēt eē. Sciēdū g⁹ q⁹ extēſio ī q̄nto ē a soꝛa ꝛ ad q̄ntitatez: ī q̄ soꝛa valeat exercere suas opatōes ꝛ extēſio lz sit māe ꝓut ē ſb q̄ntitate: tñ soꝛa ē q̄ extēdit. hꝰ signū ē i coꝛpi bꝰ aiat⁹ q̄ augm̄tāt: q̄ qb⁹ ꝛ augm̄tās ꝑmū qō ñ auget ē soꝛa: ꝛ id qō auget ē ꝑs ſꝫ soꝛaꝫ ꝛ ñ ſꝫ māꝫ: ꝛ auget ad q̄ntitatē ſꝫ nāꝫ dcēmiatā ꝛ ñ vltra: ꝛ hoꝝoium subtil⁹ ꝛ

certa rō i p̄ pygeneos assignabit. Qō g̃ sic sit extēsio i corpib⁹ aiatis demrat: q̄ rō sora sac extēsiōz q̄ntitatē ī oib⁹ alijs. sac āt cā ꝟz ꝓportōz q̄ vires sore z potētie ei⁹ valēt exerceri i tāto z nō ī maiori: z ipsc exercerent in maiori z iō sora extēsiōis ponit finē vltra quē ñ ꝟz ꝓcedē. sora g̃ ꝓncipiū ē finitatis z ēmiatōis z oino q̄ntū: z iō nl ꝟz q̄stū ſm nāz vl ſm potētiā ve pōt duci in infinitū. ¶ Est āt z huius alia rō ñ adeo phica tal: q2 si q̄ntū in eo q̄ q̄stū posſz ee infinitū oporteret q̄ eēt infinitū: q2 ī rebus talib⁹ idē ē posse z ee: g̃ tūc ñ debēt cadē rō finis ī spēb⁹ q̄n titatis: z b⁹ ſz ē: q2 circul⁹ ē figura vna linea ptēta: ptētū āt ē finitū: z cor⁹ē qđ lōgitudinē z latitudinē z pfūditatē bz; z b⁹ ē finitū: z sic de alijs. Si āt qs q̄rat q̄re nō silr ē de dione q̄ i ea sit idē ee z posse: z q̄ ipa vnitas ē infinitū respcū accipiēdi i pō: dō. q̄ cā h⁹ ē q̄ ꝓncipiū dionis ē mā sic dixi⁹: z mā ꝓncipiū ē infinitatis. Jn mā āt ñ ē idē posse z ee: ſz mā ſbstat actui q̄ ē sic fieri sic dies z agō: z iō q̄ntū ſm māz ē divisibile: z ꝓncipiū divisibilitatis i ipo ē mā ſz ſm sorāz ē extēsio: z ꝓncipiū extēsiōis in ipo ē sora. q̄lit āt divisibilitas ad māz reducit: nos. ſ. i loco ꝓpo oñ dem⁹. Jn nūis āt infinitū ē p̄ quersū modū: q2 ī nūis ꝓncipiū ee nūi ē vnitas: z illa ē formal i nūis: z q2 formali idivisibili pficit nūi aggregatio: iō p dionez stat i idivisibili vno: q2 āt aggregatio sit ex ptib⁹ diuisi mālib⁹: sic dcm̃ ē. s. iō infinitas nūs in additiōe z icremēto sue pluralitatis ¶ Est āt adhuc nōndū q̄ infinitū sic infinitū ē: ita bz potētiā infinitā. Est āt infinitū nō ſm sorāz: ſz ſm māz vt dixim⁹: bz g̃ infinitā pōaz mālez. Est āt pō mal ſm quā ē fieri z nō sacē: z iō pō infiniti ē infinities fieri z nihil sacē z iō peccāt q dāt infinito ptātē dinā. Nihil. n. adeo debile ē sic infinitū: z iō ipm nullo mō ē diuinū: ſz si eēt infinitū extēsiōe b⁹ bēret pōaz infinitā: sic oñdet in fine octaui b⁹ scie: q2 ei⁹ pō nal q̄ ē ꝟz q̄litatē actuā: sic ē calidū z frigidū: g̃ue vel leue: z ille potētie nales crescūt multiplicata sua mā qđ ē subz nāle: fit g̃ infinita si subm sit infinitū: q2 tal pō ñ ē nec actū bre pt: z iō nō pōt eē aliqd qđ sit extensiōe infinitū. Ca. xiiij. de diffinitōe infiniti z quare non est infinitum ſm magnitudinis extensionem. Tex. z com. lxij.

Ontrario āt mō accidit diffinire infinitū: q̄ ñ sic diffinierūt phi dñtes actu aliqd ee infinitus c ipi. n. diffinierī ipz sic dñtes id ee infinitū: cui⁹ ptes si qs accipiat p nūm vl mēsurā nlla eax ee ex ipz ſz b⁹ mō oportēt q̄ infinitū bri oia sua ītra: z tūc infinitus ñ eēt respcū alteri⁹ accipiēdi p dionē: z respcū addēdi vlti⁹ nūo sic dixi⁹: ſz eēt iā respcū accepti. z b⁹ mō. s. oñdim⁹ q̄ infinitū ē finitū: qđ ē ipossibile. Oz g̃ sic diffiniri vt dicat infinitū ee c⁹ sp aliqd ē ex accipe. ¶ Signū āt b⁹ ē anul⁹ vel circul⁹ vndiq; plan⁹ z ptinu⁹. bos. n. ꝓsue uim⁹ sic infinitos dre eo q̄ nusq̄ accipiāt in ti⁹ sui q̄n sp eadē rōe accipiat aliqd p⁹ illō ī q⁹ ēmiari dñr: tū illa dicuntur ꝟz silitudinē infinita: z nō ſm vitatē. Jn anul. n. ꝓtinue accipiēdo nō sp st alta ꝟz subaz: ſz st alta i situ circulatiōis: z mltotiēs sūt eadē i suba: ſz sepe repetat accē ptio. Sz id qđ ꝓtinue accipit ī infinito ex ꝑmū acceptū p dionez oz ee aliō p subaz: z nūq̄ ee ꝑus acceptū: ſz accipiēdū postēiori dione ꝓtinue sac infinitū: z b⁹ nūq̄ pori dione suit acceptū. Jnfinitū igit ſm diffinitiōez veraz ē: cui⁹ ptes ſm q̄ntitatē accipiētib⁹ sp ꝟuenit aliqd ex accepto ꝑus accipe. ꝟz. n. accipiēdū nō sit ex ꝓtinuuz qđ diuidit: tñ ipz qđ accipiēdū nō ē idē accepto: z q2 in cōtinuo sp aliqd restat accipiendū: iō in infinitū ꝓcedit divisio. cui āt nihil ē ex b⁹ ē pfcm̃ z totū ſm q̄ hmōi. Totum. n. sic diffinim⁹ dicētes q̄ totū ē cui nihil deest de his q̄ ptinēt ad suū cōplemētū. Sic. n. dicim⁹ boiez totum q̄ ē res nālis: z archā totā q̄ ē res artificial. Sic totū ē ī reb⁹ singlarib⁹ q̄ st ptes vniversi: sic z ipm ōe siue mundū dicim⁹ totū: cui⁹ nihil ē ex simplr z absolute: ſz oia bz ītra se: z cui⁹ aliqd ē ex nō ōe vel totū ē cū aliqd ōsit ei. Totū. n. z pfcm̃ aut st idē pō: aut st idē ꝓxia ꝟz nāz ſbo. n. st idē pēit⁹: q2 q̄cqd ē totū ē pfcm̃: z q̄cqd ē pfcz ē totū: ſz ꝟz rōez st ꝓxia: q̄m pfcz ē qđ attigit iā finē q ē ꝑplemētū z pfectio ipi⁹. totū āt ē qđ itegtū ē ex oibus suis q̄ ptinēt ī ipo sb sora sua. pfcz igit nullū ē qđ ñ bē at finē. finis āt oia ti⁹ ē z ēmiat id qđ pfic. cū igit infinitū dicat a ꝑuatiōe finis l ēmi: nlz ifitū ē pfcz l totū. ¶ ꝓpt qđ opinādū ē q̄ ꝓmeides meli⁹ dixit q̄s melis⁹: q2 cū posuit ens ee totū vnū z imoble voluit dicē q̄ eēt infinitū: cū b⁹ q̄ dicebat ipm ee totū l ōe. Sz z melis⁹ totuz dixit ee ens: z cū b⁹ dixit ipz ee infinitū. Dicebat. n. pmenides q̄ totū erat p b⁹ q̄ extremitas eq̄lr distabat a medio: z ītra ens oia ꝓcludebāt. Dixit. n. q̄ ñ erat i infinitū abire ꝓtinuādo cor⁹ ad cor⁹ circūdās: sic si ligaret licū l linū ad sūl: sic dixert plos phor: sic fri⁹ dixi⁹ Cū i b⁹ q̄ phi dixert isitū ee totū z pfcz: ſz errarēt acceperī dignitatē quā dixert i ifito. dixert. n. oia ꝓtinē: z ēt i se ipo bre. Et cā dci cor⁹ fuit: q2 silitudiez bz cū toto: qa ipz ē mā z ſbz toti⁹. Est. n. isitū mā pfcē magnitudis ſz q̄ pfcā magnitu⁹ ē: q̄ ē ēmiata p dioez vl dimēsiōes tal. n. magnitu⁹ p ea q̄ ī ipa st pō subijcit ifitati: z iō ifinitū qđ ex mā ē ifitū: pō totū ē sic mā pō bz ēmiatōem actu: tñ ñ ē totū ꝟz se. divisibile. n. ē ꝟz diminutōez ꝓtinue faciendā: z sic isitū ē ꝟz appōez q̄ sit ad pñs acceptū in nūeris: z iō neq̄z totū neq̄ finitū ē p se: ſz p sorāz pfici entē: z iō nō ꝓtiet ſz ꝓtiet: z nūs vnit intra fines suos a sora inq̄stū ē infinitū: z q2 p ꝑuatōez finis z forme dr: et ōe qđ noscit p se noscit p sorāz z finē: iō ē ēt ignotū iqn tū ē infinitū: eo q̄ ꝟz se b⁹ spēz ñ bz p quā cognosci debeat: vñ delatū ad alterū dr: eo q̄ ē infinitū: eo q̄ mā ꝟz quā dr cū ꝑuatōe finis nō bz sorāz. nō āt dr delatū b⁹ mō q̄ accēs oz ee delatū: neq̄ sup aliō eo q̄ ñ ē i seipo b⁹ āt ꝓpe dr delatū: neq̄ dr delatū b⁹ mō q̄ sora dr ee delata q̄ ē i mā ñ bus ee ex ipaz: z b⁹ min⁹ dr ee delatū ad illud: ſz dr delatū sic id qđ nō bz pfectōz a se: ſz ab alio: sic mā deser ad sorāz q̄ ꝓtinet ipaz: z finit: z ēminat: b⁹ impropriissime est delatum. Tex. z com. lxvj.

Manifestū g̃ ẽ ex dcis q magis hz ptis rōez q̃ totius q̄ ptis rō ẽ ipfecti rō: sic mā ps ẽ totꝰ: sic es statue q̄ infinitū nō ꝓuenit nisi fz māz: z iō lz plo in hº bñ dixit q posuit infinitū eē i magno z puo fz q sūt mā oiuz: tū in hº errabat q dixit illa ꝓtinē oia sensibilia z itelligibilia. hº ẽ foꝛas itelligibiles: vt ideas z sepatas: z foꝛas sensibiles q̄ sūt i indiuiduis. Cū eiz infinitū sit ignotū z itermina tū nō pōt t̃miare z facē nota ea q̄ noscūt. ꝓtinēs āt ẽ ter minās z notificās: gº si infinitū ꝓtinet sensibilia z itelligibilia ipz t̃inat z notificat: vtraq; gº ꝓtinet z notificat itel ligibilia q̄ plo dixit eē p̃ncipiū cognitiōis z scie: gº qō ẽ infinitū z ignotū facẽ nosci ea q̄ sūt p̃ncipia ois scie z noti tie: qō ẽ ipossibile. Impossibile ẽ gº infinitū ꝓtinere z t̃mia re sic plo dixit. Tex. z cō. lxvij. ¶ Scōz rōez āt eā dez ꝓtigit q ñ vī eē infinitū nec ẽ fz extēsiōis appōez ꝓti nue sic q excellat oēz ōtermiatā magnitudinē: z q̄ foꝛa extēdēs ẽ t̃inans z finiēs: z iō cū augmētū sit fz formaz magnitudo ois erit finita: fz i dione ẽ infinitū eo mº qº dixim⁹: q̄ dixit fz māz in infinitū q̄ int⁹ ꝓtinet z quā spe cies z forma ꝓtinet. hº aūt q̄r sit in sequentib⁹ oñdem⁹. ¶ Ca. xv. q̄re in nūis stat dio z nō stat incrementum.

Eadē rōe z cā nūs crescit i infinitū z ñ diuuit i infinitū: q̄ vnitas ẽ minimū i qō dixit nūs: z est ti⁹ i qº stat dio. Et q̄ indiuisibile ñ dixit: iō nūs ñ dixit vl tra vnitatē: fz i magnitudib⁹ eqº ẽ. diuidendo. n. magnitu dinē i min⁹ accipiendō p dionē excellit oēz magnitudiez acceptā: ita q̄ efficit min⁹ sp: fz i mai⁹ stat q̄ inuenit totū z pfcm̃ cui ipossibile ẽ additō: sic, pbabit i p̄ d ce. z iō ñ ẽ magnitudo fz extēsionē infinitā cui⁹ supi⁹ assignauim⁹ cāz. Cā āt stat⁹ dionis nūi ẽ q vnū in qº stat dio ẽ indiui sibile: q̄re ve vnū ẽ. ẽ. n. ōe qō ẽ vnū vnitate z idiuisibilita te vnū: vt bō vn⁹ ẽ q idiuisibil z idiuiꝰ fm spēz ẽ: z iō ñ ẽ multa. Nīb. n. vt. s. dixim⁹ accipit nūz ꝓpe p se nisi p hº q̄ accipit dionez pp q̄ ẽt ples bōies ptcipatiōe spēi di cunt vn⁹ bō q̄ ñ differūt abinicē dra būanitat̄: fz dione māe: z si foꝛa dixit hº ẽ fz eē: pp q fz eēntiā z ñ eē indiui bil ẽ foꝛa i vnoqº q̄: z iō ẽ vn⁹ z nullo⁹ ples. nūs āt ẽ plu res vna vnitate aggregate: z ẽ q̃libz q̃dā foꝛa siue q̃daz discretō pp id qō simplr retinet formā i nūo: hº ẽ vnū: z q̄ foꝛma indiuisibil ẽ neēe ẽ q vnū sit indiuisibile: z q̄ nūs ex talib⁹ ꝓponit: iō i talia dixit: z iō ꝓstat i ipis tāq̄ idi uisibilib⁹ diuersis: q̄ sic. s. oñdim⁹ nūl ñ colligit nisi ex vnitatib⁹ diuersis z nō ex vna ꝓstituūt: gº nūez foꝛe vni tate z discrete q̄ ẽt faciūt stat⁹ dionez ipi⁹ fz q ad rẽ rfert hº. n. mō b loq̄mur ō nūo fz q dixim⁹. s. Qō āt hº vz sit pz: q̄ duo z tria z alij nūi sī noīa denoiata a nūis q bus nūam⁹ res. Duo. n. denoiant a binario: z tria a tri nario: z sic ō alijs. z hec sī res incōtinuā discretionē ha bētes ex suis vnitatib⁹ tot quot p spēz nūi signāt: q̄ duo sī due vnitates: z tria sī tres: z sic ō alijs: z iō stat ꝓcess⁹ dionis i q̃libz illaz vnitatū: fz in pl⁹ nūm respectu addē di sp ẽ intelligē: eo q̄ illa ꝓpatiōe ñ sepaī nūs a ꝓtinui dione: fz potꝰ cātur ab illa: sic. s. dixim⁹: z iō lz det spēz nūo: z sit idiuisibil vnitas: tñ q̄ ōpendet a cōtinua dio ne: z ẽ in pōa addendū sp: iō ẽ vt pōa māe z cā infinita tis: eo q̄ infinite sī ōcisiōes magnitudis sibi succedētes q̄ sic pōa z nō actu sī i magnitudie: ita pōa z nō actu sūt in additiōe nūi: z iō acceptū p dionez z addendū nūo sp excellit oēm magnitudinē ōtermiatā: fz fm hoc q sic ꝓtinue addit nullo⁹ a dione magnitudis sepaī: neq; in finitas ẽ in aliq̃ vno manēte: q̄ sic eēt actu fz finit conti nue sic tps cui⁹ eē ẽ in successiōe: z sic nūs q ẽ gen⁹ tpis in ꝓtinuo fm p̄⁹ z posteri⁹ fm successionē nūaī. ¶ Est aūt sciendū q nūs sit simplr plra z fm qd vnuz: z ẽ q̄si collectio id qō simplr formale ẽ in nūo ẽ vnitas: z hoc abstrahit a re q̄ fm formā ẽ vna: z collectio in nūero du plicit ꝓsideraī. s. vt t̃miata in vltīo vno addito: z sic mā lis collectio. nūs ẽ in actu p vnū vltimū additū qō dat nūero spēm nūeri q̄ ẽ vl ēnari⁹ vel q̃ternari⁹ vel ali⁹ nūe rus: z ꝓsideraī vt dependēs ad addēda: z sic collectio q̄ mālis ẽ in nūero ẽ: sic mā infinita: z iō hec ẽ in nūero cā infinitat̄: z hº mō plana sī ea q̄ dcā sunt de cā infinitat̄ nūeri. Tex. z cō. lxix. ¶ Sz in magnitudinib⁹ p̄ri um ẽ. cōtinuū. n. ad mālia dixit i infinitū q̄ nō dicitur fm formā fz fm māz: z in mai⁹ nō ẽ infinitū: q̄ extēsio ẽ fz formā: z hec ẽ cā finitat̄: q̃tū. n. fz augmentū cōue nit eē magnitudinē quādaz: tantū ꝓuenit eē in mūdo z z in ptib⁹ ei⁹: q̄ sic dixim⁹ in talib⁹ nō differt posse z eē cū sint p̄ncipia alioꝝ z iō neēia: z iō q̄ nulla magnitu do sensibil ẽ infinita in mai⁹ nō ꝓuenit eē excellentiā in infinitū cuiuslibz magnitudis determinate: q̄ si hº daret eē oporteret q fm pōam nāe z actū eēt aliqō co⁹p⁹ ma ius vltimo celo: qō falsū eē oñdit i p̄ libro de ce. z mun. ¶ Ca. xvi. q infinita rō p ꝓpus z posteri⁹ conuenit ma gnitudini z motui z tpi. Tex. z cō. lxx.

Infinitū āt nō ẽ vno⁹ z vnitate in motu z magni tudine z tpe tāq̄ vna q̄dā nā: fz in his dixit p̄⁹ z posteri⁹: q̄ sic ista se hñt ad q̃titatē ita se hñt ad nāz z rōez infiniti. p̄⁹. n. ptcipat rōez infiniti magni tudo q̄ p dionez ẽ infinita q̄ lz q̃libz dio accepta sit fini ta: tñ ōpendētia ꝓtinua ad dionez ẽ ifinita. Sic. n. mā nulla foꝛa sic finit q̄n ōpēdentia bēat ad aliā: ita ẽ ō di uisiōe ꝓtinui: q̄ nūq̄ adeo finit p dionez q̄n diuidentia fm ptātez dicendoꝝ ōpendeāt ad vlteriorē dionem ex mā z pōa māli ꝓtinui. ab illo aūt ẽ ifinitū in nūis ex hº q̄ collectio nūi sp ōpēdet ad ea q̄ dicī pñt ex ꝓtinui di uisiōe segregāte ptes ꝓtinui: ita q̄ sic nullq̄ p dionē pñt accipi oēs ptes ꝓtinui: ita nūq̄ pōt ꝓsiderari nūs q nūat ꝓtinuū p collectōez suaꝝ ptiū acceptaꝝ p dionez: q̄ aūt iste due sī spēs q̃titat̄ simplr iō ista duo ꝓcipiūt simplr rōez ifiniti. mot⁹ āt ẽ infinit⁹ p posteri⁹: q̄. s. magnitudo q̄ mouet vl i q̄ ẽ mot⁹ ẽ ifinita: siū ille mot⁹ sit local siū al teratō: siū augmētū z dinutio: fz z tps ẽ ifinitū pp mot⁹ cui⁹ ipz ẽ nūs: fz bis vtimur hic tāq̄ suppositiō z positis sine ꝓbatione z demōstratiōe. Posteri⁹ aūt in fine q̄r ti z in. v. hui⁹ sciētie libris tēptabim⁹ dicē qd est: z ꝓpt

qd ē vnūqōq; istoꝝ: ꝛ pp qd ē ois magnitudo visibil i magnitudie: ſz qm̄ gra magnitudis dicit vnūqōz istoꝝ Cap. xvij. q̄lr mathēatici ꝓsiderāt infinitū. Cō. lxxi.

Atio āt hec ifiniti non remouet mathēaticos a ꝓsideratiōe ifiniti. vm eiz ē q ipi supponūt qō dā ifinitū ee i augmēti extēsiōe ſm quēdā mod̄ lz eiz nos negem⁹ ee ifinitū p extēsiōez q̄titat̄ ꝓtinue ita q dicam⁹ nullū q̄tū ita magnū ē ſz actū q ipm̄ sit in trāsibile: si accipiāt ptes ei⁹ finales i ꝓportōe ꝛ eq̄les i q̄ titate: tm̄ nō negam⁹ qn ponī possit ſz imaginationē q̄ titas adeo magna q̄ntā volum⁹ eā hre: ꝛ b⁹ vocāt infini tū mathēatici: qz nulla adeo magna describit linea cui ñ accipiam⁹ maiorē sit volum⁹ eā hre ad ōmonstrāduz ali quid. Mathēatici nō indigēt i sua scia magnitudie ifi finita ſm actū: qz nō accipiūt q̄titatē ſm ee: ſz ſm imagi natiōez: ꝛ ꝓcedūt ſm ptātez imaginatiōis cōponentis figuras ꝛ angulos: ꝛ nō ſm ptātez rei imagiate. Mul te eiz figure geometroꝝ nullo mō sunt i corpib⁹ nālib⁹ ꝛ multe figure nāles ꝛ ꝑcipue aialiuz ꝛ plātaꝝ non sunt determiabiles arte geometrie: ꝛ iō nō indigent ifinito qō sit ſm ee: ſz potius qō deseruit imaginatiōi: ꝛ b⁹ ē vt licet at ꝓtrahere lineas i q̄titatē q̄tuz volūt: ꝛ nulla deteria ta longitudie ab hoc mō imaginatiōis ipediti. Adhuc aūt alia rōe nō indigēt actu ifinito: qz maxie magnitudi ni ſm eandē rōem inē secari sicut pue: ꝛ iō q̄tū ad vim demonstratiōis nihil differētie ē vtrū demōstratio fiat i pua vel i magna vel i finita vel in ifinita q̄tuz ad hoc: ꝛ iō qō negem⁹ ifinitū ee actu: nihil ipedit ꝓsideratiōez ma thematicoꝝ: ſz qz tm̄ mathēaticā lineā accidit diuidi pp hoc ponit mathēaticus cōtinuū i infinitū nūeꝝ crescere per aggregationē. Cā diuisionis i infinitū est: qz ma gnitudo cōponit ex magnitudibus: ꝛ iō cum diuidi sit passio q̄ti: ꝛ nulla ꝓpa passio destruat suū sbūm: iō di uisio nūq; tollit formā q̄titatis a continuo vel discreto pp qō qz forma cōtinui manet i diuersis ꝛ diuidentib⁹ efficit semp ꝑcedens i pōa ad vlteriorē dionez: ꝛ iō di uidit semp i infinitū. Si aūt dio separet formā ꝓtinui a ꝓtinui mā: tūc absq; dubio remaneret mā pōa diuisibil ꝛ nō actu: ꝛ iō nō posset diuidi i ifinitū nisi ꝑ⁹ illa po tentia ad actū reduceret: ꝛ hoc nō fit nisi p formā q̄titā tis positā in mā: sicut oñdimus i ꝑmo libro huius scie i ꝑmissis. Cap. xviij. q̄lr infinitū i genē mālis: ꝛ q̄lr ē de ꝓsideratiōe phici. Tex. ꝛ cō. lxxij.

Vonia āt cāe diuerse sūt q̄drifariā manifestuz ē q̄m ifinitū ē cā sic mā: ꝛ cū dicat ſz nom̄ a ꝑua tione finis oz q ee ipius sit ꝑuatio. Et qz nō est actu ſz ē passio q̄ti finiti oz q sbm̄ ipius sit q̄tuz ꝛ sen sibile corp⁹ ꝛ b⁹ ēt appet ex b⁹ q oēs phi alij vtūt ifinito sicut mā: pp hoc q ēt incōueniēs ē vt dicat ꝓtinere cuz mā nō ꝓtineat ſz cōtineat: b⁹ aūt supius assignauimus rōem. Oportet aūt hec duo idagare ad intelligenti az coꝝ q̄ hic dicunt: quoꝝ vnū ē qualr ifinitū est in gne cāe mālis: ꝛ ſm q ex illo scit āliter ifinitū cadit i scie nā lis ꝓsideratiōez. hec eiz duo vsq; ad hūc distulim⁹ locū Ad itellectū aūt reuocent ea q̄ in p̄li⁹ sunt determina ta q̄lr. s. mā abstracta a q̄titate idiuisibil ē ſz actū ꝛ diui sibil⁹ pōa: ꝛ efficitur actu diuisibilis q̄m efficit q̄ta ſm actū Dō aūt pōa sit divisibilis i seipa sicut pōa bz ꝓtē ex ptez sic oñdit. Diuidat eiz linea phisica lignea. s. vel ferrea i duo media: ꝛ sumant ꝓpōes q̄ in fine q̄rti ꝓbabunt. s. q vbi nō ē dra distinguēs ꝓpa q ibi remanz vnitas p se: lz p accns fiat dio. vbi gra bisochceles vl bisopleuros lz sint duo triāguli: tm̄ sunt vna figura p se: qz lz differūt dra triāguli ñ tm̄ differūt dra figure: qz vtraq; sūt figura triāgula. Ita eim q̄dratū ꝛ q̄drāguluz sunt figura vna ꝛ q̄drilatera duo: ꝛ sic ē i oib⁹ q id qō ē rō cōueniētie i eis nō pōt ee rō dionis ꝛ dre. Redeam⁹ g⁹ ad ꝓ positū q si linea. a. c. i duo dicit in. b. ꝛ. a. b. ꝛ. b. c. ptes ei⁹ nō differūt dra q̄titatis: ſz dra māe cū sit vtraq; quā ta. Sic aūt nō differūt nisi qz ps q̄ta q̄ ē i vna pte linee nō ē i alia: ꝛ q̄titas ē alia ꝛ alia ſm ee ꝛ nō ſz rōez: ꝛ b⁹ ē iō: qz ē i alijs ꝛ alijs ptib⁹ māe: g⁹ divisibilitas ſz pōam ꝓpa ē māe ꝛ act⁹ divisibilitat̄ ē q̄titat̄ in eo q q̄titas fac māz hre ptez ex ptez. Cū aūt ps ex ptē sit q̄ta oz q tādiu duret diuisio q̄diu durat acceptio ptis ex partez durat āt i ifinitū cuz dio nullo⁹ tollat formā ptinuitat̄ a ptib⁹ māe. pz g⁹ q i ifinitū durat dio ꝛ cāt a mā pōalr divisibili: ꝛ ifinitū ē passio nō māe sic sbi ꝓximi: ſz potius passio q̄ti: qz mā q̄ta ē sbm̄ ei⁹ ꝓximū. ē aūt ñ ois mā q̄ta divisibil: eo q q̄dā ē idiuisibil⁹ a foꝛa nāli: dio āt sepa rat vl ē via sepatiōis māe a foꝛa nāli. mā eiz celestiū coꝛ poꝝ nullo⁹ sepat a sua foꝛa: ꝛ iō mā q̄ta i eis nō ē divisibi lis ſz nāz. Et si mathēatici dicāt ea didi: b⁹ ē ſz moduz imagiatiōis ꝛ nō nāe: ꝛ iō ēt qz ad dionez imagiariā suf ficit q̄titas i mā itelligibili: iō mathēatici vtūt dione i i finitū alr q̄ nāles. mā eiz ſz actū divisibil ē mā sensibiliū coꝛpoꝝ determiata q̄litatib⁹ actiuis: ꝛ iō ꝓpe loquendo sbm̄ dionis i ifinitū q̄ accipit ſz ptātez rei divise ꝛ nō ſm imagiatiōez dident tm̄ ē coꝛp⁹ sensibile q̄tū sic dic aꝛ. Hinc ꝑz scia eius, qō ꝛo ꝓpoſuim⁹ qz scia ifinitoꝝ p dionez ꝛ appōez nūoꝝ ptinz ad phicū: eo q sbm̄ pri mū ꝛ ꝓximū ē d ꝓsideratiōe phici. Sz icidit dubi uz q̄m nullū corp⁹ phicuz sub foꝛa phica dicit i ifinitū qz ē accipe mīmā carnē q̄ ñ ē accipe mioꝛez i spē carnis ꝛ sic d alijs hōgenijs: g⁹ dio i ifinitū nō fit i coꝛpe phico p b⁹ q ē phicuz: ſz potiꝰ p b⁹ q ē q̄tū: ꝛ b⁹ ē añ phicam formā ſz itellectū: g⁹ vr q ꝓme phie aut mathēatice ꝓue nit dio ifiniti. Sz ad b⁹ dō ſm doctrinā aꝛ. q absz du bio sic obm̄ ē phica hōgenia nō diduni sub formis sbā lib⁹ i ifinitū: ꝛ d b⁹ rō reddet i p pygeneos. Sz phicus nō solū ꝓsiderat formas sbāles phicas: ſz mēsuraz q̄ti tatis ꝓsiderat, putē ti⁹ coꝛpoꝝ phicoꝝ: ꝛ qz mā phica sē sibiliū relata ad illas mēsuras didi bz i ifinitū ſz ptātez diuisi coꝛpoꝝ ſ ꝛ nō ſm imagiatōnē tm̄: iō tractat⁹ ifiniti ptinz ad sciaz nālez. Ex his itelligit q̄lr ifinitū cāt a mā que licet sit vna tamen diuisibilis est: ꝛ actionem recipit

visibilitat: p b° qꝫ efficit sola determinata: vt diximus ¶ Cap. xix. de solutiõe rõnuꝫ quibus esse actu ꝓ babam⁹ infinitũ supi⁹ inductaꝫ. Tex. ⁊ cõ. lxxiij

Eliquũ ẽ aggredi ad soluẽdas rões supi⁹ inductas qbus actu infinitũ ꝓbabam⁹ et nõ solũ põa: sic a nobis. s. determinatuꝫ est. alie aũt illaꝫ rõnuꝫ nõ necessitate iferũt suas cõclones. alie vo vas hñt ꝺdictiões: qꝝ vaciter ꝓbãt infinitũ q° dãmõ eẽ actu: q aũt nõ necio cõcludũt: sunt sic ille q ꝓbant infinitũ eẽ corpus sẽsibile vt gñatio nõ deficiat. Si eiꝫ infinita sit gñatio mãlr ex corpe sensibili infinito: tũc oꝫ qꝫ illud sit i loco infinito: ⁊ qꝫ mot⁹ ei⁹ sit infinitus sicut. s. diximꝰ: q oia falsa sũt: nõ g° necessariũ ẽ corpus eẽ infinitũ actu ad b° qꝫ nõ deficiat gñatõ: sꝫ pot⁹ ex b° gña° i simplicib⁹ ẽ ideficies: qꝝ gñatio vni⁹ ẽ corruptio alterius: ⁊ eꝫ°: cũ tñ oia ela circulariẽ gñata sint finita. Cã aũt ideficiẽtie gñatio nis oiuꝫ ẽ allatio gñantis i obliq° circlo: et b⁹i pfecta declaratio iuenit in. ij. lib. ꝓgeneos. ¶ Scias aũt qꝫ qdã modernoꝝ dñt cãm ideficiẽtẽ gñatiõis eẽ: qꝝ gñatio est ex infinito corpe fm dionez q̃ dixit i infinitũ. cũ aũt illa dio sit vel in eq̃alia in qñtitate ⁊ silia in ꝓportiõe: oporteret fm illos qꝫ filius semp mioꝝ eẽt pre i qñtate: qꝺ absurdũ ẽ: ⁊ iõ dictũ eoꝝ erroꝝ ẽ: sꝫ ꝺ b° ẽ h determinãdũ Tex. ⁊ cõ. lxxiiij. ¶ Adhuc aũt alia rõ supius iducta nõ ꝓcludẽs fuit: qꝝ dicebãt mundũ iõ eẽ infinitũ: qꝝ ꝓponit ex infinitis se ꝓtingẽtib⁹: sic si filũ filo coplet: ⁊ hec ratio anaxa. ⁊ supponit nihil fieri itra: sꝫ potius õe qꝺ si nil dicebat ad aliqd ex se finiri ⁊ ẽmiari qꝺ est tangi. b° aũt nõ ẽ vez: qꝝ aliqꝺ finit ẽmio sibi eẽntiali ⁊ nõ hꝫ ẽminũ extra sic vltimũ celũ. vñ tãgi ⁊ finiri se hñt sic supius ⁊ iferius: qꝝ õe qꝺ tãgit finit: sꝫ non ꝓuertit. Finit eim celũ vltimũ qꝺ nõ tangit aliquo corpore se ãbiẽte. Similr õe qꝺ hꝫ ẽminũ ex se ad quẽ ẽmiat hꝫ ẽt terminũ sibi eẽnalez itra ⁊ nõ ꝓuertit ẽt: qꝝ vltimũ celũ ẽminat sua superficie: nõ tñ hꝫ aliquid extra se ẽminãs ⁊ ambiẽs ipm. Infinitũ aũt nec tangit nec finit nec finit: ⁊ iõ non ẽ alqd extra se tangẽs ꝓpatuꝫ. nõ eiꝫ qꝺlibꝫ tãgit qꝺlibꝫ: sꝫ pot⁹ tãgit id cuius vltia vel vltimũ ẽ cũ suis vltis vel vltimo: ⁊ iõ cũ infinitũ nõ hẽat vltimũ neqꝫ vltia: neqꝫ tãgit neqꝫ tangit ab aliquo. ¶ Illa ẽt rõ q̃ dicit qꝫ debeam⁹ credere imagiabili itelligẽtie i mathematicis ẽt nõ ꝓcludit nccio. Infinitũ eiꝫ nõ accipit sꝫ ptãtez imagiationis sꝫ pot⁹ fm possibilitatem cor poris phici: ⁊ iõ abundãtia excessus ⁊ defect⁹ quã ponit geometer nõ ẽ i re: sꝫ itelligẽtia imagiata geometre q̃rent; exigere qñtitatẽ demrabilẽ. Põt eim vnusqsqꝫ nostrũ imagiari qꝫ hẽamus statuã corporis centũ pedũ: vel pluriũ lõgiorez qꝫ hẽmus: ⁊ potest sic multiplicare staturã suã qñtũ voluerit. Et cũ hec qñtitas stature sue sit i itelligẽtia sua: ⁊ forte cõsiderent figure eius ⁊ passiões fm qꝫ ẽ imagiata: q̃ ñ tñ ꝓp hoc i corꝓb⁹ nris ẽ ex maioꝝ qñtitas qꝫ est fꝫ nãꝫ: ⁊ lꝫ i eo qꝺ ẽ i re formet imagiatio: nõ tñ õe qꝺ ẽ i imagiatiõe ꝓnter ẽ in re nccio. hoc ẽt supra explanauimus a sili: g° lꝫ geometer petat qñtitates qñtas eẽ voluerit: nõ tñ ꝓp hoc sunt de nccitate in rebus. ¶ Rões aũt q̃ sumũt ex tpe ⁊ motu ⁊ magnitudie ⁊ nũo ꝓcludũt nccio mõ infinitũ eẽ actu: ⁊ actus ille ẽ sic dies ⁊ agon vt diximus: ⁊ i tpe qꝺ ẽ ⁊ motu ẽ ꝓ dionẽ i finitũ nõ pmanẽte accepto: eo qꝫ nõ hñt pmanentiã i suis ptibus: ⁊ hec dio tpis et motus ẽ facta mẽtalr ꝓ itellectũ: lꝫ nõ seceꝺ in se tpes ⁊ motus. Magnitudo aũt nõ ẽ infinita dione ita qꝫ mẽs ⁊ itelligẽtia sint cã infinitat: sꝫ potius dione cuius cã ẽ mã infinita: ⁊ nõ ẽ infinita magnitudo ꝓ augmẽtũ ꝓ extensionẽ i maius. nũs aũt ꝓ additionẽ diuersoꝝ ex ꝓtinuo. Dictũ igit sit hoc mõ de infinito qũo ẽ ⁊ qũo nõ est: ⁊ qꝺ ẽ ꝓ diffõez ⁊ nãꝫ. ¶ Incipit liber quartus phicoꝝ. Cap. i. tractatus ꝑmus de loco qꝫ necessariuꝫ est phico igrere de loco an sit locus: ⁊ qꝺ sit locus. Tex. ⁊ cõ. ꝑ.

Imilr aũt ncce ẽ cõsiderare nãlem phm de loco sic ꝓsiderat de infinito Locus eiꝫ est vnũ de ꝓtibus motuꝫ pncipiũ: sicut diximus supius: iõ oꝫ ipum cognoscere in scia nãli.

Quia aũt sciendũ ⁊ iquirendũ ẽ de ipo hoc ẽ: aut ẽ locus: aut nõ ẽ. ⁊ si ẽ: quũ est: ⁊ qꝺ ẽ: lꝫ ꝓ se notuꝫ sit locũ eẽ: ⁊ iõ demratio nulla põt hri ꝓbãs locũ esse. tñ qꝝ ex dubõne q̃ ꝓuenit circa loci qditatẽ surgit ẽt dubitatio an oio sit locus: oꝫ igit nos ex probabilibus pscrutari de qõne hac de loco: q̃rendo an sit loc⁹. ¶ Antiq adeo venerati sunt locũ qꝫ dixerũt õe qꝺ ẽ i loco eẽ: ⁊ locũ eẽ pſuaserũt rõe logica arguẽtes: qꝝ si qꝺ nõ ẽ nusq̃ ẽ: oꝫ g° id qꝺ ẽ i aliquo loco eẽ. id aũt qꝺ nõ ẽ dixerũt id qꝺ nõ ẽ ens ratũ i nã: sic sunt pla ex his q̃ sunt imagiatiõe sola sic ẽ hyrcoceri⁹ qꝺ grece dr tragelaph⁹: et chiera q̃ figay appellat. Nõ eiꝫ eẽt rõ ꝓ quã ista ꝓbaret aliquid cũ nõ sint nisi i fantasia faciẽte ꝓpõnez fantasticã ex ptib⁹ aialiuꝫ q̃ sunt spẽꝫ diuersaꝝ. Sũt aũt ẽt multi modernoꝝ q ꝓcedũt ꝓpõs huius ꝓpõe: lꝫ sciãt nõ valere ꝓpãꝫ. Ex logicis eim scim⁹ nõ valere ꝓpãꝫ i q̃ ꝓcedit a destructiõe añcedentis ad destructionẽ ꝓpõtis: ⁊ iõ lꝫ vm sit qꝫ id qꝺ nõ ẽ nusq̃ ẽ tñ ꝓp b° nõ segt: id qꝺ est alicubi eẽt ⁊ lꝫ nõ sequat ex dictis: tñ sunt multi qui dicũt qꝫ õe qꝺ est i loco aliquo est: vtentes tali rõe: qꝝ omne quod est vnuꝫ aliqꝺ pticulare ẽ. pticlare aũt ẽ hic ⁊ nũc: et qꝫ nũc ⁊ hic ẽ alicubi ẽ: g° õe qꝺ ẽ alicubi ẽ. ¶ Amplius õe qꝺ ẽ diffinite eẽntie ẽ qꝫ itra ẽmios sui coartat: ⁊

qđ diffinite cẽntie ẽ in loco diffinit:ꝛ qđ ī loco diffinit in aliq̄ loco ẽ:g̃ oẽ qđ ẽ in aliq̄ loco ẽ. ¶ Distinguũt autẽ isti ꝑ Jo. damas. auctoritatẽ dicentes aliqd ī loco eẽ:dici duplr. Est.n. aliqd ī loco circũscriptiue:cui⁹ ꝓncipiũ ꝛ mediũ ꝛ vltimũ assignaꝝ in loco:ꝛ hoc mõ dñt coꝛpa eẽ ī loco. Est ītẽ in loco aliqd diffinitiue cui⁹ essẽtia sic finit ꝛ claudit in vno loco qđ exꝑ ipm nihil sui inuenit:ꝛ hm̃ mõ pũctũ ꝛ idiuisibilia dñt eẽ ī loco:ꝛ silr itelligẽtias ꝛ aĩas ꝛ hm̃i. Sꝫ nos ista nõ credimus istantiã ferẽtes i vltio celo qđ nec diffinit nec circũscribit loco: eo qꝛ õe qđ ẽ i loco claudit ꝛ ꝓtinet a loco ī quo ẽ. Silr itelligẽtie fm ꝓypatheticos nõ sũt i loco:qꝛ qđ nec surꝛsuꝫ nec deoꝛsuꝫ:nec ante:nec retro:nec sinistroꝛsuꝫ:nec dextroꝛsũ ẽ:i loco nõ ẽ. Intelligẽtia aũt ꝑ nãm suã in loco nõ ẽ nec ī aliq̄ loci dra. Sꝫ de his alibi erit igrendũ:hoc h̃ tm̃ sufficiat qꝛ antiq tli ꝓna locũ eẽ ꝓbabãt. Argumentũ quo exꝑssius ꝓbaꝝ qꝛ locus sit aliqd ẽ motus q maxie cõis est coꝛpibus nãlib⁹ eo qꝛ in ipo supioꝛa ꝛ iferioꝛa moueant:ꝛ qꝛ magis ꝓpe motus dr̃:qꝛ ꝑ ꝓus sibi ꝓuenit rõ motus:ꝛ hic ẽ motus localꝝ quẽ vocamus loci mutatio nẽ:h eiꝫ nõ ẽ sine loco:g̃ oꝫ aliqd eẽ locũ. Et qđ dicũt moderni qꝛ ptĩclare ẽ h̃:ꝛ nũc nõ sic itelligit qꝛ sit h̃ ꝑ se:sꝫ qꝛ determiationẽ hꝫ ad locũ ꝑ se vl per accñs id qđ ẽ ptĩclare sine sit sbã sine accñs. Silr id cui⁹ eẽntia tota claudit in loco qꝛ dr̃ diffinitũ loco ꝛ nõ circũscriptũ:cõiter itelligit sine sit ī loco ꝑ se sine ꝑ accidẽs. Per accñs in loco eẽ nõ negaꝝ pũct⁹ ꝛ cetera idiuisibilia:ꝛ simlr aĩe ꝛ cetere sbe spũales: sꝫ tñ h̃ ad esse suũ nõ regrũt locũ: sic nec ꝑmũ celũ qđ oia includit. Si eiꝫ oia ad eẽ suũ regrerẽt locũ:oporꝛẽt locũ eẽ diuinũ oiuꝫ eoꝝ q̄ nãlr sunt:sic dixit eſio/dus cuius rõeꝫ iferius explanabimus. Sufficit g̃ nũc qꝛ antiq ꝓbabãt locũ:ꝛ qꝛ ꝑ nãe effectũ q motus ẽ: locũ ꝓstat aliqđ eẽ ad hoc qꝛ sciaꝝ nos oporꝛtere de loco hic facere tractatũ. Tex. ꝛ com. ij.

¶ Cũ aũt volumus tractare de loco multe nobis icidũt dubitatões. hꝫ. n. mltas dubitatões qd sorte sit loc⁹ intãtuꝫ qꝛ dubitatões q̄ sũt circa qditatẽ loci faciũt aliq̄ s credẽ nihil eẽ locũ. Si eim ispexerim⁹ oia q̄ dñr eẽ ī loco:nõ vr̃ locus eẽ idẽ fm rõeꝫ diffinitiuã ī cõi fm oia locata:qꝛ alr ẽ i loco mixtũ:ꝛ aliter simplex:ꝛ alr celũ:ꝛ ela:ꝛ alr supius:ꝛ alr celũ in ferr⁹. nomẽ igit loci ẽ ãbiguũ:ꝛ iõ diffiniri nõ põt ī cõi:qꝛ diffõ eius nec dione nec ꝓpõne acceptoꝝ ꝑ dionez põt inueniri:qꝛ diuisuꝫ nõ erit vni rõnis ad diuidẽtia:nec dr̃e sũpte ꝑ dionez ꝑ vnã rõeꝫ ꝓpoñũt eẽntias spẽ caꝝ q̄ i loco eẽ dicũt. ¶ Adhuc aũt diffõ mãl posset ꝓcludi ꝑ demrationẽ:ꝛ talẽ ẽt dr̃iaꝫ loc⁹ in cõi nõ hꝫ:eo qꝛ nõ hꝫ mãm nec aliqd simile cũ mã. Est aũt alia cã difficultatis eo qꝛ multe sunt ꝓpetates ꝛ ptes loci: sicut infra oñdemus:in quibus oibus ꝓpetatib⁹ ꝛ ptibus loci nõ vr̃ idez esse locus fm rõeꝫ:ꝛ iõ difficile ẽ itꝛ inuenire ꝓpriam eius diffinitiõez. ¶ Ampli⁹ autẽ in nullo fere sum⁹ adiuti ꝑ añcessoꝝ nr̃os i ꝓsideratiõe loci. nihil eiꝫ de loco hẽmus añ q̃sitũ vel ab alijs igsitum qꝛ bñ ꝛ ꝑspicacit tractatuꝫ sit de loco:ꝛ iõ sup nos relict difficultas ista. Cõstat g̃ ex dictis qꝛ oꝫ nos i scia nãli ista regrere de loco et qꝛ hic est nobis valde difficile. ¶ Cap. iij. de ꝓbatiõe qꝛ locus sit aliquid in natura. Tex. ꝛ cõ. iij.

Stẽdamus igit ꝑ locũ eẽ:et sumam⁹ potissimũ nr̃e ꝓsideratiõis argumẽtũ ex trãsmutatiõe fm locũ. Qđ eiꝫ coꝛpus mouet đ loco ad locũ nõ debeꝫ ei rõe alicui⁹ qꝛ ẽ i ipo ī vtroq̄ locoꝝ:qꝛ nec rõe ſbe nec rõe q̃titatis nec rõe q̈litatis quã accipiat sp in motu illo:sꝫ tantũ rõne loci:ꝛ hũc sp accipit i loci mutatiõe:et tunc recedit ab vbi vno ꝛ tendit ad vbi aliud:sic est videre i aq̄ ꝛ aere: qꝛ vbi ẽ mõ aq̄ ibi aũt aer sit exeunte aq̄ de loco sic de vase. Et aliq̄n aliud coꝛpus qđ ttium ẽ ab his duobus optinet locũ hũc eundẽ q̃n egredit aer inde. vr̃ aũt oibus qꝛ boc i quo fiũt sic succesſiue multa coꝛpa cũ ipm remaneat idẽ aliud sit a coꝛpibus illis. vocaꝝ aũt illud locus:g̃ locus ẽ aliqd i nã. in quo eiꝫ vbi aq̄ est mõ i illo eodez aer ꝑus erat ipo eođ saluato:g̃ locus ẽ aliqd ꝛ est receptaculũ aeris ꝛ aq̄ altꝛ ab vtrisq̄ existẽs in qđ et ex quo mutãt coꝛpa. ¶ Si aũt forte qs istet ꝛ dicat nõ esse verũ qđ supponit:ꝛ i ista rõe qꝛ. s. locus maneat idez diuersis coꝛpibus mutatis i ipm ꝛ ex ipo:eo qꝛ locus est eq̄l locato ꝛ ꝓfiguraꝝ eidez:nõ aũt ẽ vna q̃titas aeris et aq̄:nec figura coꝛpoꝝ mutatoꝝ:et iõ vr̃ coꝛrũpi loc⁹ qñ ex ipo mutaꝝ locatũ:ꝛ qñ alind mouet ad ipꝫ vr̃ gñari nouus loc⁹:ꝛ iõ vr̃ nõ eẽ ꝓbatũ qꝛ locus maneat ī motu diuersoꝝ coꝛpoꝝ ad ipꝫ ꝛ ex ipo nisi i gñe. đ erit ad hoc qꝛ ẽ accipe loci eẽntiã ꝛ loci eẽ qđ hꝫ sꝫ qꝛ ꝓcedit ab ipo circũscrip⁹ ꝓpa loci qꝛ ẽ i ipo. eẽntia. n. loci ẽ supficies q̃dã ꝓtinẽs coꝛpis. eẽ ãt loci ẽ qꝛ hꝫ ꝑ ꝓpatiõꝫ ad locatũ fꝫ qꝛ a loci circũscriptõe ꝓcedit circũscriptio ei⁹ q̄ ẽ vbi ei⁹ ꝛ absq̄ dubio coꝛrũpit locus fm esse suuꝫ qđ hꝫ in ꝓpatiõe ad locatũ:sꝫ nõ coꝛrũpit fꝫ eẽntiã:qꝛ supficies ꝓtinẽtis vtrũq̄ manet. vna. n. ẽ supficies i q̄ ẽ aq̄:ꝛ i q̄ igredit aer. Sic g̃ ꝓbaꝝ aliqd eẽ locũ fꝫ eẽntiaꝫ ꝛ ex q̄ ꝛ in quã vnã existentẽ ẽ mot⁹ diuersoꝝ coꝛpoꝝ. Tex. ꝛ cõ. iiij. Nãlius aũt ꝓbaꝝ aliqd esse locũ ꝑ motũ ꝓhicoꝝ et simpliciũ coꝛpoꝝ q̄ sunt ignis ꝛ ẽa ꝛ his silia. Ex motu. n. illoꝝ nõ soluꝫ ꝓbaꝝ aliqd eẽ loc⁹:sꝫ ẽt qꝛ locus hꝫ põam q̃dã formalr ꝓplentẽ coꝛpa q̄ mouent ad locũ. Fert. n. vnũqđq̄ ꝓhicoꝝ coꝛpoꝝ ī sui ꝓpuꝫ ꝛ nãlez locum

nō ꝓhibitū tāgꝫ id qđ ē pfectio ſua ſm formā: z iō ꝗtum ſuſcipit de ſoꝛa a gñante tm̄ ſuſcipit de loco eius: z vnū z idē gñans dādo ei formā dat ei ēt locū i quo ꝓpleꝛ z ſaluaꝛ ſoꝛa illa. ſic eiꝫ qdē fieri hoc videmus ſurſū vt ignē. z aliud deoꝛſuꝫ vt ꝛram. hec aūt ſūt ꝓtes loci nō ꝗtitatiue ſꝫ ſoꝛales: z iō ſūt ſpecies loci i oppoſitas ſoꝛas loci dꝛentes: z ſunt. vi. ſ. ſurſuꝫ: deoꝛſuꝫ: añ: z retro: dexterū: z ſiniſtruꝫ.

Tex. z cō. v. ¶ Hec. n. dꝛe ſiue diſtātie nō ſolum differūt ſm reſpectū ad nos: vt dicaꝫ dex. z ſini. zē. ſꝫ differūt i nā ꝓ ſoꝛas oppoſitas. Si. n. differrēt i ꝓpatiōe ad nos tm̄: tūc poſſet eē ꝙ nō idē eēt ſp de xtrū: ſꝫ illud idē nob efficeret ſiniſtrū. vnū. n. z idē ſi nos ꝓuertamus ſm diuerſa latꝛa ad ipm̄: efficiꝫ aliqñ nob dextrū: aliqñ ſiniſtrū: z aliqñ añ: z aliqñ retro: z aliqñ ſurſuꝫ qñ nos ſum⁹ iferiores ab ipſo: z aliqñ iferius qñ ē ſub pedib⁹ nr̄is eo ꝙ aſcēdim⁹ ſup ipm̄. ſꝫ i nā vnūqđꝗ iſtoꝝ determiatuꝫ ē z diſtinctuꝫ ab altero ꝓ formas oppoſitas: z nō ꝓ ꝓtingētē cām ē ſurſuꝫ id qđ ē deoꝛſuꝫ i nā: ſic id qđ ē ꝓ conuerſionē coꝛpis ē ſurſuꝫ: z b⁹ ē ſurſuꝫ vbi ferī ignis z leue coꝛpus: z ſilr z deoꝛſuꝫ nō ꝓ ꝓtingentē cāꝫ ſꝫ poti⁹ vbi ferūt z manēt trea z hūtia grauitatē: ſicut ea ꝙ nō ſolū pōne differūt: ſꝫ ēt pōa nāli ꝙ ꝓgruūt b⁹ i locatis: z ſic ꝓſtat nō ſolū ꝗtitatē eē ſꝫ ēt ꝙlitatez formalē eſſe illi ꝗtitati ꝙ ꝓgruit nāis illoꝝ coꝛpoꝝ ꝙ mouent ad ipm̄ z qeſcūt i ipo. ¶ Vtrū autem oēs dꝛe pōnuꝫ ꝙ. vi. ſūt nūo ita ꝓ oppſitas foꝛmas diſtinguant i mūdo: ſic diſtiguūt ſupius z iferius dubiū ē: qꝛ videmus nō eē motū eloꝝ niſi ad duas ex ipis ꝙ ſunt ſurſuꝫ z deoꝛſum: z b⁹ i ſcia vā tradeꝛ i lib. de ce. z mun. qm̄ vītas ē ꝙ oēs diſtigūtur i mūdo ꝓ oppoſitas ſoꝛas: z nō ſūt diſticte quo ad nos tm̄: ſꝫ due ꝙ ſunt ſupius z iferius diſtingūtur ad motū ſiplicīū iaiatoꝝ localē. ꝗttuoꝝ aūt alie diſtingūt quo ad motū aiatoꝝ tm̄. Eſt aūt dictū celū aiatuꝫ a pythagoꝛa: z conſenſerūt ei i b⁹ pypathetici: z iō ſic i eis ſimplr z nō ꝓ cāꝫ ꝓtigentē erit dex. z ſini. z añ: z retro: ita ſūt iſte dꝛe i celo: z totū b⁹ i ſb tilius i. ij. de ce. z mun. igrem⁹. ¶ Qđ aūt tale qđ ſit locus z ꝙ hēat pōaꝫ b⁹ i ꝙ dca ē oñdūt mathēatica. hec. n. nō ſunt i loco: ita ꝙ locus pōnem hēat ad ipa: ſicut ad pbica: z tñ ſm pōem ꝙ ē i ꝓpatiōe ad nos hūt dxtra z ſiniſtra: z iō dꝛa pōnis eoꝝ nō ē niſi i itellectu: ſic̄ z ipa ꝓ ſolū itellectū abſtracta eē accipiunt: z nō hūt ꝓ nāꝫ vnāquāqꝫ dꝛam iſtaꝝ ſex pōnuꝫ: qꝛ ſi hꝛent eaſ ꝓ nāꝫ tūc mouerēt ad ipas ꝓ nāꝫ: z b⁹ ſlim ē cū ſint ſepata a motu. Tex. z cō. 6

¶ Ampli⁹ affirmātes vacuū eē dñt eē locū aliqđ z b⁹ ꝓbant ꝓ vacui diffōem: qꝛ vacuū ē locus ꝓpuatus coꝛpe: z iō vacuū ſz nō ſit ſimplr: tñ ex eo ꝓbaꝫ eē locus: qꝛ ſic ifinitū ē i eo qđ ē finitū ſicut i ſbō: z ſic mā nō ē actu niſi ſb ſoꝛa: z nūqꝗ ab oī ſoꝛa eſt ſe parata: ita vacuū ſz nō ſit abſolute tm̄ ē i pleno quo dāmō ꝓ b⁹ ꝙ ſicut mā ꝓuaꝫ ꝙlibet ſoꝛa: z ita loc⁹ ꝓuaꝫ quolibꝫ coꝛpe diſiꝫ z nūqꝗ oibus ſimul. Vbi aūt antiq dixerūt vacuū eē abſolute. ꝓ dca igiꝫ pōt aliqs itelligē ꝙ locus ē aliqđ pē coꝛpa locata: z ꝙ oē ſenſibile qđ ꝙlitatib⁹ tactus diſtinctū ē i loco ali quo eē: z quo ad h⁹ vr̄ eſiodus recte dicere qñ ꝓncipiū dixit eē chaos: h⁹ ē receptaculum ianę. Dixit eiꝫ i creatiōe mūdi ꝓ deū feciſſe chaos: z poſtea fecē traꝫ latā ſup aq̄s natātē: z h⁹ dixit eo ꝙ poſuit ꝙ coꝛpa ſſibilia ꝓ idigēt receptaclo i quo gñent: z ſic i h⁹ nō male dixit: qꝛ nos ifra oñdemus ꝙ loc⁹ ſim pliciū ē ꝓncipiū gñatiōis ipſoꝝ: ſꝫ peccauit eſiod⁹ i h⁹ ꝙ poſuit illū locū vacuū. Com. vi. ¶ Qđ aūt dicit Aueꝛ. ꝙ oēs q gñant mūduꝫ ꝓ creationē icidūt i dictū eſiodi: qꝛ neceſſe ē eē vacuū añ munduꝫ i quo creeꝛ mūdus: z cū falſuꝫ ſit eē vacuū: ſim ē mundū eē creatū: nō ē recipiēdū: z ſatis plane ꝓz nō eē veꝝ: qꝛ nos dicim⁹ cū mūdo creatū eē locū ſi cut circūferētia locās oia: z vnūqđꝗ ſupioꝝ locāt i ſe coꝛpus iferius: quēadmodū teſtaꝫ Arꝛ. dicēs: ꝙ ꝛra ē in aq̄: z aq̄ ē i aere: z aer ē i igne: z ignis i celo: celū aūt nō ampli⁹ i aliquo ē. Et iō dcm auerroes falſuꝫ ē abſolute ꝙ ꝓferī ꝫ mūdi creationē. nec ē dcm Arꝛ. ſile dicto ſuo: qꝛ Arꝛ. exꝓſſe in libꝛo de nā deoꝝ dicit mūduꝫ creatū eē a deo. Et eſiodus licet i ꝓte veꝝ diceret: ſic̄ ēt teſtaꝫ Arꝛ. eū dixiſſe verū z recte: tñ i hoc falſuꝫ dixit ꝙ affirmabat vacuū mūduꝫ ꝓceſſiſſe nā z tpe: z h⁹ accidit qꝛ putabat ꝓñaꝫ hāc ſicut z alij neceſſariā eē. ſ. ſi qđ nō ē: i loco nō ē: g⁹ id ꝙ ē aliqđ ō neceſſitate erit i loco: z iō dixit oīa eē i loco z i vbi aliquo. Tex. z cō. vij. ¶ Si autez taꝫ eēt locus ꝙlez dixit eē eſiodus: tūc vtiqꝫ mirabilis eēt pōa loci. cū. n. mirabile ſit ꝙ ſua ꝓpoſita te trahit admirātē nihil eēt adeo admirabile ſicut locus: qꝛ pōa loci hoc mō eēt ꝓpoꝛ oiuꝫ z ꝓma oib⁹ ꝓncipijs nāe. ꝓmū eiꝫ ē i nā ſine quo nullū aliorū eē pōt: z ipm̄ pōt eē ſine oibus alijs: z hoc cōuenit loco ſm eſiodū: qꝛ ſm eū nō deſtruīt locus: ēt ſi oīa deſtruant ꝙ ſunt i loco. Sūt aūt oīa i loco ſm euꝫ g⁹ nō ꝓdūt loc⁹ oibus entibus ꝓditis: z hoc iō dixit qꝛ dixit eū eē vacuū ſepatū ab oibus his ꝙ ſunt ſine quo vacuo nihil entiuꝫ pōt fieri. hoc autem i ſupa habitis oſtendimus eſſe falſum.

¶ Cap. iij. de ſopbicis rōibus antiquoꝝ ꝓbantium oio locum eſſe nihil. Tex. z cō. viij.

Jaūt bis rōnibus ꝓceſſerimus aliqđ eē locū icipimus itez deficere z dubitare qđ ſit locus: z ex eo ꝙ nō iuenimus genus i quo ponamus locū: dubitamus an ſit oio locus ſic̄ dubitauit hac de cā zenon an eēt motus z locus licet

vtrūq; aliqd eē i nā sit manifestū. Dubitaꝫ.n.si sit aliqd corpis alicui⁹ sicut pōdus eius:eo q; mobile iclinat ad se:aut sit q̄dā alia nā.genus.n.ipius p̄ q̄ rendū ē vt ex ipo aliqd ꝓbeť eē i nā. Obijcit autē sic zenon:si locus ē aliqd aut ē sbā aut accīs. Si aūt ē sbā:aut ē spūalis:aut corpal:z si ē sbā spūal'z ad spūale nō mouet corpus:vī q; nullū corp⁹ mouet ad locū:qđ vī eē falsum. ¶ Adhuc aūt ꝼz b⁹ sbā spūal'sicut itelligētia:vel alioꝝ sepatoꝝ aliquid bēbit loci dīas q̄ sunt sursuz z dorsuz ꝛc.qđ est ab surdū. Si aūt sit sbā corpalis:tūc oz q; sit corpus: z tūc duo corpa erūt i eodē loco.ſ.locus z locatū. Si aūt est accīs aut erit accīs locantis aut locati. ꝓstat q; nō locātis:qz ꝓpietas loci referť ad locatū z nō ad locās. Si vo dicať accīs locati:tūc cuz sit accīs i sbō oz q; locus sit i locato:z hoc absurduz est:cū potius ex⁹ dicať locatū eē i loco. ¶ Adhuc aūt cum ōe accīs motu sui sbi mouear localr:oz q; motus moueat motu locali:z b⁹ ē flm.cū g⁹ nō vide atur oio sbā nec accīs videbiť oio nihil eē locus. ¶ Adhuc aūt obijē zenon q; locus hz tres distā tias q̄bus ōe corpus determiať:z ex hoc vī eē corp⁹. locū aūt eē corpus ipossibile ē:qz sic dēm ē:si loc⁹ ē corpus z corpus ē i loco:tūc corpus locatū dimē siōibus suis penetrat corpus qđ ē locus:z sic duo corpa erūt i eodē loco qđ ē ipossibile:sic i tractatu de vacuo oñdemus. Tex.z cō.ix. ¶ Amplius si vē dicať locus eē receptacīm qđā corpoꝝ i quo recipiť corpus qū trālferť đ loco i locū:tūc oz ēt su pficiei z linee z pūcti eē locū:qz cū trālferť corpus i ipo trālferunť supficies z linee z pūcti:z si corpus itrat locū:ita supficies z linee z puncti itrāt i locū cū corpe:qz vna z ꝑsona ē rō de motu corpis ad locū z de motu ēmioꝝ ad locū.vbi.n.exeūt pus aq̄ pla nities aeris z linee z pūcta ibidē exeūte aq̄ fuūt pla nities aeris z linee z pūcti:hz pūcti nullus ē locus: qz si pūctus bret locū locus pūcti nō differret a pū cto:qz locus pūcti eēt indiuisibile positū i ꝓtinuo:z il lud idē est pūctus:g⁹ pūctus nō hz locū:g⁹ eadē rō ne nec supficies nec linea nec corpus bēbit locū.lo cus autem q̄riť pp motū corpis:g⁹ vī q; loc⁹ nihil ē flm nāz. Tex.z cō.x. ¶ Neq; ēt locus pōt eē aliqd p̄ē vnūqđq; istoꝝ:qđ.n.ponať forte locū eē: aut.n.ē corpus aut icorpeuz aliqd:z si ē corp⁹ aut ē elim aut elatuz:cōstat aūt q; nō ē corpus elatuz:qz duo corpa nō ꝓuenit eē i eodē loco flm penetratio nez vnius p aliud:vt mō oñdimus.eadē.n.rōe nō ē elm corpis:qz elim corpis ē corp⁹. Silr aūt ꝓstat q; nō ē res icorpea:qz locus hz magnitudinē z di mēsionē q̄dā. Res aūt i corpe nihil taliū bīt:elm aūt sensibiliū corpuz eē nō pōt:qz b⁹ ē corpus: z lo cus corpus eē nō pōt. Si vo dicať eē elm itelligibi liū sbāꝝ:siue sint itelligētie siū forme ideales q̄s po nit plo:ꝓstat q; nihil ē dictū:qz ex elis itelligibiliū nulla fit magnitudo.loc⁹ aūt q̄dā magnitudo esse vī:sic elā itelligibiliū sūt ea q̄ sūt ptes eē z qditates eoꝝ q̄ igrediunť diffinitiōes:z q̄ nō faciūt magnitu dinē i nā sz qditatē simplicē. Tex.z cō. xi. ¶ Amplius si locus ē aut ponem⁹ i gñe cāe aut i gñe effectus.pz aūt q; nō ē i gñe effect⁹:qz mot⁹ coꝛ poris ē ad ipm tāq̄ ad ꝓtinēs ipm z ꝑficiēs ip̄z eē z b⁹ nō ē actus effect⁹:sz vī eē actus cāe. ¶ Queri mus g⁹ i cui⁹ gñe cāe ponať locus eē. Nulla aūt rō cāe de.iiij.vī loco iesse.nō eiz ē mā qz mā ē ex q̄ res nāe ꝓstituūtur:ex loco aūt nihil ꝓstituiť sic ex mā. Neq;.n.sic spēs z forma:qz si forma eēt tūc motus a loco eēt mot⁹ a forma. Sz motus a foꝛa corrup⁹ ē:g⁹ mot⁹ a loco eēt corruptō:z b⁹ nō gñalr ē vez:g⁹ locus z foꝛa nō sūt idē. Nos aūt ad hāc ꝓsideratō nez.j.redibim⁹ ībulius oñdentes q; loc⁹ neq; mā ē neq; forma ē. Similr q; nō est finis: qz finis in nā ē forma:z essentialis z itrinsecus rei:locus aūt neq; neq; foꝛa ē:neq; eētial:neq; itrīsecus rei. Adhuc aūt ꝓstat q; nō ē efficiēs siue mouēs:qz efficiēs cō tūctū ei qđ mouet ꝑficit motū. Corpa aūt ꝓiuncta locis suis nō mouent sz qescūt:g⁹ cū locus nec effe ctus nec cā videať esse:locus oio nō esse videbitur. Tex.z cō.xij. ¶ Amplius ipemet locus cū sit đ nūo eoꝝ q̄ sūt alicubi eē:zenonis.n.rō q̄rit q̄dam rōez eē vaz quā antiq supponebāt. Si nāq; sic su pi⁹ ex dcis ātiquoꝝ oñdim⁹ ōe qđ ē i loco ē:z loc⁹ aliqd ponať eē:maīfestū ē q; locus erit i loco:g⁹ lo ci erit locus:z sic vsq; ad īfinitū:qz nō ē magis rō q̄ re vnius loci eēt locus q̄z alterius.hoc aūt ē ipossi bile:g⁹ locus nō vī eē. Tex.z cō.xj. ¶ Ampli us flm dicta antiquoꝝ sic ōe corpus ē i loco:sic eti am ecōuerso diceret i ōi loco corpus eē:qūo g⁹ di cemus de locis eoꝝ q̄ augmētanť:cū eiz locus non sit maioꝛ neq; mioꝛ q̄z locatū:oz aucto corpe auge atur z locus. Si aūt auget locus augmētabiť z lo ci locus:z sic si auget aliqđ corpus oz q; augeatur elm z totus mūdus:qđ falsuz ē:g⁹ nō vī locus esse aliqd.p rōes igiť q̄s iduxim⁹ nō solū dubitať q; lo cus sit:sz ēt si oio ē aliqd dubitare ncce ē. Has aūt rōnes nō stati sz postq̄ qd ē loc⁹ oñdim⁹ soluem⁹ ¶ Cap.iiij.de rōibus eoꝝ q; dixerūt locū formaz eē:z de rōnibus eoꝝ q; dixerūt locū esse materiam.

Agrem⁹ aūt p̄ an loc⁹ sit i aliquo gñe i quo posuerūt eū antiq quoꝝ qdaz dixerūt eū eē formam:alij aūt q; ē mā. Tex.z cō.i4. ¶ Illi aūt q posuerūt eū eē i genere forme sic ꝓcesserunt. Dixerūt eim q; sicut entiū aliud ē p se:z aliud flm aliud:ita z locus alius ē cōis q ē flm aliud locus: z ille ē cōissimus i quo sunt oia corpa q̄ sunt i loco

Alius vo ē locus ꝑpr̄ i quo ꝓxīe ē aliqd ꝛ gr̄a sui. Dico aūt gr̄a exēpli locū cōem: sicut dicim⁹ te nūc eē i celo: qz es i aere: ꝛ es i aere qz es in terra: ꝛ es i r̄a qz i b⁹ loco ꝑ̄o q nihil plus ꝓtinet q̄̄ te. Si igit vt ingunt illi q dicūt locū eē formā: loc⁹ est ꝓxim⁹ ꝓtinēs vnūqd̄q̄ corpus: locus vtiq; erit q daz t̄minus: qd̄ aūt t̄miat ꝛ finit rē vnāquāq; q̄ si nil ꝛ t̄miat ē spēs ꝛ forma: g⁹ locus ē spēs ꝛ forma q̄ determinet rei magnitudo q̄ ē dimēsio ipsi⁹ ꝛ ma / gnitudis mā q̄ est sb̄m baz dimensionū. Forma eiz q̄ sic t̄miat rē ē t̄min⁹ vn⁹ cuiusq;. Forma. n. nō solū ꝓficit mām q̄̄titate dimēsaz q̄ ꝑmū bz dimēsi ones pōa: postea vo actu: ꝛ tūc ē i loco i actu: ꝛ ido dicebat locus eē forma. Sigdez ex silitudie actus loci ꝛ forme ꝓsiderātibus videbit locus eē forma. ¶ Pz aūt q duplex ē malitia in hac argumenta tiōe ātiquoz: qm̄ cū dr̄ loc⁹ t̄min⁹ eē siue t̄miare b⁹ ē t̄minās extrisecus: ꝛ cū dr̄ foza t̄minus ꝛ t̄minās b⁹ ē t̄minās itrisecus: ꝛ sic ē ipedimentū equocatio nis i medio silli eoz. Est ēt sillis ex ambab⁹ affirma tiuis i scōa figura: ꝛ iō ꝓbō eoz nō valz Tex ꝛ cō. xv. ¶ Jō alij dixerūt alio mō dicētes q locus ē mā ꝑm q locus vr̄ eē distātia magnitudis. Distā tia aūt hec alia vr̄ eē a magnitudie ipa: ꝛ vr̄ ꝓtēta es se sub spē: ꝛ definita sb̄ foza sic sub plana supficie ꝛ t̄mio quodā. Cōstat aūt q mā ꝑmū bz dimēsiōes q̄ magnitudo dr̄ i pōa: ꝛ tūc nō ⁊termiat spēbus ꝛ tūc dicebāt eā plonici eē sic distātiā idefinitā per t̄mios supficiez: cū aūt ꝑmū bēat supficies tūc effi cit finita: ꝛ iō distātia māe q̄ pōa ē finita ꝓtinet sub forma ꝛ sb̄ spē sic sb̄ plana supficie: ꝛ sicut sub t̄mi no quodā. Si. n. q̄ram⁹ qd ē illd qd̄ sic sb̄uz ꝓxi mū ꝓtinet planū ꝛ t̄minū: nos dicemus b⁹ eē distā tiaz vel māz distātē: ꝛ iō distātia ꝑ se ē sb̄m ꝓtinēs t̄minos q̄ sūt supficies ꝛ linee ꝛ pūcta: tale ifinitū ē mā ꝓtinēs formā. plo. n. dixit māz ꝓtinet ēt formā. dixit. n. q si remoueāt a re fozata ꝛ t̄miata passiōes q̄ sunt q̄litates: ꝛ t̄mini q sūt supficies ꝛ linee tūc re linquit mā. cōstat aūt q remanet distātia ifinita: g⁹ distātia mā ē. vñ dicebat plo q cū mā ꝓtinet fozas ꝛ trāsmutāt se sup vnā ꝛ eandē ipam manentē pas siōes ꝛ t̄mini: ꝛ silr ad locū vnū ꝛ eundē fit trāsmu tatio diuersoz. dicebat q ꝑmus loc⁹ mā ē: ꝛ ē loc⁹ formaz ꝛ t̄minoz. Añ. n. res locata nō ē i loco: tē locus nō ē t̄miatus nisi pōa: sz i ipo ē distātia loci saluata solū: ꝛ cū recipit locatū actu tūc t̄miat ⁊ finitur sic receptaculū t̄minat ꝛ finit ad r̄ceptū. Jn am bobus. n. b⁹ ē i loco ꝛ mā dixit plo i thymeo rece / ptiuū eē locū ꝛ māz: ꝛ hec duo idē eē ꝛ vnū. Jn ali is aūt libris suis dicit receptiuū aliud eē q̄̄ māz: qz ꝑm plēs acceptiōes vtit receptio: ꝛ b⁹ facit ꝑcipue i libro q dr̄ doctria nō iscripta sine titlo: eo q noib⁹ discipuloz libros suos iscripsit: ꝛ illū nulli discipu loz ascripsit: cū ēt ibi dicit q receptaculū ꝛ loc⁹ idē sūt: ꝛ cū mā q̄dā sit receptaculū formaz ꝛ t̄miozum dixit ꝑmū locū eē māz. Tex. ꝛ cō. xvi. ¶ Pz igit ex his q oēs antiq phi dñt aliquē eē locū: sed solus plo conatus ē dicere qd sit p diffēez. Oeri to igit itendēt⁹ dicere qd ē locus: ex his q̄ dicta sunt vr̄ difficile valde eē qd sit locus: si vez ē qd di cunt q altez istoz sit. s. aut mā aut foza. Forma. n. ꝛ mā cū sint ꝑma ꝓncipia sbe altissimā hñt specia / tionē: ꝛ iō ē nobis difficile: qz altissima lz i se sint cer tissima tñ sunt nob difficilia: sic in ꝑma phia dicit Arz. Et ē altera cā difficultatis: qz neutrū istoz um possibile ē cognoscere sine altero: qz foza ē hñs eē i mā: ꝛ mā ē actu p formā: ꝛ iō vtriusq; cognitio de pēdet ad altez: ꝛ iō si locus ē altez istoz qd̄cūq; sit nō poterit hr̄i scia de vno sine reliquo: ꝛ hoc mo / do tradere sciam ē difficile: qz plura ꝛ altissima co / gunt ad sciaz eius. ¶ Cap. v. d ipobōne eoz q dixerūt locū eē māz vl formā. Tex. ꝛ cō. xvij

¶ Vo q ipossibile sit qd̄libz istoz duoz lo cū eē nō ē difficile vider. Cū igit res trāsmu tur localr: forma ꝛ mā a re mota nō sepant sz loc⁹ sepat a re mota: g⁹ nec loc⁹ ē spēs nec mā. lo cus. n. i q⁹ nūc fuit aq̄ nō trāsmutat: cū ab eo remo ta aq̄ fit in eo aer cū aq̄ ꝛ aer trāsmutā adiuicē: qz aq̄ ꝓuert̄ ad locū aeris: ꝛ aer ad locū aq̄ sz succes sionē: ꝛ tūc locus manet ⁊mobil. ꝑ eandē aūt rōem pz q locus nec ē ps locati nec bitus ipius: qz nihil hoz sepat a locato. loc⁹ aūt sepabil ē ab vno quoq; suoz locatoz semꝑ. Et vr̄ q ꝓpatio locati ꝛ loci sit sic ꝓpatio vasis ꝛ id qd̄ ē i vase: ꝑter b⁹ soluz q lo cus ē itrāsmutabilis: vas aūt trāsmutabile: ꝛ iō sic vas sepat ab eo qd̄ ē i vase ita ꝛ loc⁹ vñ ꝑm q loc⁹ sepabilis ē a re locata: sic pz q locus nō ē forma: qz sepatio forme a re corruptio ē rei: nō aūt corruptō ē sepatio a loco. Tex. ꝛ cō. xvij. Scōm aūt q locus cōtinet locatū ꝛ t̄minat ipm: sic nō est mā: qz mā ꝓtinet ꝛ nō ꝓtinet. Si aūt aliqs obiciat dicēs q ꝑm vitatē locus corpoꝝ simplicium est: sicut in fra oñdemus: ꝛ hec i locis suis soluant: ꝛ iō motus ad formā eoz ē motus ad loca eoz: cū aūt sepant a locis suis tūc corrūpunt ꝛ ipa: ꝛ iō vr̄ q locus ꝛ lo catū nō sūt sepabilia: qz cū locus aq̄ sit vltimū aeris si egrediat aq̄ ꝛ itret i aerē aliqd aliud corꝑ⁹ illd nō erit ꝓxīe aeri: ꝛ iō corrūpet: ꝛ iō illa rō tz d loco ni si ponat locū eē qd̄daz vacuū: ꝛ hec nō fuit opio p ꝑpatheticoz: sz potius epicureoz. Et ad b⁹ dicim⁹ q loc⁹ nāl corꝑis simplicis absq; dubio corrūpit ex eūte corꝑe ꝓxīe ex ipo: ꝛ ingresso i ipm alio sic ē ob iectū: sz cū corrup⁹ locati nō ē corrup⁹ loci: ne eoz: sz corruptio locati ē corrup⁹ forme: ꝛ iō sic itelligit qd̄

ꝓtētū ē:qz si locꝰ eēt forma:tūc corruptō loci eēt corruptio locati:z bꝰ nō ē verꝝ:qz locatū nō ex bꝰ corrūpit:qz locꝰ corrūpit:ſz potius forma ſua corrūpit cū egredit ex locū nālez:z ſilr nō ex bꝰ locus corrūpit qz locatū egredit:ſz potius ab actiōe ꝑrij nō cō nāli ſibi qō igredit i ipm. Videt aūt ſemp ōe qō ē i aliquo loco hre duo neccia. ſ. qꝺ ipm ſit ꝓpletū aliqd z finitū i eſſe:z qꝺ ſit alterꝝ ab eo i quo ē ſicut i loco. foꝛa aūt z mā nō ſunt bꝰ i alīa ab bis i qbꝰ ſunt qz differt hītudo ꝓpōnis cuz dr forma ieſſe māe:z cū dr mā eſt reiꝰ eſt mā: z cū dr aliqd eſſe in loco. ¶ Si aūt nos paꝛ velimus diſgredi a ꝓpoſito tūc q̄remus a plone q dixit māz ee locuz:z dixit qꝺ id qō ē ꝓticipatiuū bꝰ ē receptiuū cōe ē locus. ſiue gꝰ hoc receptiuū cōe dixerit ee māz ꝑmā: ſiū magnū z puuz q̄ poſuit ee mālia: nos q̄remus ab eo q̄re ſpēs z idee q̄s ponit plo nō ſunt i loco. dixit.n. i thymeo qꝺ ſpēs ille nō ſūt i loco:z bꝰ mirꝝ ē cū ſpēl hēat ee i mā. Tex.z cō.xix. ¶ Amplꝰ ſi locuſ picaſ ee ſpēs vel mā:q̄ramus quo ferī i locū ſuū ꝓ priū vnūqꝺqꝫ. cōſtat.n.qꝺ res nō mouet ad id qō bz tanqꝫ ptē. Sz forma z māz hñt q̄ mouent tāqꝫ ptes iporꝝ. ¶ Adhuc aūt locꝰ bz. vi. dras. ſ. ſurſū z deorſuz:z alias ad q̄s ē motus:ſz forma z mā nihil borꝝ hñt:gꝰ foꝛa z mā nō ſūt locꝰ. Tex.z cō.xx ¶ Adhuc aūt ſeq̄t ſi mā z forma ſūt locꝰ:qꝺ locus ſit i ſeipo:bꝰ mō qꝺ locus erit i loco:z qꝺ loci erit locꝰ Locus.n. debet rei q̄ mouet ꝑm rē:ſz mā z forma mouet ꝑm rē qñ corꝓꝰ ꝓpoſitū ex mā z foꝛa mouet gꝰ mā z forma ſūt i loco. Si gꝰ ſint loca ſiue ambo: ſiue alterꝝ illoꝝ ſeq̄t qꝺ locus mouet:z qꝺ loci erit locus. Si aūt qs obijciat dicēs qꝺ id qō mouet ꝑ ſe ē corpus ꝓpoſitū:z p accñs mouet qō mouet motu illius ſic forma z mā:z nō ē inconueniēs qꝺ id qō p accñs mouet z p accñs ſit i loco: z tūc nō ſeq̄t ex illa rōe qꝺ loci ſit locus niſi p accñs:z bꝰ nō ē inconueniēs Com.xx. ¶ Rñdet alex. pꝑpatheticuſ qꝺ ſeq̄t ex illa rōe loci ee locū p ſe:qz illa rō ē ꝯ pōnez magis iducta q̄ꝫ rē. Si.n. deſt forma vel mā ee locus oz qꝺ ꝓueniat eis rō loci q̄ ē eq̄lē ee loco:gꝰ mā z forma ſunt eq̄lia corꝑi qō mouet:gꝰ debet eis locus eq̄lis corꝑi qō mouet:z ſic loci eēt locus p ſe:z i bꝰ bñ dic alexā. ¶ Auer. aūt dic qꝺ i vitate ex iſta rōe nō ſeq̄t niſi qꝺ locus ſit locꝰ p accñs. ſz tñ id qō ē p accñs ē duobꝰ mōis. Eſt.n. aliqō p accñs rarū z ex illo nō pōt ꝓbari aliqd tāqꝫ ex eo qꝺ ē p ſe: aliud aūt p accñs ē ſp z ex tli ꝓcludit: ſicut ex eo qꝺ eſt p ſe:qz ē ꝓuertibile ſic cā:tle aūt ē loci ee locū ſi locꝰ ē forma vl mā:tūc.n. ſp cuz re mota mouet locꝰ z ſp erit locus p accñs loci p ſe. Hoc aūt ꝛz rei vitatē nō ꝓuenit:qz ꝑm rei vitatē locus nō mouet motu locali ſp:ſz aliqñ. ſ. qñ locus ē ſicut vas cuiꝰ motu mouet id qō ē i vaſe:z ꝑm bꝰ vtus buiꝰ rōis ē: qꝺ ſi locꝰ ē mā vel foꝛa qꝺ tūc loci p ſe ſp erit locus p accñs. bꝰ aūt nō ē verꝝ. Tex.z cō.xxi. ¶ Amplius ſi locus ē mā vel foꝛa tūc locus pdit z corrūpit corruptiōe locati: ſicut ex aere fit aq̄: tūc eim forma corrūpit ꝑm ee z pdit. ſilr aūt z mā corrūpit inq̄ꝫ ē ſub forma:qz diuerſa efficit ꝑm ſpēm z formā:ſz locꝰ nō corrūpit corruptione locati: gꝰ locus neq̄ ſpecies neq̄ mā ē. Tex:z cō xxij. ¶ Hec igit ſunt dicta vt ſciamus ex qbus rōibus ꝓbaſ qꝺ locus ē aliquid:z ex qbus rōibus dubitaſ q̄ ſit ſbā ipſius. ¶ Cap. vi. de octo mōis qbus didit vnū ee i alio z vtrū i octauo mō ꝓuenit aliqd ee i ſeipſo:z de ſolutionibus ipoꝝ contra ipſum. Tex. z cō. xxij.

Oſt hec aūt vt melius itelligam⁹ q̄lr aliqd dr ee i aliquo ſic i loco: accipiendō ē p diſtictiones quot mōis dr aliqd ee i aliquo. Octo.n. mōis dr aliqd ee in alio. Tex.z com. xxiij. ¶ Quoꝝ vnus ꝓmus ē: ſic dr digitus ee i manu z vlr ſicut ps itegral i ſuo toto. Scdo aūt mō ſic dr totū i ptibus p modū ꝓuerſuz ad modū ꝑmū: totū eiz vlr ſumptū nō ē ꝑter ptes. Tertio mō dr ſic bō i aiali:z vlr loquēdo ſicut ſpēs i genere. Quarto p modū ꝓuerſuz illi:z dr ſicut genus i ſpē:z eſſentialiter ſicut id qō ē ps eſſential ſpēi i diffōe ſpēi: ptes eim ſpēi ſunt genus z dra. Quinto ſicut ſanitas i ꝓplexiōe calidoꝝ z frigidoꝝ:z vlr loquēdo ſic foꝛa i mā:z cēs iſti. v. mōi ſciūtur ex ꝓpatiōe ad id cuiꝰ ē forma:z ecōuerſo. Forma.n. aut ē rei aut rōis: q̄ tñ ē abſtracta de re z ſigdez ē res: aut ꝓpat ad māz ſimplr: aut ad mām ſub diuerſitate ptiū exiſtentē:z ſi cōpat ad māz ſimplr tūc ē gntus modus z ille ñ ꝓuertit:qz nō ē aliquo mō mā i forma: cū mā ſit id qō ſubſtat: forma aūt q̄litas ſbālis vel accñtal ſic i ꝑ li⁹ dixim⁹. Si aūt ꝓpat ad māz ſub diuerſitate ptiuz exiſtentē tūc ē modus ꝑmus z ſecūdus: qm̄ ille modus ꝓuertit: qm̄ ſicut totū vnit ptes ita partes dāt itegrale ꝓplementū toti. Si aūt ē forma ꝑm rōnez q̄ ꝑdicabil ē: tūc ē modus tertius z q̄rtus: qz ſi cut ſpēs ē i hītu gñis:z ita ēt genus ꝑm ee i ſpēbus determiationē accipit i illis. Sextus modus ē nō ꝑpus z q̄ſi dr ꝑm metbaphoꝛā q ē ſic regimē z gubnatio grecoꝝ exiſtit i rege grecoꝝ:z vlr loquēdo ſic aliqd ē i ſua cā mouēte z efficiēte. Et bic modus ē duplex: aliqñ eiz mouēs ē itrinſecū:z aliqñ extrinſecū: qñ ē extrinſecū tūc dr ee i loco: qz ē ex eius ptāte: ſic dr ſalus iformi in medico. aliqñ eſt itrinſecū qñ. ſ. forma ē motoꝛ ꝑm locū ſicut aia i corꝑe:z deus in mūdo:z tūc id qō dr ieſſe ē regēs z mouēs z cōtinens:z id cui dr ieſſe ē ꝓtentū motū z rectū. Septimo mō dr ee aliqd i alio ſicut i optio:z vlr loquēdo ſicut dr ee id qō ē ad finē i ſuo ſine:z iſte mod⁹

magis est vicinus illi quo aliquid dr esse i loco q̄ ille qui p̄cessit imediate. ¶ Ad aūt magis ,ppie oibus dr esse aliqd i aliquo:est sic dr esse aliquid i vase:z vlr loquendo dr locatū i loco. Jnē oēs aūt modos istos nullus est qdē silis ei q dr hic.s.quo locatū dr esse i loco:sic ille dr qui est sicut res est in vase:qz sicut diximus supra non differt ab eo quo res dr esse i loco nisi i hoc q vas est sic locus mobilis:z locus est sic vas imobile. Jnē alios aūt vij. modos propingoz est quo dr forma esse in mā:qz ifra oñdemus q locus se hz ad locatū sicut forma ad māz.post hūc aūt ,ppingoz et simlioz p̄ncipali est sicut dr ps i toto:qz nos oñdemus q locus z locatū se hūt sicut ps z totū. Et post illos silioz ē ille quo dr esse pticulare in vli:qz pticulare est sic q̄daz pars. Et alij tantū fm methaphoz̄a:lz enim locus sit finis qdam nō tñ est fm optimū.vñ ,ppius modus quo aliqd dr eē i aliquo:est sicut i vase vel sic i loco:et oēs illi dñr p̄ silitudinē vel p methaphoz̄a ad illū. Tex.z cō.xxiij. ¶ Dubitabit itaq; aliquis vtrū fm vltimū istoz mōz vnū et idem aliqd p̄uenit esse i seipso:aut nihil:sed oia aut nulla sunt: aut sunt in alijs a seipsis. ¶ Ad hoc aūt soluīt q duplr aliqd dr eē i alio. Aut.n.dr esse i alio fm se aut fm alterū qđ tñ iest ei:sic cū ptes aliq̄ sint totius z p̄uenit totum denoiari ab vna suaz ptium:id qđ iest pti cōuenit fm alterū iesse sibi:qz totū denoiat a pte:z totū ē in ptib⁹:z ecōuerso:z io dicet totū eē in seipso. Denoiat aūt totū fm ptes:sicut totus hō dicit albus pp corpus albū:z corpus dr albū qz sup̄ficies alba ē. Simlr totus hō dr scīes qz rōnatiuū eius ē sciens:et io cū hō z albū sint idē:z albuz iest hōi:p̄uenit albū inesse sibi nō p se sz p alterū a quo totū denoiat. Simlr ē de amphora vini:hoc enim simul totū pōt accipi p vno toto qđ cōstituit ex vino z amphora:sicut vsitate consueuimus dicere ille hz.x.dolia:z intelligimus q sint.x.dolia vini:qz lz forte centū habeat dolia vacua:tñ quia inrogatus quot hz dolia i cellario suo:dicit.x.vsitate enī doliū vel amphora cōsueuit accipi p̄o dolio pleno vino: sic ergo totuz p̄positū ex dolio z vino nōiatur noie doliī vel amphore:qđ tñ ist⁹ tot⁹ ps ē. ¶ Si autem q̄ramus ab aliquo i quo sunt dolia vini dicit q i vasis suis:qz doliū accipit p vino mēsurato p doliō:et hoc dicit esse i doliis q̄ sunt vasa:z iste modus magis vsitatus ē minoz vasoz noibus. Cō sueuimus.n.dicere q potatoz vini bibit tria sextaria vini:cū tñ sciamus q ipse nō bibit vasa tria sed vnū qđ p vas est mensuratū.vñ vinū denoiat noie vasis.Cū ergo tantū vinū sit in sextario dicimus sextariū vini esse in sextario:z ita idem fm aliud non fm seipm dr esse in seipso.Mensura aūt qua apō nos ē sextarius:vel quartale:vel cip⁹:fuit apō antiquos amphora:z iō amphora fm se sumpta nō est in seipsa:neq; vinū fm se sumptū ē in seipso:sz amphora vini erit i seipa quodāmō:qz illud qđ ē mēsuratū p āphoraz:z ipa amphora cui iest vinuz vtraq; sunt ptes pleni eiusdē z mēsurati qđ dr vini amphora:z si q̄rit q̄tuz de vino ē in āphora:dici / m⁹ q̄n vini āphora ē i āphora. Tex.z cō.xxv. ¶ Et ita idē fm alterū dr eē in seipso. Primum aūt z p̄ncipalr nō p̄uenit idē esse in seipso. Et hoc exēpluz ē q dximus p̄us:q̄n albū est i corpe eo q sup̄ficies q̄ disponit albedie ē in corpe:et totus hō dr albus albedie ptis:z cū albū sit idē sbō hōi p̄cedit p alterū z nō p se:qz albū sit i seipso.Simlr scia est in aīa:qz rō disposita ē fm sciam:z fm has ptes denoiationes sunt totius:cū tñ ptes sint sicut pz in hoie q gra istaz partiū dr albus z sciēs.eođ aūt mō z amphora z vinū q̄n sunt diuisa seoz̄suz:z vinū nō est mēsuratū p amphorā:tūc nō sunt ptes adinuicē vt dicat amphora vini vinū:sz tūc dr simpliciter vinū.Sz cū sunt simul z sunt mensurata vina p amphoraz tūc sunt ambo vno noie noiata q est amphora:z neutrū tunc ē in se diuisuz.Et cum sint ptes eiusdē pleni :tūc erit quodāmō in seipso: quia totū plenū dr amphora vini:z iterū pars eius dicit amphora vini:eo q vinū mensuratū p āphoraz dicitur vini amphora:z iō vere dicimus q iste bibit amphorā vini:z hoc mō amphora vini est in amphora vini. Et repetemus huiusmōi exēplum supra iductuz de hoc qđ ē albū in hoie:qz i corpore ē:z est in corpe qz in sup̄ficie. Jn hac aūt nō amplius fm aliud:sz potius dr inesse ipi:z lz hoc mō dicat idē esse i seipso:tñ ista sunt altera sz spēz:z alteram nāz hz vtrūq; z alterā pōam:qz sup̄ficies ē vnū spē z nā z pōa:albū autē aliud spē z nā z pōa ab illo:z silr ē de vino z āphora. Tex.z cō.xxvi ¶ Sicut aūt diximus ō mō quo aliqd ē in aliq⁹ sicut i vase qđ p̄io z principalr fm modū illuz nihil dr esse in seipso:ita ēt iductiōe ,p̄sideranti b⁹ apparet q nō est aliqd i seipso fm aliquē modū p̄ius determinatū. ¶ Per rōez etiā diffinitiuā pz q ñ est aliqd in seipso eo mō quo dr aliqd eē i alio sic i vase:qz oporteret vtraq; vtrūq; eē p diffinitionez Oporteret eim q amphora cēt vinū z amphora:z vinū eēt amphora z vinū.si vere p̄mo z p se cōtingeret idē esse i seipso:g⁹ si cōtingeret qđ eēt i alterutri marie z p̄mo:tūc amphora capet vinū:nō fm q dez diffinit vt vas p modū cōtinentis z mēsurātis capiēs vinū:sz potius ,put ipa ē vinū:qz diffō sua ē diffō vini:z ecōuerso.sicut dicit ipothesis:nec vinuz eēt i amphora p diffēcm ,p̄iā:,put liquor cōtentus z mēsuratus ab amphora:sz potius p boc

q̄ idem cēt amphore: q̄ vna dr̄ eē diffō vini ⁊ amphore. Cū igit̄ hec oīa falsa sint: cōstat q̄ amphora accipit vinū p hoc q̄ hz diffōez dimēsaz a vino ⁊ nō fm q̄ ipa vinū eē dicit: ⁊ p hoc q̄ vna dr̄ diffinitio cē vtriusq̄: ⁊ iō capit vinū ꝓut ipa ē diffinita vt vas: ⁊ illud vt liquor ꝓtentus i vase ⁊ vinū capit ab amphora p diffōem ꝓpam vini inq̄ntuz ē vinū q̄ sic ē liquor cōtentus i vase ⁊ nō capit ab ipsa in q̄ntum vinū est āphora. ¶ Quia igit̄ diuerse diffinitiōes vini sunt ⁊ amphore. Manifestū ē igit̄ q̄ vtrūq̄ istoz ē alter ab altero fm esse. alia nāq̄ est diffinitio eius q̄ ē sicut i quo est vt i vase: ⁊ alia eius q̄ ē sic̄ q̄ ē i alio: ergo neutrū est i se primo ⁊ p se. Tex. ⁊ cō. xxvij. ¶ At vo neq̄ fm accns ꝓuenit idez eē i seipso fm istū modū quo dr̄ aligd eē i alio sicut i vase. Bet. n. q̄ cōtingat idez cē in seipo p accidens ⁊ nō fm aliud: sz q̄ idez sit i seipo: tūc segit duo corpa eē i eodez loco: q̄ tūc amphora i ꝓpa diffinitiōe sumpta erit i seipa p accns: ⁊ item vinuz erit i eadez: ⁊ sic in eodē loco erit amphora ⁊ vinū q̄ illud cuius nā ⁊ rō est eē receptiuū cōuenit esse i seipo: ⁊ isup illud cuius ipz ē receptiuū: sic est vinū si vini amphora receptiua eē dicat. ⁊ hoc ē impossibile: q̄ duo corpa nō possunt eē in eodz loco neq̄ p se neq̄ p alter. Nō igit̄ impossibile aligd esse i seipo p seipm manifestū est. Tex. ⁊ cō. xxviij. ¶ Ex dictis aūt bitis nō est difficile soluere id q̄ oppo suit zeno destruēs locū ⁊ dicens q̄ ōe q̄ est in loco ē: g̃ si locus ē i loco est: ⁊ ille item i loco: ⁊ ita in infinitū abibit. Cū. n. dicit zeno q̄ ōe q̄ est i loco est falsuz dicit: cū dicit locū aligd esse: verū dicit: ⁊ cum dicit i alio eē: verū dicit. sz nō est i alio sic̄ i loco: sz in alio sicut sanitas est in contēperātia calidi ⁊ frigidi q̄ est sicut hītus in eq̄litate ꝓplexiōis: ⁊ est in aliq̄ sic̄ color in corpe q̄ est i eo sicut passio est in sbō: ⁊ vlr loquēdo sicut forma est i mā: ⁊ ita locus ē i alio sicut t̄min⁹ ⁊ supficies est i corpe p supficiē t̄minato. ¶ Hec aūt solutio absq̄ dubio soluit obiectionez zenonis p hoc q̄ pypathetici dicūt locū esse supficiez corpis q̄ corp⁹ locatū cōtinet ⁊ icludit. Sz si locus dicat eē spaciū q̄ ē int̄ extrema vasis vl supficiei: impossibile ē euadere obiectionē zenonis q̄ sic pz: q̄ fm hoc id q̄ recipit corpus locatū i se distātia est q̄ est int̄ extrema: ⁊ cū ōe corp⁹ sit i tali distātia oz q̄ ōe corpus sit i loco: ⁊ tñ item distātia ne cesse ē hr̄e aliquā distantiā int̄ extrema aliq̄: oz q̄ extra locū ⁊ circa locū sit corpus: ⁊ sic in infinitū p cedet de necessitate: ⁊ hoc iferius magis declarabitur. ¶ Sz pypathetici nō hac via ꝓcesserūt sz dixerūt locū esse supficiē includentē corpis: ⁊ nō omne corpus esse in loco: q̄ nō ōe corpus hz aliquid extra se cōtinens: ⁊ dixerūt ēt q̄ ea q̄ sunt i loco nō vna ⁊ eadē rōne loci sunt i loco. Et hec oīa iferius manifesta erūt. Similr aūt ex dictis soluit q̄ obiectū ē de mā ⁊ forma. Tex. ⁊ cō. xxix. ¶ Constat eim q̄ habitudo loci ad locatū ē hītudo vasis ad id q̄ ē i vase. Vas aūt nihil ē ei⁹ q̄ est i vase neq̄. n. est mā eius neq̄ forma: neq̄ ps neq̄ accidens eius. Forma aūt ⁊ mā aliqd sunt eius quoz sunt mā ⁊ forma: g̃ forma ⁊ mā nō sunt locus: sed res locate. Hec igit̄ dicta sunt de his q̄ alij circa locū obiecerūt. ¶ Cap. vij. de qnq̄ q̄ sunt i loco fm seipm q̄ sunt cōtinue esse eq̄le locato separi ab ipo cuius sunt dr̄e sursum et deorsum ad q̄ mouet locatio. Tex. ⁊ cō. xxx.

Vid aūt forte sit locus fiet vtiq̄ manifestū si accepimus ea q̄ isunt ei fm se: ex illis eiz sciemus nām ⁊ qditatē: ⁊ vim loci nālis: sz nō ois locus vulgarit̄ sumptus hz ea. ¶ Accipiamus igit̄ ꝓus añq̄ determinem⁹ qd sit locus que cūq̄ ve vident iesse fm ipm ei. Est aūt dignuz visum oībus q̄ locus ꝓtinet illud cuius est locus: ⁊ nihil est eius. cōtinet eiz extrinsecus sicut supficies exterior ad quā finit̄ q̄titas locati: ⁊ cū nihil sit locati: p hoc differt a figura ⁊ forma locati q̄ aligd ē eius: q̄ lz q̄titas locati finiat ad figurā ipius ⁊ ad formā que cōtinet locatū: tñ forma ⁊ figura est aliquid ipsius. ¶ Amplius aūt q̄ ē fm ūterea que cōueniūt loco ꝓpo est q̄ sit eq̄le locato hoc mō eq̄litatis q̄ nec maior nec mior sit locus corpe q̄ includit. Et lz in hoc videat cōuenire cum iani siue vacuo: nō tñ cōuenit q̄ vacuū nō est: ⁊ iō nec equale nec ineq̄le est locato. ¶ Est aūt hic accipienda equalitas fm extensionē: q̄ locus ꝓprius nō extendit extra q̄titatē locati. lz nō sit equal fm oēz dimensionē: q̄ locus nō hz tres dimensiones vel duas. Vel possez dicere q̄ locus hz tres dimōnes quodāmō: q̄ dupl̄r habentur dimensiones. s. fm essentiā: ⁊ fm effectū. fm eēntiaz quidē hz loc⁹ fm latitudinē ⁊ longitudinē. Quia aūt locus est vltime cōtinens effectū: ⁊ iō aūt ꝓtinētie cā in eo q̄ est locatū. Omnis autem continentia loci p effectuz finitur ad centrū locati: iō ꝓtinētia loci est fz ꝓsundum: q̄ ptingit vsq̄ ad locati centrum: ⁊ sic possumus dicere q̄ locus ē eq̄lis locato. Sz due dimēsiones erūt in eo fm essentiā: ⁊ tertia erit q̄titas effectus eius quā cōtinendo iprimit i sbām locati. ¶ Adhuc aūt tertiū cōueniēs ē loco nō deficere vnicuiq̄ locato: ⁊ tñ sepabile eē a quolibz. Omne eim locatū i loco ē: ⁊ locus nō excedit ipm: ⁊ tñ sepabile ē a quolibz: sic mā non deficit forme: ⁊ tñ sepabilis ē a q̄libz forma. Sz tñ loc⁹ mā nō est: q̄ sepatio forme a mā q̄dā corrup⁹ ē vtusq̄: sz sepatio loci a locato nō ē corruptio loci vel locati: sic supra

oñdimus. Quartū aūt qđ ꝓuenit loco ē bře dras
pōnis q̄ sunt sursuz ⁊ deorsuz:qz ille sūt ſm motū
nālez distincte:lz alie q̄ttuor nō iueniant nisi i cor-
poribus aiatis:vt supra diximus. Quīta aūt ⁊ vl
tia cōditio vel ꝑpetas cōueniēs loco ē q ad ꝑpīū
locum fert ⁊ manet i ipō vnūqđqz corpoꝝ q̄ nālez
hūt motū:⁊ motus ⁊ qes sunt sursuz vel deorsum
qz eloꝝ duo ferunt sursuz:⁊ duo deorsum.

¶ Cap. viij. q̄ sit diffinitio pulcherrima:⁊ q̄lr iue
niatur loci diffinitio ex dictis loci ꝑpetatibus.

Js aūt suppositꝫ oz cōsiderare ea q̄ reliq̄
b sunt:sic est diffō loci ⁊ solones dubōnuz
iductaꝝ de ipō:lz oz ꝓintelligere q̄lis dif
finitio debeat ingri de loco. Tex. ⁊ cō. xxxj.

Oportet eiz nr̄az intētionē talē fieri vt ex diffone
uestigāda reddat qdez qd sit locus ſm sbām:⁊ p
eandē diffōem soluant quecūq; sunt opposita de
ipo:⁊ ex eadē manifeste fiāt ⁊ ꝑpetates q̄ isunt ei.

¶ Amplius aūt q ⁊ discolie ē.i. ɔdictiōis ⁊ diffi
cultatis cā ex ipa sciant ⁊ manifesta fiāt ea q̄ oppo
nuntur a discolis circa locū. hoc.n. mō pulcherri-
me demōstrat vnūqđqz. Si.n. aliq̄ diffinitio assi-
gnet ex q̄ nō possunt oia ista declarari:aut inutilis
est:aut īsufficiēs:⁊ hoc ꝑcipue i ꝑbicis vbi cāe dif
finitionē rei īgrediūtur. Hoc aūt ꝓposito icipie
mus venari diffinitionē talē loci ex plibaꝫ ꝑpeta-
tibus Tex. ⁊ cō. xxxij. ¶ Primū qdem igit
oz itelligere q locus nō q̄reret nisi eēt motus: licz
eim corpa pbica gescāt i ꝓprijs locis:nō ita tamē
scit locus ex qete sic ex motu:qz motus ē sicut ha
bitus:⁊ qes est sicut ꝑuatio. ꝑ hituz aūt cognoscit
ꝑuatio:⁊ iō si aliquo mō cognoscit locꝰ ꝑ qetez:oz
tñ q illius cognitionis ꝓncipiū sit a motu. ꝓp eiz
motū localē ēt celū a qbusdā maxie putat in loco
eē. Celū eni hz motū localē ꝑ se:⁊ nō est vez qđ di
cunt qdā q nō moueat nisi ſm situ. hz eni motuz
ſm situ i ꝑtibus:qz ꝑtes sue i motu renouāt situz
sz hz motū localē eo q circa locū mouet. Et non
apꝓbam⁹ scīaz eoꝝ q̄ dñt q mouet ſm partes ⁊
nō ſm totū. Totū.n. nō ē ex ꝑtes:⁊ iō qđ ſm oēs
ꝑtes mouet:ſm totū ēt mouet:⁊ huiusmōi iferius
dicemus cāz ⁊ declarationē. Motus aūt ꝑ quez
scieⁿ locꝰ est duplex. s. loci mutatio:aut ſm augmē
tū ⁊ detrimentū qđ ē in q̄ntitate:loci eni mutatio in
dicat locū ex quo ⁊ ad quē si est recta:vel locū cir-
ca quē si ē circularis. Jd aūt qđ auget crescit i maio
rez locū:⁊ id qđ minuit decrescit i miorez. Simili
ter aūt mobile qđ mouet actu idicat locū eē duplex
qđdā eni ē mobile ꝑ se iꝑz:⁊ qđdā ꝑ aliud. ⁊ illud
qdez qđ ē mobile ꝑ aliud:adhuc vlteriꝰ ē duoruz
mōꝝ. qđdā.n. sic ē mobile ꝑ aliud q cōtingit ali-
q̄n ꝑ se ipm moueri: sicut digitus i manu:⁊ vlr ps
in toto. hec.n. cū sepant ab his quoꝝ ptes sunt:et
efficiunt actu ꝑ se iꝑa distincta:tūc ꝑ se moueri pñt
q̄daz aūt sic sunt mobilia ꝑ aliud q nūq̄ ei cōueīt
ꝑ se moueri:⁊ illa sunt iſepabilia ab his i qbꝰ sūt:
sicut sunt forme ⁊ accītia i corpibus motis:vt albe
do ⁊ scia. hec.n. suū nō trāsmutāt locū:nisi ꝑ illa in
qbus sunt. His itaq; habitis inuestigabimꝰ vnū
eoꝝ q̄ itrant in diffinitionē loci qđ ē eē eq̄le locato
Tex. ⁊ cō. xxxiij. ¶ Ām aūt aliqd eē in loco cōi
dicimꝰ qz ē i celo:⁊ bꝰ qz ē in aere:⁊ aer ē i celo:⁊ in
aere dicimꝰ ipm eē nō oī:ſz ꝓp vltimū aeris qđ est
supficies ꝓcaua aeris ꝓtinēs locatū:manifestuz ē. q
nihil ē i loco cōi nisi rōe loci ꝓprij. Si.n. totus aer
eēt locꝰ:tūc locus nō eēt eq̄lis locato. igit vr q locꝰ
sit aliquid huius ꝓmuz ⁊ cōtinēs ꝓximū:cuz actu
sit diuisū ⁊ diuersuz ab eēntia locati:qz alr eēt foꝛa
vl figura locati:vt ē. oñdimꝰ. Tex. ⁊ cō. xxxiiij.
¶ Cū aūt cōtinēs ꝓmuz ⁊ ꝓximū nō disuz ⁊ di-
stinctuz ē a locato:ſz ꝓtinuū ei tūc nō dř i eo esse sic
i loco:ſz potius ipm ꝓtinēs ꝑmū ⁊ ꝓximū dicet eē
i ꝓtento sicut ps i toto. ps eēntialis sicut ēmin⁹ ter
miati ꝓtinui ps ē eēntiaľ. bꝰ eiz mō dř supficies in
trisecaꝝ ps ꝓtinui corpis:⁊ linea ps supficiei:⁊ pūctꝰ
linee ps. Cū aūt sit disuz ⁊ ꝓtactū hñs ad ipz ꝓten
tuz:tūc ꝓtactus ē i ꝑ quodā fine ꝓxio. tāgit.n. cor
pus ꝓtentū id qđ ē ꝓtinēs ipm corpus i ꝑmo occu
rente sibi:⁊ hoc ē supficies ꝓcaua corpis ꝓtinētis:⁊
tūc neq; ps ē ipius:qz cōtingentia se diuersa sunt:
neq; distātia q̄ ē int ēmios supficiei ꝓtinētis ē ma
ioꝝ q̄ distātia q̄ ē int ēmios supficiei ꝓtente: ſz eq̄l
qz vna ē. vnū eiz hñ dř sibi eq̄le qñ refert ad diuer-
sa:sicut i geometricis solemus dicere q latus figu
re ē aliq̄ sibi eq̄le. Vltia eiz sunt ꝓtingētia se in eo
dez q ē distātia vna nūo existens q̄ ē int ēmios il
laꝝ supficieꝝ. Cū aūt supficies ꝓtinēs nō sit diuer
sa a ꝓtēto:ſz cōtinua sibi:tūc contētuz nō mouet in
illo qđ sibi ē ꝓtinuū:ſz potius mouet cū illo sic to-
tuz mouet cū ꝑte:⁊ ecōuerso. Diuisuz aūt ē cōtinēs
qđ ē supficies exterior diuisa a ꝓtento:⁊ diuersa ab
illo mobile nō sic mouet:qz cōtentū i ipa mouet si
ne illa sine vas sit:sine sit locus imobil:qz ⁊ si mo
neat:tñ nō mouet necessario motu locali. ¶ Am
plius qñ ꝓtinēs nō est diuersuz sine diuisuz:tūc dř
eē in cōtēto:sicut ē ps i toto: sicut visus i oculo q ē
ps q̄ nō pōt bře motū ꝑ se si dīdat a toto. Cū aūt
disuz ē cōtinens ꝑmū sine ꝓximū: tūc nō dř eē in
ꝓtēto:ſz eoꝰ cōtentū i ipō:sic aq̄ dř eē i cado vl i vr
na:⁊ vinū in cypho. Et bꝰ indicat diuersus motus
ipoꝝ:qz manus cū corpe mouet:⁊ nō de corpe ad
corpus. aq̄ aūt mouet i cado:⁊ de cado ad caduz.
Jaz igit ex his lz īsufficiēt manifestū ē qd sit locꝰ ex
qbusdā diffinitib⁹ ipm. est.n. locus cōtingēs ⁊ cō

tinens eiꝰle ſm ſpaciuꝫ ei qđ eſt i ipo:oꝫ aũt ſcire ꝛ alias duas ꝓpetates ꝛ dras loci añq̃ hẽat loci diſ finitio ꝓpa. ¶ Cap.ix.q locus neq̃ forma neq̃ mã eſt neq̃ ſpaciũ int̃ mediũ:ſꝫ ſuꝑficies cõtinẽtis coꝛporis. Tex.ꝛ cõ.xxxv.

Nteq̃ loci ꝓpletã diffõem aſſignemus:oꝫ adhuc nos oñdere q locꝰ nõ eſt in alio gñe q̃ cõtinent̃ t̃mini ſiue finis extrinſeci ꝛ ꝓximi:ꝛ bꝰ clarũ erit cũ oñderimꝰ q locꝰ nõ eſt in ali quo alioꝝ geneꝝ i qbus a qbuſdã eẽ ponebat. Fere eni ſi colligant̃ ea in qbus ponit̃ eẽ locus:tũc ſũt q̃ttuoꝛ. Dico aũt fere ꝓp quoſdã q locũ nõ hoꝛuꝫ q̃ttuoꝛ aliqđ:ſꝫ vtutẽ q̃daꝫ celeſtẽ eẽ dixerũt:de q bus ũfra faciemꝰ mẽtionẽ. Aut eni locꝰ ẽ forma aut mã:aut ſpaciũ:aut mediũ extrẽoꝝ:aut extrẽa ꝓtinẽ tia ſi nullũ dicat̃ ſpaciũ eẽ ſepatũ ꝛ diuerſuꝫ ex̃ coꝛ poꝛis illius magnitudinẽ qđ finit̃ ꝛ determiatur i lo co. Qđ aũt locũ nõ ꝓtingat eſſe aliqđ ꝑmoꝝ triuꝫ manifeſtũ erit ex dicẽdis. Forma eni vr̃ eẽ eo q cõ tinet:ſiue ẽt figura. oñdimus eiꝫ q in eodẽ videnť eẽ:bꝰ ẽ ſimul extrẽa ꝓcaua ꝓtinent̃ coꝛpis ꝛ cõtenti et cõuenerũt in hoc q vtraq̃ ſunt t̃mini finiẽtes cõ tentũ coꝛpus ꝛ magnitudinẽ eius:ſꝫ nõ ſint eiuſdẽ t̃mini vt ptes:qꝛ ſpẽs ꝛ forma ſunt ps rei locate:lo cus aũt ẽ ps cõtinent̃:eo q ſit ſuꝑficies eius cõca ua q̃ ambit locatũ:vt diximꝰ:et ſic pꝫ q locus nõ ẽ forma. ¶ Opinio aũt q̃ dicit locũ eſſe diſtãtiã in ter media ꝛ extrema loci duplex ẽ. Quidã eniꝫ di cebãt bꝰ ſpaciũ ſemꝑ eẽ plenũ:ſꝫ ſepatũ a quolibet coꝛpe qđ ſuſcipit in ipo. Et qdã dicebãt aliqñ eẽ vacuũ:ita q nullũ coꝛpus ẽ in ipo. ¶ Rões aũt eoꝝ qbus ponebãt bꝰ i ſpaciũ in tractatu de vacuo ponemus. Sꝫ bꝰ ſufficit dicere q ſpaciũ illud po nebãt vt i ipo ſm oẽꝫ dimẽſionẽ coꝛpus locatũ re ciper̃:ꝛ dicebãt ipm eẽ ſepatũ a quolibet coꝛpe:ita q lõgitudo locati recipit̃ itra lõgitudinẽ illius ſpa cij:ꝛ latitudo i latitudinẽ:ꝛ ꝓfundũ i ꝓfundo. Et iſtas dimẽſiões ſepatas i ſpacio eẽ dicebãt:ꝛ iõ lõ gitudo ipſius ẽ ipa lõgitudo:ꝛ latitudo ipa latitu do:ꝛ ꝓfundũ dicat̃ eẽ ꝓfunditas ſm ſe:qꝛ nõ ſunt i aliquo coꝛpe iſte dimẽſiões q p eas longũ ꝛ la tuꝫ ꝛ ꝓfundũ eẽ dicat̃ Tex.ꝛ cõ.xxxvj. ¶ Sic itellecta iſta põne:ſciendũ q ex eo q videbãt mlto ciens manẽte ꝓtinẽte loco ꝛ ſpacio ꝓtentũ diuiſum ꝛ diuerſuꝫ ab ipo ꝛ i ipm mutari ſicut aq̃ i vaſe mu tat̃:iõ putabãt q aliqđ ſpaciũ mediũ eẽt int̃ extrẽa vaſis ꝛ loci ꝑter ſpartiũ coꝛpis cui ꝰ diſtãtia q̃ttatiſ q̃ iplet locũ i quo ſm lõgitudinẽ ꝛ ꝓfunditatẽ coꝛ poꝛis dimẽſiões r̃cipiunt̃:ꝛ ex quo mutant̃ qñ mu tent̃ q̃ mouent̃ ſm locũ. bꝰ aũt nõ eſt vꝛ:ſꝫ potꝰ iter t̃mios loci p mediũ icidit coꝛpꝰ vndiq̃ ꝓtiges t̃mios loci:et coꝛpus locatũ icidens in locũ eſt de nũero eoꝝ q̃ ſe ſunt apta nata ꝓtingere. ꝛ iõ iter t̃mi nos loci nõ ẽ diſtãtia:niſi illa q̃ eſt locati coꝛporis. Tex.ꝛ cõ.xxxvij. ¶ Si aũt eẽt ibi eẽ aptũ natũ ali qđ ſpaciũ ſepatũ ꝛ diuerſũ a locato:et manẽs i ſeip ſo cũ locati ſpacio itra t̃mios loci:tũc oporteret q ifiniti eẽnt loci:et bꝰ trib⁹ rõibus. Una qdẽ ẽ:qꝛ cũ ſpaciũ illud ſit ſepatũ:ꝛ nõ ſit alicuius coꝛpis:ita ſe hꝫ ad totũ ſicẽ ad ptes. Eſt aũt locus totiꝰ p ſe vt di cũt:gꝰ locꝰ erit p ſe ptiũ totiꝰ locati:qꝛ ſi p accñs eẽt ptiuꝫ bꝰ nõ poſſet eẽ niſi qꝛ ipm eẽt t̃minꝰ vel dimẽ ſio alicuiꝰ totiꝰ:qđ nõ ẽ vꝛ:cũ ſit ſepatũ:gꝰ ſicẽ locꝰ totius ẽ p ſe locati:ita ẽ p ſe medietatũ eius ꝛ ptiuꝫ medietatũ:ꝛ ſic i ifinitũ:gꝰ in vno loco ſunt ifinita lo ca:gꝰ aligd ẽ in actu ifinitũ:qđ ſupius ꝓbatũ eſt bꝰ i aũt exẽplũ ẽ in aere ꝛ i aq̃ locat̃. ſicẽ eiꝫ q̃dã di ſtantiã hũt totus aer ꝛ tota aq̃ i ſpacio ſepato p ſe: ita eandẽ p ſiliꝫ modũ diſtãtie i ptibꝰ ſpacij illiꝰ hẽ hũt ptes oẽs in toto:qꝛ reſpiciũt a ptibꝰ ſpacij p ſe ſicẽ ꝛ totũ:ꝛ mouent̃ a ptibꝰ ſpacij p ſe ſicut ꝛ totũ in toto ſpacio:ſiue i toto vaſe:qꝛ ẽt ſm vitatẽ nõ ſunt ptes ſpacij:ſꝫ ſepata ſpacia ifinita. ¶ Alia aũt rõ ẽ:qꝛ dicat̃ totũ ſpaciũ ita eẽ locus totiꝰ q ptes non ſunt ptiũ niſi p accñs:adhuc erũt ifinita loca p ac cidẽs i vno:qꝛ ſi vas moueat̃ i aliũ locũ: conſtat q tũc mouet̃ ſpaciũ ꝑmũ i ipo qđ r̃cipit i ſe aquã ꝑmã ꝛ iteꝝ recipit in ſe ſpaciũ ſcđi loci ꝛ ptiũ ipiꝰ:gꝰ iam ſunt ibi duo ſpacia ꝛ totius ꝛ ptiuꝫ i quo ſubijcient ptes locati ſicẽ i ꝑ ſpacio. Et ſi mouebit̃ ad tertiũ lo cũ:ꝛ iteꝝ erũt ibi ſpacia tertij loci:ꝛ ſic ibi in ifinituꝫ mutãdo locũ et colligẽdo ſpacia i qbus locãt̃ totũ ꝛ ptes. ¶ Tertia rõ ẽ qꝛ ſpaciũ ẽ in ſpacio. Si eiꝫ ꝑdicto mõ mutet̃ vas ꝛ locꝰ ſcđm ſpaciũ erit in ꝑ:ꝛ tertiũ ꝛ q̃rtũ i ſcđo et ꝑ:ꝛ ſic in infinitũ:gꝰ cũ hoc ſit ipoſſibile falſuꝫ ẽ locũ eẽ ſpaciũ ſepatũ iter extrema loca. ¶ Simul aũt cũ dictis ipoſſibilibꝰ oĩs locꝰ mutat̃ in locũ. ſpaciũ eiꝫ vt dictũ ẽ trãſiert̃ i ſpaciũ: et ſic erit loci locus:et multi loci in vno loco:qđ eſt icõueniẽs. Oportet gꝰ q dicat̃ ſm ſniaꝫ vitat̃ q lo cus nõ ẽ ſpaciũ ſepatũ ꝛ q nõ ẽ alius totius ꝛ ptis ſꝫ idẽ q ẽ totius p ſe ẽ ptis p aliud vt diximus. qꝛ i quo mouet̃ totũ p ſe: mouet̃ ꝑs cũ ſuo toto:ꝛ bꝰ eſt ẽt cũ totũ vas trãſmutat̃:ꝛ in ipo locatũ mouet̃ ꝛ p tes eius:qꝛ aer ꝛ aq̃ mutant̃ motu eius i quo ſunt: ꝛ ptes coꝝ ſilr. Nõ eni retẽto loco ꝑoꝛ veniunt vel fluũt i alio loco q ſunt ꝑs loci q ſit ſpaciũ vel locuſ totius ſpacij:qđ ẽ iter circũferentiã celi:ſicut dixert illi q dixerũt locũ eẽ ſpaciũ. Tex.ꝛ cõ.xxxvij. ¶ Mãꝫ aũt dicẽtes eẽ locũ rõem acceperunt ad bꝰ q ſi locuſ ꝓſideraret i geſcẽte aliq̃ vaſe i quo ma nẽte fieret trãſmutatio coꝝ q̃ ſũt i ipſo:ꝛ q ponereť vas illud nõ eẽ ſepatũ ſꝫ ꝓtinuũ ei qđ ẽ i ipo. Sicẽ eni qñ alterať aligd:bꝰ gdeꝫ nõ ẽ albũ:oliꝫ aũt erat

nigrũ:z nũc qdez durũ:aliqñ aũt molle fuit.pp qđ dicimus aliqd eẽ mãz q̃ manet vna nũo i tali ſucceſſiõe formaꝝ:z ſic locus mã vr eẽ p ſilẽm but⁹ fantaſiã z apparentiã lz nõ ſit verꝝ.Quia i eodez vaſe ſi ponaꝫ p̃ fuiſſe aq̃ z vas maneat immobile donec ex eo aſpiret aq̃ z generet ide aer: tũc nõ vr dra inter locũ z mãz:niſi qz quo ad mãz q̃ erat aq̃ mõ ẽ aer.Quo ad locũ aũt qz vbi nũc ẽ aer fuit aq̃:z tũc i loco nãli eloꝝ eſt maior ſilitudo:qz i illa fit generatio z corruptio eloꝝ loco z mã manentib⁹ itranſmutatis:z iõ locus z mã idẽ eẽ videbant.b° aũt nõ eſt verꝝ:qz ſicut dictũ ẽ i pozibus:qz mã neq; diſa eſt a re nec cõtinet eam.locus autem vtrũq; iſtorum bz.

Tex.z cõ.xxxix. ¶ Si g° nullũ tertiuz eſt loc⁹ ſclz nz forma:nz mã:nz ſpaciũ aliqđ ſepatũ alterũ p̃ter id qđ ẽ rei locate diſtãtia:nccẽ eſt q̃ loc⁹ ſit reliquũ ex q̃ttuor ſupra noiat:b° ẽ t̃minũ ſiue ſuperficiẽ corpis p̃tinentꝫ.Dico aũt p̃tentũ i loco corp⁹ q̃ mouet ſm loci mutationẽ i q̃ totũ mobile trãſmutat locuz.hoc aũt ẽ loci mutatõ recta q̃ ſola p̃pe loci mutatio vocat. ¶ Cap.x.q̃re difficile eſt tradere de loco:z eſt i ipo diſgreſſio ad ſniaz epycureoꝝ z pypatheticoꝝ de ſbã z nã loci.

Ex dicis aũt maiſeſtũ eſt q̃ aliqđ magnũ eſt z difficile accipe q̃d ſit locus pp dcãs loci ſilitudies ad tria q̃ dca ſũt. Tex.z cõ.xl. ¶ Apparet eiz mã z forma:z iõ biſiodiſte dixeꝛt ipm eſſe mãz:z q̃dã dixerũt ipm eẽ formã. Epycurij aũt dixerũt ip̃z eſſe ſpaciũ iter mediũ extremoꝝ loci.Et q̃dã pp id qđ trãſmutatio eius qđ mouet fz locũ fit i vaſe q̃eſcẽti z manenti:pp b° vr eis p̃tingeꝛ q̃ ſit ſpaciũ aliqđ ſepatũ i loco z vaſe qđ aliud eſt a motis magnitudib⁹:i quo magnitudies eorũ q̃ mouent recipiunt z locant.vñ hũiſſet remedium aliqđ erroꝝ ſi fuiſſent imagiati extrema vaſis corrũpi.Si eiz ſpaciũ fuiſſet locus tũc oporteret q̃ aq̃ i vaſe adhuc cõtineret poſt corruptiõe ſuperficiei vaſis:z b° ad ſenſuz pz eẽ falſuz:z iõ b° fuiſſet remedium erroris eoꝝ.Aliud aũt remediũ fuiſſet ſi imagi nati fuiſſent motũ colũne.hec eiz qz nõ eſt cõcauа ſicut vas nõ ita vr bre ſpaciũ ſepatũ ſicut vas cõcauuz.Apud rudes eim epycureoꝝ multũ pfecit ad aſſertionez vacui: b° q̃ aer eis icorpoꝛe⁹ videbat eẽ pp hoc eim qz cuz vas erat aere plenũ:videbatur eis eẽ vacuũ:z iõ nõ ſolũ t̃mios vaſis:ſz ſpaciũ iter mediũ qđ aer accipiebat:locũ eſſe dicebãt tãq̃ vacuũ. ¶ Subtiliores aũt alias habebãt rões q̃ erãt p̃cipue q̃ttuor.Prima fuit q̃ corpi nõ debeꝫ loc⁹ rõe ſue ſuperficiei:ſz rõe corpis inq̃ztuz bz tres diñſiões.ſz ſi ſuperficies eẽt locus nõ cõtineret corpus i loco niſi ſm ſuperficiẽ:g° ſuperficies idudens nõ eſt locus:ſz potius ſpaciũ ſepatũ qđ tres diñſiões bz. Scđa aũt ẽ q̃ loc⁹ ẽ eq̃l locato:ñ aũt ſola ſuperficies ẽ eq̃l corpi hñti tres diñſiões.cũ g° ſit loc⁹ ſepat⁹ a re locata erit loc⁹ ſpaciũ ſepatũ bñs tres diñſiões Tertia ẽ q̃ ptes loci z locati ad vnũ t̃minũ cõeũt copulãt.nõ ẽ aũt t̃min⁹ cõis niſi duaꝝ diſtãtiaꝝ cẽtꝝ ſclz loci z locati:g° loc⁹ eſt ſpaciũ ſiue diſtãtia bñs centrũ cũ q̃ntitate locati.cũ g° locus ſit ſepat⁹ a locato oz q̃ loc⁹ ſit ſpaciũ ſepatũ i quo recipit̃ res locata.Quarta eſt magis phica:z eſt hec.ſi loc⁹ eſt ſuperficies tũc qñ corp⁹ mouet ad locũ:mouet ad ſuperficiez:z ẽ iõ mot⁹ ad locũ q̃ ẽ mot⁹ ad ſuperficiẽ.mouetur aũt corp⁹ ad locũ tãq̃ ad pficies z ſaluãs:g° ſuperficies ẽ pficiens z ſaluãs:z hoc iconuenies vr:qz ſuperficies alterius corpꝛis eſt q̃ habz q̃ñq; p̃rietatez cũ corpe qđ locat i loco:z q̃ p̃riũ pficiat z ſaluz vr iopinabile.Addũt ẽt q̃ ſi locus ẽ ſuperficies tũc motus ſm ſuperficiez ẽ mot⁹ ſm locũ. Cũ aũt lapis ſtat i aq̃ fluẽte:vel hõ i vento variat circa ip̃z ſuperficies aq̃ z aeris:g° mouet fz locũ qđ falſuz ẽ cũ ſtet i mobilis. ¶ Hec rões ex libris epycureoꝝ colligũtur:z fuerũt ille p̃cipue q̃ iducebãt eos ad ponẽdũ ſpaciũ iter mediũ extremoꝝ loci eẽ locũ.Sũt aũt z alie adhuc q̃ i tractatu de vacuo ponẽt.Sic aũt diximus epycureoꝝ duplex fuit ſnia de loco.q̃dã eiz ponebãt aliqđ ſpaciũ eſſe iane:z aliq̃ plenũ:z de illis loq̃mur i p̃ tractatu de vacuo.q̃dã aũt ponebãt ſpaciũ illud ſp eẽ plenũ z ſepabile:tñ p ſucceſſionẽ mobiliũ a quolz corpe:z illoꝝ ſnia fuit p̃babilioꝛ z hũit i ſe fere achadẽicos oẽs.Sz pypatheticis ñ placuit via iſta:ſz dicebãt locũ eẽ ſuperficiẽ p̃cauam corpis p̃tinẽtis.Dicebãt enĩ q̃ õe gñabile z corruptibile bz p̃pz locũ ſue gñatiõis:z aliũ ſue corruptiõis.et b° oñdunt in aialiuz ex gñatõe qb⁹ loc⁹ gñationis ẽ matrix.Et i plãtaꝝ gñatiõe qb⁹ locus generatiõis ẽ tra:z ſic ẽ de oib⁹ elemẽtis:eo q̃ i locis gñationũ ſuaꝝ virt⁹ celi ẽ cum vtute eli pmixta formas z gñans gñatuz. ¶ Si aũt q̃rat ſi ſit ſic i elis pz maiſeſte q̃ apti⁹ ẽ i elis q̃ i elatis:qz ignis non pficit i ſpẽ niſi i p̃cauo orb lũe:z aq̃ nõ niſi i p̃cauo aq̃.z videm⁹ exp̃ſſe q̃ mot⁹ ad locũ vnicuiq; mobili dat a gñante ip̃z:qz q̃ttũ dat ei de ſpẽ z forma leuis vel gnis:tñ dat ei de p̃tingẽtib⁹ formaz q̃ ſũt motus z loc⁹ ad quẽ ẽ mot⁹:ex quo ẽt pz q̃ locus debeꝫ ei gra formẽ z nõ mãe. Forme aute variatio variat locũ z nõ mãe.ẽ g° ſnia pypatheticoꝝ q̃ cuz vtus celeſtis i oibus ſit formas z gñans ela z elata q̃ p̃pe ſũt i loco:ſic iferi⁹ declarabim⁹:z formas z pficies nece ſit eẽ diſtinctũ a formato z pfcõ:nece ẽ q̃ illa vtus ſit diffuſa ſic i ſbõ i eo q̃ tãgit p̃xie formatũ z pfectũ.Eſt aũt hec ſuperficies p̃cauа corpis ſuperioris qđ ãbit locatuz:g° i hac ſuperficie diffundit vtus illa:z iõ p̃cauũ lune,z orbis ẽ formatiuũ z pfe

etiuū ē mãe i spẽz ignis:z ꝓcauū ignis formatiuuz z pfectiuū ē mãe i spẽz aeris:z sic sit descẽsus i elis z elatis. Ex hoc pz ītellect⁹ vbi porphyrij pypatetici:q dicit q locus ē ꝑncipiū gñatiõis quãdmodo pat. Qd aũt sic sit vt dictū ē pz ex hoc qd Ar. dic q ōe agẽs ē tãgens:nõ aũt dubiū ē gn gñatio z pfectio gñabiliū corpoz ad aliqd agens reducat. oz g⁹ q illud tãgat ea:nõ aũt tãgit nisi cõcaua superficies i q̃ sunt. ē g⁹ illa formãs saluãs z pficiẽs ea q̃ formant saluant z pficiunt. Qd aũt vez sit hoc pz ad huc ex his q̃ alij de loco dixerũt. Quidã eiz dixerunt q locꝰ ē corpis cõtinẽtis cũ determinata a celo distãtia:z distãtia ñ eẽt eis opꝰ nisi viderẽt q locꝰ a vtute i se diffusa celesti hret vtutẽ formãdi z saluãdi z pficiẽdi ea q̃ sũt i ipo. Alij dicebãt q locꝰ ē superficies ꝓcaua corpis ꝓtinẽtis cuiꝰ basis z sũmitas ē lux orb:itelligẽtes ꝑ lucẽ vtutẽ celestẽ dcãz loco ifusam. Et hec forte fuit cã q hysiodus dixit loci vtutẽ mirabilẽ:z hre se p mod ꝑncipij ad alias creaturas q̃s fecit creator mũdi. ¶ His ꝓlibat pz pypatheticos de facili soluũtur qões pbor epycureoruz. Dicemꝰ eiz ad ꝑmũ q corpꝰ locatũ gra sui totius ē i loco:sz tñ vtus loci ꝓtũgit ei ꝑ superficiẽ:z p superficiẽ diffũdit i toto locato:z bi cãz dicẽ auicẽna eẽ ifficiẽtia:q1z toti corpi dicamꝰ dberi locũ tñ locꝰ nõ dat ei nisi vt ꝓtingẽs z ꝓtinẽs sic iã dcm ē. Cõtactꝰ aũt nõ ē nisi i vltio q ē superficies:z ió locus nõ ꝓtinet ꝑxie nisi p superficiẽ:nõ aũt tãgit superficiẽ pp superficiẽ:sz tãgit superficiẽ pp totũ corpꝰ. Ad rõez aũt faz iã añ ddimꝰ soloez q̃re locꝰ ē eq̃l locato:possumꝰ aũt b dicẽ q vna distãtia ē loci z locati sz sunt duo ẽmini. locꝰ eiz ē illiꝰ distãtie ẽs extrisecꝰ nõ ceñal:z figura z superficies locati ē eiusdẽ distãtie ẽminꝰ intrisecꝰ ceñal:z sic eadẽ est distãtia loci z locati:z sic ad quẽcũq ẽminũ copulent ptes distãtie illius vt ẽminũ ceñales ad eũdez copulẽt ptes loci sic ad ẽminũ extrisecũ nõ ceñales:z sic equãt. z sic pz solo rõis ẽtio iducte. Ad hoc aũt q q̃rto iducunt: dd ē q nõ ē motꝰ ad locũ ꝑut ē superficies sola:sz ꝑut bz põaz actiuã z pfectiuã locati sic i ꝓncipio huiꝰ tractatꝰ oñdimꝰ:z hec põa ē a vtute celesti loco ifusa. ¶ Et id qd obijciũt q hec superficies ē ꝺrij corpis z motꝰ ꝺrij nõ ē ad ꝺriuz corpꝰ. dd q licet sit ꝺrij corpis tñ nõ mouet ad ipz tãq̃ ad ꝺriũ corpꝰ:qd sic pz. cõstat eiz q vtutes formatiue z saluatiue elor ẽmiate sunt: et vltra ẽminũ ꝑportiõate distãtie a ꝑ formãte nõ extẽdũt:z ió cũ p motũ z lumẽ celestis corpis mã elor z calefiat z rarificet: ita vt nõ ē ifinita:finit g⁹ i altquo. Cõstat aũt q nõ ꝑ tẽdit vltra sbm suũ qd ē ignis:eo q nulla vt⁹ vltra sbm ꝑñ ꝑtẽdit. finiet g⁹ i vltio ignis. Est aũt hec superficies ꝓcaua ignis:g⁹ i illo finit ita q nihil sb ipso formal i gñe illo:oz g⁹ q ibi incipiat vt⁹ formans aerẽ. illã eiz q̃stũ ē dd ꝑ formãte oz eẽ ex aerẽ:sic supius mõstrauimꝰ:g⁹ ibi erit vt⁹ formãs aerẽ. nec ē inconueniẽs duas vtutes eẽ i eodẽ vltio. vna sic desiciẽtẽ z determiatã. alia sic pficientẽ z agentẽ z incipiẽtẽ. z ió locꝰ refert ad iferius locatũ:lz sit superficies corpis superioris:q1 iferi⁹ diffundit vtutez: z nõ supius. Sic g⁹ pz q nõ mouet ad ipaz superficiem tãq̃ ad ꝺriũ:sz sic ad formãs z saluãs. ¶ Ad hoc aũt qd dicũt q si superficies ē locꝰ q tũc motꝰ fz superficiem ē motꝰ fz locũ. dd q locꝰ multiplr dr:sic iferius oñdemꝰ:z locꝰ p accns põt eẽ mobil lz nõ mouea tur motu locali:z ió accidit loco hois z loco lapidis moueri:nõ inq̃tuz est locꝰ ꝑ se:sz p accns:z ió nõ seq̃t q ex tali motu iducat motꝰ localꝰ locati. b° ifra magis patebit qñ oñdemꝰ q locus dr ꝑ ꝑus z posterius ꝺ locat. ¶ Ca. xl. ẽliter locus est imobilis in quo ē disgressio ꝺclarãs locũ ꝑpuz elorũ z elementatorũ. Tex. z cõ. xli.

Taũt loci diffõez ꝓpleamus oz nos iuestigare adhuc vnã loci ꝑpetatẽ. Est aũt sicut dixim⁹ locꝰ trãsmutabil sic vas:locꝰ aũt q ē sic ti⁹ ē imobil:et ió locꝰ ē duplr. ē eiz locꝰ ꝑ se ti⁹ sue superficies imobil:z ille ē locꝰ simpliciũ corpoz sicut elor. Est ãt locꝰ alꝰ q ē sic vas:z ille ē imobil: z ē locꝰ p aliud. vñ cũ i tali loco moueat id qd mouet z moueat motu locali locatũ i ipo:sic nauis in flumie mouet:tũc magis mouet i eo sic i vase q̃ sic i loco ꝓtinẽti. Locꝰ eiz de rõe sua vult eẽ imobilis z si dicat flumẽ eẽ locꝰ nauis:ꝓueniẽti⁹ dicet totuz flumẽ locꝰ q ē locꝰ vt ti⁹ q̃ superficies fluis q̃ ꝓtingit nauiz. totũ eiz flumẽ ē imobile:z mouet ẽm ptes:z ió ptes sũt sic vas:z totũ ē sic ti⁹ imobil. ¶ Et vt b° itelligat oz scire q loquẽdo de loco elor z elato ruz dupl ē res i loco. Est eiz locꝰ ꝑpe q̃ vna nũo superficies i q̃ ē vt⁹ celestis diffusa ē ꝓtinẽs saluãs z formãs:z iste est locus ꝑpe z adeq̃tus locato:eo q vna mẽsura ē mẽsurãs vtrũq:q1 loci superficies mẽsurat superficiẽ locati:z b° mõ simplicia corpa motũ rectũ bñtia sũt i loco:z vnꝰ simplicis ē vnꝰ locꝰ simplr ad quẽ ē motꝰ ei⁹ cui⁹ qdez loci vt⁹ formãs z cõtinens locatũ diffundit i distãtiã locati:sic diximus ꝺ. Et b° ē qd dixit elegãt ꝓceps alboali:q si q̃ramus q̃re ex hac pte mãe gñata ē tra z ex alia aq̃:z ex alia aer:z ex q̃rta ignis:nullã cãz possumꝰ reddere nisi locũ cũ vtute celesti:q1 eiz tãta frigiditas q̃ta cãt ex distãtia ad orbẽ q motu suo z luie facit calorẽ iuenit hãc ptẽ mãe i loco tre q̃ maxie distat a circũferẽtia:ꝑ b° ispissauit mãz spissitudie expti mẽte:ex ea hũiduz fecẽ siccũ z frigidũ elim qd ē tra. Frigiditas aũt illa cãt i distãtia q̃ ē vltra ꝑportiõz z põaz formãdi aq̃. z silr frigiditas ispissãs nõ ex

pmens būtidū ſz faciēs fluere ad ſeipſuz ē frigiditas q̄ cāt ex diſtātia ab orbe q̄ eſt vltra põaz ꝓportiõate diſtātie ad generāduz aerez. Caliditas aūt ifrigidibilis q̄ ꝓpatīt ſecū huidū ſpūale fluēs cāt ex diſtātia ab orbe elõgata vltra vtutē formatiuā ignis. Ignis aūt gña tur a ꝑma vtute orb lūe caliditate ⁊ motu agitāte: ⁊ diſſ gregāte ⁊ iflāmante māz nālem. ¶ Et ſi obijcāt q̄ locus ignis nō ē īmobīl q̄ mouet circlariē. ſupficies. n. ꝓcaua lūe mouet circlariē. Rñdet alboali q̄ cū dr q̄ locꝰ ē īmobīl: itelligīt ītꝰ eē īmobīl motu locali ⁊ nō ſimpliciē. Ex motu eiz circulari nō elõgat vl vicinat diſtā tia ſupficiei ab orbe: ⁊ ex diſtātia ſic vel alr ꝓportiona ta cāt caliditas vel frigiditas ꝓportiõata vtuti formā tiꝫ hꝰ vel illud elm. ¶ Si qs aūt obijciat ꝫ ea q̄ dicta ſūt dicēs q̄ vna ꝑpetatū loci ē q̄ locatū mouet ad ip ſuz ſic ferrū ad magnetez. Nos autē nō videmꝰ q̄ ⁊ra mouear ad ſupficiē ꝓcauā aq̄ vbicūq; fuerit: ſz potius ab ipa mouet deſcendēdo. Et ſilr videmꝰ q̄ aq̄ mouet nō ad ſupficiē aeris ꝓcauā: ſz potius ſi terra ⁊mouear deſcēdit in locū ⁊re. Et eodez mō ē de motu aeris qui deſcēdit ad locū aq̄ ⁊ re ſi remoueāt: et nō aſcēdit ad locū ignis. Dicēdū q̄ de hꝰ reddit rōez Arꝫ. in. 3ꝰ de ce. ⁊ mū. q: cā huiꝰ nō põt pfecte ſciri niſi ſciat motus ḡuis et leuis: tñ q̄ſtū ſpectat ad hūc locū itelligēduz ē q̄ motꝰ ſimpliciū corpoꝝ nō ē ad ſupficiē pp ſupficiē q: ſi ita eēt tūc motꝰ ad locū ēt eēt mathēaticoꝝ corporuz q̄ locari itelligūt i ſupficieb9: et hñt dras põis ad nos dcās: ⁊ nō ſimplr ſic dixim9. ē. ſz q̄ mouēt ad ſupficiē hꝰ ē pp vtutē formantē ea ⁊ ſaluātez et cōtinētez ⁊ cū illa nō ſtet tota i ſupficie: ſz diffundat i totū locati ſpaciū vſq; ad centrū: iō ē motꝰ ⁊re i centrū. ⁊ illinduz ē hꝰ q̄druplr. Cū eiz vtꝰ ⁊miatiua et formatiua ⁊re ⁊ cō tētiua ſit frigiditas q̄ cāt ex pfcā diſtantia ab orbe: illa vtꝰ ē pfcā niſi maxia ē diſtātia: ⁊ hꝰ ē i cētro: ⁊ iō ſic ico hās ē i ꝓcauo aq̄: ⁊ ſic ꝓpleta ē i cētro: et iō ⁊ra ñ aſcē dit ad aq̄ ꝓcauū: ⁊ nitit aſcēdere vſq; in cētrū: ⁊ hꝰ ē cā q̄r ⁊ra ſimplr ē ḡuis: ⁊ ſimplr hz motū dorſū. Ecōtra rio aūt cū vtꝰ fozmās ignē ſit caliditas q̄ ē ꝓpleta ſic i effectiuo vltio mobīl circulariē: ⁊ debilioꝝ ē i ſpacio qđ diſtat ab vltio orb erit motꝰ ignis nō ſolū ſup ꝓnexū aeris tñ: ſz ad vltimū orb lūe qđ ē ꝓcauū ipi9. hꝰ ē eiz ſibi cōnāle formās et ꝓtinēs: ⁊ hec ē cā q̄ ignis ē ſiplr leuis: ⁊ q̄ motus eius ſimplr ē ſurſū. Frigidū aūt terminās aquā nō ē extremū frigus ſz mediū: et iō vtus formās ꝓpleta ē i medio ſpacij aq̄: et iō deſcēdit i aerē petēs directe id i q̄ ē vtꝰ cōplete formās et ſaluās: q̄ q dem ſic ichoata ē i ꝓcauo aeris: ⁊ ſic deficiēs i ꝓnexo ⁊re ē: ⁊ ſic ꝓpleta i media diſtātia ipi9 aq̄. Eodē āt mō ē ꝺ aere q̄ formaī a tēpato caloꝝe: ⁊ ille ē ſic ichoās in ꝓcauo ignis: ⁊ ſic ꝓpleī i media diſtātia aeris: et ſic ꝺ ficiē s i ꝓnexo aq̄: ⁊ iō aſcēdit i duobꝰ elis q̄ ſunt aq̄ ⁊ ⁊ra: ⁊ deſcēdit i vno qđ ē ignis. ¶ Qđ aūt obijciī q̄ ſi remoueaī ⁊ra qđ deſcēdit ad eā aq̄: ⁊ ſilr aer deſcen dit ad locū ⁊re ⁊ aq̄. Rñdet alpharabiꝰ ⁊ dicit q̄ deſcē ſus iſte ē coꝝruptiꝰ aeris. vñ cū ex ꝺſcēſu a loco ꝓpo ſit trāſmutatio ſīe eoꝝ: q: ſtatiz icipit i aq̄ ⁊ trā muta ri aer: ⁊ i ⁊raz icipit mutari aq̄ cū ꝺſcēdit ad locū eius cuiꝰ cā ē q̄ frigiditas loci ⁊re āpluꝰ iſpiſſatiua ē q̄ fozma aq̄ vl aeris exigat iſpiſſari: ⁊ iō poſt iſpiſſatiōz gña tur i eis foza ⁊re: et iō deſcēſus nō ē ſic ad locū ꝓpum aq̄ vl aeris: ſz potiꝰ ē motꝰ gñanꝫ qđ gñans ē ⁊re frigi ditas ītenſa q̄ vicit caliditatē ⁊ frigiditatē mediā aq̄: ⁊ cū hꝰ q̄ icipit dare formā gñatis dare ēt icipit locū eiꝰ ſic ēt videmꝰ q̄ facit calor eleuās nubes. q̄ſtū eīm i aq̄ gñat ꝺ foza leuis rarificādo: tātuz ēt dat ei de loco ae ris eleuādo vapoꝝes ad locū eius: niſi aūt ita dicaī ꝺ loco ſimpliciū icidemꝰ i errozes maxios q dci ſūt añ nos. ¶ Dixerūt eiz qdā q̄ alr ē i loco ⁊ra: ⁊ alr ignis ⁊ alr aq̄: ꝓp id qđ dicē Arꝫ. q̄ ⁊ra ē i loco ꝺorſuz: ⁊ q̄ locus ꝺorſuz ē cētruz: ⁊ mediū ipm: ñt q̄ ⁊ra ē aliq ſui loci. nolūt eiz dicē q̄ locꝰ ē diſtātia ſepata a corporuz locatoꝝ diſtātia: ⁊ iō ꝓcedūt q̄ ifra ꝓcauū aq̄ nō ē diſtātia niſi ⁊re: ⁊ cū videret ⁊raz moueri ad cētrū et ñ ad aq̄ ꝓcauū: ñt ⁊raz eē ſuū locū. Eodez aūt mō vi dēt aq̄z mouēi ad occauū: ⁊ audiūt dicē Arꝫ. q̄ āphi trites ē locꝰ ꝓpus aq̄ꝫ: et vidēt q̄ āphitrites ē aq̄: cō cedūt q̄ aq̄ locꝰ ē aq̄: nō aūt ꝓcedūt hꝰ de igne: q: ñt ꝓcauū lūe eē locū ignis: ⁊ iſti ſūt errozeſ peſſimi ⁊ ꝓtra phiaz nālez: q: oēs pypathetici ñt nō eē idē locuz ⁊ locatū: q: alr cū locatū mouet ad locū mouēt ad ſeipz Et ñt locū ſepari a locato: ⁊ locū eē īmobīlē ⁊ nō lo catuz: ⁊ alia multa q̄ oñdunt falſitatē dicti iſti9. Si aūt aliqs q̄rat ⁊ dicat q̄ cū vtus formās terrā ⁊ termi nās ipaz vius ſit i cētro q̄z i ꝓcauo aq̄ circūferētie ite rioris: tūc illa vtꝰ aut ē i aliq corpe: aut ē i ſpacio illo ſe pato: ⁊ ſi i corpe aliquo q̄rat qđ ſit illud nō vr eē i ter ra: eo q̄ vtus formās terrā ē añ terrā. Si aūt eſt i ſpa tio ſepato: tūc erit ponere q̄ ſpaciū ſepatū ſit locus: ⁊ hoc negatū eſt a pypathēticis. ꝺ̄ q̄ hec fuit rō abſq; ꝺubto Joānis q cognomiat grāmaticꝰ: ⁊ alphārabiꝰ ꝺicit dicēs q̄ vtus illa vt ichoās eſt i vltimo fne ſiue termio aq̄. pficiēs āt ⁊ pfciī i ptibꝰ ⁊re magis ⁊ minꝰ a cētro diſtātibꝰ ⁊ nō ē i ſpacio ſepato: q: nō ē ibi ſpaciuz ſepatū aliqꝺ ſic dixit Jo. ḡmaticꝰ. Et qđ obijciī q̄ ⁊ra nō ē añ trā: ⁊ vtꝰ illa foꝛatiua ē ⁊re: ⁊ iō añ ⁊raz. ꝺ̄ q̄ ſi loq̄mur ꝺ ꝑma ⁊re foꝛatiōe: tūc terra ſz rōem foꝛmaī ſucceſſiue lz fm tp̄s ſimlr foꝛata fuerit ⁊ icepit foꝛatio eius a diſtātia ab orbe: ⁊ ichoatio eiꝰ ē a circūferē tia aq̄: ⁊ i ptibꝰ ⁊re circlariter formaī ꝓfecit vtꝰ: ⁊ fcā ē foꝛtioꝝ vſq; ad cētrū diffuſa i mā quā formaī i ⁊re ſpēz Et hꝰ nō dico q̄ nā ita tpe ꝓceſſerit: ſz iſte ꝓceſſus eiꝰ ē fm rōez q̄ ꝓpaī cā ad cātuz. vñ ēt motꝰ ⁊re ad cētrū velociꝝ ē eq̄: et vicioꝝ ē cētro: eo q̄ vtꝰ formās terrā ē foꝛtioꝝ magis ⁊ magis: ⁊ ipimit ⁊re nāz ḡuis. Hec āt oīa i li de ce. ⁊ mū. dici hñt: ⁊ q̄ h dicūt ſunt ad facilio rez doctrinā. Sic igīt itelligēnꝺ ē de loco eloꝝ hñtiuz

motū rectū. Loc⁹ aūt elox mín⁹ ē ꝓpus eo q ꝓ ro ꝛ ꝓ
nāz elox debeť eis loc⁹:ꝛ cū ipa sint cōia q̄si elis oib⁹
ꝛ gñatio eox sit vbi ꝓcurrūt ela oz q loc⁹ eorū sit ꝓpe
tēs ꝓpōni eox. Sūt aūt hec i gñe duplicia: q̄dā enim
eox hñt vtutē ꝛe magis sic lapides ꝛ plāte ꝛ minera
lia. ꝛ q̄dā hñt mín⁹ vtutē terre sic aialia hñtia motū, p
cessiuuz:ꝛ illa q̄ hñt terre vtutē hñt locū sue ꝓseruatio
nis i terra: ita q multū ōficit vt⁹ eox si remouerēt a ter
ra:ꝛ idigeret multo tpe añq̄ ꝓualescerēt i loco alio:ꝛ
forte nūq̄ ꝓualescerēt et io hñt locū ꝓpuz sue gñatio
nis: vel illi silem:ꝛ hñt vnū locū sic ela. Alia autē hñt
locū nō multū dissimilē loco gñatiōis tñ nō vnū: fz si
multū varieť ꝓplexio loci bitatiōis eox a loco gñatio
nis eox: coꝛrūpunť ꝛ infirmāť: nisi fiat maxia mutatio i
ipis ex victu ꝛ alijs q̄ imutāt coꝛpa aialiū. Sz itelligē
duz ē q sicut totū ꝓcauū lūe ē loc⁹ ignis:ꝛ ē loc⁹ vnus
fz rōez:ꝛ multiplex fm spaciū ꝛ formā ꝓnexitať: ita aia
liū ē vn⁹ loc⁹ fz rōez ꝛ hec rō ē silitudo ꝓplexiōis ha
bitatiōis:ꝛ ē h idē loc⁹ multiplex fz spaciū qō spaciū
ē tota distātia i q̄ ē silis ꝓplexio bitatiōis:ꝛ io mouēť
aialia de loco ad locuz fz spaciū:ꝛ tñ manē dñť i vno
loco bitatiōis eox. Hec q° dicta sunt de nā loci elox ꝛ
elatox. Sūt aūt ꝛ artificialia ꝛ abscisa ꝛ coꝛrupta i loco
p accñs:ꝛ io nō oz q ꝓtinēs ipa sit vnigenū cū illis.

¶ Ca. xij. ō b° q loc⁹ ē imobil:ꝛ ō pcā loci distictōe

Er ꝓdēa aūt q loc⁹ est imobil vī oibus q ifra
circulationē circuli oīb⁹ duo sūt q ꝓcipue loca
sunt:ꝛ vaz hñt loci rōez:ꝛ h duo sunt mediuz
celi qō ē centrū:ꝛ vltimū i ꝓpatōe ad nos qō ē ꝓcauū
lūe. b° eiz ē vltimuz oīb: q vn⁹ istox locox ē surſuz:ꝛ alť
ꝺorſuz. Tex. ꝛ cō. xlij. ¶ Hec eiz ōbēt ꝓpe ꝛ ma
xīe hñe rōez loci:ꝛ ista sunt loca imobilia. Id eim qō
ē supius sp manet vno mō. manet eiz vltimū circoloz
oīb sp vno mō: fz eiz circūuoluať tñ distātia ipius q ē
fm remotionez a centro eoꝺ mō manet ꝛ qelcit q° ad
b° q imobil ē motu locati:ꝛ io qō ē leue ferť nā surſuz
ꝛ qō ē graue ferť nā ꝺorſuz: q ꝛ cū nā sit ad vnū si loca
ista essent mobilia ꝛ ceńt mō surſū: mō ꝺorſuz: mō alr
ꝛ alr nō posset ce vna nā mobil iclinās mobilia ad ip
sa: fz oportēt q mobilia ad loca illa ceńt multax nāx
fm oēm loci variatiōez. Et io q ꝛ b° ē ipossibile i mo
bilib⁹ esse nā ordiauit locum imobilem. vñ sic vltimū
oīb ē imobile sic ꝛ loc⁹ deorſuz ē imobil:ꝛ ille loc⁹ est
supficies ꝓtinēs apō mediū ꝛ ipz mediū:ꝛ b° est ꝓten
tū sb ꝓcauo aq̄ ꝛ centrū ꝓcauitať illi⁹. qō ve est apud
vltimū oīb lūe est surſuz q̄dez ꝛ ipm vltimū totū i cir
cuitu. ¶ Propē b° planū vī ee ex dēis q̄d sit loc⁹ p
loci diffōez pscāz. Est eiz loc⁹ ꝓtinens ꝑmū eq̄le hñs
pōnis dras ad q̄s fz nāz mouet mobile itrāsmutabi
le fz motū ei⁹ qō localr mouet. Pz g° q locatū ꝓtinz
locū sic vas ē ꝓtinēs id qō ē i vase:ꝛ sic vas sepabile ē
ab eo qō ē i vase: sic loc⁹ sepabil ē a locato. Ampli⁹ si
cut ea q̄ hñt ꝓpōez adiuice sil ee volūt: ita loc⁹ vult ee
sil cū re locata. finis eiz ꝛ id c⁹ ē finis sil ité. loc⁹ aūt finil
ē qdā:ꝛ locatū finiť ad ipm:ꝛ io pz q ñ ē sepať i quo
nihil sit: sic qdā arbitrāť ee vacuū ¶ Ca. iz. q̄lr
spe sūt i loco:ꝛ q̄lr mouet localr spa ꝑma. Cō. xliij.

Ex his aūt et iā maifestať q̄ sint i loco:ꝛ q̄ ñ sint
i loco. cuicūq̄ eiz coꝛpoz iest b° qō hz ex se cir
cūdās ꝛ ꝓtinēs coꝛp⁹ b° ē i loco cōiť loquēdo
ꝺ loco: cui vo ñ iest hre ex se circūdās ꝛ ꝓtinēs coꝛp⁹
illud ñ ē i loco. vñ si nos ponam⁹ q celū sit aq̄ ꝛ hēat
ptes mūdi sb se distictas: sic celū hz sub se spas iferio
res ꝛ ela: tūc ptes aq̄ q̄ sūt ptes mūdi ꝓtēte sub spa aq̄
mouebūť i loco: eo q ꝓtinēť subiuice sic spe oꝛbiū sb
oꝛbe p:ꝛ spa eloz ꝓtineť sub spa lūe. totū aūt qō ē aq̄ q
ē ābies totū quodāmō mouet:ꝛ quodāmō ñ mouet
nō. n. mouet ita q toi⁹ loc⁹ trāsmutet sil: qz oportēt ee
q tot⁹ mūd⁹ ferret ꝺ loco ad locū. circlariť aūt mouet
fz q̄sdā ptes q̄ sť oꝛbes: qz mot⁹ circlaris ē mot⁹ illarū
ptiū mūdi q̄ sť oꝛbes. mouebiť aūt surſū ꝛ ꝺorſū rōe le
uiū ꝛ gūiū ptiū suax. Circlo g° sic quiꝺ mouet q̄dam
mūdi ptes. alie aūt q̄cūq̄ hñt dēsitatē ꝛ raritatē ex frigi
do dēsante ꝛ calido rarefaciēte mouēť surſū ꝛ ꝺorſuz
Cō. xliij. ¶ Si aūt q̄rať ꝺ ꝑ oꝛbe vtrū moueať ipe vel
nō sunt b magne iter phos diuersitates. Si eiz fz di
cta nō est i loco nisi coꝛp⁹ qō circa se hz aliud coꝛp⁹:ꝛ
coꝛp⁹ ꝑmū ñ hz circa se aliud coꝛp⁹ ñ erit i loco coꝛp⁹
ꝑmū:ꝛ qō nō ē i loco ñ hz motū i loco: g° coꝛp⁹ ꝑmū
ñ hz motū localē pp istā rōez:ꝛ pp supⁿ poitas. dixit
Jo. grāmatic⁹ locū ñ ee supficiē q̄ ꝓtinet coꝛp⁹:fz spa
ciū qō ē distātia iter supficies:ꝛ cū celū ꝑmū sit i ili di
stātia dixit ipz ee i loco ꝛ mouēi i loco. Cū aūt due fue
rit secte coꝛ q dixerť spaciū qō ē ie mediū supficiex ee
q̄x vna fuit coꝛ q dixerūt aliq̄ ipz sepatū actu ab oī
coꝛpe:ꝛ b fuit sńia coꝛ q affirmabāt ee vacuū: sic fuerť
ꝺmocrit⁹ ꝛ leutipp⁹. Alia aūt coꝛ q dixerť nūq̄ actu
ee siń coꝛpe: fz fz ee ipz ñ sit distātia coꝛpis locati fuit
Jo. ō fa secta:ꝛ dicebāt distātiā q̄ ē ẽmiata ad exterio
rez supficiē celi ꝑmi ee locū ꝛ distātiā illā differre fm
ee a distātia coꝛpoz q̄ sūt i ipa: sic ꝺiffert locās a loca
to i ipo. Sz nos hāc sńiaz. ō. ipꝛobauim⁹:ꝛ pti i tra
ctatu ꝺ vacuo ēt ipꝛobabim⁹. Id aūt qō ex b° dicere
volum⁹ ꝑ eā ē qz elim fz dca Jo. ē i loco p se:ꝛ b° ñ di
cit Arx. q ꝺicē celū ꝛ aiaz ee i loco p accñs: sic iferi⁹ in
hoc caplo oñdemus. Cō. xliij. ¶ Propť b° ꝺixit
themistius q oꝛbis ꝑm⁹ nō ē i loco nisi p suas ptes:
ꝛ vocauit ptes oꝛbes iferioꝛes q mouent i ꝓcauo oīb
ꝑmi ꝛ rōe illax ptiū ꝺr oꝛbis ꝑmus ee i loco:ꝛ mouet
i loco: qz mouet circa ꝓnexū illox oꝛbiū:ꝛ ita ꝺicē q oꝛ
bis ꝑm⁹ nō mouet fz sbūz: b° ē fz totū: fz mouet fz p
tes ꝓtētas sb ipo. b° aūt nō ē fz ax. ꝺcñ: qz ax. ꝺicē i siń
vi. phic. q spa ñ mouet fz sbñ: sed mouet fm formā

¶ Adhuc autez nihil est dictu q mouetur fm oēs
partes:ꝛ nō moueret fm totū: qz totuz nō est extra p
tes:ꝛ io cuz oēs partes mouent: necesse ē etiaz totuz

moueri. licet eĩm totũ ⁊ ptes differant ratione: tamen motus non est de numero eorum qui attribuũtur toti incẽstum sepat a ptib⁹: ſz potẽ est de his q̃ attribuũt ei ꝑm q̃ ipm ẽ i suarũ ptiũ collectiõe itegra: ⁊ iõ solo theomistj nõ ẽ ꝓueniẽs. Cõ. xliij. ¶ Jõ post dictos phõs veniẽs Auenpeche dicit q̃ sperica nõ sũt in loco: ⁊ rõ sua fuit: q̃ finitũ i se nõ idiget aliquo extrinsec⁹ finiẽte. Linea ãt circularis ⁊ corp⁹ sphericũ finita sũt in se ⁊ pfecta: ⁊ iõ nõ idigẽt finiẽte extra: ⁊ iõ spica nõ sũt i loco: ſz recta linea ifinita ⁊ corp⁹ rectus ipfectũ ẽ: ⁊ defluẽtes hz ptes extrinsec⁹: ⁊ iõ idigent ꝓtinete ipa ⁊ finiẽte extra: ꝑpẽ q̃ oz illud hre locum ¶ Lz ãt spicũ ñ sit i loco tñ mouet: ⁊ b⁹ dixit ñ esse ipossibile eo q̃ mot⁹ nõ depẽdet ad locũ: q̃ loc⁹ ñ cadit i diffõne mot⁹: nec mot⁹ i diffõne loci: ⁊ iõ dixit corp⁹ pmũ i loco ñ eẽ: ⁊ tñ motũ circlarẽ q̃ ẽ circla⁹: ⁊ ñ ẽ mot⁹ ſz locũ: eo q̃ mot⁹ ſz locũ ẽ de loco ad locũ ⁊ iõ circulatio ñ ẽ mot⁹ local. ¶ Est ãt hec eadẽ opinio alfarabij: q̃ñ ẽt auenpeche iducit ꝑ testionio dcĩ sui. ¶ Sz mltiplr vr esse falsa. vno. n. mõ vr esse fla q̃ mot⁹ local ꝑm⁹ mot⁹ ẽ: q̃ cã ẽ oĩs mot⁹. vñ ꝑbabilr i. viij. hui⁹ scie li⁹ oñdet. Jsti ãt dicũt q̃ ꝑm⁹ motus local ñ ẽ. ¶ Adhuc ãt q̃ õe qõ est i gnẽ sit i aliq̃ spẽ ⁊ ꝓcedat ab istis pmũ mobile hre motũ: oz q̃ ille sit in aliq̃ spẽ mot⁹. ꝓstat ſz ipos q̃ ñ ẽ i spẽ mot⁹ local. ¶ Adhuc ãt Arz. dic̃ q̃ celũ ẽ i loco ꝑ accñs: g⁹ dcz isto⁹ ñ ꝓcedat dcõ Arz. ¶ Propẽa h⁹ auicẽna secut⁹ alexãdrũ dixit q̃ i oi illo ꝑdicamẽto ẽ mot⁹ i q⁹ ẽ exit⁹ de põ ad actũ i tpe ꝓtinuo ⁊ ñ subito. ¶ Cõ uenit ãt talẽ exitũ eẽ i situ: sic̃ pz i eo q̃ surgit: ille cõtinuo motu renouat sitũ: ⁊ sic mot⁹ ẽ i situ. ¶ Dicunt g⁹ alexãder ⁊ auicẽna q̃ ꝑm⁹ oz bis mot⁹ ẽ i situ: ⁊ ñ i loco: eo q̃ i ptib⁹ ei⁹ remouet situs: ⁊ locũ ñ mutat totũ celũ. ¶ Cõtra hãc opionẽ eẽ vr q̃ locus cadit in diffõne sit⁹: ⁊ iõ mutatio sit⁹ ẽ cã motiõis sit⁹: ⁊ iõ nisi ꝑus celũ moueat ſz locũ ñ vr posse mutari ꝑm sitũ. ¶ Adhuc ãt ñ placuit Arz. q̃ mot⁹ sit i situ q̃ dixit motũ tñ esse i ẽtuo: ꝑdicamẽt: ſz tñ de b⁹ i. v. dectmia bimus. ¶ Adhuc ãt cõis obo ẽ: q̃ ſz Arz. corp⁹ ꝑmũ dr eẽ i loco ꝑ accñs: ⁊ moueri i loco ꝑ se ⁊ ꝑmo motu: ⁊ b⁹ b igrim⁹ itellectñ: ⁊ ita ñ vr eẽ ꝓueniẽs dcm viroz istoz i pte ista. Cõ. xliij. ¶ Propẽa q̃ dic̃ auer. q̃ ꝑmũ eĩm ẽ i loco ꝑ accñ: ⁊ tñ mouet i loco ꝑ se. dr. n. esse i loco: q̃ suũ cẽtrũ ẽ i loco ꝑ se: ⁊ iõ circũferentia oz dr esse i loco ꝑ accñs. Cũ. n. declarauẽrit Arz. i li⁹ de motibus localib⁹ aialiũ: q̃ ois mot⁹ ꝓcedat ab ĩmobli: oz q̃ mot⁹ circũferẽtie ꝓcedat ab aliq⁹ q̃ ẽ ĩmobile: ⁊ illũ ĩmobile erit i loco ꝑ se: ⁊ iõ circũferẽtia ẽ i loco ꝑ accñs. Dictũ ãt Arz. sat⁹ ꝑbat i mẽbris aialiũ: q̃ si man⁹ moueat motu man⁹ ⁊ ñ motu brachij: oz brachiũ q̃ dr asseid vocat siue arũdo esse i mobile: ⁊ iõ mot⁹ man⁹ ẽ ab ĩmobli q̃ ẽ i resta man⁹. et sic planũ ẽ i oĩb⁹ motib⁹ mẽbroz aialiũ: ⁊ iõ ẽt cũ mot⁹ oz b ꝑmi sit mot⁹ totⁱ⁹ mũdi: q̃ diurnus vocat: et fit ab ĩtelligẽtia ⁊ ñ a nã: sic̃ mot⁹ aialiũ ñ ẽ a nã: ſz ab aia: oz q̃ mot⁹ circũferẽtie ꝑme sit ab aliq⁹ ĩmobli ſz locũ: ⁊ b⁹ ẽ cẽtrũ totⁱ⁹ spe q̃ ẽ i loco ꝑ se. ¶ Dico ãt q̃ ẽ mot⁹ ab ĩtelligẽtia vl ab aia: q̃ i motu nãli nõ est b⁹ nccm. ¶ Mot⁹. n. nãl nõ ẽ ab ĩmobili aliq⁹: sed a gnãnte ⁊ ad ĩmobile q̃ ẽ loc⁹ ei⁹ q̃ mouet ſz locũ sic̃ ꝑbabit i. viij. b⁹ scie lib⁹. tale ãt q̃ ẽ in loco ꝑ accidẽs mouet sic̃ dic̃ auer. ſz totũ: ſz forãz: ⁊ ñ ſz ſbz: vt dic̃ ẽt Arz. i. fi. vj. b⁹ scie. est. n. subm sp id q̃ ẽ spa ⁊ hoc ñ exit a loco. ¶ Foza ãt ei⁹ erit dispõitio quã hz circa ꝓnexũ cẽtri q̃ est tra. bec. n. foza variat omi hoza de ꝓnexo rotũditat⁹ vno ad aliũ: q̃ ꝓnexũ rotũditatis dicit i mita ꝓnexa: quoz q̃libz ẽ pfcẽ rotũditatis. cuius exẽplũ ẽ: q̃ ꝓnexũ vnũ pfecte rotũditatis hz ad polũ aglonis: ⁊ aliud ad polũ austri: ⁊ aliũ ad pũctũ oriẽt⁹: ⁊ aliũ ad pũctũ occidẽt⁹. ⁊ sup b⁹ variat ꝑm⁹ mot⁹ ſz diuersa terre ꝓnexa q̃ sẽ ꝓnexa rotũditat⁹ centri. ¶ Obijcit ãt sibi auer. q̃ hz hũc modũ si dicamus ꝑmũ celũ esse in loco ꝑ accñs: tũc vr q̃ mot⁹ su⁹ sit in loco ꝑ accñs: sed ꝓstat q̃ ipe ẽ ꝑm⁹ ⁊ cã oĩuz alioz motuũ: g⁹ motus ꝑ accñs est ꝑmus ⁊ cã oĩum alioz: ergo id q̃ est ꝑ accñs ẽ ꝑus eo q̃ est ꝑ se: ⁊ cã ipsius: ⁊ hoc est falsũ. ¶ Soluit ãũt ad hoc dictus ꝓbs q̃ id q̃ mouet ab intelligẽtia: vel ab aia: ablq⁹ dubio indiget immobili a quo sit motus eius: ⁊ hoc est q̃escens in loco ꝑ se. q̃escens. n. est indigens ut sit in loco ꝑ se: ⁊ motũ nõ indiget q̃ sit in loco nisi ꝑ accidens. Et huius rõ est: q̃ id q̃ gescit q̃escit ꝓpter silitudinẽ ⁊ ꝓnãlitatẽ cõtinentis se. q̃ñ. n. ẽ in cõtinẽte ꝓnãli sibi ⁊ sili sibi ꝑm nãz: tũc gescit ⁊ nõ mouet. q̃ñ ãt exillõ ẽ ⁊ ñ ẽ i ꝓnãli: nec i sibi sili ꝓtinẽte: tũc mouet ad cõtinẽs sibi ꝓnãle ⁊ sile. ¶ Nota ãt q̃ñq⁹ indigent motu ad sui pfectiõez: ⁊ q̃ñq⁹ nõ idigent. illa ãt q̃ ñ idigẽt sẽ illa q̃ sẽ i ꝓtinẽte i ꝓnãli sibi ⁊ dissili: ⁊ illa mouent ad ꝓtinẽs ꝓnãle sibi ⁊ sile. q̃ ãt ñ idigẽt motu ad suũ eẽ ñ idigẽt ꝓtinẽte ꝓnãli: neq⁹ ñ ꝓnãli: ⁊ illa sunt corpa celestia q̃ ñ fac̃ mouẽri ꝓtinẽs cõnãle: ſz facit ea mouẽri illlintia p b⁹ q̃ ẽt dit assilari ꝑme cãe iq̃ũ ꝑt iõ illa mouent p se: lz ñ sint i ꝓtinẽte ꝓnãli: vl ñ ꝓnãli ¶ Sz ꝑm hãc solonẽ adhuc duo querũt. vnũ ẽ de inferioribus oĩbus q̃ sunt in ꝓtinente: ⁊ iõ dubitatũ est a q⁹ sit mot⁹ eoz. ¶ Aliud est ẽliẽ ꝑm⁹ motus sit local ꝑ se: cũ ipm mobile ñ sit i loco nisi ꝑ accidẽs. Cõ. xliij. ¶ Ad ꝑmũ hoz rñdet ipe auer. dicẽs q̃ inferiores oĩbus sẽ i loco: eo q̃ ꝓtinẽt ab alijs b⁹ ẽ ꝑ accñs: ⁊ ꝓp b⁹ q̃ ꝑ se idigeant loco: q̃ sic dicit auenpeche: talia ꝓp sui pfectõez nõ idigẽt ꝓtinẽte foz mãte ⁊ saluãte ipa in eẽ. ¶ Accidit ãt ꝓp q̃ ꝓtinẽt ab iuicẽ est oz do eoz ad vnaz ꝑmã sperã que p: mo motu mouet oẽs. Ex b⁹ ptz q̃ etiã spe ꝑ eũdẽ modũ nõ sũt in loco sic̃ ela: q̃ ꝓtinẽs ea nõ hz de rõne loci nisi q̃ circũdat: ⁊ iõ ve i loco nõ sũt nisi ela elemẽta⁄

ta:alia ꝟz ipfectã rõez loci dicunt i loco. ¶ Ad aliõ ãt inuit ſoloez q; ꝑm⁹ mot⁹ eſt in loco:qz ẽ circa locũ bº ẽ circa ꝓnexũ cẽtri ſpe:qz ſic dic Arꝛ. i ꝑ ce. z mũ. mot⁹ local ẽ triplex:a medio:z ad mediũ:z circa mediũ. hãc ſoloz dic ſe inueniſſe auer. et ẽ ſubtil ꝑ obſcura vba ab ipo dcã:q; itellinda ſt vt ꝺ explanãt. Eſt ãt in ea adhuc dubõ. Si. n. mot⁹ circũferẽtie ẽ ab imobili tate cẽtri:tũc vr q; mot⁹ celi cauſet a qete tre:z bº ẽ ſtm qz õe qõ ẽ i tra cãt a celo:z mot⁹ tal ẽ cã oiuz nãliuz z ẽ tãq̃ vita exñtib⁹ oĩb⁹:vt dic Arꝛ. i ꝑn. viij. ¶ Et ad bº ſcied̃ũ q; mot⁹ circũfẽtie duplr ꝓſideat. ꝓſideat eiz vt mobil ꝑmi:z ꝓſideat vt circlatio ñ egrediẽtꝫ de loco ſuo. Si ãt ꝑ mõ ꝓſideat:tũc mot⁹ ẽ a ꝑ motor q; ꝓſidet circũfẽtie:z ñ a cẽtro. Si ãt ꝓſideat ſcdo mõ tũc rotatio circũfẽtie ẽ ab imobilitate cẽtri:ſic pz i li° ꝺ ſpa mota. Mot⁹ ãt ꝑ mõ ꝓſideat ẽ cã oiuz. z ſcdo mõ ñ accipit ꝟz ſubaz: ſz ꝟz qꝺã accñs qꝺ ẽ ñ egredi ꝺ loco ſue rotatõis:z bº ñ ẽ icõuẽiẽs q; bẽat a cẽtº Tex. z cõ. xliij. ¶ Si gº bitꝫ his q; dicẽda ſt ꝺ his q; ſt i loco:z nõ ſunt i loco:oz ſcir q; eoz q; ſũt in loco q; dã ſt i loco ꝟz põaz:q; dã ꝟz actũ:z q; dã ſt i loco ꝑ ſe q; daz ꝑ accñs. cũ. n. ſit aliqꝺ ꝓtinuũ qꝺ ẽ ſiliuz ptiuz illꝺ totũ actu i loco eſt. ptes ãt ꝓtinue manẽtes in ipo ſt i loco põ. Si ãt didãt ptes a toto:tũc erũt actu i loco. Eſt ãt bº vm ꝺ toto z ptib⁹ ſilib⁹ pluſq̃ ꝺ diſſilib⁹ qz diſſiles ptes ẽt qñ ſt i toto:q; ndã videt bre dionẽ z iõ magis ſt i loco q̃ ptes ſiles. Illꝺ ãt totũ dr eẽ i loco ſibi eq̃li:ñ q; loc⁹ bẽat oẽs dimſiões corpis locati:qz eq̃litas duplex ẽ. vna q; dez ꝟz ꝓtinẽtiã:ſic dr circul⁹ eq̃l figure ãguloſe i geometria. et dr alia eq̃litas qñ duo eq̃lia bñt vnã mſurã cõez q̃ mſurãt:z bº mõ loc⁹ ñ ẽ eq̃lis corpi locato:niſi ꝓſidẽm q; diſtãtia eẽt loc⁹. ſz ꝑ mõ ꝟz ꝓtinẽtiã ſt eq̃lia loc⁹ z locatũ. Tex. z cõ. xlv. ¶ Et aliq; ſt i loco z alicubi ꝑ ſe:vt õe corpus qꝺ mobile eſt ꝟz illã loci mutatõez in q; ve locus mutat:z q; augent:z q; diminuunt. ¶ Celũ ãt ſic dcz eſt totũ nõ eſt i loco ꝑ ſe:nec ẽ i loco quodã:eo q; nullũ corp⁹ ipz circũdãs ꝓtinet ipz ſub q° moueat:ſz ptibus ieſt alicubi eẽ ſic i loco:et ptes voco orbes iferiores:eo q; alẽa illarũ ptiũ bita z diſpoſita ſit ſub alẽa. Alia vo ſt ſm accñs i loco:ſicut aia z celũ:ſz diffent aia. n. eſt i loco:qz ſubm ei⁹ eſt i loco. celũ ãt ſupmũ eſt i loco:qz cẽtrũ ei⁹ eſt i loco: ptes ẽt celi i loco quodãmõ ſũt oẽs:eo. n. q; circlariẽ orꝺiate vna ptiet aliaz vtiq;:z id qꝺ eſt ſurſũ circlariter mouet tñ circa locuz õe ãt ſiue totũ qꝺ oia circũdat ñ ẽ alicubi ꝑ ſe:qz qꝺ alicubi ẽ ꝑ ſeipz eſt quodãmõ i alio:z oz q; aliud ab ipo corpus ſit ex ipm i q° ipm ꝓtinet. Sz ex totũ qꝺ vocat õe:z ẽ mũdus rõne vltime ſpere nihil eſt. Et iõ planũ eſt porretanũ mentiri dicentẽ q; vltia ſpa mouet ſub ſupficie ſua ꝓnexa:z q° ad illam i loco ẽ:qz ſic eſſz i loco ex qꝺ ñ eſt corp⁹ diuerſũ ab ipo:z loc⁹ eſſet ſupficies ei⁹ qꝺ eſt i loco:z nõ ſupficies corpis eẽ ãbientis:z iõ qz celũ ãbit oĩa. Tex. z cõ. xlvj. ¶ Propter bº oĩa i celo eẽ dicũt. Celũ. n. ẽ z dr õe qꝺ ambit oĩa:z oĩa ordinant ad ipm. Locus ãt ꝓpe ſũpt⁹ ñ ẽ celũ: ſz celi qꝺã vltimũ in deſcẽdẽdo:z hoc ẽ ꝓcauũ lune qꝺ ꝓtigit corpus qꝺ ꝟz moueri motu recto: et ẽ res ei⁹ geſcens:z iõ tra locat i ꝓcauo aq̃. aq̃ ãt i ꝓcauo aeris. aer vo i ꝓcauo etheris:quẽ pytagoras vocauit ignẽ. ether vo locat i ꝓcauo orb lune:qꝺ ẽ elz elim vo ſm ſe totũ nõ ãpli⁹ locat i alio:z ſic pz q̃liter diuerſa diuerſimode ſunt in loco. ¶ Cap. xiiij. de ſolone obiectoꝝ ꝑ locũ. Tex z cõ. xlvij.

Manifeſtũ ẽ ãt ex his q̃ dca ſũt q; diffinitõe loci ſuperi⁹ poſita:et itellectꝫ his ꝓpetatibus loci eo mõ q° expoſite ſt ſoluũt oẽs dubões iducte ſupi⁹. Loc⁹. n. ſupficies ẽ q; ẽ ti⁹ exterioris locati:z eſt i gñe accñtis qꝺ eſt q̃ntitas:z tñ nõ denoiat locatũ:qz nõ eſt i ipo ſic i ſubo:z iõ nõ mouet motu ei⁹. Sic eni vtiq; dco loco ſoluit q; dicebat loc⁹ eẽ corp⁹:eo q; auget cũ locato:z nihil vr augeri niſi corp⁹. loco. n. accidit augẽi ꝑ accñs:z ñ ꝑ ſe:z iõ nõ ſeq̃t q; loc⁹ ſit corp⁹. ¶ Eodẽ ãt mõ ñ ſeq̃t pũcti eẽ locũ vl linee: vl ſupficiei: niſi daret loc⁹ eẽ corp⁹:nõ ãt ẽ bº vm:z iõ corp⁹ ẽ i loco ꝑ ſe. ¶ Diñſiões ãt corpis ſt i loco ꝑ accñs:cr cã ſupi⁹ ẽ aſſigta. vñ cũ ſ. dixi⁹ locuz eẽ vltiñ corpis:ñ ẽ locus niſi corpis ꝑ ſe:z diñſionũ corpis ꝑ accñs. ¶ Et hac eadẽ cã ñ ꝓtigit duo corpa eẽ in eodẽ loco:qz locus ñ ẽ corp⁹ nec diſtãtia tnã bñs diñſiões. vñ corp⁹ ꝓtẽtũ i loco oueit vndiq; mediũ. mediũ ãt dico qꝺ ẽ iter mediũ finiſ q; ẽ loc⁹:z ñ ẽ loc⁹ ſpaciũ iter mediũ ſic dixi⁹. ſilr qꝺ dr q; ſi loc⁹ aliqd ẽ q; ẽ alicubi. Dico q; ſtm ẽ:ſz ẽ i aliq° :ñ qdẽ ſic i loco:ſz ſic i ſubo. in ſubo ẽ. n. qꝺ ẽ corp⁹ locãs: ſz ẽ ſic ti⁹ i eo cuius ẽ ti⁹:ſiue ei⁹ qꝺ finiſ loco. nõ. n. õe qꝺ ẽ i loco ẽ:ſz mobile corp⁹ motu rcto ꝑ ſe ẽ i loco. corp⁹ ãt ſepatũ a motu ñ ẽ i lo°:niſi imagiabilr:z ñ õe corp⁹ mobile circlariẽ ẽ i loco. Hec igit dca ſt ꝺ ſoloe obꝺ ¶ Cap. xv. de cã quare ferꝛ in ſuũ locũ vnũquodq; corpus z quieſcit in eo. Tex. z cõ. xlviij.

Ex dict de loco ẽt ſcir cã q̃re vnũqꝺq; mobile rõbilr ferꝛ i ſuũ ꝓpriuz locũ. locũ ãt ꝓpriuz voco cui corp⁹ ẽ ita ꝓxim q; int ipz z illꝺ ñ ẽ aliqd mediũ:ita q; tãgit ipz z ẽ ꝓxim ei ꝑ nãz z ñ vi ſiue violẽtia. q̃. n. apta nata ſũt eẽ ſim illa ſũt ipaſſibilia adiuicẽ:z hec ſũt que bñt ꝓtinẽs ꝓtigens vnigenũ ſuũ ꝓnale eis. eſſe. n. i tali ꝓtinente cã q̃tꝫ eſt:z q; ẽ ex ipm tũc eſt cã q; moueat ad ipm:ſic pz ex ſupi⁹ ꝓbatꝫ Qꝺ vo ſeiuicez tagũt z tangunt adiuicez violent illa ſũt actiua et paſſiua adiuicẽ z puẽntia:et iõ recedunt a ſeiuicez:et nitit vnũqꝺq; in ſuũ ꝓpriũ locũ. patz ergo ex ꝓdict q; manet z qeſcit vnũquodq; i ſuo ꝓpio loco rõnabilr:z qz loc⁹ z locatũ nõ ſunt adiuicẽ pars z totũ: tñ ſilitudinẽ bñt cuz pte et toto:qz ſic pars q̃eſcit i toto q; ꝓtigit ei: ſic cũ aliq̃s ab aqua vel aere re

remoueat ptẽ.hoc.n.nõ gescit dõec ꝓiũgit toti:ita ẽt ẽ ō pte locati ad totũ locũ.cũ.n.ẽ exẽ locũ mouet ad ipz:r cũ veit ad locũ tũc gescit. Tex.r cõ.lix. ¶ Sicãt se hz aer ad aq̃:ita se hz loc⁹ ad locatũ est.n.aq̃ vt mã aeris:r aer sic spẽs r fora aq̃.aq̃ eiz ẽ sic potẽtia r mã aeris r corruptio ipi⁹.aer aũt sic act⁹ r gnã aq̃:lz ẽt aer potẽtia sit aq̃:hoc ẽ p aliuz mōz potẽtie.h⁹.n.ẽ p circlarẽ gnãtōez eloz. Sz fz cõpatōez nobilitatz r foralitatz tũc aer ẽ act⁹ aq̃:r aq̃ ẽ pō aeris.de h⁹ ãt ī posteri⁹ demõstrãdis hñd⁹ est sermo:h⁹ ẽ i.iiij.ce.r m̃.r ī p ō gnãtõe r coz. Ō g⁹ nũc icerte dr̃ r suppõit pp nccitatẽ doctrie tũc erit certi⁹. sic igit idẽ ẽ mã r act⁹.aq̃.n.vtraqz ẽ:fz mã ẽ rõe potẽtie.act⁹ vo rõe pfectõis.r eodem mõ vtiqz quodãmõ se hz silr ps ad totũ.h⁹ ẽ locãs ad locatũ:qz locatũ ẽ sic mã:r loc⁹ sic act⁹:r fora fz q⁹ format r ptiet:r locãs coz p⁹ ẽ formale:pp qõ talia coz poza se ptigũt vt ō.dixim⁹.aptitudo ãt r ptinitas ẽ int ea:cũ vtraqz vnũ fiãt p trãsmutatiõem potẽtie ad actũ:r hec eadẽ ẽ ꝓportio locati ad locũ:vt dixi m⁹ sepe ō loco:igit qm̃ ẽ:r qd ẽ:itm̃ dcm̃ sit a nob ¶ Tractat⁹.ij.ãrti libi phicoz q ẽ ō vacuo. C. ꝑmũ q phici ẽ tractare de vacuo r gb⁹ rõib⁹ ꝓbat vacũ eẽ:et gb⁹ nõ eẽ ab antiqs:r q⁹ illi q̃ dicũt vacuũ nõ eẽ ꝓdicebãt ad ꝓblemata. Tex.r cõ.l.

Odem autez modo accipiendũ est p intellectũ q⁹ phici ẽ ꝓsideãtõem facẽ de vacuo:sic suũ ẽ ꝓsiderare de loco. Eadẽ ꝓblemata q̃rẽda sũt de vacuo q̃ q̃runt de loco: q̃ sẽ tria. Si ẽ.s. aut nõ ẽ:r si ponit eẽ:quõ est:r qd est. Quecũqz.n.ex eisdẽ ꝓncipijs r rõnib⁹ ad vtrãqz ptem ꝓdictiõis inductis:silẽm hñt incredulitatem essendi:r fidẽ siue credulitatẽ essendi. ¶ Hoz ꝓsideratio ptinet ad eãdẽ scias. ¶ Ex eisdẽ ꝓncipijs aũt r rõnib⁹ vacuũ r loc⁹ accipiunt silitudinẽ incredulitatẽ r fidẽ essẽdi r nõ eẽndi. Cũ g⁹ loc⁹ sit ō cõsideratiõe phici:erit r vacuũ dẽ ꝓsideratiõe phici. Hoc ãt mãifestũ ẽ ex h⁹ q⁹ phici ponũt vacuũ eẽ ī gñe loci:qz ponũt esse vacuũ sic locũ quẽdã r vas qdã. Videt ãt plenũ r vacuũ r loc⁹ idẽ eẽ sba:fz differũt sm eẽ r diffinitõez:qz antiq dixerũt eẽ plenũ id qd ẽ:vt loc⁹ r vas:cũ hz ī se gue aliqd r grossũ:visibile r tãgibile:cui⁹ ipm ẽ susceptiuũ. Cũ aũt ꝑuatũ ẽ illo tũc dicebãt idẽ p rõez q̃ susceptibil ẽ illi⁹ ñ distinguẽtes int locũ r vas:tãq̃ idẽ sit vacuũ r plenũ:r loc⁹ sm subm.eẽ ãt ipoz fz rõez diffinitiuã ñ idẽ eẽt. Tex.r cõ.lj. ¶ Tractãtes ãt de vacuo oz nos icipe ab illo qd itẽdũt alij phi assignare p nomẽ vacui:accipiẽdo quecũqz dicũt illi q asserũt eẽ:scdo q̃ asserũt nõ esse vacuũ:r tertio iterũ colligẽtes eas q̃ cões opiniões sẽ de vacuo r nob r antiq̃s:qz ille vident eẽ ve r cõit cognite. ¶ Sũt igitur qdã q volũt oñdere vacuũ nihil eẽ:r nõ ꝓbãt gnãlr vacuũ ñ eẽ:sic itẽdũt vlr affirmar vacuũ illi q ponũt vacuũ eẽ:fz pot⁹ ꝓdicũt ptiçlarit:et oñdũt qdã vacuũ nõ eẽ qd illi dicebãt eẽ vacuũ. Et ex h⁹ vlr volũt affirmare q⁹ nihil ẽ vacuũ:r iõ peccant pcõ anax.q cũ debẽt oñdẽ nihil eẽ vacuũ conat⁹ ẽ oñdẽ mãz nõ eẽ vacuã:fz poti⁹ i se latẽtẽ bre foz mã.r iõ nõ eodẽ mõ argumẽtant q⁹ illi q dicũt eẽ vacuũ:fz ferunt ꝓ eos ꝓdictõez pticularẽ oñdẽtes vasa eẽ plena:q̃ vacua dñr eẽ ab ãtiqs. ¶ Probãt.n.q⁹ aer aliqd ẽ r nõ nihil litigij sui mãz sumẽtes p vtres:r mõstrãtes q⁹ aer fortẽ ẽ i depsidris q̃ sẽ instra furãtia aq̃s:qz deps ẽ vbũ gregũ:qd idẽ ẽ qd furoz:r idros ẽ aq̃. Est ãt istrm supi⁹ strictũ hñs collũ cũ oze puo qd digito obstrui possit:r i feri⁹ ẽ latũ hñs mlta foramia ī fũdo q⁹ cũ ifusũ ẽ aq̃ si obstruit supi⁹ foramẽ nõ egredit aq̃ iferi⁹:qd illi dicebãt siẽi ꝑpẽ vim aeris aquã detinẽt. Et erãt ō cepti:q⁹ lz verũ dicãt aerẽ eẽ aliqd:nõ tñ pp viz aeris aq̃ stat in vase:fz iõ qz nihil ẽ vacuũ:r iõ oz superficies corpoz eẽ ꝓnctas:r iõ aq̃ nullo mõ sepat ab aeris superficie:nisi aer ipaz de istro cadẽtẽ sequi possit:et ali⁹ aer seq̃ possit ipm:r hoc ẽ qñ foramẽ superi⁹ aperit:r hoc ẽ vnũ ꝓncipioz q⁹ vtunt q facilt igenia. fiũt.n.mlta vasa r syphones p illd ꝓncipiũ. Et illi q volũt leuare magna pondera puo istro:faciũt ꝑ isepabiles superficies corpis qd leuare volũt r instri:r tũc leuãt vnũ p aliud. Sũt ãt r mlte alie rões qb⁹ vtunt negãtes eẽ vacuũ:qs infra ponem⁹.bãc.n.posuim⁹:vt oñdam⁹ q⁹ illi q ꝓbãt nõ esse vacuũ:nõ ꝓbãt ipm nõ eẽ nisi ptiçlarit: qñ dicũt q⁹ nõ ẽ vacuũ:qz vasa q̃ vident eẽ vacua sẽ acre plena:r iõ nccrt⁹ ẽ tractat⁹ iste in q⁹ ꝓbabit vacuũ vlr nõ esse. ¶ Sũt ãt alij his oppositũ dicẽtes in eo ẽt q⁹ pticularit vacuũ eẽ affirmãt:qz dicũt q⁹ vacuũ ẽ spaciũ ī q⁹ nllm coz p⁹ grossũ sensibile ẽ ad visũ r ad tactũ. Tex.r cõ.lij. ¶ Opinant.n. q⁹ oẽ qd ẽ sit coz p⁹ grossuz r sensibile qd resistit actui r ẽmiat visũ:r dicũt q⁹ ī q⁹ nllm coz p⁹ tale ẽ qd⁹ h⁹ ẽ vacuũ. Cũ ãt illi q negãt eẽ vacuũ volũt ꝓdicẽ illi q dicũt vacuũ eẽ aliud:nõ oz ꝓbare q⁹ aer sit aliud Sz oz adducẽ rões ad h⁹ q⁹ nllm spaciũ vacuũ sepatũ a cõpib⁹:siue ifra celũ:siue exẽ:nec ẽt q⁹ spaciũ vacuũ infra coz pa sit qd actu. oporteret igit ꝓbare eos q⁹ tale vacuũ ñ sit qd capiat totũ mũdum:r q⁹ nullũ coz p⁹ sit vere ptinuũ:sed iterceptũ multis vacuis:sic dixit democrit⁹ r leutipp⁹ r alij phisiologorũ.aut oportẽt eos ꝓbare r oñdẽ si vacuũ sit aliud qd sit exẽ oẽ coz p⁹ sepatũ exẽ celũ:cũ sit spaciũ ptinuum infinitum exẽ celum exñs sicut dixit pytagoras

Tex.r cõ.liij. ¶ Ptz igit q⁹ illi nõ sm hypo

thesim ad problema ꝺicũt: qꝛ particulariť demõstrãt nõ eẽ vacuũ: cũ vlr ꝺicẽ deberẽt. ¶ Verũtamen illi q affirmabãt eẽ vacuũ ꝺicũt vnũ qꝺ magis ẽ verũ ⁊ inť alia ꝓueniẽti⁹ esse videť: ⁊ hoc ẽ qꝛ mot⁹ ſꝫ locũ nõ erit: ſi vacuũ nõ esse ponať. Motus ãt ſꝫ locũ q ꝺstruiť nõ posito vacuo ẽ loci mutatio ⁊ augmẽtũ ⁊ detrimẽtũ: qꝛ id qꝺ augeť imutat locũ cre ſcẽdo in locũ maiorẽ: ⁊ id quod ꝺiminuitur decre ſcit in locum minorem. Nõ. n. videbiť loci mutatio eẽ quocũq; mõ fiat: niſi ſit vacuũ. id. n. qꝺ quocũ q; mõ mutat locũ aut moueť ad plenũ: aut ad va cuũ: ſed ad plenũ moueri nõ põt: qꝛ plenum nihil ãpli⁹ recipe põt. ſi vo recipiat: tũc erũt duo coꝛpa i eoꝺẽ loco: qꝺ eẽ nõ põt: qꝛ ĩfra oñem⁹ q ſi duo coꝛpa ſťi eoꝺẽ loco q ꝓtinget ẽt q̃libet coꝛpa esse i eoꝺẽ loco: ⁊ q̃libꝫ coꝛpa erũt vnũ coꝛp⁹. Nõ eim põt aliq; ꝺicẽ ꝺriaꝫ q̃re q̃libet coꝛpa nõ pñt eẽ in eoꝺẽ loco: ſi ꝓcedat duo posse eẽ in eoꝺẽ loco. et ſi hoc ꝓtingat tũc ſequrent mlta inconueniẽtia. tũc eim coꝛp⁹ maximũ põt eẽ i puiſſi⁹ loco: Multa ẽt pua pñt esse i loco puo: ⁊ multa pua ſť eq̃lia magno: g⁹ ⁊ maximũ põt eẽ in loco puiſſimo: ꝓueniť ẽt ineq̃lia eẽ i eoꝺẽ loco: qꝺ ẽ maxim ipossibile qꝺ ꝓueniť tria eq̃lia eẽ i loco vno ⁊ eoꝺẽ: duo ãt eq̃lia eq̃nť vni i eq̃li: qꝫ duplũ ẽ ad vnũ: g⁹ ⁊ illꝺ põt eẽ in loco sub tripli ſibi. Tex. ⁊ cõ. liiij. ¶ Et hec oia inconueniẽtia putabãt ſeq melliſſ⁹ ⁊ pmenides ſi poneret ens moueri: ⁊ iõ ꝺixerũt ens esse vnũ imobile. Si enĩ moueať cũ his rõnib⁹ nõ possit moueri ad ple nũ: nece est eẽ vacuũ vt ꝺicũt. vacuũ ãt nõ ꝺicebat esse melissus: ⁊ iõ ꝺixit ens imobile. pꝫ igiť q ꝺã vacuũ eẽ ꝺemõſtrãt ex ꝺcã rõe ꝺe motu q̃ nõ põt eẽ ad plenũ: ſꝫ ad vacuũ. Tex. ⁊ cõ. lv. ¶ Alio vo modo ꝓbãt eẽ vacuũ q̃buſdã experimenť quoꝝ rõez nõ ve pſperť. Dicũt. n. q̃dã q q̃dã res qñ ex ipis ipleta ſť vasa vſq; ad ſũmũ: adhuc videť eẽ coeũtia ⁊ calcata i mioꝛa ſpacia vacua q̃ ĩtra ſe bñt ſic ꝺicũt fieri ꝺ vino. Cũ. n. ꝺolea plena ſint adhuc recipiũt vtres puos ⁊ tenues ⁊ pcipue recipiũt coꝛ poꝛa tenua paulatiꝫ imiſſa: ſic cathenas vl nũmos ita q experťũ ẽ q vas puũ plenũ vino vſq; ad ſum mũ: adhuc recipit nũmos pue pcuſſure ⁊ tenuis cui⁹ cãꝫ ꝺixerũt illi eẽ q coꝛpa illa ĩtrãt i ſpacia va cua q̃ ſť ĩtra vinũ poſteꝫ vinũ fuerit ipſiuꝫ ⁊ ꝺeſa tũ p coꝛpa q̃ imittenť i ipm. ¶ Ampli⁹ aũt oĩb⁹ iſti⁹ ſecte phicis vr augmentũ ⁊ nutrimentũ fiẽi p vacuũ qꝺ est inť coꝛpa q̃ nutriũť: q̃ nos poꝛos vo cam⁹. Dicũt. n. oẽs phi hmõi q alimẽtũ p qꝺ nu triť aial vel coꝛp⁹: ꝓstat ãt q intrat in coꝛp⁹ aial. cũ g⁹ duo coꝛpa nõ sint in eoꝺẽ loco: ꝓstat q nõ ĩtrat i plenũ: g⁹ mitteť i vacuũ: g⁹ vacuũ est ĩtra coꝛpa nã lia ad min⁹. Tex. ⁊ cõ. lvj. ¶ Testimonia autẽ ad hoc iꝺẽ reducũt experimentũ ꝺe vase cũ cinerib⁹ cinerib⁹. n. vas plenuꝫ tñ recipit aq̃ q̃ntũ vas va cuũ sine cinerib⁹: cui⁹ cãm ꝺicũt eẽ vacuũ qꝺ sepat inť pticlas cineris. ⁊ hoc qꝺẽ verũ ẽ ꝺ cinẽ: ⁊ meli⁹ iueniť i farina: ⁊ q̃nto fuerit ẽt farina subtilioꝛ: tãto pl⁹ recipit aq̃: ita q aliq̃n ſcipit pl⁹ aq̃ q̃ꝫ vas vacuũ capę possꝫ. Coopať ãt ad hoc siccitas farine ⁊ cine ris. Et hmõi cãꝫ ſic ꝺixi⁹ ꝺicũt eẽ vacuũ multiplex qꝺ ꝺetmiat inť coꝛpuscula puula farine ⁊ cineris. ¶ Pytagoꝛici ãt ꝺicũt ifinitũ vacuũ eẽ: ⁊ eẽ celũ ⁊ mũdũ eẽ: ⁊ celũ ꝺixerť magnũ aial eẽ qꝺ spũ suo ãbelãdo ⁊ respirãdo i seipꝫ attrahit vacuũ ex ifinito vacuo qꝺ ẽ eẽ elim: ⁊ illꝺ vacuũ sic ispiratũ sepat nãs rerũ in mũdo ꝺistictarũ abiuicẽ tãq̃ vacuum sit id qꝺ sepat ea q̃ ſť adiuicẽ: ⁊ q̃ ſť ꝓnter: ⁊ ꝺicunt hoc ꝺetminãs qꝺ ꝓmũ eẽ i nũeris faciẽs ꝺiscre tiõez: ⁊ p nũeros ꝺetmiat alia: qꝛ nũeri ſꝫ eos ꝓn cipia erãt reꝝ sensibiliũ. rõez ẽt bẽbãt: qꝛ id qꝺ ꝺi ſtiguiť ⁊ diuiꝺiť vacuo: aut diuiꝺiť vacuo: aut ple no. ꝓstat ãt q nõ pleno: qꝛ hoc ẽ ꝓtinuũ i oẽz loci sui ꝺimẽſiõez: g⁹ ꝺiscõtinuať vacuo ⁊ ꝺistiguiť. Est ãt deceptio i experimẽto: qꝛ tres cãe ſť q̃re cinis vel faria pl⁹ capit aq̃ q̃ꝫ vaſ vacuũ. Una qꝺẽ ẽ cõmixti bilitas: qꝛ subtil ẽ cinis: ⁊ pcipue farina: ⁊ cõmiſceť aq̃ ⁊ ẽmiat eã: ⁊ aq̃ ꝓtinuať farinaꝫ: et efficiť vtrũqꝫ retẽtiuũ altũ⁹. Scoa cã ẽ poꝛositas cineris ⁊ farine qꝛ aq̃ retineť i poꝛis cineris ⁊ farine: ⁊ pl⁹ i poꝛis fa rine: qꝛ illa bꝫ poꝛos obliquos ex qb⁹ñ põt effluer aq̃: ⁊ iõ magis ꝓtinuať p aquã: ⁊ aq̃ euapoꝛãte ꝓti nua manet ꝺurata. Cinis ãt magis bꝫ poꝛos am plos ⁊ rectos: ⁊ iõ ſoꝛbet qꝺẽ aquã foꝛtiť: ſꝫ ñ bñ ſtinet: ⁊ iõ aq̃ effluẽte ⁊ euapoꝛãte ꝺiscõtinuať cinis hoꝝ ãt rõez i q̃rto metheoꝛoꝝ rꝺdẽ bẽm⁹. Tertia cã ẽ cõꝛuptio aq̃ ꝑ ptẽ a siccitate cineris: qñ. n. ꝺiꝺiť i ptib⁹ cineris ⁊ miſceť: tũc i pte coꝛrũpiť: ⁊ hoc oñ ꝺit ſignũ ifallibile: qm̃ qñ postea exꝑmit nõ tãta ẽ q̃nta fuit qñ ifũdebať: ⁊ cinis ẽ min⁹ q̃ꝫ ꝓus: ⁊ hoc pcipue euenit i farina: qꝛ i ill' poꝛis trãſſusis retineť ita q̃ fo⁹te nulla aq̃ exꝑmi possit qñ bñ fuerit ad mixta farine. Tex. ⁊ cõ. lvij. ¶ Hec igiť ſť fere ex qb⁹ phi ꝺixerť eẽ vacuũ: ⁊ ex qb⁹ alij negãt ipm esse. Et reduciť positio ponẽtiũ esse vacuũ ad tria Quiꝺã. n. ꝺixerť vacuũ eẽ locũ eẽ celum sepatũ a coꝛpe: ſic pytagoꝛas. Quiꝺã ãt vacuũ ꝺixerť locũ ifra celũ sepatũ a coꝛpe: ſic ꝺemocrit⁹ ⁊ leutipp⁹: ⁊ hoꝝ ſť iducte rões ꝺe vacuo. Quiꝺã ãt ꝺixerť ipm eẽ ibibitũ i coꝛpib⁹ nãlib⁹ poꝛosis: ⁊ p ipꝫ fieri ra refactõez ⁊ ꝺeſatõz: ſic ꝺixit xirtes. ⁊ h⁹ rões nõ ſũt bite ſ. Et ꝓpter iſtũ ꝺiximus q fere tot ⁊ hmõi rões sunt quot ⁊ q̃les posite lũt: ex qbus alij ꝓbãt esse vacuũ: ⁊ alij iꝓbant ipsum esse.

¶ Cap. ij. ꝺe ꝺescriptionib⁹ vacui ⁊ iꝓbatiõib⁹

cor ex qbus itellr vacuū nihil eē. Tex.ꝛ cō.lvij.

a Ꝺ qle ât se bz ꝑm vitatē:verū ad affirmatiuā ptem vel negatiuā nō pōt declarari nisi ꝓus accipiat qd ē qđ significat p nomē vacui.cū.n.id qđ q̄rit p qđez an res ē an nō ē dēat determiari:oz q accipiat nois diffinic̄:ꝛ postea ingrat vtrū hoc sit gen⁹ eius qđ ponit eē gen⁹:et b dđia q̄ dr ieē vt dđia:ꝛ qñ hoc ita eē iuenit: tūc scit res eē:si aūt nō ita iuenit:nec iuenit in alio gnē:tūc scit q̄ñ res nō ē. C Describit aūt vacuū ab ātiqs plurib⁹ descriptōib⁹. Quidā.n.dicūt q vr vacuuz eē loc⁹ i q° nihil ē:ꝛ nō vocāt locū supficiē ꝓtinentz vel spaciū qđ est iter supficies ꝓtinentz supposituz Sz vocāt locū cuius subz rei capacitatem:quocūq mō dictā:ꝛ iō hec descriptio ē valde gnālis:nō ponēs vacuū aliquā eē nām determiatā. Cā ât hui⁹ est q opinant q oē ens sit corpus:ꝛ q oē corp⁹ sit in loco:ꝛ vacuū dicūt eē i quo nullū corp⁹ ē:ꝛ iō vacuum ē id i q° nihil ē:sic vbi nō ē corp⁹ ibi nihil dr eē C Adhuc ât cū óe qđ est corp⁹ dicat eē:nō dicūt aliqd eē corp⁹ nisi qđ bz ḡuitatē ꝛ lenitatē ꝛ certas dđias tāgibilitū q̄litatū. Sic ex illo bēt q id i quo nullū corp⁹ tāgibile ē:vacuū sit. Hec igit sic dixi⁹ ex illo accidūt qñ sillogizat aliqs ex pōne ātiquoꝝ rū:de descriptōe vacui. C Anteq̄ autez ponam⁹ alioꝝ alia descriptōez vacui dicem⁹ icōuenientia q̄ huic accidūt pōni. Primū ât qđ accidit bis q nō ponūt vacuū aliq̄ nāz determiatā. Sz negatiōe vli diffiniūt ipm dicētes b° eē vacuū i q° nihil ē sequit ꝑz eos q pūctus ē vacuū:qz pūct⁹ est in quo nihil ē. C Est ât hoc icōueniēs:cū vacuū sit qđdā spaciū:ꝛ loc⁹ silr.spaciū ât ōe dīsibile sit. Si g° pūctus sit vacuū erit spaciū dīsibile in pūcto:ꝛ ita dīsibile in idiuisibili:qđ ē icōueniēs. nō ergo loc⁹ ꝛ vacuuz erāt ita determiāda q vacuū ē in quo nihil ē:ꝛ locus sit id qđ capax ē alicui⁹ quocūq mō. Tex. ꝛ cō.lvij. C Sic igit vr q vacuum dicat vno mō alio a p̄dcō.s.spaciū nō plenū sēsibili corpe ꝑm tactū. Sic.n.diffinit vacuū a negatōe i genē spacij ꝛ nō a negatiōe vli simplr.corp⁹ ât sensibile ꝑm tactū ē id qđ bz ḡuitatē vl lenitatē. vñ etiā dubitare pōt aliqs i hac antiquoꝝ descriptiōe q̄d dici debeat tali hypothesi fcā q spaciū sit plenū colore vl sono vtz sit vacuū dđ aut nō. Manifestū ē.n. si dicat nihil eē plenū nisi qđ ḡut l' leui corpe plenū ē:q spaciū illđ ē vacuū. Si ât illđ nō dicat tm plenū:sz ꝛ alia q̄ plēa sē q̄cūq:tūc istđ spaciuz mime dicet eē vacuū. Et đ scribent⁹ vacuū sic nūc dcū est accidit q celū totū est vacuū:qz nō est plenū corpore sensibili hūte ḡuitatez aut lenitatez accidit etiā idez esse vacuū ꝛ plenū:qz mīta sē plena:q̄ nūc corpe sēsibli p totū sē plena. Tex.ꝛ cō.lix. C Alio ât mō et ctio dr esse vacuū ꝑz ponez id i quo nō est hoc aliqd qđ est suba corporea pfecta p soāz subalez:in q̄ rōe vacui dicūt q̄dā platonicoꝝ corpis māz esse vacuā añq̄ bēat soāz:ꝛ b° innit plo i thymeo:vbi dic̄ q mā est soāz gremiū:hoc.n.vacuū vissime dixerūt esse locū:eo q locū ꝛ māz idez esse dixerūt:sic̄ dixim⁹ ē.de elyodo. Nō bñ ât i hoc dixerūt. Mā eni nō sepabile est vlr a reb⁹ ita q ipa sit p se sola ab oi soāa sepata:ꝛ qñ dr q sepat ab oi soāa: itellr q successiue sepat ab hac ꝛ ab illo. Vacuū ât dicunt antiq pbi sic vlr sepabile:illi q̄ ponūt vacuū eē corp⁹ sepatū a corpe qđ aliqñ ē i ipso. Tex.ꝛ cō.lx. C Cōtra ât oēs istas vacui descptōes ē id qđ dixim⁹ de loco.qm̄.n.de loco ē.determiatū ē:ꝛ vacuū locū nece est esse:sz ꝓuatū corpe;ꝛ.ē.dixim⁹ q̄lr locus est:ꝛ q̄lr nō est:manifestū est q̄ñ vacuū:ꝛ hoc mō nō ē sic dicūt ipz eē spaciū ex corp⁹ sepatū ab ipis:aut i ipis corpib⁹ ibibitū:sic̄ dicūt dicētes poros rarorꝝ corporꝝ eē vacuū:ꝛ ītra corporꝝ nāz ꝓtentū. Ambe autez iste secte volunt q vacuū sit non corp⁹ sz spaciū corpis: hoc ē hñs dimensiōes corporis i qb⁹ recipit corp⁹ tres corpis dimensiōes. cū.n.ē.oñdēim⁹ q loc⁹ est sufficies ꝓtinēs ꝛ ꝓtīgēs corpus qđ nō ē aliqd locati:ꝛ q loc⁹ nō est ipse dimensiōes spacij q̄ sē ītra supficies corpis ꝓtenti: et qđ ē ītra supficies corpis ꝓtinētis:nō ē spaciū aliq̄ rū dimēsionū:nisi dimēsionū illarū q̄ sē corpis cōtētī i loco:manifestū est tūc ex eisdē ꝓbatōib⁹ q vacuū nō est ēt dimēsiōes spacij sepati:ꝛ q nō sūt ibi aliq̄ dimēsiōes sepate a corpib⁹ i loco ꝓtenti dimēsiōibus. Tex.ꝛ cō.lxj. C Vñ ꝛ vacuū dr aliqd eoꝝ quoꝝ ē loc⁹:qz ponit locatoꝝ esse receptaculū:ꝛ ꝓp hāc cāz acceptū ē ꝛ suppositū ab ātiqs vacuū eē:ꝛ iō vnā rōem hñt dicentes esse vacuū.ꝛ illi q dicūt locū eē spaciū qđdā sepatū. dicentib⁹ eim esse loci mutatiōem aliqd:ꝛ aliqd esse locū cōuenit:ēt ꝑm suā rōem aliqd esse vacuū ꝓter formā corpoꝝ:ꝛ sepatū a corpib⁹:q̄ ꝓ motū icidūt in ipz bi.n.dicūt q vacuū est aliqd:ꝛ opinant q vacuū ē cā mot⁹ local' hoc mō:sic̄ id dr eē cā in q° ꝛ i qđ sit mot⁹ local'.hoc ât ē tale aliqd q̄le dicūt eē locū.erit eni receptaculi spaciū i q° locat ꝑm eos corpis moti dimēsio.hoc ât ēt dicūt vacuū. Rō ât eoꝝ supi⁹ dcā ē:ꝛ hoc ē qz cū nō pōt mot⁹ corpis eē ad plenū:eo q duo corpa nō pñt eē in eodem loco: oz vt eis vr q sit aliqd vacuū:qđ ꝑm suas dimēsiōes est receptiuū dimensionū corpis moti.

C Cap.iij.đ b° q rōes q̄b⁹ ātiq vacuū eē ꝓbabāt ñ ꝓbāt eē vacuū q̄ đ facili soluūt. Tex.ꝛ cō.lxij.

b Abitis aūt bis q̄ dcā sūt de descriptiōibus antiquoꝝ de vacuo:ostēdem⁹ rōnes qbus ꝓbant eē vacuū nō eē efficaces ad

ꝓbandũ eẽ vacuũ: ⁊ rõ ꝓncipaľ eoꝝ q̃ ẽ de motu ꝑ
pter quã ponũt eẽ vacuũ: potꝰ ꝓbat aliqd nõ esse
vacuũ. aut. n. acciꝑũt q motus in gnẽ cãt a vacuo
aut in spẽ motꝰ q ẽ ſm locũ. Si aũt accipiũt motũ
in gnẽ: ꝓstat q nulla neceſſitas ẽ q ſi motꝰ ẽ eẽ va
cuũ. vlr. n. neq̃q̃ ois motꝰ ſupponit eẽ vacuũ. vñ ⁊
hoc latuit melliſſiũ: q dixit vnũ esse ens et imobile
ne cogeret dicẽ aliqd eẽ vacuũ. eſt. n. alt̃atio aliq̃s
motus: ⁊ alterari ꝓuenit plenũ: ⁊ nõ vacuũ. Si aũt
dicũt q motus in spẽ dr̃ eẽ vacuũ q ẽ loci mutatio
in his que ferunt de loco ad locũ: vel de his q̃ au
gent ⁊ diminuunt: ꝓbam9 q nõ ẽ necẽ eẽ vacuuꝫ
ad hoc q motus ſit ſm locũ gnãlr. Aliqs enim ẽ
motus rect9: ⁊ ꝓuenit vnũ corꝑus ſubigredi ī aliꝺ
corꝑ9: ꝑ hoc q illꝺ cedit ſibi: lꝫ nullũ ſpaciũ ſepa
tũ ⁊ vacuũ eẽ ponat qꝺ ſit ſepatũ ꝑter coꝝꝑoꝝ mo
toꝝ ſpacia: et hoc manifeſtũ ẽ ẽt in his corꝑoꝝib9 q̃
ꝓtinua ſũt: ⁊ tñ reuoluunt ꝫ ꝑtes: ſic aq̃ ⁊ aer q̃ ſt̃
de nũero bũidoꝝ. hoꝝ n. ꝑtes mouent ſup alias: ⁊
alie cedũt alijs: ꝑter hoc q vacuũ aliqd ī eis eẽ põa
tur: qꝛ bũida corꝑa cũ ſint male ẽmiabilia non pñt
ī ſe br̃e hmõi ſpacia ſepata: ⁊ ſic ẽ de motu ptiũ ipo
rũ: ita ẽ de motu coꝝꝑoꝝ q̃ mouent ī ipis. talia. n.
corꝑa cedũt ſibi ⁊ cõpmunt dẽſata in minoꝝẽ locũ
⁊ ãpliant rarefcã ī maioꝝẽ: ꝑter bꝰ q aliqd ipſis ad
dat vel auferat ſm mãz ſic infra oñdem9: ⁊ ſic dẽſa
ta recipiũt in ſe alia corꝑa ⁊ ãpliata replẽt loca coꝝ
ꝑoꝝ recedẽtiũ ab ipſis. Tex. ⁊ cõ. lxiij. ¶ Cõ
tigit ãt ⁊ dẽſari hmõi corꝑa nõ ī vacuũ qꝺ ex̃ ſe vl̃
intra ſe bẽant: ſꝫ ꝓpt̃ id q ea q̃ ſũt ī ipis elapſa ela
bunt ab ipis ⁊ diſſoluunt: ſic aer q ꝓtinet aliq̃ ñ re
tentis ī aq̃ ſpacijs: ⁊ egredit ab ipa: ⁊ tũc aq̃ vl̃ alia
corꝑa imiſſa reſidũt in locũ aeris: ſic. ſ. dixim9 de
nũmis vl̃ cathenis imiſſis ī doleo aq̃ vel vini. Nõ
ſolũ ãt ſit bꝰ igrediẽte alio ī aquã ⁊ diuidẽte ipꝫ vl̃
implẽte: ſꝫ ẽt ex ſola alt̃atõe q̃litatũ ꝓmaꝝ q̃ tñſmu
tãt ſubaꝫ aq̃: ſic qñ ex aq̃ fit aer: tũc. n. ſine eo q ali
qd auferat ſubẽ aq̃: quo ablato fiat ſpaciũ ī ipa: ſꝫ
in tota ſuba ei9 accipiũt ꝑtes ei9 q̃ntitatẽ maioꝝẽ: et
replẽt maioꝝẽ locũ q̃s ꝓus: ⁊ eꝰ ꝓdẽſant ꝑter bꝰ q
aliqd ipis addat: ⁊ ꝛbunt in mioꝝẽ locũ: qñ ex ae
re fit aq̃: ⁊ accipiũt q̃ntitatẽ mioꝝẽ. hoꝝ ãt ãboꝝ ꝑ
batio euidẽtioꝝ oñdet̃ iferi9. Vlr ãt rõ quã iducũt
de augmẽto ⁊ dr̃ exꝑimẽto aq̃ diffuſe dr̃ſtruit ſeipꝫ ī
bꝰ q ꝓbat eẽ augm̃tũ: qꝛ qõ de augmẽto tali rõne
põita: ita mãet poſtea ſic ꝓ9. bꝰ ãt talr videi ꝑt. Det
eiꝫ q corꝑ9 augeat ꝑ vacuũ: ſic dicũt: adhuc ſegtur
vnũ triũ icõueniẽtiũ. aut. n. corꝑ9 ñ ꝫ ptẽ alicui au
get: aut auget ñ ꝑ corꝑ9 augẽs ſꝫ ꝑ icoꝝꝑoꝝeũ: aut
oꝫ q duo corꝑa ſint in eodẽ loco. ſi ãt augeat ī q̃li
bet ꝑte: tũc oꝫ ꝫ eos q vacuũ ſit ī q̃libet ꝑte: ⁊ ſic
corꝑus ẽ ipa vacuitaſ: ⁊ nõ auget ita. aut ſi auget ꝑ
plenũ: tũc aut icoꝝꝑoꝝeo: ⁊ bꝰ ẽ icõueniẽs: qꝛ corꝑ9
ñ accipit additõeꝫ ꝑ icoꝝꝑoꝝeũ. aut auget ꝑ corꝑ9
⁊ tũc duo corꝑa ſm eos erũt ī eodẽ loco. ¶ Con
ſtat igit̃ q qõ de augm̃to ñ ẽ ſoluta: qꝛ adhuc q̃rit
q̃lr fiat augmẽtũ: ⁊ ſipõat eẽ vacuũ: ñ gꝰ ꝓbat eẽ va
cuũ ꝑ augmẽtũ: ſꝫ potꝰ dubitatõeꝫ nob ⁊ ipis cõeꝫ
voluit ſoluẽ ꝑ vacui põeꝫ: ⁊ tñ ſoluẽ eãdẽ nõ pñt.
q̃a cũ augmẽtũ ꝓpe aiatoꝝ ẽ: ⁊ nõ elemẽtoꝝ. ⁊ ad
hãc ſciaꝫ ñ ptiet ſoluẽ hãc qõeꝫ: diffẽm9 ſolonẽ bꝰ
ad ſciaꝫ libbꝛi pygeneos: ⁊ ad ſciam de aia: ⁊ ibi
ſolonẽ iducem9. Eadẽ ãt rõ ponit̃ de aq̃ ifuſa ī ci
nerẽ qꝰ ad bꝰ q ꝑ ipaꝫ nõ ꝓbat vacuũ eẽ. Si. n. aq̃
tãta ītrat cinerẽ q̃nta ī vaſ ſine cinẽr ītrat: oꝫ ꝫ eos
q ñ tm̃ vacuũ ſit int̃ ptic̃las cinẽis: ſꝫ oꝫ q ibi ſit ci
nis vacu9: ⁊ ſit ipa vacuitas qꝺ ẽ icõueniẽs: qꝛ ſm
bꝰ nihil eẽt de cinẽ ī vaſe. Soluẽda ãt ẽ qõ de cinẽ
ſic̃ ſuperius ẽ ſoluta. ¶ Manifeſtũ ẽ igit̃ ex dict̃
q facile ẽ ſoluẽ rões illas ex q̃b9 itendebãt demõ
ſtrare eẽ vacuũ: qm̃ ꝑ ipas vacuũ eẽ nõ ꝓbat.

¶ Cap. iiij. de rõnib9 ꝓbantib9 vacuũ nõ eẽ cãm
motus localis. Tex. ⁊ com. lxiiij.

Via ãt tã oñdim9 q rõeſ ãtiquoꝝ vacuũ
q eẽ nõ ꝓbãt: oñdem9 ꝫ abſolute ⁊ ſimplr
q vacuũ ñ põt eẽ cã motꝰ local̃ aliq° mõ
lli. n. q ponũt ipm eẽ cãꝫ motꝰ fuerꝫ duoꝝ mõꝝ. q
dã. n. dixerꝫ q cã motꝰ ſic ī qꝺ ⁊ ad qꝺ ẽ motus.
Alij ãt dixerꝫ q ẽ cã motꝰ local̃: ſic mouẽ: ⁊ ꝺ iſta
ſcꝺa opiniõe iferi9 faciem9 mẽtõeꝫ. ¶ Qm̃ ãt va
cuũ nõ ẽ ſic̃ diuiſũ ⁊ ſeꝑatũ a coꝝꝑoꝝib9: ſic̃ ad qꝺ
ẽ motꝰ: ſic̃ q̃dam dicũt. Dicem9 ꝫ ꝛato ſmone alr
q̃s ꝓus. Si. n. dicam9 ſic̃ ꝫ dicũt ꝓbici: q vniuſcu
iuſqꝫ ſimpliciũ corꝝꝑoꝝ hñtiũ motũ rẽm alia ⁊ alia
ẽ loci mutatio: ſic̃ ignis q̃dẽ nãlis mutatio loci eſt
mouẽi ſurſũ: ſre ãt dorſũ ⁊ ad mediũ: tũc mãifeſtũ
ẽ q vacuũ ñ ꝑt eẽ cã loci mutatõis. oñdim9. n. ſ.
ī tractatu ꝺ loco: q loc9 ꝓñalitatẽ ñ hꝫ ad locatũ: ⁊
tõ hꝫ põaꝫ trahẽtẽ ad ſe locatũ ī ipo q̃ mouet ad
ipꝫ talẽ ꝓñalitatẽ ⁊ põaꝫ ñ hꝫ q̃q̃ oñdẽ ī vacuo:
cũ vacuũ ñ ſit niſi dimẽſiões q̃ ſt̃ vni9 rõnis vbiq;
⁊ nuſq̃ ẽ ī ipſl nã ſupioriſ ⁊ medij nã. cui9 igit̃ mu
tatõis ẽ cã vacuũ. videbat eni ex rõib9 ãtiquoꝝ eẽ
cã loci mutatõis: ⁊ tã oñſũ ẽ q ñ ẽ cã ipi9. Tex.
⁊ cõ. lxv. ¶ Ampli9 ſi ẽt aliqd ſuppõat eẽ vacuũ
vt loc9 q hẽat põaꝫ ſctiuã locati ꝑ mõꝫ dẽꝫ ꝺ loco
⁊ dicat vacuũ eẽ loc9 ꝑuat coꝝꝑe: cũ ſit vacuũ ſepa
tũ a coꝝꝑe: tũc oꝫ q coꝝꝑ9 poſitũ ī ipꝫ moueat ali
cubi ī ipo: bꝰ eſt ī aliquam ꝑtem ſpacij eius quod
dicitur eſſe vacuum: nõ eni poteſt moueri ī omnem
ꝑtem ipi9 ſpacij vacuũ: quia ſicut dixim9 coꝝꝑoꝝuꝫ
ſimplicium motus non eſt niſi ad vnaꝫ ptẽ ſpacij.
¶ Erit aũt iſta rõ quã ꝫ inducemus cõit̃ ꝑ po(

nentes vacuū esse spacium separatum: z ꝯ ponentes locū cē dimensiões spacij separati in qō moue tur id qō ferī. lz. n. spaciū illud qō dr cē vacuū: vel locus ponaī hēre potentiā tractiuam corporis: tñ cū spaciū illud nō sit nisi quātitas q̄ vnius rōnis ē fm oēm sui ptez: oz q potētia tractiua sit p vnum modū z vnā rōem in oibus ptibus spacij illius. et hoc supponēdo q̄raī qūo moueaī id qō ponīt in ipm: aut qūo manebit. aut. n. ad oēm ptē mouebi tur: aut ad nullā: z silr aut in oi pte ipsius manebit aut uusq̄. Silr q̄rīt q̄lit in ipso ē sursū z deorsum Nō. n. videī cē in ipso nisi quo ad nos: sicut ē in mathematicis dimēsionibus: sicut diximus i tra ctatu de loco. de vacuo aūt merito ꝓuenit eadē rō cū vacuū etiā ponaī cē locus sepatus ꝑuatus cor pore. ¶ Adhuc āt q̄rīt qño corpus ieſt ei. nō enī qñ ē in ipso fm vnā ptē ē magis ꝓnale corpi loca to q̄ fm aliā. Qō aūt ineſt ei q̄rīt etiā vtruz sit in ipso sicut in loco ꝓnali hñte ꝓnalitatē ad locatum aut i spacio vacuo tm̄: qō dr cē corpis receptaculū Silr nō pñt dicē cām sic dicentes esse vacuū vtrū id qō ē in ipo: siue in loco: siue in vacuo modū per quē ineſt ei. aut. n. est in ipso p se sicut tōtū: aut per accns sicut ps: z dicentes locū cē sepatū spaciuz: z vacuū cē ponētes cāz ñ hñt quā reddāt: quo totū sit in illo spacio p se: z ptes p accns. non. n. accidit totale corpus eē p se in aliquo spacio sepato pma nenti supposito: sicut sepe diximus: g̃ nec ps erit i ipso p accns: cū totū non sit in eo p se. ps enī non potest dici esse in spacio illo p se: nec accidit q to tū sit in toto spacio illo p se z p dimensiōem partiū sit per se in ptibus spacij: qr ps nō ē in aliquo lo co per se: nisi seorsū z diuisa pōaī a toto: fz poti9 cū totū sit in loco per se: ps ē in toto et in loco toti9 p accns. Si igīt locus sit separatim positus nō pōt esse eo q nō ē cā motus nec get: nec exīntie in loco p se vel per accns: ꝓstat ēt q nō ē vacuū: qr vacuuz dictis de causis locū qdā cē dixerunt.

¶ Caplm. v. q ex rōnibus qbus āti q probabāt cē vacuū locū accidit ꝓiñ dicē. Tex. z cō. lxvj.

On tm̄ āt ex rōnib9 iductis ex motu oī
n dīt nō cē vacuū: fz ēt insup oīdīt ex ipis q est cā ex q̄ dixerūt cē vacuū separatum auctores vacui debēt dicē ꝓiū: hoc ē cē plenuz id i quo ē mot9 fm locū. ¶ Hoc āt manifestū ē: si qs itēdit ex rōe loci q nihil ptingit moueri neq̄ nāliī neq̄ violentī si spaciū cē vacuū ponaī in q° dr mo tus. Hoc aūt p oīdem9 a silī sūpto ex cā: quā q̄dā ātiquoꝝ ponebāt inqete tre. Dixerūt. n. q̄dā phisi coꝝ trāz q̄escē ꝓpt hoc q vbiq̄ eq̄lr attrahīt a cir cūferētia orb: z ñ ex b° q hēat ꝓnalitatē ad mediū locū: fz poti9 ex b° q circūferētia orb sit in circuitu ei9 dē dispōis: cui9 ꝓnexū eq̄lr distat a tra p circuitū z tō attrahit trā vndiq̄z eq̄lr: z sic stat in medio q̄si suspēsa p circlarē attractū circūferētie: a silī g° dr ō eo qō pōīt i vacuo. Si. n. pōaī nāz attractiuā hre oz q ab oib9 ptib9 eq̄lr attrahat: z sic positū i ipo nō ē quo magis vel minus moueaī: eo q vndiq̄z attrahīt: qr vis attractiua nō hz drīaz fz q ē in va cuo: g° nusq̄ mouebīt: g° si ē mot9: ꝓcit dicē non eē vacuū: fz plenū. Tex. z cō. lxvij. ¶ Adhuc āt q postea ꝓsiderandū pmū q̄dē: q ois motus aut ē nālis: aut violētus. Sz ncce ē si violent9 ē q sit ēt ille q̄ ē nālis. violentus. n. cū dicaī eē ex nām oz q i cōpatōe ad nālez diffiniaī: sic ꝓuatio itellr z finīt p hītū: z inde ꝓuenit q violēt9 in eē z nā po sterioꝝ ē eo q̄ ē fz nāz: sic id qō ē p accns posteri9 ē eo qō ē p se: z ꝑuatio posterioꝝ hītu. z ex b° seq̄t si corpa nō hñt motū nālē q nō hēant aliquē mo tū violentū. Et vlteri9 seq̄t ex illo q id qō nullaz hz motū nālez q nullū oīno hz motū: nec hre pōt Si ergo ꝓbauerim9 q phīci corpis nālis mot9 ñ pōt esse si vacuū sepatū a corporib9 eē ponaī: ꝓba tū erit q in tali vacuo nō potest eē mot9 violentus ¶ Querīt ergo qūo i tali vacuo sepato pōt eē mo tus nālis: si dicaī ita esse in ipso: cū nō sint i eo dīe loci siue pōnis: fz q ē vacuū z ifinitū. illi. n. q̄ po nūt vacuū sepatū dicūt ipz eē ifinitū. Si. n. pone reī ipm finiri: tūc oporteret q finireī ad plenū: z sic plenū cēt ēminus cēntialis vacui: qō eē nō pōt: cū oppositū nō sit finis oppositi. Adhuc āt vbicūq̄z poneret finiri vacuū: ibi nō posset cē mot9 fz snīaz eoꝝ q̄ dicūt vacuū esse cām mot9. Cū aūt vbiq̄z sit mot9 dicūt vacuū esse infinitū. Scōm igīt q va cuū ē infinitū: sic nō hz drīas q̄ sunt sursum z de orsū: sic supra oīdim9 in tractatu de infinito. Et hoc mō etiā ꝓsideratū nō hz mediū: sic nec hz ꝑn cipiū. fm aūt q est vacuū sic nihil differūt in po tētia tractiua mobilis id qō est sursū z id qō ē de orsuz. Sic. n. nullū simplr nō ens hz drīas forma z potētia nāli differētes: sic ēt id qō vacuū dicim9 cū sit ꝑuatio simplr nō hz drīas forma z potentia nāli differētes. vacuū. n. ē cū nō sit aliq̄d videī esse z ē ꝑuatio. Palā aūt ē ex oibus phīcis: z hēndis in ce. z mū. q loci mutatio nāliī differens ē. nāliī eiz differt id qō moueī sursū i fora z mā ab eo qō moueī deorsū. ¶ Oportet igīt ēt loca ad q̄ sīt isti mot9 q hēant drīaz i fora z potētia nāli ad foraz illaz ꝓnte. Sum9 g° int duo quoꝝ alterꝝ oz ꝓcedē Aut. n. oz nos ꝓcedē q nulla mutatio nālis sit ali cui corpi: aut oz nos dicē q si mot9 nāl ē q vacuū nō ē. Est āt icōueniēs pmū qō oīdimus supra q si mot9 nālis nō est: q tūc oīno null9 motus est. oz igitur dare secundum: scz q existente motu non est

vacuū.z sic ptz q ex motu ppē quē dixerūt eē vacuum cogunt ad dicendū sui dicti ꝫ dictoꝝ ium: lz aūt ex correlario hēamus non eē motum violentū in vacuo si non sit motus nālis: cum ꝓpter bonitatem exercitij ꝓbabimus ex ꝓpriis nō esse motuz i vacuo. Tex.z cō.lxviij. ¶ Quecūqz igit mouent violent aut mouent sic q mouens violent se / parat a moto violent: aut ita q nō separat ab ipo Que autē mouent violent motore separato ab eo qđ mouet dicuntur expulsa moueri: z ꝑm diuersas opiniones sūt diuerse cause illius violenti motus. quidā enim sequentes platonem dixerūt hoc esse propt frequentiā repercussionis: siue pcutientium sicut vbi gra: manus proijciens pcutit aerem proximū motui: in hoc aere manet impetus manus: z percutit aerem qui ē iuxta eū: z sic aer pcutit tertiuz z sic fit iteratio percussiōis donec cessat violentia: z tunc cessat motus: z hec est sīa oium stoicoꝝ de his. Similis aūt sīa est de cā motus sagitte a corda arcus. Alioꝝ aūt sīa ē q primū percutiens pcutit aerez: z ille quia ē leuis z nō grauis nālit nō est sine nāli impetu quo iuuat pellere ad locū quo dirigit motus eius qđ mouet violent. vnde aer velocior ē in expellendo: z fortior q̄s sit ꝑmū pellens z sic motu aeris q nō oīno violentus est: pellit expulsum. Et hec est sīa Aꝝ. in libro ce. z mū. z in fine octaui huius scie: quā tenent oēs ꝓpathetici Qualr aūt sit ifra verificabit. Sed qđ hic aduertē dū est hoc ē tantū q sine cā ꝑma sit motus violenti: siue scđa q in vacuo nihil hoꝝ esse contingit: qz nihil est in ipso qđ recipiat motū proijciētis: vl expellentis ꝑmi: ergo nō ꝓuenit aliqd ferri in vacuo ita q id quod fert separet ab eo quod mouet. Si aūt det q non separat mouens violenter a motoꝝ tūc ē sic vehatur sup illud: sic si sedens aliqs vehatur in equo vel vehiculo: z hoc esse nō pōt: qz vehiculum in vacuo nihil habz sup qđ innitat ad sustinendum illud quod vehit sup ipm: ergo nullꝰ motus violentus pōt esse in vacuo. Tex.z cō.lxix. ¶ Amplꝰ ex qte nāli corpoꝝ phicoꝝ probabimus nō esse vacuū. sic.n. ex phicis descriptōibus vacui manifestū ē. ¶ Nullus bz dicere cām propter quaz id quod mouet stabit: aut quiescit magis in vna pte vacui q̄s in alia: cum vacuū nullū hēat loci differentiā. Que cum posset esse causa q magis quiescerz hic q̄s ibi: cū vacuz vnius modi sit z nature in omnibus ptibus suis. Sequit ergo ex illo q aut vbiqz quiescit si ē i vbi naturali vbiqz aut oz q moueatur in ifinitū: z semp si ē in vbi nō nāli. vtrūqz aūt horū est impossibile: quia nihil gescit nāliter in omni vbi: z nihil mouetur nāliter ad omne vbi. idem autē est de quiete z motu violentis: quia nec qescunt in omni vbi violent: nec mouent ad oīa vbi violent. Tex.z cō.lxx. ¶ Amplius hoc idem probabimus p locum ad quē est motus violentus. Omnis.n. motus violentus est ad vnū vbi qđ non est nāle: z ad illud vbi est natū cedere mediū p qđ est motꝰ violentꝰ: nō enim vnq̄s fit motus violentus: nisi ad illam ptem natuz sit cedere illud per quod est motus: sicut in fine octaui z in libro ce. z mū. oīndem. Sz vacuuz vbiqz vno mō existēs ad oēm ptem natum est equalit cedere ergo motus violentus vno modo est ad oēm ptez vacui: quod ē impossibile: qz tunc id quod mouet ad nullā ptem mouet nāliter: z si ad nullā mouet nāliter: tunc ad nullā partē moueret violent: ergo a ꝑmo si ad oēm partem mouet violent: ergo tunc ad nullā partē mouetur violent: qđ falsum est. ¶ Caplm. vj. de demonstratiōibus q nō pōt eē vacuū propter dispositiōem medij per quod est motus: z propter potētiā motoris proportionatā mobili z spacio p qđ ē motꝰ. Tex.z cō.lxxj.

a Amplius autē z ex his q̄ dicent manifestū ē qđ dr. s. q nihil est vacuū. Cū enim cōpamus vacuū ad plenū: si motꝰ in pleno est in tpe: sequit motū eē in vacuo in nunc: qđ est indiuisibile tpis. ¶ Hoc aūt cū impossibile sit ꝓstat q nō est vacuū. vacuum.n. nō ponit nisi propter motū: z loqtur de vacuo quod est exꝰ corpus separatū. ¶ Ad hoc aūt incōueniēs hoc modo veniemus: vt ꝑ us comparemus motus q sunt in pleno subtiliori z grossiori ad inuicem ꝑm diuersā velocitatem z tarditatē: z postea cōparemus motum qui est per plenū ad motuz qui est per vacuū si aliquis talis motus esse poterit. ¶ Incipimꝰ igitur dicentes q nos videmus q idem corpus ḡue retinens eandem q̄ntitatem vna vice velocius mouetur q̄s alia: propter alteram duarū causarum aut propter ambas. aut.n. mouet velocius: aut tardius: quia mouetur p diuersa media: quoꝝ vnuz est spissius altero: z alterū magis tenue: sicut idē lapis citius mouetur p aerem q̄s p aquā: eo q aer ē magis tenuis q̄s aqua. aut etiā si dicat non retinē eandē grauitatē: si dicantur eē duo corpora p idē medium mota: tunc eim quod hz excessū in leuitate citius ascendet: z quod hz excessū in grauitate citius descendet: z tunc diuersificabunt motus illorum duoꝝ corpoꝝ propter diuersitatē eoꝝ que feruntur siue mouent. Impedimentū āt qđ ē ex pte medij per quod est motus: q̄ñ omnia alia fuerint equalia ex parte mobilis: vel mobilium duoꝝ vel pluriuz est tribus modis. q̄ñ.n. maxime retardet motuz hoc est qđ mouet ꝫ motum eius qđ mouetur p ipm: sicut si piscis natet ꝫ ictuz fluuij: vl lapis

pisciatur cōtra impetum venti. ¶ Post hoc autem retardat mediū quod stat. Minime aūt retardat id quod ad eandē ptem mouet ad quā fertur res mota: sic si lapis ferat ꝫ flatū venti: vel piscis ſm motū fluuij. id aūt quod ipedit ex mediꝫ ipsius dispositione: hoc est q̄ non facile diuidit: sicut id qđ pinguius ⁊ grossius est mediū. Si aūt ponamus vnuꝫ ⁊ idē moueri per duo media diuersa in spissitate et tenuitate: erit ꝓportio tpis quo mouet p vnū ad tēpus quo mouet p alterū: ēlis est ꝓportio motus ad motū: ⁊ ecōuerso. Jdeꝫ aūt est si dicamus esse duo q̄ mouent que p oia sunt equalia in virtute mouente ⁊ dispositōe mobiliū. Adhuc enī est ꝓportio motus ad motū tēpus ad tēpus vna: ⁊ hec ꝓportio erit ſm spissitudinē ꝓportōis vnius mediorꝫ ad tenuitatē alterꝰ. Sequit ergo si lapis aliq̄s mouet per aereꝫ: et idem mouet p aquā: q̄ si aer in duplo tenuior est q̄ aqua: q̄ tps quo mouetur p aquā in duplo longius est q̄ tps quo mouetur per aerem. ⁊ hoc gdeꝫ verū est in oī motu tā violento q̄ nāli: tali positione retenta q̄ nihil sit cā inequalitatis motus in vno vel in duobus mobilibus: nisi inequalitas mediꝫ p quod ē motus. hoc aūt ponemus in termis cōibus per lras designatas. Jd ergo in quo est. a. sit id quod mouet vnuꝫ numero exñs: delatū p duo media. b. aut mediuꝫ sit pinguius ⁊ grossius p quod mouet: ⁊ tēpus qđ mēsurat motū eius p ipm sit. c. d. vo sit mediū magis tenue p quod etiā mouet. a. quod mobile esse dixim⁹: ⁊ tps qđ mēsurat motū eiꝰ p ipꝫ sit. e. ⁊ sint ābo media eqlis lōgitudis ⁊ spacij: ita q̄. b. grossius sit ita lōgū sic. d. qđ est mediū subtili⁹. ⁊ vlr oia alia sint paria tā ex parte mobil q̄ ex pte mediorꝫ ꝑter hoc solū q̄ vnū sit grossius q̄ alterū: tūc enim tps essꝫ ſm analogiā impedimēti quo mouet. a. p d. ⁊ tps. c. est ſm analogiā ipedimenti quo mouet a. per. b. sicut si dicamus. b. esse aquā: ⁊. d. esse aerē Quāto gꝰ subtilioꝛ ē aer q̄ aq̄ ⁊ icoꝛporalius elim tāto citius. a. qđ mobile esse ponat mouebit p. d. aerem: q̄ per. b. aquā: ergo dicamus q̄ eandē rōeꝫ ꝓportiōis hꝫ velocitas motus per aerem ad velocitatē motus per aquā qua ꝓportiōe nature distat aer ab aqua in subtilitate: gꝰ si aer duplr est subtilioꝛ q̄ aqua: duplicit breuioꝛi tpe mouebit. a. p. d. aerem: et in duplicit longioꝛi mouebit p. b. aquaꝫ ⁊ tps qđ notat p. c. in quo transit p aquaꝫ erit duplum ad tps. e. in quo transit per aerem. ⁊ ita proportio est vlis in oibus mediis p que ponit trāsire. a. mobile: q̄ quātūcūqꝫ fuerit medium subtilius ⁊ icoꝛporalius p quod ē motus: tñ cito trāsibit ipꝫ id quod ponit moueri p ipm: sed ſm mediū qđ ē vacuū nulla pōt esse ꝓportio ad plenū quātūcūqꝫ sit subtilius elementū qđ est plenū: qua ꝓportiōe excellentia aliq̄ sit sub coꝛpoꝛe mediꝫ pleni: sic nec ꝓportio aliq̄ est nūeri ad nihil. Si enim quatuoꝛ cōparemus ad tria habebunt se in sex: qui tertia p proportione ad ipsa: quia excellunt tria vno qđ ē pars ternarij tertia. sed si cōparent ad duo: habebunt se ad ea in proportione dupli: quia excellunt duo in plurali numero qui est binari⁹. Et si cōparent ad vnū hēbit se in ꝓportōe quadrupli: qꝛ excellūt vnū pluscꝫ in duobus. excellūt. n. quatuoꝛ vnuꝫ in trib⁹. Sed q̄tuoꝛ in nulla ꝓportiōe se hēbunt ad nihil: qꝛ nō hūt aliq̄ rōem ꝓportōis qua excellant nihil: qđ sic ꝓbat. Oē. n. qđ excellit aliqd ſm ꝓportōis aliquā spēꝫ necesse ē diuidi in id qđ excellit in id quo excellit excelsuꝫ: sic q̄tuoꝛ excellentia tria diuidunt in tria ⁊ in vnū quo excellūt tria. Si igit quatuoꝛ excellunt nihil: tunc diuidentur quatuoꝛ in aliud ⁊ in nihil: ⁊ nihil esset aliquota pars de quatuoꝛ quod falsum est. Est aūt rō eadē in cōtinuis. linea. n. excellens lineā ꝫ ꝓportōeꝫ aliquā excellit eā ⁊ diuidit excellēs in excellētia ⁊ in id quo excellit ipaꝫ ⁊ ideo nulla ꝓportione se hꝫ linea ad pūctū: qꝛ nō diuidit in aliquot lineas: ⁊ in pūctū nisi poneremus q̄ linea cōponeret ex punctis: sic quidā dixerunt: qđ tñ falsū est. Sed hic nō est inq̄rendum de illo. hoc igit mō nō pōt vacuū ad plenum hr̄e aliquā rōnem ꝓportionis impediēdi motū qui est per ipsū oporteret p plenū ꝫ potētiā ipediēdi motū q̄ ēp ipm diuidere in aliquot subtilitates vel potentias ipediendi: ⁊ in vacuū qđ esse nō pōt. Si ergo concedat q̄ id quod fert quodcūqꝫ est illud p subtilissimū mediū qđ ſm nām esse potest: vel etiam quod poni pōt p cogitatiōem fertur in tanto tpe q̄ est determinatū: ⁊ tale est tpe determinate velocitatis: cū velocitas distet a velocitate: sicut mediū distat a medio: oꝫ q̄ velocitaſ q̄ fertur p vacuū non sit ꝓportionalis velocitati q̄ fert per mediū subtilissimū. Fert āt per subtilissimū i breuissimo tpe ſm ꝓportōeꝫ q̄ pōt ee pleni ad plenū ergo p vacuū non fert in tpe aliquo: sed potius in indiuisibili tpis qđ est nūc: qꝛ boc ad tps ꝓportionem nō hꝫ: sicut nec pūctus ad lineā. Cū igitur incōueniens sit motū esse in nūc tpis: vldet q̄ motus non possit esse in vacuo. vacuū aūt ponebat ꝑter motū: ergo non debet poni esse vacuū. ¶ Si autem forte aliquis dicat q̄ non est proportio motus ad motum ex dispositione mediꝫ tñ: sed etiaꝫ ex potentia qua vincunt motoꝛes super mobilia. et quia potentia motoris non est infinita super id quod mouetur ab ipso: ideo quod mouetur in vacuo non mouetur in indiuisibili temporis: sed in tempoꝛe. Probat enī Aris. in fine octaui phicoꝛ

q̄ motor qui est potētie infinite super suum mobile mouetur in indiuisibili temporis. ille autem qui ē potentie finite mouetur in tēpore ꝓtinuo: ſm hoc ergo ſi poſſuerimuſ q̄ a. qđ̄ mouet̄ per plenū ⁊ per vacuū ⁊ a motore qui eſt potētie finite mouet̄ tunc ſequit̄ q̄ motus eius tā in pleno quā in vacuo ſit in tēpore. Si ī quā aliquis ſic dicat inſtādo dm̄ ſtrationi inducte inducem⁹ ſic alia. Sit. n. lapis qui mouet̄ per medium qđ̄ eſt aer in tēpore aliquo determinato qđ̄ ſit hora. x. ⁊ ſit ſpaciū vacuum equal̄ longitudinis ipſi ſpacio aeris per quod mouetur lapis in tempore breuiori q̄ ſit tempus in q̊ mouetur per aerem: ⁊ ſit illud tempus ſubdecuplum primo temporis: ita q̄ ſit vni⁹ hore. Si ergo lapis mouetur per aerem in. x. horis per medium plenū ſubtilius aere mouet̄ in tēpore breuiori. ¶ Ponamus ergo medium quod ſit decuplo ſubtili⁹ aere per illud ergo mouebitur in ſubdecuplo temporis ad tps quo mouetur per aerem. Eſt aūt hoc tps vnius hore: ergo per plenum illud decuplo ſubtilius aere mouebitur lapis in vna hora. ¶ Poſitum aūt fuit q̄ per vacuum etiā moueret̄ in vna hora: ergo in equali tempore mouet̄ per plenū ⁊ p vacuum: ergo vacuum ⁊ plenū ſunt facientia reſiſtentiā equalem ad motū eius qđ̄ mouet̄ p ipſa: qđ̄ ē impoſſibile. Tex. ⁊ cō. lxxij. ¶ Ponam⁹ etiā hanc demōſtrationē in termis cōibus: vt gnāliter ſint ad oēm ſpeciē ꝓportionaliū. Si igit̄ vacuum figuratū per litterā. z. ſit hoc ſpaciū equale p magnitudinē bis mediis que ſunt. b. qđ̄ eſt aqua: et d. qđ̄ eſt aer. Si igit̄. a. quod poſitū eſt eſſe id qđ̄ mouetur tranſierit ⁊ mouebit̄ per vacuum qđ̄ ē. z. in tēpore quodā finito: ſicut dicit aduerſarius ſic illud temp⁹ in quo eſt littera. l. hoc aūt vacuū ꝫ trā ſeat in tempore ꝓtinuo: tū tranſit ipm in minori tpe q̄ ſit tempus in quo eſt lra. e. in quo poſitum fuit olim q̄ tranſiret per aerem: ⁊ talem ꝓportōez quā hꝫ temp⁹. l. ad temp⁹. e. hēbit etiā vacuum ad plenū. Ponam⁹ aūt q̄ littera. c. nota ſit decime partis aeris: ⁊ tēpus. i. ſit decima pars tpis. e. in q̊ trāſitus ſit p aerem: igit̄ in tāto tpe q̄ntum eſt in quo ē l. id quod eſt. a. tranſibit ptem. d. que eſt. c. Itez ſi ponam⁹ q̄ aliquod corpus in ſubtilitate differēs ab aere: ita q̄ ſit decuplo ſubtilius: illud etiā tranſibit. a. in tēpore. l. ſit etiā illud decuplo ſubtili⁹ aere corpus notatū p lram. z. ita q̄ lra. z. ſit etiā nota vacui: ⁊ nota pleni: qđ̄ ſubtilius eſt aere. ſi ergo. z. ſubtilius plenum in tali proportione ſubtilius eſt aere: in quali proportione ſe habet tempus. l. ad tempus. e. conſtat q̄ in tempore. l. tranſibit. a. per plenū ſignatum per litterā. z. ſecūdo poſitū: ⁊ ſi tanto eſt ſubtilius corpus. z. ſecūdo poſitū q̄. d. quod ē aer: q̄ntum exuperat tēpus. e. tēpus. l. tūc ecōuerſo in velocitatis ꝓportiōe tranſibit. a. p. z. ſecūdo poſitū q̄ trāſeat p. d. intm̄ inq̄ntū. l. breuitate exuperat tēpus in quo eſt ſignū littere. e. Si aūt oīno nullum ſit corpus mediū quod ſignificat̄ p. z. ſic nullū corpus eſt in vacuo: tūc adhuc velocius trāſibit p. z. vacuū q̄ p. z. plenū. Sz poſitū erat q̄ trāſiret p vacuū in tēpore. l. ⁊ bituz eſt etiā q̄ per. z. plenum tranſit in tempore. l. egro in equali tpe tranſibit. a. ⁊ id quod eſt plenū: ⁊ id quod eſt vacuū: ſed hoc eſt impoſſibile: eo q̄ tunc eſſet ꝓportio pleni ad vacuum: ⁊ aliquot nūeroꝝ ad nihil qđ̄ ſupra ī probatum eſt. ¶ Forte aliqs dicet q̄ iſta demonſtratio fundat̄ ſup poſitionē impoſibilem ⁊ nō naturalem: non enī poſſumus ponere phīce corpus ſubtilius igne: ⁊ ideo lz dicamus motū in vacuo fieri in tēpore puo minori q̄ ſit in igne: non poſſumus accipere in nā aliqđ̄ corpus per qđ̄ mot⁹ ſit in equali tempore cū vacuo. ⁊ ſi ponam⁹ aliquod corpus tanto ſubtilius igne q̄ntō excedit in puncta te tēpus motus p vacuū illud tēpus quo eſt mot⁹ p ignem: erit poſitio falſa ⁊ impoſſibilis: ⁊ ipoſſibili poſito non eſt mirū ſi illud quod accidit eſt falſū ⁊ impoſſibile: ⁊ ſic demonſtratio inducta nihil probare videt. ¶ Nec dari pōt q̄ ignis vl̄ aer ſz ſubtilitatem ſit diuiſibilis in infinitum: quia diuidi in ifinitū non accidit corpori phīco: ſicut ſupra oſtendimus. vnde lz linea diuidat̄ in infinitum: tñ linea ignea vel terrea non pōt diuidi in infinitū: ⁊ ſic ad huc demonſtratio inducta nihil videt̄ cōcludē de ꝓpoſito. ¶ Dicimus aūt adhuc q̄ in veritate ſz nām non eſt deuenire ad corpus ſubtilius igne: ſicut dicit obo. mēte aūt accipi pōt ſubtilius: ⁊ ideo hec poſitio lz ī corpore phīce cōſiderato ſit ipoſſibilis: tamen ſm q̄ corporis differentie in ſubtilitate accipiunt̄ mēte eſt poſſibilis. Eo aūt modo quo falſum ⁊ ipoſſibile ponit̄ accidit ſim: ⁊ impoſſibile quia ſm intellectū impoſſibile eſt in vno eodemq̄ tēpore motū eſſe p vacuū ⁊ p plenum: et hoc modo demōſtratio inducta cōcludit ꝓpoſitū: ⁊ tam Ar. q̄ plato ſepe talibus demonſtratiōibus ad ipoſſibile ducētib⁹ vtunt̄. Tex. ⁊ cō. lxxij. ¶ Manifeſtū ē igit̄ ex dictis q̄ ſi erit aliqđ̄ tēpus in q̊ fertur aliqd per vacuum: accidit ipoſſibile qđ̄ dictū ē hic. ſ. q̄ accipiet̄ aliquid in eodē tēpore vel equali tranſire p plenū ⁊ per vacuum. erit enim ſm intellectum ſemper accipere aliqđ̄ corpus analogum hoc ē ꝓportionale alterū ad alterū: ſic tēpus ad tēpus: ſz ſic in toto caplo ⁊ in ſūma ē dicē hec eſt cā q̄ oīſa ē eē cōcluſiōis incōueniētis q̄ accidit: q̄ oīs motus ad ēminū motū ꝓportio ē: eo q̄ oīs mot⁹ eſt in tpe breuiori vel lōgiori. tpis aūt ad tps ē, p

portio qñ vtrũq; ẽ finitũ ⁊ determinatũ. vacui autẽ ad plenũ nulla est ꝓportio: ⁊ iõ nõ põt eẽ motꝰ in vacuo. Tex.⁊ cõ.lxxiij. ¶ Cõtingũt aũt ⁊ in cõuenientia q̃ dicta sũt ſm consideratiõem differẽtie eoꝝ mediorꝝ p q̃ ẽ motus: vl põt eẽ ſz intellectũ ⁊ si nõ sit in rerũ nã. ¶ Adhuc aũt idẽ ꝓbari potest ꝑsiderãdo excellẽtiã quã hñt adinuicẽ ea q̃ ferunt siue mouent. Videmus igit q; ceteris paribꝰ ea que mouent hñt maiorẽ motũ ꝓpt alterã duarum causarũ: aut ꝓpter ãbas simul. q̃dã.n. maiorẽ motũ hñt ascendẽdi vel descẽdendi ꝓpt bꝰ q; sunt maioris g̃uitatꝭ vel leuitatꝭ. q̃daz citius ferunt ꝓpt figurã: qꝛ sũt acutiora vl rotũdiora aliis habentibꝰ vel latis. Si g; oĩa alia se hẽant silr in figuris ⁊ eq̃ litate hĩtaculi: siue spacij p q̃ ferunt: tũc mouebuntur citꝰ vel tardius ſm rõem ꝓportiõis quã hẽnt magnitudies mote ad inuicẽ in g̃uitatẽ ⁊ leuitatem g; si vacuũ ẽ oz istã ꝓportiõem seruare in motu q̃ ẽ ꝑ vacuũ. ſ. q; grauius citius trãseat p ipm in descẽdẽdo: ⁊ minꝰ graue tardiꝰ: ſz hoc ẽ ipossibile. ꝓpt quã.n. cãz graue citius moueret p vacuũ q̃ minꝰ g̃ue. cã.n. q̃re maiꝰ g̃ue citꝰ mouẽt p plenũ q̃ miꝰ graue inuenit ex necessitate: qua g̃uius velociꝰ diuidit mediũ q̃ minꝰ graue. Dictũ.n. est q; aut figura diuidit mediũ: aut potentia mouẽte q̃ ẽ g̃uitas siue moueat nãliter siue violent sic ꝓiectũ: ſz in vacuũ nihil diuidit: g; eq̃liter moueret i eo graue: ⁊ leue: ⁊ acutũ: ⁊ hebes: quod ẽ ipossibile. Tex.⁊ cõ.lxxv. ¶ Qõ qdem igit si sit vacuũ accidit ꝯrũ dicẽ ei ꝓpt qõ ꝓbãt dicẽtes eẽ vacuũ manifestũ ẽ ex dictꝭ. Accidit.n. dicere nõ esse motũ si vacuũ sit cũ illi ꝓpter motũ sepatum a corpibus posuerunt ¶ Opinant.n. q̃daz philoz sicut pytagoras ⁊ democritus ⁊ leutippus vacuũ esse: si vere ſm nãz et violent sit motus ſm locũ: ⁊ dicũt ipm discretum esse ſm se extra corpus: ⁊ hoc est idẽ dicere ac si dicant q; locus est spaciũ sepatũ ſm se. sed q; hoc sit impossibile dcm ⁊ ostensum ẽ p rõnes inductas ⁊ demonstrationes.

¶ Caplm. vij. Hic est disgressio declarans solutiones ꝯdictionũ auicẽne et auẽpeche ꝯductas demonstrationes.

c Cum autẽ in ꝑma harũ demonstrationũ ⁊ vltima sit suppositũ q; velocitas motus ⁊ tarditas sint ex pinguedine vel tenuitate medij: ⁊ q; motus sit velocioꝛ q; bꝫ mediũ minꝰ ipediens transitũ eius qõ mouet: ⁊ ꝓpter bꝰ si i vacuo esset motus: esset motꝰ in indiuisibili tpis: eo q; vacuũ ſz potẽtiã ipeditiuã trãsitus eiꝰ qõ ferẽ non bꝫ aliquã ꝓportiõez ad plenũ. Tex.⁊ cõ.lxxvj. ¶ Cõtra hoc obijciũt tã auicẽna q̃ auẽpeche deducẽtes ex hoc ad tria icõueniẽtia quoꝝ ꝑmuz est q; mediũ ipeditiuũ motus nõ ẽ mediũ nãle: eo q; nãlia rei rem in nullo ipediũt: ſz potius ꝓmouent ad motũ. Omne aũt plenũ vt hic supponit ẽ impeditiuũ trasitus eius qõ mouet ꝑ ipm: ergo videtur q; nullũ plenũ sit nãle mediũ p qõ mouet corpus nãle. Cũ igit oporteat hẽre aliqõ mediũ nãle qꝛ nãle mediũ ẽ aut inãle: ⁊ nõ ẽ mediũ innãle nisi eẽt ⁊ nãle: oz q; mediũ nãle p qõ ẽ motꝰ corpoꝝ nãliter mobiliũ sit vacuũ: ⁊ ita redibit opinio dicentiũ vacuũ sepatũ oportẽ poni ꝓpt motũ. ¶ Scõm aũt ẽ icõueniẽs: qꝛ si motꝰ ẽ i indiuisibili tpis q̃ est p mediũ nõ resistẽs motui eiꝰ qõ fert p ipm: sequitur q; motus corpoꝝ celestiũ sit in indiuisibili tpe eo q; motus q̃ ẽ circulatio sperarũ celestiũ nõ est p mediũ aliqõ: neq; resistẽs: neq; nõ resistẽs: sic motus oĩs circaris q̃ ẽ circulatio circa cẽtrũ vnũ ⁊ idẽ circulus. n. in circulãdo nõ idiget motu suo q; aliqd cedat sibi de loco in qꝰ mouet: qꝛ nõ recedit de loco suo ⁊ in loco ipo i quo ẽ rotat: ſz ẽ vniformis sic dr eẽ spera celestis corpis. ¶ Tertiũ aũt icõueniens est q; cũ ꝓportio motꝰ sit sic ex duobꝰ: ex vno ꝓncipalit: ⁊ ex alio scõdario: seq̃t ſm dcã q; motus nõ ꝓportionat motui: nisi ſm id qõ scõdario ⁊ ꝑaccns ẽ in quodã motu. Cũ.n. oĩs motꝰ fiat ex victoria potẽtie motoris sup mobile: oz nccrio q; motus sit velocioꝛ in qꝰ potẽtia motoris sit magis vincens suũ mobile: ⁊ motus sit tardioꝛ in qꝰ potẽtia motoris minus vincit mobile. hac.n. de cã iuenimus motꝰ diuersos in celestibꝰ in velocitate ⁊ tarditate differẽtes. Inuenimꝰ.n. motũ ꝓmi mobilis velocissimũ: ⁊ iuenimꝰ motũ stellarũ fixarũ tardissimũ adeo q; spaciũ qõ ꝑsic motꝰ ꝓmi mobil i. xxiiij. horis ꝑsic motꝰ stellarũ fixaꝝ: vt dic Ar. i. xxxvj. milibꝰ annis. ¶ Hec aũt comparatio motorum ad mobilia iuenit ẽt i elementoꝝ motibus: vt probat Ar. in fine octaui phicoꝝ: qꝛ maioꝛ grauitas magis descẽdit: ⁊ maioꝛ leuitas plꝰ ascendit q̃ minoꝛ. Cũ igit ista cõpatio motoꝝ adhuc remaneat etiã si vacuũ eẽ sepatũ ponat: videt q; penes eaz sit ꝓportio motus velocioris ⁊ tardioris in vacuo si eẽ supponat. Erat g; icõueniẽs dicẽ q; ñ eẽt ꝓportio motus ad motũ ſm velocitatẽ ⁊ tarditatẽ: nisi ꝑ spissitudinẽ ⁊ tenuitatẽ medij: qõ non accidit nisi cuidã motui q̃ ẽ eoꝝ q; hñt motũ rectũ: siue nãlis siue violentus. ¶ Ecce hec sunt q̃ in bꝰ loco ꝯdicta Ar. quẽ nos segmur obijciũt duo phi auicẽ. ſ. ⁊ auẽpeche. ¶ His aũt ẽt nos addimus demõstrationez q̃ vtit Ar. in. vj. phicoꝝ sic dicens: q; nihil transit in spacio maiꝰ se: nisi ꝑius in eo trãsat minꝰ se vel eq̃le sibi. supponat g; paulisper gra disputatiõis eẽ vacuũ sepatũ quẽadmodũ ponũt phi superiꝰ iducti ⁊ remoueat. a. ꝑ ipm: g; ꝑius transit in

ſpacio vacui minus ſe vel eq̄le ſibi q̄ maior ſe: g̊ in trāſitu. a. p ſpaciū vacui nccrio ē pus z posteri⁹: g̊ z tps: nō g̊ in idiuiſibili tpis ē mot⁹ p vacuū: z b̊ ē ꝯ ea q̄ dicit Arꝛ. ¶ Adhuc Arꝛ. noſ docuit q̄ pus z posterius in motu ē ppe añ z p⁹ qđ ē in ſpacio: z post z posterius eſt in tpe ppe pus z posterius in motu. Sic g̊ ſpaciū ſic dicunt ſepatū ꝓſtat q̄ illud ē diuiſio quedā in q̄ ē ps añ pte z ps p⁹ ptem in aſcēdēdo z deſcēdēdo: igit mot⁹ q ē p ipz nccrio hēbit pus et posteri⁹ g̊ nccrio erit in tpe: et nō in idiuiſibili tpis. ¶ Amplius nihil pus i motu puenit ad diſtās q̄ ad ppinquū: neq̄ eq̄ cito. Sz in ſpacio vacuo ē diſtās z ꝓpinquū: g̊ mobile motu ſuo nō pus ē i diſtāti: neq̄ eq̄ cito q̄ in ppinquo: g̊ pus z posteri⁹ ē in diſtāte z ppinq̊: g̊ motus p ſpaciū tale vacuū ē in tpe nccrio hūte pus z posteri⁹. ¶ Amplius deſcendit lapis p centū cubitos vacui: aut deſcēdit in indiuiſibili tpis: aut in tpe. z ſiq̄dem deſcendit in idiuiſibili tpis: eū ea ſūt ſil' i tpe q̄ i vno z eodē ſit tpis i idiuiſibili: tē ſil' z ſel' erit lapis ſupi⁹ z iferius: z in oib⁹ locis int̄medijs g̊ idē nūero corp⁹ ſil' z ſel' erit in diuerſis locis: qđ nō ē itelligibile q̄lr eē poſſit. Si āt deſcēdit in tpe ꝓtinuo: tūc hēt ꝓpoſitū q̄ i rei vitate motu ēt exīte in vacuo adhuc ē in tpe. ¶ Adhuc āt ꝓiungant duo corpa planarū ſupficierū: ita q̄ int̄ ea nihil intercidat mediū: b̊. n. ē poſſibile: z poſtea ſubito diſiūgant. ¶ Cōſtat q̄ ſpaciū qđ ē int̄ diſiūcta plenū erit aliquo corpe qđ ē aer vel aq̄ vel aliud corpus: aut g̊ b̊ efficit in ſpacio illo ſubito: aut ſucceſſiue. Si ſubito b̊ nō vr: q̄ p⁹ erit mot⁹ aeris ad ppinquū q̄ ad remotū. Si āt ſit ſucceſſiue tūc motus etiā ſm vitatē videbit ēē in vacuo: z videbit ēē in tpe mot⁹ ille q ē vacuo. ¶ Adhuc aūt ſit lapis ſurſū: z ſit totū int̄mediū vacuū: aut ōſcēdet aut nō Si deſcēdit tūc erit motus in vacuo: qđ ē ꝓ determinata. Si āt nō deſcēdet: tūc q̄ue nō deſcēdet remoto oi ꝓhibēte deſcenſū ei⁹: qđ abſurdū ēē videtur ¶ Hec āt z his ſilia induxerūt antiquā q̄ dixit q̄ ſi motus ē in vacuo in rei vitate q̄ ille cēt in ipo tpe: z ꝓſentit ei auēpeche: z dixerūt q̄ nō intelligebant demōſtratiōes Arꝛ. ſic multi credebāt. Sed cū duo ſint q termināt velocitatē z tarditatē i motu. ſ. ꝓportio potētie motoris ad rē motā: z diſpoſitio medij: q̄ vtrūq̄z faciebat ꝓportionem mot⁹ ad motū: z iō ſic diſpō medij ſe hz ad velocitatē augēdā vel minuēdā: ita ſe hz ad tps breuiandū z augendū: z dixerūt q̄ ſile huius ē in linea cuius q̄ntitas creſcit ex duobus: ex vno faciēte lineā: z altero addēte ſibi incremētū. Eſt aūt talis nā ꝓportionaliū vt docet in geometricis: q̄ ſi q̄ntitates aliq̄ ſe ꝓportionales: ſi addat eis vna q̄ntitas vtrūq̄z: vel diminuat ab eis vna z eadem vtrūq̄z: ea que relinquent vel nō erūt oīno ꝓportiōales. Cui⁹ exēplū ē i. vj. z trib⁹ q̄ ſūt in ꝓportiōe dupli z ſubdupli. Si aūt addat vtrūq̄z ternari⁹ tē nō erūt ꝓportiōales nūeri illi: q: nouē z ſex nō ſūt in eadē ꝓportiōe. Silr aūt eſt ſi demat ab eis duo vel vnū: ſic patz cuilibz cōſiderāti. Dicūt g̊ doctores viri q̄ ꝓportio motuū q̄ fiūt p plenū in velocitate z tarditate ē ex duobus. ſ. ex potētia motoris ſup rez motā: z ex diſpōne medij in pinguedine z tenuitate. ꝓportio āt cōſiſtit i eq̄litate z exceſſu: ꝓpter qđ cōtingit q̄ ſi aliq̄ mot⁹ eq̄liſ potētie ſūt ex pte motoꝛ q̄ tūc ineq̄litatē diuerſitas cauſat ex diuerſa ſpiſſitudie medij: et tūc mot⁹ q ē p ſpiſſius ē tardioꝛ q̄ ille q̄ ē p tenue. Si autē fiat p vacuū tūc aufert vna cā retardatiōis: z iō fiunt motus illi q̄dē nō ꝓportionales: z ſic motus q ē p vacuū ē in idiuiſibili tpis: q̄ tū ad ablatiōez ipedimēti mot⁹ qđ cauſabat ex medio: et nō ſimplr Cā g̊ ip̄oportionalitatiſ ē ex b̊ q̄ ꝓportionalib⁹ motib⁹ q̄ ſūt p plena aufert alia cā tarditatē. Sz cā ei⁹ qđ ē eē motū i idiuiſibili tpis ē ex b̊ q̄ vacuum nihil retardat: z iō nō cauſat tps aliqđ in tarditate z tūc mot⁹ q̊ ad b̊ ē in idiuiſibili tpis: z nō ſimplr. ¶ Ex b̊ aūt q̄ tam excellētes viri in phia ſic intelligūt Arꝛ. pz q̄ loc⁹ iſte difficil' ē: z ſubtili indiget ꝓſideratōe. ¶ Recolligam⁹ g̊ ſenſū ſup̄adcōꝛ viꝛ: Et dicam⁹ q̄ fz duos viros mēoratos aliūde hz motus nāl' q̄ ē nāl: z aliūde q̄ hz retardatōem. Qđ. n. ē nāl' mot⁹: hz b̊ ex victoria potētie motoris ſup rē motā. q̄ aūt ē retardat⁹: b̊ hz ex ſpiſſitudine medij p qđ ē mot⁹. ¶ Segit igit vt mot⁹ ad motū nō hēat cōpatōez ex diuerſitate medij: fz poti⁹ ex diſpōne medij erit ꝓportio tarditatis ad tarditatē: z nō ꝓportio mot⁹ ad motū. Et b̊ idē in motu violēto: q̄ mot⁹ ē hz ex victoria motoris ſup rez motā. Tarditatē āt ex diuerſitate ſuata vniformitate motoris in potētia mouendi hz ex diuerſitate medij p qđ ē mot⁹: pp qđ i eo qđ auferī de motu tarditas cāta ex medio: relig̃t ñ eē ꝓportiōalē motū q̄ ē p vacuū ad eū q ē p plenū i tardatōe: z ita ē idiuiſibili tpis q̊ ad b̊: z ſic fit i q̄ntitatib⁹ ꝓportiōalib⁹: q̄ ſi aliq̄ diminuūt ab eis nō oz eādē eē ꝓportionē in ablatis q̄ fiūt i totis ꝓportiōalib⁹. nec iterū oz q̄ relicta p⁹ ablatiōem hēant eādē ꝓportiōez ita dicet eē i motib⁹. Si. n. ꝓcedat ꝓportiōal' eē motus q̄ ē p pigue ad eū q̄ ē p ſubtiliſſimū in tarditate q̄ auget tps mot⁹ nō ē poſſibile q̄ mot⁹ in vacuo hēat eādē ꝓportiōez ad motū illū: cū ab eo auferat tps totū qđ ē ex tarditate. Ecce hec ē breuis ſūma dcōꝛ viroꝛ. ¶ Videt aūt fz dca q̄ Arꝛ. nō ꝓcudit ꝓpoſitū: q: fz retardās i vacuo auferat qđ cāt tarditatē: tū hec remāet ꝓportio mot⁹ ad motū fz

excessū motoris ad motorē. Et sic ē mot⁹ in vacuo aliq⁹ mō proportionalē ei q ē i pleno: z tūc dem⁹ ratio Aris. ē oino inartificiosa. ¶ Scōm b° āt falsa sūt q dicūt i fine. vij. z. viij. phicoꝝ. s. q si motor aliqs mouet aliqd in toto tpe p spaciū aliqd p medietatē ipi⁹ mouebit p totū illd spaciū i medietate tpis. Si. n. mot⁹ ē fm proportiōez excessus motoris sup mobile: z potētia motoris ad totū mobile excedat mltū medietatē mobil: et sic forte mouebit mlto citi⁹ p ipm spaciū totū q̄ i dimidio spacio tpis illi⁹.

Cō. lxxvij. ¶ Preter hec z his silia dic̄ auer. deceptū eē auēpeche: z anic̄. p q̄s relinq̄t eē decep tū. Est. n. ista ppō p se mānifesta q̄ supposita eq̄litate mouētiū i ptāte mouēdi: z eq̄litate figure i ipis mobilib⁹: q̄ eq̄les erūt mot⁹ q̄ sē p eq̄lia media in spissitudie z dimēsiōe. Et ieq̄les erūt q sē ieq̄lia media i spissitudie: q̄uis sit eq̄lia fz dimsiōz. Cū igit eq̄litas mot⁹ cāet ab eq̄litate: z diuersitas a diuersitate: pcludit nec̄rio q q̄ntitas diuersitatis medij cāt eq̄litatē in velocitate z tarditate: ifra qō si nihil resistētie ferat mediū qō tūc erit in fme velocitatis: qō ē in idiuisibili tpis: z b° ē vm tā in motib⁹ nālib⁹ q̄z violētis. Hoc igit pbato oz scire q mot⁹ violēti velocitas z tarditas supposita eq̄litate motiue vtutis ñ cāt nisi a dispōne medij p qō mouet. Et si cōparet mot⁹ ad motū: si vterq; ē violēt et bñt motores eq̄les z mobilia eq̄lia cābit proportio mot⁹ ad motum ex proportiōe medij ad mediū. Mot⁹ āt nāl nō bz proportiōem p ex medio: sz pot⁹ ex potētia mouēte relata ad mediū: sic inferi⁹ patebit: z iō medij nā in illo ē signū proportiōis hītudis mot⁹ ad motū. Cā aūt ē hītudo motoris ad mobile: qō q̄lr verū sit b° mō ē itelligēdū. ¶ Eoꝝ āt q̄ mouēt q̄dā mouent ex se ita q̄ pncipiū sui mot⁹ bñt in seipis. q̄dā aūt ñ mouēt ex se: qr pncipiū sui mot⁹ ñ bñt i seipis. Illa āt q̄ mouēt ex se bñtia pncipia sui mot⁹ i seipis sē aiata: z oia talia bñt motorē q̄ est in actu: z mobile qō est pfectū i actu: sic intelligentie q̄ mouent eim sē actu: z eim est actu. Et silr est de aia q̄ mouet corpus organicū z oia illa mouent in locis suis: z nō ex loca sua: z illa talia ad motū quē faciūt cū sint pfecta in seipis nō indigēt medio p qō fit mot⁹ i q° pfectē acqrat mobile formā motoris: z iō tales motus z si ñ sint p mediū: nō tñ pp b° sē i idiuisibili tpis sz in tpe. Illa āt q̄ nō bñt motorē in seipis duplicia sē. q̄dā enī coꝝ nec pmū bñt mouēs in se: nec ēt formā quā dat motor. Quedā āt z si ñ bēāt pmū mouēs: tñ bñt in se p aliquē modū formā motoris z priꝝ exēplū ē i motib⁹ localib⁹ violētis i qb⁹ nihil pfert id qō viz patit: z iō motor illoꝝ i actu ē: z mobile actu: z suata eq̄litate motoris nō cāt i eis tarditas nisi ex medio. Exēplū āt scdoꝝ ē i simplicibus corpib⁹ q̄ mouēt a gnāte: vt pbat Aꝝ. i. viij. hui⁹ scie: z illoꝝ pmū mouēs ē i actu: mobile āt i pō Et de talib⁹ oino vex ē q mot⁹ eoꝝ sp cāt ex p̄rietate motoris ad mobile. Ex b°. n. motor mouet et mobilitas mobil cāt ex silitudie quā bz cuz motore: ex b°. n. q motor p̄riū iueit i mobili: ppt b° agit i ipz expellē illd z iducē foꝛaz suā quā si iduxissz nō āpli⁹ mouēt. Mobile āt suscptibile ē eiusdez forme: nō vnū p̄riū: sz vnū sibi sile p pfusū bitū forme: sic explanauim⁹ i p° li°. Quantū. n. dat gnāns mobili d foꝛa sua: tātū dat ei de pseq̄nte formā suā b°ē d loco: z iō dat ei motū ad locū. Et q; vis motoris p vires pualescit i mobili: pp b° i medio agit i ipz: z idigēt talia mobilia medio i qb⁹ pcedāt de pō ad actū: i quoꝝ medio ti° cōpleta sit gnā° z motus: z fm q̄ distāt ab illo tm ipfectioꝛ ē foꝛa gnāntis i ipis z mot⁹. Et ide ē q mot⁹ nāl itēdit i fine sui: qr q̄nto pl⁹ ē iuxt finē tāto pfectioꝛ bz formā: et q̄nto pfect⁹ bz foꝛaz tāto pfect⁹ bz motū ad locuz saluatiuū sui i foꝛa: p b° ēt pz q mediū p qō ē mot⁹ nāl sibi nāle ē: z ē aer vl aq̄ q sē ela media: z est vno mō pbibēs: z alio mō adiuuās: qr ex pnālitate ad iuuat. aer. n. magis ē tre⁹ iuxt trā: z aer iuxt ignē magis ē igne⁹: z iō ē q cū gña° sit ignis: q̄nto aer supioꝛ ē tāto magis pnāl ē igni gnātōi ei⁹ q fit ignis: z q̄nto iferi⁹ ē tāto mi⁹ pnāl ē igni: z magis pnāl tre. z iō ex illa pnālitate iuuat ad motū ascēsiōis ignis vl descēsiōis tre. Idē āt ē de aq̄ q̄ntū ad ea q̄ mouent p ipaz i ascēdē ad aerē: vl descendē ad traz. inq̄tū āt piguedie vel tenuitate z plus difficulē et min⁹ ē dispibil: sic ē mediū ipeditiuū: z ipedimētū illd ē in vno sic in cā: z in alio sic i signo z pmouēte. Jn cā. n. est i p̄rietate mobil ad motorē. Hec. n. p̄rietas maioꝛ ē i pncipio medij: z vbi icipit motus z mioꝛ ē i medio: z mima i pte q̄ est iuxt trā. z ex illo cāt q motor diuersimode pōt mi⁹ z pl⁹ sup mobile. Sz tñ mediū pmouet ad b° iq̄ntū est difficulē vl facilē dispibile. Et mediū ēt est signū b⁹ fm distātiā vel ppigtatez ad t̄minū motus: vt dixi⁹. ¶ Et si q̄rat de motu ei⁹ q fit nō ex gnānte: sz q̄n t̄mouet pbibēs motū: sic q̄n deijcit colūna z cadit lapis q erat sup colūnā: dd. q motoꝛ ois fm elōgatiōez a loco ad quez mouet trahit debilitatez q̄ndā i vtute mouendi rez motā: z iō lz tal mot⁹ tps bēat ex medio retardāte motū: tñ ēt aliqd hmōi bz ex vtute motoris q̄ fortificat pl⁹ i descensu q̄n descendit vl vicinat loco ad quez mouet. ¶ Ex his igit pz q ea q̄ mouent triplr i motu pticipāt velocitatem z tarditatez. s. aut ex motore solo: sic q̄n est z motor in actu: z mobile est i actu: z ñ idigent medio: eo q motu illo mobile nō acqrit pfectōez essentialez: sic corpa celestia sē velocia i motu vel tarda: aut ex me

dico iudicāte ⁊ iuuāte põz motoris: sic corpa sipli-
cia se mouēt iuicē gnāndo: aut ex vtroq; sic alialia
q̄ mouēt motu ꝓcessiuo i aere vl' in aq̄. Ex b° itez
pz q; si deꝫ põ motoris eē pfcā sup mobile ⁊ nō su
erit mediū ꝓmouēs: nec ipediēs ipaz: q; tūc sic bz
foraz motoris id qō mouet: ita bz ⁊ motū ⁊ locuz
bz āt foraz motoris totā sine medio ꝓmouēte vl' i-
pediēte: g° bēbit nccio locū ⁊ motū ad locū siñ me
dio aliq° ad b° ꝓferēte vl' ipediēte. Oē āt qō nō bz
cōpatiōez nisi ad duos t̄mios sine medio mouet
nō idiuisibili tpe vl' ꝓtinuo: sz in tpe idisibili: g° tle
mobile mouet i idisibili tpis. cū āt mot⁹ē i vacuo
mediū nihil opaꝫ ad motū ipediēdo vl' ꝓferē°: g° ñ
ē ibi nisi hit° forme pfcē i istāti: ⁊ acceptio loci eius-
dē forme sine tpe. Et hec ē cā ꝙre dixit Ar. q; si ñ
ē mediū ipediens qō iudicat est põaz motoris sup
mobile ⁊ ꝓmouēs gnātōz forme motoris i mobli
q; tūc mot⁹ē i idisibili tpis: ⁊ q; cōpa° mot⁹ ad mo-
tū ē sic cōpatio mediꝫ ad mediū. Etiā mira fuit in
b° subtilitas Aris. nec vī alr posse itelligi q̄ sic dcz
ē. ¶ Ptz āt q; cā deceptiōis auic. ⁊ auēpeche fuit
q; putabāt q; ad aliō ⁊ aliō referret tarditas q̄ cāt
ex medio i motu simpliciū: ⁊ tarditaſ q̄ ex diuersita
te motoris cāt: cū b° ñ sit verū: qz cū bitudie mediꝫ
crescit vtus motoris: ⁊ cū ꝛrietate ei⁹ decrescit: ⁊ iō
qō demkat i vno corꝫ tz i vtroq; corꝫ. ¶ Per dcā
pz solo ad tria dca icōuēiētia q̄ mēoꝛati viri iduxe
rūt. Oñsū ē. n. q̄lr plenū nāle mediū ē motui nāli
recto: plenū ēt mediū est p qō est mot⁹ violent⁹: vt
in fine viij. patebit: ⁊ i li° de ce. ⁊ mū. t. 5. in pte ē ta
ctū. Nec segt corpa celestia debē moueri i idisibli
tpis: qz aliā cōpatiōez bñt ad suos motores q̄s ea
bēant ad suos motores. Silr pz q; nō ē ꝓportio
cū eō q; scdario tm̄ i motu ē cā velocitaſ ⁊ tarditaſ
qz lz scdariū sit tñ ē signū ꝑncipale. ¶ Ad ea aūt
q̄ vltrius iducta fē dd. ꝑmū qdem q; nllm mobile
fm nāz est mobile nisi aliq° motore nāli: ⁊ ille ñ bz
cōpatiōez ad spaciuz fm q; est mathēaticū spaciuz
tm̄. nec fm q; est iane: sed fm q; est plenum: ⁊ d illo
vm est q; nō trāsit mai⁹: nisi trāseat min⁹ vl' eq̄le. Si
āt essz ianc ⁊ h° inane poneret t̄mios bre in qbus
ꝓtinēt motor nō respicēt nisi t̄mios: qz nihil essz i
medio p qō ꝓnāle essz sibi mediū: ⁊ iō mot° i tlib⁹
essz i momento de t̄mio spacij ad alterū t̄minū: cū
in tali spacio inani nec est eq̄le mobili: nec min⁹: qz
nihil ē oio: ⁊ iō nec eq̄le: nec mi⁹ē aliqd. ¶ Per
idez pz solo ad scōm ⁊ tūū: q̄n in vitate ⁊ sic auic.
dic i vacuo nō est aliqd qō sit linea: vel pūct⁹: vl' di
mensio: nec iferius: nec super⁹: nec añ: nec post: qz
iste dr̄ie sē ent⁹. vacuū āt ponebat nō ens: sz ꝓuatio
entis ab oib⁹ ātiqs. b° āt ifra meli⁹ explanabit q̄n
oñdet q; duo corpa nō pñt esse i loco pleno vl' va
cuo. Qz āt q̄rit de lapide descendente p vacuū oz
dici fm phīca q; motor lapidis nihil respicit d me
dio: ⁊ iō p vices nō est medio: qz nihil est mediū: ⁊
iō nō pp illd lapis est i diuersis locis: sz lapis erit
in vno mom̄to supi⁹ in loco a q° descendit: ⁊ iferi°
ad qd descendit: nō tñ fm idez: sz erit supius i istā
ti fm q; est finis ꝓteriti ⁊ iferi⁹ fm q; est ꝓncipium
futuri. tal' āt mot⁹ q̄ fingit esse i vacuo nō est motus
in rei vitate: sz ē finis cuiusdā mutatiōis q̄ ē i istan
ti. Sic. n. illumiatio occidētis stati ē in istāti oriēt⁹
eo q; nō ē mot⁹: sz ē finis qdā motus vl' effect⁹ mo
tus. Cū. n. sol accipit vt mot⁹ ad pūctū oriēt⁹: tunc
ex fine mot⁹ ad pūctū oriētis cāt gnātū eē lumē in
oi diafano illi pūcto oposito i vno mom̄to tpis: ita
ē ēt q; motore pfcē bñte ptāē sup mobile: seq̄t ipz
mobile mobile pfecte eē mutatū ad formā motoris
⁊ sic ñ mutat: sed ē imutatū esse: ⁊ h̄ est finis muta-
tiōis ei⁹: ⁊ illi° finis ē effectus esse i loco corpis ge-
nerātis ipm: si nō sit mediū ipediēs: ⁊ iō cū vacuū
nihil faciat ipedimenti: segt illud qō mouet statim
esse i fine mot⁹ i idisibili tpis. Et q; b° facit ad ima-
ginādū: difficile ē b° q; vacuū imaginat ꝑ modum
distātie bñtis dimēsiōes: cū sine dubio nullas hē
at distātias: sic in ꝓxio p⁹ illud caplm ōclarabim⁹
⁊ iō sic dic Aris. determinās de tpe: q; si gs coplat
ꝑcedens nūc sequēti nūc nō pcipit tps: ita directe
est de vacuo q; ibi motor mobil nō attingit nisi ter
minos spacij ⁊ nō mediū: qz mediū nullū est: ⁊ iō
nō est ibi mot⁹ bñs ꝑus ⁊ posterius: nec fieri aliqō
sz potius eē h̄ ⁊ ibi sine eo q; attigit mediū. ¶ Qō
āt q̄rit ō sepatōe duoꝝ corpoꝝ q̄ bñt superficies pla
nas: dō. q; sepatio eoꝝ nō est subito: sz tñ aer effi-
cit subito in oi spacio itermedio ꝓpter causam que
dcā est vt dicūt q̄dā: ⁊ in vitate nō est verū q; dicūt
q; absq; dubio nūq̄ corp⁹ sepat a corpore: sz nec
superficies corpis a corpe nisi sit alia superficies cor-
poris cui ꝓtīgat: ⁊ iō talia corpa nūq̄ a se separa-
rent nisi ꝑus igressus aeris ꝓtinuaret superficiebus
eoꝝ: qō pz in depsidris in qbus superficies aq̄ ab
aeris superficieb⁹ nō volūt separi: qm̄ ncce eēt vacuū
intercidē int̄ superficiem depsidre ⁊ aq̄: et iō ꝑus oz
imittē aerē ad mi⁹ q° ad cāz imissiōis: ⁊ si forte tpe
sit igrediat imissus aer ⁊ egrediat aq̄: ⁊ tūc dico ego
q; nō est sepabilis superficies vni⁹ pdcōꝝ corporuz
ab alia: nisi in tm̄ in q̄ntū imittit aer: vel aliqō aliō
int̄ superficies eoꝝ: ⁊ super istud ꝓncipium multa
pulchra construxerunt fabricatores ingenioso⁹.
De his autez forte tractatus hēbit in alijs locis.
¶ Ptz aūt ex dcis vt mihi videt solo oiuz p̄du
bitatoꝝ. Reuertamur igitur nunc ad ꝓpositum q;
vacuum nō esse oñdamus.
¶ Caplm. viij. in quo declarat nō ēe vacuū i ꝓpa

natura vacui:in quo est disgressio declarās q̄ duo corpora nō possunt esse in eodem loco.

Solumus aūt nūc oñdere nō esse vacuū ex nā ipsi⁹ vacui:eo q̄ sufficit ex rōnib⁹ supadictis ex motu oñdim⁹ ipm nō esse oēs.n.rōnes q̄ ex motu sumi poterant pp q̄d ponebāt vacuū iduxim⁹:q̄ vacuū ponebāt ppt motū rectū nāle⁹ vel violentū:z nō ppt circularem:q̄ ille nō indiget medio:sic̄ postensū est:z iō cū ex nā vacui ipm nō esse oñderimus:tūc pfecte destructū erit vacuū. Tex.z cō.lxxvj. Dicim⁹ ergo q̄ vere ꝓsiderātibus nām vacui:videbit optime dcm vacuū:sicut id q̄d abesse vere est vacuū: z oi ēntia ꝓuatū. Si.n.in pleno q̄d est aq̄ ponat cubus siue aliud corpus cubitū:hoc ē ad oēm ptem q̄drū siue alteri⁹ figure:oz q̄ intrāte in aquā cubo cedat aq̄ ad tātā q̄ntitatē q̄ntum est cubus. Et hoc ideo fit:q̄ aq̄ nō imbibit in cubo:sz potius aq̄ expellit a loco in quē cubus intrauit:z tūc aq̄ cedit i aliū locū aut inspissat vt ptes ei⁹ efficiant in loco minori q̄s ꝓus fuerūt q̄n nō fuit in aquā missus cub⁹. Eodē aūt mō cedit aer q̄n cubus ponit in aerē:sz nō sentit:q̄ aer est idiuisibilis. Sem p.n.cubo imisso in aliq̄d corp⁹ simplicissimū necesse ē ipm trāsmutari in locū aliū in quē aptū natū est ex nā trāsmutari:nisi coeat p densatiōez. Dico autē q̄ mutat in locū sibi debitū ex nā:sic̄ ēra deorsū z ignis sursuz z aq̄ descēdit in ēra z descēdit in aere z igne. aer aūt descendit in igne:z ascendit in aq̄ z terra:et ad hec loca mutant ela fm tantū spaciuz q̄ntus est cubus vel oz q̄ coeāt p ꝓdensatiōem. Nouerē g⁹ sursū sic̄ ignis:aut deorsū vt terra:aut in vtraq3 sic̄ aq̄ z aer:q̄ncūq3 q̄le z q̄ntū aliqd ipositū fuerit in ipsa cedentia illi q̄d imponit. Sz in vacuo impossibile est fieri talē cessionez:q̄ cū vacuū nō dicat esse nisi dimensiōes mathematice:cōstat q̄ ipz nullū ē corpus nāle:g⁹ nec sursū vt ignis:nec deorsū vt terra: nec i vtraq3 vt aq̄ z aer cedere potit. Mathēatica enī nō bñt loci dīas nisi quo ad nos:vt in ꝓbitis est oñsum: et cuius nullus est locus naturalis illi⁹ etiam nullus est motus naturalis: constat ergo q̄ intrante cubo in locū vacuū nō cedit spaciuz vacui sz manet vt ꝓus. Et videt p ipsū spaciū vacuū trāsire eq̄le spaciū cubo imisso in ipm:eo q̄ locus z locatū sūt equalia:q̄ etiā ꝓus erat in vacuo. Et hoc est sile illi:sic̄ si dicerem⁹ q̄ aer nō cederet cubo ligneo imisso in eū:sed spacia aeris eēnt in spaciis cubi:z ecōuerso q̄ cubus etiā nō cedēt aeri: sz oia ad dimēsiōes istoz duoz ptinētia trāsirēt p sciui cē. Et ꝓ ēt cubus tantā bz magnitudinē q̄ntā bz vacuū q̄d ē locus cubi:q̄ locus z locatū sunt eq̄lia Et q̄ forte aliqs posset dicē q̄ nō est incōueniens duo spacia eē sil in se inuicē:quoz vnū ē mathēaticū z alterū nāle:ideo videam⁹ an hoc sit possibile Spaciū.n.cubi in q̄ sūt dimēsiōes ei⁹ sz sit calidū vel frigidū:aut leue vel gue:vl alijs passiōib⁹ nāli⁹ b⁹ dispositū nihil min⁹ tñ alterū ē fm eē diffinitiuū ab oibus passiōib⁹ z formis nālib⁹.nō.n.ꝫbit eē vel ēntiā ab aliq̄ formarū nāliū: neq3 a plurib⁹ earū:neq3 ab oibus sil. Dico aūt spaciū illud q̄d diuersū ē a passiōib⁹ corp⁹ ligni cubi q̄d bz tres dimēsiōes dimēsiōib⁹ vacui eq̄les:g⁹ si sepat ab oib⁹ alijs passiōib⁹ nālib⁹:z intellr nō eē gue neq3 leue cū p nullā formarū nāliū sit in loco:sz tñ p dimensiones corporeitatis sue:tūc ꝓtinebit occupādo eq̄ le vacuū:sic̄ q̄n intellr cū oib⁹ formis nālib⁹:q̄ sic̄ dixim⁹ occupare locuz in formis nālib⁹ non bz sz ex dimēsiōib⁹:sz ex formis nālib⁹ ad locū bēat nā lē inclinatiōez:et erit in eadē pte ptentū q̄ ē ps loci z vacui:z hec ē ps vacui eq̄lis sibiipi. Sic g⁹ sūt in vno z eodē spacio dimēsiōes vacui z dimēsiōes cubi:quia cū spaciū vacui suppōat bēre tres dimensiōes:ipz nec̄rio erit corp⁹ z ēt cubus erit corp⁹ bñs tres dimēsiōes illis p oia eq̄les. Querat igit q̄d sūt dimēsiōes corpis cubi a dimēsiōib⁹ vacui sibi eq̄l. Si.n.lōgitudo sit in lōgitudie:z latitudo i latitudine:z ꝓfundū in ꝓfūditate:erit q̄libz triū dia metroz intersecātiū se ad rectos āgulos i cubo z spacio in alio.linea āt nō pōt imaginari eē in linea: nisi sit eadē pūcta ēmiata:z sic linea in linea imaginata ē idifferēs ab ea fm eē z ēntiā:g⁹ nulla dīa est inē corpeitatē cubi z corpeitatē spacij:q̄ duo corpora fcā sūt vnū corp⁹:q̄uis duo sint fm diuersū eē nāle z mathēaticū. Si āt bo⁹ mō duo corpa sūt in vno spacio p eandē rōem:q̄libet z q̄libet infinita pñt eē in vno loco:q̄ oia efficient vnū corpus.b⁹ igit ē vnū icōueniēs q̄d segt ex h⁹ q̄ ponit aliqd eē vacuū. Nos āt adhuc meli⁹ volum⁹ declarare z adducē demōstratiōes sup illō:dicam⁹ q̄ si vacuū ē sepatū vt dicūt:z q̄d ē bñs tres dimēsiōes i qb⁹ recipit corp⁹: tūc sine dubio vacuū ē corp⁹:et si recipit corp⁹ i se:tūc appet q̄ duo corpa sint in eodē loco vt dixim⁹. Si āt vacuū nō ē sepatū:sz loc⁹ est superficies i q̄ recipit corp⁹:sic̄ determiauim⁹ in tractatu de loco.z loc⁹ ille recipit duo corpa sil:tūc eedē demōstratiōes q̄ adducūt q̄ in vacuo nō pñt esse duo corpa:sil ēt demōstrabūt q̄ duo corpa ñ pñt esse in eodē loco. Sint.n.duo corpa in eodē loco siue id sit vacuū siue superficies ābiēs ea q̄ sē.a.z.b.z loc⁹ sit cuiuscūq3 figure:volum⁹.d.e.f.g.z sit punctū i medio illoz corpoz z loci sūptū q̄d sit pūctū h.sic̄ vides i hac figura.ista āt corpa.a.z.b.sint eq̄ lia:z locus sit eq̄lis vtriq3.aut g⁹ sūt in vno loco sil ita q̄ dimēsiōes vnius suppositē sūt dimēsiōib⁹ al

terius:aut ita q; dimẽsiones vnius sint in dimẽsio nib⁹ alterius:z primo quidem modo non possunt esse simul in eodem loco:quia equalia sibi appli/cata siue naturalia siue mathematica:siue vnum sit naturale z alterum mathematicum crescunt in du/plum:z tunc oporteret etiam crescere locum. Nos autez posuimus q; idez locus remaneat. ¶ Pre terea sic non esset idem locus vtriusq3:sed superfi/cies vni⁹ corporis efficeretur aliquid loci alterius inq3tum terminatur vnum ad alterum. ¶ Si aũt sicut ponere oportet vnum est ibibituz in alterum z dimensiones vnius sunt in dimensionibus alte/rius:tunc a centro vtriusq3 quod est.b. educã dia metrum sig̃ntem longitudinem vnius eorum que sit.e.f.z ducam etiam in vtrãq3 partem diametrũ sig̃ntem latitudinem vnius eorum que est.a. que sit.d.g.z intelligam diametrum mensurantem pro funditatem secare istas duas diametros in pun/cto.b.quia id quod corpus est habet tres diame/tros se ad rectos angulos secantes.aut ergo iste eedem diametri sunt et dimensiones alterius cor/poris quod est.b.aut non. Si sunt eedem ẽm esse z essentiam:tunc ista duo erunt vnum: quia quoz corporum dimensiones corporeitatis sunt eedem z ipsa sunt eadem:eo q; dimensiones faciunt z cõ/stituunt corpus. Si autem sunt alie: ergo termini eorũ sunt alij. Si g⁹ semidiameter corporis.a.est d.b.pstituẽs sup lineã.e.f.duos ãgulos rectos:eo q; diameter longitudinis secat diametrũ latitudis in oĩ corpe ad ãgulos rectos: oz q; diamet corpis b.sig̃ns latitudinẽ t̃minet aut.g.pũctũ d.aut infra ip̃m:t̃minet g⁹ in pũcto.k.supra pũctũ.d. qz idem seq̃ret si t̃minet supra siue infra.pducã g⁹ lineã.k.b. q̃ erit semidiamet corpis.b.cũ g⁹ sit semidiamet corpis ncc̃rio faciet supra diametrũ lõgitudis duos ãgu los rectos:g⁹ angul⁹.e.b.k.ẽ rectus.constat aũt q; angulus.e.b.d.est rectus. Cũ g⁹ oẽs anguli recti sint eq̃les:erit angulus.e.b.k.eq̃lis angulo.e.b.d. sed angul⁹.e.b.k.ps ẽ anguli.e.b.d.g⁹ ps ẽ eq̃lis toti:quod est ipossibile:g⁹ impossibile fuit q; corp⁹ a.z corpus.b.duas hẽant semidiametros latitudi nem eoz desig̃ntes. ¶ Ampli⁹ linea.e.f.diamet ẽ signãs longitudinẽ vni⁹ illoz corpoz qõ ẽ.a. aut g⁹ illa eadẽ erit diamet lõgitudis corpis.b.aut alia Si ẽ eadẽ tũc oz q; vna nũero longitudo sit cor/poris.a.z corpis.b.sed eadẽ sunt corpa quorum vna ẽ nũero lõgitudo:g⁹ corpus.a.z corpus.b.sũt vnũ nũero corpa.Si aũt sũt diuerse diametri lon gitudis fit g⁹ longitudo corpis.b.linea.p.c. si h⁹ ẽ possibile.illa ãt linea ẽ exiẽs vtrũq3 a puncto.b. qõ est centrũ vtriusq3 corpis:egrediet g⁹ a t̃mio li nee.d.b.cũ aũt illa sit diamet latitudis oz q; sup li neã.p.c.q̃ ẽ diamet lõgitudis faciat circa se duos angulos rectos:g⁹ angul⁹.p.b.d.ẽ rectus:z iterũ angul⁹.e.b.d.ẽ rectus:g⁹ illi duo anguli sũt eq̃les z cũ vn⁹ sit ps alteri⁹ erit tũc ps eq̃lis toti:qõ falsũ ẽ ¶ Adhuc aũt linea.b.f.exit a t̃mio linee.d.b.fa ciẽs rectũ ãgulũ cũ ipo:z ẽt linea.p.b.exit ab eadẽ ad rectũ angulũ in oppositũ. Si linea.p.b.ponat eẽ semidiamet lõgitudis corpis:g⁹ duo anguli.p. b.d.z.f.b.d.circa lineã.d.b. cõsistentes sunt recti ergo linea.p.b.z linea.p.f. in puncto.b.directe cõ iũcte sẽt:z linea vna sic dic̃.xiiij.choreuma euclidis in p̃ geometrie:q̃ oĩa falsissima sẽt:g⁹ ipossibile ẽ dia metros lõgitudis z latitudis z pfũditatis duoz vl pluriũ corpoz in eodẽ loco exñtiũ eẽ diuersas: et corpa esse diuersa. Sũt aũt q̃ pcedũt h⁹ de corpori bus mathẽaticis: z nõ de phicis: qõ mirũ ẽ cum corpa phica magis sint replẽtia locuz q̃ mathẽati ca:quoz error puenit ex h⁹ q; corpa phica p̃ter for mas nãles hñt dimensiões faciẽtes corporeitatẽ in ipsis. Qõ g⁹ seq̃t de mathẽaticis ppt nãz corpo reitatis:seq̃t ẽt de phicis. Nõ aduertũt etiã illi q; Az. posuit suã demõstratoez de ligneo cubo q est corp⁹ phicũ. ¶ Jõ veniũt alij volẽtes hũc errorẽ cauẽ:z dicũt q; corp⁹ dr̃ duplr.s. a corpulentia z a corporeitate.corp⁹ aũt dcm̃ a corpulẽtia ẽ grossũ: et h⁹ cũ alio corpe nõ põt eẽ in eodẽ loco. Corp⁹ aũt dictũ a corporeitate ẽ spũale corp⁹:z illõ cũ alio põt eẽ in eodẽ loco:sz fatuitas ẽ:qz demr̃atões oẽs sũ dant sup corporeitatẽ:z nõ sup corpulẽtiã. Si g⁹ de mõstrat q; corp⁹ solã hñs corporeitatẽ nõ põt eẽ cũ alio in eodẽ loco:tũc distinctio eoz ad nihil vtit ẽ. ¶ Adhuc ãt nllz corp⁹ adeo ẽ spũale sic mathẽa ticũ:sz duo corpa mathẽatica nõ pñt eẽ in eodẽ:g⁹ nulla alia duo pñt eẽ i eodẽ loco. ¶ Sũt iterũ q; dicũt q; icõueniẽtia dcã tenẽt õ eẽntia corpoz:z ñ de eẽ:z iõ dicũt q; mathẽatica cũ sint eẽntie corpa les. phica ãt distinguant penes eẽ:q; tũc nõ seq̃t q; duo corpa phica efficiant vnũ corpus:sed duo mathẽatica:qz forme phicoz corpoz distiguũt ea ¶ Hoc ãt q; error pessimus sit de facili pbat:qz forme phice sũt in mã ẽnta. pbat aũt q; ẽntitates duoz corpoz phicoz si sũt in eodẽ loco ncc̃rio sẽt eedẽ:z quoz ẽntitates sũt eadẽ illa ẽnta sũt eadẽ g⁹ duo corpa efficiunt vnũ corp⁹ ẽntũ. Sz forme phice nũerant p sbm:g⁹ informant formis phicis g⁹ nõ erit nisi idẽ z vnuz. Sz qz h⁹ dcm̃ ẽ oĩuz py patheticoz nõ sẽ audiende nuge quozũdã in p̃iũ dicentium z afferentium instantiam de luce quam dicunt esse corpus qõ est cũ quolibet alio in eodẽ loco:quia nec lux fz pypatheticos ẽ corp⁹:z si eẽt corp⁹ ñ eẽt cũ alio i eodẽ loco. Tex.z cõ.lxxvij. ¶ Redeamus ad ppositũ ostendẽtes nõ esse va

cuũ per ípius vacui nãm. Manifestũ ẽ eim q' cubus de quo supra fecimus mentõez: hoc hz quod oia corpa hñt: hoc est tres dimẽsiones que itellecte absqz formis nãlibus: z sepate ab eis p intellectuz in nullo differunt a dimensionibus que supponũt esse in vacuo: g° nõ est magis ratio q corpus recipiatur in loco p dimensiões vacuas: qz per dimẽsiones ppias. Nõ g° oz facere locũ extra corpus locatuz nõ eiz idiget loco ex se cũ bẽat dimensiones ipassibiles: hoc est sine passionibus cõsideratas q̃ sunt spaciuz eius. Nihil eim vtilitas cõfert ei q dicatur alteꝝ spaciũ esse dimensionũ circa ipum que sunt equales suis dimensionibus. Fuit tamen hec cã positionis vacui q locus z locatũ sunt equalia: z tõ putabaf locus equari locato sm mensurã earũ dem dimensionuz. Et istius erroris causa fuit eq uocatio in noie equalitatis: qz locus nõ dicaf equalis locato: eo q vni° dimensionis sunt cãte sic alterius. Sed potius dicunt equalia ppter equalitatẽ capacitatis vt dixim° i premissis. ¶ Adhuc autẽ si in nullo differunt dimensiones vacui a dimẽsionibus corporis qõ est in vacuo sicut iam probatũ z demonstratũ est: tunc eadez rõne dimensiões corporis sunt loc° vacui sicut ecõuerso: et ita locus est in locato sicut locatum in loco: qõ absurdum est. Tex. z cõ. lxxviii. ¶ Amplius si vacuũ est in mũdo z est sicut locus p se existẽs sepat° oporteret ipsum iudicio sensus aliquo manifestari. Nihil particularium est i mũdo q nõ aliquo mõ manifestetur oporteret aũt q manifestaretur in his que mouent z hoc nõ sit: g° vacuũ non est. ¶ Et si dicaf q illõ est vacuũ vbi nihil deprehẽdit esse per visuz. b° constat esse falsuz: qz aer est aliqd: z tñ per visuz nõ sentitur: eo q nõ est coloratus. nihil autez sentit per visum nisi coloratũ eo mõ quo color gñaliter est forma terminati z perspicui corpis: sic eniz lux est color solis z aliorum lucentium. Similiter autem si pisces qui sunt in aqua essent ferrei constat q non viderent qz profundarentur in aqua: et non ppter hoc nihil essent. Tactu eim posset fieri discretio eorum: sicut tactu discernitur qõ tangitur: z hoc est verius sensibile qõ habet differentias tactus: aer g° ẽ aliquid qz tactu sentitur. ¶ Patet g° q vacuũ se paratum extra corpora exístens sicut locus nullo modo esse põt. Siue eim dicaf vacuũ i q° nihil est: sine dicatur esse vacuum in quo sola est materia receptibilis dimensionum: siue dicatur vacuum loc° habens dimensiones separatas ab omni corpore improbatuz est esse vacuum: et ita constat omnino vacuum nihil esse. Iste enim tres sententie fuerunt de vacuo: sicut supra patuit ex diffinitõnibus vacui ex rationibus phorum antiquorum inductis.

¶ Cap. ix. de rõibus coꝝ q vacuũ ponũt phicis corpib° ibibitũ: z d' ꝺdictiõe eoꝝ. Tex. z cõ. lxxix.

Unt autẽ qdaz vt supra diximus qui non dixerũt vacuũ eẽ sepatũ locũ a corpib° ifra celũ vel extra existentẽ: sz dixerunt corpib° porosis vacuũ eẽ ibibitũ: opinãtes pbationez esse manifestã vacui per raritatẽ z densitatẽ quoꝝ suscep tibilia sunt corpa phica. Dicũt eiz q z si nõ sit rarus z dẽsus q nihil i ptibus suis põt coire z calcari in minorẽ q̃titatẽ z locũ: eo q snia eoꝝ fuit q õe dẽsus ex raro factũ pstringit in sua vacua q̃ itra se hz rarefactũ ex denso egredit de suis vacuis: ita q ptes q̃ fuerũt i vacuis egrediunt z reducunt de ipsis z disponũt iuxta ptes q̃ i vacuis nõ fuerũt. Si aũt vacuũ h° mõ nõ dicaf eẽ: dixit auctor secte illi° cui° nomẽ xutos fuit q necio accidit vnũ trium incõuenientiũ. s. aut q motus nullus est oio: eo q tũc forent mobilia i codez loco: si. s. id qõ mouef in vacua q̃ sunt itra corpus i quo sunt motus nõ recipere f sic in vacuũ aeris qñ motus ẽ in aere. Aut moto vno mobili quocũq oporteret q totũ vniuersũ moueref: qz si totũ eẽt plenũ tũc primũ corpus cedet ei qõ mouef: z illi cedit aliud illi primum: z sic vnũ expellit reliquũ de loco suo: ita q necesse ẽ ẽt celum ipelli: aut nece ẽ q in õi gñatione qñ raꝝ fit ex denso z ep°: equal' fiat diuersoꝝ trãsmutatio. verbi gra: si ex aq̃ fiet aer: z sic raꝝ ex dẽso q ẽt ex aere fiat aq̃ in tanta q̃titate: qz alr oporteret locũ crescere vl decrescere cõtinue vsq ad celũ: z illud ẽt oz extẽdi z ꝓrimi sm modũ quo sit densuz z raꝝ. Cũ autez qõlibet istoꝝ sit falsuz dicebat xutos q nece ẽ esse vacuũ itra corpa phica: qz alr nõ cõtingeret cõcalcari densata: z extẽdi rarefacta. ¶ Obiciendo aũt cõtra hãc põnem oz nos distinguere qualr intelligitur dictũ eoꝝ. vacuũ eim corpibus intrinsecũ z imbibitũ duplr esse põt. aut eiz ita ẽ q sit distinctuz a pleno i corpe: ita q vacuũ i qbusdã suis extrinsecus sit sepatũ a pleno: z b° intrinsecus i alijs ipe sit corp° plenũ. aut ita ẽ q toti corpi ẽ imixtũ iptibus eius z a pleno nõ distictũ: sz vbiq sibi imixtũ. Tex. z cõ. lxxx. ¶ Siquidẽ igit raꝝ dicũt multa vacua sepata hñs z distincta a ptib° plenis tũc p eadẽ destruit põ eoꝝ p q̃ ꝺstructa ẽ põ ponẽtũ vacuũ locũ eẽ sepatũ: qz tũc h põ differt ab illa nisi qz illa in diuersis ponit vacuũ. s. ex celũ: vl ifra mũdũ: vel in qbusdã ptib° corpis phici: sp aũt ponit actu exñs z distictũ a pleno. Manifestũ ẽ igit q si nz vacuũ cõtingit eẽ sepabile: sic ꝓbatũ ẽ q locũ ñ ptingit eẽ sepatũ hñtez spaciũ suipi°: sic qdã dixerũt q loc° sui ipi° spaciũ hz sepatũ. sic ẽt non conuenit rarum intra se hre spacia talia seperata. Tex. z cõ. lxxxi. ¶ Si aũt nõ ẽ sepatuz sz imixtũ est vacuũ pleno nõ distinctũ ab eo nisi sm põam q̃ plenũ põt esse vacuũ: z ep° qñ de denso fit raꝝ: z ep°. z ita ponitur

aliq̃d eē vacuū tūc mi⁹ē ipossibile ponere ipsū q̃ꝫ ꝑmuz:eo q̃ posito ꝑmo vacuo sequit motū localē nō esse vt pz ex ꝓbabit̄:nō aūt sequit̄ b⁹ posito isto vacuo. ¶ Sz tñ ipossibilia at igūt huic pōni:z ꝑmū qdē qō cōuenit isti pōni ē qō ē iperfecta.cū eiz vacuū ponat̄ pp motū a phis antiqs: cōuenit ſm istā pōnez q̃ vacuū nō est cā ois mot⁹:sz motus q̃ sursuz cātuz.vacuū eim ſm actū nō efficit̄ nisi in raro:et raꝝ ē leue:pp qō ignē raꝝ eē dicūt eo q̃ leuis ē z ascēdit sursuz. ¶ Scōm aūt qō ꝓuenit isti pōi ē q̃ vacuū b⁹ mō nō ē cā mot⁹ vt dixerūt antiq:nō eiz ē cā mot⁹ sic̄ ad qō vel ex quo est mot⁹:qz tunc oporteret q̃ eēt extra corpa distinctū. Sed ꝓuenit ipm eē cām mot⁹ sicut dispō mobil̄ q̃ ē mouēs siue adiuuās id qō mouet. Est enim cā sic̄ vtres pleni vento sunt cā q̃ sursuz ferant alligata sibi z cōtinuata ptib⁹ suis. ¶ Et ēt ſm istos q̃remus ab eis q̃liter potuit eē q̃ vnū z idē sit mot⁹ et motū z locus ad quē mouet. vacuū eim vt iā dictū est ē mouens:z qz est ītrinsecū corpi oz ēt q̃ sit motū:z oz itez eē receptū a vacuo:qz alr duo corpa erūt in eodē loco:et b⁹ qūo pōt eē:qz tūc vacuū erit vacuū:z b⁹ ibit ī isinitū .Tex.z cō.lxxxij. ¶ Amplius aūt si vacuū ē cā motus vlr:vt dñt isti quā cām poterūt assignare ī grauī: pp quā ferat̄ deorsuz. ¶ Manifestū ē q̃ si q̃to rari⁹ ē sic magis vacuū:tūc etiā q̃to magis ē vacuū:tāto fit leui⁹ z magis sursum fert:g⁹ vacuū nō est cā grauis:sz potius plenū:nō g⁹ vacuū est cā q̃re aliq̃d ferat̄ deorsum. ¶ Adhuc aūt ſm hoc si aliq̃d eēt oio vacuū idez velocissime fertur sursuz:sz b⁹ est falsum:qz forte est ipossibile q̃ vacuū moueat̄ oio.rō eim vna z realis est q̃ dca est de vacuo sepato. Sic̄ eiz nō dr motus esse ī vacuo:sine motu eim sūt oia z īmobilia sunt: eo q̃ neče est forte motū in instanti:et ꝓportionem esse iter motū in pleno z motū ī vacuo:ita ēt erit vacuū sine motu:qz si cāret motū vacuuz oporteret q̃ oio vacuū cāret motuz in istanti:eo q̃ incōpabiles sunt velocitates pleni z vacui:z tō si aliq̃ plenū raruz cābit velocē motū:et rar⁹ illo cābit velociorē:et sic oz q̃ id qō oio est vacuū:et ipsa vacuitas causet motū in instāti:z hoc est ipossibile:ergo etiā ipossibile est q̃ vacuū sit causa motus.

¶ Caplm.x.de epylogo rationū xutos phī:z de solutiōe earū. Tex.z cō.lxxxiij.

Uoniā aūt nos nō dicim⁹ eē vacuū aliq̃d in nā sicut pz ex ꝓbitis:oz āt nos dicere q̃ ea q̃ īducta sunt de raro et dēso sunt bñ dubitatiōe digna:z tō ve dubitata sunt. Sūt aūt ista q̃ nisi ponant eē densū z raꝝ ex vacuo z pleno tur bat̄ celū. Itē aut nō ē motus oio:aut oz gñationē eoꝝ q̃ ex dēsis fiūt rara:z eo⁹ sp fieri eq̃lē ī eadē hora:vt q̃tū de aere fit ex aq̃ tantū ī eadē hora de aq̃ fiat ex aere. Et manifestū ē ex p̄dictis dubitabilib⁹ xutos phī q̃ si plus aeris ex aq̃ fieret z nō ponere tur eē vacuū:tūc oporteret q̃ ꝓtinue depellerent vltime superficies corpoꝝ sp ī maiorez locū donec tu/multuaret ēt expulsuz celū ī maiorez locū. Et eo⁹ est q̃ plus de aq̃ fit ex aere:qz tūc nece vr q̃ ꝓstringā tur vltia corpoꝝ ī locū maiorez ita q̃ tandez ꝓhibere elim qō est vltimū oiuz. Aut oz q̃ supponam⁹ alicubi eq̃lr fieri mutationez vni⁹ ex alio ī eadez hora z eo⁹:ita q̃ oē corpus vniuersi sit sp eq̃le. Aut oz q̃ nihil oio moueat̄:ī ōi eiz eo qō mouet accidit talis tumultuatio vltioꝝ:et expulsio sicut dixim⁹:nisi in motu circulationis. Nō aūt pp motū circulatiōis positū est esse vacuū:qz circulatio nō recedit de loco suo:sz poti⁹ pp motū rectū positū est esse vacuū nō sp eiz in circulū est loci muta⁹:sz ēt aliq̃n fit ī rectū. ¶ Uī igit̄ q̃ notati sunt pp b⁹ qō dictū est aliquid vacuū esse dñt. Et redit dēm eoꝝ ad b⁹ q̃ vacuū sit raꝝ:eo q̃ ptes nāles iplentes foramia quādo res ē densa exuūtur ab ea itus:z addunt ei ex:z iō crescit in maiorē q̃titatē ex iterpōne vacui iter ptes suas. Añ āt fit densuz ex raro tūc ptes māe addunt rei itus z iplent foramia:vacuo iterposito ptibus rari:z sic nūq̃ fit raꝝ z densū nisi additione z substractiōe ptiū mālīū:z nos nō logmur de augmento aiatoꝝ:qz illud fit p additionē:sz logmur d̄ īcremēto rei:z de īcremēto facto p rarefactiōez z cō dēsatiōez. ¶ Hoc āt mō xutos ēt phī dixit fieri tensiōez qñ.s.de calido fiebat magis calidū:z hoc dixit fieri p subtractiōez ptiū mālīū frigidaꝝ z apponez calidaꝝ:et b⁹ mō dixit d̄ frigido fieri calidū qz nō videbat q̃lr vna pōa ꝓioꝝ eēt. Hoc ēt dixit fieri ī figuris:qz qñ de arcu maioris īcuruatiōis fiebat curuatio miorz.i.remissioz arcus:vel eo⁹ d̄ remissiori tensioz z magis curuat⁹:dicebat āt qz recte ptes q̃ sūt ī maiori arcu iterposite curuis ptib⁹ ꝓhūt z īcuruāt:z tūc fit arc⁹ ꝓctior. Hec autē tria adaptabat ī eloꝝ gñatiōe:qz cū elm fit ex elo:z puū fit maius:z eo⁹:z calidū fit calidius:vel frigidū frigidi⁹:z sic de ceteris q̃litatib⁹ eloꝝ hñtiuz simbolū:et si ñ hñt simbolū tūc fit ꝓriū ex ꝓrio. Et qz ela rotunda sunt fit miorz arc⁹ ex maiori:vel eo⁹:z hec oia vt dictū est appōne z subtractiōe ptiū fieri dicebat xutos Est āt aduertēdū q̃ hāc additiōez z subtractiōez nō dicebat fieri ī coꝝpalib⁹ tm:sz ēt tā mālib⁹ q̃ in formalib⁹ sil. Tex.z cō.lxxxiij. ¶ Nos āt hec oia soluentes dicim⁹ ꝓcedētes ex ꝓbis q̃ determinata sē ī ꝑ hui⁹ scie li⁹.z supponem⁹.iiij.ꝓões ex q̃bus oia supi⁹ dubitata soluere possumus. q̃ꝝ vna est q̃

ūna ē mā ꝓrioꝝ vt calidi ⁊ frigidi: ⁊ aliaꝝ oīuꝫ phi
sicaꝝ ꝓrietatū: sic̄ sunt raꝝ ⁊ densuꝫ: ⁊ graue ⁊ leue
Scōa ē q cū aliq̄d gñaī q illud gñaī exñs i actu
ex eo q ē i pōa ꝑter alicuius extrinseci additionez
act⁹ eiꝫ totus est in pōa i mā: sicut oñdim⁹ in p li°.
Et si dicaī agēs dare formā patiēti: b° nō ē alr nisi
qꝛ sua actō i passiuo ē educēs ꝺ pōa ad actū id qꝺ
ē i mā: ⁊ h oīa maīfesta sī: si ea q̄ i fine ꝑmi libū dixi
mus ad memoriā reuocēt. Tertia āt ꝓpō ē q mā
ñ ē sepata a ꝓrijs ⁊ formīs: sꝫ sp ꝯiūcta alicui ꝓrioꝝ
ruꝫ: ⁊ alicui foꝛaꝝ: ⁊ ꝑcipue mā simplr q̄ ē mā elo-
Quarta vo ē q ipa ē nūo ⁊ soō vna: sꝫ eē ei⁹ ē alteꝝ
⁊ alteꝝ qñ ꝯiungīt vni vl alteri ꝓrioꝝ: sic̄ qñ cōtigit
q ē sub caloꝛe vel frigoꝛe. Igīt ex dcis dico q coꝛ
poris ē eadē mā magni ⁊ pui qñ fiūt ista ex raro ⁊
dēso: ⁊ nō ita q alia mā addaī puo: ex quo fit ma
gnū: vl aliq̄ mā subtrahaī magno ex cui⁹ subtractō
ne fiat puū. b° aūt maīfestū ē: cū eiꝫ ex aq̄ fit aer: ⁊ di
camus q ex essentia aq̄ fiat aer: tūc mā ē trāsmuta-
ta i maioꝛē q̄titatē: nō accipiēs additiōis aliqd in
ptib⁹ mālib⁹: sꝫ id qꝺ i mā erat pōa b° fcm ē actu:
⁊ tñ ep° fit iteꝝ aq̄ ex aere mā fcā mioris q̄titaī p:e
ter alicui⁹ appōnez vel substractionē: ⁊ sic aliq̄n trā
smutaī ex puitate i magnitudinē: aliq̄n ex magnitu
dine in puitatē: ⁊ b⁹ i cā agēs nō ē qdē nisi frigus:
aut caloꝛ: vel qꝛ sbāl forma aq̄ i dēsioꝛi ⁊ hūte ma
gis ptes cōstātes vult esse q̄s sbālis foꝛa aeris q̄ hꝫ
ptes q̄ sunt extēsioꝛis q̄titatis: ⁊ iō maioꝛē regrūt
locū ꝑter vacui iterpōez: ⁊ mā aq̄ hꝫ partes mioris
q̄titatis: et iō ꝓpīssioris et mioris loci ꝑter alicuius
ptis māe subtractionē. pōt eiꝫ vna nūo mā suscepti
bilis eē maioris et mioris q̄titatis ꝑter appōnem
vl ſbtractionē: vt dixim⁹. Silr ēt cū mult⁹ aer aliq̄n
fit i mioꝛi coꝛpe ꝓpressus: ⁊ aliq̄n ēt in maioꝛi: et fit
ex mioꝛi maioꝛ: ⁊ ep°: qꝛ cū mā istoꝝ vtroūq̄s pōa
ē. s. mai⁹ ⁊ min⁹ ipa sit vtraq̄s agentib⁹ i se ꝓꝛijs que
sūt calidū ⁊ frigidū. Sicut eiꝫ eadē ē mā cū ex cali
do fit frigidū: eo q vna susceptibil ꝓrioꝝ sine accep
tiōe vel abiectiōe aliq̄ꝝ ptiū. Et sic̄ vna est cū ep° ex
calido fit frigidū: vel ex frigido fit calidū: sic ⁊ vna ē
cū ex calido fit magis calidū nulla pte facta calida
q̄ nō sit i mā pus calida: ⁊ ei apposita vt fieret ma-
gis calida. Sꝫ ois ps māe q̄ pus fuit calida mu-
tata ē p itensionē caloꝛis: ⁊ facta est magis calida: ⁊
b° est sic̄ circulatiōe maioꝛis vel ampliꝛis circuli ⁊
ambitu ei⁹ qñ fit p maioꝛē icuruationem mioꝛis cir
culi: siue dicaī circulatio eē eadē nūo cū ꝓoꝛi vel ēt
alia: qꝛ de b° mō nō ē qō. sp eiꝫ ille due circlatiōes
fiunt i eadē mā: ⁊ i nullo alio fcūs ē ambit⁹ mioris
circuli qō nō eēt sbm maioris circlatiōis pus: sꝫ eēt
rectū: sic̄ dixit xutos q rectū qꝺ fuit iterpositū cur-
uis: et fecit maioꝛem ambitum esset icuruatum i mi
noꝛi circulo: ⁊ iō eēt circul⁹ mioꝛ maioris curuitatis
qꝛ plēs hret ptes curuas. nō eiꝫ maius vl min⁹ i de
ficiēdo aliq° vel apponēdo: sꝫ poti⁹ vt dixim⁹ tran-
smutatōe tot⁹ māe ꝺ pōa ad actū. Nō eiꝫ pōt acci
pi sꝫ magnitudinē scītilla vel flāma ignis q̄ non sit
calida aut lucēs siue alba: ⁊ iō cū icendīt scintilla n
ē b°: qꝛ ptes frigide q̄ sūt i ipa igniāt ⁊ ita efficiatur
calidioꝛ eo q plēs q̄s ꝑus hēant ptes calidas: sed
poti⁹ qꝛ tota mā ex mioꝛi calido q pōa calidi⁹ ē trā
smutaī i caliditatē maioꝛē. Sic igīt poꝛ ineſt caloꝛ
posterioꝛi vt pōa est i actu: q̄re ēt magnitudo ⁊ pui
tas coꝛpis sensibīl fiūt circa māz eandē: ⁊ extendīt
mā i q̄titatē maioꝛē nō accipiēte aliqd additiōis i
ptib⁹ mālib⁹. sꝫ qꝛ mā pōa ē vtraq̄s istaꝝ q̄titatū ⁊
pōa ē densuꝫ ⁊ raꝝ. Sic̄ eiꝫ dixim⁹ vna ē istaꝝ mā
sic̄ et aliaꝝ ꝓbitaꝝ ꝓrietatū. ¶ Est āt vt sp ⁊ abso
lute dēsuꝫ q̄dꝫ graue: eo q ptes ei⁹ stāt simul cō
ꝓesse i pua q̄titate ⁊ loco. Raꝝ aūt sp est leue qñ
simplr ⁊ absolute ē raꝝ: eo q ptes eius sūt remote
adiuicem: eo q sunt magne q̄titatis ⁊ magni loci.
Tex. ⁊ cō. lxxxv. ¶ Amplius sic̄ circuli circlatio
qñ ꝺducta ⁊ curuata ē i mín⁹ nullū accipit aliud cō
cauū q̄tū ad ptes māe ꝺ nouo sibi additas ab ex
triseco: vl i q̄bus noua gñata sit curuitas: cū ꝑus es
sent recte in maioꝛi circulo exñtes. Sꝫ ꝓcauū ⁊ cur
uuꝫ qꝺ inexuꝫ erat sibi i oībus ptib⁹: b° amplius i
curuaī: sic ⁊ ignis: qꝛ q̄cq̄d ē de igne ē caliduꝫ: ⁊ sic
magis calidū oīb⁹ ptibus mālib⁹ itensis i calido:
sic ēt ē in circulo qꝛ ois ꝓgregatio i mioꝛez vel coꝛ
rectio sua i maioꝛē ē ipi⁹ māei: qꝛ vna ⁊ eadē subij
cit icuruatiōi ⁊ directiōi. Et si i mūdo toto fiat con
gregatiōe gñatio: oꝝ q ista fiāt circa eandē māz nu
mero p eē alteꝝ ⁊ alteꝝ nūo differentē. Sūt enim
duo ꝓña tā raꝝ q̄s densuꝫ: graue eiꝫ durū ⁊ dēsum
sequūtur: ⁊ leue ⁊ molle raꝝ sequūt. b⁹ i aūt oppositū debēt eē si vm eēt qꝺ dixit xutos. Cū eiꝫ rarum
maioris sit q̄titatis q̄s densuꝫ: ⁊ q maioris ē q̄titatis ei plus additū ē i ptib⁹ māe sic̄ dixit xutos: de
beret raꝝ esse ⁊ durū ⁊ graue. qꝛ qꝺ hꝫ plus ꝺ māe
ptibus: b° hꝫ easdē magis ꝓtectas ⁊ ita duras: ⁊ ita
graui⁹. p oppositā aūt cām densuꝫ debēt eē molle
⁊ leue. Accipiam⁹ aūt hic molle ⁊ duꝝ i gñalib⁹ si-
gnificationib⁹ eoꝝ ꝑut duꝝ ē ōe illud qꝺ nō cedit
tangenti: ⁊ molle qꝺ cedit quocūq̄s mō cedat. subti
les aūt distinctiōes istoꝝ i q̄rto metheoꝛoꝝ dēt mi
nari hñt. Qñ aūt duꝝ ⁊ molle nō accipiūtur p his
q̄ absolte dura ⁊ mollia sūt: ⁊ dēsuꝫ ⁊ raꝝ nō accipi
unt p his q̄ absolute ⁊ simplr sunt dēsa ⁊ rara: sꝫ ēt
p his q̄ sunt quodāmō ⁊ respectiue dēsa ⁊ rara: tūc
aliq̄n dissonāt ea q̄ sequūt ipa. Nō eiꝫ sp illud qꝺ
duri⁹ ⁊ dēsius ē: ēt gui⁹ ē qꝛ plūbū gui⁹ ē ferro: ⁊ tñ
ferrū duri⁹ est plūbo ⁊ dēsius. Ex dcis ēt pꝫ q flm
ē qꝺ dixit xutos dēsuꝫ ⁊ raꝝ eē q̄titates māe: cū ex
q̄titate non sequantur q̄litates ꝓtrarie cāte ab ipa

Ex denso aũt ꝛ raro sic ex cãis ꝓfis q̃ dcã sũt se quũt Tex.ꝛ cõ.lxxxvi. ¶ Ex p̃dcis g̊ maifestũ ẽ qꝫ nec aliqd discretũ nꝫ sepatũ ẽ vacuũ:nꝫ simplr est vacuũ:nꝫ ꝓmixtũ ī raro ꝛ denso:neqꝫ ẽ ēt ī põa b̊ mõ q̊ dixit xutos qꝫ eẽt ī põa ꝛ ñ actu:qꝛ sp eẽt imixtũ ꝛ nõ sic actu sepatũ vacuũ. Dico aũt ipm nõ esse ī põa nisi aliqs vocet vacuũ ipaꝫ mãz q̃ ẽ aliq̃ cã illi⁹ qõ ferẽt:ꝛ loci mutationis:sic sbm dr eẽ cã. Fꝫ b̊ eiꝫ mã vna q̃ sbm grauitatẽ est ꝛ leuitatẽ dicẽt va cuũ:sꝫ tunc nõ debuit poni vacuũ cã mot⁹ sicut dẽ sum et rarum:quia illa sunt actiua ꝛ factiua motus materia autez non. Sed pot⁹ debuit dici qꝫ vacu um esset cã motus:ex eo qꝫ corpa susceptiua mot⁹ localis recti iq̃tũ sũt susceptiblia rari ꝛ densi:et cũ rarũ ꝛ densũ fꝫ suã ꝓportẽ sint actiua mot⁹:durũ ꝛ molle que sequũt de ipa nõ se bñt ad motum lo calem vt actiua:sed potius vt passiua facientia ad motus facilitatẽ vl̃ difficultatẽ:qꝛ mot⁹ rectus facil̃ est per molle qõ cedit:ꝛ difficilis vl̃ ipossibilis per durũ. Et vt gñalr dicaꝫ magis sũt durũ ꝛ molle fꝫ suã ꝓportẽ cã alteratõis quã loci mutatõis. Sic igit ex sillo pꝫ qõ mã est vna ꝓportio:ꝛ cũ rarũ ꝛ dẽsũ sint ꝓria qõ vna est mã eoꝝ que est cã istoꝝ ꝓportiorũ pꝫ ēt hoc ex signo ifallibili qꝫ cãñ ex vna mã sine additõe ꝛ sbtractõe:eo qꝫ in oibus ptibus eiusdez mãe inueniunt:sic postẽsuꝫ ẽ. Qõ aũt nõ sint q̃tita tes additę:sꝫ q̃litates ex situ ptiuꝫ mãe cãte:ex hoc ꝓbabit qꝫ cãñ ab ipis q̃litates ꝓprie q̃ sunt durũ ꝛ molle:ꝛ graue ꝛ leue. De vacuo igit quõ est:ꝛ ꝓut ipm dr materia:ꝛ quomõ non est prout ipum dici tur esse sepatuꝫ extra elm vel ifra ipm exñs:sit hoc mõ quo diximus determinatum.

¶ Tractat⁹ tertius q̃rti libri phicoꝝ. Cap.i. ỏ tpe an sit tps:ꝛ ꝓbõ qꝫ nõ sit aliqd p extraneas rões.

Onueniẽs aũt ẽ qꝫ post p̃dicta aggredia mur ad loquẽduꝫ de tpe:eo qꝫ ipsum est vnũ de bis q̃ sequũtur motũ:ī eo qꝫ mo tus ẽ in cõi:de qbus ī b̊ q̃rto li˚ ꝓmisimus mẽtio nez facere ꝛ tractatũ. Tex.ꝛ cõ.lxxxvij. ¶ Lꝫ ãt ꝓ seipsuꝫ manifestũ sit eẽ tps:eo qꝫ ipm ꝓcipitur cũ motu q manifestus ẽ ad sensum:tñ p extraneas rões q̃dã sophiste arguũt ipm nõ eẽ. ꝓmũ g̊ bene se bꝫ opponere de ipso p rões extraneas:vtruꝫ sit de nũo eoꝝ q̃ sunt:aut sit de nũo eoꝝ que nõ sũt. Com.lxxxvij. ¶ Rões aũt exñeas vocam⁹ illas q̃ sunt ex cõibus que ī multis inueniunt:ꝛ nulli sũt ꝓꝑa:q̃les sunt rões logice. Mã logica pp eandem cãm phia extranea vocaꝫ. postea vo ex nãlibus ꝛ ꝓ prijs tpi pscrutabimur q̃ sit nã ipsi⁹. Tex.ꝛ cõ. lxxxviij. ¶ Qõ igit oio nõ sit tps:aut sit vix ꝛ ob scure:ex dicendis aliqs ꝓcipe poterit. Qõ eim ve est cũ sit ꝓpositũ ex ptibus ꝓtinuis bꝫ ptes exñtes ex qbus ẽ sua cõtinuitas:sꝫ tps nõ bꝫ ptes exñtes g̊ tps nõ vr eẽ. ptiuꝫ eim tpis due sunt. s. preteritũ ꝛ futurũ. preteritũ aũt nõ ẽ:sꝫ factũ ẽ:ꝛ trãsijt. futuꝝ aũt nondũ ẽ. pñs aũt cũ sit indiuisibile nõ ẽ ps cõti nui tpis:g̊ infinitũ tps qõ semp accipit sine fine cõ ponit ex bis q̃ nõ sunt. Ex bis aũt que nõ sũt cõ positũ nõ vr ꝑticipare aliqñ sbãm q̃ sit:g̊ tps oio nibil est:aut si ẽ vix ẽ:sic sunt ea quoꝝ eẽ ẽ pmixtũ ꝓpatiõi:et cũ b̊ obscure ẽ:qꝛ sm põam ẽ. Et forte apud itellectũ ẽ actus eius:vt q̃dã dixerũt:sꝫ nos ỏ hoc iferius q̃rem⁹. Tex.ꝛ cõ.lxxxix. ¶ Ad huc aũt oiꝫ divisibil qõ ẽ:aut neẽe ẽ oẽs ptes:aut q̃ daꝫ eẽ:tpis ãt due ptes ñ sũt:qꝛ sic dcꝫ ẽ ꝑteritũ fa ctũ ẽ:ꝛ nõ est. Futurũ aũt nõduꝫ est:ꝛ si est ī põa ẽ solũ. cũ g̊ tps divisibile sit qõdã vr tps nibil eẽ. Si q̃s aũt dicat qꝫ ipꝫ pñs nũc q̃dã ps tpis est:ꝓstat falsuꝫ esse:qꝛ ois ps q̃ ẽ ve ps aliquota toti⁹ mẽsu rata ꝛ nũata aliqñ reddit totũ qõ ꝓponit ex ptib⁹ aliquotꝫ:sꝫ nũc cũ sit indiuisibile nõ reddit totuꝫ tps g̊ tps ex nũc nõ ꝓponit. Si aũt dicaꝫ qꝫ ẽ ps non aliquota:sic binari⁹ est ps gnarij:adhuc ꝓstat esse falsũ:qꝛ ps talis ꝓponit totũ cũ alia pte:et ẽ q̃titatꝫ alic⁹ i toto:nũc aũt nõ ꝓponit tps:nec ẽ alicui⁹ q̃ti tatis ī tpe:g̊ nũc nõ est ps tpis: nec pũctus est ps linee:sꝫ ti⁹ ei⁹:ita ēt nũc non est ps tpis:sꝫ ti⁹ eius. Tex.ꝛ cõ.xc. ¶ Amplius si tps ꝓtinuũ ẽ: vt dñt affirmãtes tps:tũc oꝝ qꝫ distinguãtur ptes ī divisibi li nũc:qõ est ti⁹ tpis:sic pũctus linee. ¶ Querim⁹ g̊ de ipo nũc qõ determinat ꝛ distinguit iter ꝓteritũ ꝛ futuꝝ vtꝫ sit vnũ ꝛ idez pmanẽs semp:aut sit ali ud ꝛ aliud:b̊ eim nõ facile est scire: ꝛ b̊ est querere vtrũ sit vnũ ꝛ idẽ pmanens nũc ī toto tpe:aut plra sibi succedẽtia. plura eiꝫ simł esse nõ pñt:qꝛ si essent simul tũc oporteret qꝫ tps eẽt de pmanẽtib⁹ ꝛ stanti bus:ꝛ b̊ nõ est verꝝ. Si aũt sunt plra nũc sibi succe dentia:ita qꝫ sp alterꝝ ꝛ alterꝝ ẽ:eo qꝫ nulla ps eoꝝ q̃ sunt ī tpe sil̃ esse cũ alia nisi ꝓtineret ab ipa sicut ps a toto:sic mensis ꝓtinet sub ãno:ꝛ septiana sub mẽ se:ꝛ dies sub septiana:ꝛ hora sub die:ꝛ ps horę sb hora:ꝛ b̊ mõ currit necio vꝫ ad idiuisibile nũc qõ solũ est ỏ tpe accipe. Min⁹ eim tps qõ ẽ ps plis sp ꝓtinet sub illo:si inq̃ sic ẽ:tũc plra nũc nõ sunt si mul:nisi vnũ ꝓtineat ꝛ reliquũ ꝓtineat:sꝫ idiuisibile nibil ꝓtinet:g̊ vnũ nũc nõ ꝓtinet aliỏ vl̃ alia nũc: g̊ si sunt plra tũc illa sunt succedẽtia:vt dictũ ẽ: g̊ illud nũc qõ ẽ ꝑteritũ ꝛ fuit ꝑus neẽe ẽ corrupꝫ tuꝫ:ac oia nũc vt dictũ ẽ nõ erũt simul. sꝫ sp id qõ ẽ ꝑus neẽe ẽ corrũpi:aut g̊ corrũpit ī eodez nunc qõ ẽ ipm:ita qꝫ corruptũ sit i seipo. aut corrũpit vl̃ est corruptũ ī alio nũc ab ipo. nõ aũt corrũpit ī eo dez hoc est ī se:qꝛ nibil simul est in aliquo ꝛ corrup tũ est ī illo:sꝫ nũc est ī seipo:g̊ nõ corrũpit ī seipo. Si aũt corrũpit ī alio nũc:aut illud aliud nũc ẽ ī mediatũ ꝓñs ad ipm:aut nõ ẽ imediatũ. Sꝫ inter

nūc qđ corrūpit: ꝛ nūc i quo corrūpit cadit tēpus medīū. Nō aūt ꝓuenit corrūpi ꝑpus nūc i ꝓrio cō sequēte nūc: qz nūc nō ita se bñt adinuicē: sic nec i linea imediate puncta ꝓsequi pūctuz. b° aūt manifesta bīt i. vi. hui⁹ scie. Si āt dicat corrūpi i nūc nō ꝓrio ꝓñte: sz in eo iter qđ ꝛ ipm tps ē medīū: g° p⁹ nunc qđ ē i ꝑterito manet i eē saluatū i infinitis nūc q̄ sūt i tpe itermedio: ꝛ sil erit cū oīb⁹ illis. b° aūt ē ipossi bile: qz ex h° sequīt q id nūc qđ ꝑus erat in ꝑterito sit manēs in ꝓnti ꝛ futuro qđ nō patīt nā successionis. Segtur ēt ex illo q nūc qđ ꝑus erat sit cū ꝓnti ꝛ futuro: g° ꝑteritū ꝓns ꝛ futuꝝ simł erūt: qđ ē ipossibile: qz idiuisibile nō pōt bre rōez ꝓtinēt. ¶ Sūt aūt qdaz q dicūt iō nūc ꝓns nō corrumpi i nūc posteriori i mediato: vel ēt i seipo: qz ois corruptio ē in tpe: ꝛ in nūc idiuisibili nihil corrūpit: sz ē corruptū ad ipm: cū corruptio sit mot⁹ qdā q nō pōt eē in idiuisibili: sic ꝓbabīt ifra in. vi. Sz b° nihil ē qz corruptio nūc nō est simplr corrup° : sz ꝑm qd. Si nihil eīm corrūpi nūc ē nisi desinere eē: ꝛ talis desitio bñ ē i idiuisibili: sicut mot⁹ i indiuisibili desinit b° mō desitiōis: qz nihil iuenīt de ipo vltra ipm: ꝛ b° mō linea desinit i pūcto. Sz si fiat vis in vbo desitionis: tūc ponā finiri tps i nūc: ꝛ motū in momento: ꝛ lineā in pūcto. Tex. ꝛ cō. xci. ¶ Sz si ꝓpt istas rōes dicat aliqs semp manē idē ꝛ vnum nūo nūc oīdem⁹ ēt b° eē ipossibile. Nullius eiz ꝓtinui diuisibīl finiti ē ti⁹ vnic⁹ siue i vno indiuisibili sit cōtinuū siue cōtinuet ad plura siue in pluribus: sicut linea ꝓtinuat i vno indiuisibili ꝑm rōez qđ ē pūctus: ꝛ bz necio duos ēmios qñ finita accipīt linea: qz illa nō est circularis. In pla aūt ꝓtinuat superficies. ſ. in q̄ttuor ēminos: qz bz lineas ꝛ puncta. Corp⁹ autez cōtinuat in ēminos. vi. pp tres dyametros se in eodez ad rectos angulos itersequētes. Cū g° nūc ꝓpt b° qđ ē indiuisibile necio sit ti⁹ ꝛ finis. Finis aūt alicuius finiti finis ē: oz tps accipe finitū: cui⁹ istās sic ue nūc dr esse finis: sz nihil cōtinuū est finitū vno tāctuz fine. g° tps necesse ē bre plēs fines ꝛ ēminos: ñ g° nūc est tm vnū: sz sunt pla nūc. Hec āt rō fortior ē oībus illis q̄s iducūt illi q negāt tps eē aliquid. Tex. ꝛ cō. xcij. ¶ Amplius si sil eē aliq̄ ꝑm tps ē eē ea neq; ꝓius neq; posterius: sz i eodē ꝛ ipo nūc esse: si dicat vnicū eē nūc i toto tpe: tūc ea q̄ fuerunt ꝑus ꝛ sunt mō ꝛ erūt postea sunt i vnico ꝛ eoꝺ nūc g° simul erūt oīa ꝑm tps q̄ sunt ꝛ fuerūt ꝛ q̄ erūt: g° q̄ facta sunt i ānuz millesimū i ꝑterito sil sūt cū his q̄ sunt hodie: ꝛ nihil altero est ꝓus vel posteri⁹: qđ falsuz ē: tot g° opposita sunt p phiaz extraneā accepta ex his q̄ isunt tpi que sūt ꝑterū ꝛ futuꝝ: et nūc que sunt i tpe. Nos aūt hoꝝ solutiones in fine ponemus: qñ sine his q̄ determiada sunt determinari ista nō satis manifeste ꝓñt.

¶ Cap. ij. de opinionib⁹ antiquoꝝ ꝺ nā tpis ꝛ de iprobationib⁹ eoꝝ. Tex. ꝛ cō. xciij.

Vid aūt sit tps: ꝛ que sit nā tpis: nō satis manifestū ē ex iā dictis: ꝛ nō possum⁹ scire q̄ditatē eius ex his ſmonib⁹ antiquoꝝ de q̄bus attingim⁹ eos. Quidā eiz antiquoꝝ dīt q tps est mot⁹ totius: h° est mot⁹ diurn⁹ qui ē ꝑme spe motus q ēt motus vocat mot⁹ vniuersi siue motus totius: ꝛ i hac ſnia fuit plo. Et fuit sufficiens⁹ dictū qđ dixerūt antiq de tpe. ¶ Alij aūt dixerūt q ē spa ipsa. Sz deceptō ē in dicto ꝑmoꝝ: qz si motus totius eēt: tūc esset circulatio circuli: ꝛ h° eē non pōt eo q ps circulatiōis circlatio nō est: sz ps temporis ē tps. ¶ Ampli⁹ aūt si tps eēt circulatio circuli: tūc si plēs eēnt celi ꝑmi: sicut dixerūt illi q̄ dixerunt mūdos eē plēs: tūc ēt essent plēs circlatōes: g° ēt eēnt pla tpa: qz tps eēt mot⁹ cuiuslibz eoꝝ: g° pla tpa eēnt tpa sil: ꝛ b° incōueniēs ē. ¶ Si aūt forte aliqs dicat q ista cōclusio ꝓcedit ipossibili quodā supposito tali posito qđ accidat falsuz: et ipossibile esse nihil ꝓhibet. Dicendū q ꝓcło bñ deducit ad icōueniēs ꝑm ſniaz aduersarij q tz q tps ē mot⁹ circuli: qz multiplicato ibō ꝑmo ꝛ ꝓpo multiplicabīt accñs qđ ē in sbō q̄ sbm imediate subijcīt accñti Motus aūt tale accñs ē qđ ē i mobili: ꝛ iō multiplicatis mobilib⁹ necesse ē multiplicari mot⁹: sz tēpus nō ē tale accñs qđ p se stat: sz sit i mobili vt mobile ē: qz tūc tps eēt añ motū. Sz sicut ifra docebimus tps ē i mobili p motū vt nūs motus existens ꝛ iō si duo vel tres eēnt eq̄ primi mot⁹ nō multiplicaret p hoc tps: qz nec nūs multiplicaret: ꝛ iō inconueniens ē dicere q tps ē mot⁹. ¶ Ulterius autez ꝑz falsuz dicere eos qui dicūt sentire Ar. q si prima mobilia eēnt duo q eēnt duo tpa. positis eniz ꝑmis mobilib⁹ esse pluribus deducit ad istā ꝓclonez. videlz q sint pla tpa tāq̄s ad aliqđ inconueniēs Sequeret aūt ex hoc vlterius vt vr eē infinita tpa: qz si duo tpa sunt sil: cōstat aūt q nō sunt simł nisi in tpe. b° aūt tps in quo sunt simul nō eēt aliqđ ipsoꝝ: g° iā eēt tertiū tēpus: ꝛ illa tria itez essent simul in q̄rto: ꝛ sic de alijs. Nisi forte aliqs dicat ad hoc q sicut duo corpa sunt simul nō in vltimis alteriusꝝ corpis: sz in vltis suis: ita ēt duo vel pla tpa si eēnt eēnt sil eo q eēnt in nūc alicui⁹ ipoꝝ vel pluriū. b° aūt iferi⁹ melio⁹ ē exposuz. Tex. ꝛ cō. xciiij.

¶ Totius autez mundi spera que est spera ꝓma visa est ēe tēpus quibusdā dicentib⁹ eā eē tps. hac rōe qz sicut i spa ꝓma sunt oīa: ita ēt in tpe sunt oīa Est aūt stultius hoc qđ dictū ē hac rōe. ſ. ꝓmā speraz eē tps: q̄s q de h° aliq̄ ipossibilia ꝓsiderent p q̄ ipossibilis esse dicat ista opinio. Siqs eiz b° sic sil

logizet. In tpe sunt oia: & in ꝑma spa sunt oia: g᷑ tē pus ē spa ꝑma: & sillogizet ex affirmatiuis i fa figura: & equocat i ꝓpōnez notantē cōtinētiā: q᷒ alr sūt res i ꝑma spa q᷑ sunt i ea sic i loco: & alr sunt i tē pore: q᷑ sic i nūo sūt in tpe. Et falsas assumit ꝓpōnes: q᷑ falsuz ē oia eē in tpe: & falsuz ē ēt oia eē i tot⁹ spa. h᷑ aūt sequēs ſmo declarabit: vbi oñdet q᷒ sunt i tpe: & q᷒ nō. Tex. & cō. xcv. ¶ Am aūt maxie & ꝓbabilissime vr̄ tps eē motus & mutatio q᷒ daz: redibimus sup hāc opinionē: & cōsiderabim⁹ de ipa an sit va an falsa. Oūdit aūt eē falsa ex hoc q᷒ vniuscuiusq᷒ mutatō vel mot⁹ solūmō ē in eo qđ mutat vel q᷒ mouet motu illo: aut vbi ē illud quod mouet vel trāsmutat: tps aūt silr ē: & apud oia tpa lia vbiq᷒. oia eiz tpalia q᷒ vbiq᷒ sunt i vno & eodem sunt tpe nūc pñti. Tex. & cō. xcvi. ¶ Amplius aūt ois mutatio vel motus velocioꝝ vel tardioꝝ est eo q᷒ passiōes mot⁹ sunt velox & tardū. nullū autez tps ē velox vel tardū: g᷑ nullū tps ē mot⁹ vel muta᷑ Quod aūt velox & tardū nō sint tpus ꝓbat᷒ p h᷑ q᷒ tā velox qᷓ tardū diffiniūt tpe. tps aūt tpe nō diffinitur. velox eiz ē qđ i ꝑuo tpe mouet ꝑ multū spaciū. Tardū aūt ē qđ i multo tpe mouet ꝑ ꝑuū spaciuz. tps aūt tpe nō diffinit: neqᷓ in eo qđ quale sit neqᷓ in eo q᷒ qᷓtum: sicut iā dixim⁹ q᷒ qᷓlitas mot⁹ est velocitas & tarditas q᷒ tpe diffiniūtur: qᷓntitas ēt mot⁹ diffinit tpe: q᷒ magn⁹ ē mot⁹ q᷒ ē magni tpis & ꝑuus q᷒ est ꝑui. Tex. & cō. xcvij. ¶ Manifestū est igit ex dictis q᷒ tps nō ē motus: & nō facim⁹ hic dram aliquā iter motū et mutationē: eo q᷒ non differūt in mēsura tpis: lz alias dras hñt qᷓs in .v°. dicemus. Cap. iij. hic ē disgressio declarās sniaz eoꝝ q᷒ dñt tps nō esse nisi in anima.

Unt ēt alij pbi q᷒ videntes q᷒ tpus hz eē: & q᷒ nō est motus neqᷓ spa ꝑma: dicūt ipsum nō bre eē nisi in aia: & sunt illi q᷒ dicūt q᷒ sic ex reb⁹ que nō sunt absolute i rebus surgūt forme ꝓpationū q᷒ non sunt nisi in aia ꝓpante: & nō in reruz sunt nā: ita ēt dicūt hic q᷒ cū mobile sit in transitu spacij: accipit ipm anima ante & post: & remanet in anima ante & post: licet in re non sit remanens & comparat qᷓs cito est mobile de anteriori spacio i posteri⁹. Et h᷑ ꝓpatō q᷒ sic mēsurat motū mobil vocatur tps: cū tñ in re ipa actu nō sit nisi hic: & potentia i vlteriori pte spacij: & q᷒ pus fuerit i ātecedenti qđ ptrāsit: & sic trāsitū illū ꝓpando de anteriori in vlterius: & distinguēdo p h᷑ q᷒ ē medīū iter añ i spacio & post: facit aia tps qđ ē mēsura mot⁹ qᷓ ē velox vel tardus. dicit aūt ista snia vt refert auicēna q᷒ in veritate tps nō ē nisi aggregatio momētoꝝ. Hui⁹ autē signū eē dicit q᷒ pcipit tps q᷑ momēta aggregant Momēta aūt designare sic vel alit ē i volūtate aggregātis & designātis. vbi gra: cū dicit erit sic vl sic cras: vel post duos dies q᷑ eleuabit sol: & posset si velet aliō designare qōcūq᷒ eēt momētū determinās quēcūq᷒ solis eleuationē. Cū aūt momētoꝝ aggregationē sic dicant illi esse tps: dicūt tñ q᷒ aia ꝓparat motū momēto ſm successionē mot⁹: & tō tps ē per modū extēsionis ꝓtinue. protēdit eiz imaginatō vl alia vis aie i ꝓteritū et pñti vel i futurū: & hāc ꝓtensiones vocāt isti tpis ꝓtinuitatez. Et ad hanc sniam ꝓfirmandā plurimas iducūt rōes: q᷒ media breui ter pstringā ad vitāduz ꝑlixitatē. Dicūt g᷑ q᷒ exq᷑ tps ē nūs motus ex ꝓri & posteriori qđ ē i motu cātuz: sic̄ pus & posterius i motu nō sunt simul ſm actū: sz tm simul sunt i actiōe aie: ita tps oz eē i aia & nō i nā. Sicut eiz existere pus & posterius i motu se hz ad eē vel nō eē: ita se hz tps ad eē & nō esse nūqᷓ aūt i motu pōt accipi pus qđ cū illo sit posteri⁹: q᷑nimo pus in ipo nō est: sz factū ē. Et posteri⁹ in ipo nō ē: sz fiet. id g᷑ qđ accipit ista simul ē aia. ¶ Adhuc nūi non ē cā nisi mā nūerabilis: et aia nūerans: sz mā nūerabilis i motu ē pus & posteri⁹ & illa nō est vt iā bituz est: g᷑ nūs eius nō ē i tpa: g᷑ relinq᷒ q᷒ solū sit i aia uūerante. ¶ Adhuc aūt vt vltra az. nos nō ꝑcipim⁹ tps nisi ꝑcipiēdo motū i mēte siue i aia. hoc aūt tō vr̄ eē: q᷒ tps nō ꝓsequit nisi motū illū q᷒ ē i aia: & nō aliū: g᷑ nō ē nisi i aia: nisi est cā eius q᷒ ē mot⁹ aie. ¶ Adhuc aūt si mot⁹ celi ē cā tpis: & tps ē in celo vt in ſbō p h᷑ motū: tūc h᷑ mō debēt eē i celo quo mot⁹ ē in celo. Motus autez sic ē i celo q᷒ ptes eius sūt plures: & oēs ptes sunt simul: q᷒ & oēs ptes celi simul mouent: & nō ſm ꝑ & posterius: g᷑ & oēs ptes tpis simul sūt: & nulla sz pus & posterius se hz ad aliā: vl oz tot eē tpa quot sunt ptes mot⁹ & mobil qđ ē incōueniēs: g᷑ tps nō videt eē i motu: vt i ſbō. Si aūt forte dicat aduersarius q᷒ tps nō cātur a motu celi ſm q᷒ motus est expansus i toto celo: sz potius hz q᷒ aliqđ ei⁹ accipit vt motū i ipo. vbi gra: vn⁹ gradus vl vna stella vl sol: vl aliqđ h᷑ i qđ ē pus & posteri⁹ circulo ꝑ sit⁹ renouationē: & tūc nō ꝓcedit rō inducta: dicem⁹ q᷒ tūc reddit ꝑmū iconueniēs: tūc eiz i nā nūqᷓ eē accipit pus & posteri⁹ hz actū. Et si sunt tūc sunt i aia ꝓpante pus & posterius: & tūc itez segit tps in aia eē tm̄. Cō. xcviij. ¶ Adhuc āt ē obō galieni: q᷒ si tps nō ē nisi i celo ꝑ motū celi: tūc illi q᷒ nihil ꝑcipiunt de motu celi nihil ꝑcipiūt de tpe. Sunt g᷑ aliq᷒ icarcerati nati sub terre claustris q᷒ nūqᷓ motū celi viderunt nec perceperunt: illi g᷑ nihil perceperunt de tempore qđ falsuz ē: q᷒ ꝑcipiūt tps ꝑ motū aie. ¶ Si aūt quis diceret galieno q᷒ percipit motus nō aie: sz rei exterioꝝ: & ita tps nō ē in aia per motuz aie: sz potius ꝑ motū rei exterioris. Sic enim

intelligere de nā temporis ponit galienus Ar. & arguit cū instantiā ferēs huic dicto: & dicēs q̄ sepe imaginamur res stātes & in ipis & sup ipsas mouet imaginatio nra: & in illo motu pcipimus tps: tps g̃ cātur a motu aie ēt stātibus rebus imobilibus i nā: g̃ esse nāle erit tpi esse i aia p motū aie: & non p motū rei. ¶ Adhuc aūt cū tps est nūerus motus vnitates q̄b⁹ cōstituit hic nūerus: aut sūt designate p aiam: aut sunt vnitates rei extra aiam existentis: cū res q̄ nūeratur motus sit: & motus sit nec̄io vnus est sua vnitas vna in toto motu: g̃ nō ē ex illa nūs. Si aūt dicat q̄ sunt vnitates partiū reddit pstinū incōueniēs: q̄ nō existentiū in nā nō sunt vnitates in nā: ptes aūt motus nō sūt existētes in nā: reddit g̃ q̄ vnitates cōstituētes nūer̄ qui ē tps: sunt designate p aiaz solā: g̃ nō est tps nisi in aia. ¶ Augustinus ēt disputās an tps sit in aia querit si tps sit extra aiam vbi sit. ꝓteritū eim cū nō sit nūq̄ ē in rer̄ nā. futur̄ ēt cū nondū sit nō hz eē in rer̄ nā: g̃ si tps sit in rerū nā extra aiam: hoc erit pūs. Quera/mus g̃ quid sit pūs: hoc aūt ē cuius nihil ꝓteritū & nihil futur̄ ē. hoc aut nō ē ānus: vel mēsis: vel dies: vel hora: vel aliqua ps horę diuisibilis: g̃ pūs nō ē nisi idiuisibile nūc: sz indiuisibile nūc nec ē tps nec est pars tēporis: g̃ rōe illius nō erit tps ex aiaz ¶ His rōibus & q̄busdā alijs videnť qdam magne auctoritatis viri ducti vt dicūt tps nō esse nisi in aia Com. xcviij. ¶ Intū vt ēt auerrois dicere videať q̄ tps ē extra aiam i mobili. s. p motuz in potētia: & ꝓplementū ei⁹ i actu sit ab aia & i aia. Sz cōtra hoc obijcit auicēna: & plures alij phor̄: dicūt eim q̄ sm has rōes oēs mot⁹ nō esset i rer̄ nā sz in aia solū: q̄ pus in ipa non est: nec posterius. Cum g̃ videamus motū eē ad sensuz in rer̄ nā extra animā erit & tps aliquid extra aiam. ¶ Adhuc autē ridiculū videtur id qđ ē vna q̄titas cōtinua esse in aia solū quia nullius q̄titatis & simplex ē. cōstat autem q̄ tempus ē vna q̄titas cōtinua. ¶ Adhuc aūt si tps esset in aia: tūc diceret passio aie: & nō passio motus: nec pticiparet passiones veri cōtinui: & veri discreti: q̄ oia falsa sunt. ¶ Dix ēt ē de istis hoibus qui dicūt nūer̄ formalē quo nūeramus esse extra aiam: eo q̄ cōstituit ex vnitatibus rer̄ existētibus extra aiam: & dicūt tps eē nūer̄ in aia existentem cū sit nūrus acceptus a ptibus motus q̄ nullo mō sunt in aia. Si eiz eēnt i aia ptes motus: tūc motus eēt in aia: & i quo ē motus localis illud mouetur: oporteret g̃ q̄ aia moueret localr: & iō absurda videtur esse ista opinio. ¶ Adhuc autem vident q̄ aia vno mō se hz ad oēm motuz: si g̃ tēpus dicunt in aiam: debent cōcedere q̄ tps se hz vno mō ad oēm motuz & nō ad vnuz prius: & aliuz posterius: & hoc negatū est a ꝓpatheticis q volūt q̄ tps primo est in motu celi: & per ꝓns in mēsura motuuz alior̄. Nos aūt dicimus tps esse extra aiam: tū inductas rōes posterius cū alijs determiabim⁹ q: prehabitis quibusdam facilius soluentur.

¶ Cap. iiij. q̄ cognitio tpis dependet a cognitiōe motus: eo q̄ non pcipiunt tempus sine motu.

Via aūt iā probauimus q̄ tps nō ē motus: & intēdimus hic iuestigare nām & diffinitionē ipsius volumus hic icipe a motu: eo q̄ sine motu non est tps. Tex. & cō. xcvij. ¶ Cū autē nos ipsi nihil mutamur sm intelligentiam vel aiam: aut latet nos: si trāsmutamur nō videtur fieri tps nobis. Dico aūt nos trāsmutari sm aiam trāsmutatiōe qua nos trāsmutāur in esse p tēpus. Cū eiz dicať trāsmutari sm aiam sm tres modos: sm. s. q̄ nos nō percipimus tps: nisi qñ fuerimus moti motu aie qui est motus imaginationis: vel intelligentie: et hoc mō dixerūt galienus & Augustinus nos pcipere tps & esse in tpe. Dixerunt eim q̄ eē in tpe ē esse in viribus motuū aie vel alteri⁹ creature spūalis: & cū motus aie sit simplex: et ñ habeat ꝓpe prius & posterius: ꝓstat q̄ iste modus ꝓpe nō dicit nos pcipere tps: & iō est sensus corruptus: eo q̄ nec galienus nec augustinus sciuerunt bñ nās rer̄. Alter vero mod⁹ ē quo nos dicimur trāsmutari sm aiam cū pcipimus p aliquē aie motum. s. imaginatiōis vel intelligētie aliquē de motibus exteriorib⁹: & hoc mō iter̄ directe nō percipimus tps: q: est pcipere motū ꝑter hoc q̄ nūs ꝓus & posterius in ipo: & tūc nō pcipimus tps sz motū in rōe motus ꝑter hoc q̄ mēsuremus ipm per tps Est aūt tertius modus quo nos pcipim⁹ motum in eo q̄ pcipimus nosipsos trāsmutari: & tūc nec̄io pcipim⁹ tps in eo q̄ nos imaginamur vel sentimur sm intelligentiā venire a ꝓre i posterius: & h⁹ solo mō ver̄ ē: q̄ cū nihil mūtaur sm itelligētiā nrā. aut latz nos nra trāsmuta⁹: eo q̄ ligate sūt vtutes i nob̄ qbus debuimus pcipere motū: sicut fit in somno vel voluptate q̄ nos tūc nullū pcipim⁹ tps: & iō tē nob̄ tps fieri nō vr. Sicut ē de illis poetis q̄ fabulose dixerūt p dictamen versuū i rodo insula & dictamine herbarū q̄ qdā dormierūt p multos annos q̄ nō pceperūt tps quo dormierūt. Illi eim copulauerūt nūc ꝓus quo dormire iceperūt cū nūc posteriori quo euigilauerūt: et nō pceperūt tps itermedium: sz putabant q̄ in vno nunc essent qñ dormire iceperūt & qñ surrexerūt & remouerūt totū tps medium pp motus insensibilitatē. Causa ē aūt h⁹ passiones somni. Sūt eiz qdā aialia & qdaz homines fleumatica valde & pellis spisse: & est in eis vapor spissus diu morās propter caloris debilitatē: et illi

hñt multas ſupfluitates viſcoſas circa viſcera vbi eſt locꝰ digeſtionis: ⁊ hñt cerebꝝ frigidū valde: ⁊ iō qꝛ in eis qñ ex longitudie temporis calidi: ſicut eſt eſtas aggregat ſupfluitas ⁊ ꝓmanet calor aeris aliquātuluꝫ aperiens poꝛos cutis nō dormiūt: ⁊ q̄ runt illo tpe nutrimentū: eo ꝙ calor exterior iuuat calorez̄ interiorez̄: ⁊ ſunt vorātia multū ꝓp frigꝰ nā le circa locū digeſtionis: qꝛ facit deſcendere cibū: ⁊ eci indigeſtū. Cū aūt p frigus exterius reſtringunt poꝛi nō pōt exire ſupfluus per vapoꝛes ⁊ poꝛos: ⁊ redūdat ad interioꝛa vapoꝛ ſicut fumus in olla co/ operta: ⁊ ex illa abundātia humeſcūt valde ⁊ hūoꝛ viſcoſus efficit: ⁊ aīalia efficiūtur pinguia ⁊ dormi entia: ⁊ dormiūt illa que multū ſpiſſe pell' ⁊ frigida ꝓ totū tempus quo poꝛi p frigus reſtringunt: ⁊ qꝯ abundat humoꝛ viſcoſus i viſceribus: ⁊ poſtea eui gilātia aduenīūt ⁊ mouent. hoc aūt ex eadē cā fit in hoīb⁹ aliqñ ⁊ ꝑcipue in mulierib⁹ qñ ſunt imobi les ⁊ ſpiſſe pellis ⁊ viſcoſaꝫ ſupfluitatū: ⁊ hñtes lē tum calorez̄ nāles ⁊ ꝑcipue qñ dormiunt ſub terra qꝛ frig⁹ terre iuuat ad ſtrictionē poꝛoꝝ: ⁊ hec ſunt ꝓ ſundi ſomni i quibus nō ſunt imagines ſomniales ⁊ iō in toto ligant i eis vires aīales exterioꝛes que ſunt. v. ſenſus: et interioꝛes que ſunt imaginatio et intellect⁹: ⁊ iō tales nullū circa ſe' ꝑcipiūt tempus hñt igīt ſe illi ad tempus copulādo tūc ꝓius quā do dormire inciptūt ad nūc poſterius qñ euigilāt tanq̄ ſi nō eſſet tunc medij temporis: ⁊ hoc iō qꝛ la tet eos alteꝝ eſſe nūc qꝺ eſt cū ꝓioꝛi tempoꝛe ⁊ po ſterioꝛi qꝺ ē mediū iter tempus inceptōnis ſomnij ⁊ euigilationis. ⁊ iō nō ꝑcipiūt tps mediū. a ſimili gꝰ accidit nobis nō opinari tps eſſe qñ nō determi namus eſſe aliquā mutationē ſz i vno et eodē indi uiſibili videt manere appꝛehenſio aīe nr̄e. Cū autē nob ſentimus ⁊ determinamus fieri trāſmutatiōez̄ qua nos trāſmutamur tūc dicimus fieri tpus. Ex eadez̄ aūt cā eſt i delectatiōe maxia exiſtentes ⁊ de ductiōe: ſicut homies diuini qñ ſunt in vehementi delectatiōe cōtēplatiōis nō ꝑcipiūt tps. Cōſtat au tem aīa eoꝝ in vno deſiderabili: ⁊ iō nō ꝑcipit mo / tus qui in ſe fiūt: ⁊ iō tāto minus ꝑcipit motus q̄ſ to iocūdius eſt illud qꝺ contemplat. Manifeſtuꝫ eſt itaq̄ ꝙ tps non eſt ſine motu ⁊ mutatione. Vi det forte aliter ſeq ex dictis ꝙ tempꝰ ſit paſſio oīs motus: eo ꝙ percipitur ex omni motu: ⁊ non perci pitur res niſi ſicut eſt: gꝰ eſt ex omni motu: gnīmo videt ꝙ ſit paſſio motuſ in nobis facta ⁊ ꝑcepta ab aīa: ⁊ ſic nēcio multiplicaret tps ſz multiplicatiōz motus: ⁊ ꝑcipue ſm multiplicationē motꝰ aīe: ⁊ ſic eēnt plura tēpoꝛa. Et ſequit ex hoc ꝙ tps ſimꝫ eēt ⁊ nō eſſet tps. aliqs eiz trāſmutat ſm aīaz̄: ⁊ aliqs nō. Segtur ēt ex hoc ꝙ tpa ſint infinita: ⁊ ꝙ plura tpa ſunt ſimul i tpe: ⁊ illud tps in quo ſunt ſimul ē ēt ſimul cū aliis tpibus: ⁊ hoc ꝓcedet i infinitum. Et ſegtur ēt ex hoc ꝙ fiant multa tpa noua: ⁊ coꝛ rumpūtur tpa antiqua: qꝛ fiunt i nobis motꝰ ⁊ mu tatōnes noue ⁊ coꝛrūpunt antique: ⁊ alia multa in cōuenīētia ex hoc ſeq̄ vident que galienꝰ ⁊ auguſti nus euadere nō poſſunt q̄ dicūt bis de cāis in aīa eſſe tps. ꝓp qꝺ rñdent viri illuſtres i phia auicēna alexander: themiſtius: ⁊ auerrois: theophraſtus ⁊ poꝛphyrius: ꝙ tps nō ē paſſio niſi vnius mobilis p motū ſuū: ⁊ hoc ē ꝓmuꝫ mobile: ⁊ hic motus per cipit in oī motu ſicut cā in ſuo effectu. Et nō eſt ne ceſſaria i hac ꝓceptiōe collo effectꝰ ad cāz: qꝛ qcqd eſt i effectu: hoc ē a cā: ſiue aduertat ⁊ ꝓticipet diſti cte ſiue nō. Si eiz motus celi nō eēt: nō eēt aliquis motus i iferioꝛib⁹ ſiue i aīa ſiue in alijs q̄ facerent aliquā in iferioꝛib⁹ trāſmutationē. Et hoc ignoꝛa uit galienꝰ qñ obiecit ꝓ aꝛ. qui dixit tps eē mēſurā motus celi: de bis q̄ nati ſunt ſub terra ⁊ detēti ibi nūq̄ aliq̄d ꝓcipientes de motu celi quos dixit ſm aꝛ. nō debere ꝓcipere tps. Et ē erroneū dictū ſuū qꝛ illi ꝓcipiūt motū celi in effectu bituali: lz nō con ferant ⁊ referāt effectū ad cām. Et ex hoc vlterius pz ꝙ nō ꝓp illā galieni obiectionē cogimur ꝓicere tps eſſe i aīa tm̄. Tex. ⁊ cō. xcviij. ¶ Qꝺ q̄dem igīt neq̄ motus neq̄ ſine motu ē tps: manifeſtum ē ex ꝓdictis. Cū igīt iaz querimus quid eſt tps fz nāz ⁊ diffinitionē oꝛ incipere ab eo ꝙ cōſideremus qd ē motus: eo ꝙ nos ſimilē ſentim⁹ motū ⁊ tpus Et nāq̄ ſi nos ponam⁹ nos eē i tenebꝛis ⁊ nihil p coꝛpus patiamur. Motus aūt ꝺꝛehendūtur eē i aīa per imaginationē ⁊ intellectū ſubito: hoc ē ſta ſtiz cū ipo motu videt ⁊ percipit tps qꝺā etiā. at ꝺo ecōuerſo cū tps videt fieri ſimul cū illo tpe: vi / det fieri aliqs motus: qꝛ tps neceſſe eſt eſſe alterū duoꝝ. ſ. ꝙ ſit aut motus: aut aliqd cōiunctū motui ⁊ qꝛ ex ꝓdictis probatū eſt ꝙ tps nō eſt motus: re linquit ꝙ tps ſit aliqd motꝰ: bꝰ ē cōiunctū motui.

¶ Cap. v. de iueſtigāda natura ⁊ diffinitiōe tpis.

Conſideremus gꝰ id qꝺ mouet: ⁊ tūc po / terimus inuenire nāz ⁊ diffinitiōez̄ tpis: qm̄ gꝰ qꝺ mouet in ſpacio in quo eſt mo / tus ꝓncipalis qui ꝓncipaliꝫ motus eſt ⁊ vocatur: ⁊ ꝓ quē motū tps eſt menſura oīum motuuꝫ venit neceſſario ex quodā ſpacij in qꝺdā ſm vbi ⁊ ſitus renouationez̄: ⁊ illud eſt magnitudo ctinua i qua ē motꝰ localis: oꝛ tñ motū eſſe cōtinuū: eo ꝙ eſt reuo catio loci cōtinuij: vel potius eo ꝙ ipe eſt vbi fluēs cōtinue: ⁊ ideo cōtinuitas motus localis eſt a con tinuitate ſpacij in quo eſt motus: Continuitas aūt alioꝝ motuū ē a fluxu cōtinuo illius: ſiue in illo in quo eſt motus ſicut q̄litatis vel q̄titatis. Cuꝫ eim

supra in ētio hui⁹ scie li° hītuz sit de motu q ē exit⁹ de pōa ad actū: t ptinue in pōa t actu exīstens. pz q illa pōa que exit ad actū dīsibilis est in medio t in medietate medij: t in illi⁹ medietate. constat aūt q per se est dīuisibile quantum esse: t ideo constat motū esse quātū vt dīc alfarabi⁹. Et motus qdem in genere acceptus ptinuitatē nō habz a spacio: qz aliter ois mot⁹ eēt sicut spaciū. Sz motus in loco hēt ptinuitatē a duobus: quoz vnū ē primū fluxꝰ fm vbi nō interruptus. alterꝫ aūt est pmū nō priuz qđ est ptinuitas spacij. nisi enim eēt spaciū ptinuū nō est fluxus mobilis fm vbi nō interruptus: t sic patet q motus local sicut a ptinuante pmo ptinuitatem habet a spacio: sic aūt a ptinuante proximo habz a fluxu nō interrupto qui est fm vbi. Quia a aūt motū segtur tps absq dubio oz etiā qđ tps hēat ptinuitatē a motu sicut vult Arꝫ. quez hic pci pue sequimur licet huic snie ꝺdicere videantur aui cēna et alpharabi⁹: quoz cōtradictiōez postea ostē demus. Mensurat enim tps motu: t motus tpe: qz cptū est motus tātuz etiā vī fieri tps. ¶ Qualr au tem sit cōtinuitas motus t tpis et quo differant ab alijs cōtinuis posteri⁹ demōstrabim⁹: sz hic tm̄ vo lumus inuestigare tpis diffinitiōez fm pypatheti cos. Quia igit pma cā ptinuitatis mot⁹ localis ē e cōtinuitate spacij. Si nos ꝓsideremus spaciū loci vt dīuisibile: tūc inuenim⁹ pus t posteri⁹ cptum ad nām poris t posteriozis: pmuz in loco: qz inueni mus q vna ps ē añ: t alia est post illā fm q pōne determinant t distinguūtur ptes magnitudinis. Et si subtilit cōsiderem⁹ tūc ps poz t posterioz duplr ꝓsiderent. Si enim cōsiderent fm q stāt sub forma cōtinue magnitudinis: tūc nō hīt adinuicē aliquā distinctionez: t nō nūerant magnitudinē. Si autē cōsiderent fm q stant sub forma priozis t posteri oris: tunc erūt in genere nūeri cuiusdā: qz pus t po sterius nomina sunt nūeralia: t sic sunt distincte p/ tes ille adinuicē t nūerant spaciū: t oz q tūc sub di uersis accipiant vnitatib⁹ adminus fm intellectū: t nō intelligit pars linee distincta a parte linee: nisi t vna t alia intelligant esse inter duo puncta t̄minate inter que est linea ptialis: g° prioz t posterioz ps nō distinguūtur in spacio: nisi sic p duo t duo puncta adinuicez distinguant. ¶ Hoc etiā mō nihil ꝓhi bet lineam cōtinuā cadere in diuersis generibus cō tinui t discreti: sicut etiam euclides in. x. geometrie sue agit de linea cōmunicabili supra quā cadit nu merus: t hoc est pmuz fundamentum ex quo scitur natura tpis. ¶ Quoniā g° in magnitudine conti nua pmuz t vltimuz est sicut diximus: necesse ē etiā in motu esse prius t posterius proportionaliter bis que sunt in spacio. Et si qs diligenter cōsideret ne/ cesse est etiā motū cadere in duplici genere. Quia enim mot⁹ est nō interruptus exit⁹ de pōa ad actuz in spacio cōtinuo necesse est q sit in genere cōtinui. Qđ aūt alia ps motus est prius que est in eo qđ p us est in spacio: t alia posterioz que est in eo qđ po sterius est in spacio. ¶ Habebit motus nēcio pri us t posterius q̄ dupliciť cōsiderant sicut t partes spacij. Si enim cōsiderant put sunt in toto sub foz ma cōtinui motus: nō habebūt adinuicē dām nec distinctionez: t sunt in genere cōtinui. Si aūt consi derent stantia sub forma poris t posteriozis: tūc oz q vtraq sit vna in se t ab alia diuisa fm q sup eas cadit forma nūeri: eo q nomina nūeralia sunt pus t posterius: oz g° q vtraq accipiat vt t̄minata duo bus indiuisibilib⁹ mot⁹ q̄ a quibusdā phīs vocant mometa inter q̄ indiuisibilia ē poz ps motus. Inter alia aūt duo ē ps motus que ē posterioz: t sic pu⁹ t posterius in motu nūerata nūerant motū: t hoc ē scd̄m fundamentū quo vtit ar. ad inuestigandā na turā tpis. ¶ At vo t in tpe est pus t posteri⁹ pp id qđ sequit semp alterꝫ ipoz. motus eim semp seq tur tps fm nām: t tps sequit motū sicut res nūera ta suū nūerꝫ. Id aūt pus t posterius qđ diximus esse in motu ē illud motus qđ qdem cum aliqñ est tūc motus est. Quia sicut diximꝰ in 3° li° supi⁹ mo tus est in eo qđ fit. Fit aūt in fluxu q̄ est cōtinue ex poti in posterius. Et sic accepta prius t posterius sunt ptes cōtinui mot⁹ et cōtinua: tñ eoz esse fm q sunt sub forma priozis t posteriozis nō est esse mo tus: qz sicut pauloañ diximꝰ sunt discreta stātia sb forma nūeri fm q nūerus est in forma noiuz ordi naliū t nūeraliū q̄ sūnt pus t posteri⁹: siue pmuz t secūdū. Si aūt accipiamus sic pus t posterius in motu stātia idez forma nūeri est aliqd forma nūeri in ipis. forma aūt nūeri sit in ipis adherēs put ac cipit ipis vt adherens verissima est nā tpis fm sa/ piētiōes pypatheticos. Tex. t cō. 100. ¶ Cū eni cognoscat pus t posterius in motu b° mō quo diximus t cognoscit tps: qz cū diffinimus motum b° est ptes mot⁹ intra fines suos q̄ sunt mometa po nimus determinantes pus t posterius in ipo motu t tūc diximꝰ fieri tps in pceptiōe nra qñ pcipim⁹ sensum. vel expimentū poris t posteriozis i motu: qz nos tūc pcipimus nūerꝫ in ipis rebus nūeratis ¶ Determinam⁹ aūt tps in accipiendo aliud t ali/ ud nūc q̄ sunt t̄mini poris t posteriozis: t tūc acci pimus etiā aliud t aliud mediū ipoz nūc: t tūc ha bebimus pus t posterius in tpe int̄ q̄ttuoz nūc ac cepta. Cū enim intelligimus altera extrema medij ita q mediū aliud t aliō int̄ ea: t dicat aīa ipa nūc sic eē duo: b° qđē pus: t b° posteri⁹: tūc b° verissime dicim⁹ esse tps: qz int̄ illa duo nūc est tps. ¶ De

terminato an sit p dionem ipo nũc statim vr esse ꝛ fieri tps: supponat g̃ sic esse ꝛ fieri ꝛ pcipi tempus. Tex. ꝛ cõ. ioi. ¶ Qñ aũt nõ ponimus duo nunc sed tãq̃ vnũ siue illud accipiat vt stãs siue vt fluẽs ꝛ accipiat nõ diuisuz sicut pus ꝛ posterius in motu b̃ est qñ accipit vt stãs: aut accipiat sicut idem poris ꝛ posterioris alicuius: ꝛ b̃ est qñ accipit vt idez fluens nõ diuisuz: tũc nullũ tps fieri vr: qz etiã motus fieri nõ vr. Si enim nos accipiam⁹ idem nunc nõ mouens se: ꝛ indistinctũ accipiat: tũc est indiui sibile cui⁹ trãsitus non pcipit: ꝛ iõ non diuidit per ptes. Com. ioi. ¶ Auerrois tñ dicit q̃ si accipiat vnũ instãs aut duo instãtia simul inẽ q̃ nõ ponimus pus ꝛ posterius: sicut dormientes faciũt nõ pcipimus tps: eo q̃ nõ pcipimus ptes mot⁹. Cuz vo pus ꝛ posterius est p modũ pdictũ: tũc dicim⁹ esse tps: g̃ tps est nũerus mot⁹ fm pus ꝛ posteriꝰ mot⁹: ꝛ in hac diffinitiõe est nũerus motus qõ totus est p genere: qz dixim⁹ q̃ nũer⁹ aput haberet motui est gen⁹ tpis: ꝛ sicut forma adherens nũeratus. Quia aũt ois nũerus est sub vnitatib⁹ reꝝ q̃ numerantur p ipm: pp qõ addit fm pus ꝛ posterius: et intelligit fm pus ꝛ posterius mot⁹: qz vnitates formales illoꝝ cõstituunt nũeꝝ qui vocat tps. Diffinitio g̃ in q̃ nulla dubitatio est: ista est q̃ dicat tps est nũerus mot⁹ accept⁹ a pore ꝛ posteriore in motu existentib⁹. Et in hoc reprehensibilis est themistius qui dixit q̃ tps est nũerus mot⁹ fm pus ꝛ posterius tpis. fm b̃ enim esset circularis diffinitõ: qz pus ꝛ posteri⁹ tpis diffiniunt p tps: ꝛ tps etiã diffiniret p pri⁹ ꝛ posteri⁹ tpis. Patet igit ex pdictis q̃ tps nõ est mot⁹: sz tps est idẽ fm q̃ nũeꝝ hz mot⁹. ¶ La. vi. õ ꝓbatiõe ꝛ explanatiõe dẽ diffinitõis

Quod aũt diffinitio data de tpe sit cõueniens, pbat p signũ: qz passiones nũeri tps põit circa motũ. plus eni ꝛ min⁹ in reb⁹ iudicam⁹ ꝛ discernim⁹ nũero gñaliter. Tex. ꝛ cõ. cij. ¶ Specialr vo in motu dicimus pluraliter motũ et ꝛ minoriẽ per tps mensurantes. Nũerus itaq̃ aliquis ẽ tps: cũ aũt nũerus realis sit duplex. s. formal⁹ ꝛ mãlis. Mãlis aũt ẽ res nũerata fm actũ: vl nũerabilis fm põam. Formalis aũt ẽ quo numeram⁹ quẽ sicut formã ponim⁹ circa res nũeratas: sic sunt spẽs nũeroꝝ qui sunt vnus: duo: tres ꝛc. tps aũt ẽ nũerus quasi medius iter istos. Est eim numerus acceptus in vnitatũ collectiõe nõ simplr: sz cuiusdã generis: qz in genere partiũ motus vt dirimus. Et quo ad hoc est sicut nũerus nũeratus. Qõ aũt vltra applicat motui sicut forma mãe ꝓp hoc est nũerus formalis ꝛ numerãs. Com. cij. ¶ Cum aũt ista duo cõueniant tpi: non dicit ipm tps ab eo q̃ est mã determiata in genere: sz ab eo q̃ est numerans motũ: ꝛ iõ ꝑmuz est sibi accidentale ꝛ nõ sbãle: ꝛ iõ cuz diffinit nõ dicit nũeratũ: qz persbãlia rei datur diffinitio. ¶ Cui⁹ aũt exemplũ cõueniens valde in vlna lignea q̃ licet sit res mensurata incẽtũ est cẽtitatez habens: tñ incẽtuz est res mẽsurata nõ diffinit: qz hoc accidit ei incẽtuz est vlna: sz diffinit ab eo qõ ẽ mensura nũerãs per oẽm cẽtitatẽ: quia hoc est ei sbãle. Est aũt aduertendũ hic q̃ tps cum sit sicut formalis nũerus motus cui⁹ vnitates a posteriori ꝛ priori accipiũtur: tũc oz q̃ sit mensura oĩs motus: qz forma ista p vnũ modũ est ĩ oĩbus reb⁹ nũeratis: cũ aũt nõ oĩs motus sit in aia: pz q̃ non solũ tps in aia existens ẽ. Et hoc ẽ vnũ qõ infra vadebit ad solutionẽ rõnuz illaꝝ supra inductaruz ad id qõ in aia hz tñ tps existere. ¶ Oportet etiam nos nõ latere q̃ cũ nos dicamus ꝓius accipi inter duo nũc: ꝛ posterius similr inter duo: ꝛ iter medio existere tps: ꝛ similr accipimus partes mot⁹ poziez ꝛ posteriorem inẽ duo momẽta mot⁹ qõ nos accipimus mouãta: ꝛ nũc illa distincta. Cũ aũt in motu ꝛ in tpe sint idistincta: qz in motu nõ ẽ nisi momẽtuz currens. Et in tpe nõ ẽ nisi nunc fluens. Sed qõ idistinctũ est apud nãm tpis ꝛ motus relatum ad spaciũ: vel distinguentẽ fit distinguibile: ꝛ b̃ mõstramur eo hic. Inferius aũt vbi declarabim⁹ nãm ipius nũc b̃ ostẽdem⁹. Sic igit pz q̃ sit nã tpis: ꝛ q̃liẽ diffõ eiusdez. ¶ Si aũt tu velis scire q̃ ista q̃ dicta est va est nã tpis, ponam⁹ tũc duos esse mot⁹ in spacio ineq̃les: ꝛ ẽt ineq̃les in motu: eo q̃ vnus est velocior: ꝛ alius est calidior: et tñ simul pueniet ad fines suos. Cõstat eim q̃ in vtroq̃ eoꝝ est ptãs ad actũ exiens que cõpleẽ in termio mot⁹: ꝛ hec eadez citius ẽ ad medietatẽ spacij: ꝛ ad medietatẽ illi⁹ medietatis: ꝛ similr ẽ ad medietatẽ illius: ꝛ sic continue facultas diuidit fm spacij diuisionẽ: ꝛ similr ẽ ĩ motu secundo. Cõstat ergo q̃ illa ptãs ẽ dibilis oẽ aũt dibile ẽ cẽtuz: g̃ ista ptãs sic exiens ad actum est cẽtitas. Cũ aũt illi duo mot⁹ quos esse posuimus sint eq̃les ĩ illa ptãte siue in exitu illius potestatis ad actũ: tunc erũt eq̃les in q̃dã cẽtitate. aut g̃ illa ẽ spaciũ: aut motus: aut tpus: aut mobile: qz plura hic non possunt cõsiderari. Cõstat aũt q̃ nõ spaciuz: qz posuimus q̃ isti mot⁹ in spacio sint ineq̃les. Similr cõstat q̃ nõ in motu sunt eq̃les quia posuimus q̃ eẽnt ineq̃les qõ cõtingit ex altera duaruz cãz fm pbos. Aut eim cõuenit ex ineq̃li inter põne quietũ: sicut qdã dicunt: eo q̃ vni motui plures quietes iterponunt cẽtes alij. Aut ꝓuenit ex ineq̃li velocitate ꝛ tarditate: ꝛ quocũq̃ mõ cõuenit motus sunt ineq̃les. Similr non cõuenit hoc ex mobilib⁹: qz ineq̃lia mobilia eq̃liter sic explent partes spacij p qõ mouent frequẽter. ¶ Relinquitur g̃

q̄ equalitas ista sit tp̄is. ē aūt ista eq̄litas i nūero p tiuz motus expletoz i ptib⁹ spacij: eq̄liter g° tps est b⁹ i nūerus sicut p̄dixim⁹. ¶Et si tu velis p̄sideare diligenter motuz i eo q̄ motus nō ē cōtinu⁹: qz si i eo q̄ motus ē p̄tinu⁹ eēt: ois motus eēntialr ē continuus: z sic ois mot⁹ eēt in p̄dicamēto q̄ntitat: qđ ip̄robatū ē in 3° li. ¶Quātitas aūt q̄ est i motu nō sp ē a spacio: qz nō ois motus ē motus local. q̄ntitas aūt mot⁹ in eo q̄ mot⁹ ē q̄ntitas cōtinui exitus fm generationē partis entis fluentis post ens: siue foz me post formā: sicut oñdim⁹ in 3°. z hec q̄ntitas numerata ē tps: z iō tps per se p̄tinuū est. mot⁹ aūt p accns. Et hec q̄ntitas p̄mo hz per se p̄us z posteri us qđ simplr z absolute p̄us z posterius vocatur. ois aūt alia res z mot⁹ ip̄e nō hz p̄ius z posteri⁹: nisi fm q̄ nūerat illa q̄ntitate. Et hec ē snīa auicēne. ¶Quia vo i tali p̄cessiōe exitus cōtinui p̄us z poste rius nō diuidit ip̄m exitū: iō manet tps fm verita / tem cōtinuū: sz hz actū discreti in eo q̄ nūerat: z iō discretio sibi ē formalis: z continuitas mālis. Est eim numer⁹ p̄tiuz cōtinui exitus idiuisi simplr: sed diuisi fm qd: z iō melius diffinit p discretū q̄ per cōtinuū. hz tñ adhuc aliā sue cōtinuitatis cām fm q̄ generat ex fluxu ip̄ius qđ ē indiuisibile: z ỏ hac ifra loquemur. Sz hec de tp̄is nā snīa ē arabū licz multi latinoz aliter sapiant quos ego secut⁹ alić foz te dixi z scripsi. Sed hic per oīa arabes seq dispo sui: qz puto q̄ itellectus eoz de tpe ē verus.

¶Cap. vij. de solutiōe p̄moz extraneaz q̄bus vi delicet p̄bat tps nō eē in quo ē de nā ip̄ius nunc.

Ex dictis aūt soluemus p̄tez dubitationū supius inductaz de tpe. Illas q̄ p̄mo in ducte sunt ad p̄bandū q̄ tps nō bēat eē per p̄biam extraneaz de plano soluem⁹ ex dictis. Ibi eim obiectū ē q̄ tps iō nō ē: qz p̄tes eius non sunt. ¶Nos aūt dicim⁹ ex añ habitis q̄ ea q̄ sūt dupliciter sunt. aut eim bñt eē p̄manēs. aut succes/ siuū. eē quidez permanēs nō hz tps. Tex. z cō men. cij. ¶Sicut. n. motus i partibus suis semp est alius z alius: vel potius aliud z aliud: qz ē fōa facta post formā: sicut in 3° oñdimus: ita ēt tps qđ est nūerus p̄oris z posterioris semp ē aliud z aliud eo q̄ nō hz permanentiā i suis p̄tibus: z talia licet sint permixta ex pōa z actu nō tñ simplr nihil sunt Cū eim talia sint cōtinua ipsa sunt z p̄tes eoz fm q̄ ad indiuisibile qđ ē mediū p̄tiuz eoz cōtinuant ōe eim qđ cōtinuat aliquo idiuisibili cōtinuāte h° mō ē inq̄ntum ad idiuisibile cōtinuat: aliud ēt esse nō requirit successiuū: cū ipsuz nō bēat esse perma nens. pz g° qualr partes talis cōtinui sunt: z qualit non sunt. Sūt eim q̄ntuz ad indiuisibile cōtinuatioz recipiunt. Nō sunt aūt sic qđ p̄manētiā bēant: z est istātia ad rōes illas iductas ad hoc q̄ nō sit tp̄us qz eiusdez rōibus mot⁹ non eēt quē tñ videm⁹ ad sensuz eē. Et ex h° pz solutio ad rōez p̄mā z scđaz. ¶Qđ aūt obijcit de nunc: q̄ ipsuz nō ē ps tp̄is: vr esse cōcedendū: qz aut tps ē non hñs p̄manenti am in p̄tibus: iō dicit obscure eē: z qz est in mobili mediāte motu qui p̄mixtus ē p̄uationi z potentie: pp hoc dicit hr̄e obscurā entitatē. Qualit aūt sit in aīa: z q̄liter non: ex inferius dicendis patebit.

¶Licet aūt tps in h° p̄ueniat cū motu q̄ ip̄m est successiuū semp aliud et aliud i p̄tibus existens: tñ in h° differt a motu: qz motus ñ i ōi mobili ē idē: sz sunt diuersi mot⁹ fm diuersa mobilia: sed ōe tps si mul oīum tpaliū ē idez z nō multiplicat fm mul titudinē tpaliuz. Et cā huius ē: qz ip̄m nūc cuius fluxus agit tps est idez qđ forte erat. Est. n. idem fm sbām et esse eius diffinitū fm q̄ ē cuz p̄ori: z po steriori ē alterz. Hoc aūt melius itelliget q̄n manife stabit nā ip̄ius nūc statiz in sequentibus p̄ñter.

¶Uñ ad solutionē reliquaz obiectionū q̄ induc te sunt ad querendū vtrū nūc idē ē z vnicū in tpe: aut nō sit vnicū z idē sz plura oz p̄libare: qz sicut diximus i p̄cedentib⁹ p̄tes spacij accipiunt dupli citer. s. fm q̄ sunt sub forma p̄tinui: z fm q̄ stāt sb forma nūeri. z similr dictū ē de p̄tibus motus i lo co vbi posuimus fundamēta ad sciendā nām tpis ita dicim⁹ q̄ id qđ mouet: siue id qđ fert dupliciter cōsiderat in motu: aut eim cōsiderat fm q̄ stat sub forma p̄p̄a: aut p̄ut ip̄m ē agens motū: p h° q̄ fert per spaciū h° ē p̄ut stat fm formā motus: z si quid p̄ mō p̄sideret ē ip̄m punctuz: aut hō: aut lapis: aut aliud qđ fert. Si aūt p̄sideret p̄ut ip̄z ē agens mo tuz sic ē renouatū in situ in toto motu: z tūc adhuc cōsiderat dupliciť. Aut eim accipit fm q̄ ē idē sbō in toto sic renouatiōe: aut fm q̄ variat p esse moti fm qđ ē acceptū hic z ibi in spacio sicut coūscus i foro dicit differre a coūsco i domo fm vbi. Et p̄i mo q̄dem mō nūerat vnitate mobilis q̄ vna ē in to to motu. Scđo aūt mō nūerat nūero p̄oris z po / steriorıs: qz sz boc ē sub forma p̄oris z posteriorıs i spacio: ip̄z tñ vnū ē i p̄ori z posteriori. vnitas aūt sua ē sbām q̄ idez ē in toto motu formalr accepta est ip̄m nūc tp̄is: et p̄alitas sua formalr accepta ē tps fm qđ ē nūerus. Et iō sicut id qđ fert se hz ad mo tuz i eo qđ agit motū: ita nūc se hz ad tps in eo qđ agit tps. Et sic id qđ fert veniēs a p̄ori i posterius distinguit p̄tes mot⁹: z ē cā dionis eoz abiuicez: ita nūc acceptū vt adiacēs ei distinguit p̄tes tp̄is p̄rete ritū. s. a futuro. ¶Hui⁹ aūt simile imaginādum ē fm az. z auic. qđ imaginamur fm dām geometrie qđ punctū fluēs p cōtinuū facit lineā. tūc eim pun ctuz vnū z idez ē in sbā cōtinue iteratū i situ: z sbā

eius cōtinue ē inter id linee qō fluxu suo constituit añ: ꝛ id qō per eundē fluxū constituet postea: ꝛ ita punctū cā ē in linea p̄oris ꝛ posterioris mediū sem per existens ad qō cōtinuaī ꝑus vt t̄minatū ad ipz ꝛ a quo icohat posterius vt a p̄ncipio ipius: ꝛ sic ē ꝓtinuatio linee ꝛ cā partiū: ꝛ tñ nulla ꝑs linee exñs Et si nos poneremus p ipossibile q linea cōstitu ta ꝑ fluxū puncti nō haberet pmanentiā in ꝓtibus ſz cōtinue cederet ꝑs p̄or succedente posterioꝛe: tūc eēt simile penit⁹. Dicamus g⁹ simlr q boc mō vni tas mobilis lati per totū ē sbā ipius nunc q̄ fluxu suo sic facit tp̄s fluēs a p̄ori i posterius mediū exi stens p̄rioris ꝛ posterioris: ꝛ cōtinuatio eoꝝ: ꝛ nul la ꝑs eius. Et iō dicūt p̄itiores pypatheticoꝝ q si cut tp̄s est nūs motus: ita nūc est vnitas ei⁹ qō ferī vnū exñs in toto motu. ꝛ sicut id qō ferī agit motū ita nūc agit tp̄s. Cū eīm sint tria: id qō ferī: ꝛ mot⁹ ꝛ tp̄s: id qō fertur agit motū: ꝛ est notius motu: co q ipm est sbā pmanens i seipsa: mot⁹ aūt nō: mo tus aūt notioꝛ ē tp̄s. Jd aūt qō ferī agit motū ꝑ b⁹ qō finit a p̄ori i posterius i spacio: ꝛ nūs ptiū mo tus est tp̄s: ꝛ vnitas eius i toto motu ē nunc: qō est idē i sbā pp incoꝛruptibilitatez ꝛ inariabilitatē mo bilis: siue eius qō ferī ſm sbīm: ꝛ ē ſm esse diuersuz inq̄tuz fluit a p̄oꝛe in posteri⁹ cui⁹ cā ē renouatio situs i eo qō ferī vno exñte ſm sbm. Nos aūt infe rius oñdemus q̄liter nūc distingnat ꝛ t̄minū motū ꝛ q̄liter nō distingnat ipm. Nūc aūt ea q̄ b dixim⁹ sufficiant ad solutionē eoꝝ q̄ iducta sunt ad ingrē / duz vtrū nūc tp̄is sit vnū vel plura. Et segmur per oīa arabes: sicut supꝛa dximus. Tex. ꝛ cō. ciij. ¶ Dicimus g⁹ q ipm nūc dicī mēsurare tp̄s i eo qō ē cā mēsure q̄ ē tp̄s. diuidit eiz motū i p̄i⁹ ꝛ po sterius: ꝛ per b⁹ mēsurat ipm tp̄s: sicut dixim⁹ i p̄e habitis. Jpm aūt nūc est quidē sicut idē: eo q ipm ē cōstitutū vnitate eius qō ferī: ꝛ ē sicut nō idē inq̄ tum in eē variaī p renouationez sit⁹ eius qō ferī sic idem. Scōm eīm q̄ i alio ꝛ alio vbi ē: alteꝝ ē: ꝛ b⁹ erat qōdā eē ipsi⁹ nunc inq̄tuz ē in fluxu a p̄ori in posterius. Jnq̄tuz quidē eīm est idē qō ferī idem in toto motu: ꝛ ipsuz nūc accipī penes vnitatē eius idez est. Cuius ꝓbatio bita est i p̄ebitis: q̄ dictū est q sequī magnitudinis cōtinuitatē et discretio / nez sequī ipsuz tp̄s eo mō quo dicemus. Et simi / liter iā punctum. si ponam⁹ punctū eē indiuisibile id qō ferī: sicut geometre ponūt lineā cōstitui ex motu puncti: tunc punctuz est quo motū cognoscim⁹: qz ipsuz fluxu suo facit motū qui describit lineā: ꝛ eo / dez puncto cū motu cognoscim⁹ p̄ius ꝛ posterius ꝛ boc qdez ideo: qz cū b est boc in entitate sui sub / iecti acceptū: idez ē in toto motu. Jd eīm ē aut pun ctuz vnū ſm sbām si punctū moueri dicam⁹: aut ē lapis: aut aliqd b⁹ i si punctū moueri nō dicamus: qz lz lapis diuisibilis sit: tñ in vnitate moti siue ei⁹ qō ferī acceptus: accipī vt idiuisibilis ꝛ vnicus: ꝛ iō vnitas sua q̄ formaliter est in ipso ſm q ferī est idi uisibilis: ꝛ hec est nā eius qō vocaī nunc. hac autez rōe alterū est ſm q rō eius a forma renouati conti nue sit⁹ accipī: sicut sophiste alterius rōis dicūt eē coꝛiscū in theatro: ꝛ coꝛiscū in foro. Et boc iō est: qz coꝛiscus est alteꝝ i eo qō alibi ꝛ alibi ē. Et si nō eēt ibi aliq̄ pluralitas nō dicerent coꝛiscū aliquo mō eē alteꝝ. Et si nō esset ibi aliqua vnitas nō dicerēt ip suz aliquo mō vnū. Jd aūt qō ferī sequī illud qō vocamus nūc: qñ ē vnitas eius per se acta in plu / ralitatez: sicut ꝛ tp̄s sequī motuz: qñ est nūer⁹ mo tus qui i p̄ori ꝛ posterioꝛi motus accept⁹. Eo vo qō fertur per id qō renouaī p situ cognoscimus p us ꝛ posteri⁹ i motu: iō q id qō fertur ē nobis sbā notioꝛ cuius esse sbāle nō est i successione: sz pma / nens. Motus aūt nō bz pmanens: sz ipm nūc seq tur id qō fertur vt diximus: ꝛ ſm q ē vnitas eius i plitatez q̄dam actu: sic p̄i⁹ ꝛ posterius cognoscim⁹ per ipm. ꝛ sic ipm nunc nobis noti⁹ est q̄ tp̄us: g⁹ oꝛ etiā q in boc qō ē ꝛ pmanet sbāliter ipm nunc idez sit in sbā. Scōm vo q est in motu ꝛ successiōe est p̄us ꝛ posterius: ꝛ sic nūc i ipso esse agit in plu / ralitatez: ꝛ fit alteꝝ ꝛ alteꝝ. p̄us eīm ꝛ posteri⁹ est in esse ſm q ipm ē nūerabile stās sub forma nūeri. nu merabile aūt maxīe ſm motū: qz lz ēt sit in gete mē surās tp̄s: b⁹ tñ nō ē imediate: sz mediāte motu. sic eīm infra determinabitur qes nō refertur ad tp̄us nisi gra motus: eo q est mot⁹ p̄uatio. Mot⁹ eīm sic nūerabilis est pp id qō mouet qō est agens motū nūero sui: ꝛ loci mutatio: sic ē numerabilis pp nūe rum ꝛ vnitatez eius qō ferī i spacio. id eīm qō ferī est aliqua sbā nobis nota: sed motus nō ē hūs ali quid esse firmū sz fluens: ꝛ iō motum ꝑ mobile co gnoscimus: ꝛ per motū tp̄s. Sic igit dictū est a no bis sufficiēt q̄liter id qō nūc dicaī ē semp sicut idez ꝛ q̄liter est sicut nō idez: ꝛ boc ē ad similitudinē ei⁹ qō ferī qō quodāmō est idez in toto motu: ꝛ quo / dāmodo sicut nō idem. Et sic patz qōnis solutio q nunc aliquo mō est vnū: ꝛ aliquo mō non vnuz ꝛ quodāmodo manet incoꝛruptū: ꝛ quodāmodo coꝛruptū: ſm q bz rōem p̄oris ꝛ posterioris: ꝛ tūc nec in se nec in alio nūc coꝛrumpitur: qz coꝛruptio eius nō est nisi qz amittit rōem p̄oris cū accipit po sterioris formaz ꝛ rationem. Et per boc pz solutio omniuz iductoꝝ quibus ꝓbari videbaī tp̄s nō eē. ¶ Cap. viij. q ipm nunc est numerus eius quod fertur sicut vnitas numeri: ꝛ quam cōuenientiam ꝛ differentiam habeat ad punctum ꝛ vnitatem.

Tex. ꝛ cō. cv.

Ex dictis nō difficile ē iuenire diffinitiōez ipius nūc ⁊ cōuenientiā quā hz ad punctū ⁊ vnitatez: ⁊ dr̄iam quā hz ad eadem. Manifestū ē enim ex dictis q nisi tps sit ipm nūc ñ erit: ⁊ si ipm nūc nō erit: tps nō erit. Ista eiz simil sūt necessario: q sequūtur id qd̄ fert ⁊ loci mutationez. vñ sicut simul sunt id qd̄ fertur ſm q h9i ⁊ loci mutatio nec vnū ē sine altero: ita necesse est q simul sint nūs loci mutatōnis q̄ est tps: ⁊ numerus ei qd̄ ferī qui ē ipm nunc. Sicut enim diximus tps nihil aliud ē nisi nūs loci mutationis: ⁊ nūc nihil aliud est nisi nūerus eius qd̄ fert: sic̄ vnitas ē i nūero. Sz tñ est dr̄ia hītudinis vnitatis ad nūez: et eius qd̄ est nūc ad tps: q tps cōtinuat ipsi nunc: ⁊ diuidit ſm ipm: sz nūerus nō didit nisi vnitate: ⁊ nō ꝓtinuat ꝑ ipm. Sicut aūt hoc est i ipso nūc q cōtinuat tpus ⁊ didit: ita illud segtur ad loci mutationez: et ad id qd̄ fertur. Motus aūt ⁊ loci mutatio vna qdem ē ⁊ cōtinua ab eo qd̄ fert: eo q nō deficit ipm in foꝛa illati seu trāslati: sz est vnū in toto motu: ⁊ nō ita q qñqz sit: ⁊ qñqz nō. Si enim nō eēt aliqñ vnū in foꝛma trāslati: absqz dubio deficeret. Dictū aūt ꝑus ē q nō deficit nisi rōe q̄ sumit penes situs renouationem: hoc aūt idē ipm nūc etiā didit ⁊ determinat porē ⁊ posterioꝛē motū: ꝑ b° q ē finis ꝓteriti: ⁊ ꝓncipium futuri: ⁊ per b° assimilat pūcto. Hoc ēt quodāmō similr sequit ad punctū. Punctū enim duo facit in cōtinua longitudine. cōtinuat enim eā indiuisibile vnū cōe anterioꝛi et posterioꝛi linee. diuidit autē eam indiuisibile est finis vnius ⁊ ꝓncipiū alterius: sicut instās cū accipit vt indiuisibile cōmune ꝓterito ⁊ futuro cōtinuat tps. Indiuisibile autē est ꝓncipiū vnius et finis alterius ipm nūc diuidit tps. Ista aūt similitudo int nūc ⁊ punctū i actu cōtinuandi ⁊ diuidendi nō ē nisi quodāmō ⁊ nō in oib9. Cū enī sic accipit aliqs sic̄ idiuisibile idē bis vtēs vno ⁊ eodē indiuisibili diuidēte tāqz duob9: tūc neče ē stare ⁊ q̄etus manere i suis ptib9 cōtinuū qd̄ diditur tali indiuisibili. Si enim nō ꝑmaneret ps anterioꝛ accepta: tunc nō posset demōstrari indiuisibile vt finis eius: q qd̄ ipm nō est: illius finis nō ē: ⁊ si non permaneret ps posterioꝛ nō posset idē indiuisibile demonstrari: nec ꝓncipiuz eius ꝓpter eandē rōnem: q. s. qd̄ in se non est: illius ꝓncipium non ē.

Cō. cvi. Si g° vtaī vno idiuisibili bis: semel vt fine: ⁊ semel vt ꝓncipio: necessariū est vt et idiuisibile ⁊ cōtinuū qescat ⁊ ꝑmanentiā hēat in suis partib9 et sic est in linea diuisa in puncto: sigdem enim erit ipm punctuz ꝓncipium ⁊ finis sic diuidens lineaz sz ipm nunc qd̄ ē vnitas eius qd̄ fertur ſm q ferī oporteꝛ alterū esse semꝑ qñ diuidit tpus: sicut ⁊ id qd̄ fertur semꝑ alteruz est in spacio ⁊ in motu: quia cū preteritū nō sit finis etiā eius nō est: et cū futurū non sit: principiū eius nō est: et iō altez altero nūc ſm esse ē ꝓncipiuz futuri: ⁊ finis preteriti: ita q nūc adminus duobus nūc diuisum est tpis preteriti ⁊ futuri: ⁊ iō etiā cū tps sit nūerus: et nūer9 ille causet ab illo nunc siue ab instāti erit tps nūerus quidaz prioꝛis et posterioꝛis creatus ab ipso nūc: nō sicut punctus cuiusdā creātis nūez: sz sicut duo vltia duoꝛum: hoc ē sicut duo fines duoꝛ diuersoꝛ tēpoꝛū q̄ tamen vltia siue fines nō sunt partes tpis. Et ꝓp hoc qd̄ dictū ē q pars aliquota ē in toto: ⁊ iō quādo puncto diuiso vtimur i rōe duoꝛ velut duobus tūc oportet qescere ptes diuisas ⁊ hīe pmanentiā. Et iō si hoc mō vteremur ipso nūc oporteret ptes tpis habere permanentiā: ⁊ hoc nō est verum.

Tex. ⁊ cō. cvij. ¶ Et adhuc alia de cā pz q ipsuz nūc nulla ps est tpis: q dio q̄ est indiuisibile i motu cui rñdet ipm nunc acceptū in tpe: nulla pars ipi9 est motus: sicut nec punctū cui rñdet idiuisibile motus ⁊ tpis i spacio ē pars aliqua linee super quā ē motus: sz potius due linee sunt partes vnius. patz g° q ipm nūc nō est tps ſm q est ēminus siue finis diuidens: sz accidit ei eē finē: q finis ē ei9 cuius est finis ⁊ nō alterius. nūc vero vnū est in toto tpe ſm sbālem acceptionē suā: et hoc ē ſm q ē nūerus ei9 qd̄ fertur nūerans ipm in toto motu existens: ⁊ sic ē ipm agens nūez qui ē tps: sic aūt vt dixim9 nō est ēminus: q ēmin9 nō est nisi solius ēminati: ⁊ nō excedit. Nūerus aūt ē omniū nūerabiliū ⁊ nō applicat vni tm: q nūerus formalis qui ē hoꝛ. x. equoꝛ qui nūerus ē denarius formalr acceptus: ille ē etiā aliaꝛ reꝛ nūerabiliuz: sicut canū vel boium: hoc eiz ē sbāle ipi nunc: q sic se hz ad tps vt agens ipum sicut pz ex supius habitis. Manifestuz ē igitur q tps ē nūerus motus ſm ꝑus ⁊ posterius. manifestuz ē ēt q ipm ē continuū: eo q ipm ē cōtinu9 numerus sicut diximus: sz cōtinuitas sit in ipso sicut mā ⁊ discretio q̄lis forma. oñdemus tñ infra q ipm nunc nūq̄ est terminās ⁊ diuidēs nisi p accidēs in loco vbi determinabit q̄liter nunc est in tpe.

¶ La. ix. de ꝓpetatibus tēporis que cōsequūtur ipsum inq̄tum in genere numeri: et inq̄tum est in genere continui. Tex. ⁊ cō. cviij.

Inimus aūt numerus in eo q nūerus ē simplr qui. s. ē numerus formal quo nūeramus dualitas siue binarius: si numer9 accipiatur actu habens mlitudinē. Si aūt accipiatur potētia numerus ꝓput numer9 ē ex vnitatibus tunc minimuz in numero ē indiuisibilis vnitas: sz numerus numerat9 habet differentiā ab ipo nūero formali: q numerus numeratus quodāmō habet minimū: ⁊ quodāmodo nō hz. Sicut eim dictum

est numerus ꝓut in actuali multitudine existit: minimū hz eā multitudinē que paucissima ē: z illa est dualitas: ꝓut aūt ex indiuisibilibus ē minimū hz ꝓmuz idiuisibile qđ est vnitas. Si aūt accipiat numerus linee quo nūeratur ꝓut partes sue sub fora discretionis cōsiderant sicut supra diximus: tūc ille nūerus ē nūeratus: z vlterius nūerans lineā ꝑ partes suas. Et tūc ille si accipiat ſb forma discretiōis minimū hz: z illud aut ē multū minimū: z hoc sunt due linee: aut ē ex his q̄ vt idiuisibilia accipiuntur: z tunc est linea vna. Sz si accipiat nūeratū sub forma cōtinui: tūc non hz minimū: qz cōtinuū diuisibile ē in infinitū: quare simlr ē de tpe. Minimū eiz tps fm se qđ ē nūerus duplex ē: ꝓut eim ē nūerus ꝓoris z posterioris: sic ē duo tpa: ꝓut aūt conficit ex nūero eius qđ fert: tunc minimū eius ē vnū idiuisibile nunc. ꝓut aūt cōsiderat cōtinuū ad similitudinez magnitudinis tūc nō hz minimū: sz est divisibile in infinitū: hec ē g̊ vna ꝑpetatuz que cōseqtur ipm inc̄ptum ē discretū z continuuz fm diuersum z diuersuz modū. s. ꝓut ē discretum hr̄e minimuz: ꝓut aūt cōtinuū non habere minimum.

Tex. z cō. cix. ¶ Patet igit etiā ex his alia eius ꝑpetas ꝓut accipit simul in genere cōtinui z discreti. ex hac enim nō dicit tardū vel velox: sz dicit multuz z paucū: z breue z longū: fm eim q̄ ipz ē ptinuum sic dr̄ breue z longū: qz breuitas z lōgitudo passiones sunt cōtinui: fm aūt q̄ ē in gñe nūi sic dr̄ multuz z paucū: qz multitudo z paucitas sunt passiões discreti siue nūeri. velox aūt z tarduz nō dicit eo q̄ velocitas z tarditas passiones motus sunt: z prius oñsum ē q̄ tps nō est motus. Cuz eim tps cōpositus sit ex nā discreti z cōtinui: discretuz quidē fora le est in ipso z ab illo diffinit fm q̄ ē tps: cōtinuuz tñ non ē intersectū: qz ueritate nūc ī tpe nō est diuidens ipm nisi penes intellectū nostruz vel cōpationem ipius ad aliuz motuz: sz de nā ipsi⁹ nunc ē q̄ sit ptinuans ipm: z h̄ inferius explanabimus vbi distinguem⁹ ipsi⁹ nūc diuersitatē. Tex. z cō. cx. ¶ Est aūt adhuc alia ꝑpetas ipsius tpis inc̄ptū est nūerus numerat⁹ qua z differt a nūero formali qui simplr numer⁹ est: z hoc q̄dē ē qz id qđ de illo simplr ē sicut pñs: nūc ē vbiq̄ simul apd oia: eo q̄ nō multiplicat per multiplicationē eoz que mouēt vel motuum fm prius z posterius nō simul sz potius vnum fuit: z alterū est futurum adhuc: z hōc iō est qz tps est numerus motus. In motu aūt id qđ mouetur est vnum: sed prius z posterius sūt diuersa: z iō etiaz nunc in toto motu est vnum: prius aūt z posterius differunt fm esse ad minus lz subiecto sint idez. ¶ Hoc aūt ex prehabitis planuz est itelligere: cū igitur tps sit sicut numer⁹ nūeratus: z nō quo nūeramus simpliciter sicut numer⁹ formalis z ꝑp b̊ accidit p⁹ z posteri⁹ altera z altera hr̄e: qz ip sa nunc q̄ sunt diuidenda ꝓus z posterius sunt altera z altera: sed numer⁹ formalis totus idez ē apd oia nūerata z simul. Idez eim numer⁹ qui ē centū equoz: est ēt centū boūm: lz ea quoz est numer⁹ sicut materia nūeralis altera sunt: qz equi alij sunt ab boūbus. Tex. z cō. cxi. ¶ Amplius aut ē alia est ꝑpetas tpis que cōsequitur ipm inc̄ptum ē nūerus circulatiōis z nō cuiuslibet motus primo. Sicut eim contingit motū ipm qui circulariter est esse motū z vnū: ꝑ hoc qđ semp reuoluit in seipm iterū z iteruz: sic cōuenit ēt tpi ipsuz esse etiā vnuz: ꝑ hoc qđ reuoluit in seipm: hoc aūt oñdunt qualitates tē poris que semp reueniūt codez: sicut hyems z ver autūpnus z estas q̄ quolibz āno reiterant: z in ista ꝑpetate differt ēt tps a numero formali qui ē quo numeramus tm̄: qz ille nūerus nō reuoluit in seipsum: sz ꝓcedit ī infinitū. Tex. z cō. cxij. ¶ Sz adhuc hz ēt alias ꝑpetatē in qua cōuenit cū numero formali: z hoc ē qz nō solū motū metimur tpe: sz etiā tps mensuramus aliqñ motu. Hoc aūt ꝓbat ex hoc q̄ quecūq̄ eisdē ꝑpetatib⁹ determinantur z certificant abinuicem q̄tuz ad suā q̄titatē: illa mēsurant abinuicez: sz motus z tps mutua vice sic terminant abinuicem cū dicit tps magnū: qz mot⁹ magnus: z ecōuerso mot⁹ magnus: qz tps magnuz: g̊ ista mutua vice se mensurāt adinuicem: sz cuz tps determiat z mensurat motū: z hoc est sibi sbāle: qz tps formalr est nūerus motus. Motus aūt determinat z mēsurat tps per accñs: sicut mensuratū aliqñ certius ē quo ad nos q̄ q̄titas mēsure. vñ aliquā do dicimus tps esse multū z paucū mensurando ꝑ motū: sicut cōsueimus dicere: multū trāsiuit ꝺ die eo q̄ sol eleuat⁹ videt ad mediū emisperij: vel eo q̄ aliq̄s ꝓfecit viā longā q̄ nō nisi longo tpe ꝓfici consueuit. hui⁹ aūt simile ē in nūero formali: qz ꝛ numerabilia mēsuremus nūero ꝑ se z essentialr: tñ nobis aliqñ dubitatio fit de nūero formali: z tunc certificamus ipm ꝑ nūerabilia: tūc aūt vno equo cognoscimus equoz multitudinē formalē siue nūeruz si numerās ꝑ vnitatē vnius alios equos mēsuratos z ī ipis cognitionē accipientes discrete multitudinis q̄ ē nūerus formalis ipoz siue ēt equoz ī multitudine māli cognoscentes multitudinē formalem sicut faciunt illi q̄ multitudinē nūi formal q̄ñ venit ī dubiū nūero digitoruz vel articulorum rimant: sicut faciunt illi qui computant ratiocinia: illi articulis vel lapillis rimantur sumam numeri quā q̄rūt tamē per se z sbanlr ꝓuenit nūero formali certificare nūeralia. Et quo ad nos z ꝑ accñs aliqñ z raro fit e⁹ ꝑp cāz quā ꝓdixim⁹. Silr āt ē in tpe z ī motu

tpe quidem motū: motu aūt ēt ecōuerso aliqñ mensuramus tp̄s: sicut diximus. Tex. 7 cō. cxiij. ¶ Cōuenit aūt rōnabilr b° imitat qdē eiz magnitudinē mot⁹: siue accipiat sub forma discreti siū sb forma cōtinui sicut diximus sepius supra. Motū aūt in vtraq; istaz formaz imitat tp̄s in eo q̄ q̄ntitates 7 cōtinue 7 discrete sunt p modū quē diximꝰ Quia eim magnitudo est bꝰi qđ est ī forma continui 7 discreti sustinet idē illud motus: 7 q: motꝰ est bꝰi oz q̄ idē sustineat tp̄s. ¶ Cōuenit aūt aliquā do q̄ mēsurem⁹ magnitudinē motu: 7 hoc ē p accidens 7 quo ad nos. aliqñ aūt mēsuram⁹ motū magnitudine: 7 b° ē magis p 7 se eēntiale: q: magnitudo de se mēsura ē qđ nō est motus. Dicimus eim aliqñ viā eē longā 7 multā qñ ꝓcessus ē mult⁹ 7 lōgus: 7 aliqñ eꝰ dicimus ꝓcessuz magnū esse si via sit magna: sicut dici cōsueuit qñ venimus de vna ciuitate ad aliā: 7 dicit nobis q̄ multuz ꝓcessim⁹: eo q̄ vna ciuitas distat ab alia p longā viā q̄ nota est nobis. aliqñ aūt via nō est note q̄ntitatis: 7 dicimus q̄ multū distat eo q̄ p viā illaz vix tribus diebus ꝓcessimus. Sic igit ēt motus 7 tp̄s se hñt adinuicē q̄ vtrūq; mensurat p alterz: sz tp̄s p se mensura ē motus: sicut magnitudo mēsura motus. Motus aūt quo ad nos 7 p̄ accñs mensura tp̄is sicut mot⁹ spacij. Hec igit dicta sint de ꝓp̄etatibus tp̄is inq̄tum ē continuum 7 discretum.

¶ Cap. x. q̄liter motus sit in tpe: 7 quid est motū eē in tpe: ex quo p3 q̄ necessaria nō sunt ī tempe.

Uoniaz aūt tp̄s est metrum siue mēsura motus: tūc oz ēt q̄ sit mēsura ei⁹ qđ mouetur ſm q̄ refertur ad motū: oz igitur dclarare qualr ē mensura motus ꝓmo: 7 postea qualiter est mēsura alioꝝ. Tex. 7 cō. cxiiij. ¶ Dico igitur q̄ est mēsura motus ī hoc q̄ determiat quē dam motū ptialez qui vt ps mensurat totū motū: 7 p illū tunc nūerat totuz motū. Et illius exempluz est q̄ cū nos volumus mensurare diurnū motū p̄ accipimus motū vnius hore vel momēti vni⁹ horē 7 ad eq̄litatē illius mensuramus motū. xij. horarū 7 dicimus q̄ motus ille ē diei artificialis. Mensuramus ēt motuz. xxiiij. horaz 7 dicim⁹ q̄ ille ē motus diei nālis. Facimus aūt hoc ꝓmo ī motu ꝓmi mobilis: eo q̄ ille eq̄lissim⁹ 7 simplicissim⁹ ē ī ptib⁹ sicut in sequētibus ostendet: 7 ex illo referim⁹ mensurā eadē ꝓportionalr ad motus alios. ¶ Est āt huius simile in vlna 7 pāno: qñ enim volum⁹ scire totā q̄titatē pāni supponim⁹ q̄ vlna sit nobis certe q̄titatis: 7 tunc applicam⁹ vlnā pāno 7 ad equalitatē vlne accipimus q̄titatez pāni partialem: 7 replicando illā q̄titatē circa oēs partes ip̄am mensuramus q̄titatē pāni: 7 certificat nobis tota q̄titas: 7 oz supponere q̄ quātitas equaliter expāsa sit in oībus ptibus pāni: sicut etiā motus in oībus partibus p̄imi mobilis. Est aūt motū ī tempore idez q̄ motū mensurari a tpe: 7 ip̄m: 7 esse ipsius. Dico autez ip̄m mensurari qñ q̄titas eius mensurat: eē autez ipsius: q: ipse ſm esse 7 ſm essentiā tpalis est cuz sit successiuū qddā: b° autez nō ē ī alijs. Id eim qđ fert mensurat ſm qđ hz q̄titatez motus in se: sz tñ nō ſm eēntiam mensurat tpe: q: nō per se est ī tē poze sz tpi coexistat. b° aūt in eodē capitulo sermo declarabit. Mensurat g° tp̄s motū simul q̄tum: 7 esse motus: 7 hoc ē motui eē in tpe sic a tpe mensurari 7 ip̄m 7 esse ipius. b° autez sic ꝓbat per simile. Tex. 7 cō. cxv. ¶ Manifestū eim est ī alijs q̄ b° est esse in tpe motus oīs q̄ mensurari esse ip̄oz a tē poze siue sub tpe. In tpe eiz esse ē alterz duoz: quorum vnū est q̄ res q̄ dicitur eē in tpe tūc q̄dē sit q̄ñ tp̄s ē: 7 pp b° dicat eē i tpe. alterz aūt q̄ res dicat eē ī tpe iō q: in tpe ē: sic q̄dā dñr esse i nūo. ¶ Hoc aūt scōm adhuc duplr ē. Dicit eim aliqd i nūo: sic aliquid nūeri existens cōiunctū ipsi eēntialr sic ps nūi: aut per se passio ip̄ius: 7 vlr qđ aliqd ē nūi per modum dictū. Dicit ēt aliqd eē i nūo q: ip̄ius ē numer⁹: eo q̄ ip̄z sit nūabile p nūez. Quia āt tp̄s numerus ē sic hituz ē: erūt oēs isti ī tpe p aliquē modum: ip̄z eiz nūc qđ ē idiuisibile tp̄is ī p⁹ 7 posteri⁹ q̄ sunt ptes tp̄is: sic sunt in tpe vt aliqd tp̄is ex nā essētialr illi ꝓiuncta: sic vnitas ē i nūo: 7 par 7 impar: 7 superfluū 7 diminutū 7 pfcm̄ q̄ sūt nūi: aut ptes: aut eeñales passiōes eeñalr illi ꝓiūcte: cū nūerus cadat i diffōne ipsoz. Hec igit sunt nūeri aliqd 7 illa per eundē modū sunt tp̄is aliqd existētia. Res aūt q̄ sunt ī tpe sunt ī ipso sic ī nūero nūerante eas: eo q̄ ī se sunt mā nūeri. si aūt b° ē vez: tūc oz q̄ ꝓtineat sub vno q excellit eā sic ea q̄ sunt in loco cōtinētur sub loco excellente localia: eo q̄ ambit ip̄a 7 cōmiat Tex. 7 cō. cxvi. ¶ Manifestū ē itaq; ex dcis q̄ñ nō ē b° ī tpe eē: q̄ñ tp̄s ē: 7 illa que talia sunt coexistunt tpi. Sic eim nō ē eē in motu idē qđ eē quando mot⁹ ē: neq; ē eē in loco eē: q̄ñ loc⁹ ē: ita nec ē eē ī tpe q̄ñ tp̄s ē. Si eim daret q̄ idē eēt eē in aliq°: 7 eē cū ipo: tūc seq̄ret q̄ oēs res eēnt ī q̄libz re: q̄ñ oēs res se cōcomitātes in eē sunt q̄ñ ille sunt: 7 ſm b° totū celū eēt ī grano milij: q: celū ē q̄ñ granū milij ē. ¶ Cōstat g° q̄ coexistere tpi res tpales accidit ex cōcomitātia tp̄is ad ip̄a tpalia. Illud āt qđ ē eē tps rei ꝓp̄uz ex eo q̄ res ē in tpe sic ī nūero: b° sequitur nec̄io: accidit eim ei qđ ē in tpe eē qđdā tp̄s qđ ē q̄ñ illō est: q: iz nō sequat eē tp̄s vlr seq̄t tñ eē tp̄s ꝓp̄um illi: sic ex eē hāc rez in motu iz nō sequatur motū esse vlr 7 simplr: accidit tñ seq hūc motuz esse huic rei ꝓp̄um. Tex. 7 cō. cxvij. ¶ Quoniaz

autẽ id qđ̃ est ĩ tpe ẽ sicut in numero: tũc oportet q̃ tẽp9 aliqđ̃ accipiat plus oĩ eo qđ̃ est ĩ tpe. oz. n. qđ̃ tẽpus excellat ip̃m scđ̃m vtrãq3 extremitatẽ: eo q̃ tp̃s accipit ifinitũ. Omne aũt qđ̃ est in tpe accipit finitũ bñs p̃incipiũ ⁊ finẽ fz nãz. Et inde pz q̃ nihil est dcũ: qđ̃ gdaz dicũt q̃ duplicit est aliqd ĩ tpe aliqd. n. est in tpe ita qđ̃ ꝓmetit se toti tpi sicut tot9 celi motus simul acceptus: ⁊ aliqd est ĩ tpe qđ̃ mẽsurat pte tpis: sicut hic mot9 finitus vl̃ ille. Sic. n. nihil est dcũ q̃ aliqd accipit nũeratuz ab vlna qđ̃ adeq̃tur oibus vlnis in nullo nũero accepti. Sed in pãno idefinite extẽsis ita nihil est ẽ dcũ q̃ aliqd est in toto tpe qđ̃ toti se tpi cõmetit. Nõ enĩ maior certitudo ⁊ nũs est iquãtitate oiuz vlnaꝝ nõ nũerãtiũ q̃ẽtitatẽ pãni q̃s in ip̃a q̃ẽtitate pãni: ⁊ sine cã dicere vlna applicari pãno nisi ex nũero vlnaꝝ pãni q̃ẽtitas certificaret: ita ẽt totũ tps idistinctũ adiacẽs motui sine cã adiacẽt ei nisi nũaret ip̃m: ⁊ si nũerat ip̃m tũc p̃mo adiacet pti: ⁊ per illã metit totũ: et tũc vm est q̃ õe illud cui p̃mo adiacet nũs qnĩ ẽ tps excellit fz nãm a tpe scđ̃m vtrãq3 extremitatem: et sic tps est plus oĩ eo qđ̃ ẽ in tpe. vñ necesse est oĩa q̃ sũt in tpe sub tpe ꝓtineri: sic ⁊ oĩa ea q̃ sũt in aliquo sic in cõtinẽte: sic q̃ sunt in loco cõtinent sub loco. Necesse ẽ etiã quecũq3 sunt in tpe aliqd patia tpe: b° ẽ ab eo cui sicut nũerus adiacet tps: hoc ẽ a motu: ⁊ ĩ qdez p accidẽs patiunt a tpe: fz patiunt p se ab eo cui cõuenit tps: sic. dr̃ q̃ oĩa senescũt in tpe: ⁊ q̃ oblituo accidit pp tps: ⁊ non dicit q̃ aliqs addiscit pp tps: neq3 qđ̃ nouũ. i. inouatũ est pp tps: nz qđ̃ bonitaꝝ ⁊ emẽdatiõis sit cã tps. Tẽpus. n. ẽ cã corruptiõis p se: b° ẽ p id cui p se cõuenit tps. i. p motuz. Sz generatiõis cã nõ ẽ nisi p̃ id qđ̃ cõuenit ei per accñs: ⁊ bui9 cã ẽ: qz tps ẽ nũerus mot9. Motus aũt distare facit id qđ̃ mouet fm sbãm in p̃ncipijs ꝓponentib9 ipsum: ⁊ bui9 rõ iferius dicet. Ex predictis aũt manifestũ ẽ q̃ ea q̃ sp̃ sunt fm sbãm fm q̃ sunt semp imutabilia nõ sunt sub tpe. Necessaria eĩm inesse imutabilia sunt: ⁊ illis nihil abicitur nec acgrit: g° in illis nec ẽ preteritũ nec futurũ sicut sunt corpora celestia q̃ lz mobilia sunt sicut in tpe vel in nũc tpis: tñ fm sbãm sunt necessaria: ⁊ q° ad hoc eterna qdem sunt intrãsmutabilia eo q̃ nõ cõtinẽtur quo ad sbãm sub tpe: neq3 eẽ eoꝝ sub tẽ pore mẽsurat. bui9 aũt signũ ẽ qz nihil patiũt a tpe sic ea q̃ sunt ĩ tpe. Dubitabit autem aliqs fortasse an alie res q̃ sunt generabiles et corruptibiles sunt in tpe fm sbãm ipaꝝ: hoc aũt videt eo q̃ sbã ipaꝝ trãsmutat: ⁊ ita aliqd abicit ĩ pterito: ⁊ acquirit aliquid ĩ futuro. Ad hoc dicũt qdaz q̃ sbã eoꝝ ẽ ĩ nũc tpis: eo q̃ vna manet sbã ip̃oꝝ fm q̃ cõsideratur ĩ p̃ncipijs sbãlib9 heri ⁊ hodie ⁊ cras: lz quo ad variationẽ q̃litatũ sit in tpe: qz in illis cõtinuaz recipit variationẽ. vñ ẽt dicit Arꝛ. i. v. phoꝝ. q̃ nõ ẽ eadez sanitas ĩ mane ⁊ in vespe. Sed siqs subtiliter intelligat ⁊ itus ingrat sbã taliũ variat si accipiatur i esse phico. habẽt eĩm talia formã in mã trãsmutabili: ⁊ iõ recipiũt i sbãlibus variationẽ: cuius signũ ẽ: qz paulatiz corrũpunt ⁊ opa sua debilitantur: fz tñ bene cõcedendũ videt q̃ sbã taliũ ẽ i mẽto tpis: eo q̃ ip̃a ẽ vt vna ⁊ vt plura fz eẽ variata sic variat tp̃s nũc. Nec aliq° mõ ꝓcedẽdũ vr̃ q̃ sbã imutabiliũ corpoꝝ sic sũt corpora celestia sint ĩ nũc tpis fm q̃ ẽ nũc tpis: qz sbã eoꝝ i formis nullã recipit variationẽ cũ nunc ꝓtinue variet: ⁊ iõ sbã fm q̃ ẽ lata sive fm q̃ fertur ẽ in nũc tpis: cũ supra p batũ sit fm doctrinã Arꝛ. ⁊ pypatheticoꝝ: q̃ nunc tpis ẽ nũerus eius qđ̃ est fm q̃ est. Qđ̃ autez sit mensura taliter mutabiliũ in sbã: in fine tractat9 de tpe ostendet.

¶ Cap. xi. qualr̃ gescẽtia et nõ existẽtia sint ĩ tpe: ⁊ de distinctiõe ptoriti ⁊ futuri. Tex. ⁊ cõ. cxviij.

Voniã aũt tps ẽ mẽsuratio motus vt dixim9: erit ẽt idẽ tpe metrũ sive mẽsura getus fm accñs: hoc ẽ fm q̃ ꝓuatio refertur ad habitũ vel mẽsura ꝓuationis ad mensurã habitus. Omne eiz fm nãm q̃escens ẽ tpale ⁊ ĩ tpe. nõ eiz nos ita dicim9 aliqd eẽ i tpe sicut aliqd dicim9 eẽ i motu: qz tũc oporteret q̃ id qđ̃ eẽt ĩ tpe nẽcio moueret sic. id qđ̃ ẽ in motu nẽcio mouet. Dixim9 eiz supra ⁊ ꝓbauim9 q̃ tps nõ ẽ mot9: fz nũer9 motus. Jn nũero aũt mot9 põt aliqd eẽ qđ̃ nõ ẽ i motu ipo: ⁊ p̃cipue i nũo mot9 est q̃escens qđ̃ fm q̃ ẽ gescens est relatuz ad motũ. Nõ eĩm dicim9 oñe mobile q̃escere fm nãm: fz tñ id qđ̃ ẽ aptũ natum moueri fm nãm: cũ tñ fm actuz ꝓuatũ sit motu: sic est ẽra lapis ⁊ b9 i. Si autẽ aliqd esset oĩo imobile ita q̃ nullã possibilitatez hẽret ad motũ illđ̃ nõ eẽt ĩ tpe fm q̃ b° i: sic ĩã ifra oñdet. Sic aũt ĩã añ dixim9 rẽ esse i tpe: ẽ esse rẽ i quodã nũero. esse aũt rẽ in nũo nõ est eẽ aliqd nũi ecñalr̃ ꝓiunctũ nũo: fz poti9 esse quẽdaz nũeꝝ rei ⁊ mensurari esse ip̃ius a nũo i q°ẽ: q̃re si b° ẽ eẽ i b̃ tpe: ⁊ tps mẽsurat id qđ̃ mouet tũc oz ẽt q̃ mẽsuret gescens fm q̃ ẽ q̃escẽs: mensurabit g° motũ ei9 qđ̃ mouet: ⁊ q̃etez ei9 qđ̃ q̃escit: fm q̃ sunt q̃ẽta quedaz: qz nihil mensurat nisi fm q̃ ẽ q̃ẽtum qđ̃dam existẽs. b° eĩm mõ nõ sunt tota sil: fz aliqd abijciũt i p̃teritũ: ⁊ aliqd acgrũt i futuꝝ: pp qđ̃ cadit circa ip̃a tps: ⁊ b° ẽ vm de õi quiete: sive sit quies ĩ forma sive quies in loco: ⁊ iõ ẽt lõgitudinẽ quiet9 mensuram9 dicentes q̃ a motu quieuit per tres annos vel plus vel minus: aut quescit p octo menses: vel plus vel minus. Tex. ⁊ com. cxix.

¶ Patet igit q̃ id qđ̃ mouet nõ simplr̃ fm q̃ est

ſuba q̄daz erit mēſurabile ſub tpe:qz tūc ſuba coꝛ
poꝝ celeſtiū cadēt ſub tpe qđ nō ꝓtingere ſuperi⁹
oſtendim⁹:ſz cadet ſub tpe ſm q ḡntū aliqđ eſt:cu
ius ḡntitaſ nō oēs ptes ſūt ſimł:et hꝰē ſm q mot⁹
ipſius ḡntus ē ḡntitate ſucceſſiua. ¶ Ex his aūt
p ꝓpoſitionē oñdit q illa q̄ neqz mouent ſm nām
neqz q̄eſcūt nō ſūt ī tpe. Si.n.oē eē qđ ē ī tpe mo
uet vel quieſcit tūc p ꝓuerſā p ꝓpoſitiōem qđ neqz
q̄eſcit neqz mouet nō ē in tpe. Cā āt hui⁹ ē q in tē
poꝛe eē ē a tpe mēſurari z pati aliqd a tpe. tēp⁹ eni
ē mēſuratio mot⁹ z getis:g̊ qđ nō ſic mēſurat z pa
tit vt ſub motu ens:vel q̄eſcēſ a tpe nō mēſuratur.

Tex. z cō. cxx. ¶ Manifeſtū igit ex dict̄ ē qm
neqz qđ nō ē oē erit ī tpe. ſic.n.nō oē qđ cū ē ē ī tpe
ita neqz oē qđ nō ē. Jd.n.qđ ita nō ē q nō ꝓueit
ipſū alr bēre ſe q̄z nō eē nō ē in tpe:ſic id falſū:qđ ē
ipoſſibłe:vt diametrū eē lateri ſymetrū. vlr.n. ſi mē
ſura ē tp̄s mot⁹ p ſe. alioꝝ āt q̄ nō mouet p accns
hoc ē ſm q referunt ad motū: tūc manifeſtū eſt q
oibus illis quoꝝ eē menſurat ierit eē in motu: ſi p
ſe ſunt in tpe:vel eē in quiete ſi ſunt in tpe p accns.
Sūt āt mobilia ñ exñtiū z exñtiū q̄cūqz gñabiliū
gñant aliq̄ ō ñ exñtib⁹:vl cōmūnt de exñtib⁹. z
vlr q̄ aliq̄ qđē ſt aliq̄ āt nō ſūt. talia oīa ncēe ē eē
ī tpe:z nō alia. ē.n.ſic dixim⁹ tp̄s pl⁹ eis q̄ ſūt ī tpe
et excellēs eē ipſoꝝ z ē mēſurās eē eoꝝ ſbaz z ḡnti
tatē. Quedā āt de nūero coꝝ q̄ nō ſūt q̄cūqz ꝓtiet
tēpus vt menſurans. ſ. erāt qđē in ꝑterito finito:vt
homerus erat aliq̄. alia vo erāt in futuro finite:ſic
conceptus ita aliq̄ naſcet. vtraqz.n. iſtoꝝ continet
tēpus. Et ſi aliqua ſūt que ſunt ābo:boc ē ꝑterita
z futura:illa z erāt z erūt ſic illa que iterant ſine coꝛ
ruptibili ſnba ſine incoꝛruptibili. coꝛruptibili qui
dez ſuba:ſicut ſi nubes fuit poſtq̄ terra madefacta
euaporauit ſurſū:neceſſe ē etiā nubē adhuc ex illa
cā fieri:z hec ſunt ꝑterita z futura eadem exñtia p̄z
ſubam. ſuba autē in coꝛruptibili reiteratur ſm ꝑte
ritum z futurum:ſicut oꝛt⁹ z occaſus ſtellarū:z ecly
pſes z cōiunctiōes: z ꝓuentiones z oppoſitiones
ſtellarū z planetarū. ¶ Sed obſeruādū ē q ea q̄
ſunt in preterito q̄dam ſunt in ꝑterito finito ad p̄
ſens:quedā aūt in preterito finito ad ꝑteritū qđ ſi
nitur ad preſens:z quedā ſunt in ꝑterito qđ nō ſi
nit ad p̄ns:ſz includit ipſū nō finitū ad ip̄m. Illa
autem que ſūt in ꝑterito finito ad p̄ſens:ita q pre
ſens ſit circa actus preteriti:dicunt in ꝑterito pfe
cto eſſe:ſic cū dr homerus fuit:vel virgilius ſcripſit
eneida. Intelligit.n.exñtia homeri:z ſcriptura vir
gilij iam eē finita ad p̄ſens. Illa aūt quoꝝ eſſe fini
tur nō ad p̄ſens ſed ad preteritum perfectū quod ſi
nitur ad preſens:ſunt in preterito pluſq̄ perfecto:
ſicut dicit q bella troie fuerunt quādo ſcripſit vir
gilius eneida. Quoꝝ autē exiſtētia includit p̄ns et
non terminat ad ipſū ſunt in preterito impfecto:ſic
dicitur q ſortes legebat viuēte platone. Quecūq̄z
aūt ſunt in futuro duplr ſunt in ipſo. aut.n. ſunt in
futuro finito:aut infinito. Jn futuro finito dicūt eē
quecūq̄z iā ſunt in ꝑte materie cōcretioñe z oꝛdia
tione:ſic hō futurus eſt qñ iā ꝓcretū eſt ſperma cuz
ſanguine mēſtruo. Quecūq̄z aūt nō ſunt niſi i ma
teria ꝑma z in potētia infinita:ſunt in futuro infi
nito:z nō magis ſūt futura q̄z nō futura:z iō nō eſt
futurū niſi qđ inchoat a preſenti in materie ꝓcretōe
z oꝛdine cāe:ſic ſūt futura q̄ ſūt in oꝛdiatōe curſus
ſuperioꝝ tm̄:ſic ſunt eclypſes z ſilia illis:vel q̄ ſūt
ſunt in oꝛdinato curſu ſuperioꝝ:z ꝓcretiōe materie
inferioꝝ:ſic futurus eſt hō qui iā cōceptus ē in ſe
mine. Quecūq̄z āt ſūt nō entia q̄ nō ꝓtinet tp̄s: ſic
ſūt impoſſibilia illa nequaq̄z ſūt vel erāt in ꝑterito
vel erūt in futuro. Sūt aūt hmōi de nūo eoꝝ que
nō ſūt:quoꝝ oppoſita ſp ſūt:et nccia ſunt:ſic dia
metron eſſe aſſymetron ſp ē z quodā modo ēnuz
eſt:z iō hꝰ neqz ē neqz erit in tpe:nec oppoſitū ei⁹
qđ ē eē diametron ſymetron. hꝰ eni ſp nō ē:ſic illđ
ſp ē qđ ē ei oppoſitū. ꝓie.n.opponūt ſp eē z nūq̄z
eē. ¶ Ea aūt que ſūt de nūo taliū nō exñtium q
ꝓria coꝝ nō ſp ſūt: ſed aliq̄ ſunt:aliq̄ q̄dē nō ſūt
illa ſunt nō exñtia que poſſunt eſſe z nō eſſe:z talia
ſunt generabilia z coꝛruptibilia:z ē generatio ipoꝝ
z coꝛruptio:z iō talia ſunt iam in oꝛdine materie:z
cāꝝ mouentiū ad eſſe ipſoꝝ: z iō talia ſunt in tēpo
re futuro finito vel infinito:ſic añ diximus. vtrum
autem ea que ſp ſunt z que nunq̄z ſunt hēant men
ſuram aliquā:et an ſint eterna poſterius erit deter
minandum.

¶ Cap. xij. de diſtinctiōe acceptiōis ipſius nūc.

Oſtq̄z aūt iā diximus de his q̄ ſūt in tpe
p ſicut in numero quodā:tūc etiā bonū eſt
q dicamus etiā de his que ſūt in tpe ſic
aliquid tpis ex nā:ſic ē nūc:z tūc:et iam ꝛc. que in
ſequētibus determinant. ¶ Primo autē int̄ iſta
dicem⁹ de nūc ipō:eo q hꝰ ad tp̄s ſubali⁹ ſe hz q̄z
alia. Tex. z cō. cxxj. ¶ Jntelligēdū igit q nūc
tpis duplr dr. ſ. ſm q ē nūer⁹ ei⁹ q fert:z ſm q ac
cipit vulgariť:ꝛz q ipſū dic qñ qđdā relictū ex tpe
qđ propinquū eſt p̄ti. Et p̄mo qdē mō ſm q. ſ.
eſt nūs ei⁹ qđ ferť vel mouet eſt ip̄m nūc ꝓtinuatio
tpis ſic ꝑus dcm̄ ē in ꝑtis. cōtinuat eni ſic indiſi
bile cōe ꝑteritū tp̄s z futurū:z vlr hꝰ mō loquēdo ē
ipſū t̄min⁹ tpis idiuiſibil. Eſt.n. hꝰ qđdā ꝓncipiū
qđ ē futurū:z hui⁹ finis qđ ē ꝑteritū. Et vt hꝰ meli
us intelligat oꝛ ſcire q ſic dixim⁹ i ꝑtis ptes tpis
duplr accipiunt. ſ. ꝛz q ſūt ſub forma ꝓtinui tm̄:z
ſm q ſūt ſub forma diſcreti. z p̄ qdē mō nō differt

fm rōem ꝓteriti ⁊ futuri. Sz sūt bōgenee ptes ꝓti nui tpis: ⁊ bo mō accipiunt subalr: ⁊ nō bnt dionez sz ꝓtinuatiōem in ipso nūc indiuisibili qđ ē ꝓtinuatio ptiū. ⁊ bo solo mō se hz nūc i nā tpis: ⁊ bo mō ē vnū in toto tpe fm subaz: ⁊ bo solo mō ē de tpe vt ipz nūc ⁊ ꝓterituꝫ ⁊ futurū sūt fm gd. s. fz q bnt ad ipsū nūc ꝓtinuatiōem. Est aūt accipe ptes tpis fz q stāt sub forma discretiōis: vt oñdim⁹ ꝫ. ⁊ sic nūc ē inē eas diuisionū: eo q ipz variat i eē ⁊ diffinitōe ⁊ efficit ꝓncipiū futuri ⁊ finis ꝓteriti. finis. n. ⁊ ꝓncipiū opponunt ⁊ opposita bnt diffinitōes: ⁊ sic p diuersos respect⁹ efficit idē nūc ꝓncipiuz ⁊ finis. nihil. n. ē incōueniēs q vnū ⁊ idē in suba p diuersos respect⁹ ptcipet oppositā fm formā ⁊ diffinitio nē: tñ rō q ipsū est diuisiuū nō ita manifesta ē i ipo nūc: sic ē in pūcto manēte ⁊ fixo in ꝓtinuo. Sz tñ diuidit potentia. Dico aūt potentia diuidē ipsum nūc d uob⁹ modis. vno qđē mō qđ nūc sit in potē tia: sic pūctū est in actu. cū. n. diuidit ipsū nunc: tūc nō pōt idē bis remanē demōstratū semel. s. i ꝓteri to ⁊ semel in futuro: qz iā supza oñdim⁹ q nihil est in actu de ꝓterito: ⁊ nihil ē in actu de futuro: ⁊ iō nūc qđ ē hui⁹ ꝓncipiū ⁊ hui⁹ finis: ñ ē actu bis idē fz in potētia. Cō. cxxj. ¶ Et hec ē snīa auer. eo q in arabica trāslatōe dicit Ax. q ipsū instans ē pūct⁹ potētia. Hoc. n. ipe dicē eē dcm eo q instās sūt in potētia ⁊ nō in actu: qz nō ē fixū. pūctuz āt qa fixū ē ⁊ manēs: ⁊ ñ ē in actu: ⁊ sic instās fm veram silitudinē ē punct⁹ in potentia. Alio aūt mō intellr vt puto verius: qz cū sint duo actus ipsi⁹: nūc vn⁹ ibi est ꝓtinuare: ⁊ ali⁹ q est diuidere. ꝓtinuat qđem ipsum nūc ꝓut accipit actu exīs in tpe ⁊ in ptibus eius fm q stant sub forma ꝓtinuitatis. actus aūt q est diuidē nō est ipsius nūc nisi in potētia accepti. Et bo duob⁹ modis: aut in cōparatiōe ad nr̄m intel lectū. s. inq̄ntū nos p ipm diuidim⁹ tēpus: aut i cō paratiōe ad aliquē motū inferiorē q est in tpe ⁊ ter minatur ad nūc aliqđ tpis. Et hoc nō est in suba ipsius nūc: qm si ipsū nūc actualit diuidēt tēp⁹ vle cū oē ꝓtinuū actu sit finitū ad idiuisibile diuidens oz q totū tēpus actu esset finitū ad nūc diuidens: ⁊ aliud tēpus inchoaret actu p⁹ ipsū: ⁊ sic tps inter rumperet: ⁊ bo ē falsū: q falsū est q sit actu diuidēs tēpus ipsum nunc. Et iste est intellectus auicenne: ⁊ puto q verus. Sic go pz q̄liter nunc p id qđ actu est ꝓuenit et ꝓtinuare tēpus. p id aūt qđ est in po tentia conuenit ei diuidere. Inq̄ntum aūt huius ē diuidens sic absq; dubio sic dixmus aliud ⁊ aliđ ē esse in tpe: ꝓpter hoc q ptes tpis nō ꝑmanēt. In q̄ntum aūt copulat semp est idem in toto tpe: sic et vnitas ipsius q fertur que est semper vna in toto motu. ¶ Huius aūt silē in lineis mathematicis ē

In illis. n. nō semp ē idem pūctū fm intellectū di uidēs lineas. pūctū. n. diuidentiū aliud ⁊ aliud ē sp fm rōnem: qz est in rōne finis ⁊ ēt rōne ꝓncipij. Secm aūt qđ est vnū cōe sic est cōtinuans ⁊ idem penitus ⁊minus cōis duoz. Cōtinuum. n. est cui⁹ ptes ad eundē ⁊minū copulant: sic etiā nunc ipsuz fz q ē tpis diuisio aliud ⁊ aliud ē i potētia. Secz aūt q est ꝓtinuatio ⁊min⁹ cōis est vtriusq;. s. preteriti ⁊ futuri: ⁊ ē vnitio ⁊ copulatio eoz. Est āt idē i suba ⁊ fm idē bo ē vt indiuisibile in cōtinuo acceptū: qđ est vnitio ⁊ diuisio tpis: sed tñ esse suū formale: fm bc duo nō est idē vt pz ex ꝓbitis. Hoc igit modo dī nūc ꝓmo acceptū: sic aliqd tpis cēntialit ꝓtinuū tpi exīs. Tex. ⁊ cō. cxxij. ¶ Nunc aūt qđ ac cipit vulgariť est qñ q relinquit ex tpe qđ est vici/ num ꝓtit qñ tēpus eius qñ dicit ipsum nunc ꝓpe presens in preterito vel in futuro sic dicim⁹ de sorte quia veniet nūc: quia hodie veniet: vl qz venit plo nūc: qz hodie venit: ita q tēpus cui⁹ qñ dicit nūc remouet a presēti nunc per vnum diē. Bella aūt que fcā sūt in ilion que fuit turris troie: nō dicim⁹ fcā esse nunc: nec diluuiuz dicim⁹ eē fcm nunc: ga lz totuz tēpus preteritū ꝓtinuet ad presens nūc: tñ tēpus belloꝝ troie ⁊ diluuij nō sunt ꝓpe nūc ꝓns. Sciendum etia q qđā distinguunt inē instās ⁊ nūc dicentes q nūc dic suba tpis. Instās āt dicit id quod est sub forma ꝓntialitatis: ⁊ bo ē idez qđ nūc lz differat rōne ab ipso. ¶ Alij aūt dicūt q instās dr̄ q̄si nō stās: ⁊ iō dicit ipsuz nūc ꝓut ē sub fluxu ⁊ sic uteruz idē est cū ipso nūc in suba lz differat rō ne. ¶ Hec igit dcā sunt de ipso nunc ad ꝓns. inse rius aūt cōparabimus nunc tpis ad nunc eterni/ tatis: q̄rentes vtrū idē sit illi vel non. ⁊ alia q̄dā de eternitate dicemus.

¶ Cap. xiij. de tunc: ⁊ vtrū tps vnū vl plura sit: et vtrū finituz vel infinitū: ⁊ de oli: ⁊ de modo: ⁊ de repente. Tex. ⁊ cō. cxxiij.

Ꝑsum autē qđ dicim⁹ tunc ē temp⁹ det minatuz ad ꝑsens nunc ſiue accipiat in preterito ſiue in futuro. ē. n. tunc dicim⁹ qñ relictuz ex tpe distante a ꝓnte nunc qđ ꝓtinuat ad ipsuz: sic dicim⁹ q tūc ē destructa troia: ⁊ tunc erat diluuiuz: vel tūc capiet ciuitas. oz. n. ipsū tūc inclu di q̄dē ad ꝓns nūc: qđ pz: qz cū q̄rit qñ destructa ē troia: dicim⁹ tali die: talis mēsis: talis anni q cen tesim⁹ vel millesim⁹ est ad ꝓns: nūc ⁊ tunc dies det minat ꝑ mēsē: ⁊ mēsis ꝑ ānuz: ⁊ ān⁹ ꝑ nūm diez oñdit ꝓtinuatōz ad presens. Et silr ē de qñ qđ dic tunc in futuro remoto ab hoc presēti. Quādo igi tur q dicit tunc oz habere quātitatem notam tpis exquo reliquitur ⁊ q̄ntitas ei⁹ ē a nūc qđ ē ꝓncipiū facti vsq; ad nunc ad qđ finit fcm: sic dicimus q

bella troie fuerūt tūc: et ītelligit q tribus annis duꝛauerūt: vel plus vel minꝰ ſm q duꝛauit bellū illō q̄ntitas gᵒ eiꝰ erit a ꝓmo nūc qō ē ꝓncipiū facti ad poſterius nūc qō ē pꝰ ipm: ꝛ eᵒ a poſterioꝛi nūc in ꝓmū: Sic igit̄ pz q tunc ſp dicit tēpus determinatū ꝛ finitū. Tex. ꝛ cō. cxxiiij. ¶ Et exbᵒ tūc ſurgit qō. Si. n. nullū tps ē qō nō ſit tūc ꝛ determiatū mō p̄dcō: tunc videt q oēs ptes ſint determinate et finite: qō aūt cōponit ex finitis ē finitū: gᵒ oē tps ē finitū. ¶ Querimꝰ ergo vtrū ōficiat aut nō. oē. n. finitū deficiet cōtingēs finē q finitū eſt: ꝛ ſic vī tps deficē. videt aūt nō deficē p bᵒ q ſp ē motꝰ: cuius nūerus ē tēpus. Si aūt nō deficit tps nō deficiēte motu: tūc q̄rimꝰ vtrū ſic nō ōficiat: qꝛ manet p ſucceſſionē regnatū ſp aliō ꝛ corruptū ſic ſuccedendo ſibi manet motꝰ gn̄aᵒ ꝛ corꝛuptio an ita mānet q reiteraī idē icoꝛruptibile manēs: ſicut reiteranī ſupcelestia in motu circulari. Cō. cxxiiij. ¶ Nō autē dicit auer. de hac qōne falſū ē ꝛ nulliꝰ valoꝛis. pꝛobat. n. nō coꝛrūpi tēpus: eo q oē qō coꝛrūpit: coꝛrūpit in tpe: Si ergo tps coꝛrūpit coꝛrūpit in tpe ſed tēpus in qᵒ aliqd coꝛrumpit nō coꝛrūpit: gᵒ tēpus manet incoꝛruptū poſtq̄ ē coꝛruptū: boc aūt ē impoſſibile: gᵒ ꝛ boc ē ipoſſibile q tēpꝰ coꝛrūpaī ¶ Adhuc aūt dicit auer. q neceſſe ē poni tēpus ab eo q̄ deſtruit tēpus. Deſtructio enī tpis erit aliq̄: gᵒ in tpe ſic p̄ītū ē: gᵒ ponit tps. Idem aūt eſt ſi dicaī tps incepiſſe cū celo ꝛ mūdo: ſic dixit plᵒ. tēpus. n. nō fuit añ mūdū: tūc tn verū fuit añ mundū futurū eē tps: gᵒ tēpus fuit añ tēpꝰ. ¶ Iſte. n. rōnes colligunt ex dcīs auer. gbus ꝓbat tēpꝰ eſſe eternū: ꝛ nō poſſe incipe vel incipiſſe aliq̄: vel etiā deſinere. Et iſte rōnes nulliꝰ valoꝛis ſūt: qꝛ q̄ pōit tēpus deſtrui vl̄ coꝛrūpi: ipſe nō ponit hoc fieri in tpe. Generatio. n. ꝛ coꝛruptio ſumunt duplr. ſ. ꝓ pe ꝛ cōit̄: ſiue ſm q̄d. ꝓpe q̄dez ſm ſe nō gnāt aut coꝛrumpit nīſi ſuba. ſm qd aūt gnātio ꝛ coꝛruptio accn̄tiū: ſicut eſt coꝛruptio motꝰ in fine motꝰ: poſt quē nō ē plꝰ de motu. Ita etiā ponemꝰ coꝛrūpi tps in vltimo nūc tpis: pꝰ qō nō ē plꝰ de tpe: et tō ꝓma rō nihil valet oīno. ¶ Ad aliā aūt dō. q deſtruēs tēpus nō ponit tēpus: cū nō ponat ipſū deſtrui in tpe: ſz potiꝰ in ſuo fine. Sic in oi cōtinuo ē qō nihil ē ō ꝓtinuo vltra finē ipſi. ¶ Adhuc āt q dic añ mūdū fuiſſe tēpus: eo q verū fuit mundū fore dō. q mūdū fore n fuit añ mūdū: neq; verū neq; falſū: eo q nō erat enūciabile. Si. n. fuiſſ enūciabile: aut eēt in aptitudie rei ꝛ cōpoſitōe q̄ enūciaī: aut in aptitudie enūciantis. neutrū āt iſtoꝝ fuit añ mūdū: qꝛ nec res erat q̄ enūciāda eēt: neq; rerū cōpoſitio: neq; etiā enūciās: niſi forte dicaī q fuit i mēte dīna. Sz ſi bᵒ ponit tūc nō erat in eo ꝑditio tpis aliq̄: neq; cōpoſitio: qꝛ qō ē in mēte dīna ſba dei ē: vt ꝓbat Ar. i. xj. ꝓme phie. Tex. ꝛ com. cxxiiij. ¶ Propter bᵒ bāc qōnē ſoluemꝰ alīr dicīs Ar. innitentes. dicimꝰ igit̄ q manifeſtū ē ex p̄dcīs q ſic motus ē: ſic ē ēt tēpꝰ. vñ ſiqdē motꝰ vnus ꝛ idē ſit aliq̄n: tūc ēt tēpꝰ qō ē eiꝰ nūs erit vnū ꝛ idē. Si āt motꝰ nō ſit vnū ꝛ idē tūc ēt tēpꝰ nō erit vnū ꝛ idē. Cōſtat āt q motꝰ circli ē vnꝰ ꝛ idē ſp reiteratꝰ ſm circulū: gᵒ ēt ſi tēpꝰ accipit nūs illiꝰ erit vnuz ꝛ idē tps reiteratū: vt nūſ circulatōis. Rectꝰ āt motus nō ē idē ꝛ vnꝰ: ꝛ iō tēpꝰ qō ē nūerꝰ illiꝰ nō eſſet vnū ꝛ idē: niſi in alio eēt ſic in ſubo: bᵒ ē in ꝑ mobli ſic dixiꝰ ſuperī. Tex. ꝛ cō. cxxv. ¶ Et iō ſic pūctū recte linee ē: ſic ē ꝓncipiū qō n ē finiſ: et aliō ſic ē finis quod non ē ꝓncipiū. Sic eſt etiā de tpe ſibi adiacente q ipſū finit ad nūc qō ē tm̄ finis: et ꝓncipiat ad nūc qō ē tm̄ ꝓncipiū. Sz i circlo nūq̄ ē accipe pūctū: q nō vnū ꝛ idē exn̄s ſit ꝓncipiū ꝛ finis. Cū gᵒ nūc talī pūcti moti ſit nūerꝰ n pōt accipi nūc i toᵒ tpe q n ſit ꝓncipiū futūi ꝛ finiſ p̄ītī: qꝛ ſic dixiꝰ in prebitis nō pōt vnū ꝛ idiuiſibile nūc eſſe ꝓncipiū ꝛ finis eiuſdē: ſz oz q reſpiciat diuerſa in rōe finis p̄ītī in rōe ꝓncipij futurī. hec āt nō ſūt oppoſita reſpcū diuerſoꝝ. ſic. n. pyferia circli in ea dē linea idiuiſibli ſm latitudinē bz ābitū: bᵒ ē pcauuz ꝛ planū bᵒ ē ꝓnexū: q̄ due forme ſūt: ꝛ quodāmō oppōite: ꝛ bᵒ nō ē icōueniēs: eo q vnā hēat ad ūtus: ꝛ aliā ad ex: ita nō ē icōueniēs tēpꝰ i vno idiuiſibili hre rōez ꝓncipii ꝛ finis reſpcū diuerſoꝝ. ſ. p̄ītī ꝛ futuri. Jn bᵒ g ſp vī eē alterū tēpꝰ: qꝛ nō ē eiuſdē ꝓncipiū ꝛ finiſ ipſū nūc: qꝛ bz bᵒ oppoſita i eēnt eidē ꝛ bz idē. pz igit̄ q nūq̄ ōfic: ſic circulꝰ nō defic eo. ſ. qō ſp ē. ſ. i pnᵒ ꝛ fine. q̄cqd āt i pnᵒ ꝛ fine ē nūq̄ defic. tēpꝰ āt bz q agit̄ ab ipo nūc ſp ē i pnᵒ ꝛ fine: gᵒ nunq̄ defic: ꝛ nō ꝓbaī ex iſta rōe niſi q tēpus in motu circlari manēte ipſo nō pōt deficē. ſz ſi deficiat motꝰ abſq̄ dubio deficiet tēpus: niſi forte remaneat vt nūs recte motōis. Hec igit̄ ſt dcā ō ipſo tunc: ꝛ de tpis infinitate. Tex. ꝛ cō. cxxvi. ¶ Jpſuz vo qō dī iā dic qñ i p̄ītο ꝛ futuro qō relīt ex tpe qō ꝓpiquuz ē pñti idiuiſibili: ſic dicimꝰ qñ vades: ꝛ rñdet iā: qꝛ ꝓpe ē tps in qᵒ futuruz ē vt eamꝰ: ꝛ q̄n iuiſti: rñdet iā iui: qꝛ n ē pcul ab ipſo nūc i p̄ītο. Jlion āt ſiue troiā deſtructā nō dicimꝰ iā eē: qꝛ tēpꝰ ōſtructōis eiꝰ mliuz ꝓcul ē a pñti nūc

Tex. ꝛ cō. cxxvii. ¶ Jpſum aūt mō ſilr eſt q̄n quod relinquit ex tēpore p̄ītο qō ꝓpe nunc p̄ſens eſt: ſic dicimꝰ q̄n veniſti: ꝛ rñdet mō veni: ſi ſit tps aduentus ꝓximū pñti nūc. ¶ Olim autē ē q̄n qō relinquit ex tpe p̄ītο qō longinquū eſt a pñti: ſicut dicimꝰ q olīz fuit diluuiū. ¶ Repete aūt ſit qō in ſe duo hz. ſ. breuitatē tpis in quo fit:

et insensibilitatē tpis cui⁹ ntitas sentiri non pōt. Sic ergo exposita est diuersitas ipsius qñ qđ relinquit ex pterito ⁊ futuro: ⁊ pterito quidē: siue fuerit remotū a pnti: siue ꝓpiquū. Ex futuro āt non est nisi ꝓpinquum: quia id quod remotū est ē a p̄senti nunc non bz ordinationē in mā: ⁊ b⁹ē de qñ mēsurabili. Qñ aūt non mēsurable a nobis ē qđ relinquit ex tpe inpceptibili. Et lz alia multa sint que important diuersitatem eius qđ est qñ: tñ ois alia diuersitas reducit ad istā. Si. n. sīgtur quando: aut sīgtur cōiter ꝓut relinquit ex pterito ⁊ futuro: ⁊ tūc sīgtur p iam ⁊ tūc: vnū quidē iuxta p̄sens ꝓpinquum: alterū iuxta remotum. aut significatur p distinctiōem pteriti tm ꝓpinque vel remote: tūc significat per modo 'et olim. futurū aūt ꝓpter cām p̄dictam nō habz hanc distinctionē: aut significat a presenti: ⁊ tunc aut significat ab ipso p⁹ out est diuisibile: vel ꝓut est idiuisibile. et pmo quidē mō significat p nunc vulgariē acceptū: q⁹ etiā pñs est cuius ps pteriit: ps quoq futura ē: et ps est in instanti. Scđo aūt modo significat p nūc qđ est cōtinuatio tpis ⁊ diuisio. In cōpatione autem ad nos est significatū p⁹ repente.

¶ Caplm. xiiij. ōliter tēpus est cā corruptionis.

q Via vo superi⁹ dixim⁹ q' tps de nā sua magis ē cā corruptōis q̄ gnatōis: oz nos b redire ⁊ assignare cām dicti illi⁹. Tex. ⁊ com. cxxviii. ¶ Dicimus ergo q tēpus ē numerus mutationis ⁊ motus: ⁊ coniunctū illi p modū quē dixim⁹ supra. ois aūt mutatio in eo q̄ numeratur a tpe: hoc ē per p⁹ius ⁊ posterius remouet ⁊ abiicit aliquid a nā eius qđ mutat. vnde etiā gratia mutationis in tēpore fiunt omnia ⁊ corrumpūtur: ꝓpter quod etiā qdam pbox dixerūt tempus esse sapientissimū: eo q ꝙ ꝓcesserūt in tēpore mlta sunt expti. Experimentū enim indiget tpe multo. ¶ Pytagoras aūt paron penit⁹ idisciplinabile dixit esse tēpus: eo q memorie senū sunt sicut ruinosa edificiorū que cōstrui nō possūt ꝓpter nālis p̄ncipij corruptionē: ⁊ ideo in tpe magis obliuiscūtur hoīes q̄ addiscunt: et hic rectius dixit q̄ p⁹ res qui dixerūt tēpus esse sapiētissimū. Igitur manifestū ē p auctez paronis q tempus est magis p se cā corruptionis q̄ generatiōis: sic dictū ē ꝓus. Cū aūt multiplr dicat p se ⁊ cā sicut distingui habet in. v. li° ꝓme pbie. voco hic per se quod accidit p id cui tps sp ⁊ p se cōiungit. Cā aūt dr: q⁹ p' boc qđ ē mā nūeri q̄ nūerus est tēpus: hoc ē ꝓus ⁊ posterius in mutatiōe sūt sic causantia corruptionem ¶ Mutatio. n. p se b ē gra sui destructiua: quia mutatio passio q̄dā ē: aut ñ sine passiōe: sic i. iij. li° superi⁹ dixim⁹: q̄ nō trāsmutaret nisi eēt magis factiua q̄ resistē posset id qđ patit: ⁊ iō absq; dubio abiicit a sba patient. Mutatio aūt nō ē gnatiōis cā ⁊ ipsi⁹ eē nisi p accns: b° ē p fora ⁊ actū gnant q̄ fora et actus nō sūt in paciente fm q̄ patiens: lz potius ex ip̄z a gnante ꝑz q̄ illud ē gnans: lz fora silis illi sit in patiēte potētia: sic demōrat in p̄ li° scie bui⁹. Signū āt bui⁹ ē q̄ nihil fit aut gnāt nisi moueat ab aliq° sibi cōueniēti: et aliqd agat i ip̄s qđ ē ex ipsū. Sz ipsū qđ corrūpit: corrūpit a ꝓriis agētib⁹ in ipso: etiā cū nihil oīno mouet ab extrīseco. Et cū res sic deficit ex seipsa: b° vocam⁹ maxie corruptiōez q̄ est sub tpe. tale. n. antiquat ⁊ senescit: et ex b° ꝓpe ūeritū est: at vo neq; hāc corruptiōez p pe tps facit. Sz accidit in tpe fieri hāc corruptōez ꝓpē mutatōem quā mutat tēpus: sed tñ accidit p boc cui p se ꝓiūgit tps. Gnatio aūt accidit p b° q̄ p accns se bz ad tēpus: hoc ē p actū gnant: ⁊ ꝓpē b° ēt supra dixim⁹ q̄ oia q̄ sūt in tpe aliqd patiūt a tpe: q⁹ eē eox mēsurat ꝓpodo q excellit a tpe: ⁊ b° ē qđ ꝓsuenim⁹ dicere aliquē bēre. c. ānos q̄ bz defectū relictū a. c. ānis: ⁊ iō etiā p accns est cā discipline: nō enī p mutatiōez quā nūerat est cā disciplīne sed p experimentū qđ accepisse cōuēit in mlto tpe ⁊ nō ex sbo ipso tpis qđ est cōplexio q̄ p tps ē variata. Jam ergo dixim⁹ q̄ tēpus est: ⁊ qđ est p diffinitionē ⁊ nūerū: et quot modis dicim⁹ ip̄m nūc: et qđ ē ipsū tūc: ⁊ qđ iā: ⁊ qđ olim: ⁊ qđ repetente.

¶ Cap. xv. q̄ nō solū motus localis: sed ⁊ omnis motus ⁊ mutatio sit in tpe. Tex. ⁊ cō. cxxix.

b Js aūt a nobis sic deēmiatis oz nos oñdere q̄ ois mutatio ⁊ ois mot⁹ ē in tpe: ⁊ nō solū motus localis sic̄ supra dixim⁹. Adhuc aūt duas iducem⁹ rōes: quarū vnā adducimus ex passione ꝓpa mot⁹ et mutatiōis q̄ a tpe diffinit: alterā āt ex ipsis ptibus tpis q̄ sūt ꝓus et posteri⁹. Dicam⁹ g° q̄ oē velociz ⁊ tardi⁹ in tpe sūt ois āt motus ⁊ mutatio sūt velociz et tardi⁹: g° ois motus ⁊ mutatio sūt in tpe. Dico aūt velociz moueri id qđ ꝓus trāsmutat in id qđ subijcit vel intēdit eē acqsitū in motu fm idē ⁊ eq̄le spaciū et regulārē: hoc ē vniuocū: ⁊ p cōpabilē motū. Sic dicimus motū cōpabilē eē motui in loci mutatione: si vtraq; mouent fm circulatiōem: aut vtrūq; fm rectū. Sz mot⁹ rect⁹ nō ē cōpabil circulari: q⁹ nō ē i circulatiōe velociz ⁊ tardi⁹ fm diuersas ptātes circuli: sed in recto ē velociz ⁊ tardi⁹ ꝑz diuersas ptes recte: q⁹ nālis in fine itendit in recto: ⁊ violent⁹ ītēditur circa p̄ncipiū ipsius. Silr intelligendū ē de cōpatione motuū alioz. Ex diffinitiōe aūt velocis pz ēt diffinitio tardi. tardū enī ē qđ ꝓuatiuū ē velocis. Est. n. tardū gnalr q̄ posteri⁹ mouetur in sbm siue p motū intentū fm idē ⁊ equale spaciū et

motum regularē. pz igit cū veloci⁹ et tardius plus ꝓueniāt motibus ꝛ mutatiōibus q̄z circulari q̄ nō solū circularis motus in tpe est: sed etiā alij motus ꝛ mutatiōes. ¶ Hoc aūt etiā ꝓbat ex rōne ꝓoris ꝛ posterioris q̄ sūt in tpe. ꝓstat. n. oē ꝓus ꝛ posterius in tpe eē sic ptes sunt in toto. ꝓus. n. et posteri⁹ dicim⁹ eē distātiā ad ipm nūc pns: ꝛ hoc q̄n ꝓus ꝛ posteri⁹ sūt finiti. Diximus aūt superi⁹ q̄ ipsum nūc est ēmin⁹ ꝓteriti ꝛ futuri: g̊ q̄n ipa nūc in tpe sūt: tūc oz ꝛ ꝓus ꝛ posterius in tpe eē que ad ipsuz nūc terminant. Jn quo. n. ē ipsum nūc qđ est finis indiuisibilis in eodē oz eē distantiā ipsius nunc. Sed differenť sūt in tpe ipsū nūc ꝛ ꝓus ꝛ posteri⁹ est. n. nūc in tpe sic finis in finito: sic pūctum in linea. ꝓus aūt ꝛ posteri⁹ sunt in tpe sicut ptes tēporis ꝛ sicut ptes linee determinate ꝛ finite ad punctū. per ꝓiuz aūt modū dr ꝓus ꝛ posteri⁹ ēminari ad ipz nūc fm ꝓteritū ꝛ futurū. Jn ꝓterito. n. dicim⁹ ꝓus qđ longe distat ab ipso nūc: sicut dicimus diluuiū fuisse ꝓus q̄z bella troie: ꝛ plonem ꝓus floruisse q̄z Aristotelē. Posterius autē in ꝓterito dicim⁹ q̄ ꝓ pinqui⁹ est ipsi nūc: sic bella troie fuisse post diluuium: ꝛ Ax. ꝓus floruisse q̄z platonē. Jn futuro aūt dicimus ꝓus qđ ꝓpinqui⁹ est ipsi nūc: sic dicimus crastinū ortū solis prius fore q̄z meridiez crastinam. posterius aūt in futuro dicimus qđ a pñti nūc remoti⁹ est. Sic ergo patz q̄ oīne ꝓus ꝛ posterius ē in tpe. oēm aūt motū ꝛ mutatōem sequit̄ prius ꝛ posteri⁹: g̊ ois motus ꝛ mutatio sunt in tpe: ꝛz. n. nō sint in motibus ꝛ mutatiōibus que sūt ad formā: renouatio situs a qua nascit̄ ꝓus ꝛ posteri⁹ i motu: tū est ibi ꝛnouatio mobilis fm formā que ē in ꝓtinuo fieri: ꝛ sic ē ibi ꝓus ꝛ posteri⁹: cui⁹ nūerus est ipm tēpus: ꝛ ē ibi vnitas mobilis variata ſz eē cuius nūs est ipm nūc idem in ſuba exīs: ꝛ diuersificatū in esse. Cō. cxxix. ¶ Sed obijciet forte aliq̄s q̄sdā mutatōes nō esse in tpe: q⁹ gña q̄ ē acceptio forme substātial nō est in tpe: eo q̄ ipa ē de nō eē ad eē: ꝛ sic int̄ ꝯdictoria quoz nihil ē mediū et ió hec mutatio nō int̄cipit mediū aut extremuz: g̊ ipa nō bz ꝓus ꝛ posteri⁹: ꝛ sic nō ē in tpe. Silr illumiatio orizōtis a sole nō sentit eē in tpe: nec etiā illuminatio dom⁹ a cādela: ꝛ ió nō videť vlis demonstratio inducta. ¶ Sed adhuc dicēdū videť q̄ finis ꝓtinui nō ē ꝓtinuū: sic pūct⁹, nō est linea: ꝛ nūc nō ē tps. Silr aūt finis mot⁹ ꝓtinui nō ē motus: neq̄ est pars mot⁹. Cum igit sicut in fine ꝓmi docuimus gnātio duobus modis dicat̄: quarum vna ē ea q̄ est mot⁹ et mutatio simul: ꝛ altera q̄ sola est mntatio: et hec est finis alterationis cuiusdam Dico ergo q̄ gnātio que est finis motus: non est motus: ꝛ ió non est in tpe: ſz est in nūc: sic alibi oñ sum est: ꝛ ió de tali generatiōe non tenet ꝓinducta demonstratio: silr est de illumiatione. Illuminatio enim nō ē nisi gnātio lumis in diafano ad rectam oppositōem illuminanť: ꝛ ió cū ex pte diafani nulla forma expellēda sit q̄ sit ꝯria lumini: ꝛ ex pte illuminantis nihil exigat̄ ad gnātiōem eius nisi oppositio recta ꝓtingit gnāri lumē in toto orizōte ad ortū solis: ꝛ ē illumiatio finis: vel ꝓis finē motus solis ad ortū: ꝛ ió fit in īstanti. Et eadem cā est de illuminatiōe dom⁹ a candela: ꝓz ergo q̄ de oibus his q̄ vere sunt motus tenet demōstratio ꝓhabita. ¶ Cap. xvj. q̄re in oibus sit tēpus: et vtrū tēpus habeat esse extra aiam. Tex. ꝛ cō. cxxx.

Jgnū est autē decetero perscrutari duas q̄ones de tpe: quaruz vna est q̄liter tps se hēat ad aiaz. Secūda āt ē q̄re in oib⁹ videť esse tēpus: ꝛ oia videnť esse in tpe. videť eim esse in celo ꝛ in terra ꝛ in mari: ꝛ in oibus que i eis sūt. Sed nos sc̄daz int̄ q̄ones istas ꝓus soluem⁹ eo q̄ ipsa nālioz sit q̄z ꝓma. Dico ergo cām huius eē: q⁹ motus est in omnibus. ſ. in mari: ꝛ in celo: et in terra: ꝛ in oibus que in eis sunt. hec. n. omnia mouenť potētia vel actu. Cui⁹ ꝓbatio est: q⁹ ipsa sūt in loco: loc⁹ āt q̄rit ꝓpt motū: sic supi⁹ dcm̄ est Cū igit tps sit q̄dā bitualis nūer⁹ mot⁹: oz q̄ i oibus his sit tps: ſz tm nō in oib⁹ eq̄liter. Sz in celo tps ē ſz actū: eo q̄ sp mouet. Jn alijs aūt fm potētiā q̄n q̄escūt: ꝛ fm actū q̄n mouenť. tps. n. ꝛ motus ꝛ ea q̄ ad motū referunt̄ sunt sil. ¶ Deide reuertemur ad q̄oem ꝓmā: eo q̄ ipa nō est nālis: sed phīe ꝓme. oñdere. n. tps eē ex aiam vel in aia non est de phia nāli q̄ nō ꝓsiderat tps: nisi fm q̄ ē numerus motus: tū ꝓpt bonitatē doctrine meli⁹ sciatur eē tpis: h de h̊ inquirem⁹. Tex. ꝛ cō. cxxxj. ¶ Dubitabit g̊ aliq̄s vtrū tps ē aliq̄d cū non sit aia aut nō. Cū. n. nō sit possibile eē aliquē nūantē nisi sit aia: videť q̄ ipossibile sit aliq̄d eē nūabile ſz actū nūatū exīs: g̊ et ipossibile vr eē nūm. Cuius ꝓbatio ē q̄ nūs nō vr eē nisi duplex. ſ. q̄ nūat: q̄ ē actio nūerāt̄: ꝛ nūerabile ipm qđ ē nūerāt̄ mā circa quā ē actio. Si āt nihil aptuz natū sit nūari nisi aia: ꝛ nō ois aia: ſz aia intellectiua tm̄: ipossibile est tps eē si nō sit aia intellectual. Qđ āt nihil nūeret nisi ītellect⁹ aie tm̄: ꝓz ꝓ alia q̄ alia q̄ sui q̄ntitatē et pullor suoz q̄ntitatē nō depbēdūt ꝓ nūerū: ſz homines tm̄. videť g̊ nihil nūerare nisi aia ītellectual tm̄. Sz tūc nō oz dicē q̄ tps ē aliq̄n: cū sit aia ꝛ nō hēat eē ex aiaz: ꝛ tunc erit eē tpis fictū: sic eē chimē ꝛ tragelaphi. aut oz dicē q̄ mot⁹ ē cui⁹ passio ē tps ꝛ si ꝓueit motū eē sine aia: tūc ꝓueit tps eē ꝓ q̄ndā motū sine aia: q⁹ ꝓus ꝛ posteri⁹ ſt i motu nūabilia q̄dē sine aia: ſz non actu numerata sine anima: ꝛ ió

tps ī potētia ē sine aīa: actualē aūt accipit pfectōez ab aīa nūerante. Tex. ꝛ cō. cxxxj. ¶ Ecce hec videt cē snīa Aꝛ. ꝛ ē expositio auerrois de hoc ⁊li ter tps se bēat ad aīam: ꝛ ē impfecta vt videt mihi Cui⁹ rō est: qm̄ anima nunq̄ nūerat aliqd nisi sit in ipsa pncipiū nūeri qđ accipit a reb⁹ ipis. Res aūt illa nō ē mā nūerabilis: qđ ptz ex eo q aīa qm̄ nūerat vno denario nūs canes et boues sūt canes ꝛ boues nūata: ꝛ aliqđ qđ ē nūeri spēs pōt aīa cir ca canes ꝛ boues qđ ñ ē aīa: g⁹ ad nūare tria exigū tur. s. mā nūerata: ꝛ nūerus formalis: ꝛ aīa efficiēter ꝛ nō formalit nūerās: g⁹ si nō sit aīa adhuc nūer⁹ ē fm esse formale ꝛ fm nūerū nūeratū: g⁹ quo nume ratur est duplex. s. quo nūerat efficiēt: ꝛ quo nu merat formalit: nō ergo fm potētiā solū est nume rus nō exīte aīa: sed etiā fm bitualē formā discre tionis rerū nūeratarū: ꝛ hoc mō penitus est ꝛ tps ex aīam. Et cū ad esse rei in se non exigat nisi for/ ma ꝛ mā non exigit aīa ad esse tpis in seipo: ꝛ aīa actione nūerantis ponit ꝛ causat tpis deprhensio nem: ꝛ quo ad hūc actū nō ē tempus extra aīam. ¶ His aūt bitis rōnes superi⁹ inductas non est difficile soluere. Qđ. n. obijciunt q mobile non est in vitate hic vel ibi: ꝛ cōpans hic ad ibi: siue añ ad post est aīa: dicendū q plus est in mobili qm̄ est in motu: ꝛ ħ est cōtinua situs renouatio: ꝛ ideo nō est hic et ibi stans sed fluens: ꝛ iō flux⁹ ille realis exit realit tempus. Et ideo pz etiā falsū esse q tps nō sit nisi momenta qn potius ptinuū est tēpus inter momenta: sic̄ continuus est motus int q̄libet duo puncta ante ꝛ post in spacio accepta. Et ideo falsa est illa imaginatio. Qđ aūt obijcūt de nūo nume rante quē dicūt esse aīam: ꝛ de mā nūerata: iā patz p antedicta q insufficiens est distinctio. ¶ Qđ āt dicūt tēpus nō esse nisi nūerū motus aīe irrisoriū est: qꝛ fm hoc apud vnū hoiem esset tps: ꝛ nō esset apud aliū. Sz verū ē q motus aīe ē cā deprehen sionis tpis. de hꝰ āt plura superi⁹ dcā sūt. ¶ Qđ āt q̄rūt de motu celi facile soluit: qꝛ in sequētibus bēbitur q tps vt in cā ꝛ in subo ē in ꝑ mobili. Et bñ cōcedo q nō est in motu ꝑmi mobilis fm q ē expansus in toto celo. Sed put in ipso fm naturā aliqđ est a quo incipit motus: ꝛ aliqđ p quod re/ girat motus. hec aūt dextrū ꝛ sinistrū sūt: non distī cta ab aīa: sed in ipsa nā celi exīntia: sicut patebit in secūdo ce. ꝛ mū. ¶ Et q dicit galienus q multi sunt qui motū celi nō deprehēdūt supra est solutuz vbi dicit q motus celi dupliciť deprehēditur. s. in se: ꝛ in effectu: ꝛ q in oi motu deprehēdit mot⁹ ce li: sicut cā in suo effectu: ꝛ ideo tempus reliquitur esse in motu celi. Qđ autē obijcit de partibus tem poꝛis ꝛ motus q non sint: ꝛ ita nūerari nō possint supra solutum est in rōnum logicarū solutiōe qui bus tēpus ꝓbari nō esse videbatur. Hec igit dicta sūt de tēpoꝛis esse in aīa: vel nō esse in aīa.

¶ Cap. xvij. de cā quare nō multiplicat tēpus ad multiplicatiōem motus. Tex. ꝛ cō. cxxxij.

Dubitabit aūt aliquis cuius ꝛ qualis mo tus sit tēpus: nūerus: ꝛ vtrūqz. s. sit nūs cuiuslibet motus equaliter: an sit vni⁹ pri mo: ꝛ posterius sit nūs ꝛ mēsura alioꝝ. Videt aūt q sit cuiuslibet motus equalit: per hoc qꝛ hoc qđ fit ꝛ generat: gnātur ꝛ sit in tempoꝛe: ꝛ silr qđ alte rat alterat in tpe: et eodē mō id qđ fert ad locū fert in tempoꝛe: ergo videt q tēpus sit motus ħz q est mot⁹ in genere: et iō simplr ꝛ vlr tēpus ē nūer⁹ cōti nui motus: ꝛ nō cuiusdā ꝑmo: ꝛ p ꝙns alioꝝ vt vi det. Sed tūc iterū obijcit: qꝛ cōuenit tūc sil moue ri: ꝛ vnū quod mouet vno motu: ꝛ aliud qđ moue tur motu diuerso ab illo vel in nūero vel in specie: quoꝝ vtriusqz motus tēpus ē nūerus. Et si tēp⁹ ē nūs motus fm se sic̄ dcm̄ esse videt: tūc multiplica tur tēp⁹ fm quēlibet motū: sicut forma mltiplicat p suū subm: ergo erit vnū tēpus hic mensurans vnū motum: ꝛ tps aliud mēsurās motū aliū: ꝛ sic erāt plura tpa: qđ est ipossibile: g⁹ ipossibile est q mot⁹ sit mēsura cuiuslibet motus eq̄lr: qꝛ seqret q duo tempoꝛa essēt simul equalia: quādo duo mot⁹ eq̄ les essēt sil. Nō āt sic ē dicēdū: oē nāqz tps ē vnū qđ fm silitudinē vnā ē oīum tpaliū: ꝛ qđ ē simul apud oia tēpoꝛalia: sicut nūerus vn⁹ apud nūera ta diuersa: tm̄ nūerata sūt aliqm̄ diuersa spē vel gnē: ꝛ nō sūt sil in vna spē vel gñe. Cui⁹ exemplū est: qꝛ si hec nūerata sint canes: ꝛ alia nūerata sint equi: ꝛ vtraqz sint. vij. idem est nūer⁹ formalis vtroqz sicut pz ex añbabitis. Et p oēz eūdē modū mot⁹ diuersi spē sil terminati sūt vni⁹ tpis: ꝫz vnus eoꝝ sit velox ꝛ alius tardus qm̄ conueniunt in spē. Et ꝫz hic forte sit loci mutatio ꝛ alt alteratio qm̄ nō in specie sed in genere cōuenīūt. ꝫz enī sic differūt mo tus mēsurati: tm̄ idem est tps qm̄ simul ad vnū nūc terminantur. Si quidem verū sit qđ dcm̄ est q tps sit numerus talū motuū equalis ꝛ simt eo q mot⁹ sūt eq̄les et simul loci mutatio. s. ꝛ alteratio. Et pp hoc quidē mot⁹ alteri sūt ꝛ seoꝝsū: tēp⁹ autez vbiqz hoc est apud omnes motus est idem: eo q nume/ rus est idez ꝛ vnus vbiqz apud omnia nūerata: q est eoꝝ que sunt equalia: ita q tot sint ħ sicut illa ꝛ simul cū ipsis. Cā aūt huius non scit nisi cōsidere tur motus eoꝝ q mensurāt: ꝛ ea que mensurantur.

Tex. ꝛ com. cxxxiij. ¶ Sumem⁹ igit ex poste rius demonstrandis q ꝑmus motuz est loci mu tatio: ꝛ non omnis mutatio loci: sed quedam spēs loci mutationis ē ꝑmus motuum. Et hic est mo/

tus circularis qui dicit circulatio. Sumam⁹ etiā a ꝓma phia: qō vnūqōq; mēsurat duplici mēsura. ſ. vniuoca ſm q vnūquodq; mensurat ſui generis ꝓximo: vt vnitates vnitate: equi aut equo: ⁊ sic ne cesse ē q mensuretur tēpus totum a quodā tpe fi/nito ⁊ certo nobis. Mensurat etiam vnūquodq; nō vniuoca mensura: ⁊ hoc dupliciter. ſ. essentialiē .ſ. quādo p quantitatē mensure accipimus quanti tatem mensurati: ſ cut mensuramus p vlnā pannū ⁊ cado oleum: ⁊ lagena vinū. Mēsurat etiā aliqñ accītaliter: sicut quādo p mensuratū accipim⁹ q̄n/titatem mensurantis: sicut p quātitatem vini cuius q̄ntitas est nobis nota accipim⁹ quātitatē lagene. hoc enim mō sicut diximus in añcedentibus men surat tempus motu: ⁊ motus tēpore. Et huius cā est: quia tēpus ⁊ motus mensurant sub terminato quodā motu qui est ſimplicior omnib⁹. Si igitur sicut dixim⁹ ꝑma omnium mensura vniuoca ē cir/cularis mot⁹: tunc illa circulatio que maxime ē re/gularis erit maxime mensura. Et hoc ideo est: q; cū ipſa ſit ſimplicior motus numerus eius erit no tiſſimus. alteratio enim non est regularis: neq; aug mētatio: neq; generatio: neq; omis loci mutatio ſed circularis ſolum vt inferius demonſtrabitur in viij. li°. ⁊ ideo circulatio ꝑma erit mensura oīum ali orū. Tēpus igit q̄ est numerus eius et mensura est vniuoca oīum aliorū tempor: ⁊ eius motuſ erit omniū alior motuum. Cū aūt dicimus ſuum tem pus esse mensura alior tēpor: non intelligim⁹ plu ra eē tempora: ſed vnū diuerſimode referri ad mul ta. Refert. n. tempus ad ꝑmū mobile ⁊ ad motū eius: ſicut ad ſbm ⁊ nūeratū. Ad alios aūt motus ſicut nūerus extrinſecus ad nūerata ſolū: ⁊ in illis non est ſicut in ſubo: ⁊ ideo nō multiplicat mūltipli catōe eor. ꝓpter q̄ etiā antiqs videbat tēpus esse ꝑme ſpere motus: eo q motu illius mensurant alij motus: ⁊ ipm tps etiam mensurat p accidens hoc motu: ſicut oſtendemus ſupra. Et ꝓpter hoc etiaz conſuetū est dici apud vulgares q būane res ſunt ſicut circulus ⁊ rota fortune: ⁊ ſilr omniū alior mo tuum būtium nālem generationē ⁊ corruptionem dicit esse circulus ꝑodalis: eo q omniū bor for/tuna iudicat tempore: ⁊ finē ⁊ ꝓncipiū accipiūt ſue fortune in tpe: ſicut ſi ſit ſm quandā circulatiōem inſtabilem: ⁊ tēpus ipſuz dr̄ hac de cā circulus: eo q cauſat a circulatiōe circuli. hoc aūt videt ob hoc fieri q tempus ē mensuratio talis loci mutationis ⁊ ecōuerſo etiā mensurant tpa tali loci mutatōe: g° nihil aliud est dr̄e rerū que generant esse quendaz circulū: q̄ dr̄e tēporis esse quēdaz circulū. Hoc āt ꝓ̄ est: q; tps mensurat a quadā circulatiōe: ⁊ tēp⁹ qō mensurat hoc mō nihil aliud videt eē ex̄ men ſurā: q; ipm eēntialit metrū ⁊ mensura quedaz est ⁊ totū tēpus est multa metra ⁊ multe menſure ad diuerſa menſurata cōparatū. De oībus aūt his in fine de generatione ⁊ corruptiōe erit dicendū inq̄n tum ptinet ad ſciam nālem mēſura ꝓdi. Quedā aūt ſcienda de periodo tractabunt in ſcia aſtrono mie. Tex. ⁊ cō. cxxxiij. ¶ Rectiſſime aūt di/cit q nūerus idē est nō multiplicat⁹ canuz ⁊ boū ſi vterq; ſit equalis: q. ſ. ſit denarius: ſed nūerata bo rū ⁊ illorum. x. non ſunt eadē ſpē vel numero vl̄ ge nere neceſſario. Cuius cā est: q; nihil multiplicat p nūerum: niſi per differētiā ſibi eſſentialē. nūerata aūt non ſūt de eſſentia nūeri: ⁊ ideo nō multiplicāt nūeruz. nūerata eni. x. nō ſunt neceſſario eadē. Et hoc etiam poſſumus videre in ſili. trianguli enim equilateratus nō ſūt idē triangulus: eo q diuidū/tur ⁊ plurificant p ꝓpriam ⁊ eſſentialem dr̄iam tri anguli. Est. n. diuiſio eſſentialis ⁊ imediata trian guli in iſopleurū qui est laterū equaliū: ⁊ iſochelez qui non bz latera eq̄lia: tamen hi duo ſunt eadem figura: eo q non exeunt a figura p imediatā ⁊ eēn tialem diuiſionē figure: quia figura diuidit in triā gulū ⁊ quadratū ⁊ alias dr̄ias figure. Idem. n. dr̄ a quo nō differt dr̄ia ꝓpria ⁊ eēntiali: Nō aūt idē dr̄ a quo differt dr̄ia ꝓꝑa ⁊ eēntiali. Triangul⁹ aūt iſocheles differt a triāgulo iſopleuron dr̄ia triāgu li: eo q alteri trianguli ſunt: ſz nō differt ab eo dr̄ia figure. Cū. n. diuidit figura inter laterā et q̄drilateraz: ⁊ ſic de alijs vterq; triangulus cadit in vna ipſi us figure diuiſione. Est. n. ꝓma diuiſio figure: q̄a figura alia huius est circulus: ⁊ alia hui⁹ ē triangu lus: ⁊ alia hui⁹ est q̄dratus. vltrior vō ē diuiſio tri anguli: q alius est iſopleurus: ⁊ alius iſocheles. fi gura quidem igit est eadē: q; vterq; est triangulus triangulus āt non ē idē: eo q vterq; exit a triangu lo per eſſentialē diuiſionē trianguli. Silr aūt ē de nūero qñ cōparat ad rē nūeratā. nō. n. nūerus iſto ruz formalis differt a nūero formali iſtor p dr̄iaz nūeratoz: q; nūeratū nō est de eſſentia nūeri: ſz po ti⁹ par ⁊ ipar facerēt differētie nūerū formalē a nu mero formali: q; iſte ſūt dr̄ie eēntiales nūeri. Decē igit nūerata nō eadē ſūt rerū diuerſarū: et tñ dena us est idem. nō. n. ſunt eadem res in q̄bus dr̄ de/narius: ſz differūt. De. n. ſūt canes: alie vō equi. Et oīno eodē mō ē de tpe cōpato ad diuerſos mot⁹: q tps q̄dē est in vno motu ſic foꝛa in ſubo: ſicut ⁊ cetere res nāles. In alijs aūt ē ſic nūerus extrinſe cus applicat⁹ reb⁹ nūeratis vt dixim⁹. de tpe qui/dem igit ⁊ ꝓpetatibus q̄ ſūt circa ipm hac inten/tione dcm ſit. Cū. n. ad eternitatem cōpetur: oz q alia intentione loq̄mur de ipo: ⁊ b° q̄dem ꝫ facie/mus ꝓpter doctrinā vt ſit facilior.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Incipit tractatus quart⁹ q̄rti libri phicoꝝ de eternitate: et est digressio declarans que inquirēda sūt de eternitate: et an eternitas sit ꝓtinēs et quib⁹ modis dicat eternitas ꝑmū.

De eternitate igit queram⁹ an sit: et qd sit: et qualiter se habeat ad eterna. Deinde etiam de compatiõe eius ad euũ et tempus: seculum ꝛc. que hoc mõ dicunt. Et de nunc eternitatis et de tpis vtrũ sit idem vel non: de qñ enim eui: et eternitatis: et tẽporis in eo qui de predicamentis intitulatur li' bz determinari. ¶ Sciendũ igitur q̄ multi an esset eternitas aliud q̄ tempus infinitum dubitauerũt afferẽtes rões q̄tuor: quarũ ꝑma est q̄ infiniti fm q̄ infinitum est non est mensura. Eternitas aũt ponit mẽsura esse interminati qđ est infinitũ sic est esse dinũ ¶ Secũda aũt est q̄ ois mẽsura certificat q̄ntitatẽ aliquã. Si ergo eternitas ẽ mensura certificabit quantitatem aliquam eius quod ꝑmo et ꝓncipaliter et per essentiam eternũ est. Hoc autem falsuz eẽ dicunt: qz deus siue suba diuina que ꝑma et essentialiter eterna est quantitatez non bz. Tertia est q̄ omnis mensura differt a mensurato re et rõne: quia cum mensura sit certior mensurato: eo q̄ certificat quantitatem eius si mensura non differt a mensurato: oporteret q̄ idem esset certificans et certificatum: et certius et incertius seipso: qđ est incõueniẽs ¶ Cũ ergo mensura differat a mensurato: eternitas non potest esse mensura: quia eternitas nõ differt a ꝑmo eterno: quia si differret ab ipso: oportẽt cõcedere q̄ duo essent sine principio: quorum neutrũ esset ab alio: et sic sequeret duo eẽ ꝓncipia: que omnia inconuenientia sunt: et si eternitas non ẽ in genere mensure: tũc nõ est in genere aliquo: et sic nihil ẽ: ab omnibus enim a quib⁹ ponitur eternitas esse aliquid dicit esse in genere mensure. ¶ Quarta rõ cui etiam potissime innituñ est q̄ si eternitas est aliquid tunc oporteret q̄ esset numerus aliqs substantie eterne: quẽadmodũ tps est numer⁹ motus: et nũc tpis nũer⁹ ẽ ei⁹ qđ mõ: nihil aũt idiuisibile manens vno modo numerat sicut pz: qz vnitas nisi sit in aggregatiõe nũerat: et nũc tẽporis nisi sit cũ priori et posteriori: nõ nũerat. Similiter indiuisibile manens vno modo nõ numerat sicut ptz ex omnibus ꝓbitis. Quia si id quod fert nõ renouaret situm non numerareť a nunc tẽporis. Cum igit eternitas vnum indiuisibile eodez modo manens eẽ ponatur: ipsa nihil numerat: et similiter cum eternum sit eodez mõ manens suba simplex: videt q̄ nullo modo nũerat: et sic eternitas nõ videt in genere mẽsure: et cũ in alio gñe eẽ nõ possit: videt q̄ eternitas nihil ẽ. Nõ inueniunt aũt ꝑypatbetici aliqd tractasse fm certitudinẽ de eternitate: q̄uis aliquã lz exiguam mentionẽ fecerint de ipsa quod videt mirũ esse: quia de re qua sepius vtebat tractatum facisse debuerant. Et forte tractatus eorũ de ipsa ad nos non peruenit: et ideo noster tractatus de ipsa ẽ imperfectior. Dicamus ergo q̄ eternitas est dcã multis modis: quoꝝ ꝑmus et nouissimus et ꝑpũissimus est q̄ eternitas sit spaciũ principio et fine carens: non habẽs in se ꝑus et posterius: nec aliqd successionis: eo q̄ non mensurat id qđ sit vel imitatur: sed potius quod stat vno modo nihil amittẽs in ꝓterito: et nihil acquirens in futuro: et hoc modo locutio nostra erit de eternitate. ¶ Alio aũt mõ dr eternitas min⁹ ꝑpie spaciũ rei incõmutabilis fm oẽm spẽm mutationis: lz habeat ꝓncipium in esse: et hoc modo nccria dicunt esse eterna et impossibilia simplicit: et ideo necessaria et impossibilia p se nullo modo eẽ in tempore: q̄ in ꝓterito et futuro eodem modo se habẽt: sicut dyametron eẽ assymetron: et dyametron esse symetron. vnum enim horum semper fuit est et erit verũ. alterũ vo sp fuit et ẽ et erit falsum. non autem sic est de necessarijs ipossibilib⁹ per accñs: que fm ipm recipiunt variatõez et illa de causa cadunt sub tempore: et in hoc sensu perypatbetici mentiõem videnť facere de eternitate. Tertio mõ dicit eternitas ipropriissime spaciuz variatũ qđ non bz ꝓncipium neq̄ finẽ: sub q° mõ adhuc min⁹ ꝑpe dr etnitas spaciũ hns ꝓncipiũ et non finẽ: et vtroq̄ illoꝝ modoꝝ mũd⁹ a phis quibusdam dicit eternus: cum tũ absq̄ dubio tẽporalis sit: eo q̄ coꝝpora que sunt in ipso mouent et mutant: que mutatio bz ꝑus et posterius: et ideo si p impossibile poneret non habere ꝓncipium et finez tamẽ adhuc temporalis esset cuz motus eius mensuretur tempore: et mobilia sua numerarent nũc tẽporis. ¶ Aliquando dicit eternitas non spaciũ alterius esse vl suẽ absolutũ: siue habeat eẽ stans simul: siue in successione: sed potius delectatio et possessessio vite intellectual que est in tali suba eterna: eo q̄ vite possessio q̄ñ est simul et non succedit abstrabit a tẽporis successione et immutabilitate: sicut inferius explanabit. Et omnibus his modis dicit eternitas et habet verissimã entitatem. Et iõ dixit ysaac pbs q̄ eternitas est spacium continuũ non intersectum itelligens per continuitatem et deficientiam ipsius. Et per hoc q̄ dicit non intersectum intelligit q̄ non intersecat cõtinuo exitu de potentia ad actum: talis enim exitus intersect⁹ est eo q̄ eẽ talium intercipitur ꝓuatione. ¶ Qđ aũt obiciunt ꝑmo de infinito q̄ non habet mensuraz fm q̄ est infinitum: dicendũ videt q̄ est verum: sz substantia que stat in esse vno lz sit infinita per b°

q̄ ẽ sine ꝓncipio ⁊ fine: tamẽ finitissima est per hoc q̄ stat in esse simplici simul: cuꝰ nihil est ex̄ ipsum ⁊ hoc mō mora ipsius ⁊ indeficiẽtia in esse habet mensurans spaciū nō intersectū vt dcm ẽ. Qđ autem dicunt talem substam que eterna est quantitatem nō habere: dicendū est q̄ verū est eā nō habere quātitatē dimensiuā que corpoꝝ quātitas ẽ: habet tamen maximā sue virtutis quātitatē: que se sic cōtinet vt nūq̄ aliquid sui extra seipam excedat vl extendat. Et hec indeficiẽtia sui stans infra seipaꝫ mensurā hꝫ que vocat eternitas. Nec est verꝫ qđ dicunt q̄ omnis mensura differat a mensurato: qa nos aliq̄ mensuramus totaꝫ quantitatē ꝑ partes ipsius eiusdem quantitatis: cum tamē tota quantitas non sit alia ab ea que est ptium ãntitate simul acceptaꝫ: et ideo sufficit q̄ mensura differat a mensurato rōne: ⁊ ideo lꝫ spacium illud non intersectū qđ vocat eternitas nō seperetur re ab eẽ et substantia eterna: ⁊ sit idem ipsuꝫ cū ipsa tamē rōne differt qꝛ alia rō est indeficientie siue more talis sube i eẽ stante: ⁊ alia ipsius sube stantis in esse illo: et ꝑmū quidem est eternitas: scōm vo eternū est. ¶ Quia vo vltimo inducit dicendū q̄ eternitas nō nūerat: eo q̄ nunc eius nec in esse nec in suba recipit variationem: sicut hꝫ variatiōem spaciū quod est intersectum. Sed alio modo mensurat. s. ꝑ moduꝫ vnitatis stantis imobiliter: ⁊ ideo fallatia ꝓsequentis est in argumento. Qualit aūt stet imobiliter ⁊ nō deficiat in sequentibꝰ erit manifestū.

¶ Caplm. ij. hic est disgressio declarans quid re ⁊ diffinitione sit eternitas.

Quid vo sit eternitas partim innotescit ex q phicis. est. n. fm verā sui acceptiōem mora siue spaciuꝫ cōtinuum nō intersectū: eo q̄ totum suū esse simul hꝫ ⁊ ꝑfecte: moraꝫ q̄deꝫ vocat eternitatem Gilbertus porretanus. Spacium autem ysaac Jsraelita phus. Si autē mora vocetur nō erit hec mora tꝑis: vel momenti tēporis cursus aliquis. Sed mora vocabit ꝑmanentia eius indeficiens: que eadem mora spaciū vocat fm q̄ ambit totū esse indeficiens. Quod etiam spaciū continuum dicitur non ideo q̄ habeat partes sicut quantitas continua: sed quia nunq̄ defuit nec deest nec deerit vnq̄: stans semp incōmutabilit in seipsa. Intersectum vero vocatur quod habet partes vtriusq̄ abscisas: sicut tempus cuius prior pars preterijt ⁊ non est: et pars posterior futura adhuc expectatur ⁊ non est. Jd autem quod de ipso est accipere quietum indiuisibile presens nunc est quod instat. Sed non sic est eternitas: sed potiꝰ nihil amittit in toto ꝓterito: eo q̄ ipsa est mensura rei ꝑ oēm modum incōmutabilis: et nihil acquirit in futurū eo q̄ ipsa est mēsura eius qđ nullo mōdo est i potentia: ⁊ tota ipsa est stās ꝑsentialiter. Propter qđ dicit boetius q̄ nunc stans ⁊ non mouens se eternitatem facit. Propter qđ quibusdaꝫ venit in dubium qualiter vba preteriti tēporis ⁊ futuri dicant de eternis: sicut cum dicimus substātiam ꝑmam incōmutabiliter existentem fuisse ⁊ esse ⁊ fore: cum ꝑ cul dubio ꝓteritum ⁊ futurum: sint prius et posteriꝰ: sic rei tantuꝫ illius q̄ mutatōe sua aliqd amittit i ꝓterito: ⁊ aliqd acgrit i futuro. ¶ Sꝫ itelligēdū ẽ q̄ eternitas nō dicit moꝛā hñtez partes et prius ⁊ posterius: ⁊ preteritum ⁊ futurū: sed in se indeficientem semp: ⁊ cum talis sit in se accidit ei cum comparat ad partes tēporis nunq̄ defuisse in preterito: ⁊ nunq̄ deerit in futuro: et hanc cōcomitantiaꝫ eius ad partes temporis ex indeficientia sua causa tam dicūt verba preterti temporis et futuri: qñ de rebus eternis dicunt: ⁊ ideo ꝑma ⁊ incōmutabilis substātia fuit: eo q̄ nūq̄ defuit in aliquo preterito et eadeꝫ erit eo q̄ nūq̄ deerit in futuro aliquo. Et hec eadem est causa quare dicit aug⁹ q̄ vera eternitas nihil aliud ẽ q̄ꝫ vera incōmutabilitas. ¶ Qđ autem dicitur eternitas suū esse simul habere perfecte ⁊ ꝑpter quasdā substātias dr̄ que i hoc q̄ sunt simul esse suum habent: tamen in hoc q̄ aliquid possunt vel volunt vel intelligūt non habent simul non enim omnia presentia sunt itellectib⁹ intelliaꝫ ad que extendi pōt intellectus intellie: sed potius continue illuminātur ab intelligentia ꝑma: et ideo vices quasdā habent fm posse ⁊ ꝑm suū intelligere euiternum: lꝫ fm q̄ est simul sit: ꝑpter quod etiam non perfecte possidet suū esse simul: sicut eternum quod totum est ꝑsens: eo q̄ omnia sua sibi sunt ꝑsentia quo ad esse: ⁊ viuere: ⁊ itelligere: ⁊ velle: ⁊ nulla ꝑte obumbratur: ⁊ ideo apud ipsum nec est transmutatio in esse nec vicissitudo obumbratiōis in viuere: ⁊ intelligere: ⁊ in velle: qn potiꝰ ea q̄ sparsa sūt in toto tēpore que fluunt ab ipso eterno simul presentia sunt sibi: ꝑpter quod etiā omnia preuidet ⁊ prescit anteq̄ fiant: ⁊ vno modo sunt in ipso ꝑsentialiter. s. que fuerūt: ⁊ q̄ sunt: ⁊ q̄ futura sunt. Hāc aūt possessionē perfectam sui esse simul sic stantis non habet nisi eternum ꝑmum: et est sibi propria. ¶ Propter qđ eternitatem in eterno considerās boetiꝰ diffinit dicens q̄ est interminabilis vite possessio tota simul ⁊ perfecta: vocans vitam totam simul: que fm omnem ipsius esse modum stat i totalitate sua: que totalitas non est dicta eo q̄ partes habeat. Sꝫ qm̄ nihil sui est extra ipsam: illud quod totum est qđ idem est perfectio sicut superiꝰ diximus in tertio tractatu huiꝰ scie. Perfectū aūt vt ipse exponit boetius attribuitur ad modū per-

fectionis que est in esse ⁊ posse:et viuere ⁊ intelligē ⁊ velle:simul ⁊ bēre:⁊ nihil hoꝝ extensum extra al terum ⁊ extra p̄sens nunc. Interminabile aūt di cit in cuius duratione non est finis ante vel post:et hoc est carens p̄incipio ⁊ fine:sicut nonnulli dixe runt de mundi duratione:qui si interminabilē ha beret durationē:non tamē esset eternus:eo q̄ eē su um ⁊ vitam suam non simul possideret:sed potius p̄ partes amittit eam ⁊ acquirit:p̄teritum eni amit tit:⁊ futurū acquirit. Viuere autē ponit in diffini/ tiōe eternitatis:eo q̄ in eterno ſm optimā sui perfe ctionem consideraī:⁊ hoc est ad nutum habere vi/ tam:que vita est ſm intellectum ⁊ cōtemplationem ⁊ contemplatiōis delectationem que non habet cō trarium:que etiam dum tēpoꝝales homines afficit non percipere tēpus facit:⁊ quandā gustare statuꝫ eternitatis:p̄prie tamē magis eternitas refertur ad esse stans simul mō p̄dicto:sicut ⁊ ipsum nomē eternitatis demonstrat:quia eternitas dicit esse in/ terminatuꝫ omni modo:qō etiā p̄opter sui simpli citatem ⁊ p̄ioritatem diffinit per negatiōem: cū di citur interminabile esse:quia lꝫ suum esse intermi/ natum ⁊ ratuꝫ sit:tamē nihil bꝫ ante se p̄ qō diffini atur:sed potius explanatur p̄ cōsequentē se nega/ tionem vel ꝓuationem:⁊ hec est vere dcā eternitas.

¶ Cap̄lm.iij.hic est disgressio declarans cōpara tionem eternitatis ad eternum.

Habet autem se eternitas ad eterna tripli
b citer. Ad ea enim que vere eterna sunt:sic̄ sūt ea q̄ sūt ſm esse:⁊ viuere:⁊ velle:⁊ intel ligere:siue ſm esse:⁊ posse:⁊ operari simul:⁊ vere in cōmutabilia se habet eternitas sicut mensura adeq̄ ta:sicut se habet tempus vt mensura adequata ad ea quoꝝ nihil est simul:quoꝝ nihil est incōmutabi le:⁊ euuꝫ ad ea quoꝝ est esse simul:sed posse ⁊ age re siue intelligere non est simul in hoc videlꝫ in hoc qō est esse p̄p̄riam mensuram eorum: quia sicut tē pus tēporali in hoc adequatur qō est mēsura egre dientis de potentia:sicut ⁊ ipsum est potentie per/ mixtum:⁊ euum est mensura in hoc adequata eui/ terno:quia sicut euiterna ſm q̄ sunt stant simul in suo posse ⁊ agere sūt nō simul:sed acquirūt p̄fectio nes quas non habuerūt:ita ⁊ euum est mensura q̄ ſm qd simul est: ⁊ ſm quid nō simul: ita eternitas est mensura p̄portionaliter adequata eterno: quia sicut eternum totum est simul in esse ⁊ viuere: hoc est in esse ⁊ posse ⁊ suo p̄p̄rio ⁊ p̄nāli agere qō est intelligē:⁊ velle:ita eternitas ē mēsura q̄ est tota sīl et perfecta. Et hoc intellexit pᵇus quādo dixit q̄ est eternum eterno:hoc est euiternum euiterno:⁊ tēp⁹ tēporali. ¶ Est tñ in alijs multa dissilitudo bitu dinis tp̄is ad tpale:⁊ eternitaꝫ ad eternū:⁊ eui ad eui

ternū. ¶ Supra.n.dixim⁹ q̄ in tpe eē ē q̄dā p̄te tp̄is mēsurari. Sic āt eternū nō ē i eternitate q̄ mēsu reī q̄dā p̄te eternitaꝫ:cū eternitas p̄tē nō hēat: sic̄ pa/ tuit ex p̄dcīs. p̄tea oē qō mensuraī a q̄dā p̄te sue mēsure excellit a mēsura illa:sic̄.ꝫ.dixim⁹ q̄ tēpuſ excellit oē qō ē in tpe. Eternitas āt nō excellit eternuꝫ ſꝫ coeq̄t ipi sic̄ dixim⁹. ¶ Euū āt cū ſꝫ qd sit sīl:⁊ ſm qd nō sīl. ſm qd excellit euiternū: ⁊ ſꝫ qd eq̄tur illi. Et ſꝫ bᵒ qō excellit q̄dā vocāt euū tp̄s:sic̄ aug⁹ dic̄ q̄ spūaī creatura p̄p vices volūtaꝫ:⁊ itellict⁹ mo ueī p̄ tp̄s:⁊ nō p̄ locū. creatura āt corpaī⁊ tpaī mo ueī p̄ locū ⁊ tp̄s. Bᵒ gᵒ mō p̄ ꝓpaī eternitas vā ad ve eternū. Sūt āt aliq̄ eterna p̄ pticipatiōez aliquā ve et ni:sic̄ āgeli ⁊ itelligētie cū ꝓtēplanī ve eternū ⁊ boni tate sua sibi ifluēte imutablia efficiunt:⁊ si quā bñt imutabilitatē illā ñ exerūt:⁊ bᵒ mō dine ſbe i rgno celesti p̄ pticipatiōem ve eternitaꝫ sūt eterne:⁊ sub illī et dini boies aliq̄d capiēteſ de ꝓtēplatōe eternitaꝫ i hac vita vltra tp̄s efficiūt ⁊ nō p̄cipiūt mutationes tpales. Ad silitudinē vo illi⁹ dicūt necia eterna siue icōplexa vt celestia corpa:siue et ea q̄ hitudie ꝓple xoꝝ adiuicē bñt necitatē vl̄ ipossibilitatē:vt dya/ metron eē symetrō:vl̄ assymetrō:sic̄ supi⁹ explana uim⁹. Sūt alia q̄ nō ꝓpanī ad eternitatē: p̄ bᵒ q̄ pti cipāt aliq̄d icōmutabilitaꝫ q̄ eternitati ē p̄p̄a: ſꝫ po ti⁹ qꝛ bñt silitudinē cū illa i ifinitate carētie finis: ⁊ bᵒ mō dr̄ tp̄s a gbusdā eternū ⁊ pene q̄ dicūt iferna les eterne:⁊ alia q̄ ad silitudinē hoꝝ dicūt. Et iō a q busdā distiguit cōpatio eternitaꝫ ad eternū triplex. q̄ dā.n.sūt eterna ⁊ ve i eternitate. ſ. p̄ma ſba q̄ ē de⁹ glo riosus ⁊ bñdict⁹. Quedā vo sūt eterna ⁊ nō ve in et nitate:sic̄ illa q̄ fcā sūt imutabilia p̄ticipatiōe incō/ mutabilitatis:sic̄ dic̄ plato ō bis q̄ lꝫ sint nā cōmu tabiles:tñ volūtate deoꝝ ⁊ nobilioꝝ et bonitatū p̄ ticipatōe sūt manētes icōmutabiles. hec tñ non ve dicunt i eternitate:qꝛ eternitas nō ē p̄p̄a mēsura p̄ma nētie eoꝝ. q̄dā vo nec ve eterna sūt:nec ve in eternitate sed sunt silia ſm quid eternis:sic̄ tēporalit bñtia suc cessionē sine fine: sic̄ mot⁹ etn⁹ dr̄ ab bis q ponūt mundū eternum:⁊ pene baratri dicunt eterne in le/ gibus pythagoꝛe.

¶ Cap.iij.h ē disgressio declarās cōpatōem eterni tatis ad euū:⁊ ad tp̄s in quo ē de nūo spacioꝝ.

Ex bis iam aliq̄lit innotescit q̄lit eternitas
e cōparaī ad euū:⁊ tp̄s:⁊ seculuꝫ:⁊ hmōi.

Euū.n.est spaciū eoꝝ quoꝝ eē stabile ē ſꝫ tñ viceſ bñt i potētijs:sic̄ itlligē:⁊ velle:cū eternitaſ sit mora ⁊ spaciū p̄manētis vno mō p̄ oēz modū:⁊ ea q̄ sūt ab illo qō vno mō p̄manet: deficiūt ab illo p̄p̄ distare a p̄. ¶ Et oꝛ q̄ aliq̄d potētie admisce atur eis:q̄uis nō i eē:ſꝫ i posse ⁊ agē:⁊ iō etiaꝫ mo ra ⁊ spacium adiacēs eis per modum mensure est

ſub eternitate ⁊ ſub his ꝓpter admixtionē potētie ad eſſe erūt generabilia ⁊ tps: qz tēpus eſt qđ i generatiōe ⁊ corruptiōe metit: ſicut teſtat dionyſius Et hoc qđ dicit boetius: qui tēpus ab euo ire iubes: qz ſub eternitate eſt mora eui: ⁊ ſub hoc mora tpis ꝓpter plꝰ ⁊ plus diſtare a ꝑmo: ſicut euitnuꝫ eſt ſub eterno: ⁊ tpale ſub euiterno: ⁊ iō etiā cū tempus ſit in vno qđ eſt motus velociſſimꝰ ⁊ ſimpliciſſimus: ⁊ eternitas ſit in vno qđ ē ꝑmanētie ſimpliciſſime: nō eſt abſurdū quin etiā euū ſit in vno cuiꝰ potētia ⁊ intellectus lꝫ patiat vices tñ ꝓpinquius eſt actui intellectus ꝑmi q̄ aliquoꝝ alioꝝ. Cōparabitur ergo eternitas ad euū ſicut cā exemplaris eius: eo q̄ euum imitatur eternitatē q̄ntum poteſt: ſicut ⁊ euiternū imitat eternum: ⁊ deficit in aliquo ab illo: ⁊ ſilr tempus imitat euiternū ⁊ eternū. Et illius exemplum dicit eſſe boetius in illo qđ eſt ſp ⁊ frequenē ⁊ raro: quoꝝ ſp poſterius imitat ꝓius: ſicut diximus in ſcđo libro huiꝰ ſcie: ſic aūt eſt de eterno. Hoc.n. nobiliſſimū eſt ⁊ ſtans in ſeipſo cuꝫ bonitates alia nō ptícipare ꝑñt niſi ꝑ motum aliquē: ⁊ hoc qdē ſi eſt ītellectus ſolius q motꝰ pfectꝰ actꝰ ē: ⁊ nō ꝑmixtꝰ potentie: abſqꝫ dubio illiꝰ mēſura non eſt tēpus ſed euum. Et ſi motus ille ē imperfectus actus ſicut ſūt motus corpoꝝ: tūc menſura eoꝝ eſt tempus. Habent etiā hec tria aliā adinuicem compationē: eo q̄ cū eternitas exemplar ſit eui ⁊ tēporiſ: cuiuſcūqꝫ menſura eſt tēpus: etiā illiꝰ eſt mēſura eternitas ⁊ euum: ſed non adequata et ꝓportionata: ſꝫ excellens ⁊ eſſe ⁊ morā tēporaliuꝫ ⁊ cuiuſcunqꝫ eſt mēſura euuꝫ: illius etiā eiuſdē mēſura eſt eternitas excellens ⁊ non adequata eſſe eui ternoꝝ ⁊ more: ſed nō cōuertit. eterna eniꝫ nec euo nec tēpore menſurant: nec ſicut menſura adequata ad eſſe ⁊ morā: neqꝫ ſicut menſura non adequata. Et dico menſurā adequari ad eſſe hoc mō q° ſupra dixi menſurā ad eſſe menſurari ⁊ ꝓportionari ſicut ſupra dixi motū menſurari tēpore: ⁊ ipſū ⁊ eē eius: quia eſſe ſuum eſt ſucceſſiuū. Hec aūt cōparatio ſignificat cū dicit q̄ñ motus eſt deus eſt: ⁊ intelligētia eſt: tūc.n. notat q̄ñ eternitatis: cuiꝰ exemplatum eſt q̄ñ eui ⁊ tēporis: ⁊ ideo eternitas eſt menſura quedā euiternoꝝ ⁊ tēporaliū. Ex iſta aūt cōparatione nō ꝑ ſe ſed per accidēs cōuenit diuidi eternitatē: ⁊ notari ptes in ipſa: non que ſunt eius: ſed ſpacij quod eſt ſub ipſa: ſic dicit mille annis fuiſſe deus: ⁊ q̄ anni ſui nō deficiunt: non q̄ ſit ſuus dies ⁊ menſis ⁊ annus: ſed quia non deficit in decurſu tēporis quod eſt ſub eternitate eius: ⁊ illa indeficientia vocatur ex tunc ꝑ intellectū: per dies ⁊ menſes ⁊ annos. Seculū aūt non dr̄ genus ſpacij aliquod quartū: ſed eſt in multis acceptiōibus: quia aliqñ dicit preſens vita vel ſpaciū quo durabit mūdus: ⁊ aliqñ dilectio ꝑſentis vite. Et ſeculū ſecli dicitur aliud ſeculū quod eſt finis huius ſeculi: eo q̄ ſuccedit poſt iſtud. Et ſeculū ſeculoꝝ dicit futurū ſeculū: quod eſt finis ſeculoꝝ hominū qui ſunt in preſenti ſeculo. Ex ꝑdictis q̄dam habere volunt q̄ non ſint in genere niſi tres menſure eternitas et euum: ⁊ tēpus: quia dicūt oportet vnā eſſe ꝑ abnegationem finis ⁊ ꝓncipij ſine ſucceſſione: ⁊ vnā nec ꝑ abnegationē finis nec ꝓncipij cum ſucceſſione: eo q̄ menſurantia non poſſunt hēre variationem: niſi ſicut ſtantia vel mota. ⁊ ſi ſūt mota: tūc aut ſunt intellectualiter qui motꝰ eſt actus pfectus: aūt corporaliter: qui motus eſt impfectus actus: ⁊ hec diſtinctio eſt bona. ¶ Sed tñ ſciendū ꝑoꝝ opinionē eſſe mūdum hēre ꝓncipiū: ſed non finē: que lꝫ falſa ſint tñ poſſibilia ſm nām ſunt: ſicut in octauo libro huius ſciētie oñdet: ⁊ ideo nō approbo dictuꝫ eoꝝ qui dicunt tres menſuras diſtingui: q̄ vna ſit que neqꝫ habeat ꝓncipiū neqꝫ finem. Una autem quę hꝫ ꝓncipiū et non finem: vt euum. Tertia vo que hꝫ ꝓncipiū ⁊ finē: vt tempus. lꝫ enim ponamꝰ ſtare celum: ⁊ mundū finiri: non tñ ex hoc ſequit tempus finiri: niſi ponamꝰ oīa fore ſtantia vno mō ⁊ nullam futurā eſſe ſucceſſionē. ¶ Et etiā hic attendendū q̄ ſicut ſpaciū tēporis cauſatur a partibus motus numeratis: vt diximus: ita per omnez modum ⁊ mora eternitatis cauſatur a ſtatu ⁊ permanentia rei eterne. Et ideo eternitas nllo modo eſt numerus eterni: ſed potius mora eius indiuiſa ⁊ indeficiens: ſed euū habet totum eſſe ſimul: ⁊ iō habet vices numerabiles ⁊ incōtinuas: quia viciſſitudo non eſt cōtinua.

¶ Laplm. v. ⁊ eſt diſgreſſio declarans vtrum idē ſit nunc eternitatis tēporis ⁊ eui.

Nunc aūt eternitatis q̄dem peritorū viro
n rum idem dixerunt eſſe ſubo cū nunc eui ⁊ tēporis: eo q̄ ſtans ⁊ nō mouens ſe nō differt ſubo ab eo qđ non ſtat ⁊ mouet ſe: ſed rōne ſola. Cum ergo vtrūqꝫ nunc ſit menſura indiuiſibilis ⁊ eiꝰ quod eſt indiuiſibile: videt q̄ eadē ſint ſubo: quia indiuiſibile manens idez ⁊ ſtans ab indiuiſibili manente eodem ⁊ moto: nō hꝫ differentiam ſm ſubam: ſed rōne differt ſolū. ¶ Adhuc autem dicūt q̄ cū dicit deus eſt nunc: ⁊ intelligentia nunc ⁊ motus nūc idem nūc denotat. Cū igit idem ſit nunc: ⁊ vnum horum ſit eternum: ⁊ alterum euiternum: ⁊ tertium tēporale: videbit idem eſſe nūc eternitatis: ⁊ eui: ⁊ tēporis: vt inquiūt. Sꝫ hoc omnino incōueniens mihi videt: quia ſicut ſe habet tēpus ad motuꝫ: ita nūc tēporis ſe habꝫ ad mobile ſm qđ mouet: ſicut ex ꝑdictis pꝫ. Cuꝫ er-

go tēpus nūeret motū: nūc tempozīs numerabit id quod mouet fm q̄ mouet: sicut etiam superi⁹ ē de mōstratū. Nō ergo nūc tpīs est nūs ībe ei⁹ qō fert ſz pot⁹ nūerat ipz ſz q̄ fert: ergo nulla3 bz ꝓpoz tionē ad id qō idē est stans in seipo semp. ¶ Ad huc autē cū oīs rei nūs z vnitas sit fm nām ei⁹ qō nūerat: z nulla ꝓuenientia sit eius qō stat vno mō z nllo mō mouetur ad id qō fert ſz q̄ fert: videt q̄ nullo mō sit idē nūc qō adiacet vtriq3. ¶ Et hoc puto vm eē: z pcipue videt ꝫ ex hoc q̄ eēnitas p̄ce dit tp̄s: z nūc eius p̄cedit nūc tpis: quoz aūt vnuz alterum p̄cedit illa nō sunt eadez in eēntia. ¶ Ad huc aūt nūc tpis ꝓtinuatio est p̄teriti z futuri. Con tinuatio aūt ꝓtinui aliq̄d est de eēntia cōtinui: ꝓpē qō etiā supra habitū ē q̄ nūc est aliq̄d tpīs. Jd a ūt qō ē aliq̄d de eēntia ꝓtinui tpis nullo mō pōt esse de eēntia eēnitatis. Propē qō dō vī nūc eēnitat⁹ diuersū esse a nūc tpis p ſbm: z eui z nūc eui diuer sum eē a nūc tpis p ſbm: z nō tm̄ ſz rōez. Et qō dicitur indiuisibile fluens z indiuisibile stans non differre nisi ſz rōem: dico fallum eē: cū idiuisibile stans aliq̄d sit de eēntia stantis: z idiuisibile fluēs sit aliq̄d de eēntia fluentis. Cū aūt dicit nūc est de us z intelligentia z motus: ē ista locutio notās aut exemplaritatē aut ꝓcomitantiā: quia sicut vnū boz spacioz trium exemplat ab altero: z vnū currit sub aliquo stante p modū supra expositū: ita nūc vni⁹ eoz exēplat ab altero: z vnuz coz ꝓcedit ab alio: z iō sic vnitas eui ēni sit ab vnitate eēni: z vnitas tpis ab vnitate ꝑma eui ēni: ita nūc vni⁹ fluit a nūc alt⁹ et illud quod est magis simplex est exēplans z faci ens: z id quod est magis diſibile ē exēplatū et fcm ¶ Est aūt sciēdū q̄ nūc eternitatis nō differt ab ipa eternitate nisi rōe tm̄: quia nunc dicit fm q̄ ad iacet vni indiuisibili stanti z nō amittenti aliq̄d in p̄terito: nec acquirenti aliquid in futuro. Eterni tas autē dicit mansio z mora indeficientie duratio nis eius. Hec ergo de eternitate q̄ntum ad p̄sēs sufficit dicta sint. Utrum enim plura sint eterna: et vtrum q̄ñ idez vel diuersum sit eternitatis vel tpis ad aliam spectat intentionem.

¶ Incipit tractatus p̄mus quinti libri phicoruz qui est de spēbus motus. Capm̄ p̄mū q̄ tractat⁹ intentio: z qs motus sit p se: et qs gra ptis: et qs p accidens: in quo declarat q̄ spēs sunt immobiles z q̄ motus nō sūt in eis sicut in subiecto.

Um autez nos iam locuti sumus de p̄ncipijs rei mo bilis: et de motu ipso: et de his que ꝓsequunt mobile z motuz in cōi: relinquitur vt dicamus de spēbus mo tus z de ꝑpetatibus ipsarū specierū: et de his que cōsequunt oēm motū fm quālibet spēm: z tunc di cemus de cōparatione mot⁹ ad motorem ſz quēli bet modū cōparationis eius ad ipsum: z sic finie mus tractatū libri phicoz. Nos aūt nō possum⁹ determiare spēs motus nisi nos prius sciam⁹ vtrū in motu per se vel p accidens motus distinguatur per suas spēs: z i qbus z i quot p̄dicamētis sit mo tus: z ideo sciam istā inchoabimus in boc q̄ inq̄ram⁹ de motu p se z p accidēs: quia tūc inueniem⁹ q̄ motus per se distingui bz in spēs: z nō mot⁹ per accns. ¶ Quātū igit ad p̄sentē spectat intentiōez sciendū ē: q̄ oē qō trāsmutat vno triū modoz trās mutat: aut enim transmutat per accidēs: ita q̄ illud nūq̄ pōt moueri per se: sed sp accidit ei qō mouet per se: sicut q̄ musicum ambulat: musica enim nūq̄ pōt ambulare: sed sp accidit homi cui⁹ est ābulare aut dicit moueri gratia ptis: qō quidez per se non mouetur: sed in toto: lz possit per se moueri si pars separet a toto: z hoc p̄cipue in pte a cui⁹ dispositio ne totū denominat: sicut cuz dī socrates sanari: qa torax eius vel oculi sanant: que tm̄ sunt ptes totius Et est in isto modo differētia: quia alia dispositio est q̄ in ptib⁹ paruis p̄ncipaliť existens coafficit to tum corpus in pte illa: sicut est egritudo que est in dente vel in digito existens: si vehemens sit coaffi cit totum corp⁹: z iō illo ī paruo mēbro sanato dī sanatū est corpus totū. Est aūt aliqua dispositio q̄ sic est in parte q̄ non coafficit totū corpus: et de illa nō est verum q̄ pte mota moueat totū: sicut si aliqs denigret in dente: z tm̄ nō ſequtur q̄ ipse fm se denigret. Jste aūt modus quo attribuit toti mot⁹ ptis: lz reducat ad motum p accns: eo q̄ non cō uenit toti nisi gra alterius que est pars: tm̄ q̄si medi um est inter motū per se z motū p accidens: q2 con uenit cū vtroq3. Cū motu eim per accidens conue nit: q2 conuenit gratia alterius. Cuz motu aūt per se conuenit: q2 pars cui cōuenit mot⁹ diuidi pōt a toto: z tunc mouebit per se. Aut etiā tertio cōuenit motus alicui non in eo q̄ fm accns pure moueat neq3 in eo q̄ ipsius aliqua pars moueat: sed poti us in eo q̄ ipsum met mouet. p̄mū boc est p se: et boc est qō vocamus fm seipsum mobile: sicut dici mus infirmū sanari: z graue moueri deorsum. Et lz multi modi sint eius qō est per accidens: tamen oēs reducunt ad duos dictos. Et nr̄e intentionis non est hic distinguere modos eius quod est p ac cidens: quia hoc spectat ad p̄mū pbm: z nos non querimus hic aliq̄d qō est per accidēs: nisi vt ostē damus spēs motus non accipi penes ipsū. Jd au tem quod mouet per se diuersificat: quia aliud est qō est per se mobile in vno motu: z aliud in quo

vt alterabile per se: aliud est ab eo qđ ē mobile fm locum: lz per accidens forte sint idem. Et in motu vnius generis ꝓdicamēti aliud z aliud est mobile fm diuersas spēs specialissimas motꝰ: sic ēt alteratione aliud ē qđ p se ē sanabile: z aliud qđ ꝑpē se ē calefactibile. In his aūt tribꝰ modis motꝰ lz dixerimus vnū cē simplr z pure p accñs: z aliū esse simplicit z pure p se: z tertiū esse mediū: tñ ex hoc volumꝰ intelligi q̄ sit inē p se z p accñs aliq̄d mediū sic nec mediū ē inē subam z accñs. Sz aliud est cū ꝓsiderant res oppolite q̄ sūt suba z accñs: z p se et p accñs: z aliō cū modi accñtis z modi subē: z modi eius quod ē p se: z modi eius quod est per accidens considerant. In rebus enim nihil ē mediū. In modis aūt accidentis z p accidens nihil ꝓhibet aliqd esse vicinꝰ subē: z in modū subē nihil ꝓhibet aliqd esse vicinꝰ accñti q̄ aliud: sic diximus superi9. Tex. z cō. ij. ¶ Sicut ā iste tres differētie qđ ē p accñs pure: z qđ ē gra ptis: z qđ est p se pure sūt in mobili: z in eo qđ mouet: ita sunt etiā in mouēte. ¶ Aliud. n. ē qđ fz accñs mouet. Aliud aūt qđ fm ptē in eo q̄ ē aliq̄ ps mouet. aliō vo mouet p seipsum ꝑmū: hoc ē eēntialit: vt medicꝰ q̄ sanat ꝑse. Cū aūt manus ꝑcutit hō ꝑcutit gra ptis Et cū medicꝰ edificat ē p accñs pure. Et q̄ sic ē in mouente z moto q̄ aliqd in oī motu p se est ꝑmuz hoc ē ꝓximū z eēntiale mouēs: z aliqđ ē qđ ē pximū: hoc ē ꝓximū z eēntiale: erit hec diuersitas que dcā est eē in mouentib9 z motis: etiā in alijs q̄ circūstāt motū. Tex. z cō. iij. ¶ Quinqz. n. circūstant motū oēm. s. mouens: z id qđ mouet: z tēpꝰ i quo est motꝰ: z ex quo: z in qđ: q̄ duo vltima duo sūt termi motꝰ. Dis. n. motꝰ ē ex quodā z i qđdaz z iō sic alterū ē qđ ꝑmū: bo ē eēntialit mouet ab eo qđ p accñs z fm ptez mouet: sic alterū ē qđ eēntialit mouet ab eo qđ p accñs z fm ptem mouet: ita ē alterū ex quo vel in qđ est p accñs: aut fm ptem. Sūt. n. ista in motu sic diximꝰ: q̄ dicimꝰ q̄ lignuz ē qđ mouet: z frigidū ex quo mouet: z calidū ē in quod mouet q̄n calefit lignū. Et ex hoc elidit error eoz qui dixerūt q̄ motus est in spē siue forma sic in sbo ita q̄ forma moueat. Motus. n. calefactionis q̄n calefit lignū in ligno ē: z nō in spē calidi: q̄ aliud est id qđ mouet: z aliud ē ex quo z in qđ est motus. Spēs. n. que ē finis motꝰ neqz mouet neqz mouet: nisi forte dicimꝰ q̄ mouet intentiōez efficientis: sic forma z finis mouet: sed nō mouet influēdo motū materie quēadmodū mouet efficiēs. vnde lz efficiens p se z essentialit sit idē spē cum forma q̄ est finis motus: nūqz tñ est idē numero cū ipo: z iō spēs absqz dubio nō mouet neqz mouet fm q̄ ipa est finis motꝰ: siue id in quod ē motꝰ: z voco spēm formam subalem: vel q̄litatis. Et locus etiā z q̄ntum fm q̄ termini motus in quos sunt motus nō mouent neqz mouent. Tex. z cō. iiij. ¶ Sed lz sint in oī motu p se mouens z quod p se mouet in qđ p se mouet: ex quo ē p se motus: tñ motꝰ magis eēntialr est ꝓiūctꝰ ei in qđ ē qz ei in qđ ē: z iō denoiat ab eo i qđ ē: z nō ab eo ex qđ ē: sic gña dr denoiata ab eē in qđ ē: z corruptio denoiata a nō eē in quod est. Et sic ē de augmēto z decremēto z oibus alijs denoiationibus motus spāliť denoiatis sicut dealbatio: denigratio: calefactio: z infrigidatio z sic de alijs oib9. Cā aūt eiꝰ est q̄ id ex qđ est motꝰ in motu abijcit: z iō motū nec informat nec denoiat Id aūt ad qđ est motus acquirit: z iō informat motū z denoiat ipm. Tex. z cō. v. ¶ In tertio autez scientie hui9 libro diximꝰ sufficienť q̄d ē motꝰ. Sz qđ hic volumus eē notū ē q̄ spēs subalis in quas sunt mutationes gñationū: z passiōes q̄ sunt q̄litates in quas alterant que alterant: z locꝰ in quē mouet id quod mouet localiť: sūt imobilia imobilitate negatiue dcā ita q̄ nullo mō possūt moueri p se sz p accñs solū: z q̄ dicit talia moueri nō ē loquendū cū eo in phīcis: eo q̄ ipse negat motꝰ ꝓncipia q̄ sunt diuersa mobilia eē ab his in que est motꝰ: z cū ē imobilitas nō eē motū. In fine aūt motꝰ ad quē motus ē: ē imobilitas z ꝑuatio motus: z hoc ē qñ spēs acquisita est p motuz: z tunc non est motus. Qui ā dicit talia moueri dicit tūc motū eē maxie cū illa sūt: z cū illa sūt ē ꝑuatio motꝰ: z sic dic talꝰ q̄ cum motus ꝑuatio ē: q̄ tūc maxie ē motus: z hec ē insania dicere: z iō cū tali nō est loquendū: q̄ mente excidit: talia aūt sūt scia z color: z oia talia ad q̄ est motus. ¶ Tamē aliqs iaz dubitauit sup hoc vtrum passiones z passibiles qualitates sunt motꝰ sic albedo q̄ est passio corporuz alboꝝ: eo q̄ infert eis passionē. Et fuit rō sue dubitatiōis q̄ tales q̄litates q̄si cōtinue variant in corporibus in q̄bus ē actio z passio: sic sunt corpora phīca inferiora. Et iste nesciuit q̄ subm ē qđ mutat: z ex mutatiōe subiecti ꝓsequit variatio taliū passionū z formarū. Si eim diceret q̄litas talis mutatio tunc oporteret etiā dicere q̄ mutatio ē i mutatiōem: q̄ mutatio aliq̄n est in albedinē vel aliā passionē: z hoc nos infra ostēdemus eē impossibile: z iō dicimꝰ q̄ albedo nō est motus alteratiōis: sed albatio. Cū ergo sic diximꝰ sint duo termi motus ex quo z in q̄d absqz dubio etiā in illis ē distinctio phīca. s. p accñs: z gra ptis z p seipm: z ꝑmo siue eēntialiť. Sed nos non distinguemus hic nisi in eo in quod est motus: q̄ bꝰ dat spēm motui: z nō distinguemꝰ ea in ēmino ex quo est motus: quia superfluum esset a nostra intētione: cum abijciat a motu z nullam det motui spe

ciem vel nominationē. Jn eo aūt qđ fit album ſunt iſta tria. Jd enī qđ fit album dicimus mutari in id qđ intelligit eo q̄ accidit albedinem intelligi: et b° eſt p̄ accñs pure: eo q̄ intelligibile ſm q̄ hmōi nō eſt terminus mot⁹: ſed potius a motu ⁊ mā ſeparatur per intellectum. Dicit aūt in colorē mutari grā ptis: quia ps coloris eſt albū. ¶ Et in loci mutatione dr̄ aliqs moueri in europā: quia pars europe ſūt athene: vel in germaniā: quia pars germāie eſt colonia. Jn albū aūt colorē p̄ ſe mutari dicit. Jſta igit inueniunt in mobili ⁊ in mouente ⁊ in moto: ⁊ in eo ad quod eſt mot⁹: que eſſentialia ſunt motui ¶ Tēpus. n. cātur a motu: ⁊ ideo cum querimus de ſpecieb⁹ motus nō eſt neceſſariū vt de ipſo ponamus diſtinctionē: lz etiā iſta tria ſint in ipſo: qa eſt motus in tēpore terminato: ⁊ in anno: et in parte anni. Sed quia mouens per hoc q̄ in ſpē cōuenit cū ipſo in quod eſt motus aliq̄d facit ad ſpeciē motus cognoſcendā: ꝓpter hoc locutiōem fecim⁹ de ipſo: lz ſit extrinſecum motui. Jntrinſeca autem eſſentialia ſunt id quod eſt māle: vt mobile: ⁊ id qđ eſt formale: vt id in quod eſt mot⁹. Et ideo ad cognoſcendū ſpeciem mot⁹ ſufficit in his tribus cōſideratio diſtinctiōis p̄babite. ¶ Manifeſtū eſt igit ex p̄dictis quō q̄dem aliq̄d p̄ ſe mouet: ⁊ qūo q̄dem ſm accidens: ⁊ qūo ſm aliud: ſiue ſm̄ā ptis: ⁊ qualiter ipm̄ p̄mū qđ eſſentiale eſt ⁊ in mouente ⁊ in eo quod mouet. Et manifeſtū eſt q̄ mot⁹ ſicut in ſubo non eſt in ſpecie ad quā eſt mot⁹ quecūq; ſit illa: ſed eſt ſicut in ſubiecto in eo q̄ mouet: ⁊ hoc eſt eſſe motū vt in ſubiecto īmobili qđ ſm actuz ſit quia actus mobilis inq̄ntum mobile eſt motus: vt in 8tio libro ē declaratū. Tex. ⁊ cō. vj. ¶ Mutatio quidem igit que eſt ſm accidens dimittatur: quia in oīb⁹ eſt generib⁹ et eſt ſemp: eo q̄ infinitas habet cauſas: et cōtinue eſt: q⁹ vna earū terminatur ad aliā. qui. n. fcs eſt albus: fcs eſt ſimil alicui ⁊ diſſimilis alicui: ⁊ forte dicit: et ſic ē in alijs mutationib⁹: eo q̄ mutatio p̄ accidens modis mltis fit: ⁊ non ad artē redigibilis. Jlla vo que nō eſt ſm accidens ita eſt p̄ ſe ⁊ nō eſt in omnibus generibus: nec in oīb⁹ ſpeciebus generū: ſed eſt in contrarijs tm̄: ⁊ in medijs cōtrarioz: et in cōtradictiōe ⁊ hmōi fides ⁊ p̄batio eſt ex inductione motuum: q⁹ generatio et corruptio ⁊ alteratio et alie mutationes hoc modo habēt fieri. Jd enī quod mutat id quod mouetur ex medio mutat ipſum ex eo ſic ex ꝓtrario: quia nos ſup: a oſtendimus q̄ mediū contrariorū nō ē ſicut ſubiecta nā mediū: ſed pot⁹ ſic id quod habitualiē hz aliquid de vtroq; cōtrario: ⁊ ideo mutans ex ipſo vtitur ipſo ſicut ꝓtrario ad vtrūq;: quia mediuz quodāmodo ē vltima et extrema: per hoc q̄ participat aliquid de vtroq;: et ideo extrema cōparata ad mediū: ⁊ ipm̄ cōparatum ad extrema dicunt cōtraria: ſicut vox media dicit grauis que cōparatur ad vltimam in ſubtilitate ſiue in acumine: ⁊ dicit acuta ⁊ ſubtilis quādo cōparatur ad extremū in acumine ſiue ſubtilitate: et ſimiliē fuſcum dicit album quādo cōparat ad nigrum: ⁊ idē dicitur nigruz quādo cōparatur ad album. Jn talibus ergo ꝓtradictorijs ⁊ medijs ſpecies mutationum que ſunt per ſe ſpecies motus inquirem⁹.

¶ Cap. ij. de diuiſione ex qua ſumunt p̄ma genera mutationum.

Dcaūt determinato videamus que mutationum ſit motus: ⁊ que non ſit motus earum quas per ſe eſſe dixim⁹. Summemus autem p̄ncipium huius inueſtigationis a diuiſione eorū inter que eſt mutatio oīs Tex. et com. vij. ¶ Quod enī mutatio oīs ſit ex quodam et in quidda: et vtiqz nomen manifeſtat mutationis. Jn omni eim mutatione ē aliqd poſt aliud quod fuit ante. Monſtrat enim mutatio per hoc q̄ dicit trāſitū ab vno i aliud vnū eē p̄uſ ex q° ē: et aliud ē poſteri⁹ in qđ ſiue ad qđ eſt. Quādiu enim res manet in diſpoſitione vna non mutatur Sed tunc mutari dicit qñ fluit ab vno in aliud: ſiue ſm formā: ſiue ſm locū muteť. Mutans ergo ſiue mouens mutabit id quod mutať quadrifarie eo q̄ duo termini inter quos eſt motus q̄tuor modis poſſunt cōparari et cōbinari. Mutatio. n. inter duos terminos affirmatiue ſumptos: ſicut que ē ex ſubiecto in ſbm. Aut inter duos negatiue ſūptos: ſicut ſi eſſet ex non ſubo in non ſubiectum. Aut inter duos quoz vnuz ſubiicitur affirmatiue et alter negatiue: et hoc duplicit. Aut prioz ē affirmatiuus et poſterioz negatiuus: ſicut ē in mutatione que ē ex ſubiecto in nō ſubiectū. Aut prioz quidem negatiuus poſterioz affirmatiuus: ſicut illa q̄ ex non ſubiecto in ſubiectū. Ego. n. voco hic ſbm qđ affirmatiue monſtrat: hoc aūt eſt ens cōpletuz p̄ formam importatā in p̄dicato affirmatiue p̄poſitionis que eſt de ipſo: ſicut cū dicitur b° ē hō ⁊ b° eſt aſinus: et hoc eſt ens in ſe completū quod iam aliud ens qđ eſt accidēs pōt recipere in ſeipz et per hoc dare ei eſſe. Tale aūt ens nō eſt mā pura: quia de illa nulla eſt affirmatio que vere habeat rōem affirmationis: quia cū dr̄ mā eſt mā non ſeruat ibi habitudo ſubiecti ad p̄dicatuz: lz mod⁹ aliquis illius ſit ibi: et ideo etiā ex tali affirmatione nō pōt inferri māz ſimpliciē eſſe: quia non ſequit q⁹ ſi mā eſt mā q⁹ materia ſimpliciter ſit: quia quod ſimpliciter eſt actu eſt. Materia autem in potētia eſt tm̄. Sicut autē mā eſt in ſe cōſiderata nō mēſu-

ratur affirmatione: neqꝫ est subm fm qꝫ ḃ logmur de subo: sic neqꝫ mā stās sub ꝓuatõe sbm ẽ: qꝛ a ꝓ uatõe nõ bꝫ entitatẽ mā: sed potiꝰ ex ipsa ẽ nõ ens ⁊ ideo neqꝫ mā fm se: nec mā substans ꝓuationi ẽ subm bꝰ mõ quo hic loquimur de subo. ¶ Alia aũt rõne fm quā subm dicit id quod habet sub/ stare ꝑmo formis mā sola subm est: sed hoc modo nõ loquimur hic de subiecto. Sumamus igit diui sionem habitā ex cõpositione duoꝝ veroꝝ muta/ tionis adinuicem: quia ex numero partiũ illiꝰ di/ uisionis necesse est crescere species ⁊ genera muta/ tionũ. Erũt igit genera mutationũ tria per ea que dicta sunt: quia oppositio non inuenit nisi tribus mẽbris ꝓhabite diuisionis ex subiecto in subiectũ ⁊ ex subo in nõ subm: ⁊ ex nõ subo in subm. Qꝺ eim est ex nõ subiecto in nõ subiectũ nõ põt facere genus mutatiõis: eo qꝫ in terminis illis sic adinui cem cõparatis: nõ ẽ cõpatio ꝓ opposita in situ ẽmi norum. Non subm. n. ad non subiectũ non oppo nitur: neqꝫ cõtrarie neqꝫ ꝓtradictorie: eo qꝫ nõ ens non opponitur non enti sed ens enti põt opponi ꝓtradictorie. Nõ ens aũt enti ꝓtradictorie opponi tur: vel fm habitũ vel fm ꝓuationem. Cũ igit oĩs mutatio inter opposita sit: sicut nos determinaui/ mus in libro ꝓmo scie huiꝰ nõ põt esse mutatio ali qua inter nõ subm ⁊ nõ subm. Siue eni inter non subm dicat negatiõem purã: siue relinquat poten/ tiaꝫ solã: siue potentiã cũ ꝓuatiõe: nũqꝫ facit oppo situm ad non subm: qm̃ nec non ens opponit nõ enti: nec potentia potentie: nec ꝓuatio ꝓuationi. ¶ Est aut sciendũ qꝫ transmutatio q̃ est de subo in subiectuꝫ non est inter opposita fm modũ: quia non est modus oppositõis aliqs iter subm ⁊ sbm Est ãt int opposita q̃ subijciunt ẽmis illis: qꝛ ꝫria ãbo sũt actu: ⁊ ita vtrũqꝫ relinqt subm: ꝓpter qꝺ ẽntũ ad ea q̃ suppõit illud mẽbrũ diuisiõis muta tionũ ꝓstituit mutatiõez: q̃ tamẽ mutatio etiã redu citur ad banc q̃ est de nõ sbo ad sbm: vel econuerso ⁊ sic duo sunt mẽbra ꝓma istius dionis. ¶ Qꝺ qualiter fiat intelligendũ est qꝫ cũ dicitur non sbm negatio põt dicere negatõez purã vel ꝓsequentem ex quadã affirmatione: ⁊ si ꝗdem dicit puram tũc est absoluta negatio eius qꝺ est in actu: sic̃ est non ens qꝺ subicijt generatiõi. Si aũt dicit ꝓsequẽtez ex affirmatione negationez tunc relinquit sbm in formatũ fꝫ actũ qꝺ pp oppositionẽ quã habet ad aliud negatur ab ipo: ⁊ est ꝓuatio ipsius sicut dicit nigrum nõ albũ: ⁊ nõ bonuꝫ dicitur malũ. ¶ Est ergo ꝓhabita diuisio talis qꝫ mutatio aut ẽ de nõ sbo ad sbz: vl̃ ecõuerso de sbo ad ñ sbm: ⁊ nõ sbz est duplex. s. simplr ⁊ fm qd: tũc illa que est de nõ sbo ad sbm vel ecõuerso est duplex: qꝛ aut ẽ de nõ sbo vere ad sbm vere: vel econuerso: vel est de non sbo fm qd ad sbm fꝫ quid: vel ecõuerso: nulla au tem põt eẽ de nõ sbo vere ad formã accidentis: qꝛ materia que est nõ sbm vere nõ est susceptibilis for me accidentalis nisi ꝓus receperit formã sbalez: eo qꝫ esse accñs a substantia composita causatur: et in ipsa: sic̃ alibi habet ꝓbari: ⁊ ideo nulla mutatio po test esse de non ente simpliciter ad ens fm quid: vl̃ econuerso. ¶ Patet igitur qꝫ ex ꝓdicta diuisione non crescunt nisi tria mutationuꝫ genera. Illa igit que est ex non subiecto in subiectũ est in ꝓtradictio nis mõ: eo qꝫ sui termini modũ seruãt oppositiõis cõtradictorie: ⁊ illa dicit generatio. Et ꝓpter causã quã diximus diuidit in duas. Alia eim est genera tio simpliciter: ⁊ sine determinatione ⁊ simplicit: qꝛ est eius qꝺ simplicit. Alia vo est generatio quedaꝫ siue fm quid: ⁊ est cuiusdaꝫ: hoc est fm quid entis ⁊ nõ in eo qꝫ ẽ simplicit: sic̃ generatio que est ex nõ albo in albuꝫ generatio dicit fm quid: siue quedã ⁊ cuiusdã ⁊ non simpliciter entis. Illa vo genera/ tio que est ex nõ esse qꝺ nõ est: hoc est qꝫ fm subaꝫ non actu ẽ: quia hoc simpliciter non ẽ: ⁊ ẽ in subaꝫ actu exñtem ẽ generatio simpliciter vel fieri vel nõ fieri: quia quãdo aliquid simplicit fieri vel nõ fieri dicimus: hoc dicimus fm subam. ¶ Mutatio autẽ que est ex subiecto in non subiectum est corruptio et absolute ⁊ simplicit corruptio: q̃ cũ ẽ ex subiecto fm actũ exñtem nõ esse qꝺ simplicit nõ esse dicitur eo qꝫ non habet actum sube. Illa vo que ẽ corru/ ptio qnedam cuiusdã ⁊ fm qd: ẽ illa que ẽ in op/ positã negatiõem illi generatiõi que fuit dicta esse fm quid qꝫ fuit in id qꝺ ẽ fm q̃d: siue fm accñs. ¶ Cap. iij. de ꝓbatione qꝫ generatio et corruptio non sunt motus sed mutationes solum fm fines earum. Tex. ⁊ com. viij.

Jis aũt habitis ꝓcedamus ad determi/
b nandum vtrum omnes iste mutationes motus sunt vel nõ sunt. Hoc aũt inuenie mus de facili distinguendo qꝫ id quod non ẽ siue non ens dicit mltipliciter: ⁊ sufficiũt hic nobis tres modi q̃bus diuersificatur non ens. ¶ Est enim non ens per compositiõem ⁊ diuisionẽ qñ compo nunt ea que habẽt diuidi: sic̃ cũ dico hõ ẽ asinꝰ vel chimera vel bicoeruus: vl̃ diuidunt ea que habẽt cõponi: sicut cum dicit hõ non ẽ aial ⁊ hmõi: ⁊ hec sũt absolute vl̃ oino: ⁊ iõ nõ ꝓuenit tale nõ ens mo ueri oino: qꝛ qꝺ nihil ẽ nõ subijcit motui vel muta tioni. Alio autẽ mõ dr̃ nõ ens qꝺ non actu ẽ ens demõstratũ: sicut sũt oĩa entia que pfcã sunt in nã ⁊ de qbꝰ ꝓtingit dicere vere qm̃ sũt: ⁊ hoc ẽ ens po tentia materie solũ qꝫ modũ oppõnis bꝫ ad id qꝺ ẽ actu ꝑ formã: ⁊ de bꝰ etiã ꝓbabimus qm̃ nõ mo

uetur eo q̄ motui subijci non potest. Tertio autē modo dicitur non ens per accidens: q̄ videlz nō est per accidēs illud cuius priuatio significatur in ipso: fm quā etiam priuationem dicitur ⁊ significatur vt non ens: sicut dicitur non ens non bonuz ⁊ non album: ⁊ hoc non ens conuenit moueri: eo q̄ illud non est ens simpliciter q̄d dē est: ⁊ fm accidens non est: vt homo est non album: ⁊ ideo illud moueri potest. Illud igitur non ens quod simplicit nō est: eo q̄ fm actuz non est. Simpliciter enim esse et fm actum esse non conuenit moueri. Cuius duas rōnes dat Ar̄. ⁊ auer. et auicēna assignat tertiam Ego autem apponam ⁊ quartam ⁊ quintam ⁊ sextam. Una igit quam dat Arist. b' est: q̄ dicit q̄ impossibile est tale non ens moueri: ⁊ ideo impossibile est etiam generationē motum esse: quia si moueatur tunc mouebitur quod simplicit non ē. Cū eni dr̄ aliquid fieri fm generationem: oz q̄ illō q̄d fit nō sit simplr ⁊ fm subaz. Si.n. in gñatōe fm q̄d est non ens fm q̄d: de quo verum est dicere q̄ ipz est simpliciter: oportet q̄ in eo q̄ simpliciter est generatio sit nō ens simpliciter: de quo nullo modo verum est dicere q̄ ipsum est ens. Unde de eo q̄ simpliciter fit: hoc est de eo q̄ simplicit generatur verum est dicere q̄ ipsum simpliciter est q̄ non ens ē simpliciter. Idem autem contingit si dicatur non ens simplicit quiescere: quia quies non opponitur nisi motui: ⁊ ideo quod non cōuenit moueri nō cōuenit quiescere. Hec igit sunt inconuenientia que contingunt si dicatur non ens moueri: ⁊ si dicatur quiescere. s. q̄ simplicit illud quod non est mouet: ⁊ q̄ illud q̄ simpliciter non ē quiescit: et hoc ideo ē conueniens: q̄ non entis non ē motus neq̄ quies: sicut p se manifestū ē. Sed hec rō amplius declarabit inferius: vbi duorū phoz auicēne et auer. rō adiungetur: que quasi dicet causam ꝓpter quid non ens moueri non potest: neq̄ quiescere. Secūda autem ratio est eiusdem Ar̄. qui dicit q̄ omne quod mouetur est in loco aliquo: cum ipm sit q̄ntum corpus. Quod autē simplicit nō ē ens in nullo loco ē: quia tale non ens non est nisi in potentia materie: ⁊ gratia materie simplicis non debet corporibus locus. Cuius signum est q̄ mā fm q̄ altera pars ē essentialiter cōponens corpus ē in oi corpore in quocunq̄ loco sit. Et ideo quod non ē simpliciter non in loco ē alicubi siue in aliquo loco: et sic eius quod ē nō ens simpliciter ⁊ ē potentia: essz aliquis locus particularis: et sequeretur ex illo q̄ potentia ad ens ⁊ ad nō ens simpliciter saluaretur in aliquo loco: ⁊ corrumperet ex̄ locum aliquando existens: quod ē incōueniens: cum mā sit incorrupt̄ibil ⁊ ingenita: sicut habitū ē supra in ꝑmo libro scie huius. Sic ergo due sunt cause quare nō ens simpliciter nō mouetur. Una quia non potest tale non ens motui subijci sicut mobile. Alia autem q̄ non est in loco: ⁊ causa huius est: quia motui non potest subijci tale non ens absq̄ dubio: quia si motui subijceretur sicut dicūt auicēna ⁊ auerrois oporteret q̄ aut gratia materie inquantū subā q̄daz̄ est motui subijceret: aut gratia priuationis que est in ipsa. Constat autem q̄ nō potest subijci motui gratia suiipsius inquantū substātia quedā ē ex̄ omnibus que sufficienter dicta sunt in fine ꝑmi libri vbi agitur de principijs mutationis et motus: et insup quia omnis motus continuus est et diuisibilis: et sic oportet habere mediū ⁊ extrema. Inter materiam autem ⁊ formā nihil ē medium: ⁊ ideo nullꝰ potest esse motus vnius ad alteram. Si autem diceretur q̄ subijcitur motui gratia ꝑuatiōis que est in ipsa: hoc iterum esse non potest: quia priuatio vel est in ipsa: ⁊ per ꝑuationem mā dicit non ens: ⁊ sic sequeretur q̄ gratia non entis: ⁊ inq̄ntum est non ens simpliciter esset aliq̄d subm motui: ergo vlteriꝰ cui motui subiectū sit simplr subm: oporteret q̄ in q̄ntum ē non ens simplr essz: q̄d ē absurdū. Si autē dicat q̄ ꝑuatio relinqt aptitudinē formalem ad actum: ⁊ ex̄ gra illius supponit motui: hoc iterū eē nō pōt: cum aptitudo illa sit essentialiter forma substantialis: que simplex ē ⁊ indiuisibilis. Quod autem simplex ē ⁊ indiuisibile non potest intercipi vt fm partem ⁊ partem habeatur. In omni autē motu exigitur hoc q̄ vbi vel forma habita per motuz fm partem habeat: vt dictū ē in tertio scie huius: ⁊ ideo gñatio nō ē motus: sed finis motus: vt dictuz ē superius. Si aūt gñatio nō ē motus: neq̄ corruptio erit motus p eādem rōem. Id enim q̄d ꝓriat motui large sūpto ꝓrio vt sub se cōprehendat: ⁊ oppositionem ꝓrioz ⁊ habitus ⁊ ꝑuatiōis: oz esse motū aut q̄etem: ⁊ iō cum oppositoz idē sit genus ⁊ generatio que opponit corruptioni non sit in genere motus: sz mutatōis simplicis: nō erit corruptio in genere motus. Ecce ad tātū extendunt verba p̄de cessoz nroz in scia pypathetico. Huius autem q̄rta rō ē: quia cum oīs motus sit actus imperfectꝰ successiuus sicut in tertio ꝓbatū ē indiget ipse subiecto quod per motum deuenit ab vno in aliud cōtinue. Si ergo mā simplex subijceret motui oporteret nec̄io q̄ ipa p motū cōtinue veniret ab vno i aliud: ergo aut ab vna mā in aliam: aut ab vna forma in aliam. Constat aūt q̄ non pōt deuenire ab vna mā in aliam: cum non sit nisi vnum ile q̄d subijcitur generationi simplici. Si autem deuenit ab vna forma in aliam: tunc ē in vna forma ⁊ alia: ergo fuit actu ens: ⁊ non materia simpliciter: que sim

pliciter est non ens: et hoc est contra hypothesim: z hec forte fuit ratio que pcipue mouit Aristo. ad istam subtilem considerationem. Quinta ratio est qñ si materia eius in potentia tñ subijceretur motui z sufficiens eēt ad hoc tunc cū natura operetur per minima non quereret aliud subiectum motus Querit aūt aliud sicut constat ad visum: ergo ipsa per se non potuit esse subiectum. Sexta autē ratio est eiusdē: quoniā materia susceptibilis est forme: subito non interueniēte tempe. Si ergo talis materia subijceretur motui oporteret q̄ omnis mot⁹ esset subito quod falsum est. Et ideo etiā diuini sapientes dicūt q̄ cū materia esset creata que subito receptibilis est forme substātialis q̄ creator omniū formis eam informauit subito: z sic creauit omnia simul: sicut aer ad oppositionē rectā luminaris vbi cūq̄ sit simul recipit lumē. Cū aūt dico generationem z corruptionem non esse motus: intelligo q̄ nomē nec conuenit ei vniuoce: nec per prius z posterius. Et q̄ quidē vniuoce nō conueniat ei satis patet ex dictis. Nō aūt non cōueniat ei per prius z posterius ex .b°. declaratur: quia quicqd per prius z posterius cōuenit alicui: id cōuenit vni z alij per comparationē ad illud. Motus aūt nomen z ratio: nec cōuenit generationi p̄mo: nec in cōparatione ad aliquez motū: z ideo nullo modo est motus sed mutatio simplex uel finis motus: sicut in precedentib⁹ dictū est. habēt se tñ motus z mutatio sicut inferius z superius: quia omnis motus mutatio q̄dam est: sed non cōuertit̄ q̄ omnis mutatio sit motus. Dictū autē est q̄ mutationes ſm diuisionem superius habitā sūt tres. Tex. et cō. ix. ¶ Horū aūt trium ille que sunt ſm generationē z corruptionē non sunt motus sicut nunc ē declaratuz: q̄ ille sunt ſm cōtradictionē que non habet medium per quod sit motus: ergo relingtur q̄ mutatio illa que est de subiecto in subiectū sit motus tm̄: ergo ē de affirmatiue significato in id qō oppositū est illi affirmatiue significatū. Duo aūt affirmatiue significata opposita sunt duobus modis. s. ſm oppositionē cōtrariorū: z ſm oppositionē priuationis et habitus: z ideo cū dicimus motū esse de subiecto ad subiectum sumim⁹ subiectuz in cōmuni pro cōtrarijs z oppositis ſm priuatiōem z habitum: z vocamus vtrūq̄z illorū cōtrariū in cōi: z ideo subiecta dicimus contraria: z media inter contraria que cōparata extremis contraria sunt. Priuatio enim in cōi ponitur pro cōtrario: q̄ affirmatiue monstrat̄ designari ut nudū z album z nigrū. Sicut enī nudum ad vestitū: ꝓuatio est affirmatiue designata: z cecū ad videns: ita ꝓuatio albi est nigrum ſm aliquem modū quē supra determinauimus. Eo autem modo quo cecū z nudū dicuntur priuatiōes affirmatiue designate non differt subiectum a non subiecto ex quo est generatio: q̄ nudū z cecū non ponunt formas oppositas: sed materiā tm̄: dicunt tamē aptitudinem ad formā: z ideo si talis priuatio significetur respectu forme substātialis ex ipsa erit gnatio: non mot⁹: licet affirmatione designet. ¶ Capit. iiij. q̄ in substantia non potest esse vere motus: in quo est disgressio que z quot exiguntur ad vere contraria. Tex. z com. ix.

I Igitur sufficienter predicamenta diuisa sunt quādo diuidūtur in substantiam: z quantitatez: z qualitatē: z vbi: et quando et ad aliquid: z facere: z pati: z situ: z habē: tunc necesse est motus eē tres ſm genera. scz motum qualitatis: z motum quantitatis: z motū ſm locū. In alijs enī non est motus: sed in istis tm̄. Sicut enīz quidam dixerunt philosophorū motus duplicit cōsiderat̄. Aut scz ſm q̄ est vbi: uel forma fluens. Aut ſm modū sue redēptionis in subiecto. Et primo q̄dē mō ē in eodē p̄dicamēto cū forma nō fluente: uel cū vbi nō fluēte: z hoc mō mot⁹ ē in tribus p̄dicamētis. Scdo aūt mō mot⁹ ē in p̄dicamēto passiōis solū: z q̄ ois forma cōsiderat̄ ut fluēs uel ut quieta. Et si ut fluēs cōsiderat̄ tūc est cū tēpore. Et si cōsiderat̄ ut q̄eta tūc ē sine tēpore: iō p̄ncipales ptes oīonis apud oē gen⁹ ideomatis sūt nomē z verbū: z hec videt eē Alfarabij z Auic. sn̄ia. Quidā tm̄ alij nō p̄cesserūt q̄ forma fluens ut fluens caderet i predicamēto sic̄ sub p̄dicamēto contentū: z illi dixerūt q̄ motus ē via in p̄dicamentuz: z ideo reducit̄ ad ip̄m: sicut ire ad calorē est calor: z ire ad substātiā est substantia quodāmō. Et alij dixerūt q̄ motus absq̄ dubio non est in passiōe ſm q̄ ponit̄ in trib⁹ generib⁹: hoc est rōne termi/nor motus: z nō rōne eēntie motus. Tex. z cō. ix. ¶ Auerroys aūt videt velle q̄ duplex est considerātio mot⁹. s. ſm suā materiā: hoc ē ſm q̄ ē ratio in qua est mot⁹: que ē qualitas: uel vbi: uel quā titas: z sic ē in genere illi⁹ rei ad quā est motus. ſm formā autem cōsideratur: hoc est ſm q̄ est transmutatio coniuncta cum tempore est in predicamēto passionis: quia sic est in eo qō mouetur a mouente: z non ab agente. De hoc autem plura disputata sunt in tertio libro scientie huius. Diuisis predicto modo predicamentis ostēdem⁹ impossibile esse q̄ motus sit in aliquo alioz nisi in ꝓnoiatis trib⁹ tm̄. Tex. z cō. x. ¶ Dicim⁹ igit̄ q̄ ſm ſbaz nō ē mot⁹ eo q̄ ſbe nō ē aliqd ꝓriū. Dis aūt mot⁹ ē inē ꝓria z media: g° null⁹ mot⁹ ē in ſba. Cō. x. ¶ Nec itelligim⁹ b° sic̄ dixit Alexā. grec⁹: q̄ substātia composita nō habeat cōtrariū: sed potⁿ q̄

formaliter contrarietas non est in substantia ita q̄ ille ꝓtrarie forme sint subē: qz aliē ex bꝰ qō dixim⁹ probare nō possemus q̄ in substātia nō est motꝰ. Id enī quod mutatiōi subijcit in substātia in potē tia est ens qō est nō ens simpliciē. Omne autē qō mouetur ē ens actu: quēadmodū in p̄cedenti capi tulo est dictū. Nec obuiat hoc quod Aristo. dicit in lib. ij. perygeneos: q̄ ignis z aqua sunt cōtraria cū tñ ignis z aqua sint substātie. Ignis enim z aq̄ nō sunt ꝓtraria ut ipse Arist. in p̄mo perygeneos īnuit nisi ratiōe qualitatū suarū, ꝓpterea q̄ ipe di/ cit ignē ſm q̄ est substātia nihil agere cum p̄me q̄ litates sint qualitates z accidētia in mixtis nō pos sunt eē substātie in elementis: qz impossibile est q̄ id qō est accidens in vno: sit substātia in altero: et ideo sunt qualitates: z nō substātie elemētorum: ve runtamē sunt q̄litates ꝓprie elementorū et natura les ipsis z inseparabiles: z ideo sunt signa formaruz substātiarum i elementis: z in diffinitione eorū po nunt loco formarū substātialiuz. Et diuisio elemē torū penes ipsas ut sunt signa substātialiuz forma rū accipit. De hoc aūt plura habēt dici in libro pe rygeneos. Scias aūt q̄ licz bene seq̄tur q̄ si i sub stantia nō est ꝓtrarietas q̄ nō est in substantia mo tus: nō tamen sequit si est cōtrarietas in substātia ul̄ in alio genere q̄ sit in substātia uel i alio genere motus: z in hac cōsequētia receptus fuit Theomi stius grecus. Nos enīz supra ostendim⁹ q̄ in sub stantia ē cōtrarietas quedā sicut in oi genere vno ē ꝓtrarietas: qz si large sumaī cōtrarium tūc compze hēdit oppositio ꝓtrariorū sub se oppositionē pua tionis z habitus: cū p̄uatio affirmatiue designaī sed inē talia ꝓtraria nō est motus: sed mutatio sim plex. Adhuc aūt aduertēdū est qō superius dixi/ mus cōtraria duplicit accipi. s. simplicit z ſm se, p ut sūt qualitates pure: z ſm q̄ habēt in se virtutez formarū substātialiū in quarū sunt substātijs: z iō calor hois aliter agit q̄ calor naturalis ignis: z sic est i oibus substātijs. In hac enī duplici acceptio ne nō accipimus hec cōtraria: sed cōtraria hec vo camus vere ꝓtraria. ¶ Ad vere aūt cōtraria quat tuor exigunt. Primū quidē est q̄ sint agentia i se inuicē uel paciētia: uel p se: uel per alia que sūt pri ora ipsis. Per se quidē sicut q̄litates prime. Per alia ab ipsis sicut q̄litates secūde create ab ipsis q̄ dicunt p̄me. Secūdū aūt est q̄ sint forme nō sim/ pliciter simplices: sed multiplicate in mā multipli cata: z diminute in subiecto diminuto: sicut sūt oēs forme corporales. Calor enī maior ē in maiori cali do: z minor in minori: si id sit ꝓpriū subiectū eius sicut nos dicem⁹ in fine octaui libri hui⁹ scie. Ter tium aūt est q̄ oia cōtraria habeant mediū per qō sit motus: z hoc quidē necessariū estimo: qz in om ni motu ē ꝓcessus ab vno in aliud: z quādo ꝓces/ sus ille relinquit vnū: acquirit aliud cōtinue plus z plus: z ita oportet q̄ mediū sit inē extrema motus Et si forte aliqs obijciat q̄ etiā in qualitatib⁹ con trarijs q̄dā sunt imediata: sicut sanū z egrū: z ut q̄ dā dixerūt calidū z frigidū. Dico ad hoc q̄ ꝓtra/ ria imediata nō sunt ex hoc imediata q̄ sūt p̄ria: ſz qz causant a ꝓuatōe z habitu sicē sanū z egrū. In/ ter calidū aūt z frigidū media sunt multa ut tepi/ dū aliaq̄. Et si ad hoc mihi obijciat q̄ Aristo. di cat illa eē imediata: dico duplicit accipi p̄ria. s. ſm intentiōes suas: z ſm suū eē. Et si accipiant ſm i tentiōes suas hoc ē ſm q̄ sunt forme in se nō rela te ad esse qō habēt in subiecto. Quedā sunt forme miscibiles sic ſm actū suū formalē: hoc ē per hoc qō agit eas in formali eē suo. Et q̄dā non sunt ta liter miscibiles forme. Illa aūt ꝓtraria que sūt for/ me miscibiles modo quo dictū est hñt media sicut albū z nigrū: qz lux que agit colores miscet extre/ ma medijs coloꝛib⁹: z sicut ē in acuto z graui sono z in sapoꝛib⁹ z odoꝛibus: similit z in alijs multis cō trarijs. Si aūt non sunt forme miscibiles sed vin/ centes se mutuo i ꝓpriis subiectis: tūc nō hñt me diū: sicut calidū z frigidū: z hoc conuenit ꝓpter ve hemētiā sue actiōis q̄ semp vincere querit: aut vicit Si aūt ve cōtraria ſm se cōsiderant tūc absq̄ du bio oia habent media: qz nunq̄ est ꝓcessus ab ex tremo ad extremū nisi p̄ media multa q̄ in eē sunt in substātia motus: sed media ista sunt in potentia que ꝓcedit cōtinue ad actū ſm exigentiā motꝰ: qz videlicet motus est actus eius qō est in potentia. Quartū autē sequitur ex p̄mo. s. q̄ mutuo se expel lunt ab eodem susceptibili expulsione ꝓpria: et non per formam alienam. Hoc aūt dico q̄ ꝓpria actione agat expulsionem suaz: quia forme substā tiales diuise non sunt simul in eodē susceptibili: ſz expulsio earum non fit mediante actione ipsarum sed potius per actionem contrariarum qualitatuz: sicut diximus in alijs locis. Manifestum est autē q̄ nullum horum quattuor conuenit formis sub/ stantialibus: quia ille neq̄ agunt: neq̄ paciuntur abinuicem: et ideo vna substantia posita iuxta ali am non mutabit eam nisi per qualitates primas: uel secundas que sunt in ipsa. Forme etiam sub/ stantiales sunt simpliciter simplices sine quantita/ te: nec maiores in maiori parte materie sue: nec mi nores in minori: nec habent medium per quod fit motus ad extremum ipsarum: qz aliter intenderē tur z remitterenī. Et iō generatio z coꝛruptio sunt mediata p modū p̄dictiōis oppositа: nec ꝑpa acti one etiā ducunī z expellūtur a ꝓprio susceptibili: z

ideo non sunt cōtraria ve loquēdo de nā ꝫrioꝝ.
¶ Sūt igit in vniuerso due cause in cōi quarum vna est defect⁹ mobilis:q⁹ sic dixim⁹ superi⁹ mā que ē in potētia ad formā sbalē nō est mobil. Altera aūt est defectus extremoꝝ z mediorꝝ q̄ requirit motus vt sit inē ipsa q̄ sūt ꝫria z media:quoꝝz quodlibet sit bitus z forma.

¶ Capi. v. de probatione q⁹ in ad aliquid nō est motus p se:sed per accīs. Tex. z cō. x.

Ed neqꝫ ī ad aliq̄d est mot⁹ nisi p̄ accīs
f Quorūcūqꝫ.n. accidit fieri mutatiōez ſm formā aliquā nihil mutato eo qō mutari dr̄ illa nō mouent p se: sz p accīs. Sic aūt accidit in ad aliq̄d. Cū.n. coriscus dexter sit colūne transeunte coriſco in sinistro. efficitur colūna sinistra nihil mutata colūna:ergo variatio forme ad aliquid que sit circa colūnā a dextro in sinistruz per accīs fit:q⁹ fit moto alio quodā. Sed z in eo qō mouet motus fit p accidēs ī forma relationis:q⁹ coriscus non efficit sinister nisi p motū localē a dextro in sinistrum:ergo variatio formaruz ſm quas dicit ad aliquid cātur ex alio motu p accidens:ergo fit tal motus. Per accīs aūt motū diuisim⁹ olim eo q⁹ in omnibus est:z determinari p artē non poterit.

¶ Adhuc autē sunt alie cause. s. q⁹ opposita relatiue in vno nō sunt. Ea aūt inter q̄ essentialiter est motus sūt in vno eodē susceptibili. Adhuc aūt q⁹ simul sūt opposita relatiue:z posita se ponūt:z perempta se perimūt. Ea vo inter que est mot⁹ nūqꝫ simul sunt:z si ponit vnū eorum alterū destruitur: et ecōuerso. Adhuc aūt q⁹ simplices forme sunt q̄ ducuntur ad aliq̄d mediū non habentes:sicut patet cōsideranti in natura eoꝝ que sunt ad aliquid. His ergo de causis in ad aliq̄d non ē motus nisi per accidēs ut diximus.

¶ Capitulū. vj. q⁹ in agere z pati non est motus. Tex. z com. x.

Stendem⁹ ēt q⁹ in agere z pati nō ē mo
o tus:z loq̄mur vniuersalit de agere z pati ſm q⁹ omne mouēs ē agens:z oē motuz est patiens. Nec oñdem⁹ tm̄ q⁹ motus nō est i agere z pati:sed etiā q⁹ nulla mutatio p se est in p̄dicamentis dictis:neqꝫ generatio:neqꝫ corruptio:neqꝫ aliqs alius motus uel mutatio. Et hui⁹ cā in vniuersali ē:q⁹ motus nō est motus:neqꝫ generatiōis generatio:neqꝫ alicui⁹ mutationis mutatio. Agere aūt z pati non sunt sine motu uel mutatiōe:z ideo si motus uel mutatio p se z ēntialiē esset in agere z pati absqꝫ dubio seq̄retur ipsū⁹ motus esse motū et ipsius mutationis cē mutationem. Et b° primo ostendem⁹ p hoc q⁹ si motus ē ipsius mot⁹:et mutatiōis mutatio:b° cōtingit altero uel vtroqꝫ duoꝝ modoꝝ. Tex. z cō. xj. ¶ Cū enim dicit q⁹ mutationis ē mutatio pōt in genitiuo notari constructio subiecti uel termini:z si cōstruit in habitudine subiecti sensus ē q⁹ motus ē motus:et mutationis mutatō sic eius qō mouet:sicut dicimus hominis eē motū qui mouet:q⁹ mutat ex albo in nigrū:uel ſm aliā mutationē. Si aūt cōstruat in habitudine finis siue termini:tūc sensus ē q⁹ motus ē mot⁹:ita q⁹ motus eēntialiē sit ad motū sicut ad terminum sicut mot⁹ albi eēntialiē z p se est ad nigrū. Et primū quidē est ipossibile:q⁹ si motus eēt motus sic subiecti qō mouet:tūc oporteret cōcedere q⁹ mot⁹ mouet proprie:et omne qō in genere est ī aliquas specierum est:tunc oporteret concedere q⁹ motus aut caleſceret:aut frigeſceret:aut locuz mutaret:aut augeret:aut diminueret. b° aūt est ipossibile:quia motus uel mutatio nō est aliqd de nūero subiectorū:eo q⁹ subiectū ē ens in se cōpletū qō ē cā eē accidētis ī ipso. Mutatio aūt z mot⁹ incōpletius esse hñt q̄ accīs quietū. Adhuc aūt abiret b° in infinitū:q⁹ si mot⁹ subijceret motui oporteret q⁹ ois motus eēt subm alteri⁹:z sic scōs etiā tertio:z terti⁹ q̄rto subijceret:z sic ī infinitū qō ē ipossibile. ¶ Ad huc aūt si mot⁹ eēt subz:z mot⁹ eēt i motu:eēt subiectū in subo qō est ipossibile. Et si forte diceretur ad hoc q⁹ vn⁹ eēt subm:et alē non:sed res exīs in sbo:oporteret q⁹ due res q̄ sūt eiusdē generis z rōnis eēnt sbm z accīs:q⁹ p hoc q⁹ vna earū ē subm suba est:z p b° q⁹ est i subo ē accīs:cū mot⁹ z mot⁹ sint eiusdē generis:z eiusdē rōnis ſm gen⁹. Illud est igitur impossibile motū eē mot⁹:et mutationem mutationis p modū subiecti. Tex. z com. xij. ¶ Eodē mō est ipossibile q⁹ motus sit motus per modū finis z termini. Si enim mot⁹ est motus uel mutationis mutatio per hunc modū hoc erit iu mutando alterum aliqō subiectum:ex mutatione vna in alteram speciem mutatiōis que essentialiter est finis z terminus eius. Oportet enī q⁹ omnis mutatio terminū habeat essentialē z per se sibi cōuenientem:sicut patet cū homo mutatur ex egritudine in sanitatem:sanitas adepta essentialis terminus est mutatōis qui dicitur sanatio. Sed neqꝫ hoc possibile est q⁹ hoc modo mutatio sit termin⁹ essentialis mutatiōis:sed potest terminari mutatio ad mutationem per accidēs sicut inferius ostendemus. Hic enim motus qui sic per se terminari ponitur ad aliam mutationem erat motus ab vna specie mutationis transiens ad aliam speciem mutationis sicut ad finem sibi essentialiter per se conuenientem:z generatio et corruptio erūt silit̄ terminate ad alias mutatiōes:q⁹ quo ad hoc sile est de

gñatione ⁊ corruptione. Neq; ē dria i alio ꝑter hꝰ solū q; gñatio ⁊ corruptio sūt i oppoſita ſic q; hñt modū ꝯdictiōis q ē de ſubo ad ñ ſubz: ⁊ de ñ ſbo ad ſubz. Motꝰ āt ñ ſilit bis ad oppoſita: ſz potꝰ eſt int̄ ꝓria quoz vtrūq; ē ſubiectum. Sed quo ad cōſtructionē impoſſibiliū idē eſt motū eē motꝰ qđ gñationē eē gñationis: ⁊ corruptionē corruptiōis. Si enī ſic motꝰ eſſet motꝰ: uel mutatio mutatiōis: tūc oporteret q; ſil alia res mutaret duplicit. Quia enī mutatio ē int̄ ꝓrias formas: oporteret q; tranſiret de forma i formā: ſicut ex ſanitate i egritudinez. Et cū hꝰ ꝓpterea q; mutatio ponit eē mutationis oz q; etiā ꝑ illā mutationē trāſeat ad quācūq; aliā q dr̄ ꝑ ſe eē t̄minꝰ ꝓme mutatiōis. Manifeſtū ē q; ſm iſta dicta cū aliqs infirmat̄ ⁊ mouet̄ ex ſanitate i egritudinē q; tūc erit etiā mutatꝰ in quālibet aliam mutationē: hoc aūt falſū ⁊ impoſſibile eſt: q; nos videmꝰ q; ipſū ꝓuenit geſcere i egritudine quā accipit ꝑ mutationē q mutabit̄ ex ſanitate. Quies aūt ꝓuatio ē motꝰ: ⁊ iō nō cōuenit ipm tūc trāſmutari: ergo trāſmutatio nō terminabit̄ ad mutationē: ſed ad getē. ¶ Et amplꝰ manifeſtū ē hoc eē impoſſibile ex hoc q; tota doctrina trāſmutationuz ſm hꝰ annihilat̄. Doctrina enī trāſmutationū eſt q; tranſ mutatio nō eſt ad quodcūq; ꝓtingēs ſz ad oppoſitū: ⁊ ita ſi trāſmutatio ē ad trāſmutationē: nō erit ad quācūq; ꝓtingentē: ſed ad oppoſitā: ⁊ illa oppoſita erūt in quoddā alterū oppoſitū: ex quodā oppoſito illi: ⁊ ex hꝰ cōuenit duplex incōueniēs ſi dicat̄ mutationis eē mutatio. Quoz vnū eſt q; cū aliqs mouet̄ ex ſanitate in egritudinē q; tūc etiā ſanatio q oppoſita ē egritudini mutatio etiā inerit ei dē: ⁊ ſic aliqs ſimul infirmat̄ ⁊ ſanat̄ qđ eſt impoſſibile. Secūdū eſt q; mutatio tūc nō erit ſm regulam mutationis ex oppoſita i oppoſitā: ſed potiꝰ ex hꝰ qđ accidit. Cū enī ſimul moueat̄ ex ſanitate ⁊ i ſanitatē: ⁊ ex egritudine i egritudinē: nō pōt aliquis iſtoz termioz mutatōis eē ꝑ ſe t̄minꝰ: q; ſi ex vno moueret̄ eēntialit̄ tūc nō moueret̄ eēntialit̄ in eūdē ſimul: q; ñ mouet̄ ex ipſo: nec tunc poſſet moueri ſil ex oppoſito ⁊ in oppoſitū illi. Sic gͤ erit mutatio ſemꝑ ex eo qđ accidit: ⁊ in id qđ accidit: ut ſi aliqs mutat hoīem ex ſcia: uel ex recordatione in obliuionē: nō erit hoc ideo q; recordatio uel obliuio oppoſita ſint: ſed potiꝰ mutat ipm: q; ineſt ei accidentalit̄ obliuio: ⁊ nō ꝓpterea q; obliuio ſit t̄minꝰ eēntial motus q eſt ex recordatiōe: ⁊ tūc ſufficit terminus accidētal̄ ad mutationē. aliq; ñ vēit ex recorda tione in ſciam q; eadē ſpē uel gñe eſt cū recordatione. aliq; aūt venit ex recordatiōe i ſanitatē q; ē diuerſa gñe a recordatiōe q; oia ſūt impoſſibilia: ⁊ ſic ñ eſt poſſibile q; ſit mutatio mutationis. Tex. et cō. xūj. ¶ Amplꝰ aūt ſi mutatio ē mutationis in infinitū vadet: ſed anteq; hoc oſtēdam videamus qđ incōueniēs ſegtur. Si gñatio ē gñationis i infinitū: ⁊ ſupponamꝰ tres ꝓpoſitiōes: quarū vna ē: q; id quod gñat̄ dū gñatur nō eſt ſed fit: ⁊ ideo q; ponit gñationē gñari eo q; ē terminꝰ gñatiōis: neceſſe eſt q; gñatio nō ſit dū gñat̄ ſic finis gñatiōis. Scōa aūt ꝓpoſitio eſt q; id qđ eſt finis gñationis qñ gñatur eſt: ⁊ iō ſi gñatio ē finis gñationis: gñatio ē qñ attingit eā illa gñatio q eſt ad ipam. Tertia ꝓpoſitio ē: q; ſi hoc ꝓceſſerit in infinituz ante et poſt q; iſta q dicta ſūt de gñatiōe in infinitū ſe extē dūt in añ ⁊ poſt. ¶ Dicam ergo ſi gñatio ē gñationis: oz gñationē eſſe ꝓorem ſi detur eſſe poſterioꝝ: cū poſterior ſit nata ex priori: ut ſi gñatio ſimplex q; ſbalis ē fiebat aliqñ ꝑ gñationē aliā: tūc neceſſe eſt q; illud fiebat ⁊ gñabat̄ qđ fit ⁊ generatur: hoc eſt gñatio gñata ſm q; fit ⁊ gñatur adhuc non dū eſt: ergo gñatio dū fiebat nondū erat. ¶ Dei de ꝓcedo vlteri⁹ dicens: q; gñatio gñata q; fit ⁊ eſt finis gñatiōis ꝓxis iā facta eſt qñ gñatio prioꝝ facta ē: ergo vna gñatio nūero q; eſt finis facta eſt: ⁊ ē ꝑ ꝓcedentē gñationez: ⁊ fit: et nōdū eſt ꝑ ſeipaz: gͤ idē nūero eſt: ⁊ nōdū ſimul ⁊ ſemel. ⁊ ſeq̄tur q; hoc fiat iterū: q; ex gñatiōe iſta ſeq̄tur alia i infinitū. Illud autē fit ex quo ſit gñatio: gͤ hec gñatio ſcā fiet iterū i ſequēti gñatiōe ⁊ erit: ⁊ nō erit i illa ſimul et ſemel ſic iā habitū ē. Si āt fiet i ſequēti ſic ſemē fit hō: ita gñatio ex gñatiōe tūc nō deerat gñatio: gͤ ñ fuit ꝓſtituta i eē ꝑ ꝓcedentē gñationē: q; oia ipoſſibilia ſūt. Adhuc āt qm̄ eoz q; ſūt infinita ⁊ ꝓcipue ſm rectū nō ē aliquid ꝑmū: tūc i hac via q; gñatio ſm rectū ē ex gñatiōe eēntialit̄ ⁊ ꝑ ſe nō erit aliq; ꝑma gñatio. Vbi āt nō ē ꝑmū ibi nō ē imediatum ꝓñs ex illo ꝑmo qđ vocat̄ habitū. Sz vbi nō ē ꝑma gñatio: nec ꝓñs: ibi ipoſſibile eſt aliqd fieri uel moueri: uł mutari: gͤ nihil fit nec mouet̄: nec mutat̄ ſz hꝰ ē falſū ad ſenſū: gͤ falſū ē gñationē eē gñatōis ⁊ motū motꝰ: ⁊ mutationē mutatiōis. Si āt iſta cōſecutio ē va tūc motꝰ nō ē ex motu i infinitū: ⁊ ꝑ eandē rōnē nec hō ē ex hoīe i infinitū: ⁊ ſi hō eēt ex homine i infinitū: tūc nō fuiſſz aliqs hō ꝑmꝰ: ⁊ ſic ñ eēt hō poſterioꝝ ꝑmo: ⁊ ꝑ ꝓñs nullꝰ eēt hō. Idē āt ſequit: ſi motꝰ ex motu dicat̄ eē i infinitū: q; tūc nō eēt motꝰ aliqs ꝑmꝰ: nec ꝓñs: gͤ mūdꝰ nō fuit ſine ꝑnꝰ ſic vł dicē Ariſt. ſz icepit i ꝑmo motu: ⁊ i aliquo ꝑmo hoīe: ⁊ i alijs ſbſtātijs ꝑmis. qđ licz ꝓcedi debeat ſm religionē xp̄ianā: nō tñ ſegtur vtute argumenti: quia cū nos arguim̄: q; ſi motus ex motu: ⁊ generatio ex gñatiōe ſit qđ tūc nō erit aliqs motus ꝑmus nec ꝓſequēs intelligimus hoc q; motꝰ ſit ex motu: et generatio ex gñatiōe per ſe ⁊ eſſētia(

liter: z hoc eē nō pōt q̄n sequtur qđ dām est. Si aūt nos ponam⁹ vnū motū fuisse sine inceptiōe ipsius ſm nāz: et eūdē nō eē cessaturū ſz nām lz volūtate dei cessare possit q̄cūq; oipotens voluerit: tunc ex illo motu nō p se ſz p accns pūt cāri ifiniti ſm successionē mot⁹: z hoies semp p itellectū et celū operantia z aliā vtutē supiorē. Sz hoiem eē ex hoīe: z motū ex motu p se eē ifinitū est ipossibile. Et b° dicim⁹ ideo: q; de inceptiōe mūdi aliter loq̄tur nālis z aliter methaphicus: z alie theologus: qui solū diuina pscrutat. Redeam⁹ ergo ad ꝓpositu⁹ p se nota supponētes: z ex illis ꝓcedēte. Est aūt p se notū z alibi ꝓbatū q; idē subijcit ꝯrijs: z iō idē oz eē qđ generatur: z qđ corrūpitur: z qđ gescit: z qđ mouet Adhuc aūt iductiōe patz: z in libro de celo z mū. ꝓbabit q; oē generatū corrūpit in aliquo tpe determiato. Tertio ēt ꝓz qđ id corrūpit nō corrūpit dū generat: vel dū nō est: ſz corrūpit cuz existit et generatū fuit Tex. z cō. xiiij. Ex his igit dicimus q; mot⁹ ꝯrius est eiusdē cui⁹ fuit suus ꝯr⁹: z q; eiusdē nūero est ges z generatio z corruptio. Si g° generatio ē generatōis: tūc ēt corruptio erit generatōis g° gnatio aliqñ corrūpit: sic dic ꝓpositio scda. Corrūpetur ergo qñ est sicut dicit tertia: sed est generatio qñ fit: ergo generatio corrūpit qñ est generatio ergo aliqua res corrūpit dū fit z generat: z hoc est icōueniēs. Non. n. potest aliqđ corrūpi mox cuz fit hoc est mox dū est i fieri: q; tūc generat: z generatio z corruptio nō isūt simul. Nec ēt generatio pōt posterius corrūpi quā fit: q; posterius quā fit nō est: eo q; nō est nisi duz fit: et id qđ corrūpit oportet esse. Patet igit ex dictis omnibus q; non est generationis gnatio: neq; motus mot⁹: neq; mutatiōis mutatio. Tex. z com. xv. ¶ Amplius aūt idez alio modo ostēdem⁹. In oi. n. motu oz esse māz z nām alicuius generis in qua est motus diuersam a motu: sicut nigratio est in mā et in nā que ē albedo z nigredo: z nec albedo est nec nigredo. Oportet enim semp mām que est genus aliqđ entis subesse ei qđ fit: z ei qđ mutat id qđ mutat diuersā a motu z a mobili: q̄ igitur erit illa circa quā hoc modo fit motus. sic. n. cū sortes fit niger: alteratio sortis nec albedo nec nigredo est. Ita ēt cū motus est motus qui est ad motū nō est de nā motus ad quē ē. Cuz eniz alterabile vt subiectuz sit corpus aut aia: sic oz in nā aliqd determiatū esse qđ sit mot⁹ vel generatio. hoc aūt qđ fit duplex est subiectū: et q̄tum siue ꝓpatio. dicimus eniz q; sortes fit albus: z q; nigruz fit album: z itelligimus hoc scdo modo. Si eiz motus est mutatio: tūc ex motu in motū est mutatio: z oz q; ille motus qui est ex motu in motū ſz ꝑdicta fiat motus: z nō fit motus actu Tex. z com. xvj.

¶ Et iterum vr hoc per aliam rōez: q;. s. oīs mot⁹ est ex quodā i qddā que sūt ēmini mot⁹: et mot⁹ vt diximus neutrū illoz est actu sed in pōa soluz. Si ergo motus est in motu: oportet motū nō eē mot⁹ sed motū ſz generationē nō eē generationē: sed generationis. Et q̄liter hoc pōt intelligi eē: hoc enim non est intelligibile: q; nos videmus q; doctrie generatio non est doctrina siue scia: z sic est de oībus alijs: ergo nz erit generatiōis generatio in vli: neq; q̄dā gnatio erit gnatiōis cuiusdā Tex. z cō. xvij ¶ Amplius si tres sunt tm̄ spēs mot⁹ quo ad genera entis in quibus est motus sic dixim⁹ supra: et nihil moueat i sibi sile ſz spēz ſz poti⁹ i dissimile: si vnus motus supponitur alteri: ita q; motus sit motus: et mutationis mutatio siue ad mutationez: tūc oz q; aliq̄ baz triū mutationum supponat alij: z sit ad ipam: q; in oi motu oz aliq̄s in māz esse subiectā et aliq̄s nām in qua est mot⁹. Si ergo mutatiōis est mutatio: oz q; loci mutatio sit alteratiōis siue ad alteratiōez. ¶ Et cū illud dicat mutari qđ mouet ad aliqd: vt albuz ad nigrū: tūc loci mutatio alterabit aut si mutat ad idē in genere vel spē: tūc loci mutatio feret: z oīo vlr loquendo: q̄m oē qđ mouet vno triuz modoz vt ꝑdixim⁹ in ꝓncipio isti⁹ q̄nti. s. aut i eo qđ est ſz accns: aut i eo qđ ē ps ei⁹ aliq̄ mouet: aut p se ſz accidēs cōuenit solū mutatiōis esse mutationē: vt cū aliquis sanatur q; tūc currat: talez aūt mutationē q̄ est accns dimittēdā dixim⁹ olim: ergo nō est mutationis mutatio. In oībus aūt his rōnibus vr esse q; idē sit motū eē motus qđ actionē esse actionis: vel passionē passionis: q; aliter per rōnes illas nō ꝓbaretur q; motus nō est in ꝑdicamento actionis nz passionis: z hoc ideo est q; vno modo motus est passio: z semp hoc modo coniūgit actiōi sicut sue cause: ꝓp qđ vlterius sequtur motuz nō esse motus: sic nec passionis passionē. ¶ Sz tunc dubium est q̄liter ꝓbat motū nō esse in ꝑdicamento passionis: cū dicat esse passio i ꝑdicamēto passiōis Sed ad hoc dicenduz est q; motus hic dr esse in ꝑdicamēto rōne termioz ex quibus et in quos est motus: z q; nō est in actionē vel passionez: pp hoc nō dicit esse in ꝑdicamento actionis vel passionis. ¶ Cap. vij. z est digressio declarās q; motus nō est in ꝑdicamētis duobus q̄ sunt situs et habitus nec est in quādo.

Iterius aūt oñdem⁹ q; ēt mot⁹ nō ē in habitu z situ. Et qđ q̄dez nō sit in habitu per se pz: q; bit⁹ est corpoz z eorū que circa corpus sūt adiacentia: sicut est eē cappatū vel tunicatū hec aūt adiacentia eoz que circa corpus sūt: nec est ſbm mot⁹ nec ti⁹ nisi p accns: z iō nō ē mot⁹ i habitu Adhuc aūt habitui nihil est ꝯrīū. Omnis eni motus

inter cõtraria. ¶ Adhuc aũt omnis motus naturalis est per aliquod mouens intrinsecũ. In habitu aũt nihil est mouens intrinsecum: & ideo non est motus in habitu: sed q2 hoc p̃z: plures rõnes ad hoc inducere nõ oz. De situ aũt magna dubitatio est & p̃tradictio inter p̃cipuos pypatheticoz: Dic̃ .n. auicẽna motũ esse i situ: inducẽs ad hoc in diuersis locis quatuor rões: q̃rũ vna est & p̃ma q ꝙcqd est non subito sed in tẽpore venit de forma in formam ſm p̃dicamentũ aliquod illud hz motuz in illo p̃dicamẽto. Sedẽs aũt q p ulatim surgit in tẽpore venit de vna forma situs ad aliã: quia sedere & stare sunt diuerse formе situs: g̃ motus ille ſm p̃dicamẽtũ situs ẽ. ¶ Adhuc scda rõe obijcit q aliquid mouet non varians locum sed situ: vt celum ergo motus est in situ. celũ. n. non est in loco: sed sic aliter ſm ptes variat: vt auicẽna dicit. ¶ Tertia rõ est q omne qđ hz ꝓtrariũ hz motum: situs autẽ dr̃ie sunt ꝓtrarij. ſ. surſuz & deorſũ: dextrũ & sinistrũ ante & retro: ergo in situ est motus. ¶ Quarta rõ est a diffinitiõe mot9. est enī mot9 endelichia entis in potentia ſm q est in potentia: siue exit9 de potentia ad actũ. id aũt qđ variat situ continue sic exit de potẽtia ad actum: ergo mouet ſm situm: g̃ motus ẽ in situ. His rõnibus auicenna & forte oẽs moderni obediũt & dicũt q ſm veritatẽ motus est in situ sed reducit ad motũ in loco: siue in vbi. Hoc autẽ non placet auer. & alijs p̃cipuis de secta pypatheticoz qui tres rõnes inducũt q in situ non est mot9 p se sed p accñs: & est vna illarũ cui p̃cipue innitũtur: quia situs est forma simplex non hñs intercipi in medio anteq̃ sit in exteemo. Inter sedere aũt et stare nõ est mediũ qđ sit mixtũ de sessione & statione: ex superioribus aũt stat: qđ oz ad formã talem simplicẽ nõ est mot9 p se. Scda rõ est: q2 p̃ria q̃ sũt in situ nõ sunt absolute forme. surſũ. n. & deorſum nõ sunt differentie situs sed loci. situs enī est corp9 sic ordinatum esse in loco vel aliẽ. In formis autẽ talibus que nõ sunt absolute non ẽ motus nisi per accidens. Ex hoc enī q res aliqua mouet ad locũ mouetur ad sic vel aliter disponi in loco: & hoc ẽ situs: & iõ motus nõ est ad formã situs: sicut ad ĩmediatum terminũ motus. Tertia aũt rõ est: quia si motus esset in situ: cõstat q ille motus esset localis ergo ille motus esset in duobus p̃dicamentis: aut g̃ eque p̃ncipaliẽ: aut vnius per se: & alterius p aliud: ſz nõ eẽ potest eque p̃incipaliter: quia sic esset vnum eque p̃ncipaliẽ ad duo: que sũt gñe dr̃a: qđ est impossibile: cum vel vnũ eque p̃incipaliter ad duos fines terminet. Si aũt est vnius per se & alterius mediante illo: tunc aut erit loci per se & situs p locũ: & tunc non erit in p̃dicamento situs nisi p accidens: aut ecõuerso situs p se & loci per situm: & tunc loci mutatio nõ est in vbi nisi p accidens: quod ẽ falsum: ergo motus nõ est in situ nisi p accidẽs: et hoc videt esse cõcedẽdũ: tñ res subtilis ẽ hec: & magna indigens cõsideratiõe. Et videt h° nõ eẽ verus q sedẽs ad statũ veniens nõ subito mouet p se ſm situm: sed potius p se mouet ſm locũ: vel vbi & per accidens ſm situm vt diximus ante. Ad dicũt de celo q mouet ſm situm & non ſm locum: nos oñdimus esse falsũ in q̃rto libro huius scie: & supillũ locũ. Et hoc nõ dicit auer. q in situ nõ est mot9: eo q sit forma simplex nisi intercipiens de p̃rio. Ad autẽ dicũt eẽ motũ in hñtibus p̃rium snia est themistij: & debilis valde: & nos oñdimus superi9 q cõsecutio illa nõ tenet. Est tñ & aliud qđ p̃ hoc dicere possumus: q2. ſ. p̃rietas que est in situs differẽ tijs non est ꝓpter situm: ſz ꝓpter loci dr̃ias in quibus est situs & a ꝙbus causatur: & sic motus qui est inter ꝓtraria illa per se in loco: est per accidẽs in situ. Ad aũt dicũt motũ esse exitũ de potentia ad actum: cõcedendũ est: sed oz intelligi q exit in actũ qui est actus eius p se & nõ per accidẽs: quẽ hic eẽ diximus dimittenduz. Non aũt oz nos inducere rõnes ad hoc q in qñ non sit motus: quia qñ causatur a tẽpore: & tẽpus est numerus & mẽsura mot9 omnis: & ideo nullus motus est ad qñ: vel tempus sicut ad id qđ dicam9 eẽ p se tñ motũ: hoc autem mõ soluz dicimus motũ hic esse in p̃dicamento.

¶ Caplm. viij. q motus est in tribus p̃dicamentis: & q̃liter est: & q̃liter notatur ſz quodlibet genus predicamẽti. Tex. & cõ. xviij.

Quoniã aũt neqz subẽ neqz ad aliquid neqz ipsius facere aut pati: neqz habit9 neqz situs: neqz qñ est motus: & motus est in tribus generib9: vt ꝓbabitur statim infra. relinquit ſm quale: q̃ntũ: vbi motum esse solum. In vnoquoqz istoz est vna contrarietas: que ſz aliq̃ hẽat modum p̃dictionis: tñ nõ ens illius cõtradictionis nõ est negatiuũ subiecti: sed potius negat formã ꝓtrarij: vt cum dicit nõ album sit albũ. Est enim nõ albũ hõ vel asinus: vel aliqd tale: sicut diximus in p̃cedentibus: & q p̃rietas sit in qualitate nõ est dubiũ. Est aũt motus & in q̃ntitatẽ ſm phisicam eius ꝓsideratõem. Duplex est. n. consideratio q̃ntitatis. potest enim considerari esse q̃ntitatis ſm rõem simplicẽ: & potest cõsiderari q̃ntitatis eẽ ꝓut est terminus & mensura corpoz phicoz: & primo qdẽ mõ ꝓsideraẽ dupliciter. vno mõ accipit q̃ntitas ſm simplicem intentiõem q̃ntitatis: & cui9 cõitate claudit omnis interior q̃ntitas. & hec consideratio est logica. Alio aũt modo accipit ꝓut ẽ multiplicabilis ab vnitate: vel terminabilis a linea vel

lineis in cōtinuo ⁊ sic cōsiderat in mathematicis ⁊ neutro modo bz ꝓpriū. Magnū enī non ē ꝓpium paruo: cū puū sit ps magni: nec etiaz paruū ⁊ magnū puras dicūt quātitates: sed potiꝰ sūt q̄litates circa quātitatē dicte: ⁊ iō dictū est in p̄dicamētis q ꝓprium est quātitatis nō bre ꝓpriū. Si aūt accipiat quātitas ſm eē sicut ē mensura terminus corporū phicoꝝ que oia determinatā hnt rōnem magnitudinis sue: ⁊ iō cum attingūt illā sunt ꝑfecta in augmēto: ⁊ cū sunt circa illā impfecta sunt ⁊ diminuta: ⁊ sic ꝑfectio ⁊ impfectio ſm quātitatē circa idez hnt fieri in phicis: ⁊ rōne huiꝰ est in quātitate ꝓprietas. ¶ Similiter sciēdū est q motus i ubi magis dī eē in ubi q̄z in loco: q̄ locꝰ ē imobilis. Ubi aūt qđ est circūscriptio mobilꝭ a loci circūscriptiōe ꝑcedens ē mobile ⁊ fluens: ⁊ iō in illo dī eē motus: et bz ꝓpriū rōe ꝓpietatis differētiarū sitꝰ. Oportet etiā non latere nos q bre ꝓpriū non sufficit ad creandū motum. Sed oportet ꝓpria inē que est motꝰ talia eē q utrūq̄z incipe valeat aliud i toto cursu sine fluxu motus anteq̄z sit in extremo sic supius diximus. Hoc aūt modo cōsiderata ꝓpria non sūt nisi in predictis tribꝰ generibꝰ. Huiꝰ aūt cā est q oē mobile eatenus ē mobile q̄tenus ē in potētia: nō autez est in potētia nisi ad ubi uel ad formā. Ad formam aūt substātialē nihil est mobile ut habitū est. Sz forma accidētalis absoluta non est nisi duplex. s. illa q̄ est ꝓpinq̄ materie ⁊ ē quātitas: et illa q̄ est ꝓpinqua forme ⁊ ē qualitas: ⁊ ideo non sūt nisi tres motus ſm gnā in quibꝰ ē motus. Motus igit q est ſm q̄le in cōi vocatur alteratio: q̄ bꝰ nomē commune ē oibus speciebꝰ illius motus. Cū aūt dicimus motū qui ē ſm q̄le alterationē nō intelligimꝰ quale qđ est ꝓria subē: ⁊ forma ſbalis. Dis. n. forma p̄dicat in q̄le. Dria enim ſbalis est q̄le qđ ad esse cōducit: et q eius qđ est eē rei ps est. Sz nos intelligimꝰ q̄le qđ dicit passiuū eo q passio ē ſm q dicit aliq̄d pati: uel passibile esse. Stēdemꝰ enī in vij. huiꝰ scie q ſm illā solā spēm que est passio ul passibilis qualitas ꝓprie ē alteratio phica. Et forte ſz nālez potētiā uel ipotētiā. Aliq̄n aūt naturales potētie sunt sensibilia alicuiꝰ sensus: sic patet in duro ⁊ molli ⁊ in q̄busdā aliis sic dictis. Motus vo qui est ſm quātū in cōi nō habet nomē cōe: sz noiat ſm utrāq̄z ptem eius diuisim: ⁊ dicit vnꝰ augmētū: ⁊ alter diminutio sine detrimentū. Qui. n. est in ꝑfectā magnitudinē dī augmentū. Qui aūt ex hac ꝑfecta magnitudine dicit diminutio uel detrimentū. Ex quo patet q non incipit diminutio ſm naturā nisi post motū uel statū augmēti. Cuz enī corpꝰ phicū est in augēdo se licz nō cōpleuerit magnitudinē tūc auget: ⁊ iō tūc nō diminutū ē nec diminuit. post augmētū vo cū utꝰ amplius nō sufficit augere incipit diminutio ſm nām: et si añ diminuat: hoc ē p accns eo q aliq̄ cā accñtali virtus augēs i eiꝰ opatōe destituit. Ex quo pz etiā q vnū cōe nomē i gne isti motꝰ bre nō p̄t: q̄ vnꝰ eoꝝ est ab habitu: alē a ꝓpatiōe dictꝰ: quoꝝ non ē vna nā cōis a q̄ nomē iponat: sz tm hnt subi cōitatē. In alteratiōibꝰ aūt oibꝰ vna ē nā cōis generis. Motꝰ aūt q ē cōis ſm locū ⁊ ubi: nō bz nomē in cōi: ⁊ nō bz nomē ꝓprium in spē qđ vno noie sigt motū: sz p circūlocutionē dī loci mutatio i cōi. Cā aūt ē: q̄ sola illa q̄ mouent ſm locū dicunt ferri ꝓpe ⁊ moueri q̄n mouent a nā: nō ab aia. Mouent aūt a nā q̄ nō hnt i seipsis ꝓncipiū stādi siue q̄escēdi: sz necessario ferūt ad loca sua: ⁊ hec sūt q̄cūq̄z seipa n̄ mouent ſm locū: sic aialia mouēt se q̄n ⁊ ubi volūt: et q̄escūt a se q̄n ⁊ ubi volūt: ⁊ iō nihil nāliter motoꝝ mouet i loco suo: sz cū est eē ipsū. De bis aūt declarabimꝰ in. viij. scie huiꝰ. Tex. ⁊ cō. xix. ¶ Illa aūt mutatio q̄ ē in spē q̄litatꝭ eadē q̄ dī motꝰ itēsionis: ⁊ ē i magis uel minꝰ illiꝰ q̄litatꝭ q̄ itēdit ⁊ vocat alteratio: q̄ alteratio phica ē motꝰ ex ꝓrio i ꝓriū ita q ꝓriū sumat i cōi ad vere ꝓriū: ⁊ adsit sine quodā mō ꝓriū: ⁊ boc ē mediū qđ ꝓriū ē cōpatuz extremo qđ ipm p̄cipiat aliqd de ꝓrio: ⁊ cū talꝭ motꝰ sit i minus alicuiꝰ spēi tūc dī remissio: ⁊ fit tūc i ꝓriū: q̄ in phicis forma alicuiꝰ spēi nō remittit nisi p ꝓrij ineceptionē ⁊ admixtionē. Cū aūt sit motꝰ i magis alicuiꝰ spēi tūc dī itēsio: ⁊ tūc monet tanq̄z ex ꝓrio: q̄ nō fit intēsio i phicis nisi p ꝓrij sepationē: ⁊ nō est dūa quo ad genꝰ: ⁊ motꝰ nomē utrū motꝰ sit inē ꝓria simplr: aut inē ꝓria quodā mō: nō enī differūt isti motꝰ i gnē: sed potiꝰ i hoc q oz vno mō illa eē ꝓria simplr inē q̄ ē motꝰ. Alio aūt mō fit motꝰ i eo qđ plus ul minꝰ ꝓrij ilit forme eiusdē spēi. ¶ Est aūt attēdēdū q nō sp sit itēsio ⁊ remissio p būc modū: sz sp sic fiat i phicis. Aliq̄n enī id qđ itēdit nō bz ꝓriū: sz opponūt ut ꝓpatio ⁊ habit. ꝓpatio aūt nō admisceat alicui ad eiꝰ remissionē: ⁊ tūc fit itēsio ex accessu ad ipz: ⁊ remissio ex recessu ab ipo. sic. n. ē vidē i bono qđ ñ bz ꝓriū: ⁊ tñ ex accessu ad optimū cui ve ipōit nomē boni dī bonū melꝰ optimū: ⁊ ex recessu ab ipo dī malū peiꝰ pessimū. Cū tñ nihil sit sūme malū: ut i ethicis bz pbari. q igit tres p̄dicti motꝰ soli sunt ſm gnā diuersa: ex bis q̄ dca sūt satꝭ manifestū ē. ¶ Ca. ix. de itelligētia va diffinitōis getꝭ: ⁊ q̄lit oppōit motui. Tex. ⁊ cō. xx.

Mobile aūt dī triplr. Aliq̄n. n. dī a ꝓpatiōe cā mae ad motū q̄z actꝰ sic sonꝰ iuisibil i eo qđ nec vidē nec videri pōt: ⁊ ita dicit imobile qđ nullo mō moueri pōt: q nec actū habet motꝰ: nec ptātē. Dicit etiā imobile non

a totius ꝓuatione potētie ad motū: sed a ꝓuatione facilitatis motus que ē dispositio potētie mouētis Et hoc ſm Aristo. ⁊ Alexan. ⁊ phos dicit dupliciter. Uno mō q multo tpe vix mouetur: et hoc ē in quo mobile ꝓtinue vincit semp mouens. Dicit etiā hoc scdo mō mobile quod tarde incipit mouere: ⁊ hoc dicit grauiter moueri: ⁊ hoc ē illud in quo ꝑmo mobile vincit semp mouens: sed postea cō/ ualescit ex alia cā ⁊ tunc fortit mouet. Dicit etiam imobile tertio mō a ꝓuatione actus motus: ⁊ non potētie uel aptitudinis: ⁊ hoc quidē est q aptū natū est moueri: ⁊ possibile est moueri: sed nō mouet tūc cum aptū natū est moueri: et sic siue hoc mō ut aptū natum ē moueri. Et de hoc numero imobi/liū solū dicit quiescere: q̄ sit circa idē subm cū motu: sicut ꝓuatio ⁊ habitus volūt circa idē subm esse Cū enī quies ꝓtraria sit motui oportet q quies sit priuatio eius qđ est susceptiuū motus ſm q ē susceptiuū. Est aūt mobile susceptiuū motus tēpore quo debet: ⁊ vbi debet: ⁊ ut dz moueri. quies ergo ꝓuabit motū ſm cōditiones dictas. Cū aūt dicim⁹ q quies ē priuatio motus a mobili q̄: et vbi: ⁊ ut dz moueri: et mobile nō sit motus susceptiuū nisi extra suū vbi: eo q nihil mouet in suo loco ſm naturam. Extra locū aūt suū nō dz mobile quietē nisi violētam: videbit q hic nō sit diffinita quies nisi violēta: ⁊ nō nālis. est aūt quies violēta accidēs talis: ⁊ quies nālis ē p se. Diffinitū ergo erit accidē tale: ⁊ nō illud qđ est per se: ⁊ hoc nō est ꝓueniens ſm artē diffiniendi. Sed ad hoc dicimus q illa diffinitio gnālis est: ⁊ nō debet referri nisi ad subiectū. Id enī qđ nāliter mouet ⁊ quiescit si ꝓuat motu non ꝓuatur ab ipso motus nisi vbi habet potētiam ⁊ aptitudinē mouendi: si ꝓuatur aliquo impediente motū: ⁊ tūc quiescit violenter. Et similit cum est in vbi ꝑpo caret illo qđ innatū est hre p naturā: hoc ē motu ad vbi ꝓprīū: ⁊ sic quiescit vbi innatum ē moueri. Cū enī dicit vbi: ⁊ ut: ⁊ q̄ est innatū moueri: locutio duplex ē: ex eo q innatū eē mouerī pōt referri ad mobile p se: uel in compatione ad vbi: ⁊ ut: ⁊ q̄. Et ꝑmo quidē modo dz intellectū q mobile innatū existēs moueri: ⁊ existens ī vbi: ⁊ q̄. ⁊ ut dz banc potētiā motus nō mouet: et hoc verū est de terra q̄ existit in centro ⁊ in quiete sua nāli: q̄ ibi existens: ⁊ q̄ ibi existit: ⁊ ut ibi existit habet potētiam ad motū. Si aūt referat innatus esse moueri ad mobile cū ꝓiūctione ad vbi: ⁊ q̄: ⁊ qualiter: tunc sensus ē q quietū non mouet vbi: et quando: ⁊ qualiter innatū est moueri: ⁊ tūc nō quiescit nisi violenter ipeditum: ⁊ sicut exēplificauim⁹ de motu in loco ita infra ostēdemus esse de motibus aliis. Sed attēde ſm Auic. q intellectus de quietē est adhuc pplexus. Si enī nos dicamus q quies est ꝓuatio motus: tūc oportet q intellectus diffinitionis eius sit tot⁹ ꝓuatiuus. Si autez dicamus q est ꝓtraria motui: tūc oportet q intellectus diffinitiōis eius sit positiuus: et non potest esse q vtraq; istarū oppositionū sit int motū ⁊ quietem: q̄ tm vnū vni opponit vno genere oppositionis ⁊ ſm idē. Accipiam⁹ ergo diffinitiones q̄ sunt de quiete: ⁊ videam⁹ que sunt ꝓueniētes. Est aūt ſm Aristo. sentētia dz diffinitio hec: q quies est ꝓuatio motus a mobili vbi: et q̄: et qualit debet moueri ⁊ hāc etiā absq; dubio ꝓcomitat q quies sit remanentia rei in loco vno p aliquod tps si quieseit ſm locuz: uel in forma: uel in quātitate vna si quiescit ſm alioz motuū priuationē. Et gdam ꝓtuerunt ista ⁊ dicūt q remanētia rei mobilis in eodem per aliqđ tēpus est ꝑmum ⁊ ꝑncipale in intellectu quietis. Et ꝓuatio motus a mobili vbi ⁊ quādo ⁊ q̄liter dz moueri scdariū. Alij aūt dicūt q cū motus sit pfectio ꝑma eius qđ est in potētia ſm qđ est in potētia: et quies opponit sic motui: oportet q qes aut sit pfectio eiusdē scda qđ est potētia: aut sit pfectio ꝑma eius qđ non est in potētia: uel sit pfectio ꝑma eius qđ est in actu ſm q est in actu. Et videamus q̄ istarū diffinitionū sit cōueniēs incipientes ab vltima ⁊ deueniētes in ꝑmā. Si ergo determinet quies esse pfectio ꝑma eius qđ est in actu ſm q est in actu: tūc esse qđ est in actu quiescēret ſm q bmōi: ⁊ hoc nō est verū. Et si dicat q ꝑma pfectio dicit respectu secūde ⁊ iō non quiescēt nisi q̄ possūt habere pfectionē secūdam: tūc q̄ritur que sit illa pfectio scda. Illa enī nō est motus: q̄ nos ostendimus supra in tertio huiꝰ scie q motus ē perfectio ꝑma. Et si scda pfectio non ē motus tūc incōueniens est diffinitio quietis: q̄ nō dicit quiescere nisi potens moueri. Si aūt dicit quies ē pfectio ꝑma eius qđ non est in potētia: est iterū diffinitio nulla q̄ id qđ non est ī potētia non ē mobile. hoc autē qđ non ē mobile p nām non est quiescēs. Si autē dicat quies esse pfectio secūda eius qđ est in potētia: tūc motus ⁊ quies nō habēt oppositionē ꝓuationis ⁊ habitus nec etiā ꝓtietatis. In nullo enī differūt diffinitiones eoz nisi p primū ⁊ secundū. hic autē nō indicāt oppositionē: et hoc ē etiā falsuz: q̄ motus ⁊ quies hūt oppositionē ꝓuationis ⁊ habitus ⁊ etiā aliquo mō ꝓtrarietatis. Si aūt dicatur quies ē remanentia rei ut erat ꝑus sequit dupliciter incōueniens: quoz vnū est q quiescūt illa que penitus sūt imobilia ſm ꝑmū modū immobilitatis supra positū. Et tanto verī⁹ illa quiescūt quanto verius remanerent modo vno. Scōm aūt incōueniens est q cuz dicit ut erat ꝑus dicto ꝓximatis

significat tēpus: ⁊ sic tps cadit ī diffinitiōe quietis sed motus cadit in diffinitiōe tpis: ergo et motus cadet ī diffinitiōe q̄etis: ⁊ hoc est incōueniens cuz quies ⁊ mot⁹ sint opposita. Remanet ergo q̄ itel lectus quietis nō sit nisi p̄uatiuus quē soluz dixit p̄ma diffinitio: ⁊ ideo absq; dubio diuulgata sen tentia nālium vera est: q̄ motus et qes habēt op/ positionez habitus ⁊ p̄uationis. Et cū nos motū diffinierim⁹ ex itellectu habitus supra qñ dixit q̄ motus est actus existentis in potentia ſm q̄ est in potētia: oportet q̄ nos quietez diffiniam⁹ ex intel/ lectu p̄uatiōis sicut dixim⁹. Sed tamē aduertēdū est q̄ aliud est quies: aliud natura in qua quiescit. Quies. n. nihil aliud est q̄ motus p̄uatio ab eo q̄ natū est moueri: ⁊ quādo ⁊ q̄liter est natuz mo/ ueri. Natura autē in qua fit h⁹ ī p̄uatio est natura quietans ⁊ sistens motū: q⁊ nulla p̄rietas est in ge nere: sed in spē. Color. n. cū est in genere nō habet p̄rium: cū oīum p̄riorū sit genus vnum ⁊ idē: et iō in genere quidē quies opponit motui ſz habituz ⁊ p̄uationē. Si aūt quies ī spē accipiat quātū ad materiā q̄tātem: tunc aliq̄ quies in spē opponitur alicui motui p̄rie: ita q̄ vtrunq; est habit⁹ et forma et de hoc loq̄mur inferius circa finem libri quinti.

Tex. ⁊ cō. xxj. ¶ Jam igit in p̄habitis in ctio dictum est qd est mot⁹ ſm diffinitionē: et dictuz est hic q̄d est quies: ⁊ ante hoc dictū erat in hoc libro q̄nto quot sūt mutationes que nō sunt motus ſm veraz motus rationez: q̄ñ ille sunt in ſba eo q̄ in ſba nō est mot⁹: nā forma substātialis est indiuisi/ bilis perfectio que non ē diminuta anteq̄ sit com/ pleta sicut exigit motus: q⁊ motus ē forma fluens ab incōpleto ē ad cōpletū. Sunt aūt etiā mutatio nes ſm alia genera q̄ sunt p̄ter tria quantū: qua/ le: et vbi: in quib⁹ est motus. Dictū est etiā quales motus ſm noia sua sunt ſm tria genera supius de terminata: et in hoc finitur tractatus p̄imi huius quinti libri.

¶ Incipit tractatus. ij. quinti libri p̄hicoz de. vij. intētionib⁹. Ca. j. de simul. ⁊ sepatis: ⁊ tangere.

P Ost hec aūt intendim⁹ dicere de p̄pe tatib⁹ motus in cōi. Sed oportet nos dicere ante de intētiōib⁹ nominū quo rundā quib⁹ vtemur posteri⁹ qñ loq̄/ mur de cōtinuitate ⁊ diuisiōe motus: ⁊ qñ loq̄mur de p̄prietatib⁹ motus. Tex. ⁊ cō. xxj. ¶ Et be intētiones sunt. vij. numero: de quib⁹ vnū tractatū faciemus. Sūt aūt iste: quid ē simul ee: quid sepa tum: quid tangere: quid mediū: ⁊ quid cōsequent: ⁊ quid habitū: ⁊ q̄d cōtinuū. Et postq̄ dixerim⁹ vnūquodq; istoz ſm suā diffinitionē ſm quā intē dim⁹ de tpe in naturis: tūc dicem⁹ subiecta ipsorū p̄hica in quib⁹ et qualibus vnūquodq; ipsoz ha/ bet ee in sexto libro qui segtur post hunc librum.

Tex. ⁊ cō. xxij. ¶ Dicamus igitur q̄ ly simul esse dicat multis modis sic in p̄dicamentis est de terminatū: tñ ſm q̄ in p̄hicis indigem⁹ ipso simul dicunt res ee solū ſm locū. Et illa sūt simul ſm lo cum quecūq; in vno p̄mo ⁊ p̄prio loco sunt. Cum aūt locus et locatū sint eq̄lia ut dictū est in quarto hui⁹ scie libro: ⁊ duo sunt maiora q̄s vnū: videntur duo uel plura nō posse esse in loco vno p̄po: ſz in duobus locis: nulla ergo videbuntur ee simul ſm naturaz. Sed ad hoc dicim⁹ q̄ nulla corpa p̄hica diuersa sunt in vno loco p̄prio: sed q̄ vnū est sub/ iecto aliq̄ habet diuersitatē ſm ee ⁊ rōnem. Totū enī idez est subiecto cū vniuersitate suarū partium et differt in ee ⁊ rōne: ⁊ totū ⁊ ptes vnū sūt simul ī loco vno. Aut alit forte dicendū: q̄ cū dicūtur ali/ qua simul ee ſm eundē p̄priū locum: intelligit lo/ cus p̄pus non vnius sed duoz: ⁊ hoc ē q̄ñ contin gūt se in loco vtriusq; p̄prio: ⁊ hoc modo simul ca/ dit in diffinitione eius qō est tangere sic̄ inferi⁹ pa/ tebit. Et differt ab eo qō est tangere in eo q̄ tact⁹ p ficit in vltimis que sūt vltima corpis intra: q̄ sūt ali quid corpoz tangentiū. Simul aūt p̄ficit in vlti/ mis corpoz extra boc ē q̄ nō sunt aliqd corporuz tangibiliū. Sepatū vo esse oppoit ei qō est simul: et ei qō est tāgere: ⁊ ſm q̄ opponit ei qō est simul: et tūc sepatim sūt q̄cūq; sint ī loco altero ⁊ diuerso: q⁊ illa nō cōtingūt se in locis suis p̄priis. Scōm aūt qō opponit ei qō est tangere siue ptingere: tūc sepatim sūt quoz termini a seinuicē p spaciuz di/ stinguunt. Tangūt aūt se p̄hice quoz termini sunt simul mō quo dixim⁹. Nō sunt aūt p̄pe simul ni si qñ remanēt diuersa. Cū enī tact⁹ sit ī mathema/ ticis magnitudinib⁹ tūc dicuntur se tāgere mathe mathice magnitudines qñ sibi ſm duos termios supponūtur. vñ corpa mathematica tūc se tāgunt qñ supponunt coz superficies adinuicē: et superficies se tangūt qñ pūcta ad seinuicē supponunt. Qñ āt linea tangit lineā tūc pūcta ut dictū est in vno extre mo lineaz supponunt directe sibi ul' obliq̄. Et tūc si directe applicant: dicit Euclides ⁊ p̄bat in geo/ metricis libro p̄mo q̄ efficiūt pūctū vnū. Si autē obliq̄ sibi applicant tūc faciunt angulū qui ī cōta/ ctu duarū linearum ī pūcto vno applicatiōe nō di recta fact⁹ est: ⁊ tūc iterū duo pūcta efficiunt vnum. Et similit fit in applicatiōe superficieꝝ q̄ efficit li/ nea vna in qua sibi applicant. Et siliter in corpoz mathematicoz applicatiōe efficit vna superficies cū duabus: ⁊ ideo tangētia se mathematice nō ha bent vltima simul: sed vnū. Sed tangētia et appli/ cata sibi p̄hice retinent ee suū distinctuz: ⁊ ideo nō

vniunt: nec idē fiūt sua vltima: sed simul fūt modo qui dictus. Et ideo p hoc q dicunt q tangētia se quoz vltima fūt simul: dria dat int̄ tactū phicū: et tactū mathematicū.

¶ Capi. iij. de intermedio fm q accipitur in phisicis. Tex. z com. xxij.

Ediū aūt qđ grece itermediū vocat: qđ apud arabes dicit inter: est reuera in quo est natura mot9: z hoc est illud in qđ ipm qđ mutat mobile aptū natū est ꝑmuz dimittere id quod mouet ꝙ ī qđ mouet ut vltimū. Cū enim iā ꝓbatum sit q mutatiōis non sit mutatio: neq; motus sit mot9: nō potest eē motus ex motu: neq; motus ad motū: oportet q in eo ex quo ē motus nō sit motus: q3 alit̄ motus eēt ex motu. Eodē modo oportet q in vltimo ad quod ē motus nō sit mot9 cū motus nō sit ad motū. Oportet ergo q in int̄medio qđ ē int̄ terminū a quo: z terminū ad quē sit motus: ergo int̄mediū in phicis est in qđ ꝑmū id quod mouet dimittit: hoc ē extendit id qđ mouetur fm q mouet: z hoc est in isto cōtinue ꝓtus ꝙ veniat ad terminū vltimū motus in quo ē motus in motū eē: z hoc fm nām cōtinue mutatiōis: q si mutatio sit interrupta tūc non necessario veni et ad vltimū: sz sistet in aliquo mediorū. Est ergo fm q in phicis accipitur intermediū ad qđ ꝑmū nata est ire transmutatio aliqua anteq; veniat ad illud ad quod postremo trāsmutat: in quo trāsmutatio ē in trāsmutatū esse. Intermediū aūt sicut patet in phicis fm q in phicis accipit̄ ad minus est in trib9: q3 oīs motus ē inter duo cōtraria: z ideo vnū cōtrariorz est ꝑmū ꝓncipiuz: z alterū finis motus: z intermedium est in quo ē motus de vno ad aliud qđ habet quodāmodo vtrunq; cōtrariorum. Licet aūt intermediū multis alijs modis dicatur p participationē. s. extremorz: p equidistantiā: z p abnegationē extremitatis vtriusq; tm fm q in phicis idigemus ipso ꝑdicto modo accipit̄: q3 sic motus est ī ipso solo. Sicut eni motus ipse ē forma ꝑmixta potētie que media est int̄ duos actus contrarios: ita etiā intermediū est in quo ꝑmo est talis motus: ita q ante ipm nō est in aliquo: z ē vsq; ad vltimū in quo ē in motū esse. Quia aūt nos supra diximus q hoc est fm cōtinuū motū oportet nos hoc declarare qđ vocam9 cōtinuū motum: z continue mutās uel mouēs. Tex. z cō. xxiij. ¶ Dicimus igit̄ q cōtinue mouet qđ nihil aut pauciss mū deficit rei: z non tēpori. Aliquis eni est mot9 in quo nihil ꝓhibet mouens aliquātulū deficere rei mote: sicut ē motus ꝓcessiuus quorūdā aialiuz Sed si cōtinuus ē oportet q in nullo deficiat tpe. Est eni motus quorūdā aialiuz sicut armonia citharē in qua faciēs armoniā percutiēdo citharam aliquantulū deficit corde: quia post ꝑmam in acumine que grece dicit ipatin ꝓcutit vltimā in grauitate: z licz non sit cōtinu9 trāsitus ꝓcussionis a primo ad vltimā: sed deficit ꝓcutiens rei ꝓcusse cum son9 istarū cordarum ē indistans fm armoniam: z ideo est vna armonia cōtinua fm tēpus: ita ē etiam in ꝓnūciatione lrārū in syllaba: quia syllaba ē lrārum cōpositio indistāter ꝓlata: z sic dicimus cōtinuū esse motū quorūdā aialium sicut eorum que ambulāt. Constat enim q nō simul innitūtur pedib9 vtriusq; lateris: sed ꝑs fixa vna parte pedū leuat altera pars si plures q3 duos habent pedes: z si habēt duos tūc eleuato vno pede figitur alter: tū q3 sine interruptiōe tēporis virtus mouēs mouet vnū post alterum: ideo ꝓtinua dicit ambulatio. Volātia aūt z natantia nec rei mote: nec tēpore deficiunt: q3 oportet q simul z semel virt9 mouens alas ad volādum: uel pēnas ad natandum simul nitat̄ instrumētis vtriusq; lateris. Et iō etiā ars natandi in bōibus nulla alia est nisi q simul cōtrahit z extendit vtrāq; manū: z vtrūq; crus: ul saltē crus vtrūq;. Qñ aūt mot9 naturalis est non aialis tunc est oīno cōtinuus: z hoc intellexim9 qñ dixim9 q non deficit rei: hoc est q nō deficit ei qđ mouet fm rem illā in quā mouet: z hoc ē manifestum in oībus motibus. Est eni continua loci mutatio in qua mouēs non deficit mobili fm rem in qua est motus: hoc est fm vbi: z est continue alteratio in q̄ mouens non deficit mobili fm qualitatem ad quā est alteratio. Et similit̄ intelligēduz est de augmento z detrimento. Qđ vero diximus q intermediū est in quo ē ꝑmo cōtinuus mot9 qui est inter ꝓtraria: dicimus q hoc apparet maxime in his que sunt fm locū cōtraria. Tex. z com. xxiiij. ¶ Illa enim sunt que fm rectitudinē plurimū distant: Non eni potest mensurari distantia eorum nisi per lineā rectam: quia ista vnita est inter extrema. Curue aūt sunt infinite. Recta aūt est minima z brevissima: z iō notissima nobis z fm rationem: ꝓpter qđ per ipsam mensuramus distantiam: z ideo illa sola fm naturam est media: ꝓpter quod illa est intermediū per quod ē motus leuis ascendendo: z motus grauis descendendo. Sic aūt est z in alijs motibus naturalibus: quia natura ꝓcedens ab extremitate in extremū semper mouet per intermedium brevissimum: z hoc est rectū: z ideo rectum est index sui z obliqui: quia per rectum cognoscimus z ipsum z obliquum.

¶ Capi. tertium de eo qđ est consequenter: z de eo qđ est habitū: z de eo qđ est cōtinuū: z qualiter se habent adinuicem. Tex. z com. xxv.

Onsequenter ſm q̄ in phīcis cōiter ꝛ in
c alijs ſumit eſt qđ cū ſit ſolum poſt id qđ
eſt eius p̄ncipiū: aut poſitiōe: aut ſpeciē
aut ordine: aut aliquo modo ſic determiato. ſcz q̄
aliq̄d ſit p̄ncipiū: ꝛ aliq̄d poſt ipſū nullū hz mediū
qđ ſit de numero eorū que ſūt eiuſdē generis cum
ipſo p̄ncipio ſuo reſpectu cui⁹ dicitur ipſū eſſe cō
ſequēt: ſic nos dicimus q̄ linea ſequit lineā po
ſitione: ſi nulla ſit linea int̄ eas: ꝛ vnitas ſequit vni
tatē ſi nulla ſit earū media vnitas: ꝛ dom⁹ domuz
ſi nulla ſit dom⁹ inter media: ꝛ narratio ꝓheminz
in rhetoricis. Et ſiliter ſm ſpēm animal bipes ſe
quitur boiez ꝛ hmōi: ſed nō ꝓhibet aliud gn̄ res
alterius generis poſſit eē inter ea que ſunt ꝓſequē
ter: ut ſi caſu ſtat inter duas domos cōſequent̄ exi
ſtentes nihilomin⁹ cōſequent̄ ſunt adhuc. Omne
eni qđ eſt alicui cōſequent̄ ꝛ ſm aliquē modū con
ſequent̄ eſt: ꝛ oportet q̄ ſit poſteri⁹ illo ex quo acci
pit conſequent̄ eē: ꝛ ideo non dicim⁹ in ordine nu
meri q̄ vnū ſit cōſequent̄ ad duo: nec in acceſſiōi
bus lune dicim⁹ q̄ p̄ma luna ſit cōſequēs ſcōam
ſed ecōuerſo. Tex. ꝛ com. xxvj. ¶ Habitū aūt
eſt q̄ addit aliq̄d cōſequenti. Eſt eni habitū q̄ cō
ſequēter eſt ita q̄ tāgat tactu large accepto. ſcz q̄ eē
id q̄ tangat: ſiue ſit corp⁹: ſiue non: qđ imediatuz
eſt oīno. Hoc aūt ē qđ vocāt arabice ſeſe: qđ nos
ſuccedēs poſſumus interp̄tari. Hec aūt ambo ſcz
cōſequēter eē ꝛ habitū eſſe cōueniūt in intermedio
phīco de quo iā locuti ſumus: qm̄ id eſt ꝓſequent̄
ꝛ habitū poſt extremū vnde ē motus. Manifeſtū
aūt eſt ex ſuprioribus q̄ cū due ſint oppoſitiones
inter quas ē mutatio. ſ. cōtradictionis ꝛ cōtrarieta
tis: ꝛ cōtradictio nō habeat mediū. Dis aūt con
trarietas phīca habet mediū q̄ mot⁹ eſt inter con
traria: ꝛ nō int̄ ꝓtradictoria. Tex. ꝛ com. xxvj.
¶ Cōtinuū aūt ē qđ ē aliquo modo habitū. ha
bitū eſt q̄n vltima ſunt ſimul: et ſi de bis que ſunt
ſimul terminat aliquo mō vnū tūc erit ꝓtinuū. Cō
tinua aūt ſunt quoꝝ vltima ſunt vnū: hoc ē cū vtri
uſq̄ cōtinuorū ſit vnus ꝛ idē termin⁹: ꝛ ita conti
nuant̄ abinuicem ſicut ſigt nomen. Continuū eni
dicitur quaſi in vno ſe tenēs uel in vno ſe tangens
Hunc̄ aūt hoc eē poteſt ſi termini qui ſunt vltia
ſint duo uel plura: q̄ tunc tangētia ſunt ſolū ꝛ nō
cōtinua. Tex. ꝛ com. xxvij. ¶ Sed ex ipo no
mine cōtinui manifeſtū eſt q̄ in his ē continuū ſo
lū ex quibus vnū aliq̄d aptū natū eſt fieri ſiue ma
thematice: ſiue nāliter: ſiue artificioſe. vnde ſi ſe tan
gant oportet q̄ vnianť ſic dicūtur mēbra aialis cō
tinua que ſe tangūt ꝛ fiūt vnū in forma ꝛ colliga
tione. Sicut eni continuū eſt vnum in multis vni
tis ita ꝛ totum vnitiuū partiū ſe tangentiū ſit vnū.
Fit aūt de ſe ſic tangētib⁹ multipliciter vnū. Aut
enim ſunt ſe tangentia ꝛ ſibi inuicez p̄mixta ſic q̄
plurimū vni⁹ ſit in plurimo alteri⁹ q̄ imbibituz ſit
vnū alteri. aut ſunt ſe tangētia: non tñ ſibi ibibita.
Et p̄mo quidē modo vnuz recipitur inter ſpacia
ꝛ poros alterius: ſicut ſunt mixta elementa in cor
poribus: ꝛ hec vocāt ꝓtinuatio poralis: q̄ ſit fora
minibus paruis que grece pori dicūtur. Si aūt ſe
tangūt ꝛ vniūtur nō ſibi ibibita: tūc aut habēt vni
ens vltima ſua extra ſe: aut vniūtur vltima eorum
ſeipſis. Et ſiquidē habēt vniēs extra ſe: hoc non
p̄t vnire vltima ſe tangentia niſi per modum liga
menti: ſicut vniūtur oſſa duo in mēbris ad ſeinui
cē ſe tāgentia: ꝛ hec vnio vocāt colla uł colligatio:
ſicut collū colligatur capiti ꝛ corpori: ꝛ p̄tes in col
lo ſibi inuicē vniūtur. Si autē vniens nō eſt extra
ſeipſa: aut vniūtnr vltimis ſibi coherētibus per ſe:
aut q̄ vtrūq̄ vltimoꝝ recipitur ab altero in partez
ſui. Et p̄mo quidē modo p̄ ſimplicē tactū vniun
tur ſibi mēbra ſimilia ſicut caro: vene: ꝛ nerui: ꝛ ſi
milia. Scōo aūt modo vocāt vnio inſectiōis uel i
caſtrature: ſicut dicim⁹ oſſa capitis eē ꝓtinua: quia
vnuz recipiť ſepabiliť in altero: ꝛ ecōuerſo. In ma
thematicis aūt ut ſupra dixim⁹ tāgentia vltima ef
ficiūtur ſimpliciť vnū: ꝛ ideo ibi vere ē cōtinuitas:
ſed de tali cōtinuatiōe nō indigemus in phīſicis.
Tex. ꝛ com. xxviij. ¶ Si aūt cōſiderauerim⁹
habitū iſtorū inuicē tūc p̄mū ſm rōnem ꝛ intelle
ctū int̄ iſta eſt illud qđ eſt eē cōſequent̄. Omne. n.
ꝓtactū qđ ē habitū ꝓſequent̄ ē: ſz nō oē qđ ꝓter
eſt ē etiā tangēs: ꝛ iō etiā id qđ cōſequēter eſt ē in
p̄mis ſm rōnem diffinitiuā: q̄ diffinitētia ipſuz in
pluribus inueniunť. In nūeris eni inuenit conſe
quenter eē: ſed nō cōtactus: ergo cōſequēter ſe ha
bet ad cōtacta eſſe ſicut a quo nō cōuertit cōſequē
tia. Eodē aūt modo ſe habet cōtingens ad conti
nuū. Si eni continuū eſt: neceſſe ē tangere: ſed nō
cōuertit: q̄ ſi cōtingat nōdum neceſſe eſt cōtinuuz
eſſe. Nō eni neceſſe eſt ipſoꝝ vltima eſſe vnū ſi ſi
mul eē cōcedunt. Sed ſi cōcedūtur aliquoꝝ vltia
eſſe vnuz: tunc neceſſe ē concedere q̄ ſint ſimul: q̄
ſicut dixim⁹ vltima naturaliū corpoꝝ poſſunt eſſe
ſimul: ꝛ tñ remanēt diſtincta: ꝛ nō vnum. Sed vlti
ma mathematicorū non ſunt ſimul niſi fiant vnuz:
ꝛ ideo non ꝓpie diximus eſſe ſimul in mathema
ticis ſicut patet in ſuperius determinatis. Patet
igitur ex bis que dicta ſunt q̄ inſerens qui eſt ad
unatio ex receptiōe vnius in aliud vltimū eſt in eē
inter hec quattuor: quia ſi vltima ſunt inſerta ſibi
neceſſe eſt eſſe vnum: ꝛ ſi vnum ſunt nō neceſſe eſt
eſſe inſerta ſicut patet in mathematicis. Eſt igitur
inſertus vltimū ſm generationem iſtoruz que ge

neratio est ex compositione diffinientiū ipsa eo q̄ aliam non habēt generationē. Similiter necesse ē q̄ tangant se vltima si se cōseruntur. Contacta aūt vltima non vniuersalit̄ apta nata sunt esse conser/ta: sed quia negato superiori negatur inferi⁹: ideo si non sint cōtacta absq̄ dubio non erunt cōserta: quia in quibus non est contactus nō erit etiā con sertus. Tex. ⁊ com. xxix. ¶ Et ideo reprehē duntur illi qui dicunt puncta ⁊ vnitates esse sepa rata: ⁊ hoc est p̄incipia corpor⁹ ⁊ corpora componi ex illis: quia etiam si separata ponantur esse pun/cta ⁊ vnitates: adhuc differētia est inter vnitates ⁊ puncta: ⁊ non possunt esse idem: quia pūctis inest tangere: vnitatibus autem non conuenit tangere: sed consequēter esse. Si enī concedatur corp⁹ cō/poni ex punctis tunc puncta se tangūt compo sita in corpore. Hoc aūt falsū esse in. vj. huius scientie demōstrabimus. Alio autē modo vere inest pun ctis tāgere: quia linee se tangūt in punctis: licz sic se tangentia cōtinentur ut supra diximus: ſz in ta/libus neutro istorū modorum contingit tangere: er go puncta nō sunt vnitates separate. Alia autem ē differentia pūcti ⁊ vnitatis: quia inter duo puncta cōuenit aliq̄d mediū esse: etiam si dicātur fm ima/ginationē separata esse: sed nō est necesse q̄ aliq̄d sit mediū inter vnitates. Qđ aūt contingat aliq̄d esse mediū inter puncta patet ex hoc q̄ pūctū pos sibile est habere positionē in cōtinuo: et ab hac po tentia non ē separabile ita q̄ remaneat punctum ⁊ cū posituz est tunc oportet q̄ inter quelibet duo puncta sit linea: quia nō potest habere situm in cō tinuo nisi situ termini: ⁊ termin⁹ semp alicui⁹ termi nati termin⁹. Qđ aūt situalit̄ terminat duob⁹ ter/minis terminatur: ⁊ sic inē quelibet duo puncta ē linea. Probatur aūt idem ex cōuersa istius. ſz q̄ omnis linea recta est inter duo puncta. Hanc enīz si quertimus particulariter nunc inter aliqua duo puncta erit linea ex qua seq̄tur ꝓpositum q̄ inter quelibet duo puncta possibile est esse lineam. Si enim detur q̄ non est possibile inter quelibet duo puncta esse lineā: ergo non inter quedā duo pun cta erit linea ex qua segtur destructio ꝑme q̄ non oīs linea est inter duo puncta: sed modo inē duas vnitates non ē mediū necessariū inē eas: quia nul lum mediū fm ordinē numeri est inter vnitatem ⁊ dualitatē: aut inter binarium ⁊ ternarium: quapro pter vnitates cōsequēter sunt: ⁊ nō conuenit eis tā gere: sed puncta nō sunt consequēter: ⁊ tangere cō uenit eis: ⁊ ideo vnitas non est pūctuz: quamuis etiā separata eē ponant. Tex. ⁊ cō. xxx. ¶ Di ctū igitur iterū sit nobis quid sit esse simul: ⁊ quid sepatum: ⁊ quid tangere: ⁊ quid intermediū: ⁊ qd consequenē: ⁊ quid habitū: ⁊ quid cōtinuū: ⁊ dictū est etiam in q̄bus subiectis iuenitur vnumquodq̄ istorum.

¶ Incipit tractatus tert⁹ libri q̄rti ꝑhicorum de vnitate ⁊ contrarietate motus. Capi. j. qualiter motus est vnus genere ⁊ specie ⁊ numero.

Qđ hoc aūt oportet nos inuestigare de p vnitate motus ⁊ cōtrarietate: quia hoc nobis plurimū erit vtile ad sciendū de diuisione motus: ⁊ an sit factus: an non: et ad alia que tractaturi sumus i sequētibus libris. Tex. ⁊ com. xxxj. ¶ Dicamus igit̄ q̄ motus multipli citer dicit vn⁹: eo q̄ ipsū vnū multipliciter dicitur. Obmisso enī vno quod dicitur ꝑ accidens vnum habem⁹ vnū fm formaz essentialem dictū: ⁊ hanc possum⁹ considerare fm esse ⁊ eēntia m. Et si con siderem⁹ fm eēntiam: aut cōsiderabim⁹ ipsaz fm q̄ est pars eēntie rei: aut fm q̄ est tota rei essentia: ⁊ fm q̄ ipsa ē pars eēntie rei sic est gen⁹: ⁊ ab ipsa causatur vnū in genere qđ est vnū fm figuram p̄re dicamenti: ⁊ coordinationē predicabiliū. Si autē consideremꝰ ipsum fm q̄ est tota rei essentia sic est species: quia quicquid est post speciez in his q̄ sūt formalia ⁊ non mālia est de indiuiduantibus. Et ab ea sic considerata causatur vnū in specie indiui dua que est species specialissima que non diuidi/tur in alias species quēadmodū diuiduntur spe/cies subalterne. Et si nos consideremus esse hui⁹ forme fm q̄ est actus ⁊ effectus eius in suo ꝓprio subiecto: tunc ipsa ē forma indiuiduata per subie ctum: ⁊ sic considerata causat vnitatem in numero Istis g⁹ tribus modis dicit mot⁹ vnus. Et genere qdē vn⁹ est cui⁹ t̄mini ad quos est mot⁹ sūt in gñe vno: sic oīs loci mutatio vna ē i gñe cū loci mutati one: sic circulatio vna ē in recto motu: et mot⁹ sur suz b⁹ mō vnus genere cū motu deorsū. Alteratio aūt ⁊ loci mutatio non sunt vnū in genere: q⁹ finis alteratiōis est in genere qualitatis. Sed finis loci mutationis est in genere vbi. Spetie autem vnus est qui cū genere vnus sit. Est etiā cum hoc vnus ꝑ indiuiduam spēm que est species specialissima. Sunt enim colorꝭ qui ē finis alterationis multe differētie fm spēm: ⁊ ideo alteratio cuius finis est vna spēs colorꝭ non est eiusdem speciei cum illa cuius finis est alia species: ut denigratio i alia spe cie est q̄ dealbatio. Sed omnis dealbatio cū om ni dealbatione erit eadez alteratio: ⁊ idem motus fm speciem: ⁊ omnis denigratio eadem est cū om ni denigratione in specie. Sed nigratio cum deal batiōe nō est eadē fm spēm: vnde cū sit specie vna dealbatio cū omni dealbatiōe habet comparatio nem ad omnem dealbationem: quia non est com

paratio nisi eorum que cōueniūt in aliquo vno in quo fit comparatio eorum adinuicem. Si autem sunt quidā fines motuū qui sunt simul ꝛ genera ꝛ species: sicut subalterna que inter generalissimū ꝛ specialissimū sunt. Motus quidē ad tales fines dicitur quodammodo vnus in specie: licz non dicitur absolute ꝛ simpliciter vnus ſm spēz: quia absolute ꝛ simpliciē nō est species nisi specialissima: sicut est motus qui dicitur doctrinatio: si dicatur scientia i cōmuni sumpta esse species acceptiōis siue opinionis ꝑ ut opinio dicit omnem acceptionez per intellectū: licz enim sciētia que est habitus demonstratiuus ſm hoc sit species acceptionis uel opiniōis: tñ est genus harum sciētiarum: sicut geometrie: arismetrice: musice: ꝛ astronomie: ꝛ ideo determinatio in cōmuni non est motus vnus ſm speciem specialissimaz que simpliciter species est: sed potius quodammodo vnus: quia est vnus ſm id qō est species ad quedam: ꝛ genus ad quedā alia sic ergo ſm speciem est vnus q est ad idem ſm speciem motus. Tex. ꝛ com. xxxij. ¶ Sed dubitabit aliquis vtrū hoc sufficiat. Si enī sufficit hoc quod dictum est: tunc specie vnus motus est qui ē ex eadem specie in idem specie. Possibile est autē ut vnū punctum uel homo uel aliqd mobile moueatur ex hoc loco in hunc locum iterum ꝛ iteruz ita ꝙ bis uel ter semper diuerso motu moueatur: ut ex a in b. Et ꝑma quidez vice moueatur per arcum circuli super quem sunt a ꝛ b. Secunda autē vice moueatur per diametrum que est inter a ꝛ b. Et tertio veniat forte volutatū. Et quarto veniat ambulans. Et cū omnes isti motus sint ab eodez in idem videbitur ſm dicta ꝙ omnes isti motus sunt idem specie. Tex. ꝛ com. xxxiij. ¶ Dicamus autē ad hoc ꝙ in veritate non sufficit ad hoc ꝙ motus sit idem in specie ꝙ sit ex eadez specie in idem specie: sed oportet addere ꝙ etiam medium in quo solo est motus ut supra diximus sit idem et per illud patet ꝙ circularis motus ꝛ rectus etiā si sint ex eodē in idem non erunt idem specie. Et i alterationibus simūliter est: quoniam sicut testatur Auicē. nigrū venit ad albū multis viis. Aliquando venit per viride ꝛ glaucuz ꝛ fuscū ꝛ subalbum. Aliquādo per niuosum ꝛ rubeum ꝛ croceū. Aliquando per iacintinū ꝛ lucens: ꝛ licz isti motꝰ sint ad idem specie ꝛ ex eodem: nō tamē sunt idez specie: quia mediū per quod est transitus in quo solo essentialiter est motus est ad aliud ꝛ aliud specie. Modis ergo predictis dicitur motus esse vnus ſm genus ꝛ ſm speciem. Tex. ꝛ com. xxxiiij. ¶ Simpliciter autē ꝛ absolute ꝛ sine determinatione est motus vnus: aut substantia quidem: aut numero. Dico autē substantia vnū qui in substantialibus motui conueniētibus est vnus eo modo quo omnia sibi substantialia sunt eodem modo: sicut vnus est in quo nō inuenitur diuersitas i numerando. Quid autē sit motꝰ taliter vnus manifestum erit si per diuisionem accipiamus ea que exiguntur ad vnitatez motus. Sunt autē tria ſm numerum circa que dicimus motū vnū quando illa tria eadem sunt. ſ. id quod mouetur: ꝛ in quo mouetur ſm materiam que est vbi: uel quantitatis: uel qualitatis: ꝛ tempus quando mouetur. Dico autē ꝙ mouetur: quoniā in omni motu aliquid necesse est esse qō mouetur: ut hominē: aut asinū: aut punctum ſm eos qui dicūt puncta moueri. Et iterum necesse est ut in aliquo sit motus eius: ut in loco uel in passione: uel in qualitate alia: ꝛ iterum aliquando mouetur: quia in tempore est omnis motus.

Tex. ꝛ com. xxxv. ¶ Sed inter hec tria non ostenditur vtrū motus sit vnus genere: aut specie vnus: nisi penes illud in quo est vnus motus qō est materia siue natura fluens in motu. Sed consequens ꝛ habitū ad esse motū in genere est eē eū in tempore: quia omnis motus est in tempore: sed non oportet ꝙ idez motus in genere uel specie sit in eodem tēpore: quia tales motus possunt esse in eodem tēpore: uel in diuersis temporibꝰ. Simpliciter autē esse motū vnum est quod in oībus idem sit. Et nāqz oportet esse vnū ꝛ idem numero id in quo est motus: sicut in natura que fluit de vno termino motus ad aliū: sicut ꝙ spēs uel forma i qua est motus sit vna numero ꝛ indiuisibilis. Et similiter oportet ꝙ tempus qō est aliquādo in quo est motus sit vnū ꝛ indiuisibile: hoc est indiuisū ꝛ quiete nō interpositum. Et oportet etiā subiectū motus qō mouetur vnū esse: ꝛ nō ſm accidēs eē vnū quia si ſm accidēs dicatur esse vnū tūc fierēt duo motus diuersi genere vnus ſm numerū. Est enim ſm accidens vnū coniscus siue tonsor ꝛ albus: ꝛ i eodem tēpore potest tonsor ambulare inquantum tonsor uel coniscus: ꝛ potest niger fieri ſm ꝙ albus Sed tñ ambulatio ꝛ albatio non sunt idem motꝰ numero: nec specie: nec genere. Et oportet iterum ꝙ id quod ē subiectum motus non sit vnū in specie in cōmuni: sed oportet ꝙ sit idem indiuiduum numero. Si autē idem esset in specie tñ cum duo ambulantes in tempore vno sint vnum in specie: ꝛ moueantur vno motu specie: ꝛ vno tēpore: oportet ꝙ eorū motus eēt vnus ſm numerū. Idē autē est si duo dicimꝰ sanari ſm eiusdē speciei sanitatez ut ab apta linea que dicit oculatio que est apostema oculi. Talis enim motus non ē vnus simpliciter: sed est vnus ſm speciem.

¶ Capi.iij. de solutione dubitationis vtruz aliqs motus sit idem numero. Tex.z com.xxxvj.

Sit aūt hec questio grauis vtrū ſm dca
e sit motus vn⁹ numero. Videam⁹ autem hoc in simili:qz si dicam⁹ socratē alterari ſm vnā z eandem ſpēm alterationis que est albisi catio:uel alia quecūqz:z alteret in alio z alio tēpore si ſpēs que est finis alterationis est vna numero in duabus illis alterationib⁹ tunc videt qz iste alterationes sint bcedē numero quāuis sint in diuersis temporibus:sed nō potest esse qz ſpēs ad quā alteratur ſortes in duabus alterationib⁹ sit eadem numero nisi id qđ corruptū est in iterata gñatione reuertat z reiteretur ſm idem numero:qm̄ nō alteratur ſortes bis ad eandem speciez albedinis uel sanitatis nisi ꝓus corrumpat albedo uel sanitas ad quā primo alteratus est:ut in secunda alteratione iterū alteretur ex cōtrario ad albedinē uel sanitatē Si igit reiteratur idē numero in secūda alteratione tūc absqz dubio isti duo motus erūt idē numero. Si aūt ſpēs ad quā alterat ſcđo vna vice post aliam:in ſcđa vice nō reiteratur eadē numero:tunc ille due prime alterationes nō erūt idē motus numero. Omnino aūt idē videtur in motu vno numero z ꝓtinuo:qz motus nihil aliud est nisi vbi generatū post vbi:uel forma generata post formā ſm cōtinuū ꝓcessum de vno in aliud. Cōstat autez qz primū corrumpitur cōtinue:z posterius cōtinue in motu generatur:z ideo si corruptum z generatum in motu sunt alia z alia:tunc etiā non videtur idez esse motus substātialiter:sed alius z alius. Si autem in motu reiteratur idē numero generatum qđ fuit corruptū tūc motus substātialiter erit idez numero. Tex.z com.xxxvij. ¶ Habet aūt dubitationem hoc p oia huic similez de formis que sūt in subiectis cōtinue trāſmutatis:sicut est sanitas q̄ est in cōtēperantia humorū z cōmixtione elementorū in aiali:z ſiliter de omni habitu siue forma q̄ est in subiecto quod ſm cōponentia ipſū est in continua variatione. Tales aūt habitus z forme sunt in substantia:hoc est in corporibus. Cū igitur subiecta habētia tales formas moueant ex continua alteratione cōplexionantiū: z sint continue fluētia eo qz alias z alias habēt qualitates z partes deperditas z restauratas:videtur etiā qz forme que i eis sunt moueantur z fluant:eo qz forma quelibet subiectū requirit ꝓpriū: z quādo variatur tunc nō est ꝓpriū:z ita videt destrui forma que est in subiecto Si aūt dicat qz forma i tali subiecto variato remanet eadē:z qz est eadē sanitas continue que fuit beri z hodie:nō eēt ratio quare nō ſiliter diceret vna numero sanitas:qm̄ quis habet ante z post cū interrūpit egritudine:z iteruz recupat eā qm̄ sanat qz vtraqz sanitas redit iterata postqz fuit corrupta: ut ꝓus habitū est. Tex.z cō.xxxviij. ¶ Nō eni est differētia nisi in hoc qz in vno non ē sanitas inē rupta p ſuū habitum oppositum:sed ē variata de ſpecie in ſpēm ſimilē. In altero aūt est interrupta z variata de cōtrario in cōtrariū. Qđ siquidez dicat aliqs qz hec duo sunt idē:z sunt vn⁹ motus uel act⁹ sicut nūero dicat vnus motus uel actus qui sūt ad ꝑmā sanitatē z secūdā:tūc necesse est qz etiaz habitus siue forma ꝑma z secūda sit eadē nūero. Vn⁹ eni numero actus siue motus sanitatis qui ē vn⁹ numero habit⁹ siue forma sanitatis:hoc ē ad quā est sanitas:sed non cōuertit: quoniā alit forte non videbit hec cōsequētia necessaria esse qz si vnus numero sit habitus uel forma qz ꝓpter hoc etiā vn⁹ numero sit actus uel motus ei⁹. Cū eni quis paulsat postqz ambulauerit tūc cessat actus uel motus ambulatiōis eius. Cū aūt iterū ambulat tūc ē ali⁹ motus ambulatiōis ei⁹:z tn̄ habitus a quo ē ambulatio q̄ ē virt⁹ ambulātiū est vn⁹ z idē. Si aūt ꝓpter b⁹ dicat qz ſiliter habitus z forma sanitatis est vn⁹ z idē habit⁹ nūero:z act⁹ z mot⁹ sūt diuersi: sic ſeqtur qz vnū z idē qđ ē habit⁹ sanitatis corrūpit z erit multotiēs ſm quālibet subiecti variationē:z b⁹ ē inopinabile. Ve igit dubitatiōes sūt exā pſcrutationē q̄ nūc ē:sz ꝓpē ſilitudinē inducte sūt:qm̄ sic subiecti variatio inducit formarū variationē: ita z ipſa mot⁹ ſucceſſio vr̄ inducere variationē forme z nature i q̄ est mot⁹. Et dicēdū absqz dubio de ꝑncipali dubitatiōe qz mot⁹ ꝓtinu⁹ z vn⁹ ē nūero qm̄ nō interrūpit p aliam formā:z aliaz que fit in ipo z b⁹ iō:qz ꝓus i ipso nō distinguit actualit a posteriori. Nihil āt diſcōtinuat aliqd nisi qđ actualr distinguit ipm. vñ cū in motu sit potētia tm̄ z nō act⁹ nisi iperfect⁹:remanet tot⁹ ꝓcessus q mot⁹ dr̄ vn⁹ numero:z ꝓtinu⁹. Sz cū mot⁹ est ad duas sanitates iste actualit abinuicē distinguūtur p qtē inēpositā:uel etiā p ꝓriū actu inēuentiēs:z iō duo illi mot⁹ nō sunt vn⁹:nec ad idē nūero. Sz de b⁹ qđ vr̄ in dubio relinq vtrū sanitas uel alia forma q̄ ē i ſbo fluēte sit eadē:cū eē ipi⁹ sit sic quoddā fieri ꝓtinue diuersimode dicūt. Cōis eni rnſio eē ꝓsecutt qz tales forme habitu sūt beedē:sz nō actu:sic z Arist. inuere vr̄:z b⁹ mihi nō vr̄ verū eē: nec vr̄ intellect⁹ Arist. qz mutato ſbo:nec hit⁹ manet idē nec act⁹. Si eni habit⁹ maneret:tūc q̄litas maneret eadē: z b⁹ est ipossibile si manere nō ponat eius ꝓpriū ſbm Propt b⁹ dicūt qdā qz tales forme hūt duplicē ſbm. s. pñe:z ꝓpriū. Sbm aūt pñe ē mā corpis:z ptes dicte ſm nāz. Sbm aūt ꝓpriū est corp⁹ idē ſm formā:z ptes ei⁹ ſm formā: z qd sit b⁹ dictu expo

ni hꝫ in ꝑmo libꝛo pygeneos: ī tractatu de augmē to. Dicunt gꝰ qꝫ si referant iste forme ad subm cōe qđ est coꝛpꝰ ſm ptes mäles acceptū: tunc non ma nent ille forme eedē ſm numerū: ſed ſm ſpēm. Si aūt referant ad subiectū ꝓpriū qđ ē coꝛpꝰ ſm com poſitionē ſuā quā hꝫ ī ptibꝰ ſm formaz dcīs: tunc forme iſte ſūt eedē nūcro: qm̄ nō ſunt interupte p ꝫ riū. Et hāc ego credo verā ſniaz de illꝫ formis: z iō etiā nō cōſentio in hꝰ qꝫ eē ipſarū ſit quoddā con/ tinuū fieri: ſed dico eas eē geſcētes: z fluxū ꝓtinuū fieri in ptibꝰ mälibꝰq̄ ſunt ſub ipſis: et nō ſūt ſuba coꝛ imediata: ſed potiꝰ p ptes formaliter acceptas ſubijciunt eis: et iō dico talia eſſe ſubiecta mediata et cōia: ad quoꝛ variationez non neceſſario ſeqtur variatio ipſoꝝ q̄ ſunt ī ipſis. Hac tñ opiniōe freti eracliani ſophiſte et decepti: cū oē coꝛpꝰ diceret cō poni ex ꝫrijs dixerūt oia eē ꝫria in ꝓtinua trāſmu tatiōe: z oē eē vliter eē qđdā cōtinuū fieri: z iō dixe rūt nihil ſciri de re aliq̄ eo qꝫ eē eiꝰ eēt icertū. Et di xerūt ꝓpter eādē cāz qꝫ ꝫdictoria verificant de eo/ dē z ſm idē: z qꝫ ois oīo eſt vera de re q̄libet. Hos tñ qdā ſecuti ſūt heſiodiſte theologi ſic macometꝰ z qdā alij de qbꝰ nō eſt mō dicēdū p ſingula.

¶ Capi. iij. qꝫ ad vnū motū nūero nō ſufficit vni tas tpis z ſpēi uel ſubiecti: ſed oportet hec omnia adeſſe. Tex. z cō. xxxix.

Q Uoniā aūt ois motꝰ ē de gñe cōtinuoꝝ oꝛ qꝫ motꝰ q̄ ſimplicit̄ eſt vnꝰ ſit etiā cōti nuꝰ. Omne enī diuiſibile eſt ꝓtinuū: z iō etiā cū motꝰ diuiſibil̄ ſit ī ptes aliq̄ntaſ: oꝛ qꝫ motꝰ vnꝰ ſit ꝓtinuꝰ. Et eadē eſt rō: qꝫ oꝛ tps eē cōtinuū z hec rō melioꝛ ē ad ꝓbādū qꝫ motꝰ z tps ſūt quā titates: ſed tñ de hꝰ ſubtilit̄ tractare ptinet ad meta phiſicū. Cū aūt motus ſit cōtinuꝰ hꝰ mō quo eſt de genere ꝓtinuoꝝ: tñ nō ois motꝰ cōtinuat̄ oi motui: ſic̄ nec aligd alioꝝ qđ eſt de genere ꝓtinui ꝓtinuat̄ oibus: qꝫ ſic eēnt oia ꝓtinua. Uñ ſic̄ in alijs nō cō tinuat̄ cōtingens ꝓtingenti: ſed ꝓtinuat̄ cū reꝰ ſui generis z ſue ſpēi: z illoꝝ ea cōtinua ſunt tñ quoꝝ vltima ſūt vnū: z ideo nō oibus oia ſūt ꝓtinua. Ul tima enī quoꝝdā nō ſunt: qꝫ nō oia hñt vltima: ſz ea q̄ ſunt ī gñe quātitatis tñ: z illa hñt vltima. Et q̄dā etiā q̄ hñt vltima hñt etiā ea ſpē differētia ſic̄ tps: z linea: z oīo: z iō vltimū ſi ī rōne phica que p eē dat̄ p̄dicet de eis: equoce p̄dicabit̄: z ideo etiaz talia ſe non tāgūt: neq̄ cōtinuant̄ in vltimis. Irrō nabile aūt eēt ſi vltimū linee diceret tāgere vltimuz ambulationis: z iō linea z ambulatio nō cōtinuan tur: z iō neq̄ motus diuerſi genere: neq̄ ſpē pñt eē cōtinui. Tex. z com. xl. ¶ Habiti quidē ſimilit̄ eſſe poſſūt z ſūt aliq̄ñ: hoc ē imediate ſibi ſucceden tes motꝰ illi qui neq̄ genere: neq̄ ſpecie ſunt. Curꝛ rens enī aliqs pōt febꝛicitaſſe ſtatim cū curſu: uel i mediate poſt curſū: ita qꝫ vltimuz inſtās deſitionis curſus ſit ꝑmū inſtās febꝛicitationiſ: ita qꝫ nullum intercidat tps: ſed tñ illi motus licz habeant vnuz cōtinuū tps nō tñ ſunt vnus ſimplicit̄ z continuꝰ z ſicut lāpas uel flāme ſiue lumē qđ facit motū ex ſuccedente ſibi diffuſione loci: qꝛ in loco diffundit̄ z hoc ē qñ cādela uel flāma viciſſitudinant̄ de ma nu in manū ita qꝫ ſemp vltimū inſtās diffuſionis vnius ſit ꝑncipiū alteriꝰ abſq̄ ſuꝛpoſitiōe tēporis tūc enī ille diffuſiōes hñt tps vnū z tñ nō ſunt mo tus vnꝰ ꝓtinuꝰ: ſed potiꝰ habiti ſunt ſiue ſucceden/ tes. Ponit̄ enī cōtinuū differri qꝫ illa ſūt cōtinua quoꝝ vltima ſūt vnū. Tales igit̄ motꝰ habiti ſunt z cōſequent̄ in eo qꝫ tps eoꝝ cōtinuū eſt: nō inꝛu/ ptū: z iō nō ſufficit qꝫ hꝰ ad vnꝰ numero z cōtinuꝰ ſit motꝰ qꝫ tps ſit cōtinuū nō interruptū: ſed potiꝰ cōtinuꝰ dr̄ ipſe motꝰ quo ipſe ē cōtinuꝰ in ſua eēn tia z vnus: z hoc eſt qñ vltimū vnū ſit ambobꝰ mo tibꝰ ſiue ptibꝰ motus. Tex. z com. xlj. ¶ Un/ de ſi debeat eē vnꝰ nūero z ꝓtinuꝰ motus: oportet qꝫ cū hoc qꝫ ē tps vnū cōtinuū ſit z motꝰ eiuſdem ſpeciei in q̄ eſt motꝰ: et vnꝰ eiuſdē ſubiecti nō cōit nec p accidēs dicti: et tps quidē dz eſſe vnū ut nō intercidat ges ſiue imobilitas. Si enī tps deficiat tūc neceſſe ē quieſcere: z tūc quies inꝛponit̄: z tunc motꝰ nō ē vnꝰ z ꝓtinuꝰ ſed plures ſiue multi erunt motus quoꝝ quies ē media: qꝛ ſi aliqs motꝰ ſtatu ſiue quiete occupet̄ ille neq̄ vnꝰ nūero ē neq̄ cōti nuus. Recipit̄ enī quies media ſi ī medio interci dit quies inꝛ duo. ſ. ſilit̄ quāuis nō deficiat tps ali qñ ſed ſit cōtinuū z vnū: ſi iñ motꝰ nō ſit ſm ſpēm vnā in q̄ eſt motꝰ nō erit motꝰ ille vnꝰ z ꝓtinuꝰ: qꝛ in talibꝰ tps quidē eſt vnū: ſed tñ motꝰ ſūt alij ſm ſpēm: z iō nō cōtinuant̄: qꝛ diuerſoꝝ ſm ſpēm non eſt vltimū vnū. Motꝰ enī q̄ ē vnꝰ ſimplicit̄ hꝰ ē nu mero z ꝓtinue neceſſe ē vnū eē ſm ſpēm: ſz nō con uertit̄: qꝛ nō ē neceſſe qꝫ vnꝰ ſm ſpēm z tps ſimplr ſit vnus. Oportet igitur oia tria adeſſe. ſ. qꝫ id qđ mouet̄ ſit vnū ſimplicit̄: z p ſe motui ſuppoſitū ad hoc qꝫ ſint ī ſpē vna: z qꝫ ſit tps vnū nō interruptū Sic gꝰ dictū ē qꝫ ſit motꝰ ſimplicit̄ vnus.

¶ Capi. iiij. de vnitate motus ſūpta penes pfecti onē z regularitatē eius. Tex. z com. xlij.

Q Uia aūt nos deꝫmiauimꝰ oēs modos eēntiales vniꝰ motꝰ: relinqtur etiā ut det minemꝰ vnitatē motꝰ q̄ ſit p modū acci/ dētiū inſepabiliū in ipſo motu: z p illā vnitatē cō paremꝰ motū ad motū: ut ſciat̄ qꝫ magis ſit vnus int̄ motꝰ. Tex. z cō. xlij. ¶ Dico aūt qꝫ cum mo tuū aliꝰ ſit pfectꝰ aliꝰ ipfectꝰ ſic̄ oñdemꝰ in. viij. erit pfectꝰ magis vnꝰ q̄ impfectꝰ. Perfectꝰ autem eſt

triplicit. ſ. ſm gen⁹:z ſm ſpēm:z ſm ſubz. Perfect⁹ qdē ſm gen⁹ ē cui⁹ generis pfectior mot⁹ eſt ſic mot⁹ local⁹ pfectior mot⁹ ē in genere q̄z alij:q; ē cā alior. Perfectior aūt ſm ſpēm ē: cui⁹ ſpēs pfectior eſt int̄ ſpēs mot⁹ pfecti ſm gen⁹:ſic mot⁹ circularis i genere mot⁹ localis pfectior ē:q; nō recipit additionē neq; diminutionē. pfect⁹ aūt ſm ſubam eſt pfect⁹ ſm numerū hoc ē ſm ea que exigunt ad vnū motū ſm nūerū:et ſic iterū mot⁹ circularis pfectior ē:q; ſuū mobile z ad qđ eſt motus: quia eſt ab eodē in idē z ſuū tp̄s:pfectiſſima ſunt inter oēs alios motus:z iō pfect⁹ mot⁹ bis oīb⁹ modis maxime dr̄ vnus:hoc tñ vnū non opponit pluralitati ſed pot⁹ opponit impfecto q accipit pluralitē modi:z ſi ſit vn⁹ ſm ſe. Eſt enī q aliqñ impfect⁹ motus vni⁹ dr̄: ſz cōtinue ē vn⁹ nō babēs rōnē pfecti: q; ſic in alijs id qđ ē pfectū z totū dr̄ vnū: ita ē z i motibus. Tex. z com. xliij. ¶ Ampli⁹ aūt p;ter oēs q̄ dicti ſūt modos dr̄ mot⁹ vn⁹ regularis ſi ue eq̄lis i oībus ptib⁹ ſuis:z iſte qdē p oīa ē eq̄lis velocitatis z tarditat̄ in medio z principio z fine. Irregularis āt ſiue diuerſus ſiue ineq̄lis ē q nō vr̄ vnus dicto mō:q; diuerſus ē ſm modū:licz i ſubſtātia ſit vn⁹. Regularis aūt vr̄ eē vnus ſic in lineis rectū vr̄ vnū. Rectū enī eſt vnū quātum ad modū:q; q̄libet ps ei⁹ opit aliā:z ſupponit ei ſi aſpiciat̄ in pūcto a pte vna. Curua aūt ſiue toꝛtuoſa linea nō eſt tal:ſed eſt cōpoſita ex recta z obliq̄:z iō vna ps eminet extra aliā:z alia depmit infra alias z ex hoc ſunt multe formē linearū q̄ nō patiunt̄ lineā formalit̄ eē vnā:licet ptinuatiōe z ſubo ſit vna Et ſic mot⁹ irregularis ē diuiſibil:q; ē cōpoſit⁹ ex multis motib⁹:z differt in ptibus ſuis p magis z minus qđ eſt additio velocitatiſ:z diminutio ipſi⁹ in ptibus eius. Jn oi aūt gñe motus inuenit qđ ē regulare:z qđ ē irregulare:qđ ꝓbat̄ inductiōe:quia aliqd aliqñ alterat̄ regularit̄ qñ alterat̄ eq̄lit̄:nō velocius z tardi⁹ in toto motu. Et aliqñ fert̄ localiter in regulari magnitudine z regularit̄:ſic qđ fert̄ in circulo:uel in recta linea:z iō erit eq̄lis motus:licet autē nullus motus nālis eq̄lis ſit in recta linea: tñ aliqñ ſm rectū ſit motus regularis:ſic auri uel pūcti:uel alteri⁹ alicuius. Motus autē q̄ ē a gñante in recta linea nullo mō eſt eq̄lis:z de b⁹ tractabit̄ i ſequētibus trib⁹ iſtius. Silit̄ aūt i motu iſtius augmēti z detrimēti. Utrūq; enī iſtoꝛ aliqñ ſit regularit̄:aliqñ irregularit̄. Tex. z cō. xliij. ¶ Jrregularitatis aūt in vniuerſo differētie ſunt q̄ttuor ſ. irregularitas mouētiſ qđ nō eq̄liter mouet:z irregularitas moti qđ nō diſponit ſp z eq̄lit̄ ad motū z irregularitas in quo ē mot⁹ q nō ſp eodē mō eſt finis mot⁹:ſed aliqñ facili⁹ pōt ꝓſeq;:aliqñ difficilius:et p̄cipue cā irregularitatis z dr̄ia ē id in quo eſt mot⁹ ſiue p qđ eſt mot⁹ qđ aliqñ ē regulare:z aliqñ irregulare. Jmpoſſibile ē enī regularē eē motū qñ magnitudo in q̄ ē mot⁹ nō ē regularis: z ideo ſunt irregulares mot⁹ reflexi z obliq:aut etiā alteri⁹ magnitudinis irregularis. Reflexi enī mot⁹ ne ceſſario bñt vti vltimo poſito in quo fit reflexio:ſic̄ fuit p̄cedētis mot⁹:z ſic̄ ꝓncipio ſequētis. Jn fine aūt p̄cedētis motus nō fuit motus niſi in motū p fectū eē:z tūc nō erat mot⁹:q; cū pfect⁹ mot⁹ ē tunc nō ē. Jn ꝓncipio aūt ſequētis fuit iceptio mot⁹:z hoc ē ut mot⁹ eēt poſt illud ꝓncipiū in ītermedio ſic̄ ſupra dixim⁹:g° due ptes reflexi mot⁹ fūt interpoſite q̄te media:g° nō ſunt regulares z eq̄les ſp in vna velocitate z tarditate. Una enī cā maioris recordatiōis inēpoſitio q̄tis eſt. Silit̄ aūt ē in obliqua magnitudine q eiuſdē mobil⁹ mot⁹ aſcēſionis i ꝓnexū nō eſt eq̄lis motui deſcēſiōis in denexum dē. Et ſi ſit linea curua multis curuitatibus tūc erit penit⁹ irregularis mot⁹ i illa. Cuiuſcūq; g° magnitudinis nō q̄libet ps ſm ordinē ſit⁹ nō cōtigit irregularit̄ quālibet ptē:z ordinate ſupponit ei z illi⁹ nō pōt eē mot⁹ regularis: z iō in recto ſolo z circulo ē mot⁹ regularis:nō q̄dē mot⁹ ſup circulū ſed mot⁹ q eſt circuli circulatio ſic̄ inferi⁹ oñdem⁹. Aliqñ aūt nō ē cā irregularitat̄ in vbi:neq; in qñ: neq; i eo ad qđ ē mot⁹:ſed i eo q ipſm mobile ſic̄ diſponit q irregularit̄ mouet̄:q; cū eſt i trāſitu efficitur ſuſceptibile motus plus z minus: z ex hoc cauſatur diuerſa velocitas:z diuerſa tarditas. Regularitas enī motus diffinitur z determinatur velocitate z tarditate:cuius quidem eadē in omnib⁹ partibus motus eſt velocitas:regularis eſt motus cuius aūt nō in omnibus eſt eadez velocitas z tarditas nō eſt regularis:z hoc eſt vnū eoꝝ p quod ꝓbatur q velocitas z tarditas non ſunt differētie eētiales diuidentes motum in ſpecies:neq; ſunt ſpecies motus:ſed ſunt accidentia per ſe motus in eo q motus: z ideo accidunt omni motui ſicut par z impar accidunt numero:z ideo omnem ſpeciez motus ſequitur velocitas z tarditas: quia omnis motus velox eſt aut tardus. Cum autem grauitas z leuitas diuerſificent motum eiuſdem ſpeciei in velocitate z tarditate:oportet etiam q grauitas z leuitas non ſint ſpecies motus: quia ſi contingat duo deſcendere ſicut plumbum z aurū:mouebitur velocius id quod maioris eſt grauitatis: cum tamen motus eoꝝ ſit idez ſm ſpeciem. Eſt enim vterq; ad medium. Si vero contingat duo aſcendere aſcendat velocius id quod maioris eſt velocitatis cum vtriuſq; motus ſit vnus ſpecie:q; a medio in ſurſuz. Terra enim in eo q eſt grauis

motum habet in idem terre: quia mouetur ad ꝥra. Et silr ignis motū hz ad idem igni. i. ad ipsū ignē qr cū iste motꝰ sic sit nālis terre ꝛ igni diuersificat i eadē specie mouens ex diuersitate leuis ꝛ ḡuis: vt diximꝰ: ppt̄ qd̄ ḡuitas ꝛ leuitas non diuersificant motū hz spēm. Tex. ꝛ cō. xlv. ¶ Cū āt sic dixerim motū regulare esse vnū eo q simplicior est ꝛ hz vnū modū: nō tñ oppositas ei regularis erūt plures motus: sed erit vnus in eo q ꝓtinuꝰ est. Bi/nus aūt erit vnus in eo q est pluriū modoꝝ quibꝰ diuersificat: ꝛ hoc accidit p̄cipue reflexo motui: p/pter cām quā supra diximus. Hec aūt minoritas vnitatis ꝛ simplicitatis vnitatis accidit eo q q̄uis motus vel quies sunt sibi admixta. Est aūt hic motus vnus vt dictū ē in eo qd̄ ē ꝓtinuū. ¶ Ex dict̄ igitur liquet q oēm motū qui ē vnus conuenit esse cōtinuū: siue sit regularis siue non. ¶ Alteriꝰ igit̄ pz ex illo q biti siue cōtingentes se motus nō hm spēm vnā: ipsi non erūt vnus motus ꝛ cōtinuꝰ. Similiter aūt est si nō sit in gñe vno: q m̄ nō posset esse possibile q eēt vnus cōtinuꝰ motus regularis ille qui compositꝰ est ex alteratiōe: ꝛ loci mutatione: p/cipue cū etiā cōponi nō possit nisi hm tpis cōtinuitatē: eo mō q supra determinauimꝰ. Nec aūt continuitas nō sufficit ad hoc q motꝰ sit nūo vnꝰ. oz. n. q vniꝰ motꝰ ptes ꝓueniāt sibi i vnitate forme: ꝛ mobil: ꝛ eiꝰ in q ꝛ eiꝰ qd̄ mouet. Et hāc ꝓueniētiā qdā phici vocāt suppōez: qr vnā suppōit alij ad oñdē dū qd̄ diuersū ē gñe ab ipo. Hec dca sūt de motu pfecto ꝛ regulari q verissime dr̄ vnꝰ.

¶ Cap. v. de contrarietate motus ad motū: ꝛ quis motus sibi sit cōtrarius. Tex. ꝛ com. xlvj.

Oplius āt determinādū ē q̄lis motꝰ q̄li motui ē ꝓxꝰ: ꝛ eodē mō determinandū ē q mālio siue qes cui motui: ꝛ cui qeti ꝓxiet. Sz p̄mū pscrutabimur de ꝓximitate motꝰ ad motū. Optie āt hoc accipiemꝰ p dionē ponētes oēz modū q motꝰ pōt ꝓponi ad motū. Cū āt motꝰ sit ō sbo i sbm sic supiꝰ determinauimꝰ: si debeat motꝰ ꝓximari ad motū: hoc erit: aut q illi sūt ꝓxi q sē ex eodē sbo ad idē sbm: vt ille q ex sanitate sit ꝓxꝰ illi q ē ad sanitatē. Sic. n. mutatō est videt̄ eē ꝓxie: qr sic oppōit gñe corꝛuptiōi: aut illi sē ꝓxi q sē ex ꝓxis: vt ille q ē sanitate ꝓxꝰ: sit ei q ē ex egritudie: aut q sē i ꝓxia: vt ꝓxꝰ sit motꝰ q ē ex ꝓximo motui q ē i ꝓximō: vt ꝓxiet motꝰ q ē i sanitate motui q ē i egritudiez. Aut q̄rto mō vt ꝓxꝰ sit motꝰ q ē ex ꝓximo motui q ē in ꝓximuz: vt ꝓxiet motꝰ q ē ex sanitate motui q ē i egritudinem. Aut q̄nto mō q ē ex p̄ i ꝓximō ꝓxiet ei q ē ex p̄ i ꝓximō: vt q ē ex sanitate i egritudinē ei q ē ex egritudie i sanitatē. Nece ē. n. q̄dā aut vnū istoꝝ eē ꝓximō alij: aut plures vni vl plibꝰ: qr nō ꝓueīt hz dionē: aut ꝓponere sbm ad sbm: cū de sbo ad sbm sit motꝰ. Tex. et cō. xlvij. ¶ Quartꝰ āt dcoꝝ q dict̄ ē eē ex ꝓtrario ꝛ opponi ei q ē i ꝓtrariū nō ē ꝓtrariꝰ: vt q ē ex sanitate nō ē ꝓtrariꝰ ei q ē in egritudinez: eo q illi duo motꝰ hm sbm sē vnꝰ ꝛ idē: hz eē eoꝝ qd̄ rō diffinitiua dr̄ nō sit vnū ꝛ idē: qr nō ē idē hz diffinitionez mutari ex sanitate in egritudinē mutari. Diffinitio eiz affligit hm nomē: ꝛ ꝑmꝰ istoꝝ motuū nō dic̄ nisi ēminū ex q ē motꝰ: ꝛ alē dic̄ ēminū ad quez: hz hm sbm idē sē: hz diffi alēa sit mutationis ex sanitate: ꝛ mutatōis i egritudinē hz q ē i egritudinē. Tex. ꝛ cō. xlviij. ¶ Silr āt neq̄ iste q ē ex ꝓtra ē ꝓtrarius illi q ē ex ꝓtra: quē scdm in dione supi posuimus. bñ. n. verū ē q motꝰ ille q ē ex ꝓtra ē i ꝓtrariū vl i mediū. Sz nos hoc posteriꝰ in fine huiꝰ capli dicemꝰ. Sz h tñ dicimꝰ q hz motꝰ pfectꝰ sit ex ꝓtrio: tñ nō hz verā rōez ꝓtrarietatis hz q ē ex ꝓtra. Uñ hz tales motꝰ in vitate sint: rō tñ ꝓtrarietatis ipsoꝝ nō ē penes eē ex ꝓtrariis: hz potiꝰ hi debēt rō ꝓtrarietatis accipi ab vno ēmioꝝ motꝰ magis eēnt ꝓtrarii q sē in ꝓtraria quos ētio loco i dione supiꝰ posuimus: q̄si sē ex ꝓtrariis q positi sē scdo loco. Cā āt hui ē qr cū duo motꝰ sint ex ꝓtratiis: ita vt vn sit ex sanitate: ꝛ alē ex egritudie: tūc i vtroq̄ abiicit̄ ꝛ mutat̄ ꝓtrariū. Cū āt sē i ꝓtrariū: sic vn in sanitatē ꝛ alē i egritudinē: tūc in vtroq̄ accipit̄ ꝛ retinet̄ ꝓtrariū. cōtrarietas āt i motib potiꝰ ē penes id qd̄ retinet̄ ꝛ accipit: cū bꝰ bēat eē q̄ penes id qd̄ abiicit: cū bꝰ nō bēat eē: gꝰ magis ē ꝓtrarietas in his q̄ sunt in cōtraria: q̄ in his q̄ fiūt ex ꝓtrariis. Et si forte aliq̄s dicat q accidit mutatiōi q sit i ꝓtraria: ꝛ ꝓuenit eis ēntialr q sit ex ꝓtrariis: iō magis ē ꝓtrarietas penes eē ex ꝓtrariis q̄ penes eē i ꝓtraria. Dicemꝰ q bꝰ falsū eē ꝑbat ex bꝰ q vnūqdq̄ magis denoiaret ex eo i qd̄ mouet: q̄ ex eo ex q mouet: ꝛ iō dr̄ motꝰ in sanitatem sanatio: ꝛ nō egrotatio: hz sit ex egritudine: ꝛ motꝰ i egritudinē dr̄ egrotatio: ꝛ nō sanatio hz sit ex sanitate. Cōstat āt q id qd̄ dat nomē magi ē ei nāle q̄ id qd̄ ñ dat nomē: gꝰ rō ꝓtrarietatis magis sumit penes illud qd̄ dat nomē q̄ penes illud qd̄ nō dat nomē. Hz gꝰ isti motus q̄ sūt ex ꝓtrariis ꝛ illi q̄ sūt in ꝓtraria sbo sūt idē: cū diffinitiōe non sūt idem: ꝛ in neutris pfecta est rō ꝓtrarietatis. Cū enim diffinitio motus sit q sit ꝓcessus de subo ad subm: oz q ꝓtrarietas motꝰ ad motū sit accepta penes vtrūq̄: ꝛ sic deficit a cōpleta rōne contrarietatis. Et simliter iste qui est in contrarium qui fuit tertio loco positus in diuisione. Sed hm hoc relinquitur hm solum illum esse contrarietas qui est in cōtraria ex contrariis: quem vltimum superius in diuisione posita posuimꝰ. Fortasse autē hūc eūdē

motū ꝓuenit eē ex ꝫ̄ijs: ⁊ ita eē idem cū scō: et fo⁊ taſſe accidit eū eſſe in ꝫ̄ia: ⁊ ſic eſſe idem cū itio mō diuiſionis ꝑhabite: ita q̄ scōs ⁊ tertius ⁊ q̄nt⁹ mo dus motuū ſint idem ſm ſubm: ſed eſſe eo⁊ ꝓ̄ꝫ diſ finitionē nō eſt idez: ſicut iam ſepi⁹ dictū eſt. Dico autem eos idem eſſe ſm ſubm: ſicut idē ſm ſubm eſt iſte qui eſt in ſanitatē ei qui ē ex egritudine: ⁊ il li q̄ ē ex ſanitate ei q̄ ē in egritudinē eſt idē. Tex. ⁊ cō. xlix. ¶ Sed q⁊ ſicut diximus dr̄ia eſt inter motum ⁊ mutationem: eo q̄ motus venit ex quo/ dam ſubo actuante in quoddā ſubm: ⁊ talis mo/ tus eſt ex ꝫ̄rio in ꝓtrariū: oꝫ q̄ cōpletā rōez ꝫ̄rieta tis bēat mot⁹ qui eſt ex ꝫ̄ in ꝫ̄riū ad eū q̄ ē ex ꝫ̄rio i ꝫ̄riū: vt q̄ ē ex ſanitate in egritudinē: ꝫ̄rieī ei q̄ ē ex egritudine in ſanitatē. Tex. ⁊ cō. l. ¶ Zꝫ aūt b ſufficienť ꝑbatū ſit ꝑ rōem: tn̄ etiā ꝓbabim⁹ b° per inductionem tam in motibus coꝛporis q̄ aīe acci pientes que videnť eē motus cōtrarij. Videm⁹ enī ſanari eē ꝫ̄riū ad egrotare: ⁊ vnū illoꝝ ē motus ex egritudine in ſanitatē: alterū ecōuerſo ex ſanitate in egritudinē. In motibus aūt aīe videm⁹ q̄ addiſce re quod ē ab alio docēte quodā accipere ſciam ꝫ̄ri um ē ad decipi: ita q̄ diſceptiuus ꝑmuteť in dece/ ptiōem ꝑ aliū: ⁊ nō ꝑ ſeipſū. Et hoc tō q⁊ mot⁹ diſ ceptiue ⁊ deceptiōis debeat eſſe in ꝫ̄ria. Sic̄ enim acceptio ſcie duplicit̄ ē: ita etiā deceptiōis acceptio .ſ. q̄ vtrūq̄ accipiť ꝑ ſeipm ⁊ ꝑ alterū. Sed ſciētie accepte ab illo non ita etiā ꝫ̄riať deceptio vel erro⁊ acceptus a ſeipſo: ſed potius ab alio: ⁊ ſcie accepte ꝑ inuentiōem ꝑꝑam ꝫ̄riať erro⁊ ſiue deceptio acce pta ꝑ ſeipam ex ꝑꝑa inuentiōe. Eodē aūt mō ē in motibus mūdi. Motus .n. qui eſt ſurſum ꝫ̄riať ei qui eſt deo⁊ſū: eo q̄ ſurſū ⁊ deo⁊ſū ꝫ̄ria ſūt in lon gitudine: ⁊ qui eſt ad dextrā motus ꝫ̄riať ei qui eſt ad ſiniſtrā: eo q̄ hec ſunt ꝫ̄ria in latitudine: ⁊ mot⁹ qui ē añ ꝫ̄riatur ei qui eſt retro: eo q̄ hec ſunt ꝫ̄ria in altitudine ſiue in ꝓfunditate: de qbus in celo et mūdo faciem⁹ tractatū. Ex inductōe igit̄ ꝓſtat oēz motum qui eſt ex ꝫ̄rio in ꝫ̄rium eſſe ꝫ̄rū illi qui ē ex ꝫ̄rio in ꝫ̄rium. Tex. ⁊ cō. lj. ¶ Remanſit ergo adhuc ꝑmū membrū ſolū ſuperius habite di uiſionis. ſ. q̄ aliquis muteť in ꝓtrarium ſolū: ⁊ trāſ eat non de ſubo in ſubm: ſed ſit ſolū in ſubm: vl̄ ſo lum ex ſubo: ſed b° ſicut diximus non eſt motus ſꝫ mutatio: ⁊ cōtingit hoc duplicit̄. ſ. per ſe: ⁊ per acci/ dens. Et per ſe quidem in ſubſtātia in qua null⁹ ē motus: quia eniꝫ non ens ex quo vel in quo vel in quod eſt mutatio nō dicit nec ſupponit aliq̄ ſub iectum. Per accidens aūt ſicut cū dicimus eī nō albo fieri album. Illud enim fit nō ex quodā ſub iecto ſm q̄ ſic fieri dicit̄: ſed hoc eſt ꝑ accidēs: q̄m accidit nigro albi eſſe ꝓuationē: ſicut alibi explana uimus. Quibuſcunq̄ aūt generibus ſicut ſubſtā tie non eſt cōtrarium: in illis motus non eſt ſed mu tatio: ⁊ in talib⁹ oppoſitio mutationū eſt ſm ꝑmu⁊ membrū ꝑhabite diuiſionis: q̄. ſ. mutatio que ē ex ipſo cōtraria ſit mutationi que eſt in ipſum. vñ ⁊ ge neratio ⁊ co⁊ruptio cōtrarie mutatiōes ſunt b° mō ⁊ generaliter omnis ſimpliciter acceptio eſſe vel fo⁊ me hoc modo contraria eſt remotiōi eiuſdem. Ne enim ſunt mutationes quidem: motus autem non ſunt. Zꝫ ergo in his mutationibus nō ſit ꝓceſ/ ſus de cōtrario in contrariū: cum non eſt inſtantia ad inductionē: quia iſte mutationes nō ſunt mot⁹

Tex. ⁊ cō. lij. ¶ Si autez aliq̄s obiiciat de mo tibus qui ſunt de medio ad extremū: vel ecōuerſo de medio ad mediuz: dicimus ſm ꝓdicta q̄ in oī/ bus cōtrariis habentibus mediū: motus qui ſunt ad mediū ponendi ſunt tanq̄ ſint in cōtrariū quo dāmodo. Motus enim qui ꝓcedit in quodcūq̄ mediū vtitur medio ſicut ꝓtrario. Per hoc enī eſt ad ipſum q̄ aliquid habet ex ꝓtrario: vt mot⁹ q̄ eſt ex fuſco in albuz: eſt tanq̄ ſit ex nigro: quia ex ipo non ē motus in albū: niſi in q̄ntum aliquid habet de nigro. Et ex albo ē in fuſcuz motus tanq̄ in ni grum: per eandez rōem. Cum aūt eſt ex nigro i fuſ cum: tunc eſt tanq̄ in album: eo q̄ fuſcū habz ali quid de albo. Mediū eīm comparatum ad extre ma quodāmodo dicit vtrūq̄ extremoꝝ: ſicut dc̄m ē in ꝓncipio iſtius q̄nti libꝛi: igitur motus eſt ꝓtra/ rius motui ſicut dictuz eſt: qui. ſ. eſt ex contrario in contrarium.

¶ Caplm. vj. de contrarietate quietis ad motum ⁊ quietis ad quietem. Tex. ⁊ cō. liij.

Oniā aūt motui non ſolum videť eē cō
q trariū motus: ſed etiā quies. Determinā
dū eſt de iſta cōtrarietate que eſt mot⁹ ad quietem. Dicamus ergo q̄ ſimpliciter ⁊ abſolute ꝓtrariatur motus motui: ſed quies opponiť motui quodāmō ꝑ b° q̄ quies eſt ꝓuatio mot⁹. Cōuenit enī aliq̄n ⁊ ꝑcipue in ꝑhitis: q̄ ꝓuatio dicitur ꝫ̄ria. Sic̄. n. nos declarauim⁹ in ꝑ libꝛo: mā nūq̄s ſubij ceret motui: niſi ſubijceret ꝓuatiōi: et ſm q̄ ꝓuatio radicať in forma ꝫ̄rij ex q° ē mot⁹: ꝓuatio ē ꝫ̄ria mo tui: nō ſimplr̄ ſꝫ quodā mō. Que. n. ſimplr̄ ꝫ̄ria ſt̄ duo actus ſpē differētes ⁊ in vno extſtentes gñe: ſꝫ motus nō ē act⁹ pur⁹ ſꝫ diminut⁹ ⁊ ꝑmixt⁹ potētie ⁊ iō ꝫ̄riať eidem cui ꝫ̄riať actus ad quē vadit mot⁹ ꝑ b° q̄ ē aliq̄d ei⁹: q⁊ mot⁹ ē gñatio forme ꝑ⁹ forma donec cōpleať act⁹ ille ad quē ē motus: ſicut via ad complementū: ⁊ ideo quies ad quam ē motus ali q̄d ē mot⁹ eiuſdē: ⁊ ꝑ b° q̄ ſic vni⁹ nature ſūt: oppo nunť eidē: ⁊ iō cū ges ad quā ē mot⁹ aliq̄d ē mot⁹ ꝫ̄rieť ei ex q° ē mot⁹: mot⁹ oppōiť eidē: ⁊ e⁹. Et cū

dr̄ q; vnū nō opponit duob⁹ vno gñe oppositiōis intelligit b⁹ de illis que nō sūt quodāmodo idē: sic actus pmixt⁹ potētie quodāmō idē ē cū actu potē tie q; educit ex ipo: r iō etiā nō q̄libet qes opponit cuilibet motui: sed aliq̄lis ꝓtrīat aliq̄li: vl ei quieti q̄ est fm locū ꝓtrīatur motus fm locuz. Sed tñ hoc etiā non simpliciter est verū q; omnis quies in locū ꝓtrietur oī motui fm locuz. Sed nos h̄ nō diffinite dicimus que quies cui motui ꝓtrīatur: vtrū. s. qes q̄ ē in hoc exquo ē motus ꝓtrietur motui qui est ex isto. aut quies que est in hoc ad quod ē motus cō trarietur motui q̄ ē ad idē. Tex. r cō. liij. ¶ Ad hoc enī determinandū necesse ē resumere qđ ꝓpus hi tum est. s. q; motus sēper ē in duobus subis exīti bus: cū sit ex subo in subm: tūc. n. videt q; huic mo tui qui ē ex hoc in ꝓtium ꝓtrīatur qes que ē ex hoc ex quo ꝓcedit mot⁹. Alij aūt motui q̄ ē ex ꝓtrario ꝓtionis in ꝓtiū ꝓtrīat quies in eodē ꝓtio ex quo ꝓ cedit motus. ¶ Regula. n. general ē q; ꝓtria se ad inuicez destruūt: r iō motui nō ꝓtrīatur quies quaz facit r ad quā vadit: sed potius illa quā destruit: et a qua recedit. Facit autē motus quietez ad quā va dit: sicut diximus supra: r destruit ipsaz a qua rece dit: ergo ꝓtrīatur illi a qua recedit: r b⁹ est illa ex q̄ ē mot⁹: r nō illā ad quā ē mot⁹. Per eādē aūt rōez ille etiā quietes ꝓtrie sūt que mutuo se inuicem ex pellunt ab eodē susceptibili. Incōueniens enim est dicere q; motus hñt ꝓtrietatem adinuicez: r nō quie tes. Quz. n. quies sit ꝓpatio: r ꝓpatio ꝓpatiōi nō sit ꝓtria: tñ quies nō est pura ꝓpatio: r ideo ꝑ hoc q; ē ens pōt ꝓtrie opponi ꝓpationi que sīr ē ens: sicut i ꝓhabitis etiam ꝓpatio ꝓpationi: r vnū plurib⁹ op ponit: ꝓpter cām que dicta est. Cū aūt dicimus q; getes sūt sibi ꝓtrarie: nō q̄cūq; quies itelligit eē ꝓ tria cuilibet quieti: sed getes que sūt in ꝓtijs sūt cō trarie adinuicem: sicut ges que est in sanitate ꝓtria est quieti que est in egritudine. Et eadē quies ꝓtrīatur motui egrotationis qui ē ex sanitate in egritudinez Quz vtrū irrōnale eēt q; ꝓtriaret illi motui qui est sa natio q ē ex egritudie in sanitatē fm p̄dicta. Mo tus enim qui est in ipm qđ est quies hz illud in q⁹ stetit ꝑ q̄etante magis r ꝓficiēte q̄ ꝑ ꝓtio. Nulla enim res stat in suo ꝓtio: nec accedit ad ipm: nec p ficit in ipso: sed potius aufugit ab ipso: et corrūpit ab eo. Hanc etiā q̄tez ad quā ē motus accidit si mlē fieri ipsi motui: quia de b⁹ q; mot⁹ ē forma p⁹ formā: vel vbi post vbi: motus ipse inducit quietāl vltimū: r iō non possunt hēre adinuicem ꝓtrietatem. Cū g⁹ motui egrotationis vna dictarū quietum cō trarietur: r nō ꝓtrietur ei illa que est in egritudine ad quā motus vadit: oz q; ꝓtrarietur illa q̄ est in sani tatem a qua recedit motus egrotationis. Oportet enim q; ꝓtraria sint eiusdem generis ꝓxīmi: r ideo nō dicimus q; quies in albedine ꝓtrietur quieti in sanitate: quia ambo p̄ñ simlr esse in susceptibili vno

Tex. r cō. lv. ¶ Quibuscūq; aūt generib⁹ nō insunt cōtraria hoz mutationes quidez sunt oppo site: sed non ꝓtrarie: sed potius hñt modū ꝓtradi ctionis: r in talibus mutatio que ē ex ipso opponi tur mutationi que ē in ipsum idem. Sed tales mu tationes nō sunt motus: sic mutatio que ē ex nō eē opponitur mutationi que est in esse: sic corruptio opponitur generationi. Sed ꝓpatio hmōi muta tionis que nō est motus non ꝓprie dicit quies: sed appellari consueuit imobilitas. Quz talis mutatio duplex est vt superius diximus: per se r per accīs per se quidem quādo nullū subm est non eē in qđ vel ex quo est mutatio: sicut fit in generatōe r corru ptione que in subā ē. Per accīs aūt qñ ꝑ se qdez mutatio est ex ꝓtio. p accīs autē ex ꝓpatione: sicut qñ diximus ex nō albo fieri alaū: tunc. n. ꝑ se fit ex nigro vel medio cui accidit non albū non esse: r tūc ē aliqđ subm nō albi. Tūc qñ ē aliqđ subm ex quo ē mutatio: tūc mutatio est vere ꝓtia mutatiōi: et hz quietē oppositā q̄ vē ē quies. Qñ aūt nihil subiī citur non esse qđ sit subiectū: sicut in non esse sube tunc pōt dubitare aliquis cū sit ꝓtraria mutatio q̄ est ex non esse: et vtrum hēat aliquā quietem ꝓtiaz Si aūt b⁹ cōcedatur q; .s. getem habeat: tūc sequit alterū duoz incōuenientiū. s. q; non omnis quies motui ꝓtrietur: sed q̄dam ꝓtriat mutatiōi q̄ non ē motus: aut q; ois mutatio sit motus: r rerū gñatio r corruptio sūt motus. Manifestū ē g⁹ q; talis im mobilitas siue imutabilitas qđ melius dicit nō est dicēda esse quies: nisi gñatio r corruptio dicantur esse motus. Est igit fm veritatē nō quies: sed ali quid sile quieti: r ideo pōt vocari imutatio: hoc est ꝓpatio mutationis in eo qđ aptū natuz ē mutari. Et oz dicere q; hec imutatio aut nulli est ꝓtia: aut dicet ꝓtia mutatiōi que est in nō eē: r mutationi q̄ est corruptio. Corruptio. n. est ex imutatione que est in esse: r generatio que opponit corruptioni est in illā mutationē que ē in eē: vt pz i p̄hītis. Sic g⁹ gñatio r corruptio opponunt: sic opponunt imu tatōes q̄ sūt i eē: r in nō eē. Et sic q̄es duplicē hz op positiōez: vnā ad motū q ē ex ipsa: r alterā ad qe tem oppositā: ita et imutatio opponit tam muta tioni q̄ ē ex ipsa q̄z imutatiōi q̄ ē in oppōsito. Sic eīm oia alia in naturis fm esse accipim⁹: ita accipi mus r qetē. Si aūt fz esse accipiat q̄es r imutatio nō solū ē i ea itellect⁹ ꝓpatiōis: fz itellect⁹ nature q̄ tantis: vt dixim⁹: r sic hz nomē ꝓtietatis: r mututio accipit rōem oppositiōis ꝓpatiue vel ꝑdictiōis.

¶ Caplm. vij. de ꝓtrietate motuū r quietū pe/

nes modū q est ſm nām: ⁊ qui ē extra nām.

Um aūt nos declarauerim⁹ oēm oppo-
c sitionē motus ad motū: ⁊ mot⁹ ad quie-
tez: ⁊ quietis ad motū: q̄ est oppositio for-
malis ⁊ eēntial' in ipsis sūpta penes formas eoꝝ-
tūc dignū est cōsideratione de accidentali q̄ sumit
penes modos oppositos in vna specie mutatiōis
Sūt.n. modi oppositi nāle: ⁊ violentū: ⁊ delectabi-
le: ⁊ triste. Et videm⁹ aliquā mutationē nāle esse: ⁊
aliquā ināle: ⁊ aliquā delectabilē: ⁊ aliquā trista-
bilē. Perscrutemur igit̄ de hmōi oppōne circa mo-
tū ⁊ mutationē. Tex. ⁊ cō. lvj. ¶ Queret autez
aliqs q̄re in mutatōe ſm locū sūt mot⁹: ⁊ ſm nāz: ⁊
ex̄ nām: siue violēti: ⁊ silr getē tā ſm nām q̄z ex̄. In
alijs aūt motib⁹ hec diuersitas nō est. Terra.n. vio-
lenť ⁊ ex̄ nāz q̄escit sursū. ignis āt ex̄ nāz mouet de-
orsum: ⁊ ex̄ nāz gescit deorsū. In alt'atiōe āt nō sic
ē videť vt h̄ gdē ſm nāz sit: illa aūt sit ex̄ nāz. Nō
eim pōt dici q̄re sanatio magis sit ſz nāz q̄z egrota-
tio: vel ex̄ nāz. Silr āt neq; dealbatio: neq; deniḡ-
tio. Et si obijcit̄ de pictorib⁹ q̄ colorāt res nō nālit̄
dicim⁹ q; talis irridēd⁹ ē: q⁹ illi nō alterant simplici
transmutatiōe qualitatis: ſz circūponūt corpa colo-
rata: vt ex illoꝝ colore res alterate videant. Silr āt
est de augmēto ⁊ decremēto. Motus.n. illi nō vi-
dent ee p̄ꝛij adiuicē in h° q; vn⁹ ſm nāz: ⁊ alt̄ sit ex̄
nāz. In gn̄atiōe āt ⁊ corruptiōe eadē videť esse rō
Nō.n. pōt dici q; gn̄atio sit ſz nām: corruptio aūt
extra nāz: q⁹ corruptio ſm nām ē senescē: ⁊ oīs cor-
ruptio ē p modū senectutis: sic̄ ꝓbabim⁹ i q̄rto lib°
metheoꝝ. Neq; in eadē spē mutatiōis videm⁹
hāc oppōem: vt. ſ. gn̄atio vna sit ſm nāz: ⁊ altera sit
ex̄ nāz. Et sciendū ē q; rō isti⁹ dubitatiōis oriť ex
cōpatiōe mouētis ad mobile: q⁹ i motu locali nāle
mouēs ifluit mobili forāz suā: ⁊ q̄ntū ei dat ꝺ fora-
tātū dat ei ꝺ p̄ntib⁹ formā q̄ sūt mot⁹ ⁊ loc⁹. Mo-
uens āt violenť nō dat forāz: ⁊ iō cogit ad motum
extraneū: ⁊ ad locū extraneū. Sz in oīb⁹ alijs mo-
tibus ⁊ mutatiōibus mouēs p̄imū ē itra: ⁊ q⁹ itra
ē videť ee nāle: ⁊ iō surgit dubita° p̄dca. ¶ Nos
aūt soluētes hāc dubitatiōez distinguim⁹ q; nāle dr̄
dupl'r. ſ. ſm pfectā rōez nālis ⁊ diminutā. Nāle āt
ſz pfectā rōez nālis ē q; ē a pn° itra mouēte p se ⁊ ñ
p accidēs ſz ordinē q° nā pticularis p̄iūcta mouet
a nā vlī nō cōiūcta q̄ ē in celo ⁊ stellis nām pticula-
rem oīs rei ordinātib⁹. Nāle āt ſm diminutā rōez
nālis ē q; deficit in aliquo mēbro isti⁹ diffinitiōis
ſ. q⁹ aut ē ſz iferiorē nāz ⁊ nō ſm supiorē: aut eō
uerso: aut q⁹ ē a nā mouēte p aliqd accns: aut quia
nō impedit̄ p aliquod accns. Silr autē etiā innāle
dicitur dupliciter. Aut enim dicitur innaturale op-
positum p̄nci° intrinseco ſm oia illa quib⁹ ordinat̄
ad actū tam in superioribus q̄z in inferioꝝib⁹: ⁊ h°
est violētū simpliciter: quia ad talē actū nihil oīno
cooperat̄ id quod violentiā patit̄: sicut motus lapi-
dis sursuz: aut ē innaturale: q⁹ ꝑuatū aliquo p̄in-
cipioꝝ dictoꝝ: ⁊ hoc ē idem cū nāli ſm diminutam
rōnem nālis ſm subm: lz ſm rōnez differat ab ipo
Et hoc in nāle nō est violentū oīno: sed est p̄ter
naturam: ⁊ hoc inuenit̄ in omnibus motib⁹ ⁊ mu-
tationibus. Tex. ⁊ cō. lvij. ¶ Istis ergo sic sup
positis dicimus q; corruptio vna bene ꝺ̄z̄iatur ad
alteram: ꝑ hoc q; vna est naturalis: ⁊ alia extra na-
turaz: quia id qō violenť est est extra nām. Quedā
aūt corruptio est violenta sicut interfectio: ⁊ quedaz
ē nālis: vt senectus. ¶ Sed tūc querim⁹ vtrum ne
generationes quoꝝdaz sint violente: ⁊ quoꝝdam
nō violente: que modū ꝺ̄z̄ietatis habent ad eas sūt
ſm naturā. Absq; dubio enim quedā generatio-
nes innaturales sunt: ⁊ illar ū modi q⁹ accidētales
sūt nō sunt terminati p numerū: quia tales nō mē-
surant nā superiori q; regit inferiorē. Silr ⁊ augmē
ta violenta sūt: sicut illa quib⁹ iuuenes pubescētes
velociter augenť: ⁊ est carnis spongiose nō cōden-
sate ꝓpter calorez velociter dissoluentē ⁊ nō consu
mentē humidū nutrimentale. Cuius sile est in semi
nibus que pululant in aquis. Illa.n. ꝓpter hūidū
aqueū quod est dilatabile multum cito augent in
latum: ⁊ sunt rare substantie: ⁊ hec sūt que dicūt ab
Alx. triconta cito adaucta ⁊ non constricta. Et hec
etiā ē cā q̄re mulieres citi⁹ augenť ⁊ hñt carnē mol
lem receptiuā multarū supfluitatū q̄s a mēbris ea
rū nō expellit virtus debilis que est in eis. Od' au-
tem Alx. vocat triconta arabes vocant semen luxu
riosum: cuius hūiditas defluit ⁊ nō condensat̄: eo
q; humidū supfluum nō cōsumit̄ in talibus ꝓpt̄
caloris debilitatē. ¶ Querit̄ aūt si silr ē in altera-
tione. Tex. ⁊ cō. lviij. ¶ Et dicēdū adhuc q; sic
etiā ē in alteratiōe: ⁊ hoc ē videē in alterat̄ ad sanita-
tez in febre acuta: vel in febre alia. Quedā.n. alte-
rāt in die nō ꝓgrua que nō ē dies crisis: q̄ñ nec tē-
pus est q; humor moueat̄: nec tunc nā iuuat̄ a re-
spectu oportuno celestiū: ⁊ est illa alteratio ꝓpt̄ ali
quod accns febris ⁊ materie fcā: iō plerumq; ter-
minat̄ ad malū. Illi āt alt'ant̄ alteratōe q̄ ē ex̄ nāz.
alii āt alt'ant̄ dieb⁹ ꝓgruis motui vel digestiōi hūo
ris ſz ꝓgruū respectū supiorū: ⁊ sūt q; alt'ant̄ ſz nāz
⁊ iō tales alt'atiōes siue crises q̄ fiūt i dieb⁹ creticis
sūt bōe: q⁹ plimū t̄mināt̄ ad bonū. Sciz igit̄ hūc
modū oz ēt q; sit i mutatiōib⁹: ⁊ h° g° mō corruptio
nes erūt ꝺ̄z̄ie adiuicē ſz modū: ⁊ nō corrup° oppo
sita erit gn̄atiōi. Quid.n. ꝓhibz h° mō corruptiōz
oppōi corruptiōi. oz.n. absq; dubio sic esse q; vna
sit ſm nām ⁊ altera extra nām sit: cuius signū ē q;

vna est dulcis: altera tristis. Dulcē vo voco que ꝑz viam nature ad ānihilatiōem deducta ē ꝑ senium. In illa eni paulatim efficit organuz minus habile motorī: z ideo separatio ē dulcis boc mō quo dulce vocatur parū cōtristans: eo q nō ē magni valoris videt q amittit: et vires motoris z forme paulatim ab organo ipso sunt quasi emisse. Tristis autē est in qua ꝓtium est: siue per violentiā fiat: siue ꝑ interfectionem inuenis: siue per accidens: sic ē moris inuenum que difficilis est supra modū: eo q instrumentum bibile aīe et adhuc in medio cōplexionā tiū existēs fortissimū bz sensū: z difficilis ē sepatōis ab aīa. ¶ Ex p̄dictis ergo cōstat oppositiōez ikā esse in motibus z mutationibus oibus: z est oppositio nō substantialis: sed penes modū accepta: qz non simpliciter corruptio corruptioni est ꝓria. Sz modus vnius est cōtrarius mō alterius: qz ꝑz bos modos boc quidem est b° i: alia vo alterius modi.

Tex. z cō. lix. ¶ Uniuersalit igit motus z q̄tes dicto modo duplici ꝓtiantur. Et boc pz in motibus localibus in quibus magis apparet ꝓtietas vnde qui est sursum cōtrarius est ei qui est deorsū qñ est relatū ad idē mobile. Dec. n. sunt cōtrarietates fm locū. Ignis aūt naturalit motu suo fertur sursum. terra aūt motu suo nāliter deorsū: z ipsorū loci mutationes sunt cōtrarie inq̄ntum sunt ad loci differentias ꝓrias. Et ideo qñ referunt isti mot⁹ ad idem mobile: tunc habent cōtrarietatem p̄dicti modi q vnus motuū est ꝑz naturā: z alter extra naturā. Ignis igit qui sursum mouet naturalit: deorsum aūt extra naturā: quia ille motus qui est fm naturam ipsius nō tm in mō sed etiā in specie ei⁹ ad quem est motus contrarius est illi qui est extra naturam: quia sursum z deorsū fm spēm sunt contraria. Contrarietas igitur illa que est penes modos sumpta: fm quos vnus est fm naturā: z alter extra naturā: nō tm inuenit in motibus vni⁹ speciei sed etiā in motibus diuersis specie: qñ referunt ad idem mobile. Tex. z cō. lx. ¶ Quietes autem motuum oino similiter se habent in operatiōe ista siue sint quietes vnius speciei: siue sint specierū diuersarū. ¶ Diximusq ꝓ superi⁹ q quies cōtraria ē motui q recedit ab ipsa: z b° ē ille q̄ ē desup in deorsum: qz si referunt ad idē mobile: tūc illa ges que ē sursū fit terre ex nām: z mot⁹ q ē de sursū in deorsū fit ei fm nām: g° quies q est ex nām ꝓria est motui q est fm naturaz: quia in eis est dupliciter cōtrarietas. s. essentialis z accidentalis: quia inquātuz sunt diuersarum formarū contrariantur essentialit: z inq̄ntū differunt per naturale z innaturale cōtrariantur accidentaliter siue fm modū. ¶ Ad autē q̄es illa motui sic dicto ꝓtrarietur ꝓbatur ex b° q talis duplex cōtrarietas fuit etiaz inter motus diuersos in specie qui sunt sursū z deorsuz: qñ referebantur ad idez mobile. Cū ergo motus ad quietē aliquā sit eiusdē forme ad quā vadit: bēbit eandē ꝓtietatē q̄es ad motū quā būit motū ad motū. Silr aūt ē de quietibus sibi inuicem respectu eiusdem cōparatis. Alia enim quietū fm nām erit sursum: z alia deorsum extra naturam si referant ad ignez. Oppositio ergo que est penes modū essentialem z extra naturaz in quietibus nō est tm in quiete eiusdē speciei: sed etiaz in quietibus diuersis in specie ad idem relatis. ¶ Sed differentia est in quietibus fm locū: qz si oppositio accipiatur in eis i quietib⁹ eiusdem speciei: oz q quietes ad diuersa referant: sicut due quietes: deorsuz vna erit nālis terre: z alia erit innaturalis igni. Cuz aūt sumit hic oppositio in quietibus diuersis specie: tūc oz q ad idem referant: sicut quies terre sursū innaturalis: deorsū autem naturalis: ꝑz in alijs nō est ita euidēs boc.

¶ Cap. viij. de solutione quarūdā dubitationuz q̄ oriunt ex p̄habitis. Tex. z cō. lxj.

Ritur aūt dubitatio ex p̄habitis. Si. n. cōcedimus q omnis quies non semp est z omne qđ nō semp generatur necessario ab aliquo motu: tūc oz etiaz q quies ei⁹ qđ manet siue gesci sit extra nām: vt terrā dicim⁹ manere sursum sic generata a motu sursum. Cū aūt generatur quies a motu: generatur pars post partem plus et plus q̄nto magis motus fini motus appropinq̄t: ergo etiam quies sursum per motum terre sursum sic generatur. ¶ Quod si concedit videtur seq̄ icōueniēs: qz si b° : ergo cū terra ꝑ violentiā ferebat sursum tunc stabit ibi quiescens quiete generata ꝑ motum: sed omne qđ stat in quiete generata ꝑ motuz semp videtur velocius ferri quanto magis appropinquat quieti: ergo terra ascendens sursum tanto velocius fertur quanto magis ascendit ad q etem sursum. Sed nos videmus q id quod violentia fertur contrario modo se habet: ergo quies terre sursum non generatur per motum terre sursū sic̄ q̄es nāliter gñatur ꝑ motū nālem qui intendit iuxta quietē. Si aūt quies illa nō fit ꝑ motū: tunc nō fit ꝑ aliqd aliud: qz nihil facit quietē nisi mot⁹: g° terra erit quiescens sursum violent: ita q quies ei⁹ q̄ nō semp fuit nō ē fca ab aliquo: z boc ē inopinable: qz oē quod nō sp fuit fit ab aliquo quod est sue factiōis ꝓncipiū z causa. Si autem dicatur q nō habet q̄tem separatam a motu suo: tūc accidit simul vtrūq; ꝓpe dici. s. q mouetur in proprium locum debitum sibi fm nām: z nō in eū qui ē ex nām z q̄scit: z boc est icōueniēs magnū: qz nō pōt sil quiescere quiete nō nāli: z moueri motu nāli: cū illa

sint ꝫria: sicut pz ex ꝓbabilibus. Sequit aũt dcm̃ in conclusiõe de eo qꝺ positũ ẽ stare q̃te nõ nãli. Si enim non poneretur stare tunc in infinitum moueret violentia: z hoc est absurdum dicere. Qꝺ aũt vera sint que dicta sunt ꝓbatur: quia motus nãlis ꝓcessus est in nãlem formaz: vel vbi z q̃nto magis ꝓcedit tanto magis acqrit vigorẽ forme: z tũc si motus sit cõsequens formam naturalem oz concedere qꝺ quanto magis acquirit formã: tanto vigorosius z velocius mouet: z omnis motus naturalis q̃ pre naturalis ẽ velocior est in fine q̃s in principio vl̃ medio: z velocior ẽ i medio q̃s in ꝓncipio. In motu aũt violento ecõtra est: quia omnis res per violẽtiam mota aliquantulũ recedit a vigore forme sue z ideo cũ redit ad vigorẽ redit ad nãlem motum: z cum ꝓcedit in motu: q̃nto plus ꝓcedit in ipso: tãto magis vigoraꝫ: z tanto velocius mouet. vnde aũt generet quies post motũ violentum: z quare retardatur in fine: inferius dicemus in fine istius capitulꝫ. Tex. z cõ. lxij. ¶ Habet aũt hoc qꝺ ꝑus habitum ẽ aliam dubitatiõem. Dixim⁹. n. in ꝓbilibus qꝺ quies que est hic in aliquo ꝫria est motui qui est binc sine ex illo eodem. Si enim ita se habet videt sequi inconueniens: qz quãdo aliq̃d mutatur ab aliquo: z remutaꝫ sine separaꝫ ab ipso: adhuc videtur habere illud qꝺ remutaꝫ hoc qꝺ sepatur ab ipso. Si. n. in toto separatum esset ab eo qꝺ mouet ipz ex quo mouetur: tũc non esset amplius motus sed quies in oppositꝺ: sicut qñ aliquid separatur a nigro bz adhuc aliq̃d nigri: qz si in toto esset sepatũ a nigro tunc iaz quiesceret in albo. Si ergo ꝓceditur qꝺ hic quies ꝓtraria est illi motui qui est ex ipso oz qꝺ simul in eodẽ sint contraria: cum illud in quo fuit quis adhuc remaneat i mobili qñ est in motu ¶ Soluemus aũt hãc scdam dubitatiõem: z tũc redibim⁹ ad ꝑmã: dicẽtes qꝺ illud qꝺ mouet ex eli quo sic: bꝰ ẽ quodãmodo quiescit: z quodãmõ mouetur: z nõ simplr. Vlr. n. loquẽdo de oi eo quod mouetur oz qꝺ ois mot⁹ eũ nõ moueaꝫ nisi i intẽmedio duoꝝ extremoꝝ qꝺ alioꝝ eiꝰ sit ibi vbi fuit qes ex q̃ est motus: z aliud eiꝰ ibi vbi est quies post motuz Et hoc ẽ qꝺ omne mobile ꝓtim ẽ in tẽrmino a quo z ꝓtim in tẽmio ad quẽ: qz cuz dr̃ qꝺ aliud est eiꝰ ibi z aliud alibi: sicut cũ dr̃ ꝓtim est hic z ꝓtim est ibi: non intelligitur de pte z pte eius quod mouetur: qz tunc oporteret qꝺ vna ꝑs eius quiesceret z altera moueret. Sed intelligit qꝺ sm aliquid sine sm ptẽ ẽ in tẽmio ad quẽ: z sm aliã in tẽmio a quo: qz he dicuerse ptes non sunt eius quod mouet: sz formaruz vel vbi intẽ que ẽ motus. Cũ. n. motus sit in intẽmedio vt ostendimus supra. Dẽ aũt intẽmediuz ꝓtim sit vni⁹ extremi: partim vo sm alterius: oportet qꝺ id qꝺ mouet sꝑ duz mouet sit ꝓtim in eo a qꝰ z ꝓtim i eo ad quẽ est motꝰ. Cum autem extrema distincta sint in intermedio non erit id quod mouetur in eo ex quo z in eo ad quod est motus: sicut in duabus naturis sine quietantibus distinctis: sz potius indistinctis: propter qꝺ non simul quiescit z mouetur: qz vtrũq; istoꝝ est in potẽtia tm̃: sed qz motus abijcit id ex quo est motus: z inducit id ad quod ẽ motus: ꝓpter hoc motus est actus imperfectus respectu eiꝰ ad quod est motus: z id ex qꝰ est motꝰ. Est enim sm desinere z potẽtia ꝓpt̃ qꝺ id qꝺ mouet simpliciter mouet: z nullo mõ quiescit: qz nã quietans ex q̃ est motus nõ ẽ ibi nisi sm qd z indistincte. Motus aũt simplr ẽ sm ꝓcessum ad quod est motus. Et si obijciaꝫ de differentijs in loco i quibus media distãtia nihil videt bẽre de circũferẽtia q̃ ẽ sursũ: z ꝺ cẽtro qꝺ ẽ ꝺorsũ. ¶ Dicem⁹ qꝺ locꝰ nõ accipit in phicis sm dimẽsiões q̃ntitatꝫ solũ: sz ẽt sm ꝓpetates q̃litatũ q̃ sũt in ipso: vt i q̃rto huiꝰ scie oñsum est: qz quo ad hec media distãtia vtutẽ retinet extremoꝝ. Sic ergo pz qualit̃ ges hꝰ ẽ quietans sm qd z motus simplr possunt esse in eodez qz sic aliquo mõ sm qd z nõ simplr quies cũ sibi ꝓtrario motu ẽ in eodẽ simul. Ex hoc aũt scitur qꝺ motus magis ꝫriaꝫ motui q̃s quies motui: qz duo ꝫrij motus nullo mõ sũt in eodẽ: qz retardarent et impedirent seipsos. Quies aũt existẽs cũ ꝫrio motu i eodẽ nõ ipedit ipsũ. Tex. z cõ. lxiij. ¶ Et de motu qdẽ z gete qũo vtraq; vnũ dicanꝫ: z q̃ cõtrarie sint. bꝰ mõ dcm̃ sit a nobis. Nõ. n. oporteret nos spãlem facere tractatũ: que quies sit vna: quia qes est vna spẽ: genere: z nũero: sicut z motus: ga ea que exigunt ad hoc qꝺ motꝰ vẽ sit vnꝰ: exigit etiã ad bꝰ qꝺ qes vẽ sit vna. Tex. z cõ. lxiij. ¶ Redeamus gꝰ ad qõem in ꝓnꝰ huiꝰ capli tactã q̃rẽtes iterũ vtrũ motꝰ inãlis aliã bẽat quietẽ sibi oppositã. Sm ꝓbita. n. videt irrõnabile si nullã bẽat oppositã qetẽ. Si. n. nullã bẽat qetẽ ab ipꝰ motu generatã: tũc sꝑ remanebit violẽtia z nũq̃ veniet ipse motus ad statum: cuz quies ab eo nulla generetur Manifestum est igitur qꝺ talibus motibus opponitur aliqua quies. Id. n. quod extra naturã mouetur ad aliquem locum etiã extra naturã habz qꝺ escere in eodẽ loco: ꝓpt̃ qꝺ ꝺ. qꝺ motꝰ violẽti surſuz z ges sursũ nõ sũt ꝫrij sibi adiuicẽ: sed tre q̃ sic violenꝫ mouet z gescit: z qes illa gñaꝫ ab eodem a quo generatur motus a violentia videlz. Sed est q̃ dupliciter status violentie .ſ. generationis eiꝰ z augmẽti eius: z decrementi eius: z staꝰ sine desitiõis eiꝰ. In generatione autez incipit mouere: qz motus violẽtus non est intensior q̃s potest esse in ꝓncipio sm opinionem Alx. lz ita sit sm opinionẽ plonis

Jn augmēto aūt ſuo eſt in maximo poſſe: ⁊ tunc ē intenſior motus violentus q̄ eſſe pōt. Jn detrimē to aūt mot⁹ remiſſior: ⁊ ideo tam ſm Ar. q̄ ſz pla tonem motus violent⁹ in fine eſt remiſſior: ſed cum ſtare incipit violentia tunc nō mouet: ſed tenet ali/ quantulū id quod violenē ante mouebat: ⁊ h° mō generat quietem: ⁊ ſic pz q̄ hec quies nō gñatur ac ceſſione oīmoda violētie: quia tunc oporteret q̄ ge neraret a nā: qđ falſū eſt. Et pz q̄ nō ſit p̄ motum violentū quēadmodū quies nālis ſit p̄ motū natu ralem: ſed potius ſit p̄ violentiam q̄ ſm vigorez eſt cā motus: ⁊ ſz minimū poſſe ſuū ē cā quietis: ⁊ h° verū ē de violentia q̄ graue mouet: ⁊ quieſcit ſurſū nō remouēs ipſū a natura ⁊ forma grauis. Violē tia aūt q̄ id qđ ſimpliciter ē leue mouet decurſus eo dem mō ſe habet in faciendo q̄tē ⁊ motū. Tex. ⁊ cō. lxv. ¶ Qm̄ autez omne quod mouet motu recto ſm nām habet etiā aliquē motū oppoſitum illi extra nām: ſicut in libro de ce. ⁊ mū. declarabi/ mus: vt ignis ſurſum nāliter motus extra naturam mouetur inferius. ¶ Dubitabit aūt forte aliquis q̄s cui p̄trariat motui. aut eim motus ignis ſurſuz p̄triatur motui terre deorſum. terra. n. deſcendit na/ turaliter: aut mot⁹ eiuſdē ſm nām p̄triat motui eiuſ dem extra nām. Et dicimus ad hoc ſm p̄dicta q̄ vtrūq; iſtoz eſt rōnabile eē: ſz nō eodē mō. Mo/ tus enim naturalis vni⁹ ad modū nālem alterius nālem ⁊ eſſentialem hz oppoſitionē que ſumit pe/ nes terminos motuū oppoſitos. Et cum hoc mo tus ignis ſurſū opponit motui eiuſdē extra nāz de orſum: qr ſicut pz ex ſuperi⁹ habitis in illis moti/ bus ſunt due rōnes oppoſitiōis. ſ. eſſentialis ⁊ ac/ cidentalis. Eodē aūt mō oīno eſt de p̄tietate quie/ tum. Et p̄ hunc. n. duplicez modū etiā quies ē op/ poſita motui: ⁊ quies quieti.

¶ Jncipit liber. vj. phicoz de p̄tinuitate motus ⁊ indiuiſibilitate. Cap̄lm p̄mū que libri intentio: ⁊ q̄ cōtinuū nō cōponitur ex indiuiſibilibus p̄ rōnem cōtinui ⁊ cōtinuitatis ⁊ cōſequentis: in quo eſt diſ/ greſſio de natura puncti.

Expeditis his que de ſpeciebus motus dicenda videbant in cōi ſub alio libri p̄ncipio exordie/ mur ad loquendū de hoc qđ ſe quit oēz motū: ⁊ hec p̄tinuitas eſt ipſius: ⁊ qr cōtinuans eſt di/ uiſibile in ſemp diuiſibilia que cōtinua ſunt opor tet oſtendere q̄ motus nec cōponit ex indiuiſibili/ bus: nec diuidit in indiuiſibilia. Et hoc faciemus in ſexto hui⁹ ſcie libro. Primū aūt oñdem⁹ h de cō tinuo vt facili⁹ poſtea ſit i motu itelligē q̄ ē de gñe p̄tinuoz. Tex. ⁊ cō. p̄mū. ¶ Dicim⁹ g° q̄ ſi p̄tinu um: ⁊ qđ tangit: ⁊ p̄ñs bñ in ſuperiori libro diffinita ſint tūc ip̄oſſibile p̄babit eē q̄ aliqđ p̄tinuū ſit cō poſitū ex indiuiſibilib⁹. Dicim⁹. n. i ſuperiori l° q̄ p̄ti nua i phicis ⁊ mathēaticis ſūt quoz vltia ſē vnū: ⁊ q̄ illa ſūt p̄tigua ſiue ſe tāgētia quoz vltima ſūt ſil'. Quecūq;. n. in phicis p̄tinuant: oz p̄ eē p̄tingētia qr vltima eoz nō fierēt vnū: niſi p̄us ſint ſil' i loco ſe tāgētia. Jn mathēaticis aūt q̄cūq; ſe p̄tingūt vniū tur: ſic oñdim⁹ in añbitu'. Et iterū b° dcm ē qr illa ſūt p̄ñter quoz nihil ē mediū ſui p̄rimi generis: ⁊ hec iterū in phicis erūt añ p̄tigua ⁊ añ p̄tinua: q̄m nulla ſe p̄tingūt in phicis: niſi q̄ ſibi imediate p̄iun gunt: ⁊ poſtea adunant illa p̄ p̄tinuatōez. Si g° iſta ſic eē ſupponant. p̄babim⁹ nullū p̄tinuū eſſe cōpoſi tū ex idiuiſibilib⁹: ⁊ p̄ p̄ñs nullū p̄tinuū diuidi i in diuiſibilia: qr oē qđ diuidit nō diuidit niſi i ea ex q̄bus cōponit: ⁊ ſic ip̄oſſibile erit lineā eē ex p̄ūctis: ſi vere p̄ūctū idiuiſibile eē ſupponit. Et h° p° qdē oñdem⁹ ex rōne p̄tinui: ⁊ deide ex rōne p̄tingentis ⁊ ētio ex rōne p̄ntiū. Ex rōne qdē p̄tinui ſic: quoz nō ē vltimū aliqđ: boz vltima nō ſūt vnū: ſz p̄ūcto rū ⁊ alioz quoruūcūq; idiuiſibiliū nō ē vltimū aliqđ g° p̄ūctoz ⁊ alioz quoruūcūq; idiuiſibiliū nō ſūt vl tima vnū. ¶ Qđ aūt nō ſit vltimū p̄ūctoz vl' alioz idiuiſibiliū p̄babit ex h° q̄ oē qđ hz vltimū qđ ē ali q̄d ſui hz ēt aliqd aliud ſui p̄ter vltimū illud. h°. n. oñdit nomē vltimi: ⁊ ſic bñs vltimū vt aliq̄d ſui cō poſitū ē. vñ nihil ē vltimū ip̄artibil': qr alterū ē vlti mū alicui⁹: ⁊ alterū ē illud cui⁹ ſiue reſpū cui⁹ vlti/ mū dr eē. Jmptible aūt nō hz ſic alterū ⁊ alterū que ſunt aliqd ſui: g° nō hz vltimū: g° p̄ūcta diuerſa: nec vnū hūt vltimū: nec ſil' hūt vltimū: g° nec cōtinua ſē nec cōtigua. Sz illa ex q̄bus ē cotinuatio oz eē cō tinua ſibi ⁊ tāgentia ſe cū cōueniūt ad formā conti nui: ſiue ſint puncta ſiue alia: g° p̄ūcta nec continua nec tāgētia ſunt adiuicē. Tex. ⁊ cō. ij. ¶ Eadē aūt rō ē de oībus idiuiſibilib⁹ i cōtinuo exiſtib⁹: ſic de iſtātib⁹ in tpe ⁊ de momētis. Jn motu igit p̄pē p̄dcm̄ modū ex diffinitōe cōtinui ſūptū oz dici q̄ p̄ūcta nō ſūt cōtinua. Probat aūt idē ex diffinitiōe cōtingentiū: cū eim q̄d tangit aliud aut totū tangit totū: aut ps ptē tāgit: aut ps tāgit totū. Non enim poteſt eſſe quartus modus tractus: quia idem eſt ſi totum tangit partem: ⁊ ſi pars tangat totū. Qm̄ autē ea que cōtingunt ſe in cōtinuo ponunt eſſe in diuiſibilia: tūc non pōt dici q̄ pars tangat partem ſm q̄ pars tangit totum: quia indiuiſibile non ha bet partē. Omne enim habens partem habet etiā compartem: qr aliter totū eſſet q̄ntū ps: qđ nō pōt eē in cōtinuis: ⁊ qđ hz ptem ⁊ cōpartē eſt diuiſibile ſz p̄us erat datū q̄ eēt indiuiſibile: nō g° pōt dari q̄ ps ptem: vel ps totum tāgat: g° ſi contigua erunt

idiuisibilia:tunc oꝫ ꝙ totum tangat totum:ergo totum vnū ē cum toto alio in eodē loco ꝓꝓio:ergo vnū alij ſupponit:ꝛ cconuerſo in quātiate vna. Cū aūt ſic aliqua ꝓueniunt nō cōſtituunt ꝓtinuum:qa omne ꝓtinuū cōponit ex ptibus q̄ntitatiuis:q̄ruꝫ due equales maioꝛes ſunt q̄ꝫ vna:et ſunt in ſeinui/cem ꝛ locis ſuis diſcrete:qñ in ea diuidit ꝓtinuum: g̊ ex idiuiſibilib⁹. Iterū ꝓpter rōeꝫ p̄dictā ꝓtinuū componi non pōt:quia ꝓtinuationē videlꝫ in ipſo hēre non pñt. ¶ At vero demōſtrabim⁹ ꝙ neqꝫ pñter inerit punctū puncto in continuo:aut ipſum nunc:alij nunc in tēpoꝛe:et ſic neqꝫ longitudo erit ex punctis:neqꝫ tēpus ex ipſis nunc. ¶ Cōſequē ter eīm diffinitum ē eſſe quoꝫ nulluꝫ eſt mediū p/xīmi generis. Sed cū puncta in ꝓtinuo accipiunt ſemꝑ media ipſoꝝ eſt linea:et cū nūc in tpe accipit ſemꝑ inter quelibet duo nūc ē tēpus. Linea autē ē terminata punctis:ꝛ temp⁹ ē terminatū nūc:ꝛ ſic in ter quelibet pūcta ſunt puncta in ꝓtinuo:ꝛ inter q̄/libet nunc ſūt alia nunc in tēpoꝛe:ꝛ ſic aliquid ꝓxi mi generis eſt mediuꝫ tam inť puncta q̄ꝫ inť nunc ergo nō ſūt ibi directe cōſequētia. ¶ Si aūt de b° dubitabit aliqd dicēs ꝙ linea nō ē eiuſdē generis ꝓxīmi cum puncto:cum punctus non ſit linea nec ps linee. Eodem aūt mō ſe hꝫ nunc ad tēp⁹:et ſic nō valet nr̄a argumētatio facta ꝑ diffinitiōem eoꝝ que ſunt ꝓſequenť. ¶ Redit autē tota difficultas ad hoc vt ſciať qualiť punctū eſt in linea:ꝛ qualiter nunc ē in tēpoꝛe. Ariſtoteles.n.in poſterioꝛib⁹ vi/deť dicere ꝙ pūctū triplicitet ſe hꝫ ad lineā:ſi q̄s ve lit colligere vba eius. Dicit etiaꝫ ꝙ linea ē ex pūctꝫ dicit etiaꝫ ꝙ punctū ē ſuba poſita in linea. Et dicit tertio ꝙ punctus ē in diffinitione linee: ꝛ iō vbi ex emplificat de ꝓmo mō eius qō eſt per ſe.ſ.qñ p̄di/catum cadit in diffinitiōe ſubiecti ponit exempluꝫ ſic̄ punctus in linee diffinitione:nec pōt dici ꝙ oīa illa dicta ſint ſm alioꝝ opiniones:q dicunt lineam componi ex punctis:ꝛ q̄ dicūt ꝓncipia coꝛpoꝝ eē puncta:ſicut democritus et leutippus:quia ſm b° etiā iſte locus non ē ſimpliciter verus.ſ.ꝙ punct⁹ nō ē ꝓſequēs ad punctuꝫ in ꝓtinuo. Sed eēt verū ſm opinionē democriti ꝛ leutippi qui dicūt lineaꝫ cōponi ex punctis:ꝛ ſꝫ hoc demōſtratio indirecta nihil valēt. Vlr igiť oꝫ nos deťmiare q̄liter pūct⁹ ſit in linea:ꝛ vtrū ſit ſubſtātia vel accidens:ꝛ vtrum ſit aliquid linee. Dicendū igiť videť ꝙ punctus ſic̄ ꝛ linea dupliciter pōt ꝓſiderari.ſ.ſm eſſe qō habet in mā:aut ſm diffinitiuaꝫ rōnem ipſius ſm quam non cōcipiť cū mā:ſicut nec quantitas. Si aūt ſm eſſe accipitur:ꝑculdubio in mā ē ſicut accidens in ſubo. Mā.n. vt dicit Ar.et nos vt ſupꝛa expoſui muc:nec eſt punctum nec linea:ſed eſt id cui⁹ hec ſunt vltima:et ſic pūctum oꝛtū hꝫ vel cauſať a mate ria:ſicut ꝛ alia accidentia:et mā ſubijciť ei eo ꝙ ipſa de ſe ipartibilis eſt:et pōt eē ipartibilis ꝙ quātitatē quā acgrit:et pꝛoximū ſbm puncti nō eſt ꝑma mā ſimplicit:ſed potius illa que iam incipit eſſe ꝑnci/pium quātitatiſe:t indinať ad potētiā. vnde ſi aliq̄ eſt mā intelligētiaꝫ:illa eſt añ eā que eſt ꝓximū pū cti ſubiectuꝫ. Lꝫ aūt punctus hoc mō ſit accidens ſicut ꝛ linea et ſupficies:tñ ſi abſolute ꝛ ſꝫ diffinitio nem accipiť nō ē accñs linee:ſed aliq̄d de ſuba ei⁹ hoc mō quo ſuba dicit ꝙ cadit in diffinitiōe alicu/ius. In ꝓtinuo eīm duo ſunt neceſſaria.ſ.ꝓtinuatū et cōtinuās:et ꝓtinuatū quidē eſt ꝑs cōtinui:ſꝫ cōti nuās nō pōt eſſe ꝑs eius:aliter eni idē eēt ꝓtinua/tum ꝛ cōtinuans. vnde ꝑmū ꝓtinuans eſt punctus ꝛ ideo pūctus triplicit eſt in linea.ſ.vt ꝑncipiū:et vt mediū:ꝛ vt finis:ꝛ ſm ꝙ eſt ꝑncipiū ſic ab eo fluit cōtinuum ꝑmū qō ē linea:eo ꝙ motus eius imagi nabilis ꝑmanens in ꝓceſſu facit lineā quēadmo/dū diximꝰ ſupꝛa: et ſic dictū eſt ꝙ linea ex punctis nō eſt quidē ſicut ptibuſ:ſed a quibus eſt indiuiſi bilitas eius per totā longitudinē. Scōm autez ꝙ eſt mediuꝫ ſic eſt continuans ꝓtes:et ſic cadit inter duo puncta lineā terminantia:ꝛ ideo nunq̄ poſſūt eſſe ꝓñtia ſe duo pūcta:ꝛ ſm ꝙ eſt termin⁹ cōtinua tio eſt ad ipſꝫ vt ad finem cōtinui. ¶ Patet igitur ꝙ punctus ē linea ſicut cā eius ꝛ forma. Sed foꝛ/ma eſt pars eſſentialis ꝛ nō q̄ntitatiua:ꝛ ideo a g/buſdā meo iudicio nō irrationabiliť conceſſum eſt punctum eſſe ꝓtem linee eſſentialem: nō aūt quāti tatiuā. Neqꝫ eni oporꝛtet ꝙ omne qō eſt forma rei ō re p̄diceť:quia forma faciēs eſſe nō p̄dicať. Nec forma inq̄ntum forma eſt p̄dicať de eo cuius ē foꝛ ma:vt teſtať auicen.ſed ꝓdicať ꝓut eſt forma:et idem ſiue vnū genere:vel ſpē:vel numero. Sic er/go iaꝫ pꝫ q̄liter punctū eſt id qō ſuba poſita in cō tinuo:quia ipſm eſt ꝑma ſuba cōtinui bñs poſitio nem in ipſo:ꝛ cadens in diffinitiōe ipſius: ſic̄ ꝑn/cipians ꝛ cōtinuans ꝛ terminans cōtinuū:que oīa ſūt actus forme. Et pꝫ q̄liter punctū nō ſequiť pū/ctum:et qualiter eſt accidēs materie ꝛ ſuba linee:et oīa que de pūcto queruntť iā facta ſūt plana. Per oēm aūt eundē modū nūc ſe hꝫ ad tēpus:ſic̄ expla natum eſt in q̄rto huiꝰ ſcie:in tractatu de tempoꝛe.

Tex.ꝛ cō.iij. ¶ Redeamus ergo ad ꝓpoſitū oſtendentes ꝙ ꝓtinuū nō cōponiť ex indiuiſibili/bus demonſtratiōe ducente ad impoſſibile. Si.n. detur ꝓtinuū cōponi ex idiuiſibilibus: ſequiť etiā ꝙ diuideť in idiuiſibilia. Omne eni qō diuidiť di uidiť in ea ex quibus cōponiť. Sed nulluꝫ eſt de mero cōtinuoꝝ qō diuidať in indiuiſibilia:g̊ nul lum ꝓtinuoꝝ cōponiť ex indiuiſibilibus. Si enim

cōtinuū diuidetur in indiuisibilia:tunc staret diui/sio cōtinui:quia indiuisibilia nō sūt vlterius diuisibilia. Constat aūt q nō pōt aliud genus entis q̄ ꝓtinuū diuisibile esse mediū inē puncta:vel inē ipa nūc. Si enim mediū ipsoruꝫ sit aliud genus: hoc erit aut diuisibile: aut indiuisibile: ꝛ si est diuisibile indiuisibile erit cōsequens ad indiuisibile:qđ ipro batū est: ꝛ indiuisibile est constitutū ab indiuisibi/li:qꝛ mediū ouē ab extremis: qđ iterū falsū est. Si aūt dicaē q est diuisibile mediuꝫ: aut ergo diuidet in indiuisibilia:aut in ea que sp diuisibilia sunt:ꝛ si ꝑmo mō dicaē sequit idez qđ ꝑus. Si autez dicaē scđo mō tunc sequit q mediū punctoꝝ ꝛ ipoꝝ nūc est cōtinuum:qꝛ diffinitio ꝓtinui ē qđ diuidit in sp diuisibilia. Manifestū ē eim q oē diuisibile in sp diuisibilia diuidit. Si.n. diceretur diuidi in indiui sibilia ꝛc. oporteret q indiuisibile esset in diuisibili cōtactū:quia superi⁹ dixim⁹ ea que cōtinuantur in phicis:sunt ea que se ꝑmo tangunt:ꝛ postea eoruꝫ vltima vnum ꝛ idem.

¶ Cap. ij. de demonstratione q ꝓtinuū in nulla suarū spēꝝ sigillatim sūptarum cōponit ex indiuisi bilibus. Tex. ꝛ cō. iiij.

Quod aūt nos oñdimus de continuo in cōi hꝫ vnā ꝛ eandez rōnem in oibus spe ciebus cōtinuoꝝ:eiusdē enim positionis est dicere oia hec magnitudinē videlz tps ꝛ motuꝫ cōponi ex indiuisibilibus:ꝛ diuidi in indiuisibilia aut nullū eoꝝ. hoc aūt erit manifestū ex his q̄ dicē tur. Tex. ꝛ cō. v. ¶ Cū.n. sup magnitudinem sit motus localis: si dicaē magnitudo alia cōponi ex indiuisibilib⁹ oportebit dicere q mot⁹ q ē sup eā componaē etiam ex indiuisibilibus motib⁹ equali bus indiuisibilibus illius magnitudinis: quia su/pra in q̄rto huius scie libro docuimus: motus seq tur magnitudinē: ꝛ prius ꝛ posterius in motu sūt a priori ꝛ posteriori in spacio sine magnitudine: vt si dicam⁹ q magnitudo que sig̃tur per litteras. a. b. c. cōponiē ex tribus indiuisibilib⁹ q̄ sūt. a. ꝑmuꝫ ꝛ. b. scđm: ꝛ. c. tertiū: tūc oꝫ nos etiā cōcedere q mo tus illi⁹ qui mouet super spaciū illud cōponaē etiā ex indiuisibilib⁹: ꝛ dicamus q id qđ mouet sup il/lud spaciū vocet. o. ꝛ motus eius significet ꝑ lr̄as c. e. ꝛ. ꝛ tres ptes indiuisibiles motus sint. d. ꝑmū que ē in ꝑma pte indiuisibilis spacij: ꝛ. e. in scđa: q̄ est in scđa pte spacij: ꝛ. ꝛ. tertia q̄ est in tertia pte spa cij. Si.n. dicaē motus eē eius moti qđ vocaē. o. tūc oꝫ q de pñti motu eius moueaē ꝑꝫ aliquā ptē ipsi us motus: qꝛ nō explicat totuꝫ motū: nisi ptes ei⁹ successiue vnā post aliā explicādo. Tex. ꝛ com. vj. ¶ Constat autē q si aliquid mouet: tunc oꝫ q sit ei⁹ mot⁹: ꝛ ecōuerso cū mot⁹ alicui⁹ est tunc oꝫ q ipsuꝫ moueaē. Si g̃ dicaē q ipm mouere sine ipse motus sit ex indiuisibilibus: tūc oꝫ q ipsū qđ fert quod vocatur. o. feraē ꝑm ꝑmā ptem spacii qđ dici tur. a. explicando ꝑmā ptez motus que dicit. d. et ꝑꝫ secūdā ptez spacii que vocaē. b. explicabit scđaꝫ ptem motus que vocatur. e. ꝛ ꝑm tertiam ptem spa cii que dicitur. c. explicat tertiam ꝛ vltimaꝫ partem motus que dr̄. ꝫ. quia sic̄ non transit spaciū nisi ꝑ partes eius mouendo: ita non explicat motuꝫ nisi ptem ꝑ ptem in spacio explicando: quia si ptes spa cii dicaēt indiuisibiles: erunt ꝛ partes motus indi uisibiles. Qđ si conceditur oñditur h⁹ esse impossi bile per hunc modū. Tex. ꝛ cō. vij. ¶ Si eim omne quod mouetur vnde: vbi: hoc est de aliquo loco ad aliquem locū: necesse est non simul moue/ri ꝛ motuꝫ esse a loco a quo mouit se: ꝛ quādo mo uit se ab illo: tunc etiam impossibile ē q aliq̄ pars motus sit in indiuisibili pte magnitudis. ¶ Qđ aūt ꝑmum sit impossibile sic ꝓbatur ꝑ exemplum. Si.n. aliquis vadit thebas impossibile est q hec duo simul sint in tēpore: que sunt ire suum ad the/bas: et itum esse ad thebas: sicut nec simul sunt ire ad balneū: ꝛ esse in balneo: siue itū esse ad balneum Si.n. simul essent hec duo: tunc aliqs cum incipit ire romā eēt rome: ꝛ tunc ire esset superfluum: ꝛ sic esset in quiete ꝛ in motu: qđ est impossibile. A sili ergo si dicaē id qđ mouet qđ vocaē. o. moueri i im partibili: tunc ptem motus q̄ est. d. vocata explicat in illo indiuisibli magnitudis que vocaē. a. In illo ergo. a. oꝫ q ꝑus sit in moueri q̄ in motū eē: ꝑ ea que ꝓbata sunt in sili. Et sile ē in aliis ptibus mot⁹ Constat autem q cū mouebaē transiuit spaciū ali/quod in quo non fuit in motū esse: ergo si illa pars magnitudis q̄ vocaē. a. composita est ex spacio qđ transiuit ipsū qđ vocaē. o. ꝛ ex illo in quo fuit i mo tum esse: postq̄ transiuit ipm: g̃ non est indiuisibi le: ꝛ hoc ē ꝓtra põez ꝑmā. ¶ Hoc aūt eodē modo penitus ꝓbatur q spaciū quod vocaē. b. est diuisi bile: ꝛ sili illud quod vocaē. c. supposito q ad qđli bet eoꝝ posteri⁹ deuenit h⁹ cū iuentū eē fuerit q̄ ve nit: hoc aūt ē q̄ in veniēdo fuit. Nō.n. pōt dici q q̄escebat in ptibus magnitudis: ꝛ mouebaē i tota magnitudie: qꝛ id qđ mouet nō explicat spacium aliqđ in trāseūdo in ptes eius: neq̄ iteruꝫ pōt dici q q̄escebat dū trāsiret: qꝛ sic̄ opposita vt ꝑuatio ꝛ bitus eēnt sil in eodē: ꝛ ꝑm idē: ꝛ respcū eiusdem. ꝛ cōstat q inē mediū ē in spacio in q⁹ solo fuit mo/tus: sicut oñdimus in. v. libro hui⁹ scie. ¶ Si autē dicaē q hec duo sunt simul in tpe que sūt ventū eē ꝛ venire: tunc sequit q cū iā aliqd venit ꝑ hoc q in veniēdo est pñtialiē qđ erit ventū in locū ad quem venit: ꝛ erit ibi motū esse: vbi iam ē in mouēdo: g̃ ꝑ

sens oē fm se totū est pteritū: q̄ oia sūt ipossibilia g̊ nō pōt dici q̄ aliq̄d simul veniat z ventū sit ad illud. Tex. z cō. viij. ¶ Si aūt aliquis dicat ad huc sicut pus: q̄ id quod vocaī. o. mouet fm totū spaciū magnitudinis: que ē. a. b. c. z motus qui est in tota illa magnitudine. Totus q̄dem est q̄ vocaī d. e. z. sed. o. nihil mouet fm aliaz ptem spacij: z iō in. a. q̄ ē imptibilis ps spacij nunq̄ mouet fm aliā ptem motus: sed potius motū ē in quolibet ptibili spacij: z tñ mouet in toto: hoc ē q̄ id quod fertur i moueri sit in toto: z in motū eē sit in qualibet partium spacij: eo q̄ sunt indiuisibiles: tunc sequuntur multa incōueuientia. ¶ Quoz̄ vnum est q̄ mot⁹ cōponit ex non motibus: sed ex momentis indiuisibilibus: quia positū est q̄ motus ꝓstat ex tribus quoz̄ p̄mum est d. scōm. e. tertiū. z. que sunt in. a. z b. z. c. ptibus spacij: z hoc non pōt esse: q̄ ex indiuisibilibus nulla cōponit quātitas. Scōm aūt est q̄ aliquid iam motū est q̄ nō nunq̄ motū fuit. i. q̄ nō nunq̄ mouebaī: quia erit aliquid in transitū esse p totum: quod nunq̄ transiuit ptes illius spacij totius. Cōstat ergo q̄ aliq̄d erit in transitum esse romā q̄ nūq̄ fuit: vel vadens romā. constat. n. q̄ id quod vocaī. o. fm hoc dictū banc magnitudinem spacij transiuit totā: z nūq̄ tiansiuit hāc eandē magnitudinē fm ptes: z cū tñ aliq̄d possit transire totum spaciū explicando ptes illius spacij. Tex. z cō. ix. ¶ Tertiū aūt incōueniens est q̄ cū nō possit aliqs simul quiescere z moueri: eo q̄ omne mobile aut quiescit aut mouet: eo q̄ ista opposita immediate circa mobile sic affirmatō z negatio. Seq̄tur ex isto dicto q̄ id q̄ nō vocaī. o. simul quiescit z non quiescit: z simul mouet z non mouet: z q̄ simul quiescit z mouet: escit enim p vnūq̄q̄ q̄ indiuisibiliū: que sunt. a. b. c. que tñ cōponunt totū spaciū: z mouet p totū: g̊ erit cōtinue quiescens in ptibus motū p totum. positū eim q̄ per totā longitudinē. a. b. c. mouebaī: z nūc dicit quiescere in qualibz longitudine illius. Luz aūt totū q̄ntitatem hāns non sit extra ptes suas: ſz in qualibz pte quiescit: sequit necessario q̄ etiā in toto quieuit: z sic in toto mouebit: z non mouebit: z in toto quieuit z nō quieuit. ¶ Quartuz incōueniēs ē q̄ si ea q̄ vocant. d. e. z. ponunt eē indiuisibilia: z cū hoc sint ptes motus p̄sentis qui dictus est esse motus eius qui vocaī. o. tunc continget q̄. o. nō mouetur: sed quiescit: quia indiuisibile motus nō pōt eē nisi fm indiuisibile magnitudinis. In indiuisibili aūt magnitudis nihil mouet: neq̄ diuisibile neq̄ indiuisibile: z hoc est ideo: q̄ nihil mouetur p spaciū equale sibi: q̄ in illo spacio quiescit q̄ō est equale sibi: sed cū mouet transit de spacio ad spaciū: z spaciū est maius se: z hoc intelligēdum est de motu recto: g̊ id quod vocaī. o. in qualibet pte spacij contingit quiescere: et in nulla moueri. Si aūt concedaī q̄. d. e. z. non sūt motus: cōtingit q̄ motus est ex non motibus: quod falsum est: cum ens̄ntuz sit ex ens̄ntis necessario. figura aūt huius demōstratiōis ē hec. Tex. z cō. x. ¶ Silr aūt sicut diximus de longitudine z motu: q̄ si sunt indiuisibilia ex indiuisibilibus: tūc necesse est tēp⁹ esse indiuisibile: z cōponi ex indiuisibilibus: et hoc ideo est: q̄ sic nos in sequēti capitulo demōstrabimus eq̄liter velox q̄ō equalit mouet i toto suo motu: b⁹ in minori tēpore transibit minorē magnitudinem q̄s idem transeat maiorē. Si ergo det magnitudo esse diuisibilis equalit velox citi⁹ transiet ptē illi⁹ spacij q̄s totū transiet: ergo ptem spacij trāsibit in parte tēporis: g̊ si magnitudo est diuisibilis erit z tps diuisibile: z ecōuerso si tēpus ē diuisibile: erit z spaciū in quo fert id quod fert diuisibile: z si hoc spaciū ponit esse. a. tunc. a. erit diuisibile spacium. Dato. n. q̄ tēpus sit diuisibile in pte tpis: nō feret equalit velox p totū spaciū: sed p ptez spacij: ergo hz spaciū ptem et ptē toti⁹: z sic est diuisibile nec̄io ¶ Cap. iij. de diffinitiōib⁹ velocis z tardi: vt ex b⁹ sciaī ꝓtinuū nō esse cōpositū ex indiuisibilibus: nec diuidi in indiuisibilia.

Via nos intendimus ostendere moduz q̄ ꝓtinuitatis z diuisibilitatis mot⁹: nō possumus hoc facere nisi sciam⁹ qd est velox z quid tardū i motu. Ideo ꝓsiderabim⁹ nūc p̄mo q̄d ē velox: quia ex diffinitiōe velocis erit diffinitio tardi manifesta. Tex. z cō. xj. ¶ Dicim⁹ g̊ ex p̄missis q̄ ois magnitudo spacij sup quod est motus ē diuisibile i magnitudies que sūt ptes ipsius Jam. n. in p̄cedenti caplo ostendim⁹ q̄ impossibile est magnitudinē cōstare p cōpositionez ex athomis cum tñ ois magnitudo sit ꝓtinua: iō necesse est esse cōpositā ex magnitudinib⁹ que sūt ptes ei⁹. Quia g̊ hec iam ostensa sūt: z velox z tardū ꝓsiderant in hoc q̄ vnū plus z alterū minus transit de ptib⁹ magnitudinis spacij in tpe eq̄lib⁹: oz q̄ velocius hēat in se tria: quoz̄ p̄mū est q̄ō veloci⁹ trāseat in tpe eq̄li plus de spacio q̄s tardū. Scōm est q̄ velox i minori tpe trāseat eq̄le spaciū cū tardo. Et tertiū ē q̄ in minori tpe velociꝰ plus transeat de spacio q̄s tardū. Per hec. n. tria quidā antiquoz̄ ante nos diffinierūt ipsū velocius. ¶ Primū aūt horz trium sic probaī: Signet eim velocius note lrā. a. z tardius per litterā. b. z magnitudo spacij quod transit velocius significet p lras. c. d. temp⁹ aūt q̄ō mensurat motū velociꝰ p hoc totū spaciū significet p. z i. dico q̄ cuz p se notū sit q̄ veloci⁹ sit q̄ō p̄mū siue citius mouet suū subm q̄s mouens id q̄ō ē tardi⁹

necessario sequit q cũ velocius qđ vocat.a.ẽ in ter mino spacij q ẽmi⁹ significat p.d. lr̃am in quẽ ẽmi nũ venit motũ a p̃ncipio spacij qđ vocat.c.hoc ẽ in tpe quod sig̃m⁹ p.z.i.z in illo eodẽ tpe tardius qđ vocam⁹.b.nõ ẽ in termino spacij qđ vocam⁹.d.z. sed potius deficit z erit in aliquo int̃medio eiusdẽ spacij:g̃ velocius z in eq̃li tpe plus habebit de spa cio q̃ tardius:z sic habita ẽ p̃ma ps diffinitionis.

Tex.z cõ.xij. ¶ At vo ẽt p̃babim⁹ q pl⁹ mo ueť de p̃ori spacio in minori tpe q̃ tardũ:exq̃ ba/ bitũ ẽ iam q cũ velox sit in termio spacij:tũc tardũ adhuc nõ ẽ ibi:sed remansit in int̃medio. ponam⁹ q locus in quo remansit tardũ significeť p lr̃am.e. vt.s.in equali tpe velox transeat totũ spacium.c.d. qñ tardũ eiusdẽ spacij transiuit ptez q̃ est.c.e.eo q ipsũ ẽ tardi⁹:z ponam⁹ lr̃az.t.int̃ lr̃am.e.z.d.in eo dez spacio:vt.c.t.sit maior ps totu⁹ spacii q̃ sit.c.e. Quia igit iam bitum est q velocius qđ vocať.a.in toto tpe qđ vocať.z.i.transiuit totũ spaciũ qđ dicit c.d.oz necessario q idem veloci⁹ ptem maiorẽ eius dem spacii q̃ dr̃.c.t.siue in breviori tpe transeat q̃ totũ spaciũ:g̃ transit ipsũ in pte tpis totu⁹ qđ dr̃.z. i. Ponam⁹ g̃ q illa ps tpis in q̃ velocius transeat ptez spacii q̃ dr̃.c.d.significat p.z.b.ita q tp̃s.z.b. sit ps tpis.z.i.g̃ breui⁹ erit.z.b.q̃.z.i.tp̃s. Sz posi tũ fuit p̃us q tardius non transiuit in toto.z.i.tpe nisi p illã ptem spacii q̃ dr̃.c.e.cũ igit.c.t.maius sit spaciũ.c.e.spacio:z.z.b.tp̃s breuius sit tpe.z.i. ve locius in breviori tpe transit plus de spacio q̃ tar dũ.z hec ẽ ẽtia ps superi⁹bite diffinitiõis. Tex. z cõ.xiij. ¶ Ex his ãt eisdẽ manifestũ est q velox in breviori adibit eq̃le spaciũ cũ tardiori. Jã enim babitũ est q trãsit in breviori tpe spaciũ mai⁹. Si ergo accipiam⁹ velocius fm se nõ cõpatum ad tar dius:tũc in pluri tpe transit maiorẽ magnitudinez z in minori tpe minorẽ. Dicamus g̃ q maior ma/ gnitudo quã in pluri tpe transit velox significeť p l.m.tota:z minor magnitudo quã transit in breui ori tpe signeť p l.x. tunc eni spaciũ.l.x.ps ẽ spacii totius qđ est.l.m.z dicamus q.l.m. sit eq̃le spaciũ ad.c.d.z lz.x.sit equale spaciũ ad.c.t.que sũt pars maior spacii totius.c.d.ponam⁹ etiã q tp̃s in quo velocius tm̃ sit totũ spaciũ.l.m.voceť.p.r.z ps ei⁹ tpis in q̃ idẽ velocius transit ptem eiusdẽ spacii q̃ dr̃.l.x.voceť.p.s.ex quo sequit q.p.r.ẽ sicut tp̃s z.i.q: ps eiusdẽ tpis.p.s.dicta ẽ sicut ps alteri⁹ tẽ poris q̃ dicebať.z.b.z tp̃s in quo tardi⁹ transit p/ tem spacii que vocať.l.x.sit significata p lr̃am.b.ex q̃ segtur q tẽpus.b.sit longi⁹.z.i.tpe:z.p.r.tpe di uisim sũptis.cũ.n.l.x.sit plus spacii q̃.c.e.eo q est tãtũ sicut.c.t.z citius.c.e.fuit ps:z tardius in toto z.i.tpe nõ sit motũ nisi p.c.e.qđ est min⁹ q̃.l.x. oz q in maiori tpore tardius transeat p.l.x. q̃ sit totum tẽpus.z.i.vel.p.r.istud g̃ mai⁹ tẽpus signeť per lr̃am.b.vt diximus. Constat.n.q id qđ ẽ ma ius maiore:ẽ mlto maius minore:z id quod ẽ ma/ ius toto mlto mai⁹ pte. Cũ g̃ tp̃s.b. in quo tardũ transiit per.l.x.sit maius q̃.p.r.in quo velox trãsit per.l.m.erit tp̃s.b.multo magis tẽpore.p.s.i quo velox transit p.l.x.quod ẽ spaciũ eq̃le ei qđ trãsit tardum:cum sit illi idez. Et sic ꝓbatũ est q velox i minori tpe transit equale spaciuz spacio tardioris qđ fuit sc̃m superioris diffinitiõis:qđ tñ in ordie demonstrationũ posuim⁹ tertiũ:quia ꝓbať ex ẽtio Figura aũt omniũ box est hec quã videris hic de scriptaz in hac linea.b.longior debet ẽ ceteris:q significat longius tp̃s. Tex.z cõ.xiiij. ¶ Ampli us si oẽ qđ est necesse est moueri cũ alio aut i tpe eq̃ li:aut iequali:z si moueť in eq̃li:tũc necesse ẽ mo/ ueri:aut in pluri:aut in pauciori:z quod quidẽ mo ueť in pluri ẽ tardius:et quod moueť in tpe equali p eq̃le spaciũ est eque velox:z si veloci⁹ ẽ:nec tardi⁹ est:nec eque velox:tũc necessario sequit q velociuſ neq̃ moueť in pluri tẽpore q̃ tarduz:nec in equali tpe cum ipso tardo. Relinquit ergo fm p̃dictam diuisionẽ qđ velocius moueť in tpe minori. Si g̃ cum tardo transeat eq̃lẽ spacii magnitudinẽ:absq̃ dubio transibit eã in tpe breui ip̃z veloci⁹ q̃ tardũ ¶ Cap.iiij.in quo ꝓbať ex diffinitiõe velocis q tam magnitudo q̃ tp̃s sint ꝓtinua. Tex.z cõ.xv.

Et prebabitis aũt oñdit q tam magnitu e do q̃ tp̃s continuũ ẽ. Accipiam⁹ eni ex superioribus determinatis q omnis mot⁹ est in tẽpore:z cum motu accidit velocitas z tardi/ tas:oz q in tẽpore cõtingat velocius z tardius mo ueri:eo q omne qđ moueť in q̃ntum moueť cõuẽit velocius z tardius moueri. Com.xv. ¶ Dico autẽ in q̃ntum moueť:quia sicut obiicit alexander motores nãles determinatarũ sũt vtutum:z iõ nul lum elementoz põt velocius moueri q̃ moueť:z ẽt motores elementoz conuenit venire ad velocitatẽ aliquã stantem quã in illo gñe non ẽ accipere velo citatẽ maiorẽ. Et iõ videbať quibusdã falsũ eẽ qđ dictũ est:q omne quod moueť cõuenit veloci⁹ z tar dius moueri. Sed dicendũ q si cõsidereť mot⁹ in mobili vti non cõtracto ad mãm hãc vel illã:absq̃ dubio oẽ quod moueť conuenit velocius z tardi⁹ moueri. ¶ Et talis ẽ hic nostra cõsideratio d̃ mo tu z mobili:quia mobile non cõtractũ non põit ali am formã determinatam q̃ vel tardetur vel velociteť motus eius. Si aũt consideratur mobile ꝓtractuz z determinatũ:tunc absq̃ dubio verũ ẽ q accipiť determinata velocitas motus eius q̃ fm nãm nõ ẽ accipere maiorẽ:sicut obiicit alexãder. Accipiať

ergo vlr ex dictis q in oi tpe cōuenit velocius ꝛ tar diuſ moueri oē mobile inq̄tū ē mobile ē. Tex. ꝛ cō. xvj. ¶ Accipiam⁹ ergo diffinitiōez cōtinui q̄ dr̄ q ꝓtinuū ē id qđ diuiſibile ē nō p athoma: ſed per diuiſibilia. ¶ His.n. ꝓſuppoſitis demonſtra bimus ex diffinitione velocis ꝛ tardi tam magnitu dinem q̄ tps eē diuiſibilia in ſp diuiſibilia: ꝛ ſic eē continua. ¶ Nam.n. oſtenſū eſt ꝑus in vltima de/ mōſtratione ꝑcedētis capituli: q velociſ in minori tpe trāſibit eq̄le ei qđ tardū trāſiuit in maiori. Po nam⁹ vt ꝑus q velocius ſignificet p.a.lr̄az: ꝛ q tar dius ſignificet p.b.lr̄az: ꝛ ponam⁹ q id qđ ē tardi us mouet ꝑ magnitudinem ſpacii ſui ꝛ ſignet p.c. d.lr̄as in toto tpe quod ſig̃tur p.z.i.lr̄as. Tūc.n. pz ex dictis q idem ſpaciū totius in breuiori tēpo re tranſibit idem ſpaciū. Dicam⁹ g° q id veloc⁹ qđ vocat.a.tranſibit p ſpaciū.i.p ptē tpis ꝑus dicti: et illa ps vocet.z.c.ꝛ ſit ps totius tpis qđ dr̄.z.i. Ite rū aūt dicimus q qñ velocius in ꝑte tpis q̄ ē.z.c. tranſiuit totū ſpaciū qđ dr̄.c.d. tūc in eadē ꝑte tpis k.qđ eſt tardius ꝑ minorē magnitudinē ſpacij trā ſibit. Trāſeat ergo ꝑtez ſpacij ꝑus dicti in ꝑte tpis ꝑ⁹ biti: ꝛ ſignet illa ps trāſita a tardo p.c.k. adhuc qñ tardius tranſiuit. c.r. in tpe qđ eſt. z.c. idē ſpaci um tranſibit velocius in breuiori tpe ex motu: ergo velocioris ꝛ iterū ſcđa dione diuidit tēpuſ: ſic g° ex cōpatiōe velocioris ad tardi⁹ ſup quācūq ptē ma gnitudis iteratis ſp diuiſiōib⁹ tps. b⁹ aūt diuiſio ēt ps magnitudis q̄ ē. c. r. diuidet ꝑ cōparatōem tar dioris ad velocius: ꝛ ſi magnitudo diuidet neceſſe eſt iterū tps diuidi. hoc ãt ſp ita cōuenit in infinitū Si aūt accipiat cōparatione velocioris tardius qđ tranſit minus ſpaciū in eodez tpe in quo velocius trāſit maius: ꝛ ſi accipit ecōuerſo a compatione tar dioris velocius quod tranſit eq̄le ſpaciū in breuio ri tpe: dūmō aliqs vtat velociori ꝛ tardiori in diffi nitione q̄ ſupi⁹ demonſtratū ē de ipſis. Oñdet.n. velocius ſp diuiſionē tpis ſi accipit in eq̄li magni/ tudine cuz tardo: ꝛ tardius ſp oñdet diuiſionē ma gnitudinis ſi accipit in eq̄li tpe cū veloci. Si autez ſp tenet hmōi cōpatio: tūc ſp verū ē cōuerti tarduz ad velox: ꝛ ecōuerſo. Quotienſcūq aūt ꝓuertunt ad ſe totiens oñdunt fieri diuiſiones magnitudis ꝛ tpis. Tex. ꝛ cō. xvij. ¶ Cum aūt cōtinuū ſit diuidit in ſp diuiſibilia: oportebit ex dcis ꝛ magni tudinē ꝓtinuā eē. Cū.n. tps cōtinuuz ſit manifeſtū ē q ſili⁹ oīs magnitudo cōtinua eſt. p hmōi.n. ꝛ eq̄ les diuiſiones taz magnitudo q̄ tps diuidit. Fo⁹ ma autē linearū dz eē hmōi: q ſigna ſectionis infi/ nite ſint in duob⁹ ſignis. ſ. longitudinis ꝛ tēporis. ¶ Amplius aūt idem ꝓbat q̄ſi logice ex his que cōſueta ſunt dici. Manifeſtū eim ē q ſi tēpus ꝓti nuum eſt q etiā magnitudo cōtinua ē: ꝛ ecōuerſo. oēs eim dicūt q ſi aliqd in regulari motu trāſit ali quod ſpaciū qđ in dimidio illi⁹ tēporis trāſit me/ dium: ꝛ in dimidio medietat⁹ tpis iterū dimidium medietatis ſpacij: ꝛ ſic in infinitū. Ne nāq diuiſio nes in eodē etiā mobili ſumpte ſūt tam tpis q̄ ma gnitudis. Tex. ꝛ cō. xviij. ¶ Unūqđq iſtoz infinitū eſſe dr̄: erit ꝛ alterū neceſſario infinitū: ꝛ ꝑz quemcunq modum infinitatis vnum eoꝝ eſt infinitū ſm cūdē mōz infinitatis ē alterū infinitū: vt ſi tps eſt infinitū in vltimis: ita q nō hēat vltimū vel finē: ita q ſit extenſiue in infinitū: tunc etiā longitu do ē infinita ſm diſtantiā vltimoz q eſt infinitū eē p extenſionē in infinitū. Si aūt diuiſio ſit tps infi/ nitū erit ꝛ magnitudo diuiſione infinita: ꝛ ſi vtroq iſtoz modoz tps ē infinitū: tūc etiā vtroq iſtoꝝ modoz longitudo eſt infinita. Ex forte de hoc ali qui dubitare poſſint: quia ꝑz pypatheticos temp⁹ ponit in vltimo: q nō hēbit finē: ꝛ a pypatheticis ꝓbatū ē in celo ꝛ mūdo q nulla magnitudo infini ta eſt in vltimis. Sed ad hoc dicendū q qñ tēpus infinitū ponit: b° dr̄ q: tps quidā ē circul⁹ ꝛ redit idem tps. Nos aūt loquimur hic de infinitate que eſt per extenſionē rectam. hoc eim mō ſup oēz ma gnitudinē pōt eſſe motus: ꝛ oīs motus menſura ē tēpus: ꝛ iō infinitas q̄ venit in vno neceſſario eue/ nit etiam in altero.

¶ Cap. v. de reprebeſiōe zenoñ. q dixit q ſi mot⁹ eſt conuenit tranſire in infinituz in tempoze finito: ꝛ ꝙliter b° ꝓuenit: ꝛ ꝙlit nō. Tex. ꝛ cō. xix.

Ex ꝓdictis pz q rō zenonis qua deſtruit e motū aſſumit aliquid falſuz qđ zeno opi nat eſſe verū. hoc aūt falſū eſt illud quod zeno aſſumpſit: q impoſſibile ē q aliqđ motū per/ tranſeant infinita que ſūt in ꝓtinuo: vel vt tangant ea ſm vnūquodq in tpe finito: et ſic ꝓceſſit zeno: Oē quod mouet in aliq° tpe mouet in quo pficit motus eius: qđ aūt mouet in tpe in quo pficit mo tus ei⁹ mouet in tpe finito: g° oē quod mouet mo/ uet in tpe finito: ſz oē qđ mouet in tpe finito p ſpa cium alicuius magnitudis tranſit tāgendo oia ꝑz vnūquodq eoꝝ q̄ ſūt in ſpacio in tpe finito. Sz q̄ ſunt in continuo ſpacio ſūt infinita: g° id qđ mouet trāſit tangēdo infinita ſm vnūqđq i tpe finito: qđ ē impoſſibile: g° ꝛ motū eē ē impoſſibile: q: b° ſequ⁹ ſi det eē motus. ¶ Falſū aūt opinat zeno in hac rōne: cū dicit magnitudinē infinitā ꝛ tps infinituz q: q° ad finitū eſſe vel infinitū eiuſdē rōnis ſūt tps ꝛ magnitudo. Duplr.n. dr̄ magnitudo ꝛ tps: ꝛ ſic oē ꝓtinuū eē infinitū. aut.n. dr̄ infinitū ſm diuiſiōez eo q diuiſibile ē i infinitū: aut dr̄ infinitū actu qđ ē in vltimis: b° ē in diſtātia ſuarū extremitatū infinitum:

109.

z hoc dixim⁹ supra eē infinitū vel extēsionē i rectum et verū q̄dem est q̄ taliter infinitis ſm quantitatis actualē extensionez nō cōuenit se tāgere in tēpore finito: qz cū talia infinita vltima nō hēant nūq̄ cō/tingent se his que nō hūt: q̄ si ēt vltima hērent qđ tñ eēt contra rōem infinitoz hoc mō dictoz: nō cō tingent se in suis vltimis: qz sua media q̄ actu sunt infinite extensionis nunq̄ pertransire posſet: z hoc mō si esſet infinita magnitudo: verum diceret zeno sed oñsū est supra in ētio hui⁹ scie q̄ hoc mō nihil est infinitū. Eis aūt q̄ sunt infinita ſz diuisionē: eo q̄ diuidunt in infinitū cōuenit hoc mō trāsire infinita que cōtingūt se in cōtinuo: qz illa infinita nō sūt actu: sed potētia: z hoc mō ēt ipm tps est infinituz z ideo in tpe hoc mō infinito qđ nō est infinite diuisionis ꝓuenit id qđ mouet trāsire in infinitū ſz diuisionē: sicut etiā cōtinuū spaciū: z hoc mō cōuenit q̄ potētia se tāgunt infinita in ipis q̄ hoc mō sūt infinita que sūt cōtinua: z ideo nō finita per diuisionez Sz si daret aliqd eē actu per extēsionē: infinituz id nō posſet trāsire spaciū finituz: nedū infininitū in tpe finito: nec ēt in tpe infinito: qz si trāsiret tūc aliqñ vltimū eius cōtingeret vltimū spaciū: z sic oporteret q̄ esſet infinitū: z hoc est ꝺ hypothesim: qua positū fuit ipm eē infinitū. Sed oz dicere q̄ p moduz illū quo tps est infinitū qđ p eūdē moduz magnitudo est infinita: z eo⁹ si magnitudo est infinita per aliquē modū p eūdē erit tps infinitū. Hoc oñditur per demōstrationē ducentē ad impossibile p hunc modū. Tex. z cō. xx. ¶ Si enī aduersari⁹ det magnitudinē aliq̄ finitā eē: z tps mēsurāſ motū eē infinitū: signet magnitudo recta finita vtrūq̄ finem bñs per lineā. a. b. tps aūt infinitū adeq̄tuz motui qui est supra ipz signet p litterā. ſ. oz aūt necessario q̄ tps illud finituz sit ad vnā suā extremitatē i qua incipit motus: qz ad vtrāq̄ suā extremitatē nō pōt imaginari infinituz eē ex parte: ergo finite extremitatis tpis resecem⁹ ex tpe ptem finitā que signet p litteras. g. d. z incipiat motus temporis motuz magnitudinis in extremitate linee. a. b. in pte q̄ signat p. b. illō ergo qđ signat p lineā. a. b. in pte finita tēporis quā resecam⁹ ab infinito tpe aliā partē magnitudinis trāsibit: z sic illa signata p lineā. b. e. que est pars toti⁹ linee. a. b. Pars g⁹ illa q̄ est. b. e. aut ē ps aliquota lice. a. b. ita q̄ sit dimidia vl ētia vl ārta: et sic deinceps. Aut deficit ab aliquota ita q̄ ē minor Aut excellit aliquotā ita q̄ ē maior: sic̄ si velles accipere ptes eius qđ est sex: aliquote ptes sue esſet q̄ aliquotiēs sūpte cōstituerēt totū: sicut tria esſet dimidia: z duo esſet ētia: et vnū eēt sexta: ps deficiēs ab aliquota est: sic̄ si velles accipe. viij. deficiēs a dimidia eēt ēnarius: z excedēs aliquotā esſet quinari⁹ et senari⁹ z septenari⁹: et b⁹ mō dī pars q̄ maior ē toto cū tñ sit in ipso. Si ergo dicerem⁹ q̄ linea. b. e. aliquota eēt linee. a. b. totius: tūc oz q̄ mēsuret totū et reddat ipsuz si iteret totiēs in toto quot vnitates hz nūerus a quo denoiat: ut si ē altera vel ītata reddet totū: z si est ētia tūc iterata ꝓstituet totū: z sic de aliis ¶ Cōstat autē q̄ eq̄liē velox motu regulari eq̄les ptes spacij trāsiuit in ptib⁹ eq̄lib⁹. Si ergo trāsiuit partē q̄ est. b. e. in tpe. g. d. alias ptes trāsibit in tot tpib⁹ eq̄lib⁹ illi quot sūt ptes eq̄les linee. b. e. z tota linea. a. b. Sed qđ ꝓponit ex eq̄lib⁹ finit⁹ aliquot⁹ ē finitū: g⁹ tēpus mot⁹ q̄ est sup lineā. a. b. erit finituz et dictū fuerat q̄ erat infinitū. Si aūt dicat q̄ pars illa q̄ dca est. b. e. deficit aut excellit idē sequit: quia tūc sicut linea cōponit ex pte maiori z pte maiori: ita et mot⁹ sup ipsā: z tūc tēpus adequat motui: tūc oz q̄ z totū tps cōponatur ex maiori z minori finitis z tūc totū erit finitū: z dictū erat q̄ eēt infinitū. Hoc aūt totū seq̄t ꝓpē illud qđ sp p eq̄lia addit magnitudo: z motus: z tps: qz tātus ē motus q̄nta ē magnitudo spacij in q⁹ est motus: z q̄ntus ē mot⁹: tātū ē mensurās ipm. Tex. z cō. xxj. ¶ Ampli⁹ aūt si dicat aduersari⁹ q̄ bñ verū ē q̄ nō oēm magnitudinē trāsibit in tpe infinito: ſz trāsibit aliquā in tpe finito: sic̄ illā q̄ ē ptū: ſz tñ illa q̄ est totius ſm se trāsibit i tpe infinito. ¶ Probabit iterū nō posſe stare qđ dicit. Intendit. n. sic dicēs q̄ illā magnitudinē q̄ est ptis q̄ dī. b. c. transibit ipaz in tpe finito: cum illa siue sit aliquota: siue excellat: siue deficiat ab aliquota: sp reddat totū et cōcessū q̄ eq̄liter velox in eq̄libus tpibus eq̄les ptes trāsit: oz nec̄rio sic ꝑpus q̄ totū tps ex finitis cōpositū sit finitū: qz totū continuū z q̄ntitatiuū nō hz q̄ntitatem: nisi illā q̄ ex p tiū q̄ntitate ē. Si forte dicat aduersari⁹ iterū q̄ etiā ptes transit in infinito tpe: sicut ptem q̄ ē. b. e. ostēdemus hoc eē falsū. Sic̄ enī dixim⁹ oz q̄ tps tale in altera extremitate sumat finitū. Hoc aūt dato accipiemus ꝓpositionē p se manifestā: q̄ ē q̄ oē qđ transit aliqđ spaciū eq̄liē velox in toto spacio exñs in minori tpe transit ptem illius spacij q̄ totū spaciū: g⁹ illud qđ mouet sup spaciū. a. b. i miori trāsibit hanc partē q̄ ē. b. e. q̄ totū. Sz q̄ min⁹ in finito necesse ē finitū eē cū finita oīa equalia sint: g⁹ ptem b. e. et sili rōne alias ptes transit in tpe finito. Sed ꝑpus bitum ē q̄ illa pte tpis finita necesse ē z alias finitas eē: ergo totū tps ē finitū. Hec aūt demōstratio figurat in lineis b⁹ mō: qz linea magnitudinis z spacij finita sic ponat vt ꝑm⁹ ēmin⁹ ei⁹ ꝓnoteť lra b. z vltimus ēmin⁹ signet lra. a. z ps eius quecūq̄ fuerit siue aliquota: siue deficiēs: siue excellens eaz significet versus. b. p. e. litterā: sub illa aūt linea ducat linea designans tps infinitū: q̄ qdem finita sit

in extremitate ꝑma versus .b. ⁊ illa extremitas signi ficet ꝑ .g. lr̃az: ⁊ ab altera ꝑte ducat in infinitū: ⁊ ps tpis in q̃ est motus .b.e. significet ꝑ lr̃am .d. sicut h̃ vides. Tex. ⁊ cō. xxij. ¶ Eadē aūt demōstratio ꝓuersa demōstrabit impossibile si dicat magnitudo eē infinita in altera extremitate: ⁊ sup illā esse motū q̄ mensuret tpe finito: q̄m tūc eodē mō ab infinita magnitudine ex ꝑte extremitatis finite secabimus ꝑtem sup quā est motus in parte tpis finiti ⁊ ꝓbabim⁹ q̄ illa ps mēsurabit totā magnitudinē: ⁊ sic erit finita. ¶ Manifestū est igitur ex his q̄ a ꝓncipio ist⁹ sexti dicta sunt: q̄ neq̄ linea neq̄ planū qd̄ est superficies: neq̄ vlr aliquid qd̄ ē de numero cōtinuoꝝ cōpositū ē ex athomis: et hoc nō solū ex dictis manifestū est: sed etiā ex eo qd̄ dicem⁹ in sequēti capīo. s. q̄ sequeret diuidi indiuisibile. Qd̄ enim ꝓtinuū sit idiuisibile in ea q̄ sp sunt diuisibilia ⁊ nō sit cōpositū ex athomis: triplicit̄ declarari pōt quoꝝ vnus mod⁹ est ꝑ diffinitionē ⁊ nām cōtigui ⁊ cōtingentis. Alter est ꝑ nāz motus ⁊ eius quod mouetur: ⁊ hi duo modi habiti sūt. Restat adhuc tertius qui in sequēti capitulo ponetur ex ꝓꝓrietate velocioris ⁊ tardioris.

¶ Caplm. vj. q̄ continuū non cōponit̄ ex indiuisibilibus ꝑ diffinitionē velocioris ⁊ tardioris.

Icamus igit̄ q̄ velocius ⁊ tardius in motu sunt sic̄ diuisio motus: q̄m motus nō diuidit̄ nisi duplicit̄: vt in sequentibus istius libri declarabit̄. s. ꝑ magnitudis diuisionē: ⁊ tēporis diuisionē: ⁊ nos habuim⁹ iam in p̄missis ꝓbatum q̄ tardū diuidit magnitudinē: ⁊ velox diuidit tēpus. Oportet g̊ q̄ in oi motu sit accipe velocitatem maiorē ⁊ minorē in infinitū: sicut in continuo est accipere diuisionē in infinitū: ⁊ si staret velocitas siue in minus siue in magis: tūc sequeret q̄ in aliquo continuo staret diuisio: q̄ in motu continui staret diuisio: qd̄ ē ipossibile. ⁊ lz qd̄ sup⁹ dixim⁹ sine ꝓbatione: ⁊ iō hic ꝓbatuz. Tex. ⁊ cō. xxiij. ¶ Dicam⁹ igit̄ q̄m sicut iam dictū ē in omni tēpore conuenit velocius ⁊ tardius mouer: tūc velocius semp est id qd̄ in equali tpe cū tardo plus trāsit de magnitudine. Velocius aūt ⁊ tardius cōuenit in omni ꝓportione se hñtes adiuicez magnitudines transire. possunt. n. esse in ꝓportiōe dupli et i ꝓportiōe emyolia: q̄ sexqualtera ab arithmeticis vocat̄: que ē q̄ vnū cōtineat totū alterū ⁊ mediā ei⁹ ꝑtem insup. Est. n. in greco emy dimidiū: ⁊ olon totū: ⁊ inde ꝓponit̄ emyoliū: qd̄ est cōtinens alterā ꝑtē ⁊ totū. Ponamus ergo in istis ꝓportionibus se hēre duas magnitudies ad duo pūcta: ⁊ sit hec ꝓportio velocioris ad tardū: ⁊ in eodē tpe adducat̄ velocius ſm emyoliā ꝓportionē ⁊ diuidantur magnitudines ſm athoma siue indiuisibilia ex q̄ bus dicunt̄ cōpōi: ita q̄ linea sig̃ns magnitudinez eui⁹ mot⁹ sig̃tur ꝑ .a.b.c.d. ⁊ diuidatur in tres athomos .a b. b c. c d. ⁊ sup illā sit mot⁹ velocioris. Magnitudo aūt sup quā ē motus tardioris significet ꝑ lineā .e.z.i. diuisā in duos athomos .e z. z i. quia tria ad duo se hñt in ꝓportione emyolia: in q̄ ꝓportione positū ē se hēre velocius ad tardū. Posito aūt ē q̄ tps sit vnū: mot⁹ vtriusq̄. Et q̄ nos supra posuimus q̄ tps necesse est diuidi ſm diuisionē magnitudinis: ⁊ ecōuerso: tūc tps in quo velocius transit lineā triū athomoꝝ: necesse est diuidi in tres athomos cōponentes totū tps motus sui: qa equale spaciū transit equalit̄ velox in equali tēpore: ⁊ ideo in q̄nto transibit ꝑmū athomū spacij: in tanto transibit scām ⁊ tertiū: g̊ tps tres eq̄les athomos hēbit. Signet ergo totū tps ꝑ .l.z.l.m.n. ⁊ diuidat̄ in tria diuisibilia: que sunt .l.m.n. Sed eadē rōne idem tēpus qd̄ etiā mensurat motū tardi per .e.z.l. magnitudinē secabit̄ i duo: sicut secat̄ sua magnitudo in duo: que sunt sub emyolia ad tria que sunt emyolia ad duo: ⁊ illa duo cū designent idem tps cum tpe velocis sūt sicut tria athoma velocis. Sed si eq̄liter tardū transit aliq̄ spaciū in tpe aliquo: mediante illius spacij transibit imediate tpis illi⁹: g̊ tardū qd̄ trāsit. e.z.i. spaciū in toto tēpore. k .l.m.n. medietatē transibit in medietate illi⁹ tpis: sz dimidiū illi⁹ tpis sūt vn⁹ athom⁹ ⁊ dīdius: g̊ athom⁹ tpis diuidit. Idē aūt sequit̄ si tps triū athomorum diuidat̄ in duo equalia: sicut diuidit̄ magnitudo q̄ transit tardū: q̄ tria athoma nō diuidunt̄ in duo equalia: nisi ꝑ vnū ⁊ dimidiū: ⁊ ꝑ vnū ⁊ dimidiū: ⁊ sic sequit̄ indiuisibile diuidet ⁊ impossibile. Cōstat. n. q̄ tardū medietatē sui spacij nō transit i vno athomo totius temporis: sed in pluri: cum eq̄lia spacia transeat in temporib⁹ equalibus. Manifestum est igitur ex omnibus ꝓhabitis q̄ nihil continuoꝝ neq̄ in partibus neq̄ in toto est ptibile. Figura aūt linearū hoc modo ꝓtrahat̄: vt ꝑmo ponat̄ linea velocis in tria diuisa sig̃ta ꝑ q̄tuor lineas a.b.c.d. deide linea tpis sig̃ta ꝑ tria momenta. l.z.l. m.n. deinde linea tardi sig̃ta ꝑ duo athoma q̄ sūt e.z.i. sicut h̃ vides: ⁊ debet referre ad motū velocis ⁊ ad motum tardi: ⁊ ad ptes vt⁹q̄ motus.

¶ Cap. vij. de ꝓbatōe q̄ idem nūc ⁊ idiuisible ē in toto tempore.

Q⁹ iam nos oñdimus cōtinuū nō cōponi ex idiuisib⁹: oz nūc nos loq de nūc idiuisibili qd̄ accipit̄ i tpe: vtrū sit vnuz ⁊ idez: vt postea videamus an i ipso possit esse mot⁹ Si. n. ipm sit indiuisibile ⁊ vnū: tūc si dicat̄ motuz eē in ipso: ⁊ motū eē indiuisibilē: ⁊ b⁹ nos oñdem⁹

in sequentibus esse falsum. Dico g̃ q̃ duplex nūc est in tpe. vnū quidē fm seip̄m nūc dr̄: z alterū qđ ē tps breue cōpositū ex p̄terito ꝓpinquo ad p̄ns: z ex futuro qđ cōiungit̄ ꝓpinque p̄nti: z hoc vulgariť nūc z apud grāmaticos dr̄: iō q̃ p̄sens cōponitur ex p̄terio z futuro: z hoc nō fm seip̄m vocať nūc sed fm alterū qđ ē p̄sens: q̃ hz ꝓiunctiōem cū pte p̄teriti z cū pte futuri: et cū nos querim⁹ vtrū idem sit: intelligimus de eo qđ fm seip̄m dr̄ nūc: z b° est idem simplex qđ solū de tpe p̄t accipi. Tex. z cō. xxiij. ¶ De illo g̃ loquentes dicim⁹ q̃ necesse est in ipso nūc q̃ nō fm alterū hz fm seip̄m et p̄incipaliť nūc dictū est eē indiuisibil: z rōne necesse est q̃ hoc in oi tpe sit idem ipsū: z nos qdē oñdemus q̃ ipsum ē idem: z ex hoc cōcludem⁹ q̃ ē indiuisibile. Qđ aūt sit idē sic ꝓbať. Cū. n. duo tpa. s. p̄teritū z futurū ꝓtinenť aliquo qđ est finis vnius z p̄ncipium alterius: eo q̃ omne ꝓtinuū sic ꝓtinuať: oz q̃ aliquid sit vltimū p̄teriti: ita q̃ nulla ps p̄teriti sit: z q̃ aliqd sit vltimū futuri: q̃ nulla ps futuri sit: z iō vltimū cōtinuans vtrūq̃. In p̄terito qdem nihil ē futuri p modū ptis: z in futuro nihil ē p̄teriti: z quod sic neutri⁹ ps ē: b° eē dixim⁹ i q̃rto libro fmin⁹ vtriusq̃: quia ē finis vni⁹ z p̄ncipiū alterius: sic vtrūq̃ tps terminať ad ip̄m. Tex. z cō. xxv. ¶ Si ergo demōstret q̃ talis est termin⁹ bui⁹ p se: z q̃ nihil futuri in p̄terito: z nihil p̄teriti in futuro: z q̃ ē idez ipsum fm sensum: lz differat in ratione fm q̃ ē finis vnius z p̄ncipiū alteri⁹: tūc simul cū illo declaratū ē q̃ idē nūc ē indiuisibile: quia si eēt diuisibile cuz ipsum sit tā futuri q̃ p̄teriti fmin⁹: oporteret ēt q̃ eēt ps vtriusq̃ tpis: quia id quod diuidi pōt est ps q̃ntitatiua cōtinui: z sic cū sit cā p̄teriti z futuri vt dictū ē: sequeret q̃ alia ps p̄teriti eēt i futuro: z q̃ alia ps futuri eēt in p̄terito: z iō necessario sequit q̃ si idē ē i p̄tito z futuro q̃ sit idiuisible: nec ps p̄teriti nec ps futuri. Tex. z. cō. xxvj. ¶ Probemus g° q̃ necesse ē idē esse ipsū nunc qđ ē terminus vtriusq̃ tpis. Si enī nō ē idē tūc dabit̄ q̃ alterū ē. Si aūt alterū ē cū sit in tpe: oportebit q̃ illa nūc q̃ altera sūt in tpe: aut imediate se cōsequanť in tpe z tangant se in ipso: aut non imediate sequenť: ita q̃ sint sepata p aliqd intercidens mediū inter ea. Si aūt detur q̃ nūc que altera sūt cōsequenť se tangunt in ꝓtinuo tpe: tunc oz p ea q̃ in p̄ncipio bui⁹ sexti dīca sunt: q̃ ꝓtinuū tps sit ex indiuisibilib⁹: z que cōsequenť se tangunt in ꝓtinuo vniunť p formā ꝓtinui hoc aūt ē impossibile q̃ cōtinuum sit ex indiuisibilibus: g° nunc altera non sunt ꝓsequenť in ꝓtinuo tpe. Si āt eē dicanť sepata abinuicē in ꝓtinuo tpe tunc oz q̃ aliqd inter ea incidat mediū sui generis ¶ Mediū aūt oz q̃ sit de genere extremoz: z iō inter duo nō incidit mediū nisi tps. omne. n. ꝓtinuū talis nature est q̃ oz q̃ inter duo extrema sit mediuz qđ est de genere illoz extremoz. vnde inť duo pūcta non intercidit punct⁹ sed linea: et inť duas lineas nō inťcidit nisi superficies: z inter duas superficies nō inťcidit nisi corpus: cui⁹ cā est: q̃ cōtinuū fluit ab indiuisibili: z ideo ab indiuisibili qđ ē vnius generis nō fluit cōtinuū qđ ē alteri⁹ generis. Sic g° cum oē medium intercidēs inter duo indiuisibilia sit vnicū z vniuſ generis cū ipis: oz q̃ etiā inť duo nunc sepata nō inťcidat nisi tps. Indiuisibile ēim non intercidit nisi inť duo indiuisibilia: q̃ sic indiuisibile p̄ter esset in diuisibili: z sequeret idē qđ p̄ us. Cōstat aūt q̃ si tēpus itercidat mediū hoc tps est diuisibile. Dīsum est aūt in q̃rto libro bui⁹ scie q̃ omne corp⁹ est diuisibile. Si ergo dicať hoc totum esse nunc. s. duo indiuisibilia diuersa cum tpe qđ itercidit: sicut ponit aduersari⁹ ip̄m nūc eē diuisibile: z si ip̄m nunc est indiuisibile: tunc erit in tēpore sicut ps ꝓtinui tpis. Est aūt ip̄m in p̄terito z futuro: g° in p̄terito est aliq̃d qđ p subam z subm ps futuri est: z in futuro ē aliq̃d qđ ē ps p̄teriti: q̃ illđ nunc necesse est cōponi ex p̄terito: p̄senti: et futuro: ergo aliquid factum est in futuro: z aliquid futurū est in facto: ex quo sequitur q̃ illud quod iam p̄terijt z ē p̄fectum sit adhuc in potētia ad hoc q̃ fiat z futurū sit: quod ē valde icōueniens. Hoc aūt totū sequit ex hoc: q̃ nūc fm q̃ diuidit̄ p̄teritū a futuro: eo q̃ ē p̄ncipium vni⁹ z finis alteri⁹ determiat p̄teritū z futurū i vtroq̃ p aliquid exñs idē in subiecto ¶ Adhuc sequit aliud inconueniens: z ē b° q̃ nūc quod sic separať a nunc p tempus inťcidēs non nunc est p se dictum: sed dictū per alteruz: qa per illud nunc non est diuisio vni⁹ tēporis ab alio cum ipsum componať ex vtroq̃: quia in p̄ncipio bui⁹ capli posuimus nos de ipso velle inuestigare. Tex. z cō. xxvij. ¶ Adhuc āt z ēt iū sequ icōueniēs q̃ ipsius nunc qđ posuimus esse indiuisibile aliquid est factum: z aliquid est futurū: z non semp est idem quod factū est z quod futurū est: q̃ id quod factū est abijt z non est: z id quod futurū est nōdū est: z sic ex duob⁹ nō entibus cōponit̄ nūc qđ habz entitatē solū in tpe: qđ est valde icōueniēs. ¶ Sequit aūt adhuc q̃rto q̃ ip̄m ꝓtinuās ptes tpis nō ē idē simul: z si ip̄m nō ē idē simul: nō est cōtinuatio ptium tpis ad idē: z sic tps erit nō continuum.

Tex. z cō. xxviij. ¶ Si. n. dicať nūc p̄dco mō cōponi: tūc est diuisibile in multa sicut tps: quia oē tēpus in multa pōt diuidi: quia si oia hec impossibilia ē cōuenire ipsi nūc: tūc oz dicere q̃ idē ē nūc qđ ē in vtroq̃ tpe p̄terito. s. z futuro: vt termin⁹ vtriusq̃ exñs: z si idē est: tūc manifestū ē q̃ indiuisibile

Si ēnī eſſet diuiſibile tunc oporteret q̄ cōponeret ex tpe incidente et tunc ꝓtingerent eadē incōueni entia q̄ dicta ſūt ꝑus. Unde indiuiſibile ipſū eſſe ꝑ ſe manifeſtū eſt: ꝛ ex indiuiſibilitate ſua ꝓbatur eſſe idem ſm ſubam ſuā: ly diuerſas hēat rōnes ſz q̄ ē finis vn⁹ ꝛ ꝓncipiū alter⁹. Tex. ꝛ cō. xxix. ¶ Manifeſtū eſt igit ex hiſ q̄ dca ſt q̄ aliqd ē in tpe qđ eſt indiuiſibile: ꝛ idem qđ vocam⁹ ipm nūc ¶ Cap. viij. q̄ nihil mouetur neq; quieſcit in tem pore. Tex. ꝛ cō. xxix.

Quod aūt in idiuiſibili tpis nihil moue/
q tur ex his que dicent erit manifeſtuz. Si nāq; detur aliqd moueri in ipſo: tūc ꝑ ea que dicta ſūt oportebit dare q̄ aliqd mouet in ipo velocius: ad aliq̄d tardi⁹. Signem⁹ igit q̄ nunc in quo ponit aliquid tardius ꝛ velocius moueri ꝑ lit terā. n. id āt qđ mouet in ipſo velocius moueat in nunc ꝑ ſpaciuz. a. b. linee. Totū g⁹ ꝑ añdicta tardi us in eodez nūc mouebit ꝑ minus ſpaciū q̄s velox dicat igit q̄ tardū in nunc tranſit ptem. a. b. ſpacij ꝛ illa ps ſignificet p. a. g. Sed ꝓſtat q̄ ēt velox mo uet ꝑ ptē illā ſpacij q̄ eſt. a. g. Cum g⁹ tardū trāſeat illaz ptem ſpacij in nunc velox tranſibit in mēoꝛi tē poꝛe q̄s ſit nūc: g⁹ nunc eſt cōpoſitū ex bꝛeuioꝛi ꝛ lō giori tpe: ꝛ hoc iam oſtēdim⁹ eſſe impoſſibile: g⁹ nō pōt dici motus eē in nūc. Linee autē bui⁹ demō/ ſtrationis ſunt due. Tex. ꝛ com. xxx. ¶ At vo neq; quieſcere cōuenit aliquid in nunc: ꝛ hoc ꝓbat ꝑmo ꝑ diffinitiōem quietis: quā poſuim⁹ in quito libꝛo bui⁹ ſcie. Ibi. n. dixim⁹ q̄ id qeſcit quod i na tura materie hz moueri: ꝛ tunc q̄eſcit qñ ꝛ vbi aptū natū eſt moueri. Sumam⁹ igit illā ptem diffinitio nis huius q̄ eſt qñ aptū natū eſt moueri qđ tūc qe ſcit: ſed in nuc nunq̄s aptū natū eſt moueri: ergo in nunc nunq̄s quieſcit. Tex. ꝛ cō. xxxi. ¶ Am/ plius aūt ſi idē eſt nunc in vtrisq̄s ſicut iam añ ꝓba uim⁹. Conſtat aūt ſi duo tpa accipiant quoꝝ vnū eſt ꝓteritum ꝛ alterū futurū: cōuenit aliq̄d in loco ꝓ terito moueri: et in toto futuro quieſcere. Si g⁹ deꝛ poſſe moueri in nunc: ꝛ poſſe quieſcere in nūc: tunc oz concedere q̄ cū mouet in ꝓterito toto: q̄ mouet etiā in extrēo nūc pꝛeteriti: ꝛ tñ qeſcit in futuro toto qđ qeſcit ēt in nūc: qđ ē ꝓncipiū futuri. ſz vnū ꝛ idē nunc ſm ſbam ē poſtremū ꝓteriti ꝛ ꝓncipiū futuri g⁹ i vno ꝛ eodē nūc ꝑ ſbaz mouet ꝛ qeſcit aliqd: qđ ē ipoſſibile: g⁹ ꝛ hoc ē ipoſſibile q̄ aliqd quieſcat in nunc. Tex. ꝛ cō. xxxij. ¶ Amplius quieſcere quidem dicim⁹ aliqd qđ ſibi ſe hz in toto ꝛ in ꝑti/ bus: ꝛ nunc ꝛ ꝓius. Sed in ipſo nunc indiuiſibili nō ē ꝑus: q̄re neq; qeſcē. Neceſſe ē igit oē qđ mo/ uet moueri in tpe: et oē qđ qeſcit neče ē in tpe qeſcē ¶ Tractatus ſcđs ſexti libꝛi phicoꝝ de motu diui

ſione. Cap. ꝑmū de diuiſibilitate eiꝰ qđ mouet.

Uia aūt iaz oñdim⁹ nullū ꝓtinuū ex
q idiuiſibilib⁹ cōponi idiuiſibilia diuidi nec motū eē poſſe i idiuiſibili tpi. Ac cedam⁹ nūc ad hoc q̄ motū oēm oñda m⁹ eē diuiſibilē i ifinitū. Tex. ꝛ cō. xxxiij. ¶ Et ꝑmo qdē declaremus q̄ oīs mot⁹ ē diuiſibilis di/ centes q̄ oē qđ mutat neče ē diuiſibile eē. Dixim⁹ enī in q̄nto q̄ oīs mutatio ē ex quodā i qddā. Et hoc declarat ex hoc q̄ cū id qđ mutat ē i eo ad qđ ē mo t⁹ vl mutatio: tūc ñ āplī mutat: ſz ē i mutatū eē. Cū aūt ē in eo ex qᵒ ē mot⁹ vel mutatio: et ipſz ꝛ ptes eiꝰ oēs q̄eſcit ꝛnō mutat: q̄ qđ ſibi ſe hz nūc ꝛ ꝑus: ꝛ ipm ꝛ oēs eiꝰ ptes qeſcit ꝛ nō mutat. Quādiu aūt id qđ mutat ē i eo ex qᵒ mutat: ꝛ ipm ꝛ ptes eiꝰ: tūc manet in forma: vl vbi in qᵒ erat ꝑus: ꝛ iō in illo nō mouet ſz qeſcit. Oportet igit q̄ mutatū qñ mutat ſit in int̄medio: ita q̄ ſit ptim in eo ex qᵒ: ꝛ ptiz i eo ad qđ ē motꝰ: ſic oñdim⁹ i fine q̄nti libꝛi ſupi⁹. Nō eni poſſum⁹ dicē q̄ in vtrisq̄s t̄mis motꝰ ſit actu: q̄ tūc ꝛ eēt mutatū qᵒ ad t̄minū ad quē: ꝛ nō eēt mu/ tatū adhuc qᵒ ad t̄minū ex qᵒ. Supi⁹ āt i hoc eodez capīo ꝓbauim⁹ q̄ nō pōt id qđ mouet qñ mouet eē in vltio t̄mioꝝ diuiſim: q̄ ſi eēt in t̄mio ad quē: tūc nō mutaret: ſz eēt mutatū: ꝛ ſi eēt in t̄mio a qᵒ: ꝛ ipz et ptes eius: tūc nō adhuc mutaret ſz quieſcit. Sibi nō poſſum⁹ dicē q̄ nullo mō ſit in t̄mis motꝰ a qᵒ ꝛ in quē: q̄ nihil mouet ad hoc qđ nullo mō ſe hz i ſe ipſo: ſic oñdim⁹ i fine ꝑmi libꝛi: g⁹ relinq̄t dō. q̄ ſz aliq̄d ſit in t̄mio a qᵒ ē motꝰ: et ſz aliqd in t̄mio ad quē ē motꝰ: et hoc ē ē in int̄medio qđ quodāmō eſt extrema: ſic dcm ē in q̄nto. Dubitatio āt q̄ ē in eo in qđ ꝑmū mutat ſm cōtinuā mutatiōez añq̄s ſit in extremo ſine mutatiōis. Hoc āt ē int̄medium extre moꝝ: ꝛ hoc ē duplex mediū in extrema. Eſt. n. aliqđ mediū ſz forma q̄litat aliquam q̄ ē diuerſa ſpēi ab extremis: ꝛ nō tm̄ differēs ab extremis ꝑ magis ꝛ min⁹: ſiue ꝑ intenſionē ꝛ remiſſionē: ſic eſt fuſcum ꝛ pallidum inter album ꝛ nigrum. Et ſimiliter eſt in ſpeciebus ſapoꝝ: ꝛ odoꝝ: ꝛ auditus: ꝛ alijs q buſdaz: et neceſſe eſt q̄ id quod mouendo venit in medium habeat oppoſitū vtriuſq̄s extremoꝝ mot⁹ ſui: et eſt in medio q̄ potētia ē extremū. Aliq̄n au/ tē mediū nō dr̄t forma ꝛ ſpecie ab extremo: ſz tm̄ ꝑ magis intenſū ꝛ minus intenſū: ſic ē int̄ calidum: ꝛ frigidū: et tepidū: ꝛ iō tepoꝛ ſm diuerſa q̄litas a ca loꝛe: et iō talia contraria videnī habere media: cum tamen non ſit tranſit⁹ ab extremo vno ad aliud niſi ꝑ mediū: nō q̄ ſpē: ſz int̄ſiōe differāt ab extremo. neče ē. n. q̄ mouet ñ ſtati i quolibz vltioꝝ finiū ſui mot⁹: ꝓpt̄ qđ oñdim⁹ motū eē i diſibili tpis. Ma nifeſtū ē igit ex hiſ q̄ dca ſt oē qđ mutat ē diſibile.

Com.xxxij. ¶ Dubitabit aũt fortasse aliquis de hoc qđ ꝓbam⁹ q. ſ. ideo oñdim⁹ id qđ mouet tur eẽ diuiſibile: quia neceſſe ẽ ipm qñ mouetur p tim eẽ in eo ad quod ẽ motus: ⁊ partim eẽ ex quo eſt mot⁹. Videt enĩ fortaſſe aliter q per hoc nõ ꝓ batur id qđ mouet eſſe diuiſibile: ſed poti⁹ eẽ quã dam formã ⁊ cõpoſitionẽ in ipſo mobili. Nõ enĩ intelligit ſic q vna pars diſtincta mobilis ſit in eo ex quo ẽ motus: ⁊ altera ps diſtincta ſit i eo ad qđ eſt mot⁹: q⁊ ex hoc nõ ſeq̃retur moueri id qđ mo ueť: ſed ſequeret q ipm eẽt in motu i vna pte: ⁊ in altera pte quieſceret: ⁊ nondũ moueret: nec etiã in telligit ſic q indiſtincte habeat in vna pte aliqđ ei⁹ a quo ẽ mot⁹: et i alia aliqđ ei⁹ ad quod eſt mot⁹: quia ſic vterq̃ terminoꝝ mot⁹ nõ ineſſet ei ſm idẽ ⁊ iõ cũ vn⁹ expellat ab alio tũc vn⁹ nõ expelleret ali um: q⁊ nõ ageret in ipm cũ nõ eẽt ſm eandẽ partẽ mobil: ſed poti⁹ intelligit nõ de pte mobilis ut di xim⁹ in gnto: ſed de pte mot⁹ qui ẽ inter extrema ⁊ ex hoc non ſeq̃tur q mobile ſit quãtũ ⁊ diuiſibi le ſic videt: ſed q q̃dã formarũ cõpoſitio ſit in ipſo et ſi diuidit fortẽ ſm ðrias diuidit. Ampli⁹ videt q demõſtratio inſufficiẽs ſit in motu ſm locũ. In motu aũt mobile duplicit mouet. ſ. naturaliť ⁊ vio lenť. Naturaliť quidẽ ſic cũ terra deſcendit: ignis aſcẽdit: ⁊ in illo motu id a quo ẽ motus ſm natu rã eſt ꝑpus in motu. Id aũt ad qđ ẽ mot⁹ eſt poſte rius in motu. Et videt q locus ꝑ quẽ eſt mot⁹ ſit ſeꝑatus oino ab vtroq̃ iſtoꝝ: ⁊ ſic cũ id qđ mouet in illo nõ videt eẽ ꝑtim a quo: ⁊ ꝑtim ad quẽ: ⁊ ſic non ſeq̃tur q id qđ mouet in motu locali ſit diuiſi bile. Com.xxxij. ¶ Et hoc qdẽ cõceſſit Auẽ peche dicens in aliꝭ motib⁹ in q̃bus mobile mo uetur ad formã nõ eſt diuiſibile niſi ſm formarum cõpoſitionẽ ⁊ diuiſionẽ. In motu autẽ locali dixit nõ eẽ pfectã demõſtrationẽ niſi addať q loc⁹ me di⁹ qui ẽ inť terminũ a quo mouet: ⁊ ad quẽ moue tur id qđ ferť in motu locali eẽt ſm naturã mediũ inť extrema ſic color medi⁹ inť colores extremos. In motu aũt violento nõ eſt aliqđ ꝑpus ⁊ poſteri⁹ ſm nãm ſed ꝑ accidens: ſicut ⁊ ipſe motus eſt per accidens. Adhuc aũt demonſtratio inducta ꝑti cularis eẽ videt: qđ ꝓſtat ex hoc q generatio ⁊ cor ruptio nõ ꝑñt dici eẽ partim a quo: ⁊ ꝑtim ad qđ qñ id qđ mouet eſt in motu: q⁊ forme ſubſtãtiales ſunt ſimplices: ⁊ nõ eſt in eis generatio partis for me poſt ptẽ: ſicut in paſſionibus ⁊ in paſſibilibus qualitatibus: ⁊ ſic videtur q demonſtratio non te neat niſi gr̃a materie. Com.xxxij. ¶ Et ut h⁹ excuſaret Alexã. perypathetic⁹ dixit oẽm motũ et oẽm mutationẽ eſſe diuiſibilẽ: ⁊ eẽ in tempore: licꝫ quidam eẽnt ita ſubito q lateret nos tẽpus ⁊ diui ſibilitas earũ. Quedã aũt ſunt i tpe cõtinuo ⁊ nõ ſubito quarũ diuiſibilitas ⁊ tẽpus non latet nos: ſed in hoc Alex. cõtradixit illi: in qđ conſenſerũt ſapientiores ꝑypathetici: q⁊ Ariſt. dixit generati onẽ ⁊ corruptionẽ ⁊ illuminationẽ nõ eſſe in tẽpo re ⁊ eſſe mot⁹ ſimplices: ⁊ ideo nõ videtur verũ qđ dixit Alex. Com.xxxij. ¶ Themiſtius autem conſentit in hoc q ſunt quedã mutationes ſimpli ces ſicut dictum eſt: ſicut ẽ motus illuminatiõis in domo ex motu candele: ⁊ motus vmbre ex motu corꝑis obiecti ad lumen: ⁊ ſicut motus colũne a dextro in ſiniſtrum: ⁊ quedaꝫ alie mutationes ſim plices: ſed tamẽ ⁊ in his ea que mouenť ſunt diui ſibilia: licꝫ non ſint diuiſibilia ꝓpter motũ eẽ ſim plicem ⁊ diuiſibilem: tñ quia magis videť diuiſibi le eẽ qđ mouetur motu diuiſibili magis q̃ qđ mo uetur motu indiuiſibili: ideo eſt ratio aliqua decla rans que ꝓcedit ad oſtendendũ mobilis diuiſibi litatẽ ex diuiſibilitate mot⁹: ſed ſm hoc i demõſtra tione inducta nõ cã ꝑ cauſa ponereť: q⁊ ſm h⁹ di uiſibilitas mot⁹ nõ eẽt cã diuiſibilitatis eius quod mouet: ⁊ tũc etiã cã quã iſen⁹ adducem⁹. ſ. q mo ueri in tpe diuiſibili ſit cã diuiſibilitatis ei⁹ qđ mo uet: nõ cã eẽt cũ id qđ mutať i indiuiſibili tpis: etiaꝫ ſit diuiſibile: ſicẽ id qđ ſit hõ uel equus nũq̃ aliqd ita ſit hõ ⁊ equ⁹ q aliqñ ſit ꝑtim equ⁹: ⁊ ꝑti aliud uel ꝑti hõ: ⁊ ꝑti aliud: ſꝫ uel hõ ẽ: ul nõ hõ: ul equ⁹ uel nõ equ⁹. Cã g⁹ inducta qñ ꝑ diuiſionẽ mot⁹ di uiſibilitas ꝓbať ei⁹ qđ mouet eẽt nõ cã: ſicẽ ſi dice rem⁹: qñ hõ ambulat: q⁊ ẽ rõnal. rõnabilitas enĩ ñ ẽ cã ſue ãbulatõis: ſꝫ ẽ aliqñ cõicãs ipaz. Tex. ⁊ cõ. xxxij. ¶ In iſta ãt obſcuritate q̃d tenẽdũ ſit non ſatis expmit Auerrois qui dicit ſe diu ſuſti nuiſſe opinionẽ Auẽpeche: ſed poſtea eaz ſibi nõ placuiſſe: eo q demonſtratio inducta que in veri tate Ariſto. eſt nõ ſic procedit: ſed poti⁹ q cum id qđ mouetur non moueatur in eo a quo eſt motus ſed continue mouebitur recedens ab illo: nec mo uetur in eo ad qđ eſt motus: ſed potius in motuz eſſe oportet q ipſum qđ aliqđ ſit in vtroq̃ ſimul quãdo mouet. Quicq̃d aũt in duob⁹ ſimul ſm ali quẽ modũ oꝫ q ſit ꝓpoſitũ diuiſibile: ñ ꝑ formas tm̃: ſed poti⁹ eẽntialiť ſm ſui quantitatem: g⁹ id qđ mouet eẽntialiť ẽ diuiſibile ꝓpť ſuiꝑſi⁹ quãtitatẽ: Propť qđ nos lucidi⁹ volẽtes q obſcurũ ẽ dici mus cũ Ariſt. in. vj. ſuoꝝ phicoꝝ: q oẽ id qđ ẽ mot⁹ eſt diuiſibile: ⁊ hoc q̃dẽ ꝓbabim⁹ infra: ſꝫ inť ea ad que mot⁹ eſt: quedã tũt diuiſibilia ꝑ ſe: ⁊ q̃dã ꝑ accidẽs. Per ſe q̃dẽ ſic locus ⁊ quãtitas. Per accidẽs aũt ſic q̃litas ad quã eſt mot⁹. Qđ autez mouet ſuſceptibile ẽ h⁹ mõ diuiſibil: ⁊ qđ ẽ ſuſcepti bile diuiſibil ẽ diuiſibile: g⁹ oẽ qđ mouet ẽ diſibile:

ꝛ b ē ꝓfecta declaratio demõstratiõis supi⁹ iducte ꝛ ꝓbatio ei⁹. Et qđ Aluẽpeche obijcit de loco: nõ est instãtia: qꝛ i celo et mũdo mõstrabit non moue ri nãliter uel violẽter nisi p id qđ fm aliq̃d ē locus Cũ enī locus sit ut superficies ut in. iiij. hui⁹ scientie ostendim⁹ libꝛo: oportet q loc⁹ vnde ē mot⁹ sup/ficies sit: ꝛ siliter locus ad quẽ est mot⁹: ꝛ similit lo cus sup quẽ. Dixim⁹ ãt supa q int ẽ slibet dꝛias uel plures superficies est coꝛpus cum nihil sit vacuũ Oportet ergo q in loco sit coꝛpus circõscriptuꝫ a loco illo: ꝛ tũc medi⁹ in quo coꝛp⁹ est in motu p b° q naturalit sumit locus aliq̃d habet de duab⁹ con trarietatibus loco extremoꝝ int que ē motus: ꝛ sic etiã mobilis diuisionē. De alijs aũt mutationib⁹ simplicib⁹ cõcedendũ videt sicut obiectũ ē: sed nõ oportet q demonstratio teneat de illis: cũ non sint mutationes fm ꝓpriã rõnez mutationũ: sed poti⁹ finis quidã. Finis enī mutationis non ꝓprie est mutatio. Themistij vo dictuꝫ videt eē puersũ.

¶ Capi. ij. de duplici motus diuisione: quarum vna est fm id qđ mouetur: ꝛ altera fm tempus.

Tex. ꝛ com. xxxiij.

Otus aũt diuisibilis ē duobus modis

m Uno quidē modo diuidit motus tem/poris diuisione. Alio vo modo diuidit diuisione particulari: nõ motuũ qui sunt mot⁹ par tiũ eius toti⁹ qđ mouet. Cui⁹ ratio ē: qꝛ nos totuꝫ motũ alicui⁹ nõ accipim⁹ nisi duob⁹ modis: quo rũ vnus est q dicim⁹ totũ motũ alicui⁹ qui sibi in est gratia omniũ partiũ motarũ per totũ spaciũ: ꝛ dicim⁹ dimidiũ motũ eiusdē qui sibi inest gratia p tis medie mote p totũ spaciũ: et tertiã mot⁹ qui in/ē eidē p totũ spaciũ: gratia partis tertie p totũ spa/ciũ mote. Hec enī diuisio nõ est fm ptes spacij cũ quelibet moueat p totũ spaciũ: p̃cipue tũ fm diui sionē spacij non diuidat motus p̃ncipali diuisiõe qꝛ si diuidat in spacio nõ est motus vnus cõtinu⁹ ꝛ nos logmur hic de diuisiõe vni⁹ motus cõtinui. Dicim⁹ enī motũ vnũ qui est in tpe vno: ꝛ illi⁹ me dietas ē in dimidio illi⁹ tẽporis: ꝛ tertia illi⁹ mot⁹ est in tertia illi⁹ tẽporis: ꝛ sic deinceps: qꝛ vo p̃m⁹ modus diuisionis eẽntialioꝛ ē motui: eo q illa cõ/uenit ei per subiectum ꝓpriũ in quo ē: logmur pri mo de illa. Dico ergo q in illa motus est toti⁹ in totali diuisione: mot⁹ vo est alius a motu partiũ si mul aggregato: ꝛ hoc ꝓbat in exẽplis. Sic enim magnitudo ei⁹ qđ mouet tota significata p totam lineã. a. c. ꝛ diuiditur in duas ptes sup lineã. b. ita q. a. b. sit pars p̃ma eius: ꝛ. b. c. sit eius pars scda quia igit sic se habet in ꝓtinuo q moto ipso moue tur ps eius: verũ erit dicere q supposituꝫ. a. c. mo/uetur totum q vtraq̃ pars eius mouebit. s. tã illa que est. a. b. q̃ illa que ē. b. c. Signem⁹ igit parti/culares motus partiuꝫ: ꝛ dicam⁹ q motus partis a. b. sit partialis motus. d. e. ptis. a. q̃ est. b. c. sit p/tialis mot⁹. e. z. Dico ergo q tunc tot⁹ mot⁹ totꝰ erit mot⁹. d. z. q cõponit ex partialib⁹ motib⁹. d. e. ꝛ. e. z. sic totũ. a. c. ꝓponit ex. a. b. ꝛ. b. c. Cõstat enī q totũ. a. c. fm hãc totalitatẽ mot⁹ mouet in eo q vtraq̃ partiũ eius mouet fm vtraq̃ partẽ motus ꝛ hoc ꝓbat ex hoc q neutra partiũ est ei⁹ qđ mo/uet fm ptẽ mot⁹ qui ē alteri⁹. sed vtraq̃ mouet fm suã ptẽ mot⁹ ꝓpriã in toto spacio. Cũ igit totũ cõ tinuũ nõ habeat totalitatẽ aliã nisi illã q̃ est ex par tiũ aggregatiõe: erit tot⁹ mot⁹ cõgregat⁹ ex ptibus idẽ cũ toti⁹ magnitudinis eius qđ mouet motu: et hoc ē qđ intẽdim⁹ ꝓbare. Tex. ꝛ com. xxxiij.

¶ Ampli⁹ hoc idẽ per aliã rõnẽ ostendim⁹: oīs enī motus ē alicui⁹ moti mot⁹: qꝛ mot⁹ est i aliquo subiecto: ꝛ id mouet: ergo necesse ē q tot⁹ mot⁹ q signat per. d. z. sit alicui⁹ motus. Cõstat aũt q iste motus tot⁹ simul nõ est mot⁹ partiũ diuisim: quia neutre ptis rei mote ē vtraq̃ pars motus simul ac cepta. Cõstat aũt q nulli⁹ alteri⁹ est nisi rei q̃ moue tur ipso motu. Cui⁹ enī toti⁹ motus totus ē illius eiusdē toti⁹ partiũ sunt partes mot⁹: qꝛ si tot⁹ mot⁹ signat p. d. z. diuidat i duas ptes mõ p̃dicto: tũc ptes sunt partiũ magnitudinis. a. b. c. q̃ posita est moueri illo motu: ꝛ nõ sunt aliquarũ partiũ aliaꝫ qꝛ nos oñdim⁹ i. v. libꝛo supius q subiectoꝫ plu riũ nõ potuit eē vn⁹ mot⁹ i numero cõtinu⁹: g° mo tus ille q cõstituit ex ptib⁹ q̃ sũt mot⁹ partiũ ei⁹ qđ mouet est idẽ cũ motu toti⁹: ꝛ bꝰ ē qđ volum⁹ de/clarare. Tex. ꝛ com. xxxv. ¶ Ampli⁹ etiã de/clarabim⁹ ducẽdo ad ipossibile si det oppositum. Si enī detur q toti⁹ magnitudinis alicui⁹ ē mot⁹ q̃ motus partiũ magnitudinis: sic ille motus qui est totius qui signatur per. t. i. ꝛ diuidatur in pun cto in quo ponitur littera. k. hic igitur motus sepa ratur ꝛ remouet a motu partiũ: sicut vna res diuer sa ab alia. Iste ergo motus qui ē totius motus et non partiũ: aut est equalis partiũ motui: aut defi/cit ab ipso: aut abundat ꝛ excellit motum. si ē equa lis ei: ergo partes motus huius diuiduntur sicut partes motus prioris qui est. d. e. z. Constat au/tem q vnius moti non est nisi vnus motus simul acceptus in ipso. Si ergo totus motus totius qui est. t. i. diuidatur diuisione subiecti in motus par/tiuꝫ subiecti: motus prime partis. a b. qui est. t. k. erit idem cũ motu. d. e. ꝛ motus secunde partis. c. b. qui est. k. i. idẽ cum motu. e. z. ꝛ totus. c. i. equa/lis ꝛ idem erit motui. d. z. ꝛ datum erat q esset di/uersus. Hoc aũt segtur iõ: qꝛ vni⁹ nõ est vn⁹ mot⁹ simul ꝛ semel ꝛ fm eandem ſpẽm mot⁹ accept⁹: et

omnino si ē totū: cū oīsum sit q̄ omne totū cui⁹ ē mot⁹ aliqs diuidit: oportet etiā q̄ motus i partia/les partiū mot⁹ diuidatur. Si vo diceret q̄ motus totius deficit a motu partiuz. ponam⁹ igitur q̄ ps illa que ē. k. i. deficiat. Cū ergo cōtinuū nō habeat totalitatē extra partes non habebit motū extra p/tes suas. Cū igitur pars motus est. k. i. nullius sit partiū: nō potest etiā eē totius: et sic. k. i. nulli⁹ mo bilis est mot⁹: z sic ē aliquis motus qui nullius est qđ est cōtra suppositā: q̄ ibi diximus q̄ ois mo/tus est alicui⁹ mobilis motus. vū iste motus nec ē totius neq̄ partiū: quia vnus motus ē vnius: nec pōt dici q̄ sit alicui⁹ magnitudinis q̄ diuersa ē ab ista: q̄ nos ostēdimus in quinto q̄ continu⁹ mo/tus est quorūdam cōtinuorū: z diuersa ab inuicez non sunt cōtinua. Idē aūt oīno sequit si dē q̄ iste motus qui est totius ex aliū ſm diuisionē: quia in parte in qua excellit partiales motus non ē alicu/ius ptis: z cū totū non sit extra partes non exit ab illa pars excellens etiā toti⁹ motus: z sic erit nulli⁹ quare si hec oīa impossibilia sunt oportet q̄ mot⁹ partiū sit eiusdē mobilis cū motu totius: z q̄ ē eq̄/lis z idem illi: z diuidit in motus partiū ei⁹ qđ mo/uetur. Hec igit est diuisio que est ſm motus parti/ales partiū eius qđ mouet: z istā diuisionē necesse est cōuenire omni motui q̄ est motus alicuius par/tibilis p quantitatē. Motus enī intelligentie qui est diuisibilis p quātitatē est etiā eius qđ nō diui/ditur per quantitatē. Descriptiones aūt linearum sūt iste: accipiam⁹ enim p̄mo lineā magnitudinis que ē. a. b. c. deinde accipiatur motus partiuz per aliā lineā que ē. d. e. z. tertio illā que repsentat mo/tum totius qui dicitur remoueri a motu partium qui est. c. k. i. sicut hic vides. a. b. c. Alius aūt mo/dus quo motus. d. e. z. diuiditur est ſm tēpus. c. k. i. sicut dixim⁹ a p̄ncipio: licz enī temp⁹ non sit cā que faciat motū eē diuisibilē: cū ipm ē signū semp ostendens ipm esse diuisibile: z hoc signū sepe in demōstrationib⁹ ponit p medio demōstrationis.

Tex. z com. xxxvj. ¶ Modus aūt diuisio/nis est: q̄ cū omnis motus sit in tēpore: tēpus aūt omne sit diuisibile ut supra ostēsum ē: oportet q̄ si cut tēpus diuidit q̄ sic diuidatur motus. Eadem enī est diuisio mensurati z mēsure: eo q̄ vna quan/titas sit vtriusq̄. Si enī motus aliqs totus ē in tē/pore toto: minor mot⁹ qui ē pars toti⁹ motus ali/quota erit in parte temporis aliquota. Dimidia enī pars motus est in dimidia tēporis: z tertia in tertia: z sic deinceps. Tex. z cō. xxxvij. ¶ Qm̄ aūt omne qđ mouet motū suū habet in aliquo ge/nere: z in aliquo tēpore mouetur. Et quia omnis tēporis ē motus aliqs: cū tēpus sit numer⁹ motus necesse ē q̄ eedē sint diuisiones ipsius z motus: et ecōuerso z ipsū moueri. Hec ē motio ipa z magni/tudo que mouet: z nā in qua est motus habebunt siliter diuidi pter hoc solū q̄ ea ad que ē motus si/ue natura in quarū genere ē motus nō habebunt semp vnius rōnis diuisionē: quia motus qui ē in qualitate z quantitate: z quātitas habet p se diui/sionē in ptes essentiales sibi. Qualitas aūt diuidi/tur p accidēs: q̄ non diuidit oīno nisi q̄ subiectū eius diuidit p̄mo: z ideo quia qualitas quedā di/stendit situaliter in subiecto: ideo etiā ipsa diuiditur z illa qualitas que nō habet subiectum ꝓpriū ma/gnitudinē: uel ē in subiecto nō multiplicata ꝓpter quātitatē subiecti illa nō diuidit. Qđ aūt mot⁹ di/uidat ſm diuisionē tēporis sic ꝓbatur: sit enim tē/pus in quo est motus aliqs signatus per lr̄am. a. motus aūt significet per lr̄am. b. Si enī ꝓcedatur q̄ regulari motu aliq̄d motū est i toto tēpore mo/tu toto q̄ signat per. b. tunc in dimidio illius tem/poris expleuit totū motū minorē q̄ sit. b. z in di/midio illius medietatis iterū minorē partez mot⁹ expleuit: z sic semp diuiditur motus ad diuisionē tempo/ris: quia ista est per se nota q̄ si totus mot⁹ regularis ē in aliquo tēpore toto q̄ medietas illi⁹ erit in dimidio illius tēporis: z medietas medieta/tis in dimidio medietatis tēporis: z sic deinceps: z ꝓpter hoc etiā ecōuerso verū est q̄ si motus di/uiditur q̄ etiā tēpus diuidit. Si enī p totū motuz mouetur in toto tpe tūc per mediū motū trāsit me/diū tēpus: z iterū p minorē partē motus q̄ sit me/dietas trāsit minorē partē tēporis q̄ sit medietas z sic deinceps. Tex. z cō. xxxviij. ¶ Silit aūt diuidet z ipm moueri: q̄ differētiā facim⁹ inē mo/tū z moueri: eo q̄ mot⁹ ē acceptio forme successiue uel acceptio vbi. Dz moueri vocam⁹ ipm decursū q̄ est i mobili p modū passiōis. Qđ aūt h̄ moueri diuidat ſm tp̄s pz. Sit enī ipm moueri totū sigtū p lr̄am. e. illud igit moueri ē min⁹ toto ſm mediū motū: z ſm mediū tpis: z iterū min⁹ medietate ſm minorē ptē mot⁹ z tpis q̄ sit medietas mot⁹ z tpis z sic deinceps: z hec oīa p se sūt manifesta. Silit lr̄e demōstratōis sūt tales ut h̄ sunt descripte. Sili/ter aūt ꝓcedit motio q̄ ipm moueri vocam⁹ q̄ est passio mobil̄ diuidi ipso motu diuiso. Si enī po/nam⁹ moueri vnū eē ꝓtinuū ſm vtrāq̄ ptē vn⁹ mo/tus q̄ sit ſm se totū signat⁹ p. d. e. z diuidat i lr̄a. c. tūc moueri erit ꝓiūctū p̄me pti mot⁹ q̄ ē. d. c. z scđe pti eiusdē mot⁹ q̄ ē. c. e. Sic. n. tota motio siue to/tū moueri se hz ad totū motū ita ptes ei⁹ se hñt ad ptes mot⁹: ul̄ det opposituz. Et si aduersari⁹ dans oppositū dicat q̄ motio sit alic⁹ alti⁹ mot⁹ q̄ ptiū ilti⁹ mot⁹: z sic non adeq̄tur partibus motus: tunc

oportet q ipm moueri sit plus qꝫ motꝰ fm quē in est ipm moueri: ergo illud moueri qđ est ī plus qꝫ motus nō cōtinuat illi qđ ē fm motum istū in suo mobili: qꝛ pluriū non potest esse vnuꝫ moueri cōtinuū. Si enim nos supra determinauimꝰ motū esse diuisibilē in motꝰ partiū eius qđ mouet: ita oportet q ipsū moueri diuidatur: quia coniūctū est motui Et si accipiat moueri fꝫ vtrāqꝫ partē motꝰ moueri ē ctinuū. Si aūt extēdit se extra ptes motꝰ ī aliud subiectū tunc non erit continuuꝫ: ꝛ hoc erit contra positiōez: quia nos loquimur de vno moueri continuo. Jd autē sequitur si in minꝰ sit motio qꝫ motus: quia cum motio siue ipm moueri extendat se per subiectum motus: si in plus est motus: oportet q motus extendat se extra subiectū: ꝛ sic motꝰ qui est in pluribus subiectis est vnus ꝛ continuus qđ est impossibile. Linee aūt demonstrationis sic forꝫ manet: quia ducatur linea significans motū: et alia sub ipsa significās ipsuꝫ moueri eisdem litteris: qa vnum indiuisibile ē ab alio sicut hic vides. a. c. e.

Tex. ꝛ cō. xxxix. ¶ Ex his aūt demōstrationibus etiaꝫ demonstrabitur q si longitudo spacij est diuisibilis q motus diuidit: ꝛ omne id vniuersaliter ad quod ē motus ꝛ in quo ē motus: sicut in genere predicamenti: preter q quedā fm accidēs diuidūtur sicut supra dictuꝫ est: ꝛ hoc ē ideo: quia id qđ mutat est diuisibile: vno enī illoꝝ quocūqꝫ diuiso oīa diuidūtur. Et si vnū eoꝝ sit infinitū p diuisionē uel finitum: omnia simul erunt finita uel infinita per diuisionem: et licꝫ ex quolibet probet diuisio aliorū omniū: tm̄ p̄ncipiū per quod alia p bata sunt diuidi ē id qđ semper ē in omni motu ī ratione sua importat diuisionem: ꝛ hoc ē id quod mouetur. Motuꝫ enī q nominat id qđ mouetur fm q mouetur in ratione sua importat diuisionē in infinitum: quia motum dicit partim esse in termino a quo: ꝛ partim in termino ad quem. Sꝫ nos in superioribus quidē ostendimus q diuidatur. Qđ autē in infinituꝫ diuidatur: in sequentib⁹ erit manifestum.

¶ Capi. iij. de pbatione: q omne quod mutatū est in eo est ad quod mutatum est: ꝛ non ē in eo ex quo mutatum est.

Ateqꝫ aūt pbemus q in infinituꝫ est diuisibilis motus: ostendemus q id quod mutatur quando mutatū est est in eo ad quod est mutatum: et non in eo ex quo mutatum est: ꝛ etiā p̄us ostendimus q id in quo p̄mo mutatū est ē diuisibile. Sine enī his duobus nō possumus habere viā ad hoc q pbemus motū diuidi in infinituꝫ. Tex. ꝛ cō. xl. ¶ Dico igitur circa p̄mā inter hec duo declarationē q oē qđ mutatur quacūqꝫ mutatione siue illa sit simpliciter mutatio siue motus venit ex quodā in quiddā. Cū autem id quod mutat deserat id ex quo mutatū est: ꝛ acquirat id ad qđ mutatū est: oportet q sit in eo ad qđ mutatū est: ꝛ nō in eo ex quo mutatū ē: ꝛ ipsuꝫ deficit in eo q mutat per mutationeꝫ: qꝛ mutari ex aliquo aut ē idē qđ deficere id ex quo mutatur ab ipso: aut ad mutari sequitur deficere id ex quo mutat deficere in eo qđ mutat. Si enī mutatio accipiatur ut passio eius qđ mutat: tūc necessario mutari ē deficere ab eo ex quo ē mutatio: qꝛ passio magis facta abijcit formā que ꝓtrariat agenti in ipaꝫ. Si aūt mutatio accipiatur ut actus siue pfectio eꝰ qđ mutatur fm q ipm est ī potētia: tūc abijcere id ex quo ē mutatio sequitur ad mutatari: quocunqꝫ aūt istoꝝ modoꝝ mutari se habeat ad deficere id ex quo ē mutatio: sp verū ē q id qđ mutatū ē nō ē in eo ex quo mutatū ē: sꝫ in eo ad qđ: eo q h qdē simplicit uel fm qd acqsitū ē p mutationeꝫ. Dico aūt q mutatū ē nō tm̄ qñ pfecte ē mutatū: sꝫ etiaꝫ qꝫtūcūqꝫ paꝫ mutatū sit stati qñ attigit, primū medium qđ ē post id ex quo mutatū ē: ꝛ iā incipit deficē id ex quo mutatū ē: et id qđ mutatū ē in eo ad qđ mutatū ē. Tex. ꝛ cō. xli. ¶ Et bꝰ manifestū ē ī mutatiōe q ē fm ꝯdictiōez: eo q ibi extremū mutationis p̄tigit sin̄ medio: eo q inf ꝯdictoria nō ē medium. vñ cū mutationes q sūt i sba sint inf ꝯdictoria nō ē medū inf ea: cuiꝰ cām assignauimꝰ hāc eē: qꝛ s. forma sbal simplex ē: ꝛ nō pmixta ꝯrio: nec hns ꝯriū: ꝛ iō aut fm totū ꝛ pfectuꝫ eē habet: aut nullo mō habet: qꝛ igit id qđ mutat in sba stati ut mutatū ē est in extremo illo ad qđ ē mutatio: ió bꝰ qđ dictū ē manifesti ē in sba qꝫ ī alijs mutatiōib⁹. Cūm igit vna mutationū fm genꝰ ē fm ꝯdictionē: ꝛ manifestū ē in mutatiōe q nō hꝫ mediū q id qđ mutatū in eē: ex eo q nō deficit ꝛ distat añ eē: necessariū est q sit in eē. Cū enī de quolibet sit affirmatio vl negatio vera. Oē qđ est necesse eē: est aut eē: aut nō eē. Manifestū igit ē q etiā id qđ mutatū ē in mutatiōe fm ꝯdictionē: erit aut i eē: aut ī nō eē: sed nō ī nō eē: eo q deficit ꝛ distat a nō eē: erit igit in eē qđ mutatū ē. Si aūt i hac mutatiōe sic se hꝫ tūc necesse ē q ī oīb⁹ silit se hēat: qꝛ oēs mutationes i hoc sūt siles q sūt ex aliquo i aliqd: ꝛ distant ab eo ex quo sūt. Tex. ꝛ cō. xlij. ¶ Amplꝰ ꝛ si nos acciam⁹ id qđ dām ē fm vnāquāqꝫ mutationē sigillati manifestū erit: ꝛ bꝰ pbat p deductionē ad ipossibile: si deꝰ oppositū. Jd enī qđ mutat qñ mutatū ē necē ē q sit alicubi: siue ī aliquo. Si gꝰ nō sit i eo in qđ mutatū ē: tūc necio aut erit i eo ex quo mutatū est: aut in alio. Cōstat aūt q non ē in eo ex quo mutatum est: quia habituꝫ est q id deficit et distat

ab ipso. Cuz ergo necesse sit alicubi sine in aliquo esse erit in hoc ad quod mutatum est: aut in alio. Et si dicatur q̄ non est in hoc tunc est in alio. Sit igitur id aliud ad qđ mutatum est. b. ꝛ id aliud in quo est id quod mutatum est quando mutatuz est sit. c. Cuz igitur ex p̄missis constet q̄ mutatio sit continua erit id cōtinue mutatum vsq; ad. b. quia positum est q̄. b. sit in quod mutatum est: iterū cū sit. c. aliud ab ipso. b. sicut positum est: oportet q̄ transeat id quod mutatum est a. c. in. b. quia aliter mutatio non esset continua: ergo cum est in. c. transit in id quod est in. b. sed dictum est q̄ erat in. c. quando mutatum est: ergo quando mutatum est transit adhuc in. b. quod est ipossibile: quia si quā do in. b. mutatum est erat in. c. ꝛ transit de. c. in. b. tunc quando mutatum est ad. b. transibat adhuc ad. b. qđ est absurdum. positum enim erat q̄. c. nō sit cum. b. nec sit etiam contrarium sive contradictoriū eius: quia sic. c. esset id ex quo mutatum est Cum igitur mutatio continua est sicut dictum est tunc id quod mutatum est quando mutatum ē adhuc mutatur in id quod mutatum est. Hoc autem est impossibile: ergo necesse est q̄ id quod mutatum est sit in id in quo mutatum est. Tex. ꝛ com. xliij. ¶ Cum his igitur manifestum est q̄ etiam id quod factum est quando factum est est inē ꝛ q̄ corruptum est quando corruptū est erit in non esse. Uniuersaliter enim dictum est de omni mutatione: ꝛ maxime manifestum est in ea que fm contradictiōez est. Manifestū est igit q̄ id qđ mutatū est: cū p̄mū mutatū ē ad proximū iuxta id ex q° mutatū est: sive id sit mediū sive extremū ē in illo i qđ mutatū est: ꝛ hoc est qđ volum⁹ declarare. Linee vero idirecte in linea signātur ita q̄. c. ꝛ. b. sint due linee ab vno principio exeuntes: ꝛ qđ mutatū ponitur esse in altera que ē. c. cum mutatū est in. b. fm veritatem sicut videri potest hic.

¶ Capi. iiij. q̄ in quo primo est mutatuz: ꝛ a quo primo est mutatuz sunt indiuisibilia: ꝛ a quo finis manet in eo: sed non principium. Tex. ꝛ com. xliij.

A quo autem primo mutatum est illud necesse est esse indiuisibile: qđ greci athemū vocant. Dico autem p̄mū cui gratia sui ꝛ nō gra alterius attribuit mot⁹ alteri⁹: dico q̄ sit pars eius uel totum ad ipsum: ꝛ non loquor ḃ de primo qđ fm tempus est primū: sed potius de primo qđ fm q̄ idem est primū ꝛ per se: ꝛ hoc est id cui sic cōuenit mutatio: uel mutatum esse: q̄ nō potest inueniri tempus in quo mutatio conueniat alteri q̄ sit aliquid: hoc est aliqua pars ei⁹: ꝛ de ḃ dicimus q̄ est diuisibile cui conuenit mutatum ēē uel mutationem esse ab ipso. Non enim sunt nisi duo quibus hoc modo attribuitur mutatum esse in mutatione: quorum vnum est finis mutationis ꝛ alterum p̄ncipium: ꝛ similiter est in continuo omni. Omne enī continuū est inter duo indiuisibilia ꝛ ideo cum motus ꝛ mutatio accepta cū motu sint continua: oportet q̄ sint inter duo indiuisibilia: et hoc quidem declaratur per deductionem ad impossibile. Si enim det aduersarius veritatis q̄ primuz in quo mutatum est quando mutatum est sit diuisibile: tunc id primū sit signatuz per. a. c. lineā ꝛ diuidatur illa fm punctum quod signaī per. b. ut vna pars ei⁹ sit. a. b. ꝛ alia pars sit. b. c. Si igitur id quod mutatum est sit mutatuz in vtraq; istarum partium in. a. b. ſ. et. b. c. tunc per diffinionem primi quaz diximus sequitur q̄ non sit mutatum in toto. a. c. sicut in primo: quia primum diximus esse idem quod per se cui cōuenit mutatū esse non gratia alterius q̄ sit aliquid eius hoc ē q̄ sit pars eius. Si autez dicat aduersarius q̄ in vtraq; partium transmutatur: ꝛ in toto est in transmutatuz eē ꝛ sic transmutatum esse cōuenit gratia totius: ꝛ nō gratia partiū: hoc est impossibile: quia totum non habet aliquid nisi in partibus: totum dico acceptū in ratione continui. Cōtinuū constituitur ex continuis sicut supra diximus: ꝛ ita non potest dici q̄ ī vtraq; parte sit transmutari: ꝛ in toto in transmutatū esse: sed potius necessarium ē si in vtraq; parte transmutatur: qđ etiam in toto transmutaretur. Et si in toto est transmutatum esse: qđ etiam in partibus sit in trāsmutatū esse. Sed tñ positum erat q̄ in toto eēt in transmutatū esse primo: ꝛ hoc ostensum ē esse impossibile. Eadē aūt ratio ē si aduersarius veritatis dicat q̄ id quod trāsmutatū ē in vna parte inest trāsmutari: ꝛ in alia imutatū esse cōuenit ei mutatū esse toti gratia ptis: ergo p̄us p̄uenit pti q̄z toti: sed positū est q̄ post p̄ueniret toti: ergo aliq̄d ē prius p̄mo qđ ē impossibile: ergo nō pōt dici q̄ illud cui p̄mo cōuenit mutatū esse sit diuisibile: ḡre non erit diuisibile in quo p̄mo mutatuz ē Linea aūt demōstrationis ē hec. a. b. c. Tex. ꝛ cō. xlv. ¶ Ex his eidē aūt tanq; corrolariū accipiemus q̄ id etiam qđ corruptū est: ꝛ id qđ factuz est in indiuisibili sic in p̄mo ḃ° qđē corruptū ē. Illud aūt iā gñatū ē. Sic aūt iā añ dixim⁹ id ī quo p̄mo mutatū ē in mutatiōe dr̄ duplicit: hoc est de duob⁹ tm̄. Unū enī dicitur in quo p̄mo p̄fecta est mutatio. Añ enī mutatio venit ad finē ꝛ ē perfecta tunc verū est dicere q̄ mutatū est ꝛ gratia alicuius per se dicit imutatū ēē: quia gratia finis. Aliud vero p̄mū dicit in quo cepit mutari. Dico autem in quo sic in p̄ncipio: ꝛ nō in quo eē habuit mutatio.

Non enī mutatio est in indiuisibili licꝫ sit ab indiuisibili sic a ꝑncipio:ꝛ id ꝑncipiū nec̄e ē idiuisibile esse si ipm̄ sit ꝑmū ꝛ per se ꝑncipiuꝫ mutationis per eandē necessitatem per quā finis mutationis est indiuisibilis:ꝛ oīno in ipso non est mutatio:sꝫ continue post ipsum:ꝛ ab ipso:sicut nec in indiuisibili qđ est:finis est mutatio:sed ante ipsum et ad ipsum:sic enim linea se habet ad duo puncta inter que est ipsa linea Tex.ꝛ cō.xlvj. ¶ Illud autē ꝑncipium qđ dicit esse ꝑm finē mutationis existit in esse:ꝛ hoc etiā est illud qđ est per se:ꝛ ꝑmo in hoc qđ mutatuꝫ ē:ꝛ hoc ideo:quia oportet q mutatio perficiaꝫ:non aūt perficitur nisi in suo fine. Et iaꝫ ante ostensuꝫ est q mutationis finis est indiuisibilis:ꝛ aliter nō esset finis per se:sed per alterum qđ esset pars eius ut superius diximus. Illud vō primū qđ oīno primū est illud est a quo est mutatio:ꝛ illud non habet esse cum primū probatum sit q mutari est deficere:uel sequitur ad deficere:ꝛ illud quod deficit est ꝑncipium ex quo est motus ꝛ mutatio. Principiū aūt mutationis nō est,ppter hoc q mutatio est de numero successiuoꝝ: ꝛ non dico ꝑmū tm̄ id ex quo a ꝑncipio est motus: uel mutatio ꝑm actuꝫ: sed etiam in toto motu id ex quo est motus nō est neq manet vbicūq accipiatur: neq etiam est tempus aliqđ in quo ꝑmo ꝛ per se mutatū illud qđ mutatū est:sicut nos infrā ꝓbabimus: sed est idiuisibile tēporis. Et quia nos ostendim9 q ꝑncipium ex quo est motus siue sit ꝑmo ꝑmuꝫ siue secundo ꝑmū:siue tertio primū exclusa ē questio quoꝝūdam quare non ostēdatur esse medium sicut ꝑmū:cum mediū etiam mutationis non maneat:sicut neq ꝑmū. Adhuc aūt non sunt audiē di qui dicūt motū habere finem et ꝑncipiū:sed finez habere indiuisibilem:et non principium:quia hoc falsuꝫ esse patet ex predictis. Adhuc autez si quis dicat vtrūq indiuisibilē habere motum:sed tm̄ a perypateticis non fieri mentionē nisi de fine:sicut nec Aristo.ut illi dicūt de fine loquitur nisi de fine patet per ante dicta q falsuꝫ dicunt:ꝛ dictū eorū ex prava intelligentia littere Arist.oritur cū sic hic dictū est dicat Arist.ꝛ sicut hic dictū est explanant eū cōmentatores.

¶ Capi.v.q nō est ꝑmū in mutatione:neq in eo qđ mutatum est. Tex.ꝛ com.xlvij.

Sed aūt ea que dicta sunt vera sunt:dicit:facile ꝓbabimus q in mutatione non est aliqđ ꝑmū:sicut nec in aliquo cōtinuoꝝ: si ꝑmū sumaꝫ ꝑm superius habitaꝫ diffinitionem: hoc est cui ita attribuitur mutatio q non gratia alteri9 conueniat. Cū enī non oīs mutatio sit continua non ē accipere quātūcūq paruū q mutatio ē qn sit infinitū diuisibile:ergo ante quācūq partez est pars prior:ꝛ post quācūq partē est pars posterior:ꝛ sic nunq erit mutatio alicui attributa ita q non alteri cōueniat. Primum aūt fuit qđ cōuenit gratia sui:ꝛ nō gratia alteri9: ergo in nulla mutatione est accipere ꝑmū. Si autē dicat aduersari9 q in mutatiōe non est accipere ꝑmū qđ est mutationis pars:ꝛ mutatio eo q quelibet pars mutationis mutatio sit. Sit igiꝫ ꝑmū.a.d. tota aūt mutatio aliqua cui9.a.d. sit pars cui per ꝑmo conuenit eē mutationē. Si ergo.a.d. sit id mutationis cui ꝑmo cōuenit esse mutationē:aut ē diuisibile:aut indiuisibile:ꝛ cōstat per ante dicta q nō est diuisibile:quia indiuisibile mutationis nō est in diuisibili tēporis:sed in indiuisibili poti9. Sicut igiꝫ mutatio est ex indiuisibilib9:ita tēpus erit ex indiuisibilib9 que sūt ipsa nunc:ꝛ hoc supra improbatū est. Sicut igiꝫ.a.d. mutatio cōponiꝫ ex indiuisibilib9 ita ꝛ tēpus in quo ē mutatio illa eo q supra habitū est q oīs mutatio est in tēpore. Ampli9 si.a.d. est quedā idiuisibilis mutatio:sit tēpus illd i quo quieſcit illud qđ illa mutatiōe mutaꝫ.a.c. Qđ aūt quieſcit in toto aliquo tempore quieſcit in qualibet parte ipsius:ergo quieſcit in parte temporis q̄ est.a Si ergo.a.d.ponitur esse impartibile tūc erit in spacio indiuisibili:ꝛ in indiuisibili temporis:sꝫ inter finem quietis ꝛ ꝑncipiū motus non est tempus:ꝛ iteruꝫ nūc non pōt esse mediū: quia nūc nō est consequens ad nunc:ergo in eodē ꝛ gratia eiusdem est aliquis quieſcens ꝛ motū simul quod est impossibile:quia absq dubio in.a.ponitur quieſcere:ꝛ illud est indiuisibile:ꝛ etiā in indiuisibili loci ꝛ tēporis. Cū aūt ꝓcedit mutatio usq ad.d.tūc est mutatio ꝛ indiuisibilis: ꝛ cum sit indiuisibilis est in eodē tota mutatio.a.d.in quo est.a.quod est primū mutationis:ꝛ sic erit tota in indiuisibili tēporis quod est.a.c.quia si motus ē indiuisibilis ꝛ tempus erit indiuisibile:constat autē q quieſcit in principio illius tēporis:ꝛ post principiū continue mouetur:cū sit indiuisibile principiū temporis est idem cū toto tempore:sed in toto mouetur:ꝛ in ꝑncipio quieſcit:ergo in eo qđ est idez re indiuisibile tempus quieſcit ꝛ mouetur. Similiter autez sequitur de fine temporis:si enim in toto tempore mouetur:in fine temporis necessario quieſcit:et si tēp9 dicatur indiuisibile erit subiecto idez tempus ꝛ finis tēporis. Si igitur in fine quieſcit:ꝛ in toto mouet sequit q in eodē indiuisibili tpe qeſcit:ꝛ iā motū ē qđ ē impossibile:ergo ñ pōt dici q.d.a.sit idiuisibilis sicut alia pars mutationis. Si autē sit mutatio diuisibilis ostēdem9 q in ea nil est ꝑmū. Sūt enīz tota mutatio cui9 illa ꝑdicta est pars signata p.c.

a.d.ita q̄ ỹna pars ei⁹ sit.a.c.ꝛ alia.a.d.aut igitur mutatio sit in vtraq; partiū mutationis:aut in neutra:aut in altera tm̃. Si detur q̄ in neutra est mutatio:tūc cū totum nō sit nisi ex partib⁹ constitutus seqūtur q̄ nec in toto mutatio sit:ꝛ hoc ē falsū:quia positū est in toto eē mutationē. Si aūt datur q̄ in vtraq; sit mutatio:tūc cū mutatio sit cōtinua ꝛ successiua:sequtur q̄ ꝑus est ſm ꝑmā partē q; ſm totū ergo mutatio non est ꝑmo attributa toti:ꝛ siliter de partis parte:ꝛ de parte illi⁹ partis:q; quālibet ē accipere prioꝛē. Si aūt in altera tm̃ sit mutatio:tunc non erit verū q̄ eēt post in toto ſm diffinitionē primo habitā:siue ergo ꝑmū dicatur indiuisibile:siue diuisibile nō potest eē ꝑmū q̄ sit mutatio ī alia mutatione:ꝛ hoc ē quod volum⁹ demōstrare. Figura autē demōstrationis est hec.c.a.d. Tex.ꝛ com. xlviij. ¶ Siliter aūt demōstrabitur q̄ etiaz.c.a.in eo qđ mutatū est inquātū mutatuz est nō est aliqd ꝑmū qđ sit ꝑmū ſm p̄dictā diffinitionē. Si autē dicat aduersarius q̄ id qđ transmutat habet ꝑmū ante q̄ nihil sit accipere de ipso:dicam⁹ q̄ tūc trās mutatū totū signatur p.d.e.ꝛ diuiditur in puncto z.ita q̄ ꝑma pars eius que ꝑmo ē trāsmutata sit.d z.et vltima ꝓs eius que trāsmutat sit.z.e.ꝛ dicam⁹ q̄ tota magnitudo.d.etransmutat successiue ſm ꝓtes:ita q̄ ꝑma ꝑs in ꝑma parte tēporis:ꝛ secunda pars eius in scđa tēporis transmutat:ꝛ sic deiceps de ꝑtibus tēporis:et partib⁹ trāsmutati:sitq; tēp⁹ in quo ꝑma eius pars que est.d.z.trāsmutatur.t.i. Superius enī demōstratum est omne qđ mutatur diuisibile eē:ꝛ ideo ipotheſis ē impossibil. ſm igit istam potētiaz tota pars eius quod mouet qđ est.d.z.mutat in toto tēpore.t.i. cū illud tēpus habeat ꝓtes oportet q̄ medietas eius que ē.d.z.mutetur in medietate tēporis.t.i.ꝛ iterū medietas medietatis tēporis:ꝛ sic in infinituz:ergo in eo quod mutat non ē accipe aliā partē ꝑmam:quia añ quālibet est accipere aliā prioremz cui⁹ cōuenit mutatū eē:ꝛ gratia cui⁹ cōuenit alteri que in ipsam diuidit:ergo in eo qđ trāsmutatur nō est accipere ꝓtez ꝑmā. Figura aūt est hec.d.z.e.t.i.quā vides h. Tex.ꝛ com.xlix. ¶ Qđ quidē igit neq; in eo q̄ mutat:neq; in eo in quo mutat:hoc est in tē pore:siue ēt in ipa mutatiōe:nō sit accipe ꝑmū:manifestū ē ex dictis. Sed tm̃ id quod mutat ut forma siue ut gen⁹ ſm q̄ est mutatio non se habet siliter. Tria enī sunt que a mutatione denominantur.scz illud quod mutatur:et in quo est mutatio ipsa:et illud in quod est mutatio:ꝛ horum exempla sunt: quia id quod mutatur est sicut homo uel astrum: ꝛ illud in quo est mutatio est tēpus:ꝛ illud ī quod est mutatio est sicut albū uel locus:uel aliud tale:ꝛ homo quidem ꝛ tempus:ꝛ generaliter illud quod mutatur:ꝛ illud in quo est mutatio:sunt indiuisibilia per se:eo q̄ quanta sunt per se: sed de albo siue de eo in quod est mutatio est alia ratio. Nō enim semper per se diuisibile est illud in quod fit mutatio:sed illud est diuisibile per se ꝛ per accidēs:ꝛ si large sumatur diuisio ad diuisionez per se ꝛ per accidēs:tunc omnia tria sunt diuisibilia:eo q̄ subiectum cui accidit albū aut quale sit per se diuisibile Quecūq; aūt diuidūtur per se ꝛ nō ſm accidens illis non cōuenit habere primū:sicut in magnitudinibus nullum est ſm dictā diffinitionē primi. Si enim dicat aduersarius q̄ aliquid quod mutatur habeat ꝑmū:sicut magnitudo que mutatur:sit igit magnitudo que mutatur.a.b.ꝛ moueatur ex parte.b.i.c.spaciū. Spaciū ergo in quo mutatur figuratur per.c.b.lineaz. Queramus ergo vtrum spacium.b.c. sit indiuisibile uel diuisibile. Si indiuisibile:tunc oportet q̄ magnitudo spacij sit composita ex indiuisibilibus:qđ est falsuz:ꝛ supra ipobatū. Si aūt est diuisibile tunc quelibet pars eius est diuisibilis:ergo cū pars eius diuisibilis diuidi tur:igit ꝛ tunc anterior pars eius est que est.c.erit prior ipsa in eo qđ mutatū est:ꝛ iterum per eandē necessitatē erit alia pars prior ista:ꝛ semper curret sic:eo q̄ diuisio spacij signati per.b.nullo mō deficit:sicut non deficit diuisio alicuius cōtinui:ꝛ ideo prius motū est.a.b.ī id quod vocatur.c.ergo nullum primū est quod mutatum est: ita q̄ ante ipsū nihil sit accipere in quod prius mutaretur. Similiter autē est in mutatione que est in genere quantitatis. Illa enī mutatio est ad id quod ē per se cōtinuum. Manifestum est igitur q̄ non cōuenit diuisibile esse per se in quo est mutatio nisi in quanti tate:ꝛ in illo genere est indiuisibile:aliquid quidē per se ꝛ non per accidens diuisibile: quia motus non est nisi ad formā que distenditur ſm quanti tatem in subiecto inuentam. Figuratur autem sic demonstratio ꝛ mobile quid sit linea.a.b.ꝛ spaciū sit linea.b.c.sicut vides hic .a.b.uel aliter.b.c.d. b.b.c.

¶ Capi.vj. de ꝓprio ꝛ cōmuni tempore motus et q̄ ex hoc probatur q̄ omne iam infinities mutatum est. Tex.ꝛ com.l.

Quoniā aūt sicut predictum omne quod mutatur aliqua mutatione mutatur in tē pore:dicitur ipsuz dupliciter in tempore mutari:aut mutatur in tēpore:q; tēpus ē sua mēsura ꝑma ꝛ ꝓpa adeqta ei:aut mutat in tpe qđ nō ē sua mēsura ꝑma ꝛ ꝓpa ꝛ ei adequata:sed in parte sua mutatur:verbi gra. Dicimus enim q̄ aliquis motus fuit in anno non intelligentes q̄ durauerit

q

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

per annū:sed potius qꝫ fuit in die illius anni:ꝛ tūc mensura cōis motus est annus: ꝑma aūt ꝛ ꝓpria est dies in qua durauit motus:ꝛ hoc vocam⁹ pri/mū cui ut mensure motus attribuit:non gratia al/terius:sed potius gratia sui:quia adequatur ei fm ꝑncipiū ꝛ finē:licꝫ enim motus nō habeat ꝑmū tē pus in quo ꝑmo sit:ita ꝙ ante ipsū non sit in alio tñ habet ꝑmū tēpus in quo est totus motus: ꝛ b° est id quod cōtrahit inē duo nūc quorū vnum est ꝑncipium motus:ꝛ alterū est finis eius. Hoc igit suppositō sic dicim⁹ ꝙ si aliqs motus ē in toto ali quo tempore sicut in suo ꝓpio ꝛ ꝑmo tempore: oportet ꝙ quelibet pars eiusdē motus sit i aliqua pte eiusdē temporis:ꝛ mobile qđ mouet motu illo mouetur in qualibet parte temporis illius: ꝛ hoc manifestum est ex diffinitione ꝑmi quā diximus. Hoc enī modo diffinimus ꝑmū superius:neqꝫ oportet hic repetere. Tex.ꝛ cō.lj. ¶ Hoc etiā hic manifestabimus deducētes ad ipossibile dicē tem oppositum. Si enī aliquis dicat ꝙ aliqd mo uetur in aliquo tēpore qđ est ꝑmū ꝛ ꝑncipiū mo/tus:ꝛ nō mouetur in qualibet pte illius temporis tunc ponam⁹ ꝙ temp⁹ totū qđ est ꝑncipiū motus signet per.x.r.ꝛ quia omne tēp⁹ ē diuisibile ut su perius ostendim⁹ licebit nobis illud tēps diuide/re in duas ptes:ꝛ signuꝫ diuisiōis sit.k. ita ꝙ ꝑma ps ei⁹ sit.x.k.ꝛ altera sit.k.r.sicut hic vides.x.k.r. Queram⁹ igit vtrū illud quod mouet in toto tē/pore.x.r.moueatur in pte tēporis que est.x.k.ꝛ vl tra siliter mouetur in secūda parte que est.k.r. Si enī dicatur ꝙ in neutra harū mouetur tūc oportet ꝙ quiescat in toto tempore:quia non ē motus i to to tempore nisi ꝑ hoc ꝙ est in ptibus eius. vnde i possibile est moueri ipsuꝫ in toto:ꝛ tñ in nulla pte illi⁹ totius. Si aūt diceretur ꝙ moueretur soluꝫ in altera pte tūc motus totus in altera pte expletur:et sic illa ps fuit suuꝫ ꝑmum ꝛ ꝓpriū tēpus:ꝛ non totum: ꝛ hoc est contra ipothesim que dicebat ꝙ totū tēpus erat suum tēpus ꝓpriū ꝛ ꝑmū:ꝛ nō cō mune. Cū ergo totuꝫ tempus.x.r.sit ꝓpriuꝫ eius oportet ꝙ moueat fm vtrāqꝫ partem ipsi⁹:ergo ne cesse est ꝙ id qđ mouet motū sit in qualibet parte tēporis dicti:ꝛ hoc ē qđ volum⁹ oñdere. Tex. ꝛ cō.lij. ¶ Hoc aūt ostenso facile declarabitur ꝙ omne quod mouetur fm vnā partē motus ꝛ tēpo ris motū est ꝑus. Accipiam⁹ igit tēpus dimidiuꝫ qđ supra dixim⁹:hoc ē.x.k.ꝛ dicam⁹ ꝙ magnitu do alia sit illa que signat per.k.l.mouetur i aliquo spacio in illo tēpore sicut ꝫ vides x.k.k.l. Deh⁹ aūt intelligit demōstratio si accipiamus in eo qđ ē actu sepatū q̄ si acciperem⁹ in parte alia potentia existente sepata. Dicam⁹ ergo ꝙ si magnitudo q̄ est.k.l.cuꝫ tēpore qđ est.x.k.pertransit spaciuꝫ ali quod:cū alia magnitudo q̄ est eque velox cū.k.l. trāsit medietatē spacij illi⁹ in dimidio dicti tēporis dūmodo simul incipiant moueri iste magnitudies que mouent per spaciū:sed cū illa magnitudo mo uetur per dimidiū spacij tūc etiaꝫ magnitudo.k.l. mouebit per dimidiū eiusdem: ergo mota fuit cuꝫ mouebatur in secūda pte spacij:ꝛ sic id quod mo/uetur añ motū fuit ꝑ spaciū qđ iam transiuit eque velox sibi in dimidio tēporis. Si aūt diceretur ꝙ non ē eque velox qđ cū ipso mouetur in eodē spa cio:ꝛ in dimidio tēporis sui:ꝛ i ipso incepit move/ri:ꝛ nō seqtur ꝙ cū.k.l.trāsiuit spaciū qđ in dimi dio illi⁹ tēporis minus velox aliqd trāsiuit de spa cio:ꝛ illud idē necesse est tā transiuisse id qđ vocet k.l.ergo in illo spacio iaꝫ motū est: ergo qđ move tur iaꝫ ante motū est. Tex.ꝛ com.lüj. ¶ Am/plius aūt si in toto tēpore qđ vocam⁹.x.k. dicim⁹ aliud esse motū:aut etiā vliter in quocūqꝫ tempore si nos accipiamus vltimuꝫ nunc tēporis in quo ē motus ille eo ꝙ nunc ē termin⁹ tꝑis mensurantis motū:ꝛ nūc aliquod est ꝑncipiuꝫ eiusdē temporis ꝛ tēpus est intermediū illoꝝ nūc:tūc inquā si nos diuidamus tempus sic acceptum ꝑ nūc in medio nūc diuidentet ēpus:tēpus erit motuꝫ fm partem aliquaꝫ motus:ergo in tēpore quod fuit ante hoc nūc iam motū fuit. Medietatis aūt tēporis illi⁹ iterū possibilis est diuisio:ergo in medietate medi etatis motū iam fuit ante:ꝛ vliter sic diuidendo tē/poris quātitatem in qualibet pte temporis iā mo tū fuit q̄ fuit anterius accepta. Semꝑ enī in omni diuisione tēporis erit aliqua pars tēporis accepta inter duo nunc:quorū vnū est ꝑncipiū:ꝛ alterū fi/nis tēporis accepta ꝑ diuisionē. Cū igitur omne tēpus diuisibile sit in infinitū:ꝛ quodlibet acceptū tēpus sit inē duo nunc: oportet ꝙ oē quod move tur si per diuisionē tēporis accipiatur diuisio mot⁹ eius infinicies iā mutatuꝫ sit ante. Tex.ꝛ com. lüij. ¶ Amplius si dicam⁹ ꝙ id quod mutat cō/tinue mutat ut ꝓbatuꝫ ē supra:ꝛ scimus ꝑ ante di cta iā ꝙ mutatio eius quod mutatur non corrum pitur sicut zeno dicit: nec pausatio interponit con tinue mutationi sicut dixerunt quidaꝫ eorū:neces/se est ꝙ in quolibet nunc in quo accipitur tēporis diuisio:aut mutetur:aut sit mutatū. Constat autez ꝑ ante dicta ꝙ nō mutatur i nūc: ergo in quolibet nunc diuidente tēpus mutatum est:ergo continue ante hoc mutabat:sed nūc diuidētia infinita sūt in quolibet tēpore:ergo in quolibet tēpore ꝛ in quali bet parte tēporis quando aliqđ accipitur ut nunc mutatū. Infinities autē hoc mutatū erit ꝛ mutaba tur:ꝛ hoc est quod volum⁹ demōstrare. Sunt aūt

quidā aduersarij veritatis qui forte ex hoc cōuincere volūt nos sentire q̄ mot⁹ nunq̄ deficit: quia si ante quodlibet mutari iā mutatū est: nō est venire ad p̄mū initiū motus. Sed qđ non habet initiū est eternuz ⁊ nunq̄ deficit: ergo ut dicūt motus est etern⁹ ⁊ nunq̄ deficit. Sed isti non considerant q̄ nostra demōstratio q̄ inducta ē in quolibet motu: tenet etiā si non sit nisi vni⁹ horę mot⁹: ⁊ tenet tm̄ qm̄ vnus motus accipitur p̄ diuisionē sui ⁊ temporis in quo. Tūc eni non cōuenit accipere p̄muz sicut nec in aliquo continuo: sicut in tertio p̄batum est. Nō enim cōtinuū cōponit ex indiuisibilibus: sed ex diuisibilibus semp quorū nullū est p̄muz actu cū cōtingat añ quodlibet aliud accipe per diuisionē cui p̄mo cōuenit motus. Si aūt eter⁹ eēt motus oporteret q̄ ipse duratiōe eēt infinit⁹: ideo non habendo vltima que sunt initiū ⁊ finis eius: ⁊ sic hic nos non p̄cedim⁹: sed pot⁹ p̄bamus ipm infinitū esse potētia p diuisionē ut dixim⁹.

¶ Capi. vij. q̄ ante omne mutari ē mutatū esse in infinitū: ⁊ silit ē in fieri ⁊ corrūpi. Tex. ⁊ cō. lv.

On solū aūt qđ mutatur necesse est p̄us mutatū esse in nūc in quo diuidit temp⁹ sicut p̄batur in capitulo p̄cedente: ſz etiā ecōuerso: omne qđ mutatū est necessario ante mutabatur: quia cū mutatum esse finis sit mutationis ⁊ finis nō possit eē nisi illud sit qđ finitur ad ipsuz non pōt intelligi q̄ aliq̄d sit mutatū nisi p̄us mutaretur. Hoc aūt etiā demōstratiōe oñdit. Dē eni qđ mutatū ē siue p̄fecte siue ip̄fecte iā venit ⁊ puēit ex quodā ex quo ē motus in qddā in qđ est motus. Dico aūt p̄fecte mutatū cui⁹ iam mutatio cōpleta ē tota. Imperfecte aūt mutatum cuius mutatio nō est completa nisi ſm quid. In toto eni tempore in quo mutatio manet per diuisionē possumus accipere p̄tez tēporis ⁊ mutationis: ⁊ illa p̄s inter duo indiuisibilia q̄ sūt termini eius: ⁊ i quodlibet indiuisibili qđ est termin⁹ ut finitū ē mutatuz est eē. Et in cōtinua qđ terminat ad illuz finē fuit i mutari: ⁊ hec est necessitas q̄ ante quodlibet mutatū esse infinicies ē mutari: Si eni aliq̄d mutatur ex. a. in. b. siue. b. sit res p̄fecte mutationis: siue imperfecte: qui terminus ē per diuisionez mutatiōis acceptus: tūc eni in eodē nunc in quo est. a. qđ est p̄ncipiū motus non ē mutatū: quia hoc ē indiuisibile post qđ cōtinue erit mot⁹. vnde si in. a. mutatū est cū non sit mutatū nisi in termino motus: b° est in fine: ⁊ finis est. b. oporteret q̄ simul esset in. a. ⁊ b. hoc aūt est impossibile: quia iā ostensum ē supra q̄ id quod mutatū est quādo mutatū est non est in hoc ex quo mutatū est: sed pot⁹ ab illo deficit ⁊ distat. Sed deficit in eo ad qđ mutatū est: q̄ id acquirit p̄ motū: ex quo igit in illo nō est oportet q̄ sit i altero termino indiuisibili qui est. b. Cōstat autē q̄ inter duo indiuisibilia tēporis ē tēpus eo q̄ iam p̄bauimus q̄ ipsa nūc non sunt coniuncta uel habita in tēpore: ergo i toto illo tēpore mutabatur ante suū mutatū esse in fine tēporis qui est nūc terminās tēp⁹ illud Tex. ⁊ cō. lvj. ¶ Qm̄ igitur in toto tēpore mutabat: ⁊ tēpus omne est diuisibile: si diuidā illud tēpus per mediū: pars accepta p̄ diuisionē est inter duo nunc: ⁊ eadē necessitate qua p̄ius in nūc finali illius tēporis ē illud qđ mutatur i mutatū esse: ⁊ in tēpore qđ terminat ad ipsuz. Hoc aūt cōtinue mutabat: ⁊ eadē ratio ē de istius partis medio: ⁊ sic in infinitū: ergo añ quodlibet mutatuz esse mutabat infinicies p̄us: ⁊ hoc ē qđ volumus declarare. Linea aūt vna huic demōstrationi sufficit que est. a. b. que signū habeat diuisionū sic. Tex. ⁊ com. lvij. ¶ Amplius ⁊ in magnitudine spacij manifesti⁹ est qđ dicit p̄pē id q̄ ois magnitudo spacij in qua aliquid mutat est cōtinua: ⁊ ideo diuisibilis: ⁊ ideo quelibet pars accepta p̄ diuisionē est terminata in duo indiuisibilia. Sit eni magnitudo spacij linea. c. d. sicut ꝫ vides: ⁊ sit aliq̄d mutatū ex. c. in. d. tunc eni motus ipsius fit i spacio qđ signat per. c. d. Quero ergo vtrū. c. d. sint indiuisibilia: aut diuisibilia. Si sunt indiuisibilia tunc impartibile erit ipartibili coniūctū: ⁊ b° supra improbauim⁹. Si aūt. d. c. spaciuz est diuisibile tūc id qđ est inter duos terminos. d. ⁊ c. est magnitudo que ē diuisibilis i infinitū: ⁊ cū in indiuisibili quolibet impossibile sit esse motum sed potius mutatū esse in indiuisibili finali: oportet necessario q̄ ante quodlibet mutatū eē qđ est i indiuisibili illi⁹ spacij p̄ diuisionē accepti sit mutati i spacio qđ ad illud indiuisibile finitur. Tex. ⁊ cō. lviij. ¶ Necesse est ergo omne qđ mutatum est p̄us mutari: ⁊ boc est quod volum⁹ declarare: ⁊ licz boc magis appareat in trāsmutatione locali: tamē illud ē verū in omni trāsmutatione: q⁹ eadē demonstratio ē etiā in bis que per se nō continua sunt: sicut in mutatione que est inter cōtraria: ⁊ mutatione que est inter cōtradictoria: siue de affirmatiua ad negatiuam: uel ecōuerso: sed tm̄ est de differentia q̄ in illis non possumus accipere spaciuz uel locum in quo est mutatio p̄ causa ⁊ medio demōstrationis: nec etiā possumus accipere illud in quod est mutatio: quia illud nō est diuisibile nisi per accidēs. Sed nos accipiemus tempus i quo est mutatio talis: ⁊ eadem dicemus demonstrando que p̄us diximus de mutatiōe locali: ergo oē mutatum generaliter necesse est p̄ius fuisse in mutari: ⁊ econuerso. Omne quod mutatur necesse est

prius fuisse mutatū: cuius cā est: quia in ipo muta ri est mutatū esse quādo per diuisionem accipitur diuisibile terminans partes acceptas per diuisio / nem: z in ipso mutatū esse claudit mutari quando per diuisionē accipiūtur partes cōtinue terminate ad indiuisibilia: z in neutro istoz comphendi pōt aliquid primū cui mutatio non gratia alteri9 prio ris attribuatur. Causa aūt huius est: quia imparti bile non est cōiunctū imptibili: sed poti9 oē conti / nuū cōponitur ex indiuisibilib9 in infinitū: z ideo currit diuisio in infinitū: sicut in lineis que diuidū tur in infinitū: ex diuisionib9 earū surgit aggrega / tio infinita numeri partiū linearū: sicut in tertio li / bro hui9 sciētie declaratuz est. Tex. z com. lix.

¶ Ex his etiā manifestū est q etiā qđ factum est p generationē fm q generatio est motus cōtinu9 z cōpositus: z nō p ut est simplex finis alteratiōis fiebat ante: z qđ fiebat ante factū est. Sz tñ in hoc est differentia: quia si consideremus formas gene / ratoz̄: gñatio est triplex. Est eni generatio simpli cis: z generatio cōplexionis: z generatio organici corporis. In generatiōe quidē simplicis veruz est simplicit q id qđ factū est sub eadez forma fiebat prius: z id qđ fit sub eadē forma factuz est pus eo modo quo dictū est. s. uel cōplete: uel incōplete: et nō est ibi venire ad primū p diuisionem. In gene ratione aūt cōplexionis similit est: sed non sub ea / dem forma: sed poti9 qđ cōplete factū est in forma cōplexionis. Sed id qđ ante accipit est ad formā illā: z non sub forma: sed tñ nec ibi ē accipere pri / mū per diuisionē. In generatiōe aūt compositi or ganici est accipere organū primū: sicut cor in aiali bus: sed tñ in generatione eiusdē organici ex san / guine nō est accipere pmū q continue alterat san guis donec fit caro: z hec ē alteratio diuisibilis in infinitū sicut z alia mutatio: z ideo non ē accipere primū p diuisionem: z ideo in taliū generatiōe nō semp factū est qđ fit: sed aliqñ est i alia forma que est forma ptis eius: sicut cū facta ē domus: est ante illud factū esse fieri: nō dom9: sed fūdamenti uel al terius ptis. Similiter aūt est in eo qđ corrumpit. Nox eni per rōnem cōtinui ineſt qđ fit per gene rationē: z in eo qđ corrūpitur in infinitū fm diuisi onē: z nunqz est fieri nisi aliqd factum sit pus: neqz corrūpitur nisi aliqd coꝛruptū sit pus: neqz econ / uerso factū esse: ul' corruptum ē: nisi aliquid fiat z corrūpatur pus. Semp eni in ipso corrūpi est cor ruptū esse pus: z in ipso coꝛruptū esse pus est cor / rumpi pus in potentia fm diuisionem ptinue mu tationis: eo q in quolibet per diuisionez accepto sunt duo. s. cōtinuū rōne cuius est mutari: z termi nus continui rōne cuius ineſt ei mutatū esse: sicut paulo ante probatum ē. Manifestum est igit qđ factū est necesse est fieri pus: z qđ fit necesse est pus factum eē. Omnis eni magnitudo z omne tēpus diuisibilia sunt sp: z ideo in quocūqz tempore uel magnitudine fit nō est in ipso sicut in pmo.

¶ Capi. viij. q finituz non mouetur uel q̄escit in tempore infinito.

b Habitis aūt his quibus probatuz est mo tum z mutationē diuidi in infinituz: z sic oēm mutationem infinitā esse fm diuisio nē. Cōsiderabimus nūc utrū aliqua mutatio pos / sit eē infinita in ultimis quā supra denūciauimus q infinitū dicitur duplicit: potentia. s. z actu. Po tentia sicut in diuisione cōtinui. Actu aūt fm ulti / ma: sicut si aliqd in una uel i ambab9 extremitati / bus extēderet in infinituz: de hoc in. iij. libro hui9 sciētie iam ostēdimus: q tale infinitū nō potest eē Sed hic deducēdo ad impossibile faciemus com paratiōes infiniti talis: si eē cōcedatur aliqd infini tum. Tex. z com. lx. ¶ Dicim9 igitur q iam in pmissis habitū est q omne qđ mouet in tēpore mouetur: z in minori qdem tempore mouet ma / gnitudo minor: in maiori aūt maior: sed finitā ma gnitudinē fm ultima ipossibile ē moueri in tempo re infinito: uel fm tēpus infinitū: nisi illa magnitu / do eadez semp iteretur fm situ in motu uno: sicut celi circulatio: uel nisi sit aliqua pars illius qđ mo uetur: sicut si dicerem9 partes aliquas: uel aliqua moueri in toto: sed de tali motu cū sit per accidens non logmur modo: sicut z dixim9 in pncipio q̄n ti huius scientie. Oportet ergo q in toto tempore pmo z ppio mot9 alicuius magnitudinis explea tur totus motus z tota magnitudo. Hoc autez sic demōstratur. Si eni motus finite magnitudinis est in tempore infinito: aut est eque velox: aut non eque velox in toto motu. Si aūt sit eque velox tūc facile manifestum est q motus eius sit in tempore infinito: tūc eni sumem9 aliquā partē magnitudi / nis que est aliquota: z mediaz uel tertiam uel deci mā. hanc eni impossibile est accipere p diuisionez z dicem9 q sicut se habet totuz tempus infinitum ad totā magnitudinē motā: ita se habet ad partez q̄m si tota mouetur i toto tempore: z medietas ei9 mouetur in dimidio tēporis: z tertia in tertia: z de cima in decima: ergo equales sunt partes tēporis partib9 magnitudinis mote. Sed partes magni tudinis mote sūt finite numero z extēsiōe: ergo et ptes temporis sunt finite numero z extēsiōe fm vl tima. Tot eni sunt ptes magnitudinis mote quot sunt partes tēporis qđ multiplicat ptes fm omnē multiplicatiōnē partiuz. Velox eni est qđ diuidit tēpus sicut supra dictū est: z quotiēs velox diuidit

totiens tēpus ponit distinctionē in ptibus magnitudinis mote: z ille erunt eq̄les: cū suppositū sit id qđ mouet esse eque velox in toto motu: ergo finite erunt ut dixim⁹ ptes tēporis z numero: z extēsiōe ſm vltima: sed extinitis ſm vltima z numerū non componit infinitū: ergo tēpus totius magnitudinis mote nō est infinitū: neq; ſm numerum: neq; ſm vltia: z hoc est cōtra hipothesim: qz positū fuit q; eēt infinitū. Tex. z com. lxj. ¶ Si aūt non sit eque velox in toto motu nil differt quātū ad deductionē ad incōueniēs idem. Ponam⁹ enī spaciuz finitū signari p lineam. a. b. z dicam⁹ q; id qđ motuz est in tēpore infinito q; significet per. c. d. et ex his que in. iij. libro hui⁹ scie determinata sūt in distinctione mot⁹: resumam⁹ q; in moueri oi motu illius nature in q̄ est motus sicut est i genere predicati uel specie alterū altero sit pus ſm motū qđ vocat alterū altero pus motū esse: cū nos ostenderimus ibi q; motus ē generatio uel ꝓductio forme post formā quodā modo: uel vbi post: vbi quodā modo. Hoc enī manifestū est ex tēpore: qz ſz processum tēporis ex priori in posterius ꝓcedit etiam motus ex parte pori in posteriorē. Semp enī ſm tēpus plus etiā motū ē motū: z plus siue eque velociter mutet se aliq̄d: siue non eque velociter: z siue motus diminuat: siue ꝓlōget: z extēdat: siue etiam maneat nō extēsus uel diminut⁹: et secūdū verū est ſm subiectū mot⁹ qđ ē res p̄dicati in quā z ad quā est mot⁹ generaliter in oi motu lz nō semp verū sit subiectū mot⁹ qđ est i dimidiū substātie qđ mouet Illud enī aliq̄n fit plus z plus: et aliq̄n totū ē siml in motu nō plus z plus ſm ptes. In mutatiōe enī generationis z alicui⁹ alterationis sit ipsuz plus z plus sicut supra dictuz est: q; id qđ factū ē iam tm̄ fiebat: et qđ fit iā ante factū est ſm ptem z ptem: et in alteratiōe aliqua siliter est: sicut cū calescit lignū Illud enī calescit ſm ptem z ptez: sed in motu ſm locū: z in motu augmēti simul mouet id qđ mouetur ſm totū: z nō ſm ptem z ptem: sed qđ dictum est generaliter ē verū ſm q; id qđ mouet dicit id qđ subijcit motui: ut gen⁹ p̄dicati: siue natura in qua est mutatio. His igit sic habitis accipiam⁹ ptē spacij totius qđ est. a. b. ptem aliquā que sit aliquota: sicut dimidiā: uel tertiā: z sic deinceps: z illa ps ei⁹ sit signata p. a. c. banc enī partem id qđ inequaliter velociter mouet trāsibit in aliquota pte toti⁹ tēporis infiniti: eo q; nō potest dici q; ptem illam trāseat in toto tēpore: qz positū est q; totā magnitudinē transeat in infinito tēpore. vñ si partē trāsiret in tēpore infinito esset pars equalis toti quod est impossibile Parte igit illa accepta accipiem⁹ de eodē spacio partē illi eq̄lez coniūcta cū priori p. a. c. eo q; linea illa tota diuidit in locis tot quot volum⁹ ſm puncta. c. et. e. z alia quotcūq; voluerim⁹. Hanc autez ptem eadē necessitate qua pus transit: et in quadā pte tēporis infiniti: quia aut trāsit eam in toto tempore: aut in pte: et cōstat q; nō in toto: qz totū spacium trāsit in toto: z si trāsiret etiā partez in toto tē pore esset pars equalis toti qđ esse nō potest: si accipiam⁹ semp ptem spacij post ptem: z accipiam⁹ partes equales spacij: quia tūc aliqñ stabit diuisio spacij: z quelibet pars expleta erit p motū in parte temporis finita: licz partes tēporis sint equales z in longitudine ꝓpter id qđ mouetur posituz est eē inequaliter velox. Quia igit nulla pars accepta in eo q; est finitū actu remetit ipsuz totū: neq; cū eq̄li finita: neq; cū inequali finita sumpta: eo q; impossibile est infinitū esse z cōponi ex finitis ſm numerū z ſm vltima: siue sint equalia siue inequalia erit tēpus finitum qđ cōstituitur ex actu: z ſm numerū finitis ptibus: eo q; illud tēpus mensurat a quodam vno qđ est pars spacij p finitam etiā multitudinem partiū temporis que etiam finita est ſm magnitudinē in vltimis: siue illa finita sint equalia: siue inequalia: quia dictū est q; illud spaciū qđ mensuratur ptes temporis ſm inequalia tēpora mensurat motū ꝓpter id qđ motū inequaliter positum est moueri. Spaciū enī finitum ē et mēsuratū tantis finitis: z tot que sūt partes aliquote toti⁹ spacij que signetur per. a. b. totum ergo ipsum. a. b. totū mouetur in tēpore finito. Dictū aūt erat q; moueretur in tēpore infinito. Similiter aūt est in quiete Cū enī quies sit ꝑuatio motus habebunt eē circa idem: z sic motus finitus ſm vltima nō potest esse in tempore infinito: ita nec quies finita pōt esse in tempore infinito ꝓpter eandē causam. Ex ista autem declaratione seq̄tur vlterius q; in mutationib⁹ generationis z corruptionis non est possibile vnū z idem semper generari z corrumpi: eo q; finitum z diuisum ē ſm tempus vtriusq; cum ipse mutationes sint infinite: si tempus earum eēt infinitum cuz ipse mutationes sint finite: vnū z idem esset temp⁹ mutationis vtriusq; in eodem: z sic necessario eēnt finite simul generatio z corruptio in eodem: quia illa sunt simul que sunt in vno tēpore. Linee autē demōstrationis sint sicut vides hic.

¶ Capi. ix. q; nec infinitū pertransit: nec econuerso: nec infinitum tēpore finito. Tex. z cō. lxij.

Eadem ratio est ad probandum q; infinitum non potest moueri in tempore infinito: neq; etiaz quiescere: siue regulariter moueatur: siue irregulariter. Si enim detur infinituz posse moueri in tempore finito: nos accipiemus aliquam partem temporis que numerat et

metit totum tẽpus: ⁊ dicimus q̃ in parte illa tranſibit aliquã partẽ magnitudinis infinitũ qđ mouetur: qz ifinitum nõ poteſt moueri ſi mouetur niſi magnitudine infiniti ſpacij: ⁊ i parte illa temporis nõ trãſibit totũ ſpaciũ: eo q̃ poſitũ eſt q̃ in toto tẽpore trãſibit totã magnitudinez ſpacij: ⁊ totum et parſ nõ ſũt equalia. In alia aũt parte tempis que eſt equalis ꝑus dicte parti iterũ trãſibit aliã partẽ ſpacij: ⁊ in tertia ꝑte tẽporis ſimiliter: ⁊ ſic de ſingulis partib⁹ temporis: ſiue ille partes ſpacij q̃s trãſit ſint equales: ſiue inequales: quia hoc nõ affert aliquam differẽtiam quãtum ad id quod intẽdimus nũc. Si enĩ regularis eſt motus tũc ſunt partes equales. Si autẽ irregularis ẽ motus tũc ꝑtes ſpacij pertranſite ſunt inequales: ⁊ vtroq̃ mõ ſunt finite: eo q̃ ſunt ſm numerũ partiũ temporis: ⁊ in lõgitudine ſunt etiaz finite. Manifeſtũ eſt enim q̃ tẽpus ſic diuiſum ꝑ partes que ſunt aliquote ⁊ equales nõ vadit ſua diuiſio ĩ infinitum: nec ꝑtes ſpacij ſunt infinite: ergo nec totũ ſpaciũ erit infinitum: ergo infinitũ nõ cõuenit trãſire in tẽpore finito: ⁊ nihil differt ad preſẽs: ſiue magnitudo ponatur in vtraq̃ parte infinita: ſiue in altera ſolum ponat ifinita: dũmodo ponatur tẽpus motus eius finitum: qz per eãdem rõnem que nũc dicta eſt probabitur etiam magnitudo eẽ finita. Tex. ⁊ cõ. lxiij. ¶ Demõſtratis aũt his manifeſtũ eſt per dicta q̃ neq̃ poſſibile ẽ q̃ finita magnitudo in tempore finito trãſeat ſpaciũ infinitũ ꝓpter eãdez cauſam. Cõſtat enĩ ex prehabitis q̃ infinitũ quod moueri ſupponit in aliquota parte tẽporis finiti trãſibit aliquid de ſpacio infinito: ſiue ſit regulariť motum: ſiue irregulariť: ⁊ i alia parte temporis tranſibit ſimiliť aliquid: ⁊ partibus omnibus trãſit omnes partes ſpacij infiniti: quia i toto tempore poſituz eſt q̃ trãſeat totum: ſed qđ ex finitis numero ⁊ vltimo cõponit eſt finitum: ergo quod componit ex partibus illis quas trãſit i partibus tẽporis finiti finitum erit: ſed totum ſpaciuz componitur extaliter finitis: ergo totum ẽ finitum: ⁊ hoc eſt cõtra hypotheſim: qz dictũ eſt q̃ eſſet ifinitũ. Tex. ⁊ com. lxiiij. ¶ Qm̃ aũt ſicut iam habitũ eſt finituz mobile nõ poteſt pertrãſire ifinitũ ſpacium i finito tẽpore: manifeſtũ eſt etiam ꝑ ſimile: quia ifinitum nõ poteſt trãſire finitum ifinito tẽpore. Si enĩ daretur q̃ ifinitum poteſt trãſire finitũ ifinito tempore: tũc oporteret etiam ecõuerſo cõcedere q̃ finituz trãſiret ifinitũ: quia tũc ſupius eſt improbatum q̃ nõ eſt differẽtia quocũq̃ modo fiat cõpoſitio finiti ad ifinitũ. In oi enĩ tali comparatõe ſequitur q̃ ifinituz trãſeat finitũ: ⁊ hoc eſt ideo: quia min⁹ ſem per mẽſurat ⁊ numerat maius: ⁊ ideo quãtitas ſpacij mẽſurabit ⁊ numerabit quãtitatez eius qđ mouetur: quia finitũ eſt minus ifinito. Si enĩ dicatur q̃ ifinitũ qđ ponit moueri ſup finitũ ſit. a. oportet neceſſario q̃ aliquid equale ſpacij partib⁹ ſup qđ mouetur qđ eſt ꝑs ifiniti ſit finitũ. Dicamus igit q̃ ſpaciũ ſuper qđ mouetur ſit. c. ⁊ ꝑs quã primo accipit de ſpacio ſit. e. tũc enĩ eq̃le illi parti de ifinito qđ mouetur ut. a. b. eſt finitũ: ⁊ cũ totũ ifinitum trãſeat totũ ſpacium: accipiamus ſimiliť alias partes ſpacij: ⁊ numerãdo partes ifiniti qđ mouetur: ⁊ ꝓbãdo q̃ ſiliter ſeq̃tur finitũ ſpacium motum eẽ per ifinitum: ⁊ ecõuerſo ifinitũ ꝑ finitum: quia ſem per ifiniti partes numerãtur partibus eius qđ finitũ eſt: ⁊ ſic ſequit ifinitũ eſſe finitũ: quia forte etiã nõ eſt poſſibile mutare ſe ifinitum ſup finitũ: niſi q̃ finituz i trãſitu illo explet ⁊ numerat partes ifiniti trãſeũdo ſuper ipſum: quia ifinitum nõ habet ſpacium ſuper quod moueatur: niſi hoc modo q̃ finitum trãſeat per ipſum: aut feratur ſuper ipſum: aut metiat ipſum nũerãdo ꝑtes eius: ⁊ ideo licz ꝑpter comparatiõis diuerſitatẽ dicatur ifinitum trãſire ſup finitũ: cũ ſm rẽ nõ aliť poteſt trãſire finitũ niſi per motum finiti ſuper ipm ifinitum. Cum ergo demõſtratum ſit impoſſibile eſſe q̃ ifinitum in tempore finito trãſeat finitũ: erit cum hoc demonſtratum q̃ ipoſſibile eſt q̃ ifinitum i tempore finito trãſeat finitũ. Linee aũt demõſtratiõis huiꝰ ſic ponẽde ſũt q̃ ifiniti linea nõ ſignetur niſi vno termino: qz ifinituz alterũ terminũ nõ habet: ſed ꝑs ꝓmẽſurata ſpacij parte i vtroq̃ termino litteris terminalibus preſignatur: qz illa finita eſt. Spaciuz aũt licz ſit finitũ: tñ quia ſupponitur eẽ ſpaciũ infiniti i altero termino nõ ſignat lra: ſz pars eius tm̃ ⁊ hoc eſt ſic vides hic. Tex. ⁊ com. lxv. ¶ At vero neq̃ ifinitum poſſibile eſt etiã tranſire per ifinitũ ſpaciũ i tempore finito. Si enĩ trãſiret ifinitũ tũc oporteret q̃ etiam trãſiret finitum: quia in infinito ſũt finite partes quas oportet ipſum ꝓmo trãſire: ⁊ ſic i infinitum trãſiret finitum: ⁊ hoc eſt ꝓbatum. Amplius aũt hoc aliter probatur: quia ſi nos accipiamus partes tẽporis finitum qualibet partium tẽporis trãſibit aliquid finitum id quod eſt ifinitum: ergo ifinitum iterũ trãſiret finitum qđ eſt ipoſſibile: ut patet ex habitis ſupra. Tex. et com. lxvj. ¶ Quoniã aũt ꝓbatum eſt iam q̃ nec ifinitum poteſt trãſire finitũ: nec etiaz econuerſo finitum poteſt trãſire ifinitum: nec ifinitum põt moueri i tempore finito. Manifeſtum eſt per conſequens q̃ neq̃ motus ifinitus vnus ⁊ idem nõ circularis põt eſſe i tempore finito. Non enĩ eſt differentia in hoc q̃ motuſ uel magnitudo ponatur ifinita. Quodcũq̃ enĩ horꝝ ponat infinituz ſequit et

alterum esse infinitum: quia supra ostendimus q̄ motus vnā habet diuisionē ſm magnitudinem in qua est motus: ⁊ alteraz ſm tempus. Dis enī loci mutatio est in loco: ⁊ si loci mutatio est infinita: sequ tur ⁊ locum ifinitū eē: ⁊ ecōuerso.

¶ Capi. x. de statione q̄ non est in ea aliquid primum. Tex. ⁊ com. lxvij.

Quoniam aūt omne qđ mouetur aut quiescit: nō quiescit nisi qđ aptū natū est moueri: ⁊ qñ aptum natum ē moueri: ⁊ quo aptum natum est moueri: sic ut aptum natuz ē moueri: sic in. v. libro hui⁹ sciētie declarauim⁹. Necesse etiā est oē quod stat cū stat moueri. Stare autē hic vocamus itionem ad quietē. Cū enī post motum res sit in quiete: ē ante quietē vltima pars motus: qñ res incipit stare: quā vocam⁹ hic stationez ⁊ hec quidē statio in naturali motu ē velocior motu ipso. In violento autem est tardior q̄ ipse motus. sed in volūtario aliquando autez est eque velox: aliqñ aūt tardior: aliquādo aūt velocior. Dico ergo q̄ cū stare incipit adhuc mouetur: q⁹ si nō mouet oīno tūc quiesceret: sed nō cōuenit quiescere id qđ incipit ire ad quietē: q̄ sic a quibusdā greecis dicit quiescens eo q̄ incipit iam ire ad quietez ergo constat q̄ adhuc mouet. Tex. ⁊ cō. lxviij.

¶ Hoc aūt demōstratū manifestū est ex prebabitis q̄ omne stare est in tēpore: quia supra ostensum est q̄ id qđ mouetur mouet in tempore: ⁊ hoc modo ꝓbatur q̄ id quod stat adhuc mouetur: ergo necesse ē stationē fieri i tpe. Tex. ⁊ cō. lxix.

¶ Amplius si velocī⁹ ⁊ tardius dicimus esse in tempore: cōuenit aūt velocī⁹ ⁊ tardī⁹ stare ut diximus: necessario sequitur oē stare esse in tempore.

Tex. ⁊ com. lxx. ¶ Sicut aūt dicimus de motu. ſ. q̄ necessariū est motū esse in qualibet pte temporis illius qđ est suū tempus primū ⁊ ꝓprium ⁊ non excellēs ipm: ita necessariū est q̄ quando statio est in aliquo tēpore suo adequato sibi qđ ē suū tempus ꝑmum ⁊ ꝓprium ⁊ non cōmune: ⁊ excellens ipsū: q̄ statio illa fiat in qualibet pte illi⁹ tpis. Si enī diuidat tp̄s quod est ꝑmū ⁊ ꝓpriū in duas uel plures ptes: tunc oportet q̄ aut statio fiat in qualibet pte tēporis: aut i nulla: aut in aliqua fiat statio: ⁊ in aliqua nō. Si aūt fiat in qualibet parte tpis tūc habeť ꝓpositum: quia tūc sicut dixim⁹ statio que ē in aliquo tpe ꝑmo in qualibet pte illi⁹ tēporis fit. Si enī dicať q̄ in illa pte fiat statio: tunc etiā non fit in toto tēpore sicut in ꝑmo ⁊ ꝓprio: q⁹ nō cōuenit toti nisi ratiōe partiū: ⁊ b⁹ ē cōtra hypothesim q̄ supponit q̄ fiat statio in toto illo tēpore sicut in ꝑmo ⁊ ꝓprio subiecto. Si aūt i altera parte sit: ⁊ in altera nō: tūc tēpus alia pte excellit statio nez: sed tūc excellens nō est primū: sed cōmune: ut patet ex ante dictis: ergo statio nō fit in toto tēpore illo sic i ꝑmo qđ est ꝓ hypothesim. Oportet ergo q̄ statio sit ſm vtrāq; ptem tpis: sic etiā dictū ē ꝑius in eo qđ mouet: cui⁹ motus est in aliquo sic ꝑmo ⁊ ꝓprio. Ex b⁹ aūt vlterius patet q̄ sicut in eo qđ mouet ⁊ motu non est dare ꝑmū cui gratia sui ⁊ non partis motus attribuit: eo q̄ motus diuisibilis ē in infinitū: ⁊ ante quālibet datā partē iam fuit alia: sic etiā in eo qđ statur ⁊ sistit non habet ꝑmū sue stationis ꝓpter eius diuisionez in infinitū.

Tex. ⁊ com. lxxj. ¶ Et hoc est ideo: quia nec in ipso moueri: nec in ipso stari est aliquid ꝑius cui ita attribuat motus uel statio q̄ nō cōueniant alteri parti ꝑius. Si aūt detur oppositū repetem⁹ eandem demonstrationē quā posuimus superius de motu: ⁊ deducemus ad impossibile. Detur enī q̄ ꝑmum cui cōuenit statio sit. a. b. hoc aūt nō potest esse impartibile: q̄ñ esse motus non saluatur i impartibili: eo q̄ nullū cōtinuū cōponitur ex indiuisibilib⁹: sed semp q̄libet pte data ē accipe ptē ꝑtē in qua fuit motus. Demōstratū aūt est superi⁹ q̄ id qđ stať siue sistitur est id quod adhuc mouetur ergo sicut motus nō est i indiuisibili: ita nec statio eius qđ sistitur. Et vo si detur esse diuisibile ipsuz a. b. in quo statur: tūc ſm ꝑius habita oportet q̄ statio fiat in q̄libet partiū eius: eo q̄ tā motus q̄ statio cōtinue fiant ꝑ partes temporis: quia igit. a. b. in quo dicat aduersari⁹ q̄ ꝑmo statur est temp⁹ cōtinuū: ⁊ nō athomū tēporis. Dē aūt tēpus ē in infinitū ptibile: nō erit aliq̄d illi⁹ tēporis in quo stať ꝑus: quia quocūq; dato ꝑmo illud erit diuisibile ⁊ habebit partē añ partē ꝓpter ꝑus ⁊ posterius q̄ sunt in ipso: ⁊ sic erit in ipo accipe ꝑus aliquid cui attribuat statio: ⁊ sic erit aliq̄d ꝑius ꝑmo quod est impossibile: igit in statione non est aliq̄d ꝑmū ſm tēpus: neq; ſm cōtinuitatē stationis: ⁊ hoc est qđ volumus demōstrare: ⁊ sufficit ad isti⁹ demōstrationē ꝓtrahere lineā tēporis: quia qđ conuenit in linea tēporis cōuenit etiam ex continuitate stationis: linea hec est. a. b. b.

¶ Capi. xj. q̄ in quiete non est dare primum. Tex. ⁊ com. lxxij.

Deinde ostendi habet q̄ i quiete quiescē
d tis nō ē aliq̄d ꝑmū ſm ꝑhabitaz ꝑmi rōnē. Quies enī quiescētis nō ē tota sil in vno tpis indiuisibili: ꝓpt̄ id etiā mot⁹ ei⁹ qđ mouet nō ē in vno idiuisibili tpis: q⁹ in quo sic in mēsurāte ē q̄escere: i eo sic i mēsurāte ē etiaz moueri: et hoc ex supra habiť in. v. lib. declarat. vbi diximus q̄ tūc rē dicim⁹ q̄escē i eodē mēsurāte qñ ē i quo aptū natū ē moueri: ⁊ nō mouet id quod moueri

aptū natū ē:nō ē aptū natū moueri nisi i tpe:z nō in indiuisibili tpis:g° neq; gescit nisi i tpe:et nō in indiuisibili tēporis. Tex.z cō.lxxiij. ¶ Amplī° nos dicim° gescere illud qō ſm diffinitionez vnā in forma:et vbi se hz nūc z pus tanq; nos nō iudicem° quietē quiescētis vno indiuisibili tpis:sz duob° ad min°:qz cū dicit q; silr se hz quiescēs nūc z pus:duo nūc signam° in sermone:sed inter duo nūc est tēpus cōtinuū ut sepi° supra pbatum est:ergo in tēpore cōtinuo quiescit:z nō in indiuisibili tpis. Si vo quiescit oē qō quiescit in eo qō diuisibile ē tēpus:tūc oportet q; in qualibet parte illius tēporis quiescat:qz nos accipim° tēpus pp̄ū z nō cōe. Hoc aūt eodē modo demōstrabit quo z in p̄oribus sermonib° ē demōstratū:ergo nullum erit dare tps ꝑmuz quietis. Hui° cā est:qz oē qō quiescit:z oē qō mouetur:i tpe quiescit z mouet:sz nō est aliquod tps ꝑmū dare quo nō ē aliq̄d pus p diuisionē:neq; est magnitudinē ꝑmā:neq; vlter aliq̄d qō est de genere cōtinuoz:eo q; oē cōtinuū diuisibile ē in infinitū. Tex.z cō.lxxiij. ¶ Qm aūt sic habitū est sepi°:oē qō mouet mouet in tpe z cōtinue venit ex quodā in qddā in toto tpe illo qō motū mensurat:sicut mēsurat adeq̄ta et ꝓpria sibi:et nō sicut mēsurat excellēs z nō cōe i cui° pte est motus:et nō in toto:tūc ipossibile est q; ſm aliq̄d motoz ul qescētiū sit aliq̄d ꝑmuz. Dicim° enī q; quiescere ē tūc qñ in ipso ē accipe tps quoddā i quo etiā ipsū quiescit:z oēs ptes sue z ptes quietis sūt in ptibus illi° tpis:sicut partes motus sunt in ptib° illius tēpis qō est tps illi° motus ſm se z ꝓpriū. Sicut enī supra dixim° q; hoc ē qescere cū verū sit q; in qō ſm formā:et vbi ē b° aliq̄d z ipm z ptes eius in alio z alio ipsoz nūc q̄ sunt extrema illi° tpis in quo dr̄ vno modo se hre nūc z pus:et ideo etiā dixit q; oīs quies ē in tpe:z si hoc ē quiescere tūc nō ꝓuenit q; id qō mutat uel quiescit ſm aliq̄d qō est motus uel quietis eē ꝑmū tps cui ita attribuat mot° q; ante ipsū nō sit aliq̄d aliud pus ipso. Oē enī tps est diuisibile:z i alia z alia ei° pte verū erit dicere de quiescēte z moto q; in eodē tpe sit quiescēs:uel motū z ipm z ptes eius. Si aūt dicat aduersari° q; nō sic ē:imo poti° ipm qō mouet uel quiescit ē in vno solo nūc:tūc nullū tps erit ſm motū uel qetē:sed poti° vtrūq; istoz ē ſm nūc indiuisibile q; est termin° z finis tpis:et b° iā sepe ostē sū est eē impossibile:licz enī in ipso nūc aliquid sit manēs ſm q; manentia dr̄ illoz q̄ mullo mō sunt apta nata moueri sic sūt necessaria:non tn aliquid quiescit i ipso nūc:z hoc iō:qz eadē mēsura ē quietis z mot°. Cū igit nō sit in ipso nūc moueri:non erit i ipso quiescere:sed tn bn̄ ꝓuenit nō moueri in ipso nūc ſm q; nō moueri dicit negationē opposita ei qō est moueri:et ē in ipso nūc eē ſm aliq̄d:ga ſm necessitatē ſm quā nō refert aliq̄d ad motum. In ipso aūt nūc ē manētia que ē puatio mutationis simplicis q̄ ē generatio z corruptio:sic dixim° in.v.q; talib° cū nō sint mot° non opponit quies eo q; quies z mot° nō sūt in nūc. Manētia aūt generatoz̄ z corruptoz̄ est i nūc:vnde non moueri talium est in ipso nunc:z etiā esse ipsoz̄ ſm aliq̄d est in ipso nūc:qz eē ipsoz̄ qō est ſm formā substātialē:in eo q; esse illud fluit a forma ē in ipso nūc:qō qualit sit inuenit in.iiij. libro hui° scie de tē pore:et etiā in.v. vbi agit de mutatione z specieb° eius:sed in tpe nunq; cōuenit q; id qō quiescit ſm aliq̄d idiuisibile qō ē simul totū sit:qz si b° ꝓtingēt i qestēte tūc etiā cōtingēt in eo qō fert:qz ad eandē mēsurā referūtur id qō quiescit:z id qō mouet:et sic eēt dare ꝑmū in quo eēt quies z mot°:b° aūt ē impossibile. Est aūt hoc verū manifeste i motu locali:z i alijs motib° ē etiā verū:sed nō adeo manifestū:sed ꝓbat ex dictis supra in.iij. vbi diximus q; alteratio ē quale ꝓtinue fluēs z augmētū ē quā tū cōtinue fluēs:hec igit dicta sūt de diuisibilitate motus in infinitum.

¶ Incipit tractat° terti° sexti libri phisicoz̄ de cō tradictione cōtra zenonē:z q; imptibile nō mouet Capit.j. de solutione rationum zenonis que sunt quattuor. Tex.z com.lxxv.

E omnib° aūt prehabitis nō ē difficile videre cām decepciōis zenonis in rōnibus q̄s induxit ad mot° destructionē. Paralogizat enī ipse se ipm z alios:z deratiocinat ſm equiuocatiōis sophisma occultū:z ꝑz b° q; falsū supponit. Dicit enī sic.oē qō est:aut mouet:aut quiescit: qñ est ſm equale sibi spaciuz in magnitudine:sed ipossibile ē q; moueat qñ est ſm equale spaciū sibi eo q; motus ē ꝓcessus de vno loco ad aliū. Un° aūt z alius locus nō sūt equale aliq̄d rei mote:sed maiusz:ergo qō est ſm eq̄le sibi in spacio nō mouet ergo quiescit:ſm qō fertur in ipso sēp quiescit ſm equale sibi in spacio:ergo id qō fert quiescit in toto spacio. Qō aūt id qō fert sit in nūc:pbat zeno ex b° q; nūc nihil aliud ē nisi nūs ei° qō fert:i motu sic tēpus ē numer° loci mutatiōis:sicut patet ex his que dicta sunt in.iiij. Ex his vlter° est tragedia.i.increpatio cōtra eos q̄ motū esse asserebant Inferebat zeno z sagittā que velocissime videt fieri imobilē eē. Tex.z cō.lxxvj. ¶ Est autē z in hac argumentatione falsum supponēs z paralogizās ſm equiuocationē:qō enī suppōit q; id qō quiescit quiescat in nūc falsū est:z patet ex ꝑdictis

Credebat enī q sicut est p̄uatio motus q etiam ita eēt p̄uatio mensure motus q est tempus: z hoc falsuz est: quia p̄uatio nō p̄uat nisi id quod ei opponitur: tēpus aūt nō opponitur ei: z ideo nō p̄uat tempus ip̄m. Si quis aūt obijciat q mot⁹ est causa tēporis: z ideo p̄uata causa necesse ē effectuz p̄uari: z sic reddit incōueniēs zenonis. s. quietez esse in nūc. Dicēdum q nec motus in genere: nec in specie causat tēpus: sed poti⁹ vnus quidā mot⁹ mobilis p̄mi: z ideo p̄uatio hoc motu uel illo non p̄uatur ꝓpter hoc ille p̄mus motus: ille enī semp est: z ideo tēpus p̄uari non p̄ōt. Secundū falsum est qđ zeno supponebat: q id qđ fertur i ipso nūc est in qualibet pte spacij: qz si ita est ut dicit tūc motus nō est cōtinuus: sed eēnt infinite quietes ul'mouentia in q̄bus mobile ē hoc mō: z post i alio nūc ibi: z sic deinceps ſm ptes spacij: z sic oporteret q tēpus cōponerē ex ipsis nūc: z spaciuz cōponerē ex indiuisibilibus: q̄ oīa supra sūt ip̄robata. vnde licz nūc sit nūer⁹ eius quod fertur: tñ sic id qđ fertur non est in alia pte spacij determinate nisi in potentia: z i actu semper est ptim a quo: z partim ad quē dū est in motu: ita nūc nō est in tpe qđ mensurat motū: z infinite mot⁹ erit loc⁹ ad quē ē mot⁹ actu locus ei⁹ qđ ferī: z iō non erit actu terminus tpis qđ mēsurat motū: z hoc ē quod dixim⁹ supra i tractatu de tpe: qz sic id qđ ferī ferī sp de p̄riori i posteri⁹ in spacio: ita q nūc ſm eē suuz fluit semp de p̄riori in posteri⁹ in tpe: z iō nūc numerādo id qđ fertur ſm id qđ ferī cōstituit tēpus: sic ei⁹ qđ fertur ſm q ferī ꝓpri⁹ actus est mot⁹ cuius tēpus nūc ē. Paralogizat aūt zeno ſm fallatiaz eq̄uocationis q̄ dicit q id qđ est ſm eq̄le sibi i spacio nō mouet Id aūt qđ videt ferri ē ſm eq̄le sibi: ergo nō mouetur. In p̄ma enī ꝓpositiōe q̄ dicit q id qđ ē eq̄le sibi non moueri: stat id qđ dicit equale sibi p loco determinato ſm actū: z hoc mō veruz est q est ſm equale sibi in spacio nō moueri. In minori aūt ꝓpositione hoc ip̄m eq̄le sibi stat ꝓ equali ſm potētiā: qz id qđ fertur nō est ſm equale sibi in spacio nisi ſm potētiaz: z sic equoce vtit medio ē mino sui silogismi ꝓpē qđ incidit fallacia equocatiōis: z sic paralogizat. Tex. z cō. lxxvij. ¶ Sūt aūt p̄cipue quattuor rōnes quas inducit ad ꝓbādum q nō est mot⁹ q̄ ingerūt difficultatē volentib⁹ eas soluere. Et p̄muz quidē est qđ dixit q oē qđ mouet per spacium aliquod oportet p̄us accedere p motum ad medium illius spacij q̄ accedat ad finem eiusdem: ergo eadem ratione p̄us accedet ad medium illius medij q̄ ad finē eiusdem: z iterum ad medietatem illi⁹ medij: z sic in infinitū: ergo in tempore finito in quo dicit aliqd moueri ptransit infinita ſm numerū. Ex infinitis aūt per numerū cōponitur infinitū per vltima: ergo i tēpore finito id quod mouetur pertrā sit infinitū: z hoc iaz superi⁹ impossibile eē ostensum ē. Hanc aūt rōnem distinguendo iam ad hominē soluimus in superioribus⁹ rōnibus vbi distinximus q infinitū dicitur dupliciter. s. potentia: sicut in diuisiōe cōtinui: z actu sic infinitū ſm vltima: z ostendimus ibi q nō est inconueniens q infinitū potentia p diuisionem pertrā seatur i tēpore actu finito: qđ etiā infinitū est potētia: sicut quodlibet cōtinuū diuidit in infinitū. Et talibus enī infinitis cū non sit nisi potentia nō cōponitur infinitū actu. Infra tñ soluemus hāc rationem ad rē cū sequenti rōne: quia nō sumus cōtenti solutione ad hominē eo q volum⁹ veritatem rei certificare. Tex. z cō. lxxviij. ¶ Secūdā autē rōnem quā ꝓpter fortitudinē conclusionis vocauit Achillē eo q esset inuincibil' ut arbitrabatur induxit dicens: q si motus eēt tardissimum p̄cedēs nunq̄ posset attingere velocissimuz qđ sequit ip̄m in spacio in eodem tēpore motus: cui⁹ cām esse dixit: quia i tēpore in quo velocissimū sequit in spacio in quo p̄cessit ip̄m tardissimū ptransit tardissimū aliqd de spacio vlterius: z cū velocissimū iterū transit illud spaciū: tūc iterū tardissimū transit aliquid vlterius: z sic in infinitum. Com. lxxviij. ¶ Cuius exēplum ē si ponam⁹ limacē ptransire i spacio leucā: z postea velocissimū equū insequi limacē: tunc enī dixit zeno q equ⁹ nunq̄ cōsequit limacē. Necesse enī est q aliqua ꝓportio sit mot⁹ equi ad motū limacis: tūc enī quando equus pertransit leucā q limax fuit ante equū limax pertransiuit millesimā leuce vlterius in spacio: z quando equus pertransit illam millesimam: tunc limax iterum pertransit millesimā millesime: z sic in infinitum: ergo semper limax est ante equū: ergo tardissimū nunq̄ assequitur a velocissimo in sequente qđ est incōueniens: ergo non ē motus. Tex. z cō. lxxix. ¶ Est aūt hec ratio re eadem p̄cedenti: qz fundatur super illam q illud nunq̄ sequitur nisi per diuisionem spacij quā zeno actu opinatus est fieri in motu: sed differt ratio hec ſm sermonez: qz non vtitur in eadem diuisione in duo media: et iterum diuisione medij in media: sed vtitur velocissimo z tardissimo: cum tamen ex ratione diuisionis sequatur velocissimum non posse comprehendere tardissimū: z ideo hec ratio eadem sit illi que est per diuisionis rationem in duo media magnitudine accepta super quam dicitur esse motus. In vtraq̄ autem harum rationum accidit q non potest contingi terminus magnitudinis p̄opter hoc q modo quodam diuiditur in infinita ab eo qđ

mouetur ſuper eaꝫ accipiendo mediaſ partes ante vltimã. Sꝫ ipſe appõit in ſecũda ratiõe q̃ neq̃ id quod ẽ velociſſimũ conſequitur tardiſſimum: ꝛ hoc potius eſt tragedia: hoc eſt vituperia eoꝝ ꝙ motum eſſe dicunt dictuꝫ eſt q̃ q̃ variet medium rationis pꝛioꝛis: ꝛ ideo etiã neceſſe ẽ q̃ ad vtrãq̃ iſtarum rationum ſolutio ſit eadem. Dicim⁹ igitur q̃ falſum eſt quod dicit q̃ velociſſimũ nõ cõpꝛehẽdit tardiſſimũ pꝛecedẽs: ꝛ hoc patet ex rõne velocis ꝛ tardi p̃us poſita. Velox enĩ eſt quod ĩ equali tempoꝛe mouetur plus q̃ tardũ. Omne aũt qđ in eodem tẽpoꝛe mouetur plus aliquãdo compꝛehẽdet id quod mouet minus: ergo velox compꝛehẽdet aliquãdo tardũ. verũ tamẽ eſt q̃ inquãtum iſtud p̃cedit et illud ſequitur non compꝛehẽdet: ſi vtrũq̃ acciperet hoc modo ea que potẽtia ſunt in ſpacio ſicut dicit zeno: ſed non ſic accipit: ſed poti⁹ determinatam ꝛ finitam accipit quantitatem habẽs ꝛ b° modo plus accipit de ſpacio velox q̃ tardũ in equali tempoꝛe: ꝛ ideo nõ compꝛehẽdet. Jd enĩ qđ fertur nõ tranſit per ſpacia hoc modo diuidendo ſicut ſit diuiſio in infinitũ: quia tunc oporteret q̃ in ſecũda hoꝛa motus ſui min⁹ tranſiret q̃ in p̃ma: ſicut quãdo diuiditur continuũ in infinitum. p̃ma diuiſio relinquit maiores partes q̃ ſecũda: ſcda maioꝛes reliquit partes q̃ tertia: ꝛ ſic in infinitũ. Nõ aũt ſic fertur id qđ fertur per ſpaciuꝫ ſiue regulariter: ſiue irregulariter mouetur. Si enĩ mouetur regulariter partibus equalibus accipit ptes equales ſpacij ſicut mouẽtur celeſtia. Si autẽ irregulariter moueat tũc forte pceſſu temporis accipit maioꝛes: ꝛ forte minoꝛes. In motu enĩ naturali accipit maioꝛes. In motu violento aliquando maioꝛes: ſicut poſt p̃ncipiũ motus: ꝛ aliquãdo minoꝛes ſicut circa fineꝫ motus. Cõſtat ergo q̃ accipit partes aliquotas ſpacij: ꝛ determinatas ꝛ finitas: ꝛ ſic neceſſario id quod eſt velox aliquando conſequitur tardũ: iſte ergo ſunt due rationes zenonis.

Tex. ꝛ com. lxxx. ¶ Tertia aũt ratio zenonis eſt que nunc dicta ẽ in pꝛincipio iſtius ſermõis. ſ. q̃ ſagitta ſtat eo q̃ eſt in nunc inequali ſibi in loco in ſpacio: ꝛ illi⁹ ſolutio patet ex p̃ncipio iſtius capituli. Jſta enĩ ratio nõ conſequitur niſi dicamus tẽpus componi ex ipſis nunc: ita q̃ tẽp⁹ nihil aliud ſit q̃ aggregatio ipſoꝝ nunc: ꝛ motus aggregatio momentoꝝ: ꝛ id quod fertur ſit per vices in eq̃libus ſibi in ſpacio: ꝛ ſi hoc non cõcedatur tũc nõ poteſt facere ſylogiſmũ. hoc aũt qualiter ſit: ꝛ qualiter ſoluatur ſatis a pꝛincipio capituli dictum eſt.

Tex. ꝛ com. lxxxj. ¶ Quartã autẽ rõnem induꝫcit zeno ex ſimilitudine eoꝝ que mouẽtur ſicut homines mouẽtur ſuper ſtadiũ quoꝝm vnus currit contra aliũ: ita q̃ equales magnitudines mouentur iuxta equales magnitudines quieſcentes: quarũ quedam mouẽtur a fine ſtadij moti: ꝛ alie a medio ſtadij quieſcentis: ꝛ moueantur equali velocitate. Jn hac enim poſitione ſic putat conſequi inconueniẽs q̃ ſcilicet dimidium equale fiat duo duplici tpi. Tex. ꝛ com. lxxxij. ¶ Deceptio autẽ qua decipitur eſt ex hoc q̃ ipſe vult equalem magnitudinem cum ſua equali que eſt equalis velocitatis cum alia ſibi ſimili ſm tempus equale moueri in ſpacio qđ extra magnitudineꝫ motam mouetur: ꝛ in eo q̃ extra magnitudinem motam quieſcit: ꝛ hoc non eſt verum: quia equales magnitudines que eque velociter mouẽtur: non mouẽt ſm equale tempus niſi in ſpacio equali qđ extra magnitudines illas quieſcit. Sed ſi vna earuꝫ mouetur in ſpacio quieſcente: ꝛ alia in magnitudine mota: tunc non tranſeunt equales magnitudines in tẽpoꝛe equali: ſed in quo tempoꝛe vna tranſit dimidium magnitudinis quieſcentis in eo: alia tranſit totam magnitudinem extra ſe motam. Hiis autem exempluꝫ eſt ut ſint magnitudines due ſic directe coniuncte ꝛ quieſcentes. a. a. a. ꝛ coniungantur in puncto cui pꝛenotatur media. a. ita q̃ ſit quaſi magnitudo vna. Alie autem magnitudines ſignẽtur per. b. b. b. coniuncte ĩ media. b. quaſi ſint magnitudo vna ꝛ ſint mote ita q̃ motus earum incipiat a media littera. a. in qua ſignantur coniungi due magnitudines quieſcentes: ꝛ moueantur ad vnaꝫ partem quãcũq̃ voluerimus. verbi gratia: verſus dextram: ſintq̃ magnitudines quieſcentes ꝛ mote per omnia equalia. Jſte igiꝫ magnitudines mote mouẽt in q̃ſcẽtib⁹: ꝛ nõ pꝛãſiũt niſi dimidiuꝫ magnitudinũ quieſcẽtiũ: ꝛ iõ ſi in toto tpe magnitudo mota trãſit totã magnitudinẽ q̃ſcẽtẽ: tũc in dimidio tpe trãſit dimidiã: cũ poſitũ ſit eſſe eq̃lis velocitatꝫ: ꝛ regularis mot⁹. Sint itez due alie magnitudines mote q̃ pſignent lr̃is. c. c. c. q̃ etiã ſint eq̃les nũero ꝛ quãtitate p̃oꝝb⁹: ꝛ ſint mote eque velocit cũ ill̃ q̃ ſignant p tria. b. b. b. ꝛ diſpoſitio ĩ qđ moueant ab vltio. b. ꝓio motu vſus ſiniſtrã: ꝛ hec diſpoſitio ſic ſigꝫtur ſic ꝫ videre potes. Tali enĩ hypotheſi ſcã ꝓuenit neꝯio q̃ qñ p̃mũ. b. qđ ẽ ſil̃ ſub p̃. c. eo q̃. c. poſitũ ẽ moueri ſup ipm̃ ẽ ſub vltio. a. qđ tũc ẽ etiã ſb̃ eodẽ p̃mũ. c. ſꝫ vltimũ. a. vocat: nõ q̃ diſpõne ẽ vltimũ ĩ figura: ſꝫ poti⁹ in quo vltimũ b. ſic in fine mot⁹ mouet: ꝛ b° qđẽ accidit inẽ duas magnitudies q̃ abinicẽ mouent: ita q̃ vna ꝓ aliaꝫ ecõtrario: quia vna mouet ad dextrã: ꝛ alia ad ſiniſtraꝫ. Accidit ãt in hac poſitiõe q̃ ipm̃. c. qđ ẽ magnitudo mota ſup magnitudinẽ ꝓ ſe motam trãſit id qđ ẽ iuxta oĩa. a. a. a. ꝛ hoc eſt. b. b. b. q̃ hoc po

sitũ est esse iuxta oĩa.a.a.a. ꝛ accidit in eodẽ tpe ꝙ magnitudo.b.q̃ ẽ etiã magnitudo mota non trãsit nisi media spacia que sigñtur p.a.a.a. ꝛ sic cõuenit ſm zenonẽ duplũ tẽpus esse eq̃le dimidio:eo ꝙ positũ est ꝙ vtrũqꝫ spacioꝝ motoꝝ equale sit ad vnũ quodqꝫ motoꝝ spacioꝝ ꝛ quiescentiũ:ꝛ ideo vnuꝫ duꝫ eẽ tps motus eoꝝ. Sequitur enĩ ꝙ.c.c.c. est cũ vltimo.a.quod tũc trãslatũ est ꝓ omnia.c.c.c. ꝛ sic in eodeꝫ tpe in quo transit dimidium spaciũ.a.a.a transit totum spacium.c.c.c.quia in contrarijs motibus in vno ꝛ eodem momento primũ.b.ꝛ primũ c.simul sunt in contrarijs finibus siue vltimis:quorum vltima sunt ſm omnia.b.b.b. que sunt tanta ſm numerũ ꝛ extensionẽ q̃ntum est vnũquodqꝫ eorum que sunt.a.a.a. Hec autem omnia quia sic dixim⁹ obscure posuit zeno:sicut recitat Ar. in suo sexto phisicoꝝ:nos qõ obscure posituꝫ est clare posuimus sic. Retenta eĩm positione ꝛ figura suppositis dicimus hanc positionẽ esse per se notam ꝙ si alia magnitudo regularis motus in toto tẽpore aliquo trãsit totũ spaciũ aliqõ:quod in dimidio illius temporis transit dimidiuꝫ. Item hanc dicimus ꝑ se notam ꝙ due magnitudines veloces duo equalia spacia transeunt in tẽpore vno ꝛ equali. ¶ Ex his igitur arguimus ꝙ si magnitudo.b.b.b.transit totum spaciũ.a.a.a. in toto tpe aliquo:in dimidio illius tẽporis transit dimidiuꝫ spaciũ eiusdeꝫ. Sꝫ positũ est ꝙ incipiat moueri a medio.a.ergo in dimidio tempore transiuit medium magnitudinis: sed equales sunt magnitudines.a.ꝛ b.ꝛ equal velocitatis sunt.b.ꝛ.c. magnitudines: ergo in equali tempore transit magnitudo.b.totã magnitudineꝫ a.ꝛ magnitudo.c.totam magnitudinẽ.b.sicut dicit secũda ꝓpositio. Propositiõe aũt superiori retenta qñ ꝑmuꝫ.b.est sub vltimo.a.in figura:tunc vltimum.b. est sub ꝑma.a. eiusdem figure. Sed qñ ꝑmũ.b.est sub vltimo.a.tunc ꝑmum.c.est sub primo.a.moueri motu cõtrario. Sꝫ qñ vltimũ.b. est sub ꝑmo.a.tunc ꝑmũ.c.ẽ sub eodẽ ꝑmo.a.g° cuꝫ vltimo.b.g°.c.tunc transiuit ꝓ oĩa.b.g° in tpe in q° b.transit ꝓ dimidia.a.in eodeꝫ.c.transit ꝓ dimidia b.sed in dimidio tpe.b.transit per dimidia.a.ergo in dimidio tempore.b.transit.c.per omnia.b. Datum aũt erat ꝙ in toto tempore transit per omnia.b quia omnia.b.sunt dupla ad dimidia.a. ergo totũ tempus duplum equale est dimidio. Hec igitur ẽ rõ zenonis:ꝛ accidit ad falsitatez supradictaꝫ: ꝛ est falla ſm quid simpliciter in argumento. Qõ enim dr̃ ꝙ si aliqd in dimidio tpe transit dimidiũ spacium ſm regularẽ motũ:ꝙ in duplo illius tpis trãsit totũ spaciũ. Arbitrat zeno eẽ verũ simpliciẽ in omni spacio:tã ꝫ id qõ fert moto q̃ quiẽscẽte: ꝛ nõ est verũ nisi in spacio quiescẽte. Si.n. aliq̃s vadat parisius:et ponam⁹ ꝙ eque velociẽ vt ipse pagit spacium veniat ꝫ illũ: ille dimidio tpe veniet parisi⁹ q̃ veniret si spacium staret. Et si queratur vnum simile istius in natura motus habetur. ¶ Dicendum ꝙ in luna illius enim anx contra lunam mouetur: ꝓpter quod in dimidio sui circuli sibi obuiat luna:ꝛ anx bis in vna lunatione. Et sic patet solutio rõnum quas zeno de motu locali induxit ſm ꝙ sufficit ad ꝓsens. Infra enim cum de lineis indiuisibilibus loquemur: redibimus adhuc vt dicamus aliquid de istis rõnibus zenonis. Sed quia zeno non solum contradixit motui locali: sed etiaꝫ alijs motibus:oportet nos ostendere falsitatẽ rationum suarũ etiã in illis.

¶ Caplm.ij.de solutiõe rõnũ zenonis contra mutationes extra res inter contraria vel contradictoria. Tex.ꝛ cõ.lxxxiij.

Dicimus igitur ꝙ nobis nullũ accidit impossibile ponentibus motũ ex cõsideratione mutationis que est ſm cõtradictionem:aut ſm contradictoria. ¶ Dicebant enĩ quidam non esse aliam mutationem inter contradictoria:quia si detur eẽ mutatio inter ea:tunc id qõ mutatur de non esse in esse:aut est in esse:aut in nõ esse aut in neutro:aut in vtroqꝫ. Constat aũt ꝙ non est in non esse:quia cum mutatur iam recessit ab eo:et superius habituꝫ est ꝙ res que mutaꝫ non est in eo ex quo mutaꝫ. Silr autẽ neqꝫ ineſt qñ mutaꝫ:quia eẽ magis ẽ qes q̃ muta°:ꝛ iõ res tũc mutata ẽ qñ ẽ Eodẽ aũt mõ nõ põt eẽ ĩ neutro:qꝛ ꝫdcõtioꝝ alterũ ieſſe ncẽe ẽ. Silr aũt nõ põt eẽ ĩ vtroqꝫ:qꝛ ꝫdcõtia sil̃ ẽo vificant. Silr aũt obijciẽbãt de mutatõe q̃ ẽ inẽ ꝫtia: qꝛ in eo ex q° ẽ mutatio nõ ẽ:qꝛ iã recessuꝫ ẽ ab illa ꝓ infinitas mutatiões:vt s.ꝓbatũ ẽ. In eo aũt ad qõ ẽ mutatio nõdũ ẽ:qꝛ cũ est in illa qescit et nõ mutaꝫ.in neutro etiã nõ põt:qꝛ vnũ eoꝝ ponit vt mutatõis ꝓncipiũ:alteruꝫ vt finis: ꝛ mutationi essentialia sũt ꝓncipiũ ꝛ finis:qꝛ alr infinita eẽnt:ꝓpter qõ necriũ ẽ ista ineẽ rei mutate:q̃ ẽ sub̃m mutationis. Utrũqꝫ aũt istoꝝ iterũ nõ põt eẽ:eo ꝙ ꝫria nõ insũt sil̃ eidẽ. ¶ His igit rõnib⁹ ꝓbãt nllaꝫ eẽ mutationẽ:neqꝫ inꝫ ꝫtia:neqꝫ inẽ ꝫdictoria:dicẽtes ꝙ si aliqd ex nõ albo in albũ mutaꝫ:ꝛ ĩ neutro istoꝝ esse põt:vt ꝓbatũ esse videt:qꝛ tunc neqꝫ album neqꝫ non album erit:quod est inconueniens cum ista sunt mutationes non sibi essentiales:et iõ oꝫ ipas ineſſe ei cui ineſt imutatio. ¶ Solo aũt butius sophismaꝫ ẽ ꝙ cũ mutaꝫ aliq̃d aliq° mõ ẽ ĩ vtroqꝫ:sꝫ magis ĩ eo ad qõ ẽ mot⁹:vt si aliq̃d mutet ex nõ albo in albũ:aliquo mõ ẽ nõ albũ:ꝛ aliq° mõ albũ:sed tñ magis est albũ:sicut ostensũ ẽ in qnto li°

huiꝰ ſcie. Nō ſolū.n.id dicit qꝺ in toto.i.pfecte eſt albū:hoc ē qꝺ hz albedinē in toto a nigratiōis per mixtione ſeparatā:qz album aut nō albū ꝺr aliqñ z non q totū z pfecte ſit hmōi. Sed qz plures p tes:aut magis ꝓprias hz albedinis:z nō ē eiuſdez intentiōis ꝺre q aliqd nō eſt in hoc totuz z pfecte ſicut iam patuit:z ſic eſt res ꝺū mutat inter contra ria:quia ꝺum mutat in vtroq eſt quodā mō. Sed plures accipit continue partes z magis ꝓprias eiꝰ ad quod eſt motꝰ ſiue mutatio: neq ſequit ex hoc q cōtraria ſūt in eodē:qz ſimpliciter nō inſunt neq ſm actū:ſed ſm potentiā:ſicut in fieri:z hoc mō cō traria bene poſſunt eſſe in eodem:eo q vnuz ē ſicut exiens:z aliud eſt ſicut intrans: z ideo vtrūq eſt in potentia vel in actu qui potentie eſt pmixtus q̄lem actuz ſuperius diximus eē motū. Silr aūt ē in mu tatione que eſt inter cōtradictoria: que ē inē eſſe et nō eſſe. Hāc igit mutationē que vere mutatio z mo tus ē diximus eſſe mixtā alterationi:z ſm hūc mo dū ꝓſideratū illud qꝺ mutat neq perfecte ē in eſſe neq perfecte in nō eſſe:z eſt tñ magis in altero op poſitoꝝ ad quod eſt mutatio:ſed in neutro eſt totū ſemꝑ z pfecte. Et hec quidez perfecta ē ſolutio rō/ num zenonis:lz quidaz dicant hanc eſſe qōez per ſe circa motū z mutationē:ſz enī q eſt queſtio per ſe certificās vtrū id quod mutatur ſit in eo ex quo eſt motus:vel in eo ad quod:vel in vtroq:vel in neu tro:tractata ē queſtio i quīto libro huiꝰ ſcie. Sz ſz q ē inducta non ꝑpt ſe:ſed ad deſtruendū motuz z mutatiōem inducta ē hic.

¶ Cap.iij. de ſolutione rōnum zenonis cōtra mo tū circuli z ſpere.

Alia aūt nos iā enūerauimꝰ omnes foꝝ/
q tiozes rōnes zenonis quibꝰ deſtruere ni
tebat motū rectū:relinquit vt inducamꝰ rōnes eius quibus viſus eſt deſtruere motū circu/ larē:vt ſoluamꝰ eas. Tex.z cō.lxxxiij. ¶ Si/ cut enī dixit in his que mouent motu recto: quod accidit qñ quieſcūt ꝺum putantur moueri. Simili ter dixit in circulo z ſpera z vlr in oibus que mouē tur. Omnia enī talia per ſillogiſmū accidit quieſce re ꝺum putantur moueri. Quecunq in eodem lo co ſm continuum aliquod tēpus ſunt:z ipſa z par tes illa quieſcūt:ſed circulariter tm̄ ſperice mota ſz continuū tēpus in eodem loco ſunt z illa z partes: ergo quieſcūt. ¶ Probat aūt zeno q illa q̄eſcūt q̄ ſunt in eodē loco p ꝓtinuū tps z ipa z ptes: p bꝰ q illa q̄ mouent ſm locū mutāt locū:ſic illa q̄ mo/ uent ſm formā mutāt formā. Circulꝰ āt z ſpera cir ca id ē centrū in eodē loco ſūt ſp:z iō q̄ſcere ea pu tant:vel ſi ponunt moueri ſil quieſcūt z mouentur qꝺ ē incōueniēs. Tex.z cō.lxxxv. ¶ Adhuc aūt ꝺuplicē ꝺabimꝰ ſolutiōem. Soluemꝰ.n.ꝓmo p interemptiōem vniꝰ ꝓmiſſarū ſui ꝓpalogiſmi dicē tes q ptes circli z ptes ſpere nūq tpe aliqꝰ ꝓtinuo ſūt in eodē loco:ſz totū ſm ſuꝺm ſit in eodē loco. Scꝺam aūt ꝺabimus ſolutionē ad rez dicētes q in circulo z ſpera totū cōtinue ꝓcedit ad aliuz z ad aliū locū. ¶ Sz nos diſtinguimꝰ ꝺuplicē totalita tē circuli:z ꝺuplicē alietatē loci. Eſt.n. vna totalitaſ circuli ſz māz z ſuꝺm:z bꝰ nō refert ad motū circli z locū:niſi p accīs. Accidit.n. ea tal motui inq̄ntū forma circularis in ipo. ¶ Alia aūt ē totalitas cir culi ſm formā ꝓnexi z ꝓcaui qꝺ ē in ipo:eo q figu ra circularis ꝺuas formas hz q̄ ſūt ꝓnexū z ꝓcauū z ſm bꝰ ſi nos imaginati fuerimꝰ ſiue in ꝓnexo ſiue i ꝓcauo quotquot voluerimꝰ pūcta q̄ vocāt litteris a.b.c.d.z ſic de alijs circulis circūductis deſcribet tot circulos ſm formā quot pūcta fuimꝰ imaginati ſignari in ꝓcauo vel cōnexo eiꝰ:z bꝰ ꝑbat ex bꝰ:q cū eleuat.a.pūctū z redit in vbi in qꝰ eleuabat:tunc cōplete deſcriptus ē circulꝰ p.a.pūctū:z ſilr ē.c.b. redit ad locū vbi eleuabat:z ſilr ē de.c. z de oibus alijs:z cū forma circuli deſcripta p.a.pūctū ē com/ pleta:nōdū ē cōpleta forma circuli deſcripta p.b.z ſic de alijs. Sz vna deſcriptio ꝓtinue cōpleꝺ pꝰ aliā Cōſtat āt q in circulatiōe circuli ꝓtinue talia pūcta ſibi ſuccedūt:z vnꝰ ſp ē vt pellēs:z alē vt pulſus pꝰ aliū:z ita ꝓtinue ſe pellūt z pellunt:g ꝓtinue forma deſcriptōis circuloꝝ formalr variat:z ꝑcipue in cir culo nāli mobili in qꝰ ē oziens z occidēs:z dextrū z ſiniſtrū:g ꝓcedit ꝓtinue circulꝰ in formas multo rū circuloꝝ:lz ſuꝺo ſit vnꝰ. Silr āt ē de loco.locus enī motꝰ circli ē ſupra cētrū:vt.ē.vificauimꝰ. Lz āt hoc idē ſit ſubiecto:tamē formaliē variatur. Locuſ enī vnus forme circuli deſcripti nō cōpleꝺ cū deſcri ptione alterius circa centrū. Eſt.n. formaliē locus circularis ybi:in quo completur deſcriptio circuli ¶ Patet igitur q circulariter totus totalitate fo/ mali ꝓcedit de loco ad locū:z de circulo ad cir/ culū continuo in motu circli. Et iſti circuli nō ſunt idem formaliter:ſz ſubiecto:ſicut idez numero ſūt z p accīs homo z hō muſicus:z ideo per ſe moue tur circulariē de loco ad locum:z p accīs ē in loco vno. Et hec eſt vera ſolo qōis. Falſū ē igit qꝺ qui dam dicūt q partes mutant locū z totū manet: qa tunc circulus non moueret niſi p accīs:z nō ſm ſe falſū ē etiā qꝺ dicit auic. q circuli motꝰ ſit ſm ſituz z nō ſm locū motus:qz ſupra oñdimꝰ q in ſitu nō eſt motus niſi per accīs:eo q eſt forma idiuiſibil: cuius etiam alia cauſa eſſe poteſt:quia.ſ.ſitus non eſt ſine eo qꝺ eſt ad aliquid:z in illo non ē motus niſi per accidens:verum tamē eſt q circulus ꝓce/ dit ſm partes de ſitu ad ſituz:ſed bꝰ cōuenit etiā ei

qđ̃ mouet ſz motũ rectũ:lz in motis recte ſit diuerſus locus:z ſitus:z forma:z ſubã. In circulariẽ autem motis locus diuerſus eſt ſm formam:z nõ ſm ſubſtantiã:z hoc eſt ꝑtium eorũ que mouent ſm circulum. Sicut autem diximus de circulo q̃ variatur ſm formas circuloꝝ: ꝑpter puncta orientia et deprẽſa: ita dicimus in ſpera:ſi ſignam⁹ ſuper eaz ſemicirculos:vel puncta inter polũ z polum:ex pte dextre ſpere vnde ẽ motus. Illi enim actus ſm pũcta cõtraducta variant formaliẽ et deſcribunt continue ſperas diuerſas in forma:z cuz hoc cõtinue fiat in motu ſpere neceſſe eſt q̃ locus deſcriptionis vnius differat formaliter a loco deſcriptiõis alteri⁹ ꝑ eandez que de circulatione eſt inducta rõem:z iõ tota ſpera ꝓcedit de loco ad locũ formaliter:lz ſubſtantia maneat in eodẽ loco. Spera enĩ qđ̃ generatur z deſcribitur ſemicirculo inducto:vt ait euclides Hoc eĩm neceſſario habet tria puncta ĩmobilia cẽtrum.ſ.z duos polos.ptz igitur q̃ ſpera ſemp mutatur ab altera ſperalitate in alterã ſm forme ſuetalitatez:z nequaq̃ quieſcet:z ſic circul⁹ de vna circularitate in aliaz ſm cõtinuuz motũ qui circulatio vocat. Sic autẽ eſt de omnib⁹ que mouent in iſtis que ſunt circulus z ſpera:z hec aliquãdo dicunt in ſeipſis moueri:quia non egrediuntur eundez locũ ſm ſubm:vt diximus.

¶ Cap.iiij.de ꝓbationib⁹:q̃ idiuiſibile nõ mouetur. Tex.z cõ.lxxxvj.

b Is autez habitis z oſtenſis conuertem⁹ nos ad idiuiſibile qđ̃ ſupponit zeno moueri ſi motus eſſe daretur :z oſtendemus quia id quod eſt omnino indiuiſibile vt punctus impoſſibile eſt moueri. Sed ꝓus faciemus remẽmorationẽ de bis ĩ pte q̃ diximus in ꝓncipio qnti q̃ concedimus enĩ q̃ indiuiſibile mouetur per accidens:ſicut motu corꝑis aut magnitudis:in qua ſicut termin⁹ ẽ indiuiſibile:z hoc ẽ ſicut ſi aliqs moueatur in naui a nauis motu:ꝓter id quod mouetur in naui a nauis motu:extrinſecuz eſt eſſentie nauis:z ideo ſimile magis eſt id quod mouet exiſtẽs in corꝑe aliquo a corꝑis illius motu in q̃ ipm eſt:ſicut pars mouetur motu totius corꝑis. Hic enĩz motus in hoc ſimilis eſt motui accidentiũ: qa ſicut accidẽtia non mouent ex ſe:ſed motu ſubiecti ita neq̃ pars q̃diu coniũcta eſt toti ex ſe mouetur ſed motu ſui totius. Impartibile autez voco illud qđ̃ omnino indiuiſibile eſt ſm quantitatez. ¶ Eſt autem hec diſtinctio nobis hic neceſſaria:qz lz ꝑs non habeat niſi motũ totius:tamẽ motus idẽ ꝑ accidens ꝓueniens ipſi aliquãdo ſicut in ſpera mota habet alietatẽ velocitatis:et tarditatis in partib⁹ diuerſaz a motu totius. Motus eĩm totius vniformis eſt in toto:z tñ in ſpera maxime indicat eſſe diſfinita in partes:quia ꝓpinque centro vl polo:ꝓpẽ hoc q̃ trãſeũt paruos circulos in eodem tẽpore in quo partes remote a polo vel centro tranſeũt magnos:neceſſe eſt eẽ tardioris motus q̃ illas:z ideo ſtelle iuxta polum in auſtro z aquilone tardi ſunt z motus z ſtelle iuxta equinoctialẽ qui eſt vnus magnoruz circuloꝝ ſpere ſunt velocis motus:z ſic inuenitur triplex diuerſitas in ptibus a motu totius quia que ſunt intus in centro vel polo quieſcunt: z que iuxta centrũ vel polum tarde mouentur:z ſic que ſunt remota ab vtroq̃ polo et centro velociter mouentur:z cũ iſte motus eſt per ſe vnius toti⁹ z ꝑ accidens partiuz:ſicut ſupra oſtendim⁹:multo magis igitur z in bis in quibus motus ꝑtium ẽ eiuſdez velocitatis,cũ motu totius:et cũ partibus alijs motus attribuit̃ per ſe toti z per accidens partibus Sic igitur dicebaz ꝓus non conuenit moueri impartibile:cũ ſpera ſit in alio niſi ſicut mouet in naui ſedens naui eunte:per ſe autẽ non conuenit ipſum moueri. Tex.z cõ.lxxxvij. ¶ Si aũt dicat aliquis ipſũ moueri deducemus ad impoſſibile. Signetur enĩ motus tranſitus eius ꝑ lineaz.a.b.c.cuius pars ꝓma ex qua eſt motus ſit.a b.z ſecunda ꝑs in qua ẽ motus ſit.b.c.z accipiam⁹ motũ generaliter ad motũ in loco:z ad motum qui eſt ex magnitudine in magnitudinẽ: ſicut ẽ motus augmẽti diminutionis ad motũ alteratiõis qui eſt ex ſpecie ad ſpẽz:et ad mutationẽ coniunctã alterationi:que ẽ int̃ ꝺictoria:ſicut ẽ gñatio z corruptio. Temp⁹ autẽ ꝓpriuz z ꝑmũ huiꝰ motus quo mouet inpartibile ſit ſigtum per lrãm.d. In iſto igit̃ tpe ſm q̃ mutat̃ ſi ẽ ſm ꝑmũ z ꝓpriũ tẽpus neceſſe eſt impartibile ipm:aut eſſe totũ in.a.b.ex quo eſt motus ei⁹ aut totũ eẽ in.b.c.in qđ̃ ẽ motus ei⁹.aut ꝑtim eẽ in a.b.z ꝑtim eẽ in.b.c.qz cũ in mutatione nõ ſint niſi hec tria:oz q̃ oẽ qđ̃ mutat̃ vno iſtoꝝ modoꝝ ſe habeat:ſed nõ põt dari q̃ tertio mõ ſit aliq̃d ipſius in vtraq̃ tam.ſ.in eo q̃ ex quo eſt motus:q̃ in eo ad quod ẽ motus:quia in fine quiti:z in hoc ſexto li° ꝓbatũ ẽ:q̃ oẽ qđ̃ ẽ ꝑtim in vno z ꝑtim in alio:ẽ diuiſibile:et ſuppoſitũ ẽ id qđ̃ mouet eẽ in diuiſibile Per b° igit̃ datũ ſequit̃ ꝺſtructio hypotheſis. At vo nõ põt dari q̃ ſit mot⁹ i.b.c.in qđ̃ ẽ mot⁹:qz cũ ẽ in eo ad qđ̃ ẽ mot⁹:tũc ẽ iã mutatũ. Nos aũt poſuim⁹ ipm mutari:relinquit̃ g̃ q̃ totuz ſit in eo ex quo eſt motus:hoc ẽ in.a.b.per totuz tempus qđ̃ ſigtur p.d. Et ſequit̃ ex illo q̃ quieſcat z non moueat̃:qz nos diximuſ ſupra q̃ hoc ẽ quieſcere qđ̃ ẽ in eodẽ ſm vbi vel formã manere ꝑ totũ tpus aliqđ datum autẽ erat qđ̃ mouet. Tex.z cõ.lxxxviij. ¶ Exquo igit̃ oibus bis datis ſequit̃ ipoſſibile

manifestū est q̄ impossibile est q̄ impartibile mo/ ueatur: vel vniuersaliter mutet ꝑm aliquā ſpēm muta tionis: et huius cām assignabimus: et cā hui⁹ē: qa oē mobile est ꝓtinuū ⁊ diuisibile: ⁊ cōtinuitas eius est cā cōtinuitatis motus ⁊ tpis: sicut supra dixim⁹ vnde non posset esse motus et⁹ qđ est indiuisibile: nisi hoc modo tps cōponeret ex ipsis nūc indiuisi bilibus: ⁊ mot⁹ eius ex momētis q̄ sunt fines mot⁹ q̄ eius qđ est idiuisibile ē mot⁹ idiuisibilis ⁊ spaci um indiuisibile: ⁊ illius mēsura nō pōt esse diuisibi lis: sed mēsura eius esset indiuisibile nūc: ⁊ hec oia sunt impossibilia: quia sicut supra ꝓbatū ē in nunc nō ē motus vel quies: sed potius motū esse in nūc ⁊ ideo si tempus esset ex nūc in oibus: vel nūc esset id quod est indiuisibile in motū esse: ⁊ nūq̄ fuisset in moueri: q̄ moueri nō est nisi in tēpore: ⁊ sic mo/ tus esset in fine: ⁊ nunq̄ fuisset in via ad finē: q̄ oia sunt impossibilia etiam ad intelligendū: sicut osten sum est supra: neq̄ n. ex ipsis nunc est tēpus: neq̄ linea est ex punctis: neq̄ motus ex momētis. Qui enim hoc dicit q̄ impartibile mouet: nihil aliud fa cit nisi q̄ dicit motū esse ex momentis: aut linaz ex punctis: tempus ex ipsis nunc. Sed hoc impossi bile est: cū nullū eoꝝ habeat q̄ntitatē aliquā. Quā tū aūt nō cōponit ex nō q̄ntis. hec est igit rō vna q̄ ꝓbatur indiuisibile nō moueri. Tex. ⁊ cō. lxxxix. ¶ Amplius aūt ⁊ ex his que dicā manifestū erit hoc idē. ſ. q̄ punctū ⁊ omne aliud indiuisibile im/ possibile ē oīno moueri. Omne. n. qđ mouet super spaciū aliquod impossibile est vt ꝓius accipiat et ptranseat de spacio maius se q̄ accipiat ⁊ ptranse/ at de eo spacio minus se vel equale sibi. Si g⁹ pū ctum vl' aliud indiuisibile mouet: oportet q̄ ptrāse at de eodez spacio minus se: ꝓiusq̄ pertranseat de eodem spacio maius se. ¶ Impossibile autez est q̄ transeat de spacio minus se: cū sit indiuisibile: q⁹ si haberet minus se: tunc diuisibile esset: ergo oz q̄ trāseat equale sibi. Et ex hoc vlteri⁹ sequit q̄ linea spacij per quā transit componat ex punctis: q⁹ cū id quod fertur transit per spaciū: tunc per equalia si bi ministrando reddit q̄ntitatē spacij: ⁊ ex illis com ponitur. Equale aūt pūcto est punct⁹: ⁊ ideo linea cōponeret ex punctis. Si autē hoc impossibile est vt supra ostensū ē: tunc etiā impossibilis est positio exqua istud sequit q̄. ſ. indiuisibile moueat: ⁊ hec ē ꝓbatio secda. Tex. ⁊ cō. xc. ¶ Amplius autē si omne quod mouet in tpe mouet: sicut sepius ꝓba tū est: ⁊ nihil mouet in ipso nunc: ⁊ omne tēpus di/ uisibile esse ostensum ē ꝑus: tunc oz ex quolibet tē pore quod est alicuius motus sic accipere aliquod tēpus minus illo: eo q̄ tēpus ē diuisibile in infini/ tum: ⁊ pars ſp mino⁹ ē toto. Hoc igit modo ⁊ hac de causa si indiuisibile mouet oportet q̄ moueatur in tēpore: eo q̄ oē quod mouet mouet in tempore ⁊ oē esse diuisibile ostensum ē ꝑus. Si igit pūctum mouetur: oz q̄ sit accipere tēpus minus illo quod est ꝑmuz ⁊ ꝓpriū tēpus motus sui: sed hoc est im possibile: quia ex superioribus pz q̄ si aliquid mo uetur in tēpore aliquo regulariē: q̄ ipm dimidium mouet in mediate illius tpis: eo q̄ cōtinuitas mot⁹ sicut a ꝑma cā est a continuitate mobilis: in eo qđ mobile ⁊ ꝓtinuitas tpis ē a ꝓtinuitate mot⁹: ⁊ sic opor tēt q̄ eēt accipe aliq̄d min⁹ pūcto: ⁊ sic id qđ est idi uisibile eēt idiuisibile i min⁹: sic ⁊ tps diuidit i tpa minora se. Hoc. n. solo mō sequit diuidi id qđ est athomū ⁊ idiuisibile si possibile esset q̄ moueret in ipso nunc qđ ē athomū. Eiusdē. n. rōnis ē in ipso nūc moueri: qđ ē indiuisibile moueri: et moueri ex ipso: segit vtrūq̄ diuidi: sic ex ꝑma bui⁹ dispositōis rōne ostēsuz ē. Sūt aūt quida sequētes auic. ⁊ di/ centes hāc rōez nō tenere q̄ hic vltio inducta ē: qa nō videt seq q̄ si aliqd integrū mouet i aliq⁹ tpe: nō mouet dimidiū illi⁹ in dimidio illi⁹ tpis: ſz potius maius illo mouet in tpe minori. Sic videm⁹ q̄ ma gis gue in tpe breuiori descendit q̄ min⁹ gue: ⁊ iō dicūt q̄ rō ista nō tenet nisi de motu violento in q⁹ mouēs ē extrinsecū: q⁹ si violētia aliq̄ mouet aliqđ totū in tpe determinato: eadē violētia mouebit min⁹ illo in tpe breuiori: ⁊ sic diuidi pōt omne qđ moue tur ꝑm tpis diuisionē. ¶ Nos autem dicim⁹ q̄ in ista scia generaliē loquendū ē de cōpatiōe mobilis ad motū: ⁊ tps: ⁊ iō ex vni⁹ boꝝ diuisiōe sequit al/ terius diuisio: sic etiā supra oñsum ē: ⁊ iō ad ipos/ sibile ductū declarandū sufficit qđ oñdebat: q̄ si in tpe aliq⁹ aliqd mouet: q̄ ipossibile sit accipe aliud min⁹ illo qđ mouet in mīori tpe ab eadē vtute mo uēte: ⁊ h⁹ tā in nāli motu q̄ violēto ꝑm intellectū ve rū ē: ⁊ sic ē demōstratio ista vlis: ⁊ h⁹ competit huic scie: sic ēt. s. docuim⁹ q̄ i oī motu ē accipe motum velociorē ꝑz itellectū: ⁊ tardiorē silr: cū tñ h⁹ ꝺ motu ꝺcto ad māz spāle fim sit. Est. n. lib̄ h de ꝓncipijs nāe et mot⁹: ⁊ iō nihil in eo demonstrat de speciali ter mobili ⁊ moto. Sed tñ passiones ille demon/ strantur: que sunt mobilis ⁊ motus: inq̄ntum ab/ strahunt ab omni mobili ⁊ motu ꝑm ꝓpz accepto. ¶ Est etiā aduertendū q̄ nos in ꝓhabitꝫ phīce demonstrauimus p cām phīcaz ⁊ realem: ⁊ abhor remus rōnes logicas. Si. n. logice ꝓcedere velle/ mus ad ꝓbandum q̄ indiuisibile non mouet: nō oportuisset nos inducere rōnes dictas: sed potius cuz supra ꝓbauimus hāc ꝓpositionē q̄ omne qđ mouetur est diuisibile: conuertissemus ipsam p cō trapositionem in hanc: q̄ boc qđ non est diuisibi/ le nō mouet: ⁊ habuissem⁹ ꝓpositū. Sed tūc nesci

remus cām quare indiuisibile non potest moueri sicut modo scimus.

¶ Laplm. v. de pbationibus q nulla mutatio p se sola est infinita.

Sicut autē zeno supponit indiuisibile moueri si esset motus: z ideo non esse motuz quia indiuisibile et per indiuisibilia non mouet: ita supposuit oēm motū eē ifinitū: eo q eēt per infinita si esset motus: z ideo nō esse motuz dixit: quia motus nō est infinitus fm actuz. Tex. z cō. cxj. ¶ Et ideo oz nos ostendere q neq; vna mutatio est infinita fm vltima: z hoc intellexim⁹ generaliter de omnibus mutatiōibus q̄ sunt in quatuor generibus: z hoc quidem manifestū est de q̄libet mutatione que est fm formā: siue illa sit substātialis: siue accidentalis: quia omnis talis mutatio ē inter determinatos terminos: quoz vnum est pncipium ex quo est mutatio: z alter est finis ad quem ipsa eadē est mutatio: z sic omnis mutatio ē ex quodam in quiddā. Omne aūt qđ sic est inter pncipium z finem finitū est ex vtraq; parte. Si ergo omnis mutatio est de forma ad formā ex vtraq; parte finita est: siue sit in cōtradictiōe: siue in ptrarijs: ergo ille mutationes que sunt in ptradictione terminos habēt: affirmationē z negationē: vt generatiōis q̄dem que est ex non esse terminus in quo stat ē esse z corruptionis que est ex esse terminus in quez stat est non esse. ¶ Earum autez mutationū que sunt inter contraria: sicut alterationū omniū termini sūt cōtraria: illa enim vltima sunt alterationū omnium quia alteratiōes stant in illis: ergo ois alterationis ē aliqđ pncipiū determiatum: z aliqđ determiatū vltimū. Ois enim alteratio est ex quibusdā cōtrarijs. Similit autē se habet in augmento z detrimento. ¶ Diximus. n. in qnto libro hui⁹ q pfectio quātitatis fm naturā est termin⁹ augmenti: z qđ stat in illo. Omne enim qđ nāliter est bz quātitatē in minimo: z maximo: et medio fm nām: sic embriones minimi z maximi determinati sunt in natura. Similiter boies pfecti sunt minimi: maximi: z medij fm spēm bois. Et si inueniatur q̄ntitas siue in embrionibus siue in boibus maior vel minor q̄ determinatū est in specie embrionū vel hominū: erit innaturalis res: z non saluata: sed ad corruptionem tendēs: vel corrupta. Perfectio enī quantitatis est illa quantitas in qua virtutes quāti pficere possunt expedite suas operationes. ¶ Diminutio autem est que deficit ab hac sic determinata quantitate distantia determiata in natura: z sicut ex hoc diminuitur corrumpit quod diminuit. ¶ Patet igitur q ille etiaz mutationes que sunt in quātitate finite sūt fm pncipiuz z vltimū. Tex. z cō. xcij. ¶ Sed de loci mutatione non hoc modo pbari pōt q sit finita: quia non omnis loci mutatio etiaz que recta est inter cōtraria ē: sicut patz in motibus pcessiuis aialiuz que non sunt inter cōtraria. ¶ Est tñ alia via ad hoc q pbetur loci mutatio recta nō eē ifinita: sicut aliquid ipossibile est decidi vel diuidi: qđ bz fm genus suuz decidi z diuidi possit: tñ in specie acceptuz fm quēcunq; punctū acceptū in ipso diuidi nō potest. Impossibile enī decidi siue diuidi dicitur multipliciter aliquid ei⁹ ex genere suo indecisibile siue indiuisibile ē: sic vox z̄c. q̄ non sunt de genere quantitatis. Aliquid aūt ex genere suo decisibile ē siue diuisibile: z tñ ex sua specie nunq; decidi vel diuidi pōt: quia decisio eius nunq; potest incipere: sicut celuz cuius genus corpus est. Et scimus q̄ñ omne corpus fm genus suuz est decisibile: z tñ celū ppter formā suā nunq; recipiet diuisionem fm aliquē punctū acceptuz in ipso: z hoc dicimus impossibile diuidi: eo q diuisio eius nūq; incipere pōt. Similiter aūt dicimus ipossibile mutari: quia aliquid ipossibile est mutari: sicut diximus de impartibilib⁹. Aliquid āt ipossibile mutari nō oino: sed sic sicut ponit mutari: hoc est quia mutatio eius hec que attribuit ei nunq; potest incipere z non ita dicim⁹ ipsū imutabile qđ bz suuz genus imutabile sit. omni aūt eodē modo distiguim⁹ hāc impossibile est aliquid fieri. Dicimus fm predicta q impossibile est aliquid mutari in hoc in qđ impossibile ē ipsuz mutari: hoc etiaz bz suuz gen⁹ mutabile dicatur: sed in infinitū ipossibile ē mutari: g° ipossibile est mutatiōez rectā eē q̄ sit in ifinitū. Qđ autē aliquid in infinitū possibile ē mutatari: pbat ex hoc q nihil ē actu infinitū: z ideo mutatio que ē in infinitū ē in nō finez: sed qđ ē in nō finē in nihil ē: ergo mutatio que est in infinitum nihil est: z cum in secundo hui⁹ scientie, pbatū sit q ois momentis est aliqs finis: sequitur necio q mutatio que est in ifinitū nō habet motorē: z si nō bz motorē nūq; incipiet: ergo mutatio que est in infinituz nunq; incipiet: z si nunq; incipiet ipossibile est eaz esse: g° mutatio in localē rectā infinitā impossibile ē esse. ¶ Si igit oē quod fert recte semp mutat in aliqd determinatū: nō erit localis motus existēs rectus aliquis vnus nūero infinitus. Nō enī ipossibile ē transire infinita: z ideo aliqn finietur talis mutatio localis. ¶ Manifestuz est igit ex dictis q nulla mutatio recta est ifinita: ita q nullis ēminis finiat. Tex. z. cō. xciij. ¶ Sed si sic aliqua infinita cōuenit eē est hoc ex vtroq;. s. ex pncipio z fine: z nō ex carentia finis soli⁹: sic ē in circulatiōe q̄ caret z pn° z fine quia adhuc in futuro cōsiderare habebim⁹ si est in quodam tēpore toto contingere vnū z eūdez motū

localē esse infinitū. Nihil enim fortasse phibet infinitatem esse in motibus quādo nō accipit motus vnus ⁊ idez: sed successio motuū: vt si post loci mutationem accipiat alteratio: et post alterationē generatio: et iterū post generatiōem augmentū: vel econuerso. Si enī talis sit successio continua motuū: sed in toto tēpore erit motus: sed ille non est vn⁹ et idē numero motus: quia vnus numero motus nō cōponitur ex diuersis in genere omnib⁹ motib⁹: et de hoc in scō de generatiōe et corup. tractabim⁹: qū cām infinite generationis reddem⁹. ¶ Patet igit ex habitis q vnū ⁊ eūdē motū nūero nō cōuenit in infinitū fieri preter vnū solum motum qui ē motus circulationis: sicut in lib 10. iij. huius scientie declarabimus.

¶ Incipit scia libi de indiuisibilibus lineis: que facit ad scientiā. vj. libi phisicoz. Caplm pmū de introductione libi: et de rōnibus eoz q ponebant lineas indiuisibiles.

Licet autem de phicis non sit sciētia de lineis indiuisibilibus: quia cuz zenonis in ea inducunt rationes: et ex lineis indiuisibilibus dicebatur cōponi corpus phisicū absolute in genere consideratum: put non contrabitur ad aliquod corpus in specie: ideo videt nobis hic ponenda breuiter esse ista disputatio sub tractatu vno in quo sic pcedemus: quia. s. pmo ostendemus rōnes eoz omnes qui diuisibiles lineas esse dicebāt deinde soluemus easdem: ⁊ tandem abundabim⁹ rōnibus cōtra eos: ⁊ sequemur Az. in libo suo de indiuisibilibus lineis: quia hoc quod ipe dixit sufficit nobis in hac sciētia. ¶ Scias autem q multi antiquoz concordabant in hoc q linea non componeretur ex pūctis: et hoc etiā corpus: tamen dicebant corpora mathematica cōponi ex corporibus athomis: ⁊ corpora athoma cōponi ex indiuisibilibus superficiebus: ⁊ superficies indiuisibiles cōponi ex indiuisibilibus lineis: ⁊ lineā cōstitui ex fluxu puncti: et non ex compositione ex punctis: eo q linea primū est in genere quāti cōtinui. Et tales primi fuerunt democritus ⁊ collega eius leutipp⁹: ante hos fuerunt qui dicerent lineam componi ex pūctis: sicut pytagoras et sui sequaces. Quo ad eos igitur qui dicunt pma componentia continui eē lineas indiuisibiles: nō sufficit prima pars sexti phisicoz: in qua pbatur q componentia pma nō sunt puncta: vel nunc: vel momenta. Sed quo ad rem sufficiat: et ideo inducimus hic istam disputationē vt perfecte etiam hominibus satisfiat quādo omnē modū pfutati fuerūt aduersarij veritatis. ¶ Queremus igitur vtrum sint indiuisibiles linee: ⁊ vtrum vniuersaliter aliquid sit indiuisibile pmum componens omne q̄ntum: sicut dicunt quidam phoꝛum. Quoꝛuz iste fuerunt rationes. Dicunt enim q in omni continuo cadit paruum ⁊ magnū esse: ⁊ huius causa est: quia paruū causatur ex pauco et partibus cōponentibus. Magnum autem causat ex multo in partibus eiusdem. Constat autē q omne magnum diuiditur in parua: sed paruuz est quod habet paucas partes: ergo ea in que diuiditur magnuz paucas habent partes componētes. Pauce aūt partes cōponentes nō sunt infinite: sed finite p paruuz numerū: quia id quod habz infinitas partes componētes: non habet paucas ptes: sed multas: ⁊ datū est q paruū habet paucas partes: ergo habet eas finitas. Omne aūt cōpositū ex finitis diuiditur in ea que sūt finita: et nō pōt diuidi vltra ea sicut pz in diuisione omnis numeri finiti: ergo pui continui stat diuisio in his finitis ex quibus cōponitur. Componitur autez ex primis quantis: et illa sūt linee: ergo stat diuisio eius in lineis. Sed illud est indiuisibile in quo stat diuisio: sicut pbatur per vnitatez in qua stat diuisio numeri: ergo illa in quibus stat diuisio parui continui sunt indiuisibiles linee: ergo sunt linee indiuisibiles: et sunt in omnib⁹ superficiebus ⁊ coꝛporibus cōtinuis: ē ergo in quo libet q̄nto continuo aliqd primuz impartibile componens ipsum: ꝓpter hoc q paruum pars est magni: ⁊ paruum componit ex paucis. ¶ Amplius si est idea linee: ⁊ idea est prima eoꝛum que sunt in rōne vna: tunc oportet ponere indiuisibiles eē lineas. Cōstat eniz per doctrinā secūdi metaphisice q omne genus cause reducitur ad vnum genus primuz in genere illo: ergo omnes linee formali rōne cōuenientes reducentur ad vnum pmū: quod primuz formale est in genere illo. ¶ Est aūt illud in quo sunt omnes linee formaliter sicut in causa prehabente in se linearū rōnem: ⁊ hec est idea ad quā fiunt omnes linee. ¶ Addit autez his q in omni continuo ptes sunt prioꝛes toto naturaliter: cuz totum componitur ex partibus. Undecūq; aūt vnū pcedit aliud: nāliter est venire ad vnum pmum qd nihil pcedit in ordine illo: ergo in partibus continui est venire ad vnum pmum ante qd nihil est in natura cōtinuoꝛum: et cui pmo cōuenit ratio continui idealiter ad omnia alia: sed ante quod nihil est illud est indiuisibile: ergo in oibus cōtinui partib⁹ aliquid est diuisibile in partibus a quo rō quātitatis deriuatur i omnia sequētia. Hoc aūt cum sit pp̄ cōtinui cōtinuū est: qz aliē nō eēt ideale: g̊ oz ponere idiuisibiles lineas pmas: ⁊ hec ē rō cui maxie inite bant ātiq: ⁊ videbat eis eē efficacissia. ¶ Scōm ām eūdem moduz probat resolutio tetragoni ⁊ omniū figuraruz ad lineas: quia manifestuz est q quedaz

in genere continui accidit bis esse priora: et similiter est de omni superficie et omni corpore propter eandem causam. ¶ Ulterius autem democritus et leutippus probant quod indiuisibile non solum necesse est esse in intelligibilibus que sunt mathematica: que secundum rationem diffinitiuam sunt abstracta et separata a sensibus. Sed etiam quod in sensibus est aliquod primum athomum ex quo cetera componuntur. Probant autem ex hoc quod elementa sunt corpora quedam. Elementum autem est vt in celo et mundo probatur: quod est primum in compositione: et non diuidit secundum formam in aliam formam: quoniam prima componentia sunt elementa omnium: partes autem prius sunt componentes totum: ergo oportet quod alique eorum sint ita prime quod non diuidantur: quia non diuidi est de ratione elementi: ergo aliquis vtique erit primus ignis de indiuisibilibus: et vniuersaliter sic se habebit in omnibus corporibus elementorum: ergo sicut dictum est non solum in intellectibus mathematicis sunt indiuisibilia prima: sed etiam in sensibilibus. ¶ Amplius autem ex zenonis ratione bonum probari videtur quod sit aliqua magnitudo que non est punctum indiuisibilis et impartibilis. Constat enim quod impossibile est quod aliquid contingat tangendo infinita in tempore finito: ita quod tangat ea non simul: sed vnumquodque signum: siue sigillatim vnumquodque infinitorum signando tangat. Omne enim quod mouet quocunque modo motus: necesse est prius ad medium tangere spacium quam ad extremum. Eius autem quod non est impartibile sed diuisibile: horum vniuersaliter secundum omnes partes medium: quia omne diuisibile habet medium inter extrema sua. Si autem id quod fertur in linea contingit infinita media que sunt in linea in tempore finito in quo ponit transire lineam. Et dicamus id quod in. vj. dictum est quod velocius est quod in equali tempore plus pficit de spacio: tunc conuenit quod id quod velocissimum est in tempore finito transibit media infinita in linea. ¶ Constat autem quod nihil est adeo velox sicut motus mentis siue intellectus pertransiens per media per que est motus. Si ergo mens in tempore finito accipiens partes medias spacij tractat infinitas: contingeret ea mentis acie secundum vnumquodque sigillatim: tunc erit motus per infinita in tempore finito: ergo si istud est verum contingere est idem quod numerare: accidet mentem numerare infinita in tpe finito. Si autem hoc est possibile tunc non erunt infinita media in spacio: ergo erunt ibi finita in quibus stat diuisio et numerus: hec autem sunt indiuisibiles linee: ergo erunt indiuisibiles linee prima componentia continuum. ¶ Amplius autem idem probari videt ex his que dicunt in disciplinis mathematicis: et precipue in. x. geometrie. Ex his enim que ibi dicunt sequitur vt aiunt aliquam mensuram esse indiuisibilem et primam. Ibi enim dicitur quod cōmensurabiles linee sunt

Omnes autem cōmensurabiles vna et eadem mensura mensurant: ergo sunt oēs cōmensurabiles mensurate. Omniū autem cōmensuratorum erit vna alia longitudo mensurans necessario: qua mensurant oēs cōmensurate: igitur illa non erit mensurata: sed erit prima mensura. Prima autem mensura non habet ante se alias: ergo ipa ante se nullam habebit mensuram: ergo erit linea indiuisibilis: quia si esset diuisibilis tunc ante se haberet mensuram. vnde si diceretur esse diuisibilis: tunc oporteret dare quod ptes sue etiam essent alicuius mensure que mensuraret eas: quia ptes cōmensurabiles sunt toti: ita quod eadem aliqua mensura mensurant. Hoc enim sicut diximus in geometricis cōmensurabile vocatur: ergo ille mensure erant ad aliquas partes paruas in proportione dupli ad medium: quia si pars omnis diuiditur in duo et longitudo est alia que mensurauit ptem: oportet quod illa se habeat ad medium illius partis in proportione dupli ad dimidium: hoc autem est impossibile si illud sit mensura prima cōmensurabiliū. Illa enim que mensura prima est cōmensurabiliū non habet ante se mensuram minorem se: quod sic ista non habet ante se aliam: ita etiam omnes mensurate ab ipsa prima longitudine: sicut omnes linee mensurantur: cōponitur ex impartibilibus primis lineis: in quibus prima ratio mensure et longitudinis saluat. Idem autem sequitur in planis superficiebus. Omnia enim hec cōmensurabilia sunt adinuicem. Et ratio prime cōmensuratiōis est que secundum nūeros aliquos cōmensurate vna et eadem mensura mensurantur. Constat autem quod omnes linee cōmensurabiles oēs sunt mensurate: quia que vna et eadem mensura mensurant cōmensurate sunt a dictis lineis que sunt ipartibiles: ergo prima mensura ipsorum erit ipartibilis: ergo ponēde sunt esse indiuisibiles linee.

¶ Capitulū. ij. de solutione rōnum inductarū de lineis indiuisibilibus.

Sed his rōnibus obuiantes primo ostendemus inconueniens esse quod dicitur: quod si aliquid quod est mensure differentia vel passio diuidit lineam quandoque separatam et indiuisibilem: sicut iam dictum est: sicut diuiditur linea in rectam: et obliquam: et cōmensurabilem: et incōmensurabilem: tunc absque dubio illud quod diuidit hanc lineam indiuisibilem in differentias: non erit aliqua differentiarum que ponitur in geometria. Quedam enim in. x. geometrie dicuntur linee dicibiles siue rationales: quibus positis et datis ratiocinantur. Quedam autem dicuntur indicibiles: siue mute et irrationales: quibus positis et datis rōcinari non possumus. Et hoc modo diuiduntur linee in. x. ordines in geometria: sicut patet intuenti decimum euclidis:

quia hic longum esset ista ꝓsequi: ⁊ etiã hic nõ in/
digemus eis: nisi ꝙ sciamus ꝙ illa que diuidũt li/
neas in geometricis nõ possunt diuidere lineas in
diuisibiles: neqꝫ ꝓuenire eis. Luꝝ ergo illa q̃ lineã
diuidũt ex duob⁹ noibus sub abscisione siue dis/
iunctione cõueniant oib⁹ lineis: eo ꝙ imediate sint
circa lineam: sicut affirmatio ⁊ negatio: ⁊ nõ cõueni
ant lineis indiuisibilib⁹: cõstat lineas indiuisibiles
nullas esse: quia ſm differẽtias iductas nullas hẽ
bunt naturas cõuenientes lineis geometricis: de q
bus demonstrationes fiũt. Sꝝ si habebũt eas: tũc
non hẽbunt eas nisi adinuicẽ: ita. ſ. vt vna indiuisi
bilis in cõparatione ad aliã indiuisibilẽ dicat rõ/
nalis: vel muta: vel cõmensuralis: vel incõmensura
lis: vel cõmunicãs: vel incõmunicãs: et sic de alijs
x. differentijs linearũ. ¶ His aũt habitis dicam⁹
ꝓmo ad ꝓmũ ꝛndentes ꝙ non est necessartũ qõ
dicunt. ſ. ꝙ illud quod sit paruum vel paucum: ꝙ
infinitas hꝫ diuisiones ptium: ⁊ est instantia eoꝝ
dicti in ꝓposito: quia in alio nõ inuenit in quo in/
stantia fieri posset. Nos eni dicam⁹ de loco ⁊ de
magnitudinib⁹ sensibilib⁹: ꝙs dicunt eẽ composi/
tas ꝙ sint parua ⁊ pauca: dicimus qñ congruit b°
dicere de quantitate eoꝝ: non tamẽ dicimus sic illi
ꝙ hoc sit eo ꝙ hẽat paucas ptes finitas numero ⁊
potentia. Sed dicimus ꝙ habet infinitas poten/
tia: lꝫ paucas habeat actu: ⁊ hoc ipi distinguere ne
scierunt. ¶ Amplius autem si vt aiunt illi in line
is cõpositis sunt q̃dam linee de his indiuisibilib⁹
quas ipsi dicunt esse: tunc de illis indiuisibilib⁹ di
citur paruũ ⁊ paucũ: cum tamẽ in linea illa sint in/
finita puncta ſm eos actu. Linee eni diuisio etiaꝫ
si non concedat diuidi in lineas: tñ est ſm puncta
⁊ est diuisio eius ſm vnã similitudinẽ ſm q̃lẽcũqꝫ
punctum: quia vna est rõ diuisionis in quolibet: et
ideo ſm quodcunqꝫ diuisibile est linea: g̃ infinitas
habebit diuisiones linea ſm positionẽ earũ: sicut ꝓ
ns. Omnis aũt linea vtiqꝫ non indiuisibilis est: et
tñ quedam ſm istos diuidunt in paruas: ⁊ sũt in/
finite per diuisionẽ: ⁊ tamẽ pauce. Supordinatũ
est iam a nobis omnẽ lineam diuidi: ⁊ nullam li/
neam indiuisibilem esse: ergo nihil est qõ dicũt de
paruo ⁊ pauco. ¶ Amplius omne magnũ ex ꝑ/
uis quibusdã componit: ꝓpter quam rõnem etiã
magnũ ⁊ paruum nõ dicunt opposita esse ſm rem
nihil igitur erit magnũ. vel oꝝ dicere ꝙ ex p̃determi
natis quibusdam paruis sit cõpositum: ⁊ si tũc ꝑ/
uum termiatas diuisiones habet vt dicũt: tũc aut
nihil erit magnum ſm eos. aut oportet dicere ꝙ il
lud non sit magnum quod habet diuisiones parti
um terminatas: qꝫ b° est rõ parui ſm eos. Omne
.n. totũ habet partiũ diones: sic ⁊ partes hñt suaꝫ
ptiũ diuisiones: ⁊ ideo si parua sunt partes magni
tunc oꝝ ꝙ magnum habeat diuisiones partiũ par
ui. diuisiones parui autem sunt finite vt dicunt: igi
tur diuisiones magni sunt finite. Sed hec est ra/
tio parui: ergo paruũ est magnum. vel oꝝ dicere ꝙ
magnum nõ componit ex paruis. ¶ Si ipsi di
cunt ꝙ rõnale est paruum habere partes determi
natas ⁊ finitas: ⁊ magnuꝝ quod componit ex puo
significant hẽre diuisiones partium infinitas: qua
re manifestum est ꝙ ſm rei veritatem non põt dici
magnum ⁊ puum in hoc ꝙ est determinatas ⁊ fini
tas habere partes: ⁊ in hoc qõ est habere partes in
determinas ⁊ infinitas. Si aũt induxit eos ad di
cendũ in lineis esse paruũ ex paucis ⁊ finitis parti
bus esse: ⁊ videtur eis hoc esse dignuꝝ ad dicendũ
istud quod in numeris vident paucꝝ habere par
tes ⁊ diuisiones habere terminatas: hoc est stultuꝝ
quia non sunt eadem ꝓncipia generationis ex qui
bus est discretum sicut numerus: ⁊ ex quibus ẽ cõ
tinuum vt linea. In numeris enim ex indiuisibili/
bus vnitatibus aggregatis est generatio numeri: ⁊
illud impartibile est quod dã determinatũ in gene
re discreti: et ideo omnis numerus qui non est infi
nitus terminatas ⁊ finitas habet diuisiões. In ma
gnitudinibus aũt non est similis compositio: ⁊ iõ
in his diuisio ꝓcedit in infinitum. ¶ Non est au
tem simile etiam in formis ⁊ speciebus quas dicũt
platonici: ⁊ tamẽ illi qui ponunt species esse ideas
horum accipiunt anxioma qõ est minus forte q̃ il
lud quod oppositum est: ⁊ ſm quendã moduꝫ in
terimunt indiuisibiles lineas per eadeꝫ que osten
dere intendũt eas esse: ⁊ econuerso: ꝑ hãc rõeꝫ spe
cies ⁊ idee interimuntur: ⁊ ita vtrunqꝫ interimit per
reliquũ. Si eni sunt idee vt dicunt separate: illas im
possibile est intrinsecas rebus esse: ergo nõ sunt ꝑ
tes linearum vt dicũt: ⁊ ita per eadeꝫ interimũt spe
cies per que ꝓbare volunt: ⁊ econuerso si ꝓma
in lineis sunt indiuisibiles ꝑtes earuꝝ: tunc impos
sibile est ꝙ sint species ideales eodem modo se ha
bentes: idea eni est vna vnius: sed vnius ⁊ eiusdem
parui plures sunt indiuisibiles linee: lꝫ finite: ⁊ iõ
istud anxioma nihil habet fortitudinis. ¶ Rur/
sus autẽ dicere dignũ esse ꝙ indiuisibilia quedam
sint ꝓma corporaliũ elemẽtoꝝ est stultũ: q̃uis eniꝫ
rursus qdã sic enũcient: tñ ad subiectã intẽtionẽ b°
est ꝓpositum ꝓbleuma sumũt id quod est ex ꝓnci
pio. Id enim quod a ꝓncipio ꝓbandũ est: hoc est
vtrum sint indiuisibilia quedã ex quibus continu
um est: ⁊ hoc ipsi sumũt in corporalib⁹ elemẽtis eẽ
Magis est aũt contra eos qui quãto magis ipsi
sumunt id quod est ex ꝓncipio ⁊ nõ pũt ꝓbare in
tentũ vera ꝓbatione: tanto magis videbit veruꝫ eẽ

oppositũ. ſ. q; omne corp⁹ cõpositũ ſit et diuiſibile triplicit. ſ. ſm linearũ longitudines que ſũt in ipſo z ſm molẽ ꝓfundi qõ ẽ in ipſo: z ſm diſtantiã latitudinis ſuperficiei que eſt in ipſo. ¶ Zenonis aũt ratio non concordat ad ꝓpositã intentionẽ in hoc q; dicit q; id quod eſt latũ ſiue motũ p ſpaciũ non tangat infinita in tempore terminato z finito. Sic enim z ſm eũdem modũ z tempus z longitudo habent ſe ad eſſe infinitũ: z eſſe finitũ z terminatũ: z tãtas z tales hz diuiſiones vnũ ſicut alterũ: ſicut etiã ſupra diximus in. vj. phiſicoꝝ. Neq; etiã vtiq; verũ eſt qõ dicũt q; h̃ ſit nũerare qõ eſt ſinglm infinitoꝝ tangere ſm mentẽ: niſi actu tangeret. Tangit enĩ ea mens in potentia diuiſionis tm̃: et ideo hº nõ eſt ea numerare: qz ea que nũerant tactu mentis ſm actũ ſunt finita. ¶ Dubitatio enĩ eſt vtrũ etiam qs intelliget hoc modo ſm mentẽ q; contingat infinita. Eſt. n. forte hoc impoſſibile: ſed alibi hoc ẽ in ẽtio de aĩa habet dici: quia abſq; dubio nũq; intelligẽs nũerando ꝓtranſit infinita. Non. n. eſt motio mẽtis per intellectũ extens ſpaciũ continuũ z ſibi ſubiectum ſup quod moueat: ſicut exigit id quod fert corporaliṫ ſm locũ: ſed potius mentis motio eſt p intentiones ſpẽq; citra. Et ſi concedat mens ſic per tranſire per cõtinuũ: hoc non eſt numerare partes numeri ſm actũ. Nũerare. n. eſt qõ eſt cũ ſcia rerũ ſm actũ diuerſarũ. ¶ Spaciũ autẽ non diuiditur niſi potentia. Sz fortaſſis incõueniens q̃ aliquis nõ põt ſoluere rõnem aliquã q; cedat z ſeruiat debilibus poſitiõibus que ſũt ꝫ ſenſũ: z q; aliq; velint decipere ſeipſos ꝫ hº qõ nũciat eis ſenſus. ¶ Decipiũt. n. iſti ſeipos ſm maiores deceptiões q̃s ſint ille q̃s timent z adiuuãt in potentiã ſuã vt fiat fortior. Q̃ enim zeno neſcit ſoluere q̃liṫ id quod fert tranſit ſpaciũ ꝑus tangendo mediũ q̃s extremum. Et q̃ democritus neſcit rõnem illã ſoluere q; prima incomponentia ſint indiuiſibilia. Negat zeno motũ qõ eſt maius incõueniẽs. Et ponit democritus corpora indiuiſibilia vel lineas: quod ẽ magis inconueniens q̃s id quod incidere timet. Qualiter aũt ſoluant rõnes zenonis in. vj. phicoꝝ ſupra ſcriptũ ẽ. Democriti aũt rõ in libro pygeneoſ hẽbit ſolutionẽ. Qõ aũt obijciũt p geometricas rõnes de lineis cõmenſurabilibus q. ſ. oẽs vno z eodẽ menſurant ſophiſticum eſt: z nequaq̃ cõcordat que in mathematicis ſupponunt. Non. n. ſic ſupponunt mathematici q; linee indiuiſibiles ſint que menſurant lineas cõmenſurabiles: neq; vtile eſſet eis ad ſuas demonſtrationes: cũ non demõſtrent niſi de lineis diuiſibilibus in lineas. Simul etiã cũ dictis z etiã totũ ꝫtiũ ſupponunt mathematici z ꝫtio mõ omnẽ quidem lineam dicunt fieri: hoc eſt diuiſibilẽ in partes diuiſibiles. Conuenit autem etiam datis lineis indiuiſibilibus quas ponunt eſſe ꝓpt̃ commenſurationem adhuc dignificare lineã ſm quam cõmenſuratio fit. Non. n. ꝓbatur in geometricis cõmẽſurabilitas linearum per lineam indiuiſibilẽ ſed potius p lineam diuiſibilẽ in infinitũ: z ſic inutilis eſt poſitio linearũ indiuiſibiliũ: exquo poſit̃ illa adhuc inquiritur de alijs ſm quas fiat cõmenſuratio: quare hoc quod dicũt ridiculũ eſt: quia ꝫ opinionem eoꝝ etiã ex quibus dicunt dicentes ſe oſtẽdere ꝓbaṫ q; a veritate declinant ſe ad litigatiuam diſputationẽ inq̃ntum ꝓteruiunt contra veritatem z deueniunt in rõem ſophiſticã inquãtũ pologizãt ſeipſos. Et hec quidem dicta antiquoꝝ ſic oſtendẽ dunt eſſe debilia: vt dictum eſt. Multipliciṫ enim debilis eſt iſta opinio: z ſm omnem moduꝫ nititur diffugere dicta ꝓbabilia: z redargutiones que fiũt ab ipſa veritate. ¶ Adhuc aũt inconueniẽs vtiq; erit ꝓpter rationeꝫ zenonis aliquem perſuaderi q; ponat eſſe indiuiſibiles lineas: ꝓpter hoc q; nõ hz z neſcit cõtradicere ad rõnem zenonis quã facit cõtra motionem per rectã aut ſemicircularem lineam quam motionem vt dicit zeno cõfeſtim neceſſariuꝫ eſt incidere in finitis pferijs in ſemicirculo: et diſtãtijs entibus in recta linea cadẽtibus in intermedio anteq̃ id quod fert veniat ad extremũ. Illi enĩ qui poſuerunt indiuiſibiles lineas cõponere lineaꝫ: dicebant illas eſſe finitas: z ſic intermedias eſſe finitas z ita puenire aliq̃n ad extremũ: z hoc modo euadebant vt eis videbaṫ rõneꝫ zenonis. Iſti aũt vt euaderent vnam egritudinem opinionis inciderunt in peiorem. Eſt aũt hoc inconueniens ꝓpter ea q̃ dicta ſunt: z eſt rurſus tanto magis inconueniẽs q̃nto facile ſuadibile erat oppoſitum: ꝓpter motioneꝫ equaliũ circulorum: hoc eſt equaliũ arcuum in circulo: quas accipit in ſingulis horis id quod regulariter mouet in circulo vel ſemicirculo. p illos ẽim arcus facile ſuaſibile eſt: q̃n vtiq; neĉriũ ẽ quodcũ qz mouetur moueri ſm maiorẽ arcũ ſemicirculi q̃s ſit indiuiſibilis: z hoc ẽ facile ſuaſibile per quecũq; alia talia que conſiderata ſũt circa lineas: precipue in. vj. phiſicoꝝ: de quo ſupra expediuimus. Perſuadetur enĩ per omnia talia de facili q; nõ eſt poſſibile q; nunq̃ talis contingat motio qualem dicit zeno: que actu infinita contingat numerando media: quia mobile accipit de medio ꝓtem aliquotaꝫ que numerat totũ ſpacium: z non accipit partẽ indiuiſibilem. Hec enim multo ꝓbabilius confeſſa ſunt q̃s illa que ipſi dicunt. Manifeſtum eſt igitur quontã neqꝫ neceſſariũ eſt neqꝫ probabile q; ꝓpt̃ dictas rõnes philoſophorum indiuiſibiles eſſe lineę ſupponantur.

¶ Cap. iij. in quo inducunt oēs rōnes geometrie contra indiuisibiles lineas.

Hucusq; aūt et ex dictis fiet vtiq; manifestū
a non esse aliquas indiuisibiles lineas: et su
memus ꝓmo rōnes ex his que in mathe
maticis dicunt. Dicta aūt in illis scietijs aut debēt manere firmiter suppositā: aut si submouenda sunt debent submoueri rōnibus firmioribus et credibi lioribus q̄s sunt ipsa: et hoc quidem esse nō pōt cuz sint demonstrata. ¶ Indiuisibiles igit̄ non esse li neas ꝓmo ꝓbatur ꝑ linee diffinitionē: siue eni diffiniatur linea ſm se: siue diffiniat̄ linea recta: diffinitio lince indiuisibili nō cōpetit: quia linea in se et recta diffinitur per habere mediū inter extrema. Linea aūt idiuisibilis si est indiuisibilis mediū nullū habet int̄ extrēa: q; si hz mediū inter extrema: diuiditur necessario illud mediū: quia inter extrema nō est indiuisibile: vt ꝓbatum est supra in. vj. phisicoꝝ sed inter puncta duo continua est linea que diuisibilis est. Qd̄ autē linea diffiniat̄ ꝑ habere mediuz et etiam recta linea: ex hoc patz q̄ in geometria dicitur q̄ linea non est longitudo sine latitudine: cui⁹ extremitates sunt duo puncta. Recta aūt linea ſm platonē est cuius medium non exit ab extremis: vl̄ cuius mediū extrema cooperiūt. ¶ Deinde etiaz si sunt indiuisibiles linee: inter omnes linee erūt cō mensurabiles et cōmunicātes. Omnes enim mensurabunt ab indiuisibilibus lincis: siue longitudine sint cōmensurabiles et cōmunicantes: siue potentia et non longitudine sint cōmensurabiles et cōmunicantes. Dicuntur aūt linee cōmunicantes siue cōmensurabiles in lōgitudine: vt habet in. x. euclidis quibus ē vna quātitas cōis eas numerās. Cōmunicantes autē et cōmensurabiles potentia dicuntur quarum superficies quadrata vna superficies cōmunis numerat. Si aūt sunt indiuisibiles linee vt isti dicunt: omnes erūt cōmensurabiles: per hoc q̄ indiuisibiles linee vt isti dicunt omnes sunt equales: eo q̄ vna non potest esse maior vel minor alia cum sint indiuisibiles: ergo et potentia sunt commensurabiles: quia si quadrata fiat ex eis: numerat superficies illas alia ſficies aliqua ex indiuisibilibus lineis constituta per hoc q̄ sit equalis illis. Si aūt b⁹ detur tetragonū constitutū ex indiuisibilibus erit diuisibile: et hoc non est intelligibile q̄liter diuisibile componat̄ ex indiuisibilib⁹. Necesse est aūt diuidi tetragonū qd̄ aliqua superficie numeratur. Omne enim quod numerat̄ diuidit̄: quia sicut diximus in ꝓbitis in q̄rto phicoꝝ. Diuisio est causa numeri: quia numerū cognoscimus diuisiōe continui. ¶ Amplius si qua linea facit ſficiem sibi circūscriptam equalem in lateribus: quādo linea in se ducit̄ vt quadratū ex ea cōstituatur: q̄ est ꝑter maiorē latitudinem q̄s sit mēsura linee. Dis eniz linea in se ducta quadratū constituit: qd̄ ē tante latitudinis q̄nta est mensura linee. Si inq̄s sic sit in omni linea in se ducta: tunc si superficies q̄dran gula que fit ab indiuisibili linea et pedali: hoc est ex ductu linee indiuisibilis in pedalem circūponatur superficiei quadrate: que fit ex ductu linee bipedal̄ in seipsaz minorē facit latitudinē q̄s si sola pedalis in se ducta eidem quadrate superficiei circūponeretur: tunc sequit̄ necessario q̄ id quod ꝓducitur ab indiuisibili linea minus sit q̄s ipartibile. ¶ Et hoc sic declaratur: ponamus lineā bipedalem in se duci: et quadratum ex ea constitui: sicut docet̄ in scō euclidis. Fiat aūt aliud quadratū ex ductu pedalis in se: et circūponatur quadratio ꝓmo bipedalis linee: constat q̄ constituit̄ maior latitudo ex duob⁹ quadratis sibi circūpositis et coniūctis q̄s fuerat latitudo vnius solius. Est aūt suppositio geometrica in secūdo euclidis: q̄ omnis linea in se et in quālibet aliam duci potest: et ex ꝓducta parallelogmuz constitui. Si ergo aliqua est linea indiuisibilis ex indiuisibili linea et pedali in se ductis constituet̄ q̄drangula superficies equedistantiū linearum: que superficies parallelogramū vocat̄. Cuz aūt omnes quadrangule superficies equedistantiuz linearum latitudo tanta sit quanta est mensura laterū in se inuicē ductoꝝ: oportet q̄ quadrangulus quod fit ex ductu pedalis in indiuisibilem lineā: indiuisibilis sit latitudinis et nullius. Illud aūt quod nullius ē latitudinis circūpositū cuicunq; quadrato non facit latitudinem maiorem: sed potius minorem q̄s si sola linea bipedalis in se ducerctur: ergo quadratū constitutum ex indiuisibili linea et pedali minus ē q̄s ipsa linea impartibilis: quia linea ipartibilis ponitur finite esse quantitatis et ꝑme: productum aūt nullius est quantitatis. Hoc ita dato si quadrāgulum minorem habet quantitatem q̄s impartibilis linea: ergo aliquid est minus impartibili: ergo linea impartibilis diuiditur: et hoc est impossibile: sicut ſpe in. vj. libro phicoꝝ ostendim⁹. ¶ Amplius si ex quibuslibet tribus datis rectis lineis constituit̄ trigonum: sicut ꝓbatur ex ꝓmo euclidis: tūc etiā ex tribus indiuisibilibus constituetur triangulus. ¶ Hoc habito ꝓcedatur vlteri⁹: quia in omni triangulo isopleuro: hoc est qui duo equa habet latera cathecus cadit in mediam lineā: que est inter duas: quia i eo linea recta vocat̄ cathecū. Erectā aūt dicim⁹ int̄ inferiorē et superiorem. Hypothemusa autē est descendens a sūmo cathecī: et basis est iacens subtus cathecum: tota ergo hec dispositio etiam est in lineis indiuisibilibus trianguli: et hoc est

impossibile etiã fingere volent: quia indiuisibile cũ indiuisibili nullũ constituit angulũ: nec indiuisibile est mediũ duorum indiuisibilium: nec indiuisibile erigitur super indiuisibile: nec indiuisibile iequale est indiuisibili: sicut isopleurus duo habet latera equalia ⁊ tertiũ habet inequale. ¶ Amplꝰ in geometria ꝓbatum est ꝙ si fiat tetragonum ⁊ diuidatur per diametrum incidentez tetragonum: illud q̃dratum quod producitur ex diametro est equale quadrato catheci illiꝰ trianguli qui fit ex duabus collectis quadrati ⁊ diametro ⁊ medietate diametri. Totum enim quadratum quod fit ex diametro est inequale duobus q̃dratis qui fiunt ex duabus costis quadrati equalibus: sicut probatur ex penultima ⁊ vltima ꝓpositione euclidis: ergo illud quod fit ex medietate diametri equale est quadrato vnius coste quadrati: ⁊ id quod fit ex altero eq̃le est alteri q̃drato qđ fit ex costa scđa: ergo id qđ fit ex vna costa ⁊ medietate diametri tm̃: est sicut id quod fit ex duabus costis quadrati. Si ergo omnia hec vera sunt omnia hec necesse ẽ etiã accidere in quadrato ⁊ diametro que fiunt ex lineis indiuisibilibus: hoc est ꝙ si tetragonum impartibiliuz laterum componatur: ⁊ diameter in eo indiuisibilis ꝓducatur per lineam incidentem eum per mediũ fit catheetus ductus aliquod latus tetragoni: tunc oz ꝙ costa hoc est quadratũ coste possit per equalitatem in catheetum: hoc est in quadratum catheci ⁊ in medietatẽ diametri. Utriscꝫ enim quadratis diuisim sumptis ⁊ non coniunctim equale est quadratum coste quadrati: ⁊ si hoc: tunc linea indiuisibilis non est minima: quia exꝑ esse quadratum vniꝰ maius est quadrato alteriꝰ. Quadratum enim diametri duplum est ad quadratum coste. Si autem nõ est minima: tunc neqꝫ diuisibilis est: neqꝫ prima: et etiam si dicatur indiuisibilis: tunc non est verum ꝙ duplum sit quadratum quod producitur a diametro ad quadratum alterius indiuisibilis que est costa alterius. Si enim dicatur duplum: tunc ablato a diametro ⁊ equali quadrato qđ equatur quadrato coste id quod relinquitur erit mínꝰ qꝫ prius fuit Fuit autez prius linea indiuisibilis: ergo id quod remanet minus est indiuisibili: quod non est intelligibile. Si enim equaliter equalia costis addantur diametro: tunc absqꝫ dubio quadratum suum erit quadruplum vnius laterum: ex se enim est duplũ ⁊ ei additur quod est equale costis: ⁊ tunc erit quadruplum ad vnamquãqꝫ costarum. Hec igitur sũt impossibilia que sequuntur contra hanc opinionẽ ⁊ de facili poterit aliquis contra eos cõducere alia ⁊ alia impossibilia infinita: quia omnibus sicut vniuersaliter dicere possumus que in mathematicis sunt contrariantur ea que isti aduersarij veritatis dicunt.

¶ Capm. iiij. in quo inducuntur rationes cõtra lineas indiuisibiles sumpte ex nã diuisionis.

Ossumus autẽ ad idem aliter adducere impossibilia sumpta ex bis que sunt de ratione linee. Est enim eius quod est impartibile non nisi vnus: hoc ẽ fm vnuz contactus. Sed linea in duobus contingit: ⁊ ideo duos contactus habet: quia linea indiuisibilis tangit totam. Indiuisibile enim omne si tangit oportet ꝙ tãgat totum: sicut in principio. vj. phicoruz ꝓbatum est. Sed linea que est longitudo inter duo puncta tãgit econtrario: quia fm duos terminos tangit: ⁊ nõ tota totam. ¶ Amplius linea talis ẽ qualez dicũt opposita alij non faciet maiorem lineam: eo ꝙ impartibilia composita non faciunt maius aliquid. Linea autem vera composita linee facit maius: sic̃ omne quantũ adueniens quãto. ¶ Amplius ex duobus impartibilibus nihil potest fieri continuũ vt probatum est in. vj. eo ꝙ omne continuuz oportet hẽre plura in sui natura q̃ꝫ impartibilia. Omnis autem linea vna est continua circa indiuisibile quia ad indiuisibile continuans ⁊ terminans in suis partibus continuatur: ergo nulla linea vna est indiuisibilis. ¶ Amplius si omnis linea diuiditur de indiuisibili linea que est in ipsa: siue diuidat eq̃liter hoc est per equalia: siue inequaliter hoc est ꝑ in equalia: ⁊ non sit linea aliqua ex tribus indiuisibilibus: neqꝫ vniuersaliter ex superfluis indiuisibilibus: sed ex duabus propter quod vltima diuisio stat in duo facta equalia. Tunc queramus ab istis q̃re dicant lineam indiuisibilem esse. Similiter autem si dicamus lineam diuidi in duas partes: eo ꝙ omnis linea cõposita ex superfluis diuiditur: tũnc eadem restat questio quare dicunt indiuisibiles eẽ lineas: ⁊ dicitur ex superfluis diuidi qui diuidit in infinitum: eo ꝙ in tali diuisione semper aliquid diuidendum superfluit diuisioni. ¶ Si autem dicant ꝙ nõ omnis linea diuiditur tm̃ in duas partes: ꝫ illa sola tm̃ diuiditur in duas ptes que est ex pfectis lineis: hoc est ex lineis que perfectam bñt rõnem linearum: hoc est ꝙ sint indiuisibiles: tunc adhuc restat questio qualiter aliqua linea sit indiuisibilis: cum sit species quantitatis que diuisibilis est semp. Linea enim diuisa in duas partes diuidet in ea quecunqꝫ tantũ possibile est iterum dividere: sicut euidenter ꝓbatur per rõnem continui: que est ꝙ continuum est quod diuiditur sempiterna ⁊ infinita diuisione: Sic ergo indiuisibilis diuidetur si dabitur ꝙ linea ex perfectis lineis constans diuiditur in perfectas lineas: ⁊ ille vlterius: ⁊ nunqꝫ

stat diuisio: ergo indiuisibiles linee sic diuidentur. Si autem dicatur q linea in duas partes per eq̄lia diuisibilis est: illa que constat ex perfectis: tamē illa que cōstat ex imperfectis lineis: que sunt elemēta perfectarū linearū: z sunt indiuisibiles: nō potest diuidi per equalia: quia illa habet aliquā perfectaz z aliquam imperfectā: et ideo diuiditur per inequalia: quia imperfecta linea est semp pars: z est indiuisibilis que non est equalis perfecte: que est vel esse potest totū in genere linee. ¶ Si inq̄z sic dicat: ad huc restat eadem questio qualiter alia linea sit indiuisibilis: cuz eim diuiditur per inequalia: constat tñ q diuiditur per longeuea: eo q omne quod accipitur ex diuisione linee linea est. Omnis autem linea diuisibilis ē fm mediū punctum. Medius autem punctus non continuus cuz punctis extremis: sed potius potentia est linea que distendit inter extrema puncta: z sic patet manifeste q nullo modo rōnem reddunt huius qōnis: qualiter autem linea sit diuisibilis. ¶ Rursus ad idē rone motores obijciem⁹ Constat enim ex his que dicta sunt in. vj. phisicorum q si aliquid regulariter motum mouetur per spacium aliquod in toto aliquo tempore significato: qō in medio illius tēporis mouetur per medietatem eiusdem spacij: et in minori pte temporis illius q̄z est medietas: mouebitur per minorem partez q̄z sit medietas spacij: quare si quidē detur longitudo alterius spacij componi ex superfluis indiuisibilib⁹: hoc est pluribus indiuisibilibus que superfluunt diuisioni: tunc non est verum de motu per spacium: sed potius aufertur incisio per medium: quia superfluum quod est pars spacij per diuisionē acceptum: z est indiuisibile: non potest diuidi per medium tēporis motus diuisio: et bene dico q aufertur quia habitum est q in medio tempore transit medium: eo q fm vnam similitudinem: z tēpus: et linea super quam est motus diuidunt. Cum igitur inconueniens sit hoc: vt in. vj. phisicoz ostendimus: neq̄z vna oppositarū linearū diuidetur modo predicto: hoc est per equalia que sunt pfecte linee: et per ineq̄lia vel que sunt elemēta linearū constāt iam p dictā rationē: q sicut in se non diuiduntur mō predicto lienee ita etiā non diuidunt tēporū motores diuisione go nulle erunt indiuisibiles linee. Que aūt eiusdē rōnis sunt inter species quātitatis continue fm genus suum conuenit omnia facere ex imptibilib⁹ lineis. Lz. n. impartibilis linea componat lineā perfectam: tamē qz dicunt lineam perfectam cōponere planū et planum dicunt cōponere corpus: ideo conuenit necessario q hec omnia sicut ex primis componentib⁹ sint ex ipartibilib⁹ lineis: z ideo hoc per istam considerationez obijciemus cōtra eos. Dico ergo primo sumēs rōnem ex linea z sibi ꝓprijs q omnis linea non infinita duos hz terminos: eo q linea his terminis terminata est: sicut pz ex diffinitione linee. Indiuisibilis autē linea non est infinita ergo habebit t̄minū duplicē in extremis: ergo aut ē diuisibilis: quia terminus semp est alteri⁹ q̄z sit terminus: est enim continue lōgitudinis. Aut oportet dicere q erit alia linea que est p̄ter hanc quā videmus lineā: que neq̄z infinita ē neq̄z termiata: et hoc est figmentū qō imaginari non pōt neq̄z esse: quia non terminatū vel terminatuz esse contradictionis modo opponunt circa lineaz. ¶ Amplius fm dicta non erit in omni linea punctū: quia in indiuisibili linea non est punctū: eo q indiuisibilis nō est indiuisibile: quia ire⁹ in infinitū: z siquidem sic dicatur q non est punctum terminans lineam indiuisibilem: tunc necessario sola seorsum existet linea talis: et deinde sepatum etiā existet punctū: vna. n. erit sola fm hoc linea. Pluralitas enim ois ꝓuenit aut ex diuisione formali: aut ex diuisione ꝓtinui Ex diuisione autē formali ꝓuenit sicut differentie sunt plures z forme plures in eodez genere. Ex diuisione autē cōtinui prouenit: sicut idiuidua plura sunt in eadem specie. Si autem linea fingatur esse sine puncto: tunc neutro modo habebit pluralitatē quia linea aliena non differt formalit̄: nec linea potest diuidi aliena diuisione continui: qz linea nō est diuisibilis nisi in puncta: z iam ponit ex puncto eē vniuersaliter separata: ergo erit sola z vnica. Si autem plures sint linee: tunc oz per iam dictaz rōnem q diuisibilis sit linea. ¶ Adhuc autem siquidem in indiuisibili linea dicat non esse punctus: tunc sequit vniuersalit̄ in nulla linea esse punctū fm istos quia ipsi dicunt alias lineas ex indiuisibilibus cōstare: et nihil amplius componere essentias earum nisi lineas indiuisibiles: et hoc est inconueniens.

¶ Amplius autem nihil oīno de genere cōtinui erit intermedium punctorū: aut oportet q linea sit mediū: quia inter duos terminos nō oz aliqd intelligi esse nisi interminatū. Si aūt hoc det q linea est inē mediū punctoz: cū in oi linea sint plura puncta fm rei veritatem z ꝓbationē iam inductā: non pōt aliqua linea esse indiuisibilis: qz fm oēm punctuz diuisibilis erit. ¶ Amplius si sunt linee indiuisibiles nō ois linee erit tetragonū: qō ē inconuenientissimū: cū oēm lineā ꝓtingat in se duci: z sic nec̄rio vna posita linea tetragonū gñari. In hac enī generatiōe simplicius ē tetragonū q̄z trigonū. Si aut̄ tetragonū: tūc nec̄rio sequit q sit dicēdū: eo q longitudinē hz z latitudinē: qz b̄ qdē tetragonū ē hic aliqd qō est diuisibile eē ꝓpē suas ēntiales dimēsiōes. ¶ Si aūt tetragonū est diuisible tūc nec̄rio

etiã linea ex q̃ generaꝫ erit diuiſibilis: qꝛ tetragonũ nõ hꝫ longitudinẽ ⁊ latitudinem: niſi ex longitudine linee ex qua generaꝫ. ¶ Amplius cõſtat ꝙ terminus linee neceſſario erit punct⁹ ⁊ nõ linea: quia ſi linea eſſet terminus linee oporteret ire in infinitũ vnde linea nõ erit terminus. Illa aũt linea que ẽ extremũ ꝑ hoc ꝙ ponit indiuiſibilis ſimplicit: cũ oẽ indiuiſibile ſimplicit termin⁹ ſiue extremũ ſit eſt linea indiuiſibilis: ergo ſi illa linea eſt linea habebit punctum: ⁊ ſi eſt indiuiſibilis oĩno non differt a pũcto: ergo pũctum erit terminus pũcti indiuiſibilis: ⁊ ſequit etiã ꝙ linea pũctuꝫ: b° ẽ que ẽ pũctũ: ſit minor vl̃ maior linea puncto: qꝛ terminatũ maius eſt termino: ipſa aũt ⁊ terminus ẽ ⁊ terminatũ. Si aũ dicaꝫ ꝙ linee indiuiſibili ineſt punctus: ꝓpt hoc ꝙ vnũ ⁊ idẽ eſt terminus ꝓtinuantiũ: hoc eſt continuitatem habentium linearum: tunc oꝫ etiã ꝙ indiuiſibili linee non ſit punctus: cũ ſupponaꝫ eſſe continua. Et vlr loquendo oꝫ ꝙ in aliquo differat pũctus a linea: qꝛ ſm iſtos nihil bẽbit ꝓpriũ indiuiſibilis linea per quod differat a puncto ꝓter nomẽ ſolũ: ⁊ hec oĩno inconuenientia ſunt. ¶ Amplius ſi linea dicaꝫ indiuiſibilis tũc ſilr planũ manet indiuiſibile: ⁊ ſimiliter corpus ex planis cõpoſitũ eſt indiuiſibile. Vno enim iſtoꝝ ente indiuiſibili: oꝫ ꝙ ꝓpter oĩa alia ſint idiuiſibilia: ꝓpter hoc ꝙ ſi vnũ iſtoꝝ diuidit: vtrũq; alioꝝ ꝓſequent ſequit diuidi ¶ Corpus aũt ſm vtrãq; diuiſionẽ. ſ. linee ⁊ plani que ſunt in ipo diuidit: ⁊ ſm ꝓfundũ ⁊ ſm latũ ergo vtiq; linea erit indiuiſibilis. Corp⁹. n. ſm planũ vt iſti dicũt diuidit. Planũ aũt diuidit ſm lineam: ⁊ vlterius linea diuidit ſm punctum. Corpus eĩm nõ ſecaꝫ niſi in ſuperficie: ⁊ ſuperficies in linea ⁊ linea in puncto: ꝓpter hoc ꝙ vnũquodq; in ſuo indiuiſibili diuidit: ⁊ corporis indiuiſibile eſt planum: eo ꝙ non diuidit rõne corporis in ꝓfundus ⁊ plani indiuiſibile eſt linea: eo ꝙ non diuidit diuiſione plani in latũ: et linee indiuiſibile eſt punctum quia nõ diuidit oĩno aliqua diuiſione. Linea aũt diuidit diuiſione vna: ⁊ planũ duab⁹: ⁊ corp⁹ trib⁹ ¶ Cap. v. de ꝓbatiõibus ꝙ linea nõ cõponaꝫ ex punctis.

Quia aũt ⁊ rõnes eoꝝ que in ꝓncipio inducte ſunt ꝑ quas conant oſtẽdere ⁊ ſuadere ſuum ꝓpoſitum debiles ⁊ ſuper falſas ꝓpoſitiones fundate: ⁊ opiniões eoꝝ ſunt oẽs cõtrarie his qui põt ꝓtingere ad finẽ ſm ꝙ opinio iuuata rõnibus ſit fides. Manifeſtum eſt vtiq; ꝙ nulla erit linea indiuiſibilis: ⁊ ſi nulla alia rõ in oppoſitũ adduceret: ⁊ hoc q̃dẽ manifeſtũ ẽ ex ſupdictis: vbi ⁊ rõnes eaꝝ ⁊ inſtantie rõnum ſuarũ ſũt poſite. ¶ Vlterius igit hic manifeſtabim⁹ ꝙ non vtiq; ex pũcto erit indiuiſibilis linea. hoc. n. erit nobis facile hic oſtendere: quia plurime rõnum inductarũ ꝫ lineas indiuiſibiles fere eedem cõgruẽt etiã ad hoc ꝙ linee idiuiſibiles nõ ſunt ex punctis: nõ enĩ oꝫ variare niſi nomẽ: qꝛ linea indiuiſibilis ⁊ pũctum nõ niſi noie differũt: ſicẽ oĩſum ẽ in ꝓcedenti caplo. Si. n. linea cõponaꝫ ex pũctis: ⁊ oẽ qd̃ cõponit ex aliquo diuidit in illud ex quo cõpoſitum eſt neceſſariũ ẽ diuidi punctũ. pars enĩ afferens quãtitatẽ linee eſt punctũ: ſicut linea cõponit ex punctis omne. n. qd̃ ẽ q̃ntum ex ſuis ꝓtibus hꝫ q̃ntitatem pars aũt afferens q̃ntitatẽ toti diuiſibilis eſt: ergo punctus eſt diuiſibile: ſi linea diuidit in punctum. ¶ Diuidit aũt linea in punctũ duplicit. ſ. cũ diuiſio fit per inequalia ex ſupfluis lineis: b° ẽ ex lineis que ſupfluunt diuiſioni: ⁊ in quibus ſtat diuiſio ⁊ ille ſunt linee ꝑme indiuiſibiles in pũcta: vt dicũt vel cũ fit diuiſio per inequalia: q̃ fit diuiſio ex perfectis ⁊ cõpoſitis lineis: qꝛ etiã illa diuiſio tandem ſicẽ in vltimo ſtat in puncto. Sequit etiã ex hoc ꝙ ſi linea ẽ ex punctis ꝙ vltima ꝑs linee nõ ẽ linea: ſꝫ potius pũctus: neq; vltima ꝑs plani eſt planũ: ſed linea ⁊ punctũ: ⁊ ſilr vltima ꝑs corporis nõ erit corpus: ſed oĩa ſicut in vltimas ꝑtes reſoluunt ad pũcta. ¶ Sequit etiã ex dicta poſitione ꝙ linea indiuiſibilis ſit maior linea puncto: hoc ẽ linea cui⁹ q̃ntitas non excedit punctũ: eo ꝙ eſt indiuiſibilis. erit. n. necrio in diuiſibili indiuiſibile maius: qꝛ id qd̃ cõponit ex aliquo ⁊ ẽ totũ maius ſua ꝑte cõponente. Si ergo linea indiuiſibil cõponit ex punctis ipſa erit maior: ⁊ ſic indiuiſibile erit maius indiuiſibili. ¶ Ex hoc aũt ſequit ꝙ indiuiſibile nõ ſit indiuiſibile: qꝛ oẽ maius cõpoſitũ eſt ex tanto q̃ntuꝫ eſt id ex qũo maius eſt: ⁊ ex pluri q° excedit ipm. Qd̃ aũt hoc ſit impoſſibile ꝓꝫ etiã ex rõnib⁹ que in mathematicis inducunt: vbi ſupponit indiuiſibile eẽ cui⁹ ꝑs cõponens nulla ẽ. ¶ Adhuc aũt ⁊ rõe phica accidit punctũ in tpe eſſe: qꝛ dicũt punctũ eſſe qd̃ ferit. Si. n. punctũ ſit ꝑs q̃nti: tunc q̃nto moto mouebit etiã pũctũ ꝑ accñs. Sꝫ vt in ꝓncipio qnti phiſicoꝝ hitum eſt: qd̃ mouet ꝑ accñs: ſicut ꝑs eius qd̃ mouet mouebit ꝑ ſe ſi ſepareꝫ a toto: g° punctũ põt moueri per ſe: ⁊ qꝛ oẽ qd̃ mouet in tẽpore mouetur ⁊ erit motus pũcti in tpe: mouebit g° ꝑ ſpaciũ maius in pluri tpe: ⁊ ſpaciũ equale in eq̃li: ⁊ ex b° ſequit ꝙ punctũ ſit diuiſibile: cũ oẽ qd̃ mouet ſit diuiſibile: ſicut in. vj. phicoꝝ declarauim⁹: ſꝫ qꝛ ibi dixim⁹ ꝙ hoc mõ ſolo ꝓuenit indiuiſibile moueri ſi temp⁹ ſit ex nunc: forte iſti dicent etiã tps ex nũc eẽ: ⁊ eiuſdẽ rõnis ẽ dicẽ ãbo iſta. Si vtiq; ꝓceſſerint ꝙ nũc eſt ꝓncipiũ ⁊ termin⁹ tpis: ⁊ linea etiã puncti ſicẽ ꝓncipij ⁊ ẽmini ſui. ¶ Sꝫ ꝙ hoc ſit falſũ ꝓbat ex b°

q̄ duo indiuisibilia quoꝝ vnū ē ꝓncipiū ⁊ alterum termin⁹ nō sunt adinuicē ꝓtinua: sed bñt aliqđ continuū ītermediū: sicut in ꝓncipio sexti phicoꝝ ꝓbatum est: g̊ vtiqꝫ neqꝫ duo nūc quoꝝ vnū ē ꝓncipiū ⁊ alterū ēmin⁹: neqꝫ duo pūcta quoꝝ vnū ē ꝓncipium alterū termin⁹ erunt adinuicē ꝓtinua. ¶ Amplius oīs linea ē magnitudo quedā: punctoꝝ autē multoꝝ cōpositio nō facit aliquā magnitudinē: eo q̄ nullū eoꝝ hꝫ distēsionē que maioꝛē requirat locum q̄n cōposita sūt multa: ⁊ hoc ꝓbat ex sili: q: si linea cōponat ad lineā ⁊ supponit ei congruenť ita q̄ vna nō distet ab alia: nunqꝫ fiet ex lineis sic sibi ꝓiūctis alia latitudo: eo q̄ linea oīs latitudine caret g̊ a sili etiā puncta que insūt in linea illa: vtiqꝫ puncta non retinebūt ampliorē locum: ꝓpť hoc q̄ nullius sūt q̄ntitatis: q̄re vtiqꝫ nō facient pūcta aggregata magnitudinez a mā. ¶ Ampli⁹ si oīa puncta tangunt oēm punctū q̄ congregank in vnū locuꝫ tunc necesse est q̄ punctus tangens punctū: aut totum tangat aut aliquid puncti: sicut pars tangit aliquid alterius pūcti qđ est ps eius: aut totū tangat aliquid vel ptē: quā diuisionē etiā in p̄n̊ sexti phisicoꝝ ꝓsecuti sumus: ⁊ sicut ibi ꝓbauim⁹ pūctuꝫ nō pōt tangere: nisi totū tangat totū: eo q̄ ptem nō hꝫ cum sit imptibilis. Sꝫ oē totū tangens totū necē ē idē eē cū ipso qđ tangit ab ipso: q: si totū tāgit totū nullqꝫ distat ab eo: ⁊ qđ nullqꝫ ab aliq̊ q̄ ē ei⁹dē nāe ⁊ rōis cū ipso idē est illi: cuꝫ nec forma nec loco distinguat: g̊ punctū tangens punctū idem erit cuꝫ puncto toto. Si. n. detur punctus aliqs esse nō tactus: aut etiā vtrūqꝫ puncti: b̊ē vtraqꝫ ps puncti: si ꝓtem hēat non eē tactā: tunc absqꝫ dubio totū nō tangit totū: sed vtrūqꝫ istoꝝ est impossibile: q: per hoc q̄ aggregata ponunt esse pūcta nō est aliquis punctus seoꝛsū distinctus ab alio: ⁊ ꝓ hoc q̄ ē idiuisibilis punctus nō hꝫ vtrūqꝫ: q: nō diuidit ꝓ medīū: ⁊ iō necessario totū tangit totū. Si aūt simł sūt mō ꝓdicto imptibilia puncta eundē retinent locuꝫ ⁊ eiusdeꝫ q̄ntitatis est locus nūc qui plura puncta hꝫ in se: ⁊ qui ꝓus anteqꝫ congregarent habuit tm̄ vnū punctū. retinet. n. ille locus extensionē entiū si mul punctoꝝ: ⁊ extensionē nō entiū simul punctoꝝ ⁊ fm hoc idē est ambob⁹ locus. Imptibile aūt nō hꝫ aliam distantiā fm locum. Si. n. dictum est in iiij. phicoꝝ neqꝫ vnā inueniet aliqs distantiā pūcti ⁊ loci puncti: g̊ vtiqꝫ nulla erit magnitudo cōtinua ex imptibilibus. Oēs. n. ptes cōtinue magnitudinis distantias bñt locales: ⁊ impossibile est plures eiusdem magnitudinis ptes in loco vnius ptis esse nō g̊ cōponit linea ex punctis: neqꝫ ipse ꝓ rōez cōsilem cōponit ex nunc. ¶ Amplius si magitudo est ex pūctis: absqꝫ dubio tangit punctus punctuꝫ: q: ꝓbauim⁹ in. vj. phisicoꝝ q̄ in mathematicis finis tactus ꝓtinuū est: ⁊ quecūqꝫ cōtinua sūt tangētia sūt: sꝫ non ꝓuertit. Ponam⁹ igit q̄ pūctus vn⁹ de cōgregatis sit. k. ⁊ ꝓ ꝓcedentē rōem oēs alij pūcti cōgregati erūt in eodē loco cum ipso: ex puncto igit. k. quē signauimus extrabam⁹ per circulū diffiguendo pūctū. a. ⁊ punctū. b. ⁊ iterū pūctū. g. ⁊ pūctum. d. Si igit posuerim⁹ ⁊ ꝓcesserim⁹ q̄. g. d. pūcta tangunt. r. eo q̄ sunt in eodem loco ꝓpꝛio cum ipso: tunc etiā oꝝ cōcedere q̄ punctus q̄ est. a. r. tanget. r. ⁊ etiā ille qui est in eo qđ est. r. d. pūct⁹ tanget idem. k. g̊ ⁊ alio quodā quocūqꝫ voluerim⁹ pūcto fiet idem ꝓtactus: sicut diximus de. l. q̄ oīa pūcta tangūt inter q̄cūqꝫ pūcta accepta. Jā. n. oñdim⁹ q̄ necesse ē q̄ imptibile totū tangat totū: ergo omne pūctum tangēs. r. pūctū hēbit eundē locū cuꝫ ipso r. puncto: ⁊ silr oīa tangentia puncta erūt in eodem loco cū tacto pūcto: ⁊ ecōuerso etiā sequit q̄ si sunt in eodē loco q̄ tunc tangent se. Magnitudo igit tota que est. a. r. g. d. cū non sit nisi pūctoꝝ cōpositio ē i loco indiuisibilis vni⁹ pūcti: qđ est maximū incōueniens. Et hec figura debꝫ sic scribi q̄ linea a. r. g. d. sicut hic vides eā sint pūcta aggregata: q̊ rū nullū distare a loco alterius cōuincit ꝓ rōez ꝓcedētē. ¶ Deide segit adhuc magis ipossibile. Sic enim sequit q̄ linea recta tangat aliā lineā rectā: nō fꝫ vnū punctum: sꝫ fm duo vel plura pūcta. Resumanus igit dcām magnitudinē que ē. a. r. g. d. tūc eīm punctus qui est in ꝓte magnitudinis q̄ ē. a. r. ⁊ pūctus q̄ est in ꝓte magnitudis que ē. r. g. tāgit ēt alterū pūctū qui ē in fine magnitudis siue in parte vltima: ⁊ si tangit alterū tunc tangit etiā ab altero: q: oē tactum tangit a tāgente: g̊ pūctus q̄ est ex. g. d. ꝓte vltima magnitudinis nō tangit fm vnū punctū: sed tangit fm plura puncta se tāgentia ⁊ tacta ab ipso: g̊ cum linea recta tangit lineaꝫ in extremo sui vtraqꝫ tangit fm plura puncta: ⁊ hoc impossibile est cū tactus sit fm vltimū ⁊ vltimū linee in parte vna nō sit nisi vnū. ¶ Eadē aūt rō est q̄ntū ad inconueniens ꝓdcm etiam si non ponam⁹ lineā tangere lineā: ita q̄ tact⁹ sit per tactū adiuicē in extremo sꝫ tāgat eā q̄lrcūqꝫ sic tāgit linea lineā q̄n q̄libcūqꝫ stat sup ipsā: vl aliqliť applicat linee linea. ¶ Amplius fm dicta sequit q̄ etiā punctus qui ē circuli circūferentia designatus tangit rectā lineā ⁊ fm plura puncta. Jd aūt qđ rectū ē in circūferentia a pūcto tangente: ⁊ id qđ ꝓtactū ē in tota linea tāgente tangit totū: ⁊ hoc adiuicem: q: si circūferentia cōponit ex pūctis que nō distat ꝓ locū sicut ⁊ linea: tūc vno puncto circūferētie tāgente quodlibꝫ tāgit: ⁊ similť est de punctis recte linee: ⁊ ideo puncta circūferentie tangunt adiuicē: ⁊ puncta recte linee: ⁊ ecōuerso

puncta recte linee tangunt adinuicē: ꝛ puncta circē ferentie: ꝛ hoc ē impossibile imaginari: cū recte circulū nō tangat nisi in puncto vno ꝑm rei veritatem Si ergo hoc est impossibile ꝛ sequit ex suppositione tūc etiā impossibile est q̄ pūctum tangat punctum in cōponenda magnitudine. Si aūt impossibile ē punctū tangere punctū: tunc etiā sequit q̄ nec linea sit māliter punctus: quia necessariū est q̄ pūctū nō tangat pūctū: ꝛ ideo linea nō cōponit neq; ꝓtinuatur ex pūctis. ¶ Amplius qualit̄ possit assignari rō ꝑm dictam positionē q̄ aliqñ sit linea recta ex cōtactu punctoꝝ: ꝛ aliqñ sit linea circularis ex ꝓtactu eorundē punctoꝝ: nullā eni bz dīam ꝓtactus pūctoꝝ: eo q̄ oīa ꝓtingetia se pūcta nō faciūt distātiā ꝑm situ in magnitudine: neq; circularit̄ neq; recte. vñ ꝓtact⁹ puncoꝝ nihil oīno differt: neq; in linea recta: neq; in pfecta. Impartibile eni totū tangit impartibile: ꝛ iam ꝓbatū ē q̄ nō cōuenit totū tangere quia ex contactu nusq̄ ꝓducit extensio aliqua magnitudinis. Si igit̄ sūt differentes q̄ vna ē recta et alia circularis: cōtactus aūt indifferēs nō erit vtiq; linea ex cōtactu punctoꝝ: g⁹ neq; ex punctis erit linea. ¶ Amplius si linea est ex punctis: aut erit ex punctis tangentib⁹ se: ita q̄ illud quod ē añ i linea tangat id qđ est añ deinceps: aut erit ex pūctis nō tangentib⁹ sic se adinuicē: ꝛ siqdem necriū ē q̄ punctum anterius tangat id quod est deiceps in linea tunc erit ex punctis sese tangentibus: ꝛ ex contactu pūctoꝝ: ꝛ tūc erit eadē rō que ꝓius inducta est. s. qualit̄ differentes linee ꝑm formā generant ex idifferenti cōtactu punctoꝝ. Si aūt in linea conuenit aliqđ punctoꝝ qui sunt post ꝑmum punctum: deinceps in linea non ē tangens neq; tactū cū alijs pūctis: cum nos nihil aliud dicim⁹ ꝓtinuū q̄ qđ ē ex aliqbus sese tangentibus in ēmino vno oportebit ꝛ sic puncta tangere adinuicem: vel ipsa puncta esse lineā cōtinuā ex tali ꝓtactu: ꝛ hoc ē ꝫ hypothesim: qz positū erat q̄ non essent tangentia. ¶ Amplius si incōueniens scia siue cōceptio est q̄ pūct⁹ sit linea. Et si incōueniens sit scia siue cōceptio q̄ linea sit planū: tunc impossibile est hoc qđ dicūt: siue. n. puncta in linea deinceps ponāt ee sine motu siue deinceps esse ponāt: ita q̄ sit inter ea tactus: ꝙ sequitur incōueniens. Si. n. sit deinceps sine motu: tunc non sunt cōtinue: sed diuident linee: ꝛ diuident quidē ꝑm neutrū punctoꝝ: sed potius inē medium qđ est inē puncta sese nō tangentia. Si autē se tangunt: tūc sicut ex superioꝛib⁹ ꝓbatur tota magnitudo linee nō erit nisi regio vn⁹ pūcti. Utrūq; autem horꝝ est impossibile. ¶ Amplius si linea ē ex punctis tunc omnia diuidentur ꝛ resoluent i pūctum: ꝛ punctum erit prima pars corporis. Si corpus quidem est planum aggregatum in corpus: ꝛ planum ē ex lineis. Si autē sic ē q̄ singula sunt cōposita ex his que ꝑmū insunt illis: hoc ē q̄ ꝑmitus veniunt in cōpositionē eorū: tunc hec puncta erunt elementū omnium aliorum: ergo puncta erunt elementa corporꝝ: ergo cum puncta sint vnius rōnis erunt necessario elementa vniuoca ꝛ non altera ꝑm rōnem ꝛ speciem: ꝛ tunc oīa que sunt ex ipsis erunt vnius rōnis: quod est maximū incōueniēs. Manifestū est igit ex dīs quoniā nō est linea ex pūctis.

¶ Capitulū. vj. q̄ punctum per diuisionem non aufertur ex linea.

Stendemus aūt deinceps q̄ punct⁹ nō potest auferri p diuisionē ex linea: et tunc omnino manifestum erit q̄ linea non est ex punctis. Si enim esset ex punctis: tunc punctū p diuisionē posset auferri de linea. Dicim⁹ igit q̄ nō cōuenit p diuisionē punctū auferri de linea. Si aūt dc̄ q̄ manifestat punctū seorsū a linea diuisuꝝ: tūc etiā oportet ꝓcedere q̄ cōuenit apponi ad lineā Omne enim quod diuidit ex aliq⁹ iterato pōt cōponi cum eodē. Qđ autem componit cum aliquo necesse est ex his duobus posse componi quoddā totum. Compositio autem toto necessario totū illō maius erit nō ex principio compositio: hoc est ei ex ꝑncipio non erit cōpositum: si tale sit qđ componitur cum aliquo ad totius alicui⁹ constitutionē: q̄re absq; dubio cōuenit ex his duob⁹ vnū totū facere ꝛ vnum totuꝝ ex his duobus sic facere: nihil aliud erit nisi q̄ linea composita sit sit maioꝛ linea pūcto hoc est linea ꝛ puncto diuisim acceptis: hoc autem impossibile est: quia punctum nullam aufert quantitatem: ergo non connuenit per diuisionem punctum a linea separare. Sed forte diceret aliquis q̄ per se et ꝑm seipsam essentialiter non conuenit lineam in puncta separare: sed ꝑm accidens bene quidem cōuenit punctum auferre a linea. Aufert enim seinuicem linea: et punctus in ablata linea: si toto ablato quod est linea principiuꝝ et finis auferetur: ꝛ cōceditur quod aptuꝝ est ꝑm materiā linee principium ꝛ finis: etiaꝝ punctum est linee: ꝛ his ablatis in ablata linea conuenit etiam auferre punctum: qz ablata linea aufertur punctus qui est in linea. Hec autem ablatio est ꝑm accidens: ꝛ de hac non loquimur: quia de ista non probatur q̄ linea diuidatur in puncta. Si autez ponatur separari a linea vt terminus indiuisibilis in quo stat diuisio: tunc dicit ab istis tangere lineam: ꝛ si tangat tunc sequitur q̄ neq; terminus est: sicut in sexto phisicorum probatum est. Omne enim tangens tangit ꝑm aliquid aliud q̄ ipsum sit: et ideo si terminus tangit: tūc terminus habꝫ aliud q̄ ipsum ꝑm quod tangit: ꝛ tūc

non est terminus: quia necessario est diuisibilis: cū omnis terminus indiuisibilis sit: z si non est terminus: tunc non est terminus ipsius vel eorum quoꝝ dicebatur esse terminus. Punct⁹ autem qui est terminus ſm istos veritatis aduersarios tangit lineā z sic sequitur q̄ non sit termin⁹. ¶ Si igitur hoc quod dico linea ponit esse materialiter p̄ctus: sic linea erit maior puncto: z hoc est inconueniens: cum ſm hoc punctum habeat quantitatez qua linee q̄ntitas maior est. Punctus enī qui est materia linee ſm istos est ex omnibus punctis qui sunt in linea quia tamen dicunt q̄ omnes puncti se tangunt: et tangentium nihil est intermediuz: sequitur q̄ regio omnium punctorum est regio vnius puncti: z quorum est vna sola regio illa sunt vnum: tunc sequitur q̄ omnia puncta sunt vnum: ergo linea est vnū punctum. Eadem omnino est ratio in diuisione: si diuisio hoc est relictum ex diuisione sit punctus: et concedatur q̄ diuisio illa tangit aliquid z in firmo z plano. Scōm vna autem similitudinem ponat firmum esse ex planis: z planum ponatur esse ex lineis: tunc enim necessario sequitur omnia huius corpora esse vnum z idem punctum: sicut est autem verum dicere ſm punctum q̄ sit minim⁹. Adhuc enī est minimum in minimum eorum: hoc est in minimam rationem eorum que sunt de his que ex linea sunt ex quib⁹ ipsa linea componitur: z sunt de his que insunt linee vt aliq̄ pars linee existentia. Minimum autem dicitur minus bis quorum ipsum est minimum. In linea autē nihil aliud dicitur esse q̄ punctum: cum tamē ſm veritatem linea insit linee: z ideo linea non est maior puncto: quia punctum nō est aliquid linee: sed terminus eius: neq̄ enim planum dicitur maius linea: cum linea non sit aliqua pars plani: sicut neq̄ planum minimum est corporis. Oportet enim q̄ comporabilia sint vniuoca in eo in quo comparantur: ergo patet ex dictis q̄ punctum non erit minimum linee: ergo neq̄ per diuisionem auferetur ab ipsa linea. Minim⁹ enim z minimum accipitur per diuisionem ex eo cuius ē minus. Si autem punctum sit aliquid compositum vel appositum linee: vt dictum est et minimum ad minus est in trib⁹ personis siue indiuiduis: oportet enim q̄ paruum z minus sit eiusdem nature cū minimo: tunc non potest punctus esse minimum linee siue eorum qui sunt in linea: sicut aliqua pars linee existentia. Similiter autem est de aliis quecū q̄ insunt circa puncta z lineas in longitudine. Ex oībus illis colligit q̄ non est lōgitudo aliq̄ ex p̄ctis. Si āt dicat q̄ punct⁹ est aliquid ens in loco tunc oportet q̄ ex punctis que sunt in loco sit aliquid quod sit longitudo: vel planum: vel firmum

Ea autem ex quibus est linea illa sunt in loco: et enim ipsa sunt linea: quia id quod est in loco distēsionem habet in finem in loco: et ideo puncta que sunt in loco distensionem habent: z ideo facere lineam possunt. Si ergo concedatur cum hoc q̄ neq̄ corpus ineſt linee: neq̄ planuz: neq̄ aliquid compositum ex his: tunc sequitur necessario q̄ vel vniuersaliter circa lineas z puncta ex eis est in alia longitudine: quia si concedatur punctum esse in loco absq̄ dubio erit corpus: z si non erit corpus non erit in loco: quia non habebit tumorez: z sic nō habebit longitudinem: z sic sequentur opposita. Si enim sunt in loco tunc sunt lata profunda z longa z sic componetur ex eis lobgitudo z cetere dimensiones: z si non est in eis aliqua dimensio lati z profundi: tunc non sunt in loco: z per consequens non erit ex eis longitudo vel aliqua dimensio. ¶ Amplius autem si in loco ente vel demonstrato est longitudo que dicta est esse maior: que est superficies vel firmum siue corpus. Punct⁹ autem est de numero eorum que sunt in loco z in longitudine existens q̄ est circa puncta vel lineas que componūt longitudinem: vel est predictorum que sunt in loco ergo punctus non erit minimum eorum que sic sūt in loco: z insunt eis: quia aliter corpora z plana q̄ sunt in loco resoluent ad puncta existentia in loco: z p̄cta talia in loco existentia essent corpora: sicut dictum est. ¶ Amplius si p̄ct⁹ indiuisibilis erit minimum in linea quod per diuisionē accipit: tunc erit tale sicut ī quod reducit etiā mimū qd eoꝝ que sunt in domo: ad qō tñ dom⁹ cōponētia p cōparationem nō dicunt: q: si diceret ad ipm: tunc oporteret esse vniuocationē in ipo in q° cōparant: b° est in q̄ntitate. Silr aūt est in alijs que cōponunt ex p̄bus a q̄rum q̄ntitate est q̄ntitas eoꝝ: g° etiā id quod est in linea minimū: sicut p̄ct⁹ vt dicunt erit ad lineā comparatum: boc autem est inconueniens. Omne enim per diuisionem acceptuz in continuo minus est toto z comparatur ad ipsum: quare non cōgrue et punctuz dicere qd minimum per diuisionem extractuz de linea: quia in simili quod non est ens in domo: vt aliqua pars componens domuz nō erit eorum que sunt in domo minimum: z similiter est in alijs que componuntur ex partibus. Conuenit aut lineam ipsam ſm seipsam esse: hoc est inquantum est linea: z tunc necessario habet aliud esse q̄ esse punctorum congregatorum: z tunc pars linee linea erit: et quelibet erit diuisibilis: ergo si considerata linea nihil erit accipere per diuisionem indiuisibilez in linea: ergo simpliciter z absolute minimū non erit in ea: ſm hanc ergo lineam non erit verus dicere q̄ aliquid sit in linea minimum in quo stet

diuisio:q; quolibet accepto ꝑ diuisionē est accipere min⁹:& hoc ꝓcedit in infinitū.

¶ Caplm. vij. q; pūctus nō habz analogiā cum articulo.

f Dit quedā existimatio de puncto q; haberet rōnez articuli indiuisibilis: eo q; in ipso partes continui cōnectūtur. Queramus igitur vtrū puncto generaliť ꝙueniat ratio articuli. Articulus enī dicitur minimū in corpore cōposito in quo diuersa articulanť & quasi colligun) tur:ſm hanc igit̄ rōnem articuli dicem⁹: q̄m generaliter pūctus in cōtinuo articulus dici non potest Articulus enī semp duoꝝ est termin⁹ que in ipo artanť. Pūctus autez vnius linee terminus est:et ideo pūctus cū articulo nō generaliť habz silitudinē Amplius pūctus ſm hoc q; actu ē in ratione indiuisibilis magis habz rōnē termini q̄ diuisiōis:ſz econuerſo articulus magis habz rōnē diuisiōis q̄ t̄mini Natura enī i fine & extremitate aliq̄n nō ꝓstituit articulū:ſz in medietatib⁹ inť extrema:ſz pūct⁹ ſp ē finis linee. Ampli⁹ linee & planū bñt magis rōnem articuloꝝ q̄ pūct⁹:q; bñt aliqd analogū b° ē ſm ꝓportionē silitudinis dictū ad articulū. Articul⁹ enī ē aliq̄liť dr̄ia:hoc ē in quo dr̄ia colliganť:sic linea est inť pūctū & planū:& planū inť lineā & corp⁹ pūct⁹ aūt & corp⁹ ſūt sic extrema:& iō bñt analogiā cū articulo:ꝓpť qđ & empedocles recte fecit articulū:ꝓpter qđ & oz facere ipſū. Dixit.n. sic appet ex suis sermōib⁹ q; in ꝑ mixto capita germanoꝝ erāt sine ceruice: & silit̄ alia nō colligata erāt & ꝙncta q̄ postea ꝑ amicitiā ordiata & articulata sūt diuersis ꝙueniētib⁹ ꝑ ꝓordiā in ꝓstitutionē vni⁹ & eiusdez & iō articul⁹ ꝓordat diuersa:sed pūct⁹ ē eoꝝ q̄ sūt vni⁹ linee sic sūt ptes cōtinui terminate ad pūctuz & ideo patet ex dictis empedoclis q; pūct⁹ non habz analogiā cū articulo:sed forte obijciet aliq̄s q; ē in linea punct⁹ ſm qđ est diuisio lince qui signū proprie vocatur uel diuisio:& ille videť habere cum articulo analogiā. Sz hoc citi⁹ soluitur:quia punct⁹ diuidēs nō est nisi potētia. articulus autez diuidit actu & cōnectit que actu diuisa sunt. Punctuū au tem etiā est in his que nō habent motū siue omnino abstracta sint a motu sic̄ mathematica: siue nō habeāt motū a seipſis sic̄ bñt motū aialia. Articul⁹ āt nō nisi i corpib⁹ ad motū ordinatj. vñ & ꝓpť motū formāť articul⁹ sic in li°. de motib⁹ aialiū dici dz. Adhuc null⁹ habz infinitos articulos actu uel potētia in corpe toto uel i ꝑte corpis sic in manu. pūcta āt potētia sunt infinita:eo q; non sit diuisio nisi in pūcto:& diuisio vadit i infinitū. Ampli⁹ lapidis & alteri⁹ bōgenij i ptib⁹ articul⁹ null⁹ est. Pūcta aūt habz lapis sicut & quodlibet homogeneoꝝ.

¶ Incipit. vij. phisicoꝝ liber:cui⁹ tractat⁹ ꝑm⁹ est q; oē qđ mouet habz motorē. La.j.q; oē qđ mouetur mouetur ab alio.

Xpeditis oīb⁹ his q̄ dicēda erāt de cōpōne & diuisiōe ꝓtinui & motus:accedēdū nob⁹ vť ad cōparationē mot⁹ ad motorē. Et erit ꝑma nr̄a i b°. vij. libro iuestigatio:vtrū oē qđ mouet ꝑ se & nō ſm ptem neq; ſm accidēs hēat motorem.

Cō. j. ¶ Quidā enī magne auctoritatis viri sicut Sal. arabs & Plato & q̄dā alij volūt q; aliq̄d moueret a seipſo:uel si forte hēt motorē q; ille eēt uel posset eē aliq̄ ꝑs ei⁹ qđ mouet ꝑ se. Eā enī q̄ est mūdi aiaz voluit Plato ꝑ se moueri:& alijs oibus ꝑbere motū. Corp⁹ aūt aial placuit Gali. a calore nāli moueri: q tñ calor nāliť alia ꝑs aialis ē. His aūt duob⁹ plurimi ꝓsenserūt alioꝝ pboꝝ:sed de aia mūdi nō ē pntis speculatōis tractare. Hoc aūt qđ Gali. dicit absolute falsuz ē: q; & si moueat animal motu caloris nālis:ille tñ mot⁹ nō est ꝑ se & ꝑmo toti⁹:sed ē mot⁹ ꝑ accidēs hoc mō quo i. v. libro but⁹ scie ondimus motū ptis nō esse attribuū toti nisi ꝑ accidēs:& iō falsū dicit Gali. in b° q; dicit talē motū esse aialis ꝑ se:sed ipse decipitur in hoc q; nō distinxit duplicē motū esse ꝑ accidens: & vnū tñ per se:sicut nos distinximus supra in ꝑncipio. v. libri phisicoꝝ: nec oportet h̄ repetē. Gali. enī nō dixit aliquē motū eē ꝑ accidēs nisi eū q; est gr̄a accidētis:sic dicim⁹ q; music⁹ ambulat. Illuz aūt qui ē gr̄a ptis vocauit ꝑ se motū:co q; ꝑs substātialiť ineſt toti:hoc ē sic aliq̄d sue substātie existens. Nos aūt hic loq̄mur de motu ſm q; ē passio mobil̄ per se attributa eidē: & hoc qđ cōuenit ꝑ se hoc cōuenit ſm ipm:& nō ſm alterū:sic docet in libro posterioꝝ. Qđ enī ꝙuēit toti ſm ipm nō pōt ꝙuenire ſm ptē:q; alia ē rō ptis:& alia totius:& iō mot⁹ q̄ est alicui⁹ tot⁹ ꝑ se & ꝑmo nō ꝙuenit ei gr̄a ptis:& hoc ignorauit Gal. & iō ꝑdixit vbis egregij phi Arist. q; ponit in ꝓncipio sui septimi phicoꝝ & fecit tractatū in quo putat vba Arist. reprobare & decipit seipſuz ꝓpť cām quā dixim⁹. Tex. & com. j. ¶ Nos igit̄ his ꝑsuppositis dicimus: q; oē qđ mouet neće est ab aliquo motore moueri:& hmōi q̄dē ꝓpositionis vitas mānifesta ē ꝑ inductionē Omne enim quod mouetur aut mouetur ab aliquo extrinseco sibi & distincto ab ipso:sicut moueretur ipsa que violēter mouet. Aut habent ꝓncipiū & efficientem cām motus sui in seipſis:& illa q̄dem que mouent violēter & non habēt in seipſis ꝓncipiū sui mot⁹ manifeste mouent ab alio motore:quia in eis liquido videtur aliquid extrinsecū

qꝫ mouet ea. Similiꝫ ꝓbabimus ꝙ mouet ab aliquo illa que in seipsis habent causam sui motus. Accipitur enim magnitudo a.b. que ponatur alio ipsā moueri ita ꝙ motꝰ sit totiꝰ: ita ꝙ nō attribuat toti ꝓpter ptem vnam motam que sit totius illius aliquid sicut superius diximus. Tali aūt positione facta dicimus ꝑmū: ꝙ si aliquis opinatur a.b. magnitudinem moueri a seipsa: ꝓpter hoc ꝙ non videt distinctū eius motorem: ꝛ videt bene ꝙ totus mouetur quod est a.b. errore illiꝰ causatur a quodā simili: sic̄ videlicet: aliqs dicat. d.e. mouet magnitudinē. e.z. ita ꝙ etiaz ipsū. d.e. moueat totū. d.e.z. a seipso moueri ꝛ non habere aliquē motorem: eo ꝙ ipse nescit distinguere que pars moueat per se: ꝛ q̄ moueatur: vtrū. s. illa que est. d.e. moueat illā que est. e.z. uel econuerso illa que est. e.z. moueat illam partem que ē. d.e. quia tales boies quando nō vident motorē exteriorem nesciunt distinguere inter motorē ꝛ motū in continuo: qꝫ totū vident moueri: ꝛ ideo ipsum dicunt moueri a seipso: ꝛ non moueri a seipso: ꝛ non habere motorē: ꝛ ad hoc videndum in exēplo predicto ꝓtrabatur. a.b. sic̄ hic vides. a.b. que ponitur tota non alicuiꝰ partis: sz totius motu moueri: protrabatur etiā alia linea. d.e. z. sicut hic vides. d.e.z. cuius ꝑma pars ponit esse mouens mota que est. d.e. ꝛ secūda pars mota tm̄ que est. e.z. tunc enī quia. d.e. ꝛ nō est extrinsecum separatū ab. e.z. ignoratur quid mouēs sit illorum duorū. Tex. ꝛ com. ij. ¶ Amplius aūt procedentes ostendem⁹ ꝙ nihil taliuz mouet a seipso: ꝛ ꝓ ꝓncipio ad hoc probandū sumimus hanc propositionē: ꝙ omne quod mouetur a seipō: hoc est ꝙ ipsū est causa motus sibi nullo modo pausabit in eo ꝙ aliquid a se stat quod mouetur: quia causa ē que posita ponit effectum: ꝛ destructa destruit ꝛ ideo si ipsuz est sibi causa motus semper mouet quandiu est: ꝛ nō stat per hoc ꝙ stat aliquid aliud ꝛ hoc verū est de his que sunt per se causa motus quia de talibus hic loquimur sicut supra diximus ergo a destructione cōsequentis: ꝛ conuersione facta per cōtrapositionē si aliquid eorū que mouent per se pausat motum per hoc ꝙ aliquid alterum a se stat necesse est hoc non moueri a seipso. Cū aūt moueatur uel a se uel ab alio tūc necesse est ꝙ moueatur ab alio. Hoc aūt sic facto manifesto ꝛ declarato necesse est omne quod mouetur per se moueri ab alio ꝓpter hoc quod declarauimus in. vj. libro huius scientie. ꝙ. s. omne quod mouetur est diuisibile: quoniā enī in priore positione acceptuz ē id quod signatur' per. a.b. lineam esse ꝙ mouetur per se: ꝛ non ſm partem: uel ſm accidens: oportet ꝙ ipsum quod vocatur. a.b. sit diuisibile. diuidat igitur in puncto qꝫ signatur per litteram. c. sicut ꝫ vides. a.c.b. dico ergo tūc ꝙ. b.c. que est pars magnitudinis mote per se quiescente: necesse est quiescere totam magnitudinem. a.b. Si enim non est necessariū quiescere totum parte quiescente: detur igitur moueri tota magnitudo. a.b. quando pars eius que est. b.c. quiescit: ergo. b.c. quiescente mouetur tota. a.b. ſm ꝙ in sexto probatum est ꝙ q̄n totum mouetur tunc mouetur quelibet eius pars ergo. a.b. mota quelibet eius pars mouetur: ergo mouetur pars illa que est. b.c. ꝛ hoc est contra hypothesim: quia datū fuit ꝙ illa quiesceret. Sequitur etiam ex illo ꝙ si. b.c. quiescente mouetur. a.b. ꝙ. a.b. non mouetur nisi motu alterius partis sue que est. a.c. sed qꝫ mouetur motu partis non mouetur per seipsum: ergo. a.b. non mouetur per seipsum: et hoc est contra hypothesim: quia datum erat ꝙ totum. a.b. mouetur per seipsum: ergo manifestum ē ꝙ parte que est. b.c. quiescente quiescat tota. a.b. ꝛ tunc id quod mouetur per se pausat: sz supra habitum est ꝙ aliquid pausat ꝓpter hoc ꝙ aliqd aliud stat ꝛ pausat a motu suo quod hoc ab altero mouet: ergo manifestum est ꝙ id quod per se mouetur ab aliquo motore mouetur. Eadem aūt ratio est de omnibus: ergo omne quod mouetur ab aliquo motore mouetur: eo ꝙ diuisibile est omne quod mouetur per se: ꝛ parte quiescēte quiescit totum: quod non fieret si non ab alio moueretur; quia adhuc moueretur reliqua pars motu totius: et hec demonstratio optima est in qua multi hactenus errauerunt.

¶ Capitulum. ij. de probatione ꝙ non vadit in infinitum hoc ꝙ semper per id quod mouetur mouetur ab alio.

Dia aūt aliquis diceret ꝙ vnū mouetur ab alio in infinitū: ꝛ nō est aliqs motor diuersus ꝛ distinctus ab eēntia eiꝰ qꝫ mouetur oīno: ꝛ vnūquodqꝫ qꝫ mouetur per se mouet aliud: tūc attingem⁹ iterū ad disputandū ꝓtra hoc dicētes. Tex. ꝛ cō. iij. ¶ Ām sic iam probatū est oē qꝫ mouet mouet ab aliquo alio: ergo etiā hoc qꝫ mouet ſm locū qui primus est motuū mouet etiā ab alio: ꝛ mouēs illud si mouetur mouet iterū ab alio: ꝛ nō potest hoc abire in infinitum; sed stabit necessario in aliquo qꝫ est ꝑmū mouēs qꝫ nequaqꝫ mouet. Hoc enī erat ꝑmū qꝫ ē ꝑma causa motus. Tex. ꝛ cō. iiij. ¶ Si autē aliqs hoc negādo det oppositū huius ꝛ dicat ꝙ i infinitū abibit: tūc ponam⁹ ꝙ. a. sit vocatū aliqd qꝫ mouet ab alio qꝫ signat per lram. b. ꝛ q: etiaz. b. mouet q̄n mouet. a. eo ꝙ sic̄ dic̄ aduersari⁹. b. nō mouet. a. nisi motu suo: ponam⁹ ēt ꝙ. b. moueat ab eo

qđ vocatur.c.ꝛ quia etiam.c.mouet motu ſuo:po nam⁹ q mouetur ab ipſo qđ vocatur.b.ꝛ hoc mo do ponamus q aſcēdat in infinitū in numero mo uentiū et motoꝝ:quia igitur ſimul tēpore mouēs mouet:ꝛ motū mouetur:ꝛ poſituꝫ eſt q quodlibet mouens mouet motu ſuo quo ꝛ ipſū mouet:opoꝛ tet neceſſario q quando mouetur q omnia moue antur:ergo manifeſtū eſt q ſimul moueantur ꝛ.a. ꝛ.b.ꝛ quodlibet alioꝝ:ꝛ q aliter ſimul non mo ueret mouens et moueretur motū:cum tamen mo tus nihil aliud ſit q̄ actus mouentis in eo quod mouetur:cuꝫ ergo.b.mouetur:mouetur ꝛ.a.ꝛ.c.b. mouetur:mouetur ꝛ ip̄m.c.quia poſitū eſt q ipſuꝫ c.mouet.b.ꝛ cum mouet.c.mouetur ꝛ ipſum.b.p pter eandē cauſaꝫ:ergo ſimul erit tēpus mot⁹.a.ꝛ mot⁹.b.ꝛ mot⁹ vniuſcuiuſq̄ ceteroꝝ. Sed tñ ad uertēdū eſt q licꝫ motus taliū quoꝝ vnus mouet aliū ꝛ mouet:ab alio ſimul ſit p tēpus:non tamen neceſſario quietes ſunt ſimul vniuſcuiuſq̄ iſtoꝝuꝫ.

Com.iiij. ¶ Et dū hoc ignoꝛauit Halie.con tradixit Ariſto.qui dixit p̄incipiū motus in ani mali eē ex coꝛde quod mouetur et mouet alia que mouentur:ꝛ cauſa cōtradictiōis eſt:quia vidit q in quibuſdaꝫ animalibus coꝛde extracto adhuc mo uentur p paſſuꝫ:aliquādo plus:aliquando min⁹: ꝛ ideo dixit q ſi coꝛ eſſet p̄ncipiuꝫ motus extracto coꝛde quieſcerent omnia que mouētur et mouent in animali:ꝛ ideo dixit q caput ꝛ non coꝛ eſt p̄n cipium motus aialis: quia putabat q ſequeretur q ſi aliquoꝝ mouentiū ſe motus eſt ſimul tēpoꝛe q etiam quies eoꝝ eſſet ſimul tēpoꝛe:ꝛ hoc non ſe quitur:q̄ñ inuenit in ſecūdo et tertio motu virtus ꝛ vehiculuꝫ virtutis qđ eſt ſpūs influxus a primo mouente:ꝛ hec mouent mouentia aliquo tempoꝛe paruo etiam poſtq̄ ceſſat mouere mouens primū ꝛ ideo cū coꝛ ponit primū mouens influit muſcu lo ſpiritū motiuū cū virtute:ꝛ muſcul⁹ influit ip̄m coꝛde:ꝛ coꝛda influit eum mēbꝛo:ꝛ remanet virt⁹ motiua cū motu in muſculis ꝛ coꝛdis ꝛ mēbꝛo ali quādiu:etiam poſtq̄ extrabitur coꝛ. Qđ autē ipſe dicit pꝛo ſigno q virtus motiua non ſit in coꝛde: quia extracto coꝛde adhuc mouentur aliquandiu quedam animalia:non eſt ſignum infallibile.

Tex.ꝛ cō.iiij. ¶ Cum ab Auerroi iam viſus ſit aries qui abſciſo capite ſepius ambulauit huc ꝛ illuc:ꝛ ideo etiā ſm hoc caput non debet poni p̄n cipiū motus:ꝛ quidā de meis ſocijs caput ampu tauit paruo animali qđ vocatur cicada cantans in cāpis:ꝛ poſtea fere per ſpaciū dimidium miliaris mouebatur i manu ꝛ cantabat ut p̄us. De his tñ in libꝛo de animalibus faciemus tractatū. Sed ꝫ tñ habemus q quecūq̄ ſint mota ꝛ mouentia ad ſeinuicē q omnis illoꝝ mot⁹ ſiml erit tēpoꝛe:lꝫ nō de neceſſitate quietes eoꝝ ſimul ſint tēpoꝛe. Cuꝫ igitur quilibet iſtoꝝum motuū ſit ſm ſe:lꝫ ſimul ſit cuꝫ alio tēpoꝛe:licebit nobis accipere vnūquodq̄ ipſoꝝ ſm ſe:quāuis nāq̄ vnūquodq̄ ſupꝛadicto rū ab altero moueatur etiaꝫ ſimul cū ipſo:cū nihil minus vniuſcuiuſq̄ iſtoꝝuꝫ vnus eſt numero mot⁹ ſm q in ipſo mobili conſideratur:ꝛ illi qui b° mo do accipiūt minus numero motus non erit infinit⁹ ſm vltima:ſed determinat⁹: quia vnūquodq̄ iſto rum mouetur ex quodaꝫ in quiddam ꝛ nos oſten dimus in fine.vj.phiſicoꝝ q talis motus non eſt infinitus:ſed finitus. Tex.ꝛ cō.v. Motus enī vnus qui eſt ex eodē in idē:aut eſt numero vnus: aut genere:aut ſpecie. Numero aūt ſicut in.v.de terminatū eſt:dico motū eſſe vnū qui fit eiuſdē mo bilis ex eodem in idē numero in tēpoꝛe eodē nu mero:ut ex hoc albo qđ eſt idem in numero:in b° nigrū qđ eſt idē numero:ꝛ nō tamē genere uel ſpe cie idem:ꝛ ſm hoc tēpus quod eſt idem numero. Si enī ſm aliud tēpus eſt nō erit idē numero:ſed ſpecie. Genere aūt motus vn⁹ eſt ſiue mutatio qui eſt in eodē p̄dicamēto ſbāe uel alteri⁹ generis pꝛe dicati. Specie aūt ē motus idē ſm eandē ſpeciē ut ex albo in nigrū:aut ex bono in malū.hec autē oīa dicta ſunt in p̄oꝛibus ſermonib⁹ q̄ habiti ſunt in.v.libꝛo hui⁹ ſcie. Tex.ꝛ cō.vj. ¶ Hoc autē ſic p̄ſuppoſito accipiaꝫ p hypotheſim q mot⁹ ip̄i⁹ a.voceꝫ.e.ꝛ mot⁹ ipſi⁹.b.voceꝫ.z.ꝛ mot⁹ ei⁹ qđ eſt c.ꝛ eius qđ ē.d.voceꝫ.i.ꝛ.t.et qꝛ iā habitū ē q mo tus omniū iſtoꝝ eſt ſimul ſic tp̄s i quo ē mot⁹ vni⁹ ip̄oꝝ qđ ē.a.ſignatū p lr̄aꝫ.k.cū autē determinat⁹ hoc ē finit⁹ ſit mot⁹ ipſi⁹.a. ſm numerū et ſpeciē ꝛ genus:ut ſupꝛa ꝓbauimus:oportet q tp̄s ei⁹ qđ ē k.ſit terminatū ꝛ nō infinitū:ſed in eodē tpe mouetur.a.ꝛ.d.qđ eſt.b.et alioꝝ vnūquodq̄ q̄ infinita dicūtur:ergo tot⁹ motus infinitoꝝ qui ſignaꝫ p.e. z.i.c. erit in tēpoꝛe finito qđ eſt.k.et hoc iō ſequit qꝛ iā ante habitū ē q in eodē tpe in quo mouet.a. cōſequētia ip̄m.a.oīa infinita mouent:g° omniuꝫ mot⁹ erit in eodē tpe. Mot⁹ enī coꝝ aut ē equalis aut maioꝛ:qꝛ minoꝛ eē nō p̄t:qꝛ tātū uel plus eſt de motu in eo qđ mouet q̄ influit ei id qđ mouet ꝛ nullo mō min⁹. Dicim⁹ aūt plus de motu i ipſo ꝓp̄t cām quā ſupꝛa dixim⁹:q.ſ. adhuc vtus mo tiua manet i eo qđ mouet:q̄ñ etiā nō mouet id qđ mouebat:ꝛ in b° nō ē dīa ad p̄ntē intētionē:qꝛ in vtroq̄ mō mouētia ſupponunt eē infinita. vñ ſm vtrūq̄ modū ſequitur vliter q infinit⁹ motus ſit:ꝛ moueaꝫ in tpe finito. Hoc aūt impoſſibile eē ꝓbaꝫ in.vj.ergo impoſſibile videt q hoc abeat in infini tum q vnum ſemper moueatur ab alio.

Tex.ꝛ cō.vij. ¶ Sic qdē igit ſm apparētiā demōſtrari videt intentū noſtrū qō a ꝓncipio intē dim⁹.ſ.q nō abeat in infinitū hoc q vnūquodqꝫ ſp moueat ab alio:nō tñ ſm veritatē adhuc demō ſtrat niſi aliqd dictis addatur ꝓpt̄ hoc q nullū videtur inconueniens:ſicut in fine.vj. libꝛi huius ſcientie declarauimus hoc quod dictum eſt. Conuenit enī ſm ea que hic dicta ſunt in tempoꝛe finito infinituꝫ motum eſſe:non eundem quidez numero:ſed alterū poſt alterum:ꝛ alteruꝫ cum altero ſm numerū infinitum mouentiuꝫ:ꝛ eoꝛuꝫ que mouētur:ita q multa ꝛ infinita ſint mota cōſequenter ꝛ ſimul habentia motuꝫ:ſicut etiam accidere videtur in his que nunc dicta ſunt: ſic ergo forte reſpō debit ꝛ inſtabit nobis aliquis. Tex.ꝛ com.viij. ¶ Sed contra hoc dicimus q ſi nos ſupponamus ſm ſupꝛa dicta:q id quod mouetur ꝓmuꝫ ꝛ mouet alia ſm locum coꝛpoꝛaleꝫ mouetur:ꝛ neceſſe eſt q omne quod mouetur qō neceſſe eſt tangi:ꝛ per conſequens continuum eſſe ſuo mouenti quod moueri ſupponitur:eo q imediatuꝫ ens ad aliquod ipſum tangat:ꝛ tactus in mathematicis ꝛ in phiſicis oꝛdinatur ad vnum:ſicut videmus contingere in omnibus phiſice mouentibus ꝛ motis: tunc poſſibile erit q ex omnibus uel infinitis que mouentur a ſeinuicez ſupponamus fieri vnuꝫ:aut contingens:aut continuuꝫ: quia nos ſuperius iaꝫ diximus q nos non loquimur hic de mobili contracto ad materiam: ꝛ ideo etiam diximus ſupꝛa: q omne mobile eſt diuiſibile:non tamen elementum qō eſt mobile ē ꝛ non ſit diuiſibile:quia diuiſibile eſt elementū ſm q eſt mobile: non tamen diuiſibile ſm q eſt hoc mobile ad materiaꝫ contractum:ꝛ ita dicimus q omne mobile inquantū mobile continuabile eſt cū omni mobili inquantū eſt mobile:ꝛ ſi accipiatur cōtinuū cū ipſo nihil debet ſequi impoſſibile. Accipiamus igitur q cōtingat vnū fieri coꝛpus ex omnibus illis que poſuimus eſſe infinita:ꝛ ſit illa magnitudo ſiue continuū infinitū ſignatuꝫ per.a.b.c.d.ꝛ motus enī congregatus ex omnibus motibus particulariū continuoꝝ ſit ſignatus per.e.ꝛ.i.t.ꝛ nō eſt differētia quo ad ꝓpoſitū noſtrū: ſiue ſit quelibet magnitudo ſigillata finita:ſiue infinita:dūmodo infinite ponitur ſm numerū:quia ſiue numero ſiue alio modo ſit ſēper cōpoſituꝫ eſt infinitū quod cōponitur ex infinitis per numerū:ſiue ſint infinita ſm vltima:ſiue finita:ſicut etiā in phiſicis eſt oſtenſuꝫ. Conuenit ſm vnā ſilitudineꝫ quodcunqꝫ iſtoꝝ ponatur q in tēpoꝛe finito mouebitur infinitū quod in cōponentibus ſm vltima:aut eſt finitū:aut infinituꝫ:licꝫ numero cōponentia ſemper ſint infinita:et vtrūqꝫ hoꝝ eſt ipoſſibile:ſicut in ſexto declaratum eſt:ibi enī ꝓbauimus q motus infiniti eſt infinitus:eo q motus vnā ꝛ eſſentialē habet diuiſionē ſm diuiſionē eius quod mouet:ꝛ tunc eius quod eſt infinitū in cōponentibus motus eſt infinitus: quia non finitur tranſitus eius. Cū igitur ipoſſibile ſit motū hoc modo infinitū eſſe in tēpoꝛe infinito:ꝛ ſequitur hoc ex illa poſitione que dicit abire ī infinitū:ſi vnum ponitur moueri ab alio. Tex.ꝛ com.ix. ¶ Neceſſariuꝫ eſt ergo q ſtabit aliquando ſi vnū mouet ab alio:ita q aliquod ſit ꝓmuꝫ mouens:ita q ipſuꝫ ab alio nullo mouetur: oꝛtet igitur per iſtam rationem eſſe aliquod ꝓmum quod mouetur a mouente ꝓmo. Si autez forte aliquis dixerit q iſta demonſtratio nō valet: quia non concludit ſimpliciter: ſed conceſſo quodā falſo:hoc eſt q oīa mouentia ꝛ mota contiguētur:uel continuentur:dicemus q non ipedit noſtram demōſtrationē:qꝛ licꝫ hoc ſit falſum ſm coꝛpa phiſica in ſpecie et foꝛma accepta:tñ eſt poſſibile et contingens ſm genus mobilis inquantuꝫ eſt mobile ut diximꝰ. Quando autē poſſibile ꝛ contingens ſupponitur licꝫ ſit falſū nihil debet ſequi ipoſſibile:bꝰ autē ſequitur ipoſſibile: ꝛ ideo nō ſequitur hoc ex aſſumpto falſo:ſed potius ex poſitione illa qua ponitur abire in infinitū q vnū ſemper moueatur ab alio. Eſt etiā aduertendū q cū nos in tali oꝛdine mobiliū ꝛ motoꝝ ꝓbauimus eſſe aliquod ꝓmū mouens nō intelligimus hoc de ꝓmo quod eſt finis mouens intentionem efficiētis:quia finis eſt cuius cauſa fit totū quod fit ab efficiente:ſed intelligimus de ꝓmo quod eſt efficiens, vnde ē ꝓncipiū motuſ qō mouet ꝛ operatur ad hoc q motꝰ fiat:ꝛ cuius actus eſt motus in eo q motus. Hic enī mouēs ſimul tempoꝛe eſt mouens cū eo quod mouetur:ita q nihil eſt mediū ipſoꝝuꝫ. hoc enī verū eſt q ſcilicet talis motoꝛ imediatus eſt ei quod mouetur in oī eo quod mouetur ꝛ mouēti:ꝛ hoc vocant quidaꝫ eſſe locum ex loco:quia in eodē loco:ꝛ vbi eſt motoꝛ ꝛ id quod mouetur.

¶ Capi.iiij.q inter motoꝛeꝫ ꝛ id quod mouetur nihil eſt medium in omnibus modis motus localis.

Via autem nos in demonſtratione ꝓdicta ſuppoſuimus ex omnibus motoꝛibus ꝛ motis ſi in genere conſiderentur fieri vnum:ꝛ hoc non poteſt eſſe niſi imediata ſint motoꝛ ꝛ id quod mouetur:ita q inē ea nec plenuꝫ ſit:nec vacuū:oportet nos hoc determinare q inē motoꝛem et id quod mouetur ab ipſo nihil ſit medium ſm omnem motum in genere. Quia autem per ſe manifeſtū eſt q inter generans ꝛ generatū et

proximum nihil est medium: quia virtus forma/
tiua que est proximum generās est in semine: ideo
non oportet nos multum sollicitari ut probemus
in generatione et corruptione que est generationi
contraria: sed nos probabimus hoc in his in qui
bus est occultum. ¶ Tex. 7 com. x. ¶ Quoniaz
autez tres sunt motus ut diximus in quinto: quo/
rum vnus est fm quemlibet locum: 7 alter fm qua
litatem: et tertius fm quantitatem. Necesse est etiā
q ea que mouentur mouentur ad res trium gene
ruz: 7 necesse est motus tres esse fm genera. ¶ Mo
tus igitur qui est fm locuz est loci mutatio: qui nō
fm qualitatē est alteratio: que non fm quantitatez
est augmentum uel detrimētum. Dicamus igitur
primū de loci mutatione: hic est enim fm naturam
primus motuū: sicut probauimus in viij. huius sci
entie. Dicamus igitur q omne illud quod fertur
fm locum: aut mouetur ipsuz a seipso: aut ab alte/
ro qō est extrinsecum ei. Si autē mouetur a seipo
sicut animalia mouentur: uel per se videtur moue/
ri sicut elemēta: tunc manifestū est q motus simul
cū talibus 7 in seipsis mouētibus habent in se mo
uens: 7 ita simul erit mouens 7 quod mouetur: ita
q inter ea nullum est mediū: neq; plenuz: neq; va
cuū: quia cū in principio libri probatuz sit q omne
quod mouetur habet motorem: oportet 7 q illud
quod mouet et non habet motorem extra: habeat
eū in seipso: 7 ita habet eū coniunctum sibi sine me
dio. Qō autē mouetur ab alio mouetur quadrifa
rie: omnes enī motus violenti qui motorē habent
extra: ad quattuor modos cōmunes reducuntur.
Modi autē illi sunt vocati pulsio: tractio: 7 vectio
et vertigo. Oēs enī alios modos mot⁹ violenti ne
cesse est in hos reduci: 7 cōtingere aliā rationē isto
rum: sicut inferius ostendemus. Pulsio autem di
uidit̄ in duos modos speciales: quedam enim
pulsio est impulsio: 7 quedā vocatur expulsio. Et
impulsio quidē est quando id quod mouetur nō
deficit ab eo qō impellitur: sed corporaliter coniū
gitur ei per totum spaciū: 7 per totum tempus im
pulsionis: sicut si manu superposita super lapidez
lapidē ipellā ita q man⁹ a lapide nō separet: et tūc
manifestū est q mouens et motum coniunguntur
sine medio. Alius autē motus pulsiōis est expul/
sio. Expulsio autē est quādo pellens deficit ab eo
quod pellitur: 7 hoc est quando primū tangēs mo
uens id quod mouetur impetu suo expellit ipsum
a se: et tunc distat ab ipso: sicut est in lapide proie/
cto a manu: et in hoc motu etiā mouens imediate
coniungitur ei quod mouetur: quia aer per quem
mouetur locus est naturalis eius quod proiscitur
7 virtus proiscientis est in ipso cū lapide: sicut i ter
tio de celo 7 mundo habet ostendi: 7 sic manifestū
est q in omni motu violento qui est pulsio mouēs
7 motū sunt coniuncta sine medio. Hoc autē idem
ostendimus fieri in motu vectionis. Vectio enim
in cōmuni dicta perficitur tribus modis motuum
in speciali dictis. Generaliter enī verum est de om
ni eo quod vehitur q ipsuz non mouetur motu p
prio: neq; naturali: neq; alio: sed mouetur fm ac/
cidens hoc quod ducitur in alio quodaz qō mo/
uetur motu pulsionis in quo ipsum iacet: uel ē fm
quēcūq; modū in ipso. Vehens aūt cuius motu
mouetur id quod vehitur habet motū aliquando
quidez pulsiōis fm duos mōs supra dcos. Aliqñ
autem habet motum tractionis sine citationis: si/
cut id quod vehitur in plaustro. Aliquādo habet
motum eius quod ducitur in circuitu: quod voca
tur vertigine ductū: sicut id quod circūducitur ro/
ta molendini iacens uel sedens. Manifestum est
igitur q vectio perficit̄ bis tribus modis motuuz
et cum in quolibet istorum vehens sit mouens: id
autē quod vehitur sit motū: 7 inter illa nihil sit me
dium: manifestū est q etiam in hoc motu violento
inter mouens et motum nihil est mediuz. Tractio
autē est motus violentus qui duobus modis per
ficitur. Fit enī tractio semp hoc modo q mouens
non separetur ab eo quod mouetur: sed fit dupli/
citer. scilicet q potest fieri ad trahentem: uel ad al/
terum a trahente. Constat enim q tractus aliquis
sit ad trahentem: et aliquis sit ad aliud a trahente
in hos duos motus omnes alij modi tractionis
reducunt̄: et tractionem quidē nos superius posui
mus in secundo loco enumerationis istorum mo/
tuum: 7 tamen exequemur eam tertio loco: quia ve
ctio fiebat vno modo per tractum: 7 alijs modis: et
ita vectio quodammodo erat in plus q̄ tractio: et
ideo prius erat exequendi. Sed inquantum tra/
ctio simpliciori modo motus sit q̄ vectio erat tra/
ctio enūciada ante euectionez: et inquantū sit mo
tu proprio ipsius mobilis: cum vectio semper fiat
motu alieno. Cum autem duobus modis fiat tra
ctio: etiam duo nomina sortitur vulgariter: quia mo
tus qui est ad trahentem dicitur attractio. Mo/
tus autē qui est ad aliud dicitur extensio. Omnes
autem alij motus tractionis cum incidant in duas
species modorū p̄dictorū reducunt̄ ad istos. Sūt
autem quidam modi motuum qui licet non sunt
violenti: qui etiam reducuntur ad similitudinem
istorum: licet non habeant eandem rationem cum
istis: sicut est in banelitu inspiratio que est per mo
dum attractionis: et ēspiratio que est per modum
extractionis. Similitudinem etiam habent cum
bis omniuz illorū corporuz modi motuū qui sunt

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

per modum emissionis uel receptionis: quoniam emissio semper est per modum extrusionis: ⁊ receptio per modum attractionis: sicut in virtutibus est naturalibus in quibus virtus emittitur in organa ⁊ habet organum quodlibet fila ⁊ lacertos et cordas per quas attrahitur: ⁊ si ita etiam sint accidentalia ⁊ corrumpentia: tamen in hoc reducuntur sicut tussis ⁊ sternutatio que per modum extrusionis sunt: ⁊ tractus qui est per modum attractionis Similiter est autem de speculatione ⁊ radiatione: quoniam speculatio omnis cum fiat intus suscipiendo est per modum attractionis: ⁊ cum radiatio fiat in emittendo lumen ⁊ radium ipsa fit per modum extrusionis: quodlibet enī unum fit per modum attractionis: ⁊ alterum segregationis ⁊ extrusionis. Est autem aduertendum ꝙ licet tam motus naturales q̄ animales similitudinem habeāt cum his duobus modis attractionis: tamen non sunt illi ipsi motus in specie: sicut in motu animali sicut in principio diximus: ⁊ etiam motu naturali p se constat ꝙ motor coniunctus est suo mobili qō ab ipso mouetur: ⁊ ideo non egemus ut probem⁹ hoc: sed in motu tractionis non ita cōstat. Est etiā adhuc aduertendum ꝙ licꝫ quedam trahant: tamen non omnia que aliquo modo trahuntur dicuntur moueri motu tractionis: sed aliquādo mouentur plus motu naturali eius qō trahitur: sicut nutrimentum mouetur ad mēbra: non motu mēbri quod trahit ipsum: sicut locus trahit locatum: sed potius propio motu: quia cū assimulatum est ſm aliquid mēbro mouetur ad ipsum sicut ad suum locum saluantē se in forma quā recipit: ⁊ hoc etiaꝫ modo graue mouetur deorsum: ⁊ leue mouet sursum: ⁊ hoc modo etiā magnes mouetur ad ferrum propter similitudinē forme quā habet cuꝫ ferro: ⁊ ideo ferrū est locus eius: ⁊ ideo cuꝫ impeditur vis illius similitudinis: ferrum non mouetur ad magnetem: nec ecōuerso: ⁊ ideo cum feratur succo alij uel lapillus uel ferrum: neutrum mouetur ad alterum: ⁊ iste motus est etiam sic: ꝙ mouens coniunctum est suo mobili qō mouetur ab ipso: quia virtus lapidis diffunditur in medio vsq; ad ferrum: ⁊ ecōuerso: ⁊ hec virtus tangens est mouens īmediatū. Similiter autē est de kakabre uel alio lapide precioso qui non trahit paleam nisi calefactus per motum: quia per motuꝫ dissoluitur res trahēs ⁊ emittit virtutem. vnde etiaꝫ aliquando si calefiat per ignem non trahit: quia ignis est vehementē dissoluens ⁊ consumptiuꝰ: ⁊ ideo non manet cum calido ignis vigorosa virtus ad attrahenduꝫ: sed potius consumitur: ⁊ ideo non attrahit. In omnibꝰ autem his licꝫ motor īmediate coniunctus sit mobili qō mouetur ab ipso: tamen ipsi nō sunt modi huius motus quē vocamus tractationem nisi ſm similitudinem: quia in istis qui naturales uel animales sunt non mouetur tractū fortiori motu trahentis: sed potiꝰ fortiori motu eiꝰ qō trahit qō iā acquisiuit aliquid de forma: ⁊ per hanc formaꝫ naturaliter ad ipsum trahens mouetur. Cū autēꝫ sit verus motus tractionis: tunc oportet ꝙ velocior ⁊ vehementior sit motus trahētis q̄ eius quod trahitur. In omnibus autē dictis considerandum ꝙ siue fiat motus vere tractionis: siue motus naturalis uel animalis assimulatus illi: ꝙ semper hoc verum est ꝙ nullum est medium inter proximuꝫ mouens ⁊ motū: ⁊ ratione huius motus constat ꝙ propositio non habet instantiam que dicit ꝙ inter mouens ⁊ motū non est medium. Sciendum autem ꝙ quidam vocant modum motus violenti citationem que quasi fit per cordas ⁊ instrumenta. Modum aūt tractiōis naturalis uel animalis vocat tractionē: hoc est igitur qō dicere volumus de tractu. Et dicendum ꝙ oīs motus ſm locum est: aut est per moduꝫ congregationis: aut per modū segregationis: eo ꝙ omnis motus localis aut est ad mouentem: aut a mouente. Et siquidem est ad mouentem: tunc est motus per modum attractionis siue congregationis. Si autē est motus a mouente: tunc est per modum extrusionis siue segregationis: ⁊ ideo omnis motus reducitur ad duos motus tractionis: ⁊ ideo cum illi duo modi motꝰ reducantur ad attractionem in cōmuni: tunc omnis modus reducitur ad vnum moduꝫ motus: et hec forte fuit causa ꝙ antiqui duo prima mouentia esse supponebant: scilicet litem que mouet per modum segregationis: ⁊ amicitiaꝫ que mouet per modum congregationis. Vertigo autem componitur ex tractu ⁊ pulsione. vertigine enim ducitur quod circundatur circulariter sicut rota. In motu autem rote est semicirculus qui est ex parte mouētis attrahitur: ⁊ ideo habet similitudinem cum tractu: ⁊ perficitur tractu. Semicirculus autēꝫ qui distat a trahente expellitur: ⁊ ideo habet similitudinem cū pulsu: ⁊ perficitur pulsu. Est autem considerandum ꝙ licet circulus sit figura simplex: eo ꝙ vna linea continetur: tamen motus eius simpliciter esse non potest propter orientia ⁊ regnātia in ipso que a duabus virtutibus mouentur: ab ea scilicet que expellit: ⁊ ab ea que retrahit ad mouentem: ⁊ ideo etiam motus iste post alios ponitur: quia a simplici virtute nequaquam perfici potest. ¶ Ex precedentibus autem manifestum est ꝙ si pellens ⁊ trahens simul sunt cum eo quod pellitur ⁊ trahitur: et inter ea nihil est medium quod

tunc etiam inter circūducēs vertigine ꝛ circūductū nihil ē mediū: neq; plenū: neq; vacuū. Qđ aūt inter pellens ꝛ pulsum: ꝛ inter trahens ꝛ tractum nō sit medium: manifestum ē ex diffinitionibus vtrorumq;. Pulsio enī sicut ante dictū est: aut a seipo aut ab alio ad aliud est motus: eo q; perficitur in duobus motibus impulsionis uel expulsionis. Tractus autem similiter in duobus perficitur cuz sicut dictum est sit aut ab alio ad ipsum trahens: aut ab ipso trahente ad aliud: ergo in omnibus his motibus verum est q; inter mouens ꝛ motum ꝛ ꝓximum non ē medium. Amplius forte credet aliquis q; instantia sit eius qđ dictum est in specie pulsionis que est ꝓiectio. Proiectio enī fit duob⁹ modis: aut enī ſm naturā motus proiecti: aut contra naturam. Et siquidē sit cōtra naturam tunc cessat motus quādo cessat impet⁹ proijciētis: sicut fit cum lapis iacitur sursum. Si aūt sit ſm naturam motus ꝓiecti tūc non cessat motus quādo cessat impetus ꝓijcientis. Si aūt impet⁹ in talib⁹ addit super motū naturalē rei proiecte: ut si lapis ꝓijciatur deorsum: ille enī veloci⁹ fertur deorsum q̄ si ſm naturam moueret: ꝛ in talib⁹ verū est q; ꝓiectio fit qñ velocior mot⁹ sit eo motu quē habet id qđ ſm naturam fertur: eo q; fortior fiat impulsio q̄ sit inclinatio ad motū naturalē in eo q; ꝓijcitur: ꝛ tūc ille motus fortior vsq; ad hoc fit quousq; fit mot⁹ ei⁹ quod ferť q̄ sit naturalis motus eius: eo q; violētia ꝛ impetus ꝓijciētis addunt super motum naturalem in tali modo motus: ꝛ in tali etiā vltimū proiectiuū ꝓximū est rei ꝓducte: ꝛ inter ea non est medium: ergo in omnibus his motibus manifestum est q; simul sunt id qđ mouetur ꝛ mouēs ꝓximuz ꝛ nullum est medium ipsorum.

¶ Capi. iiij. q; nec in alteratione: nec in augmēto aliquid est medium inter mouens ꝛ motum.

Tex. ꝛ com. xj.

a Tvo eodē modo probabim⁹ q; neq; alterati neq; alterantis ꝓximi nullū est mediū. Hoc aūt ex inductiōe est manifestuz sicut etiā per inductionem ꝓbauim⁹ in omnibus modis motus localis. In omnibus enī motibus alterationis accidit sic alteratio: q; vltimū alterātis est cum ꝓmo alterati: ergo sunt simul: ꝛ inter ea nō est mediū aliquod. Et ad hoc ꝓbanduz sumem⁹ vnā ꝓpositionē: ꝛ supponem⁹ eā donec inferi⁹ probem⁹ eandē. Hec aūt ꝓpositio est hec: qđ solū alteratur alteratione ꝓpria ꝛ phica quale: hoc ē ſm qualitatē informatā in eo q; ipsa est sensibilis qualitas ſm aliquod obiectū sensus. Sensibilia autē siue sensibiles qualitates sūt ille solum que ſm corpora pure naturalia: hoc ē generabilia ꝛ corrupti-

bilia differunt abinuicez: sicut probare habemus in ꝓmo secundi libri perygeneos: sicut sunt grauitas: leuitas: duricies: mollities: sonus: nō sonus: siue sonus grauis: ꝛ acutus: albedo: ꝛ nigredo: dulcedo: ꝛ amaritudo: humiditas: ꝛ siccitas: densitas: ꝛ raritas: ꝛ que sunt media inter ista. Similiter autem ꝛ omnia alia que sunt sub sensu aliquo: hꝰ modo q; sunt obiecta sensuū: de numero quoz est calor ꝛ frigus: ꝛ leuitas: ꝛ asperitas. Omnia aūt sūt passiones uel passibiles qualitates que subijciunť qualitati sicut species subijciuntur generi: per hec omnia enim differunt abinuicem naturalia corpora sensibilia: aut per aliquod horum in eo q; mai⁹ uel minus patiūtur aliquid horuz. Sensibilia enī corpora dicūtur que sensibilibus qualitatibus distinguūtur. Quecūq; autē sensibilibus distinguūtur necesse est q; ꝓmis sensibilibus distinguantur. ꝓma aūt sensibilia sunt frigidū: calidū: humidū: siccū: ꝛ his ꝓmo differunt homogenea que sūt elemēta sicut dici habet in secūdo libro perygeneos ꝛ siquidem nos ita ſm rationem ꝛ ordinem cause efficientis consideremus inuenimus ꝓmas esse qualitates actiuas ꝛ passiuas calidum: ꝛ frigiduz: humidum: ꝛ siccum: hec enim dissoluendo ꝛ constringendo naturā inducunt rarum ꝛ densum ex eo q; ꝓpinque uel remote a seinuicem disponuntur partes materie. Si tamen consideremus inter enunciatas qualitates que vicinioꝛes sunt materie ꝛ que magis distant ab ipsa inuenimus rarum et densum propinquioꝛes: ꝛ post has sunt humidū: calidum: ꝛ frigidum: sed de hoc consideratio erit alibi. Qđ autem hic sciendu est hoc est q; omnia corpora phisica paciuntur ab his: ꝛ ipsorum pati est cum alterari ipsoruz. Alterantur autem cū fiunt frigidiora: aut calidiora: aut dulciora: aut amariora. aut aliquid paciuntur ſm aliquam qualitatem de his que sunt predicte: ꝛ quia animata componuntur ꝛ generantur ex ꝓmis sensibilibus ꝛ simplicibus: oportet etiam q; animata ſm partes tam animatas q̄ inanimatas: hoc est insensibiles sicut sunt vngues ꝛ pili: alterantur eisdem qualitatibus Et in omnib⁹ his manifestum est q; inter alterās proximum: ꝛ alteratum proximū nihil est mediuz ex eo q; augens non alterat patiēs nisi tāgat ipm ꝛ inter tangentia non est aliquid medium sicut patet ex his que de tactu dicta sunt. vnde Aristo. dicit in. xvj. libro animalium: q; si aliquid nō tangit aliud ꝛ non agit: ꝛ si non agit non sequitur alteratio actionum eius. Tex. ꝛ com. xij. ¶ Quod autem alterās agit duplicit. s. corpaliť ꝛ spūaliter. Corpaliter qdē qñ agit per formā ſm eē phicuz ꝛ corpale qđ hz in mā. Spūale aūt agit qñ imutat

per intentionē sue forme potius q̄ per formam sicut alterantur sensus in partib⁹ anime passiuis p/ceptiuis sensibiliū p̄sente materia. Ille enī potē/tie non recipiūt formas:sed intētiones formarum sensibiliū:z he intētiones spūales sunt que sunt in sensu:quia fm aliud eē nō potest eas recipere sen/sus:sicut docet habet in secūdo de aīa:z licz illa al teratio sensuū nō pfectam habeat rōnem alteratio/nis:tñ ipsa etiā nō fit nisi ita q̄ nihil medium sit in ter alterās ꝓximū:z alteratū ꝓximū:z hoc videre possumus hoc mō:ipsi enī sensus alterant tali mo do alterationis ex eo q̄ a suis sensibus sibi inferē tibus passionē patiūtur. Actus enī quib⁹ isti sen/sus fiunt fm actū sunt motus per corpus:hoc ē p corporalia organa sensu ipso aliq̄d patiente:hoc ē recipiēte. Omnes enī sensus passiue potētie sūt:z fiunt in actu quādo paciētes recipiūt formas sen/sibiliū. Verū est enī q̄ fm quecūq̄ sēsibilia alterā tur. ea que non sunt aīata:fm oīa eadem alterātur etiā aīata:eo q̄ aīata sunt cōmixta ex illis. Nō aūt conuertitur q̄ fm oīa illa fm que alterant animata alterant etiaz inaīata:qz licz alterētur a formis que sunt sensibiles:nō tamē alterant ab illis spiritualiē hoc est q̄ recipiāt eas fm esse spūale q̄ facit sēsus z causa est:quia nō habet potētias sensuum in qui bus forme ille esse spūale recipiant quādo generā tur in ipsis. Dis enī forma fm tale esse ineſt qua/le pmittit subiectū in quo est:z cū sensus sunt par/tes aīe:et organa sensuū sunt aīata:nō possunt eis ineſſe forme ille nisi fm eē spūale:z fm hoc non in sunt his que nō sunt aīata:z ideo nō alterantur in/aīata fm oīa illa que alterantur aīata:quia altera/tione sensuū non alterant inaīata:z non percipitur cū alterantur inaīata:qz nō habent virtutes appre hensiuas suaz alterationū quēadmodū aīata. vñ nihil ꝓhibet q̄ lateat alteratio inaīatorū:eo q̄ alte ratio eoruz non accidit fm virtutes sensibiles:lz q̄ dā dicunt q̄ inaīata habeāt sensus naturales. Illi enī qui hoc dicunt:nō dicunt q̄ sensibus naturali bus fiat ꝓceptio alterationis qua alterant inaīata Siquidē igitur sicut ꝑdictū est sensibiles sunt om nes qualitates passibiles z passiones:et per h° tm̄ fit alteratio. Manifestū est ex hoc eodē q̄ patiēs q̄ alteratur:et passio alterans sint simul:et non est inter ea mediū. Cū enim fit passio fm visum:aer ē contiguus oculo:aeri aūt est cōtiguū corpus colo/ratum quod non mutat visum:et superficies illi⁹ cor poris terminat ad lumen q̄ abstrahit colorem et ponit euz in medio visus q̄ est aer:et ille aer termi nat cum lumine ad visuz:z sic intē visum z aerem in formatū forma visibili nō est medium. Similiter au tem se habent auditus et odoratus ad sua obiecta et media:quia inter mediū z obiectū q̄ alterat me dium nihil est mediū:z inter mediū alteratū z ora/ganum sensus q̄ alteratur a medio nihil est me/dium. Inter enī vberans primū q̄ facit sonum z aerem concauū auris iterū nihil est mediū. Simi/liter aūt est de odorante q̄ sicut ē cāphora q̄ inter eam z aerē et aquā nihil est mediū:et aer imutatus odore ptingat vsq̄ ad instrumētū olfactus in ante riori parte cerebri collocatū:ergo inter mouēs pri mū hoc est,ꝓximū q̄ non p aliud sed per se mo/uet:z sensus et organū nihil est mediū in sensib⁹ q̄ fiunt per medium extrinsecū. Eodē aūt modo si/mul est gustus instrumētū z sapor imutans ipsuz. De tactu aūt constat q̄ omnia tangētia simul sunt ita q̄ inter ea non est mediū:z ista imediatio agen tis z pacientis fm vnā similitudinē est in his que sunt aīata:z in illis que sunt in animata. Tex.z cō.xiij. ¶ Est aūt z sic in motu augmēti:quia au/gens est id q̄ additur:z auctuz est cui fit additio. Cū ergo nihil sit mediū inter additum:z id cui fit additio ipsius:nihil erit mediū inter augens z au/ctum. Similiter aūt est in detrimēto:quia detrimen/tum fit per ablationē eius q̄ additum est:et inter illa non pōt eē mediū:ergo generaliter veruz est q̄ mouentis ꝓmi siue ꝓximi q̄ nō per aliud mouet z eius q̄ mouet vltimū:hoc est q̄ nō p aliud mo uet:nihil est mediū q̄ sit mediū fm modū mouē tis z eius q̄ mouetur:z hoc est q̄ intendim⁹ pro bare. Obijciet aūt forte aliquis dicens:q̄ augens in aucti motu duplex est sicut determinat Aristo. in ꝓmo libro perygeneos. Vnū quidē est sicut au gens additū. Aliud vo est augens sicut efficiēs:et hec est virtus augens que vocatur virtus augmen tatiua:z in p̄habita ꝓbatione non ē ꝓbatū q̄ non sit mediū inter augens z auctū:nisi fm q̄ augēs su mitur p eo q̄ additur:z ideo imꝑfecta videtur eē nostra ꝓbatio. Sed adhuc dicimus q̄ non opor tet nos inducere ꝓbationem ad hoc q̄ per se cui/libet pōt esse manifestū:quia nunq̄ posset fieri au gmentū nisi virtus augens imediata esset ei cui fit additio:z ei q̄ additur per hoc q̄ vnit et additur vnum alteri.

¶ Capi.v. in quo est digressio declarandū in cō muni:q̄ non est alteratio nisi fm passiones z pas/sibiles qualitates:et in speciali ostenditur q̄ in na turali potentia z impotentia non est alteratio.

Tex.z cō.xiiij.

Quoniam aūt que alterant oīa alterant a
q sensibilibus:z q̄ motus alterationis qui est in p̄dicamēto q̄litatis nō est nisi fm il lam spēm qualitatis que est passio uel passibilis q̄ litas inferens passiones in sensu:uel illata in sensu

ſicut diximus ex his q̄ dicem⁹ deinceps põt ꝓfide rari. Eſt eni alteratio ꝑpe ſm ꝑma ſẽſibilia: eo q̄ veriſſime illa ⁊ ꝑ ſe ꝓtraria ſũt: q̄ ſunt calidũ ⁊ frigidũ: ⁊ humidũ ⁊ ſiccũ. In alijs aũt cõtrarijs ẽ ꝛietas cauſata ab iſtis: ⁊ ideo etiã in ſecũdis ſenſibilibus ẽ alteratio ſic in duro ⁊ molli: aſpero ⁊ leui: et alijs q̄ ſũt oĩa obiecta tact⁹. Siliter aũt ẽ in guſtatiuis: eo q̄ ſapoꝛes ſequũtur q̈litates cõplexionantes: ⁊ iõ cauſant a ꝑmis q̈litatib⁹: ⁊ iõ inuenit i eis ꝛietas. Odoꝛ aũt iuxta ſapoꝛes ẽ ꝑꝑ qđ etiã in illis inuenit vera ꝛietas. Eſt aũt ſiliter ĩ oĩbus coloꝛibus q̄ ſũt obiecta viſus: ſed in obiectis audit⁹ ſecus ẽ: qꝛ illa nõ generant a qualitatib⁹ ꝑmis: ſed potius a ꝓcutiẽte ⁊ ſonãte: ꝓpter qđ etiã qdã pho rũ dixerũt q̄ alteratio q̄ eſt inẽ acutũ ⁊ grauẽ ſonũ in auditu eq̄uoca ẽ ad alterationẽ q̄ eſt in obiectis aliarũ ſenſuũ. Cũ aũt abſq̄ dubio verã habeãt tales alteratiões alteratiõis rõnẽ: itelligẽdũ ẽ q̄ licꝫ quãtũ ad ꝑmũ ſonans generatio ſonoꝝ ſit violenta: inquãtũ aũt ad id qđ eſt mediũ deferẽs ſonum hoc ẽ aer in quo ſic in mã ꝑma generat: non oĩno eſt innãlis ſon⁹. Aer aũt diuiſibil⁹ p bũidũ ſpũale qđ eſt in ipo: ⁊ iõ quo ad hoc aliquã reſpicit de q̄ litatibus ꝑmis: qꝛ calidũ cũ humido ſpũali puro facit optime ſonare. Si aũt frigidũ ſit cũ humido ſpũali retinent ſoni ita q̄ fiunt obtuſi: ⁊ ſi ſit humidũ coꝛporale ſic in aqua cito ſoni diſparẽt ⁊ parũ manifeſtant. Eſt ergo ex his oĩbus colligere rõnẽ veram: quare in ſola illa ſpecie q̈litatis q̄ eſt paſſio uel paſſibilis q̈litas eſt alteratio phica ⁊ vera: qꝛ. ſ. ſupꝛa diximꝰ q̄ oĩs motꝰ qui eſt vere motus ẽ inẽ cõtraria talia q̄ mediũ habeãt ꝑ aliquẽ modũ: ita q̄ ꝓtrariũ in illo medio miſceat cũ cõtrario. Talis aũt ꝛietas in ſola ſpecie illa ẽ que ẽ paſſio uel paſſibilis qualitas inferẽs ⁊ illata: ⁊ iõ in ſola illa ſpecie q̈litatis ẽ alteratio q̄ eſt motus phicus: ⁊ ſi forte in alijs ſit alteratio q̄dã ſicut in habitu ⁊ diſpoſitione illa nõ erit motus ſed mutatio quedã: eo q̄ ignoꝛãtia et ſcia nõ ſunt ꝛia ſed oppoſita: ut ꝑuatio ⁊ habitus: ⁊ inẽ illa non ẽ mediũ. Cũ ergo ꝓbatũ ſit ſuperius i. v. libꝛo q̄ in ſolo intermedio ſit motus: tũc non põt eẽ motus in ꝑuatione et habitu. Figura aũt cũ figura nullã habẽt cõtrarietatẽ. Similit aũt nec nãlis potentia cũ alia potẽtia uel ipotẽtia: hoc tamẽ alit etiã oſtendem⁹ ſigillati per ſingulas q̈litatis ſpẽs: Sꝫ de nãli potẽtia ⁊ impotentia nõ oportet nos multũ laboꝛare: qꝛ alteratio nõ eſt niſi q̄n ſub eodẽ ſubiecto manente in omnibus ſuis ſubſtãtialib⁹ mutatio fit in ſuis paſſionibus: ſicut in ꝑmo libꝛo perygeneos dici hꝫ. Cum aũt nãles potẽtie uel ipotẽtie ex ipſis eẽntialibus rei fluãt nõ erit variatio in ipis niſi variatis eſſẽtialib⁹ ſubiecti. Nõ aũt variãtur ſubiecti eẽntialia niſi ꝑ generationẽ: erũt igit nãles potẽtie date ⁊ variate ꝑ gñationẽ ⁊ coꝛruptiõez: ⁊ nõ ꝑ alteratiõez: Sꝫ obſeruandũ eſt q̄ ſicut in aĩ habitis dixim⁹: terminus generatiõis ẽ duplex. ſ. ꝑꝑus ⁊ ꝓximus: ⁊ alius q̄ cõſequit ad illũ. Generatiõis ergo termin⁹ ꝑmus ⁊ ꝓxim⁹ eſt hic qui generatur ab hoc: ſꝫ ga hic eſt homo iã cõſequẽs termin⁹ eſt homo: ⁊ aial ⁊ ſubſtãtia ꝓiũcta his: ſicut intelligẽs ⁊ ꝓſentiẽs et moꝛtalis: q̄ oĩa dicũt potẽtias nãles: ꝑꝑ qđ etiaꝫ Alexã. perypatetic⁹ dixit q̄ potẽtia nãlis ⁊ ipotẽtia nõ ſunt actiua: nec q̈litates: ſed ſubſtãtiales foꝛme intelligim⁹ ꝑ hoc q̄ licꝫ in veritate nãles potentie ſint de genere accidẽtiũ: eo q̄ cõſequũtur eẽ rei tñ nõ ſunt accidẽtia ꝑ accidẽs: ſed ſunt accidentia ꝑ ſe: ⁊ manãt de ſbalib⁹. Res eni agũt ꝑ ſuas foꝛmas: ⁊ patiũtur ꝑ ſuas materias: ⁊ iõ ois nãlis potentia oꝛit ex victoꝛia forme ſup̄ mãz: ⁊ nãlis ipotẽtia oꝛit ex victoꝛia materie ſup̄ formã, ꝑꝑ qđ nõ variant niſi variata forma ⁊ mã ſubſtãtialib⁹: ⁊ iõ gñatio ẽ iſtoꝝ: ⁊ nõ alteratio. Si aũt forte aliquis dicat q̄ durũ ⁊ molle dicũtur a nãli potẽtia ⁊ ciuſdẽ ipotẽtia: ⁊ tñ ſm hec duo eſt alteratio: eo q̄ illa ſũt ſbiecta tact⁹: ut ſupꝛ bituꝫ ẽ. Dicem⁹ ad b⁹ q̄ñ duruꝫ ⁊ molle ſũt dura ⁊ mollia duplicit. ſ. aliena ſiccitate ⁊ hũiditate uel ꝑꝑa: ⁊ q̄ñ ſũt alienis q̈litatib⁹ dõa dura uel mollia: tũc nõ dicũt ſm nãlẽ potẽtiã uel ipotẽtiã: ⁊ tũc alteratio ſit ĩ eis ſine ſubſtãtialiũ rei variatiõe. Q̄ñ aũt nãli ariditate uel hũiditate ſic dicũtur: ⁊ tũc nõ variant ſine ſubſtãtie variatione: ⁊ iõ tũc ẽ gñatio: ⁊ non alteratio. Quare igit motus nullus põt eſſe ad has formas q̄ ſũt nãlis potẽtia uel ipotẽtia: ſed mutatio ẽ ad eas: licꝫ eni in ſe q̈litates ſint: tñ alteratio nõ eſt in eis: qꝛ in. v. li. habitũ eſt q̄ alteratio nõ ẽ forma: ſꝫ via i formã.

¶ Capitulũ. vj. q̄ in formis ſiue circa aliqd circũſtãtib⁹ figuris nõ eſt alteratio. Tex. ⁊ cõ. xv.

Axime autẽ inẽ alias ſpẽs q̈litatis videbit eẽ alteratio in formis ⁊ figuris et beatitudinib⁹ ⁊ diſpõnib⁹: ⁊ hoꝝ acceptiõib⁹ in ſbõ aliquo ⁊ remotiõib⁹ eoꝝ a ſbo: ſi qs itelligẽdo mentẽ apponat. Sed nos oñdem⁹ q̄ ĩ neutrarũ ſpẽrũ eſt alteratio: ſꝫ pus oſtẽdem⁹ q̄ alteratio nõ eſt in forma ſiue conſtãte circa aliqd figura. Dicit aũt figura q̄ ẽ q̄ntitat⁹ termiatio: qꝛ ſic inuenit in coꝛpoꝛib⁹ nãlib⁹ ⁊ artificiatiſ: nec differũt forma et figura ſbo: ſꝫ rõne: quia figura refert ad ẽmination̄ quãti: put q̄ntitas ſubiecti extra ẽminat ſup ficieb⁹ ⁊ lineis. Forma autẽ dicit idẽ ꝓout ſbm in ipſa iformat: q̄ſi p cõuerſũ modũ reſpectu ſubiecti et ad itus. Propt qđ etiã qdã ſatis bene dixerũt determiantes formã que ſbo idẽ eſt cũ figura q̄ ipa

est dicta forma ⁊si fortis manēs lz sit relata ad int⁹ sicut dixim⁹. Ostēdem⁹ igit̄ q in hꝭ nō est aliq̄d alterationis. Quecūqꝫ enī p generationē fiūt fiunt cū quedā alterant ⁊ sūt ⁊si ꝓntia alterationē: quoꝝ illa nō sunt termini alterationis: sed figure sic fiūt in coꝝpoꝝib⁹ nālib⁹: ergo ad figuras ⁊ ad formas nō est alteratio. Siue enī dicam⁹ sic antiq̄ dixerūt q ꝯgregatio ⁊ disgregatio sūt cause generatiōis et coꝝruptionis: siue dicam⁹ q calidū ⁊ frigidū ⁊ cetere q̄litates ī generatiōe trāsmutāt mām: semp iue nim⁹ formas ⁊ figuras seq alterationē: quia si dicamus q cōgregatio ⁊ segregatio sunt cause gnātionis sic dicebat Democrit⁹: tūc rarū ⁊ densū erunt ꝑma alterātia mām: ⁊ tūc ex illoꝝ alteratione inerit figura diuersa: q̄ alia ē figura ei⁹ cuius ptes sūt ꝓpinque ī loco paruo: ⁊ alia eius cui⁹ ptes sunt longinque in loco magno: siue exeāt a suis plenis ⁊ relinquāt illa vacua sic dixit Xutos: siue nō. Si autē dicim⁹ q calidū ⁊ frigidū sūt causa rari ⁊ densi sic veritas se hz in re: tūc iterū variat figura ex calido disgregāte: ⁊ frigido cōgregāte ⁊ inspissante: et sic alteratio p se nō est ī ustie: sed sūt ꝓntia quoꝝundā alioꝝ alterationē. Ampli⁹ aūt nō predicamus id ex quo ē figura: siue sit in nāli coꝝpe: siue ī artificiali de ipsa forma siue figura: q̄ non dicem⁹ ꝓpe loquēdo q statua ydoli sit es hoc: nec dicim⁹ q pyramis sit lapis: uel circulus ferrū: uel id qđ est ī figura bois nō dicim⁹ carnē ⁊ ossa: sed potiꝰ denominantes a mā dicimus ea enea: uel lapidea: uel lignea: uel carnea: ⁊ ossea: uel terrea: uel ferrea. Illud aūt qđ alterat predicat de forma suppositā q̄ cōcretiue signat: sic ꝓpe hz signari: eo q accidēs alterās potiꝰ est eē qđ hz in subiecto q̄ sit eētia absoluta dicim⁹ enī q h° calidū est es. Similiter aūt ē de būido ⁊ forti ⁊ duro ⁊ alijs q̄litatib⁹ sensibilib⁹ sm q̄s ē alteratio. In oīb⁹ enī his equoce bec nā sm nominis cōitatem dicim⁹ ⁊ predicam⁹ materiaz: hoc est subiectū de passiōe: ⁊ ecōuerso. Dui⁹ autez alia cā nulla est nisi qꝛ cū figura sit termin⁹ nālis coꝝpoꝝ phicoꝝ: ⁊ sit spēs artificialiū: nō inerit alia ⁊ alia figura nisi cū materie ⁊ subiecti trāsmutatiōe. Sz h° in nālib⁹ coꝝpoꝝib⁹ manifestū est: qꝛ in mā trāsit: ⁊ nō māet in spē vna: qꝛ nō pōt eē q figura bois et asini sint circa sm qđ in sbalibus idem est: qꝛ sic differunt nālia coꝝpa formis suis sbalibus: ita differrūt figuris: ⁊ tāta pōt eē distātia a figura spēi debita q id qđ generat non saluat: sicut ptz in hōib⁹ q̄ generant enormit̄ magna capita: uel alia monstra: sicut dixim⁹ in. ij. libro supra: ⁊ iō mā nō predicat de ipsis nisi denoiatiue. In artificialib⁹ autem non ē adeo manifestū: nō etiaz in eis ē: quia figura ipsa in artificialib⁹ ē spēs: sicut patet in domo ⁊ circulo ⁊ oīb⁹ alijs: et cū supponat ut spēs: et de spē non predicat subiectū suū qđ est mā: cū spēs querat materie trāsmutationē in substātialib⁹: ideo in artificialib⁹ etiā nō predicat mā ꝓpe: sed in his q̄ alterātur in illis omnino nihil mutatur de substātialib⁹ subiecti: et ideo idem in natura manēs quod ante fuit predicat de forma q̄ alterauit ipm: sic dicim⁹ q hoc es ē calidū uel humidū: uel durū uel molle: et ecōuerso. Figura aūt nō est in ipso nisi sit mutatū a statu in quo ante fuit: ⁊ ideo non generalit̄ possumus dicere q hoc figuratū est es: sed hoc potiꝰ est ereū uel ligneū: uel carneū: ul̄ osseū: ut p talē denominationē signet q mā anteq̄ eēt susceptibilis tal̄ figure mutata ē a formis in q̄bus ꝓus fuit substātialib⁹: si figura ē cōsequēs formā substātialē: sic fit in phȳsicis uel accidētalib⁹: si figura est artificialis sic in artificiatis. Q̄mquidē exquo fit et facta ē figura: nō equoce dicat sm nois cōitatē de figura: ul̄ ecōuerso. Qđ aūt alterant sm nois cōitatē predicant de seinuicē: ⁊ nō sm denoiationē: quia nō dicim⁹ hoc calidū esse ereū sed es. Manifestum est q in figuris nō est alteratio: sed in solis sēsibilib⁹ sic dictū est. Tex. ⁊ cō. xvj. ¶ Ampli⁹ incōueniens est q dicam⁹ artificialia ul̄ nālia alterata q̄ acceperūt suas pfectiones sm finē qui ē forma in nā. Ridiculū enī est si dicam⁹ hominē uel domū esse alteratā q̄ accipit vltimū finē se pficientē: ⁊ iō nō dicim⁹ eē alteratā q̄ lacerata ē ⁊ tecta ⁊ in debita figura cōpositā: qꝛ tūc pfecta ē. Sic aūt in artificialib⁹ figura est dans spēm et rōnē in artificialib⁹ ita etiā figura ꝓuncta ē phicis formis ⁊ in phicis coꝝpoꝝib⁹: qꝛ cōcomitat talē formaz tal̄ figura: ⁊ iō figura etiā est de pfectiōe ī phicis ad min⁹ quantū ad extra: ergo sm formā ⁊ figuram nō ē alteratio.

Tex. ⁊ cō. xvij. ¶ Manifestuz ē enī q id qđ ē de rōne alterātiōis nō ē de nūero eoꝝ q̄ fiūt per gnationē: forma aūt ⁊ figura sūt de cōmutātib⁹ ne cessario spēz ⁊ formā subalē q̄ inducit p gnationē g° in talib⁹ nō ē alteratio. Figura enī oīs spēi duo hz: extrema ⁊ mediū: et si ꝓuēit distare extrema illa nō erit gnātū saluatū in illa spē sic dixim⁹: ⁊ hui⁹ signū ē q figura ī gnato nūq̄ variat sm etatē. Qualitates aūt alterātes variant ⁊si cōtinue: his addit q nō est ꝓietas ī figuris: et scieī pfecte q nō ē alteratio ī forma siue circa aliud cōstāte figura.

¶ Capi. vij. q in habitis coꝝpalib⁹ ⁊ dispositionibus non est alteratio.

Volentes aūt oīndere q etiā in habitib⁹ ⁊ dispōnib⁹ nō ē alteratio: diuidim⁹ ꝓus habit⁹ in habit⁹ coꝝpis: ⁊ habit⁹ aīe. Et oīndem⁹ ꝓmo q ī habitib⁹ coꝝpalib⁹ nō est alteratio et ꝓnter q̄m neq̄ alteratio ī habit⁹ aīe ē. Dui⁹ g° oꝝ

scire q habit⁹ ꝛ dispositio sūt vna res: lz rōne differant ꝛ tpe: qm̄ id qō ē dispositio ē habit⁹ qm̄ ꝑfir mabit: nō eni differūt hec nisi p eē facile mobile: uel per esse difficile mobile: uel oino imobile eē: si ē de habitib⁹ nālib⁹: ꝛ iō nō oz diuisim īducere demō strationes de habitu ꝛ dispōne: qz ꝓbato q in habitu nō est alteratio: ꝓbatū erit sufficiēter qm̄ neqꝫ ī dispōne pōt esse alteratio. Adhuc aūt ꝑintelligere oz q̄lit cognoscat aliq forma eē habit⁹: siue sit corꝓalis: siue sit ī aīa sic in ꝟbo. Cognoscit aūt forma aliq eē habit⁹ p ipaz rōnez habitus. habitus eni ē oiuz habitudo q̄dā. ois aūt habitudo ē ad aliqd ꝛ aliquoꝫ siue alicui⁹: ꝛ iō q absolutuz ē in se simplicit nullo mō pōt eē habitus. Qd aūt sonat habitudinē aliquoꝫ adiuicē ꝛ ad aliqd illud ē habitus. Tex. ꝛ com. xvij. ¶ Hoc igit ꝑnotato dicem⁹ q in habitib⁹ nō pōt eē alteratio: qz habitus sūt vtutes ꝛ malitie tā corꝓoꝫ qꝫ aiarū existētes i habitudine aliquoꝫ adiuicē. Dis aūt vtus tal ē pmixta ſm suas eētias ꝛ eētialē rōnē cū relatiōe: p b° q ē ad aliqd: sic ptz in sanitate ꝛ cōplexiōe ꝛ pulchritudine: ꝛ q eis silia sunt habit⁹ corꝓales. Sanitas aūt cōsistit i habitudine aliquoꝫ adiuicē ꝛ ad aliqd: ꝛ non ē forma absoluta. Cōsistit eni in debita ſm spēm aliquā ꝛ nām commēsuratiōe calidoꝫ: frigidoꝫ: humidoꝫ: ꝛ siccorū ꝛ in debita habitudine mēbroꝫ interioꝫ: ꝛ in debita cōmēsuratiōe ad cōtinētē aerē ſm oēs aeris q̄litates: ꝛ ita sanitas ī pluriū habitudine adiuicē consistēs. Silit aūt ē de cōplexiōe q̄ est q̄litas resultās ex ꝓmixtiōe humoꝫ ꝛ elemētoꝫ: ex eo q plurimuz cuiuslibet ē cū plurimo alteri⁹ cuiuslibet vbiqꝫ alterās ipm: ꝛ alteratū ab ipso. Eodē aūt mō ē pulchritudo in ꝓportiōe ꝓmēsuratiōis mēbroꝫ adiuicē ꝛ colorē: ꝛ eodē mō est de corꝓis robore ꝛ oīb⁹ aliis silib⁹. Hec eni oia in plurimū cōsistūt adiuicē habitudine: ꝛ nō solū habēt hoc qō dictū ē: sed etiam nō absolute sūt i corꝓibus: sed poti⁹ sunt ad aliqd qō mēsura ꝓportiōis attēdit. oēs aūt tales corꝓoris vtutes sūt ꝛ dicunt dispōnes aialiū ꝑfectoꝫ: nō absolute: sed relate ad optimū statū nālē alicui⁹ aialis i quo i sūmo sūt oia sua nālia ſm spēm illi⁹ aialis. Est eni alia rō sanitatꝫ boīs ꝑfecta ad quā ois alia sanitas cōmēsurat: ꝛ dr maior: uel minor ſm accessū ꝛ recessū ab illa: ꝛ silit de cōplexiōe ꝛ pulchritudine ꝛ robore est intelligēduz in vnoquoqꝫ aiali ꝛ silit in quolibet climate dr eē ꝑfectū ſm hoc aial ꝛ ſm hoc clima: qō optime sanat ꝛ optimū dispositū est ſm nāz spēi illi⁹ ꝛ tal climatis. Qm̄ aūt sic ia ptz tales vtutes ꝛ p ꝓns etiā malitie corꝓoꝫ sūt ad aliqd ꝛ i ad aliqd: neqꝫ gñatiōes sūt: neqꝫ alterationes: eo q taliū p se neqꝫ sit gñatio: neqꝫ alteratio. Manifestū ē q id qō ē de rōne alteratiōis nō ē oino circa habitus corꝓorales.

¶ Capi. viij. q in vtute aīe morali nō ē alteratio.

Odē aūt mō ꝓbabim⁹ Tex. ꝛ cō. xviij. q etiā circa vtutes aīe ꝛ malicias nō ē alteratio: sed vtutes aie sūt duplices. s. morales ꝛ itellectuales. Prius ergo ꝓbabim⁹ q circa morales nō est alteratio: post aūt q neqꝫ circa itellectuales. Virt⁹ aūt moralꝫ q̄dā ꝑfectio ē. Dis aūt ꝑfectio ē indiuisibilis: ꝛ in idiuisibili tpis dat: ergo vtus moralꝫ idiuisibil est: ꝛ dat in idiuisibili tpis: sz alteratio sic ꝛ alij mot⁹ nō sūt nisi ad idiuisibile: sic ostēdim⁹ in. vj. ergo alteratio nō ē circa moralē virtutē: nec etiā circa viciū morale. Qd aūt virt⁹ moralis q̄dā ꝑfectio sit: ꝓbat a sili ꝛ p ſylogismū: p ſylogismū qd sic: qz vnūquodqꝫ tūc maxie ē: ꝛ tūc maxime ꝑfectū ē: ꝛ maxie ē ſm nām qm̄ attingit id qd ē ꝑpe vtutis ꝑfectio: sz aie hois ē q̄dā ꝑfectio vtutꝫ moralꝫ: g° cū attingit illa tūc maxie dicit eē ꝑfecta. Cū ergo dicta ꝑfectio det in idiuisibili tpis: dicis vt⁹ moralis ē indiuisibil: ꝛ dat in idiuisibili tpis. Si mili aūt ꝓbat p hoc q si nos accipiam⁹ ꝑfectionē circuli: maxie tūc circul⁹ erit qm̄ ꝑfectā rōnē et vtutē circuli attigit. Perfectio aūt dicis q vere ꝑfectio est indiuisibil ē ꝛ simplex: ꝛ dat i idiuisibili tpis: ut sepe supra dictū ē: ꝛ sic segtur q nō sit alteratio i talibus ꝑfectiōib⁹. Si aūt forte nob aliqs obijciēdo dicat: q vtus ꝛ malicia nō sūt ꝑfectiones: ꝛ iō vlteri⁹ inferēdo nō sūt ꝑfectōes idiuisibiles: qz vtus nō ē ad eē: sed ad bñ eē: ꝛ qō nō est ad eē non ē ꝑfectio simplicit: sz ꝑfectio ſm qd: sic ꝛ albedo ē ꝑfectio albi: ꝛ nigredo ē ꝑfectio nigri. Dicem⁹ q nō est verū qō dicit: eo q sic ꝓbari dz ī ethicis nos inati sum⁹ suscipe vtutē: sz ꝑficere ē ab assuetudine: ꝛ iō sic se dz forma subalis ad mām: ita se dz vtus moralꝫ ad aie ptē practicā: ꝛ iō sic indiuisibilis ē forma subalꝫ ꝛ dat in idiuisibili tpis: sic sepi⁹ habitū ē supra: ita ē etiā de vtute morali. Qd aūt obijcit q nō sit ad eē: sed ad bñ eē: nō ipedit: qz vnū ē eē rei qō ē a forma ſbali: ꝛ añ eē rei nihil ē. Alterū aūt ē ad ꝑfectionē potētie practice ad actū: ꝛ b° ē post eē rei sicut et ipsa potētia: tñ nihilomin⁹ ꝑfectio ipsi⁹ ē idiuisibil ꝛ iō etiā nō incipit ꝓrio: ꝛ iō null⁹ ſm ptē ē i vicio ꝛ ſm ptē in vtute: neqꝫ i motu: neqꝫ extra motū existēs: sic ē ſm aliqd i albo: ꝛ ſm aliqd i nigro: ille q̄ mouet ex albo i nigrū: eo q albū nō ē idiuisibil ꝛ simplex forma: sic virt⁹ moralis: ꝓpt qō nō ē mot⁹ ad ipaz: ꝛ sic etiā alteratio nō ē ad ipam: sz poti⁹ finis ē alterationis cuiusdā: sic ꝛ gñatio finis ē alterationis: q̄ñ circa vtutē moralē nō ē alteratio: tūc etiā circa maliciā vtuti morali oppositā nō ē alteratio: qz malicia nō ē positio alicui⁹ q̄litatꝫ uel habitus ꝓprij: sz poti⁹ ē corruptio ꝛ remotio vtutꝫ: sic ꝛ oē maluz

nō ē positio alicui⁹: ſz ꝓpatio bitus illi⁹ cui maluz illud opponit:ſic in ethicis bz determiari. Tex. z cō. xix. ¶ Ad aūt dixim⁹ q vtus ē finis alterationis cuiuſdā: ſic itelligim⁹ q abſq; dubio virt⁹ moral' ſit:z malicia ſibi oppoſita cū aliqd alteratur ſz tm alteratio nō ē neutrū boꝝ:qz ē ad neutrū illoꝝ Ad aūt aliqd illoꝝ q̄ recipiūt vtutē uel maliciā alterat a ñiq; recipiat ē manifeſtū. Virt⁹ eni moral' ut bz determinari i ethicis:aut ē ipaſſibilitas q̄dā:aut paſſibilitas b⁹ mō quo ꝓuenit:b⁹ eſt qñ oz:z vbi:z qūo:z q̄lit:z q̄ de cā:z quātū. Si eni aliqs abſtract⁹ ſit z vicerit paſſiōes delectabiliū q̄ fiūt in ſenſu: tūc ē vincēs ꝑ paſſionē ꝑticā paſſionib⁹ ill':z ſic nō ē ſimplicit paſſibilis:ſz ipaſſibil':ſic etiā b ē b⁹ mō quo paſſiōes ſūt i vitijs. Si aūt paſſiōes delectabiliū q̄ fiūt i ſenſu nō ſegtur tūc ē ipaſſibilitas:z neutrū boꝝ fit ſine paſſiōe ꝓpus expta:g⁹ irat⁹ non ē ſine paſſiōe:z cū alteratio ſit ꝑm paſſionē z paſſibilē q̄litatē:vtus hoc mō nō fit ſine alteratiōe:ſz ſp ē finis alteratiōis ꝑ b⁹ qō ē finis paſſiōis. Malicia aūt paſſibil' qz paſſiōi nō reſiſtit:aut ē aliqñ paſſio ꝑtica vtuti:qz virt⁹ ſegtur laudabiles paſſiōes:malicia aūt vituꝑabiles:z ē ꝓiūcta eis ꝑ cāz. Dut⁹ aūt toti⁹ cā ē:qz ſic in ethicis determinat moralē vtutem accidit eē i voluptatib⁹ z triſticijs:qz ē circa eas ſic circa obiectū ī gaudēdo z triſtādo. Voluptas aūt oīs z triſticia paſſiōes ſūt q̄ fiūt a ſenſu:oīs eni voluptas ē a ſenſu:z ſi ē a ſēſu:aut ē ꝑm pñs ab actu ſenſus:aut ꝑm ꝓteritū:aut ꝑm futurū. Si aūt ē ꝑm pñs ab actu ſenſus tūc ē voluptas pñs. Si aūt eſt ꝑm ꝓteritū tūc ē reminiſcētia:eo q̄ reminiſcimur ſi miliū q̄lia paſſi ſum⁹ ī ꝓterito. aut ē ꝑm futurū:qa ſperam⁹ talia pati ꝑm voluptatē q̄litū ſilia audim⁹ z expti ſum⁹:z ita oīs voluptas fit a ſenſu:aut ꝑm actū:aut ꝑm potētiā. Oſtēſū aūt ē q talia ſēſibilia ſūt paſſibiles q̄litates z ꝑm ea ē alteratio:z b⁹ ē qō voluim⁹ oñdere. Sed ſciēdū ē q liez voluptas ꝓut logmur ꝫ ſit ſēſibil' z corꝑalis paſſio:tñ delectatio aliqñ ē ſimplex z mētis ſoli⁹:z iō illa nō neceſſario ē cū paſſiōe:qz mētal' delectatio nō bz ꝑticz qz illa delectatio nō ē vere paſſio:ſed pot⁹ ſic dicit Ariſt. i. iiij. libro ethicoꝝ:ē opatio ꝓpꝛij z habit⁹ ꝓnālis nō ipedita. Aliā etiā cām poſſum⁹ aſſigre q̄re ꝑm vtutē moralē z maliciā ei oppoſitā nō ē alteratio q̄ ē mot⁹ ꝑtic⁹:qz ſi ꝑa etiā ē cōſiſtēs i habitudie circūſtātiarū circa mediū:qz ē qñ oz:et vbi z quātū:z qūo:z ꝑm ceteras circūſtātias q̄ ab ethico determinant:z ē in medio qō neceſſario opat ex tremis:z oñſū eſt iā in ꝑticis q ī talib⁹ nō ē mot⁹ z ideo etiā in vtute morali motus eē nō pōt: ſed ē ꝓiūcta alterationi ꝓpter paſſiones circa q̄s eſt:ſic iam i ꝑticis dictū eſt. Triſticia eni z voluptas ſūt paſſiones illate a ſenſib⁹:z ſunt circa ptē ſenſibilez anime q̄ eſt ꝓcupiſcibil' uel iraſcibilis ꝑm q etiam Plato dixit q oīs voluptas eſt generatio in ſenſibilem animā.

¶ Capi. ix. q in itellectu ſpeculatiuo ꝑm virtutes intellectuales nō eſt alteratio. Tex. z cō. xx.

Tvo neqz i itellectia pte aie ſz vtutē itel
a lectualē eſt alteratio. Sciēs eni ꝑm ſciaz quā adipiſcit uel adept⁹ ē maxie dicit ad aliqd:licz eni ſit ſpēs q̄dā q̄litatis ſcia ꝑm quod ē in anima ſic in ſubiecto:z aiaz denoīat ꝑm q dicitur ſciēs uel ꝓudēs:tñ ꝑm q eſt in ſe uel ꝑm ſuam generationē qua generat in aia maxime eſt ad aliquid. Hoc aūt manifeſtū eſt in generatiōe ſapiētie uel ſcientie in itellectu. Id eni ſcie qō in aia nō eſt factū in aia ꝑm aliquā potētiaz mouentiū uel agētiū q̄ trāſmutēt intellectū de eſſe ꝑm formā vnā in aliud eē ꝑm formā aliā:ſic in oi generatiōe z alteratione vna forma abijcit z expellit a mouentiū potentijs:z alia inducit:ſed pot⁹ intellectus q̄ eſt ꝑm vlem ſciam:eo q vlium rōnes inqrit fit in nobis ꝓ reſultationē ſiue trāſmutationē intellect⁹ ex ea experimētali cognitione ſenſibili q̄ ē ꝑm ptem:ſic fit imago in ſpeculo terſo ſine alia potētia mutāte ſpeculum:qz reſultat in ſpeculo imago ꝓ lucez abſtrahentem formā rei:z directā z congruā ſpeculi oppoſitionem. Et ideo ſic alio quodā mutato ſpeculo vno ꝓmanēte reſultat imago:ita intellectu poſſibili vno modo ꝓmanente ꝑm oīa ſua q̄ habet in ſeipſo reſultat in eo vniuerſalis ſciētia ex cognitiōe experimētali ꝑticulariū per lucē intellectus agētis z ideo ſicut dixim⁹ de colūna que ſine mutatione ſui per motū ſoꝛtis fit dextra z ſiniſtra: ita etiā ſciētia fit in intellectu ſcia ſine mutatione intellect⁹ poſſibilis:ita q nō mutatur niſi corꝑus impediēs abſtractionem intellect⁹ ꝑm ſcientiā. Eſt aūt huic motui ſimile:ſicut ſi aliquis remoueat obiectū lignū: uel lapidem a feneſtra:quo amoto ſine omni mutatione domus illuminat⁹ per ſolis radiū:ita etiaz fit in intellectu. Remoto eni impedimento corꝑoris per etatem z exercitium ſtudij ſtatim reſultat in itellectu poſſibili ſcientia vniuerſalis ex particulariū comprehenſiōe:ideo ſcientia ꝑm actum que accipitur nō eſt generatio quedā rei in ſe generate ꝓ potentiam mouentium aliquoꝝ: ſed eſt reſultatio eius in nobis. Niſi forte aliquis impꝛopꝛie loquens dicat reuerſiones ſenſibilium ad ſenſus:ſic viſibilium ad viſus:uel tactibilium ad tactum eſſe quaſdā generationes formarum:quia viſibilia in viſu etiam fiunt:ita q nulla potētia tranſmutat viſuz:ſed potius remotis impedimētis viſus ab obiecto:ſubito reſultat forma in viſu:z ſilr ē de tactu

non quidem ſm mediū tactus: ſed q̄ ſpecies tact⁹ reſultat in parte anime que iudicat de tangibilib⁹ Cum enī forma tactus generatur in medio tactus q̄ō eſt intra in animalib⁹ ſubito p reſultationez fit intētio illius forme in parte q̄ perceptiua eſt tangibiliū nulla potentia mouente partē illam anime: et talis quidē actus eſt vniuerſalis ſcientia in anima ſicut dixim⁹: ⁊ ideo ſi aliquis vere ⁊ ꝓprie loquēs tales ſenſibiliū in ſenſitiuis potētijs reſultationes dicat nō eſſe generationes et alterationes: tūc multo minus dicere debet q̄ reſultatio vniuerſalis ſcientie in anima ſit generatio uel alteratio ꝓprie dicta: eo q̄ ſicut dictuz eſt reſultat in intellectu ſine omni ſua trāſmutatione ex ſenſibiliū acceptione per lucē intellectus agentis. vnde etiā patet q̄ illa acceptio ſcientie que fit a ꝓncipio cū aliq̄s ex ignorante fact⁹ eſt ſciēs: nō eſt vo nomine generatio aliq̄ neq̄ alteratio. Alia enī fit ſciēs prudens ⁊ ſapiens in eo q̄ quieuit ⁊ reſidet in actibus ſuis qui turbati ⁊ inſtabiles erāt ꝓpter inquietudinez cōplexionis: eo q̄ in pueris cōplexio multū abundat ſubtilis humoris qui ē facile mobilis: ⁊ ē in eis multū calidū: liczcaloz nō ſit ita acutus ſicut in iuuenib⁹: et ille caloz multū mouet: ꝓpt̄ q̄ō cōfuſio motuū corporis impedit actum aīe per intellectū: ⁊ ſpecies accepte ab ipſis mouent cōtinue: ⁊ nō ordinate: ⁊ pure deferūtur a ſpiritib⁹ aīalib⁹: ⁊ iō ſup eas nō pōt figi lux agentis intelligētie: ut reſultant vniuerſales ponat in intellectu poſſibili: ⁊ ſimile hui⁹ eſt in formis reſultātibus i aqua fluente. Ille enīz omnes cōfuſe ſunt et idiſtincte videri nō poſſunt: ꝓpter q̄ō dixit Plato q̄ i pueris eſt ſicut in dormiēte ⁊ ebrio: et infirmo ex humore cerebri infecto: q̄z ſicut ebrius nō conſiderat bene niſi digeſto vino cui⁹ caloze et humore fātaſmata diſtincta eē non ꝓmittebantur ⁊ cōceptiones firme eē non poterant: ⁊ ſicut dormiens humido frigido deſcēdēte a capite bz ligatas vtutes aiales p̄cipue exteriores: ⁊ ſicut infirm⁹ humore inaturali opilāte impediē ab apprehenſione ordinata: ⁊ cōſtituitur in amentia q̄dam: ita pueri ꝓpter humidū fluidū opilās cerebrū ⁊ diſſipans imagines apꝓhenſas: non bene iudicāt ſm ſcientiam ⁊ prudētiam ⁊ ſapientiam: ſic ergo nō eſt factus ſciēs per alterationē q̄ñ aliquis dormiēs ſurgit: uel ebrius ꝑus digeſto vino: uel infirm⁹ ſi ordinetur in capite: ita etiā ille qui primo accipit ſcientiam: ⁊ ideo nō eſt alteratus i intellectu ab aliquo mouente. Ebrius enī uel dormiens uel infirmus non poterat vti ſciētia ſm actū: ſed mutatiōe facta in corpore: non in intellectu ꝓ quā in ſtatum ordinatum venit corpus tunc poterat vti ſcientia: quia tunc inerat ei potentia vtendi ſciētia ſm q̄ cōgruū erat: et hui⁹ aliquid fit in ſcientie exiſtentia quādo ex ꝓncipio accipitur: quia quies turbationis i corpore quedā eſt reſtauratio itellect⁹ ut reſultare poſſint in ipſo que ante nō reſultabāt: ⁊ hac de cā infātes nō pñt addiſcere in infātili etate: ⁊ etiam cū primo incipiūt iudicare de rebus: nō ſimiliter bñ poſſunt iudicare preſbyteris: hoc ē ſenioꝝ⁹ in quib⁹ quies iam facta ē: quia circa infātes multa eſt ꝑturbatio ⁊ multi motus ꝓpter cauſam ſupra aſſignatam. Hec autē perturbatio pulſatur et tunc ſtatus fit cōprehenſionū ex multis cauſis: aliquando etiam fit a natura quando etas debita excedit: ⁊ hoc eſt cōmune in omnib⁹: aliquādo aūt cum hoc ſtudium ſit ordinans compꝫenſiones: operantur autem ad hoc exercitia bona ⁊ liberalia ⁊ virtus ⁊ p̄cipue caſtitas: quia peccatum incōtinentie ſubijcit hominē paſſibilib⁹ corporis que impediūt intellectus cōprehenſionem ſicut in pueris impedit etas Quod enī in pueris facit etas: hoc facit in luxuriōſis paſſio: ꝓpter quod in ethicis peccatū incōtinentie inter puerilia peccata cōputaī. In vtriſq̄ autez bis accidit intellect⁹ facta quadā in corpore alteratiōe: ſicut diximus de dormiēte qui digeſto humido frigido organis ſenſuū ſolutis ſurgit ⁊ fit vigilans ad actū. Et ſimiliter eſt in eo qui accipit ſcientiam mutatione facta in corpore ſuo per modum quē diximus. Non igitur fit ſciētia in intellectu ita q̄ intellect⁹ alteret̄ per ſe ⁊ eſſentialit̄: neq̄ ſic fit in eo q̄ ſcientia ſequaī quandā alterationem factam circa intellectuz: ſed fit in eo quod ſequit̄ p accidens quandaz alterationē factam in corpore. Dico autē ſcientiā ſequi illam alterationē per accidens: quia illa alteratio non per ſe cauſa eſt ſciētie illius: ſed facta alteratiōe ordiata ſit experimētalis collectio particulariū: ⁊ remanēs ſtans in aia ſenſibili: ⁊ tunc luce intelligentie agentis fit ſcientia in aia ſine aliq̄ intellect⁹ mutatiōe. Hoc igit̄ mō itelligit̄ q̄ ſciētia eſt habitudo dicta ad aliqd: et nō h° modo quo quidā ante nos dixerūt q̄ ſcientia refertur ad ſcientē et ad ſcibile: hoc enim nihil eſt ad propoſitū: quia per hoc id quod itendit̄ probari non pōt. Manifeſtum eſt igitur ex oībus ante dictis q̄ id q̄ō eſt vere alteratiōis in corporib⁹: eſt q̄ ſenſibilib⁹ qualitatib⁹ ſunt diſtincta: et eſt etiam in ſenſibili parte aīe exteriori et interiori: que eſt cōcupiſcibil̄ ⁊ irāſcibilis: et in nullo alio: ꝓpter q̄ō etiā partes aie ſēſibiles cum indigeāt corpore ſm hos actus quos habent in corpore nō poſſūt ſeparari ſed de hoc alibi tractabit.

¶ Tractat⁹ ſecūdus. vij. li. phycoꝝ de cōpatiōe motuū. Caplm. j. de diſputatiōe. vtrū oīs mot⁹ omni motui eſſet cōpabilis. Tex. ⁊ cō. xxj.

Habitabit autē aliqs vtrū ois motꝰ omni motui sit cōpabilis p eque velox: ⁊ maius ⁊ minꝰ velox. Uel non ois motus hoc mō ad omnē motū possit cōpari. Si enim concedat qꝫ ois motus ad omnē motuꝫ per ꝓportionē velocitatis sue possit compari: cū equaliter velox sit qđ in equali tēpore per equale spaciū cū alio mouet: tūc circularis motus erit compabilis recto ſm ꝓportionē velocitatꝫ ipsoꝝ: ita qꝫ possumꝰ dicere qꝫ aliqs circularis motus ſm velocitatē est equalis recto motui: aut minor ipo vel maior ſm ꝓportionē velocitatis. Et si dicat aliquis qꝫ hoc nō est incōueniēs: tunc inferā conclusionē que expressum habet incōueniens: qꝫ ſm dicta si duo sint quoꝝ vnum alteretur: ⁊ alterum ducatur in motu ſm locū: ⁊ fiat hoc in vno tēpore equali: tunc erūt illi duo motus comparabiles ſm ꝓportionem velocitatis: ita qꝫ possumꝰ dicere equalē uel maiorē uel minorēꝫ alterationē esse qꝫ sit loci mutatio. Cū autē omnis velocitas alterationis sit a passione ⁊ in passione que fluit in alteratione: ⁊ ois velocitas motus localis sit sicut a cā ⁊ a subiecto suo ab vbi cuiꝰ renouatio continua ⁊ fluxus est in motu ſm locū: nec ipsoꝝꝫ velocitas ſm esse phisicū considerata vnqꝫ fit extra ipam: sequit qꝫ possum dicere qꝫ aliqua passio fluens est equalis lōgitudini que renouat in motu locali: ul maior uel minor in ipsa. Cuꝫ ergo hoc ipossibile sit erit etiā impossibile motū circularem cōparabilem eē motui recto: qm̄ si essent comparabiles ipsi motus oporteret qꝫ linea circularis eēt comparabilis linee recte. Oia enim que cōparantur ſm magis ⁊ minus ⁊ equale mēsurāt seinuicē per partes ⁊ ideo sibīuicem sunt supponibilia: ⁊ ideo oportet ipsa eē vniꝰ nature oino: quia vnūquodqꝫ mensuratur sui generis minimo ſm excessū ⁊ defectuꝫ ⁊ equalitatez: sicut in philosophia docetur. Si ergo ſm supra dicta cōcedatur qꝫ hoc dicimꝰ equaliter velox cuꝫ illo qđ in equali tēpore mouetur per equale aliquid: oportet qꝫ habeat velocis diffiniti onē: qꝫ equalia sint p que transeūt equaliter velocia: sed nulla passio eqlis est longitudini: neqꝫ maior: neqꝫ minor: ergo mota p passionem ⁊ longitudinē nō mouent per equalia: neqꝫ p maiora: neqꝫ per minora: ergo nec equaliter: nec velociꝰ: nec tardius mouent: ergo alteratio nō potest comparari loci mutationi: non ergo ois motus omni motui est comparabilis ſm ꝓportionem velocitatis. Si aūt equaliter velocia sunt que in equali tēpore per equalia transeūt: oportet qꝫ ineqliter velocibꝰ duplex sit eqlitas: vna. ſ. tpis: ⁊ alia eiꝰ per qđ sue in quo estꝰ: sicut i nā que fluit i motu: ⁊ nos scimus qꝫ nulla equalitas est inē circulū ⁊ lineā rectā

Tex. ⁊ cō. xxij. Queramꝰ igitur ąliter possit eē compatio motus inē motū in circulo: ⁊ motoꝝē in recto. Incōueniens ē eni oino nisi supponamꝰ qꝫ aliqd pōt moueri aliqñ in circulo: ⁊ illud idem potest moueri in linea recta. Dox aūt isto supposito qꝫ hoc pōt fieri necessariū videt esse qꝫ motus eius in circulo sit velocioꝝ: uel tardioꝝ: uel equaliē velox motui eiusdē: uel silis sibi in recto: sicut si diceremus qꝫ aliqd aliqñ ascendit p lineā rectā: ⁊ aliqñ descēdit. De isto eni statim videt seq qꝫ aut eq velociꝰ: aut velocius: aut minus velocius ascendit sicut descendit. Tex. ⁊ com. xxiij. Amplꝰ etiā ſm rōnem ⁊ diffinitionē velocis non differt ut videt: ut si aliqs dicat qꝫ dato ſm p̄dicta qꝫ aliqd mouet in circulo ⁊ in recto: mox ipm moueri velocius uel tardius in vno motu q̄ꝫ in alio: sicut si diceret ipsū sic cōparari in motu ascēsionis ⁊ descensionis. Scōꝫ hoc eni motꝰ circularis erit maior et minor recto: ⁊ cū excedētia ⁊ excessa dicant ad eq le tunc erit circularis cōpatus recto ſm equalitatē maius enim resecare ⁊ minori apponere licꝫ ut reducant ad equalitatem: ⁊ hoc possumꝰ ponere i exemplis vlibus. Si eni dicamꝰ q.b. signet circulū ⁊. c. signet lineā rectā: ⁊ dicamꝰ qꝫ duo transeunt p istas magnitudines quecunqꝫ sint illa in vno tpe qđ est. a. cū circulus sit spacij maioris q̄ꝫ linea recta: si inē eadē duo pūcta vnū moueat per arcū semicirculi: ⁊ alterū p diametrū: videt qꝫ illud qđ vadit p arcū trāsit maius spaciū in eodeꝫ tpe in quo aliud trāsit p rectā diametrū. Sed velociꝰ est illud qđ in eqli tpe trāsit p maius spaciuꝫ: ergo velocioꝝ est motus i semicirculo q̄ꝫ in diametro: ergo circularis ⁊ rectus ſm hoc sūt cōpabiles. Adhuc autē dictū est in. vj. qꝫ illud ē velocius qđ in minori tpe trāsit eqle. Addamꝰ ergo velocitatē illi qđ mouet sup circulū: tūc ipsū mouebitur velociꝰ q̄ꝫ prius: ⁊ dicamꝰ qꝫ illud qđ mouet sup rectā lineaꝫ que ē. c. moueat ut ꝑus: tūc id quod mouet sup circulū in ꝑte tpis. a. trāsit circulū: ⁊ in toto tpe aliud qđ mouetur sup lineā rectam trāsit lineā rectā: ergo velocius ē id qđ mouet sup circulū q̄ꝫ id quod mouet sup lineam rectā p diffinitionē velocioris: gꝰ motus iterū videnī esse cōpabiles. Tex. ⁊ cō. xxiiij. At vo si cōcedat tūc seqtur incōueniēs supra inductū. ſ. qꝫ rectū eqle sit circulo: ergo ea etiā que sūt diuersarū specierū ⁊ nārū sunt eqlia ⁊ excedētia se ⁊ excessa a seinuicē: ⁊ hoc supra oñsum ē inconueniens magnum.

Capitu. ij. de solutione que inuestigat contradictiones ⁊ modos comparabilium.

Tex. ⁊ com. xxiiij.

Ed ſorte dicet aliq̄s ꝙ iſta nō ſunt com/
ſ pabilia q̄ dicta ſunt. ſ. rectuꝫ ⁊ circulare: neq; motus q̄ fiūt in eis ſūt cōpabiles: ⁊ dicet ſorte ꝙ equocū eſt illud qđ eſt velox uel velociꝰ in ipſis motib⁹: qz nō ſūt cōpabilia niſi ea q̄ fuerint vniuoca. ſic ſi aliq̄s q̄rat q̄re nō fiat cōpatio ꝙ querat vtrū acutio⁊ ſit ſtilus uel angulus aut vinū aut vox vltima in neumatib⁹. Equoce enī dicitur acuti⁹ de his: quia acutuꝫ in ſtilo uel angulo eſt qđ pungit ⁊ penetrat in tactu. acuti⁹ aūt in vino eſt ꝙ penetrat in linguā. ⁊ acuti⁹ in neumate vltio in acumie ē ꝙ ſorti⁹ aliꝰ penetrat in auditū. Que enī eq̄uoca ſūt non cōpant: cū oīa q̄ compant nō poſſint cōpari niſi ꝑ vnā nām q̄ eſt in vtriq; In equocis aūt nō eſt vna nā: ſz tm̄ eſt in his conuenientia in noīe: ſed vltima nota i acumine cōpabilis ē voci uel neumati min⁹ acuto: eo ꝙ acutū vniuſ rō nis eſt in vtriſq; ſic ergo dicet ꝙ nō eſt idē velox ſi ue vni⁹ rōnis h̄ i circulo: ⁊ ibi in linea recta. Multo aūt min⁹ erit ſm rōnem velox idē in alterationē ⁊ loci mutatiōe cū illi duo motus ſint in generib⁹ diuerſis. Vot⁹ aūt circularis ⁊ rectus ſūt in genere vno. Tex. ⁊ com. xxv. ¶ Forte aūt aliq̄s dicet obijciēdo ꝙ iſtud qđ mō dictū eſt non ē verū. ſ. ꝙ illa ſola ſint cōpabilia q̄ nō equocata ſunt ſm hoc enī oīa vniuoca eēnt cōpabilia: ⁊ hoc nos inuenim⁹ eē falſū ut videt: qz multū videt eē vni⁹ rōnis in quocūq; ſumat. Si g⁹ accipiat in aere et in aqua vni⁹ erit rōnis: multū enī eſt qđ eſt tātum ⁊ ampli⁹. Si igit̄ p̄cedēs ſermo eēt verus deberet aqua eē cōpabilis aeri p multū ⁊ paucū: ⁊ hoc nō ē verū: qz cū aer ⁊ aqua diſtēt eēntialibus differentijs: nihil idez ē in eis: ſed q̄cūq; cōparant ꝑ aliq̄d idē in vtroq; cōpantur: ut dixim⁹ ſupra: ergo aer ⁊ aqua nō compant. Et ſi forte aliq̄s dicat ꝙ multū nō eſt vni⁹ rōnis in aqua ⁊ in aere: ⁊ in ceteris q̄ multa adinuicē dicunt tūc accipiā ego dupluꝫ: ga illud in oībus videt eſſe eiuſdē rōnis. Ubicunq; enī accipiam⁹ dupluꝫ habebit rōnem ꝓportionis duoꝝ ad vnū. Cū ergo dicam⁹ duplum aerē ad aquā qui ē tanⁱ⁹ ⁊ equalis: oꝫ ꝙ ſi illa compant ꝙ aer ſit equalis aque: ergo calidū eſt equale frigido ⁊ ſpūale equale corꝑali: ⁊ boc nihil ē dictu: ut p⁹ oñdim⁹: ergo iſta nō ſūt cōpabilia: nō ergo vniuocatio ſufficit ad rōnem cōpationis. Tex. ⁊ cō. xxvj. ¶ Aut forte de iſtis aliq̄s dicet eandē rōnez quā dixi ſupius de veloci eq̄lit̄: ⁊ magis: ⁊ minus: ꝙ. ſ. iſta ſint eq̄uoca. Poſſūt enī iſta duplici ter diffiniri. Si enī diffiniant in cōibus ſuis intētionib⁹ ſm ꝙ abſtrabūt ab hoc ⁊ ab illo: ⁊ a quo libet alio multo uel duplo in vlī erit logica diffinitio iſtoꝝ: ⁊ ſm rōnem logicā erit in oībus eiuſdem rōnis: ſed qz differenť oīa ſubiecta ſua ⁊ paſſiōes ⁊ opa diffiniūt phīc⁹ ⁊ dialectic⁹: oꝫ ꝙ phīcus iſta ſm eē diffiniat qđ h̄nt in ſuis ſubſtātijs: ⁊ tūc multū ⁊ duplū in aere ⁊ aq̄ nō ſūt eiuſdē rōnis. Sz qz nō habem⁹ ꝑpa noīa diffinitētia multū ⁊ duplum ſm ꝙ variant in ſingul: iō ponim⁹ eadē in diffinitionib⁹ ipſoꝝ in oībus dicētes multū eē qđ hz tm̄ ⁊ ampli⁹: ⁊ duplū eē qđ eſt ſic duo ad vnū: ſed tm̄ iſte diffinitiōes ſm eē phīcū in diuerſis accepte eq̄uoce ſūt: qz cū dicim⁹ multū eē i aere qđ eſt tātū et plus: ⁊ duplū quod eſt ſic duo ad vnū: illud tm̄ ⁊ plus qđ ponitur i diffinitiōe multi nō erit eiuſdē rōnis cū eo qđ dicit multū aq̄: ⁊ duplū aque: gn/imo poti⁹ erit ⁊ tm̄ equocuꝫ: et plus erit equocū: q̄ ponunt in diffinitione ei⁹ qđ eſt multū: ⁊ duo erit equocū: ⁊ vnū erit equocū: q̄ ponūtur i diffinitiōe dupli. Tex. ⁊ cō. xxvij. ¶ Quare aūt hoc poſſet cōtingere ꝙ vniuocoꝝ quedā erūt cōpabilia: et q̄dā non: cū certū ſit oium vniuocoꝝ eē nām vnaꝫ ſimul: nulla enī rō ad hoc poſſet inueniri. Dicēdū eſt igit̄ iſta eē eq̄uoca ut dictū ē. Aut forte dicet aliq̄s ꝙ iſtoꝝ rōnes non ſūt diuerſe: ſed ſba coꝝ ꝓpria ſunt diuerſa: ⁊ forte dicet ꝙ duplex eſt int̄ res nature diuerſitas. Quedā enī ſūt diuerſa: qz rōnes eorū ſūt diuerſe: ⁊ qz ſubiecta ſuſceptibilia ipſoꝝ ſūt diuerſa: ſicut canis latrabile ⁊ marinū: ⁊ hec ſūt vere eq̄uoca q̄ dicūtur eq̄uoca caſu ⁊ fortuna. Alia aūt ſūt diuerſa: nō qz rōnes eoꝝ ſūt diuerſe: ſed qz ſuſceptibilia eoꝝ q̄ ſūt ipſoꝝ ſubiecta ꝓpria ſunt diuerſa: ſicut multū in vino: ⁊ multum in numeris: ⁊ multū in aere: ⁊ ſiliter duplū ⁊ dimidiū in diſcretis ⁊ in cōtinuis: ⁊ boc mō forte dicet aliq̄s velox eſſe diuerſū: nō ex rōne diuerſa in recto ⁊ circulo: ſz qz ſuſceptiuuꝫ eſt diuerſū: ⁊ iō impedit cōpatio. Qñ enī ſuſceptiuū ē vni⁹ rōnis: qz equus alb⁹ ⁊ canis albus ſūt cōpabilia: vtrū eoꝝ albi⁹ uel eq̄lit̄ albuꝫ ſit eo ꝙ ſuſceptiuū eoꝝ q̄ eſt ſupficies ⁊ magnitudo in equo ⁊ cane ē eiuſdē rōnis: aqua aut̄ ⁊ vox nō ſunt eiuſdē rōnis: nec eiuſdē rōnis ſūt in ſuſceptiuo: et iō ſi dicat aq̄ multa: uel nix multa: uel aq̄ dupla: ⁊ nix dupla erūt multū ⁊ duplū equiuoca: nō ꝓpter rōnem diuerſā dupli ⁊ multi: ſed ꝓpt̄ diuerſitatē ſuſceptiui: qz multū ⁊ duplū dictū de aq̄ ⁊ voce in diuerſarū rōnū ſunt ſubiectis. Tex. ⁊ cō. xxviij. ¶ Sed iterū adhuc aliq̄s obijciet ꝙ ſi b⁹ verū ē ꝙ ea q̄ i cōi ſūt vni⁹ rōnis ⁊ differūt ſbo qđ ē ꝑpriū ſuſceptiuū: ipſoꝝ ſūt vniuoca ⁊ ſūt vnū in rōne: tūc ſeq̄tur ꝙ oīa ſūt vnū ⁊ vniuocū q̄cūq; ſūt i diuerſis ſubiectis. Poſſum⁹ enī dicere de oībus talib⁹ ꝙ vnūqđq; ipſoꝝ ē in alio ⁊ alio ſbo: et ſic eq̄le vbicūq; ſit idē erit i rōe: ⁊ dulce ſiue ſit i voce: ſiue i melle: erit vnū ⁊ vniuocū: ⁊ ſūr albū ſiue ſit

in voce siue alibi:qꝛ dicim⁹ de oib⁹ talibus q ipsa sūt in rōne vna:sed sūt in alio ⁊ alio sbo:hᵒ aūt est incōueniēs:ergo icōueniēs ē dicere q ista sint vnū in rōne:sed differūt p subiecta. Tex.⁊ cō.xxix. ¶ Ampli⁹ subiectū suscepti⁹ vniuscuiuscq; boꝛ in quo fit cōpatio nō cōtingēs ē ⁊ p accidens:sed ꝑpriū et p̄mū ⁊ p se subiectū ē vnū vni⁹ solius:et iō subiectū ē in diffinitiōe eoꝝ. Jn diffinitiōe enī accidētiū p se cadit subm:⁊ ē q̄si dꝛia cadens i rō ne eoꝝ:sic docet in.vij.p̄me pbie. Cū ergo nunq; cōpent nisi subiecta:⁊ nunq; fiat cōpatio nisi p aliq̄ passionē q̄ est i ipsis:nō erūt illa vere vniuoca q̄ hñt diuersa subiecta fm gen⁹ uel spēm:nō gᵒ suf ficit ad cōpationē q sūt vnū in rōne cōi:⁊ differāt p subiecta:p̄cipue in pbicis vbi oia ad eē referunt ⁊ nō attēdūtur fm diffinitiōes logicas q̄ in cōi dā tur de ipsis:ꝑ q̄ multū in nūeris ⁊ in cōtinuis sine ligdis ⁊ aridis nō erit vere cōpabile:⁊ idē est de duplo ⁊ oib⁹ alijs:⁊ hoc pꝛ p inductionem:qꝛ curuū in tibia ⁊ in naso nō sūt cōpabilia:⁊ silit nu dū in boie ⁊ in equo. Nudū enī in boie ꝑuatio ē vestiū:⁊ in equo ꝑuatio ē pell:⁊ sic ē in alijs. Si gᵒ fm p̄dicta nō solū oꝛ eē nō equoca i rōne cōi:sed etiā nō hāe differētiā formalē ⁊ substālē:neq; ī qdita te ipsoꝝ fm q̄ est cōpatio:neq; i subo ꝑpo in quo sūt:tūc plana erit solutio p̄obiectoꝝ de multo:⁊ du plici:⁊ veloci:incerto motu ⁊ circulari. Dico aūt ad huc eē attēdēdū q id in quo attendit cōpatio ⁊ ea que cōpant sūt accepta spē indiuisibili:hoc ē speci alissima:qꝛ nō fit cōpatio aliq̄ nisi vbi pōt eē ma gis ⁊ min⁹ ⁊ eq̄le:nō aūt fit cōpatio talis nisi ī acci dētali forma q̄ uel p se uel p accidēs accidit:⁊ p̄ci pue fit fm passionē p se accidētē. Cōe aūt ut gen⁹ ita nō cōpatur ad ea quoꝝ ē gen⁹:qꝛ ē ps qditaꝫ eoꝝ. Dico autē sic colozbꝫ diuisionē in spēs:⁊ iō colozata nō cōpant fm hāe colozē:ut q̄rat vtrū ma gis albū q̄s nigrū colozatū sit:qꝛ aūt tūc fiet cōpa ratio nō fm aliquē colozē in spē acceptū:sed fieret cōpatio fm q ē colozī genere cōi: cū oīs cōpatio debeat fieri in spē vltima:sic si fiat fm albū colozē: ut q̄rat vtrū oīs canis albioꝛ sit q̄s equus. Est aūt attēdēdū q licꝫ spēs ex equo ptic̄pēt suū gen⁹:et cōpatio etiā fiat fm eq̄le:tñ eq̄litas hinc ⁊ inde est equoca:qꝛ aūt eq̄le quo spēs ptic̄pāt gen⁹ oppo nitur ꝑoꝛi ⁊ posterioꝛi fm nām. Equale autē q̄dē ē in ꝑportione cōpatiōis opponit ei q̄dē est magis ⁊ min⁹. Ex bis gᵒ oib⁹ colligere pōt aliq̄s de fa cili q tria exigunt ad cōpationē q̄ veriſſime cōpa tio ē.s.q id in quo ē cōpatio sit vniuocū:⁊ accipia tur fm eē ꝑpriū q̄dē bꝫ in p se ⁊ p̄mo suscepti⁹: et q sit acceptū fm indiuiduā speciē vltimā:⁊ hec est cōpatio pbicoꝝ q̄ ut dixim⁹ i esse ꝑprio ⁊ naturali considerant. Si autem large sumatur compara tio:sufficit ad hoc q fiat comparatio in hoc quod quocunq; modo vnū est in his que comparantur Dico autem quocūq; modo: quia si sit vniuocuꝫ in eis fiet comparatio per magis ⁊ minus ⁊ equa le que generantur ex intensione ⁊ remissione. Si autē sit in eis vnum per analogiam q̄d non est pu re vniuocū:nec pure equiuocū:fiet in talibus com paratio per magis ⁊ minus:et nunq; per equale: quia illa comparatio non generatur ex intensione ⁊ remissione:sed potius ex proportione ad vnum quod per prius ⁊ posterius respicit ea:sicut ens se habet ad potentiam ⁊ ad actum: ⁊ ad substantiaꝫ ⁊ accidens:⁊ sic tribus modis fit cōparatio. Et sic attendens Aristo. in ethicis dicit:q qui credide rint aliqua non esse comparabilia propter hoc q non sint vniuoca:non sufficiēti crediderunt signo. ¶ Capitulū.iij.de comparabilitate motuum fm p̄dictas conditiones comparabiliū.

b Habitis autem his fm p̄mū ⁊ proprissimum signū ostendemus motuum ad inuicem comparationem fm proportio nem velocis ⁊ tardi. Dicimus ergo q circa motū velox ⁊ tardum fm cōparationem debent attendi fm omnia inducta de ꝑpriſſima comparatione. Est enī eque velox q̄d in equali tempoꝛe moue tur fm aliqd tante longitudinis in tali subiecto:⁊ iō tria cadūt in diffinitiōe.s. eq̄litas tp̄is:⁊ eq̄litas eius in quo ē mot⁹:sic in nā generis q̄ fluit:sic est vbi uel forma uel q̄ntitas ⁊ cadit ī ipso sbiectū mo tus:⁊ si q̄libet boꝝ sit eq̄uocū in duob⁹ motib⁹ tūc nō erit vera cōpatio. Tex.⁊ cō.xxx. ¶ Si ꝙo querat si hec alteratio sit eq̄lis:et siliter velox lo ci mutatiōi q̄ hᵒ subiectū q̄dē est alteratū:⁊ aliud subiectū est ductuꝫ localiter:cōstat q incōueniēs ē dicere q ista sint equaliter velocia:qꝛ nature in q bus est motus nō sunt compabiles:neq; eoꝝ pro pria subiecta sūt eadē:⁊ cā huius ē:qꝛ mot⁹ habet spēs in q̄s diuidit:⁊ nā vna fluit in vna spē:et alia fluit in alia:⁊ q̄d subijcit vni per se:nō subijcit alte ri:ꝑ q̄d velox in eis nō est in rōne vna oīno:qꝛ suū subiectū ꝑpriū non est vnū:sed due spēs mo tus. Si aūt dicat fm boc q illa sūt eque velocia q̄ fm eq̄lem lōgitudinē sūt ducta motu locali:⁊ hoc sufficit ad motuū inuicē cōpationē: tūc erūt eq̄les motus circularis ⁊ rect⁹:⁊ hoc supius reputatum est esse inconueniens. Queram⁹ ergo vtruꝫ causa huius incōuenientis est:qꝛ loci mutatio genus est ⁊ habet spēs diuersarū nārū in q bus non est velo citas vnius ratiōis. Aut causa est q linea que est mensura spacij super quod est motus est genus:⁊ diuidit in rectam ⁊ circularem: ⁊ ideo mot⁹ vnius

gatute nō pōt esse sup hec duo spacia: ꝓpter quod vlterius velocitas nō erit eiusdē rōnis. Nō. n. possum⁹ dicere q cā sit equiuocatio tpis: qz tps oium tpaliū que a tpe mensurant est in athomo: b° est in indiuisibili specie: qz p subiecta nō variat: eo q in tpalibus rebus non sit sicut in subiecto: sed sicut in nūeratis: vt diximus. in. iiij. libro huius scie. z si tps habet spēs ille sunt sm ptes eius integrales: q̄ sunt ꝑteritū z futurū. ¶ Aut dicēdū erit absq; dubio q ambo spē differunt: z motus: z spaciū: et loci mutatiōes sunt spēs diuerse in qbus velocitas nō oino est vnius rōnis: ꝓpter hoc q illud spaciū in quo est loci mutatio bz spēs que sūt rectū et circulare: et ideo loci mutatio cadē in specie cū alia cōparabilis erit ei: quia velocitas earꝫ vnius ē rōnis. Sz tunc forte aliq̄ videt q motus ascensiōis cōparatur motui descensionis: cuz tñ sint ꝓrij motus: vt in. v. dictū est: z sunt diuersi spē: ꝓpter quod etiā nō sūt vere cōparabiles: qz velocitas ipsoꝝ nō ē eiusdem rōnis: qz vbi fluens in eis nō ē eiusdē nature ꝓut sumit phīce: ut ex supioꝛib⁹ sepe bitis de facili sciri pōt: qz sic albatio z nigratio differunt: ita differunt ascensio z descensio. ¶ Ampli⁹ aūt dubitabit aliq̄s querens vtrū instrumēti p qō ē mot⁹ diuersitas faciat specifice differre motū: z sic ipediat compabilitatē motuū: sicut si dicam⁹ q volatio fiat per alas z ambulatio p pedes. Et queramus vtrū ambulatio cōpabilis sit volationi sm ꝓportioūē velocitatꝫ Videt aūt Arꝫ. ad hoc dicere q mot⁹ p dr̄iam instrumentoꝝ non differt nisi penes figurā: qz aliq̄ fz figuram acceptiōis spacij transit volans spaciuz: z aliter ambulans: z iō si sint sm eandē longitudinē pūt dici eque velocia: z plus z minus velocia: qz figura nō dat nisi accñtalem dr̄iam motui: z hoc ē verū sm q motus compar̄ ad id: sicut in quo natura speciei vl̄ generis est mot⁹: quia per illud specificar̄ z nominatur localis: vel alterationis: vel augmenti Si aūt cōsideret motus vt est actus mouētis z mobilis: vt diximus in tertio libro huius scie: tunc differentiam nō accidentalem bz a mouente z mobili: z sic differunt specie z mouentis z mobilis: ambulatio: z volatio: z natatio. Et hui⁹ signū est: quia sic in quinto libro huius scientie: alia est continuitas ambulationis: et alia volatiōis: qz ambulatio nihil interponit tēporis: lz interponat aliquid rei: sz volatio nec rei nec temporis aliquid ītерponit: et quo ad hoc velocitas erit equiuoca in ambulatiōe et volatione. Sic igitur in omnibus comparabilibus rebus esset idem: et sm speciem in differentijs q̄ntum ad naturam in qua est motus: hoc est cui⁹ fluxus est ipse motus: sicut est linea recta vel circularis qz etiā ipsū moueri siue ipe mot⁹ debet ē idifferēs specie sic diximus. Tex. z cō. xxxj. ¶ Et ideo cū cōparamus motuz ad motu: cōsiderādū est que sit eius differentia. Et rō inducta sigt q potissimū genus illud et natura que fluit in motu dz esse vnū aliquid et indiuiduum: sicut albedo vel linea. Genus enim hic vocamus naturam illam que specificat motum: vnitas tamē illi⁹ generis multotiens latet. Et huius cā est: qz equocationū multa sūt genera. Quedā enim equiuocationū multū sūt distantes: sicut sunt equiuocationes eoꝝ que sunt a sensu z forma equiuoca: sicut q̄n dr̄ ō latrabili z marino z celesti. Alie vo sunt equiuocationes anologoruz q̄ bñt quandā similitudinem z ꝓportionem: eo q referuntur ad vnum. Et illoruz adhuc quedam sunt proxima et parum distantes: siue sm genus distēt in quo sunt: siue distent sm similitudinem comparationis ad vnuz. Dico autem in genere parum distare que parum distant in natura illa a qua imponitur nomen: cuz tamen sit diuersa natura illa in se Dico autem parum distare in similitudine comparationis: quādo natura cōmunis sm rationem logicam vna est: z est alia proportio ipsius ad subiectum vnum: z alia ad aliud: z ille ꝓportiones parū distant: tunc facile decipit aliquis vt credat cū vniuocum: z est equiuocum. Alie autem plus sunt distantes: z in his non est adeo facilis deceptio. Cuz ergo tot modis fiat equiuocatio impediens comparationem: querendum nobis est solerter quādo est alia species eoꝝ sm que attenditur comparatio z alia nā: z q̄n termini: z tunc considerabimus vtrū eadem nā est in alio z alio sm spēm differente: aut si ē alia natura in alio etiaz sm spēm differente ab eo quod cōparam⁹. Si enī est eadem sm rōem logicam in alio z alio: tūc nō erit equiuocatio ab ipa intentione nominis: sed potius causatur equiuocatio ad similitudinē ꝓportiōis in eē qō bz in vno et alio: sicut diximus de multo z duplici que equiuocantur non ex se sed ex similitudine proportionis ad aquam z aerem: z alia subiecta sm speciem differentia. Si autem est alia in alio z alio: tunc causatur equiuocatio ab ipsa intentione nominis equiuoci: sicut est canis in latrabili z celesti. ¶ Considerādum autem precipue ad indagationez predictoꝝ quis est terminus diffinitiuus eoꝝ fz que comparatio attenditur: z hoc consideratur ꝑcipue illo documento quo discernimus q idez vel diuersum vnūquodq; p̄dictū: z b° gra exēpli dicim⁹: sic quo discernimus in albis eē idem sm diffinitionē z quo discernim⁹ dulce eē idē sm diffinitōez i oib⁹ dulcib⁹ aut aliud. In albo. n. qñ p documēta illa comparat ad alba: videtur eē rō z diffinitio altera: sicut cū dr̄ vox alba: z quādo dr̄ color albus: z b°

discernim⁹ nos q; est altera rō in qbusdā eq̄nocijs que multū distant: aut discernim⁹ q; non oino idez sunt: sicut equoca q̄ parū distant z nō distant fm se sed fm ꝓportionem qua pticipant a suis subiectis. Documenta aūt illa q̄bus hec oia discernim⁹ sunt ꝓsiderationes bite in libro topi. de eodē z diuerso z ideo he colende sunt in oībus que adinuicē volumus cōpare. Si aliqs obijciat q; geometer compat q̄ntitates diuersarū specierū qñ dicit lineaz rectam breuissimā linearū esse que ducit int̄ duo puncta: z circulū esse eq̄lem figure poligonie vel maiorem Dicendū q; ipse vtit large equalitate z breuitate sermone equinoce: sicut pz p ꝓdicta. Intñ igit dictuz sit de cōparatione motuū in cōi: z in spāli de comparatione motuū localiū.

¶ Cap. iiij. de cōparabilitate alterationū.

Deinde iuxta ꝓdicta documenta q̄remus q̄liter vna alteratio cōpaī alteri alteratōni

Tex. z com. xxxij. ¶ Queram⁹ igit de alteratione q̄ūo vna alteratio equalis vel mai⁹ vel minus velox sit alij alterationi. Si. n. dicim⁹ q; vn⁹ sanaī velocit: z alter sanaī tarde: z dicim⁹ q; aliq sanant simul fm tps: ita q; ita cito sanaī vnus sic alt: tunc videt cōpari alteratio ad alterationem eiusdem speciei: z videbit q; equalis sit alteratio alterationi q̄ secū est in eodē tpe: vel in eq̄li. Ad si concedatur tūc querem⁹ qd hic alteratum est equale. Cum eni tempus sit extrinsecū rei cui⁹ ē tps: oz q; equalitas b attendaī fm aliqd quod sit intrinsecū z essentiale motib⁹ illis q̄ dicunt eq̄les z cōparabiles. Videt aūt q; nihil taliū sit in alteratione: q; sic vnū in q̄ntitate facit equale: ita vnū in q̄litate facit simile: g⁹ similitudo z nō eq̄litas videt esse in duabus alterationibus: q̄ sūt eiusdem spēi. Sed forte aliqs dicet q; idem subiectū ē alterationi in vtraq; alteratione z b⁹ subm ē q̄tum: z rone hui⁹ dī alteratio esse eque velox alterati: qñ. s. tantū de vno subo alteraī in vno tpe q̄ntum alteraī de altero in tpe qđ est equale illi. ¶ Sed tūc querem⁹ qd oz attendere in cōparatione motuū: vtrū. s. oz attendere subm in quo est passio: vel ipam passionē que ē in subiecto. In ꝓbabito. n. exemplo quod ē de duobus q̄ eque cito sanant: ē accipere q; sanitas est eadem: cū vnum subiectū neq; maius hoc est fz ptē maiorem: neq; fm ptem minorē est: sed silr. Aut etiā dicam⁹ q; sanitas ē silr sanitati: q; vna nō ē fm maius neq; fm minus tps q̄ alia. Si aūt sit altera passio in duabus alterationibus q̄ñ aliq̄ alteranī: ita q; vnū subiectū albet: z alterū sanet: bis nihil ē cōe neq; simile neq; eq̄le fm q; cōpari pñt. ¶ Redit aūt adhuc nostra disputatio: quia si fiat compatio duarū vni⁹ speciei alterationū penes q̄ntitatem subiecti: vt. s. tū alteret de vno q̄ntum de altero: tunc erit compatio z equalitas motuum alterationis per accidens. hec enim equalitas non est alterationis per se: fz p subm suum. Si autē attendaī equalitatis compatio in ipsa passione fm quā alteranī ea q̄ comparātur: tūc erit compatio z impfecta z improꝑia. Im perfecta qdem: q; non ē penes oia que sunt in motu. Improꝑia aūt: q; equalitas nō dī de qualitate: sed potius similitudo. Et ideo oz nos b diligēter cōsiderare: quia si fiat alteratio fm passiones duas specie differētes q; ibi sunt due alterationes fm spēz: z non vna: sicut superius dictū est: q; non oīs loci mutatio cū omni loci mutatione est eadē specie Quare ꝓsiderandū ē in oi compatione alterationum z loci mutationū q; sint fm spēm differentes alterationes: z q; ipse differentes sint loci mutationes. Non aūt considerat b⁹ tm in ipsis motib⁹: sic superius in qnto libro huius scie: fz cōsideraī dña motuū in ipsis subiectis que mouent q̄ñ illa subiecta sunt p se subiecta motui z nō p accns. Et iō q̄ñ subiecta motus per se specie differunt: tunc etiā ipi motus differunt specie: sicut supra diximus de volatione z ābulatione. Et si subiecta differūt genere tunc etiā ipsi motus differūt genere. Et si subiecta diffeffūt nūero: tunc z motus differūt nūero. Et nemo mireī q; dicimus subiecta motus differre genere: cuz tñ omne quod mouetur sit in genere substātie: quia non accipimus hic genus p generalissimo sed p⁹ subalterno: sicut dicimus mobilium corruptibilium: z mobilium incorruptibiliuz non eē idē genus: cum termini sint in eodem genere predicamenti. Tex. z cō. xxxiij. ¶ Patet igit ex predictis q; si queratur vtrum in comparatione z eq̄litate alterationū oz respicere ad passionē solā si eadem est passio: aut silis: aut equalit veloces alterationes ipsarum fm tempus: aut oportet respicere in solum id quod alteratur: quod est subiectum alterationis: inuestigando q; huius quidem subiecti bmōi pars est: z alterius tanta est albata quanta ē alba: oportet autem respicere in vtraq; hec. Patet inq̄ q; oportet nos respicere in vtraq;: tam in subiectū q̄ in passionem: quia ex vtraq; variaī species alterationis: z variata spē non fit comparatio. Et oportet nos determinare de alteratione vtruz sit eadem vel non: sed alia per passionē quando ipsa est eadem vel alia: z iterum determinam⁹ de alterationibus duabus vtrum vna est equalis alteri vel inequalis: p hoc q; ꝓsideramus vtrum passio in subiecto vno ē eq̄lis passioni eidez fm spēm in altero vel ineq̄lis. Si āt nos tm ad subm respicerem⁹ eēt cōpatio p accns in alteratōe. Si aūt ad passionem solā: tūc eēt z impfecta z iꝑopa: z si ad temp⁹ soluz

tunc non esset cõpatio penes aliqd motib⁹ intrin/
secũ: z ideo oz cõsiderare oĩa hec.

¶ Caplm. v. de comparatione generatiõis z cor
ruptionis. Tex. z cõ. xxxiiij.

e ¶ In generatione z corruptiõe idẽ cõside
randũ ẽ qõ in alijs cõsideratũ: qz genera
tio z corruptio nõ tm̃ sunt mutatiões sim
plices: sed etiã coniũcte motibus: sicut supra sepi⁹
diximus: z tunc sunt diuisibiles z cõpabiles adin
uicem sicut alij motus. Oportet g̃ de hoc quere/
re ql̃iter comparanť z quo fit eque velox generatio
generationi. ¶ Et forte dicet aliqs generationez
esse eque velocẽ generatiõi si idem fm spẽm indiui
sibilem quã specialissimã vocat porfirius genereť
in tpe eql̃i cuz alio eiusdẽ speciei indiuiduo: sicut si
dicamus in hoie z nõ in aiali fieri hanc cõpatiõez
eo q̃ aial sit diuisibile in species: non aũt homo: et
tunc erit inequalis generatio gñationi: qñ in equa
li tpe pluri vel pauciori alterũ altero generať. Nec
aliqs miret ql̃re non ponim⁹ hic ꝓpa noĩa huic cõ
parationi: sicut fecim⁹ in alijs: quia cũ cõparabunť
motus qui sunt in quantitate dicem⁹ equalitatẽ mo
tuũ vocari ꝓpo noĩe equalitatẽ: z qñ cõparabim⁹
alteratões ꝓueniẽtia i eis: z discõuenientia dicebať
silitudo z dissilitudo. Qñ aũt cõpabimus gñatio/
nem generatiõi: nõ hẽmus aliq̃ duo noĩa in q̃bus
sit alteratio vnius ad alterũ p cõpationẽ sig̃ta: sicut
inequalitas significat ea que nõ cõueniũt in motu
vno fm spẽm z velocitatẽ in q̃ntitate. Est. n. vnum
in quantitate equalitas: z bñ est hic in duobus fm
vnã q̃ntitatis cõparatõem ꝓueniẽtib⁹ istis. Et est
vnũ in q̃litate: z hec ẽ silitudo que ẽ etiã in duobus
fm vnã cõpatiõem q̃litatis ꝓuenientib⁹: z diuersũ
in istis est inequalitas z dissilitudo: sed vnũ in sub
stantijs dr̃ idẽ absolute: z hoc nõ ẽ in duob⁹ vl plu
ribus cõpatis adinuicẽ p substãtiã: sed potius sim
pliciter ẽ in vno. Sic g̃ nõ hẽmus duo noĩa q̃bus
hic exp̃mam⁹ cõpabilitatẽ gñationis ad gñatiõem
fm cõuenientiã in vna velocitate: z fm discõuenien
tiã. ¶ Aut forte dicet aliqs q̃ hẽmus: qz fm py/
thagoricos nũs ẽ sba: quia suba cõponiť ex nũis:
z tunc dicet q̃ nũs qui ẽ plus sube: z qui est minor
nũs substãtie existentis in sili spẽ ẽ nũs in quo cõ
paratio vocať vt sit ibi eql̃e qñ due gñatiões sũt fz
vnũ nũerũ: z ineql̃e qñ sũt fm nũerũ diuersũ plura
lẽ vel minorẽ. Sed ad b° dicemus q̃ equinocũ est
illud qõ notat idẽtitatẽ: z illud quod notat vtrũq̃
excessũ in plus z in minus in substãtijs z in nũeris
sicut nos videm⁹ ꝓpria noĩa in passiõe: vbi passio
vna passio dr̃ plus vel excellens aliã qñ generatur
dissilitudo penes quã vnũ dr̃ maius fm alteratio/
nẽ q̃ aliud: z in q̃ntitate silr̃ sunt noĩa: z iõ sicut eq
uocuz est mai⁹ qñ dr̃ de passiõe que ẽ plus q̃z alia
vel excellens eã: z hoc ideo: qz solũ q̃ntum ꝓpe lo
quendo maius ẽ: ita equocatio erit qñ plus z excel
lens attribuať cõparationi generatiõi duarũ vl plu
riũ. vtrũ aũt sba nũs ẽ vl nõ: ad aliã spectat ꝓsidera
tionẽ. Nos aũt de augmenti z diminutiõis cõpa/
bilitate non loquemur: qz doctrina illius pfecta est
in superiori capl̃o: vbi docuim⁹ loci mutatiõis com
pabilitatẽ: qz si illa doctrina oĩno gñalis fuiss̃ nõ
fuissemus locuti aliqd de gñationis z corruptiõis
z alteratiõis cõparabilitate. Quia ãt generalis nõ
fuit: eo q̃ vna velocitas specie in alteratiõe non dr̃
eq̃litas: sed silitudo: z in generatione nõ b̃z nomen
ꝓpriũ: ideo specialẽ oportuit nos de alteratione z
generatiõe facere mentiõem.

¶ Cap. vj. de comparatiõe mouentis ad id quod
mouetur.

b ¶ Js aũt habitis ostendemus etiã cõpara
tionẽ mobilis z motus ad motorẽ. Sed
nos distinguim⁹ ꝑmo modos z species
motoꝝ: vt ex hoc facilior sit intelligentia sequentiũ.
¶ Dicimus ergo q̃ spẽs motoꝝ sunt tres. Que
daz enĩ mouent q̃ nec sũt corpa nec virtutes corpo
rales siue virtutes in corpore: sicut cõsueruńt dice
re phi pypathetici: z sunt illi motores indiuisibiles
q̃ nõ multiplicanť q̃ntitate corporis multiplicata:
nec diminuunť q̃ntitate diminuta p se vel p accñs:
sicut intelligentie mouent: siue moueãt celestia: siue
corpus hũanũ qõ mouet ab intellectu. Alia autez
q̃dam mouẽt q̃ nõ sũt corpa: sed tm̃ sũt vtutes cor/
porales: hoc ẽ q̃ crescũt z decrescũt mltiplicata mã
sua ꝓpa z diminuta: sic̃ ẽ grauitas leuitas z hmõi
alia mouentia sũt corpora q̃ tm̃ mouẽt p vtutes cor
porales exñtes in eis: sic̃ talentũ plũbi mouet bra
chium libre: z de his motoribus qui sunt virtutes
indiuisibiles mouentes nos hic non loquimur: sz
potius in fine. viij. vbi ostendemus q̃ tales moto
res nec sunt finiti fm quantitatem: nec infiniti: sed
impartibiles nullam penitus habentes magnitu/
dinem. Sz hic loqmur de secũdo mõ z tertio dicť
motoribus in cõpatione ad sua mobilia: quia illos
motores possumus diuidere: sic̃ z ipsa q̃ mouenť
ab ipis: z iõ iste cõpatões q̃s b̃ faciem⁹: z iste ꝓpor
tiones nõ tenebũt in motorib⁹ celoꝝ. Lz. n. illi mo
tores vtutes determinatas hẽant ad sua mobilia: ita
q̃ si mai⁹ esset mobile non moueret ipm: cum non
põt diuidi virt⁹ motoris: z ideo tales q̃les hic assi/
gnabimus ꝓportiones non hẽbunt locuz in ipis

Tex. z cõ. xxxv. ¶ Ad ꝓpositũ aũt venientes
dicim⁹ q̃ in oi motu sp ẽ aliqd mouẽs: z in aliquo
z vsq̃ ad aliqd. Dico aũt in aliquo tpe: quia in ali
quo tpe mouet oẽ mouens. Et dico vsq̃ ad aliqd

qꝛ in motu locali vsq; ad aliã longitudinẽ certã mouet omne mouens quod est coꝛpus vel vꝫtus in coꝛpoꝛe. Omne enim tale mouens mouet motu recto quia id quod circulariẽ mouet intelligẽtia est: que non diuidit vt diximus ꝓus. Hoc aũt tale mouẽs semp mouet: quia non mouet nisi motum: vt in ꝓmissis habitum est: ꝛ hoc vadit in infinitũ. Omne ergo quod sic motũ mouet est quantũ aliquid ꝛ diuisibile: ꝛ mouet in quãto tpe: ꝛ motus finis ẽ i mobili qꝺ est ꝗntum: ꝛ ita vtrunq; diuisibile est sicut ꝛ mouens: ꝛ hec oĩa in. vj. sunt demõstrata. ¶ Ponamus ergo de hoc generales terminos: sicut competit huic doctrine que generalis est ꝛ non ꝑcta ad aliquã mouentiũ vel motoꝝ naturam specialẽ. Et dicemus qꝺ. a. littera significet nobis mouẽs ꝗntũ b. aut significet mobile qꝺ mouet: ꝛ ẽ ꝓportionatũ ad suũ mouens quod est. a. ꝗntum cũq; aũt voluerimus longitudo mota: siue sup quã est motus sit significata per litterã. c. ꝛ motus iste expleat in ꝗn tocũq; tẽpoꝛe voluerimus qꝺ significet ꝑ lrãm. d. hec est figura quã vides. ¶ Ex ista igit positione elicimus tres cõpationes et ꝓportiones veras ꝗs ꝟ mouẽs ad id quod mouet. ꝓma ꝗrũ hec est qꝺ si quantitas. a. mouet ꝗntitatem. b. ꝑ totam longitudinẽ. c. in toto tpe. d. sicut dixit hypothesis: tũc simílis ꝗntitas vel eadẽ mouẽti mouebit medietatem ipsius. b. in eodẽ tpe. d. ꝑ duplo longius spacium q̃ sit. c. Tex. ꝛ cõ. xxxvj. ¶ Et eadẽ ꝗntitas vel silis ei mouebit medietatẽ. b. ꝑ totam longitudinem. c. in dimidio tpis. d. ꝛ hec est secunda ꝓportio. Et tertia est qꝺ si potentia illa mouens. b. totũ ꝑ. c. totũ in toto tẽpoꝛe. d. tunc oportebit qꝺ ea dẽ virt⁹ moueat mediũ eius qꝺ ẽ. b. ꝑ totũ. c. in medietate temporis: sicut diximus in secũda ꝓportione: ꝛ ex hoc sequit qꝺ mediũ illius virtutis mouentꝫ medietatem moti quod est. b. moueat in toto tẽpoꝛe. d. per spacium equale ei quod diximus esse spacium. c. Hoc enĩ modo seruabitur analogia ꝛ etiaꝫ ꝓportio mouentiũ ꝛ motoꝝũ. Et si volumus litteris signare medias ꝓtes mouentiũ ꝛ motoꝝũ: tunc dicam⁹ qꝺ medietas ipsius. a. qꝺ ẽ mouẽs sit sigta per litterã. e. ꝛ medietas eius quod est. b. quod mouet sit notata ꝑ lrãm. z. sic vides in dispositiõe ista. Secõm eandẽ enĩ analogiã qua se ꝟ totũ ad totum: habet etiã se ꝑs ꝓportionalis toti mouẽti ad ꝓportionalem ꝓtẽ eius qꝺ mouet. Cã aũt hui⁹ ẽ qꝺ oĩs mot⁹ ꝓuenit ex vꝫtutis mouẽtis victoria sup mobile: et cũ illa vꝫtus mouet ꝟ potentiã passiuam eius qꝺ mouet sibi esse ꝓportionalẽ: et cũ nõ sit infinita ꝟ qꝺ sit in tpe. Si. n. esset infinita: tũc ei⁹ motus eẽt in nunc quod ẽ indiuisibile tẽpoꝛis: sic ante finẽ. viij. libri docebim⁹. Surgũt igit tres ꝓportiones ꝛcio due ex diuisiõe mobil soli⁹: et tertia ex diuisione vtriusq; tam mouentꝫ. s. q̃ mobilis. Duarũ aũt que resultant ex diuisione soli⁹ mobilis: vna ẽ cũ additõe lõgitudis ꝛ nõ tpis: ꝛ alia ẽ cũ tpis diuisiõe ꝛ sine tpis additõe ꝑm duo q̃ cadũt i diffinitõe velocioꝛis: b° enĩ in eodẽ tpe ptransit pl⁹: ꝛ i minoꝛi tpe ptransit eq̃le. Cõstat. n. qꝺ vna manẽs vi⁹ mouens velocius mouet dimidiũ q̃ integrũ: ꝛ sup istas ꝓportiones optima ꝛ pulcherrima fundant theoꝛemata ingenioꝝ: ꝛ scia de põderib⁹ in his que subalternant ꝑm aliqd geometrie: ꝛ ꝑ aliqd phĩce qꝛ ꝑm eandẽ que nũc dca ẽ analogia vꝫtus mouẽs regulariẽ se ꝟ ad graue quodlibet regulariẽ motũ ꝛ iõ eq̃liẽ graue mouet eadẽ vꝫtus in eodẽ vel eq̃li tẽpoꝛe: et ꝑ alias ꝓportiones q̃ dicte sunt: q̃ in vniuerso sunt ꝗtuoꝝ: ꝗrũ vna ẽ in hypothesi suppositi: et tres alie sunt elicite de illa: sicut ex ꝑhabitis ꝑ: ꝛ elicite sunt ex ꝓportione totius ad totũ: sicut dictũ est Si aũt ecõuerso velimus elicere ꝓportiones ex ꝓportione ptis ad ptem volentes elicere ꝓportiones totius ad totum: nõ sp erunt vere ꝓportiones ille.

Tex. ꝛ cõ. xxxvij. ¶ Et si enĩ concedamus qꝺ medietas vꝫtutis mouentꝫ q̃ est. e. mouet medietatem moti q̃ est. z. in toto tpe. d. ꝑ totũ spaciũ. e. nõ tñ necessariũ ẽ qꝺ eadẽ medietas mouentꝫ q̃ ẽ. e. moueat duplum moti qꝺ est duplũ ad. z. ꝛ ẽ eq̃le ipsi. b. integro in equali tpe ei quod est. d. ꝑm medietatẽ spacij quod notat ꝑ. c. Et si. n. a. mouẽs positũ sit mouere. b. totum in toto tempoꝛe. d. per longitudinem c. non tñ oꝫ qꝺ medietas ipsius. a. mouentis moueat totum. b. in tempoꝛe quod est. d. in aliam ptem spacij que est. c. que pars ꝓportionem talem ꝟ ad totum spacium. c. qualem ꝟ proꝓtiõem. e. ad. a. hoc est medietas ad integrum totum. Potest enĩ contingere qꝺ omnino non mouebit ipsuꝫ: ꝛ in nullum spacium: neq; magnũ: neq; ꝑuum. Si enim tota virtus mouet aliquã quantitatẽ totã: põt contingere qꝺ medietas illius vꝫtutis non mouebit totũ oĩno: neq; in toto tempoꝛe: neq; in parte tẽporis neq; in aliquo maioꝛi tempoꝛe mouet ꝑ aliquod spaciũ. Contingeret. n. ex b° qꝺ supposito qꝺ boues xxx. mouẽant nauim: et nos diuideremus ꝑ trigesimas virtutes mouentium: ꝛ spaciũ ꝑ quod. xxx. nauim mouerint qꝺ vnus solus homo moueret nauim per trigesimã partez spacij: per quod omnes eam traxerant: ꝛ hoc non est verum: quia vnus solus non potest eam mouere de loco: hec est causa quia non est necessarium qꝺ si tota virtus mouens potest in totum mobile: qꝺ ꝑs vꝫtutis mouentis possit etiã sup totũ mobile.

¶ Cap. vij. de falsitate rõnis zenonis ꝛ dictis ꝓpositionibus. Tex. ꝛ cõ. xxxvij.

Uapropter rō zenonis non est vera. Dixit enim zeno q̄ si totus modius milij p cutiendo aerē ⁊ mouēdo facit tantū sonū q̄ quelibet ps p se cadēs ꝓportionalē ptē facit soni: ⁊ hoc nō est verū. Nihil enī ꝓhibet q̄ vīus q̄ē in vno grano milij nō moueat aerē ad sonandū in aliquo tpe quo mouēt tōm totꝰ modius cadens ⁊ sonans. Neq; n. necessariū ē: q̄ si ps illa que mouebat qñ erat cū toto modio moueat aliq̄d qñ accipit diuisa a toto: ⁊ sic p se ens: ⁊ hoc ē ideo q̄ ps p se nihil est ens in actu virtutis mouētis: ⁊ mouet in toto p hoc q̄ ē potentia in illo: ⁊ iō virtꝰ vniꝰ ptis ē disponens ad alterā: ⁊ illa ad tertiā: donec ex ptialibus virtutibus colligat vīus totꝰ: ⁊ tūc vltima ps est complēs dispositionē oīum ptiū p̄cedentiū vltimā: ⁊ hoc est duplicitē. s. diuisim ⁊ cōiunctim. Diuisim quidē in guttis cauantibꝰ lapidem: q̄ vna illarū nō cadit cū altera: nec remanet cū ipsa: ⁊ tū nō q̄libet radit aliq̄d de lapide: sed vna post aliā percutiēdo disponit vt aliquid de lapide separet: ⁊ cū sufficienter dispositus ē lapis: tunc venit vna que tollit hoc de lapide quod dispositū fuit ad sepationē. Coniunctim aūt sicut in modio milij sonante modio enī q̄libꝫ granū affert vtutē sonādi ſm q̄: cū ponitur cū alio: ⁊ id q̄ vltimo additū cōplet mensure sonantis q̄ntitatē: illud cū alijs p̄cedentibꝰ educit potētia sonādi ad actum sonādi: ⁊ sicut supra diximus distinctionē, inter potentiaꝫ ⁊ actum ignorauit zeno. Sed si accipiant duo vel plura diuisiꝫ que sunt adinuicē ꝓportionalia ſm proportionem vnam que sunt mouentia: ⁊ cōiungant diuisim mota in eadē ꝓportione: tunc verum est q̄ si duo mouent duo diuisiꝫ: q̄ mouētia cōiūcta mouebūt mota cōiuncta: ita q̄ vtrūq; coniūctum mouet vtrunq; mobiliū ꝓiunctim. Dico aūt talia oportere esse in ꝓportione vna: q̄ si in diuersis accipiant tūc nō ē verū. Ponamus. n. q̄ aliq̄d moueat q̄ntitatem. z. in toto tpe. d. per longitudinē. c. ⁊ illud moueat eādem q̄ntitatem. z. per longitudinē eandē in duplo temporis. d. ⁊ sit illud vocatū. p. tunc dico q̄ nō oꝫ q̄. p. ⁊. e. cōiūcta moueāt duplum eius quod ē. z. et hoc ē quod diximꝰ eē. b. p longitudinē. c. in toto tēpore. d. q̄ vnū mouentiū quod est. p. multo debilius ē in mouēdo q̄ alteruꝫ quod est. e. ⁊ ideo oꝫ q̄ vtutes mouentes ptiales sint in ꝓportione vna: et ipsa partialia mota sint in ꝓportione vna respōdēte illi ꝓportioni q̄ mouent vtutes mouentes: ⁊ sup illud fundat q̄ dicit in q̄nto euclidis: qui vocat liber elementoꝝ a quibusdā: q̄ in eo ptinent theoremata que sunt elementa demonstrationū: ibi enī dr̄ q̄ si fuerint quot libet q̄ntitates: ⁊ totidē earū cōpares: proportio enī ad omnes est sicut proportio vnius ad vnā. Tex. ⁊ com. xxxviij. ¶ Si ergo duoꝝ mouentiū cōproportionaliū vtrūq; diuisim mouet tantā q̄ntitatem p tantū spaciū in tanto tpe tunc etiā ille potentie mouentes cōposite mouebūt illud quod compositū est ex quātis graujb9 motis per equalem longitudinē: et in equali tempore: qa tunc similis est analogia partis ad ptem: et totius ad totum.

¶ Cap. viij. de ꝓportione augentis vel alterantis ad actū vel alteratū. Tex. ⁊ cō. lxxxix.

Oni aūt eodeꝫ modo ſm dcās ꝓportiones dicemus in augmento: ⁊ in alteratione. In omni quidē augmentatione est aliquid q̄dē augens: ⁊ aliq̄d qđ augef: ⁊ in aliq̄nto tpe: ⁊ ſm aliquā determinatā q̄ntitatē auget augēs ⁊ augetur auctū: sicut diximꝰ ista eē etiā in motu locali. Silr aūt est in alteratione: quia in omni alteratione oꝫ q̄ sit aliq̄d alterās ⁊ aliq̄d alteratū: ⁊ ibi ē q̄ntitas intensiua ſm q̄ maius ⁊ minus alterata eē cognoscunt: ⁊ hec alteratio est in aliquo tēpore determinato. ¶ His igit q̄tuor suppositis tam in augmentatione q̄ in alteratione: sicut in loci mutatione pōt fieri ꝓportio que in loci mutatione habita ē Si. n. accipiamus ꝓportionē ꝑmam non illā que suppositā est: sed illam que ꝑma inter tres est elicita: scimus q̄ alterans tm̄ alterat alteratū tantū in tāto tpe: tunc idem alterans alterabit medietatē alterati eiusdem in duplo passionis in eodē tēpore. Et si in eodem tempore alterat totum in toto tempore tunc in duplo illius temporis alterabit ſm duplum intensionis qualitatis illius ſm quā alterat: et i medio illius temporis alterat totū ſm medietatē intensionis qualitatis. Aut etiā alterat in medio tpe medium: hoc est ſm mediū passionis vt diximꝰ. Aut etiam in equali tēpore alterabit tota virtus alterās dimidium alteratū ſm duplum passionis quā inducit p alterationem. Quocunq; enim modo ponatur virtus alterans augeri super alteratū: in tanto poneretur crescere alteratarationis velocitas ⁊ tempus diminui: ⁊ econuerso: si diminuat necesse est velocitatem diminui et tempus augeri. Si autem cōcesserimus q̄ alterans et augens que quanta sunt augent totum: et alterant in tali tempore totum: nō necesse est ꝓpter hoc q̄ medium alterantis virtutis vel augentis totum alteratum in medio illius temporis augeant vel alterent: ita q̄ medium augmenti et intensionis sit inductum in medio temporis: sed forte nihil omnino de ipso augmentabit vel alterabit ſm aliquod tempus: sicut etiam diximꝰ de graui supꝰ vbi locuti fuimꝰ q̄ ꝓportōe mobil local ad mouēs localiē. Sz bꝰ ē vm q̄ si duo augentia vel alterantia in proportione vna existentia

augent vel alterant duo ꝓportionalia sibi ſm intē-
ſionem aliquā in tēpore vno determinato: tūc illa
duo coniunctim augentia vel alterantia augebunt
vel alterabunt cōiunctim ⁊ ꝓportionaliē sibi reſpō
dentibus ſm tantūdem in eq̄li tpe. Hec igit̄ dicta
ſunt de motuū cōparationibus.

¶ Incipit tractatus ꝑmus. viij. phīcoꝝ de ꝓprie
tate motus. Cap. j. ⁊ eſt diſgreſſio declarās intentio
nem libri: ⁊ qualiē deus ꝓcedit mundum.

In vltimo aūt noſtro libro
phyſicoꝝ noſtra eſt intentio
inueſtigare vtrū ſit aliq̄s mo
tus perpetuus q̄ eſt ſicut cā
ꝓpetuitatis motꝰ in genere.
Motum. n. in genere dixi-
mus eſſe ꝓpetuum: ⁊ ſm na
turā infinitū in fine ſexti libri phyſicoꝝ ſuperi: lz
ſm numerū nō neceſſario ſit aliq̄s rectus motꝰ per
petuus. Circularis aūt ſolus pōt eſſe ꝓpetuus ꝓpt̄
ꝓtinuā circuli circulatiōem: in qua ſi generās cōti-
nue ſit allationis: erit etiā generatio ꝓpetua ⁊ in q̄e
ta ⁊ infinita ſm nām. ¶ Et ideo ad oēm phīcoꝝ
generationē ⁊ corꝛuptionē ſciendum: oportet nos
hic inueſtigare ſi eſt aliq̄s motus qui alioꝝ motuū
ſucceſſionis cā eſt ꝓpetuus. Scimꝰ aūt q̄m ſi nos
demonſtremꝰ ſucceſſionē motuū inferiorū eſſe ꝓpe
tuam: ⁊ per illam vellemꝰ tanq̄ꝫ ꝑ ſignum ſiue effe-
ctum demonſtrare q̄ vnus eſſet ꝑmus motus ꝓpe
tuus: eſſet noſtra demonſtratio inſufficiēs: ⁊ circu-
lariē nos demonſtrare oportēt: q̄m hic ſm ea que
diximus cōcludemus vnū motū ꝓpetuum: ⁊ ex eo
q̄ ſucceſſio motuū eſt ꝓpetua: ⁊ in ſecūdo pygene
os oportebit nos cōcludere motus inferiores eſſe
ꝓpetuos ꝫ ſucceſſionē: q̄m allatio circuli ꝑmi mo
tus eſt ꝓpetua. Vñ nos in demonſtratiōis modo
eſſemus reꝑhenſibiles: ꝓpter quod nos volumus
hic inueſtigare id ex quo in ſecūdo pygeneos ꝓce
dere voluimꝰ: hoc eſt vtruꝫ ſit aliq̄s ꝑmus motus
ꝓpetuꝰ q̄ ē cā ꝓtinue ſucceſſiōis motuū in iferioꝛibꝰ
in materia generabiliū ⁊ corꝛuptibiliū. Non autez
nos aliq̄s exiſtimet ita loqui de ꝓprietate motꝰ: q̄
putemus deo eſſe motū coeternum: ſed potius ita
vt ꝓbare velimus nullū foꝛe tempꝰ in futuro in q°
non futurus ſit motus: ⁊ nullū fuiſſe tēpus in ꝑte-
rito in quo non fuerit motus. Scōm quē ſenſum
etiā boetius in. v. conſolationis phīe mundū dicit
ſemꝑ fuiſſe: nec deum ꝓcedere mundū tpe: ſed eter
nitate. Cum aūt cōſtet etiā ſm dicta ꝓpatheticoꝝ
deum eſſe ante mundū eternitate: ⁊ cā ꝓ hoc q̄ dī
deus ꝓcedere mundū eternitate: cōcludit neceſſa-
rio deum ꝓcedere mundū duratione: cuꝫ eternitas
duratio quedaꝫ ſit indeficiens ⁊ oīno imutabilis.

Si tū queraī vtrū iſta duratio que ſolius dei etni
eſt habet extenſionē in ptes ſimul ſtātes vl̄ ſibi ſuc
cedentes. Conſtanter rñdemuꝰ q̄ non: quia ſi ha-
beret ptes ſimul ſtantes tuc eſſet cōtinuū hñs pma
nentiā in ſuis ptibus: cū eternitas ſit in genere mē
ſure: oporteret etiā q̄ ſuuꝫ menſuratū hēret partes
ſimul ſtantes: eo q̄ menſura et mēſuratū ꝓprīū ſūt
eiuſdem q̄ntitatis: ⁊ ſic deus hēret partes ⁊ eſſꝫ q̄n
tus: quod eſt abuſio. Omnino aūt eadē ſequerent
q̄ ſi haberet ptes ſuccedentes q̄ deus eternus eiuſ
dem rōnis hēret partes: quod etiaꝫ eſt abſurdum.
¶ Adhuc aūt ſi daretur talibus ptibꝰ diuidi eter
nitas in nullo differret a tempoꝛe: ⁊ hoc oſtendimꝰ
ſupra in quarto libro falſum eſſe. Sequitur igitur
ineuitabiliter q̄ cum deus eternitatis duratione ꝑ
cedat mundū q̄ eternitas eius dicat nunc īdiuiſibi
le eternitatis quo ſine principio eſſe preceſſit mun-
dum. Et bꝰ ipſum q̄ dicimus ipſū precedere mū
dum non dicit ſpacium magnum vel paruuꝫ anni
vel diei vel alicuius tempoꝛis: ſed potius ordinem
eternitatis ad tempus: ⁊ cauſe ad cauſatum: ꝓpter
quod nihil querunt qui dicunt q̄ deus tantū expe
ctauit facere mundum: vel quid fecit deus in tanto
ſpacio eternitatis anteq̄ꝫ faceret mūdū: quia in illa
eternitate non ē diu: neq̄ cito: neq̄ ſpacium longū
neq̄ bꝛeue: cum omnia hec dicant diſtenſionē q̄n
titatis alicuius per partes. Et nos iam oſtendimꝰ
q̄m eternitas dei indiuiſibile nunc eſt qđ non ē ter
minus alicuius continui: ſed potius ipſa ipſiꝰ eter
nitatis ſubſtantia. Ex his etiam eluceſſit q̄ falſum
dicunt qui dicunt voluntatem dei eſſe dilatoꝛiā in
creando mundum. Dicunt enim deum exiſtentez
ab eterno voluntate non neceſſitate nature ꝓduxiſ
ſe mundum: et ideo non ab eterno ꝓduxiſſe: quia
voluntas eſt cauſa que poteſt differre ꝓductionem
ſui cauſati. Cauſam autem quare diſtulit mūdi cre
ationem dicunt eſſe: ne mundi duratio diuine du-
rationi equaretur. Friuolum enim eſt hmōi dictuꝫ
cum omnis dilatio ſit reſpectu futuri. Jaꝫ enī oſtē
dimus talem proceſſionem non eſſe eternitatis a tē
poꝛe: nec cauſa poteſt eſſe quā dicunt q̄. ſ. duratio
mundi diuine durationi non equaretur: quia im-
poſſibile eſt durationem ſm cauſatuꝫ equari cauſe
ſue: quando cauſa ⁊ cauſatū non ſunt coeſſentialia
⁊ q̄ impoſſibile fuit accidere non oportuit eum ca
uere ꝑ dilationē volūtatis. Si autez aliquis dicat
obijciendo q̄ aliquādo fuit ꝑmo ym q̄ nūc eſt mū
dus: et añ hoc inſtans fuit ym mundū foꝛe. Ante
ꝑmum aūt inſtans mūdi non fuit tēpus: gꝰ cā dice
baī mundū foꝛe: hoc deſignabat aliquid eternitaꝫ
⁊ ita futurū ⁊ ꝓteritū ſūt in eternitate: ⁊ ſic duratiōe
diuiſibli ⁊ extēſa deꝰ ꝓceſſit mūdū. Dicimꝰ ad hꝰ q̄

in ꝑmo instanti tẽpoꝛ differentia fuit dicere mũd⁹ est:et ante hoc nõ fuit verũ dicere mundũ fore:quia rõne illius nõ fuit aliquid aptũ enũciari p compositionem:nec aliq̃ temporis dria. ¶ Et si tu dicas q̃ gcq̃d est verũ de ꝑsenti fuit verũ in futuro q̃ cõtinuabat ad hoc ꝑsens:dico q̃ tu dicis verũ:ſz añ mundũ nõ fuit futurũ q̃ ꝓtinuaret ad ꝑsens instãs tpis:in quo fuit verũ dicere q̃ mund⁹ nũc ꝑmo est ꝛ iõ nõ potuit tũc ſignificari aliq̃d ꝺ futuro. ¶ Si aũt tu obijcis ꝛ dicas q̃ ſi mundũ fore tũc non fuit verũ q̃ eius ꝯdictoꝛũ fuit verũ. ſ. mundũ non fore ꝛ ſi ꝯdictoꝛium fuit verũ:q̃ tũc aliq̃d de futuro fuit verũ:et ſic aliq̃d fuit futurũ. Dico ad hᵒ q̃ nec eius ꝯdictoꝛium tunc fuit verũ:eo q̃ non eſſet ꝯdictoꝛũ eo q̃ nõ eẽt aliq̃ dria tpis futuri:nec aliqua compoſitio q̃ notaret cõponi vel etiã diuidi reſpcũ alicuⁱ⁹ tẽpoꝛis:ꝛ etiã cũ dicim⁹ añ:et tũc nõ ſumim⁹ diſtinctiões iſtas ꝓꝓrie:eo q̃ ꝓꝓrie ſigñt tpis differẽtias ſed omnes in talibus locutionibus ſigñt ordinem eternitatis ad tẽpus:ſicut dixim⁹. Et ſic ꝓz q̃liẽ de⁹ precedit mundũ nõ ſpacio extenſo:ſed eternitatis nũc indiuiſibili ꝛ cã. Cauſa.n. nõ coeſſentiaꝛ ꝛ ꝓxima cauſato hoc modo nẽcrio ꝑcedit cauſatũ ſuũ. ¶ Si q̃s aũt forte obijciat q̃ deus eſt potẽtie infinite et nõ agit p aliquotã ptem ſue potẽtie:ſed per totã potentiã ſuã:ꝛ ideo agit infinitũ effectũ in duratione:ſicut et ipſe infinit⁹ eſt durando. Dicendũ q̃ ratio iſta decepit multos achadẽicoꝝ:ſed tamẽ planũ eſt ſoluere eam. Dicimus enim deuz nunq̃ agere niſi tota potentia ſua:cum ſit ſua potentia indiuiſibiliter ſimplex:ſicut ꝛ ſua eſſentia. Sed ordo qui neceſſario ponit inter cãm ꝛ cauſatum exigit q̃ mũdus duratiõe iceperit aliq̃n:et iõ dixit Ariſto. q̃ actus cauſe efficientis que vere eſt efficiens ꝛ prima cauſa:ꝑcedit tẽpoꝛe:ꝛ ſubſtãtia:ꝛ rõne:vocans tẽpus durationem indeficiẽtẽ eternitatis:ſz cauſãdo ſimul ꝓducat mãm pfecatm ſub forma:tñ non poteſt eſſe mã receptibilitatis infinite:q; nõ poſſet terminari talis receptibilitas:ꝛ iõ etiã mundus q̃ntitate finitus eſt:ſicut ꝛ duratiõe:et ideo ſz de⁹ agat ſm potentiã infinitã:tamen impoſſibile ẽ mundu3 agi ſm potentiã infinitã quo ad fieri:ꝑpter cauſas inductas iam:ꝑpter qꝺ mundũ neceſſe eſt eſſe finitum:et ſm durationẽ et ſm q̃ntitatẽ. In nullo enim potentia dei ꝓportionatur potentijs cauſatoꝝ:ꝛ iõ non inueniunt in cauſatis ea que inueniunt in creatore. Cum autez hec ſint potius de ſpeculatiõe prime phie:ꝛ hec non ſunt dicta niſi ad faciliorẽ intellectũ ſequentiũ:ꝺ ita dca ſufficiãt. Inferius enĩ ponemus rões phicas ex q̃bus videbit mũdũ eẽ creatũ. ¶ Non lateat aũt nos q̃ cũ intendam⁹ ꝓbare motũ nõ incepiſſe in aliqᵒ tpe ꝑterito:neq; coꝛrum pendũ in aliqᵒ tpe futuro:non ꝓcedem⁹ niſi p rões phicas:que ſunt q̃ generãdo incipit gcq̃d icipit:ꝛ p coꝛruptionẽ finit gcq̃d finit. Non enĩ poſſum⁹ in phicis ꝓbare niſi qꝺ ſub ꝓncipijs eſt phyſicis:ꝛ ſi nos extẽdam⁹ nos ad loquendũ de his que ſupra phyſicaz ſunt:non poſſemus eſſe phyſici:quia nõ procederem⁹ ex probatis vel per ſe notis:ſed potius tranſcenderemus ea que rõne non valent comprehendi:ſicut eſt creatio ꝛ modus creãdi oia ſimul ꝛ diuiſim. Phyſici enĩ eſt aut nihil dicẽ:aut dictũ ſuũ demonſtrare per illa que ſunt illi ſcie ꝓpria:de qua intendit facere cõſideratiõem. Diſ igit ſic prelibatis intendimus ꝓbare q̃ motus nãliẽ nũq̃ incepit:ꝛ nãliter nũq̃ deficiet.

¶ Capꝛz. ij. qualiẽ motus incepit ſiue dicatur eſſe ꝓpetuus. Tex.ꝛ cõ. ꝓmũ.

Veramus igit vtrũ motus aliq̃n ſit generatus ſiue factus:ita q̃ nõ eẽt añ hᵒ i aliquo ꝑterito tpe:hoc ẽ q̃ aliqꝺ fuerit tps ꝑteritũ in quo oino nõ eſſet motus in aliqua parte mũdi:eo q̃ ꝓmus motus qui eſt cã omnis motus tunc non fuerit. Queramus etiã vtrũ motus aliq̃n ita coꝛrumpeẽ q̃ reliquũ ſit aliquod futurũ temp⁹ in quo nihil moueri contingat omnino:eo q̃ duratus ſit ꝓmus motus qui eſt cã omnis motus in oib⁹ mũdi ptibᵒ:aut oppoſita iſtaꝝ duaꝝ queſtionũ ſunt vera:q̃. ſ. motus neq; factus eſt ſiue generatus in aliquo ꝑterito:neq; coꝛrumpit in aliqᵒ futuro:ſed erat ſemꝑ ſm omne preteritũ tẽpus:ꝛ erit ſemp in omni futuro:ita q̃ dicemus q̃ aliq̃s mot⁹ continuus ſm omne tps ineſt entibus que ſz nãz ſunt:vt imortalis ꝛ ingetus:ſicut vita ineſt his que ſubſiſtunt ſm nãm:q̃n ſicut in viuis eſt anima cuius actus cõtinuus in coꝛpus eſt vita:et non exĩte anima non exiſtit in aĩalibus vita:ꝛ vnus ita mot⁹ vnus cõtinuus ꝛ inquietus cã eſt influens omnibus tranſmutabilibus continuitatẽ ꝛ inq̃etudinez p hoc q̃ ipſe ꝓmus motus immobilis ex ſuo motore:ꝛ ingetus ex ſimplicitate ſui mobilis ꝛ incoꝛruptibilitate. ¶ Iſte igit ſũt nr̃e qõnes de motu:ꝛ nos ꝓmo circa determinatiões iſtarũ qõnũ ꝓſiderabimus in cõi quecũq̃ dixerũt phi qui fuerũt añ nos:vt per hoc noſtrũ dictũ de eiſdẽ qõnibus fiat credibilius. ¶ Dico igit q̃ oẽs illi phi q̃ de natura nãliẽ aliq̃d dixerũt affirmãt motũ aliquẽ ꝛ aliqᵒ mõ eſſe. ꝓpt hoc q̃ dicũt ipſi fieri ſiue generari mũdum:ꝛ dicũt oibus mũdis qui ſucceſſiue fiunt:ita q̃ ex coꝛruptione vnius fit generatio alterius:ineſt conſideratio de generatione ꝛ coꝛruptione mundoꝝ. Impoſſibile aũt eſt gñatiõem et coꝛruptiõez eẽ niſi ſit mot⁹:q; gñatio ꝛ coꝛruptio ſũt motᵒ vl nõ ſine motu:vt in ꝓhabiliẽ eſt oſtenſuz. Sz quotquot

phoꝝ ꝑ successionē dicūt esse infinitos mūdos: ita ꝙ fiant q̄dam: ⁊ qdam corrūpant: cuius generatio vnius sit corruptio alterius: sicut pz in simplicibus mūdi ptibꝰ q̄ sunt elemēta: q⁊ corruptio vnius illorum cōtinue cōstituit gnationē alterius: dicūt eē ꝑpetuū motū in genere et nō in numero aliquē eē ꝑpetuū: ⁊ hoc est ꝙ ꝓpetua sit motuū successio: ⁊ nō vnius in indiuiduo motus sit perpetuꝰ. Dicūt.n. isti semp esse motū: eo ꝙ necrīū est gnationes ⁊ corruptiones mūdoꝝ esse cū motu: ⁊ gnatiōes ⁊ corruptiones mundoꝝ ꝑ successionē sunt sp ⁊ ꝓpetue Quicūq; aūt phoꝝ dicūt vnū esse motum mūduꝫ ⁊ hūc non esse sp in omni ꝑterito. Dicūt etiā ō motu ſm eandē rōem: ꝙ.ſ. motus nō fuit sp in oi ꝑterito: ⁊ iste fuit plato qui dixit mūdū incepisse in ꝑterito: ⁊ tēpus incepisse cū ipso: sicut nos inferiꝰ ostēdemus. Tex. ⁊ cō. ij. ¶ Quocūq; aūt mō dēa phoꝝ varient circa motus ꝓpetuitatē: tñ ad duos modos in cōi dicta coꝝ reducunt q̄ dicūt motum aliqñ non fuisse: ⁊ aliqñ nō esse futurū. Si.n. motꝰ aliqñ non fuit ⁊ incepit cuꝫ non fuerit: aut hoc fuit ſm modū quē dixit anax. italicꝰ: aut ſz modū quē dixit empedocles. Inquit.n. anax. ꝙ ꝑmo oibus hōgeneis simul exñtibus in ꝑmixto illo in q̊ simil oium forme latebant: ꝛz actu essent ⁊ q̄scentibꝰ: hꝰ est sine motu exñtibus in illo intellectus actiuꝰ ꝓpa cticus ⁊ imꝑmixtus fecit moueri hꝰ mixtū ꝑ hꝰ ꝙ disgregauit latentia in ipso: ⁊ fecit exire in apertum per hoc ꝙ plura vnius rōnis exñtia dñari in aliq̊ vno ipsoꝝ inceperunt. Istum aūt intellectū intellexit esse intelligentiā ꝑmā q̄ formis idealibus agit vnūquodq; de occulto in apertū ꝓducens. Produxit aūt intellectus illas res formatas postq; per infinitū tꝑs quieuerat in eo qō dī latētia: ⁊ hec fuerunt oia hōgenia cōgregata. Tꝑs.n. infinitū dixit qō cōponit ex infinitis: ⁊ hꝰ infinitū eē actu dicebat ⁊ sine carere q̄dem in ꝑterito: ꝛz nō in futuro in q̊ dixit incipere motū. non.n. potuisset dixisse ꝙ incipere motus: si potuisset tꝑs ſm vtrūq;.ſ. ꝓteritum ⁊ futurū esse infinitū. Fuit.n. iste intellectus anax. sic pz ex his que habita sunt in. vj. li. s. vbi dictum est ꝙ non erat possibile imaginari aliqd infinitum esse ſm vtrūq; terminū. Empedocles aūtē dixit incipe motum in ꝑte quadam tꝑis finita ſm vtrūq; finem: ⁊ iterum post motum illum in alia ꝑte tꝑis incipere quietem. Moueri.n. dixit empe. qñ amicitia vlis ex multis disgregatis in multas formas corrumpēdo facit vnū mixtū ex oibus: hꝰ ē cum oia ꝑticularia generata reducuntur ad vnum materiale mixtū ex omnibus. Iterū aūt dicit incipere motuꝫ qñ discordia vlis ex vno mixto materiali ꝓducit particularia generata omnia. Quiescere aūt dicit res i medijs tꝑib⁹. Cū.n. oia ꝙgregant in vnū māle mixtū per amicitiā nō statim post ꝙgregatiōem pfectā incipit discordia ꝓducere ea in disparitatē gnatoꝝ sed quiescūt in mixto aliquo tpe. Eodē aūt mō cū discordia eduxerit generata in disparitatē formarū nō statim reducit ea amicitia: sed gescunt aliquo tē poꝛe: ⁊ ita sunt duo tēpora quietis: ⁊ duo tpa motꝰ ſm empedo. Qō aūt induxit empedo. ad hꝰ dicendū qō dixit de amicitia ⁊ lite fuit: qꝛ didicerat ꝙ ex pluribus aptū ē fieri vnū per resolutionē: ⁊ iterū ex vno geminato per formas ⁊ distincte didicerat fieri plura ꝑ cōpositionē. Sic.n. fiunt res ⁊ ꝑficiūtur hoc aūt quod dictū est nullo mō pōt esse ꝓpetuuꝫ ſm vnū modū: siue ille sit congregationis: siue disgregationis: sed potius sic permutant adinuicē: et non perficiuntur hec simul: sed postꝰ sp sic sunt mobiles ſm circulū: quia cōgregatio causat disgregationem ꝑ viam cōpositionis in plura: ⁊ disgregatio causat cōgregatiōem ꝑ viā resolutiōis multoꝝ ad vnū: ⁊ hꝰ mō voluunt hec adinuicē. vnde absq; dubio opinandū ē ꝙ empedo. sic dixit ꝓpter hoc ꝙ res huius mūdi adiuicem vidit permutari: ⁊ iō etiam iste nō dixit vnum motū esse eternū: sed potius duos sibi sic succedentes cōtinue. ¶ Est autē aduertēdū ꝙ ꝛz empedo. dixit amicitiā moueri in generali resolutione gnatoꝝ admixtū: ⁊ litem in generali generatione distinctoꝝ exeuntiuꝫ de mixto: tñ dicebat etiā hec duo ꝓncipia mouere in gnatiōe ⁊ corruptione ꝑticularibꝰ: qꝛ ꝙ elemēta cōgregant in mixturā humoꝝ: ⁊ ꝙ diuersa mēbra cōueniunt in cōstitutionē vnius aīalis facit amicitia. Qō aūt in ipso composito elementa remanēt ſm suos actꝰ ꝓmos: ⁊ ꝙ diuersa in forma remanent mēbra: sicut os: ⁊ caro: ⁊ caput: ⁊ manus: ⁊ hoc facit lis: ⁊ in corruptione ꝙ recedunt abiuicem: ⁊ hoc facit lis: ⁊ ꝙ similia sibi congregant facit amicitia. ¶ Ne igitur sunt due ſnie inceptiōis motus ad quas oium alioꝝ ſnie reducuntur q̄ dicunt motum incepisse.

Tex. ⁊ cō. iij. ¶ Considerandum igitur est de hoc quō se habet. Est.n. hꝰ nobis ꝓpe vtile non solum vt sciamus in nālibus motibus veritatez cōsiderare: sed etiam ad sciendū ꝑmum ꝓncipium: eo ꝙ nos ipsū non posuimus scire nisi ex posterioribus se: ⁊ etiā methaphisicꝰ in hoc ꝑmū motuū perpetuum a phico accipiens ꝑ motum ꝓbat motoꝝ esse: aliter enim motores scire nō possumus: nisi ex motibꝰ ipis: ⁊ iō oz nos illō cū diligētia iuestigare ¶ Cap. iij. de ꝓbatiōibus pypathetico ꝙ motꝰ sit ꝓpetuus. Tex. ⁊ cō. iij.

Incipiamꝰ igit ꝑmū disputare ꝫ hoc ex his que nos s. in tertio phico diffinimꝰ. Ex his q̄ suppōi bñt i oi demōstatiōe

tanq̄ ꝑncipia ex quibus ē ꝓcedendū. ¶ Dicim⁹ igit ex supradictis q̄ mot⁹ est endelichia:hoc ē pfectio mobilis siue eius qđ mouet ꝑm q̄ mouet. Cū autem omnis pfectio nō sit nisi in eo quod pficitur ipsa ꝑm ꝑncipia perfectiōis eiusdem ad hoc q̄ motus sit oꝛ esse ea que possibile ē moueri:q̄ sunt subiecta motus ꝑm quēlibet motū ⁊ quietē:hoc etiā sine resumpta diffinitione mot⁹ q̄libet cōcedet ⁊ cōfitetur:qꝛ ꝑ se notū est q̄ pfectio nō est nisi in pfecto ⁊ ideo ad hoc q̄ motus sit necesse est eē mobile qđ mouet motu illo qui dicit esse pfectio ipsius ꝑꝛ quēlibet motū. Nō enī alteraī:h᷑ est alteratione mouet nisi id quod est alterabile ꝑm q̄ alterabile ē:nec ferri pōt ꝑm locū:nisi illud qđ ē ꝑm locū mobile ꝑꝛ q̄ ē mobile ꝑm locū. Sic āt ē ꝓ eādē rōem de mouēte:qꝛ motus ē etiā actus mouent⁹:vt diximus supꝛa lꝛ alit sit actus mobil⁹:⁊ alit actus mouentis:et iō sic̄ motu existēte necesse est mobile esse:ita eodē motu existēte necesse ē mouēs eē:cū mouēs ⁊ motus sūt ꝑncipia motus ꝑus nā vel tpe:vel vtroq̄ mō necē est esse motiuū ⁊ mobile ꝑus q̄ motū:sicut cōbustibile ꝑus eē necē est q̄ motū combustionis q est cōburi:⁊ per eandē rōeꝛ necesse ē cōbustiuū esse ꝓꝛ⁹ q̄ cōburere. Hoc autē duplr ē:qꝛ in oībus motib⁹ q̄ sunt ad formā:sicut ē augmentū:diminutio:⁊ alteratio:oꝛ q̄ mobile sit añ motū ꝑm duplicē potentiā:q̄rū vna est ad eē:⁊ altra ad motū:qꝛ nō augeī nisi quod possibile ē augeri:et nō alteraī nisi quod possibile ē alterari:⁊ añ hanc potētiā oportuit illđ quod augeī ⁊ alteraī eē:nō aūt est nisi possibile fuit ipm esse si ipsū esse incepit:eo q̄ omne quod ē incepit a potētia essendi ꝓcedit ad actū. In motu āt locali id quod ē ꝑm formā substantialē statim operaī motū:nisi aliq̄d sit quod ꝓhibeat:vt inferi⁹ ꝓbabim⁹:⁊ iō id quod mouet localit non est ꝑmo et postea mouet localit:sed statim localit mouetur: si nihil fuerit ꝓhibens motū eius. ¶ Ex his autez oībus volum⁹ cōcludere q̄ si nos ostēderim⁹ motum localē qui cā est oīum motuū esse ꝑpetuum:q̄ tunc oportebit dare q̄ id quod mouet ipsū est ꝑpetuuꝛ ꝑm substam:⁊ id qđ mouet ipsū eē ꝑpetuū. Si enī non eēnt ꝑpetua:⁊ ideo motus nō eēt ꝑpetuus

Tex.⁊ cō.v. ¶ Huius cā esse nō posset nisi altera duarū causarū:q̄rum vna ē q̄ dicerent ista generata ⁊ facta esse ꝑm substam:cum nō eēnt:aut q̄ essent hec duo ꝑpetua:sed mouens non moueret ipꝛ mobile ꝓꝑ aliqđ impedimentū. Tex.⁊ cō.vj. ¶ Si aūt detur q̄ ꝓpter ꝓrem istarū causarū q̄ motus semꝑ non fuit:qꝛ.ſ.oportuit ꝑus fieri vnū quodq̄ mobiliū ante suū motum:cū mobile ponatur nō esse:tunc oportuit facturā illius mobilis esse ꝑm ꝓcessum de potētia ad actū:sed factura illa generatio est:ergo generatio fuit ante illuꝛ motū: qui per hypothesim positus fuit eē ꝑmus. Est aūt generatio finis motus:sicut supꝛa dixim⁹ sepe: ergo añ gñationē ē motus:ergo etiā ante gñatiōeꝛ ꝑmi mobilis est motus:g᷑ etiā mot⁹ ē ante ꝑmū motum quod est ipossibile:g᷑ nō fuit hec cā q̄ mot⁹ nō eēt ſp in omni ꝑterito tpe q̄ ꝑmū mobile oporteret ꝑ us generari in esse ⁊ postea moueri:quia absq̄ dubio sequereī q̄ q̄daꝛ mutatio esset añ illā q̄ est accepta q̄ sit ꝑus oī motu:ꝑm quā mutationē factū est id quod mouet ꝑmo motu:qđ᷑ ē ipossibile ⁊ intelligibile. Tex.⁊ cō.vij. ¶ Si aūt dicaī q̄ ea q̄ sunt ꝑncipia motus vt mouens et mobile etiā erāt in omni tpe ꝑterito:ita tñ q̄ nō existebat mot⁹: tūc oporteret q̄ boc fuerit ꝓꝑter cām ſcđam superius enarratam.ſ.q̄ boc ideo fuit:quia mouens nō mouit mobile:aut non mouebaī ꝓꝑter aliquā dispositionem in altero vel in vtroq̄ inuentā qđ impediuit ne mouens moueret:vel mobile moueret:⁊ hoc in ꝑmo motoꝛe ⁊ ꝑmo mobili. Et in scibil⁹ ⁊ in peritis videtur irrōnale:eo q̄ ꝑmū mouens et ꝑmum mobile nō pñt talibus impedimētis subiacere:etiā ꝑm vulg⁹. ¶ At vo si aliqs per subtiles rōes magis ingrediatur ꝓsiderādo ꝓꝑtates ꝑmi motoꝛis ⁊ ꝑmi mobilis:tunc necessariū est q̄ illi magis videatur irrōnale h᷑ qđ dictū est. Si.n.dicaī q̄ in ꝑmis ⁊ ꝓpetuis q̄dam fuerūt mobilia ꝑm substam exñtia: ⁊ alia fuerūt mouentia exñtia ꝑm substam: ⁊ tñ non erit motus:eo q̄ impedimentū erat mouēdi in mouente vel mobili:vel in vtroq̄:tunc aliq̄n ꝑmū mouens ē mouens:⁊ aliq̄n non:⁊ ꝑmū mobile aliq̄n mouet ⁊ aliq̄n nō:sicut dixerūt anaxagoꝛas ⁊ empedocles q̄ aliq̄n est mot⁹ ⁊ aliq̄n quies:tūc añq̄ mouēs moueat ⁊ mobile moueaī:vel vtrūq̄ disponatur ad alterū ⁊ accedat ad ipm:oꝛ mutari per alterationē ꝑmū mouens vl ꝑmū mobile:vel vtrūq̄ oportuit.n.si aliq̄n mouit ⁊ aliq̄n nō:q̄ aliqua fuit cā quietis. Cū aūt quies sit ꝑuatio motus oportuit q̄ añ hanc qđ᷑ē fuerit mot⁹:g᷑ añ illū q positus ē esse ꝑmus motus essz alius mot⁹:⁊ boc iā impossibile eē ꝓbatū ē. Nulla.n.cā esse pōt q̄ ꝑma cā nō ſp moueret:nisi aliq̄d mouēt ad quietē:⁊ tūc oporteret illā dispositiōem tolli ꝑ motū alteratiōis: alteratio aūt nō pōt esse ꝑmus motus:sicut nos in sequentib⁹ ꝓbabim⁹:g᷑ oportēt aliū motū localē esse causam huius alterationis:⁊ sic aliqs esset mot⁹ localis ꝓꝛ motu locali ꝑmo:qđ sicut iam oñdimus est impossibile. Tex.⁊ cō.viij. ¶ Hoc autē qđ diximus inuenimus esse verū in omni genere motoꝛis ⁊ mobilis. Videmus.n.q̄ oīa que mouent ⁊ agunt:q̄ quedam eoꝝ agunt ⁊ mouent singularit ad vnū:⁊ vnum motum mouent. Quedam autem

mouent ⁊ agunt ſm ꝺ̄ios motus. Potētie enim nāles nō agūt niſi vnū: eo q̄ nā ẽ ad vnū tm̄: ſicut ignis caloꝛe ſuo nō niſi calefacit: ⁊ nūq̄ ⁊ infrigidat q̄n agit eēntialem operationē. Nix aūt ifrigidat et nūq̄ eſſentiali actione calefacit. Potētie aūt rōnales ⁊ cōꝛebēſiue gn̄alit̄ q̄ ſūt potentie aīe rōnalis ⁊ ſenſibil: ſicut ſcia ⁊ rō ⁊ hmōi ſunt actiue ꝺ̄iorum ⁊ aliq̄n qdem in nālibus potentijs videt̄ aliq̄d ſile eſſe potentijs ſenſibilib⁹ ⁊ rōnalib⁹ q̄ dicunt cōꝛe henſiue: q̄ frigidū aliquo mō calefacit p accn̄s: q̄n accipit̄ ut ꝓuerſū ⁊ ꝓpellēs ⁊ excellens añ ſe calidū circūſtans ⁊ ambiens ipm̄ ⁊ conſtringens in cētro rei infrigidate: ſed hoc eſt per accn̄s: ſicut etiā ſciēs l̄z ipſe p ſe ꝓſideret recte: tñ voluntarius peccat aliq̄n: q̄n nec opaꝛ ſm eā q̄ ẽ in ipſo ſciam: ſed poti⁹ reuertit̄ ab ipſa: ⁊ vtit̄ ea ad ꝺ̄iū. Sed de his nihil ad pſens: niſi tantū ſm q̄ ſunt agētia nālit̄ ad vnū ⁊ illa ſūt nālia: ⁊ ſūt agētia volūtarie ⁊ cognitiue ad oppoſita: ⁊ illa que ſunt agentia nālia non pñt eſſe cā quietis ⁊ motus: niſi mutent̄ p diuerſas diſpoſitiones ſm q̄s aliq̄n mouent: aliq̄n nō mouent. Illa aūt que agūt p cognitiōem vt videt̄ p libitu agūt ⁊ ſūt aliq̄n cā quietis: ⁊ aliq̄n mot⁹ cā: eo q̄ in ipſis eſt quieſcere ⁊ moueri p volūtatis arbitrio. Sꝫ tñ hoc nō eſt verū: q̄ etiā in illis oporteret eſſe diuerſas cōceptiones: ſi aliq̄n deberent mouere: ⁊ aliq̄n non mouere: q̄ vna numero ⁊ eodē mō cōceptiōe manente nō erit aial cauſa mot⁹: neq̄ manēte vno nūero appetitu ſm ſpēm q̄ mouet appetitū. diuerſarū aūt ꝓceptionū ⁊ appetituū cā ẽ id quod occurrit in varietate tpis ⁊ motus pfecti p coꝛp⁹: g⁹ añ renouationē conceptionū ⁊ appetituū erit motus in tpe ⁊ a coꝛpoꝛe. ¶ Redeamus ergo ad ꝓpoſituꝫ generalit̄ ſumendo q̄ ſi quecūq̄ ſiue aialia ſiue naturalia poſſibilia ſunt mouere ⁊ moueri: ⁊ facere et pati: non penitus neq̄ oīmodo ſunt poſſibilia ſic̄ mouere ⁊ moueri: ⁊ facere ⁊ pati: ſꝫ oꝛ ea eſſe diſpoſita: ⁊ ſic hēre ſe: ⁊ ꝓxima ⁊ imediata eſſe: ⁊ ſibi fieri q̄n mouere ⁊ moueri incipiant. Cū aūt hec nō moꝛuerent ⁊ mouerent̄: ſicut neceſſe habet dicere q̄ motum non dicit perpetuuꝫ: tunc per alterationem ſm diſpoſitiones illas efficit̄ vnū motiuum: ⁊ alterum mobile: ⁊ p illam alteratiōem inerit eis tanq̄ h⁹ ſit mouens ſm actū: ⁊ alterū motū ſm actū. Tex. ⁊ cō. ix. ¶ Si ergo dicat̄ nō ſp motus eſſe: ⁊ tamē mouens ⁊ mobile dicat̄ ſp exiſtere: tūc oporteret dicere q̄ mouens ⁊ mobile non ſemp ſic ſe habēt vt ſufficienter diſpoſita ad hoc q̄ vnum ſit mouens: ⁊ alterū ſit mobile ſm actū: ita. ſ. q̄ vnū ſit nūc actu mouens: ⁊ alterum ſit nunc actu motum: tunc manifeſtum eſt q̄ incepit motus ſm actum q̄ oportuit mutari ſm diſpoſitiones illas mouens ⁊ motū: vel alterum eoꝝ: ⁊ tunc ſm ſuperioꝛē rōnem oportebit motum eſſe ante ꝑmum motum. Tex. ⁊ com. ix. ¶ Hoc aūt ⁊ alia rōne eſt neceſſariū: quia. ſ. motū ⁊ mouens ſm actū ſumpta ſunt ſm aliquid. Relationes aūt nō innaſcunt niſi p aliquā in altero relationū: vel in vtroq̄ factā mutationē: ſicut in quinto libꝛo huius ſcientie dixit. Si igitur non ſemper ſit mouens ſm actum: neq̄ ſemper motum ſm actuꝫ oportebit q̄ ſint facta mouens ⁊ motum p trāſmutationem: erit ergo ſicut ſupꝛa ꝓbatum eſt mutatio ante ꝑmum mutum: ⁊ ſi mutatio eſt ante ꝑmū motum: tunc etiam motus erit ante motū ꝑimū qui ẽ cauſa illius mutationis. Ecce iſte ſunt rōnes Ariſ. ⁊ quoꝛundā ꝓypatheticoꝝuꝫ: ꝓut melius intellexi ꝓbantiū q̄ non eſt motus factus.

¶ Caplm. iiij. ⁊ eſt diſgreſſio declarans qualit̄ decelarant ꝑinducte rōnes motum eſſe: ⁊ motū ꝑpetuum eſſe: ⁊ quare non.

OMnes autez dicte rationes ſupponunt q̄ motu exiſtente perpetuo mobile ⁊ mouens erunt perpetua. Et ſi motus nō eſt perpetuus: ꝓpter hoc cōuenit: aut ꝓpterea q̄ mobile non eſt perpetuum: ſed q̄nq̄ generatum: ſicut dicebant de mundo Anaxagoꝛas et empedocles: aut q̄ motu exiſtēte ꝑpetuo ſm eſſe nō fuit in ipſo perpetuo diſpoſitio mobilitatis eius que ſufficienꝫ diſponerēt ipm̄ ad hoc q̄ eſſet mobile. lz enim hoc poſſet referri ad diſpoſitionem ꝑmi motoꝛis: tamē nullus ita dubitauit de motoꝛe ſicut dubitauit de mobili. Ex omnibus iſtis planum eſt colligere q̄ ſi nos dicamus mobile ⁊ motum ſimul incepiſſe: ita q̄ mobile cuꝫ motu ſuo educaꝛ de nihilo: ita q̄ mobile non ꝑcedat motuꝫ tēpoꝛe: ſed natura: ſicut ſubiectum paſſionem que eſt in ipſo q̄ inducte rōnes hoc non deſtruunt. Tex. ⁊ cō. iiij. ¶ Et ſi dicat Auer. q̄ nullus pḃoꝝ cōſentit in hoc q̄ fiat aliquid ex nihilo: ⁊ dicat ideo dictum non eſſe verū ⁊ contrarium eſſe dicto philoſophoꝝuꝫ: qui omnes ſuppoſuerūt q̄ ex nihilo nihil fit. Dico ergo q̄ ex nihilo nihil fit per generationem: ſed ex nihilo aliquid fit per actum cauſantis: q̄ autem ex nihilo nihil fit per generationeꝫ cauſa eſt: quia oportet generationem exquo per ſe eſt generatio: non tamē eſſꝫ generatio per accidens: niſi ꝓius eſſet generatio p ſe. Per ſe autē generationis termini ſunt ꝓuatio ⁊ habitus: ⁊ non quilibet eſt ꝓuatio ex qua fit generatio: ⁊ ideo nihil non poteſt ſubijci generationi vt ex ipſo aliquid fiat: quia nihil equaliter ſe habꝫ ad omnia generata: ⁊ ideo non poteſt dici per ſe eē termin⁹ ex quo ſit generatio hominis vel albi: vel alicuius alterius. Et hec eadem eſt rō quare materia ꝓima ab omni forma denudata non poteſt eē

subiectum generationis. Accideret enim ei q̄ ex ipsa esset generatio huius vel illius: sicut accidit q̄ ex quanto generatur album: sed oportet q̄ supponatur non ens in generatione q̄ per se opponatur enti q̄ generat ex ipso. Sed hoc est nō ens in q° inchoata est forma entis q̄ generat ex ipso: et hoc videntes phi consenserūt in veritatē huius ꝓpositionis: q̄ ex nihilo nihil fit ꝑ generatiōem: ⁊ etiā in hac q̄ ex materia pura nihil fit per generationem: quia si ex materia pura aliquid fieret: oporteret q̄ forma generati ex nihilo fieret: quia materia nō est id' ex quo fit forma: sicut sepe supra ostendimus: et in ꝓma phia plenius habemus. Non autez negāt precipui ꝓpatheticorum quin actu simplici precipue cause prime essētia materie prime cū forma substantiali educta sit de nihilo in esse a deo: quod etiā Aꝝ. in libro suo de natura deoꝝ: mundum a deo opifice dicit eē creatū. Q̄ō aūt rōnibus ꝑ̄ inductis ꝓbatur q̄ motus non deficit in aliquo ꝑterito tēpore omnino verū est ⁊ necessariū: ⁊ ideo non est ponendum q̄ mobili et motore existentibus in aliquo tēpore ꝑterito non fuerit motus: quia per hec omnia esset irrōnale: sicut bene ꝓbatū est. Tex. ⁊ cō. viij. ¶ Q̄ō aūt auer. dicit deum p intellectuꝫ mundū operantem non fuisse ante mundū in ꝑterito tēpore verissimū est q̄ sicut iam ostendim⁹ añ deus precedit mundū eternitate: non tpe. ¶ Nec puto verū esse quod dicit de voce dilatoria: sic̄ supra patuit. ¶ Dicit autē auer. q̄dam q̄ nō est verū: quia dicit nō eē intelligibile: si dicat q̄ deus ab eterno vnius idee ꝑm intellectum existēs operatus est mundū vel aliā rem mundi: q̄ō est post eternitatem. ¶ Est enim satis intelligibile quēlibet intellectum posse stare in conceptu ⁊ appetitu vno faciendi rem non modo sed postea: ⁊ q̄n postea ab eo fit res: variatio que est inceptio rei est circa rem factam ⁊ non circa intellectum operantē: et ita dicimus esse in deo qui est causa ꝓbabens idealiter omnez rem creatam: ⁊ vno modo stat in conceptu suo: vel q̄ scientia sua est causa rerum: sicut docet Aꝝ. in. xj. prime phie: ⁊ inceptiones reruꝫ ꝑm ordinem sequunt tempus: cum tamen intellectus qui est causa sciētie sit supra tempus: ⁊ tunc hoc modo dicimus intellectum illum esse causam motus in tempore: cū tamē non ab eterno fuerit causa motus. Causam autem motus dico eum esse: eo q̄ causat et mobile et motum simul absq̄ eo q̄ educat eum de potentia materie ad actum. Sed verum est q̄ si in tēpore eēt aliquando causa motus: et aliquādo cā quietis: tunc oporteret q̄ variatio esset in ipso ꝑm concepta diuersa: ⁊ appetitus diuersos: quēadmodū dixerunt Anaxago. ⁊ Empedocl. Tex. ⁊ cō. iiij. ¶ Dicit etiam Auer. q̄ hoc quod quidam obiciūt non tenet. s. q̄ si ꝑmo agenti subijciatur materia subiecta ex q̄ operetur q̄ b° sit diminutio potentie in ipo: eo q̄ dicunt q̄ ꝑfectionis agentis est operari sine subiecta materia: q̄ꝫ cum indigentia materie. Et dicit hoc non tenere ideo q̄ videtur ei esse impossibile q̄ fiat rei alicuius ꝓductio: nisi ꝑ generationez. Generatio etiā est ex ſbiecta materia: ꝓpter cās quas supra diximus: et ideo non esse diminutionem alicuiꝰ potentie primi agentis: si non operetur id q̄ō ipossibile est fieri. ¶ Sed decipitur: quia si deus operatur per generatiōem ex alia mā tm̄: tunc vtus eius est ꝓportionata potentie nature: ⁊ natura ē effectus dei etiam ꝑm phos pypatheticos: ergo virtus cause que est deus excellens proportionat̄ effectui suo: quod est impossibile: cum cā prima sit superioꝫ narratione: ⁊ deficiant lingue a narratiōe eiꝰ propter excellentiaꝫ esse ipsius: sicut tradit Aristo. Et ideo bñ cōcedo q̄ si esset impossibile deū operari sine materia: tunc operari cuꝫ materia subiecta nō esset diminutio potentie eiꝰ: ſꝫ q⁊ nō ē ipossibile ſꝫ potiꝰ nec̄m deū sine mā opari: iō dī q̄ si ſp regreret māꝫ q̄ b° sonarꝫ diminutionē potētie eiꝰ vl̄ minorationez: q⁊ tūc ꝓportionaret virtꝰ eiꝰ vtuti nāe: q̄ ē potentie mensurate: et non pōt operari subito: nec etiam de nihilo. Q̄ō autem sit necessariū deū operari ex nihilo aliquid: ostenditur ꝑ b° q̄ prima forma que habet esse in materia quocūqꝫ modo: siue potentiale siue actuale est ab aliquo efficiente ꝓducta: aut per seipsam. Constat aūt q̄ nō est ꝑ seipsaꝫ quia sic nunq̄ꝫ indigeret efficiente: q̄n̄ si materia ꝑma non indiget: tunc ⁊ secūda nō indiget: q̄n̄ vna ⁊ eadem rō est de omni forma quo ad exitū in esse inquantū forma est: nisi q̄ntum ad hoc q̄ secunda potentia est in materia. Prima autem forma non pōt educi de materia: q̄n̄ si de mā educeretur: tunc oporteret inchoationē eius esse in materia: ſꝫ ichoatio eius est aliq̄d forme: q° ante primā formā ē aliquid forme: q̄ō est impossibile: ergo oꝫ q̄ ꝑma mā sit ab efficiente ꝑmo. Constat aūt q̄ nihil p̄cedit formā ꝑmā ex q° fiat: ergo ipsa ꝑ actū cause ꝑme educitur de nihilo: ⁊ sic constat q̄ ꝑmum operat creādo de nihilo: ⁊ ideo cum sit sibi potētialis hec operatio minoratio ipsius potentie essꝫ: si requireret in primis creatis subijci sibi māꝫ. Ista tñ disputatio non ē phȳsica: lꝫ sit hic introducta ad eliciendū errorem eoꝝ qui dicunt mūdū fuisse ab eterno: ⁊ nō esse creatum. Sed nos cum consideratiōe amplioꝛi tractabim⁹ de his in prima phia: vbi querem⁹ qualiē fluunt entia creata ab efficiēte primo. Nos etiā infra redibimus et ostendemus verisimilibus rōnibus mundum esse creatuꝫ: ⁊ non fuisse ab eter

no. Sed hoc qđ est nobis hic sciēdū est q̄ sciam⁹ istas rationes que inducte sunt non ꝓbare: nisi q̄ mundus non incepit per generationem: z q̄ nō fuit aliquod tps in quo non fuerit motus: z hoc qui dez est verus: z a nobis supra concessum.

¶ Cap. v. de ꝓbatione q̄ motus in nullo incepit ꝑterito tpe ex ipsa tpis conditiōe. Tex. z cō. x.

Edibimus autem adhuc ad ꝓbandū q̄ motus nunq̄ incepit in tēpore ꝑterito ex ipsa tēporis cōditiōe. prius enim z posterius in rebus non sunt nisi ex tpe: q: ꝑus z posterius ꝑmo sunt in tempore: z in rebus quidem non motis non videntur esse ꝑus z posteri⁹: nisi ex hoc q̄ ponit tempus circa res illas. In rebus aūt que moueri sunt ꝑus z posterius per se: z ex hoc verifi cat q̄ vbicunq̄ prius z posterius ꝓprie dicunt: q̄ ibi est tēpus. Sed vbicūq̄ ponit aliquid incipere illud est nunc: et nō fuit prius: ergo in omni nouo quod incipit ponit ꝑus z posterius: g̃ tempus fuit ante ipsum in quo ipm non fuit: z temp⁹ fuit poste rius illo in quo ipm non fuit: z tempus fuit poste rius illo in quo ipsū fuit z incepit. Sed si temp⁹ est necesse est z motū esse: quia sicut ꝓbauimus in ār/ to libro huius scie: tempus ē numer⁹ motus: z ē q̄d dam ipsius: quia est eius passio: g̃ si tempus est p/ petuum: z motus erit ꝑpetuus. ¶ Tempus autē esse ꝑpetuum ꝓbatur: tum per auctem pborum: tum etiam per rōem. ¶ Per auctoritatē quidez: quia oēs phi preter vnum soluz dixerūt tēpus semp fuisse: z nunq̄ incepisse: intm̄ q̄ vnus eor nomine De/ mocritus culpauit oēs qui dixerunt q̄ omnia ince perunt aliquādo: z nō sp fuerunt: sicut dixit Ana xagoras z Empedocles: z īstituit eis per tempus q̄ dixit impossibile esse q̄ sit factū: z in hoc erat mi rum de antiquis: quia viderunt bene tēpus semp fuisse: sed non motū: cum tamē tēpus sit nūer⁹ mo/ tus omnis vel cuiusdā: z hoc ideo fuit: quia nō vi derunt perfecte ꝓpium tēporis subiectum: sed acce perunt ipm ꝓut omnes res temporales sunt in tē/ pore sicut in quodā nūero: z non retulerunt ipsum ad aliquod subiectū vnū. Ille aūt vnus qui dixit temp⁹ incepisse ¶ Plato est: z ille vidit bene q̄ erat passio motus: z ideo etiā dixit motū incepisse: ꝙa dixit q̄ celum incepit esse z moueri: z tempus ince pit esse cum illis: z hec dixit facta ab opifice primo mundi. Tex. z cō. xj. ¶ Per rōnem aūt ꝓba bimus idem sic. Est enim certum ex his que dixi/ mus in ār̄to libro huius scie: q̄ impossibile est in/ telligere tēpus: nisi per intellectuz eius quod ē nūc siue īstās. Oportet. n. q̄ q̄cūq̄ itelligit tēp⁹ q̄ ad minus intelligat duo nūc in t̄ q̄ est tps: q: q copu lat ipsa nunc: nō ꝑcipit tempus: sicut diximus qđ faciunt dormientes: non aūt intelligit sicut medie/ tas quedam inter ꝑteritū z futurū: hoc est sicut me dia dīa: sic etiā mediū mūdi īdiuisibile in quo cō tinuant z distinguunt ꝑteritū z futurū: et iō accipit vt finis ꝑteriti z initium futuri. In tpe aūt toto nō est accipere aliquid actu exīs nisi nūc: sicut in āce dentib⁹ ꝓbatū est: et illud nūc nūq̄ stat: ꝓpter qđ z instantis nomē accepit: z ideo nō pōt idez bis de monstrari z significari: sicut fit in pūcto qui perma net z stat in continuo qđ bz ꝑmanentiā z positiōez in suis ptibus: z nō pōt aliquo mō intelligi nūc in rōne ꝑncipij tm̄: z in rōne finis: nisi accipiat ꝑ mo dum dicte linee: z sic nō pōt accipi: q: sic deficeret tē pus. Cum igit ista sic se hēant: z si tps ponit ince/ pisse: tūc oportuit q̄ in aliquo nunc ꝑmo inceperit sed illud nunc fuit finis ꝑteriti qđ fuit ante ipsum: ergo ante ꝑmā inceptionē fuit tps ꝑteritū: qđ ē im possibile: g̃ tps nō incepit: z eadē etiā cā est q̄ non desinet: quia si desinet in aliquo vltimo desinet: illđ aūt nūc erit initiū futuri qđ ē post ipsū: g̃ erit tēp⁹ postq̄ tps desinet: qđ iterū est impossibile: g̃ tēp⁹ nunq̄ desinet. ¶ Hoc aūt qđ diximus de tpe sa/ ne intelligēdū est: qm̄ tps accipit vt duplicit se ha/ bens ad motū. Est. n. alicuius mot⁹ nūer⁹ q̄si ma nens extra ipm̄ formaliē: z alicui⁹ motus passio et nūerus creatus ab ipso motu. Illi⁹. n. mot⁹ qui ē sub ꝑmo motu z incipit z terminat in pte q̄dā tem poris: tps nō est nisi nūerus: z nūerat ipm̄ ꝑ aliuz motū: cui⁹ tps est passio: z omnis talis mot⁹ cōtine tur int̄ duo nūc tpis: quoz vnū ē sicut ꝑncipiuz: et secundū ē rōne finis tm̄: z hoc tēpus finitū ē: sicut etiā ipse motus. Si aūt tps referat ad motū qui est cā tpis: ille ē motus ꝑmus oībus alijs simplicio:: z in illo motu sicut nihil indiuisibiliū potest accipi ante quod z post qđ nō sit motus: ita nullū indiui sibile tpis pōt accipi ante qđ z post qđ nō sit tēp⁹ z hoc mō intellecta ꝓcedit rō inducta. Et cā istoz est: quia diximus in. iiij. q̄. ſ. tēp⁹ nō refert ad mo/ tum ꝓut ipse ē in toto qđ mouet: sed potius ꝓut ipse causat ex vno vnde ē motus. Illud. n. vnuz in circulatione nūq̄ pōt accipi q̄ renouatio situs nō sit ante z post ipm̄: z iō nunc qđ ē nūer⁹ eius nūq̄ accipi pōt nisi in rōne finis z ꝑncipij: z si ponat tē pus incipere ēm subam vel desinere: tūc oz q̄ hoc modo acceptum incipiat vel desinat: z ideo hec rō fortior est alijs: z videt ꝓbare q̄ nūq̄ incipere pōt vel desinere tps quocūq̄ modo inceptiōis: z quo cunq̄ mō desitōis. qt vo si tps sp fuit z erit: tūc etiā necessario motus aliqs semp fuit z semp erit. Tē/ pus enim est quedam passio z numerus mot⁹: z se quitur q̄ motus ille semper fuit z erit: cuius temp⁹ per se passio est: z ille est motus ꝑmi mobilis inter

orbes celestes:qui dicitur motus diurn⁹: qui omnibus est velocior ⁊ simplicior.

¶ Cap.vj. ⁊ est digressio declarans quare nō necessaria est inducta rō de tpe:⁊ q̄lit tēpus incepit.

i Ste autem modus ꝓbandi vnū motuꝫ ꝓmum fuisse ab eterno non est necessari⁹ sicut nec añcedentes:sed probabilis. Si enim nos dicamus motū incepisse cum inceptione mobilis:⁊ potentiā ad esse mobilis nō ꝑcessisse tēpus suū motū: ⁊ suā potentiā ad motū: tunc nō sequit hoc quod ē inductū:tunc enim incipit motus circuli a dextro circuli:⁊ illius nūerus erit nunc in quo incipit tempus:⁊ illius nunc erit in rōne ꝓncipij tm̄: ⁊ non rōne finis: ⁊ ideo tunc non sequit q̄ ante illud nunc fuit tempus. Si aūt aliq̄s obijciat q̄ in.vj.libro superius ꝓbatū ē:q̄ añ quodlibet in diuisibile mot⁹ iterū ē accipere motū:⁊ post quodlibet indiuisibile est accipe tēpus. Dicendū q̄ ḃ est dersio q̄ hoc nō est verū de motu:nisi qñ ꝑ diuisionē accipit:⁊ verū ē tunc de quolibet motu siue recto siue circulari:q⁊ ante quodlibet indiuisibile motus:⁊ post quodlibet indiuisibile tpis sunt infinita moueri:⁊ nō finit per diuisionē: ita q̄ ꝓmum ⁊ vltimū pñt accipi in ipso:⁊ silr est de tpe. Si autez aliquis ipm per diuisionē accipiat:⁊ nō tm̄ de toto tēpore est hoc verū qđ dictū ē: sed de qualibet parte ipsius verū est q̄ ꝑ diuisionē est infinita:sicut ⁊ oīs ps cuiuslibꝫ ptinui est infinita. Sed hᵒ q̄busdā generat errorē:q⁊ non distinguunt inter nām eternitatis ⁊ tpis:⁊ putant q̄ omnis indeficiens duratio sit tēpus:cum hoc ex ꝓbitis constet non esse verum.

¶ Si aūt queraī vtrum tempus incipiat fm dcā in nūc:vel ī pte indiuisibili tpis:dicēdum q̄ ex his que ꝓbata sunt in nostro.vj.libro pḃicoꝝ.constat q̄ non pōt incipere in pte indiuisibili: quia nō incipit tps nisi i ꝑ tpis:⁊ ps indiuisibil nō ē ꝓmū tpis incipit ergo in eo quod est indiuisibile nunc qđ adiacet dextro ꝓmi circuli fm q̄ ipsū ē ꝓncipiū circulationis ꝓme. Nec approbo qđ dicūt quidā tēp⁹ non sequi motū:sed mutationē vel materiā: q⁊ tps non pōt esse mensura mutationis simplicis: sic ex antehabitis cōstat. Dā.n. fm q̄ est substantia q̄dam nullas habet vices tpis:⁊ ideo sequit motuꝫ per modū qui dictus est:⁊ hoc ē quod quidā theologi tradiderūt tēpus.s.esse coequeuū materie ⁊ celo. Si aūt nos diceremus q̄ celū ꝓmuꝫ fuit in potentia materie:⁊ post exiuit in esse ꝑ modū generati de ipsa:sicut dicunt illi qui dicunt q̄ non omnia creata sunt simul:tunc oꝫ nos dicere q̄ tēpus ꝓmū fuit numerus motus materie quo mouebaī ad esse celi:⁊ alioꝝ substantialiū forma distinctoꝝ. De qua sīa fuit Anaxago.⁊ Empedo.⁊ post eos ouidi⁹ sicut ꝑz per hoc quod dicit q̄ ante mare ⁊ terraꝫ et qđ tegit omnia celū:vnus erat toto nature vult⁹ in orbe quem dixere chaos:⁊ in hanc sīam consenserunt multi theologi diuersarū religionū:tam.s.sarracenoꝝ q̄ iudeoꝝ q̄ christianoꝝ. Sꝫ nos nō consentimus in hoc:sed potiꝰ q̄ omnia creata sunt simul:⁊ q̄ tēpus coequeuū sit celo ⁊ motui eius:⁊ a motu celi creat⁹ sit mot⁹ māe actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ q̄ sunt generabilia ⁊ corruptibilia:quā sīaꝫ ꝓfirmāt multi ꝓpathetici ⁊ mīti theologi alijs subtilioꝛes: eo q̄ ipsa stat tam fm religionē legis q̄ etiā fm sententiā pḃie naturalis. ¶ Nō aūt dicit q̄ fm hoc Plato verū dixisset: dicendū est q̄ non omnino dixit verū: quia ponebant celum gigni de materia ꝓexistente:⁊ hoc non posset esse nisi motus esset añ ꝓmum motū:vt ꝑz ex ꝑdictis.

¶ Cap.vij.in quo ꝓbatur q̄ motus ē incorruptibilis in tempore futuro ꝑ rationes ꝓpathetico ꝝ.

e Adem autem rōne qua ꝓbaī esse motus perpetuus fm omne tempus ꝑteritum ꝓbatur etiā ꝓpetuo duraturꝰ eē fm omne futurum fm Ar.qui ꝓnceps fuit secte ꝓpathetico ꝝ. Tex.⁊ com.xij. ¶ Ipsi.n. dicunt gdem q̄ motus incorruptibilis sit per eandē rōnem q̄ ꝓbatur esse ingenitus:sicut enī sequit ad hoc q̄ si incepit motus in ꝓterito:q̄ motꝰ alius ꝑcedat motum ꝓmū:ita etiaꝫ sequit ad hᵒ q̄ motꝰ corrūpit q̄ aliquis erit motus post motum vltimū: ⁊ ꝓbaī ex hoc q̄ nō sunt hec duo necessaria simul:que sūt cessare ⁊ quiescere a motu:⁊ cessare siue qescere a mobilitate:siue ab aptitudine illa qua natū ē moueri: sicut ꝑz in eo quod comburitur fm actum ⁊ q̄ est combustibile. Quando enim aliq̄d cessat a combustione fm actuꝫ:non ꝓpter hoc necessario cessat vel quiescit a combustibilitate:quia frequenē inuenitur combustibile qđ non comburit: sicut dixim⁹ de mobili:⁊ eo q̄ mouetur fm actum: ita dicimus de mouente fm actum:⁊ de eo quod aptum natuꝫ est mouere:quia non necessario aliquid cessat simī ab actu mouendi:ita q̄ non moueat:⁊ ab aptitudine mouendi:ita q̄ non sit natum mouere. Conuenit.n.aliq̄d aptū natū nō mouere fm actum ꝓpter aliquod impedimentum quod accidit ei extrinsecus in se vel in eo qđ debet moueri ab ipso:vl forte in vtroq̄. Tex.⁊ cō.xiij. ¶ Queram⁹ igitur sicut patet q̄ si motus corrumpitur in aliquo tēpore futuro q̄ hoc conuenit altero duoꝝ modorum.s.quia mouens ⁊ mobile vel alterum ipsoꝝ corrumpitur:vel quia sunt ꝓpetua:⁊ tamē non mouebunt aliquādo. Si aūt dicitur q̄ corrumpit mobile vel mouēs vel vtrunq̄ ipsoꝝ:tunc oꝫ corruptionem eoꝝ esse post motus cessationē: sed corruptio

est finis motꝰ:ergo motꝰ erit cuiꝰ finis ē corruptio post vltimū motū:z oꝫ ꝙ in illo motu aliqd sit mouens ad corruptionē:z hoc voco corrumpens:gꝯ erit mobile aliquid et mouens z motū post vltimū motū:quod non est intelligibile:quia in nullo genere potest intelligi ꝙ aliquid sit post vltimuꝫ. Si igitur hoc est impossibile:tunc manifestuꝫ est ꝙ ex parte illa motus est ꝑpetuus. ¶ Si aūt dicatur ꝙ manent mouens z mobile:sed tamē nō erunt aliqñ dispōsita ad motū:tūc iterū oꝫ ꝙ illa dispositio impediens motum vel sit motus vel motū ꝓsequens: et inducta ab aliquo mouente:et tunc illa alteratio erit post illū motū qui positus erat esse vltimꝰ:ergo motꝰ est post vltimū motū:si nō aliqñ qdeꝫ erit motus:z hoc est impossibile sicut ꝑus. ¶ Si aūt diceret ꝙ sine cā aliqua aliē disponente mouens vl mobile vel vtrūqꝫ:aliqñ cessabit motus:ita ꝙ sine causa aliqñ qdem erit:aliquādo non erit:hoc ꝑcuidubio stultū ē z figmento assimilat. Tex.z cō.xiij. ¶ Similiē aūt figmēto assimilat quod dixit Empedocl.ꝙ.ſ.motꝰ aliqñ qdē sit:z aliqñ nō sit:vel ꝙ nulla cā sit butꝰ:nisi quia sic aptū natū est eē in nā vli rerum:z ꝙ nō oꝫ querere cām butꝰ:sed oꝫ opinari hoc esse ꝓncipiū cuius cā non est inquirenda sicut dixit Empedo.ꝙ oꝫ amicitiā tenere res vere z mouere i ꝑte tpis:z ꝙ oꝫ i alia ꝑte tpis discordiā inesse rebꝰ ex necitate: z ꝙ oꝫ qescere in alijs tēporū mediis:sicut diximus in ꝓdictis. Empedo enī nullā dixit huius cām:nisi qz dixit ꝙ casu sit:eo ꝙ non sp dñatur amicitia:nec semp dñat lis:et ꝫ mouentia semp sint vno modo:qđ vocat mixtū:nō tñ dixit motū sp eē vno mō: ꝫ qñqꝫ motū dicē eē:z ꝙtem qñqꝫ. Et dicit ꝙ butꝰ nō est cā querenda:ꝫ est supponendū tanqꝫ ꝓncipiū:ꝓpterea ꝙ vicissitudo amicitie et litis ꝓncipia entiū sunt:quoꝝ dñium dicto mō sibi succedit. Ista aūt rō que h postea ē est Empe.sed valde trūcate est ab eo posita:et tñ sicut h dictum ē exponenda est:et nos inferius ꝙuirem vtrū sit necessaria vel ꝓbabilis. Tex.z com. xv. ¶ Fortassis aūt z Anaxag.qui dixit ꝙ ꝓncipiuꝫ effectuum gñationis z motus post tempꝰ infinitum vnū solū fuit quod est intellectus agens: z nō dixit factiua esse duo:sicut de ꝓncipio motus dixit Empedocles. ¶ Quoniā si quereret ab eo ꝗre agens intellectꝰ expectauit tempus infinitū:et postea mouit plus in quodā tpe qꝫ in alio:nō poterat respōdere:nisi quia vbi intellectus agens ꝓncipium est et ideo non debet queri causa actionis eius:quia principia non habent causas:sic ergo ꝓbatur motus esse incorruptibilis:z alioꝝ dicta non esse conuenientia. Si aūt nos diceremus motum celi finiturum:eo ꝙ quies eius ad alium statum mūdi ordinabitur qꝫ nunc ordinetur motus eius:tunc nō concluderet rō Emp.inducta:z ideo videtur esse ꝓbabilis non necessaria:et de hoc quidem inferius plixius loquemur.

¶ Capi.viij.de cōtradictione ꝙ falsificat dubiuꝫ Anaxagore z Empedocis.

Odo autem volumus attingi ad disputandum contra Anaxag.z Empedocl. m

Tex.z cō.xv. ¶ Dicimꝰ igit ꝙ nihil est inordinatum in natura:z vocamus naturā vniuersalem cursum nature ab vli nā ordinatum:que regit oēm naturā. Et ordinem nature vocamus nō quēlibet cursuꝫ nature:sed potius illum qui ē fm nature illiꝰ que ordinata est dicit ꝑ ꝓprietatē. Hec enim nā omnibus est causa ordinatiōis:eo ꝙ forma rerum nālium cursum exigit determinatū in ordine et rōne speciali:et iste ordo explicatur dupliciter in natura. Quedam enim res sunt talis ordinis ꝙ semp cursum vnum seruant nature:sic ignis qui semper ascendit extra vbi suum existens:z sol eclypsatur interpositione lune inter solem z visum nostrū in capite z cauda draconis. Quidā autem succedunt:sed babēt cās z tēpora determinata ꝗre fiant qñqꝫ:z nō fiant qñqꝫ: sicut tēpus generatiōis z corruptōis qđ sibi succedit ex accessu z recessu solis in circulo obliq°. ¶ Ex his aūt facile est videre ꝙ in dictis Anax.duo sunt ꝑ ordinē nature:quorum ꝓmū est qđ ipse dicit ꝙ mixtum qeuit tpe infinito:z postea tñ exiuit in esse distinctū per generationē factam ab intellectu agente:hoc enim non est fm exigentiā alicuiꝰ forme nālis:quia si mixtū naturaliē quieuit tpe infinito:tunc nō exiuit in esse distinctū in gñatis nisi per violentiā. Tēpus aūt motus violenti ē ꝓuum:ergo tpe infinito non remanebit generatio:quod tñ dixit Anax.patꝫ ergo ꝙ infiniti tpis ꝗetis ad infinitū tps motus nulla est rō ordis:qz nlla forma nāliſ ꝓmittit talē ordinē nālis ad violentū. Oium enī nāliē adiuicez ordinatorū ē rō alia ordinis ex aliq forma nāli. Secōm autem est:qz etiā si dicat vtrūqꝫ eē nāle:tunc tñ aliqua causa erit differens:quia intellectus agens ꝓmo infinito tpe ꝗuit:z postea in infinito tpe agebat. Hūc aūt nulla cā dñie assignat ab Anax.ꝗre.ſ.egit nūc intellectꝰ z nō ꝓus. ¶ Si aūt dicat ꝙ nulla est rō ordinis in talibꝰ:h° nō erit opus nature. Sic enim diximꝰ id qđ ē ordinis nature:aut filr se hz sp:z nō aliqñ ꝗdem sic:aliqñ nō aliē:vt ignis surſū ferr nā z nō ferr surſū:aliqñ ꝗdem:aliqñ vo nō:aut si non ē sp vno mō:tūc rōem hz dñie:z cām determinatā in nā:z nō ē simplr illa diuersitas absqꝫ rōne:sicut diximꝰ de ꝓpodo gñatiōis z corruptiōis:que cām dñie accipit in accessu generanꝫ:z recessu in obliq°

circulo: ſicut in ſecũdo de gñatiõe ⁊ corruptõe: ⁊ iõ
lz ambo male dixerũt tam Anax. q̃ Empe. tamẽ
Empe. aliqd dignius dixit q̃ Anax. ⁊ gcũq; alit
dixit q̃ Anax. ⁊ aliquã cãm dñe tpis motꝰ ⁊ qetis
aſſignauit. Dixit. n. Empe. q; ſicut ignis ſp ſurſuz
fert: ⁊ nõ aliqñ q̃dẽ fert ſurſũ: aliqñ aũt nõ: ꝓpt̃ or-
dinem ſue nature quo neceſſario mouet ſurſũ: ita ſe
bz in hoc q; omne vniuerſũ in pte tpis quieſcit: ⁊ in
pte tpis mouet: q⁊ illa talis viciſſitudo bz quandã
iam ordinationẽ: eo q; amicitie ẽ cõgregare: ⁊ litis
diſgregare. Anax. aũt dixit q; nulla ẽ cã quietis p
tps infinitũ: neq; exitus rerũ ineſſe p tps infinituz
niſi intellectus operãs. Sz tñ Empe. peccauit in
hoc q; ipſe nihil addidit ꝓbatiõis dicto ſuo. Qui
enĩ dicit q; amicitia quodã tpe cõgregat: ⁊ lis quo
dã tpe diſgregat: oportet q; non hoc dicat ſolũ ⁊ af
firmet ita eſſe ſimplici affirmatione: ſed oz q; cum
bꝰ dicat cauſã ⁊ nõ ſit contentus dicto ſimplici: cuz
nihil apponit: ⁊ oz q; non velit q; hec ſit dignitas
p ſe nota que irrõnalis eſt: ⁊ cui rõ cõis non aſſen-
tit. Si. n. eſſet dignitas q̃libet conſentiret in eã: ga
cõis animi ꝓceptio eſt quã quilibet ꝓbat auditã: ſz
oporteret q; aut p viã ſenſus ꝓbaret nobis q; ſic ẽ
vt dicit p inductionẽ: aut p viã intellectꝰ aufert cãz
p quã demonſtret nobis ꝓpter qd ſic eſt vt dicit.
¶ Hec aũt que poſita ſunt. ſ. amicitia ⁊ lis ſunt nõ
cauſe: amicitie. n. ⁊ inimicitie eſſe: ⁊ diffinitio nõ ẽ in
hoc q; cõgregauit vel diſgregauit res nature in vni
uerſo. Sz amicitie q̃dẽ ẽ ꝯgregare quedã: ⁊ inimi
citie: eſt diſpergere quedã. Si. n. ſic determinent et
diffiniant amicitia ⁊ lis q; vtraq; eſt in pte entis: ⁊
non in vniuerſo: tũc oporteret Empe. dixiſſe q̃ en
tia congregant per amicitiã: ⁊ que diſpergunt per
inimicitiã: ⁊ vtrũ rõnabilia vel irrõnabilia: vel aiata
vel inaiata. Videmus. n. amicitiã nõ eẽ niſi rõna-
biliũ. Amicitia. n. ꝓprie loquendo bꝰ apud nos ẽ
id quod ꝯgregat boies: ⁊ lis q̃ fugiũt inimici adin
uicem: ⁊ qð eſt in boibus ſupponit etiã in toto vni
uerſo ſilr eſſe: eo q; in quibuſdã entibus ſic ẽ vt di-
ximus: q⁊ in boibus ſic eſſe inuenimꝰ: ⁊ iõ Empe
docl. oportuit aſſignare cãs ẽliter ſic fiet ĩ toto vni-
uerſo. ¶ Et ſilr qð dixit tps motus ⁊ tps q̃tis eẽ
eẽle indigebat rõne: q⁊ nos videmꝰ q; tps amicitie
in boibus nõ neceſſario eẽtur tpi litis. Ulr autez
loquendo tam ꝯ Anax. q̃ ꝯ Empe. non recte ſe
bz opinari q; iſta dicta ſint ꝓncipia quoz nõ opor
teat q̃rere rõnem: ideo quia in oi tpe aut ſic ẽ q; eſt
motus: aut ſic eſt q; eſt quies: in quo etiã Democri
tus dicit cãs de nã. Democritꝰ enim dixit mane ⁊
athomos cãs eſſe rerũ nãliu: cũ Anax. ⁊ Empe.
dixit in hoc q; nõ oz querere cãm q̃re athomi ag-
gregant ⁊ nõ ſeparent in eo qð ẽ mane: q⁊ ꝓncipio
rũ dixit cãs nõ eſſe querẽdas: ſed dicebat q; ꝓtius
ſm nature ꝓncipia ſic factũ eſt. Etꝰ aũt qð ẽ ſemp
⁊ ꝓpetuum noluit q; quereret aliq̃ cã. Jn hoc autẽ
qð dicunt iſti ꝓbi q; eius qð eſt ſp ſiue ꝓpetuũ nõ
debent queri cauſe: in quibuſdã eſt rectũ ⁊ verũ: in
q̃buſdã neq; rectũ neq; verũ. Concluſiones. n. me
thaphyſice ꝓpetue ſunt: ⁊ ſp bñt cãs: ſicut q; trian-
gulus rectilineus hẽat tres angulos eq̃les duobus
rectis. Hui⁹. n. ꝓpetuitatis ẽ alia cã p quã demon
ſtrat: ſed ꝓpetuoz q̃ ſunt ꝓncipia ꝓma ad q̃ nõ bẽ
tur via demonſtratiõis non eſt alia cã: q⁊ ſi ois rei
eſſet alia cã: tunc iret in infinitũ in cauſis. Hoc aũt
qð iſti dicũt nõ ẽ tale qð nõ hẽat cãm ante ſe: ⁊ iõ
male fecerunt nõ dicendo cãm. Eſt aũt bꝰ aduertẽ
dum q; lz Anax. dixerit intellectũ agẽtẽ facere mo
tũ: tñ dixit illũ mouere p nãm: ⁊ nõ p volũtatẽ: ⁊ iõ
nullã aſſignare potuit cãm q̃re aliqñ mouerit: ⁊ nõ
ſp. Nos aũt inferius ponemꝰ q; mouet ex volũta
te eterna: ⁊ iõ dictũ nr̃m verificabit a dicto Anax.
Dixit ẽt Anax. q; tps infinitũ fuerit añ motũ: ⁊ nr̃a
poſitio ẽ vt ptz ex ꝓbitis q; nlluz tps fuit añ motũ
ſed potius eternitas: ⁊ iõ iterũ quo ad hoc inducta
ꝯ Anax. nihil facient ꝯ noſtrã poſitionẽ. Sint igit̃
hec ⁊ tanta dicta ad ꝓbatiõem eius q; nullum tem
pus erat ante motũ in qꝰ nullus motꝰ erat: neq; ali
qð tps in futuro erit in qꝰ nullus futurꝰ ſit motꝰ.

¶ Cap. ix. de rõnibus quorundam ſophyſticis
ꝓbantium motum ſemper fuiſſe ſm omne tempꝰ.

Unc autem tempus eſt vt inducamꝰ rõ-
n nes aliquas quorundã ꝓbor q̃ dixerunt
motũ non ſp fuiſſe in ꝓteterito: neq; ſem-
per futurum eſſe ſm omne tempus: ⁊ hoc qdez nõ
erit difficile ſoluere. Tex. ⁊ cõ. xvj. ¶ Videbi-
tur aũt ex hmõi qualia inducemus bꝰ cõſiderantiꝫ
bus motũ aliquãdo eẽ: cum non ſemper fuerit ſm
omne ꝓteritum ⁊ deſiturum: aliquãdo cum non
ſemper futurus ſit ſm omne futurum. Primũ au
tem illorum: quia ſicut diximus in fine ſexti phico
rum q; neq; vna aliqua ſm numerũ eſt ꝓpetua mu
tatio. Omnis. n. mutatio apta nata eſt ꝓcedere ex
quodã finito in quoddã finitum: quare neceſſe eſt
omnis mutationis eſſe terminũ terminatũ. Contra
ria. n. in quibus fit ipſa mutatio ſunt fines eius. Et
ſi forte dicat q; hoc non tenet niſi in mutatione ad
formã que eſt inter ea que vere ſunt cõtraria: ⁊ non
tenet in motu ſm locum q; ſibi ꝯria non adeo ſunt
determinata: ſicut determinate ſunt forme cõtrarie
tunc ad minꝰ probabitur finita eſſe mutatio ſz lo-
cum: ſicut ꝓbatũ eſt in fine ſexti phicoz: q⁊ per hoc
q; nullũ mobile oino mouet in infinitũ qð nunq;
põt fieri: qð nũq; põt incipere fieri. Jnfinitũ autẽ
nũq; incipit fieri: gꝰ nihil mouet localit̃ ad id quod

ōstat in infinitũ. Si aũt oēm motũ sic eē finitum: ꝛ finitus motus sit in tpe finito: sicut ꝓbatũ ē in .vj. phīcoꝝ superius: videbit tunc ꝙ nulla mutatio ſp fuerit: ꝛ ſemꝑ fore futura sit. Et hec est rō ꝓma. Secunda aũt rō inducit ꝫ hoc quod ſuppoſituꝫ est ꝛ ꝓbatuꝫ in ꝓbabilis rōnib⁹ ꝙ. ſ. quãdo motus incipit de nouo ꝙ tam ex ꝑte mouentis q̃ ex ꝑte eius qō mouet neceſſe ē aliũ motuꝫ ꝓus fuiſſe. videt. n. b⁹ non ſeq̃. Tex. ꝛ cō. xvij. Videm⁹. n. ꝙ poſſibile est mouere de nouo qō neq̃ mouet iam: neq̃ bꝫ in ſeipo aliquē motũ añq̃ b⁹ iceperit moueri ſꝫ alique motũ: sicut in aīatis: quoꝝ neq̃ ꝑs aliq̃: neq̃ totũ ꝓus mouebat: ſed videmus ꝙ mō in toto taꝫ ſm ꝑtem q̃ ſm totũ quieſcens conuenit aliquãdo poſt b⁹ moueri: sicut vbi gra: hic lapis ꝙ quieuit añ Sed ſm dicta in ꝓbabilis. ſ. ꝙ motus nouus nō sit ſi nō sit añ motuꝫ conuenit iſta talia que dcã sũt aut ſemꝑ moueri: aut nũq̃: quoꝝ vtrũq̃ est falsum ergo falsum erat illud quod dicebat motũ nouum non posse fieri: niſi eſſet alius motus ante qui faceret motorem accedere ad ipsũ mobile: ꝛ econuerſo. Hoc aũt ꝑ tertia ꝑte inducũt qō multo magis videtur qō dictũ ē in his que sũt aīata: ꝙ. ſ. moueāˉ tur aliquãdo nouo motu abſq̃ eo ꝙ p̄cedat aliqs mot⁹ in motore vel in mobli q̄ diſponat mobile ad hoc ꝙ moueat. In nobis aũt videmus b⁹ ꝙ neq̃ vnus mot⁹ est in nobis: ꝛ poſt hoc quaſi expgiſcētes ꝑ voluntatem mouemur liberam aliqñ: ꝛ sic fit in nobis ꝓnciꝑium motus: non ab extrinſeco aliq⁹ nos mouēte: ſed ex nobiſipſis: quia. ſ. volum⁹ moueri: ꝛ habemus ꝓncipium motus in nobis ante q̃ nihil nos extra moueat: ſic̄ aliquis ambulat ſine vtilitate tñ: quia vult ambulare. tale enim ꝓncipium non videmus in his esse que non ſunt aīmata ꝛ ideo etiam non mouent ſeipſa: ſed ſemꝑ aliquid exterioꝝ: ꝛ q̃ sũt extra ipsa mouet ea: quod ē alterũ ab eis. Mouent. n. aut a generatōe: aut ab eo qō mouet violētiã: sicut nos in ſequentib⁹ huius libri oſtendemus. Sꝫ nos dicimus ꝙ ipm aīal mouet ſeipſum: ergo cum nos videamus ꝙ aīal aliqñ qui eſcit: fiet nouus motus: in eo ꝙ penitus est imobile alio motu p̄cedente: ꝛ ille motus vtiq̃ fiet ex ipō: ꝛ nō ex aliquo altero mouente exterioꝛe. Si ãt in aīali hoc poſſibile est fieri tũc non ē generale qō ꝓ us cōcluſum est ꝓ inconuenienti. ſ. ꝙ incipiat motus: niſi ꝓus fuerit motus: quia nihil ꝓhibet quin nos dicamus fieri in mũdo ꝛ in celo ꝙ. ſ. mot⁹ incipit nullo motu ꝑexiſtente: sicut videtur fieri in aīali Rhetoꝛice eniꝫ ꝛ ꝑ ſimilitudines loq̃ndo aīal: ꝛ ꝑ cipue hō dicit mundus ꝓuus: qꝛ in eo est motoꝛ ꝓ mus: sicut intellectus: ꝛ ſunt in ipso motores moti sicut fantaſia ꝛ appetituſ: ꝛ virtutes que ſunt in neruis motiuis ꝛ muſculis ꝛ caloꝛ nālis: ꝛ ē in eo motum tñ: sicut coꝛpus vel mēbꝛuꝫ coꝛporis aliquid ꝛ motoꝛes inferioꝛes habent mot⁹ ꝓꝓios: ꝛ tñ motũ sui ſuperioꝛis sic̄ ē in mundo magno: ꝛ ideo qō in puo mũdo fuit videt etiã in magno debere fieri ꝛ si in magno mũdo fit tũc etiã videt accidere in infinito: quod mãle ꝓncipiũ ponit Anax. quia .ſ. cō ponit ex infinitis: sicut ipſe dixit: ꝛ ita etiã intellect⁹ agens incipit mouere ꝛ infinitũ moueri: ita ꝙ ante illum motũ nō fuit ꝑxñs mot⁹. Hec aũt expoſitio q̃ ꝓtinet h̄ iō fideliter a nobis ponit: vt glibet ſciat ad quid inducunt vba Anax. ꝛ quid ꝛ q̃ntum cōdudere pñt. Quocunq̃ aũt alio modo exponunt q̃s sicut dictũ est nihil facient ad ꝓpoſitum. ¶ Est ēt attendendum ꝙ qdam dicũt hoīem intꝝ aīalia alia magis ꝓꝓie vocari mundũ mínoꝛē ex ꝑte coꝛpis qꝛ in eo sũt oīa nālia mũdi: qꝛ elemēta ſm eſſentiaꝫ sunt in ipso quo ad eſſe ꝓmũ elemētoꝝ: ꝛ ē in eo cō mixtoꝝ ſimilitudo in cōmixtiōe elemētoꝝ ad humores ꝓſtituendos. Et ſilitudo cōplexionatoꝝ in cōplexiōe: ꝛ ſilitudo cōpoſitoꝝ ex diuerſis in cōpoſitione oꝛganica ſui coꝛporis ex ꝑte aīe est ꝙ vi uit: ſentit: rōcinat: ꝛ intelligit: ꝛ sic cōuenit cum oīb⁹ mundi ptibus ſm formã: ꝛ ſm mãm: ſed lꝫ hoc verũ ſit nihil facit ad ꝓpoſitum: ſꝫ tñ ꝓmum.

¶ Capitulũ. x. de ſolutione rationum enumeratarum. Tex. ꝛ cō. xviij.

PRima autē rō inter tres iam inductas ꝙ .ſ. motus vnus ꝛ idem numero qui ē intꝝ ꝫria non ſit ſemꝑ est vere ꝛ recte dictum: ſicut cōceſſum est in fine ſexti phīcoꝝ. Hoc enim fortaſſis neceſſarium est: quia ſi idem nũero abſq̃ dubio accipiat in tpe finito erit. Si aũt accipiatur idem grenere non erit finit⁹ ꝓpter cãꝫ ei⁹ ꝑpetuam iterabilē eni ꝑ ſucceſſionē infinitã q̃ntũ ē de cã nāli. Verũ est enī ꝙ vnius rei ꝛ eiuſdem numero mobilis non est poſſibile vnum ꝛ eundem motũ eē ſp infinite. Dico aũt ſic eſſ quod dixi querendo vtruꝫ vnius ꝛ eiuſdem coꝛde ſit vnus ꝛ idem ſonus ſemper: aut ſit ſp alter vel vno modo ſe habente mouente ſiue percutiente coꝛdã. Conſtat enim ꝙ cum percutit vna ꝛ eadem numero in monocoꝛdo coꝛda: ꝙ ipſa ſonando dat ictum ad vtrunq̃ latus: b⁹ est a dextris ꝛ a ſiniſtris: quando vno modo est tē ſa: ꝛ tunc ꝓpter vnum percutiens ꝛ vnum percuſſum potest dubitari vtrum vnus ſit ſonus: ꝛ cōſtat ꝙ non est vnus: ſed potius ictus erant continui in tempoꝛe ſi percutiens coꝛdam continue pcutiat: et nihil interponat: ꝛ huius adaptatio est ad ꝓpoſitũ ꝙ materia que est vna cōtrarioꝝ est: sicut coꝛda percuſſa: et allatio generantis in obliquo circulo

est: sicut cōtinue percutiens: ꝛ de tpe nihil interponens. Et vicissitudo materie inter ꝓia ē sic ictus soni datus ex motu a dextris ꝛ a sinistris: ꝛ iō licz motus tal' nō sit idē numero: tñ tota natura ē sicut monocordus vni⁹ musici percussus continue: et cantus ē idē: eo q̄ gñatio vni⁹ ē corruptio alterius ꝛ ecōuerso: sed tñ quicqd de hoc nihil ꝓhibet ista rō inducta q̄n vnus motus quis sit cōtinu⁹ ꝛ perpetu⁹ q̄ ē sicut man⁹ cōtinue pcutiens monocordū

Tex. ꝛ cō. xix. ¶ Hoc aūt magis erit manifestū ex his q̄ posterius in hoc eodē libro erunt considerāda. Tex. ꝛ cō. xix. ¶ Ad hoc autē qō secūdo inductū est dicendū q̄ nullum est inconueniēs q̄ aliquid moueatur qō añ nō mouebat. In terea enim que mouent quedā mouent a motore extrinseco: ꝛ q̄dā ab intrinseco. Qō aūt illa q̄ mouent a motore extrinseco nō mouean̄t cā ē triplex ſ. absentia motoris: aut distātia et⁹ ab ipso mobili aut pñtia ipedimēti motus i motore uel in mobili uel in vtroq̄ ipsoꝝ: ꝛ oppositis de causis illa mouent: ꝛ hoc modo mouent postq̄ vo mouebātur oīa nāliter mota sicut nos infra ostēsuri sum⁹. Oīa enī mouentur aut a gñante pñte ꝛ non distāte: aut ab eo qō remouit impedimētū sic mouet oīa simplicia corpora q̄ sunt elemēta: ꝛ quedā etiā cōmixta q̄ nō sūt aīata sicut lapides ꝛ metalla: ꝛ oīa hec habēt motores extrinsecos sic iā dixim⁹. Motor enī extrinsec⁹ non mouet nisi motus ab alio: ꝛ iō si oīa eēnt talia oporteret q̄ iretur i infinitū: qō i. vij. ē ꝓbatū: ꝛ iō oz q̄ stet in aliq̄ ꝑmo motore qui mouet seipm: ꝛ mouetur a virtute exirinseca: ꝛ hoc totū nos declarabim⁹ in sequētib⁹ istⁱ libri i tractatu qui seq̄tur post istū: sed si nos dicam⁹ talem eē ꝑmū motorē cui⁹ motus sit ꝑpetuus: ꝛ iste moueat oēs motores extrinsecos motu suo: tunc q̄rit q̄re aliq̄d motoꝝ a motore extrinseco mouet q̄nq̄ ꝛ quiescit q̄nq̄: cuz motor ille ꝑm⁹ qui mouet oēs istos motores moueat sēp: ergo ista rō quā istⁱ dicūt nō est rō q̄ aliquid faciat ꝓtra nos: ꝛ dicta que prius induximus ad ꝓbandum q̄ motus eēt perpetuus: sed potius dubitationem quandam communē inuenit: ꝛ nobis qui dicim⁹ aliquem motuz esse perpetuū: ꝛ eis qui dicūt nullū motū esse perpetuū. Et hec dubitatio ē propter q̄d omniū eoꝝ que sunt quedā non semp: alia quidem quiescunt eoꝝ que sunt: sed aliquādo mouent: ꝛ ꝑpter quid alia non mouean̄t semp: sed quiescūt aliq̄n cū motor ꝑmus q̄ mouet oēs motores semper moueat: ꝛ semp moueat ut inferi⁹ ostendem⁹. Videm⁹. n. quedā semp moueri ut celestia: ꝛ quedā semp quiescere sic centrum spere totius qō est terra: quedaz enī aliquādo moueri: ꝛ aliquādo quiescere: sicut intermedia inter celū ꝛ terram: ꝛ hui⁹ nos pfectaz inferius reddemus causaz ꝛ solutionē: sed qō hic cōsiderandū est q̄ tenendū est q̄ nālia mota a motore extrinseco nō incipiūt moueri nisi aliquis mot⁹ sit ante motū eoꝝ: ꝛ ideo non habet instātiam hoc quod dictuz est q̄. ſ. si motus icepisset absolute q̄ oporteret q̄ motus eēt ante ꝑmū motū. Ista enim omnia mouent a generantib⁹ uel remouentib⁹ impedimēta motū ꝓhibētia: ꝛ hec generāta ꝛ remouentia ipedimenta etiā remouentur: ꝛ tandem stat illud in motu ꝑmo qui accessu ꝛ recessu mouet omnia huiusmodi sicut in sequentibus patebit.

Tex. ꝛ com. xx. ¶ Sed hoc quod dicunt tertio de animatis maxime videtur ferre dubitationē quia videtur q̄ nullus sit oīno motus nouus cum non insit ꝑus aliquis: ꝛ cum illa non moueantur ab extrinseco: sed potius ab intrinseco videnī moueri: videtur q̄ in illis ē allata instantia cōtra conclusionem superius inductam. In aīatis enī videtur hoc accidere q̄ animal quiescens prius post hoc vadit: ita q̄ nihil exterior videt ipsum mouere ꝛ hoc tamē est falsū: tūc ostensū erit q̄ in nullo hz instantiam hoc quod superius induximus ad ꝓbandū perpetuitatem motus. Qō aūt aliquid extrinsecum moueat animal: patet ex hoc q̄ aliquid naturaliū semp conspicim⁹ in aīali moueri: sicut calor nālis qui semp agit viuente animali: ꝛ cuz non agit tunc ē inducta mors. Calor aūt ille multaruz indigentiarum est causa: sicut famis: sitis: ꝛ loci calidioris ꝛ frigidioris motus: uel quietis: uel fomē toꝝ: uel extinguētiū: uel refrigerantiū ipsū: ꝛ ille indigentie mouent fantasiā ꝛ appetituz aīalis: ꝛ ille appetitus mouet vlterius animal ut moueatur ſm locū: ꝛ ideo quo ad hoc patet q̄ falsum est q̄ talia non habent motorem extrinsecum qui moueat ea Mouetur autem animal ab aere continente ipsū in quo fiunt omnes qualitates corporum celestiū ꝛ aliorum circundantium animalia: ꝛ ideo aer sic alteratus alterat corpora animalium: ꝛ ille alterationes mouent appetitum in animalibus: ꝛ intellectum practicum in hominibus: sed verus est q̄ motus illius quo mouetur animal a calore naturali: uel a circundante aere non ē causa ipsum animal: sed potiꝰ motum est ab ipso: ꝛ continens uel aer ē causa motus illius: sed tamen animal cum est motum illo motu tunc vlterius mouetur ab appetitu ad motum processiuum ſm locum. Non enim dicimus q̄ animal moueat seipsum motore intrinseco sibi ſm omnem motum: sed tantum ſm motum qui est ſm locum: ergo nihil prohibet cum dicimus animal moueri a seipso ſm locum quin moueatur multis motib⁹ ab extrinseco circūdante

qui non ſũt ſm locũ:z hoc forte ẽ neceſſariũ: z tũc illi motꝰ ſũt cã ꝗre moueat ſm locũ. Hoꝝ aũt motuũ quibꝰ mouet animal quoſdã ꝙdẽ neceſſariũ ẽ aut intellectu in hõibꝰ:aut appetitu in aialibꝰ alijs mouere. Intellectꝰ aũt z appetitꝰ ſic moti mouẽt totũ animal motu ꝓceſſiuo ſm locũ:z talꝭ duplex motus maxime cõuenit circa ſõnũ z vigiliam:quia ſõnus pfectiſſima quies eſt quã poteſt habere aial: z vigilia pfectiſſimus motꝰ. Sõnꝰ enĩ eſt cũ neqꝫ vnus motꝰ in ſitu aiali ſenſibili:qz a nulla potẽtiarũ ſenſibiliũ mouet in ſõno:eo ꝙ tunc nãles vires itendũtur z opant in loco digeſtionis circa cibum a quo cibo reſolutus vapoꝛ reflectitur z humectat membꝛa vnde ſenſus oꝛiũtur z motus ſic cerebꝛũ z coꝛ:z tũc imobilitant oẽs ſenſus z virtutes mouentes:z ab illo ſurgũt animalia vigilantia iterum cum digeratur humidũ illud z redit ad coꝛ z cerebꝛum caloꝛ nãlis:z expandat in organis ſenſus z motus:z hec ẽ vigilia aialium. Sed tñ manifeſtũ quidẽ erit de bis in poſterioꝛibus libꝛis nãrũ vbi loq̃mur de ſõno z vigilia. Si aũt aliquis obijciẽs dicat ꝙ nos videmꝰ boues aliquando ſe mouere: ita ꝙ nihil exteriꝰ moueat eos: ſic ſi aliqs moueatur nõ ex indigentia:ſed vadat ut oſtendat ſe poſſe ire:et non ideo ꝙ querat aliquid in loco ad quẽ vadit. Dicemꝰ ad hoc qõ impoſſibile ẽ intelligere ꝙ motus localis aialis fiat ſine cõceptione aliqua quia nũqꝫ fit motus niſi nũciatiõe alia facta a conceptu:z ideo motus nouus exigit cõceptũ nouuꝫ z ſic mouet z diſponit cõcipiens virtus anteq̃ moueat. Concipere enĩ hoc ꝙ aliqs velit oſtẽdere ſe poſſe ambulare eſt aliqd moueri z extrinſecũ concipere:z ſic ex oĩbus bis colligitur ꝙ nunq̃ fieret motus vnius niſi poneretur motꝰ ꝑpetuꝰ:nõ nouus qui ẽ cauſa mouens oĩum motuũ nouoꝝm: z ſic adhuc reddit ꝙ ſtat nra diſputatio prima de ꝑpetuitate motus. Sed aduertenduꝫ eſt ꝙ ſi nos ponamus intellectũ ꝑpetuũ eſſe in ſuis intellectis hic ſine mutatione põt ẽ cauſa motus noui ſicut ĩ ſequentibus oſtendemus.

¶ Capi.xj.z eſt diſgreſſio declarãs dicta pꝫoꝝ in ſũnio:et eas pꝛecipue rationes que inducuntur pꝛo opinione Ariſto.

Alia aũt pfecte intendimꝰ tradere bꝰ qõ ſentimꝰ de materia iſta volumꝰ ſummatim tangere ſnias pꝫoꝝm circa materiã iſtam. Nõ enĩ oportet certificare de bis cũ quibꝰ poſterioꝛes non cõſenſerunt. fuit ergo ſnia epicuri ſm ꝙ Alex. tradit circa materiam iſtam hoc qõ dixit empedo. q. ſ. ſine rõne neceſſitatis:alia per litem z amiciciam que per ſimilitudinem metaphoricam adheret rebus:aliquãdo res uel vniuerſaliter uel ꝑticulariter ꝙgreganꝫ:z p litẽ nãlẽ vlr uel ꝑticulariter diſpguniꝫ:z tũc fit gñatio uꝫ coꝛruptio:uel vlr uel ꝑticulariter. Tps aũt ꝙgregatiõis z ſegregatiõiſ z tps ꝙtis a ꝙgregatiõe z ſegregatiõe caſui z foꝛtune ſubijciꝫ:z hec ẽ ſnia epicuri: pcipue in celo ꝙ deũ dicebat empedo. qz illud pcipue dicebat caſui ſubiacere:eo ꝙ nullã in eo iuenit ꝙgregationẽ z ſegregationẽ:z iõ deũ iſtũ dicebat ignoꝛare diſcoꝛdiã:ſic habeꝫ ili. p de aĩa quẽ ſcripſit Ayꝛ. videbat .n. ĩ celo ꝗndã eẽ ſtellã:z ꝗndã circulũ:z ꝙdã alia ad aliaſ formas ẽmiata:z cũ ignoꝛarẽt qs eẽt ẽmiatoꝛ materie celi ad tales formas:dixit ꝙ caſu oĩa talia ad tales formas determinata ſũt:bꝰ gꝰ ſic dicens dicit mãz eẽnã eẽ:z pcipue ĩ ea motuꝫ z quietẽ tpe caſuali p litẽ z amicitiã ſub oꝛbe lune: ſed celũ nõ eẽ ꝑpetuũ z formatũ taliter ſic videmꝰ ĩpm eẽ termiatũ z formatũ niſi p caſũ z foꝛtunã. hec aũt opinio ab Ari. z a nob tã in. ij. q̃ bic ĩprobata ẽ. Cũ enĩ tps adhereat motui:z mã ponat eẽ ꝑpetua:oportebit nec̃io eẽ motũ aliquez quo educit de potẽtia ad actũ:z illi motꝰ nec̃io erit aliqs motoꝛ:z ſic ibit in ĩfinitũ:qz ſp motoꝛ z motꝰ erũt añ motoꝛẽ z motũ ꝑmũ:iõ poſt iſtũ vẽit Anax. z dixit mãz eẽ eternã:ſic z epicurꝰ:ſed cũ epicurꝰ negaret ꝓncipia ſpiritualia mouentia z poneret caſualia coꝛporalia emendauit ibi opinionẽ Anaxa. z poſuit itellectũ agentẽ:cuiꝰ opatio ad res nature eſt:ſicut itellectus artificis ad artificiata:et dixit etiã materiã eẽ eternã et vnã eſſe materiã coꝛpaliũ z icoꝛpaliũ:z iõ celũ ex mixtura homogeneoꝝ eſſe generatũ:et poſt tẽpus aliqꝺ etiaz deſiturũ:et tẽpus dixit adherere nature mixti illiꝰ ſic ſubiecto:z iõ dixit etiã tẽpus eẽ eternuz Intellectũ autẽ determiato tpe et ſemp moueri ꝑpetuo ſeipſũ:qz ꝓncipiũ eſt:et ſue actiõis nõ eẽ cãm ꝗrendã:nec tñ ꝑpetuo hoc mutari intellectũ de potẽtia ad actũ:z aliqñ mouet z aliqñ nõ mouet:qz bꝰ non fit ex diuerſa diſpoſitiõe itellectꝰ ad id qõ mouet:ſed ex diuerſa diſpoſitiõe materie mixti ad itellectũ:ſic ſol ſemp ꝙdẽ illumiat:nõ tñ ſemp id qõ ſub ipo ẽ illumiat:ſz aliqñ illumiat cũ diſponit ad bꝰ ꝙ recipiat lumen ſolis:cũ aũt bz aliqꝺ obſtaculũ incõuenies tũc nõ illumiat. ¶ Et ſi ꝗrat ab Anaxa. qd facit mãz mltiplicit ſic diuerſimode diſponi ut aliqñ recipiat motũ ab itellectu:et aliqñ non:neſciuit dicere rõez niſi caſũ z foꝛtunã:ſicut et Empedocl. in tãto cõuenit Anaxa. cũ Empe. ſic ſupꝛa habitũ eſt. Poſt hos venit ſnia de mani z athomis q̃ in oĩbus cõueniũt cũ Empedocl. niſi ꝙ ille dixit materiaz eſſe mixtũ ex quatuoꝛ. Iſti autẽ athomos:et ille dixit concauum celi plenum eſſe mixto:et illi ex multa parte vacuũ. Et ꝙ ille dixit motũ ſepe incipere z deſinere. Illi aũt dicebãt motum ſemp eſſe

ꝛ fuisse:ꝛ tēpus ꝛ mām esse eternā:ꝛ nunq̄ icepisse sed mouentia ꝓncipia dixerunt esse discordiam et amicitiā:sic̄ ꝛ empedicles. Et oib⁹ his necessario ꝓcludit ex dictis supra iductis:qz si mot⁹ icipit cū tps ante sit:absq̄ dubio motus erit ante ꝑmū motū:ꝛ hoc ē incōueniens. Post hos aūt venit Plato ꝛ Socrates et Leutipp⁹ ꝛ alij quidaꝫ precipui viroꝝ de secta stoicorū ꝛ pictagoꝛ:oēs isti in multis sequebant̄:eo q̄ pictagoꝛā tota laudabat antiquitas pho:um:ꝛ isti spūales substātias dixerūt esse datores oīuꝫ formarū ꝛ motores materie:et ut spiritualibus substātijs darent subiectū:ꝛ habitationem:dixeruut q̄ ille virtutes q̄ intelligentie a quibusdam uel dij vocant̄:a ꝑma causa create sunt cū celo:ꝛ tps incipit cū celo:eo q̄ celū simul productum ꝛ motū est:ꝛ tps ē numerus loci mutationis Materiā aūt dixerūt eē eternam ꝛ subiectam motoribus dijs:eo q̄ ꝑma causa semētez oium formarū tradidit ei:sicut intellectus artificis semētē habet formarū rerū que fiūt ex artificio. Et per motū celi ꝑma cā fecit mouere deos siue intelligētias materias:ut prepetur ad recipiendū formā cui⁹ semē est apud aliquē motorē orbis:quem aliquē deorū uel intelligentiā vocauerūt. Dixerūt aūt hij celuꝫ ꝛ motores non eē eiusdē materie cum elemētis:qz materia ſm gen⁹ distingui hꝫ per potētiaꝫ ad motū. Cū igitur sicut dicit Aristo. in libro ꝑmo phie: celū igit̄ quod mouetur circa mediū:ꝛ elementa q̄ mouētur recte non sunt eiusdē materie:ꝛ ideo celū ꝛ motores dixerūt non eē ex materia ꝓiacenti ſz ex nihilo:ſz alia fieri ex materia ꝓiacēti Sed ex his autē cū dicāt materiam ab eterno fuisse:necessario iterū erit cōclusio:qz.ſ. materia nō mouetur modo cū ante nō moueretur nisi aliquo modo dispositā tunc motus erit añ primū motū. Concludit iteruꝫ his ex hoc q̄ cū mobile sit materia ꝛ mouens prima cā:ꝛ vtrūq̄ sit eternū q̄ non habēt assignare rationē q̄re nō semp mouit deus materiā ꝑ creationez celi sicut modo facit. Vanitas eni est dicere q̄ hoc fuit sine cā:qz si in operib⁹ nature vanū nihil sit:cū opa dei magis debeāt esse ꝑfecta q̄ꝫ opa nature:multo magis in operibus diuinis nihil vanū fieri pōt. Hanc autē sniaꝫ a Platone tota accipit scola stoicoꝝ. Sūt aūt omnes iste opiniones false ꝛ ab Aristo. improbate in phicis:ꝛ adhuc in ꝑma phia iprobabūtur. Post oēs āt hos ꝓnceps phorū surrexit Aristo. incipiēs sectā perypatheticoꝝ hec oīa improbās ꝛ dicens neq̄ motū neq̄ mundū incepisse vnq̄ in tēpore aliquo ꝓterito:ꝛ nūq̄ ipm esse defuturū in tēpore aliquo futuro:cui⁹ rationes licꝫ fideliē posuerim⁹ in ꝑhabitis:tñ adhuc volum⁹ redire:ꝛ sūmatī ponere rōnes quib⁹ a posteris perypatheticis hec opinio ē ꝓbata:et sūt in vniuerso. vii. collecte a moise egyptio iudeoꝝ pho qui in diuersis locis libroꝝ Aristo. colliguntur. Prima aūt istarū ꝛ potior inē oēs est illa q̄ probatis capitulis ist⁹ tractat⁹ ē inducta ꝛ explanata: q̄.ſ. si mot⁹ incepit q̄ tunc incepit ꝑ motū ꝛ motorē q̄ fecit nouū motū postq̄ nō fuit:ꝛ fundat̄ super hoc q̄ oīs motus qui de nouo icipit in eo qō ab alio mouet̄:et in eo qō a se mouet̄ incipit ꝑ motuꝫ quēdā aliū qui ꝓcedit ipm:et sic ibitur in infinituꝫ in motorib⁹ ꝛ motib⁹ nisi ponat̄ aliquis mot⁹ qui nunq̄ incipit etiā in aliquo tpe ꝓterito. Et hᵒ idē ꝓbauit Aristo. ꝓ rōnem tpis:quia si dicat̄ incepisse tūc añ hoc nō fuit:sed cū dico añ hoc ꝛ post dico tūc tpe:ergo tps fuit añ motus inceptionem:et cū omne tps sit passio quedā mot⁹:oportebit motū eē ante inceptionē mot⁹:et sic iterū ibit̄ in infinitū nisi ponat̄ ꝑmus motus i nullo nunq̄ tpe incepisse. Secūda aūt habet̄ ex hoc q̄ Arist. dicit ante finē ꝑmi phicoꝝ:ꝛ nos etiā supra in ꝑmo nr̄o libroꝝ de auditu phico posuim⁹ q̄ mā est ingñabil̄ ꝛ incorruptibil̄:q̄ñ si generaret̄ tūc oporteret q̄ generaret̄ ex mā:ꝛ sic mā cēt materie:ꝛ hoc iret in infinitū:et eadē rōne ꝓbatur hᵒ si corrūperet̄. Adhuc aūt si generaret̄ mā in esse materie oporteret q̄ materia gñata hāet formā dantē materie eē materie:qz rō generationis ſm veritatez est acceptio forme q̄ dat generato eē ſm qō est generatū:ꝛ hec oīa sunt ipossibilia apud oēm hoiem habētem intellectum sanū in phia. Si aūt mā est incorruptibil̄ ꝛ ingenita:ipsa nunq̄ incepit in aliquo tpe ꝓterito:ꝛ sic est eterna. In vanū aūt cēt mā eterna q̄ posset moueri nisi cēt mot⁹ quo mouet̄:et motor eius etern⁹:ꝛ cū vanū non sit in opibus dei uel nature:oportuit q̄ motus celi qui mouet̄ mouet materiaz:ꝛ motores eius sint eterni:ꝛ hec secūda rō non ē ꝓpria Ari. sed etiā est aliorū phorū:sed ꝑma est rō sua. Tertia aūt ratio colligit̄ ex his que dixit Anaxa. in ꝑmo de celo ꝛ mundo:q̄.ſ. quicquid nunq̄ subiacet corruptioni nunq̄ fuit generatū:cum omne generabile sit corruptibile:ꝛ quod non ē corruptibile non sit etiam generabile: sed id quod nullum habet cōtrariū nunq̄ subiacebit corruptioni:ergo quod nullum habet cōtrariuꝫ nullo modo erit generabile. Celū autē nullum habet cōtrarium:ergo celū ē ingñabile:ꝛ qō est ingenerabile ē ꝑpetuum: ergo celū ē perpetuū:ꝛ similiē motus eius ꝛ motor ꝛ sic iterū vī seq mūd ū fuisse eternū:uel ab eterno: q: existente causa existit effectus:ꝛ cuꝫ motus celi sit cā gñatiōis ꝑpetue:ꝛ hui⁹ corruptiōis sup materiā q̄ ꝑpetua ē:vī ergo q̄ mūd⁹ ſp steterit sic mō stat. Quarta rō q̄ etiaꝫ fortis valde visa est multis

perypatheticorū:fuit q̄ ꝓpositio ꝑ se manifesta q̄ oē illud qđ incipit ī tpe aliquo illi⁹ possibilitas ꝑce dit suū fieri tpe. Si g̃ mūd⁹ icepit in tpe oportuit q̄ sua possibilitas ꝑcessit mūdū tpe. Nō ät ꝑt dici q̄ fuerit necessitas existēdi mūdū:qz oē qđ fit an/teq̄ fiat possibile ē fieri:z nō necessariū: nec pōt di ci q̄ fuerit ipossibile mūdū fieri anteq̄ mūd⁹ fieret Queraī igit in quo sic in subiecto fuerit illa possi/bilitas:z cōstat q̄ nō nisi ī nā mūdi q̄ est cū tpe:qđ quid aūt sic ē cū materia indiget corpore moto qđ extrabat ipm de potētia ad actū:ergo añ mundū fuerūt corpa mota educētia ista corpa isti⁹ mundi de potēta ad actū:z cōtra hoc ē dictio q̄ nō pōt ī telligi. Fuit aūt quidā ex defendētib⁹ q̄ mūd⁹ in cepit noīe Algazelus q̄ dixit se soluisse hāc rōnez per hoc qđ dixit verū esse q̄ omne qđ de nouo in/cipit ē in potētia anteq̄ incepit:sed nō necessario ē in potētia cause mālis:sed in potētia cause efficien tis:z sic potētia qua potuit eē mūdus anteq̄ fieret fuit in deo bñdicto mūdi creatore: sed iste decepit seipm: qz augmētatio ꝓcedit de potētia cause mā lis:z de hac verū est q̄ oē qđ incipit de nouo ē añ tps in potētia cause mālis:z ideo solutioni illi ego non cōsentio:sed inferi⁹ aliā dep̄cabo solutionem inducere. Iste aūt sūt rōes q̄ p̄cipue sūt antiquo rū perypateticorū:z quib⁹ potissime initūtur. Po steriores aūt inuenerūt alias.iiij.quasi bis addide rūt:quoz tres ponit moyses egypti⁹:z vna eis ad dit ab Auerroi corrubense in cōmēto libri phico rū Aristo. vnde q̄nta rō est q̄ si deꝰ creator fecisse mūduz:ita q̄ ipse fuerit añ mūdū non creans ipm tunc absq̄ dubio fuit nō creans mundū:g̃ de nō creāte factus ē creās actu:g̃ mutat⁹ ē:z ē in ipo po tētia qđ ipse aliqd fiat:oē enī tale agēs idiget alio qđ semp agit q̄ extrabat ipm de potētia ad actuz qđ est absurditas magna. Sexta vo est q̄ omne agens qđ agit in vna hora z nō in alia bz impedi entia in opere vel excitantia ipm ad opus z impe dimētis quidez sublatis vel excitantib⁹ positis in ipso tunc agit:quia remotio impedimēti dat ope/randi facultatē:z collatio excitantis dat ei volūta/tem ad opandū sicut supra induxim⁹ z ꝓbauim⁹ de omni eo qđ agit actionē nouā siue sit nō aiatū siue aiatum:ergo si nō habeat ꝑmū talia impediē tia z excitantia nō aget actionem nouam:sed cū sit creator etern⁹ erit actio eius eterna: qz actio ē sub/stantia sua vel comitat substātiā:qz aliter non esset agēs ꝑmū:ergo ipse semp z ꝓpetue agit: ergo mū dus q̄ est actus ab ipso fuit semp. Septima rō q̄ fundat sup hoc q̄ sua actio necessario est pfectissi mo mō qđ fieri pōt:ita q̄ nihil vanū vel frustra sit in ipsa. Si aūt expectasset facere mundū hoc esset vanū:cū a ꝑncipio potens z sapiēs fuerit ad mūdi facturā:quia sua sapia eterna ē sic z sua substātia: ergo ab eterno fuit mūdus. Octaua aūt est q̄ fundat sup ꝓpositionē quādā q̄ in sequētibus ꝓbabit q̄ s.ois motor exteriori rei habet aliū motorē ante se quo movet ut moueat:ꝓbabit aūt in sequētib⁹ q̄ omne qđ de nouo fit habet extra se motorez ad eē Cū igit mūdus sit habebit extra motorē mouentē ad esse mūdi:ergo z ille habebit extra se aliuz quo ille moueat ut moueat:ergo si ꝑma causa fecit mū/dum:ꝑma causa habebit extra se motorē q̄ mouet ipsū ad mundi facturā:qđ est absurdū nimis esti/mare:ergo mūdus nō est factus. hec ergo sunt fere que dicūt antiqui in ꝓbatiōe eternitatis mundi que ideo diligenter sunt collecta ut videamus vtrum de mōstrationes sunt necessario concludentes:vel sūt rōnes ꝓbabiles:que licz in multis teneant:non tñ habēt ꝓtrarias ostēdētes earū falsitatē.

¶ Capi.xij.z est digressio declarās rōnes sophi sticas aliquoz obijcientiū contra mot⁹ eternitatē.

Et aūt attendendū q̄ fuerūt qdā philo/sophi ꝓtradicētes añ nos: z dixerunt q̄ demōstrationes attulerūt in eorū ꝓtradi/ctione ex:quarū duas reputauerūt ducētes ad ī/possibile. alias aūt iiij. ꝓbabiles. Prima aūt sua rū demōstrationū est:qz notū ē ex oib⁹ que in.iij. dicta sunt q̄ infinitū nō potest esse actu siue sit infi nitū ex parte vltimi:z finitū ex alia ꝑte: siue sit infinitum sm ambo vltima: z sic infinitum esse concedatur:tunc nunquam erit per ipsum decur/rentem peruenire ad aliquam eius partem:eo q̄ añ quālibet sūt ꝑtes infinite ex ꝑte illa q̄ ē infinitū. Dicūt ergo q̄ si duratio mūdi fuerit ab eterno tūc est infinita sm tēpus ꝑteritū:ergo recipiēti revoluti/ones celi z dies seculi non est possibile ad ista in q̄ sam⁹ ꝓuenire:eo q̄ añ eam sunt revolutiōes z dies infiniti:falsū aūt est q̄ nō sit venire ad istaz diē:ergo nō fuerūt revolutiōes infinite:neq̄ dies:ergo mūd⁹ nō durauit sm oē ꝑteritū. ¶ Alia est que fundat sup idē:q m̄ si mūdus stetit semp tūc gñatio oium specierū hui⁹ mūdi fuit semp sic est mō:ergo infiniti boies gñati z mortui sūt in mūdo. Sed sm ꝓbos aia bois manet post mortē:ergo infinite aie sūt actu manētes z exute corporib⁹:ergo in nūero aiaz se/paratarz a corporib⁹ est infinittū actu:z hoc est im/possibile:ergo cū hoc sequat ex illa positiōe q̄ mū/dus steterit ab eterno:positio erit falsa z ipossibilis Iste ergo sūt due demōstratiōes ut dicat ad min⁹ demōstrans q̄ mūdus icepit. Dis aūt addunt p̄ suasiōes:quaz vna est q̄ iz q̄dā cā nō ꝑcedat cātū duratiōe:alia tñ necessaria ꝑcedit ipsū sm durati/onē. Causa enī essentialis z vniuoca nō vr̄ ꝑcedere

causatū suū ſm durationē: ſic luminoſum coeq̄uū eſt radio ſuo: et pes i puluere coeq̄uus ē veſtigio. Illa aūt q̄ ꝑpē nimiā suā excellentiā nihil ſibi agit vniuocū: z extra oēm suā ꝓportionē diſtat a quolibet ſuo causato bz ꝑcedere cātū: ſic ꝑcedit dans aliq̄d datū suū: talis aūt ē cā ꝑma q̄ eſt de⁹ glorioſus: g⁹ vī q̄ duratiōe ꝑcedat creaturā. Adhuc conſtat q̄ oīs cā intellectualit̄ opans ꝑcedit cātū ſuuz ſic patet i oīb⁹ artificiab⁹ z artificiatis. Cū ergo ſm Ariſto. etiā liceat ſilia inferiora ad ꝑmā cām referre: z ꝑma cā ſit intellectualit̄ opans ipſa duratione eſt añ suū creatū. Qō aūt liceat ad ſupiora inferiora referre ꝓ rōnē ſilitudinis: patet ex añ habit̄: vbi aſſūpta ē ſilitudo ex aialib⁹ ſe mouētib⁹ ad ꝓbandū de ꝑmo motu. Adhuc aūt planū eſt oīb⁹ phis q̄ intellect⁹ qui ē ꝑma cā nō bz aliq̄d añ ſe qō in ipſo cauſet ſua ītellecta: g⁹ ꝑmus itellect⁹ cā ē suoꝝ intellectoꝝ: eſt aūt ꝑmus intellect⁹ opatiu⁹: z nō ſimilis intellectui ſpeculatiuo: eo q̄ ſpeculatiu⁹ cātur aliūde. Practic⁹ ē cā z nō cātus bz q̄ hmōi cū ſit cā suoꝝ intellectoꝝ ꝓcedentiū ab ipſo: ipſe opatur cū intētiōe mēſurante z ꝓordinante opus: z electione modi ſui opis. Sic igit oīs pfect⁹ opatiu⁹ intellect⁹. Intēdens aūt z preeligens duratione ꝑcedit opus: ergo cū ꝑma cā ſic opetur ipſa duratio ꝑcedit mūdū qui ē suū opus. Adhuc aūt oīs duratio cauſe eſt ꝓ̄ns eē durans: g⁹ qō habet ꝓncipiū in eſſe ꝓncipiū bz in duratione: ſed ſm oēs phos mūdus bz ꝓncipiū in eē: ergo habebit ꝓncipiū in duratiōe: qō bz aūt ꝓncipiū in duratiōe incepit: g⁹ mūdus incepit. Iſtarū aūt rōnū vltima debilis ē: eo q̄ fundat ſup equiuocationē ꝓncipij: q: bñ cōcedūt phi q̄ duratio ē ꝓ̄ns eē durās ſm nāz: z nō ſm tp̄s: z qō poſtea inferī q̄ id qō bz ꝓncipiuz in eſſe bz etiā ꝓncipiū in duratiōe cōcedūt ſi ꝓncipiū accipiat in rōne cauſe efficiētis: ſed ſi accipiat ꝓ initio aliquo durationis negāt: z tūc nō ſeqūtur qō vlteri⁹ inferī q̄ incepit mūdus: q: nō oē incepit eē qō habet cām efficientē: licz oē illud incepit qō bz initiū ſue durationis. Eſt eni ſol ſup orizontē coequeu⁹ diei: z tñ eſt cā efficiens eius. Siliter aūt cōcedūt oēs perypatetici q̄ ꝑma cā eo q̄ eſt ꝑma cā eſt suoꝝ intellectoꝝ: z q̄ illa ꝓcedūt ab ipſa nō ſic radi⁹ a luminoſo: uel etiā ſic vmbra ab opaco corꝓe qō obiciē lucī: ſz ꝓ electionē: ſed dicūt q̄ ſua electio ē imutabilis: z vniformis: z ſine deliberatione: z ideo nō indiget ꝓordinatiōe aliq̄: ſz ab eterno cauſat intellecta. Nullus eni intellectus delibe rans ē z preordinās niſi q̄ alicui ꝓpuationi z indigentie z dubietati pmixtus ē: talib⁹ aūt subiacere intellectū prime cauſe nefas eſt z abſurdū opinari z ideo ab eterno dicūt ipm emittere intellecta ſua. Et p illud pz etiā iā qualit̄ reſpōdēt phi ad id qō ante hoc ē inductū: dicūt eni q̄ intellectus tēpore non ꝑcedit ſua intellecta deducta in opus niſi propter hoc qō ſubiacet ꝓpuationi z dubietati indigentie in inferioribus: ſed dicūt illā non in oībus eſſe cōformē: ſed tm̄ in habitudine intellect⁹ ad intellectas res ſm rōnem cauſalitatis eiusdē z ꝓportiōis Intellectus eni artificū licz ſit cā artificiati: tñ etiaz creatus ē a ſenſu uel doctrina: et cōſtat q̄ hoc non cōuenit intellectui diuino ꝓpter qō palā eſt: nō in omnibus eē ſimilitudinē attēdēdā. Ad ꝑmā autē iſtarū perſuaſionuz dicūt: q̄ abſq̄ oī ambiguitate cā ꝑma nō eſt vniuoca ad aliquod ſuoꝝ cauſatoꝝ z ideo etiaz non pōt noīari noīe alicui⁹ creati niſi equiuoce: z bene cōcedūt q̄ non ē cēntialis dependentia cauſe ꝑme ad creata ſua ꝑma: uel ſecunda: uel aliqua alia: ſed hec ē largitas ꝑme cauſe q̄ nō ſubijciat ꝓpuationi alicui z indigentie q̄ ab ea fluxit z fluit z fluet cōtinue eſſe ſicut a fōte cauſe z boni qui ſui copiā cōmunere non valet: z iō non ſequit hoc qō inducit q̄ cauſa que aſſignatur in ipſo nō eſt cauſa ſicut patet ex iā dictis. Prima aūt iſtarū demōſtrationū abſq̄ dubio nihil valet: licz a multi ꝓ fortiſſima habeā: z eſt in ea peccatuz multiplex. Primū quidē q: cū ꝓbatum ſit ifinitū eē nō poſſe non ē ꝓbatū niſi q̄ non poſſit eſſe per ſe: per accidens aūt eſſe pōt in ſucceſſiōe. Conſtat autez q̄ motus ꝑmus ꝓ ſe non ē cauſa circulationis. Per accidens igit eſt q̄ ſucceſſio circuloꝝ erit infinita. Ponam⁹ eni mūdū ab eterno ſtetiſſe ſicut modo ſtat: hoc eni cauſe ꝑme non eſt ipoſſibile: tunc erit ſucceſſio circulationū infinita: z hoc etiam ſm nām non ē impoſſibile: q: multi magni nāles hoc dixerunt: ſed inquantū accidit ei ab eterno fuiſſe. Secundū aūt peccatū eſt: q: infinitum hoc modo nō eſt ſm actū: q: qō ſm actū eſt ſimul ē perfectū z h⁹ non eſt hic: quia non eſt hic infinitū niſi per ſucceſſionem: z hoc nō reputabant eē incōueniens perypatetici. Noceni modo dicebant z tēpus z generationem eſſe infinita: z ſimiliter motum circularez Tertiū peccatū eſt: q: nō ſequit ſi ē infinit⁹ nūer⁹ ſucceſſionū z dieruz q̄ non ſit deuenire ad iſtam. Nos eni habuim⁹ in. vj. q̄ ps infinita i vna parte tm̄ ē finita: z habem⁹ in. iij. q̄ ps infiniti ē infinita: z iō intelligēdū eſt duplicē ptē eē ifiniti: eā. ſ. q̄ aliquotiēs ſūpta nūerat totū: z eā q̄ nō nūerat: ſed tā tūmodo minoꝝ ē toto. ꝑma aūt ps ē aliquota i toto: z nō ſecūda ps q̄ eſt tm̄ toto minoꝝ: igit aliquota ifiniti ē infinita: z ad illā nunq̄ ꝓuenit venire eū qui accipit numerādo ptes infinitt: ſed ad illam q̄ nō eſt aliquota cōuenit venire: z tales ſunt ptes reuolutiōes nūerate: z dies ſeculi: ſi dicat motus ab

eterno fuisse. Qđ aũt inductũ ẽ de numero alaruꝫ exutarũ a coꝛpe: firmũ est ꝛ forte valde: sed tñ indiget ꝓbatiõe illa videlꝫ ꝙ aie maneãt post moꝛtẽ: et si manẽt ꝙ manẽt ꝑm numerũ distinctũ. hec enĩ a ꝙbusdã pẽis negata sũt: qꝛ iã visi sunt quidã coꝛ quoꝛ quidã oux fuit Maur⁹ noie ab onizer: qui dixerũt ꝙ aie quidẽ manẽt post moꝛtẽ: sed nõ nisi intellect⁹ aie: ꝛ ꝙ cõtinuat intelligẽtijs qđ remanet ex oĩbus aialibus: ꝛ ꝙ sint vnũ: ꝛ de hoc nos cum studio q̃rem⁹ in li. de aia: ꝛ vsq; illuc differem⁹.

¶ Capi. xiij. ꝛ ẽ digressio declarãs ꝓbationẽ magis efficacẽ inẽ ceteras ꝙ mũd⁹ icepit ꝑ creationẽ.

i Am nũc tps eẽ vr̃ ut circa mũdi factura nostrã dicam⁹ opinionẽ ꝛ fidẽ: ꝛ rõnib⁹ eã cõfirmem⁹ q̃tũ possum⁹. Dicam⁹ g° laudes dãdas creatoꝛi vniuersi eẽ ꝙ mũdus a p̃ ꝛ creatoꝛe solo deo incepit ꝑ creaturã: dicẽtes etiã tẽpus ꝛ motũ cũ creatione ꝑmi mobilis incepisse: et cũ creatione ꝑmi motus q̃ est ꝑmo mobili qđ ẽ celũ intrinsec⁹. Nõ enĩ aliqs hominũ sustinere posset ꝙ mũdus nõ eẽt eternus: si etiã ipse ꝓcederet ꝙ tps fuisset ab eterno ꝓpt̃ hoc ꝙ tps ẽ passio mot⁹ ꝛ posito tpe eterno sequtur motũ fuisse eternũ: et tũc etiã seq̃ret mobile fuisse ab eẽno: ꝛ cũ ipsum motu suo sit cã generationis et coꝛruptionis seq̃tur et generationẽ ꝛ coꝛruptionẽ fuisse ab eẽno: et ꝑ ꝓñs totũ mũduꝫ fuisse ab eẽno ꝑm ꝙ mõ stat: ꝛ iõ dicim⁹ tps incepisse cũ celo ꝛ celi motu: sic etiã supꝛa ostẽdim⁹ vbi dixim⁹ non eẽ necessitatẽ in rõnib⁹ Ari. Dicamus igit̃ deuꝫ eternitate p̃cedere mũdum: ꝛ quocienscũq; dicitur mũdũ fuisse ante et munduꝫ post: nõ vocãt hec verba nisi oꝛdinẽ eternitatis ad tẽpus: ꝛ nõ temp⁹: ꝛ dicim⁹ eternitatẽ esse indeficiẽtem sine ꝓncipio: ꝛ sine fine durationem: ꝛ iõ ad tẽpus cõparabile: ꝛ ꝓpter hoc nihil oĩno q̃runt qui iquirũt cãm quare tñ expectauit donec fecit mundũ: qꝛ si tot annis stetisset mũdus quot grana miliꝫ possent iacere in cõcauitate circũferẽtie ꝑmi celi: uel etiã tot milib⁹ annoꝝ eadẽ posset esse q̃stio q̃rit hoc mõ: ꝛ boꝝ oĩum rõ sufficiens habet ex ꝓbabilitis. Redit ergo nr̃m dictũ ad hoc ꝙ de⁹ nõ p̃cesit mũdũ tempoꝛe: ꝛ eternitate: et ꝙ tps nullũ fuit ante mũdũ: neq; mã: sed cũ mã et celo et celi motu incepit tẽp⁹ eo mõ quo supius explanauim⁹. De pẽdet aũt scia hui⁹ ꝓbleumatis a scia alteri⁹ qđ est vtꝝ ꝑ necessitatẽ nature fluũt entia creata a ꝑma cã uel ꝑ electionez volũtatis: ꝛ illud sciri nõ põt nisi ꝑ ꝑmã ꝓbiam: sed qꝛ alterã ptẽ oẽs supponũt peripateticj: ꝛ Ari. ꝓbat ꝙ ꝑ volũtatẽ et sciam ꝓducit ꝑma cã res: ꝛ iõ hic supponim⁹ accipiẽtes cũ b° ꝑ positionẽ in p̃cedẽtib⁹ ꝓbatã: ꝙ oẽ qđ agit ꝑ volũtatẽ ꝛ scientiam liberum ẽ ad agẽdum si vult et ad dimittendũ actionem si vult. Et similiter liberum est ad agẽdũ hoc mõ vel illo quocũq; mõ voluerit dũmodo volũtas eius ꝛ sciẽtia sit cã ad causandũ: et hoc quidẽ iam in ꝓbabiliꝫ ex vbis Aristo. habet ¶ His autẽ suppositꝫ dico ꝙ deus ex nihilo fecit mũdũ: quia fecit mobile ꝛ ꝑmũ motũ et mãꝫ ꝑmã ꝛ icoꝛporauit ei oiuꝫ gñabiliũ formas: ꝛ fecit ut ille ꝑ gñationẽ cõtinuã ex ipsa ꝓduceret. Actus autẽ ꝓme cause qui est creatio in nullo erat ſbo: qꝛ nec ꝓpꝛie loquendo actio est: sed potius fuit demonstratio rei in esse: postq̃ oĩno nihil fuit ꝑm imperiũ sue volũtatis: et sciẽtie sue opatiue intentionẽ. Ad huc autẽ rõnes inducem⁹: ſꝫ nos oꝫ ꝑscire ꝙ nos abboꝛrem⁹ rõnes aliquoꝝ qui se iactant ꝓbasse qđ nullo mõ ꝓbauerãt: et dicũt ꝙ foꝛtioꝛis agẽtis est: ꝛ ꝑfectioꝛ est modus opatiõis. Est autẽ ꝓma causa ꝑfectissimũ agens: ergo hꝫ ꝑfectissimũ modũ actionis: sed modus ꝑfectioꝛ agendi est agere sine subiecta mã q̃ cũ mã subiecta: ergo cã ꝓma agit mã nõ subiecta. Sed mã nõ subiecta nõ põt eẽ generatio: g° nõ agit ꝑ gñationẽ: ſꝫ potiꝰ ꝑ eductionẽ entis de ꝑuatiõe pura sine negatiõe q̃ est nihil oĩo et sic agit de nihilo existẽtia: ꝛ sic creat: qꝛ creare est de nihilo aliqd facere. Jsta enĩ rõ de facili refellit dicẽdo ꝙ hoc nõ est in potẽtia ꝓme cause si nõ faẽ ea que ipossibile est fieri: sicut si nõ facit ꝛ dictoꝛia simł vera: vel ꝛ ia simul eẽ vera in eodẽ: ꝛ sic posset etiã dici ꝙ agit ex nõ subiecta mã: quia hoc fieri non põt: ꝛ hoc non dicit̃ i potẽtia in cãm ꝓmã: ſꝫ potius in subiecta mã ꝛ re fca: que aliũ modũ facture q̃ illũ qui nũc est substinẽ nõ põt. Obmissis igit̃ his dicim⁹ ꝓbandã nostrã intẽtionẽ quã posuimus in ꝓncipio istius capituli: ꝙ omne cõpositum qđ est terminatũ ꝛ ꝑfectum per formã perfectioꝛẽ ꝛ terminatoꝛẽ suũ i forma illa habet eẽ exse. Hui⁹ autẽ ꝓbatio ẽ in oĩb⁹ elemẽtis et elemẽtat̃: et in elemẽtatis qdẽ cõstat ꝙ ꝑfectioꝛ ꝛ ẽminatioꝛ rerũ cõpositaꝝ ex mã ꝛ forma est generãs ipa: eo ꝙ generãs ꝓducit id qđ generat i silitudine forme ꝛ substãtie. Jn elemẽtis etiã cõstat: qꝛ forme elemẽtoꝝ ꝑm ꝙ tradit Alx. ꝛ Auicẽna: ꝛ nos ꝓbabim⁹ in li. Methеoꝛoꝝ: ꝛ i ꝓma phia ab oꝛbis vtutib⁹ suũt ꝛ a loco: tãta enĩ distãtia ab oꝛbe facit h ignẽ: ꝛ alia distãtia facit aliud aerem: ꝛ siliter de aqua ꝛ de terra. Siliter autẽ est de oĩb⁹ celis ꝛ stellis: ille enĩ oẽs sũt cõposite ex mã ꝛ forma sicut ꝛ omne coꝛp⁹ oportet g° necessario ꝙ id qđ ẽminat ea ad min⁹ ꝑm naturã sit ante ea ꝛ extra ea: ꝛ nõ põt aliqs dicere ꝙ talia nõ sint formata ꝛ ẽminata: cũ oẽ compositũ aliquã hẽat cãm sue cõpsitiõis: quia cõpositũ illud aut est ꝓma cã: aut a ꝓma cã: aut ab aliq° qđ est a cã ꝓma ꝑ vnũ mediũ vł ꝑ plura: et ꝓstat ꝙ

ipsum nō est cā ꝑma: qz ꝑma cā est simplex: ⁊ non cōposita. Si aūt dicat q est .a. cā ꝑma: uel ab aliquo qđ est .a. cā ꝑma: tūc sequtur q hꝫ extra se cāz terminantē ⁊ cōplentē q ꝓcedit ipm tpe ⁊ nā: uel nā solū hoc habito ꝓcedo ulteri⁹ inqrendo cāz oīs diuersitatis q est i orbe tā in substātia qꝫ in motib⁹. Videō enī q est in orbe stella: ⁊ q ē in orbe circulus: et est in orbe id qđ mouet motu unico: et ē in orbe qđ mouet motib⁹ plurib⁹ uno: ⁊ ē in orbe uariū: ⁊ est in orbe cōp⁹ uniformē ꝑ totū: sicut nos ꝓbabimus in .ij. libro de celo ⁊ mūdo: ⁊ ē in orbe stās ⁊ non motū nisi ꝑ accidēs ut stella: ⁊ ē in orbe mo/tū sic circulus deferēs stellā: ⁊ q̄ro ego unī⁹ oīs diuersitatis cām. Si enī dicat q materie diuersitas est cā diuersitatis formē: erit multiplicit icōueniēs ⁊ sufficiūt ad hoc in ꝑti incōueniētia tria. Quoꝝ unū est cōe oibus ꝓbabitis: quia in eis diuersitas materie ē ex diuersitate formē potiꝰ qꝫ ecōuerso: eo q nihil diuersificat māz nisi q ꝑficit ⁊ terminat eā nihil aūt ꝑficit ⁊ terminat mām nisi forma. Aliud aūt ē q si diuersitas materie eēt cā diuersitatis formē: oporteret q adhuc eēt aliq̄ cā diuersitatis materie: ⁊ iō iterū illud eēt añ māz celoꝝ: qz faciēs diuersitatē in aliquo ꝑ nām ē ante illud i quo fit illa diuersitas: ⁊ illud iterū eēt idē: aut diuersuz. Et si eēt idē eodē modo se hñs nō posset facere aliā diuersitatem: qz ꝓpositio ꝑ se nota ē in quā cōsensit Aristo. ⁊ oēs peripatetici q ab uno simplici non est nisi unū simplex. Est igit icōueniēs q diuersitas formē ꝓueniat ex diuersitate materie in celis et celestib⁹ corpor⁹. Tertiū aūt icōueniēs ē qđ seqt ex illo qđ oporteret in celo esse q̄litates actiuas et passiōes q mām celi diuersificarēt ad hoc q una ꝑs eius susciperet formā stelle: ⁊ alia nō: et si hoc eēt tūc etiā eedē qualitates alterarēt materiā ad trāsmutationē de forma in formā: et sic celū eēt generabile et corruptibile qđ absurdū est: ⁊ ꝓbat in ꝑmo de celo ⁊ mūdo. Nō igit restat aliqd dicēdū nisi q cōpositū totū corpus i forma ⁊ mā ab aliquo qđ est cā sui ꝓductū sit in tota illa diuersitate quā videm⁹ in ipo: ⁊ sit iō nō gñabile ⁊ nō corruptibile: qz elōgatū est a cōtrariis: sic etiā absq̄ dubio dixit Ari. i plurib⁹ locis: ⁊ nos sōtilit hic i celo ⁊ mū. ꝓponim⁹ inuestigare. ¶ Ulterius q̄ro utrū elemētū ab illa sui cā que ꝓducere ipsum iā ꝓbatū est ꝓducat sic a cā agente ꝑ naturā et necessitatem: sicut calor ꝓducitur ab igne: aut figura in speculo a luce ⁊ obiecto speculo: aut ꝓducitur ab ipsa ꝑ scientiam ⁊ uolūtatē ⁊ electionē. Si aūt dicatur q ꝓducitur sicut a natura ⁊ ꝑ modū necessitatis: sicut uestigiū in puluere a pede: tūc illa natura ē forma agentis: ⁊ cū illa sit unita tunc non ꝓducit nisi unitū sicut ante ꝓbatū est. Nos aūt in orbe magnaz videm⁹ diuersitatē. Si autē dicat q ꝓducit in eē ꝑ electionē et uolūtatē: tūc possibile erit q sint in magna diuersitate ꝑ illā ꝓpositionē quā añ ꝓbatā sū psim⁹: q agēs ꝑ uolūtatē liberū est agere actiones diuersas: et tūc cā diuersitatis orbis nō erit nisi sapientia ꝓordinās ⁊ ꝓconstituēs sm idealē rōem diuersitatē orbis. Cū autē ꝓducat in forma ⁊ mā ut ante ꝓbatū est: cōstat q nō ꝓducit ex alia mā que sit añ materiā orbis: nec ex alia forma: nec ex alio cōpositō: quia oporteret q hoc iret in infinituz: cū eadē rōne illā materiā et formā ꝓduceret ex mā et forma: uel ex utroq̄: ergo ꝓducit ex nihilo: hoc aūt nos uocam⁹ creationē: ergo ex nihilo creat ē orbis et ꝑ eandē rōez alia sūt educta de nihilo: ⁊ ꝓcipue mā ꝑma. ¶ Hoc habito uideam⁹ utrū natura tīn uel natura et duratiōe eternitatis ꝓrima cā sit ante mūdi facturā: ⁊ dicam⁹ q duoꝝ quoꝝlibet alterū nec i sba nec in actu mutabile est: ⁊ alterū in actu est mutabile ⁊ nō in sba: nō est mēsura una: sic ꝓbatum⁹ in .viij. lib. tractatu de ēnitate. Sed ꝑma cā nec in sba nec actu mutabilis est: celū autē actu ⁊ nō sba: ergo nō mēsurant mēsura una. Cū igit ēnitas sit mēsura dei ⁊ celi sm q mouet: mēsura est tēpus: ut in .viij. ꝓbatū est deus erit ēnus: et mūdus tpalis Eternitas autē ꝓcit tēpus: ut cā causatū: ergo de⁹ ēnitate ꝓcit mūdū: ⁊ hoc est qđ uolum⁹ ꝓbare.

¶ Ampli⁹ q̄ncūq̄ duo sic se hñt ad iuicē q unuz tantū natura ꝓcedit alterū: tūc ꝑmū est aliq̄ natura sequētis: ⁊ intrat in ipsi⁹ sbaz: sz ꝑma cā nō est alia natura cōponibil cū aliqua creati sba: sic ꝑ se patet et dicē ꝓbus q ꝑmū regit res oēs ꝑteq̄ cōmisceat cū eis: g ꝑma cā nō est solū ordie nature ꝓcedens sua creata: sz etiā esse ⁊ duratiōe. Sic igit ꝓbat: et mūdus esse creat: ⁊ deū duratione ēnitat ꝓcedere mūdū. Hanc igit nre opionis habuim⁹ rōem: ⁊ si nos tā fortē rōem nō haberem⁹ nihil opinaremur circa māz istā: qz fedū ⁊ turpe est in phia aliqd opinari sine rōe. Uidet aūt nob ista rō melior eē oib⁹ rōnib⁹ Auz. nec tñ dicim⁹ q sit demōstratiua: nec putam⁹ demōstrabile eē uel unū uel alterū: qz iā etiā in ꝓcedētib⁹ locuti fuim⁹ de exitu tpis i eē: et de exitu māe in eē: ideo nō iducem⁹ hic rōnes āpliores.

¶ Caplm. xiiij. et est digressio declarās solōnes ꝓpatheticoꝝ qb⁹ uidebat ꝓbari ēnitas mūdi.

Ussoluem⁹ igit rōnes inductas a phis q dicūt mūdū eē ēnū: q aūt dñt q motuz opteat eē añ motū si mūd⁹ icepit: nō seqt oio nisi duob⁹ suppositis. Quoꝝ unū ē q mā ꝑexistēs ponat q fuit sbm ei⁹ qđ de nouo icepit ꝑ gña tōez phicā. Et aliū ē q tps sit ēnū: ⁊ ñ icipiēs cū celo. Nos āt utrūq̄ eoꝝ negam⁹ ⁊ sic nulla sit nob ꝓ

Et q dicit Aristo. de tēporis inceptiōne: iā in phi sicis nō eē necessariū ostēdim⁹. Qđ aūt dicunt de materie ꝑme ingenerabilitate ⁊ incorruptibilitate nos etiā cōcedimus: quia nō est idē aliquid eē in generabile: ⁊ aliq̄d eē increabile: ⁊ hoc satis i ꝑmo libro ē explanatū. creatā eni ibi dixim⁹ eē materiā eo q nec materia est ex forma: nec ecōuerso forma ex mā: nec mā est ex mā: nec forma ex forma: et iō de nihilo facta p creationē simplicē q̄ est actus pri me cause ut supra dixim⁹. Qđ aūt dicunt q posse ꝑcedit eē in oibus his q̄ fiūt: dicim⁹ nos q ḃ° nō est verū nisi in his q̄ fiunt per motū ⁊ mutationem phisicā: sed in his que fiunt a creante cā posse cuz eē ꝓducit: qz ꝓducit materia cum forma: ⁊ nō fuit id qđ fit per hunc modum in aliquo ꝓexistente sicut in materia ⁊ forma. Sūt eni decepti perypate tici in hoc q volunt similē esse moduz inceptionis ꝑncipiorū nature ⁊ rerū ꝑfectaruz in natura: ⁊ ḃ° non est verum: quia res ꝑfecte in natura generant ⁊ corrūpunt in materiaz: ⁊ fūt in materia ⁊ potētia anteq̄ fiāt. Sed ꝑncipia nature sicut forma ⁊ ma teria ⁊ ꝑmū mobile cū motu suo qđ facit materiā generabiliū moueri motibus ⁊ mutatiōibus phisi cis non ē necessariū sic incepisse: sed poti⁹ incepit ex nihilo factū sicut dictū. Materiā aūt ex nihilo fecit ꝑma cā: ⁊ formā ex nihilo: ⁊ imꝑfit eā facien do in materiā ⁊ ꝑmū mobile: ⁊ totū orbem: ⁊ qđ ꝓ duxit ex nihilo ꝓduxit cū omni diuersitate que ē in ipso: ⁊ hoc quidē probabiliē ꝓbauimus iaz añ ⁊ hoc sufficit in materia ista in q̄ etiā contra nos ni hil demōstrationis ē allatū. Dicit eni Alex. grec⁹ q cum non habem⁹ demonstrationē: sufficit ha bere tūc talem sermonē ad quem non seqūtur incō uenientes: ⁊ ꝓbabiliter sit ꝓbatus. Dicet aūt fortasse aliqs nos Aristo. non intellexisse: ⁊ ideo non con sentire verbis eius: uel q forte ex certa sciētia ꝓtra dicamus ei quātū ad hominē: ⁊ nō quantū ad rei veritatē. Et ad illū dicim⁹ q qui credit Aristo. fu isse deū: ille debet credere q nūq̄ errauit. Si autē credit ipm esse hominez: tūc ꝓculdubio errare po tuit sicut ⁊ nos: tñ hoc modo quo rōnes sue indu cuntur nō sequūtur nisi quibusdā ꝓpositis. s. ni hil incipere nisi mutatiōe phica: ⁊ nihil incipere ni si in tēpore: ⁊ talibus suppositis nos bene cōcedi mus q rōnes sue sunt de necessitate concludentes Et cōstāter dicim⁹ q quicūq̄ bñ intelligit Arist. subtiliter: bñ scit q ipse nunq̄ ꝓbauit duo illa que dā sūt q̄ tñ supposuit. Et si voluisset ꝓbasse que posuit non potuisset: neq̄ viam ad hoc habuisset sed sicut diximus ratiocinat de mō inceptiōis ꝑn cipioꝝ nature p moduz inceptionis perfecte rei in natura cū hoc non sit necessariū: aliē enim mouere tur inesse ꝑncipia etiā in vna re q̄ ipsa res: sicut pa tet in embrione cuius natura ē sanguis menstru⁹ qui stat in matrice: ⁊ non alterat ad generationem ⁊ cum tangitur a spermate viri statim mouet ⁊ for matur: ⁊ tunc formatur cor ⁊ alia mēbra: ⁊ ventre aperto ad vmbilicū nutritur in matrice: ⁊ non spi rat: ⁊ nō egerit: nec digerit embrio donec effundit de vtero matris: cū tamē horū motuū nullo moue atur postq̄ natus ē infans. Et si forte remouere tur postq̄ natus est a matre ⁊ nutriretur: ita q nul lam videret feminā donec esset grandis: incredibi le eēt ei si quis diceret cuz. ix. mensibus fuisse clau sum in vētre bois: ⁊ non comedisse: neq̄ egessisse: ⁊ habuisse vmbilicū apertū: ⁊ non spirasse: ⁊ forte fuisset ratiocinatus in oppositū: dicens illū dicere falsum: eo q videret q homo iā perfectus minori tempore nō viuit nisi comedat: ⁊ egerat: et spiret: et hominē cito mori si claudit in vase ampliori q̄ sit venter matris: ⁊ forte diceret ipossibile fuisse q vē ter suus fuisset apertus ad vmbilicū: ⁊ postea vm bilicum suū esse colligatū ⁊ precisum: eo q videret hominē mori qui paruū vulnus accepit in ventre per oēm hunc modū volūt isti q falsum sit de mū do iam incipiente fm sua ꝑncipia: qđ falsum eē vi dent in ꝓpagatione mūdi qui iam ē completus ⁊ perfect⁹. Qđ aūt obijciūt ratione quinta posterio res perypateticoꝝ non est magni momenti: qz nō sequitur q nūc non agens: ⁊ aliquādo agēs: exeat de potentia ad actum: ⁊ est instantia in intellectu agente etiā fm eos: qz intellectus agens vniuersa liter ē agens i actu: ⁊ nunq̄ de potētia exit ad actū cum tamen aliquādo agat: ⁊ aliquando non agat ⁊ hoc quidem in tertio li. de anima erit manifestū. Si autem dicatur q intellectus quidē agens sem per est in actu: sed q aliquando agit: ⁊ aliquando non: hoc nō est ꝓpter varietatem ipsius: sed quia aliquādo appropinquat ei id in qđ agit: aliquan do non: sicut si dicamus q sol semp illuminat: ⁊ ta men domus sub sole posita nō semp illuminatur: eo q sit adimpediēs susceptionē luminis solis: tūc dicim⁹ q similiter est in intellectu ꝑme cause: quia semp est agens ⁊ non variatur: quia ipse in oibus suis intellectis agendis stat vno modo ab eterno: ⁊ tamen ista non agit ab eterno: quia hoc in re in cipiente fieri non potest: ⁊ quia ipse in sapiētia sua ordinat exituz rerū ab ipso: ⁊ hoc bene fit sine mu tatiōe aliqua: sicut si diceremus q aliqs intellect⁹ stat in vno q facere p tres dies ut tunc fiat. Si au tem obijcit rōne sexta q tunc habeat impedientia ⁊ retrahentia. Dicēdum q hoc nō sequitur: quia q res nō fluit ab eēno ab ipso non ē impedimen tum a parte sui: sed potius ideo ē: quia res ab eter

no nō potuit fieri: quia temporale et incipiens nō
pōt esse nō mutabile et nō incipiēs: quia aliē cōtra
dictoria verificātur de eodem: et ideo etiā obijciūt
id qđ afferunt in septima rōne: q vba ista vanū sa
ciūt opatorē mūdi q tādiu expectauit. Et dicim⁹
contra hoc q ipi vani z stulti sūt: qui hoc obijciūt
Hoc. n. nō seqr nisi ponam⁹ tps fuisse añ mūdus:
z hoc nos negam⁹: z ideo hec cōclusio sit. Anax.
z Empedo. et Democriti z alijs socijs coꝝ: z non
nobis q dicim⁹ q deus in idiuisibili eternitate pce-
dit mūdū: z si p mille milia ānoꝝ pus eēt fact⁹ mū
dus idē eēt qrēdū qđ mō qrūt. Ad id āt qđ obij-
citur dicēdū q bene cōcedimus q id qđ icipit eē
p quēlibet modū cām hz sue factionis extrinsecaz
sibi: sed nō oportet q motorē extrinsecū a se bēat:
qz sic iam dcm est nō omne qđ icipit per motū vel
mutationē phicā: z ideo illa ratio non tenet nisi de
bis que incipiunt phica inceptiōe. Si autē qratur
de aliquo dicēte q si vera sūt q dicta sūt: qre Ari.
q multa sbtilia itellexit ista nō dixit: dico oīno mi-
hi videri Ari. bñ itellexisse nō eē necessitatē in suis
rōnibus: quibus vsus est ꝓbare mūdū eternū esse:
z hꝰ ipe manifestat in plurib⁹ libris ce. z mū. vbi di
cit q inqsiuit ista ex cupiditate quā habuit ī phia:
z reddit cās quibus min⁹ q alijs ꝺici pōt: et hoc
erat signū q ipse sciuit se ōmōstratiōez nō habere
qz demōstratiōi nō potest aliquo modo ꝺici: et si
etiā ab oibus ꝺiceretur: nō ꝓpter hoc min⁹ esset
necessaria q si a nullo ꝺiceret. Ari. āt nō ꝓsueuit
dicere in phicis nisi phica q phicis rōibus possūt
ꝓbari. Sed inceptio mūdi per creatiōem nec phi
sica est: nec ꝓbari pōt phice: z ideo hāc viaz putat
Aristo. tacuisse in phica: z nō tetigit eā exprēsse na
tura in libro de nā deoꝝ quē ipe edidit.

¶ Capi. xv. z ē disgressio declarās qliter orbis z
celestia corpora ꝓcedūt a causa ꝓma.

Et aūt aliqđ scrupuli remaneat in opini
n one nra volum⁹ adhuc facere mētionem
de secta perypatheticoꝝ in ꝓncipio mū-
di: et ex cōpatione dicti eoꝝ ad opinionē nostram
ostēdere nre opinionis preeminentiā: bñ enī vide
rūt perypathetici z ipse Arist. q absq; dubio mū
dus ꝓcedit a ꝓma cā p intellectū z volūtatē: sed di
cūt q ꝓcedit p modū necessitat. Dicūt enī q no-
tū est p se q ab vno ꝓmo nō ꝓcedit nisi vnum: z ideo
dicūt q a ꝓma cā ꝓcedit intelligētia q est ſm natu
re ordinē cātū ꝓmū: licz enī ꝓmū ſm rōnē resolu-
tionis sit eē: tñ in his q sunt simplicia⁹ et potētia⁹ est
itelligētia siue substātia itellectualis: q quia intelli
git se z suus intellectus q reflectit sup se cōposita ē
p aliquē modū cōpositionis de quo nō est h deter
minandū: ꝓpt qđ in ipsa ē quiddā p modū actus
z quiddā p modū potētie: z ex parte potētie qdez
a ꝓma cā: z a ꝓma intelligentia ꝓcedit cātū ꝓmuz
corporeū qđ ē celū vni forme: z ex pte act⁹ sui ꝓce
dit intelligētia scda siue scōi ordis. Adhuc aūt et
a ꝓma cā cū ꝓma itelligētia ꝓcedit itelligētia tertij
ordinis z suū celū: z tal sit ꝓcessus multiplicis ꝓnci
pij vsq; ad diuersitatē totā celoꝝ: z sic creāt ipi di-
uersitatē que ē in celestib⁹ oib⁹. Videūt enī q nō
possunt dicere q distātia vni⁹ celi ab alio aliqd sa
ciat ad diuersitatē alioꝝ celoꝝ sic fit ī elemētis: z iō
reducūt ipsū totū ad diuersitates itelligētiaꝝ. Sz
si hoc verū est qđ dicūt: tūc ſm q ē descensus in ce
lis debēt esse corpora ignobilia z magis multiplī-
cata i motib⁹: eo q corp⁹ ignobile plurib⁹ motib⁹
monet q̄s corp⁹ nobile: sic nos docet Aristo. in. ij.
li. de celo z mūdo. Est autē ignobili⁹ corp⁹ qđ pl⁹
distat a fonte ꝓmo nobilitatis: ergo inferiores stel
le z celi ignobiliores eē debent: et plurīū motuum
z hoc nō est verū: quia sol qui multo iferior ē alijs
nobilissimū est inē oia corpa celestia: z celū sol' pau
ciores hz mōtus q̄s celū saturni qđ tñ multo ē al-
ti⁹. Adhuc aūt docet nos Aristo. qliē inuenīt q
elemēta sūt de mā vna p duo documēta: Quoruz
vnū est: quia vn⁹ ē mot⁹ in genere vni⁹ materie. Ele
menta autē oia mouenī motu recto q ē ascēdere et
descēdere. Aliud aūt ē: qz elemēta trāsmutāt adin
uicē: z hꝰ ſm q creanī ex ꝓmo: illa enī trāsmutātur
nisi que mouenī in eodez spacio adinuicem: et ſm
hoc cū vn⁹ mot⁹ in genere sit celestiū quātū ad or-
bes: videt ipsoꝝ esse mā vna: cū tñ nō trāsmutētur
adinicē: eo q nō adinicē mouenī: z iō dicit Arist.
q qlibet illoꝝ corpoꝝ ē ex mā sua tota. ¶ Que
ro igit vtrū ꝓcessus ille q dici⁹ ē hāc facit materiei
diuersitatē: videt q nō: qz itelligētie ꝓme a qb⁹ ut
dicūt ꝓcedūt z creanī orbes nō agūt nisi p intelle
ctū opatiuū: z hic non diuersificat corpa nisi p ele
ctionē opetur ut vult: z hoc redit in idē cum eo qđ
nos dicim⁹: qz tūc mūdus a ꝓma cā ꝓcedit p ele-
ctionē z volūtatem: z differūt opiniones nre in tm
q ipsi dicūt celos fluere a ꝓma cā mediātib⁹ intel
ligētijs q̄ sūt ꝓmo in ordine eoꝝ q̄ sūt. Nos autē
dicim⁹ q absolute fluūt a ꝓma cā ſm electionē sue
volūtatis: z neutra hoꝝ ꝓbari pōt nisi psuasioni-
b⁹ ꝓbabilib⁹: licz aūt intelligētia sit simplicior inē
ēntias: z sit potētior eo q ābit oia q̄ sūt: eo q oia
q̄ sūt intellecta sūt eiusdē ſm aliquē modū: tñ nul-
lus vnq̄s phoꝝ eē opinat⁹ ē intelligēs nisi in orbi-
bus: sed ī stellis: z itelligētias nō ꝓcedere celos ſm
eē: sed ſm rōnē solū: ꝓpt qđ cuz nec orbis ꝓcedat
intelligētiā ſm eē: nec ecōuerso itelligētia orbez: si
ꝓcedat vtrūq; eē creatum: oportet q vtrūq; eoꝝ si-
mul ꝓcedat ab vna z eadē cā. Et hoc dico veruz

t

eē: ꝛ addo ꝙ mā q̄ diuidit in entib⁹ tā celestib⁹ q̄ꝫ elemētarib⁹, pcedit ab eodez: ꝛ sic plane videt tota intētio vtriusq; opiniōis. Nos aūt oia ista cū dili genti studio in ꝑma ꝓia tractabim⁹: ꝛ ingremur etiā exq̄site vbi ponem⁹ noia auctoꝝ qui hic scri pserūt: eo ꝙ hic non ponim⁹ ista nisi ut facilioꝛ sit doctrina. De rōne aūt q̄liter mūdus desinat nō fa cim⁹ mētionem: qz bñ cōcedim⁹ ꝙ non desinet ꝑ corruptionē pbicā: sed pot⁹ ꝑ volūtatē creātis sic incepit. Sūt enī opiniones pboꝝ de mūdi dura tione multiplices: eo ꝙ quidā dicūt ꝙ nec incepit nec desinet vnq̄ꝫ. Quidā. n. ꝙ icepit ꝛ nō desinet vnq̄ꝫ. Et qdā ꝙ sepe icepit ꝛ sepe desinit sic Em pedocles. Ma aūt fides ē ꝙ icepit semel: ꝛ semel desinet ſm aliqd: ꝛ non simplicit: sic als in theolo gicis habet determinari. hec igit de mūdi iceptio ne dicta sunt.

¶ Incipit tractatus secūdus octaui libꝛi pbicoꝝ de inuestigatiōe ꝑpetatis motus ſm cōsideratio nē ꝓmi motoꝛis. Capi. j. q̄ tractatus intētio: et a quo ꝓncipiū est ꝯsiderationis: ꝛ ꝙ nec oia semp quiescūt: nec oia semp mouent: nec alia semp qui escūt: nec alia semp mouent: ita ꝙ nihil aliquando quiescat: ꝛ aliquando moueatur.

Euertamur ät nūc ꝛ q̄ram⁹ adhuc de his de qbus q̄stū est ꝓus an. ſ. i r aliquo tpe ꝓterito fact⁹ sit mot⁹: uel nō: ꝛ inuestigem⁹ ꝑ ꝯditiones ꝓmi mo toꝛis a quo mouet oē qđ mouet in natura: ꝛ a quo mouetur omne quod mouetur in nā. Oportet a ūt nos hāc inuestigationē incipere ab his q̄ mouentur ut per illa deueniamus in illa que mouent: eo ꝙ illa que mouentur sūt nob notioꝛa. Tex. ꝛ cō. xxj. ¶ Et ist⁹ consideratiōis ꝓncipiū incipiet a dicta superi⁹ dubitatiōe que q̄sti uit q̄re q̄dā eoꝝ q̄ sūt aliq̄n mouenī: ꝛ aliq̄n quie scūt. Ab hac aūt icipiētes diuidim⁹ oia q̄ sunt ſm ꝙ ad motū ꝛ quietē possūt cōpari. Dicim⁹ igitur ꝙ oia q̄ sunt aut necessariū est semp quiescere sicut dicit zeno: aut necesse ē oia moueri sic dixit Era clit⁹. Aut necesse ē alia moueri: ꝛ alia gescere sicut dixit Pytagoꝛas: ꝙ terra mouet: ꝛ celū quiescit. Et iste terti⁹ mod⁹ etiā diuersificat vlteri⁹: qm̄ si q̄ dā mouent: ꝛ q̄dā quiescūt: bꝰ pōt eē aut ita ꝙ ista q̄ mouent mouent semp: ꝛ illa q̄ quiescūt quiescūt semp: ꝛ nihil entiū sit extra alterū istoꝝ duoꝝ mo doꝝ: aut ita ꝙ oia q̄ sunt sint apta nata ad vtrūq; ſ. ꝙ quiescāt: ꝛ ꝙ moueant: ꝛ aliq̄n quiescāt: ꝛ ali q̄n moueant sic dixerūt Anaxa. ꝛ Empedo. aut remediū est ab his duob⁹. Et ampli⁹ ē iterū diui dere entia sic: ꝙ eoꝝ q̄ sunt alia sunt semp mobilia et mota: ꝛ alia semp imobilia ꝛ nūq̄ mota: alia ali q̄n aut mota: aliq̄n quieta: et bꝰ solū vltimū mēbꝝ dictaꝝ diuisionū est verū. Ut aūt bꝰ meli⁹ appeat reducim⁹ totū bꝰ in vij. modos entiū qui positi sūt a diuersis pbis: quoꝝ vnus ꝛ pm⁹ est ꝙ oia semp gescūt. sic dixit zeno. Secūd⁹ est ꝙ oia semp mo ueant: sic dixit Eraclit⁹. Terti⁹ est ut oia moueant q̄nq̄ ꝛ q̄escūt: sic dixit Anaxa. ꝛ Empe. Quart⁹ est ut oiuz rerū q̄dā semp gescāt: et q̄dā moueant sicut dixit Pytago. Quint⁹ est ut q̄dā nō oia mo ueant ꝛ q̄escāt q̄nq̄ꝫ. Sext⁹ ut quedā q̄escāt semp et alia moueant q̄nq̄ꝫ: ꝛ gescāt q̄nq̄ꝫ. Septim⁹ ē ut ineniant in entiuz diuersitate tres modi simul. ſ. ꝙ quedā moueant: et q̄dā gescāt semp: ꝛ q̄dā gescāt q̄nq̄ꝫ: ꝛ q̄dā moueant q̄nq̄ꝫ. Hec enī diuisio nobis etiā cōsiderāda est ꝛ ꝓsequēda: qz declaratio eius habet in se solutiōes oium dubitationū: ꝛ iō hui⁹ diuisiōis declaratio ꝑfecta ē finis quē intēdim⁹ ꝑ sequi in hoc negocio hui⁹ libꝛi quē pbicū auditū noiam⁹ Tex. ꝛ com. xxij. ¶ Incipiam⁹ igit a ꝓmo istoꝝ mēbꝛoꝝ: ꝛ dicamus ꝙ infirmitas intel lect⁹ in reb⁹ nālib⁹ ē ꝙ aliq̄s dicat: ꝙ oia q̄ sūt q̄ escāt: ꝛ q̄rat ad hoc rōnē inuenire: ꝛ dicat dimittē dū eē sensū. Si enī aliq̄s bz intellectū in aliq̄ scia ille intellect⁹ erit apud ipm notitia q̄ est habit⁹ ꝓn cipioꝝ ex qbus ꝓcedere bz in scia illa quā inten dit tradere. ꝓncipia aūt vlia stāt ad sensū ꝛ colligū tur ꝑ experimētalē cognitionē q̄ est i sēsu accepta: sic bz manifestari in ꝓncipio ꝓme pbie: ꝛ declara tū est in fine secūdi posterioꝝ analeticoꝝ. Si ergo sēsus dimittat ꝛ reijciat nullū erit experimētuz q̄re intellect⁹ ꝓncipioꝝ ē infirm⁹ ꝛ nullus: ꝛ tñ hoc faci endū eē dixit zeno. Sic enī dubitare de motu nō est dubitabile de ꝑte aliq̄ sensibiliū: sed de toto: qz nō mō cōclusiōes pbice nō habebunt: sed etiā ꝓn cipia nulla erūt: si sensus sit abijciēdus: nec ista du bitatio tñ est ad pbica: ꝫ etiā ad destruēdas oēs artes mechanicas q̄ pbica ut i scdo libꝛo hui⁹ scie dixim⁹ imitant: ꝛ etiā ꝑ oēs opiniōes de entibus: q̄ñ oia entia aut mouent: aut referunt ad motuz. Et si dubiteī tūc oz ꝙ oia veniāt in dubitationez: qz oēs scie mechanice ꝛ alie vtuntur motu ſm ali quē motū: si sūt scie de entib⁹ ſm ꝙ sunt entia: q̄ñ cū oia entia sint in reb⁹ mobilib⁹: uel sint mota uel relatū ad motuz. Si dubitat de motu dubitat de ꝓncipijs mot⁹: ꝛ sic dubitabitur de oib⁹ entib⁹ tā pbicis q̄ vere mouent q̄ꝫ mathematicis q ſm esse sūt in his q̄ mouent q̄ꝫ etiaz diuinis q̄ referunt ad motuz: ꝛ ꝑꝑ hoc nihil oīno relingt q̄ sic dubitat. Ampli⁹ aūt sic in rōnib⁹ doctrinabilib⁹ q̄ sūt ma thematice nihil ptinet ad mathematicū ꝯdicere et refellere ipoꝛtunitates que sūt ꝑ ꝓncipia: ꝛ sic hoc nō ptinet silit ad aliquē artificē q̄ ꝯsiderat ens cō/